FLORES HISTORIARVM

PER MATTHÆum Westmonasterienſem COLLECTI,

Præcipuè de rebus Britannicis ab exordio mundi vſque ad Annum Domini.

1307.

LONDINI,
Ex officina Thomæ Marshij.
Anno Domini. 1570.

Cicero de Oratore.

¶ Historia teſtis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, Magiſtra vitæ, et vetuſtatis nuntia.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

PRÆFATIO AD LECTOREM.

HABES HIC (STVDIOSE LECTOR) MATthæum VVestmonasterienſem, Florilegum (vulgò dictum, a flower gatherer, denuo reuiſum, & innumeris penè mẽdis, quibus priùs editio ſcatebat, fideliter expurgatum. Huius recognitionis cauſam ſi deſideras: hinc ortam intellige, quòd nuper incidimus in vetuſtiſſimum illius hiſtoriæ exemplar, nõ ſolum elaboratius ſcriptum, ſed in multis locis ita vndique abſolutum, vt merito videri poſsit ab ipſo authore primo ſic emiſſum. Neq; hoc nouum videri debet, aut vlla admiratione dignum, quòd pleroſque authores ea affici iniuria cernas, vt eorum ſcripta (poſteritatis dolo) ab origine reddantur degenera: Cum eo impudentiæ prorupêre nonnulli, vt eiſdem addendo & ſubtrahendo, quoſlibet, licet pios, pro ſuo cuiuſq; arbitrio, quæq; vel nephanda patrocinari cogerent. Quæ eorum impia fraus, (& ſi ſubtiliter obumbrata) tandem tamen veterum exemplarium, cum Neotericis collatione fit manifeſta. Hæc codicum diligens examinatio, vt vbique locorum multum: ita nobis plurimum adferre lucis in hoc authoris opere, tute iudicabis, ſi oculis aliquantulum defixis in vtriuſque editionis tenorem huius ſcripti, à communi (quod ferè in omnium manibus tenetur) inauditam diſcrepantiam, preſertim ab anno. 1245. vſque ad. 1265. diligentius tecum conſideraueris. Quos annos „ vt olim ſcriptos, ſic iam integrè reſtitutos etiam author libri Roffenſis, qui „ tam proximè Florilegũ imitatur, luculentiſsimè teſtatur, in quibus videre „ licebit technas & fraudes quorundam, quamobrem tàm ſtudioſè ntulta eraſerunt, vt ſi ſolum annos. 1245. & 1247. diligenter comparaueris, protinus „ patebit quo animo tàm cõtractè in omnibus ferè examplaribus abuſi „ ſunt hiſtoria. Tanta enim fuit olim temporum nequitia, tam effrenata veri„ tatis ſupprimendæ cuiuſque libido, vt nihil dubitarint ad occecandas hominũ „ mentes, veterum ſcriptorum, vel vniuerſas periodos, multo minus verbula „ intrudere, extinguere, commutare, prout cuique libitum fuerat, quæ quidem „ mens mala, & animus malus, nõ in iſtiuſmodi ſolũ Authorum veterũ monu„ mentis reperientur, ſed in hiſs etiam authoribus qui de rebus diuinis, maximè ſeriis & ſacris ſcripſere. Quid queſo hiſce maioribus propoſitum erat, qui Rabani Magnentii Mauri natione Scoti, abbatis Fuldẽſis, opera, adhuc ferè ante ſeptingentos annos ſcripta, in publicum exponi decernentes, q̃ tenebris perſtringere hominum mentes, in illius (quem edidit) libri de vniuerſo (ſiue de rerum naturis (adhuc ni fallor inexcuſi) cap. xi. lib. 5. De eccleſiaſticis officiis? Qui nequiter, & iniurioſè ab hiſce verbis (Sacramentum ore percipitur, virtute ſacramenti interior homo ſatiatur,) hanc ſubſequentem ſententiam „ (Sacramentum enim in alimentũ corporis redigitur, virtute aũt ſacramẽti æternę vitæ „ dignitas adipiſcitur.) &c. (quaſi ſpuriam & illegitimam) penitus abraſere. Cũ tamen

tamen hæc ſententia, priori coniuncta, in quolibet veteri exemplari (ante Gulihelmi conqueſtoris tempora edito) paſsim reperiatur: & communi etiã conſenſu Patrum illius temporis, pro orthodoxa veritate ſit admiſſa. Sed ea ſemper fuit improborum quorundam nimis importuna nequitia, ea fraus & diabolica corruptio, vt nihil vnquàm minus ferre potuerint quàm, veritatis ſplendorẽ, et ſynceræ religionis integram puritatem. Cuius ſententiæ lectionem, ingenuè teſtatur Gulihelmus Monachus ille de Malmesburia, qui quãuis reprehẽſione dignum præfatum dogma conſtituerat (quòd irritam fecerit de ſcholaſtica tranſubſtantiatione opinionẽ) tamẽ ita primitus à Rabano ſcriptum eſſe apertè prodit, in exemplaribus illius monaſterii, quæ tunc temporis ibidem adſeruabantur. Iſta ſi experiri animus eſt, Prologus in Amalarium de diuinis officiis, quem fratri ſuo Roberto dedicauerat, patefaciet: hoc enim opus fratris ſui cauſa & rogatu in ſummam contraxit. Ita impiorum conſilio, pleriſque vſu veniſſe animaduertimus, vt quicquid reuerendi Patres diuino afflati numine, ſanctè, & ſobriè de cæna dominica ſentiere, hi furtim (eximendo, tranſferendo, immutando) finem nullũ faciunt, vſq; dum horum authoritatem Romanæ eccleſiæ, & priuati cuiuſque deliramentis turpiter inſeruire faciant. Inde orta ita pernitioſa rerum omnium confuſio, vt niſi magna eſſet quorundã diligentia (ſed maior dei bonitas) nihil integri, nihil ſinceri, nobis vnquam apparuiſſet. Eò ſiquidem impudentiæ progrediebatur quorundam eccleſiaſticorum Patrum improbitas, vt dum honorẽ, lucrum, authoritatem, libidinem, & quiduis præterea auidè ſectarentur, nihil curauerunt quàm populum denſa caligine obrutũ, veluti in carcere detinere, quo minus, nefanda ſua flagitia, & crudelem tyrannidem animaduerterent. Sed hæcquæ dicimus maximè iis perſpicua erunt, qui non grauabuntur Matthei Paris, Angli hiſtoriographi (cuius hic ſcriptor acerrimus imitator fuit) lectioni incumbere. Is enim cum Romanorum Pontificum, incredibilẽ ſuperbiam, ambitionem, auaritiam, impietatem (veluti ab humano genere aliena) perhorreſcens: paulo liberius in eos inuexiſſet: boni Patres, eius ſcilicet & ſubſequentis ætatis, effecerunt, vt aut perq; pauciſſima exemplaria illius ſcripti in lucem emitterentur, aut exponerẽtur admodum mutila & lacera, ne dum eorum Pontificum Romanorum tyrannidem, quam in omnes exercuerunt, fortiter cõcuſſerint huiuſmodi authores, principũ animos in illius contemptum, ita vndiq; deducerent. vt ſeruilis iugi (quo acerbius premebantur) pertesi, tandem libertatem quærerent. Hic eſt mos, hæc cõſuetudo, illius ſubdolæ & vulpinæ generationis, cui ita indeſinenter inoleuit, vt (non modo prioris ætatis Patrum ſcribentium operibus, pro ſua cuiuſque voluptate impiè abuterentur) ſed pridem (concilii Tridentini publico decreto cautũ eſt, (vt per alphabeticũ ſuum ordinem commenti ſunt) vt omnes omniũ ſcriptorum libri ab inquiſitoribus denuò reuiſantur, & vt liberè quicquid illis viſum fuerit, ex illis eximatur, & repudietur, vt etiam quiſque de eccleſia,

„ cleſia tanquam Ethnicus expungatur, qui Papale faſtigium, qui illius vitã
„ & religionem acriter defendere non laboret, qui denique Romanam eccle-
„ ſiam, pro Catholica non indubitãter adoret? Ita fit vt dum ille in omnes ſine
„ modo & ratione imperium foràs exerceat, dum domi ſtuprum, homicidium,
„ idololatriam ſecurè committat, dum liuore & inuidia turgens improbita-
tis ſuæ virus in pios eiaculetur, nos ſilentio, (quaſi omnia recte gerantur) ſub
Anathematis pœna, aſtringi diiudicauit. Nec aliundè proficiſcuntur iſta, q̃
ab inſatiabili gloriæ retimendæ deſiderio, cui metus, inſeparabili nodo con-
iunctus, ad lucem extinguendam, & coercendam dicendi libertatem (quo ſe-
curius in regum corda vim exerat) ſine intermiſsione ſuadet. Hinc vete-
rum monumentorum ſuppreſsio, extinctio, mutatio, & noua quædam (laute
quidèm ſed ſubtiliter) reformationis nomine, promulgarunt. Cum ergo tãta
olim fuit & nunc ſit temporum iniquitas: cum inuidorum rabies ita inhu-
maniter excandeſcat, cum furto & malo dolo, ita ſtudeant paſsim, vt inter
centum vnius vix opera, ad manus noſtras peruenerint incorrupta: non ſine
cauſa, ſalubre Iuonis epiſcopi Carnotenſis conſilium probandum & am-
plectendum iudico. Is enim epiſcopus (vt refert Petrus Cantor Pariſienſis,
„ in libro quem ſcripſit de verbo abbreuiato) cum cauſam quandam coram
„ Alexandro tertio defendiſſet: videns eius in pronunciando mutabilitatem,
„ nec (quamuis ex libro decretorum ſuam corroborauerit ſententiam,) aſſen-
„ ſum eius potuiſſe obtinere: ex indignatione quadam, librum illum decre-
„ torum quaſi vilem & abiectum, ante pedes Papæ proiecit: & cum omnia
„ ſecum diligenter repetendo, nec eccleſiaſticos Canones, nec principum placi-
„ ta, immo nec magiſtratuum decreta, quicq̃ contimere in ſe firmum aut inuio-
„ labile cerneret: ſed in corde Papæ omnia fixa & refixa pro libito voluntatis
ſuæ conſpiceret, cum Eſaia prorupit in hanc ſententiam.

„ Recurrẽdum eſt (inquit) magis ad teſtimonium & legem diuinam, Eſay. 8. d.
„ vt ex ea alleges (vel) ex æquitate manifeſta (vel) viua ratione probes,
„ quibus nullius vnq̃ authoritas poteſt refragari. Quomodocumq̃ enim
(ait Beda in libro de Ratione temporum, cap. 66. Peruertantur hominum
teſtimonia, corrumpantur, aut mutilentur: nihilominus Hæbraicam in di-
uinis codicibus veritatem, puram ad nos peruenisſe, (etiam non refragan-
tibus hoſtibus Iudæis) in confeſso eſt. Horum conſilium vt ſanctum pium &
ſalutare, multò (mea opinione) melius eſt ſuauiter amplecti, q̃ hominum tàm
incerta teſtimonia ita auidè ſectari, in quibus nec vis, nec veritas vlla, certò
conſtare (per iſtos peruerſos librorum ventilatores) poſsit. Ea namquè eſt
noſtra fragilitas, vt errabundi, præcipites, ſine diſcretione nimis in horrenda
dilabimur: ea inuidorũ peculiaris malitia, vt ſi quid ſpiritus bonitate abſolua-
tur: aut immerſum obliuione tenẽat, aut calũnijs impetere, ac laceſſere nunq̃
deſinant. Ita ex huiuſmodi ſcriptionibus, vel ex humanis traditionibus, qui
fidei & cõſcientiæ ſtabilimentum quærit, tantoperè à recto diſcedet tramite,
vt vilibꝰ [illegible] vmbram & fantaſtica deliramenta, aſſequi aliquando
poterit.

tamen hæc ſententia, priori coniuncta, in quolibet veteri exemplari (ante Gulihelmi conqueſtoris tempora edito) paſſim reperiatur: & communi etiã conſenſu Patrum illius temporis, pro orthodoxa veritate ſit admiſſa. Sed ea ſemper fuit improborum quorundam nimis importuna nequitia, ea fraus & diabolica corruptio, vt nihil vnquàm minus ferre potuerint quàm, veritatis ſplendorẽ, et ſynceræ religionis integram puritatem. Cuius ſententiæ lectionem, ingenuè teſtatur Gulihelmus Monachus ille de Malmesburia, qui quãuis reprehẽſione dignum præfatum dogma conſtituerat (quòd irritam fecerit de ſcholaſtica tranſubſtantiatione opinionẽ) tamẽ ita primitus à Rabano ſcriptum eſſe apertè prodit, in exemplaribus illius monaſterii, quæ tunc temporis ibidem adſeruabantur. Iſta ſi experiri animus eſt, Prologus in Amalarium de diuinis officiis, quem fratri ſuo Roberto dedicauerat, patefaciet: hoc enim opus fratris ſui cauſa & rogatu in ſummam contraxit. Ita impiorum conſilio, pleriſque vſu veniſſe animaduertimus, vt quicquid reuerendi Patres diuino afflati numine, ſanctè, & ſobriè de cæna dominica ſentiere, hi furtim (eximendo, tranſferendo, immutando) finem nullũ faciunt, vſq; dum horum authoritatem Romanæ eccleſiæ, & priuati cuiuſque deliramentis turpiter inſeruire faciant. Inde orta ita pernitioſa rerum omnium confuſio, vt niſi magna eſſet quorundã diligentia (ſed maior dei bonitas) nihil integri, nihil ſinceri, nobis vnquam apparuiſſet. Eò ſiquidem impudentiæ progrediebatur quorundam eccleſiaſticorum Patrum improbitas, vt (dum honorẽ, lucrum, authoritatem, libidinem, & quiduis præterea auidè ſectarentur) nihil curauerunt quàm populum denſa caligine obrutũ, veluti in carcere detinere, quo minus, nefanda ſua flagitia, & crudelem tyrannidem animaduerterent. Sed hæc quæ dicimus maximè iis perſpicua erunt, qui non grauabuntur Matthei Paris, Angli hiſtoriographi (cuius hic ſcriptor acerrimus imitator fuit) lectioni incumbere. Is enim cum Romanorum Pontificum, incredibilẽ ſuperbiam, ambitionem, auaritiam, impietatem (veluti ab humano genere aliena) perhorreſcens: paulo liberius in eos inuexiſſet: boni Patres, eius ſcilicet & ſubſequentis ætatis, effecerunt, vt aut perq̃ pauciſſima exemplaria illius ſcripti in lucem emitterentur, aut exponerẽtur admodum mutila & lacera, ne dum eorum Pontificum Romanorum tyrannidem, quam in omnes exercuerunt, fortiter cõcuſſerint huiuſmodi authores, principũ animos in illius contemptum, ita vndiq; deducerent. Vt ſeruilis iugi (quo acerbius premebantur) perteſi, tandem libertatem quærerent. Hic eſt mos, hæc cõſuetudo, illius ſubdolæ & vulpinæ generationis, cui ita indeſinenter inoleuit, vt (non modo prioris ætatis Patrum ſcribentium operibus, pro ſua cuiuſque voluptate impiè abuterentur) ſed pridem (concilii Tridentini publico decreto cautũ eſt, (vt per alphabeticũ ſuum ordinem commenti ſunt) vt omnes omniũ ſcriptorum libri ab inquiſitoribus denuò reuiſantur, & vt liberè quicquid illis viſum fuerit) ex illis eximatur, & repudietur, vt etiam quiſque de eccleſia,

cleſia, tanquam Ethnicus expungatur, qui Papale faſtigium, qui illius vitã & religionem acriter defendere non laboret, qui denique Romanam eccleſiam, pro Catholica non indubitãter adoret? Ita fit vt dum ille in omnes ſine modo & ratione imperium foràs exerceat, dum domi ſtuprum, homicidium, idololatriam ſecurè committat, dum liuore & inuidia turgens improbitatis ſuæ virus in pios eiaculetur, nos ſilentio, (quaſi omnia rectè gerantur) ſub Anathematis pœna, aſtringi diiudicauit. Nec aliundè proficiſcuntur iſta, q̃ ab inſatiabili gloriæ retinendæ deſiderio, cui metus, inſeparabili nodo coniunctus, ad lucem extinguendam, & coercendam dicendi libertatem (quo ſecurius in regum corda vim exerat) ſine intermiſſione ſuadet. Hinc veterum monumentorum ſuppreſſio, extinctio, mutatio, & noua quædam (laute quidèm ſed ſubtiliter) reformationis nomine promulgarunt. Cum ergo tãta olim fuit & nunc ſit temporum iniquitas: cum inuidorum rabies ita inhumaniter excandeſcat, cum furto & malo dolo, ita ſtudeant paſſim, vt inter centum vnius vix opera, ad manus noſtras peruenerint incorrupta: non ſine cauſa, ſalubre Iuonis epiſcopi Carnotenſis conſilium probandum & amplectendum iudico. Is enim epiſcopus (vt refert Petrus Cantor Pariſienſis, in libro quem ſcripſit de verbo abbreuiato) cum cauſam quandam coram Alexandro tertio defendiſſet: videns eius in pronunciando mutabilitatem, nec (quamuis ex libro decretorum ſuam corroborauerit ſententiam,) aſſenſum eius potuiſſe obtinere: ex indignatione quadam, librum illum decretorum quaſi vilem & abiectum, ante pedes Papæ proiecit: & cum omnia ſecum diligenter repetendo, nec eccleſiaſticos Canones, nec principum placita, immo nec magiſtratuum decreta, quicq̃ continere in ſe firmum aut inuiolabile cerneret: ſed in corde Papæ omnia fixa & refixa pro libito voluntatis ſuæ conſpiceret, cum Eſaia prorupit in hanc ſententiam.

Recurrẽdum eſt (inquit) magis ad teſtimonium & legem diuinam, Eſay. 8. d.
vt ex ea alleges (vel) ex æquitate manifeſta (vel) viua ratione probes,
quibus nullius vnq̃ authoritas poteſt refragari. Quomodocumq̃ enim
(ait Beda in libro de Ratione temporum, cap. 66. Peruertantur hominum teſtimonia, corrumpantur, aut mutilentur: nihilominus Hæbraicam in diuinis codicibus veritatem, puram ad nos perueniſſe, (etiam non refragantibus hoſtibus Iudæis) in confeſſo eſt. Horum conſilium vt ſanctum pium & ſalutare, multò (mea opinione) melius eſt ſuauiter amplecti, q̃ hominum tàm incerta teſtimonia ita auidè ſectari, in quibus nec vis, nec veritas vlla, certò conſtare (per iſtos peruerſos librorum ventilatores) poſſit. Ea namquè eſt noſtra fragilitas, vt errabundi, præcipites, ſine diſcretione nimis in horrenda dilabimur: ea inuidorũ peculiaris malitia, vt ſi quid ſpiritus bonitate abſoluatur: aut immerſum obliuione teneãt, aut calũnijs impetere, ac laceſſere nunq̃ deſinant. Ita ex huiuſmodi ſcriptionibus, vel ex humanis traditionibus, qui fidei & cõſcientiæ ſtabilimentum quærit, tantoperè à recto diſcedet tramite, vt nihil q̃ ſolidum vmbram & fantaſtica deliramenta, aſſequi aliquando

poterit.

peterit. Hanc inconſtantem & abruptam ſcriptorum mutilationem, cùm multi ægrè ferãt, ita inter reliquos, olim ante aliquot annos, Vincentius Belluacenſis, vir diligens & religioſus (in Prologo Speculi Hiſtorialis) grauiter accuſat, dicens. Siquidem faciendi plures libros nullus eſt finis: & curioſi lectoris non ſatiatur oculus viſu, nec auris impletur auditu. Ad iſtud ipſum prouocauit me (inquit) plurimùm falſitas & ambiguitas quaternorum, in quibus authoritates ſanctorum adeò plerumq; mendaciter à ſcriptoribus vel notarijs inticulabantur, cum ſcribebantur: vt quæ hæc ſententia vel cuius authoris eſſet omninò neſciretur. Dum (verbi gratia) quæ Auguſtini vel Hieronimi erat, aſcribebatur Ambroſio vel Gregorio, vel Iſodoro, vel contra. Aut verborum aliqua parte dempta vel addita, vel mutata, ſenſus authoris corrumpebatur, & ſic de dictis philoſophorum aut poëtarum, ſic de narrationibus hiſtoricorum plerumque fiebat, dum vel vnius nomen pro alio ſumebatur, vel dictorum veritas ſimpliciter euertebatur. Sed quid in calumniatorum, accuſandis dolis, ita anxiè moramur? cum ſi eoùſque extenderetur oratio, quò duceret materiæ copia, hiſtoriographum potius æquaremus, qualem nunc in manibus habemus, q̃ præfatiunculam cõſtituentis partes ageremus. Hoc ergo amputato dicendi genere, ad authorem propiùs accedemus, ſi prius admonuero qui libri ſunt eius proprij, qui aliundè petiti, & quem præeuntem ſit potiſſimum ſubſecutus. Mattheus Paris, Cœnobij Albanenſis monachus, circa annum domini. 1286. Hiſtoriã binam, maiorem vnam, alteram minorem ſedulo conſcripſit. Maior vt vocatur, quæ nunc ſub prælo eſt, & deo fauente propediem in publicum prodibit, ab Adamo originem trahens, ad Gulihelmi Neuſtrij victoriam, & hinc ad Henrici Tertij, annum. 1287. eſt exporrecta. Hanc hiſtoriam ad Gulielmum vſque prædictum ita propè expreſſit & ſequutus eſt Florilegus: vt parùm aut nihil, ab eius ſcribendi methodo declinauerit, atque hæc ea lem eſt prior pars Matthæi VVeſtmonaſterienſis dicta hiſtoria, qui claruit circa annum domini. 1375. quam nunc & in manibus habemus: et ipſe author Florilegus appellatur. Sanè hanc priorem partẽ hiſtoriæ Albanenſem monachum ſcripſiſſe, etiamſi aliæ deeſſent demonſtrationes, ex ſcriptis quibuſdam exẽplaribus non obſcurè colligitur: quòd tam multus eſt in deſcribendo Albanum, Britonum Prothomartyrem, et primum Cœnobij ſui patrem, vt in anno gratiæ. 330. & quod de fundatore illius (cœnobij (Offa ſcilicet) & de tranſlatione dicti Albani tam officioſè cõmemorat, vt in anno. 794. vbi de fundatione Cœnobij VVeſtmonaſterienſis ferè nihil aſcripſerit, vel in vita regis Aethelberti, cuius ſuaſu primò fundatũ eſſe illam eccleſiam per ciuem quẽdam Londinenſem, & ornatius factã, & quaſi de nouo edificatã, per Edouardum cõfeſſorem ſcribunt quidam hiſtoriographi, quam certè occaſionẽ, illam eccleſiã extollendi, non omiſiſſet Matthæus VVeſtmonaſterienſis, ſi veriſimile eſſet eum fuiſſe illius hiſtoriæ primũ authorem. Quanq̃ aliquantulum

tulum se prodit in parte posteriore post Conquestū, videlicet in an. 1222. de libertatibus ecclesiæ VVestmonasterienſis loquēs, & 19. anno regis Henrici tertij sumptus suos exponens, etsi Matthæū Paris & illic, vt in multis alijs annis, sequutus est. Sic etiā paucis mutatis verbis prologū prædicti Matthæi Albanensis suis scriptis vel ipse præfixit, vel alius quispiam incogitāter, eius nomine abutens, assuebat. Minor vero Matthæi Paris historia à Gulihelmo exordium sumens nonnihil à maiore discrepat: authoris enim industria, in ea res gestæ & aliter reuisæ tractantur & cōtrahuntur magis: quod opus non alibi in antiquo charactere scriptū (quantū scio) q̄ in musæo clarissimi domini Comitis Arundelensis nunc temporis extat. Pars tamen libri sui posterior præsertim ab an. 1250. ad an. 1260. meritò reputatur pro nouissima portione prioris historiæ magnæ, vt ex manu ipsa & scriptionis genere certissimè apparet. Quæ in prædicto comitis libro subsequuntur, et extensa pertingūt ad vltimum Henrici Tertii annum videlicet. 1274. non Matthæi Albanensis labor: sed fratris cuiusdam illius Cœnobii (fortè Gulihelmi Risehanger) & methodo & scribendi ratione multò inferioris, erat. Absolutis hisce duabus historiis idē Matthæus Paris aliud fabricauit opus (cui, quod obscurioribus locis nonnihil adferret lucis, & sua scripta redderet locupletiora) Additamentorū titulū ascripsit, ad quē in vtraq; historia lectores relegare solet, vt Florilegus etiam eius imitator, alicubi facit. Hic Additamentorū liber (dignus certè qui orbi historiæ causa cōmunicetur) adhuc delitescit, sed quorum aut negligētia, aut inuidia, nescio. Extitisse eū, nō modo illius tituli, (in Matthæi Paris et Florilegi scriptis) frequēs repetitio, sed quod maius est, Roberti Talboti, theologiæ Bacchalaurii, manuscriptū testimoniū (quòd in eius possessione illū tenebat) satis superq; confirmare debet. Hæc Matthæi Paris opera cum maiori eorū parte, quæ Additamentorū libro cōtinentur, studio et solertia, Thomæ VValsingham olim monachi Albanēsis, in ordinē digesta, publicè diuulgantur. Hic enim multorū tēporum gesta, vsq; ad an. 1423. aliorū collectionibus addens in vnum et historicum cōtulit oīa librum, quē nomine regis Henrici Sexti, illico consecrauit, hic in lucē pdit. sub nomēclatura historiæ magnæ. S. Albani (ni fallar) quod et ipse author patefacit in anno. 1384. illius auctarij, quod (absoluēdæ historiæ causa) cōmuniter vocatæ Polichronicon, Ranulphi monachi Cestrensis, assui curauit. Nec rara est hæc Ranulphi historia, sed vndiq; tam scripta q̄ excussa, & Treuisæ interpretatione cum suis annotationibus elaborata, venalis, & in Anglicā linguam diuersis ætatibus translata (quem Ranulphum) non dedignatus est imitari, Iohannes de Tinmouthe, cuius ordinem & modum scribendi sollicitè admodum exprimit, q̄ uis alicubi fusius, alicubi contractius. Hoc opus vocatur Historia aurea in duobus magnis voluminibus extensa, quam historiam dominus Gulihelmus VVintershul, quondam. S. Albani monachus, conscribi fecit, & ad vsum Clauſtralium in libraria Conuentus illius seruari voluit.

Nec

Nec mireris (amice lector) quòd deprehendas hunc Florilegum, ita strictè Mattheum Paris imitari, vt illius quasi vestigia præmere cernas: cùm populare hoc erat, & omnibus præsertim monasticis commune, acri monumentorum eruendorum desiderio (aliorum exemplo quos præsim sequebantur) teneri. Cum hii (nec iniuria ad hoc moti) eò maiorem & gloriam, & gratiam ab Edouardo Primo quosque reportare viderunt, quò bibliothecarum suarum testimonia, magis illustria. pro testificanda subiectione Scotorum, quam Anglorum regibus præstiterunt, quidam abbates exhibuerunt, ad hoc ipsum præsertim publico regis & regni decreto euocati. Hanc imitationem obseruantes, Gualterus Couentrensis, Rogerum Houenden: scriptor monasterii de Abbington, Gualterum Hemingforde Canonicum Gisbornẽsem: Chronicum Roffense (hunc nostrum Florilegum) suis scriptis ad viuum deliniarunt, nisi vbi quæ peculiaria eidem Roffensi monasterio Chronicum Roffense tractauit, Florilegus intactũ prætermittit. Cæterum ne historiarum, obruaris multitudine, & hinc ducaris in confusionem: (Anglus cum sis, & Anglorum gesta scire desideres) Matthæi Paris & Matthæi VVestmonasterii scriptis, præ ceteris incumbe: horum lectioni si operam adhibeas, non solum quæ domi suis temporibus gerebantur, sed quæ ubique tractabantur foràs luculenter addisces. Barbaros esse fateor, nec renuo si dicas variè corruptos, at pro luminis scintilla, qua tum fruebantur, vtiles dei ministros assero, quos ê profundis tenebris & obscura nocte susciatuit, ad retegendã plusq; monstrosam Romanorum Pontificum, vim & tyrannidem qua detinebamur miserè captiui. Ea est enim erga suos diuina clementia, vt ad vindicandam libertatem, quam suis est elargitus: ê mortis vmbra, & inferorũ portis erigat eos, quibus (pro instrumentis) animus est vti. Cui credibile est adduci potuisse monachos (tàm parùm de vita & fortuna sollicitos) vt pro veritate propaganda, ne Papatum quidem (à quo immobiliter pendebant) insolentiæ & impietatis accusare non timescant? nisi quòd tàm impudens & ad cœlum vsque extensa Romanorum tyrãnis fuit, vt vel lapides ipsi (si omnes mortales tacuissent) vociferantes ipsam prodidissent. Diuina ergò hæc motio est, & cœlitus erecta, qua, dum monachi oblatam iniuriam docent, ad eam propellendã, diuina maiestas nos inuitat. Nunc intelligis (Cãdide lector,) ad quos potissimum scopos scriptor VVestmonasterien sis opera sua digesserit. Quæ reliqua sunt, tibi totum cõmittimus. Hoc iam restat, cuius te admonitũ esse velim, ne scribentis barbarie, à lectionis voluptate, immaturè auoceris. Neue attonitus admireris, quo animo, tàm absurda interdum deliramenta & insipida phantasmata, hic author scriptis suis interposuerit. Poteris equidẽ (& lubens fateor) tàm incredibilium animaduersione, ab omni, & spe boni, & veritatis opinione prorsus auocari. Sed si & temporum iniquitatem (in quibus is vixerat) & rerum omnium tumultuarium ordinem, diligenter consideraueris: nec tantum tibi mirari suberit, nec ita multum arguendus ille, quòd

ille, quod pro ſeculi ſui vanitate cum aliis in religionis Chriſtianæ miſteriis aberrauerit. Iſta ſi non incogitanter præterieris, magnæ commoditatis particeps diſcedes, & me inculpatum (vti ſpero) reputabis, qui fidelis officio functus, non deſtiti incredibilia inſerere, dum authoris opera cum veris exponere potius, quàm illis prætereundis eius labores, & tempori & mihi, melius inſeruire facerem. Si hæc preſtiteris, vt tu fructum reportabis, ita, ego lubentius operam dabo, vt poſthac pleniora cõgerantur quæ deſunt ad hiſtoriæ complementum: quibus, & deo ſua amplior reddetur gloria, regno maior ſecuritas, cuique ſuauior conſolatio, & diabolicæ machinæ facilius diſſipabuntur. Hiſce interim fruere, & vale.

Flores Historiarum Matthæi, Westmonasteriensis monachi, in vtraque litteratura eruditi.

PROLOGVS.

TEmporum summam, lineamque descendentem ab exordio mundi, cum successionibus quorundam regnorum, & regum, ad eruditionem futurorum duximus annotare, vt ex breuibus, lector deuotus plura colligere possit. Sed quid contra quosdam auditores pigros dicemus, qui obtrectando dicunt quid necesse est vitas vel mortes, seu diuersos hominum casus literis mandare? Prodigia cœli & terræ, vel aliorum elementorum scriptis impressa perpetuare? Nouerint isti, bonam vitam & mores præcedentium, ad inuitationem subsequentium proponi. Malorum vero exempla non vt imitentur, sed vt potius vitentur, describi. Prodigia autem vel portenta præterita, famem, vel mortalitatem, vel alia supernæ vindictæ flagella fidelibus innuunt. Ideo memoriæ per literas cõmendantur, vt si quando similia euenerint: peccatores, qui se iram dei in aliquo incurrisse meminerint, mox ad remedium pœnitentiæ, per hæc deum placaturi festinent. Ob hanc itaque causam (licet aliæ non desint) Moyses legislator in historia diuina, innocentiam Abel, Cain inuidiam, simplicitatem Iacob, dolositatem Esau, maliciam vndecim filiorum Israel, bonitatem duodecimi, scilicet Ioseph pœnam quinque ciuitatum per consumptionem ignis & sulphuris manifestat: quatenus bonos imitemur, malorum esse sequaces abhorreamus, vt peccati fomitem fugiendo, radicitus eruemus, & hoc non solum Moyses, sed & omnes diuinæ paginæ tractatores, & in historicis, & in moralibus libris faciunt, virtutes commendando, vitia detestãdo, deum timere simul & amare nos admonent. Non sunt igitur audiendi, qui Chronicorum libros, & maxime a catholicis editos, dicunt esse negligẽdos, per quos quicquid humanæ sapientiæ & saluti necessarium est, per memoriam inuenire, per intelligentiam cognoscere & per facundiam proferre studiosus valeat indagator.

Cap. 1. De primordiali opere sex dierum.

SEx diebus deus rerum creaturam formauit. Primo, cõdidit lucem. Secundo, firmamentum cœli in medio librauit aquarum, ipsis aquis ac terra cum cœlo superiore, ac virtutibus, quæ in ea conditorem laudarent, ante horum sex dierum exordium creatis. Tertio, congregatis in suum locum aquis, quæ cuncta contexerant,

aridam iussit apparere. Quarto, sydera in firmamento cœli posuit, qui nunc quantum per coniecturam equinoctij colligitur, xij. kalẽdarum Aprilium dies vocatur. Quinto, natatilia, volatilia, & animantia creauit. Sexto, animalia terrestria & ipsum hominem Adá in agro Damasceno formauit, de cuius latere dormientis, matrem omnium viuentium Euam produxit, qui nunc (quantum credibile videtur). x. Kalend. April. dies appellatur. Vnde merito creditur (si non verior sententia vicerit) eodem. x. Kalend. April. die, dominum fuisse crucifixum. Dicebat enim, vt vna eademq; non solum hebdomadis, sed & mensis die, secundus Adam, pro generis humani salute viuifica, mórti sopitus, productis è latere suo cœlestibus, sacramentis, sponsam sibi sanctificaret ecclesiam, quo videlicet die primus Adam ipse creauerat, eiusq; de latere costam tollens, mulierem formauerat, cuius adiutorio, genus ppagaretur humanum.

Cap. 2. De peccato Adæ.

ADam in Paradisum (vnde quatuor flumina oriuntur) translatus, cum vxore cæterisq; animãtibus ac rẽbus nomina imposuisset: de pomo comedendo, vxori suæ adquieuit. Vnde, (pro verecũdia nuditatis) factis perizomatibus, à domino de paradiso eiecti, de terra maledicta, in sudore vultus sui panem adquirunt. Deinde collocatis a domino ante hostium paradisi Cherubin cum gladio flammeo, non solum primi parentes, sed & tota ipsorum progenies, a Paradisi delitiis, sunt eiecti.

*Id est. Pudendorum ve laminibus vel subligaculis.

Cap. 3 De generatione Adæ.

ADam cognouit vxorem suam (scilicet non in Paradiso) sed iam reus & eiectus. Et licet lator legis Moyses generationes Adæ (festinans ad tẽpora Abrahæ patris Hebræorum prætermiserit) plures tamen Adæ subticuit filios & filias. Sed Methodius martyr, orauit, dum esset in carcere, & reuelatũ est ei a spiritu sancto, de principio & fine mundi, quod & orauit. Et scriptum (licet simpliciter) reliquit, dicens, quod virgines egressi sunt de Paradiso, scilicet Adam & Eua & anno vitæ Adam quinto decimo, natus est ei Cain, & soror eius Calmana. Post alios, xv. annos natus est ei Abel, & soror eius Delbora. Deinde vitæ suæ, id est, Adæ. C. xxx. Cain occidit Abel, & luxerunt eum Adam & Eua. C. annis, & tunc natus est ei Seth xxx. anno primæ chiliadis, id est, primæ ætatis.

De die & hora nemo scit.

Cap. 4. De morte Abel. Primum homicidiũ.

CAin agricola dolens sua munera, & non fratris fuisse reproba ta, licet à domino increpatus, fratrem, septiformi peccato puni endus, interfecit. Postea vagus & instabilis super terram factus est, postquam à domino est maledictus.

Cognouit

COgnouit Cain vxorem ſuam Calmana, quæ peperit ei Enoch. Enoch genuit Irad. Irad genuit Maniael. Maniael genuit Matuſael. Matuſael genuit Lamech. Hic duas habuit vxores, Ada ſcilicet & Sella. De Ada genuit Iabaal. De Sella vero Tubalcaim & Noema. Iſte Lamech primus hominum bigamiam introducens, cum virum in vulnus, & adoleſcentē in liuore occidiſſet, vxoribus, ob hoc ſibi pœnam in ſeptuplum deberi, prędixit. Iabaal adinuentis portatilibus paſtorum tentorijs, primus greges ſecundum qualitatem, genus, & ætatem diſtinxit. Iabaal pater canētium in cythara & organo, id eſt, muſicæ artis inuentor, in columna lateritia, & altera marmorea, contra incendium & diluuium ipſam artē ſculpſit. Tubalcaim ferrarię artis inuentor, ſculpturæ operum in metallis fabricator fuit, cuius malleorum ſonitu, Iabaal delectatus, proportiones vocum, primus ex eis perpendit.

Cap. 5. Generatio Cain.

Prima Bigamia.

Muſica orta a paſtore.

Ars ferraria reperta vna cum ſculptura.

ADam, vt ſuperius dictum eſt, genuit Seth. Seth genuit Enos. Enos genuit Cainan. Cainan genuit Malaleel. Malaleel genuit Iareth. Iareth genuit Enoch. Iſte Enoch placens deo, tranſlatus in Paradiſum, viuit cum Helia, qui quibuſdam literis inuentis, librum (vt in epiſtola Iudæ continetur) ſcripſit, ſub quo etiam Adā creditur mortuus. Enoch genuit Matuſale. Matuſale genuit Lamech. Lamech genuit Noe. Vixit autem Adam nongentis triginta annis. Seth nongentis. xij. Enos nongentis. v. Cainan nongentis x. Malaleel octingentis nonaginta quinque. Iareth nongentis ſexaginta duobus. Enoch. ccc. lxv. Matuſale nongentis. lxix. Lamech ſeptingentis. lxxvij. Noe vero cum quingentorum eſſet annorum, genuit Sem, Cham & Iaphet.

Cap. 6. De numero annorum primæ ætatis.

Hic terminatur primà ætas, habens ſecundum Hebræos annos. m. dc. lvi. ſecundum ſeptuaginta interpretes. ij. m. cc. xlij.

ANno vitæ Noe. (inundante diluuio) cum ſeptem animabus Arcam intrauit (quam ſpacio centum annorum loquente ſibi Domino. xx. annis prius fecerat) Et excreſcentibus aquis ſuper terram. c. quinquaginta diebus, domino pluente. xl. diebus & noctib⁹, viceſima ſeptima die menſis ſeptimi cum ſtetiſſet Arca ſuper mōtes Armeniæ, & poſt quadraginta dies coruum emiſiſſet, & poſtea columbā ferentē ramum oliuæ, viceſima ſeptima diē ij. mēſis egreſ-

Cap. 1. De Arca Noe & diluuio.

sus est de Arca eodem scilicet die quo intrauerat anno reuoluto, cum xvii. luna secundi mensis intrasset. Et accepto sacrificio, cum concessionem carnis comedendæ sine sanguine suscepisset, & in signum diluuii preteriti, non futuri, & incēdii venturi iris posita fuisset: vino, quod primus excoluerat, inebriatus, & à Cham irrisus, huic maledicens, & reliquis filiis benedicens, obiit.

Cap. 2. De tribus filijs Noë.

TRibus filiis Noe texuntur generationes septuaginta duæ, quindecim scilicet de Iaphet, triginta de Cham, decem & septem de Sem, qui disseminati sunt per orbem. Sem obtinuit Asiam, Cham, Africam, Iaphet Europam: quorum genealogias veteres ita distingunt. Primus de genere Sem in Asiam veniens, prouincias in hunc modum disposuit.

Orbis diuisus inter filios Noah.

Cap. 3 De primis gentilium regnis.

Assyrij.

Belus.

Sicinij.

Schythæ.

Aegyptij.

Ninus Idolorū inuentor.

Sardanapalus.

Regnum ad Medos trāslatum.

Cyrus.

CRescente post diluuium populo, ex orta sunt quatuor principalia regna Assyriorum ab oriēte, vbi primus regnauit Belus, Sicyniorum ab occidente, vbi Egialeus, Scytharum ab aquilone, vbi Tanus, Aegyptiorum à meridie, vbi Myneus. Belo successit Semiramis vxor sua, quæ Babyloniam caput regni constituit. Cui Ninus qui inuentor Idolorum fuit, faciens imaginem Belo patri: Tandem Sardanapalus a quo Arbaces regnum ad medos transtulit. Super quos tandem Astyages regnans, data filia sua principi Persarum, de quo Cyrus ortus est, ab eo est superatus. Quo mortuo, regno ad Persas tranflato, Darius filius Astyagis cum eodem Cyro conregnauit.

Cap. 4. Distinctio Regionum.

Asia quas continet regiones.

Africa.

ORbis siue mundus noster habitabilis qui vndique clauditur oceano, tres habet partes principales, scilicet Asiam, Africam, & Europam. Asia autē est capacissima. Sunt enim in ea istæ regiones, India, Parthia. Syria, Persia, Media, Mesopotamia, Cappadocia, Palestina, Armenia, Cilicia, Chaldæa, Bithamia, Lydia. In Africa hæ sunt prouincię, Lybia, Cyrenę, Pētapolis, Aethiopia, Tripolitania, Aegiptus, Getulia, Natabria, Numidia, Syrtes maiores & minores. In Europa hæ sūt regiones, Italia, Hispania, Germania, Macedonia, Thracia, Dalmatia, Pannonia, Gallia, Achaia, Britannia maior & minor, Hybernia, Aquilonales insulę infra occeanum. Primus homo de genere Iaphet venit ad Europam, Alanus nomine, cum trjbus filiis suis: quorum momina sunt hæc, Isicion, Armenion, Negno. Isicion habuit quatuor filios. Hij sunt, Francus, Romanus, Alemānus, Brito. Armenion habuit quinque filios, qui sunt hij, Gothus, Valagothus, Cœbidus, Burgundus, Longobardus. Negno habuit quatuor filios, quorum

Europa.

Europa a quibus eo tempore habitata.

quorum hæc sunt nomina, VVandalus, Saxon, Bogarus, Targus. Ab Isicione primogenito Alani, ortæ sunt quatuor gentes Latini, Franci, Alemanni, & Britanni. Ab Armenione, filio secundo orti sunt Gothi, Valagothi, Cœbidi, Burgundi, Longobardi. A Negnone autē filio tertio, exorti sunt Bogari, VVandali, Saxones, & Tharinci. Istæ autem gentes diuisæ sunt per totam Europam. Fuit autē Alanus, vt aiunt, filius Fretheuir, filii Ogomun, filii Thay, filii Boyb, filii Simeō, filii Mayr, filii Athach, filii Aurtaach, filii Cephet, filii Cozech, filii Abrech, filii Ra, filii Esra, filii Isram, filii Bach, filii Iohan, filii Iabach, filii Iaphet, filii Noe. De Asia autem & Affrica alibi dicetur

Cap. 5. De generatione Sem. Sem.

SEm centū annorū erat quādo genuit Arphaxat, biennio scilicet post diluuium. Arphaxat genuit Sale vel Cainan. Sale condidit ciuitatē, quam de nomine suo Salem appellauit, qui genuit Heber, à quo dicti sunt Hebræi, vel ab Abraham, quasi Abrahæi. Heber genuit Phaleg, cuius tēpore filii filiorū Noe incredduli pacti dei, quod pepigerat cum Noe de diluuio non futuro, composuerunt lateres p saxis, & bitumen pro cemento, vt ædificarent turrim, cuius altitudo tangeret cœlum: & si inundaret diluuium, in summitate eius manerent securi. Et quoniam arte ppria, existimauerunt se euadere posse diluuii periculum & incendii, facta est ibidē in agro, scilicit Sennaar, linguarū diuisio, seu confusio, ita quidē vt nec vnus eorum intelligeret vocem pròximi sui. Ideoque diuisit eos dominus in diuersas regiones, & cessauerunt ædificare turrim. Vocatumque est nomen loci illius Babel, id est, confusio, quia ibi confusum est labium vniuersæ terræ Phaleg verō in cuius familia remansit Hebræa lingua, omnium antiquissima, id circo dictus est Phaleg, id est ab aliis diuisus. Phaleg genuit Ragau, Ragau genuit Saruch, qui genuit Nachor. Iste Nachor cum exisset de Chaldæa, ducta in vxorem Melcha, filia fratris sui extincti, moratus est in Carram Mesopotamiæ. Mortuo ibi patre suo, & Abraham in terra Chanaan peregrinante, hos tres fratres, Hus, Bus, & Bathuel. cum alliis quinque genuit. De quorum vno, scilicet Bus, descendit Balaam, qui secundum Hebræos dicitur in Iob, Eliud Buzites. Iste Nathor genuit Thare, qui non valēs ferre iniurias sibi illatas, de adorando igne in Chaldæa, vbi & filium suum primogenitum Aran extinxerunt, peregrinatus est cum Abraham, & Nachor, & familia Aran in Carram Mesopotamię, vbi completis ducentis quinque annis, Thare mortuus est.

Babel.

In diuisione linguarum, quis retinuit Hebræam.

filij Nachor.

Iob.

Ætas tertia.

Cap. 6. De Nino rege magno Assyriorum, & Semiramide matre eius. Vestitus Assyriorũ. Babylon ædificata a Semiramide. Reges Assyriorum raro conspiciuntur. Regnum Assyriorum post Ninum reges habuit 36. durauit 1300. annis.

TEmporibus Thare, regnauit Ninus, rex Assyriorum potentissim⁹, reginæ Semiramidis filius. Hæc virum mẽtita, xxx. & duobus annis regnum Assyriorum potentissime gubernauit. Quę vt callidius virum mentiretur, bracchia & crura veste virili, caput vero tyara tegebat. Et ne forte nouo habitu aliquid occultare videretur: eodem ornatu & populum vestiri iubet, quem morem vestis exinde gens illa vniuersa tenet. Magnas deniq; res gessit. Quæ nec contenta, mulier virilis animi, terminis, quos adquisitos à viro susceperat. Aethiopiam bello pressit, Indis bellum intulit, quos præter illam nullus ante subegerat. Hęc Babyloniam ciuitatẽ ædificauit, eamque muro circumdedit, & vt esset caput regni Assyriorum instituit, quæ tandem à filio suo interfecta est. Quidum matri successisset, contentus elaborato à parentibus regno, belli studia deposuit & velut sexũ cum matre mutasset, raro a viris visus, inter fœminarum turbas consenuit. Cuius exemplum eius posteri prosecuti, responsa gentibus per internuncios dabant. Post Ninum denique reges, xxxvj. regnum Assyriorum continua possessione tenuerunt, vsque ad Sardanapalum per annos mille trecentos.

Cap. 7. De numero annorum secundæ ætatis. Abram natus. Aetas secunda.

VIxit autem Noe post diluuium. dccc. l. annis. Sem. dc. annis. Arphaxat. ccc. xxxviii. annis. Heber. cccc. lxiiii. annis. Sale. ccccxxx. iii. annis. Phaleg. cc. xxxix. annis. Ragau siue Reu. cc xxxix. Sarug. ccxxx Nachor. cxxxix. Thare vero vixit. lxx annis, & genuit Abram, anno videlicet xliii. memorati Nini regis Assyriorum.

In Thare terminatur secunda ætas, habens secundum Hebreos annos m. ccxcii. secundum septuaginta interpretes m. lxxii.

Cap. 1. Thare pater Abram, Arã Nachor. Aran pater Melcha, Loth, Sara. Nachor pater Hus, Bus Batuel. Batuel pater Laban, Rebeccæ. Sara vxor Abrã. Agar, Cethura, ancillæ Abram. Isaac, Ismael Madan, Ma

THare vt dictum est, genuit Abram, Aran, & Nachor. Aran genuit Melcha, Loth, & Saram. Iste Loth cum exisset de Sodomis subuersis quinque ciuitatibus, genuit hos duos Moab & Amõ de filiabus suis ebrius factus. Nachor genuit Hus, Bus, & Batuel, ex Melcha filia Aran. Batuel genuit Laban & Rebeccam. Abram habuit vxorem Saram nomine, filiam scilicet Arãn fratris sui. Habuit etiam duas ancillas, Agar Egyptiam, & Cethuram. Ex Sara genuit Isaac, ex Agar Ismaell, ex Cethura Madã & Madian. Ismael genuit Nabaioth & Cedar. Iste Abram suffocato Arãn fratre suo, adoptãs filium eius Loth, ducta in vxorem Sarai, cum patre peregrinatus est in Carram. Inde mortuo patre venit in Sichem, & inde Pentapolim. Postea collocans tabernaculum inter Bethel & Hay, cum in Egypto vxorem simulasset sororem, rediens in conuallem Mambre, habitauit

bitauit confœderatus tribus fratribus. Abram Egyptiis Arithmeticam & Astrologiam tradidit, à quibus ad Græcos postea deuenerunt. Qui cum de occisione quatuor Regum veniens à Melchisedech decimas accipiente honoratus fuisset: signum dandæ plis in pecudibus & auibus suscepit. Deinde cum esset annorum septuaginta quinque, & impugnaretur à Chaldæis & Mesopotamitis per inuidiam eò quòd ipsi colerent ignem & effigies deorum, ipse autem coleret Deum vnum creatorem cunctorum, & assereret illi solummodo honorem cultus, & gratiarum deberi retributionem, creaturam autem virtute & administratione conditoris disponi (& non propria virtute subsistere) ad imperium domini relicta gente & patria sua, venit in terram Chanaan, accipiens promissionem, q̃ in gentem magnam excresceret nimis mutato nomine ab Abram, in Abraham, qui interpretatur, pater multarum gentium, & quòd in semine eius benedicerentur omnes gentes. Denique diuinitus præceptum accepit, vt secum sua sobole circumcideret, non vt ipse deus aliquid superfluum in homine creasset, quod postea iuberet abscindi, sed vt inter alias gentes, hoc corporis signo, electi viri soboles noscerentur. Et cum esset iam senex, genuit Isaac. Præcedenti tamen tempore vt dictum est, genuerat Ismael, vnde Arabes, & aliæ gentes se esse ex genere Abrahæ gloriantur. Circumcisus est etiam Isaac, natiuitatis suæ die octauo. Præterea cum iam esset grandæuus Abraham, præcepit ei iterum deus præfatum filium suum Isaac, sibi immolari in monte Morin. Quod quidé ille creatori amplius, quàm suo affectui cupiens deseruire, voluit ad implere. Sed nunquam credentibus dura diuinitas suspendit virum angeli voce, à filii nece, ostendens ei quem immolaret pro filio arietem, vt absque pietatis dispendio tanti sacrificium consummaretur viri. Post hęc autem cum esset Isaac iam sexagenarius, genuit Esau, & Iacob patriarchas Idumeę, & Israeliticæ gentis.

dian filii Abram.

Arithmetica, Astrologia quando traditæ & quibus.

Circuncisio cur data sit.

Arabes ex Ismaele.

Idumæi ex Esau. Israelitæ a Iacobo.

Cap. 2. De regno Argiuorum Argiui. Ino, Io, dea Aegypt. Rex iustus.

CIrca hos dies, ortum regnum Argiuorum, vbi primus regnauit Inachus, cuius filia Io fuisse perhibetur, vxor Osyris quæ vt magna dea est in Aegypto culta eò quòd ibi iustè regnauerit, & homines ibidem literis informauerit.

Cap. 3. De filiis Isaac, Esau, & Iacob, & generatione eorum.

MEmoratº Isaac cum Labŏrãte in partu Rebecca, & oraculũ audiẽte de Esau seruituro Iacob apud Abimelech in Geraris peregrinatus, cum vxorẽ duxisset sororem suam, centuplum de semine colligens tribus puteis eruderatis, & quarto facto in Bersabee ibidem

bidem fœdere inito cum Abimelech & Phicol, (Esau reprobato,
Iacob ignarus benedixit Iacob, (qui fratre suo tum in primogenitura, tum in benedictione supplantato,) in Mesopotamiam proficiscens, cum prouisione iuxta Luzam titulum erexisset, & pro Rachel & Lia seruitium quatuordecim annorum apud Laban complesset, pacto de aliis septem annis pro gregibus, mutatione virgarum vix completo, cum vxoribus & filiis vndecim, à Laban furto sublatis idolis à Rachel, recedens in Galaad est cõprehensus. Inde cum Labã fœdere inito, in lapidib⁹ ad Manaim, vbi castra angelorum vidit, profiscens, ordinatis turmis, vadum Iabochtransiens, matutina lucta, ipso nerue cum angelo completa, mutatione nominis facta, prœmissis muneribus, fratri suo tremebundus occurrit. Cuius filia Dina à Sichem oppressa, & Sichemitis in dolo occisis, iussu dei ipse in Bethel altare erexit, & domum purgauit.

Esau **De Esau, Idumæi erãt.**

ESau Hispidus venator, (venditis primogenitis à lenticula fulua dictus Edõ, ductis vxorib⁹ Chananæis, Iudith & Basemath, supplantatus à fratre in benedictione, redeunti Iacob de Mesopotamia cum quadringentis viris, pacifice occurrit. Matrem quoque Esau & Iacob, scilicet Rebeccam, adduxit Eliezer seruus Abrahæ Isaac, de Mesopotamia, sororem Laban, filiam Batuelis.

Cap. 4. De Iob, & Balaam, & Asina. Iob. Balaam.

TEmpore filiorũ Isaac, vt quidã tradunt, fuit secund⁹ rex in Edõ, Iob de genere Hus filii Nachor, post Balæ, qui & in Genesi dicitur Iobab, pnepos Esau. Sed Hebræi dicunt eum, vt diximus, descẽdisse de Hus, primogenito Nachor. Eodẽ tẽpore Balaã, qui in Iob Eliud dicitur, descẽdit de Bus qui à Balac rege cõduct⁹, vt maledicetur Israel, ei benedixit, loquente prius sibi asina, & de ortu stellæ, & saluatoris prophetauit.

Cap. 5. De natiuitate duodecim Patriarchatum.

MEmoratus autẽ Iacob, genuit duodecim Patriarchas, de quorũ stirpe, duodecim tribus Israel, originẽ habuerunt. Habuit nãq; ex Lia, quæ Lippa dicebatur, Rubẽ, Simeon, Leui, Iudam, Isachar Zabulon, & Dinam filiam quæ à Sichemitis legitur oppressa. Ex Bala genuit Dan & Neptalim. Ex Zelfa genuit Gad & Aser. Ex Rachel quæ pulchra dicebatur, genuit Ioseph & Beniamin. Iste Ioseph genuit Manassen & Effraim, quorum vterque, facit tribum per se, remota tribu Leui à sorte hæreditatis.

Cap. 6. De Serape deo Aegypti Apis, alias, Serapis, idolum Aegyptiorum.

CIrca hos dies Apis filius Phorcẽi rex argiuorum, transuectus est nauibus in Egyptum. Qui, cum ibi mortuus fuisset, appellatus est Serapis, omnium maximus Aegyptiorum deus. Serapis autem, non Apis ideo appellatur, eò quòd Sarcophagum Aegyptii Soron

appellant,vbi eum ſepultum venerari ceperunt, priuſquam ei templum conderent.Huius filius fuit Argus, à quo ſunt Argi appellati.

Cap. 7. De Ioſeph & eius venditione.

IOſeph,xv.autem cum eſſet annorum,paſcebat gregem cum fratribus ſuis,adhuc puer,& erat cum filijs Nalæ & Zelfę, vxorum patris ſui.Cumq; fratres ſuos apud patrẽ accuſaſſet,& ſomnia plura fratrib⁹ narrans ſomniaſſet:inuidebant ei, atque Egyptiis vendiderunt. Sed dum moraretur Ioſeph in Egypto, ãno ſecundo ſterilium annorum deſcendit eò etiam Iacob in animabus ſeptuaginta duabus, & habitauit ibi,& per ordinem filijs ſuis ibidem benedicens vitam finiuit.

Cap. 8. De Iuda & eius generatione. 38. 38

10. IVdas filius Iacob,ex vxore nomine Sue,genuit Her, Onã & Zela. Ex Thamar genuit Phares & Zaram. Iſtam Thamar,cum dediſſet Iudas duobus filijs ſuis,Her,& Onan;& illi ob ignominioſum ſcelus periſſent,remiſit viduam in domum paternam, timens eam tradere Sela,quod fieri debebat ſecundum legem, cauſa ſuſcitandi ſeminis. De qua poſtea ſedente in biuio,mutato habitu,vadens Iudas cũ Iram opilione,ad tondendas oues,Sue vxore ſua mortua,Phares & Zaram ad vnum coucubitum genuit, ſnſpicans eſſe ſcortum. Quæ poſtea ad patibulum ducta,tanquam in adulterio deprehenſa per arrabonem anuli,baculi,& armillæ ſe liberauit.

Cap. 9. De morte Iſrael,& natiuitate Moyſi.

20. MOrtuo autem Iſrael in Egypto,& in terrã Chanaã tranſlato, & ibidẽ ſepulto,creuit populus Hebræorũ mirabiliter annis multis, vſq; dum incrementis eius inuiderent Egyptij,& ipſa eorum fœcunditas,eis fieret importuna.Tunc ceperunt eos affligere laborib⁹ multis,ſed tandẽ diuina miſeratio reſpexit populum. Egreſſus eſt namq; in diebus illis de domo Leui (vir nomine Amram) qui accepta vxore ſtirpis ſuæ,nomine Iochabeth,genuit ex ea Aaron, Moyſen, & Mariam.Denique cum creuerat Moyſes iubente domino,eduxit populum de Egypto,in portẽtis & prodigijs magnis,& ſiccis veſtigijs tranſierunt rubrum mare Quos cum pſequeretur rex Egypti,pœnitentia ductus quòd eos abire ſiuiſſet,ingreſſus eſt ipſe cum currib⁹ &

exo. 2.

Aaron, Moyſes, & Maria.

De exitu populi Iſraelitici de Egipto duce Moyſe.

30. equitibus ſuis mediũ ſicci maris.Sed ſubitò refuſa eſt ſup ipſum ãtergo omnis moles aquæ,& obrut⁹ eſt ibi cũ vniuerſo agmine ſuo. Vnde extãt nunc in eodẽ littore,huius ſigni certiſſima moniméta. Tract⁹ nempe rotarum & veſtigia equitũ & peditum ibidẽ adhuc cõſpiciũtur,& ſi caſu turbẽtur,ſole renaſcente,diatim diuinit⁹ reparãtur. Verum poſtquam tranſiuit mare rubrum populus Hebræorum fuit in deſerto Sina annis quadraginta, quorum primo anno per manum Moyſi ſuſcepit legem à Deo.Interillos tamen annos non calceamẽ-

Indicia Pharaonis ac exercitus eiuſdem.

tum

tum aut veſtis illorum eſt attrita, nec vlla capillorum vel vnguium ex cretio eis eſt dominata. Sed velut immortalitate iam reddita immutabilẽ hominis formam, eorum ſimplex ſeruauit integritas. Hos autem per noctem columna lucis tanquam dux itineris præcedebat, & eadem per diem nubis habens ſpeciem, ne feſſos ſolitudo vaſta conficeret, ab æſtus iniuria defendebat.

Cap. 10. De figmentis Poetarũ. Quo tẽpore Iſrael Aegypt. exiit. Athenæ a quo conditæ, & vnde ſic dictæ.

EDuxit autem Moyſes eundẽ populum ex Aegypto, nouiſſimo tempore Cecropis regis Athenienſium, qui ipſam Athenienſium condidit ciuitatem in honorem Mineruæ, & ab eius nomine Atticos Athenienſes appellauit. Minerua quippe græcè Athanathe Parthene, id eſt, immortalis virgo vocatur, quoniam ſapientia cuius eſſe dea credebatur, nec mori poteſt nec corrumpi. Hæc Ogygij temporibus ad lacum qui Tritonis dicitur virginali fertur apparuiſſe ætate. Vnde tanto procliuius Dea eſt credita, quo minus eius origo innotuit. Porro Athenienſes, lanificij, vini, & olei vſum primi finitimis populis tradidiſſe feruntur. Fertur etiam de Cecrope, quod primus bouem Ioui mactauerit. Hac prẽterea tempeſtate, ferunt homines de luto formaſſe, quod optimus ſapientiæ doctor extiterit. Huius frater fuit Atlas, qui & ipſe ſummus Aſtrologus fuit. Hijs etiam diebus reperitur fuiſſe Mercurius nepos Atlantis ex Maia filia ſua, homo multarum inuentor artium. Cecropi vero Carnao ſucceſſit, ſub quo Deucalionis diluuium fuit, tunc etiam Phaethontis fuit fabuloſum incendium.

Lanifici, vini, & olei vſus, vnde.

Atlas.

Mercurius.

Deucalion.

Phaethon.

Cap. 11. De numero populi Iſrael præter Leuitas. Numer. 1

DVm morarentur in deſerto Sina filii Iſrael, præcepit Dominus Moyſi & Aaron vt numerarẽt eos per cognationes & domos ac familias, & nomina ſingulorum à viceſimo anno, & ſupra omne, ſexus maſculini, qui poſſent ad bella procedere, & inuenti ſunt de tribu Ruben filii Iſrael primogeniti. xlvi. millia quingẽti. De tribu Symeon lxx. m. ccc. De tribu Gad. xlv. m. ſexcenti. l. De tribu Iuda. lxxiiii. m. ſexcenti. De tribu Iſachar. liii. m. cccc. De tribu Zabulõ lvii. m. cccc. De tribu Ioſeph, ſcilicet filiorum Effraim xl. m. cccc. De tribu Manaſſe fratris Effraim. xxxii. m. cc. De tribu Beniamin xxxv m. cccc. De tribu Dan. lxii. m. dcc. De tribu Aſer. xli m. & quingẽti, De tribu Neptalim, liii. m. cccc. Summa autem filiorum omnium Iſrael, ſexcenta tria millia quingenti quadraginta. Leuitæ autem nõ ſunt numerati cum eis, ſed iubente domino conſtituti ſunt ad portandum tabernaculum teſtimonij, & omnia vtenſilia eius, & erant in miniſterio eius, ac per gyrum tabernaculi caſtra metabantur.

De

PRimi anni,prima mãsio populi Israel, in deserto fuit Rameſſe, ſecunda,Sochot,tertia Echam, quarta Phiairoth, quinta Mara, ſexta Helim,ſeptima deſertum Sin,octaua Dephea,nona Alus,decima Raphidim,vndecima déſertum Sinai. Secundi anni mãsio prima fuit, ſepulchrum concupiſcentiæ, ſecunda mons Sepher, tertia, mons Seroch,quarta,Rechima.v.Remõ Phares.vi.Lebna.vii.Reſſa viii.Chelatha ix.Arada.x.Maceloth.xi.Chaach.xii. Thare.xiii.Melcha.xiiii.Eſmena.xv.Bameia Cham. xvi.mons Galgag. xvii. Rechebatha.xviii.Ebrona.xix. Aſion Gaber.xx.Cades. Tertii anni i. manſio.mons Hor.ii.Salmana.iii.Phinon.iiii. Oboth.v.Ieabarim. vi.Gibongad.vii.Hemond.viii.Blataim ix. Abarim.x.Campeſtria Moab.

Cap. 12. De quadraginta duab⁹ mãsionibus Israelitici populi,dũ fuerunt in deserto, per tres annos.

MOrtuo Moyſe,ſucceſsit Ioſue filius Nun,in ducatu populi Israel,iubente,domino,qui miſsis exploratoribus in Iericho Sethim,poſt ſeptem dies Iordanem ſiccis pedibus cum omni populo tranſiuit.Duodecem lapides de alueo in ſiccum tulit,aliis.xii.de alueo in ſiccum reportatis,populum in Galgala, ſecunda circumciſione,innouauit.Ciuitatem Iericho ſeptem diebus,ſacerdotibus clãgentibus buccinis,in ſeptimo ſepties deſtruxit, Achorq;, qui de anathemate regulam auream,& chlamydẽ coccineam tulerat, propter quod dominus iratus in Hay.xxxvi.viros occiderat,lapidauit. Ciuitatem Hay per inſidias accendit, Gabaonitas in ſeruos lignarios & aquarios recepit. Quinque reges, qui obſederant Gabaon, producto diei ſpatio,ſole & luna ſtantibus,xxiiii.& reges qui cum Iabin,interfecit.Altari conſtructo in Ebal, benedictiones & maledictiones acclamari præcepit,terramq; aliis ſecundum conceſſionem alijs ſecundum traditionem diſtribuit. Duas tribus & dimidiam, quæ in reditu ſuo poſt.xiiii.annos, altare iuxta tumulos Iordanis conſtruxerant, liberans dimiſit,fœdus à populo de colẽdo deo, per aquæ effuſionem initum.in volumine ſcripſit.

Cap. 13. De Ioſue,& exploratoribus Iericho.

TEmporibus Ioſue, Liber pater fertur oſtendiſſe vitem hoſpiti ſuo in Græcia.Et hiis iterum temporibus,rapta perhibetur Europa,cuius filii fuerunt,Radamanthus, Sarpedon,& minos. Hijs quoque diebus,Buſyris filius Neptuni,ex matre Lybia,Paphi filia, ſuis diis,ſuos hoſpites immolabat. Phœnix & Cadmus de Thebis, Aegyptiorum ciuitate in Syriam profecti,in regione Tyri & Sidonis regnauerunt.Sed Cadmo recidente in Græciam, terra à Phœnice,Phenicia dicta eſt.Et Europa filia Phœnicis,Iupiter mixtus eſt, & Danaus

Cap. 14. De figmentis gẽtilium temporibus Ioſue. Bacchus Europa Radamanthus. Minos. Sapedon.

Busyris. Phenix. Cadmus.

& Danaus per.I .filias Aegisthi fratris sui,filios interfecit, vno tantum superstite qui post eum regnauit. Sed in hiis temporibus Latona peperit Apollinem,non illum,cuius oracula solebant consuli, sed illum,qui cum Hercule seruiuit Admeto, qui tamen sic est deus creditus, vt plurimi illum, vnum eundemque Apollinem fuisse opinentur. Hoc prętería tempore,Liber pater bellauit in India,qui multas legitur in exercitu fœminas habuisse, quæ Bacchæ sunt appellatæ,non tam virtute, quam furore famosę. Per idem quoque tempus Perseus, & Andromeda vxor eius, in cœlum recepti esse referuntur.

Apollines duo.

Perseus & Andromeda.

Cap. 15. De iudicibus, qui iudicauerunt Israel.

Iudices populi Israelitici.

Iosue. 15.

POst mortem Iosue Bennun, qui Moysi succesit,Hebręorum populus mansit sub iudicibus annis multis, quorum nomina sunt hęc,Othoniel,Aioth,Delbora,Gedeõ,Abimelech,Thola,Iair, Iephte,Abesan,Abdon,Sampson,Hely,Samuel, qui vnxit Saulem in regem. Memoratus autem Othoniel,percussit Cariathsepher,vnde habuit vxorem Axam,quæ petiit à patre suo irriguum superius cum irriguo inferiori. Iudicauit autem Israell.xl.annis. Huic succesit Aioth,qui cum esset ambidexter,percusso Eglõ,rege pingui, Israel liberauit,& ipse defendit Israel,& eodem anno vitam finiuit. Iudicauit Israel,lxxx.annis,Sangar occidit sex centos viros vomere vno. Delbora vxor Barach vel Lapidoth,occiso Sisara, per Iahel vxorem Abner Cinei;dato poculo lactis,tandem Iabin interfecit, cuius princeps fuit Sisara,& cãticum cecinit. Delbora iudicauit Israel quadraginta annis. Gedeon salutatus ab angelo, cui supra Petrã carnes obtulit,ab ara destructa dictus Ierobaall, suscepto signo in vellere,cum trecentis, aquam more canum lambentibus, laternis fractis & tubis clangẽtibus,quatuor reges Oreb,Zeb, Zebe,& Salmana strauit. Abimelech filius Ierobaal de concubina, in Sichem factus rex super Sichemitas.lxx.fratres suos interfecit, superstite, qui parabolam de oliua,& ficu,& vite,& rhamno Sichemitis proposuit. Eandem etiam Sichem cum principe suo Gaal, per Zebul destruxit,& fragmine molę per manũ mulieris in oppido Thesbe perijt, Abimelech de Ierobaal regnauit super Israel tribus annis. Thola succedens Abimelech, iudicauit Israell.xxiii. annis,& Iair annis.xxii. Iephte à filiis Israel vt spuri⁹ abiectus,in regione Thob, commorans,postea super eos princeps factus,superatis Ammonitis voto alligatus,filiam post planctum virginitatis duorum mensium & xl.dierum immolauit. Quadraginta.ij.millia de Ephraim per Schiboleth

Barach. Lapidoth.

Schiboleth, & Sibboleth, Checholat, diiudicás ad vada Iordanis, trucidauit. Iephte iudicauit Israel. vj. annis. Abesan post eum iudicauit Israel. viij. annis. Ailon. x. annis. Abdon siue Labdon. viij. annis. Sampson xx. annis. Iste Sampson Manue filius, de stirpe Dan, cui natiuitas eius per angelum est prædicta, Nazareus, vxore ducta in thamnata, parabola de leone conuiuis proposita, & per dolum mulieris soluta, cum segetes hostium ligato igne ad caudas vulpium incēdisset, & mille viros mandibula asini aquam dante in Ramothlesbi trucidasset, & portas Gazæ in montem tulisset, tandem dolo Dalidæ rasis crinibus à Philistæis excæcatus, mole deputatus, in Templo Dagon renascentib⁹ capillis, plures strauit mortuus quam viuus.

Cap. 16.

INter annos illos quib⁹ populus Habræorum, post mortem Iehu, alternauit sub iudicibus & humilitates laborum & prosperitates consolationum, Alexander Paris Helenam rapuit, & regnum Argiuorum ad Micenas est translatum, vbi regnauit Agamemnon. Per idem etiam tempus celebres apud Grammaticos fabulæ sunt inuentę. Fabula scilicet de Triptolemo, quòd iubente Cerere, anguium portatus alis, indigentibus terris frumenta volando circumtulerit. De Minotauro, quòd bestia fuerit inclusa laberintho, quo cum intrassent homines, inextricabili errore inde exire non poterant. De Centauris quòd equorum hominumque fuerit natura coniuncta. De Tricerbero quod sit triceps inferorum canis. De Phrixo & Helle eius sorore, quod vecti ariete volauerunt. De Gorgone quod fuerit crinita serpentibus, & aspicientes se conuertebat in lapides. De Bellerophonte, quod equo pennis volante sit vectus, qui equus Pegasus dictus est. De Amphione, quòd cytharæ suauitate, lapides mulserit. & attraxerit. De fabro Dædalo, & filio eius Icaro, quòd sibi aptatis pennis volauerint. De Oedipo, quòd mōstrum quoddam, quod Spinx dicebatur humana facie quadrupes, absoluta, quæ ab illo proponi solebat, velut insolubili quęstione, suo præcipitio perire cōpulerit. De Anthæo, quem necauit Hercules, quod filius fuerit terræ, propter quod cadens in terram, fortior soleret assurgere.

De raptu Helenæ, & fabulis Poetarum.
Raptus Helenæ.
Regnum Argiuorum ad Micenas.
Triptolemus.
Minotaurus.
Centauri.
Cerberus.
Phrixus.
Helle.
Gergon.
Bellerephō.
Amphion.
Dædalus.
Oedipus.
Anthæus.

De Ganimede, puero ad stuprum rapto, quod nefas non Iupiter, cui ascribitur, sed rex Tantalus, fecisse refertur. Danaë etiam per imbrem aureum, ipsius Iouis fertur adepta fuisse concubitum, vbi subintelligitur mulieris pudicitia, auro fuisse corrupta.

Ganimedes
Danaë.

Cap. 17.

HAc tertia mundi ætate, cum iudicasset Labdōn Israel tribus annis factum est Troiæ exidium, expletis à mundi initio quatuor milib⁹ xix. à diluuio, mille. dcc. lxxvij. á natiuitate Abrahæ, quadragesimo

De exidio Troiæ & natiuitate Bruti.

mo tertio anno Nini regis Assyriorũ. dccc. xxxv. ante vrbem conditã annis.cccc.iiij.ante primam quoque Olympiadem annis.cccc.vi. capta est Troia. De cuius excidio Aeneas veneris, & Anchisæ filius,ad Italiam venit,post excidium anno tertio, Qui cum Turno Dauni Tuscorum filio dimicans,eum interemit,eiusq; sponsam Lauiniam Latini regis filiam,in coniugium accepit, Regnauit autem Aeneas Latinus tribus annis,quo vita decedente regnum suscepit Ascanius,eiusdem Aeneæ filius,quem apud Troiam ex Creusa coniuge genuerat, & secum in Italiam veniens,adduxerat. Hic condidit Albam super Tiberim genuitq; filium,cuius nomen erat Siluius. Hic furtiuæ veneri indulgens, nupsit cuidam nepti Lauiniæ,eamq; fecit prægnantem. Cũq; dies partus accessisset.edidit mulier puerũ,& in natiuitate eius moruta est. Traditur autẽ ille obstetrici,& vocatur Brutus. Postremò cum terquini anni essent emensi,comitabatur iuuenis patrẽ in venãdo, & inopino ictu sagittæ,patrẽ pro bestia interfecit. Quo mortuo expulsus est ab Italia, indignantibus parentibus ipsum tantum facinus commisisse.

Aneæ adductus in Italiam.

Ascanius.

Alba.

Syluius.

Brutus.

Cap. 18. Vt Brutus in exilium pulsus,ad regẽ Græcorũ diuertit.

EXulatus ergo Brutus,adijt partes Græciæ, & inuenit ibi progeniem Heleni,filij Priami, qui sub potestate Pandrasi regis Græcorum, in seruitute tenebatur. Pirrus etenim filius Achillis, post euersionẽ Troiæ, prædictum Helenum cõplureſq; alios secum in vinculis abduxerat, & vt necem patris sui in ipsos vindicaret, in captionem teneri præceperat. Agnita igitur veterũ conciuium prosapia,morat⁹ est Brut⁹ apud eos, In tantum autem militia & probitatẽ vigere cœpit,ita vt à regibus & principibus præ omni iuuentute patriæ amaretur. Erat enim inter sapiẽtes sapiens,inter bellicosos feruens,& quicquid auri vel argenti,siue ornamentorum adquirebat,totum militibus erogabat. Diuulgata itaq; per vniuersas nationes ipsius fama. Troiani cœperunt ad eum confluere, orantes,vt ipso duce,à seruitute Græcorum liberentur. Quod leniter fieri asserebant,cum in tantum iam intra patriam multiplicati essent,ita vt septem millia(exceptis partuulis & mulierib⁹)computarentur. Erat præterea quidam nobilissimus iuuenis in Græcia, nomine Assaracus, qui partibus eorum fauebat. Ex Troiana namque matre natus erat, fiduciamq; in illis habebat maximam, vt auxilio eorum inquietudini Græcorum resistere quiuisset. Arguebat enim eum frater suus,propter tria castella, quæ sibi moriens pater donauerat, & ei auferre conabatur quia ex concubina natus fuerat. Erat autem frater eius,patre & matre Græcus asciueratque regem cęterosque Græcos,patri suæ fauere. Inspiciens ergo Brutus & virorum multitudinem, & Assaraci castella,

quæ

quæ ſibi pátebant, ſecurius petitioni eorum adquieuit. Erectus igitur in ducem, conuocat vndiq; Troianos, & oppida Aſſaraci muniuit. Ipſe autem, & Aſſaracus, cum tota multitudine virorum & mulierum quæ eis adhęrebat, nemora & colles occupant. Deinde literas ſuas regi direxit, petens celſitudinem potentiæ ſuæ, vt ſineret populum ad aliarum terrarum nationes accedere, vel in terra ſua ad priſtinam dignitatem redire. Pandraſus ergo vehemẽti commotus ira, exercitum grãdem collegit, vt Troianos perſequeretur, & maiori ſubijceret ſeruituti. Pandraſus. Dum autem deſerta, quibus eos adeſſe autumauerat, per oppidũ Sparatinum peteret: egreſſus eſt Brutus cum tribus milibus virorum, ipſumq; nihil huiuſmodi præmeditatum, ex improuiſo inuaſit, totumq; exercitum eius diſpergens, maximam patrem interfecit. Ad vltimum vero (Marte ſibi exiſtente propitio) Antigonum fratrem regis, & Anacletum eiuſdem ſocium retinuit, atq; vinculis mancipauit.

Cap. 19. Vt Brutus regem Pandraſũ bello cœperit.

BRutus vero potit' victoria, oppidum ſecentis militibus muniuit, captiuoſq; ſuos cuſtodibus tradens, nemorum abdita iterum petiuit. At Pandraſus ob fugam ſuam, fratriſq; captionem anxius, populũ dilaceratum reſociare vacauit, oppidumq; cum reſociato populo obſidere progreſſus eſt. Arbitrabatur enim Brutum immiſiſſe ſe intra ipſum cum Antigono cęteriſq; captiuis quos ceperat. Vt igitur mœnib' acceſſit, indixit vt alij egreſſum incluſis abnegaret, alij curſus fluminis auerterent, alij crebris arietibus, cæteriſque machinationibus, murorum compagem diſſoluerent. Brutus vero obſeſſis opẽ ſubuectare affectans, nocte ſequente caſtra græcorum inuadere diſpoſuit, vt labore feſſos, & pigros ſomno, & quaſi ab hoſtium incurſione ſecuros, miſeranda cæde afficeret, affectoſq; ſuæ voluntati ſubijceret. Diſpoſitis ergo cateruis, Brutus cum ſocijs ſuis hoſtium cuneos audacter penetrans, ad regis tentorium, quod ſuper omnia adire æſtuabat, peruenit. Quo facto, enſes otius euaginant cubicula ſopitorum ingrediuntur letiferos ictus ingeminant, & nullam pietatem habentes, caſtra in hunc modum deambulant, quœque ſibi obuia crudeliter laniantes. Brutus vero Pandraſum regem omni ſolatio deſtitutum, viuum retinuit, ipſumq; vinciri, & reuerenter conſeruari præcepit.

Brutus Pandraſum cepit.

Cap. 20. Vt Brutus filiam Pandraſi regis duxerit in vxorem.

BRutus vero, tanta lætus victoria, quæſiuit à ſuis, quid à Pandraſo petendũ laudarẽt. Illi vero, cum, diuerſis affectib', diuerſa affectarent: ſurrexit Mempritius uir conſilio magnus, indictoq; ſilentia ait. Regem interficere cupiditare dominandi, nefas mihi videtur, cum omnibus licitum ſit pro patria pugnare. Sed laudo vt petamus ab illo

filiam ſuam ad opus ducis noſtri & cum ea aurum & argẽtum, naues & frumentum, & cætera itineri noſtro neceſſaria, vt aliquam regionẽ deſertã adire, vbi nos & tota noſtra poſteritas in æuũ, ſoli regnare poſſimus. Cumque omnib⁹, hęc ſententia placuiſſet: Bruto iubente, rex in medium reuerenter adductus eſt. Edoctus vero de propoſito eorũ, demiſſa voce reſpondit. Quoniã aduerſi dij me, meumq; fratrem Antigonum in manus veſtras tradiderunt, parendum eſt petitioni veſtræ, ne vitam, quæ veſtro arbitrio mihi adimi vel concede poteſt, amittam do duci veſtro filiam meam Innogem, do aurum et argentum, frumẽtũ vinum & oleum, & quicquid itineri veſtro neceſſarium cenſueritis. Maritata itaq; filia Bruto, cæteriſque omnibus rite peractis, rex liber à carcere, & Troes ab eius poteſtate ſecundis ventis abcedunt.

Cap. 21. Vt Brutus nauigando manſionem quæſierit.

COmpletis igitur proſpero ventorum flatu duob⁹ diebus & vna nocte, applicuerunt in quãdam inſulam Leogeciam vocatam, quæ antquit⁹ vaſtata, à nemine habitabatur. Exeuntes é nauibus, venerunt ad quandam ciuitatẽ deſertam, in qua templũ Dianæ, & ipſius imaginẽ. reſpõſa dantẽ. ſi fortè ab aliquo peteretur, repererunt. Suggerũt duci commilitones, templum adire, atq; litatis donis à numine inquirere, quę patria eis ſedem certę manſionis præberet. At Brutus conſiliis eorum adquieſcens, ante arã, deę, vas ſacrificij, plenum vino & ſanguine candidæ ceruæ dextra tenens, vocem in hæc verba diſſoluit.

Vt Brutus Dianam conſuluerit.

Brutus conſulit Dianã

DIua potens nemorum, terror ſylueſtribus apris,
Cui licet an fractus ire per æthereos:
Infernas que domos terreſtria iura reſolue.
Et dic quas terras, nos habitare velis.
Dic certam ſedem, qua te venerabor in æuum,
Qua tibi virgines, templa dicabo choris.

Hæc vbi nonies dixit, circuiuit aram quater, fuditq; ſanguinem & vinum quod tenebat, in focum, atq; ſupcubuit ſuper pellẽ ceruæ, quam ante aram extenderat, inuitatoq; ſomno tandem obdormiuit. Frat tunc quaſi tertia hora noctis, qua dulciore ſomno mortales præmuntur. Tũc viſum eſt illi, deam ante ipſam aſtare, & eum in hunc modum affari.

Reſpoſina Diana.

Dianæ reſponſum. Angliæ deſcriptio.

BRute ſub occaſu ſolis, trans Gallica regna,
Inſula in Occeano eſt, vndique clauſa mari,
Inſula in occeano eſt, habitata gigantibus olim,
Nunc deſerta quidem gentibus apta tuis.

Hanc

Hanc petes, quamque tibi sedes erit illa perennis,
Hic fiet natis altera Troia tuis.
Hic de prole tua reges nascentur, & ipsis
Totius terræ, subditus orbis erit.

TAli itaque visione expergefactus dux, sodalibus, quæ audierat, indicauit. At illi maximo fluctuantes gaudio, ad naues illico reuertuntur. Sulcantes æquora, cursu triginta dierũ, venerunt ad Africam. Deinde ad aras Philænorum, & ad lacum Saliuarum, & nauigauerunt inter rusicitadam & montes Azaræ. Porro flumen Maluę traneuntes, petierunt columnas Herculis, & Tirrénum æquor, vbi iuxta littora inuenerunt quatuor generationes de exulibus Troiæ, quæ Antęnoris fugam fuerant comitatæ. Erat autem dux eorum Corinæus, vir magni cõsilij, audaciæ & virtutis. Hunc Brutus associauit sibi, & populum cui præsidebat. Venerunt inde ad aquitaniam, & ostium Ligeris ingressi, situm explorauerunt regionis. At Corinæus cum .cc. viris naues egrediens, victualia viriliter congerebat. Cumque id Goffario, qui tunc in Aquitania regnabat, nunciatum fuisset: cum Gallis & Aquitanis obuiã veniens, ereptioni prædæ vacabat. Inito tandem certamine, dira pugna commutitur vtrobique. Sed Corinæus intra turmas eorundem sese désa acie intromittens, hostes coëgit in fugam, & sorte amisso gladio, administrabat bipénem. Huic brachium cum manu amputat, illi scapulas à corpore separat, alij caput vno ictu detruncat alterius crura à summo dissecat, omnes in illum, & ipse sol° in omnes ruebat. Quod Brutus aspiciens, motus amori viri, venit cum vna turma, & regẽ Goffarium cum Pictauensibus & Gallis in fugam propellit. Affuit ibi quidem Tros nomine Turnus, nepos Bruti, quo fortior siue audacior, null° excepto Corinęo aderat. Hic solo gladio suo .dc. viros peremit, sed ab irruentibus Gallis citius quam debuerat, proh dolor interfectus est. De nomine verò ipsius Turonorum ciuitas vocabilium traxit, quia ibidem vt testatur Homerus, sepultus fuit. Et licet Bruto, tanta victoria maximũ ingressisset gaudium, magno tamen angebatur dolore, quod nepotem suum amiserat iuuenem tantæ probitatis. Nec mora, assensu suorum classem suam petiuit, replens eam vniuersis quæ adquisierat, nauesque ingressus, prosperis ventis, promissam adiés insulam. in Totonesio littore applicuit.

Cap. 22. Vt Brutus Corinæum inuenerit.

Plinius Maluanam appellat.

Corinæus Bruto iunctus.

Gofferius Aquitaniæ rex.

Turonorũ ciuitas vnde

Cap. 23. Vt Brutus ad Insulam Albion veniens, terrã militibus suis affluẽter distribuit.

ERat tunc nomen insulæ Albion, quę à nemine (exceptis paucis gigantibus, inhabitabatur) Amœno tamen situ locorum, & copia piscorum fluminum, nemoribus prędecta affectũ habitãdi Bruto sociisq; infere-

ferebat, Peragratis ergo quibusque prouincijs, repertos gigantes ad cauernas montium fugant, patriam donante duce sortiuntur, agros incipiũt colere, domos ædificare, ita vt in breui tempore, terrã ab æuo inhabitatam censeres. Deniq; Brutus de nomine suo, insulã Britanniam appellat, socios, suosq; Britones. Volebat enim ex deriuatione nominis memoriã habere perpetuã, vnde postmodũ loquela gentis, quæ prius Troiana, siue curuum Græcũ nuncupabatur, dicta fuit Britannia. At Corinæus portionẽ regni, quæ illũ contingebat, ab appellatione sui nominis Corinæam vocat, populumq; suum Corinæensem, exemplum ducis insecutus. Ideo præcipuè illam regionem, quę nunc à Cornu Britanniæ, Cornubia appellatur elegit, quia super omnia cum gigantibus congredi æstuabat. Plus enim ibi abundabant, quam in vlla prouinciarũ, quę in consocios suos fuerunt distributæ. Nempe vt in hystoria Britonum legitur, ipse luctamẽ iniit cum quodã gigãte, Goemagog nomine, cuius statura erat duodecim cubiturum, ipsumq; in humeris ponens, vsque ad littus maris detulit, atq; per abrupta saxorum, deorsũ proijciens, in multa frusta concidit.

Albion post Britannia, & britones à Bruto.

Cornubia vnde.

Cap. 24. Vt Brutus trinouantũ condiderit. Troya noua Alias, Trinouantum, nunc Londinum quã do cæpit ædificari.

DIuiso tandem regno, affectauit Brutus ciuitatem ædificare. Affectum itaq; suum exequens, circuiuit totius patriæ situm, donẽc ad Thamesim fluuium proueniens, locum nactus est propositio suo idoneum. Condidit itaque ciuitatem ibidem, eamque Troiam nouam vocabit. Quæ postea per corruptionem vocabuli, Trinouantum dicta fuit. Deinde ciuibus, iure victuris, eam dedicauit, deditque legem, qua pacificè tractarentur. Regnabat tunc in Troia filij Hectoris, expulsus posteris Antenoris. Regnabat etiam in Italia Syluius Aeners, Aeneæ filius, auunculus Bruti, Latinorum tertius. Regnabat tunc in Iudęa Heli sacerdos, & Arca testamenti à Philistæis capta est.

Cap. 25. De Leuitis, & captione arcæ Philistæis. & de morte Heli sacerdotis.

SVpereius memoratum est, quòd iubente domino, remota est tribus Leui, à sorte hęreditatis, vt ministraret in tabernaculo fœderis, & offerret sacrificia & hostias p peccatis. Iste Leui genuit Caath, Caath ex vxore Iocabeth, genuit Isnar & Amram. Isnar Primogenitus genuit Core. Amram genuit Aaron & Moysen. Iste Moyses ducatum prębuit filijs Israel, ab Egiptia seruitute, vt superius dictum est, Aaron genuit Nadab, Abiu, Eleazar, & Ithamar. Supra dictus Core, litigauit contra Aaron de sacerdotio in deserto, eò quòd ipse fuerat de primogenito Isnar, & ideo cum .cc. l. igne diuino periit. Dathan quoq; & Abiron, Nadab & Abiu, tunc sunt absorpti. Ab Eleazar fuerunt sacerdotes descendentes vsq; ad tẽpora Christi, secundum originem iudicium,

Filij Aronis

regum

regnum & prophetarum. Huic ſucceſſit Phinees, Phinees Abiſue, Abiſue Boezi, Boezi ſucceſſit Ozi, à quo tranſlatum ſacerdotium ab Eleazar ad Heli, qui fuit de Thamar, & priuati ſunt ſacerdotio Azaria, Meraioth, Amarias, & Achitob. Heli vero in arguendis filijs tepidus, Ofniſcz. & Phinees, qui cum eo ſacerdotioſum gebantur, & ſacrificia altaris irreuerenter tractarẽt, à domino legitur reprobatus. Qui audita ſtrage filiorum ſuorum, & arcam domini à Philiſtæis captã, de ſella retro cadẽs, fractis ceruicibus, expirauit. Iudicauit autẽ Iſrael xl. annis.

Tranſlatiõ ſacerdotij.

FVit autẽ in dieb' eius, vir nomine Helcana, per Core de Iſnar deſcendẽs qui duas habuit vxores, Fenẽnam fœcundam, & Annam ſterilem. Quæ votum faciens de maſculo, ſi deus ei daret, quod faceret evm Nazaræum: peperit prophetam Samulem'& iudicem, qui liberauit Iſrael à Philiſtæis, per agnũ immolatũ in Lapide aniutorij, in terminis poſito ad petitionẽ Iſrael. Saulẽ ſibi à domino oſtenſum, in regem vnxit. tribus ſignis confirmans vnctionem, præceptum ei dans, quod quia poſtea tranſgreſſus eſt, reprobatus à domino in tanta anguſtia eſt poſitus, vt Samuelẽ mortuum, magica arte ſuſcitoret per Phitoniſſam. Deſcendit autem per multas ſucceſſiones ex Abiel de tribu Beniamin, de cuius filio Cis, natus eſt rex Saul. Iſte Saul genuit Ionathã, Ieſui Melchiſua, & Iſboſeth, cum duab' filiabus, Merob & Michol.

Cap. 26. De Helcanã & Samuele, & Saule.

Saulis filij & filiæ.

TEmporę quo regnauit Saul in Iudæa, Brutus Britannorum rex, ex vxore ſua Innogẽ, tres filios genuit, quibus erant nomina, Locrinus, Albanactus, & Kamber. Hi poſtquã pater eorum in xxiiij. anno regni ſui, ab hoc ſæculo migrauit, & in vrbe quã cõdiderat, ſepult' eſt, diuiſerunt regnum Britanniæ, & ſeceſſerunt vnuſquiſque in locũ ſuum. Locrinus, qui primogenitus fuerat, poſſedit mediam partem inſulę, quæ poſtea de nomine ſuo appellata eſt Loegria. Kamber autem partem illam, quę eſt vltra Sabrinũ flumen, quæ de nomine ipſius poſt modum Cambria dicebatur, quę regio modo VVallia nuncupatur. At Albanact' iunior, poſſedit partẽ quæ nunc Scotia appellatur, & ex nomine ſuo Albaniam nominauit. Illis deinde concordi pace, diu regnantibus, applicuit Humber rex Hunnorum in Albaniam, & cõmiſſo prælio cum Albanacto, ipſum interfecit, Locrin' ergo primogenitus aſſociato ſibi Kãbro fratre ſuo, venit obuiã Hunnorum regi citra flumẽ, quod nunc Humber vocatur, vbi inito congreſſu, Humbrum regem compulit in fugam, qui vſq; ad flumen diffugiens, ſubmerſ' eſt intra ipſum, & nomen ſuum flumini reliquit. Ab hac victoria Locrinus tres rapuit puellas, quarum vna miræ pulchritudinis erat, nomine Eſtrildis,

Cap. 27. De morte Bruti & ſucceſsione filiorum eius Filij Bruti.

Cambria. Scotia, ante Albania.

Humber, rex Hũnorum inuadit Scotiã alias Albaniam.

filia cuiusdam regis Germaniæ. Cuius amore captus, voluit eam maritali sibi thoro copulare. Quod cum Corinæo compertum fuisset: indignatus est vehementer, quoniã Locrinus pepigerat, sese filiam eius ductorum. Adijt ergo regem, & tam minis, quam blanditijs, Locrinum q̃ pepigerat, exequi coëgit. Duxit ergo filiam Corinæi, nomine Guendolœnam, nec tamen amoris Estrildis oblitus est, sed facto in vrbe Trinouantum subterraneo specu, furtiuam Venerem cum illa ducere satagebat. Estrildis interea grauida facta, adidit filiam quam Habren vocauit. Guendolœna vero grauida facta, peperit filium quem vocauit Maddan. Defuncto tãdem Corinæo, deseruit Locrinus Guendolœnã, & Estrildem in reginam erexit. Vnde Guendolena supra modo indignans, adijt Cornubiam, vbi exercitu congregato, Locrinum inquietare curauit. Conserto deniq; prælio, iuxta, flumen Sturam, Locrinus ictu sagittæ percussus interijt, cum x. annis regnasset. At Guendolœna paterna furens insania, iubet Estrildem & filiam Habren, præcipitari in fluuium. Qui tunc de nomine eius Habren, nunc vero per corruptionẽ Sabrina nuncupatur. Volebat enim honorem æternitatis illi impendere, quia maritus suus eam genuerat. Tunc Homerus, clarus rhetor & Poëta habebatur, & Samuel Propheta floruit in Iudæa.

Nuptræ coactæ.

Sabrina vnde dicta.

zelotypia mulierbris.

Homerus quo tempore vixit.

Cap. 28. De Maddã. & filijs eius.

MAddan vero regni diademate insignitus, genuit duos filios, Mempricium & Malim, regnumq; pacifice annis. xl. tractauit. Quo defuncto, discordia orta est inter predictos fratres, quia vterq; totam insulam possidere volebat. Mempricius vero, fratre interfecto tantam tyrannidem in populum exarcuit, quod ferè quẽque nobilissimum regni perimere satagebat, sed vicesimo regni sui anno, dum venationem quæreret, iter faciens, & à socijs secedens, à multitudine rabiosorum luporum deuoratus est,

Mempricius tyrannus a lupis deuoratus.

Cap. 29. De genealogia Saluatoris.

LInea genealogiæ Saluatoris, in hac mundi ætate tertia, ad Abraham sumpsit exordium. Abraham (vt dictum est) genuit Isaac, Isaac genuit Iacob, & Iacob genuit Iudã & fratres eius, Iudas genuit Phares & Zarã de Thamar, Phares genuit Esrõ, Esrõ genuit Arã, Arã genuit Aminadab, Aminadab genuit Naasson. Iste Naasson egressus est de Aegypto, princeps in tribu Iuda, & ita verũ est, quod dixit dominus ad Abraham in Genesi, quod quinta generatione, exierunt filij Israel de Aegypto, facta cõputatione, secũdum tribuum regiam, vt generationes vocemus, non personas, sed successiones, quod potes videre cõputando à Iuda ad Naassõ. Nã quinquies dicitur ibi genuit. Si vero in litera illa contineatur quarta generatione, in Tribu sacerdotali, sumendus

mendus est ordo cõputãtibus à Leui ad Eleazar. Naasson autem genuit Salmon. Iste Salmon duxit Raab meretricem in vxorem, quæ recepit exploratores in Iericho,& abscondit in stipula lini super murũ & liberauit domum suã per filium coccineum positum in fenestra,dũ destrueretur Iericho. Salmon genuit Booz de Raab. In dieb⁹ Booz, Elimelech vir de Bethlehẽ,cum vxore sua Noemi, & filijs suis Maalõ & Chelion,tẽpore famis peregrinatus est in Moab, vbi acceptis vxoribus filijs suis, Ruth videlicet & Orpha,& mortuis filijs & patre, redijt Noëmi cum Ruth Moabitide,de qua Booz genuit Obeth, suscitans semẽ propinquo defuncto. Obeth autem genuit Isai,vel Iesse.Binominis enim erat.Iesse autem genuit Dauid, & fratres eius. Istum Dauid,reprobato Saule propter inobedientiam, Samuel propheta vnxit in regem.

Raab.

Isai vel Iesse pater Dauid

In Saul terminatur tertia ætas, habens secundum Hebræos annos. dcccc.xlij.secundum septuaginta interpretes, duos minus.

DAuid,vt predictum est, minimus fratrum, in regem electus à domino,per Samuelẽ est inunctus in Bethlehẽ,in signũ regis. Postea in Ebron in regem super tribum Iuda,septem annis & sex mensibus. Tertio super totũ Israel xxxiij annis.Saulem psallendo mitigãs à morte Goliæ, animam Ionathe sibi conglutinans,gener regis factus est. Cuius inuidia,ob laudem virginum erga se suscitata, cum eius cautelã centum preputia donando,frustrasset:ictum lanceę dum spalleret,manu decliuauit,insidiasq; satellitum,astutia Michol statuã in lecto ponẽtis,euasit.Saulem in Naioth prophetantem, beneficio Samuelis illæs⁹ vidit. Ionathæ excercenti se sagittis fœdus iurauit. In Nobe, panes sacerdotales comedit,simulato furore apud Achis. Receptoque Abiathar solo de sacerdotibus,à Doeg peremptis,latrunculis occisis, Ceilã liberauit. Ciphum aquæ, & hastam Saulis,eo dormiente, clam tollẽs, transuadauit, ab irruentibus hostibus dominum suum regem liberans. Eiusdem postea persequentis, oram chlamydis præcidit, Nabal viro stulto mortuo,Abigail vxorem duxit. Ac Achis in Siceleg rediẽs, Amalechitas percussit, nũtium mortis Sualis occidens, carmen lugubre plangens composuit. Mortuo Isboseth, solus in Ierusalem regnauit,de ea quæ pri⁹ Solima dicebatur, Iebuseum eiecit, & Mello ædificauit.Stratis Philisteis in Baalpharasim, arca domini in Ierusalem reducitur,saltans Dauid coram arca, à Michol irridetur, promissa prole domum domino ædificare prohibetur. Moab funiculis metiens, percussit

Cap. 1. De regno Dauid.

cuſſit,Philiſtæos & Idumæos in valle Saliuarum poſternens, Iſrael de manibus eorum liberauit, Officiales dignitates diſtribuit, Vriam manu Ammonitarum occipit: Abſalon pri° ſibi reprobatum, poſtea ſe p-ſequentem,fugit,quo perempto,& Achitophel ſuſpenſo,Ieruſalem redit,populo numerato,Iram dei ſibi obtinuit,

Iſodorus cõmendans regem Dauid.

DAuid rex & phopheta, ortus de genere Iuda, filius Ieſſe, natus in Bethleem,puer paſtor ouium,inter fratres ætate iunior,ſed mente præſtantior, à domino in regno vocatus, á propheta in regem vnctus, belliger in acie, in certamine ſingularis,in triumpho glorioſus, vincendo veteramus,patiens in aduerſis,prudens in periculis, in peccato proprio dolens,in alieno funere lupens, pronus ad penetentiam, velox ad veniam,in conuictu mitis, ad miſericordiam facilis, qui inimico regi dum poſſet,non nocuit, nec tantum reſeruauit traditum, ſed & vindicauit occiſũ.Hic leonem & vrſum ſine gladio interfecit, cytharæ ſuauitate immundum ſpiritum depulit, gygantes expugnauit. Igitur xl.regni, at lxx.ætatis anno, diem vitæ ſuæ ſupremum conſummauit, ſepultuſq; eſt in ciuitate ſua Bethlehem, quæ alio vocabulo dicitut Ephrata,vbi etiam dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſecundum carnẽ eſt genitus, vbi etiam & Rachel, cum Beniamin peperiſſet, occubuit, vbi etiam ſepulchrum Ieſſe,patris Dauid,oſtenditur. Eſt autem hic locus in Tribu Iuda,ſexto ab Ieruſalem millario, poſitus contra meridiem, itinere,quo pergitur Ebron.

Cap.2. De Brancorege, qui cõdidit Eboracum.

TEmpore quo regnauit in Iudæa Dauid, defuncto Mempritio Britonum rege, Ebrancus filius eius regnũ ſuſcepit, & annis. xl.in eo regnauit.Hic primus poſt Brutũ,claſſem in partes Galliarum dirigens, cum victoria reuerſus eſt.Deinde trans Humbrum condidit ciuitatem quam de nomine ſuo vocauit Kaerbranc,id ẽſt, ciuitas Ebranci.

Tunc regnauit in Italia Siluius Latinus. Condidit etiam vrbem Alclud, verſus Albaniã,& oppidum mõtis Agned, quod nunc caſtellum puellarum dicitur.Genuit etiam.xx.filios,& xxx.filias, quas omnes in Italiam ad Syluium Albam, qui poſt Syluium Latinum regnauit direxit, & ibi maritatæ ſunt nobilioribus troianis. Poſt illum, Brutus cognomento viride ſcutum regni gubernacula ſuſcipiens, duodecim annis regnauit. Huic ſucceſſit Leyl filius eius.

Cap. 3. De Salomone, & templi conſtructione.

DEfuncto Dauid rege, iam quarta mundi ętate, Salomon filius eius ſucceſſit,inunct° à Nathã propheta,et Sadoch ſacerdote.Deinde occiſo Ioab,& Semei, & Adonia fratre ſuo, & accepta à deo poſt immolationẽ ſapientia, templum domino Hieroſolymis ædificauit, regni ſui

gni ſui anno quarto, & egreſſionis Iſrael de Aegipto, quingenteſimo ſecundo, aduentus verò Abrahę de meſopotamia Syriæ, ad Chananęorum terrã, milleſimo atq; viceſimo, & à tempore diluuij, milleſimo & quadraginteſimo. Hiſs quoq; diebus memoratus Leyl rex Britonũ, Leyl. ædificauit ciuitatem, & eam de nomine ſuo Kaerleyl, id eſt, ciuitatem Leyl vocauit. Regnauit autem annis. xxv. Poſt hunc, regnum ſuſcepit Rudhudibras filius eius, hic condidit, Kaerkeynt, id eſt Cãuariam, & Kaerguyent, id eſt Guintoniam, atque oppidum mõtis Palladur, quod nunc Septonia vocatur. Lud. Rudhud.

10 SAlomon filius Dauid, editus ex Berſabe, in Ieruſalem, antequam naſceretur vocat⁹ ſapientiſſimus omnium, dominici templi dedicator fœlix imperio paternis meritis impar, dilectus à deo, diſcretus in iudicio, in ſententia iuſtus, in regno pacificus, qui popoſcit ſapientiam, & impetrauit, ita vt ſciret omnẽ diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum, vires lapidum & herbarum, naturas animalium, & cogitationes hominum. Cuius principia fuerunt bona, nouiſſima mala Nã poſt miram virtutum gloriam, amore deprauatus fœmineo, & acceptã ſapientiam perdidit, & in profundum idolotriæ fluenta ruina demerſ⁹ xl. annis regnauit, liij. vitam peregit. Dehinc finem imperio & vitę dedit, ſepultuſq; eſt in ciuitate patris ſui Bethlehem. De vita & morte Salomonis.

20 AEdificato, vt dictum eſt, à Salomone templo. x. die Septẽbris illud ſolenniter conſecrauit. Domus ſaltus cũ domo regia mirabiliter cõſtruitur. Regina Saba honorifice ſuſcipitur. Sed vita laudabilis, amore illicito miſerabiliter maculatur. Poſt Salomonem regnauit filius ei⁹ Roboam, contra quem exurrexit Ieroboã, de tribu Effraim, & ſegregauit decẽ tribus à Iuda, & à domo Dauid. Quod non caſu, ſed dei iudicio contigit, propter Salomonis offenſam, qui poſtquam illud nobiliſſimum Hieroſolymis conſtruxiſſe templum: blandimento mulierum ſeduct⁹, in idolotriam eſt prolapſus. Sed noluit miſerator & miſericors dominus, eum patris ſui regno priuare, donec deficeret, propter Dauid 30 ſeruum ſuum. Proinde poſtquã ſingulæ partes, ſicut ſcriptũ eſt, ſingulos reges habere cœperunt: remãſit cum tribu Iuda, & tribu Beniamin, etiã trib⁹ Leui, quæ ſacerdotalis erat, & dei proprio ſeruitio mãcipata. Et ex eo tempore iſtę tres tribus regnum Iudæ, reliquæ verò tribus, regnum Iſrael cœpit appellari. Adheſerunt quoq; Iſraelitico populo trib⁹ duæ, Manaſſes, ſcilicet & Effraim, quę non ſunt de tribub⁹. xij. Nam Ioſeph vnus de xij. patriarchis, non vnam ſicut cæteri patriarchæ ſingulas, ſed duas, quas modò nominauimus, tribus fecit. Porro Ieroboam, mente Cap. 4. De Roboã. & Segregatione decem tribuum, a regno Dauid & Salomonis. Regina Saba Roboam. Deuiſio Tribuum.

peruer-

peruersa,in Samaria,& in toto regno suo instituit idolatriam. Timuit enim veniendo ad templū dei,quod erat in Ierusalem,quò secundum diuinum mandatum sacrificandi causa,vniuersę genti illi veniēdum erat popul⁹ seduceretur,& stirpi Dauid tanquam regio semini,redderetur,vnde(sicut iam dictum est) populum Israelitcū nephāda impietate maculauit.Nam ad suasionē Abdo prophetæ viam prauā non deserēs Achiam Sylonitem,per vxorem,de salute pueri consulens,tristem nūcium suæ desolationis audiens,expirauit.Regnauit autem.xxij.annis.

Cap. 5. De regibus Israel.

DIuiso itaq; regno,post Ieroboā, regnauit super Israel in Samaria Nadab filius eius,duob⁹ annis synecdochicè. Iste Nadab obsidēs Gebbethon vrbem Philistinorū,occisus est à Baasa, & regnauit pro eo xxiiij.annis synecdochicè. Iste Baasa,licet correctus ab Iehu propheta cum contra Asa ædificasset Rama,impeditus per Benhadab, mortuus est.Fuit autem iste Benhadab ex antiquioribus regibus Syriæ, qui infestauerunt regnum Israel.Huic Baasa,successit Hela filius eius,& duobus annis regnauit synecdochicè,qui temulentus siue ebrius factus,à Zamri interfectus est, & regnauit pro eo septem diebus. Nam obsessus ab Amri, succensus est in Thersa. Huic succedēs Amri,regnauit pro eo duodecim annis,synecdochicè. Iste Amri, tribus annis antequam solus regnaret,contendit cum Thebin, & edificata Samaria, obijt.Post eum regnauit Achab, filius eius.xxij.annis synechdochicè. Hoc tempore floruerunt prophetæ,scilicet Helias,Micheas,& Abdias.

Cap. 6. De Vita & morte Heliç prophetæ.

HElias Thesbites,sacerdos magnus & propheta,atque habitator solitudinis,fide plenus,deuotione summ⁹,in laborib⁹ fortis,in industria solers,excellenti ingenio præditus, in exercitatione disciplinæ strictus in sancta meditatione assiduus,metuq; mortis intrepid⁹, verberauit tyrannos,interfecit sacrilegos, multisque virtutum signis effulsit, ac trienni siccitate,clausit imbribus cœlum. Orauit rursum,& cœlum dedit pluuias,Mortuum mulieris filium suscitauit,cuius virtute hydria farinæ non defecit,vas olei perpetuo fonte manauit. Cuius verbo super sacrificium, ignis de cœlo descendit. Hic duos quinquagenarios cum militibus,cœlesti igne combusit. Iordanem transiēs,tactu melotæ abrupit. Post hæc, igneo curru in cœlum raptus ascendit,venturus iuxta prophetiam Malachiæ,in finem mundi, ac præcessurus Christum, & nunciaturus vltimum eius aduentum, cum magnis virtutibus prodigijsq; signorū,italetiam vt bellum gerat antichristus aduersus eum,& qui eum bello victurus est, & occidet. Cadauera quoque eorum in plateis insepulta iacebunt. De hinc suscitata à domino plaga magna, regnum antichri-

Antechristi percuriet. Post hæc veniet dominus, & interficiet Antichristum gladio oris sui, & eos qui adorauerunt eum, & regnabit dominus cum omnibus suis in gloria sempiterna. In diebus huius Heliæ prophetæ, Bladud, filius Rudhudibras regnum Brittanniæ suscipiés, tenuit viginti annis. Hic ædificauit vrbem Kaerbadun, quæ nunc Badonia nuncupatur, fecitque in ea calida balnea ad vsus mortalium apta, quibus præfecit numen Mineruæ, in cuius ęde inextinguibiles posuit ignes, qui nunquam deficiunt in fauillas, sed quum tabescere incipiunt, in saxeos globos conuertuntur. Docuit etiam necromãtiã per regnum Britanniæ, nec præstigia facere quieuit, donec alis sibi paratis, ire per summitatem aëris tentauit, cecidit q; super templum Apollinis infra vrbem trinouantum, in multa frusta contritus. Huic successit Leyr, filius eius, & regnauit quadraginta annis. Hic ædificauit ciuitatem super flumen Soram, quę Britannicè Kaer leyr, Saxonicè vero Leyrceastre nuncupatur. Tempore vero quo Helias sacerdotes Baal interfecit. Achab regi Israel, successit Ochozias filius eius duobus annis. Ochoziæ vero successit Ioram frater eius, duodecim annis.

De Bladud Rege Britonum.

Leir.

Porro Ioram occidit Iehu, quẽ vnxit discipulus Elisei in dissipationem domus Achab, secundũ propheuã Heliæ. Regnauit auem Iehu. xxviij. annis. Cui successit Ioacham filius eius xvij. annis, sub quo Helisæus propheta defunctus est, vir vita præclarus, & miraculis glorioſus, & sepultus in Samaria.

Helisæus Heliæ discipulus, ex Amelmoth oppido cognominatus, ex tribu Ruben ortus est, in cuius ortu aurea vitula in Galgalis mugitum dedit, eiusq; vox in Hierosolymis personuit. Tunc quidem pręsagus vates prædixit. Hodie in Hierusalem natus est, qui cunctam destruet idolatriã. Hic gemino Heliæ glorificatus spiritu, plurimis atque magnis virtutum signis, emicuit. Iordanem transitu suo diuisum, refrænatis vndis retro conuertit. Aquas Iericho steriles, diuerso vasculo, ad fœcunditatem perduxit. Pueros insultantes sibi, verbo bestijs tradidit. Sãguineas aquas in necem hostium decurrere fecit. Inter hæc, sterilẽ conceptionem verbo fœcundauit, eiusq; filium mortuũ suscitauit, ciborumq; amaritudinem temperauit. Demiq; ex decẽ panib⁹ plebe refecta, reliquias collegit, & Naaman lepræ stigmatib⁹ lauacro Iordanis purgauit, lepra quoq; maledictum discipulum aspersit. Ferrũ securis in Iordanem insertum (ligno in aquis misso) supernatare fecit. Hostẽ Syriæ cæcitate percussit, mortem incredulo prædicauit, fragore quadrigarum hostem fugauit, obsidionem dispersit, famem repulit. Post mortem exanimi cadaueri vitam dedit, cuius sepulchrum hodie

De Heliseo Propheta.

die in Sebastia ciuitate ostenditur, honore satis dignum, & magna habitum veneratione. Ioacham vero regi Israel, successit Ioas filius eius xvj. Annis. Post Ioas vero regnauit Ieroboam filius eius. xli. annis, Huius temporibus Oseæ, Amos, Ioël, & Ionas Prophetabāt. Hieroboam regi successit Zacharias filius eius mēsibus sex quem necauit Sellum seruus ipsius. Post Sellum, qui vno mense regnauit, suscepit regnum Manaen decem annis. Iste Manaen datis mille talentis argenti Phul regi Assyriorum, vt ab eo recederet, dono falsorum vitulorum, iram eius in se prouocauit. Post Manaen, regnauit Phaceias filius eius, duobus annis Phaceiæ vero successit Phaciæ filius Romuliæ, sub quo prophetauit Naum, qui Phacee regnauit. xx. annis. Iste verò non restitit Teglathphalasar, quin captiuaret duas tribus & demidium, & de Tribu Zabulon & Nephtalim equipollens dimidiæ tribui. Huic successit Osee, quem captiuauit Salmanasser rex Assyriorum, transferens Israelitas in Assyrios, in vrbibus videlicet Medorum, iuxta flumen Gozam, Sub eodem Osee, licet dedisset licentiam eundi ter in Hierusalē, captiuatæ sunt decem tribus à Salmanasser, inter quas Tobias, cuius historia nota est, captiuatus. Obsessa tribus annis Samaria, Cutheis, vel Iacobitis, vel Samaritanis impleta est, qui ob timorem leonum, lege recepta, non abiecerunt idola.

Tobias.

Cap. 6. De regno et regib⁹ Iudæ

QVi contemporanei fuere regibus Israel memoratus tractaturi, á Roboam, filio Salomonis, sumamus exordium. Iste Roboā, cum diuisisset dominus regnum, decē tribubus secutis Ieroboā, duas tantum cum leuitica retinuit, & dictum est illud regnum Iuda: quia peccatius suis exigentibus, Susach rex Aegipti Hierosolimā veniens, templum domini spoliauit. Hic etiam pro scutis aureis sublatis, scuta ærea substituit. Hac tempestate prophetabat Achias, Iehu, Amos, Ioell & Zacharias, & Helias translatus á domino nusquam comparuit. Roboam autem qui xvij. annis regnauit, successit Abias tribus annis. Abiæ successit Asa. Iste Asa munitis Gabaa & Masphat ciuitatibus, de lapidibus & lignis quæ colligerat Baasa in Rama, redargutus est a Iehu, quod ipsum in Bēhadab posuisset, dolore pedum, quē prophetæ intulerat, ponēdo eum in neruū, obiit. Regnauit autē. li. annis. Huic successit Iosaphat xxv. Annis, & post Iosaphat regnauit Ioram, vij Annis. Quo regnante, recessit Edom, ne esset sub Iuda, & cōstituit sibi regem. Post eum regnauit Ochosias vno Anno. qui & Ozias & Azarias vocabatur. Quē Azariam, cū filio suo Ioas, & nepote suo Amasia, Euangelista Matthæus à Christi Genealogia seclusit. Post Azariam regnauit Athalia

Susach rex Aegypti spoliat Hierosolymā.

thalia vi. Annis,& post illum Ioas,qui bono vſ⁹ principio,sed fine pessimo,interfecit Zachariã filiũ Ioiadæ sacerdotis, inter tẽplum & altare,& regnauit .xl. annis. Et post Ioas,Amasias,qui regnauit.xxix.ãnis. Apud Assyrios autem circa hos dies,regnauit Sardanapalus , homo muliere corruptior. Sẽper enim inter fœminarum contubernia versaba tur. Ad quẽ admitti cum quadã die præfectus eius Arbastus , præposit' Medorum obtinuesset: inuenit eum inter scortorum greges, muliebri habitu,purpuram colo nentem , & inter virgines pensa diuidentem,cum & corporis mollitia,& oculorum lasciuia,omnes secũ positas fœminas anteiret. Quo viso,regressus ad socios, quod vidit refert, negatq;,continuo,illi se prorsus patere posse , qui se malit esse fœminam q̃ virum. Et fit mox coniuratio Medorũ aduersꝰ gentẽ Assyriorũ,& indicitur bellum Sardanapalo. At ille,cum resistere rebellibus gentibus non potuisset,in regiam se recepit: vbi extructa,& accensa pyra,se suas, q; diuitias igne cremauit, sicq; defuncto Sardanapalo Assyriorum, rege.xxxvj.translatum est in Medos Assyriorum regnum , per Arbastum Medorum præfectum . Cucurritque postmodum regnum Medorum per successiones temporum , atque regum vsque ad Astyagen auunculum Cyri,per trecentos quinquaginta annos . Verum reges Medorum non computantur in numero regum illustrium, vsq; ad memoratum Cyrum,quamuis fuerint & Chaldęorum viribus præditi,& Babiloniæ nomine clari. Et hoc pariter est notandum,quia eodem tempore,quo apud Latinos regnauit rex Procas , Amulij & Numitoris,pater auus autem Rheæ Syluię, quæ mater Remi & Romuli fuit,illo etiam tempore translatum est ad medos regnum Assyriorum per Arbastum predictum.

Sardanapalus.

Regnum Assyriorũ translatum ad Medos.

CIrca hos dies,Leyr rex Britonum cum esset senio confectus,& filium non haberet,tres filias,quas habuit,diuiso regno, nobilibus copulare maritis disposuit. Sed vt sciret quæ illarum potiore regni parte dignior esset,conuenit singulas,sciscitãs ab eis,à qua fortiꝰ amaretur. Cui,cum duæ respondissent,quod patrem magis quam seipsas diligerent,tertia(quæ iunior erat,sororum adulationem intelligẽs,)ait. „Ego te semper vt patrem dilexi,& non aliter, & si a me magis extor„quere desideras,dico tibi,quia quãtum habes,tantum vales , & ego te „tantum diligo. Quo audito,rex cum indignatione respondit . Quoniã in tantum senectutem meam spreuisti,quãto te plus cæteris dilexi, ego te diligere indignabor,nec vnquam partem in regno meo , cum sororibus tuis habebis. Hijs itaq; dictis , predictas duas puellas , ducibꝰ Cornubiæ & Albaniæ , cum medietate Britanniæ maritauit , ita

Cap.7. Qualiter, Leyr rex Britonum filias suas probauerit.

videlicet,vt posſi mortē eius,totius insulæ dominio fruerentur. Tandē cum huius famę ad aures Aganippi Francorum regis,peruenisſet:continuo nuncios ſuos ad regem præfatum direxit,rogans vt filiam ſuam iuniorem,nomine Cordeillam,legitimo ſibi matrimonio copularet. At rex in prænominata indignatione adhuc perſeuerans, ita reſpondit. Se illam libenter daturum,ſed ſine terra, pecunia,auro, vell argento,quod ita factum eſt. Deinde poſt aliquantulum temporis cum Leyr rex cepit ſenio torpere,inſurrexeruut in illum prædicti duces, quibus Britanniam cum filiabus diuiderat, & abſtulerunt ei regnum, atque regiam poteſtatem. Rex igitur ignarus quid ageret,deliberauit tandē filias ſuas adire,quibus regnum diuiſerat,vt ſi fieri poſſet ſibi dum viueret,&.xl.militibus ſuis ſtipendia miniſtrarent. Quæ cum indignatione verbum ex ore ipſius captentes,dixerunt eum ſenem eſſe, delirum & mendicum, nec tanta familia dignum. Sed ſi vellet,relictis cęteris cū ſolo milite remaneret. At rex,cum ad memoria priſtinæ dignitatis reductus,fuiſſet,cum fletu rugitum emicit dicens,O Cordeilla filia quā vera ſuut verba illa,que mihi reſpondiſti,ſcz,quantum habes tantum vales, tantumque te diligo. Dum habui,valui, Modo non habeo,ideo non valeo. Vnde conſtat quod non me, ſed mea munera dilexiſtis. Hec & his ſimilia ſepius in animo reuoluens,diſpoſuit tandem filiam ſuam quæ erat in partibus tranſmarinis adire, vt illius animum cuius gratiam penitus, non demeruerat,miſer delectuſque probarat. Mare igitur cum feſtinatione ingrediens, fœlici curſu applicuit in partibus transmarinis. Veniens itaque Cariciam, vbi filia ſua erat,direxit ab illā nuncium ſuum,qui ipſum ad tantam productum miſeriam indicaret. Quo audito, cōmota eſt Cordeilla & cum lachrymis quæſiuit, quot ſecum militeshabuiſſe. Indicante nuncio quod cum ſolo milite & vno armigero aduentaſſet. Præcepit vt illico patrem ſuum ad aliam ciuitatē perduceret, ipſumque balnearet & foueret & regalibus veſtiret indumētis, Iuſſit etiam,vt.xl.milites cum nobili apparatu retinens Aganippo regi Fancorum ſeſe aduenisſe nunciaret. Quo facto indicauit per nuncium regi & filiæ ſuæ, ſe a regno Britannię per generos ſuos fuiſſe expulſum & ad ipſos veniſſe,vt auxilio eorum patriam ſuam recuperare quiniſſet. At illi cum conſulibus & proceribus, obuiam venientes honorifice illum ſuſceperunt,legatos per vniuerſam galliam deſtinantes,præceperunt vt militites & omnes qui poſſent ad bellum procedere, cum equis & armis quantotius conuenirent,ad Britanniam ituri cū patre reginæ,Quo facto, duxit Leyr ſecum filiā ſuam, cū collecta multitudiue bellatorum, pugnauitque cum hoſtibus, & victoria potit° eſt

Deinde

Deinde, cum vtroſq; poteſtati ſuæ ſubmiſiſſet, in tertio anno mortuus eſt. Mortuus eſt etiam Aganippus rex Francorum. Cordeilla ergo filia regis gubernacula regni Britonum adepta, ſepeliuit patrẽ in quodã ſubterraneo ſpecu, quod ſub Sora fluuio intra Legeceſtriam, fieri præceperat.

Cap. 8. De morte Cordeillæ.

CVm igitur Cordeilla regnum per quinquennium pacifice tractaſſet, ceperunt eam in quietare duo filij ſororum ſuarum, Margan' & Cunedagius, de quibus ſororibus, illos genuerant Maglaurus & Henninus, duces Cornubiæ & Albaniæ, qui etiam iuuenes præclaræ probitatis famam habebant. Marganum autem genuit Maglaurus, Cunedagium verò Hennius. Hij itaq; cum poſt obitum patrum in ducatibus eorundem ſucceſſiſſent, indignati ſunt Britannium fœminæ ſubditam eſſe. Collectis ergo exercitib', in reginã ſurrexerunt, nec a ſeuitia ſua deſiſtere voluerũt, donec quibuſq; prouincijs vaſtatis, prælia cum ipſa cõmiſerunt Eam quoq; ad vltimum captam, in carcerem poſuerunt, vbi ob amiſſionẽ regni, dolore obducta ſeſe interfecit. Exinde partiti ſunt iuuenes inſulã (cuius pars illa quæ trans Humbrum extenditur verſus Katanesiam) Margano ceſſit, alia verò quæ in alia parte fluuij ad occaſum ſolis vergit) Cunedagio ſubmittitur. Emenſo deinde biennio, acceſſerunt quidam, quibus turbatio regni placebat, ad Marganum, animumque illius ſeducentes, aiebant turpé & dedecus eſſe, ipſum cum primogenitus eſſet, totius inſulæ non dominari. Cumq; his & alijs pluribus modis incitatus fuiſſet, duxit exercitum per prouincias Cunedagij ignemq; accumulare incepit. Orta igitur diſcordia, obuiauit ei Cunedagius cum omni multitudine ſua, factoq; congreſſu, cædem intulit non minimam, & Marganum in fugam perpulit. Deinde ſecutus eſt eum fugientem á prouincia in prouinciam, tandemq; interfecit eum in pago Kambriæ, qui poſt interfectionem, de nomine ſuo Margan, hucuſq; á pagenſibus appellatus eſt. Potitus itaque victoria Cunedagius, monarchiam totius inſulæ adeptus eſt, eamq; triginta tribus annis glorioſe tractauit.

Cap. 9. De Roma & eius conditoribus Nota.

EOdem tempore, condita eſt inclyta Roma à geminis fratribus, ſcilicet Remo & Romulo, cuius regni primordia, paucis expedire curabo ita tamen vt non modum propoſitæ breuitatis excedam.

Ita quippe gens ipſa latè per orbem terrarum arma circumtulit, vt qui res, prout fuerunt, & vires eius legunt, non vnius gentis, ſed humani generis facta diſcant. Nam ad conſtruendum eius imperium, contendiſſe virtus & fortuna videbantur.

De regibus Italiæ.

PRimus in Italia, vt quibuſdam placet, regnauit Ianus, Deinde Saturnus, Iouem filium ſuum é Græcia fugiens in ciuitatem, quæ ex eius no-

Ianus Saturnus Iupiter.

ius nomine Saturnia dicta est, cuius, ruinæ, hactenus cernuntur in finibus Tusciæ, haud procul ab vrbe. Hic Saturnus, quia in Italia latuit, ab eius latebris, Latium appellata est. Ipse autem rudes adhuc populos, domos ædificare, terras in colere, plantare vineas docuit, atque humanis moribus viuere, cum antea semiferi glandium tantum modo alimentis vitam sustentarent, & aut in speluncis, aut frondibus, virgultisque contextis casulis, habitarent. Ipse etiam eis nummos æreus primus instituit pro quibus meritis, ab indocili & rustica multitudine, deus est appalatus.

De Pico. POst Saturnum, in Italia regnauit Picus filius eius. De quo fabulose dicitur, quod a quadam famosissima maga, Circe nomine ob contemptum eius amoris, in auem sui nominis, quę pica dicitur, sit mutatus.

Faunus. Post Picum regnauit Faunus filius eius qui fuit pater Latini, cuius mater Carmentis Nicostrata, creditur Latinas litteras reperisse, vnde quidem dixit.

Carmentis notulas inuenit callida nostras

Quibus regnantibus, cl. anni referuntur euoluti. Regnante tamen

Latinus. Troia capta Eneas. Latino, qui Latinam linguam correxit & Latinos de suo nomine appellauit, Troia à græcis capta est à natiuitate. Abrahã octingesimo quadragesimo tertio anno. Nini regis Assiriorum annis octingentis. xxxv. ante vrbem conditam, annis quadraginta quatuor, ante primam Olympiadem annis quadringentis sex. Capta igitur Troia, vt supra dictum est. Aeneas Veneris, & Anchisę filius in italiam venit. Anno tertio post Troię excidium, cum turno dimicauit, eumque interfecit. Erat autẽ Turnus Dauni Tuscorum regis filius, cuius sponsam Lauiniam Latini regis filiam, in cõiugium accepit, de cuius etiam nomine Lauinium oppidum, quod construxerat appellauit. Regnauit igitur Aeneas super Latinos tribus annis

Ascanius. Syluius. postquam regnum obtinuit. Posthunc regnauit in Italia Ascanius, qui & Iulus, eiusdem Aeneæ filius & Siluium posthumum hæredẽ reliquit, fratrem scilicet suum Aeneæ ex Lauinia filium, quem summa pietate educauit. Deinde Ascanius Iulum proceauit, a quo familia Iuliorum exorta est paruulum, qui nec dum regendis ciuibus idonius erat, Ascanius autem cum xxxviij annis regnasset, obijt, suscepitque pro eo regnum,

Eneas Syluius Latinus Syluius. Alba Syluius. Syluius Posthumus & regnauit xxix annis. Qui ideo Posthumus est dictus, quia post mortem patris est editus. Siluius vero quia rure & siluis fuerat educatus, a quo omnes Albanorum reges Syluj vocati sunt. Post Syluium Posthumum, regnauit Aeneas Syluius, annis xxxj. Post quẽ Latinus Syluius regnauit annis l. Tunc apud Hebræos Dauid regnauit. Latino Syluio succesit Alba Siluius, annis. xxxix, Albæ Syluio succesit Ae

gyptus

Egyptus siue Aris, filius eius, Annis. xxiij. Cui Capis Syluius, superioris regis filius, successit, & regnauit Annis. xxviij. qui Capuā in Campania condidit. Cui Carpentus Syluius Capis filius successit, Annis. xiij. Cui Tyberinus Carpenti filius successit, Annis ix. Ab huius nomine Tyberis fluuius dictus est, eò quod in eum decidens, extinctus est, qui prius Albula dicebatur. Post hunc Agrippa Syluius regnauit Annis xl. Tunc Homerus in Grecia floruisse perhibetur. Huic successit Aremus Sylui, Agrippę superioris filius, Annis xix. Hic præsidium Albanorum inter montes, vbi nunc Roma est, construxit, qui ob impietatem, fulminis ictu interijt. Huic Auentinus Syluius successit, Annis, xxxvij qui in eo monte qui nunc pars vrbis est, mortuus ac sepult, æternum loco vocabulum dedit. Cui Procas Syluius Auentini filius successit, & regnauit Annis. xxiij. & tunc Fidon Argiuus mẽsuras & pondera reperit, cum apud Hebræos Zacharias in Iudæa, & Ieroboā in Israel regnarẽt. Huic Procæ Syluio, successit Amulius eius natu maior filius, ānis. xlvij Ille, Numitor Procæ regis iunior filius qui á fratre Amulio, regno pulsus, in agro suo vixit. Rhea Syluia, filia Numitoris, adimendi partus gratia, virgo Vestalis electa est. Quæ cum septimo patrui Anno, geminos edidisset infantes, iuxta Legem, quam tunc habebant, in terra viua defossa est, Verum paruulos, prope ripam fluminis expositos Faustulus regij pastor armenti, ad Arcam Laurentiam, vxorem suam detulit, quæ ob pulchritudinem & rapacitatem corporis quæstuosi, lupa á vicinis appellabatur. Vnde & ad nostram vsque memoriam ceilulæ meritricũ, lupanaria dicuntur. Pueri verò cum adoleuissẽt, collecta pastorum & latronum manu valida, interfecto apud Albam Amulio auum suum Numitorem, in regnum restituũt.

Aegyptus, Capis Syl. Carpentus Syluius Tyburis. fluuius Agrippa, Homerus. Aremus Sylaus. Auentinus Porcas Syluius Ponderum. & mensurarum inuentor. Amulius Numitor. Vnde Lupanar.

Romanum igitur imperium, quo, neque ab exordio vllum ferè minus neq; incrementis toto orbe amplius humana potest memoria recordari, à Romula exordium habuit, qui Rhææ Syluiæ, vestalis virginis filius, & (quantum putatus est) Martis, cum Remo fratre, vno partu editus est. Romulus cum inter pastores latrocinaretur, decem & octo annos natus, vrbem ex quam id Palatino monte condituit, decimo Kalend. Maias, Olympiadis sextæ anno tertio, quadringentesimo xix post Troyæ excidiũ siue vt placet Orosio, quadragintesimo quarto, ante sex annos, quam decem tribus Israel à Senacherib, rege Chaldeorum, transferrentur in montes Medorum. Condita ergo ciuitate, quam ex suo nomine Romã vocauit, à qua & Romanis nomen inditum est. hæc ferè egit. Condito tẽplo quod Asylum appellauit, pollicitus est cunctis ad id confugientibus, impunitatem, quam ob causam multitudinem finitimorum, qui aliquam

De Romo & Romulo cõditoribus. Quo tempore cõdita fit Roma. Asylum.

apud ſuos ciues offenſam contraxerant.ad ſe confugientem,in ciuitatem recepit.Latini,deniq;Thuſciq́ paſtores,& trāſmarini Friges,qui ſub Aenea, Arcades, qui ſub Euandro duce influxerant,eò conuenere, & ita quaſi ex varijs elementis congregauit vnum corpus, vt vnum populum Romanum efficeret.Centum ex ſenioribus elegit,quorum conſilio omnia ageret,quos ſenatores propter ſenectutem', patres ob ſimilitudinem curæ,nominauit Mille etiam pugnatores diligit,quos à numero, milites appellauit Tunc cum vxores ipſe,& populus ſuus non haberent, inuitauit ad ſpectaculum Ludorum,vicinas vrbi Romæ nationes, atq; earum virgines rapuit,anno quarto ab vrbe Roma cōdita.Tunc vna virginum pulcherrima,cunctorum acclamatione rapientium,Thalaſſo duci dono Romuli decernitur,vnde in nuptiarum ſolemnitatibus,Thalaſſo vulgo clamitant,quòd ſcz talis nupta ſit,quæ Thalaſſum habere mereatur. Commotis bellis propter raptarum viaginum iniuriam, Cecinenſes vicit, Antennates,Cruſtuminos,Sabinos,Fidenates, Bizantes, quę omnia oppida vrbem cingunt. Tunc etiam virgo Tarpeia, Sabinorum clypeis in monte obruta eſt,qui ab eius nomine Tarpeius eſt appellatus, in quo poſtea Capitolium eſt conſtructum.Pepigere tamē Romani fœdus cum Sabinis quorum filias rapuerant,& firmas amicitias adeo, vt Sabinorum rex Tatius,pariter regnaret cum Romulo.Sabini quoq;,& Romani vnus populus efficiebantur, quo tempore, Romani ad confirmandam coniunctionem,nomina illorum præponebant ſuis nominibus,& inuicem Sabinis Romanorum: & ex illo tempore, conſuetudo tenuit, vt nemo Romanus ſit,abſq; prænomine.Propter hanc ſocietatem,cum Sabinorū more,Romulus haſtam ferret, quæ eorum lingua Quiris appellabatur, Quirinus eſt dictus.Romani vero ſiue à Quiribus id eſt, haſtis, ſiue à Quirino,quirites,nominari cœperunt,Remus Romuli frater, deniq; à Fabio duce Romuli,neſcio an fratris voluntate,raſtro paſtorali extinctus eſt .Cauſa eius interitus hæc fuit, quod ad tutelam nouę vrbis, vallum non poſſe ſufficere increpauerit,eiuſque anguſtias ſaltu tranſilierit. Romulus verò,cum apud plaudem Capuæ nuſquam comparuiſſet,anno regni ſui xxxix.ad deos tranſiſſe creditus eſt,& Quirini nomine conſecratus. Deinde Romæ per quinos dies ſenatores impetrauerunt, & his regnantibus,vnus annus completus eſt.

Vnde Senatores.

Vnde militū appellatio.

Sabini & Romani vnus populus efficitur.

Vnde Romani.

Remus interficitur.

Romulus deſperunt.

Cap.10. Numa Pōpilius Rex creatur qui leges Romanis, & mores conſtituit.

POſt Romulum Numa Pompilius,rex apud Romanos creatus eſt, cum apud Hebræos Ezechias regnaret.Qui bellum nullum geſſit,ſed non minus ciuitati,quam Romulus profuit. Nam (ſicut alter Moyſes) leges Romanis moreſque conſtituit,qui cōſuetudine præliorum, iam latrones,

ac

ac semibarbari videbantur. Et descripsit Annum in decem menses, prius, sine aliqua supputacione confusum, & infinita Romæ sacra ac templa constituit, vel vt alijs placet, duos menses anno addidit, Ianuarium & Februarium, cum antea decem tantum apud Romanos fuissent à Romulo instituti. Capitolium quoq; a fundamentis ædificauit, in religione sacrorum præcipuus, qui sacra & ceremonias, omnemque cultum deorum docuit. Pontifices, augures, cæteraque sacerdotia, & secreta quædam imperij pignora descripsit, Ianumque bifrontem. A quo mensium inuētio.

Ille primus, focum Vestæ virginibus colendum tradidit, vt ad simulacrum, custos imperij cœlestium siderū flāma vigilaret. In tantū enim vanitate est deceptus, vt plurima, diabolo dictante, conscriberet, quæ posteā, si ad hominum notitiā peruenirent, nimium obesse cognouit, sed quia ea incendere timuit, iuxta suum latenter sepulchrum, vbi neminem accessurum credidit, sub humo abscōdit. Decedente vero tempore quidam rusticꝰ, Dum in eodē agriculturam exerceret loco, aratro eradente, hæc scripta reperit. Prætori obtulit, Prętorque sana, tui. Senatꝰ autem, vt vidit, nimium detestatꝰ, exhorruit, incendioq; tradens, concremauit, ne aliqua curiositate, ad hominum notitiam tantum facinus, seu nefas diabolicum perueniret. Morbo decessit, imperij sui anno. xli. Numa vero regnante, Glaucus primus ferri inter se glutinum excogitauit, quo tempore Esaias & Osee Prophetauerunt. Huic successit Tullus Hostiliꝰ, qui omnem militarem disciplinam, artemque bellandi instituit, primusq; regum Romanorum, purpura & fascibus vsus est, Manasse in Iudæa regnante, Vrbem autem amplicauit adiecto Cęlio monte. Cum, xxxij. annis regnasset, fulminis ictu percussus, cum domo sua arsit. His temporibus, Bizantium ciuitas condita est, quæ postea Constantinopolis est appellata. Post hunc Ancus Martius Numæ Pompilij ex filia nepos, suscepit imperium, Iosia regnante apud Hebræos. Ab vrbe miliario. xvj. in ipso fluminis, marisque confinio Hostiam ciuitatem condidit, cōtra Latinos dimicauit. Auentium montem ciuitati adiecit, & Ianiculum. Eo regnante, Epidaurus condita est, quæ postea Dyrrachium est appellata. Morbo periit, Anno imperij sui. xxiij. Post hunc regnauit Tarquinius Priscus. Hic numerum senatorum duplicauit. Sabinos victꝰ, & non parū agrorum eis sublatū vrbis territorio copulauit, primusq; triumphans Romam intrauit, muros fecit, atq; cloacas. Capitolium inchoauit, duodecim Tuscię populos subegit. Hic. xxxvij. Anno imperij sui, per Anci superioris filiū, occisus est. Eo regnante Arion *Methymnę* à Delphine in Tænarū dicitur transportatꝰ. Tunc fuit Massilia condita. Eodemq; tēpore Hierusalem

Tullus Hostilius.

Bizantium alias, Constantinopolis.

Ancus Mar

Tarquinius Priscus.

lem à Nabugodonoſer rege ſubuerſa eſt. Poſt hunc Seruius Tullius
Seruius Tullius. regnauit Annis.xxxiiij.quo regnante,Balthaſar imperabat Chaldæis, ſub quo Daniel.ſcripturam miſticam in pariete legit & interpretatus eſt.Hic Seruius Tullius Sabinos ſubegit-montes tres, ſcilicet Quirinalé,Viminalem,Eſquilinum vrbi adieci..Primus omnium, cen.ſum ordinauit,Sub eo tempore Romę cēſu habito,inuēta ſunt capita bellatorum octoginta ſeptem milla.Tandē idem Seruius Tullius occiſus eſt,ſcelere generi ſui Tarquinij Superbi, filij eius regis, cui ſucceſſerat ipſe,& filiæ,quam Tarquinius habebat vxorem Poſt hunc Lucius
Tarquinius Superbus. Tarquinius ſuperbus,ſeptimus atq; vltim⁹regum,inuaſit imperium. Quo tempore ad relaxationem Cyri regis Perſarū, reuerſi ſunt Hierololymā Iudæi.xlij M.cccc. Iſte primus excogitauit diuerſa genera tormentorum,vicula,taureas,fuſtes,laminas,carceres,compedes,cathenas,exilia,metalla.Templū Ioui in Capitolio ędificauit, poſtea Ardeā ciuitatem oppugnans,imperium ꝓdidit,expuls⁹à Romanis.Nam cum filius eius Tarquinius Iunior, nobiliſſimam Romanę ciuitatis Matro-
Lucretia. nā, nomine Lucretiā Collatini vxorē, & nobiliſſimi viri Bruti ꝓpinquam,violenter ſtupraſſet,illaque de iniuria ſibi facta, Collatino marito,& patri ſuo,& Bruto propinquo,& cæteris amicis & parentibus, conqueſta fuiſſet,eoſq; ad vindictā faciendā iuramēto conſtrinxiſſet, tandem fœditatem ſtupri in ſe commiſſam, in ſe vindicans, in conſpectu omnium ſeipſam peremit. Sicque Romæ regnatum eſt per ſeptem reges,Annis.cc.xliij.

Cap.vi. De Conſulibus, HInc conſules cœpere, pro vno rege,duo,hac de cauſa creati, vt ſi vnus malus eſſe voluiſſet, eum alter habens poteſtatem ſimilem ,coerceret,& placuit,ne imperium diutius quam Annum haberent,ne per diuturnitatem poteſtatis,inſolentiores redderētur. Fuerūt igitur primo Anno conſules,Luci⁹ Iuni, & Brut⁹, qui maximè egerat,vt Tarquinius pelleretur.Placuit ergo,ne quiſquam in vrbe remaneret,qui Tarquinius vocaretur.Anno nono poſt reges exactos, cum gener Tarquinij iunioris,Porſenna rex Thuſciæ ad iniuriā ſoceri vindicandā,ingentem collegiſſet exercitum,noua Romæ dignitas creata
Dictator. eſt,quæ Dictatura appellatur,maior quā cōſulat⁹.Eodem an etiā Magiſter equitum fact⁹ eſt primo,qui Dictatori obſequeretur. Nec quicquā ſublimi⁹ poteſt dici,quā Dictatura antiqua, huic imperij poteſtati,maximè quoq; cum Octauian⁹ Auguſt⁹,& ante eum Caius Cæſar, dictaturæ nomine atq; honore,regnauerunt.Dictator autē Rome primus fuit Larg⁹ Magiſter equitum,prim⁹ Spurius Caſſius, Sextodecimo

mo anno post reges exactos. Seditionem populus Romæ fecit, tanquã à Senatu atq; Cõsulib⁹, opprimeretur, Tũ etiã ipse Spurius Cassius sibi Tribunos plebis, quasi proprios iudices & defensores creauit, per quos contra Senatũ & Cõsules tut⁹ esse posset, Eodẽ repore, concedente Xerxe Persarum rege, Nehemias Iudęam venit, muros vrbique restituit. Anno. ccc. ij. ab vrbe condita, imperium consulare cessauit: & pro duob⁹ consulibus decẽ facti sunt, qui summã potestatem tenerẽt, ac decemuiri nominati sunt. Anno. ccc. xv. ab vrbe condita. Fidenates venientes cõtra Romanos rebellauerunt, sed á Romanis victi defecerũt, ac deinde post. xx. annos iterum venientes rebellauerunt: sed Dictator Furius Camill⁹ miss⁹ cõtra ipsos, vicit eos, & ciuitatem eorũ antiquissimam diu obsidens cœpit, & postea cœpit Falisços non minus nobilem ciuitatem. Deinde Galli Senones Romam venientes, eam cœperunt, nec quicquam defendi potuit præter Capitolium. Quod cum diu obsedissent, à Camillo, qui vicina ciuitate exulabat, Gallis superuentum est, & grauissimé victi sunt. Ita Camillus Romam ingressus Romulus secundus est appellatus, quasi patriæ liberator. Tunc Hester reg. clara habetur. & Plato philosophus floruit.

HEster regina, filia fratris Mardochæi, de stripe Beniamin, Captiua de Ierusalẽ in vrbẽ Susis trãslata, atque ob aspectũ formæ & pspicuã virginitatis excellentiã, regis Persarum connubijs copulata est. Hæc vt populũ suum liberaret à periculo, morti se obtulit: amicumque regis, aduersus populũ dei nefaria persuadentem, cruci tradendum persuasit, quã Mardochęo parauerat: gentemq; liberam ab excidio eruit, atq; à seruitute eripuit. Iacet sepulta in Susis vrbe Medorum, in qua etiã regnauit. Anno. ccc. lxv. ab vrbe condita, pro duobus Consulibus facti sunt tribuni militares, sub quibus res Romana crescere cœpit.

Sequenti Anno, in medio vrbis, inferna subito patuerunt, quod cum diuti⁹ ita maneret & cunctis terrorem inferret, tandem interpretantib⁹ aruspicibus, ꝙ viui hominis sepulturã expeteret, Marcus Curtius equũ cõscendus, se in id barathrum armatus iniecit, sicq; conclusum est. Interia Titus Quintus dictator, aduersos Gallos, qui ad Italyam venerant, missus est. Galli autem. iiij. milario ab vrbe trans Anienem fluuiũ consederũt, vbi nobilissim⁹ de Senatorib⁹ iuuenis Lucius Manlius, prouocantem Gallum ad singulare certamen, ꝓgressus occidit, & sublata torque aurea, collo; suo imposita, in perpetuum cognomen Torquati, & sibi & posteris, triumphaliter accepit. Tunc Galli frugati sunt, ac etiam mox victi per Caium Sulpitium. Alia vice, quidã ex Gallis, vnũ ex Romanis, qui esset optimus, prouocauit. Tunc se Marcus

Valerius

Valerius tribunus militum obtulit,& cum processisset armatus,corvus ei supra dextrum brachium sedit. Mox cõmissa cum Gallo pugna, idem corvus alis & vngnibus Galli oculos verberauit,ne rectè posset aspicere,Ita à Tribuno Valerio interfectus, non solum victoriam ei,sed etiam nomen dedit. Nam postea idem Corvinus est dictus,ac propter hoc meritum,annorum.xx.& trium cum esset,consul factus est.

Valerius Corvinus

Tunc quidem nox dilatata est, & vsque ad plurimam diei partem tenebra vsa est,tunc etiam saxa de nubibus ceciderunt. Eodemq; tempore magnus Alexander natus est. Iam Romani potentes esse cœperunt.

Saxa de nubibus.

Alexander magnus.

Bellum enim in centesimo & tricesimo milliario ad vrbe, apud Samnites gerebatur, qui medij sunt inter Picenum, Campaniam, & Apuliam. Si ingentem illorum opulentiam quæras: ureis & argenteis armis & discolori veste,vsque ad ambitum,ornantur. Si insidiarum fallaciã: noueris,gentem illam salubus ferè,& montium fraude grassantem. Si rabiem ac furorem, sacrilegijs, humanisq; hostijs in exitium orbis agitatam. Si pertinaciã,sexies rupto fœdere,ipsis hostibus animosiorem Romani igitur aduersum Samnites, pro Campanis & Fidicinis, bellũ susceperè, Omnium siquidem non modo Italia tantum, sed penè toto orbe terrarum pulcherrima est Campaniæ plaga. Lucius Papyrius cursor,cum honore dictatoris, ad illud bellum profectus est. Qui cum Romã redere rapuerat, Fabio Maximo Magistro equitum, quẽ apud exercitũ reliquit,præcepit ne se absente pugnaret. Ille, occasione reperta, fœlicissimè dimicauit & Samnites delcuit, ob quam rem à Dictatore capite damnatus,quòd se vetante pugnasset, ingenti fauore militum & populi liberatus est,tanta tunc Dictatori Papyrio seditione commota, vt penè ipse interficeretur. Postea Samnites, Romanos Tito Veturio & Spurio Posthumio Consulibus,apud caudinas furculas,angustijs locorum ingenti dedecore conclulos, vicerunt. Quorum dux Potius, in tantũ vsus est victoriæ securitate, vt Herennium patrem consulendum putaret: vtrum clausos occideret,an parceret subiugatis. Vt vivos tamen dedecori seruaret,elegit. Nam vniuersum Romanum exercitum turpiter captum,armis etiam vestimentisq; nudatum, tantũ singulis vilioribus operimentis ob verecundiã corporum tegendam concessis, sub iugo missum seruitioque subiectum longum agere pompę ordinem coegerunt. Sexcentis autem equitibus Romanis in obsides receptis,oneratos ignominia cæteros, vacuosque Consules remiserunt, sub tali conditione pacis, qualis facienda Samnitibus placuit. Sed si fidem fœderis quam sibi Romani seruari à subiectis volunt

lunt

sunt, ipsi subiecti Samnitibus seruauissent: hodie aut omnio non essent, aut Samnio dominante seruirent. Posteriore autem Anno, iubente Senatu, pax cum Samnitibus firmata, soluta est, Luciusque Papyrius Consul aduersus eos directus est: qui adeo tunc apud Romanos bellicosus habebatur, vt cum diceretur in Italiam transgredi Alexander rex Epirotarum, germanus Olympiæ matris Alexandri magni, Romani inter cæteros duces, hunc præcipuè eligerunt, qui Alexandri impetum sustineret. Congressi itaque Samnites cum Papyrio superati sunt, quorum septem milibus subiugo missis, Papyrius de Samnitibus triumphauit. Eodem tempore Appius Claudius censor aquã Claudiam induxit, & viam Appiam strauit. Circa hæc tempora Iaddus apud Hierosolymam pontifex extitit, cuius frater Manasses, templum in monte Garizi construxit. Samnites, reparato bello, Quintum Fabium Maximum vicerunt, tribus millibus hominum occisis. Postea cum pater eius Fabius Maximus, legatus datus fuisset, & Samnites vicit, & plurima ipsorum oppida cepit. Deinde Publius Cornelius Rufinus, & Marcus Curius Dentatus, iambo Consules, contra Samnites, missi, ingentibus præliis eos vicere, ita ruinas ipsas vrbium diruentes, vt hodie Samnium in ipso Samnio requiratur, nec inueniri facile possit. Tum bellum cum Samnitibus per Annos xl, nouem actum, sublatum est, neque vllus hostis fuit intra Italiam, qui Romanam virtutem magis fatigauerit. Eodem tẽpore Tarẽtinis, qui iam in vltima Italia sunt, bellum à Romanis indictum est, quia legatis Romanorum iniuriam fecissent. Hi Pyrrhum regem Epiri contra Romanos in auxilium popoſcerunt, qui ex genere Achillis originem trahebat. Iste mox ad Italiam venit. Tunc quoque primum Romani cum trãsmarino hoste dimicauerunt. Missus est contra Pyrrhum, Consul Publius Valerius Leuinus, qui cum exploratores Pyrrhi cœpissent, iussit eos per castra duci, & ostendi omnem exercitum Romanorum, sicque eos dimitti, vt renuntiarent Pyrrho, quæ apud Romanos agerentur. Commissa mox pugna, cum iam Pyrrhus fugeret, Elephantorum auxilio Romanos vicit, quos incognitos Romani expauerunt. Sed nox prælio finem dedit. Leuinus tamen per noctem fugit. Pyrrhus vero Romanos Mille octingentos cœpit & eos summo honore tractauit, occisos sepeliuit, quos cum aduerso vulnere, & truci vultu etiam mortuos iacere vidisset, tulisse ad Cœlum manus dicitur, cum hac voce. Se totius orbis dominum esse potuisse, si tales sibi milites contigissent. Post id, Pyrrhus Romam

Pirrus Epyrotarũ Rex.

P. Valerius Leuinus a Pyrrho victus.

Pyrrhus de Romanis.

perrexit, omnia ferro ignique vastauit, Campaniam populatus est atque ad Prænesto venit decimò octauo milliario ab vrbe. Mox terrore exercitus, qui eum cum Consule sequebatur, in Campaniam se recepit. Legati ad Pyrrhum de redimendis captiuis missi, ab eo honorificè susceptí sunt, captiuosque sine precio Romanis misit vnum ex Legatis Romanorum Fabricium nomine, sic admiratus, cum eum pauperem cognouisset, vt. iiij. parte regni sui promissa solicitare voluerit, vt ad se transiret. Contemptusq; est Pyrrhus à Fabricio, eo quæ, cum Pyrrhus Romanorum ingenti admiratione teneretur, legatu misit, qui pacem æquis conditionibus peteret, præcipuum virum, nomine Cyneam, ita vt Pyrrhus partem Italiæ, quam iam armis occupauerat, obtineret, Cyneas Legatus, postero die, q̃ ingressus fuerat Romam, equestrem ordinem, & Senatum proprijs nominibus salutauit. Pax tamen quam offerebat displicuit, remandatumque est Pyrrho à senatu, eum cum Romanis pacem habere non posse, nisi ex Italia recessisset. Tunc Romani iusserunt captiuos omnes, quos Pyrrhus reddiderat, infames haberi, eo quòd armati capi voluissent, nec antea eos ad veterem statum suum posse reuerti, q̃ sibi spolia hostium occisorum bene nota retulissent. Ita Legatus Pyrrhi reuersus est, à quo cum quæreret Pyrrhus, qualem Romam comperisset, Cyneas Legatus dixit, se regum patriam vidisse, scilicet tales illic ferè omnes esse, qualis vnus Pyrrhus rex apud Epirum & reliquam Græciam putaretur. Missi sunt iterum contra Pyrrhum, Publius Sulpicius, & Decius. Consules. Certamine commisso Pyrrhus vulneratꝰ est, elephãti interfecti viginti millia hostium cesa, & ex Romanis. v. millia, Pyrrhus Tarentum fugatus est. Interiecto anno, contra Pyrrhum Fabricius missus est, qui prius inter legatos sollicitari non poterat. iiij. regni parte promissa. Tunc, cum vicino castra ipse & rex Pyrrhus haberem, medicus Pyrrhi, nocte ad eum venit, promittens veneno se Pyrrhum occisurum, si sibi aliquid polliceretur, quẽ Fabricius vinctũ reduci iussit ad dominum suum regem Pyrrhũ, eiq; dici quæ contra caput eius medicꝰ proditor spospondisset. Tunc rex admiratus eum, fertur dixisse. Ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate, quam sol a cursu suo, auerti potest. Tunc rex Pyrrhus ad Siciliam profectus est. Fabricius victis Tarentinis, triumphauit. Sed Pyrrhus ad patriam rediens, apud Agros ciuitatem Græciæ, est occisus. Apud Iudæos hoc tempore, pontifex maximus Simon Oniæ filius claruit, cui cognomentum Iustus fuit. Eo tẽpore pluribus in locis de fontibus cruor fluxit, & de nubibus in speciẽ pluuiæ

Phyrrus fugatus.

Phyrrus. Fabricio.

Simon põt. max. Iudæorum.

Prodigia.

pluuiæ lac defcendit. Anno quadringentefimo feptuagefimo . vii . cum iam clarum vrbis Romæ nomen eſſet, arma tamen extra Italiam mota non fuerant. Vt igitur cognoſceretur, quæ copiæ Romanorum eſſent, cenſus eſt habitus. Inuenta autem ſunt ciuium capita, ducenta nonaginta duo millia , tricenta triginta quatuor, quanquam à condita vrbe nunquam bella ceſſaſſent. Contra Afros bellum ſuſceptum eſt, & de illis in Sicilia primo & ſecundo, triumphatum eſt . Duillius etiam commiſſo prælio, ducem Carthaginenſium vicit. xxxij. naues cepit. xiiij. merſit, ſeptem millia hoſtium cœpit, tria millia occidit, neque vlla victoria Romanis gratior fuit, quod inuicti terra, iam etiam mari plurimum poſſent . Inter hæc apud fluuium Bagradam Aulus Regulus , ſerpentem miræ magnitudinis occidit, cuius corium centum viginti pedum longitudinem habuit, Romamq; delatum, aliquandiu cunctis miraculum fuit. Hoc tempore, argenteus nummus primum in vrbe Romæ ſignatus eſt. Eodem tempore Afri commiſſo prælio cum Romanis, Marcum Regulum Romanorum ducem, quem bello cœperant, petiuerunt vt Romam pergeret, & pacem à Romanis obtineret, ac permutationem captiuorum faceret. Ille Roma cum veniſſet in ductus eſt in Senatum, ſed nihil quaſi Romanus agere voluit . Dixit enim ſe ex illa die, qua in poteſtatem Afrorum veniſſet, Romanũ eſſe deſiiſſe, & vt dictum confirmaret vt, vxorem ſuam á complexu remouit, & ſenatui ſuaſit, ne pax cum Afris fieret . Illos namque aſſeruit, tot caſibus ita fractos, vt uullam ſpem recuperationis haberent, dixitque non vtile eſſe Romanis, vt tot millia captiuorum, propter vnum ſe ſenem, & paucos alios, qui ex Romanis capti fuerant redderentur, itaque obtinuit. Nam Afros pacem petentes, nullus Romanorum admiſit. Nec poſt illam perſuaſionem, ad Carthaginenſes à Romanis compulſus eſt, ille redire, quoniam Romani nitebantur eum vi detinere . Sed quia ille Carthaginenſibus iurauerat, iuramentum ſponte compleuit. Regreſſus Regulus reſponſum Romanorum nunciauit . At Carthaginenſes eum inauditis atque horrendis cruciatibus necauerunt. In cluſum enim illum in anguſto ligno vbi ſtare cogebatur, clauiſque acutiſſimis vndique confixo, vt ſe in nullam eius patrem ſine pœnis atrociſſimis inclinaret, abſciſſis oculorum palpebris, per nimiam vigiliam necauerunt. Eodem tempore in Piceno flumine ſanguis effluxit, & apud Tuſcos, Cœlum ardere viſum eſt, & nocte luce multa fulgente, tres ſimul lunæ apparuerunt.

Cenſus.

Serpens occiſus ab Aulo Regulo 120. pedũ lõgitudine.

Fides Reguli, & auior in patriam.

Crudelitas Carthaginenſium in Regulum.

Prodigia.

Tres lunæ ſimul viſæ.

Cap.12. De regibus Iudeæ, qui post Amasiam regnauerunt. Anarchia.

His itaque breuiter expeditis, ad Iudaicam historiam reflectendus est stylus. Post præfatum igitur Amasiam regem Iudæ mansit populus sine rege.xiij.Annis, quod probatur per libros regum, & per collationem annorũ regũ Iudæ & regum Israel. Deinde regnauit Ozias.lij.annis, & post eum Ioatham.xvj.annis. Hic ædificauit portam domus domini, quæ in actibus Apostolorum Speciosa vocatur, ab Hebræis porta Ioatham, ab aliis, Turris gregis. Hac etiam tempestate prophetauerunt in Iudæa, Oseę, Amos, Esaias, & Ionas. Porro post Ioatham regnauit Achaz.xvj, Annis. Post Achaz Ezechias xxviij. Annis. Cuius Anno.vj. Salmanasser rex Assyriorum descendens in Samariam, transtulit.x. tribus Israel, & fecit eos accolas in terra Assyriorum, & eos, qui dicebantur Chusæi, introduxit pro eis in terrã ipsorũ. Qui vero seruire cœperunt ibi diis alienis, immisit eis dñs Leones, qui deuorarent eos. Quod cum rex Salmanasser comperisset, misit vnũ de sacerdotibus captiuis, qui legis Israelitię doctrinis eos imbueret & ad cultum dei terræ illi⁹, eos conuerteret, si forte ab eis hæc molestia, siue maledictio hac medela, recederet. At illi quidem pentateuchum Moysi receperunt, sed deos patrũ suorum nõ deseruerũt: imo postmodum in monte Garizim altare statuentes, tẽplũ, q̃ erat Hierosolymis, quò ire, & sua deo vota persoluere, lege præceptum erat, nunquam ingredi voluerunt. Et hos Samaritanis á Samarita legimus appellatos, a quorum commercio Iudei prorsus abstinebant. Porro anni quibus diuisus est populus Israel à Iuda, & à domo Dauid, sunt trecenti sexaginta. Super Iudam vero, post Ezechiam regnauit Manasses.lv.Annis. Post Manassen Amon duobus annis. Post Amon Iosias, xxxj. Annis. Hic congressus est, cum Nechao rege Aegypti, & occisus est in campo Mageddo. Hac vtique tẽpestate prophetauerunt in Iudæa Ieremias, Olda, & Sophonias. Sed & post Iosiam, regnauit in Iudæa Ioachaz tribus mensibus. Quibus nondum expletis. Nechaus memoratus rex Aegypti veniens in Hierusalem, cœpit Ioachaz, & duxit eum in Aegyptum, & posuit super regnũ eius Eliachim, quem vocauit Ioachim, siue Iechoniam, filium Iosiæ. Condemnauit autem Iudæam centum talentis argentis, & talento auri. Anno quoq; regni Eliachim.xj. Nabugodonosor rex Babilonis venit in Hierusalem, exigens ab eo tributum, quod Aegyptiorum regi soluere solitus erat, quod ille tribus Annis reddere nõ erubuit. Tertio vero Anno, audiens Aegyptios contra Babyloniam dimicaturas, soluere distulit. Vnde Nabugodonosor, sicut rebellem, cum interfecit, & tria millia virorum

Iuda

Iuda captos in Babyloniam duxit, inter quos erat propheta Ezechiell adhuc puer. Tunc etiã constituit eis regem Ioachim, qui & Iechonías nominatur. Quem Iechoniam, non multis diebus interiectis, Nabugodonoſor, vndecimo videlicet anno regni, venientem ſibi obuiam cum matre, & cum quibuſdã de populo cœpit, & duxit in Babyloniã. conſtituitq; pro eo ſup Iudã & Hieruſalem, Sedechiam patruum eius, quem & vocauit Mathanian. Sed & hic Sedechias non multo poſt, cõtra Nabuchodonoſor rebellare cœpit, qui adiurauerat eum per dominum, & contra munificũ largitorẽ hoſtiliter agebat. Et tunc ſecundò reuerſus eſt Nabuchodonoſor .xj. videlicet Anno regni Sedechiæ, & duxit illum in Babylonyam captiuum, & murum ciuitatis euertit & templum exuſſit, & vniuerſa vaſa domus domini ſecum aſportauit, & poſuit in templo dei ſui. Daniel quoq; & .iij. pueri. Ananias, Azarias, & Miſael, qui erant de genere regio, captiui ducti ſunt, quos ſua liberalitate erudiri fecit Nabuchodonoſor prouincialibus literis, pariter & Chaldæis. Ignis etiã altaris holocauſtomatum ſublatus eſt à ſacerdotib⁹, & in profundo ſiccoq; puteo abſconditus & diligenter ibi tutatus. Tunc & Ieremias propheta fecit comitari ſecum tabernaculum fœderis, & Arcã, & Altare incenſi vſq; in montẽ Abarim vbi quondam aſcenderat Moſes, vt videret domini hæreditatem Inuenitq; ibidem Ieremias ſpeluncam, & intulit ea illuc offerens ſacrificium conſummationis templi. Obſtruxit deniq; oſtium ſpeluncæ, & latent tibi hæc omnia vſque in præſentem diem. In Arca autem cõtinebantur vrna aurea habens manna, & virga Aron, quæ fronduerat, & tabulę teſtamenti. Manſit ergo regnum Iudaicæ gentis, vſq; ad præſentem templi vaſtationem ac euerſionem, annis nongentis quatuordecim, &. vj. menſibus, decemque diebus. Quam vaſtationem non tam ſua præſentia legitur Nabugodonoſer peregiſſe, quã per Nabuzardan principem militiæ ſuę. Ipſe enim poſt regreſſionem regis in Aegyptum, ab eo trãmiſſus, templũ pœnitus euertit, & murũ ciuitatis ſubruit, populum qui ibidem remãſerat, in Babyloniã captiuum duxit. In eodem Sedechia, terminatũ eſt regnum, in quo ſecundum Ioſephum regnatum eſt annis quingentis & quatuordecim, & menſibus ſeptem, & diebus decem, ſecundum vero librum regum, non plenè quingenti. Ab ædificatione templi, fluxerant Anni. cccc. lxxx. & menſes. vj. & dies. x. Ab egreſſu populi de Aegypto, mille &. lxxij. & menſes vj. & dies decem. Deinceps cura rerum gerendarum ſub ſacerdotibus fuit, in reditu à captiuitate, niſi quod circa tempora Chriſti,

Finis Regni Iudæorum.

pauci fuere reges, qui inferius post sacerdotes sunt annotati.

Cap.13. De sacerdotibus quarte ætatis.

SAcerdotes in hac mundi ætate quarta, vt refert Egesippus, fuere sexdecim, Abiathar, Sadoch. Achimaas, Azarias, Eleazer, Oziel, Ioiada, Azarias, Amarias, Achitob, Sadoch, Sellum, Helchias, Azarias, Sarias, Iosedech. Isti non solum sacerdotes, sed principes sacerdotum dicebantur, per Annos trecentos &.xxx. Nam euersum est templum Anno.cccc. atq; tricesimo, à conditione sua.

Cap.14. De Sibilla priamidis filia nobili Prophtissa.

FVit etiam Sibilla Priamidis Regis filia, matre nomine Hecuba, vocata est autem Grece Tyburcina, Latine vero Albunea. Hæc circuiens diuersas orientis partes, predicauit in Asia, Macedonia, Herostaia, Pamphilia, Agalguldea, Cilicia, & Galacia. Cumq; hãc mundi partem vaticinijs suis illustrasset, inde venit Ethiopiam, Gabaõ, Babiloniam, Affricam, Libiam, Pentapolim, Maritimam, & Palestinam. Per omnes has prouincias (spiritu prophetiæ impleta) prophetauit & bonis bona: & malis, mala: prout dominus ordinauerat Scimus que quod in preconijs suis vera anunciauit, & que nouissimis erant ventura prædixit. Audientes igitur Romani famam eius nunciauerunt hæc omnia imperatori. Mittens ergo Imperator, decernentem senatu, ad eum Legatos, cum magno honore vocatam facit eam adduci Romam. Factum est autem tunc temporis, quod centum viri ex Senatu Romano viderunt somnium admirabile, vnum & idem singuli, & simul vna nocte, Videbant autem in noctis visione nouem esse soles in celo, qui sigillatim diuersas in se figuras habebant. Primus erat splendens & fulgens super omnem terram. Secundus splendidior & maior, egregiam habens claritatem. Tertius sanguineo colore flammigerans, igneus & terribilis, ac demum satis splendidus. Quartus sanguine rubicundus, quatuor ex eo itenera erant versus meridiem radiantiantia. Quintus tenebrosus, & ianuas habens sicut in tonitruo tenebroso. Sextus tenebrosus, habens aculeum, sicut stimulum scorpionis. Septimus tenebrosus & terribilis & sanguineus, terrum habens gladium. Octauus effusus, & sanguineum habens in medio colorem. Nonus tenebrosus, vnum habens tantum radium fulgentem. Cumque Romam ingressa esset Sibilla, Romani eam videntes mirabantur nimiam pulchritudinem eius: erat enim facie venusta: corpore elegans gestu matura, affluens eloquentia, auditoribus suis dulce prebens eloquium cum discreto documento. Venientes autem viri, qui somnia viderant, (audita celebri fama eius) dicunt ad eam Magistra & domina,

per

per magnam corporis tui pulchritudinem, & mentis tuæ ſapientiam, nec nō & oris tui eloquentiā quānunquā in aliquā mulierū inuenim', te deprecamur, vt quoddam mirabile ſomnium, quod nos omnes, ſcilicet centum, vna nocte vidimus ſigillatim, ediſſeras & manifeſtes, quidque futurum premonſtret aperias. Reſpondens glorioſa virago, dixit ad eos: Non eſt equum in ſterquilineo & in loco diuerſis contaminationibus polluto, ſacramentum detegere. Erat enim poſtquam prædictum ſomnium ſeriatim audierat, ſpiritum habens commotum, & præ nouitate ſtupefactum. Porro venite & aſcendamus montem Auentinum, et ibi prēnunciabo quæ futura ſunt ciuitatibus Romanis. Et fecerint ſicut dixit, et iterum ſciſcitabatur virago dixit ad eis viſiones, ipſi vero recitantes, prius dictis non exorbitarunt. At ipſa. Nouem ſoles, quos vidiſtis, diſſimilis vita erit in filijs hominum.

PRimus ſol prima generatio eſt, & erunt homines ſimplices, clari, amantes libertatem, veraces, manſueti, benigni, conſolatores, pauperum, ſatis ſapientes. Secundus autem ſol, ſecunda generatio eſt, & erunt homines ſplendide viuentes, creſcentis, deum timentes, ſine malitia in terra conuerſantes. Tertius ſol tertia generatio eſt, et exurgent gens contra gentem, et multæ pugnæ erunt in Roma. Quartus autem ſol quarta generatio eſt, & erunt homines quod verum eſt abnegantes, et in illis diebus exurget mulier de genere Hebræorum, nomine Maria, habens ſponſum nominis Ioſeph, et pariet, et erit virgo ante partum, virgo poſt partum. Qui ergo naſcetur ex ea, erit verus deus & verus homo, prout prophetæ prædicauerunt: adimplebit legem Iudeorum irreprehenſibiliter, & adiunget ſua propria in ſimul, et regnabit ſecula ſeculorum. Amen.

Cap. 15 Reuelatio ſomniorum Cētum Romanorum, quam Sibilla Regina manifeſtauit ſpiritu Prophetiæ.

Naſcente autem eo, exercitus Angelorum a dextris & a ſiniſtris erunt, dicentes, gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Eo autem baptizato in aqua a Iohanne præceſſore ſuo veniet vox de ſurſum dicens, hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, ipſum audite. Erant autem ibi ex ſacerdotibus Iudeorum audientes hec verba, & indignati dixerunt ad eam. Iſta terribilia ſunt, fileat hæc regina: Reſpondens Sibilla, dixit. O Iudei neceſſe eſt ita fieri, ſed vos non Crederis in eum. Nos inquiunt non credimus, quia verbum ſuum et Teſtamētum ſempiternum dedit sāctis patribus noſtris & non auferat manum ſuam a nobis. Reſpondens eis iterum dixit, deus cœli genitus eſt filius virginis, vt ſcriptum

est, qui similis erit patri suo, & per ætatem vt infans crescet, & insurgent in eum Reges & principes terræ. In diebus illis erit Cæsari Augusto, regnum & regnabit in Roma, & subijcet sibi omnem terram. Post hec conuenient sacerdotes Hebręorum contra ipsum dominum & hominem, cuius nomen erit Iesus, quia multa signa faciet inaudita, nec prius visa, & comprehendent eum, & dabunt ei alapas manibus infestis, et in sacro vultu expuent venenata sputa dabunt, auté verbera super sanctum dorsum eius, et colaphos accipiens tacebit. Ad cibum autem fel dabunt, et ad sitem acetum, et tandem suspendent eum in ligno, et occident, et hec nihil valebunt eis, quia die tertie resurget et ostendit se discipulis suis, et ipsis videntibus ascendet in cœlum & regni eius non erit finis Dicitq; principibus romanorũ Quintᵒ Sol quinta generatio est, et eliget sibi Dominᵘˢ Iesᵘˢ duos. Piscatores de Galilea, et propria lege docebit eos, dicens. Ite, et doctrinã quam accepistis a me, docete omnes gentes, & per 70. et duas linguas instruite omnes gentes. Sextus autem Sol est sexta generatio et expugnabunt hostes istam ciuitatem annos tres et menses tres. Septimus autem Sol septima generatio est et exurgent homines et multas facient persecutiones in terra Hebręorum propter dominum. Octauus autem Sol octaua generatio. et erit Roma in preda et desertatione, et pugnantes vlulabunt in tribulationibus et doloribus dicentes, putas ne viuemus ante partus siet. Nonus Sol nona generatio: et exurgent principes Romani in perditionem multorum. Tunc exurgent duo reges de Syria, et exercitus eorum augebitur innumerabilis, sicut arena maris et obtinebunt Ciuitates et regiones et terras Iudeorum vsque ad Macedoniam et tunc erit multa effusio sanguinis. Omnes timebunt in aduentu eorũ et disperdent Orientales, et post hec surgent duo reges de Aegipto, et expugnabunt quatuor reges et occident eos, omnem exercitum eorum et regnabunt annos tres et menses sex. Et post illos surget. Rex per C. nomine, potens in prelio et regnabit annis 30 et edificabit domino templum, et legem adimplebit, & faciet iusticiam in terra propter dominum. Et post eum surget alius, et regnabit paucis temporibus & expugnabunt eum barbaræ gentes et occident eum.

Post hunc vero erit Rex per B. nomine, et de B. procedet Andon Rex, et de Andon procedet alius A. et de A. egredietur tertius. A. et de hoc generabitur quartus. A. et erit bellicosus nimis, et prælia-

tor

ator victoriosus. De ipso autem generabitur Rex per. R nomine, & de R. nascetur L. & potestatem habebit super decem & nouem reges. Et post hos surget Salicus rex de Francia, nomine per. R, Ipse erit magnus & pissimus, potens & misericors, & faciet iudicium, & iusticiam pauperibus, tanta namque virtutis gratia erit in eo, vt per viam gradiens cacumina montium & arborum inclinentur ante eum, aqua etiam in occursam eius tardabit, similis autem imperio Romano ante eum non fuit rex, nec post eum futurus erit. Et veniet post eum rex per L. nomine, & post hunc regnabit B. viginti & tres annos super terram. Et de B. egredietur. A. & ipse erit fortis in prælio & bellicosus, et dum multum erit per aquam & terram, non dabitur in manus inimicorum, & morietur exul extra regnum, et anima eius in manu dei. Tunc exurget alius per. V. nomine ex vna parte Salicus, & ex altera Rex, ex altera Longobardus, & ipse potestatem habebit in terra, & contra pugnantes inimicos morietur. Et in diebus illis erit vnus per, O. nomine, & ipse potentissimus, & fortis, & bonus & faciet iustus pauperibus, & recte iudicabit. Et de ipso O. procedet alius. O potentissimus, & erunt sub eo pugnæ inter Paganos & Christianos, & sanguis eorum effundetur, & cor eius in manu dei, & regnabit annis septem. Et ex ipsius muliere nascetur alius rex per O. nomine hic erit languinarius & facinerosus & sine fide & veritate & per ipsum multa mala erunt, & multa effusio sanguinis, atque distructæ ipsius potestate erunt vrbes. In alijs namque quam in ipsius regionibus, tribulationes erunt multæ, & multa prælia. Tunc exurgent Gens contra gentem in Capadocia, & Pamphilia, captiuabunturque gentes in ipsius tempore, eo quod non introierit per hostium in ouile: hic namque regnabit per annos quatuor. Et post eum surget rex per, H. nomine & similiter in diebus illis erunt multæ pugnæ Syriam expugnabit & Pentapolim obtinebit captiuando eam, ipse rex genere Longobardorum. Tunc exurget rex per, C nomine, & expugnabit Longobardos & erunt prælia & pugnæ. Ipse autem rex Salicus erit fortis & potens sed paucis temporibus durabit regnum eius. Tunc exurgent Agareni. & tyranni, & captiuabunt Tarentum, & Barro, ciuitates depredabuntur, & volentes Romam venire seruient, nec erit qui resistat eis, nisi Deus deorum dominus Dominantium. Tunc venientes Iudæi Persidam disperdent illam, ita vt non recuperenturciuitates quas depredabuntur: & accurrentes Persi ponent tentoria iuxta fossa versus Oriente, &

expugna

expugnabunt Romam & obtinebunt pacem pauliſper. Et intrabit belligerator rex Græcorum, & deſtruet tẽpla Idolorum nomine Itrapolim & venient Locuſtæ & brucus, & comedẽt arbores & fructus Cappadociæ & Ciciliæ, & fama cruciabũtur & poſtea nõ erit amplius. Et tunc ſurget alius rex Salic', vir fortis & belligerator, & indignabuntur contra eum multi vicini & potentes. Et in diebus illi' tradet frater fratrem in morte, & pater filium frater cum ſorore miſcebitur, & vna mulier conueniet alteri, pater & filij, & tota familia, de teſtanda operabuntur in terra, ſenes cum virginibus cubabunt, & ſacerdotes mali cum deceptis puellis, epiſcopi malefactorum ſectatores erunt, & fiet effuſia ſanguinis in terra, & Templa ſanctorũ poluentur, et erunt in populo fornicationes immũdæ & ſcelus Sodometicum: ita vt viſio eorum contumelijs appareat, et erũt homines raptores, contumelioſi, odientes iuſticiam, & falſitatem, amantes, & iudices Romani immutabuntur: ſi hodie adiudicantur, alio die immutabuntur propter pecuniam accipiendam, & non iudicabũt rectum ſed falſum. Et erunt in diebus illis homines periuri, rapaces, & amantes munerá falſitatis, & deſtruetur lex & veritas, et fient terræmotus per loca diuerſa, & Inſularum ciuitates & regiones demergentur, & erunt per loca peſtilentiæ hominum, & terra ab inimicis deſolabitur, & non prẽualebit eos conſolari vanitas eorum. Poſt hæc autem ſurget rex per, H. nomine, ſed cuius tempore bella erunt, & duobus annis regnabit. Et poſt hunc ſurget alius rex per A. nomine, & veniens obtinebit regnum aliquanto tempore, & veniet Romam & captiuabit eam, & non mortificabitur anima eius in manus inimicorum ipſius. In diebus vitę ſuæ erit bonus, & magnus, & faciet iuſticiam pauperibus & viuet longo tempore, Poſt hunc ſurget alius rex per. H. nomine, & de ipſo H. procedent duodecim. L. & erit genere Longobardus & regnabit per centum annos. Et poſt eum ſurget rex alius per H. nomine de Frãcia, Tunc initium dolorum erit, quale non fuit ab initio mundi, & erunt in diebus illis pugnæ & tribulationes multorum effuſio ſanguinis, & terræmotus per ciuitates & regiones, & multæ captiuabuntur, & non erit qui reſiſtat inimicis, quia tunc deus iraſcetur terræ. Roma erit in percuſſione & gladio, expugnabitur, & erit deprehenſa in manu ipſius Regis. Et erunt homines rapaces cupidi, tyranni, odientes pauperes, oppremẽtes inſontes, & ſaluãtes nocuos, & erũt iniuſti, nequiſſimi, & dãnatores exterminijs captiuabũtur

tur, & non eſt in terra qui eis reſiſtat, aut eruat eos propter malicias eorum & cupiditates. Et tunc exurget rex Græcorum cui nomen erit Conſtans, & ipſe erit rex Græcorum & Romanorum. Hic erit ſtatura grandis, aſpectu decorus, vultu ſplendidus, per ſingula menbrorum lineamenta decenter compoſitus, & ipſius regnum 112. annis terminabitur, In illius ergo diebus erunt multę diuitiæ, & terra abundans dabit fructum ſuum, Ita vt tritici modium denario vno venundetur, modium vini denario vno, modium olei denario vno. Et ipſe erit Rex Scripturam habens anteoculos ſuos. Rexque Græcorum & Romanorum omnia ſibi vendicabit de regnis Chriſtianorum Omnes ciuitates & inſulas deuaſtabit rebellium, & vniuerſa tẽpla Idolorum deſtruit, & omnes paganos ad baptiſmum conuocabit, & per omnia templa crux Chriſti Ieſu erigetur. Tunc namque perueniet Aegyptus Ethiopiam manus dare deo. Qui vero cruſem Ieſu Chriſti non adorauerint, gladio punientur. Et cum completi fuerint 170 anni Iudei conuertuntur ad Ieſum & erit omnibus ſepulchrum eius glorioſum In diebus illis ſaluabitur Iuda, & Iſrael habitabit confidenter.

Capi 16. De Antichriſto.

IN illo tempore ſurget princeps de tribu Dan, qui vocabitur Antichriſtus. hic erit filius perditionis, & magiſter erroris, plenitudo maliciæ, qui ſubuertet orbem, & faciet prodigia & ſigna magna per falſas ſimulationes, deludenque multos per falſas ſimulationes & artem magicam. Ita vt ignem de cœlo mittere videatur, & minuentur anni ſicut menſis, & menſes ſicut ſeptimanæ, & dies ſicut oræ. Et tunc ab aquilone ſpurciciſſimæ exurgent gentes (quas Alexãder incluſit) Gog & Magog Hij ſunt 22. reges, quorum numerus ſicut arena maris. Cum autem aduenerit rex Romanorum, conuocato exercitu debellabit eos, & proſternit vſque ad internetionem. Et poſtea veniet Hieruſalem, & ibi depoſito capitis diademite & omni habitu rigali, relinquet deo patri regnum, & chriſto filio eius. Regnante autem eo egredientur duo viri clariſſimi Helias & Enochad auunciandum aduentũ domini Chriſti & Antichriſtus occidit eos. & poſt tres dies a domino reſuſcitabuntur. Tunc erit perſecutio magna, qualis nec fuit antea, nec poſtea ſubſequetur. Abbreuiabit dominus dies illos propter electos, & in virtute domini occidetur Antichriſtus in monte Olueti a Michaele Archangelo. Cum hęc Sibilla & alia multa prędiceret futura Romanis quibus etiam ſignis ad iudicandum venturus eſt dominus, vaticinando innotuit dicens.

Iuditij

De Iudicio,

Acroſtichis Auguſtinus de Ciuitate dei. Lib. 18. Cap 23.

Iudicij ſignum tellus ſudore madeſcet.
Ecœlo rex aduenier per ſecla futurus:
Scilicet vt carnem preſens et iudicet orbem.
Vnde deum cernent incredulus atque fidelis.
Sic animæ cum carne aderunt, quas iudicet ipſe:
Cum iacet incultus denſis in vepribus orbis.
Has vret terras ignis, pontumque polumque.
Reſcient ſimulachra viri, cunctam, quoque gazam
Inquirens tetri portas confringet auerni.
Sanctorum ſed enim cunctæ lux libera carni
Tradetur ſontes æterna flamma cremabit.
Occultos actus retegens, tunc quiſque loquetur.
Secreta atque deus reſerabit pectora luci.
Tunc erit & luctus ſtridebunt dentibus omnes.
Horrebit cœlum, lunaris ſplendor abibit.
Eripitur ſolis iubar, & chorus interit aſtris.
Obtunder colles, valles extollet ab imo.
Sic erit in rebus nil vel ſublime vel altum.
Iam montes campis æquantur, cærula ponti
Omnia ceſſabũt, tellus confracta peribit,
Sic ceſſant fontes, torrebunt flumina flammis,
Sed tuba tunc ſonitum triſtem demittet ab alto
Orbe, gemens facinus miſerum varioſque labores,
Tartareumq; chaos monſtrabit terra dehiſcens.
Et coram hic domino reges ſiſtentur ad vnum.
Recidet è cœlis ignisque, & ſulphuris amnis,

Hæc de Chriſti natiuitate, paſſione, reſurrectione atq; ſecundo aduentu in græcis verſibus dicta ſic in capitibus inuenĩtur habere Ἰησους, χριστὸς, υἱὸς, σωτὴρ, quod in tranſlatis in latinum apparet niſi quod Græcarum litterarum proprietas non adeo potuit obſeruari.

Lactantius. lib. 1. Cap. 6.

SIbillæ dicuntur generaliter omnes fœminæ vates ex lingua Græca: Nam σιὸς æolico ſermone, deus. βελὴν Græci mentem vel conſilium dicunt, quaſi dei mentem, Proinde igitur quia diuinã voluntatem interpretari ſolebant, Sibillę dictæ ſunt, Sicut autem omnes viros prophetantes prophetas ac vates dicimus, ita omnis fœmina prophetans Sibilla dicitur, Decem autem Sibillæ aptis autoribus fuiſſe traduntur.

tur. Quatum prima de Persis fuit. Secunda Libica. Tertia Delphica, in templo Delphi Apollinis genita, quæ Romana bella vaticinata est. Quarta Cumæa in Italia. Quinta Erythrea, nomine Eriphila in Babilone orta, quę Græcis ylion petentibus vaticinata est perituram esse Troiam, & Homerum mendacia scripturum. Sexta Samia, quæ femonote dicta est. Septima Cumana nomine Almathea. Octana, Hellespontica in agro Troiano nata, quæ scribitur Salonis & Syri fuisse temporibus. Nona Phrygia, quæ vaticinata est Ancyrę. Decima Tyburtyna nomina Albunea. Quarum omnium carmina efferuntur, in quibus de deo & Christo & gentibus scripsisse manifestissime comprobantur. Celebratior autem inter ceteras Erythrea quæ Græce Tyburtina dicta est (sicut præhibatum est) fuisse perhibetur. Quam eo tempore vaticinatam non nulli ferunt, quo Roma primo floruisse comprobatur, quum videlicet Achaz vel, sicut alij dicunt, qui ei successit Ezechias in Iudęa regnauit, hæc sane de Christo quædam manifesta conscripsit, vt prænotatum est. Cuius carmina vir clarissimus & famosus interpres Flaccianus in quoddam Græco codice ostendit ita in capite habentia Ἰησοῦς χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτήρ. Quod est Latine Iesus Christus dei filius saluator, hij autem versus quorum primæ literæ hunc sensum reddunt, sicut eos quidam latinis, (scilicet. D. Aug.) & stantibus versibus est interpretatus prædicauit & ostendit. Præter tamen omnes istas ferunt quandam fuisse Sibillam, quæ ab omnibus despectum & conculcatum lignum crucis diu in Hierusalem despicabiliter acceptum adorans venerata est,

Hic terminatur quarta ætas habens secundum Hebræos annos cccc. lxxiij. Secundum septuaginta interpretes. cccc. lxxxiij. Incipit ætas quinta, nono videlicet anno regni Nabucodonosor regis Babilonis qui vixit post hanc euersionem annis. xxv.

Descriptio Babyloniæ.

FActa, vt dictum est templi domini euersione simul & populi Hebreorum in babiloniam eductione, mãserunt ibi annis septuagin

ta, post quos prophetauerat Ieremias Iudeorum captiuitatem esse soluendam. Quo tempore regnauerunt post Nabucodonosor in regno Persarum, quatuor reges scilicet Euilmerodach. Labosardach, Egesar, & Balthasar, nec fuit Iudæis spes vlla euadendi de Babylonia, quæ tunc cunctis vrbibus fortior, opulentior, atque sublimiar erat.

Babyloniæ descripsio.

Huius enim ambit⁹ circumueniebatur stadijs quadringentis & octoginta sex. Erat etiam in campi planicie, & castrorum facie mœnibus paribus; per quadrum disposita. Murorum vero eius latitudo erat cubitorum erat quinquaginta, habens altitudinem quater tantam, à fronte quoque murorum centum æreæ portæ. Per medium autem eius Euphrates fluuius transcurrebat, & extrinsecus per circuitum fossa late patens, vice amnis, circumfluebat Arx aurem quæ in

Turris Babell.

tus imminebat, est illa turris, quæ post diluuium à Nemroth gigante famosissimo, cœpit ædificari, habens in altum quinque millia passuum & centum septuaginta quatuor. Latitudo autem eius quatuor millia passuum tenere dinoscitur. Erant præteria aliæ domus intra eandem vrbem, quatergemine habitationis, nimia proceritate mi-

Balthasar

rabiles, vnde de humana virtute destitui posse incredibile videbatur. Aduenerat illuc Crœsus rex Lydiorum, famosus opibus, vt auxiliaretur Babylonijs cum alijs regibus & principibus multis. Et cum septimum decimum Balthasar regni sui compleuisset annum, irri-

Cyrus.

tam putas pollicitationem Ieremiæ, qua prędixerat vsque ad annum septuagesimum, captiuitatem Iudeorum esse soluendum ex hiberi fecit in mensa sua, vasa templi domini, & contra ius fasque bibit in eis. Sed huius criminis pœnas Cyrus, nepos Astiagis regis diuino admonitus oraculo luit. Nempe educatus apud Persas cum adoleuisset, congregata Persarum valida manu, auuncuio certamen indixit, et facta congressione illius exercitum fudit, & ipsum Astiagem cepit. Sed nihil ei præter regnum abstulit. Itaque Cyrus iste dignitatem Medorum ad Persas transtulit, & Syriam Scithiamque sibi sub iugauit, quibus patratis Babilonię obsedit. Sicq; Cyrus iste secundum vaticinium Esaiæ prophetæ, qui dudum hęc figura prædixerat, regis & contritum exercitum effugauit, & vrbem intrauit. Quā postquam disponere cœpit laxata Hebræorum captiuitate, ferme quinquaginta millia hominū regredi permisit in Iudeā, reddens eis vasa tēpli domini aurea & argentea, v. millia quadraginta. Iosedech quoq; de genere Aarō sacerdotē, qui fuerat cū partib⁹ abduct⁹, redire mādauit vt rit⁹ veteris solēnitatis per assueti sacerdotis sciētiā reformaretur. At illi vementes

nientes in Hieruſalem,cœperunt,reædificare templū domini.Sed Samaritanis impedientibus,intermiſſum eſt opus, donec conſumaretur ſub Dario, anno ſecūdo regni eius. Et notandum eſt,quia illo eodēq; tempore,quo à Cyro eſt Babilonia capta, Roma à pretextati regis Tarquinij ſuperbiſſima dominatione liberata eſt. Porrò a rege Cyro potentiſſimo, ſuperbia antiquæ Babyloniæ vindicata, ædificauit ibi hanc,quæ nunc incolitur Babyloniam, abominatus omnem illius veteris Babylonię ſuperſtitionem, ſicque vetus Babylona, ſecundum ſancti prophetæ Eſaiæ prophetiam, producta eſt in heremi vaſtitatem. Hac præterea tempeſtate, floruerunt in Iudęa Aggæus Zacharias, & Malachias prophetæ. Porro Cambyſes Cyri prefati regis filius, ſecundus Nabucodonoſor appellatur. Sub hoc etiam factum eſt putatur, quod Iudith hiſtoria continetur, Quo decedente,regnauerunt Magi duo.viij.annis. Et his interemptis. Darius Antipatris filius rex eſt conſtitutus, qui Cyri regis filiam in matrimonem ſuſcepit, & regalibus nuptijs ſibi regnum firmauit,ita vt non tā in extraneum regnum tranſlatum,quam in familiam Cyri videretur eſſe reuerſum. Et huius Darij,ſicut pręmiſſum eſt, anno 2. completa eſt templi ædificatio, quadrageſimo ſexto videlicet anno poſtquam cœpit ædificari. Vnde Iudæi euangelico ſermone,domino dixiſſe referuntur quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum iſtud &c. Dario vero Xerxes filius eius ſucceſſit. Cuius imperij anno ſeptimo,Eſdras ſcriba legis dei aſcendit de Babylonia in Hieruſalem,referens ad templum domini ſacras pecunias argenti talēta ſexcēta quinquaginta,& vaſa argentea talentorum centū,& vaſa aurea talentorum viginti,& celebrauit ſolēnitatē ſcenopegiæ. Remeauit etiā Nehemias ipſius regis pincerna, de Suſis caſtro anno regni eiuſdem viceſimo, qui muros vrbis reædificauit, cum ſumma ſolicitudine,

Noua Babylon per Cyrum ædificata.
Aggeus.
Malachias.
Zacharias.
Cambyſes.
Hiſtoria Iudith.
Magi 2.
Darius.
Templi ædificatio.
Xerxes.
Eſdras.
Nehemias.

His temporibus, Cunedagio, Britonum regi, Riwallo filius eius ſucceſſit, cuius tempore, tribus diebus pluuia ſanguinea cecidit ſuper terram. Huic ſucceſſit Gurguſtius filius eius, cui Siſillius, cui Iago Gurguſtij nepos, cui Kimarus filius Siſillij, cui Gorbodego. Huic nati ſunt duo filij, Ferrex ſcilicet, & porrex, inter quos contentio facta eſt defuncto patre quis eorum Britannia potiretur. Sed Porrex fratri parens inſidias, illum interfecit. Porro mater eorum cum huius rei certitudinem habuiſſet: propter mortem filij, ira vehementi incanduit. Nacta ergo tempus,quo Porrex ſopitus fuerat, cum ancillis ſuis in multis eum ſuſtis crudeliter mactauit.

Cap 2.
De regibus Britonum.
Pluuia ſanguinea.

Exinde ciuilis discordia multo tempore populum afflixit & regnum quinque regibus est submissum, qui se mutuis cladibus infestabant. Succedente tandem tempore, suscitauit probitas iuuenem quendam, filium scilicet Clothonis regis Cornubiæ, qui Dunvvallo Mulmutius vocabatur. Qui, vt regnum patris susciperet, insurrexit in reges Loegriæ, Cambriæ, & albaniæ, illosque interfecit & deinde solus regnauit, Hic leges Molmutinas statuit, quæ usque hodie inter Anglos celebrantur. Statuit præterea, vt templa deorum, & ciuitates, talem haberent dignitatem, vt quicunque fugitiuus, siue reus ad ea confugeret, securus inter hostes sineretur abire. Statuit etiam vt araturæ colonum & viç, quæ ad templa prædicta, ciue ad ciuitates ducebant, eadem lege firmarentur. Deinde cum quadraginta annis regnum in pace tenuisset, defunctus est & in vrbe trinouantum, prope templum Concordiæ, quod ipse ad confirmationem legum construxerat, est sepultus. Deinde duo filij eius Belinus & Brennius, regnum inter se diuiserunt, ita scilicet quod Belino Loegria, Cambria & Cornubia, Brenio vero qui minor fuerat, Northumbria & Albania cesserunt.

Cap. 3. De regibus Persarum.

POst supradictum Darium Antipastis filium, regnauit in regione Persarum Xerxes, rex potentissimus, & magnis opib⁹ affluentissimus, Ista in exercitu suo septuaginta millia armatorum, & de auxiliaribus trecenta millia Græciam expugnaturus, legitur habuisse, Naues etiam rostratas mille ducentas, & onerarias tria millia. Sed tanto agmini dux defuit, Nam semper in prælio postremus & in fuga primus Xerxes aparuit, erat in periculis timidus, & vbi metus abesset inflat⁹ vnde ante experimentum belli, opibus magnis fretus, montes in planum æquabat & maria pontibus onerabat, & immensas aquarum voragines permeabiles faciebat. Sed vbi ad angustias thermopylarũ peruenit, qua introitus in Græciam patet, turpiter deuictus est. Et cũ inde fuisset reuersus terrestri naualique prælio superatus etiã suis contemptui esse cœpit Deficiente itaque quotidie regis maiestate Artabanus prælectus eius in spem regni adductus vesperi cũ septem robustissimis filijs domum regiam ingressus, eum trucidauit & regnũ eius sibi vendicauit, Artabano vero Artaxerxes Longimanus successit, Hic imperij sui anno tertio, gentes Persis subiectas, cum satrapis & ducibus suis per centum octaginta dicta magnificis & accuratissimis epulis pauet. Regina quoque Vasti, vxor eius, mulierum conuiuium splendide & opulentissime celebrauit. Et dum rex reginæ pulchritudinem, inter suas delitias suis conuiuis vellet ostendere illam, ad so-

venia

venire præcepit. At illa fastu superbiæ tumens, ad eum venire contempsit. Qua de re rex ira commotus, illam deseruit, & Hester puellam Hebræam, quæ pulchritudine & gratia vultus omnes Babyloniæ puellas videbatur excellere, suo coniugio copulauit. Iste Artaxerxes, totam Græciam bellis edomitam, & sibi vendicatam, discedere ab armis præcepit, denuncians pacis contradictorem morte puniendum. Quod fecit, non vt genti pace consuleret, sed vt alijs bellis occupatus, ab eis quietus redderetur. *Post hęc verò, bellum ciuile apud Persas exortum est, cum (g) Artaxerxes & Cyrus fratres, de regno ambigerẽt. Sed cum ediuerso ambo fratres equis inuecti concurrentes dimicarent, Artaxerxes vulneratus est, sed equi velocitate morti exemptus, euasit. Cyrus vero, cohorte regia oppressus, finem certaminis fecit, & sic Artaxerxes regni sui potestatem fratricidio confirmauit. Hic etiam contra potentissimos Persarum prefectos Pharnabazum, & Tysiphonem fœliciter dimicauit AEgiptum magno labore, suo subiecit imperio. Circa hos deniq; dies floruit Aristoteles philosophus. Post Artaxerxem autem, regnauit Artaxerxes, qui cognominatus est Oethus.

*Huic successit Darius Nothus, qui Longimeni sororem duxerat vxorem.

(g) Hic fuit cognomẽto Mnemon, Darii filius, cui successit in imperio. Cap. 4.

IN diebus illis, maxima orta est discordia, inter prædictos Britonum reges, Belinum & Brennium, eò q; vterque totius insule monarchiam æstuabat habere. Belloq; hinc & inde indicto, tandem dispositis cæteruis, conueniunt pugnaturi. Cum igitur multum diei decertando consumpsissent: victoria Belino cessit, & exercitus Brennij maxima pars cæsa, & residuum in fugam pulsũ est. At Brennius vix elapsus, ad Gallos anxius confugit. Cumq; infortunium suum principibus regionis propalasset, petuit auxilium, quo regnum amissũ recuperare quiuisset. Porro cum sibi ab omnibus auxilium negaretur, venit tandem ad Segnium Ducem Allobrogum, & ab eo honorifice susceptus est. Moram autem faciens apud ipsum in tantam familiaritatem Ducis accessit, vt omnibus proceribus in curia præferretur.

De discordia inter Belinum & Brennium.

Erat enim in armis furens, in pace tranquillus, in membris bene dispositus, in consilio expeditus, in arte venandi siue aucupandi sufficienter edoctus. Videns autem Dux tot probitates in vno homine vigere, statuit in animo vt vnicã, quam habebat, filiam sibi matrimonio copularet. Nec mora, maritatur puella Brennio, principesq; patriæ sub duntur, soliumq; ducat' largitur. Nec ann' post elapsũ est, cum suprema dies Ducis supueniens, ipsũ hac luce priuauit. Tunc Brenni' principibus patriæ thesaurum Ducis affluenter distribuẽs, gratiam omnium sibi prudenter illexit, & quod pro magno habebãt, puinciales, in epulis

De probitate Brẽnii, et qualiter filiã ducis Allobrogum duxerit.

dis erat profusus. Omnibus itaq; in amicitiam attractis, indicauit qualiter à fratre suo Belino à Britannia eiectus fuisset. Quod cum Magnates calluissent, promiserunt se cum ipso ituros, quocunque illos conducere affectasset. Nec mora, collecto grandi exercitu, mare ingressus est, secundisque ventis euectus, in Britanniam applicuit. Diu ulgato ipsius igitur aduentu, Belinus frater eius, ascita totius regni iuuentute, obuiam perrexit, cum illo prælium cõmissurus. Sed cum hinc inde ſtantes cohortes, fere commiscere incepissent, accelerauit mater amborum, per dispositas turmas incedens, desiderans filium videre, quem multo tempore non aspexit. Vt ergo ad illum, quo filius erat, peruenit, collo eius iniectis, desiderata oscula imprimebat. Deinde nudatis vberibus, sermonem in hunc modum cum singultu dissoluit. Memento fili charissime Brenni, memento vberum istorum, quæ suxisti, memento matris tuæ, cuius viscera te, cum angustijs intolerabilibus in lucem perduxerunt. Anxietatum igitur, quas pro te passa sum, reminiscens, petitioni meæ adquiescens, fratri tuo veniam concede, iramque inceptam compesce. Super his igitur, & alijs innumerabilibus allegationibus maternis, Brennius commotus, animum sedauit, & illico galea deposita, vna cum matre ad fratrem perrexit. Quod Belinus intelligens, abiectis armis, in amplexus eiusdem cum osculo ruit, sicque amici affecti, in vrbem Trinouantum sese receperunt, vbi inito consilio quid agerent, statuerunt communem exercitum in partes Gallicanas conducere, vt finitimas regiones suæ subijcerent potestati. Deinde emenso anno trãsfretauerunt ad Gallias, patriamque vastare cœperunt. Quod cum per nationes illas diuulgatum fuisset: conuenerunt omnes Gallicani principes in occursum, & prælium commiserunt. At Britones victoria potiti, Galli, vulneratis, cæteruis fugerunt, Quos Britones & Allobroges insecuti cœperunt, & deditioni coegerunt. Munitis etiam castellis & vrbibus, Romam petierunt. Tantam enim militum multitudo comitabatur eos, quod omnes prouincias, per quas transitum faciebant, tributum soluere cogebant. De istis fratribus, historia Romanorum sic refert. Trecenta millia Gallorum ad sedes nouas quærendas profecti, ducibus Belino & Brennio, Romam inuaserunt, ibique diu morati sunt. Sed mille libras auri, præmium discessionis à Romanis suscipientes, mox diuersis agminibus, alij Græciam, alij Macedoniam, alij Thraciam petiuerunt & sua prole, velut quodam examine, totam Asiam replerunt. Tantus denique terror Gallici nominis, & armorum, inuictaque fœlicitas erat in illis

Qualiter Brennius in Britaniam reuersus in frenum suũ se vindicare voluerit.

Matris interuentu reconciliantur fratres.

Romana Historia.

in illis diebus, vt reges orientis sine mercenario illorum exercitu, vlla bella gerere non præsumerent, neque pulsi a regno ad alios, quam ad Gallos confugerent. Non enim aliter maiestatem suam tutari, neque amissam recipere se posse, nisi gallica virtute, arbitrabantur. Itaque in auxilium regis Bythiniæ vocati, regnum cum ea perfecta victoria, diuiserunt, vnaq; regio Gallogræcia cognominauerunt. Asi est Gallatia.

ERant tunc Romæ duo consules, Gabius & Porsenna, quorum consilio respublica regebatur. Qui videntes scutia fratrum nemini posse resistere, assensu senatorum venerunt ad illos, offerentes eis dona plurima auri & argenti, annisque singulis tributum soluere promiserũ. Firmato itaq; fœdere obsidib⁹, iussi reges in Germaniã cohortes suas duxerunt. Illis vero recedentibus, vt pigeat Romanos predicti fœderis, & reuocata audacia, Germanis in auxiliũ processerũt. Quod cum fratribus relatum fuisset, inierunt cõsiliũ quomodo vtrũq; populum debellare quiuissent. Habito igitur cõsilio, remansit Belinus in Germania, prelium aduersarijs illaturus. Brennus vero Romã adijt vt iuuandi fœdus in Romanos vindicaret. Diuisis itaq; in hunc modũ agminibus Gabius & Porsenna consules, casũ inopinato obuiauerunt Belino, & prælium cõmittere satagebant. Nec mora, Romani pondus prelij ferre diutius non valentes, cũ fuga campũ deseruerunt. Quos Belinus sine pietate insequens, trucidare non cessauit, donec superueniente nocte, stragẽ inceptam perficere non valebant. Dissipatis itaq; Romanis Belinus cum victoria Romã adijt, vbi fratrem sequm ciuitatem aciter inuadente inuenit. Vtrigitur cõmunẽ exercitum confecerunt, vrbis mœnia prosternere non cessabat. Et maiorẽ hostibus terrorẽ incutiens ante portas ciuitates obsides Romanorum, in patibulo suspendere cœperunt. Gabius interim & Porsenna consules, relocatis agminibus, mandauerunt Romanis, vt matutinali crepusculo de ciuitate exeuntes, hostes aciter inuaderent, & ipsum a tergo superuenientes stragẽmolirentur facere. Mane igitur facto ciues à fronte & consules à tergo impetum fecerunt in allobroges, & Britones ex improuiso, & ceciderunt vtrinque multa millia armatorum. At fratres crebras irruptiones facientes, hostes retrocedere coegere. Tandẽ interfecto Gabio, & capto Porsenna, fratribus victoria prouenit, & ciuitas, cum conciuiũ opibus eorum vsibus cessit. Remansit igitur Brennius in Italia, & populum inaudita tyrannide fatigauit. De quo etiam Lucanus poeta eximius sic dixit *Tarpeiam cum fregeret arcem Brẽnius*, hoc est, Capitoliũ Cuius actus cæteros quia Romanæ illos declarant historiæ, ne fastidium

Cap. 5. Gabius & Porsenna consules.

Bona.

Romani tributarii.

Romani fœdifregi.

Romani vi. ctia Belino.

Obsi. Rom. suspẽsi.

dium legentibus ingerentem præterm̃ittere curaui. Bellinus vero in Britanniam, reuctsus cum tranquillitate patriam tractauit. Aedificauit autem vrbem, prope Sabrinum mare superfluuen Vrcham Kaerusc appellatam, quæ demeciæ Metropolis fuit, quam multo post tẽpore Romam vrbem legionũ dicebant, eo quod ibidem Romanæ legiones hiemari solebant. Fecit etiam in vrbe Trinouantum portam mirę pulchritudinis, quæ vsque hodie à pagensibus Belingesgate nuncupatur. Quo defuncto, successit ei Gurgunt Barbiruc filius eius paternorum operum sedulus imitator, ita quidem, quod omnes aduersarios suos ad subiectionem debitam reuocauit. Inter plura etiã quæ laudabiliter fecit in Daciam exercitum ducens, tributum patri suo debitum sibi reddere coegit. Deinde post victoriam rediens inuenit. xxx. naues per Orcadum insulas venientes, viris & mulieribus plenas. Quorum cum aduentus causam inquisisset, dux eorũ Partholaim nomine, respondit sese locum mansionis quærere, petens ab illo portionem regni Britanniæ, vbi sub ipso viuere potuisset. At rex volens eos audire, misit cum eis homines suos an insulam Hibernię, quæ tunc omni incola carebat eamque illis concessit. Creuerunt itaque ibidem & insulam vsque hodie, iure hæreditario tenuerunt. Defuncto itaque Gurgunt & in vrbe Legionem sepulto, Guithelinus filius eius regni diadema suscepit. Erat autem ei mulier nobilis Martia nomine omnibus artibus erudita, quæ etiam legem, quam Britones Martianã appellant inuenit. Hanc postea rex Alfredus transferens in Saxonicam linquam, Marchenleage nuncupauit. Defuncto tandẽ Guithelino, Sicillius filius eius successit, cui Kimarus primogenitus, Cui Elauius eiusdem frater. Quo defuncto, successit, Morindus filius eius ex concubina generatus. Hic, nemini percebat iratus, quin omnes sibi astantes interfeceret. Sed belua quędam immanissima ex partibus Hybernici maris aduenies, huius certaminis pœnas luit. Nam cum fama ad regẽ penetrasset quod inaudite ferinatis mõstrũ in colas iuxta maritima deuoraret, accessit ipse ad illam & solus cũ ea congressus est Sed cum omnino nihil profeciisset, accelerauit monstrum illud, & apertis faucibus ipsum velut pisciculũ deuorauit. Regnauit post illũ Gorbonianus, ifili' eius. Cui succesit Archigallo frater suus. Hic nobiles quosque deprimere laborabat, & ignobiles exaltare. Magnates vero à solio regni illũ deponentes, Elidurũ fratrẽ eius in regẽ erexerũt. Qui, cum emenso quinquẽnio, in Callatrio nemore veniẽs, fratri deposito casu obuiasset, motus super eo, quantocius accessit ad eũ, & iniectis

collo

collo ipsius brachijs,iterata oscula imprimebat,ducens illum in ciuitatem Alclud in regio thamalo occultauit. Deinde rex,sese fingēs infirmum,ad omnes regni Britāniæ fines nūcios direxit, mādās subiectis sibi principibus,vt ad se visitandum,quantocius properarent. Cumque cuncti ad regem conuenissent,præcepit vt singillatim, & sine tumultu thamalum ingrederētur,quia ipsius infirmitas silētium exigebat. Credulí itaque magnates sermonibus regis, vnusquisque post alterum, thamalum ingressus est.Præceperat autem Elidurus ministris suis, capita singulis amputare,ne se iterum Archigalloni fratri suo submitteret.Ipsi vero,mediante timore,vnanimiter paruerunt.Fœdere itaque confirmato,cœpit diadema de capite suo,& capiti fratris imposuit. Ex quo facto.Elidurus Pius postea nomen sortitus est,Archigallo secundo,& cum iam.x.Annis regnasset,defunctus est,& in vrbeKaerleyr sepultus.Erigitur iterum Elidurus in regem,& pristinæ restituitur dignitati.Sed duo fratres eius,natu minores Vigenius & Peridurus collectis vndique armatis, insurrexerunt in eum, & commisso prælio cœperunt illum,& intra vrbem Trinouantū in carcere posuerūt.Exinde diuiso regno,tenuerunt illud septem Annis, & morte subita superueniente,ambo perierunt.Elidurus igitur extractus de carcere,tertio sublimatur in regnum.Et cum omne tempus suum in pietate, & iustitia compleuisset, ab hac luce migrans, exemplum pietatis suis successoribus reliquit. Elidurus.

INteria vero memoratus Nehemias,scriba legis dei,cum restauraſſet ornatum templi domini,& ea quæ ad cultum religionis pertinebant,misit nepotes sacerdotum illorum,qui absconderāt sacrum ignē altaris holocaustomatum in puteo sicco, quemadmodum superius continetur.At illi non inuenerunt ignem,sed aquam crassam, quam & hauserunt,& illi attulerunt Quám iussit Nehemias aspergi super ligna,& super holocausta,& accensus est ignis ex aqua illa, ita vt omnes mirarentur. Ipse autem Nehemias duodecim Annis Ducatum præbuit sacerdotij in Hierusalem.Post reditum vero Iudaicæ plebis de Babylonia,per pontifices agebatur rerum summa.Itaq; tam ipse quām Iosedech,qui iubente Cyro à Babylonia rediſſe dictus est, & quatuordecim viri,posteri eorum,representauerunt principatum sacerdotij,per ordinem successionis suæ,à reditu populi vsque ad Antiochum Eupatorem, annis trecentis tribus, quorum,eminentioris famæ fuere Iesus sacerdos magnus,Ioachim, Eliasaph, Simon, Onias, & Gaddus. Cap.6. Nehemias populo Isra el duodicē annis ducatū præbuit.

Porro

Cap. 7. De Alexandro magno, rege Macedonum.

PORro Gaddi temporibus, Philippus Amintæ filius, Alexandri magni pater, rex Macedonum, Athenienſes, Phocenſes, Theſſaloſq; predomuit, & Cappadociam ſibi ſubiugauit. Quo vita priuato, Alexander magnus ei ſucceſſit. Qui cum viceſimũ ageret ætatis Annum, regnum adorſus eſt expugnare Perſarum, habens in exercitu peditum triginta millia, & equituni quatuor millia quingentos, & horum agminum ordines nemo niſi ſexagenarius duxit, & ſi principes caſtrorum cerneres, ſenatum te cernere, non militię duces exiſtimares. Nemo denique illorum in prælio fugam, ſed victoriam cogitauit, nec in pedibus cuiquam ſpes, ſed in lacertis fuit. Porro Darius rex, fiducia virium, non hoſtem á Perſarum finibus arcere, ſed intra regni ſinum recipere glorioſius ratus, flumen Euphratẽ, & montem Ciliciæ illis ſine impedimento tranſire permiſit, ac demum in campis Adraſti, dirigit aciem aduerſus eum. Habuit itaque Darius in ea congreſſione, ſexcenta millia hominum. Sed tam numeroſus exercitus mox terga vertit, non minus ſuperatus Alexandri arte, quàm Macedonum virtute. Magna cædes Perſarum in eo preho fuit. De exercitu vero Alexandri, nouem centum cecidere pedites, & centũ viginti equites. Poſt hanc victoriam, maior pars Aſiæ ad Alexandrum defecit. Deinde plurima Alexander geſſit bella cum præfectis Darij, quos iam non tam armis, quàm nominis ſui terrore, ſuperauit. Iam enim milites Alexandri Perſicum aurum, & totius orientis opes, quaſi ſuam prædam ducebant, nec belli periculorumque, ſed diuitiarũ acquirendarum meminerant.

Vt videtur, nongẽtis, aut ſoutes centum.

Cap. 8. De glorioſa victoria Alexandri, cõtra Darium regem Perſarum, & de numero interfectorũ Rex.

POſt hęc autem Darius, cum quadringentis millibus peditum, & centum millibus equitum in aciem procedit. Occurrit ei Alexander, & committitur prælium ingentibus animis. In eo prælio vterque vulneratus eſt, & tam diu certamen anceps fuit, quo ad aufugeret Darius. Ex inde magna cædes Perſarum ſecuta eſt. Cæſa ſunt enim ſexaginta vnum millia peditum, & equitũ decẽ millia, capta vero quadraginta millia. Ex Macedonibus verò cecidere pedeſtres, centum & triginta, & equites cẽtum quinquagita. In caſtris Perſarũ multum auri & cæterarum opum inuentum eſt, & inter caſtrorum captiuos, capta eſt Darij mater, & vxor, ſororq;, & duæ Darij filiæ, ob quarum redemptionem, Darius, oblata etiam regni ſui dimidia parte, non obtinuit illas. Alexander tamen, haberi apud ſe vt reginas præcepit, filiaſque, non ſordidius matrimonium dignitate patris, ſperare iuſsit.

Poſt

POst hæc autem Darius, in gratiam victoris Alexandri, vincitur aureis chathenis à cognatis suis, & vinctus vitam finiuit. Cuius corpus Alexander, more regio, sepeliuit. Sicque Persarum regnum cessit in potestatem Macedonum, postquam steterat per Annos ducentos, & triginta vnum. Interea vero, Alexander Tyrum vrbem florentissimam expugnauit, & Alexandriam super amnem Thanaym ædificauit, & Indiam petijt, vt vltimo orientis oceani limbo imperij sui finem terminaret, vbi cum Porro ipsius gentis rege fortissimo, equo vectus, singulari certamine dimicauit. Sed occiso deiectus equo, concursu satellitum suorum, mortem euasit. Subactis denique omnibus orientis gentibus vsque ad flumen Indum & oceanum, statuit remeare retrorsum. Verum cum Darium regem Annis tãtum quinque superuixisset, & Babyloniam reuersus fuisset: suorum insidijs, in eadem vrbe, in ipso ætatis & victoriarum suarum flore, vitam veneno finiuit, vitę videlicet suæ, Anno tricesimo secundo, regni verò sui duodecimo.

Cap. 9. Vt regnum Persarum cessit Macidonibus.

QVo defuncto, illico translato vel dispersо in multis imperio, Ptolomęo prima Aegyptus, Africæ, Arabięque pars sorte peruenit. Macedoniam autem Philippus, qui & Arridens dicebatur, frater Alexandri sortitus est. Porro Syriam & Babyloniam, & omnia regna orientis obtinuit Seleucus, & regnum Asiæ Antigonus. Deinde alij egregij quique viri, qui Magno militauerunt Alexandro, diuersas occupauere prouincias, & reges ex præfectis facti, magnas opes non sibi tantum parauerunt, verumetiam posteris reliquerunt. Hi tamen omnes, non multo post, mutuis se bellis & certaminibus consumpserunt. Horum tamen Seleucus Antiochiam, Laodiciam, Seleuciam, Apiam, Essem, Berceam, & Pellam vrbes inclytas condidit, & in easdem vrbes Iudæos transtulit. Huius prætea Seleuci filius fuit Antiochus Magnus.

Cap. 10. De diuisone regni Alexãdri post mortẽ eius. Minoris.

PORro Antiochus iste relaxauit sacerdotes, & scribas, & cantores templi domini á tributis, & regio vectigali, & ab omnibus alijs exactionibus. Verum iste Seleucus atque Lysimachus attrociter inter se dimicauerunt. Vltimum hoc bellum Alexandri commilitonum fuit. Sed hijs ambobus occisis, Ptolomæus Lagi filius Hierosolymam & Iudęam dolo, xl. annis suam redegit in ditionem.

Cap. 11. De Antiocho Magno

POst hunc regnauit Ptolomęus Philadelphus. xxxviij. Annis qui donaria multa Hierosolymis transmisit, & diuinas scripturas ex Hebraica in linguam Gręcam, per septuagitna interpretes, transferri

Cap. 12. De Ptolomeo Philadelphico, quo tẽpore fuerit Iesus filius Syrach.

trãsferi curauit. Hoc tẽpore Argẽteus nũm' primo in vrbe est figuratus

Cap. 13. ET post hunc Ptolomæus Euergetes. xxvj. Annis sub quo Iesus filius Syrach sapientiæ librum composuit. Huius etiam Ptolomæi filiam, nomine Cleopatram, Antiochus Magnus sibi legitimo copulauit matrimonio, sumens cum ea à præfato Ptolomęo partem Syriæ & Samariæ. Iudeam & Phinicen sub nomine dotis. Porro Antiochus iste genuit Seleuchum, & fratrem eius Antiochum. Quorum Seleucus Heliodorum Hierosolymam destinauit, vt ærarium templi domini confringeret, & extractam inde pecuniam ad eum deportaret. Sed cum Heliodorus cum suis satellitibus, mandatum eius perficere cupiens, ærarium fuisset ingressus. apparuit ei quidam equus terribilis, qui eum grauiter flagellauit, vnde infecto regressus negotio, ad eum remeauit. Ab hoc proinde Seleuco Parthi defecere & Arsacem sibi regem constituere. Post Seleuci decessum, adeptus est regnum eius Antiochus, frater eius. xxiiij. Annis, qui Epiphanes, id est præclarus, appellatus est. Fuit tamen Seleuco filius nomine Demetrius. Verum, post Ptolomæum Euergetem, regnauit in AEgypto Ptolomæus Soter, & huic successit Ptolmęus Epiphanes. Epiphanes quoque reliquit filios duos, quorum vni Philometor, & alteri, nomen fuit Fiscon.

Cap. 14. De Hannibale. HIs etiam temporibus, apud Carthaginem fuit Hannibal Amilcaris filius, Pœnorum, & Africanorum imperator institutus: fatale, non tam Romanis, quã ipsi Africę malum. Qui cum esset nouem annorum natus, iurauit, se Romanis nunquam futurum inimicum. Et factus imperator, vt Romanorum peruaderet regnum, Pyrenæos montes transgressus, inter ferocissimus Gallorum gentes, ferro viam aperuit, & á Pyrenço ad Alpes pertingens, cum Scipione, Romæ tunc consule, conflixit, & superauit. Idem apud Taximanum lacum Romanum consulem Flaminium interfecit, & eius exercitum pœnitus deleuit.

Taximanũ lacum.

Cap. 15. Cannæ vicus est Apuliæ. Terrentius Varro. SEd & alia vice, apud Cannas, vicum Apuliæ. Lucius Aemilius Paulus, & consulares atq; prætorij viri viginti, ab eo sunt interfecti & plurimi senatores capti & occisi, viri quoque nobiles trecenti. Varro quoque consul cum. l. fugit equitibus. In illa præterea pugna pedestrium virorum. xl. millia, & equitum tria Millia quingenti periere. Hannibal autem in testimoniũ victorię suę, tres modios aureorũ anulorum Carthaginem misit, quos ex manib' interfectorũ equitũ Romanorum detraxerat. Itaque penè oẽs Romanæ spei vires, in eo certãine perierunt, & adeo desperauerũt Romani, vt de relinquenda Italia, nouisq; sedib' exquirendis

quirendis consilium ineundem putauerunt. Sed demum in Hispania duo germani Scipiones. Romanorum consules á ducibus Hannibalis interfecti sunt Sed horum nepos Scipio, qui cognominatus est Africanus, imperium in Hispania pro consulare sortitus, in vltionem patris & patrui animum intendit, & Pyreræum transgressus Pœnorũ ducem Hasdrubalem superauit bello & castris exuit, & omnem Hispaniam, á Pyrenæo vsque ad oceanum, in prouinciam redegit, Et tunc tandem Hannibal in Africam redire compulsus est, vt fessis Carthaginensibus subueniret, quem Scipio bello susceptum superauit. In ea pugna interfecti sunt Carthaginensium viginti millia quingenti, & octoginta Elephanti capti vel occisi.

Cap. 16. Carthaginis descriptio.

DEmum quoque Carthago à Romanis deleta est, quæ triginta millia passuum muro amplexa, tota penè mari cingebatur, absque faucibus, quæ tribus millibus passuum aperiebantur. Porro hic locus murum viginti pedes latum habebat ex saxo quadrato, & altum cubitorum (m) quadraginta. Arx vero eiusdem vrbis, cui Byrse nomen erat, amplius quàm duo millia passuum tenebat. Ex vna parte murus communis erat vbi, & Byrse, imminés mari. Diruta & concremata est ipsa ciuitas, anno, á conditione sua, septingentesimo sicque tandem bellum Punicum est finitum.

m Triginta.

Cap. 17. De expugnatione Numidiæ, id est Mauritaniæ Jugurtha. Mauritania

IN Numidia tunc amicus Romani populi Micipsa regnabat. Quo defuncto, regnauit Iugurtha, qui contra se bellum mouit Romanorum, propter necem Adherbalis & Hiempsalis liberorũ Micipsæ. Hac occasione primum expugnata est Numidia á Metello Consule, & demum á Mario domita. Sed & Mauritania, quã Bocchus rex tuebatur à Romanis est subacta. Cantabri deniq;, Gallacij, & Lucitani Hispaniæ populi, vno penè prælio sunt superati. In Italia quoque Epirotę, qui in Illyrico, cum Pyrrho rege suo, contra Romanos conspirauerant, primum pace molliti, demum vero cum Achiuis, & Thessalis edomiti, Romano subacti sunt iugo. Inde fortuna Romana, non contenta terminis Italiæ, cœpit se porrigere ad procul posita regna. Nam & ipso fermè tempore Attalus rex Asiæ humanis rebus excedens, per testamentum suum Romanos sui constituit hæredes Regni.

De Attalo rege Asiæ.

Cap. 18. De Antiocho illustri rege Syriæ.

SEd, vt ad Hebraicam reuartar historiam, extinctis iam, varia sorte, Alexandri Magni ducibus, regnauit in Syria iam dictus Antiochus illustris, filius Antiochi regis, Anno cẽtesimo tricesimo septimo regni Græcorum. Onias in illis diebus, Hierosolymis, summus põtifex habebatur. Cui frater Iason eripere sacerdotum cupiẽs, cœpit Iudaicæ

legis iura, non in occulto violare, sed palam omnibus destruere, quasi sacerdotium, quod affectabat, aliter quam scelere cõsequi non valeret.

Cap. 19. De impietate Iasonis fratris Onię pontificis.

AVsus est enim sub ipsa templi arce gymnasium construere, & optimos quosque Epheborum in lupanaribus ponere, eosq; ; qui erant Hierosolymis, Antiochenos scribere. Sed hoc in pij & non sacerdotis, Iasonis nefarium & inauditum scelus vltio diuina consecuta est. In leges quippe diuinas impiè agere, non cedit impunè. Vnde post triennium ipse Iason, qui dei iura violauerat, & germanum proprium captiuauerat, iussu regis Antiochi expulsus est in Ammonitidem regionem, & Menelaus quidam, de tribu Beniamin, sacerdotium obtinuit. Verum, huius Menelai actione, Onias pius Pontifex, dolo peremptus est per quẽdam regis præfectum Andronicum. Et nõ multo post, Menelaus amotus est à sacerdotio, succedẽte sibi fratre Lysimacho. Sed cum, nec sic a malo desisteret, tãdem postmodũ deiect⁹ de turre quinquaginta cubitorum, infœlicem exhalauit animam. Lysimachus quoque, iam multo templi auro asportato, plebeio concursu, secus ærarium lapidatus interijt. Post hæc autem præfatus rex Antiochus ascendens Hierosolymam, intrauit in sanctuarium cum superbia, & tulit altare aureum, & candelabrum, & mensam propositionis, & velum, & cætera templi ornamenta, & regressus est Antiochiã. Demum verò, præcepit omnibus regni sui gentib', vt esset popul⁹ vnus, & prohibuit in templo domini fieri holocausta & sacrificium, præcepitque Iudæis coinquinari escis immundis, vt transgrederentur mandata dei.

Cap. 20. De crudelitate Antiochi, & septẽ fratribus est matre sua interfectis.

IN illis diebus quidam Eleazarus, ætate prouectus, compellebatur carnem manducare porcinam. At ille. Non est (inquit) dignum, Eleazarum nonagenarium trãsire ad vitam alienagenarũ. Et amplectens potius gloriosam mortẽ, q̃ odibilem vitam, multis fatigatus supplicijs, decessit, iunioribus & vniuersæ genti suę magnum virtutis & fortitudinis exemplũ relinquens. Cõtigit etiã eodem tẽpore. vij fratres cum matre, ad similem cibum flagris cõpelli, in presentia crudelissimi regis. Sed & hi magis elegerunt cruciatib' interfici, quã contra ius & fas carnes porcinas manducare. Ad vltimũ vero, passa est sancta & memorabilis mater eorum, quę peuntes. vij. filios sub vnius diei articulo, æquanimiter fuerit contemplata. Sed & aliæ duæ mulieres delatæ sũt natos suos circumcidisse. Quas pueris ad colla sibi suspẽsis. cum publicè per ciuitatem circumdixissent, de muro præcipitauerunt. Prætereà apud quemcunque inueniebantur libri testamenti domini, & quicunque obseruabant legem Moysi, secundum regis edictũ trucidabãtur. Qua-

de

de causa, tetrita populi multitudo, reliquit legem domini, secundum regis Antiochi mandatum, & sacrificabant idolis, & infringebant sabbathum, & ædificabant sibi aras & templa idolorum, secundum ritum gentium, nec se simpliciter Iudæum quisquam fatebatur, sed studia Græcorum æmulabantur, & eis per omnia consimiles fieri cupiebant, quos hostes & peremptores habuerant.

Cap. 21. De Iuda Machabæo.

IN illis diebus, Iudas Machabæus secesserat in desertũ, & ibi inter feras vitam cum suis agebat, ne particeps esset coinquinationis & prævaricationis. Sed quamuis pauci numero forent hi, qui cum illo morabantur, ita tamen multitudinem gentium, & duces Antiochi regis, bellis contriuerunt creberrimus, vt & templum, quod erat Hierosolymis, recuperarent, & leges, quæ abolitæ erant, eorum fœlici pertinacia restituerentur. vnde manifestè claruit, quod nullæ essent hominum, aduersus deum, vires.

Cap. 22. De infœlici morte præfati Antiochi.

INterea tamen, Antiochus rex, cum conceptam nequitiam, deo impediente perficere non valeret, ira tumens Hierosolymam properabat. Quo dum tenderet, contigit vt de curru cornueret, sicque grauj collisione membrorum attritus, lecto decubuit, & miserabili languore diu fatigatus, interijt. Reliquit tamen hæredem, paruulum filium Antiochum, quem Eupatorem appellauit.

Cap. 23. De Demetrio.

QVod audiens demetrius Seleuci filius, cuius supra meminimus, a Roma, qua tenebatur obses, latenter egressus, in Syriam venire curauit. Vbi secundo fauore populi susceptus, mox exercitum congregauit, & postmodum pupillum, Eupatorem, & tutorem eius Lysiam, comprehendens, pariter interfecit. Et cum sedisset super sedem patrum suorum, accessit ad eum sceleratissimus Alchimus, de genere Aaron, Oniæ videlicet summi pontificis frater, sed nihil dignum sacerdotij in se retinens. Cum enim offensionis tẽpore propter assentationem reges Antiochi, sponte coinquinatus fuisset, populo dei detrahere, & regem cœpit inflammare multis sermonibus aduersus Iudam Machabæum. Dicebat enim, hi, qui dicuntur Assidei Iudæorũ, quibus præest Iudas Machabæus, bella nutriunt & seditiones mouent, nec patiuntur regnum esse quietum. Vnde ego defraudatus parentum gloria, dico autem summo sacerdotio, veni huc quidem, primo vtilitatibus regis fidem seruans, secundo etiam ciuibus consulens. Nam prædictorum prauitate virorum vniuersum genus nostrum valde vexatur. Sed de his singulis, oro te rex, vt & regioni, & generi nostro, secundum peruulgatã omnibus humanitatem

Alchimus.

hitatem tuam, prospicere digneris, Tunc misit rex Hierosolymis Nicanorem principem Elephantorum, vt & Iudam Machabeum comprehenderet, & Alchimum constituerit sacerdotem. Alchimus autem ferme beluę animum gerens, cum Hierosolymam venisset, & pretio sacerdotium comparauisset, ne quid ius & fas inuiolatum prætermitteret, iussit destrui muros domus sanctæ interioris, opera videlicet sanctorum prophetarum, expletis trecentis tribus annis ex quo remeauerat Iudæorum populus ex Aegypto. Sed horum criminum pœnas nullatenus diu vitare non potuit. Subitò enim occlusum est os eius & loqui non potuit, sed dissolutus paralysi miserabiliter expiauit, itaque deficientibus sacerdotibus de Aaron, & Iuda Machabæo, pro patriæ legibus decertante sorte bellica, iam defuncto Ionathas frater eius adeptus est principatum Iudæorum simulque sacerdotium.

Cap. 24. De morte Demetrii.

INterea vero regem Demetrium Alexander Eupatoris filius interfecit. Gerebat autem Demetrius filium nomine Demetrium qui memoratum post modum interfecit Alexandrum, qui multis prælijs Parthos fudit sed ab his tandem comprehensis in Hircania expirauit. Verum rex Alexander filium suum, non dum adultum Triphoni cuidam militi suo nutriendum tradiderat. At ille sperans Demetrium adolescere esse defunctum, occiso pupillo Antinocoi (sic enim puer nominabatur, quem Tripho tueri debebat) regnum Syriæ inuadit. Quo cum potiretur, Ionathan fratrem Iudæ, summum pontificem Iudæorum, dolo captum interemit. Tripho quoque non multo post, ab Antiocho, frater Demetrij qui in Asia educabatur, bello vincitur & occiditur, rursusque regnum Syriæ ad sobole Demetrij reuertitur. Ionathæ vero Simon frater eius successit, Post Simonem peruenit sacerdotium ad filium eius Iohannem, qui aduersis Hircanos dimicans, Hircani nomen accepit. Hircano vero successit Aristobolus qui factus est rex & sacerdos & Aristobolo successit pariter rex & sacerdos Alexander. Alexander quoque moriens reliquit superstites filios duos, Aristobolum scilicet, & Hircanum. Sed donec adolescerent pueri, Alexandram coniugem suam temperamento regali præesse voluit, simul arbitram statuens, eum nam potissimum illorum duorum summum sacerdotium committeret. Illa Hircanum in sacerdotio substituit patri propter senioris ætatis prerogatiua. Aristobolo fratri nihil publicorum commitates officiorum. Post Alexandræ vero mortem Aristobol inuasit regnum ac demum Hircanus sacerdotij dignitate ei permisit. Postea vero idem Hircanus,

nus exitatus ab Antipatro patre Herodis,primum ad Arabiæ regem se contulit,facti pœnitẽs,ac demum Pompeio, Romanorũ duci qui in Syriam Tygranem regem debellaturus aduenerat, querimoniam super fratre suo detulit.Qua occasione idem Pompeius,consul Romarũ vrbẽ Hierosolymã oppugnauit,& tẽplũ polluit & Aristobolum põtificem vinctũ cum liberis Romam misit,Hircano vero, pontificatum reliquit,& memoratũ Antipatrũ procuratorem toti⁹ regni cõstituit.Sic q; deinceps gens Iudæorũ tributaria Romano facta est imperio, & ita (sicut dictum est)Aristobolus & Hircanes fratres,de regno inter se dimicantes,primi occasionem tribuere Romanis, vt Iudæam inuaderent.In illis etiam diebus,tam supra nominatus Pompeius quam Gabinius.Consules Romanorum,totam Syriam Romanis subactam,redegerunt in prouinciæ formam,& sic paulatim Oriens Romano subijci cœpit imperio. Iterea tamen fit in vrbe Catalinæ coniuratio, qua scripsit Salustius, Verum consulis Ciceronis industria celeriter est sopita,pariter & extincta. Porro Gabinio, Crassus successit, & regi Syriæ Ptolomęo Alexandro,successit Ptolomęus Dionisius.

Cap 2ç. De quibusdam regibus Britonum.

His quoque diebus,post Elidurum regẽ Britonũ, regnauit Regin Gorboniani filius Huic successit Marganus Archigallonis filius. Cui Ennianus frater eius,qui sexto anno regni sui depositus est propter tyrannidem quam in populo suo exercuit, & in loco eius successit Idvvallo Vigenij fili⁹ huic Kimerus,Peredurij filius, cui Geronci⁹, cui Catellus,cui Coillus,cuit Porrex,cui Cherin. Huius tres filij .Fulgenius videlicet ,Eldadus & Andragius,post illum per ordinem regnauerunt.Exinde successit Vrianus Andragij filius Cui Eliud, cui Eledauchus,cui Clotenus,cui Gurguncius,cui Morianus, cui Bleduclo, cui Caper⁹,cui Oenus,cui Sililius, cui Bledgaberd, cui Archinal, cui Eldol,cui Redio,cui Rederchius, cui Samulius, cui Peniſſel, cui Pyr, cui Capovr,cui Dignellus,cui Heli.Hic quadraginta annis regnũ tractauit .Hic tres genauit filios, videlicet Lud, Cassibellaunum, & Nennium, quorum primogenitus Lud , regnum post obitum patris suscepit.Exinde glorioſus ædificator vrbium existens, renouauit muros vrbis Trinouantum & in numerabilibus turribus eam circumcinxit .Præcepit etiam ciuibus,vt domos & ædificia sua in eadem construerent,ita vt non esset in longe positis regnis ciuitas, quæ pulchriora palatia contineret. Fuit ipse bellicosus homo & in dandis muneribus profusus .Et cum plures ciuitates possideret hanc præ omnibus amabat,& in illa maiori tempore totus anni commanebat, vnde nominata

Britonum reges

Capi.

minata fuit postmodum Kaerlud, & deinde per corruptionem nominis Kaerlunden. Succedente quoque tempore, per commutationem linguarum, dicta fuit Lundone, & postea Lundres, applicantib⁹ alienigenis, qui patriam sibi submittebant. Defuncto tãdem illo corp⁹ eius reconditum fuit in prædicta ciuitate iuxta illã portã, quæ adhuc de nomine sue Portlud, Britanice Saxonicé vero Ludesgate nuncupatur. Nati fuerunt et duo filij Androgeus & Tennantius. Qui, cum propter ætatem regnum tractare nequiuissent, Cassibellaunus frater eius, loco illorum, sublimatur. Mox vt diademate insignitus fuit, cœpit ita largitate atque probitate vigere, vt per remota regna fama illius diuulgaretur, vnde contigit, vt totius regni monarchia sibi & non nepotibus, cederet, Cassibellaunus tamen pietati indulgens, noluit iuuenes expertes esse regni, sed eis magnam partè distribuit. Vrbem etenim Trinouantum, cum ducatu Canciæ, largit⁹ est Androgeo, Ducatum vero Cornubiæ Tennantio. Ipse autem diademate prælatus, illis & totius insulæ principibus, imperauit.

Cap. 26. Vt Iulius Cæsar venit in Britanniã.

COntigit interea vt Iulius Cæsar subiugata Gallia, ad littus Rutenorum perueniret, Cumque illinc Britanniam aspexisset, que fuit à circunstantibus, quæ patria, & quæ gens intra oceanum habitaret. Denique cum nomen insulæ à referentibus didicisset, nuncios illico destinauit ad regem, cum minis exigens, vt sibi tributum, sicut ab aliis nationibus annis singulis solueretur. Cassibellaunus vero rex Britonum, cum nunciorum audientus causam cognouisset, cum indignatione respondit, se se tributum minimè redditurum, Maximè cum vna eademque nobilitatis vena, a Priamide & Aenea, Romanis & Britonibus sit communis, libertatem inquit in tantum nostra progenies consueuit habere, quod seruitus quid sit, penitus ignorat. Et, si ipsi dij nobis eam conarentur eripere, omnipotentiæ laboraremus resistere etiam ipso illa mortem contingeret sustinere, cumque reuersis nunciis Iulius Cæsar huiusmodi responsum audisset, nauigium furibunde parari iubet, vt quod Cassibellauno mandauerat prosequatur effectu. Optato igitur instante ventorum flatu in hostium Thamesis fluminis cum exercitu suo applicuit. Erat eo tempore Cassibellaunus rex, cum tota fortitudine regni, consilium quærens à suis qualiter hostes longius arceret. Aderat ibidem cum eo Bellinus princeps ciuitatis suæ, cum Androgeo duce Trinouantum & Tennantio duce Cornubie. Affuerunt quoque tres reges sibi subditi Cridiotus, videlicet Albaniæ & Guertha Venedociæ atque

que Britael Demecię. Denique omnes in hoc conſenſerunt, vt antequam ciuitatem aliquam aut opidum cepiſcent, caſtra Cæſaris adeuntes, ipſum expellere conarentur. Concurrentibus igitur aduerſis cæteruis, prælium diu & crudeliter commiſſerunt. Tandem cum caſus Nennio obtuliſſet aditum cum Cæſare congrediendi, irruens acriter in eum, totiſque viribꝰ * nitens, illum ſuper Galeam percuſſit, admodum lætus ſe poſſe cum tanto viro, gladijs diſcurrentibus, prælium commiſcere. At Iulius prætenſo clypeo, ipſum viriliter cum enſe nudato, ſemel & ſecundò in caſſide percutiens, lethaliter vulnerauit. Gladius vero Cæſaris, á caſſide Nennij labens in clypeum eius, viriliter impreſſus, remanſit. Nennius ergo gladium Cæſaris hoc modo adeptus, in hoſtes irruere non ceſſauit. Quemcunque cum ipſo attingebat, caput ei, aut membrorum aliquod amputabat. Illi tandem in hunc modum ſæuienti obuiauit Labienus Tribunus, atque ab illo interemptus eſt. Denique plurima diei parte emenſa, victoria Britonibus peruenit. Superueniente itaque nocte, Cæſar agminibus laceratis naues conſcēdit, Galliamq; confuſus petiuit. Ab hac autem tergiuerſatione, Lucanus poëta eximus in laudem Britonum ſic ait.

* Vtens.

Territa quæſitis oſtendit terga Britannis.

Nennius vero frater regis lethaliter (vt dictum eſt) vulneratus, poſt diem .xv. vitam finiuit. Exequias autem eius facientes, poſuerunt cum illo in ſarcophago gladium Cæſaris, cui nomen erat Crocea mors, quia nullus ab eo vulneratus viuus euadebat.

Gladij Cæſaris nomen

FVgato igitur in hunc modum Iulio Cæſare, nulla interim dies prætcribat, quin is fugam ſuam Britonumque victoriam condoleret. Emenſo deinde biennio, parat iterum oceanum transfretare, & ſeſe in Caſſibellaunum vindicare. Quod cum Caſſibellaunus per internuncios comperiſſet, in alueò Thamęſis fluminis, quo ad vrbem Trinouantum Imperator nauigaturus erat, palos ferreos & craſſos ſubter amnem infixit, vt naues eius, ſi ſuperuenirent, illiderentur. Iulius autem, cum quęque ſibi neceſſaria paraueriſſet, per Thamęſim fluuium, ciuitatem Trinouantum adire diſpoſuit. Sed naues eius præfatis infixę palis, grande periculum ſubitò incurrerunt, *V*nde ad millia militum ſubmergebantur, dum naues perforatas fluuius ingrediens abſorberet. Cæſar igitur huiuſmodi naufragium paſſus, cum ſuis, qui ex hoc periculo vix fuerant elapſi, magna difficultate terram nactus eſt. At Caſſibellaunus hoc viſo, impetum fecit in

Cap 27. Vt Caſſibellaunus rex Iulium Cæſarē de Britānia fugauit.

Romanos,qui viriliter Britonum irruptionibus restiterunt. Verumtamen in fluuio periclitari, maiorem patiuntur stragem,quam'inferunt.Vnde supra modum debilitati ,Britones triumphum reportarunt. Cæsar vero cum paucis ad naues fugiens, ventorum flatu celeriter euectus ad Morinorum litrora peruenit, ingressusque turrim quam antea construxerat , quæ Odrea dicebatur, maiorem ibidem armatorum copiam expectabat.

Cap.28. Vt Cassibellaunus ob victoriam iteratam dijs libamin. obtulerit.

CAssibellaunus itaque ob iteratam lætus victoriam,ad vrbé Trinouantum cum vniuersa multitudine regni reuersus, debitos honores, & sacrificia dijs suis impendere præcepit, qui sibi, de tanto imperatore,cōcessere triūphum.Mox igitur,vt dijs suis solēnitates debitas peregissent,epulisque & potibus sese refecissent , residuum diei in ludis componendis perficere satagebant. Ludentibus itaque ipsis,maxima orta est discordia inter nepotem regis , & nepotem Androgei Ducis Trinouantum, ita quod illis altercantibus, nepos regis capite est priuatus.Quo occiso,perturbatur curia, & rumor infaustus ad Cassibellaunum penetrauit. Commotus rex super casu nepotis sui,Androgeo iratus mandauit ,vt nepotem suum sibi redderet paratum talem sententiam subire , qualem proceres regni. iudicarent . Androgeus vero regi mandauit, sese habere curam de hominibus suis, & ibi diffiniri debere, si quis aduersus aliquem suorum querimoniam haberet . Sicque cum indignatione illis ab inuicem recedentibus, Cassibellaunus accellerauit prouincias Androgei deuastare, ignem accumelare, & siniſtra, quæcunque potuit,facere non cessauit .Deniq;,cum rex,multoties ab Androgeo requisitus,furorem nullatenus mitigare voluisset . Androgeus omni solatio destitutus, nuncios cum obsidibus ad Iulium Cæsarem destinauit , auxilium ipsius implorans, vt ipsius adiutus celsitudine, iniurijs Cassibellauni resistere quiuisset .Addidit etiam ,quod si per ipsi' potentiam pristinæ dignitati posset restitui , ipse per eum tota Britannia potiretur. Sceuam Androgeus filium suum, cum triginta pueris nobilioribus regni, in argumentum securitatis, perdendos ei transmisit, si in aliquo contra eum, vicium incurreret falsitatis .Imperator autem , cum sententiam huiusmodi à nuncijs sibi referrentibus cognouisset , obsides honorificè custodiri præcepit , ingentique fluctuans gaudio , cum tota multitudine sua naues celeriter conscendit,flatuq; ventorum velociter euectus, in Rutupi portu , qui modo Sandvvicum dicitur, cum prosperitate applicuit . Inuenit ibidem Androgeum Ducem Trinouan-

Trinouantum qui fidele ſibi promittens obſequium, qualiter procedere debuit prudenter inſtruxit. Obſederat interea Caſſibellaunus rex ciuitatem Trinouantum, ſed cum aduentum Cæſaris calluiſſet, ipſi obuiare feſtinat. Vt igitur in quandam conuallem propè Doroberniam conuenerunt aduerſæ cateruæ, multum ibidem cruoris vtrobique diffundunt. Cumque multum diei in decertando conſumpſerant: ecce Androgeus ex quadam ſylua, quæ propè erat, cum quinque millibus armatorum egrediens, exercitum Caſſibellauni á tergo, inuaſit, &, licet cum labore, diſperſit, At rex cum ſuis coactus in fugam montem quendam occupauit arduum & abruptum, in ſummitate habens coriletum denſiſſimum & ſaxoſum, qui Britonibus ad tempus pro caſtro habebatur. Obſedit igitur Cæſar mõtem illum deficiente die, omnes exitus aduerſarijs præcludens. Emenſa iam die ſecunda, cum Cæſar Britones ad deditionem cogere nequiret, decreuit ibidem eos fame fatigare, niſi Androgeus, in ſe reuerſus, de gente propria pietatem haberet. Ipſe namque accedens ad Iulium, in hunc modum ſermonem diſſoluit. Ecce, ſatis vindicaſti te in Caſſibellaunum, & Britanniam tibi, meo auxilio, ſubiecíſti. Noluerunt omnipotentes díj noſtri, vt dominum meum morte turpiſſima condemnari, aut vinculis patiar irretiri. Habeto igitur miſericordiam de illo, quia me viuente ipſe periclitari non poterit. Cæſar ergo ad petitionem Androgei mitigatus talem concordiam inierit, quod Caſſibellaunus tria millia librarum argenti Annis ſingulis, nomine tributi, ſeſe de Britannia Cæſari redditurum promitteret. Deinde facti amici mutua dona, alter alteri, contulerunt. Cumque poſtmodum Anni ſeptem præteriſſent, defunctus eſt Caſſibellaunus, & in Eboraco ſepultus. Succeſſit ei Tennancius frater Androgei, quia Androgeus cum imperatore Romam profectus fuerat.

Cap. 29. Vt Iulius Cæſar. expletis negotijs, Romã redierit.

IVlius igitur, prælijs occidentalibus in decennio conſumatis, Romam contra Pompeium properauit, ſolus æſtuans imperare. Nam, vt ait Lucanus,

Nulla fides regni ſociis, omniſque poteſtas
Impatiens conſortis erit.

Sed cum Pompeio ſimul & Romanis, ipſius aduentus eſſet promulgatus, timuerunt: vt non niſi dimiſſo exercitu veniret in Vrbem. Quod Cæſar grauiter ferens, illuc hoſtiliter contendit. At Pompeius, & omnis Romanorum ſenatus tremefacti, Græciam adierunt. Tunc Cæſar vrbem ingrediens ex ærario publico pecuniam tulit, & ſuis

suis militibus erogauit. Tandem commisso prælio, Pompeium per Syriam in Aegyptum fugauit. Cæsa referuntur in illo prælio Pompeianorum milium xij. millia, & .xxxiij. centuriones. Pompeius vero, statim vt Egypti littus attigit, iussu Ptolemæi iuuenis, in gratiam Cæsaris occisus est. Deinde Cæsar omnium Orientalium peruagat' regna, quæque sibi obuia subiugauit. Inde reuersus Romam, rerum summam ac potestatem solus ordinauit. Sed dum ibidem reipublicę statum contra (d) maiorũ consuetudinẽ dementer instauraret, autoribus Bruto & Cassio in curia xxiij. vulneribus confossus interijt, post annos tres, & menses sex, quàm cœperat imperare. In hac conspiratione, ducentos sexaginta viros fuisse conscios, referunt.

d Romanorum.

Cap 30. De imperio Augusti Cæsaris secundi.

SEcundus Romanorum monarcha Octauianus Augustus exstitit, quo nullus imparatorum, in bellis fœlicior, in pace moderatior fuit. Adolescentiam suam ciuilibus bellis implicãs, omnia quæ adortus est regna, sine difficultate, Romano subiugauit imperio. Sed antequã regni monarchiam obtinuisset, inter ipsum & Antonium socerum suum respublica diuisa manebat. Tandem cum Antonius sese propria manu interemerat, propter Cleopatram reginam suã, quę magis Augusto quam sibi adhærere cupiebat, solus mũdi climata moderabatur. Extremi namq; orbis principes, fama sapientiæ & benignitatis ipsius inuitati, sub ipso viuere, ac retũ gerendarum curã peragere dulce habuerunt. Plus enim apud omnes fauore sui nominis fecit Augustus, quam alius quisquam imperatorum facere armorũ robore potuisset. Herodes namque rex Iudaicæ gentis, qui ab Antonio memorato diadema susceperat, sponte se illi contulit, & licet tremens accessisset ad eum, quoniam Antonio adhęserat, tale fertur accepisse responsum. Dignus es plurimis imperare, & bonis moribus abundere, qui in aduersis positum non deseris amicum. Nobis autem indignum esse videtur, vt quem bello vicimus benignitate non vincamus. Et cum hæc dixisset Augustus, impofuit coronam capiti eius, amplians illi Gadacon & Hipponem, Samariam & Ipenũ, turrimq; Stratonis, & marítimas ciuitates. Pacatis igitur omnibus regnis per orbem vniuersum, omnique bellorum fragore sedato, Romam rediit, & rempublicam secundum leges Romanas, vnicuiq; ius suum tribuens, cum tranquillitate dispossuit.

Benignitas Octauiani.

Cap. 31. Generatio saluatoris in ætate quinta Iechonias.

LInea saluatoris nostri in hac mundi ætate quinta, á Salathiel, quem genuit Iechonias iunior post transmigrationem Babylonis, sumpsit exordium. Nam maior Iechonias, de quo superi dictũ est, consilio Ieremię tradidit se in manus Nabugodonosor regis Babilonis cum

quo circiter decem millia Iudæorum transmigrauerunt, in quorum numero fuit Ezechiel cum Daniele,& tribus pueris. Salathiel autem genuit Zorobabel,Zorobabel genuit Abiud, cuius temporibus Esdras,bibliotheca reperta, rediit Ierusalem cum.m.dcc, Iudæis & alie-
nigenas mulieres à consortio Iudæorum eiecit. Eodem tempore Nehemias veniens in Hierusalem, muros cum sex portis in Angustia construxit,& populum ab vsuris liberauit. Ignem nouum de stipitibus absconditis à Ieremia suscepit legente Esdra in Scenopegia.populum ad audiendum legem quater in die, & quater in nocte con-
10 uenire fecit,& ad celebrationem sabbathi populum induxit. Abiud autem genuit Eliachim,qui genuit Azor, qui genuit Achim, Achim genuit Eliud,qui genuit Eleasar. Iste Eleasar elephantum effodiens cum eo cecidit Eleazar genuit Mathan. Iste Mathan ex vxore Escha genuit Iacob.Defuncto vero Mathan,suscepit Mathat vel Melchi Eschā vxorē Mathan,& genuit ex ea Heli,qui fuit frater vterinus Iacob. Iacob autem genuit Ioseph virū Mariæ. Ioseph filius fuit adoptinus Heli secundum legē,& non secundū naturā. Vnde legitur in Euange-
lio Lucæ Euangelistæ,vt putabatur,filius Ioseph qui fuit Heli.Iste Io-
20 seph habuit sponsam secundum legem Iudeorum, de familia & domo propria,nomine Mariā.De qua angelo nunciante,natus est verus rex & sacerdos Christus dei filius secundū ordinē Melchisedech.

Cap 33 Vt Herodes regnum & sacerdotium Iudæorum inuasit.

NVnc vero deficiente regno atque legitimo sacerdotio Iudeæorū, Herodes vir alienigena Antipatris ! principis & Cypidis matris Arabiæ filius,à senatu Romano susceperat regnum Iudeorū & contra ius & fas Iudaicę gentis,ignobiles quosque extulit,vestem summi pō-
tificis occlusam retinens nunquam eius vsum alicui concessit. Et vt suā sobolem regio Iudeorū generi commisceret, abiecta Doside vxore quā pri° acceperat Mariagnē neptē regis Aristoboli,& filiā Hircani summi pontificis sibi copulauit.Et ne forte ab Israelitico semine arguer etur extraneus combussit oēs libros in quibus nobilitas illius gentis in templa seruabatur ascripta,vt deficientibus probamentis ipse ad hāc pertinere viderentur.Nouem egitur habuisse vxores quarū duæ tantum sine liberis erant.Sed inter oēs alias pollebat Mariagnes excellentissimi gratia decoris,vnde (d)nec eā offēsā habere volebat.Nā.v.ei genuerat filios quorum duo, Alexander & Aristobolus facetiā virilis animi omnibus prę se ferebant.Et licet Herodes Mariagnem in nullo mœstificare vellet:illa non curabat parē viro refundere gratiā,sed nacta occasione quia Hircanū auū suū viri sui insidijs,compererat extinctum,

(d)Nullo Modo.

ctum propter regni cupiditatem falso suspectũ, odio maximo virũ mulier constringebat. Quod audiens Herodes, crimen huius in Mariagnem imponit, quod scilicet suam imaginem in AEgyptum. g) Antonio superius memorato, destinasset, & pulchritudinis suæ splẽdore perstrictum excitaret in se illius libidines, quem præruptum nouerat ad omnes amatorum cupiditates. Et si non multo post secuta sit facti penetentia, iussit eum Herodes occidi. Matri itaque succedere filij memorati, maternæ necis vltores, si possent: asserentes quod ad scelus patricidij, nulla digna causa potest prætendi. His non mediocriter mouebatur Herodes, ita quòd nullum seuit æ genus prętermittendum putaret, nulli crederet omnes suspectos haberet. Quod videns Antipater Herodis, & Dosidis supramemoratæ suæ vxoris filius, geminis fretus armis, adulandi scilicet arte, & simulendi versuria, ita germanos apud patrem cœpit vrgere, vt pater humanitatis immemor, apud urbem Sabasten eis necem inferret. Antipatris tamen animus cruentus, non est expletus mortibus fratrum peręptorum, sed mens impia, cum non haberet fratres quos odisset, patrem latenter persequi cœpit. Quibus rex deprehensis, repente illum decollari fecit. Veruntamen antiquam decollari fecit. Veruntamen antequam decolleratur, genuit Agrippã Herodem, de quo infra dicetur.

g) Antonio.

Cap. 33. De Zacharia & Elizabeth & natiuitate Iohannis Baptiste.

FVit autem in diebus Herodis regis Iudeæ, efluxis annis regni eius vnde triginta, sacerdos nomine Zacharias, de vicæ Abiæ, & vxor eius Aaronica Elizabeth. Dauid enim rex ampliare volens cultum domini xx iiij. instituit sumptos sacerdotes, quorum tamen vnus erat maior, qui dicebatur ptinceps sacerdotum. Statuit etiam xvi. viros de Eleazar, & viij de *Ithamar*, & secundum sortem dedit vnicuique hebdomadam vicis suæ. Habuit autem Abias octauam hebdomadam, de cuius genere Zacharias, cum in die propitiationis incẽsum poneret, prædixit ei angelus filium nasciturum sibi de vxore. Qui considerans sterilitatem vxoris & vtriusque senectutem, non credidit & ob hoc obmutuit vsque in diem partus. Nomen quoque pueri & magnificentiam cum abstinentia ei iudicauit. Concepit autem Elizabeth, & occultabat se mensibus quinque.

Cap. 34. De aduentu angeli ad virginem Mariam.

MEnse autem sexto missus est angelus Gabriel in Nazareth, ad Mariam desponsatam Ioseph. Cumque ea salutata, dixisset eam paritutam, Iesum filium altissimi, quæsisset que quomodo hoc fieret, cum se non cognituram virum, etiam animo vouisset, nisi deus

aliter

aliter diſponeret: addidit angelus, non de viro ſed opere ſpiritus ſancti concepturam eam, & concepiſſe cognatam ſuam Elizabeth, ſibi indicauit Permixtæ enim erāt ſacerdotalis tribus,& regia, Nam & Aaron vxorem habuit de *Iuda* Elizabeth, ſororem Naaſon, & *Ioiada* pontifex Iochabeth filiam regis Ioram.Et ait Maria Fiat mihi ſecundum verbum tuum. Et ſtatim conceptus eſt Chriſtus de virgine, plenus homo in anima & carne, ita quod lineamenta membrorum viſibus humanis deſcerni poſſent. Creditur autem conceptus fuiſſe. viij Kalend.April & reuolutus xxxiii annis,eadē die mortuus.Et notandum quod duæ fuere ſorores in Iudæa, Hymeria videlicet,& Anna, quarum prima mater fuit Elizabeth, quæ genuit Ioannem,præcurſorem domini, Secunda, tres habuit viros, Salome Ioachim,& Cleopham. Ex Salome genuit Mariam Zebedęi vxorem, ex qua nati ſunt Iacobus maior, & Ioannes Euangeliſta. De Cleopha genuit Mariam Alphæi, de qua nati ſunt Iacobus minor, & Iudas ſiue Thadeus. Ex *Ioachim* genuit Mariam, matrem domini.Et hoc ideo diximus, vt conſanguinitatem inter Elizabeth & matrem domini oſtenderimus ſicut ab angelo dictum eſt)Ecce Elizabeth cognata tua.& ipſa concepit filium in ſenectute ſua &c.

ET continuo poſt receſſum angeli, exurgens, Maria abijt in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Elizabeth, & manſit ibi menſibus tribus miniſtrans cognatę ſuæ, donec pareret. Et cum die octauo circumcideretur puer, Ioanneſque vocaretur rediſt Maria in domum ſuam in Nazareth. Cumque Ioſeph vir ſuus cognoſceret eam pregnantem, noluit eam traducere, ſed occultè dimittere volebat Tunc in ſomnis ab angelo monitus, vt eam acciperet, indicauit ei puerum de ſpiritu ſancto fuiſſe conceptum. & qui populum ſuum ſaluum faceret a peccatis eorum. Et accipiens ſponſam ſuàm cum virgine virgo permanſit,vt & viri ſolatio frueretur, & dei partus diabolo celaretur.

Cap.35. Vt Ioſeph Mariam Dimittere cogitauerit.

TVnc exiſt edictum à Cæſare Auguſto,vt deſcriberetur vniuerſus orbis, Voluit ſcire numerum regionum in orbe,quę Romanæ ſuberant ditioni. Numerum etiam ciuitatum in qualibet regione, numerum quoque capitum in qualibet ciuitate. Præcepit eam, vt de ſuburbanis oppibus vicis, & pagis ſinguli,conuenientes in ſuà ciuitatem profiterentur, vnde trahebant originē, vnuſquiſque nūmum pro capite ſuo deferret qui decē nūmos appenderet & imaginē Cęſaris & nominis inſcriptionem haberet.Iudæa uero,quia in vmbilico terræ noſtre habitabilis eſſe videtur,prouiſum eſt,vt ab ea inchoaretur.

Cap 36 De edicto Cæſaris.

Sexta ætas Mundi incoata

Hæc discriptio prima facta est, a præside Syriæ Cyriõ, vel quia prima fuit post prefulatum Cyrini, vel prima, id est vniuersalis & maxima Augusti, quia nec ante, vel post, talis facta fuisse perhibetur. Ascendit ergo Ioseph a Nazareth in Bethlehem, eo quod esset de familia Dauid, vt profiteretur cum Maria vxore sua pregnante. Cum esset ibi, peperit suum filium primogenitum, nec ante, vel post alium, & pannis inuolutum, in præsepio reclinauit inter bouem & Asinum, quos Ioseph secum forté adduxerat, ad deferendum itineri suo necessaria. Et quia propter frequentiam diuitum, ob id ipsum conuenientium, non erat pauperibus locus in diuersorio, ideo reclinauerunt in præsepio, vt scriptura impleretur. Cognouit bos possessoré suum, & asinus præsepe domini sui. Et Abacuc: in medio duum animalium cognosceris. Vnctione itaque legitima cessante vt dictum est, secundum Danielis sermonem imminebat expectatio gentium IESVS CHRISVS dominus noster de regum atque pontificum genere, miserecorditer carnem assumens.

De natiuitate domini, & saluatoris nostri, Iesu Christi.

Ex computatione dom⁹ Heliæ 3897

ANNO igitur ab origine mundi quinquies.m.cc. minus vno, imperii Augusti Cæsaris. xlii, regni vero Herodis regis Iudeæ xxx. regnante in Britannia Kimbelino Tennantii filio, Olympiadis autem centesimę nonagesime tertiæ anno iii. indictione quarta, epactis existẽtibus xi concurrentibus v, octauo Kalend. Ianuarii, natus est dominus noster IESVS CHRISTVS, & dei filius in Bethlehẽ Iudæ, vt populũ gentilem, & Iudaicũ sanctificando, sibi connecteret & vniret. Nat⁹ est autẽ sua ordinatissima dispositione, nocte diei dominicæ quia si tabulas computi retro percurras. inuenies hui⁹ anni cõcurrẽté v. regularem Ianuarii iii. Quibus iunctis, & sublatis, vii. vn⁹ remanet. Itaque Kalẽd Januarij in dominica inuenies quod concurrit. Nã eadẽ die, qua dixit fiat lux & facta est lux, visitauit nos oriens ex alto, vt illuminaret sedentes in tenebris, & dirigeret in viã pacis. Inchoata est ergo secũdum quosdam sexta ætas, a natiuitate Christi, & secundum Apostolum, qui ait. Cum venerit plenitudo temporis, & secundum alios, à dei qua baptizatus est, propter vim regeneratiuam datam aquis. Secundum alios à passione, quia tunc aperta est porta, & inchoata est sepuma quiescentium gloria. Aduentum itaque suum ideo Christus, vsque ad sextam distulit ętatem, vt nouæ legis plenitudinem Prolixitas tempo-

illuminaret

Sexta ætas mundi quãdo incoata.

ris

ris nō auferreret, Nam si ante veniſſet cuncta forſitan nouæ legis præ cepta vetuſtas temporis deleuiſſet. Proinde dicebat, vt qui ſexta die hominem fecerat, ſexa mundi ætate eum ad plenitudinem legis perduceret, & iam veteraſcentem, ſuo nouo aduentu reficeret.

VT paſtores, vno milliario à Bethlehem diſtantes, cuſtodiebant vigilias noctis, ſupra gregem ſuum. ecce, angelus domini ſtetit iuxta illos, annuntians natum ſaluatorem in Bethlehem, & in ſignum, puerum in præcepio poſitum indicauit. Mos enim antinuitus erat apud gentiles in vtroque ſolſtitio, vigilias noctis facere, ob venerationem ſolis, qui forte apud Iudæos, ex vſu cohabitantium, inoleuerat. Et angelo recedente, apparuit multitudo ſpirituum dicentium; Gloria in excelſis deo. &c. Merito, in domini natiuitate, canticum pacis auditur ab angelis quia eo naſcente, facta eſt pax inter deum & hominem, inter angelum & hominem, & inter Iudæum & gentilem. Tranſeuntes itaque paſtores vſque Bethlehē, inuenerūt paſtorem magnum in præcepio narrantes ea quæ audierant & viderant. Maria autem conſeruabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo. Et licet CHRISTVS putaretur filius eius Ioſeph, eius tamen generatio ſic erat, Prima enim hominis conditio, de terra fuit ſecunda, de latere viri, tertia, de vire & fœmina. Iſta de femina & ſpiritu ſancto, ſine viro. Deinde octauo die circumciditur CHRISTVS, cuius præputium ab angelo, Carolo magno dicitur delatum in templum domini in Hieruſalem, & ab eo tranſlatum. Aquiſgranum, & poſt à Carolo Caluo poſitum in eccleſia ſaluatoris apud Caroſium, & ibidem reuerenter obſeruatum. Et poquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ tulerunt IESVM in Hieruſalem parentes eius & pro eo hoſtias dederunt, par turturum, & duos pullos columbarum, & inſuper redemerunt eum quinque ſiclis argenti. Et erat in Hieruſalem ſenex Simeon, qui reſponſum acceperat à ſpiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum domini, & venit in ſpiritu in templum, & Ieſum in vlnas ſuſcepit. Et eadē hora ſuperueniens Anna prophetiſſa, loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſrael.

De reuelatione paſtoribus facta.

Simeon.

Anna prophetiſſa.

CONfundantur itaque philoſophi gentilium, qui ſua ſagaci inueſtigatione, mundum & rerum cauſas ex quatuor elementis eſſe compoſitas æſtimare potuerunt, & auctorem mundi in elementis querentes, inuenire nuniquam meruerunt. Thales namque Mileſius aſtrologiæ numeris comprehenſis, defectum ſolis & lunæ prædicere cœpit. Ipſe etiam aquam rerum principium eſſe putauit, Anaximander

Inuectio cō tra philoſophos gentiū qui rerum creatorem querentes, inuenire nō potuerunt.

mander eius auditor,non ex humore, sed ex suis propriis principiis, quascūque res nasci asserunt,& principia docuit esse infinita. Et cum Thales in humore Anaximenes,in aere, Stoicus in igne ,Epicurus in atomis principium rerum esse dixissent.Plato laudatur philosophiam primus in tres partes distribuisse, moralem scilicetque in actione seruator naturalem quæ contemplationi deputatur,& rationalem , qua verum à falso decernitur. Pythagoras vero philosophus interrogatus quid profiteretur, philosophum id est amatorē scientię,se esse,respondit,Nam sapiēte se profiteri arrogantissimum sibi videbatur. Sed hi oēs,quia sine fide quesierūt sapienuā perierunt ,pter suam insipientiam.Nonne istis omnibus sapientiores fuerūt veteris & noui testa mēti patres sancti,qui linceis oculis perspicui deum sicuti est inuenerunt & illi qui in elementis quæsierunt, nunquam inuenire potuerūt. Abel quoq; iustus decimas dando,& primitias deum sibi placabilem efficiens,coronam martirii prim⁹ omnū est adeptus. Enoch septim⁹ post Adam placens deo in paradisum translatus est.Sed & Noe per fidē se & filios suos à periculo deluuii liberauit. Abrahā vero credidit deo,& reputatum est ei ad iusticiam. Moyses credidit, & scripsit,trinitatem fecisse cœlum & terram omnia quæ in eis sūt.Dauid sanctus & eius filius Salomō nec nō Esaias,Hieremias, Ezechiel,& Daniel,& cæteri prophetę deum verum predicauerunt,& coluerūt.asserentes naturas à se creatas subsistēdi & mouendi initia finemq;ab ipso traxisse, & rationalem animā,quæ animus dicitur cūctis viuentibus indidisse humanūq;genus in exordio & progressu fineq; moderasse.Deniq;ue spiritu dei perflati pronunciauerunt nobis quod autor rerū & moderator,nullis vinculis alligat⁹ in nullas partes sectilis,nullis sit locis inclusus, ex nulla parte mutabilis, implens cœlum & terrā sua potentia,sed non propria indigēte natura & quod ita administret oīa quæ creauit, vt etiam ipsa proprios agere mot⁹ atque exercere permittat. Deniqne inter sapiētes mundi,qui stulti apud deum reputātur, tanta inuenitur dissonantia, vt difficile aduertatur,cui opinioni, etiam diligens lector quiescat.Nostri vero,licet non fuerint contemporanei, aut condiscipuli, inter se tamen concordes & in nullo dissonantes inueniuntur. Organa enim dei fuerunt, & ideo quasi vna & diuina harmonia initium vnum,progressum & finem esse omnes cognouerunt.

De Magis, & stella,& veneratione dominica.

ANno diuinæ incarnationis secundo tres astrologi, suæ artis peritia, siue inspiratione diuina,venerunt Hierosolymam, dicentes, Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in oriente

in oriente,&venimus cum muneribus,vt adoremus eum, Quod audiens Herodes expauit, vtpote quam nulla prosapiæ regalis origo contingebant,&* accitis legis doctoribus percontarus est ab eis, vbi IESVS nasceretur.At illi dixerunt ei. In Bethlehem *Iudæ*, Sic enim scriptum est in libro Micheæ prophetæ. Et tu Bethlehem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim exient dux qui regat populum meum Israel.Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethlehem, dixit. *Ite* & interrogate diligenter de puero,& cũ inueneritis,renunciate mihi,vt & ego veniens adorem eum.Hęc autẽ dolo dicebat, volens eum interficere, quasi ipse esset futurus rex de semine Dauid,qui regnum eius posset adipisci.Denique Magi perue nientes ad Christi cunabila, inuenerunt eum cum Maria matre eius, & procidentes, adorauerunt eum, & apertis thesauris suis obtulerũt ei munera, aurum thus,& mirrham.Deuotionis autem suæ officio sapienter expleto, ad Herodem redire neglexerunt. Vnde rex maiori suspitione perterritus,prauo vsus consilio,misit, & occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem,a bimatu & infra,sperans inter coætaneos pueros, puerum IESVM interficere. Nam ortam didicerunt stellam die,qua natus est dominus, secundum ortum stellæ IESVM anniculum esse sciebat, & insuper aliquot dierum,& ideo à bimis & infra annis, vsque ad ætatis vnius noctis infantem, in pueros decæuijt. Sed *Ioseph* voce præmonitus angelica,tulit puerum & matrem eius, & fugit in Aegyptum quarto nonas Februarij, & erat ibi vsque ad obitum Herodis. Vnde dicitur, quod sicut in exitu filiorum Israel de Aegypto, non fuit domus Aegipti.in qua deo procurante,non iaceret mortuus, ita non fuit modo templum in Aegipto in quo nõ corruisset idolum.

*accersiti.

TRadunt quidam tertiadecima die a natiuitate dominum fuisse adoratum à Magis & stellam apparuisse eis multo tempore antequam Christus nasceretur, & ita de longinquo venire potuerunt, vel forte super dromedarios sedentes, longa terrarum spatia transmearunt. Sed huic sententiæ contrarium videtur, quod Iosephus refert. Dicit enim Herodem citatum fuisse, à Cæsare Augusto per epistolam, vt Romam iret,accusationi filiorum superius memoratorũ responsurus, & Alexandrum filium suum secum Romam traxerit & veneni sibi parati reum apud Cæsarem postulauerit. Qui cum iter faceret per Siciliã,audiẽs naues Tharsẽtiũ trãsuexisse Magos in spiritu vehemẽti cũbuissit naues Tharsis, vt psalmistæ vaticinia impleretur

De diuersis opinionibus Magorum.

In spiritu vehementi &c. Cum vero coram Cæsare pater disceptasset cum filiis, hæc lege facta est reconsiliatio, vt adolescentes patri obedirent in omnibus & ipse regnum dimitteret, cui vellet Veniens autem Hierosolymam, populum conuocauit, & concordiam à Cæsare factam exponens hęredem se constitutum proposuit. Tunc certius quam prius in regno confirmatus iussit pueros occidi. Quorum maxima pars tertio milliario à Bethlehem, ad austrum sepulta est. Itē, Chrisostomus dicit stellam apparuisse per annum, ante dominj natiuitatē, credebaiq; Herodes tunc etiam dūm fuisse natū & sic putabat dominū bimū esse cum adiectione paucorum dierū & ideo occidit pueros bimos, & deinceps vsque ad v. annos sed non minores bimis & exponit bimatū infra seoūdū rationē numeri Sicut enim ratione temporis, iuniores bimis inferiores sunt eis quia post nati sunt ita ratione numeri maiores bimis inferiores sunt eis, quia post eos numerantur. Cui assertioni videtur fidem facere, quod quædam ossa innocentium habentur adeo grandia, quod bimorum esse non possunt. Potest tamen ad hoc dici, quod lōge maiores tūc homines erant quātitate quā modo. Hic quoque annus bisextilis erat constans diebus ccc.lxvi. bisextilis inde dictus, quod sextus Kalend, Martij bis pronunciatur.

Vt Herodes vxorem & filios interfecit.

ANno diuinæ incarnationis tertio, per astutiam Antipatris superius memorati, iterum facti sunt suspecti Alexander, & Aristobolus Herodi. Ob hoc autem Augusto scribens pater, filios in multis accusauit. Misit ergo Cæsar Saturninum & Piarium legatos cum rescripto, vt coram his duobus coacto consilio procerum, filios iudicaret, & de eis, si conuincere eos posset, faceret q̄ vellet. Auditis autem hinc & inde partibus, legati illos damnandos pronunciauerunt, non tamē morte. Tunc apud Sebasten pater coniecit eos in vincula, complices vero eorum apposuit torquere pater, vt confessione eorum certioretur, si in animam suam aliquid machinarentur filij. Confessus autem est quidam, multa sibi promissa ab Alexādro, si patri venenum propinaret. Confessus est autem & tonsor de promissis sibi muneribus, si dum patri pararet barbam, cum ingularet, Addiditque dixisse Alexandrum, non esse spem in sene ponendam qui canos tingebat, vt videretur adolescens. His motus Herodes, missis speculatoribus, iussit filios occidi, & asportari in Alexandriam, ibi que sepeliri cum Alexandro aut suo materno, Deinde condidit testamentum Herodes, & Antipatrum regem futurum instituit, & Herodem, qui cognominatus est Antipas, substituit Antipatro. Antipater vero

ter vero intolerabile odium populi excepit, cunctis scientibus, q̃ fratribus suis, conseruisque calumnias ingessit. Ob hoc etiam pater eum, iam non recto oculo aspiciebat. Ad hæc etiam Antipater molestus erat patri, q̃ fratrem sibi substituerat, eò, q̃ ad filios ipsius Antipatris regnum transire noluisset. Alia quoque maior causa inuidię in patrem orta est ei. Nam pupillos filiorum, quos occiderat, paterna dilectione fouebat, aliis nepotibus eos copulans matrimonio. Erant autem secundum Iosephum, paruuli relicti de Aristobolo. Herodes Agrippa, qui Iacobum cum gladio occidit, & Herodias, q̃ post abstulit Herodes Antipas fratri suo Philippo. Timuit ergo Antipater, ne ad pupillos fratrum suorum quandoque regnum reuocaret Herodes, quia eos ex matre contingebat. Commouit etiam Feroram furore in odium Herodis, adeò, vt Feroras secederet á patre, & habitaret in terra, quæ concessa ei fuerat trans Iordanem.

Ipse vero Antipater, etiam ipatre volente, quibusdam excogitatis occasionibus, Romam properauit, efficacissimum venenum á quadam venifica Arabica comparans, & apud vxorem Feroræ reponens, quod, interim dum ipse abesset, per ministrum, quê ipse cõduxerat, patri propinaretur. Dum autem Antipater Romæ esset mortuus est Feroros, accepitq; Herodes de veneno repositio apud vxorem Feroræ, per ancillam à domina sua iracundé recedentem. Itaq; euocata relicta fratris, afferre venenum iubet eam. Illa vero, quasi allatura, egressa de tecto, se præcipitem dedit. Sed semeuiua allata ad regé, ait. Cum moreretur frater tuus, vir meus, ait mihi affer huc mulier venenum quod reliquit nobis Antipater, meq; vidente in igne consume, ne ad inferos conscientiam, fratricidij vltricem, feram. Ego vero magnam eius partem in ignem fundens, modicum mihi propter dubios casus, quia te metuebam reseruaui. Cumq; pyxidem pertulixisset, expirauit. Acceptisq; pluribus argumentis alijs, q̃ Antipater in mortem patris grassaretur, Herodes eum maturè reuocauit, matremque illius repudiauit. Cumq; filium de patricidio publicè accusasset præsente Varo præside Syriç, qui illis diebus Hierosolymam venerat, posuit eum in carcerem apud Iericonta. Cumque complices filij quæreret pater, vt eos cum filijs, exquisitis perimeret supplicijs, graui morbo impeditus est. Eodé anno Ioannes euangelista natus est.

De vltione diuina in Herodem.

ANno diuinæ incarnationis quarto, Cæsar Augustus annum Imperij sui. xlv. agebat. Quo tempore duo sophistæ erant in Hierusalem, quos non pauci adolescentum sectabantur, cum leges expo-

nerent . His oportunum visum est , languente Herode , vt aquilam auream deijcerent , quam rex, super maximam portam templi, contra patrias leges, posuerat. Qua deiecta, rex cõmotus, animi magnitudine morbum superat, in concionem procedens, in omnes Hierosolymitas iniuriam hanc refundere nitebatur . Sed ad preces populi , in solos auctores vultus est . Illos ergo, qui in funibus demissis aquilam conciderant, viuos incendit cum duobus sophistis . Dehinc variis affligebatur languoribus . Nam febris non mediocris erat, prurigo intollerabilis in omni corporis superficie, assiduè colicis vexabatur tormentis , pedes intercutis vitio tumuerant , putredo testiculorum vermes generabat , creber anhelitus , interrupta suspiria, quæ ad vindictam dei ab omnibus referebantur, Ipse Iordanē transiens apud Caliropen , aquis calidis vtebatur. Cumq; corpus eius oleo calidiori fouere medicis placuisset , in arcam plenam demersum ita dissolutum est. vt etiam lumina, quasi mortuus , resoluta torqueret, Tunc tamen ad clamorem astantium vix respicere visus est.

De filijs Kimbeleni, & accusatione Antipatri, filij Herodis.

ANno diuinæ incarnationis quinto, Kimbelinus rex , cum Britāniam x. annis tenuisset , genuit duos filios, Guiderium, scz. & Aruiragum, quorum primogenitus Guiderius, defuncto patre , vt inferius patet, regni gubernacula suscipiens, cum gaudio & pace subiectum sibi populum tractauit . Circa hos vtiq; dies Herodes legatos Romam mittens, in multis filium suum Antipatrum accusauit.

Detestanda Herodis crudelitas.

ANno diuinæ incarnationis sexto, Herodes rediens Hiericho , cum audisset Iudæos , cum gaudio mortem suam expectare, ex omni Iudæa nobiliores collectos iuuenes concludi præcepit in hippodromio , id est, in carcere circi præcipiens Salome sorori suæ, vt cum animam efflaret, statim illos occideret, ita vt omnis Iudæa tam in morte, quam in vita ipsius plangeret. Et hic Annus bisextilis erat.

De morte Herodis miserrima.

ANno diuinæ incarnationis . vij . nuntij , quos Aerodes Romam miserat , reuertentes tulerunt Epistolam à Cæsare, vt Antipatrũ in exilium daret, vel si mallet, morte damnaret Quo nuncio audito paululum recreatus , cum pomum (quo libenter vescebatur) petisset cultellum quoq; ad incidendum popposcisset, statimq; cum tussis violentia distenderetur , circumspiciens ne quis arbiter impediret , se percussurus , dexteram sustulit , Sed Asciabus consobrinus eius dexteram continuit, statimque vlulatus, quasi rex mortuus esset in regia domo exortus est. Quo audito, Antipater exultans . custodibus multa promittebat, vt eum soluerent . Quod cum accepisset , Herodes grauius

uius tulit exultationem filij, q̃ mortem, & continuò missis satellitib⁹, occidit eum, sepeliriq; præcepit in Hircania. Statimque mutans testamentum Archelaum filium suum regni scripsit successorem, ita tamen vt ab Augusto susciperet diadema. Post mortẽ autẽ filij, quinque diebus exactis, Herodes qui miserabiliter vixerat, miserabilius vitam finiuit, anno imperij Augusti. xlix Sepeliuit autem eum Archelaus in Herodio, iuxta ipsius mandatum. Et sedens pro tribunali, dixit se etiam à regis nomine velle temperare, donec à Cæsare confirmata foret successio, promittens, ꝙ patre melior, in omnibus appareret,

Regnum Iudæorum in tetarchias diuiditur.

ORta est autem seditio in Iudæa, quæ in nouis regibus solet accidere. Quam cum Archelaus sedare non posset, missa grandi manu satellitum, circiter, ix. m. occidit, Romãq; ꝓfectus est, Philippo fratre regni ꝓcuratore relicto. Profectus est etiam Herodes Antipas, vt de regno habendo, cum fratre disceptaret. Tandem, de consilio Sednatus, Cæsar monarchiam Herodis distribuit: mediam partem, Iudæam scilicet, & Idumæam tradens Archelao. Mediam vero partẽ in duas secuit tetrachias, cessitq; in partem Herodis regio transflumen, & Galilæa. Ituria vero, & Trachonitis Philippo destinata sũt. Sicque tres fratres remissi sunt in Iudæam, cum sedissent Romæ quatuor mensibus, rei euentum expectantes. Archelaus vero in sibi subditos, crudelius pater desæuit.

Vt Iesus redijt de Aegypto.

ANno diuinæ incarnationis octauo, qui est annus Archelai secundus. Angelus dixit ad Ioseph, vt rediret cum matre & puero in terram Israel. Cumq; audiret ꝙ Archelaus pro patre regnaret in Iudæa, noluit illo ire, sed iuit in Galilæam, & mansit in Nazareth.

Trogus hucusque scripsit.

ANno diuinæ incarnationis nono, Cæsare Augusto imperij sui 11. agente Annum, Trogus Pompeius chronica sua terminauit, in quibus quasi mundi præteriti cursum ad memoriam posterorum reduxit. Ita namq; Romanorum rempublicã, & arma, quę gens illa latè ꝑ orbem terrarum circumtulit, ab initio vsq; ad præsens tempus prosequitur, vt qui res eius legerit, ad construendum Romanũ Imperium, virtutem & fortunam discat contemdisse.

De Archelao rege.

ANno diuinæ incarnationis decimo, Athenienses res nouas contra Romanos molientes, opprimuntur, magnatibus seditionis interfectis. Per idem tempus Archelaus, in contumeliam generis sui, repudiauit Mariginem, fratris sui filiam, quam pater ei dederat vxorem, duxitque Glasiram, filiam regis Capadociæ, fratris sui Alexandri quondam vxorem, & mortuo Alexandro

Iubæ

Iubæ regi Lybiæ nuptam, mortuoq; Iuba, apud patrem modò in viduitate degentem. Quę cum in Iudęam rediſſet, nupta Archelao, videre viſa eſt inſtantem ſibi Alexandrum, & dicere. Nonne tibi ſatis fuit licitum matrimonium, ſed rurſus reuerſa ad penates meos, fratri meo impudenter coniuncta es? Te ergo, licet inuitam, recuperabo. Quæ, expoſito hoc ſumnio, vix biduò ſuperuixit..

Caruinus orator obiit.

ANno diuinæ incarnationis vndecimo, qui eſt Annus Imperij Auguſti Cæſaris. lii. regni vero Archelai regis Iudeæ gentis .v. Caruinus orator inedia confectus obiit.

Ieſus remanſit in Hieruſalem.

ANno diuinæ incarnationis duodecimo, puer Ieſus remanſit in Hieruſalem poſt parentes ſuos, & poſt triduum inuentus á parentibus ſuis, ſedens in medio doctorum, audiens & interrogans illo. Et mirabantur omnes ſuper prudentia & reſponſis illius.

Romani numerantur.

ANno diuinæ incarnationis .xiij. Auguſtus cum Tyberio filio ſuo cenſum Romæ agitans, inuenit hominum nonagies trecenta & ſeptuaginta millia.

Archelai ſomnium.

ANno diuinæ incarnationis. xiiij. qui eſt Annus Imperij Auguſti Cæſaris. lv. Archelaus rex crebrò accuſatus ad Cæſarem citatus acceſſit. Qui quinque diebus antequam vocaretur, nouem ariſtas plenas & maximas á bobus comedi ſomniauerat. Dumque accitos vates conſuleret, Simon, Eſſeus genere, ariſtas annos, & boues rerum mutationes interpretatus eſt, eo quod agros arando verterēt & mutarent. Ideoque eum nouem annis regnaturum, variaſq; anté expertum rerum mutationes, moriturum: Nono igitur principatus ſui Anno, Romam veniens, à Cęſare damnatus, in exilium pellitur, apud Viennam ciuitatem Gallię, quando ſolis eclipſis fuit.

De morte Auguſti Cęſaris.

Anno diuinæ incarnationis .xv. Cæſar Auguſtus, cum regnaſſet Annis. lvij. menſibus ſex & diebus decem, Nolæ morbo percuſſus Vitam finiuit. Cum enim. xlij. Anno regni eius, natus eſſet dominus, qui. xv. Anno Tyberij Cæſaris fuit tricenarius, patet, Cęſarem mortuum, domino quintumdecimum agente annum. Mortuus eſt autem Anno vitæ ſuæ lxxvij. apud Acellam ciuitatem Campaniæ & ſepultus in Martio campo, ſuper omnia gloriatus, vrbem, quam lateritiam inuenerat, ſe marmoream reliquiſſe.

Tyberius Claudius imperator.

ANno diuinę incarnationis. xvi. Tyberius Claudius Iuliæ filius Auguſti Cęſaris priuignus, ad imperium ſublimatus, imperauit Annis. xxij. Iſte primum in magna modeſtia reipublicæ præfuit ita vt quibuſdam ſibi ſuadentibus, ad augenda prouincijs tributa reſpon-

respondit. Boni pastoris esse pecus tondere, & non deglubere. Tyberius Claudius Imperator.

ANno diuinæ incarnationis .xvij. Liuius Ortensis historiographus vitam finiuit. Quo etiam anno, secundum quosdam, Augustus Cæsar obijt. Nam dimidium Annum, & dies qui secuti sunt pro anno integro, ponunt hi, qui hanc opinionem sequuntur.

ANno diuinæ incarnationis .xviij. qui est Annus Tyberij Cæsaris secundus, Ouidius poëta eximius in exilio perijt. Fuerat enim proscriptus ab Augusto Cæsare, & in Pontum insulã missus propter vxorem eius, de qua habebatur suspectus. Dictum est autem, quod de ea libros metricé composuerat, & ideo ab eodem est in exilium relegatus. Ouidius poëta eximius in exilio perijt.

ANnô diuinæ incarnationis .xix. Valerius historiographus, Romanorum dicta descripsit & facta. Eodem Anno Germanicus Drusi filius Caligulæ pater, de Germanis, ad quos ab Augusto Cæsare missus fuerat triumphauit, Valerius historiographus.

ANno diuinæ incarnationis. xx, tredecim vrbes terremotu corruerunt, Ephesus, Magnesia, Sardis Monestene, Hiero, Cæsarea Philadelphia, Thimolus, Themus, Cymę, Smyrna, Apollonia Hircania. Terremotus.

ANno diuinæ incarnationis. xxi. Fenestella, historiarum scriptor, & carminum, septuagesimo ætatis suæ Anno moritur, Cumisque sepelitur indictione decima. Eodem anno, artifex quidam excogitauit vitri temperamentum, vt flexibile esset, & ductibile. Quidum admissus fuisset ad Tyberium Cæsarem, porrexit ei phiolam, qua ille indignatus, in pauimentum proiecit. Artifex autem sustulit phiolam de pauimento, quæ complicauerat se tanquam vas æneum, deinde martellum de sinu protulit. & phiolam correxit. Hoc facto, Cęsar dixit artifici. Num qui alius scit hanc artem vitrorum? Postq̃ ille iurans negauit alterum hoc scire, iussit illum decollari, ne dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur, & omnia metallorum pretia abstraherentur. Quia reuerà, si vasa vitrea non frangerentur, meliora essent quam aurea vel argentea. Artificium vitri.

ANno diuinæ incarnationis xxij, in Britannia mortuo rege Kimbelino, cuius temporibus natus est dominus, successit Guiderius filius eius, qui Romanis tributum consuetum reddere contempsit, quod nullus antecessorum suorum, á tempore Iulij Cęsaris ausus fuerat attentare. De morte Kimbelini regis Britonum.

ANno gratiæ .xxiij. Tyberius Cæsar multos reges ad se vocatos nullum Nota proditionem.

Anno Domini. 25.26. 27.28. Imp. R. Tyberius Cæsar. Rex. R. Guiderius.

nullum remisit, sed regnis eorum in prouincias redactis, vbi reges fuerant, procuratores constituit.

Devenditione sacerdotij.

ANno gratiæ xxiiij. missus est à Tyberio Cæsare, procurator Iudeæ, Valerius Graccus, qui quæstum pietatem putans, palam vendebat sacerdotij Principatum qui amouens Annam, Ismaelem pontificem designauit.

Theatrum incenditur.

ANno gratiæ. xxv. qui est Annus Tyberij Cæsaris nonus, Pompeij theatrum incenditur, quinta decima indictione.

ANno gratiæ xxvi. Graccus Iudææ procurator, Ismaelem sacerdotem amouens, Eleazarum Annæ filium subrogauit.

ANno gratiæ. xxvii. idem Procurator Eleazarum arcens, Simonem sacerdotem constituit,

ANno gratiæ. xxviij. amoto Simone; Iosippus qui & Caiphas: subrogatur. Quo facto, Valerius Romam reuertitur.

De ortu Pilati.

Fuit quidam rex, nomine Tyrus, qui quandam puellam nomine Pilam, filiam cuiusdam molendinarij, nomine Aius, carnaliter cognouit, & de ea filium generauit. Pila autem ex nomine suo, & nomine patris sui, qui dicebatur Aius, vnum nomen composuit, & nato puero, imposuit nomen Pilatus. Cum autem Pilatus tres Annos haberet, ipsum Pila ad regem transmisit. Habebat autem rex filium de regina coniuge sua, qui ferè Pilato coætaneus videbatur. Isti, dum Annos discretionis attigissent, sepius luctamine, pugno, & funda ad inuicem colludebant. Sed regis legitimus filius, vt & genere erat nobilior, sic in omni loco Pilato inueniebatur strenuior, in omni genere certaminis aptior. Ob hoc Pilatus, inuidiæ liuore commotus, & felleo dolore stimulatus, fratrem suum latenter occidit. Quod rex audiens, vehementer doluit, & concione conuocata, quid de scelerato & homicidia faciendum sit, requisiuit. Quem omnes, reum esse mortis, vnanimiter acclamauerunt. Rex autem ad se reuersus iniquitatem iniquitati noluit duplicare, sed ipsum pro tributo, quod annuatim debebat Romanis, in obsidem misit, tum volens innoxius esse ob occisione filij, tum à tributo Romanorum cupiens liberari.

De exilio Pilati in Pōto insula.

TVnc tēporis erat Romæ, filius regis Francorū quē similiter rex Romā miserat pro tributis. Huic Pilatus associatus, cum se ab eo moribus & industria præcelli videret. cū, inuidiæ stimulis agitatus, occidit. Sed cum Romani, quid de eo faciendū esset, inquirerent, dixerunt. Hic si superuixerit, qui fratrem necauit, obsidē iugulauit reipublicæ plurimum vtilis erit, & colla ferocium hostiū, ferox ipse, dum abit

Dixerunt

Dixerunt igitur. Cum reus mortis habeatur, in Ponto insula gentibus illis, quæ nullum patiuntur iudicem, iudex præficiatur, si fortè eius nequitia ipsorum contumatia edometur, si non, quod meruerit patiatur Missus igitur Pilatus ad gentem ferocem, & suorum iudicum peremtricem, non inscius ad quos missus sit, & quàm pendula vitæ suæ sententia sit, tantæ rei consulens, vitam seruare voluit, & gentem nequam ipse minis & promissis, supplicio & præcio penitùs subiugauit.

Pilatus super Iudæam & Hierusalem principatum obtinuit sub Herode.

HErodes autem, hominis illius industriam vt audiuit, eius versutijs congaudens, ipse versutus, eum ad se muneribus & internũtijs inuitauit, & super Iudæam & Hierusalem potestatem & vicem suam tradidit. Prædictus Pilatus, cum pecuniam innumerabilem congregasset, nesciente Herode Romam adijt, infinitam pecuniam Tyberio Imperatori obtulit, & ab eo sibi dari, quod ab Herode tenebat, muneribus impetrauit. Missus est ergo à Tyberio Pontius Pilatus Iudeæ procurator, sub quo Herodes Antipas in honorem Tyberij Tyberiadem nominauit. Huiuscemodi de causa facti sunt inimici Pilatus & Herodes, quoad, tempore passionis domini, eum sibi reconciliauit, eò quòd dominum ad se misit. Alia causa inimicitiæ assignatur in historijs scholasticis. Quidam enim se filium dei faciens, multos de Galilæis in Garezim duxit, vbi dixit se ascensurũ in cælum. At superueniens Pilatus, ipsum cum omnibus occidit, timens ne similiter Iudæos seduceret. Ob hoc facti sunt inimici, quia Herodes præsidebat Galilæis, & vtraque causa potuit esse vera.

Pilatus Iudeæ procurator efficitur.

Scelus.

Anno gratiæ. xxix. Seruius Plautus, corrupti filij reus, & conuictus in iudicio, semetipsum peremit.

De prædicatione Iohannis, & Baptismate.

ANno gratiæ. xxx. Iohannes Baptista in deserto, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha, prædicauit baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, qui ad pœnitentiam baptizandos mouebat, & non nisi quos pœnitentes videbat, baptizabat.

De Baptismo domini.

EOdem anno, Iesus veniens à Galilæa in Iordanẽ ad eum, baptizatus est ab eo. Et ipse Iesus erat incipiẽs quasi. xxx. annorum, id est, tricesimũ inceperat annũ, videlicet. xiij. diebus illius anni peractis. Et secundum hoc vixit Iesus tantũ. xxxij. annis & dimidio. Sed Iohannes Chrysostomus aliter sensit. Opinio etiam quorũdam est, eodem anno dominum Apostolos vocasse, euangelicam doctrinã inchoasse, ieiunasse, tẽtatum fuisse, simul & miraculum vini fecisse, quià legitur eum & discipulos eius inuitatos ad nuptias. Sed aliorũ

pullum remisit, sed regnis eorum in prouincias redactis, vbi reges fuerant, procuratores constituit.

De venditione sacerdotij.

ANno gratiæ xxiiij. missus est à Tyberio Cæsare, procurator Iudeæ, Valerius Graccus, qui quæstum pietatem putans, palam vēdebat sacerdotij Principatum quā amouens Annam, Ismaelem pōtificem designauit.

Theatrum incenditur.

ANno gratiæ. xxv. qui est Annus Tyberij Cæsaris nonus, Pompeij theatrum incenditur, quinta decima indictione.

ANno gratiæ xxvi. Graccus Iudææ procurator, Ismaelem sacerdotem amouens, Eleazarum Annæ filium subrogauit.

ANno gratiæ. xxvii. idem Procurator Eleazarum arcens, Simonem sacerdotem constituit,

ANno gratiæ. xxviij. amoto Simone; Iosippus qui & Caiphas: subrogatur. Quo facto, Valerius Romam reuertitur.

De ortu Pilati.

Fuit quidam rex, nomine Tyrus, qui quandam puellam nomine Pilam, filiam cuiusdam molendinarij, nomine Aius, carnaliter cognouit, & de ea filium generauit. Pila autem ex nomine suo, & nomine patris sui, qui dicebatur Aius, vnum nomen composuit, & nato puero, imposuit nomen Pilatus. Cum autem Pilatus tres Annos haberet, ipsum Pila ad regem transmisit. Habebat autem rex filium de regina coniuge sua, qui ferè Pilato coætaneus videbatur. Isti, dum Annos discretionis attigissent, sepius luctamine, pugno, & funda ad inuicem colludebant. Sed regis legitimus filius, vt & genere erat nobilior, sic in omni loco Pilato inueniebatur strenuior, in omni genere certaminis aptior. Ob hoc Pilatus, inuidiæ liuore commotus, & felleo dolore stimulatus, fratrem suū latenter occidit. Quod rex audiens, vehementer doluit, & concione conuocata, quid de scelerato & homicidia faciendum sit, requisiuit. Quem omnes, reum esse mortis, vnanimiter acclamauerunt. Rex autem ad se reuersus iniquitatem iniquitati noluit duplicare, sed ipsū pro tributo, quod annuatim debebat Romanis, in obsidem misit, tū volens innoxius esse ob occisione filij, tum à tributo Romanorum cupiens liberari.

De exilio Pilati in Pōto insula.

TVnc tēporis erat Romæ, filius regis Francorū quē similiter rex Romā miserat pro tributis. Huic Pilatus associatus, cum se ab eo moribus & industria præcelli videret. cū, inuidiæ stimulis agitatus, occidit. Sed cum Romani, quid de eo faciendū esset, inquirerent, dixerunt. Hic si superuixerit, qui fratrem necauit, obsidē iugulauit reipublicæ plurimum vtilis erit, & colla ferocium hostiū, ferox ipse, dum abit

Dixerunt

Dixerunt igitur. Cum reus mortis habeatur, in Ponto insula gentibus illis, quæ nullum patiuntur iudicem, iudex præficiatur, si fortè eius nequitia ipsorum contumatia edometur, si non, quod meruerit patiatur Missus igitur Pilatus ad gentem ferocem, & suorum iudicum peremtricem, non inscius ad quos missus sit, & quàm pendula vitæ suæ sententia sit, tantæ rei consulens, vitam seruare voluit, & gentem nequam ipse minis & promissis, supplicio & præcio penitùs subiugauit.

Pilatus super Iudæam & Hierusalem principatum obtinuit sub Herode.

HErodes autem, hominis illius industriam vt audiuit, eius versutijs congaudens, ipse versutus, eum ad se muneribus & internūtijs inuitauit, & super Iudæam & Hierusalem potestatem & vicem suam tradidit. Prædictus Pilatus, cum pecuniam innumerabilem congregasset, nesciente Herode Romam adijt, infinitam pecuniam Tyberio Imperatori obtulit, & ab eo sibi dari, quod ab Herode tenebat, muneribus impetrauit. Missus est ergo à Tyberio Pontius Pilatus Iudeæ procurator, sub quo Herodes Antipas in honorem Tyberij Tyberiadem nominauit. Huiuscemodi de causa facti sunt inimici Pilatus & Herodes, quoad, tempore passionis domini, eum sibi reconciliauit, eò quòd dominum ad se misit. Alia causa inimicitiæ assignatur in historijs scholasticis. Quidam enim se filium dei faciens, multos de Galilæis in Garezim duxit, vbi dixit se ascensurū in cælum. At superueniens Pilatus, ipsum cum omnibus occidit, timens ne similiter Iudæos seduceret. Ob hoc facti sunt inimici, quia Herodes præsidebat Galilæis, & vtraque causa potuit esse vera.

Pilatus Iudeæ procurator efficitur.

Anno gratiæ. xxix. Seruius Plautus, corrupti filij reus, & conuictus in iudicio, semetipsum peremit.

Scelus.

ANno gratiæ. xxx. Iohannes Baptista in deserto, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha, prædicauit baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, qui ad pœnitentiam baptizandos mouebat, & non nisi quos pœnitentes videbat, baptizabat.

De prædicatione Iohannis, & Baptismate.

EOdem anno, Iesus veniens à Galilæa in Iordanē ad eum, baptizatus est ab eo. Et ipse Iesus erat incipiēs quasi. xxx. annorum, id est, tricesimū inceperat annū, videlicet. xiij. diebus illius anni peractis. Et secundum hoc vixit Iesus tantū. xxxij. annis & dimidio. Sed Iohannes Chrysostomus aliter sensit. Opinio etiam quorūdam est, eodem anno dominum Apostolos vocasse, euangelicam doctrinā inchoasse, ieiunasse, tētatum fuisse, simul & miraculum vini fecisse, quià legitur eum & discipulos eius inuitatos ad nuptias. Sed aliorū

De Baptismo domini.

sententia probabilior est, quæ dicit. Hęc omnia illum ante incarcerationem Iohānis Baptistæ fecisse, sed tamē occultè, & post publicè, & hunc ordinem prosequimur sine præiuditio alterius opinionis.

De bina apostolorum vocatione.

LEgimus tamen in euangelio, dominum bis vocasse Apostolos. Primò scz, quando vidit Nathanaelem sub ficu, sed nō perfectè tunc secuti sunt eum, quia redierunt ad artes pristinas. Secūdò quoq; vocauit, cum turbę irruerent in eum, & ipse vidit ibi duas naues stātes secus stagnum. Et tunc, relictis omnibus, secuti sunt eū perfectè.

Conuertit dominus aquam in vinum.

ANno gratiæ xxxi. dominus tertiadecima die, secundum præfatā opinionem, aquam in vinum conuertit, in nuptijs architriclini, matre hoc à filio impetrante. Eodē etiā anno Iohānes incarceratus legitur ab Herode. Hoc vtiq; anno, facta legitur secunda apostolorum vocatio, in qua duodecim elegit ad prædicandum fidem Euāgelij, & perhibendum testimonium veritati, inter quos vnū habuit, cuius malo benè vtens, sacramētum suæ passionis impleuit, & ecclesiæ suæ, ad tolerandum malorum iniurias, exemplum præbuit.

De ortu & origine Iudę proditoris, & qualiter adhœsit Pilato, & misera morte ipsius.

LEgitur in quadā historia, quòd quidā vir fuit in Hierusalem, nomine Rubē, qui alio nomine dictus est Simō, de tribu Iuda, vel secundum Hieronymū, de tribu Isachar, qui habuit vxorē, quę Cyborea nuncupata est. Quadam igitur nocte, cum sibi mutuò debitū exoluissent. Cyborea obdormiens somnium vidit, quod, perterita, cum gemitibus & suspirijs viro suo retulit, dicens. Videbatur mihi, quòd filiū flagitiosum parerē, qui totiꝰ gētis nostrę perditionis causa existeret. Cui Rubē, nefariā, inquit, rē, nec relatu dignā pfaris, & spiritu, vt puto, phytonico raperis. Cui illa. Si me concepisse sensero, & filium peperero, absq; dubio non spiritus phytonicus extitit, sed reuelatio certa fuit. Procedente igitur tempore, cum filium peperisset, parentes plurimum timuerunt, & quid de eo facerent, excogitare cœperunt. Cumq; filiū abhorrerent occidere, nec vellent destructionem sui generis enutrire, ipsum in fiscella positum, mari exponunt, quem iam marini fluctus ad insulam, quę Scarioth dicitur, pulerunt. Ab illa igitur insula, Iudas Scariothes appellatur. Regina autem loci ipsius, carens liberis, ad littus maris, causa spaciandi processit, & fiscellam à maris fluctibus iactari videns, aperiri præcepit. Inuenienśque ibidem puerum elegantis formæ, suspirans ait. O si solatijs tantis subleuarer sobolis, ne regni mei successori priuarer. Puerum igitur secretò nutriri fecit, & se grauidā simulauit. Tandē se filium peperisse mentitur, & per totū regnū fama celebri diuulgatur

gatur.Principes pro ſuſcepta ſobole vehementer exultant, & ingẽti gaudio plebs lætatur.Ipſum igitur, ſecundum magnificẽtiam regiam,educari fecit.Non multum vero temporis poſt, regina de rege concepit,& ſuo patri filium parturiuit.Cum autem pueri aliquantulum iam creuiſſent, adinuicem ſæpius colludebant, & puerum regium Iudas crebris iniurijs moleſtabat,& ad fletum ſæpius prouocabat. Regina autem hoc moleſtè ferens,& Iudã ad ſe non pertinere ſciens,ipſum crebrius verberabat.Sed,nec ſic,à moleſtia pueri deſiſtebat.Tandem res panditur, & Iudas nõ verus reginæ filius ſed inuentus fuiſſe aperitur.Quod Iudas vt cõperit,vehemẽter erubuit, & fratrẽ ſuum putatiuum, filiũ regis,latẽter occidit. Ob hoc capitalẽ ſẽtentiã timens,cum tributarijs in Hieruſalẽ aufugit,ſequè curiæ Pilati tunc præſidis mancipauit. Et quoniã res ſimiles ſibi inuicẽ ſunt habiles,Pilatus Iudam ſuis moribus inuenit cõgruere,& ideo cœpit ipſum valde charũ habere. Vniuerſę igitur curiæ Pilati Iudas præficitur,& ad eius nutum omnia diſponũtur.Quadã igitur dei Pilatus de palatio ſuo in quoddã pomerium aſpiciẽs,illorum pomorum tãto deſiderio captus eſt,vt penè deficere videretur.Erat autẽ illud pomeriũ Rubẽ,patris Iudæ,ſed nec Iudas patrẽ nec Ruben filium agnoſcebat,quia & Rubẽ ipſum in marinis fluctibus periſſe putabat: & Iudas,quis pater aut quæ patria ſua fuerit, penitus ignorabat. Pilatus itaq;,accerſito Iuda,ait.Tãto illorum fructuum captꝰ ſum deſiderio, quòd,ſi his fruſtratus fuero ſpiritum exhalabo. Concitus igitur Iudas in pomeriũ inſilit,& velocius mala carpit.Interea Rubẽ venit,& Iudam mala carpentem inuenit.Fortiter igitur contẽdunt ambo,& iurgium ſuperaddunt. Poſt iurgia, ſurgunt ad verbera, & mutuis ſe iniurijs affecerũt.Tandem Iudas Ruben in ea parte, qua ceruix colli connectitur,lapide percuſſit,pariter & occidit.Poma igitur ſuſtulit,& Pilato quid acciderat enarrauit. Iã die inclinante, & nocte ſuperueniente,Ruben mortuus inuenitur,& ſubitanea morte præuẽtus fuiſſe putatur.Tunc Pilatus omnes facultates Rubẽ,Iudæ tradidit,& Cyboreã vxorẽ Ruben,in coniugẽ,Iudæ dedit,Quadã igitur diecũ Cyborea grauiter ſuſpiraret,et Iudas vir eiꝰ,quid haberet,diligenter interrogauit,illa reſpondit.Heu,infœliciſſima ſum omniũ fœminarũ,quia infãtulũ meum marinis fluctibus immerſũ, & virum meũ morte prẽuentum inueni.Sed & dolori meo Pilatus addidit dolorem, qui me miſerimã nuptum tradidit, & in uitam ter in coniugium copulauit:Cumquè illa omnia de infantulo enarraſſet

rasset,& Iudas,illa quæ sibi acciderant,retulisset,inuentum est,q; Iudas matrem suam in vxorem duxerat, & quod patrem suum occiderat.Pœnitentia igitur ductus(suadente Cyborea) dominum nostrum IESVM CHRISTVM adiit,& suorum delictorum veniam implorauit,& CHRISTI discipulus est effectus,qui postea,intrante in illum satana,dominum suum vendidit & magistrum triginta argenteis,Iudæis scz,qui eum vinctum adduxerunt, & tradiderunt Pontio Pilato,sub quo passus est,crucifixus, mortuus,& sepultus.Et(sicut euangelica testatur historia)ipse Iudas videns,quod damnatus esset,proiecit argenteos in tẽplo, & abiens laqueo se suspendit,& suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius.Et exiuit diabolus cum anima illa sordida & immunda p vẽtrẽ eius scz,sed nõ p os eius,sicut introierat post buccellã, vt sic parceret ori,quo saluatorẽ osculatus fuerat. Nõ enim tã viliter debuit inquinari,quod tam glorioſum scz.os CHRISTI contigerat. Dignum enim erat,vt viscera,quæ proditionẽ conceperant, rupta caderent.Guttur vero quo vox ꝓditionis exierat,laqueo arctaretur. Sæpè etenim modus pœnæ exprimit modũ culpæ, vnde abciditur homini caput corporis,quia ipse sibi abscidit caput mentis,id est rationem.Sic & Iudas mortuus est in aëre,tanquam aëreis potestatibus sociãd⁹.Congruũ enim erat, vt seꝑaretur ab angelorũ & hominum regione,qui offensus fuerat vtrisq;, & ideo modus & locus pœnę congruit culpæ.

10

20

De transfiguratione domini.

ANno gratiæ,xxxii.principium fuit vicesimi iubilei, secundum Hebræos.Hoc qnoque anno,tranfiguratio domini facta creditur.viii.idus Augusti.quam prohibuit dominus reuelari, ne passio eius impediretur.Hoc etiam tempore,assumpsit domin⁹ noster IESVS CHRISTVS,lxxij.discipulos, qui illũ præcederẽt in õnẽ locum,quò erat ipse venturus,ex quibus putatur fuisse Matthias, qui prædicto Iudæ successit,Ioseph verò, qui vocabatur Iustus, Cleophas quoq;,qui frater esse Ioseph patris domini ꝓhibetur,& Barnabas,cuius supra meminimus.Isti omnes missi sunt in præparationẽ euãgelii ante dñm,vt magister superueniẽs honoratior haberetur.

30

De passione domini.

ANno gratiæ.xxxiii.traditus est domin⁹ uoster IESVS CHRISTVS,à discipulo suo,& passus sub Pontio Pilato,vt prædictũ est, & viii.Kalẽd.Aprił.crucifix⁹,luna xv.& tertia die resurrexit, mẽse qui apud Hebrẽos Nisã appellatur.Ascendit in cœlũ.iij.Nonas Maij & idibus eiusdẽ,spirit⁹ sanct⁹ super a postolos descẽdit.De hac quoq; passione dominica Pilat⁹ Tyberio Cæsari scripsit in hunc modũ.

Pontius

POntius Pilatus,Claudio suo salutẽ. Nuper accidit, quod & ipse probaui,Iudęos,per inuidiã,se suosq; posteros crudeli dãnatione,plectisse.Nã cum promissũ haberẽt patres eorũ,qꝑ deus illis mitteret de cœlo sãctũ suũ,qui eorũ meritò rex diceretur, & hunc se ꝓmiserit per virginẽ ad terrã missurũ:iste,me præside, Hebręorũ de° cũ venissẽt,& vidissẽt eũ cęcos illũinasse,leꝓsos mũdasse, paralyticos curasse,dęmones ab hõinib° fugasse,mortuos suscitasse,vẽtis imperasse supꝑ mare ficcis pedibus ambulasse,& multa alia mirabilia feciſſe,cũ omnis popul° Iudęorũ hũc dei filium diceret,inuidiã cõtra eum passi sunt principes sacerdotũ,mihiq; eũ tradiderũt,& alia ꝓ alijs mẽtiẽtes, dixerunt illũ, Magũ esse,& cõtra legẽ eorũ agere.Ego aũt credidi ita esse,& flagellatũ tradidi arbitrio eorũ.At illi crucifixerunt eũ,& sepulto ei custodes adhibuerunt.Ille vero, militibus meis custodiẽtibus eum,die tertia resurrexit. Sed in tantũ exarsit nequitia eorũ, vt darent eis pecuniã,dicentes.Dicite,quia discipuli ejus corpus ipsius rapuerũt.Verũtamẽ milites,cũ accepissẽt pecuniã,quod factũ fuerat, tacere non potuerunt.Nã,& illũ resurrexisse testati sunt,& à Iudæis se pecuniã accepisse,& ideo suggessi hoc, ne quis aliter referens mẽtiatur,& existimet credẽdum mẽdaciis Iudæorũ. Tunc Cæsar,cum suffragio magni fauoris,retulit epistolã ad senatũ, postulãs vt Christus deus haberetur.Sed senat° cõsecrationẽ Christi recusauit,indignatione cõmotus,qꝑ,nõ secundum morẽ,prius epistola sibi delata fuisset.Tunc senatus edicto constituit,Christianos ab vrbe esse exterminãdos.Sed Cæsar supꝑ hoc indignatus,accusatoribus Christianorũ mortẽ comminatus est.Ex illa deniq; die,cœpit immutari ladatissima Cæsaris prius modestia,in pœnã contradictoris senatus. Nam adeo crudeliter desæuit in Romanos,qꝑ vix aliquẽ eorum reliquit in columem.Sicq; contigit,vt qui Christo spreuerãtduce saluari,à Cæsare proprio punirẽtur.Indignum enim erat,vt consecratio Christi humanis assertionibus indigeret.

Epistola pilati ad Claudium imperatorem.

5 circa.

Cesar æpistolam misit ad Senatum, vt Christus deꝰ haberetur.

INterea vero,Hierosolymis apostoli Matthiã apostolũ ordinauerunt,&.vii.diaconos,quorũ nomina sunt hæc,Stephanus,Phillippus,Prochorus,Nicanor,Timõ,Parmenas,& Nicolaus aduena Antiochenus,à quo orta est hæresis Nicolaitarum. Hic cum ad prædicandũ fuisset ꝓfectus,pulcherrimã ducebat secum vxorẽ. Sed, cum quadam die,à sociis de zelotypia increpareturꝓduxit eam in medium,vt si quis vellet,ea abuteretur. Vnde quidam hęreticiputant, vtiposse legitimè promiscuis & illicitis carnalibus copulis,eius libi-

Matthias apostolus ordinatur.

dinis contemptum nequiter,pro ſua libidine explenda,ſuſcipiétes. Proinde,cum prædicatio verbi dei,procul per diuerſas prouincias, ſeſe diffunderet,Philippus deſcendens in Samariam, prædicauit ibi verbum dei.Erat tunc in ciuitate magus quidam nomine Simõ,populum ſeducens, qui virtus dei ab eis vocabatur, qui, videns ſigna quæ faciebat Philippus,credidit & baptiſatꝰ eſt ab eo.Sed cum poſt dies paucos Petrus & Ioannes adueniſſent, & manus ſuper capita credentium impoſuiſſent,accipiebant ſpiritum ſanctum.Quod cernens Simõ,obtulit pecuniam,vt hanc poteſtatem acciperet. Cui Petrus:pecunia tua tecum ſit in perditionem,quoniam donum dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.Quibus verbis Simon confuſus receſſit, verbi dei fulmen ferre non valens.Eodem tempore Iacobus, frater domini,Hieroſolymis patriarcha ab apoſtolis ordinatus eſt,qui fuit Alphæi,& Mariæ,ſororis matris domini,filius.Deinde Apoſtoli ituri in orbem vniuerſum,vt prædicarent euangelium omni creaturæ, ſymbolum fidei compoſuerunt,vt ad diuerſas nationes profecturi, non diuerſum,ſed vnum omnes prædicarent. Et ſic Petrus inuaſit Pontum, Galatiam,Capadocia m, & Bithyniam .Andreas adiuit Achaiam,Thomas Indiam,Ioannes Aſiam, Matthæus Aethiopiã, omnes vnanimiter fidem Euangelij predicantes vbique, domino cooperante,& ſermonem eorum confirmante, ſequentibus ſignis.

De diuiſione apoſtilorum.

Stephanus lapidatur.

ANno gratiæ.xxxiiii.Stephanus diaconus & protomartyr,Hieroſolymis lapidatus eſt à Iudæis,& Saulus adoleſcens obſeruabat veſtimenta lapidantium Iudæorum.Petrus tenuit Cathedrã Antiochiæ ſeptem annis.

Paulus conuertitur ad fidem

ANno gratiæ.xxxv.Paulus apoſtolus ad fidem conuertitur,& apud Damaſcum ab Anania baptizatur,qui illico ingrediẽs ſynagogam,confundebant Iudæos,qui habitabãt Damaſci. Deinde a Hieruſalẽ vſq; ad illyricum, omnes prouincias ſua prædicatione impleuit.

Matthæus edidit euangilium.

ANno gratiæ.xxxvi.Matthæus apoſtolus euãgelium ſcripſit,& de apoſtolo euangeliſta factus eſt.Eodẽ anno Tyberius Claudius,cum imperaſſet annis.xxii.inſidijs Caligulæ extinctus eſt.

Caius imperator efficitur.

ANno gratiæ. xxxvii. Caius cognomento Caligula, imperium ſuſcipiens,imperauit annis tribus,menſibus decem, & diebus *duobꝰ. Iſte quia in exercitu natus fuerat,cognomentum calceamẽti militaris,id eſt,caligulæ ſortitus eſt. Hic, imperii ſui primo anno, regnum Iudæorũ tradidit Herodi Agrippæ,Ariſtoboli filio, addẽs ei tetrar-

* Vndecim.

ei tetrarchias Philippi, Lysaniæ, & Herodis, qui Iohannem Baptistam decollauerat, & dominum Iesum alba veste indutum, remiserat ad Pilatum.

De impressione faciei saluatoris, quæ Veronica dicitur.

CVm Tyberius morbo lepræ graui teneretur, nunciatur eidem q; Hierosolymis medicus quidã esset, qui omnes morbos solo verbo curaret, nesciens quod eum Iudæi & Pilatus occidissẽt. Dixit itaq; Volusiano sibi priuato. Vade citius trans partes marinas, diceſq; Pilato, vt hunc medicum mihi mittat, qui me pristinæ sanitati restituat. Cum autem ille ad Pilatum venisset, & mandatum imperatoris exposuisset eidem, territus Pilatus quatuordecim dierum inducias postulauit. Intra quod spacium, dum Volusianus quandam matronam, quæ fuit familiaris Iesu, nomine veronicam, vbi Christ⁹ Iesus inueniri posset, interrogasset, ait. Heu dominus meus, & deus meus erat, quem Pilatus per inuidiam traditum condẽnauit, & crucifigi præcepit. Tunc ille nimis dolens ait. Vehementer doleo, quia quod mihi dominus meus iusserat, explere non valeo. Cui Veronica. Dominus meus, cum prædicando circuiret, & ego eius præsentia nimis inuita carerem, volui mihi ipsius depingi imaginem, vt dum eius priuarer præsentia, mihi saltem præstaret solatium imaginis suæ figura. Cumq; linteum pictori deferrem pingendum domin⁹ mihi obuiauit, & quo tenderem requisiuit. Cui cum viæ causam aperuissem: à me petiit pannum, & ipsum mihi venerabili sua facie reddidit insignitũ. Huius ergo imaginis aspectũ, si dominus tu⁹ deuotè intueatur, continuo sanitatis beneficio potietur. Cui ille. Est ne huiusmodi imago, auro vel argento comparabilis? Cui illa, non. Sæ rio affectu deuotionis tecum igitur proficiscar, & videndam Cæsari imaginem deferam, & reuertar. Venit igitur Volusianus cum Veronica Romam. Dixitq; Tyberio imperatori. Iesum à te prius desideratum Pilatus, & Iudæi morti tradiderunt, & per inuidiã cruci affixerunt. Venit igitur mecum matrona quædam, ipsius Iesu imaginem deferens, quam si deuotè prospexeris, sanitatis tuæ beneficium mox obtinebis. Cæsar igitur pannis sericis viam sterni fecit, & imaginem sibi præsentari præcepit. Qui mox, vt eam fuit intuitus, pristinam assecutus est sanitatem. Et hæc imago, vsque hodie, Romę in ecclesia apostolorum principis, populo demõstratur, quę & à portatrice, à quibusdam Veronica appellatur.

Pilatus accusatur à Veronica, super tunica in consuta,

ANno gratiæ. xxxviij. Pontius Pilatus iussu Cæsaris capitur, & Romam perducitur. Audiens Cæsar Pilatum Romam aduenisse, nimio furore replet⁹, eũ ad se adduci fecit. Pilat⁹ autẽ tunicã

domini inconſutilem detulit,quam indutam, corã imperatore portauit.Mox vt imperator eum vidit,omnem iram depoſuit,& ei protenus aſſurrexit,nec durè ſibi in aliquo loqui prævaluit,& qui in eius abſentia videbatur tam terribilis & ferus, nunc in eius preſẽtia inuenitur quodammodo manſuetus.Cumq; eum licentiaſſet,mox contra eum terribiliter excandeſcit,ſe miſerum clamitans,ꝙ ei furorem ſui prætoris minimè oſtẽdiſſet, ſtatimq; eum reuocari fecit,iurans & conteſtans ꝙ filius mortis eſt,nec fas ſit eum viuere ſup terram.Qui vt eum vidit,continuo eum ſalutauit,& omnem animi ferocitatem abiecit.Mirantur omnes,mirabatur & ipſe, ꝙ ſic contra Pilatum,dum abeſſet,excandeſceret,& dum præſens eſſet, nil ei aſperè loqui poſſet.Cumq; hoc tertio ageretur, ſuperuenit Veronica, dicens Cæſari.Domine Cæſar, domini mei Ieſu inconſutili tunica, qnam ei fecit propriis manibus glorioſiſſima mater ſua,iniquus iſte veſtitus,omnem hominẽ ad ſe placat.Tunc Cæſar ipſum illa tunica expoliari fecit,& contra eum ferocitatẽ animi mox reſumpſit.Cumq; de hoc imperator plurimum admiraretur:dictũ eſt ſibi, ꝙ illa tunica fuiſſet domini Ieſu.

De exilio & morte Pilati.

TVnc Imperator,ipſum in carcere recipi iuſſit, donec ſapiẽtium conſilio deliberaret,quid de eo fieri oporteret. Data eſt igitur in Pilatum ſententia,vt exilio relegaretur,& morte turpiſſima damnaretur.Pilatus vero à Cæſare,apud Viennam Galliæ vrbẽ,exilio relegatus,propria ſeipſum manu & cultello proprio interfecit, & tali morte vitam miſerã terminauit. Cognita Cæſar morte Pilati,dixit. Verè mortuus eſt morte turpiſſima, cui manus propria non pepercit.Mole igitur ingenti alligatur,& in Tyberim fluuium mergitur. Spiritus vero maligni,& ſordidi,maligno & ſordido corpore congaudẽtes,& nunc in aëre raptantes, mirabiles inundationes in aquis mouebant,fulgura,tempeſtates,tonitrua, & grandines in aëre terribiliter generabãt,ita vt cuncti timore horribili tenerentur. Quapp Romani,ipſum à Tyberis fluuio extrahentes, deriſionis cauſa Vigennam deportauerunt, & Rodano fluuio immerſerunt. Vigenna enim dicitur,quaſi via gehennæ,quia erat tunc locus maledictionis. Sed ibi nequam ſpiritus affuerunt, ibidem eadem operantes.Homines ergo illi,tantam infeſtinationem demonum non ferentes, vas illud maledictionis à ſe remouerunt, & illud ſepeliendum,Loſaniæ ciuitatis territorio, commiſerunt. Hi, cum nimis præfatis infeſtationibus grauarentur, à ſe remouerunt, & in

quodam

quodam puteo montibus circumſepto immerſerunt,vbi ad huc,relatione quorundam,quædam diabolicæ machinationes ebullire videtur.In hiſtoriis ſcholaſticis legitur, quòd Pilatus accuſatus eſt apud Tyberium de violenta innocentium interfectione, & quia Iudæis reclamantibus,imagines gentilium in templo ponebat,& quia pecuniam repoſitam in Corbanã, in ſuos redigeret vſus, inde faciens aquæductum in domum ſuam, & pro his omnibus deportatur in exilium,Lugdunum,vnde oriundus fuerat,vt in opprobrium gentis ſuæ moreretur.

10 ANno gratiæ.xxxix. Imperator Herodem à regno ſpoliatum, vna cum Herodiade adultera,æterno damnauit exilio, & puellam ſaltatricem terra deglutiuit viuam.

Herodes cũ Herodiade ętérno damnatur exilio.

ANno gratiæ.xl.Cæſar templum,quod erat Hieroſolymis, iuſſit prophanari ſacrificijs gentilium,Iouis ſtatua ibi collocat,ſeq; vt dominum cœli & terrę coli & adorari prȩcepit. Deniq; omnibus odioſus effectus,à ſuis protectoribus occiſus eſt. Reperti ſunt in ſecretis eius libelli duo, in quibus continebantur electorum nomina virorum morti deſtinatorum conſcripta.Inuentaque ibi eſt arca in-
20 gens variorum venenorum repleta. Sed ſucceſſore eiº Claudio iubente,traduntur in mare proiecta,non ſine magno piſcium exitio.

Caius imperator pro deo ſe coli præcepit.

ANno gratię.xli.Claudius Caligulę patruus,ad imperium ſublimatus,imperauit annis tredecim,& menſibus octo.

Claudius imperator.4.

HVius regni exordio, Petrus,cum prius Antiochenam rexiſſet eccleſiam,Romam veniens,ſalutarem cunctis credentibus fidẽ fideli verbo docuit,ibique cathedram epiſcopalẽ. xxv. annis tenuit vſque ad vltimum videlicet Neronis annum.

Petrus papa primus.

ANno gratię.xlii.Marcus Euangeliſta euãgelium,quod, Petro narrante,conſcripſerat,primum Aquileię prędicauit, ibiq; ordinato Hermagora diſcipulo ſuo,ad Aegyptum peruenit.

Marcus euãgeliũ ſcripſit.

30 ANno gratiæ. xliij. Herodes Agrippa voluit affligere quoſdã de eccleſia.Occidit autem Iacobum,fratrem Iohannis,gladio. Videns autem quia placeret Iudæis de nece Iacobi, apprehendit Petrum apoſtolum & in carcere proiecit.Sed angelus domini,illum à compedibus ſoluens,illæſum abire fecit.

Petrus à cõpedibus liberatur.

ANno gratiæ.xliij.Tyberius Claudius in Britanniam tranſuectus, quod ante Iulium Cæſarem,nec poſt,quiſquam attentare auſus fuerat,in ciuitate Kaerperis,quæ nunc Poreſceſtria appellatur, appl:cuit. Guiderius enim Britannorũ rex tributum,Romanis

Claudiº imperator Britanniam inuaſit.

a multo

à multo tempore consuetum,reddere contempserat,vnde Claudius indignatus,illud repetere cogitauit.Sed Guiderius,cum aduentũ Claudii cognouisset,Romanorum exercitum petiuit, commissoq; prelio,Romanos ad naues fugere coegit.Quod videns Lælius Hamo,princeps militiæ imperatoris,armis proprijs abiectis arma cepit Britannica, & quasi contra suos pugnare cœpit, Hortatur Britones ad insequẽdum, festiuum promittens triumphum. Didicerat enim linguam eorum & mores,quia inter Britannicos obsides Romæ fuerat educatus.Deniq;paulatim accedens ad regem,ipsum nil tale præmeditantẽ mucrone peremit. Deinde inter hostes elapsus,sese cum nefanda victoria inter suos recepit.At Aruiragus frater regis, cum ipsum peremptum cognouisset,armis indutus regijs,quasi ipse Guiderius esset,Britones ad persistẽdum suasit.Tandem Romani in duas partes dilapsi,campum hostibus turpiter dimiserunt.Aruiragus igitur hostes insequi non cessauit, donec super ripam maris illos occupans, Lælium Hamonẽ ex improuiso peremit. Portus autẽ ille ab illo tempore vsq; in hodiernum diem portus Hamonis, id est, Hãptonia nuncupatur. Claudius interea viribus resociatis, Kaerperis,id est,Porcestriam viriliter oppugnans, muros diruit, & ciues iubegit.At Aruiragus hostiliter insequitur iam VVintoniam ingressum. Deinde ciuitatem obsidens,diuersis machinamẽtis illã opprimere nitebatur. Claudius vero, valuis apertis,ad prælĩadum cum suis egressus est.Sed antequàm acies conueniissent, per internuncios,talem concordiam inierunt,quòd videlicet Claudius filiam suam Aruirago maritaret, & Aruiragus regnum Britanniæ à Romanis sub tributo teneret.Paruit Aruirag°,& cõsilio suorum Cęsari subiectionẽ fecit.Mox Claudi° ꝓpter filiã suã misit,& interim Orcadas insulas auxilio Aruiragi suæ potestati submisit.Emensa deinde hyeme,redierunt legati, cum filia nomine Gewisa,& Aruirago lege maritali copulata est. At Aruiragus in honorẽ Claudij,& tantarum nuptiarum memoriam,ædificauit vrbem,quæ de nomine eius Kaerglou,id est ciuitatas Claudii, & nunc Gloucestria nuncupatur. Deinde Claudio Romam reuerso,regimen prouincialium insularum Aruirago cessit.Eodem anno,Herodes Agrippaab angelo percussus & toto tumens corpore miserabiliter animam eructauit.Cui successit Agrippa filius eius,& vsq; ad extremum templi excidium, perdurauit.

Guiderius rex occisus.

Aruiragus rex Britanniæ.

Mater domini assumpta est in cęlum.

ANNo gratiæ. xlv. qui est annus duodecimus post passionem domini,beata virgo Maria in cœlum ab angelis assumpta est, anno

anno ætatis ſuę. liiij. Et illis duodecim annis, quibus poſt paſſionem domini ſuperuixit, manſit in domo beati Iohannis Euangeliſtę, cui Chriſtus eam cõmendauerat in cruce. Et eodẽ anno, inter Therã & Therasiã, inſula de ꝓfundo emicuit, triginta ſtadiorũ ſpatio extẽta.

Inſula repẽtè emicans.

ANno gratiæ. xlvi. Marcus Euangeliſta, firmatis eccleſijs per Libyam, Marmoricam, Ammoniacam, Pentapolim, Alexandriã, ad vltimum tentus à paganis, Alexandriæ martyrium compleuit. Eodem anno, Paulus cum Barnaba, apoſtolatu ſuſcepto, gentibus prædicauerunt.

Marcus euãgeliſta martyrizatur.

ANno gratiæ. xlvij. procuratore Iudeæ Cumano, in Hieruſolimis tanta ſeditio eſt exorta, in diebus Azymorũ: vt in portarum exitu populo coarctato, triginta millia Iudæorum cæde proſtrata, & compreſſione ſuffocata referantur.

Hieroſolymis fit ſeditio.

ANno gratiæ. xlviij. deſcriptio Romæ facta eſt ſub Claudio, & inuenta ſunt ciuium Romanorum, ſexagies nouies centena, & quadraginta quatuor millia.

Populꝰ Romanus deſcribitur.

ANno gratiæ. xlix. Claudius Imperator Iudæos tumultuantes à Roma expulit. De qua, Lucas Euangeliſta, in actibus Apoſtolorum refert.

Iudæi à Roma expelluntur.

ANno gratiæ. l. Imperator decimum Imperij ſui agebat annum. Cuius temporibus fames grauiſſima per Syriam facta eſt. Sed Chriſtianorum neceſſitatibus, Helena Allabenorum regina, ad fidem Chriſti conuerſa, frumenta largiſſimè miniſtrauit.

Fames Syriã inuaſit.

ANno gratiæ. li. tanta fames Romæ fuit: vt medio foro Imperator correptus, à populo conuitijs & panis fragminibus turpiſſimè infeſtaretur.

Fames Romæ fuit.

ANno gratiæ. lij. Aruiragus, Britãnorum rex, in tantam prolapſus eſt ſuperbiam, quòd Romanæ poteſtati noluit diutius ſubiectione teneri. Veſpaſianus igitur à Claudio miſſus, cum in Rutipi portu applicare incepiſſet, Aruiragus illi obuiã, ꝓhibuit nè portum ingrederetur. At Veſpaſianꝰ, retortis velis, in Totoneſio littore applicuit, & ciuitatem, quę Britannicè Karpenhuelgoit, nunc aũt Exonia appellatur, obſedit. Elapſis inde ſeptem diebus Aruiragus ſuperuenit, pręliumq; cum Romanis commiſit, & vtrorumq; exercitu valde lacerato, mediante Geniſa, Claudij filia, duces amici facti ſunt. Tunc Veſpaſianus Romã redijt, & Claudius in Britannia remanſit. Cœpit deinde Senatum Aruiragus deligere tantamq; largitatẽ & probitatem habere, vt per totam Europam ipſius fama diuulgaretur.

Aruiragus rex Romanis tributũ denegauit.

Vnde

Vnde Iuuenalis Imperatori, de Rombo capto, sit dixisse phibetur.

Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Aruiragus.

Claudius Imperator veneno perijt.

ANno gratiæ. liij. Claudius Imperator Britannicum filium suum exortem Romani faciens Imperij, Neronem, maritum Octauiæ, filiæ suæ, in Imperium adoptauit. Nec multo post, idem Claudius veneno perijt.

Nero Imperator quintus efficitur.

ANno gratiæ. liiij. Nero, quintus ab Augusto, Imperij dignitatem adeptus, imperauit annis. xiij. & mensibus octo. Hic Caij auunculi sui, erga omnia vitia & scelera, non solùm sectator, sed etiam in omnibus transgressor apparuit. Cuius Imperij anno primo post Marcum Euangelistam Anianus Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotiũ suscepit.

Festus Iudeę procurator cõstituitur.

ANno gratiæ. lv. Festus, Iudeæ procurator à Nerone constitutus, Fœlici successit. A quo etiam Paulus Apostolus Romam vinctus mittitur, & per biennium in libera custodia retinetur.

ANno gratiæ. lvi. Longius, quondam Pilati præsidis miles, in passione Christi miraculo ad fidem conuersus, & posteà in Cæsaria Cappadociæ ab Apostolis instructus, ac Episcopus factus, hoc anno martyrio vitam finiuit.

Paulus in Hispaniam venit.

ANno gratiæ. lvij. Paulus ad Hispaniam dicitur peruenisse, & Arelatæ Trophium, Viennæ Crescẽtem, discipulos suos ad prædicandum reliquisse.

Fœstꝰ obijt.

ANnó gratiæ. lviij. Festo Iudeæ procuratori successit Albinus. Quo etiam tempore, Nero, in re militari omninò nihil ausus, Britanniam penè amisit.

Petrus apostolus Linũ & Cletum presbyteros ordinauit.

ANno gratiæ. lix. Petrus Apostolus ordinauit duos episcopos, Linum videlicet & Cletum, qui omne ministerium in vrbe Romana populo submini strarent, & infidelibus fidem Christi prædicare non cessarent.

Nero vxorẽ suam, & sororem patris sui, interfecit

ANno gratię. lx. Nero Agrippinam vxorem suam, & sororem patris sui, interfecit, qui etiam tantæ luxuriæ fuit, vt frigidis & callidis lauaretur vnguentis, retibusque aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extrahebat.

Nero matrẽ suam occidi & scindi iussit.

NEro, nefariæ mentis ductus vesania, matrem occidi & scindi iussit, vt videret qualiter in eius vtero fouebatur. Phisici verò sui, eum de matris arguentes proditione, dicebãt. Iura negãt, & fas prohibet, vt filius matrem necet, quæ ipsum cum tanto dolore peperit,

&

& cum tanto labore & ſollicitudine enutriuit. Quibus ille. Faciatis ergò me puero impregnari, & poſteà parare, vt quantus dolor matri meæ fuerit poſſim ſcire. Hanc inſuper voluntatem pariendi conceperat eò quòd, per vrbẽ tranſiens, quandã mulierem vociferãtem audierat, Dicunt ei, non eſt poſſibile, quod naturæ eſt contrarium: nec eſt ſcibile, quod rationi non eſt conſentaneum. Dixit eis Nero. Niſi me feceritis puero impregnari, & parere, omnes vos crudeli morte faciam interire. Tunc illi, eum impotionantes, ranam ſibi occultè ad bibendũ dederũt, & eam artificio ſuo in eius ventre excreſ-
10. cere fecerũt. Et ſubitò venter eius, naturæ contraria non ſuſtinens, intumuit, ita vt Nero ſe puero grauidum exiſtimaret, faciebantque eum ſeruare diætam, qualem nutriendæ ranæ nouerant conuenire, dicentes quòd, ꝓpter conceptũ, talia eum obſeruare oporteret. Tandem dolore nimio vexatus, medicis ait. Accelerate tempus partus, quià languore vix anhelitum habeo reſpirandi. Tunc ipſum ad vomitum impotionauerunt, & ranam viſu terribilem, humoribus infectam, & ſanguine edidit cruentatam. Reſpicienſq; Nero partum ſuum, ipſum abhorruit, & mirabatur adeò monſtroſum. Dixerunt aũt, quòd tàm deformẽ fœtum protulerat, ex eo, quòd tempus partꝰ
20. noluerit expectare. Et ait. Fui ne talis de matris egreſſus latibulis? Et illi, etiam. Præcepit ergò, vt fœtus ſuus aleretur, & teſtudini lapidum ſeruãdus includeretur. Redeuntes igitur Romam, ranam in teſtudine latere inuenerunt, & ipſam extra ciuitatem proiſciẽtes, cõbuſſerunt. Vndè & pars illa ciuitatis (vt aliqui dicunt) vbi rana latuerat, Lateranum à latente rana, nomen accepit. Hic, ſicut habetur in chronicis, virum in vxorem duxit.

Lateranẽſis baſilica.

Anno gratiæ. lxi. Statius Sueſullius Tholoſenſis in Gallia rethoricam docuit, in illa arte in omnibus vir perfectus.

Statiꝰ rethoricam docet.

ANno gratiæ. lxij. Iacobus, frater domini, qui Iuſtus appellabatur,
30. & Hieroſolymitarum erat epiſcopus, à Iudæis lapidatus, & partica fullonis excerebratus eſt. In cuius ſedem Simeon ſecundus aſſumitur.

Iacobus lapidatur.

Anno gratiæ. lxiij. Maria Magdalena migrauit ad dominũ, quæ pedes Saluatoris lachrymis rigauit, & capillis capitis ſui ſiccauit.

Mariæ Magdalenæ obitus.

ANno gratiæ. lxiiij. Albino procuratori Iudeæ ſucceſſit Florus, cuius luxuriam & auaritiam Iudæi, cum cæteris flagitijs non ferentes, contra Romanos rebellare cœperunt. Ad quos domandos mittuntur à Nerone Veſpaſianus & filius eius Titus, qui plurimas

Iudæi rebellant.

Iudęæ vrbes ceperunt,& funditùs deſtruxerunt.

Perſius poëta obijt.

ANno gratiæ.lxv.Perſius poëta moritur,Lucretius à Nerone interimitur. Lucanum etiam præceptorem ſuum, in balneo ſanguine minutum, vita priuauit, eò quòd in iuuentute flagellauerat eum,dicens ſe ipſius aſpectum ſuſtinere non poſſe.

De Simone Mago.

ANno gratiæ. lxvi. Simon Magus,Romam veniens, ſuis magicis artibus populum dementari fecit, ita quòd à nonnullis adoraretur vt deus. Sed dominus omnipotens, ſicut in actibus Apoſtolorum legitur,per Apoſtolum ſuum Petrum vanitates eius & inſanias detexit, adeò quidem quòd alto corruens,fractis ceruicibus,expirauit.Tunc Nero confuſus,iuſſit apprehendere Petrum. Sed Petrus ab vrbe exire ad tempus cupiens, vbi ventum eſt ad portam, vidit ſibi occurrere Chriſtum,& adorans eum,ait.Domine quo vadis. At ille, Venio Romam, iterum crucifigi. Intelligens Petrus quòd in ſe dominus erat paſſurus,qui patitur in ſanctis,non corporis dolore ſed compaſſione miſericordiæ, rediit in vrbem, & mox à perſecutoribus captus cruci adductus eſt.Crucifixus eſt igitur capite deorſum, & Paulus qui dudum vinctus tenebatur in vrbe, eadem die capite truncatus eſt.

Petrus & Paulus martyrium paſſi ſunt.

De miſeranda Iudæorũ afflictione.

ANno gratiæ. lxvij. Nero vrbem Romanã iuſſit incendi.Et,vt ſimilitudinem ardentis Troiæ conſpiceret,per ſex dies & ſex noctes ignis vehemens ipſius pauit aſpectum.Quem ex altiſſima turre proſpectans,tragico habitu Iliadem lætus decantabat. Dum hæc Romæ agerentur, Veſpaſianus gentem Iudaicam miſerabili plaga afflixit.Iocapata enim ciuitate capta,cæſa ſunt in ea.xl.millia. Ioppẽ captaeſt,et in mari ſubmerſi ſunt ſine bello quatuor millia & quingenti.In Tarichia capta,interempti ſunt.vi. millia. Dcc. & ſex millia iuuenũ ad Neronẽ deſtinati,alios mille. cc. necauit:triginta millia &.cccc.vendidit. In captione Gamalæ,quatuor millia perempti referuntur,quinq; millia præcipitio perierunt.Alia duo millia,quæ ſequebãtur Iohannem principẽ, in † Galgala interfecti ſunt,tria verò millia captiuitati adiudicati ſunt.Deindè Iericho deſtructa eſt,& † xcij.millia &.cc.perierunt. De hac ſubuerſione,contra improbos Iudæos,ita prophetauit Eſaias,dicens. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate,ſemini nequam, filijs ſceleratis : dereliquerunt dominum, blaphemauerunt ſanctum Iſrael, alienati ſunt retrorſum. In hac clade Ioſephus hiſtoriographus, & dux belli Iudæorum, cùm à Romanis eſſet interimendus, Veſpaſiano pronunciat de morte

10.

20.

30.

†Giſcala.

† xij.

morte Neronis,& ipsum post eum Imperatorem futurum,& sic(ad tempus)mortis euasit periculum.

Anno gratię.lxviii,Galba in Hispania imperator creat⁹, & Nero Romæ,ab omni populo,hostis publicus pronunciatus est. Quē, cùm Nero imperatorē creatum ab exercitu Romano cognouisset, totus animo ac spe concidit, & ignominiosissimè ab vrbe fugiens, ad quartum lapidem seipsum interfecit, atq; in eo Cæsaris omnis familia consumpta est. Galba verò Romam veniens, imperauit mē sibus sex,& diebus totidem

Galba imperator.

Anno gratiæ.lxix.Otho ex oppido Ferentano splendidis ortus parentibus, Romam venit, & in medio foro Galbam perimens, imperium inuasit,& tribus mensibus imperauit. Vitellius interea,p Germanicas legiones in Gallia imperator creatus, versus Romam iter arripuit.Sed Otho illi obuians,cum eo dimicauit, illumq; ter in prælio vicit. In quarto autem prælio cùm Otho suos vinci comperisset, seipsum interfecit. Sicque Vitellius Romam veniens, octo mensibus imperauit.

Otho imperator.

Vitellius Imperator.

Anno gratiæ.lxx.cùm Vitellius multa crudeliter ac nequiter Romæ ageret,minutissimorum ictuum punctionibus est excarnificatus,& ad vltimum in Tyberim mersus, communi caruit sepultura. Vespasianus itaque,cognita Neronis morte & Vitellij interfectione,multis Iudæorum vrbib⁹ captis, ad obsidionem vrbis Hierosolimorum se contulit.Vbi innumeram multitudinem Iudaicæ gentis,ob diem festum ibidem congregatam,obsederat. Ibiq; Tito filio suo Procuratore constituto, Romam venit.Electus enim à Senatu propter nobilitatem generis,& audaciam rei miltaris,nec Romanis deesse voluit,nec Iudæis parcere,quos filius infestauit.

De morte turpissima Vitellii.

Anno gratiæ. lxxi. Vespasianus imperium adeptus, imperauit annis.ix.mensibus.xi.& diebus xxii. Titus verò filius eius interim magna ac diutina obsidione Iudæos præmebat. Nam cùm apud eos corrupta esset legis iura,& violata religio,deseruit eos de⁹,quià non solum illos vrgebant Romani,sed& ipsi inter se domesticis seditionibus laborabant. Sectabantur enim luxuriæ effusiones, vnguentorun odores, calamistris capillos crispabant, stibio oculos depingebant, & amictu muliebri induebantur, earumque molliciem affectabant, voces etiam effœminare, sexum mutare, fracto gressu incedere,comam pascere,vultum dealbare,genas punicare, barbam vellicare, & cum his omnibus sæuitiam intollerabilem

Vespasian⁹ imperator.

Iudæorum persecutio.

exercere ſtudebant. Verſabatur inter eos dira ſeditio, pax ſepulta erat, fides arebat, fameſq; pecuniæ regnabat, ita q̃ nihill ſibi videbatur honeſtum, quod pecunia erat vacuum. Habebant huius turpitudinis fautores duos, quorum vnus erat Ioannes, vir leuis, populi lues dolis nulli ſecundus, cui nunquam defuit affect⁹ nocendi, dolo exiſtens callidus, doctus mendatijs, fallaciam virtutem eſſe credebat, chariſſimos circumueniebat. Alter Vero Simon dicebatur, crudelitate non diſpar, & ipſe durus erat & immitis, & qui nullo affectu ad pietatem flecteretur. Iſti ſub obtentu conſeruandę libertatis, in nobiles ſæuiebant. Aut enim falſo crimine afflicti vincebantur, aut in carcere Poſiti iugulabantur. Sacerdotes quoq; peregrini, qui ſacerdotio interuentu pecuuię fungebantur, ad omne nefas arbitrio iniquorum principum ignobile vulgus pertrahebant. Sed dum hæc à Iudæis agerentur, Romani muros Hieruſalem machinis, cunctiſq; bellicis inſtrumentis, ſubuertere nituntur. Nec fuit intermiſſio vlla, nec vllæ dabantur inducię. Iudęis deſperatio audaciam dabat, Romanis gloriæ cupiditas virtutẽ augebat. Cæſi ſunt mortales multi, dùm propugnacula murorum crebris ictibus ſoluerentur. Fugientibus tandẽ Iudæis, Romani, non ſine ſuorum læſione ac ſanguinis effuſione, extremum ciuitatis intrauere murum. Tunc bellum rurſus accenditur, quià adhuc muri duo vincendi reſtabant. Hortatur milites Titus, incluſi defenſioni vacabant. Inualit interea fames miſerabilis obſeſſos, adeò, quòd ciuitas plena cadauerum iacebat. Filij parentibus, & parentes filiis, de ipſis faucibus cibum rapiebant, alij equorum cadauera, alij arborum cortices detrahebant. Matresq; aſſatis pueris veſcebãtur, pleriſq; etiam vomitus & ſtercora aliorum eſca fuere. Euoluto itaq; quadriẽnio, poſtq̃ obſeſſa eſt ciuitas, Titus nõ ſine ſuorũ ſanguinis effuſione muros aſcẽdit, & vrbis munitiones obtinuit, tẽplum & ſancta ſãctorum polluit, vaſa ſacra diripuit, aurũ & argẽtũ & gẽmas precioſas ſuis militibus erogauit. Feſſi deniq; tanta ſtrage Romani, quærebant quibus captiua mancipia vẽderentur, ſed quià plurimi venales, & pauci inueniebantur emptores, trigenta vno numiſmate vendebantur. Captiui verò nonaginta & ſeptem millia ſunt abducti, quidam etiam eorũ beſtijs ad deuorãdum ſunt proiecti. Hoc templi ſupremum excidium, anno M.C.ij. contigit à conditione ſua. &, viij. die ſeptimi menſis concremata eſt ciuitas, & tẽplum funditus eſt euerſũ. Acta autem ſunt hęc in Paſchali ſolennitate, quam Phaſe appellabant Iudæi. Dignum enim e-

rat

rat,in eiſdem diebus phaſe,illos interfici,in quibus mundi ſaluatorem & ſuum,ſi vellēt,diſpicabiliter flagellatum, in ligno crucis ſuſpenderunt.Hāc vtiq; ſubuerſionem futuram oſtendit dominus in euangelio,quando lachrymatus eſt ſup ciuitatem Hieruſalē dicēs: Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & ad terrā proſternēt te,& filios tuos,qui in te ſunt, & non relinquēt in te lapidem ſuper lapidem,eò q̄ non cognouiſti temp⁹ viſitationis tuę.Eodem tempore,Petro Apoſtolo,in Cathedra Romana, Linus Papa ſecundus ſucceſſit,& ſedit vndecim annis,menſibus.iij.& dieb⁹.xij.

ANno gratiæ.lxxij. Iudæa à Tito capta, & Hieroſolyma ſubuerſa,facta eſt diſperſio Iudæorum per orbē vniuerſū. Quam diſperſionem multa præcurrerunt ſigna. Nam ſuper vrbem Hieruſalem ſydus,gladio ſimile,ſtare videbatur, & cometa anno vno perſeuerauit.In paſcha,orientalis porta tēpli obſerata, quæ vix à.xx. hominibus claudebatur,nocte,vltro aperta eſt. Currus & acies armatæ,ſimiliter viſæ ſunt per aëra ferri.In paſchali ſolennitate, lumē nocte in templo,ſicut in die,dimidia hora,refulſit. Bos ad hoſtiam adduct⁹,in medio templi agnū pep̄it.In pentecoſte, vox audita eſt in templo:Migremus hinc, migremus hinc, migremus hinc, Ieſus filius Aniani,vir plebeius,quatuor annis ante ⁵bellū, ita clamabat: Vox ab oriente,vox ab occidēte,vox à quatuor ventis, vox in Hieroſolyma & tēplo,vox in maritos nouos,nouaſq; nuptas, & in omnem hunc populum. Verberatus etiam, nulli maledicens vel benedicens, per.vij.annos,& quinq; menſes, indefinēter clamabat: Væ Hieroſolymis.Nec voce raucus effectus eſt,nec clamare ceſſauit.In obſidione ſup murū clamauit: Væ vrbi nefariæ,væ phano,væ tēplo, & cū addidiſſet, Væ etiā & mihi,lapis enormiter miſſ⁹ eum p̄emit.

Iudęorum diſperſio.

⁵templum.

ANno gratiæ,lxxiij Aruiragus,Britonum rex,expletis vitæ ſuæ diebus,Claudio ceſtrię ſepultus eſt.Succeſſit ei in regnū Marius filius ſuus,vir mīræ ſapientiæ & prudentiæ,qui Romano populo in tantam amicitiam cecidit,vt tributum, quod exigebatur ab eo, ſine contradictione impendere curaret.

De morte Aruiragi regis.

ANno gratiæ.lxxiiij.Coloſſus erigitur Romæ, habens altitudinis,pedes centum & ſeptem.

Coloſſus Romę erigitur.

ANno gratiæ lxxv.Rex Pictorum,Rodoric⁹, de Scythia veniēs, in aquilonalem Britanniæ partem applicuit, ac prouinciam illam deuaſtare cepit.At Marius Britonum rex, illum hoſtiliter petēs interfecit.Deinde dedit populo deuicto, qui cū Roderico venerat,

De aduentu Pictorum in Britanniam

partem Albaniæ ad ínhabitandum,quæ Cateneſia nuncupatur, terram deſertam,& omni habitatore vacuam.

Picti mulieres ſibi ex Hibernia aſſumunt.

ANno gratiæ.lxxvj.Picti,qui cum Roderico in Britanniam venerant,vxores non habentes,filias & cognatas Britonum petierunt ab eis.At illi,vt paſſi fuere repulſam,trāsfretauerunt in Hyberniam & ex illa patria mulieres reducētes,pueros ſuſceperunt, & ad ſimilitudinem ſuam,homines videlicet modicæ ſtaturæ,genuerunt.

Vnde Scoti.

ANno gratiæ.lxxvij.Ex Pictis & Hybernēſibus Scoti originem habūerunt,quaſi ex diuerſis nationibus compacti.Scot etenim illud dicitur,quod ex diuerſis rebus in vnum aceruum congregatur.Deinde verò terra illa, quæ prius Albania dicebatur, à Scotis, Scotia nuncupatur.

Defuncto rege Mario, Coillus ſucceſsit.

ANno gratiæ.lxxviij.Marius Britannorū rex, ab hoc ſeculo trāſiens,Coillum filium habuit ſucceſſorem.Hic ab infantia Romæ nutritus,à ſenatu multum dilectus eſt. Soluens enim tributum, quod petebatur ab eo,in pace & tranquilitate regnum ſuum moderabatur.

Ioannes euāgeliſta apud Epheſum claruit.

ANno gratiæ.lxxix.Ioannes euangeliſta in Epheſiorum eccleſia clarus habetur.Nam ſeptem ibidem eccleſijs, quarum nomina in Apocalypſi leguntur, conſtructis,miniſtros in eis idoneos ordinare curauit.

Veſpaſianus imperator obijt.

ANno gratiæ.lxxx. Veſpaſianus Romæ profluuio ventris íteriſt,anno vitæ ſuæ.lxx.Dicunt tamen alij,quod febre correptus, vitam finiuit.

Titus Veſpaſiano ſucceſsit.

ANno gratiæ.lxxxj. Titus Veſpaſiani filius, imperauit annis duobus,& totidem menſibus,vir omni genere virtutum mirabilis,adeò,vt amor & delitiæ humani generis diceretur. Hic in imperio tantæ bonitatis fuit, vt nullius omnino ſanguinem fuderit, ſed conuictos aduerſum ſe coniurationis dimitteret, atq; in eadem familiaritate qua ante habuerat,retineret.

Nota ſenſū Titi.

ANno gratiæ lxxxij.Titus imperij ſui annum agebat ſecundum. Hic amphitheatrum Romæ ædificauit, & in eius dedicatione quinque millia ferarum occidit. Iſte etiam in tantum facundiſſim° extitit,vt cauſas Latinè ageret,poëmata, & tragœdias græcè componeret.Dixit ſimiliter ſeſe perdidiſſe diem,in qua nihil boni fecerit.Tandē cum ingenti omniū luctu in vrbe Roma defunctus eſt.

Cletus Papa tertius.

Eodem anno Cletus Papa tertius in cathedra Romana ſedit annis.xi.menſe vno,& diebus.xi.

Anno

ANno gratię. lxxxiij. Domitianus frater Titi iunior imperium ſumens, imperauit annis. xv. & menſibus. vj. Is in tantam ſuꝑbiam prolapſus eſt, vt deum ſeſe ac dominum vocari & coli iuſſerit, ſecunduſque poſt Neronem extitit, qui Chriſtianos, eccleſiamq; Chriſti, datis edictis, crudeliſſime conuellere conatus ſit. Domitianus imperator.

ANno gratiæ. lxxxiiij. Ioannes Apoſtolus ad Pathmon inſulã à Domitiano in exilium miſſus, Apocalypſim ibidé ſcripſit, quæ latinè, reuelatio dicitur, vel interpretatur. Ioannes apoſtolus in exilium pellitur.

ANno gratiæ. lxxxv. Domitianus imperator, Pantheon, id eſt tẽplum in honorem omnium deorum, ædificauit. Pantheon conſtruitur.

ANno gratiæ. lxxxvj. apud Alexandriam, Aniano qui Marco ſucceſſerat, Habilius ſucceſſit.

ANno gratiæ. lxxxvij. Flauia Domicilla, Flauij Clementis conſulis, ex ſorore neptis, in inſula Pontiana ob fidei teſtimonium exulat, & Quintilianus rhetor clarus habetur. Quintilianus rhetor claret.

ANno gratiæ. lxxxviij. Domitianus mathematicos & philoſophos ab vrbe Romana depulit.

ANno gratiæ. lxxxix. Domitianus Iudęos de ſemine Dauid, acerbitate tormẽtorum interfici prȩcepit, ac ſi futurus eſſet rex, qui regnum eius poſſet adipiſci. Domitianus Indæos perſequitur.

ANno gratiæ. xc. Capitolium, forum Traiani, thermæ Traiani, ludus matutinus, Pãtheon, Micha aurea, Veſpaſiani templum Romæ fiunt. Nota opera Romæ.

ANno gratiæ. xcj. Domitianus imperator de Dacis & Germanicis laudabiliter triumphauit.

ANno gratiæ. xcij. Domitianus ſtatuas aureas & argenteas ſibi in capitolio poni iuſſit. Eodem anno Cletus Papa à Domitiano martyrio coronatus eſt. Cletus papa martyrizatur.

ANno gratiæ xciij. Clemens Papa quartus, ſedit in cathedra Romana annis nouem, menſibus duobus, & diebus "decem. Clemens Papa 4. "nouem

ANno gratiæ. xciiij. Clemens Romanæ ſedis epiſcopus, ad candum in Gallijs nouæ fidei fundamentum, induſtrios ac magnificos viros deſtinauit. Pariſienſibus Dionyſium, Siluanectenſibus * Nicaſium, Ebroicenſibus Taurinum, Arelatenſibus Trophimum, Narbonenſibus Paulum, Tholoſenſibus Saturninum, Arumnis Aſtremonium, Lemouicenſibus Martialé, Turonicis Gratianum, Cenomannicis Iulianum, Beluacenſibus Lucianum, Ambianenſibus Firminum, Lugdunenſibus Photiuum, per Doctores mittuntur verſus occidentem. *Regulum, Rotomagẽſibus.

quos innumera multitudo hominum ab idolorum cultura receſſit.

Vt Ioannes, in feruentis olei dolium mittitur. Nota martyres.

ANno gratiæ.xcv. Ioannes Apoſtolus, à Domitiano Cæſare, in feruentis olei dolium miſſus perhibetur, à quo tam immunis exiuit à pœnis, quàm à corruptione carnis ſemper manſerat alienus.

ANno gratiæ.xcvj. Apolloniº & Euphrates inſignes philoſophi habentur. Dionyſius atq; Nicaſiº cum ſociis ſuis martyrio coronantur. Domitianus omnes de genere Dauid, interfici præcepit.

Sãctus Dionyſius martyrizatur.

ANno gratiæ.xcvij. paſſus eſt ſanctus Dionyſius, beati Clementis Papæ diſcipulº cum ſociis ſuis Ruſtico archiepiſcopo, & Eleutherio archidiacono, ſub Fecennio Siſinnio proconſule, ciuitate Pariſijs, viij. idus Octobris. Eodem tempore paſſus eſt beatus Nicaſius cum ſocijs ſuis, ſub eodem proconſule, in pago Rotomagenſi.

De morte Domitiani imperatoris.

ANno gratiæ.xcviij. Domitianus in vrbe Romana, in palatio, à ſenatu interfectº eſt. Cuius cadauer populari ſandapila, p veſpiliones exportatum, atq; ignomioſe pollutũ eſt. At Nerua ſenex, imperium adeptus, imperauit anno.i. menſibus.iiii. & diebº.viij. Hic primo edicto ſuo cunctos exules, quos Domitianus relegauit, reuocari præcepit. Vnde Ioannes Apoſtolus, hac indulgentia liberatus, Epheſum rediit. Et quia concuſſam, ſe abſente, per hæreticos vidit eccleſiæ fidem, Cherinti & Ebionis hæreſim, ibidem damnauit. Aſtruunt enim mundum ab angelis factum, & Ieſum hominẽ fuiſſe tantum, nec reſurrexiſſe. Reſurrectionem quoq; mortuorum non credebant. Contra hanc hæreſim, à fratribus compulſus, Apoſtolus Euangelium ſcripſit, oſtendens in exordio eius, in principio fuiſſe verbum, & ipſum eſſe deum, per quem omnia facta ſunt. Nerua imperator afflictæ reipublicæ conſulere cupiens, Traianum virum ſapientiſſimum in filium ſibi, moriens, adoptauit.

Ioannes apoſtolus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ.xcix. Traianus, Romanum ſuſcipiens imperium, imperauit annis xix. menſibus.vj. & diebus.xv. Huius temporibus, Ioannes Apoſtolus, cum eſſet annorum xcix. præſentibus ſuis diſcipulis, facta oratione, migrauit ad Chriſtum.

De triumphis Traiani imperatoris.

ANno gratiæ.c. Traianus, trans Danubium, multas gentes ſubegit, Germaniam quoq; trans Rhenũ in priſtinum ſtatũ reduxit.

Anno gratiæ.ci. Traianus Seleuciã & Cteſiphontẽ, ac Babyloniã occupauit, atque vſq; Indiæ fines, poſt Alexandrum, primº acceſſit.

Poſt Clemẽtem Anacletus ſucceſſit

ANno gratiæ cij Poſt obitum beati Clementis, Anacletus ſedit in cathedra Romana annis.ix. menſibus decem, & ceſſauit ſedes diebus.xiij.

Anno

ANno gratiæ. ciij. Traiano aduersum Christianos persecutionē mouente, Simon, Cleophæ filius, Hierosolimorum Episcopus crucifigitur, cui successit Iustus. Simon martyrizatur.

ANno gratiæ ciiij, Sanctus Ignatius, Antiochiæ vrbis Episcopus, Romam perductus, bestiis traditur ad deuorandum. Kalend. Februarij. Ignatius martyr

ANno gratiæ.cv. Alexander Romanus episcopus, martyrio coronatur, & septem ab vrbe milliaria, via Numantina, vbi decollatus est, sepelitur.

ANno gratiæ.cvi. Zacharias senex, Viennensis ecclesiæ episcopus, martyrio coronatur. Cuius prędecessores fuere apostolorum discipuli, primus Crescens, deinde Martinus. Zacharias martyr.

ANno gratiæ.cvij. Plinius orator & historicus, qui inter cæteros iudices persecutor ecclesiæ datus fuerat, nemini mortem grauem intulit, sed rescriptis leuioribus illico temperauit Edictum. Plinii pietas in Christianos.

ANno gratiæ.cviij. Romæ domus aurea, à Nerone condita, repentino conflagrauit incendio. Domus aurea incenditur.

ANno gratiæ. cix. Pantheon Romæ, quod Domitianus fecerat admirantibus cunctis, fulmine concrematum est. Pantheon fulmine percussum

ANno gratiæ. cx. Anteochenam ciuitatem terræmotus penè totā subruit, & alias per orbis partes, ciuitates multas. terræmotus

ANno gratiæ. cxi. post Anacletum, Romanæ sedis episcopum Euaristus papa sextus successit, annis decem. Euaristus Papa.vi.

ANno gratiæ. cxij. Iudæi sub vno tępore, quasi effrænata rabie, per diuersas terrarum nationes exarserunt, & bella atrocissima gesserunt, donec dig..a cæde iussu imperatoris, sternerentur. Iudæi bella exitant.

ANno gratiæ. cxiij. Verus Viennensis episcop⁹, qui vnus fuit ex, discipulis & auditoribus apostolorum, fidei confessione & doctrina claruit. Verus Episcopus claret

ANno gratiæ.cxiiij. Phoca Cinopis ciuitatis episcopus, gloriosissime martyrium duxit, cuius sacratissimæ reliquię translatæ sunt in Galliæ ciuitatem Viennam, ibiq́ue in ecclesia sāctorum Apostolorum repositę. Phocæ martyrium.

ANno gratiæ. cxv. natus est Coillo, regi Britonum, vnicus filius, quem vocauit Lucium, qui factus est patri gaudium & exultatio, quia in senectute, & quasi ab hærede destitutus, genuerat eum. Lucii regis natiuitas.

ANno gratiæ cxvi. Iustus apud Alexandriam sacerdotio fungebatur.

Anno

Traiani imperatoris mors. ANno gratiæ. cxvij. Traianus apud Seleuciam Iſauriæ vrbẽ extinctus eſt, cuius exuſti corporis cineres Romani in columna marmorea condiderunt.

Adrianus imperator. ANno gratiæ. cxviij. Aelius Adrianus, Romanum adeptus imperium, imperauit annis. xx. & vno Erat enim cõſobrinæ Traiani filius, vir induſtrius & diſcretus, & qui de facili ad pietatem flecteretur.

Probitas Adriani. ANno gratiæ. cxix. Adrianus imperator iuſtiſſimis legibus rẽpublicã ordinauit, ita vt à ſenatu Pater patriæ diceretur. Eruditus etiam lingua latina & græca, Athenis bibliothecam miri operis exſtruxit

Alexander papa. ANno gratiæ. cxx. poſt papam Euariſtum Alexander ſedit annis. viij. menſibus. v. & diebus. ij. Hic conſtituit verba domini ſuper panem & vinum in canone recitari, & aquam benedictam in habitaculis hominum ſpargi.

Adriani clementia in Chriſtianos ANno gratiæ. cxxi. Imperator Adrianus per Quadratum Apoſtolorum diſcipulum, & Ariſtidem Athenienſem, virum fide & ſapientia plenum, ac per Serenum legatum, libris de Chriſtiana religione compoſitis inſtructus eſt & eruditus. Vndè præcepit per epiſtolam, Proconſuli Aſiæ deſtinatam, vt nemini liceret Chriſtianos, ſine obiectu criminis aut probatione, damnare.

Adrianus Iudæos rebelles domuit. ANno gratiæ, cxxii. Adrianus imperator Iudæos rebellantes, & Paleſtinam, prouinciam quõdam ſuam, depopulantes, vltima cæde perdomuit in vltionem Chriſtianorum.

Reædificatio Hieroſolimæ. ANno gratiæ. cxxiij. Aelius Adrianus Hieroſolymam reædificauit, & illam de ſuo prænomine Aeliam vocari præcepit. Iuſſit etiã ne cui Iudæorum introeundi in illam eſſet licentia, Chriſtianis tantùm ciuetate permiſſa.

Lucius rex Britonum. ANno gratiæ. cxxiiij Coillo Britonum rege defuncto, Lucius filius eius regni diademate inſignitus eſt. Hic omnes actus bonitatis patris ſui ſequens, ab omnibus tanquam ipſe Coillus habebatur.

De epiſcopis Hieroſolimitanis. ANno gratiæ. cxxv. primus ex gentibus Marcus Hieroſolymorum epiſcopus conſtituitur, ceſſantibus his qui à paſſione domini vſque in præſens tempus fuere. Nam primus omnium Hieroſolymorũ epiſcopus Iacob⁹ frater domini fuit, ſecũd⁹ Simon filius Cleophæ, tertius Iuſtus, quartus Zachæus, quintus Tobias, ſextus Beniamin, ſeptim⁹ Ioannes, octau⁹ Mathias, non⁹ Philippus, decim⁹ Seneca, vndecim⁹ Iuſtus, duodecim⁹ Leui, decimusterti⁹ Effrem, decimusquart⁹ Ioſeph, decimusquint⁹ & vltimus, Iudas.

Anno

ANno gratiæ. cxxvi. Aquila orator, genere & natione Ponticus, clarus habetur: qui, post septuaginta, secundus interpres diuinæ legis extitit. Secundus diuinæ legis interpres.

ANno gratiæ. cxxvij. Iustus Viennensis ecclesiæ episcopus, illustrissimus in Christi confessione refulsit. Iust⁹ Vien. episcopus.

ANno gratiæ. cxxviij. Post Alexandrum Sixtus Papa. viij. sedit in cathedra Romana annis. x. mensibus. iij. & diebus viginti, & cessauit sedes diebus duobus. Sixtus Papa octauus.

ANno gratiæ. cxxix. Publio Athenarum episcopo, & Apostolorum discipulo, martyrio ob fidem Christi coronato, Quadrat⁹, cuius supra meminimus, successit: qui ecclesiam Christi grandi terrore dispersam, sua industria congregauit. Publius episcopus martyrizatur.

ANno gratiæ. cxxx. Basilides hæresiarcha ecclesiam Christi multa maculauit perfidia, à quo Basilidiani sunt appellati, qui sectæ illius adhæserunt. Hi inter cæteras blasphemias, quas de Christo componunt, ipsum passum negant. Basilidis hæretici opinio

ANno gratiæ. cxxxi. Cornelius Antiochiæ constituitur episcopus quartus. Eodem tempore, passio beati Quadrati episcopi, & Apostolorū discipuli celebratur. Qui persecutione Adriani ecclesiā grandi terrore dispersam, fide sua & industria, congregauit.

ANno gratiæ. cxxxij. Nicopolis & Cęsarea, terræmotu corruerunt. Eodem tempore apud vrbem Tiburtinā, passa est sancta Symphorioſa, cum. vij. filijs, quæ primò palmis cæsa, deindè crinibus suspensa, nouissimè in flumen præcipitata est. Simphoriosa martyrizatur.

ANno gratiæ. cxxxiij. † Hymenæus Alexandrinæ ecclesiæ episcopus præfuit. Eodem tempore, Romæ passio sanctæ Sabinæ martyris sub Adriano Imperatore illustrissimè celebratur, quæ gladio percussa, cum palma martyrij, ad cœlestia conuolauit. † Eumenides

ANno gratiæ. cxxxiiij. Syluius Iulianus perpetuum composuit Edictum. Adrianus, cùm insignes Athenis feciſſet ædes, bibliothecam mirandi operis extruxit.

ANno gratiæ. cxxxv. Iudæi in arma versi, Palestinam depopulati sunt. Eodem tempore depositio beati Aristidis celebratur, qui Adriani principi, de religione Christiana libros offerens, quòd Iesus solus esset Deus, eleganter perorauit.

Anno gratiæ. cxxxvi. Bellum Iudaicum, quod in Palestina gerebatur, finem accepit.

Anno

Marcus Hierosolimorũ episcopus.

Anno gratiæ.cxxxvij. Hierosolymis primus ex gentibus Marcus constituitur episcopus,cessantibus his qui ex circumcisione fuerant.

Antoninus Imperator.

ANno gratiæ. cxxxviij. Antoninus,cognomento Pius, imperator creatus,annis.xx.& non plenis.iij.mẽsibus,imperauit. Hic adeò tranquillè vixit,vt meritò Pius & Pater patriæ sit appellatus.

Thelesphorus,Papa.9.

ANno gratiæ. cxxxix. Thelesphorus Papa nonus sedit in cathedra Romana annis vndecim,mensibus tribus,& diebus.xx.& cessauit sedes diebus septem.

Nota pietatem.

Anno gratiæ.cxl.Antoninꝰ cũ filijs suis,Aurelio & Lucio, in omni regno Romano, cautionibus incensis,cunctorũ debita relaxant.

ANno gratiæ.cxli.Iustinus philosophus librum de Christiana religione compositum Antonino tradidit, eumq; benignum erga Christianos fecit,qui non longè post suscitata persecutione,prodente Crescente Cinico,pro Christo sanguinem fudit.

Hæresis Valentiniana.

ANno gratiæ.cxlij. Hæresis Valentiniana & Martionis, ecclesiam Christi fraudulẽter impugnat,cuius pestis iuuentores æonas, id est scelera quædã,in originem creatoris inducunt.Christum quoq; de virgine corpus non assumpsisse,sed per eam,quasi per fistulam, transisse profitentur.

Galenus medicus.

ANno gratiæ.cxliij. Galenus insignis medicus, & Pergami genitus, Romæ clarus habetur. Eodem tempore sub Antonino imperatore,sanctus Alexander episcopus martyrium sumpsit,qui post multa tormentorum genera gladio occubuit.

Pius Papa.

ANno gratiæ. cxliiij. Pius Romanæ ecclesiæ ordinatur episcopus. Eodem tempore, apud Spoletum, sancti Concordij presbyteri passio celebratur, qui post varia tormenta, ad vltimum gladio percussus, martyrium compleuit.

Herus episcopus.

ANno gratiæ.cxlv. Antiochiæ constituitur episcopus Herus. Sub eisdem diebus sanctus Pontianus, iubente Antonino imperatore, martyrij palmam post multarum tribulationum ignes, ad martyrij gloriam laudabiliter peruenit.

ANno gratiæ.cxlvi.Alexandriæ episcopatum suscepit Marcus.Per idem tempus apud Smirnam. sanctus Polycarpus episcopus tẽporibus Antonini igni traditus,& ad purum examinatus,à domino meruit coronari.

De hæretico Valentino.

ANno gratiæ. cxlvij. Valentinus hæreticus agnoscitur, & permanet vsq; ad Nicetum. Circa eosdẽ dies beatus Philippus episcopus in

pus in vrbe Cortina,ſanctitate perfectus,obdormiuit in domino.

ANno gratiæ.cxlviij. Veſomedius Cretenſis, cytharedorum carminum muſicus poëta agnoſcitur.

ANno gratiæ. cxlix .Taurus Hyretius Platonicæ ſectæ philoſophus clarus habetur. Eodem tempore, apud Pergamum ſanct⁹ Papyrus epiſcopus efficitur martyr glorioſus. Sanctus, Papirus martyrizatur.

ANno gratiæ.cl. Higinus Papa ſedit in cathedra Romana Annis quatuor,menſibus tribus, & dieb⁹ ſex .Hic clerum compoſuit, & in ordinibus gradus diſtribuit. Higinus Papa.11.

ANno gratiæ.cli. Apollonius Stoicus, & Baſilides philoſophi illuſtres habentur.Sub eodem tempore,Maria virgo,iubente Antonino principe.per martyrij palmam fœliciter migrauit ad dominũ.

ANno gratiæ.clij.Adrianus Nicomedienſis & maximus Tyrius agnoſcuntur. Per idem tempus ſancta Fœlicitas cum ſeptem filijs ſuis,iubente Antonino imperatore,decollata eſt pro Chriſto. Sancta Fœlicitas martyrizatur.

ANno gratiæ. cliij. Alexandrinæ eccleſiæ Celadion Epiſcopus floruit. Celadion epiſcopus.

ANno gratiæ.cliiij. Pius ſedit in cathedra Romana,annis.xi.menſibus tribus,& diebus.xxi.& ceſſauit ſedes diebus.xxij. Pius Papa. 12.

ANno gratiæ.clv.Hermes librum ſcripſit,qui dicitur paſtoris, in quo præceptum angeli continetur vt,paſcha ſemper die dominica celebretur. Paſcha quo die celebrãdum.

ANno gratię.clvi.Polycarpus auditor beati Ioannis,Romam veniens,multos ab hæretica labe compreſſit,qui Valentini & Cerdonis fuerant nuper doctrina corrupti.

ANno gratiæ.clvij.Iuſtus Viennenſium epiſcopus, & Lugdunẽſium Photinus,in eccleſia Chriſti,clari habentur.

ANno gratiæ.clviij. Antonius cognomento Pius , ad duodecimum ab vrbe lapidem,morbo correptus,interijt.

ANno gratiæ . clix Marcus Antonius Verus Romanum aſſecutus imperium, imperauit Annis,xix.& menſibus.xi.Hic aſciuit ſibi ad imperij partem , Aurelium Commodum propinquum ſuum cum vſque ad hoc tempus ſinguli Auguſti fuerunt. Antoninus imperator moritur.

ANno gratiæ. clx. Marcus Antoninus, & Aurelius Commodus bellum contra Parthos mirabili virtute & felicitate geſſerunt. Quo etiam tempore, perſecutio Chriſtianorum , quarta iam poſt Neronem viſe in Aſia, & per *Gallias* excitata eſt, Marcus Antonius imperator.

Anno gratiæ, clxi. Pionius & Polycarpus,diſcipuli beati Io-

annis & Smyrneorum episcopi illustre duxere martyrium.

In Gallijs plurimi moriuntur.

ANno gratiæ. clxij. *In Gallijs* plurimi pro Christo sanguinem glorioſé fuderunt. Inter quos Iustus Viennensis episcopus, lõgo tempore exilio maceratus, martyr efficitur gloriosus.

ANno gratiæ. clxiij. Cataphrygum hæresis exorta est, dicta à Phrigia prouincia, vbi illius authores extiterunt.

Cataphrygũ hæresis

Anicetus Papa. 13.

ANno gratiæ. clxiiij. Anicetus sedit in cathedra Romana, annis vndecim Hic constituit, vt clerici comam non nutriant.

ANno gratiæ. clxv Photinus Lugdunensis Episcopus, senex mirabilis, cum alijs. xl. &. viij. ex Lugdunensi & Viennensi vrbibus martyrium suum impleuit.

Photinus.

ANno gratiæ clxvi. Seuerinus, Exuperius, & Fœlicianus, apud Viennam coronantur martyrio.

Seuerinus.

ANno gratiæ clxvii. tanta lues in vltionem martyrum per Italiam diffusa est: vt passim villæ & agri, sine cultore & habitatore remanerent, nec etiam *Gallia*, ab hac peste, euasit illæsa.

Mortalitas.

ANno gratiæ. clxviij. terremotus, cum interitu ciuitatum, & inundationes fluminum, per diuersas prouincias, crebrescebant. Agmina quoque locustarum agros penitus infestabant.

Teremotus

ANno gratiæ. clxix. Aurelius Commodus, dum in vehiculo cum fratre sederet, morbo, quem *Græci* apolexiam vocant, interijt Quo defuncto, Marcus Antonius reipublicæ aliquantulum solus præfuit.

Aurelius Cõmodus.

ANno gratię. clxx. Marcus Antoninus, Lucium Commodum filium suum assumpsit in regnum. Qui etiam leges seueriores nouis constitutionibus, temperauit.

ANno gratię. clxxi. Marcus cum filio suo, omnia simul fiscalium negotiorum calumniosa monumenta, in forum congesta, iussit incendi.

Mellitus.

ANno gratiæ. clxxij. Mellitus Asianus, Sardicensis Episcopus, Marco Antonino imperatori, pro Christianis, apologeticum tradidit.

Montani hæretici.

ANno gratię. clxxiij. Montani hæretici sunt exorti, dicti eo, q; tempore persecutionis in montibus latuerunt, qua occasione, se à corpore ecclesiæ catholicæ deuiserunt.

Marcus Antonius

ANno gratię. clxxiiij. Marcus Antoninus imperator, cum filio suo Lucio, Marcomannicum bellum fœliciter peregit. Sed postquã gentes barbarę, Vandali scilicet, Sarmatę, & totum pene Germanicum

cum & Romanum exercitum circumcinxerant: quidam milites christiani, qui cum imperatore erant, in magna constantia nomen Christi inuocantes, hostes perterritos in fugam coëgerunt. Quod imperator senatui literatorie significans, victoriam suam Christo gaudenter attribuit.

A Nno gratiæ. clxxv. Sother Papa post Anicetum, sedit in Cathedra Romana Annis. ix. mensibus. iij. & diebus. xxi. & cessauit sedes diebus. xxij. Hic constituit, quod nulla monialis, sacra vasa vel pallam sacratam contingeret, vel incensum in thuribulo poneret. Sother Papa. 14.

A Nno gratiæ. clxxvi. Tatianus hæresi archa, suo dogmate, ecclesiam Christi obfuscare conatur, à quo etiam Encratitæ exorti sunt, dicti, eò quod carnes abominantur. Hunc errorem Seuerianus auxit, à quo Seueriani. Tatianus hæresiarcha Seuerianus hæreticus.

A Nno gratiæ. clxxvii. Theophilus præsul sextus Antiochiæ ecclesiæ floruit, & Pinitus Cretensis, Gnosiæ vrbis episcopus. Theophilus. Pinitus.

A Nno gratiæ. clxxviii. Marcus Aurelius Antonin' imperator, in Pannonia constitutus, repentino morbo correptus interijt. Quo defuncto, Lucius Antoninus Commodus filius eius, imperauit annis. xiij. Hic aduersum Germanos bellum fœliciter gessit. Marcus Antoninus imperator. Commodus imperator.

A Nno gratię clxxix. Lucius Antoninus, luxuria & indignitatis dedecore deprauatus, inter gladiatores sæpissimè armis in ludo depugnauit, & in amphitheatro, feris sese frequenter obiecit.

A Nno gratiæ. clxxx. Capitolium Romæ fulmine proiectum est, ex quo, facta inflammatione, bibliothecam maiorum studio compositam, & ædes alias iuxta sitas, rapaci turbine concremauit. Capitolium Romæ incenditur.

A Nno gratiæ. clxxxi. Lucius imperator, senatores, & maximè illos, quos aduertit nobilitate & industria excellere, interfecit.

A Nno gratiæ. clxxxij. Irenæus, episcopus Lugdunensis, insignis habetur, & Dionysius discipulorum Christi auditor, Corinthiorum ecclesiam tunc regebat. Ireneus episcopus.

A Nno gratię. clxxxiij. imperator, Colossi capite sublato, suæ imagini, caput eius iussit apponi.

A Nno gratiæ. clxxxiiij. Theodotion Ephesius, diuinæ legis interpres tertius, clarus aparuit.

A Nno gratiæ. clxxxv. Elevtherius Papa xv. sedit in Cathedra Romana Annis. xv. mensibus. xi. & diebus. v & cessauit sedes Britannia primo fide Christi suscepit.

diebus.vi.Eodem tempore,Lucius Britannorum rex, ad eundem papam epistolas direxit, petens ab eo vt Christianus efficeretur. Beatus vero pontifex comperta regis deuotione, misit ad illum doctores religiosos, Faganum & Deruuianum, qui regem ad Christum conuerterent, & lauacro salutari abluerent. Quod cum factum fuisset,concurrerunt ab baptismum nationes diuersæ,exemplum regis sequentes, ita vt in breui, nullus inueniretur infidelis. Beati igitur doctores, cum per totam Britanniam paganismum deleuissent,templa quæ in honorem plurimorum deorum fundata fuerant, vni deo, eiusdemque sanctis dedicauerunt,diuersisq; ordinatorum cœtib'repleuerunt.Constitueruntque in diuersis ciuitatibus regni.xxviij. Episcopòs,qui tribus archiepiscopis & sedibus Metropolitanis submittebantur.Prima sedes Londini erat, cui submissa est Loegria & Cornubia, quas prouincias Sabrina à Kambria se iungit, Secunda apud Eboracum, cui submissa est Deira & Albania, quas magnum flumen Humbri, á Loegria se cernit. Tertia in vrbe Legionum,cui subiacuit Kambria; id est VVallia, quam Sabrina à Loegria secernit. Hanc vrbem super Oscam fluuium in Glamorgantia olim fuisse sitam,veteres muri & ædificia protestantur.

Fides Christi in Britania confirmatur.

ANno gratiæ.clxxxvi. Beati Antistites Faganus & Deruuinian' Romam reuersi; quæ fecerant, impetrauerunt á Papa beatissimo confirmari. Quibus peractis, redierunt in Britanniam prefati doctores,cum alijs quam plurimis, quorum doctrina gens Britonũ in fide Christi, in breui fundata refulsit. Istorum autem nomina & actus in libro reperiuntur, quem Gildas historicus de victoria Aurelij Ambrosij conscripsit.

Lucius rex ecclesias Britanniæ libertatibus muniuit.

ANno gratiæ. clxxxvij. glorioſus Britonum rex Lucius, cum infra regnum suum, veræ fidei cultum, magnificatum esse vidisset, possessiones & territoria ecclesijs, & viris ecclesiasticis,abundanter conferens, chartis & munimentis omnia communiuit. Ecclesias verò cum suis cœmiterijs,ita constituit esse liberas,vt quicunque malefactor ad illa confugeret, illæsus ab omnibus remaneret. Deinde in dilectione dei, & proximi fœliciter viuens, regnum suum in tranquillitate maxima moderabatur.

Eleutherij decretum.

ANno gratiç. clxxxviij.Eleutherius, Romanæ vrbis episcop'cõstituit vt nulla esca à Christianis reprudiaretur, quæ tamen rationalis & humana esset.

Anno

A Nno gratiæ.clxxxix. Egesippus, Hierosolymitanus episcopus. xix.& ecclesiasticæ historiæ scriptor veracissimus. clarus habetur.

Lucius Cõmodus imperator.

A Nno gratiæ.cxc. Lucius Commodus imperator, cunctis incõmodus, in domo vestali strangulatus interijt.

Helius Pertinax imperator.

A Nno gratiæ.cxci. Helius Pertinax, imperator à senatu creatus, sex mensibus imperauit, quibus vix expletis, scelere Iuliani, in palatio cæsus est, qui post eum, septem mensibus imperauit. Hunc Seuerus, bello ciuili victum, interfecit.

Seuerus imperator.

A Nno gratiæ. cxcii. Seuerus genere Afer. Romanum consecutus imperium, imperauit annis. xviii. Hic natura sæuus, multis sæpe bellis laceratur. Fortissimè quidem rempublicam, sed laboriosissimè rexit.

A Nno gratiæ. cxciii. Seuerus, Pestenninum Nigrum, qui in Aegypto & Syria ad tyrannidem aspirauerat, apud (b) Cizecum vicit, & interfecit.

b Azotum siue Crecũ.

A Nno gratiæ. cxciiii. Iudæos & Samaritas rebellare conantes, ferro Seuerus coercuit, Parthos, Arabes, Alabenosque superauit.

Quinta persecutio Christianorum.

A Nno gratiæ. cxcv. post Neronem, Seuerus quintam persecutionem in Christianos excitauit, plurimique sanctorum per diuersas prouincias, martyrio coronantur, inter quos, Leonides pater Origenis, & Clemens, Alexandrinę ecclesię episcopus, martyrium compleuerunt.

Ireneus moritur.

A Nno gratiæ. cxcvi. Irenæus Lugdunensis, cum maxima multitudine diuersi sexus, & ætatis, martyrium pro Christo suscepit,

Claudius Albinus

A Nno gratię. cxcvii. Claudius Albinus, qui se in Gallijs Cæsarem fecerat, apud Lugdunum interfectus est.

Victor Papa, 16

A Nno gratiæ. cxcviii. Victor, Romanę sedis pontifex effect⁹. xvi. mansit in ea decem annis, mensibus duobus, & diebus decem & cessauit sedes diebus. vi. Hic constituit pascha à luna. xiiii primi mensis, vsque in. xxi. celebrari.

Montanus Prisca, & Maxilla hæretici.

A Nno gratiæ. cxcix. Apolonius, vir discretissimus, scribit aduersum Montanum, Priscam & Maximillam hæreticos, qui spiritum sanctum non Apostolis, sed sibi traditum affirmarunt.

A Nno gratiæ. cc. Serapion, Antiochenę ecclesię episcopus, & Apolonius senotor. martyres efficiuntur.

Lucius rex Britanorũ obijt.

A Nno gratiæ. cci. Inclytus Britannorum rex Lucius, in bonis actibus assumpt⁹, Claudiocestriæ ab hac vita migrauit ad Christũ, & in ecclesia primę sedis honorificè sepultus est. Quo defuncto, dissi-

dium inter Britones surrexit, quia absque herede decessit, & Romana potestas in firmata est. Mansit itaque Britannia in dissidio vsque ad aduentum Seueri, qui eam postea Romanæ restituit dignitati.

A Nno gratiæ cciii imperãte Seuero, perpetua & Fælicitas apud Carthaginem Africę in castris bestiis deputatæ sunt pro Christo, decimo quãdum nonas Martij. & cum eis reuocatus, & Saturninus. Secundolus vero diu in carcere positus quieuit in Christo.

Panthenus

A Nno gratiæ cciii Panthenus, Stoicæ sectæ philosophus, primus in Indiam à Demetrio Alexandriæ episcopo ad docendum missus opere & exemplo ecclesiam Christi instruxit.

Symmachus

A Nno gratiæ cciiii Symmachius, diuinæ legis interpres quartus, insignis habetur.

Seuerus in Britannia murum a mari vsque ad mare con struxit.

A Nno gratiæ ccv. Seuerus imperator in partes Britannicas bellum transfert vbi grauidus prelijs sæpe gestis maximam insulæ partem sibi subiugauit. Partem vero quem ad tempus subiugare nequibat, trans Deiram coegit in fugam, à quibus sæpius diris rebellionibus fatigatus, multos de suis millitibus frequenter amisit. Decreuit igitur receptam insulæ partem, à gentibus indomitis, fossatis & multis distinguendam, vt hostes atrocissimos à se longius arceret. Constituxit itaque fossatum magnum murumque fortissimũ crebris turribus communitum, per centum triginta octo millia passuum, a mari vsque ad mare & custodibus dispositis ad Eboracum contendit.

Seuerus in Britannia interfectus.

A Nno gratiæ ccvi. Fulgentius, dux Populi profugati, cum muro sese quoque precluſos cognouisset, transfretauit in Scithiam, vt Pictorum auxilio restitueretur pristinæ dignitati. Cumque ibi omnem patrię iuuentutem collegisset, cum maximo nauigio reuersus est in Britanniam, atque Eboracum obsedit. Quod cum Seuero nunciatum fuisset illico cum suis obsidionẽ petiuit. Sed cum pugnam acrius confeciſſent, interfectus est Seuerus imperator, Fulgentius lætaliter vulneratus. Reliquit vero Seuerus duos filios, Bassianum & Getam ex quibus Britanni Bassianum elegerunt, quia matre Britannica natus fuerat. Romani vero Getam, quia ex vtraque parte illos contingebat. Proinde fratres pugnam commiserunt, in qua Geta interficitur, & Bassianus victoria potitur. Deinde cum omni celeritate Romam profectus est.

Bassianus Imperator.

A Nno gratiæ ccvii. Bassianus Aurelius Antoninus Caracalla principatum adeptus imperauit annis vii. patre Seuero asperior in omnibus

omnibus apparens. Hic etiam libidine adeo feruebat, quod nouercam suam Iuliam, vxorem duxit.

ANno gratiæ ccvii. Hieriche, quinta editio diuinæ legis reperta est, cuius author non apparet.

Diuinæ legis quinta editio repetitur.

ANno gratiæ. ccix. Zephyrinus, Papa. xvij. sedit in cathedra Romana annis viij. mensibus vi. & diebus x. & cessauit sedes diebus sex.

Zephyrinus Papa. 17.

ANno gratiæ. ccx. imperante Bassiano, Symmachus hæresim suam diffudit, prædicando Christum de Ioseph semine fuisse natum, legemque Moysaicam, Iudaico ritu, fore seruandam.

Symmachi hæresis.

ANno gratiæ. ccxi. Alexander episcopus Cappadocensis, cum, desiderio sanctorum locorum visendi, Hierosolymam veniret, viuente adhuc Narcisso, eiusdem vrbis episcopo persenilis ætatis, domino per reuelationem id ipsum monente, in loco Narcissi episcopus constituitur.

Alexander Cappadocēsis episcopus.

ANno gratiæ. ccxij. Tertullianus Afer, Centurionis proconsularis filius, omnium ecclesiarum sermone celebratur. Qui post modum in Montani dogma dilapsus, aduersum ecclesiam volumina scripsit.

Tertullianus.

ANno gratię. ccxiij. Bassianus imperator contra Parthos bellū mouens, inter Edessam & Carras ab hostibus circumuentus, occisus est.

Bassianus occiditur.

ANno gratię. ccxiiij. Macrinus præfectus imperium inuadens, vno Anno imperauit. Emenso autem anno, à militari tumultu interfectus est.

Macrinus imperator.

ANno gratiæ. ccxv. Marcus Aurelius Antoninus adeptus imperium, tenuit quatuor annis.

ANno gratiæ. ccxvi. in Palestina Nicopolis, quę prius Emaus vocabatur, vrbs condita est. Hęc est Emaus, quam dominus, post resurrectionem suam, suo ingressu sanctificare dignatus est.

Nicopolis, quæ prius Emaus vocabatur,

ANno gratiæ. ccxvij. Sabellius hæresiarcha apparet, qui vnam personam, patris, & filij. & spiritus sancti, prędicandam esse astruxit.

Sabellius hæreticus.

ANno gratię. ccxviij. Alexander, senatus ac militum voluntate, imperator creat⁹. xiij. annis digno æquitatis prędonio imperauit.

Alexander imperator.

ANno gratię. ccxix. Calixtus Papa. xviij. sedit in cathedra Romana, Annis v. mensibus duobus, & diebus totidem, & cessauit sedes, diebus. vi. Hic constituit ieiunium quatuor temporum fieri per annum, ad impetrandum aëris serenitatem, & frugum abundantiam.

Calixtus Papa. 18

Sexta diuinæ legis editio reperitur.

ANno gratiæ ccxx, sexta editio diuinæ legis Nicopoli reperta est, cuius author non apparet.

ANno gratiæ.ccxxi. Hyppolitus episcopus, qui multorum opusculorum conditor extitit, temporum canonem conscripsit, & hucusque perduxit.

ANno gratiæ.ccxxii. Mammæa, imperatoris mater Christianissima, Originem presbyterum audire curauit, eumque ab Antiochia accitum, summo honore habuit.

Vrbanus Papa.19.

ANno gratiæ, ccxxiii. Alexander imperator, in Persas expeditionem mouens, Xerxem regem eorum victor oppressit.

ANno gratiæ ccxxiiii. Vrbanus tenuit cathedram Romanam Annis octo, & mensibus. x. & diebus: xi. & cessauit sedes diebus. xix. Hic multos nobiles ad fidem Christi, (g) & martyrium roborauit.

(g) per.

Sancta Cecilia moritur.

ANno gratiæ. ccxxv. Almachius Romanæ vrbis præfect', in Christianos atrociter sæuiens, beatam Ceciliam ad Martyrij palmam perduxit. Cuius miraculis & exemplis, Tiburtius, Valerian & Maximus, martyrium laudabiliter compleuerunt.

ANno gratiæ. ccxxvi. Alexander imperator, Xerxem, regem Persarum, gloriosissime vicit.

Vlpianus claret.

ANno gratiæ ccxxvii. Vlpianus iurisconsultus, assessor Alexandri, insignis habetur. Eodem tempore, plurimorum martyrum martyrium celebratur, quos Alexander imperator capitali sententia damnauit.

ANno gratiæ ccxxviii. Terminus presbiter Antiochenus, Hyppolitus, Berillus, & Hostrenus, clari scriptores habentur.

Calepodius martyr.

ANno gratiæ. ccxxix. passus est beatus Calepodius presbyter, sub Alexandro imperatore, quem fecit gladio occidi, & corpus per ciuitatem trahi, atque ad extremum, in Tyberim iactari.

Palmatius martyrizatur.

ANno gratiæ. ccxxx. Sebennus, Antiochiæ episcopus, clarus habetur. Eodem tempore Palmatius consul, cum vxore, & filijs, & socijs. xl. promiscui sexus, illustre martyrium duxit.

Origenes.

ANno gratiæ. ccxxxi. Origenes in Alexandria, cum se propter amorem regni cœlestis castrasset, & licenter cum viris & mulieribus habitasset, ab Alexandrio Hierosolymam venit, ob quam causam, per orbem vniuersum legitur diffamatus, qui tam excellentis ingenij fuit, vt in omni doctrina cunctos sui temporis doctores excelleret. In fine, presbiter infatuatus, & deceptus, dixit, quod filius non

non potuit videre patrem, nec spiritus sanctus filium. Animas quoque in mundi principio, dixit peccasse, & per diuersitates peccatorũ, diuersa tormenta meruisse, & hac de causa mundum factum fuisse. Filium quoque adhuc passurum, & dæmones, sicut homines, redepturum. Ille cum bene dixit, nullus melius, cum male, nullus peius.

ANno gratiæ. ccxxxii. Pontianus sedit in cathedra Romana, annis. v. mensibus. ii. & diebus. ii. Pontianus Papa. 20.

ANno gratiæ. ccxxxiij. Alexander imperator apud Magũtiacum, à tumultu militari interfectus est, postquàm annis tredecim, imperasset. De morte Alexandri

ANno gratiæ. ccxxxiiij Maximinus, nulla senatus voluntate, imperator ab exercitu, postquam bellum in Germania prospere gesserat, creatus, tribus annis imperauit. Maximinus imperator.

ANno gratiæ. ccxxxv. Maximinus imperator aduersus ecclesiarum prælatos persecutionem mouit, & maximè propter Mamæam Alexandri matrem, cui successerat, & eius familiam Christianissimam, vnde plurimi, per palmam martyrij, ad cœlica regna aduolarunt. Maximinus imperator aduersus prælatos desæuit.

ANno gratiæ. ccxxxvi. Pontianus, Romanæ sedis Episcopus, martyrio coronatur, & in cœmiterio Calixti papæ, sepultus est. Pontanus Papa.

ANno gratiæ. ccxxxvij. Antherius sedit in cathedra Romana, mense vno, & diebus. xv. quibus peractis, per martyrium, iubente Maximino, cœlum adijt. Sed paucis diebus elapsis, idem Maximinus à Pompeio interfectus est. Antherus Papa. 21.

ANno gratiæ. ccxxxviii. Gordianus Romanum assecutus imperium, annis sex imperauit. Nam Pompei' interfector Maximini, & frater eius Albinus, qui imperium vsurpauerant, in palatio sunt interfecti. Eodem anno Fabianus papa sedit in cathedra Romana annis. xiiij. mensibus vndecim, & diebus totidem. Gordianus imperator. Fabianus Papa.

ANno gratię cxxxix. Lucianus Africanus, inter scriptores ecclesiasticos, insignis habetur. Qui etiam in philosophicis studijs, atque omni Græcorum, doctrina instructissimus prędicatur. Lucianus

ANno gratiæ. ccxl. Origines in Cæsarea Palestinæ, Theodorum cognomento Gregorium & Athenodorum, episcopos, diuina Philosophia imbuit. Origines.

ANno gratiæ. ccxli. Florentinus Viennensis, episcopus, vita & doctrina claruit. Mansit autem vsque ad Galieni & Volusiani imperium, exulque martyriumcompleuit. Florẽtinus.

Anno

Fabianus Papa.

A Nno gratiæ ccxlii. Fabianus Romanam rexit ecclesiam. In cuius promotione, spiritus sanctus in specie columbæ, super caput ipsius descendit.

A Nno gratiæ. ccxliii. Gordianus admodum puer. in orientem Parthicum profectus, suorum fraude, propè Circeam super Euphratem est occisus.

Philippus imperator.

A Nno gratiæ. ccxliiij. Philippus Imperator constitutus, imperauit septem Annis, & Philippum filium suum, consortem imperij fecit.

Primus imperator Christianus

A Nno gratiæ. ccxlv. Imperator Philippus, omnium imperatorum primus, efficitur Christianus, & vsque in finem Christianus permansit,

Multitudo librorum Origenes

A Nno gratiæ. ccxlvi. Origenes aduersus quendam Celsum, epicureum Philosophum, qui contra nos libros scripserat, octo voluminibus disputauit, & eiusdem libros Hieronymus quinque millia se legisse testatur.

Natiuitas Christi celebratur.

A Nno gratiæ. ccxlvii. natiuitatis Christi Annus, à Christianissimo imperatore Philippo. celebratur.

A Nno gratiæ. ccxlviii. post annum tertium imperij Philippi, millesimus, à conditione Romæ, annus expletus est.

Vt nouum chrisma singulis annis conficiatur.

A Nno gratiæ. ccxlix. Papa Fabianus constituit, vt singulis Annis nouum chrisma conficiatur, vetus incendatur.

A Nno gratiæ. ccl. Philippus, tam pater q̃ filius, licet in locis diuersis ambo tamẽ à tumultu militari, & Decij fraude, sunt interfecti.

Decius imperator Christianos persequitur

A Nno gratiæ. ccli. Decius, ciuilis belli inuentor, anno vno, & mẽsibus tribus imperauit. Hic ob odium Philippi, cui successerat, ad persequendos, interficiendosque Christianos, feralia dispersit edicta, & septimus post Neronem in Christicolas desęuit. Hac quoque tempestate, in vrbe Romana passus est beatus Fabian⁹. Et apud Ephesum, septem sancti dormientes delituerunt in monte Cælio. Hierosolymis passus est Alexander episcopus. Romæ Laurentius & Hippollitus.

Gallus & Volusianus imperatores

A Nno gratiæ. cclij. Gallus, cum filio suo Volusiano, regnum adeptus, annis. xi. & mensibus. iiij. illud tenuit. Quo tempore, pestilentia ingens per omnes penè prouincias Romani imperij extẽditur. ob vltionem procul dubio, violati nominis Christiani. Eodem tempore Origines presbyter supra memoratus, defunctus est. Cuius scripta, in locis quibusdam reperiuntur, hæretica prauitate vitiata Astruxit

ta. Astruxit enim, quod omnes qui in peccatis, licet maximis, vitã finierunt, diabolumque, & omnes eius satellites, post longa tempora purgandos, regno dei restitui, & rursus aliquos ad tormenta relabi, atque reuerti. Et has vices alternantes beatitudinum & miseriarum, omnes rationales creaturas, dicit semper fuisse, & semper fore. Hic mille, & eo amplius tractatus, & multos commentarios edidisse legitur, & seipsum castitatis gratia castrauit, licet non secundũ scientiam fecit. Fecit etiam istud, ac si nauis gubernator, tempestatem futuram videns, gratia declinandæ tempestatis, nauis gubernaculum iratus frangat, ac nauem fluctibus immergat. Eodem tempore, Cyprianus, doctorum lumen. Carthagini clarus habebatur. *T*unc Cornelius, Romanæ vrbis episcopus, tenuit cathedram annis duobus, & totidem mensibus, & diebus decem. Hic rogatus à quadam matrona Lucinia, corpora apostolorum Petri & Pauli, de catatumbis nocte leuauit, & Lucinia corpus beati Pauli posuit in prædio, in via Hostiensi, vbi decollatus fuit. Corpus beati Petri Corneli⁹ Papa polusianus, dum contra Aemilianum, nouis rebus studentem, bellum ciuile moliuntur, occisi sunt. Aemilianus tamen tertio mense suæ tyrannidis extinctus est.

Cornelius Papa.

A Nno gratiæ. cclxij. Valerianus, cum filio suo *G*alieno, imperauit annis. xv. Hic ita primum sanctos venerabatur, vt eius domus ecclesia dei à fidelibus crederetur.

Valerianus cũ filio suo Galieno imperauit.

A Nno gratię. cclxiij. Lucius, Romanæ vrbis episcopus, tenuit cathedram annis tribus, & mensibus tribus, & diebus totidem.

Lucius Papa

A Nno gratiæ, cclv. Valerianus, in Christianos octaua persecutione mota, statim á Sapore rege Persarum captus, luminibusq; orbatus, ignominiosissima apud Persas seruitute consenuit donec vixit. *G*alienus tam claro dei iudicio perterritus, pacem ecclesijs, tepida satisfactione, restituit.

De Octaua ecclesiæ grauj persecutione.

A Nno gratię. cclvi. Cyprianus, Carthaginensis episcopus, martyrio coronatur. Cuius vitam, & passionis volumen, diaconus eius Pontianus scripsit, & fidelibus ad ædificationem reliquit.

Sanctus Cyprianus martyrizatur.

A Nno gratię. cclvij. Stephanus sedit in cathedra Romana, annis quatuor, mensibus tribus, & diebus totidem. Hic constituit sacerdotes & Leuitas, vestibus sacris, in vsu quotidiano non vti, nisi in ecclesia tantum.

Stephanus Papa.

A Nno gratiæ. cclviii. Germani, tota Italia hostiliter penetrata Rauennam

Rauennam vſque perueniunt.

A Nno gratię. cclix. Græcia, Macedonia, Pontus, & Aſia Gothorum inundatione delentur.

A Nno gratiæ. cclx. Sixtus tenuit chathedram Romanã, annis duobus, menſibus vndecim, & diebus ſex, & tunc ceſſauit.

A Nno gratiæ, cclxi. Poſthumus per cedes, diebus. xxi. in Gallia tyrannidem inuaſit, ac per. x. annos, ingenti virtute ac moderatione vſus, dominantes hoſtes expulit, qui tamen ſeditione militum interfectus eſt.

Gregorius Neocæſareę epiſcopus

A Nno gratiæ. cclxii. Victorinus, à Gallis imperator creatus, poſt paululum, apud Viennam occiſus eſt.

A Nno gratiæ. cclxiij. Dioniſius Papa, ſedit in cathedra Romana annis duobus, & menſibus totidem.

A Nno gratiæ. cclxiiij. Gregorius Neocęſareæ Ponti epiſcopus, eccleſiam volens ædificare, à monte quodam impediebatur. Cũque locus non ſufficeret eccleſiæ conſtruendę, montem precibus amouit, eccleſiamque fundauit,

A Nno gratiæ. cclxv. Fœlix tenuit cathedram Romanam, annis. ij. menſibus. x. & diebus xxv. Per idem tempus, Lupicinius, Vienenſes eccleſiæ, epiſcopus, claré floruit.

Galienus imperator perimitur.

A Nno gratiæ. cclxvi. Galienus imperator, cum rempublicam deſeruiſſet, & Mediolani libidini inſeruiret, interfectus eſt.

Claudius imperator.

A Nno gratiæ. cclxvii. Claudius, voluntate ſenatus imperio ſumpto, annis duobus pręfuit.

Eutychianus Papa.

A Nno gratiæ. cclxviij. Eutychianus Papa ſedit Romæ. annis. viij. menſibus. x. & diebus. iii. & ceſſauit ſedes diebus octo.

A Nno gratiæ. cclxix. Claudius Gothos, iam annis. xv. Illyricum Macedoniamque vaſtantes, bello adorſus, incredibili ſtragę deleuit. Cui à ſenatu, clypeus aureus in curia, & in capitolio ſtatua equeſtris aurea decreta eſt. Sed continuò apud Smyrnium morbo correptus interijt.

Diſputatio contrahæri ſim,

A Nno gratiæ. cclxx. Quintillus frater Claudij, vnicæ moderationis vir, ab exercitu imperator electus. xvij. imperij ſui die interfectus eſt. Eodem tempore Madion, Antiochenæ eccleſiæ preſbyter, aduerſus Paulum Samoſatenum epiſcopum Antiochæ, qui dogmatizabat Chriſtum communis naturæ hominem fuiſſe tantum, notariis excipientibus, diſputauit.

Anno gratiæ. cclxxi. Aurelianus, imperium adeptus annis, quinque

que, & mensibus sex tenuit, vir in excellentia militari excellens.

ANno gratiæ. cclxxij. Aurelianus, expeditionem Danubium susceptam, Gothos magnis prælijs profligauit.

ANno gratiæ. cclxxiij. Aurelianus vrbem Romanam muris firmioribus cinxit, atque eam inuincibilem fecit. Eodem Anno Paulus superius memoratus, de sua hæresi, apud Antiochiam conuincitur, & damnatur. Vrbs Romana muris cingitur.

ANno gratiæ. cclxxiiij. Aurelianus, cum persecutione aduersus Christianos agi decerneret, fulmen ante eum magno pauore circumstantium ruit, ac non multo post in itinere est occisus. Aurelianus perimitur.

ANno gratiæ. cclxxv. Tacitus tenuit imperium mensibus sex, quo apud Pontum occiso, Florianus obtinuit imperium diebus lxxx. & apud Thursum interfectus est. Per idem tempus Eutychianus Romæ episcopus, martyrio coronatus, in cœmiterio Calixti sepelitur, qui manu propria, cc. & xlviii. martyres sepeliuerat. Eutychianus Papa moritur.

ANno gratiæ. cclxxvi. Caius Romanæ vrbis episcopus, sedet annis vndecim, & mensibus quatuor, Quocunam anno Probus imperium adeptus, annis sex, & mensibus quatuor, illud tenuit. Caius Papa.

ANno gratiæ. cclxxvii. Anatholius, Laodiciæ Syriæ episcopus, plurimo sermone celebratur. Cuius ingenij magnitudo, de libro quem super pascha edidit, & decem libris arithmeticæ institutionis, potest aperte cognosci. Anatholius inscripturis claret.

ANno gratiæ. cclxxviii. Hæresis insana Manichæorum exorta, cuius author Manes extitit. Hi duo principia esse docent, vnum boni & alterum mali, vnum lucis & alterum tenebrarum. Ex deo, quasi ex fonte quodam, animas manare asserunt, vetus testamentum respuunt, nouum ex parte recipiunt. Eodem tempore Serapion Vrbenensis episcopus, vir mirę sanctitatis, floruit. Hęresis Manichæorum.

ANno gratię. cclxxix. Probus imperator Gallias à barbaris iamdudum occupatas, per multa & grauia prælia deletis tandem hostibus, ad perfectum liberauit. Probus imperator, Gallias liberat.

ANno gratię. cclxxx. Probus duo bella gessit, vnum in oriente, quo Saturninum tyrannum subacto oppressit & cepit. Aliud, quo Proculum & Bonosum, apud Agrippinam, magnis prælijs superatos interfecit. Archelaus, Mesopotamię episcopus, librum disputationis suę, quem habuit aduersus Manichæum apud Persidis, eo tempore Syro sermone composuit, qui translatus, à multis Græcis habetur. Idem duo bella gessit.

ANno gratiæ. cclxxxi. Probus Imperator, apud Syrmium militari

militari tumultu interfectus est. Cuius anno secundo, secundum Hæbræos initium fuit. lxxxvi. iubilæi. Continentur anni, quatuor millia. ccl.

Carus imperator.

ANno gratiæ. cclxxxii. Carus imperio potitus, imperauit Annis. ii. cum filijs Carino & Numeriano.

ANno gratiæ. cclxxxiij. Phierius, presbyter Alexandriæ, sub Theona episcopo, populum docuit, & sermones, diuersorumque tractatuum libros composuit. Inuenitque elegantiam expositionis, ita vt Origenes iunior vocaretur.

Diocletianus imperator. De insolentia cuiusdã iuuenis in Britannia.

ANno gratiæ. cclxxxiiij. Carus bello Persico, postquam duas nobilissimas vrbes, Cœlon. & Ctesiphontem cœpit, & de Persis triumphauit, super Tigridem in castris, fulmine percussus, interijt.

ANno gratiæ. cclxxxv. Diocletianus Romanum adeptus imperium, annis. xx. illud tenuit, qui statim, vt potestatis copiam habuit, Aprum, interfectorem Numeriani, manu propria interfecit.

ANno gratiæ, cclxxxvi. erat in Britannia quidam iuuenis Carausius, ex infima gente procreatus, qui Romam profectus, petiit licentiam à senatu, vt maritimam Britanniæ ab incursione barbarica nauigio tueretur. Tandem cum, falsis suis promissionibus, senatum illusisset, quæ petijt, impetrauit, & cum chartis sigillatis Britanniam petiuit. Mox ingressus mare cum sociis piratis, in conprouincialibus insulis, prædia diripiebat, ciuitates & oppida, nulli parcendo, subuertebat. Confluebant ad eum, quicumque in aliena aspirabant, quos donarijs assiduis consœderare curauit. Timidum tamen habes, sibi malè conscius, animum, Britonibus dixit, quod si ipsũ regem facerent, exterminatis Romanis, totam insulam à gente barbarica liberaret. Annuentibus cunctis, regni diadema suscepit, & septem annis regnauit, tributumque consuetum Romano senatui reddere contempsit.

Caius Papa martyrizatur

ANno gratiæ. cclxxxvii. Caius Romanæ vrbis episcopus sub Diocletiano imperatore, martyrio coronatus est.

Marcellinus Papa.

ANno gratiæ. cclxxxviij. Marcellinus sedit in cathedra Romana annis. vij. mensibus quatuor, & diebus. xxv. & cessauit sedes, annis. vij. mensibus. vj. & diebus. xx.

Diocletianus Maximianũ consortem imperij facit.

ANno gratiæ. cclxxxix. Diocletianus Carinum, quem Carus Cæsarem in Dalmatia reliquerat, difficilimo bello, & maximo labore superauit.

ANno gratiæ. ccc. cum in Gallia Amandus & Aelian pernicioſos tumultus excitassent: Diocletianus Maximinianum, cognomento Herculeum,

Herculeum, Cęsarem imperij consortem fecit, misitque in Gallias, qui facilè agrestium hominum confusam manum, virtute compescuit militari.

A Nno gratiæ.ccxci. per omnes ferè Romani imperii fines, subitarum stragores turbationum concrepuerunt, Vnde permotus Diocletianus, Constantium, Maximianum, Galerium, & Maximinum ad diuersas destinauit prouincias, vt rempublicam manu militari tuerentur.

A Nno gratiæ.ccxii. Carausio contra Romanos in Britannia rebellante, senatus legauit Alectum, vt tyrannum interficeret, & Britanniam Romanæ restitueret dignitati. Qui appulsus in insulam, prelium commisit, & Carausium interfecit. Deinde cladem maximam Britonibus intulit, qui republica relicta, Carausij se commiserant iussioni. Sumpto itaque regni diademate, insulam tenuit per triennium. Alectus in Britanniam missus

A Nno gratiæ.ccxciij. Diocletianus primus gemmas vestibus, & calciamentis inseri iussit, dū sola purpura retro principes vterētur. Diocleſiani vestes.

A Nno gratiæ.ccxciiij. Asclepiodotus Dux Cornubię, auxilio Britonum, inuasit Alectum, dum Londonijs dijs patrijs proposuisset offerre. Alectus verò, cum aduentum Asclepiodoti comperisset, relicto sacrificio, egressus est contra ipsum, & acerrimam ingerens pugnam ab Asclepiodoto in fugam coactus est, & totus eius exercitus dissipatus. Quibus fugientibus, multa millia & Alectum peremit. At Leuius Gallus, Alecti collega, residuos Romanos collegit in vrbe Londino, vt Asclepiodoto resisteret, aut necem imminentem euitaret, Britanni vtique ciuitatem acerrimè inuadentes, muros ciuitatis diruere fategebant. Factoque agmine denso, inuaserunt Romanos, & vna die omnes interfecerunt supra torrentem infra vrbem qui postea de nomine ducis, Britannicè Nantgallum, Saxonicè vero VValbroke dicebatur. Vnde walebroc dictum.

A Nno gratiæ.ccxcv Asclepiodotus, annuente populo, Britanniæ diadema susceptt, & cum recta iusticia illud.x. annis tractauit Asclepiadotus Britanniæ diadema susceptit

A Nno gratiæ. ccxcvi. Constantius Herculei Maximiani priuignā accepit, scilicet Theodoram. Ex qua sex filios, fratres Constantini, sustulit.

A Nno gratiæ. ccxcvii. Constantius Cæsar in Gallia, primo prælio ab Alemannis exercitu suo profligato, vix ipse surreptus est. Sed secuta est secunda victoria, ita, vt paucis horis.lxx. Millia Constantinus vicit.

Alemanorum cæsa referuntur.

Maximianus Herculeus.

A Nno gratiæ.ccxcviii. Achilleum contra Romanos in Aegypto rebellantem, & Quinquegentianos. Maximinianus Herculeus bello superauit.

Diocletianus vicit Achilleum.

A Nno gratiæ.ccxcix. Diocletianus Achilleum, obsessum per octo menses, apud Alexandriam cepit & interfecit.

A Nno gratiæ.ccc. Galerius Maximianus, cum duobus iam prælijs aduersum Narseum conflixisset, tertio conflictu victus est, amissisque copijs armatorum, ad Diocletianum refugit.

Ambrosius docuit rhetoricam.

A Nno gratiæ.ccci. Ambrosius apud Africam florentissimè rethoricam docuit, & aduersum gentes volumina celebria edidit.

A Nno gratiæ.cccii. Marcellus sedit in cathedra Romana, annis. v. & mensibus. vi. Per idem temp' Coël'. Dux Kaercolun, id est, Colcestriæ, insurrexit in Asclepiodotum regem Britanniç, & conserto prælio ipsum interfecit, & eius regnum obtinuit. Romani vero, legauerunt Constantium senatorem, qui Hispaniam, aliasque terras quam plures ipsis subdiderat, vt Britanniam Romanæ redderet dignitati. Porrò Coëlus rex Britonum, cum aduentum ipsius cognouisset, timuit cum ipso præliari, quia fama ipsius sapientiæ & audaciæ illum fore inuincibilem asserebat. Vt igitur Constantius applicuisset in insulam, direxit Coëlus legatos ad illum, pacemque petijt, & subiectionem promisit. Cuius petitionibus adquiescens Constantius, nihil præter solitum tributum ab ipso petebat. At pace firmata, et obsidibus datis, Coëlus elapso mense vitam finiuit. Deinde Constantius regni diadema adeptus. Helenam Coëli regis filiam, virginem ualde speciosam, artibusque liberalibus, & instrumentis musicis ad perfectum eruditam, in societatem thori recepit. Caruit enim pater eius alia prole, quę post illum regni solio potiretur, vnde eam ita eruditam esse procurauerat, vt cum honore & tranquillitate regnum post ipsum moderari quiuisset. Suscepit ex ea filium Constantius, & vocauit eum Constantinum.

Helena mater Constantina.

De magna persecutiõe Diocletiani & Maximiani.

A Nno gratiæ.cccii. qui est annus imperij Diocletiani. xxi. orta est persecutio Christianorum, post Neronem decima, qua fere deleta est Christianitas, per orbem vniuersum. Nam Diocletianus in oriente, Maximianus Herculeus in occidente, vastari ecclesias & Christianos interfeci, præceperunt. Proponitur etiam edictum, vt cunctę per orbem terrarum ecclesiæ ad solum vsque complanarentur, scripturæ sacræ in mediis foris igni comburerentur, qui ecclesijs præerant in vinculis ponerentur, ac demum dijs immolare, exquisitis

sitis supplicijs cogerentur. Tunc quidam timore perterriti cædebant, quidam verò diuina virtuti suffulti, ad superna tormentis conuolabant. Passa est, sub hac clade, legio sanctorum Thebeorum, continens milites sex millia sexcentos, & sexaginta sex, qui iubente Maximiano, pro fide Christi laudabiliter martyrium compleuerunt. Ex hac autem martyrum multitudine, nomina nobis sunt aliqua comperta, scilicet Mauricij, Exuperij, Candidi, Victoris. Innocentij, atque Vitalis. Sed cætera nomina, quæ nobis sunt incognita, in libro vitæ continentur ascripta. Apud Castrum Solodorum, passio Victoris, & Vrsæ celebratur. Martyrium etiam Gereonis, sociorumque eius. ccc. & .xxviij. apud Agrippinam Coloniam impletur. Hæc persecutio tam crudelis & cruenta sæuiebat, vt intra vnum mensem. xvii millia martyrum passi inueniantur. Nam & oceani limbum transgressa, Britannis lampades sanctorum martyrum clarissimas accendit. Si quidem in ea passus est sanctus Albanus, de quo presbyter Fortunatus, in laudem martyrij, sic ait:

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Qui videlicet Albanus, cum perfidorum principum mandata aduersum Christianos desæuirent, clericum quendam persecutores fugientem hospitio recepit. Quem dum orationibus continuis, ac vigilijs studere conspiceret, subito diuina respectus gratia, exemplum fidei illius cœpit æmulari, ac salutaribus eius exhortationibus paulatim edoctus, relictis idolatriæ tenebris, corde integro efficitur christianus. Istius clerici nomen, licet Romanæ taceant historiæ, in historia Britonum tamen expressa continetur. Dicitur enim quòd Albanus, charitatis gratia feruens, confessorem suum Amphibalum à persecutoribus insectatum, in domo sua primum occuluit, & deinde, mutatis vestibus, sese discrimini mortis obtulit, imitans in hoc Christum, animam suam pro ouibus ponentem.

Deprædicatione sancti Amphibali & conuersione Albani.

IGitur singulis diebus, cum iam in vesperam hora declinaret, magister & discipulus, hominum frequentiam deuitantes, ad domum remotiorem, quæ tugurium vulgo solet appellari, se (d) proripiunt, noctem totam ibidem in dei laudibus transigentes. Et hęc faciebant nę secretum suum palam fieret infidelibus, qui cultores Christianæ religionis, non in fide sequi, sed persequi fideles contendebant. Verum aliquanto tempore interiecto, gentilis quidam ad iudicē audactar ingressus, quod factum fuerat indicauit, nihil omninò reliquit intactum, quò facilius vel obesset innocentionibus, vel iudicem impelleret ad furorem. Quib⁹ cognitis, iudex mox iracūdiæ furore succēsus, Albanum

d. Diuertūt.

banum, & magistrum illius ad suam præsentiam iussit euocari, vt cum ea, qua dignum erat, reuerentia, dijs suis victimas immolarent. Nolentes autem vi, & violentia comprehendi, vinculis arctari, & aris deorum, victimæ modo, iugulandos imponi. Sed huiusmodi decretum Albanum non latuit, qui principis insidias modis omnibus cupiens præuenire, hortatur Amphibalum vt, vrbe secedens, sibi præcaueat, dans ei clamydem auro textam, quò tutior ab hostibus redderetur. Vestis enim huiusmodi tantæ, tunc temporis, apud omnes dignitatis, tantæque fuit reuerentiæ, vt illa indutus, hostium cuneos penetraret illæsus. Ipse verò magistri sui caracallam sibi retinuit, certissimè sciens, quòd non æquis oculis eam sæuientes aspicerent inimici. Igitur Amphibalus, Albani adquiescens precibus, ante lucis exortum fugam arripuit, per viam tendens, quæ de ciuitate vergit ad Aquilonem Albanus vero eum conducebat, quādiu ambobus visum est expedire. Cumque discederent ab inuicem, & vltimum sibi valefacerent, quis eorum lachrymas, sine lachrimis, ad memoriam valeat reuocare? Itaque in VValliam Amphibalus ad martyrium festinat, Albanus autem habitu magistri vestitus est, vt vel hoc modo gentilium animos in se solum facilius prouocaret. At vbi dies exortus est, equites efferatis animis in ædes Albani irruunt, & vniuersa perlustrantes, ipsum tandem in tugurio reperiunt in habitu peregrino, nudis pedibus ante crucem domini, quam sibi magister suus reliquerat, precibus incumbentem. Mox illum inhumanè rapientes, vinculis constrictum ad præsentiam iudicis pertraxerunt. Qui tunc, cum vniuersa ciuitate, aris assistebat, vt dijs suis hostias immolarent. Albanus verò, vt se seruum crucis ostenderet, signū dominicum in manibus iugiter præferebat. Quem iudex vultu atrocissimo prospiciens, vt dijs offerret libamina, impetrauit. Cui beatus Albanus: Dijs vestris falsis nullo modo sacrifico, qui nec sibi, nec alijs aliquando profuerunt. Tunc, ex præcepto iudicis, Albanus apprehensus extenditur ad flagella, sed inter verbera verba dei iugiter resonabant. Cumque lictorum manus fatigarentur, & res effectum non haberet, sub custodia iudicis sex mensibus, & eo amplius iubetur detineri. Sed mox iniuriam martyris elementa testantur. A tempore namque comprehensionis illius vsque in diē quo carcere fuerat absoluendus, terram ros aut pluuia non infudit, sed in dies singulos tota regio sub sole ardentissimo torrebatur: non agri, non arbores, quicquam fructuum protulerunt, elemento contra impios

pios dimicante. Iudex autem,& ciues Verolani, plagam huiusmodi non ferentes.Albano crimen imponunt,congregatisque in vnū omnibus, ipsum sibi presentari fecerunt. Et dum staret in medio multitudinis,omnes vnanimi consensu, in sanctum dei mortis tulere sententiam,Ipse crucem domini,quam manu tenebat,frequenter deosculans,& adorans, causam suam domino commendabat. Albanus igitur de iudicio ad supplicium trahebatur. Cumque iter agentes,ad flumen rapidissimum peruenerunt , oratione ad deum emissa, inter vndas, viam populo patefacit. Tunc miles ille, qui trahebat Albanum ad supplicium,viso miraculo, ensem proiicit , fatetur errorem, & a sancto veniam deprecatur. His ita gestis inimici veritatis hominem arripiunt,dentes excutiunt , & omnia illius ossa immiserecorditer confringunt, & si nihil in corpore remansit illæsum, fides tamen.quæ feruebat in pectore, lædi non potuit. Tandem montis cacumen ascendentes, inuenerunt illic turbem hominum sine numero,qui sub sole ardenti siti æstuantes, extremum spiritum iam trahebant. Quorum miseriis Albanus condolens, in montes cacumine fontem orando produxit . Extinxerunt sitim homines infideles sed adhuc tamen humanum sanguinem sitiebant . Quid plura? Ex omni populo carnifex vnus eligitur, qui scelus præ omnibus perpetraret.Qui mox summis viribus ensem vibrans in ceruicem, vno ictu caput martyris amputauit: sed occulis ferientis simul cum capite martyris in terram cadentibus,ipse totus efficitur tenebrosus . Crux vero,quam vir sanctus iūgitur in manibus ferre consueuerat, felicitā cruore respersa, super herbam Decidit, eamque quidam Christian' occulte rapuit & ignorantibus paganis abscondit. Quo facto,miles ille ,quam paulo ante semiuiuum pagani reliquerant , annisu , quo poterat,montem manibus reptando conscendit . Tunc iudex viri vulneribus insultans, ait: Obsecra nunc Albanum,vt ossa tua dignetur in statum pristinum reformare Ego(inquit) credo , quod beatus Albanus,suis sanctis meritis,mihi poterit integram reddere sanitatē & ad clementiam perducere saluatoris. Tunc caput martyris reuerenter assumens,illudque corpori deuotus apponēs desperatum corporis robur recuperare cœpit & sanus effectus, Albani meritum,christique potentiam,omni populo audiente non destitit prædicare. Deinde terram aperiens , humo corpus Albani operit & tumulum desuper ipse composuit,Quo viso miles ille, ab hostibus crucis apprehendi iubetur, & nimis horrendo supplicio,sanctum illius corpus

Albanus fōtem orando de monte produxit Librans

discerpentes, ad vltimum caput gladio ampurarunt. Sicque miles ille, in fide christi perseuerans vno cum beatissimo Albano, corona martyrii meruit sublimari. Nocte igitur insecuta visa est columna lucis e tumulo beati martyris cœlos penetrare, per quem descendentes angeli & assendentes totam noctem in dei laudibus deducebant. Inter cætera vero que canebant, vox ista frequentius est audita Albanus vir egregius martyr extat glorioſus. Cumque ad hoc spectaculum subito fieret concursus paganorum, vnus ex omnibus in hanc vocem prorupit. Hæc miranda, que vidimus, Christum dei filium, liquido constat operari eamus & inquiramus virum dei, quia sicut nostis Albanum prædicando conuertit ad Christum. Cumque omnibus ista sententia placuisset, ad mille homines versus VValliam iter arripiunt, & virum dei amphibalum ibidem inuenerunt, regionis illius hominibus, verbum vitę predicantem. Cui aduentus sui causam exponentes, cruciem, quam suo quondam Albano commendauerat, cruore respersam obtulerunt. At ille deo gratias agens, nouis auditoribus fecit de religione sermonem. Cui mox illi consentientes signaculum, quod in Christo est ab eius sacris manibus, alacriter susceperunt, Et cum dies aliquot præteriisset, fama facti Verolamium peruolauit. Ciues vero nimio furore commoti, totis viribus cum ingenti streputi iter ineunt, ac si essent ad prælia processuri. Audientes autem celebre nomen Amphibali, post dies aliquot ad eum, fama ducente perueniunt, & in circuitu eius quos querebant, verbis illius inueniunr intendentes. At gentiles diabolica inuecti furia in sanctos dei gladiis sæuientibus irruunt, atque corporibus eorum minutim dilaceratis, beatas cœlo animas cum gaudeo intulerunt. Sicque pater a filio, fratres à fratribus, ciues à ciuibus trucidantur. Ex hac sacro collegio, vnus omnino superfuit, qui, in via corporis infirmitate detentns, adesse non potuit. Sanctus Amphibalus, vallatus corporibus occisorum, beatas animas domino comendabat, in quem cruenti carnifices, omnem iracundiam suam refundentes, & brachia loris dirissimis constringentes, ante equos suos versus ciuitatem Verolamium, nudis incedere pedibus compulerunt. Sed quo magis albano suo appropinquauit, eo amplius asperitas viarum, & laboris iniuria mitigatur. Et dum iter agitur, hominem languidum videntibus cunctis, vinctus Amphibalus a vinculis infirmitatis absoluit. Denique cum sua iam possent mœnia cernere ciuitatis, paululum in loco deserto scuto reclinant, & hastas telluri defigunt. Cæteris quiescentibus

centibus, solus Amphibalus requiem non habebat sed suos persecutores, verbum salutis docuit, quod verbum dei non potuit alligari. Nuntiatur interim in ciuitate quod ciues in patriã remeassẽt, & quod magistrum Albani secum reduxissent, Dictum est etiã quod omnes, pro quibus iter tam laboriosum assumpserant, in extremis finibus perierunt. Iudex autem, cum talia cognouisset coram omni populo dixit, Egrediamur vniuersi & inimico nostro occuramus, vt qui dignoscitur offendisse, ab omnibus sibi vindictam sentiat irrogari. Tunc alter alterum vt velocius eat, hortatur, & in suum exitant inimicum. Tendentes ergo per viam, quæ de ciuitate vertit ad Aquilonem, vrbẽ fere vacuam reliquerunt. Et venientes ad virum dei, inuenerunt eum vinculis irretitum. Quem mox atrocius arripientes expoliauerunt visseraque eius ferro patefacta, palo in terram confixo circumligantes sanctum dei in sercuitu pali ambulare fecerunt. Vir dei Amphibalus inter tales & tot angustias cõstitutus cum nullo daret doloris indicia, inimici crusis acriores effecti eum, quasi ad signum statuunt, cultellisque & lanceolis, quod reliquum erat corporis confodiunt, & confringunt. Tunc plurimi constantia beati martyris inuentes & magis magisque admirantes. Christianæ se fidei subdiderunt, excelsa voce deum deprecantes, vt meriti beati martyris, & intercessione, æternæ vitæ participes fieri mererentur. Quo cognito, speculatores mille vires morti tradiderunt beato Amphibalo intuente, eorumque animas deo commendante. His ita gestis ferunt impii in necem innocentis, & vt beatum spiritum eiciant, saxorum grãdine grauiter conquassãt. Ille vero, in oratione persistens, nec in partẽ alterã vel ad horam declinauit. Sed cũ tandem inuictum spiritum cœlo esset redditurus, duo angeli cœlesti fulgore radiantes, de supernis ad eum veniebant, qui beati viri animã nimio candore fulgentem, secum assumẽtes in cœlum cũ hymnis & laudibus detulerunt. Voxq; de cœlo ad eum facta est, audientibus cunctis, in hũc modum: Amen dico tibi, quia hodie cum discipulo tuo Albano eris in paradiso. Tunc quidam fidelis in Christo, beati martyris corpus clam auferens, sub terra reuerenter occultauit, Eodem tempore passi sunt in Britannia, Aaron & Iulius cũ alijs pluribus viris & fœminis, qui ad desiderabile cœlestis Hierusalem gaudium per martyriũ conuolarunt, existente tamen beato Albano Anglorum prothomartyre, qui britanniã primitiuo sãguine purpurauit. Sub eadem autem clade passus est Pamphilus, cuius vitam Eusebius, Cæsariensis episcopus, tribus libris comprehendit,

Anno

Imperatores purpurã deponunt.

A Nno gratiæ cccIIij Diocletianus Nicomediæ Maximianus Herculeus Mediolani, purpuram deposuerunt. Attamen cœpta semel persecutio, vsque ad septimum annum Constantini, feruere non cessauit.

Galerius imperator.

A Nno gratiæ cccv. Galerius Romanum adeptus imperium tribus annis imperauit. Eodem etiam anno, qui persecutionis, est annus tertius, Constantius, vir summę magnitudinis, Eboraci in Britannia diem clausit extremum, cuius filius Constantinus, Britanniæ regnum suscipiens, in maxima tranquillitate & honore præesse studebat.

Vndecima persecutio in Christianos.

A Nno gratiæ. cccvi. Maximinus & Seuerus, a Gallerio Maximiano Cæsares facti persecutiones in Christianos accumulant, Passus est autem ea tempestate Petrus Alexandriæ episcopus & cum eo plures Aegyptij. Passus est etiam Lucianus. Antiochenæ ecclesiæ presbyter, & Romæ, Timotheus. x. kalend Iulij.

Constãtinꝰ imperator.

A Nno gratiæ cccvii. Constantinus, Constantij & Helenæ filius in Brittannia ex rege imperator creatus annis viginti, & mensibus decem imperauit.

Sanctus Nicolaus.

A Nno gratiæ cccviij Nicolaus, vir sanctitate & virtutibus insignis, Myrrhæ metropolis episcopus consecratur.

Eusebius Papa.

A Nno gratiæ cccix Eusebius sedit in cathedra Romana, annis ii. & totidem mensibus eodem anno Galerius vitam finiuit & Cõstantinus solus imperauit.

De pascasio & Philea.

A Nno gratię cccx. Pascasius in viennensi ecclesia floruit & Phileas Aegiptius librum de laude martirij elegantissimè composuit & tandem per Martyrium gloriosę vitam terminauit

Melchiadea Papa

A Nno gratiæ. cccxi, Melchiades sedit in cathedra Romana, annis iii. mensibus octo. & diebus totidem.

Constantinus Romã pergit.

A Nno gratiæ. cccxii Maxentius, Herculei Maximiani filius, Romæ Augustus est appellatus, qui tyrannicen in populo Romano exercens, quosque nobilissimos subuertere nitebatur. Incubente ipsius furia, fugerunt exterminati ad Constantinum in Britanniam, & honorifice excipiebantur ab ipso. Denique, cum multi ad ipsum confluxissent, monuerunt eum in odium Maxentij, talia sępe referentes illi, tu solus de genere nostro es, quod amissimus expullo Maxentio nobis reddere potes, Romanũque imperium q̃ tibi debetur, nobis auxiliantibus, poteris obtinere. Est namque nobi copia auri & argẽti, ac robustissimorum militum maxima multitudo. His igitur,

& alijs

& aliis incitatus Constantinus stimulis, parauit nauigium, Romanorũ consilio in omnibus adquiescens.

ANno gratiæ. cccxiii. Constantinus, Romam veniens tres auunculos Helenæ matris suæ, Trahernium scilicet Marium, & Leolinum, cum innumera militum multitudine secum conduxit. Expulsoque Maxentio tyranno proscriptos omnes, pristinæ restituit dignitati, Tres quoque auunculos matris suę in ordinem senatorium promouit, & deinceps monarchiam mundi cum tranquillitate tractauit. Cessãte persecutione, pax est ecclesie reddita.

Eodem anno, cessante persecutione Christianorum, pax ecclesiis data est, que per decem annos preteritos durauerat aut quiddam simile, vt Beda in historiarum libro i. cap. vi. commemorat: dicens. Interea Diocletianus in oriente, Maximianus Herculeus in occidente vastari ecclesias, affligi interficique Christianos, decimo post Neronem loco preceperunt. At vbi turbo persecutionis, elapsis decem annis conquieuit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis syluis remotis, locis desertis abditisue speluncis occuluerant, sanctorum ecclesias ad solum vsque destructas renouãt, basilicas sanctorum martyrum fundant, construunt & perficiunt, ac veluti victrina signa propalant, dies festos celebrant sacra conficiunt.

Hoc denique tempore, Basilica in honorem beati Albani construitur, Anglorum prothomartyris, Beda in historiarum lib i cap. vi. taliter referente. Passus est beatus Albanus, die .x. kalend. Iuliarum iuxta ciuitatem Verolamium, quæ nunc a gente Anglorum VVarlamcestria, vel VVatlingecestria appellatur, vbi postea temporum, Christianorum serenitate, ecclesia est mirandi operis atque eius martyrio condigna, fabricata .x scilicet annis post passionem eius elapsis In quo videlicet loco vsque in hodiernum diem curatio infirmorum, & frequentium operatio virtutum non desinit celebrari. Quod autem ciuitas memorata, nomine censetur bifario, hæc ratio. Ab alueo enim, quæ VVarlame, dicitur, & ad orientalem ciuitatis plagam defluit, VVarlamcestria. A via autẽ regia, quæ VVatlingecestre nuncupatus, & ad partem ciuitatis tacet occidentalem VVatlingecestria nominatur. Pax quoque in britannorum ecclesiis, vsque in tempora Arriana, vsque permansit illibata.

ANno gratiæ, cccxiiij. Octauius, Genuisiorum rex insurrexit in proconsules Romanæ dignitatis, quibus regimẽ Britanniæ fuerat cõmissum, & ipsis interfectis solio regni sese insigniuit. Cumque ad Constanti

De octauio Genuisiorũ rege.

Constantino, Romæ nunciatum fuisset, Trahernium, auunculum matris suę cum tribus legionibus, vt insulam Romanæ restitueret dignitati, Appulsus itaque Trahernius in Insulam, ciuitatem Kaerperis, quæ nunc Porcestria dicitur, infra duos dies cepit. Quo diuulgato Octauius in manu forti venit eis obuiam & prælio commisso, Trahernium agminibus laceratis in fugam conuertit. At ille Albaniam petens, equoreo cursu prouincias cœpit deuastare. At Octauius, cæteris resociatis in prouincia, quæ VVestmarlade dicitur dimicauit cum eo. Sed consternatus Octauius sine victoria diffugit, Trahernius que insecutus eum, diadema illi cum regno eripuit. Porro Octauius Norvvegiam petens, à rege Humberto, auxilium postulauit

Sanctus Siluester papa.

ANno gratiæ cccxv sanctus Siluester sedit in cathedra Romana, annis xxiii. mensibus x & diebus xi. & cessauit sedes diebus xv. Describitur autem hic vir sanctus fuisse angelicus, sermone nitidus, opere sanctus, consilio magnus, fide catholicus, spe pacientissimus, charitate diffusus, orphanorum & viduarum consolatio, monachorum & clericorum sustentatio, laicorum & pauperum defensio, matronarum & virginum subleuatio. Talibus igitur, ac tantis virtutibus decoratus, coram deo & hominibus honorabilis habebatur.

Octauius regnum amissum recuperat.

ANno gratiæ cccxvi. Octauius supra memoratus propter amissum regnum anxius, fraudibus suis fecit effectum, vt omnes Trahernium interficere conarentur. Denique dum quadam die Trahernius ab vrbe Lodonia rediret, Comes quidam sub municipio oppidi, in quadam conualle delitescens, ipsum interfecit. At Octauius in Britanniam reuersus Romanis discipatis, regnum occupauit, & illud annis multis pacifice gubernauit.

Fugit sanctus Siluester Pietas constantini

ANno gratiæ cccxvii sanctus Siluester persecutionem Constantini imperatoris fugiens, in monte Seraphi delituit.

ANno gratiæ cccxviii. Constantinus Augustus cum Philippum Chrisbranis stragem fecisset, Elephantino morbo grauiter est percussus, cumque de illum haberet vt balneum sibi fieret de sanguine innocentum puerorum adducti sunt infantes multi ad eum. At eorum matres soluta crinibus pectoribus que nudatis, coram eo prostratæ, gemitum dantes, & vlulatum, horrorem illi minabant & suis magnatibus inculcabant. Tum imperator, talem facinus abhorrens, iussit filios matribus reddi cum donis amplissimis, vt quæ flentes venerant,

nerant,

nerant, gaudentes reuerterentur. Hoc opus pietatis respiciens deus, nocte sequenti misit ad eum Apostulos Petrum & paulum, qui talia sibi referebant. Quoniam effusionem innoxij sanguinis horruisti Constantine, missi sumus á deo dare tibi salubre consilium recuperandæ sanitatis. Mitte igitur ad Siluestrum, Romanæ ciuitatis, episcopum, qui in monte Seraphi latitat, per quem, cum in vnum deum credideris, & in piscina lauacro baptismali ablutus fueris, ab omni lepræ contagione mundaberis. Exurgens igitur imperator, Siluestrum ad se venire fecit. & omnia, quæ sibi dicta & visa fuerant, diligenter exposuit. Tunc sanctus Siluester illum in fide roboratum baptizauit. Qui consurgens à fonte, Christum se vidisse confessus est, & à lepra perfectè mundatus, iussit imperiali edicto, deum verum vnum, omnipotentem, à tota vrbe coli, & huius præcepti contemptores puniri,

Cõstãtinus iussit ecclesias cõstrui.

A Nno gratię. cccxix. Constantinus imperator, iam perfect⁹ Christianus, licentiam dedit liberè restaurare & fabricare in honorem Christi ecclesias, ac eisdem per totum ferè Romanum imperium priuilegia dedit, vt populus Christianus, ordinatis liberè episcopis & episcopatibus, viueret liber & indemnis.

De hæresi Arriana.

A Nno gratiæ cccxx. hæresis Arriana exoritur, dicta ab Arrio, Alexandrino presbytero, qui coæternum patri filium non agnoscens, diuersas in trinitate substantias astruxit, vnam maiorem alia asserens contra illud Dominicum: Ego & pater vnum sumus. Ad damnationem istius & integræ fidei reformationem, ex orbe terrarum concilium à Constantino congregatur. cccxviii. episcoporum.

Concilium Arelatense.

A Nno gratiæ. cccxxi. sacratissimum Arelatense consilium sexcentorum episcoporum colligitur, Mauritio eiusdem ciuitatis tunc existente episcopo.

De hæresi Donatistarum.

A Nno gratię. cccxxi. Donatistarum hæresis in Africa exoritur à Donato quodam initium habens, qui de Numidia veniens totam pene Africam sua persuasione decepit, asserens minorem patre filium, & minorem filio spiritum sanctum, catholicosque post lapsum baptizandos.

Cõstãtinus multitudinẽ barbarorũ vicit.

A Nno gratiæ. cccxxiij. Gens multa barbarorum collecta est, super flumen Danubium, parata ad bellum contra Romanos, quod audiens Constantinus parauit exercitum, & profectus est obuiam eis. Nocte verò sequente venit ad eum vir splendidissimus, dicens ei. Constantine, respice in cœlum, & vide. Intuens autem in cœlum

vidit signum sanctæ crucis, & iussit antecedere se signum, confidés in eo, quia in eo, splendido fulgore radiante, viderat inscriptum. In hoc signo vinces. Quo viso, crucem sibi consimilem fecit, pro vexillo imperiali, signo hostibus nimis terribili. Et superuenientes barbari ceciderunt in prælio, miserabiliter trucidati, & mortua est ex eis infinita multitudo. Deinde dominus victoriam Constãtino, per virtutem sanctę crucis.

De iuctione sãctę crucis.

ANno gratiæ.cccxxiiii. Helena Constantini mater, diuinis admonita visionibus, Hierosolymam petiit, crucemque dominicã diligenter quærens, pro vna, tres reperit. Sed perturbat reperti muneris lætitiam vniuscuique crucis indiscreta proprietas. Denique ex tribus inuẽtis crucibus, per quandã laguida, quæ per verã crucem perfectè curabatur, indubitanter certificabatur. Clauos quoque, quibus dominicum corpus fuerat affixum, ad filium materno affectu deferens, frenos inde componere iussit, quib⁹ in ancipiti bello vteretur, vt propheriam adimpleretur. Et erit in die illa, q⁹ in freno equi sanctum domino vocabitur.

Claui quibus transfixum est corpus dominicũ

ANno gratię cccxxv. Constantinus fecit baptisterium Romæ miro opere, iuxta Basilicam beati Ioannis baptistę, quæ appellatur Constantiniana, vbi prius baptizatus fuerat. Et Basilicam beato Petro de templo Apollinis, nec non & beato Paulo. Corpus quoque vtriusque ære circumdedit quinque pedum glorioso.

Cõstãtinus ecclesiã beati Petri fabricauit.

ANno gratiæ.cccxxvi. imperator iussit fieri Basilicam, in palatio Sorano, quæ appellatur Hierusalem, vbi partem sanctæ crucis deposuit, & basilicam beatæ martyris Agnetis, rogatu Constantiæ filiæ suæ, vbi ipsa Constantia, soror Augusti, baptizata est.

Fabriau r Romæ eccle sia, quæ Hie rusalem ãpellatur.

ANno gratiæ.cccxxvii. idem imperator fecit basilicam in honorem sancti Laurentij martyris, via Tyburtina in agro Verano, vbi idem martyr sepultus fuit.

Ecclesia sãcti Laurẽtij

ANno gratiæ. cccxxviii. sanctus Papa Siluester constituit, vt sanctum crisma, non à presbyteris, sed ab episcopis veneranter cõsecraretur.

De crisma tis cõsecratione.

ANno gratiæ.cccxxix. congregati sunt coram Constantino, & Helena matre eius, sapientiores Iudęorum. cxx. vt disceptarent contra Papam Siluestrum, asserentes fidem Christianorum esse inanem, & non à deo, sed ab hominibus ratione carentibus, inuentã, Quibus sanct⁹ Siluester agmine fultus. xxiiii. episcoporum viriliter resistens, authoritatib⁹ tam veteris, quam noui t[illegible] omnes cõfusos reddidit,

Disceptatio sancti Siluestri pape cõtra Iudæos.

reddidit,& elingues. Quorum maxima pars , relicta Iudaismi cęcitate, ad fidem trinitatis quam infestabant, fuut conuersi. Per taurum quoque ferocissimum,in pastura Iudæorum necatum,nec potentium resuscitare.sed postea quam beatum Siluestrum suscitatum,multorum est fides Christianorum roborata.

A Nno gratiæ.cccxxx.imperator Constantinus fabricauit ecclesiam beato Petro &(r)Paulo apostolis,via(s)Lauicana,iter.ij,lauros. Ecclesiæ fabricatæ rMarcellino martyribus sLabicana. Mausolum

A Nno gratiæ. cccxxxi.imperator constructit Mausoleum , miro opere fabricatum, vbi postmodum matrem suam in Sarcophago pretiosissimo sepeliuit.

A Nno gratiæ .cccxxxij .imperator fecit ecclesiam. in ciuitate Hostia, iuxta portam vrbis Romę, in Honorem beatorum Apostolorum Petri & Pauli,& S.Ioannis Baptistæ , & in ciuitate Albanensi,basilicam in honorem eiusdem sancti.

A Nno gratiæ. cccxxxiij. imperator Constantinus construxit ecclesiam in vrbe Neapoli,miro opere,omnibus apostolis & martyribus, & in Drepana ciuitate Bithyniæ, fabricauit ecclesiam in honorem martyris Luciani. Vrbemque nouis ædificijs instaurans , ex vocabulo matris suæ,Helenopolim nuncupauit. Idē cōstruxit ecclesiā

A Nno gratiæ .cccxxxiij. Romæ ordinantur episcopi Marcus & Iulius Romani Gothos in Sarmatarum regione vicerunt. Edicto Constantini gentilium templa subuersa sunt. Gentilium templa subuersa.

A Nno gratiæ. cccxxxv. imperator Constantinus vrbem sui,nominis titulo insignitam,in Thracia statuęs,sedē Romani imperij & caput Orientis esse voluit,& caput mundi Romā,quā beatis Petro & Paulo sub testamento tradidit.Nobiliores quoq; Romanorum, ac totum penè senatorum ordinem cum vxoribus & liberis, in secunda noua Roma,scilicet Constantinopoli,habitare constituit. Constantinus beato Petro & Paulo Romā reddidit

A Nno gratiæ cccxxxvi.Reccius, Augustinensis episcopus, famæ habetur celeberrimæ, & Iuuencus presbyter Hispan'qui Hexametris versibus,quatuor libros euangeliorum composuit. Iuuencus presbyter.

A Nno gratię.cccxxxvij.imperator statuit, citra vllam hominum cædem,paganorum templa claudi,araſq; deorū omnes cōfringi. Imperator statuit,aras deorum confringi.

A Nno gratiæ.cccxxxviij.Firmianus ,qui & Lactantius , Arnobij discipul', Nicomediam,ad scribendum rethoricam se contulit. Firmianus rethoricam scripsit.

A Nno gratiæ.cccxxxix .Iacobus , Nizibenæ ciuitatis episcopus qui in Nicena Synodo,cum alijs episcopis , Arrianam hęresim dā nauit,insuper multorum scriptor librorū,in ecclesia clarissimè fulsit.

Mors sancti Syluestris & imperatoris Constantini.

ANno gratiæ. cccxl. magnificus imperator Constantinus vitam laudabilem, glorioso fine, terminauit. Quo etiam anno sanctus Syluester, viam vniuersæ carnis ingressus, migrauit ad dominum. Dignum planè, & omnino conuenens, vt, qui simul circa incremẽtum ecclesiæ perseueranter laborauerant, simul reciperent pro meritam pro labore retributionem.

De hæredibus Constãtini.

ANno gratiæ. cccxli. Constantius, cum Constantino & Constante fratribus, imperauit Annis, xiiij. Eodem anno Marcus sedit in cathedra Romana, Annis duobus, mensibus octo, & diebus viginti.

Sanctus Nicolaus obijt

ANno gratiæ. cccxlii. Iacobus Nizibenus episcopus, vir in scripturis humanis & diuinis eloquens, obijt. Eodem anno sanctus Nicolaus, Mirreæ metropolis episcopus, migrauit ad Christum.

ANno gratię. cccxliii. Iulius sedit in cathedra Romana, Annis. xj. mensibus. ii. & diebus septem.

Impietas Arriana fluit.

ANno gratiæ. cccxliiij. impietas Arriana, exilijs, carceribus, & varijs afflictionum modis, primum Athanasium, Alexandrinæ vrbis episcopum, postea alios præclaros episcopos persecuta est.

Maximinus episcopus.

ANno gratiæ. cccxlv. Maximinus Treuirorũ episcop' claret, a quo Athanasius, dum á Constantino quæreretur ad pœnam, honorificè est susceptus, & protectus,

Synodus Arelatẽsis.

ANno gratiæ. cccxlvi. Nectarius, Viennensis ecclesiæ episcopus, in doctrina fidei extitit gloriosus, ille in Synodo Arelatensi primus interfuit, & patris, & filij, & spiritus sancti vsiam, vnius esse naturæ, & potestatis, deitatis, & virtutis docuit, & in ecclesia prædicauit.

Antoninus heremita obijt.

ANno gratiæ. cccxlvii. Antonius monachus. cv. ętatis suæ Anno, in hęremo migrauit ad dominum.

De reliquijs beati Timothei.

ANno gratię. cccxlviii. reliquiæ beati Timothei Constantinopolim referuntur.

De morte turpissima Arij hæretici.

ANno gratię. cccxlix. dum Arrius hęreticus, Constantij fauore fretus, Constantinopolim ad ecclesiam pergeret, contra fideles Christi de fide dimicaturus, diuertens per foram Constantini vt ventrem purgaret, omnia viscera sua cum vita & hæresi, ibidem repente reliquit.

Ossa sancti Andreæ, & sancti Lucæ

ANno gratiæ. cccl. Constantio Romam ingresso, ossa sancti Andreę apostoli & Lucę Euangelistæ, Constantinopolim delata, ibidem honorificè deponuntur.

Hilarius per Arrianos exulat.

ANno gratiæ. cccli. Hilarius, Pictauiensis episcopus, qui pulsus ab Arrianis in Phrygiá exulauerat, cum apud Constantinopolim

Constan-

Constantio librum porrexit, ad Gallias repedauit.

ANno gratiæ.cccliij. hæresis Anthropomorphitarum, in Syria & Macedonia nascitur, ab Anthropo quodam inducta, qui Iesum tantum humanam formam habere asserebat, & corporis partibus deum esse distinctum, quod Catholicæ fidei est contrarium. Eodem tempore, floruit Paphnutius episcopus, virtutibus clarus. Hæresis Anthropomorphitarum.

ANno gratiæ.cccliii. Donatus, artis grammaticæ scriptor & institutor, Romæ illustris habetur. Donatus grãmaticus.

ANno gratiæ.cccliiij. Eusebius Cæsareæ Palestinæ, in scripturis diuinis studiosissimus, primum in hæresim Arrianam lapsus sed correctus moritur. Eusebius obijt.

ANno gratiæ.cccliv. Eustachius, Antiochię episcopus, aduersum Arriana dogmata opuscula componens, tandem exulauit. Eustachius episcopus

ANno gratiæ. cccliv. Eustachius, Antiochię episcopus, cum exularet Liberius sedit in cathedra Romana annis decem.

ANno gratię.cccliv. Marcellus, Ancyranus episcopus, contra Arrianos multa scribens, Sabellianæ hæreseos arguitur, sicut meminit Hilarius. Porrò ille defendit se non esse illius dogmatis, cuius accusatur.

ANno gratiæ.cccliviii. Basilius, Ancyranus episcos Macedoniæ, cum Eustachio Sebasteo, princeps fuit, & artis medicinę periit.

ANno gratię.cccliv. Lucifer, (b) Carelanus episcopus, à Constantio in exilium pellitur, eò quòd Nicenam fidem damnare nollet. Sed ab exilio reuersus hæreticis consensit, & á communione ecclesię recedens cum authore suo Lucifero, qui manè oriebatur, cadere non diffugit. b. Carelatenus.

ANno gratiæ.cccliv. Eusebius, Vercellensis episcopus, à Constãtio pro confessione fidei Catapolim exilio pellitur, vnde reuersus fraude Arrianorum interficitur. Persecutio Arriana. sæuit.

ANno gratię. cccliv Hilarius, Pictauorum Aquitanię episcopus, procuratione Saturnini Arelatensis episcopi, de Synodo in Phrygiam sub Constantio pulsus in exilium. xii. libros aduersum Arrianos confecit. Et librum de synodis ad Galliarum episcopos, ab exilio reuersus, conscripsit.

ANno gratię.cccliv. Constantius imperator. Liberium Romane sedes episcopum, ad peersçutionè Arrianorũ, expulit in exilium, quo pergentem Fortunatius, Aquilensis episcopus, primus tollici tauit. Cõstantius in hęresim labitur.

Serapiõ moritur.

tauit,& fregit,& ad subscriptionem hæreseos intrusit.

ANno gratiæ.cccLxiii. *Serapion*, Thaneos episcopus, elegantis ingenij,sub Constantio, in confessione fidei prælarus, moritur.

Mortuo Cõstantio successit Iulianus.

ANno gratiæ.cccLxiiii.Acarius, Neocæsareæ episcopus *in* tantum sub Constantio claruit, *vt* Felicem Romæ episcopum pro Liberio consecraret. qui Anno integro permansit. Eodem anno imperator Constantius periit, & Iulianus imperium adeptus, duobus annis, & octo mensibus imperauit. Hic ex clerico imperator effectus,in culturam lapsus est idolorum,martyriaque inferens Christianis, callidis eos odijs transmisit ad superna. Inter alios verò, qui in toto orbe pro Christo passi inueniuntur, Ioannes & Paulus Romæ martyrium illustre duxerũt. Idem,in odium Christianorum,templum Hierosolymis, *Iudæis* reparare permittit. Qui,cum ex diuersis prouincijs collecti.noua fundamenta constituerent,subitò nocte ob orto terræmotu, saxa ab imo fundamenti concussa longè lateq; referuntur dispersa. Igneus etiam globus, ab interiore locò templi egressus,ædes plurimas eorum suo prostrauit incendio.

Ossa beatij Ioannis Baptistæ sparguntur

ANno gratiæ. cccLxv. Pagani apud Sebasten, Palestinæ vrbem sepulchrum beati *Ioannis* baptistæ inuadentes,ossa dispergunt, eadem rursus collecta, & cremantes latius per agros spargunt ,sed dei prouidentia affuerant quidam monachi ex Hierosolymis cum aliis mixti,qui omnia quæ poterant ablata,prius ad partem suum Philippum , deinde ad summum pontificem reuerenter detulerunt. Eodem tempore,apostata Iulianus ossa venerabilis Iacobi , Nizibeni episcopi, extra ciuitatem iubet effetri : Nec multò post,cum exercitum contra Persas ordinaret (incertum est à quo) premitur,intestina sua per aëra proijciens , insano furore Christum dominum blasphemauit; Vicisti(inquiens)Galileæ, vicisti.Imponitur tamen hoc miraculum matri Saluatoris, quæ per beatum Mercurium, militem suum,hanc vindictam mirabiliter perpetrauit.

Liberius,sedit in cathedra Romana.

ANno gratiæ cccLxvi. Liberius,Romanæ vrbis episcopus, Felice defuncto, ab exilio reuersus, sedit iterum in Cathedra Petri annis.v. Eodem anno Iouinianus imperium adeptus, vno anno & octo mensibus præfuit, & regnauit. Qui sese statim Christianum affirmãs paganis se præesse nolle asserùit. Quibus auditis totus exercitus, qui per *Iulianum* nomen Christi abiecerant, Christianos sese esse confessi sunt . Sed tanti imperatoris pia,letaque principia,mors immatura præuenit. Eodem tempore synodus Antiochiæ , à Mileto suisque collecta

collecta est in qua Macedonianum dogma praue firmatum est. Dictum est autem à Macedonio, Constantinopolitano episcopo, qui spiritum sanctum, deum esse negauit.

A Nno gratiæ.cccLxvii. Valentinianus cum Valente fratre imperauit annis decem. Eodem tempore Appolinaris, Laodicenus episcopus, multimoda nostræ religionis scripta composuit. Sed incautus postea à fide deuians, hæresim sui nominis instituit, dicens, Christum tantummodo corpus sine anima suscepisse. Valentinianus imperator.

A Nno gratię cccLxviii. hæresis Photini & Eunomij agnoscitur. Fuit enim Photinus Siranę vrbis episcopus, qui astruxit, Christum a Maria per Ioseph, nuptiali coitu, conceptum. De hæresi Photoni.

A Nno gratiæ cccLxix. Gothi apud Histrum bifariè, inter Frigedernum & (g) Alaricum diuisi sunt. Sed frigidernus Alaricum Valentis auxilio superans, huius beneficii gratia de catholico Arrianus cum omni gente gothorum effectus est. Hoc tempore, Hilarius Pictauiensis scribit (g) Ataricum

A Nno gratiæ cccLxx VVilfila Gothorum episcopus, Gothicas reperiens literas, vtrunque testamentum in linguam propriam transtulit.

A Nno gratiæ cccLxxi Damasus sedit in Cathedra Romana annis xviii. mensibus duobus & diebus decem, & cessauit sedes.xxi diebus. Damasus papa de adulterio accusatus per xliiij. episcopos purgatus est. Damasus Papa. xxxi.

A Nno gratiæ cccLxxii Damasus Papa fecit Basilicam iuxta atrium in honore sancti Laurentii, & eam donis amplissimis decorauit. Fit Basilica sancti Laurentii martiris.

A Nno gratiæ cccLxxiij Valens ab Eudoxio Arrianorum episcopo baptizatus, Christianos persequitur.

A Nno gratiæ.cccLxxiiij. Damasus Papa construxit Basilicam Catumbis, vbi iacuerunt corpora sanctorum petri & Pauli & plateam, vbi corpora sancta iacuerant, versibus decorauit.

A Nno gratiæ cccLxxv. Octauius Britonum rex supra memoratus confectus senio, diem clausit extremum. Qui vnicam tantum habens filiam masculina prole carebat. Mansit itaque in dissidio aliquandiu Britannia, quia diuersi diuersa sentiebant, cui puellam cũ regno maritarent Octauius rex Britonũ obiit.

A Nno gratiæ cccLxxvj. Damasus constituit dicere in ecclesia, in fine psalmorum, Gloria patri & filio spiritui sancto. Damasus instituit dicere Gloria patri in fine psalmi.

Anno gratiæ cccLxxvii. Gratianus Romanum adeptus imperi

 um,

um, annis sex imperauit. Eodem tempore, sanctus Ambrosius consecratus est episcopus Mediolanensis, cui' industria omnis Italia in fide Christi robur suscepit.

Monachi nolentes militare iuciantur.

ANno gratiæ. cccLxxviii Valens cum Gratiano, lege, data, vt monachi militarent, nolentes fustibus iussit occidi.

Maximianus senator. rex Britonũ efficitur.

ANno gratiæ cccLxxix. magnates Britanniç, vt firme pace fruerentur, miserunt legatos Romam, vt Maximinianum senatorem inuitarent ad coniugium filiæ Octauii regis superius memorati. Erat enim patre Britannus Leolino Constantini auunculo procreatus, matre vere natione Romanus, ex vtraque parte regalem originem ducens. Cumque nuntij Maximiano causam sui aduentus intimassent, illico adquieuit, quia ab imperatoribus Gratiano & Valentiniano plurimum infestabatur. Britanniamque petens, Francorum vrbes & mœnia subuertens, sibique subiciens, auri ibidem argenti copiam adquisiuit. Sed cum tãdem in Portu Hamonis applicuisset, obuiauit ei Conanus nepos regis Octauij, cum tota iuuentute regni præliari cupiens, qui omni nisu in regnum anhelabat, Porro fauentibus Britannis, expulso Conano, filiam regis maximiano lege maritali copularunt. At Conanus vltra modum indignans, Scotiam petiuit & exercitum colligere vacauit. Deinde cum omni multitudine suæ gentis, Humbri flumen pertransiens quasque prouincias cœpit depopulari. Porro Maximianus superueniens, illum bello superauit, sed tandem interuenientibus amicis concordia inierunt

De primo rege Francorum. g) Athica.

ANno gratiæ cccLxxx. Rebellantes Alemannos, Franci inter Danubium & Mæotides paludes, iuncti Romanis superauerunt. Vnde imperator Valentinianus, lingua (g) Achaica Francos, à feritate & duritia, atque audatia, primus voluit appellari. Qui post paululum cum tributa Romanis negarent, & Romanorum imperium ferre non possent, egressi à Sicambria, peruenerunt in extremis partibus Rheni fluminis in Germanorum oppidis, qui ibi aliquot annis cum principibus suis Marcomiro, & sub none residerunt. Vbi primum regem Pharamundum sibi statuentes, legibus se subdunt, quas priores eorum Guisonastus & Salgastus inuenerunt.

Titus episcopus moritur.

ANno gratiæ. cccLxxxi. Titus Hostienus episcopus acerrimus contra Manichæos disputator, moritur. Eodem tempore, Athanasius Alexãdrinus episcopus multas Arianorum perpessus insidias, sub principe Valentiniano moritur. Priamus rex francorũ primus sex annis regnauit.

Anno

A Nno gratiæ cccLxxxii. Theodosius, Romanum assecutus imperium, annis.xvi.Imperauit.Cuius temporibus *Gregorius Nazianzenus*,vir eloquentissimus,preceptor Hieronimi, debitum nature persoluit. Gregorius Nazianzen' moritur.

A Nno gratiæ cccLxxxiij Basilius , Cæsarienſis,& Effrem, Edissenæ ecclesiæ diaconus,moriuntur. Basilius.

A Nno gratiæ cccLxxxiiij.Sanctus Martinus nascitur .Eodem anno Theodosius Alanos,Hunnos & gothos,magnismultisque preliis deuicit,Et *Maxim'*,Pictos & Scotos Britanniã incursantes superat. Sanctus Martinus.

A Nno gratiæ cccLxxxv.Arriani,Theodosij principis studium fidei non ferentes,post quadraginta annos ecclesias, quas vi tenuerãt reliquerunt.

A Nno gratiæ cccLxxxvi . Francorum rex Marcomirus, inter triginta quatuor dies obiit.Niceta , Viennensis episcopus, in doctrina præclarissimus insignis habetur. Marcomirus rex francorum.

A Nno gratiæ cccLxxxvii.*Iustus* Lugdunensis episcopus qui post modum relicta sede vitam Anachoreticam præelegit, in Aegypto moritur Eodem anno synodus cl patrum Constantinopolim congregatur aduersus Macedonium hęreticum , Damaso Romę residente. Concilium Constantinopoli celebratum .

A Nno gratiæ cccLxxxviii.Siricius sedit in cathedra Romana,annis xv. mensibus xi,diebus xxv.& cessauit sedes diebus viginti. Siricius papa.

A Nno gratiæ, cccLxxxix, Theodosius , Arcadium filium suum consortem imperii sui fecit Eodem tempore,mortuo Auxentio episcopo sectę Arrianæ prauitatis assertore, cum inter catholicos de electione tractaretur, & Ambrosius, vir consularis ad populos sedandos aduenisset, subito vox infantis insonuit, Ambrosium futurum episcopum. Moxque Ambrosius,tunc catechumenus, capitur, baptizatur, & octaua die cum summa lætitia episcopus ordinatus. Et cum non multo post, idem Ambrosius verbum dei in ecclesia dei seminaret. Arrianorum quidam vidit Angelium dei ad aurum stantis episcopi,indicantem ei quid populo nunciare deberet. Quo viso miraculo, fidem quam prius expugnauerat,cœpit defendere. Theodocius imperator filium suũ consortẽ facit imperii.

A Nno gratiæ cccxc Maximus rex Britonum , propter auri & argenti copiam infinitam, & robustorum militum multitudinem in tantam superbiam est elatus,quod regno suo sibi non sufficiente, partes *Gallicanas* subuertere, sibique disponeret subiugare. Maximus rex Britonũ partes Gallicanas sibi subiugauit.

Parato

Parato itaque nauigio Armoricarum regnum, quod postea, minor Britannia dicebatur, petiuit, Tantum igitur militum multitudinem secum adduxit, quod vniuersam fere Britanniam omni armata manu vacuam reliquit. Cum ergo velis secundis in regione prefata applicuisset, & depopulationi prouinciarum operam dedisset, obuiauit ei vnibaldus, Dux illius regionis, cum xv. millibus armatorum. Sed in primo congressu in fugam conuersus est, & maxima pars exercitus eius est interfecta Vocauit igitur (g) Maximus Conanum, cui, vt supra dictum est regnū in Britanniæ erpuerat, & dedit illi regnum Armoricanum, & minorem Britanniā iussit appellari, At conan' inclinato capite gratias agens promisit se fidelem in obsequio suo, dum viuerent, permansurum. Deinde cōuocatis cateruis, ciuitates & oppida sibi viriliter subiugarunt. Obstantesvero aut flammæ & exterminio tradiderunt. Sicque fugientibus cunctis omnia Gallicana, infra annū, in suā susceptit potestate pueris tamē parcēs atque mulieribus. Porro quoscūque in aliena aspirare callebat, sibi associās argēto & auro distributo spoliis suis & questibus gaudere libere permittebat.

g) Maximianus.

Maximus rex Britāniā cxxx. hominū millibus euacuauit.

ANno gratiæ. cccxci Maximus tyrannus regnum, quod ceperat, Britannico populo replere cupiens fecit edictum, vt centum millia hominum de Britannia ad eum conuenirent ad terram illam replendam sumpta de plebe, & xxx. millia militum, qui episcopos iam ordinatos tuerentur ab hostilibus irruptionibus. Cumque omnia ad votum compleuisset, distribuit singulis nationibus terras affluentur, & silua[illegible] cum fluminibus piscosis, quibus illa regio abundabat. Conanum que omni populo præficiens, regem illum ibi dem constituit, patriamque minorem Britaniam, vt prenotatur, nuncupauit. Tunc Maximus cum tota multitudine sua progrediens, interiorem Galliam adiuit, grauissimisque prælijs illatis, totam Germaniam sibi subiugauit. Thronum autem imperij sui apud Treueros statutens, in duos imperatores adeo debaccatus est, quod gratiano interempto, Valentinianum ex vrba Roma fugauit.

Conan' rex vxores ad Britanniam adduxit.

A Nno gratiæ cccxcii Conanus Armoricanorum Britonum rex, volens commilitonibus suis de sua natione coniuges dare, ne cum Gallis commixtionum facerent misit ad Dionotum regem Cornubiæ, cui Maximus Britanniam commendauerat dum absens fuerat, vt huius rei curam gereret, & puellas cum festinatione ad eum destinaret. Dionoius igitur viso Conant nuntio, collegit per diuersas prouincias filias nobilium, numero xi millia, de cæteris vero ex infim a gente procreatis, lx millia, quæ omnes in vrbe Londinensi naues

si naues ingressæ sunt. Erant autem quædam ex eis quæ, castitatem nuptijs præferentes, maluissent vitâ amittere, quã hoc modo maritis, etiam nobilibus copulari. Nauigio itaque iper Thamesim fluuium mare ingresso subita tempestate exorta, omnes periclitari cœperunt & in maiori parte sunt submersæ. Vndecim quoque milia virginum quę apud Coloniam passe leguntur, ab hac clade inciderant in nephandum exercitum VVannii regis Hunnorum, & Melgæ Ducis Pictorum, qui iussu Gratiani Maritimas nationes, clade dirissima opprimebant. Istis puellis prædictis obuiantes, & earum pulchritudinem inspicientes, cum eis disponent lasciuire. Quod cum puellę abnegassent & paganos Christianissime despicabiliter contempsissent, irruunt ambo in illas. Et sic cæsæ gladiis cruentatis, per martyrium castæ cohortes ad regna Celestia conuolant. Tunc nephandi duces, cum didicissent Britanniæ insulam armato milite vacuatam iter illac arripiunt, & regnum inuadunt, quod rectore caruit ac defensore. Abduxerat enim secum Maximianus, vt prædictum est, omnes milites & iuuenes bellicosos, imbelles & rusticos relinquens in regione. At duces prefati, de vulgo stragem immanem facientes, vrbes & oppida vastare cæperunt. Cum igitur tanta calamitas Maximo nunciaretur - misit Gratianum senatorem cum duabus legionibus, qui hostes acerrima cęde affectos in Hyberniam fugauerunt. Maximo interea Romæ interfecto, Britones qui cum illo erant, ad conciues suos in minorem Britanniam aufugerunt. Gratianus igitur, cum necem Maximi cognouisset, diademate suscepto in regem sese promouit. Deinde tantam in Britones tyrannidem exercuit, quod plebs congregata eundem trucidauit, quo peremptо reuersi hostes Præfati Britanniam oppressione dirissima, & diutina afflixerunt

Maximus Romæ interfectus.

A Nno gratiæ cccxciii. floruerunt in ecclesia dei Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nissenus, Hilarius Pictauiensis Martinus Turonensis, Ambrosius Mediolanensis, Hieronimus abbas Bethlehemẽsi & Pachomius abbas Aegyptius.

A Nno gratiæ. cccxciiij Hieronimus Chronica sua finit, Gennadius incipit. Eodem tempore, sanctus Patricius Scotus in Hybernam venditur cum suis sororibus, vbi cum esset regis porcarius, Angelico sepe fouebatur alloquio.

Hieronymꝰ chronicha sua finit.

A Nno gratię cccxcv Hieronymo sacras scripturas, vtriusque testamenti, in latinam transferente linguam, editio septuaginta interpretũ

terpretum vilescere cœpit.

Abacuc & Michæa prophetæ.

A Nno gratię cccxcvi corpora Abacuc & Micheæ prophetarum reuelantur,

A Nno gratiæ cccxcvii. corpora Nazarij & Celsi martyrum, Mediolani ab Ambrosio reperta, leuantur.

Arcadius. imperator

A Nno gratiæ cccxcviii. defũcto Theodosio imperatore magno Arcadi° & honorius filij eius, annis .xiiij. imperarunt. Qui monarchiam mundi inter se diuidentes, vnus Romæ alter Constantinopoli, imperij sedes statuerunt principales. Quorum tẽpore Donatus Epirensis episcopus, virtutibus refulsit, qui draconem immanem. in ore eius expuendo, necauit; quem octo iuga boum ad locum incendij, ne aera corrumperet vix trahere potuerunt.

Ambrosius. hymnos cõ posuit.

A Nno gratiæ.cccxcix. Ambrosius hymnos in ecclesia primus canendos instituit, Eodem tempore Arsenius ex senatore efficitur monachus per idem tempus gentium templa Theodosio iubente, per orbem vniuersum subuertuntur, ac pro eis Christi templa vbique construuntur.

Isto anno S. Martinus obiit.

Mors Ruffini.

A Nno gratiæ cccc. Ruffinus Magister orientalis militię, imperij cupiditate fractus, studioque principandi, rebellans, a Stilicone, Magistro militiæ occidentalis, perimitur. De cuius interitu Claudianus poëta eximius sic ait:

Iam non ad culmina rerum
Iniustos creuisse quæror, tolluntur in altum,
Vt lapsu grauiore ruant.

Messalianorum hæresis in ecclesia oritur

A Nno gratiæ ccccl Messalianorum hęresis est exorta: eorum scilicet, qui sola oratione dicunt dæmones ex hominibus effugari posse.

Eunomius hæreticus.

A Nno gratiæ ccccii fuit quidam hæreticus Eunomius nomine, qui in mersione præsumpsit baptizare dicens non trinitate sed in morte, Christi baptizari oportere, & eos qui in trinitate erãt baptizati, rebaptizabat.

De morte sancti Ambrosij,

A Nno gratiæ cccciii. sanctus Ambrosius laudabiliter vitam finiuit. Cuius acta & mores Paulus, Nolanus episcopus, ad Augustinum episcopum claro sermone describit. Eodem tempore in Italia Sisinnius & Alexander martyrio coronantur. Per idem tempus Stilico, pacem imperatorum perturbare volens, Alaricum, regem Gothorum, Magistrum militum ordinauit.

Hæresis Pelagiana

A Nno gratiæ. ccccliii exorta est hæresis Pelagiana à Pelagio quodã natione Britannico inuenta. Hic docuit, homines sine gratia dei

dei ſuis meritis poſſe ſaluari, vnum quemque adiuſtitiam propria voluntate regi, infantes ſine peccato originali naſci,& tam inſontes eſſe vt fuit Adam ante præuaricationem, nec ideo baptizandos eſſe vt à peccato ſoluantur, ſed vt per adoptionem in regnum dei admittantur, qui etſi non baptizarentur, eſſe tamen eis extra regnū dei æternam,& beatam vitam, Adam ſuo ſolo peccato læſum eſſe, eumque non ex culpæ merito mortuum eſſe ſed conditione naturæ, qui moriturus fuiſſet etſi non peccaſſet. Dicebat etiam, orationes irritas eſſe quæ fiunt ab eccleſia ſiue pro fidelibus, ſiue pro infidelibus.

Anaſtaſius papa.

A Nno gratiæ.cccc v. Anaſtaſius ſedit in Cathedra Romana Annis duobus,& diebus.xxvi.& ceſſauit ſedes diebus. xxi. Sub eiſdem diebus Pachouius abbas.cx.vitæ agens annum, in virtutibus finiuit.

Ioannes Chriſoſtomus floret.

A Nno gratiæ.cccc vi. Ioannes Chryſoſtomus in eccleſia dei præclarè refulſit. Eodem quoque tempore, Ioannes Conſtantinopolitanus,& Theophilus Alexandrinus epiſcopi floruerunt.

Innocētius papa primus

A Nno gratiæ.cccc vij. natus eſt puer in Caſtello Iudæ nomine Emaus, perfectus, ab vmbilico, & ſurſum diuiſus, ita vt haberet duo pectora cum brachijs, duo capita, & vtrumque corpus ſenſus proprios. Sed quando vnum edebat alterum non edebat, vno dormiente alterum vigilabat,& colludebant, & ferme vſque ad adoleſcentiam viuebant. Porrò poſtquam duobus Annis vixiſſent, vnus mortuus eſt altero vſq; in tertium diem ſuperuiuente. Eodem Anno, Innocentius primus ſedit in Cathedra Romana annis.xv. menſibus duobus,& diebus.xx.& ceſſauit ſedes diebus.xv.

Dedicatio.

A Nno gratiæ.cccc viij. Innocentius, Romanæ vrbis epiſcopus, dedicauit baſilicam beatiſſimorum martyrum, Geruaſij & Prothaſij, ex deuotione cuiuſdam illuſtriſſimæ fœminæ, nomine Veſtina.

Inſtituitur oſculum in eccleſia.

A Nno gratiæ.cccc ix. Innocentius papa conſtituit, pacis oſculum ad miſſam dari,& oleum infirmorum ab epiſcopis conſecrari.

De ſancto Alexio.

A Nno gratiæ.cccc x. S. Alexi Romæ declaratur, qui prima nuptiarum nocte ſponſam relinquens.xviij. Annis pro Chriſto peregrinatus eſt.

S. Auguſtinus claret.

A Nno gratiæ.cccc xj. ſanctus Auguſtinus, Hipponenſis epiſcopus, doctrina atque ſanctitate, in eccleſia Chriſti, inſignis refulſit.

Honorius imperator.

A Nno gratiæ,cccc xij. Arcadio imperatori, ſucceſſit Honorius, & viginti Annis imperauit.

Hereſis priſcillianiſtarum oritur.

A Nno gratiæ.cccc xiij. exorta eſt hæreſis Priſcillianiſtarum, à Priſcillo quodā inuenta, qui aſtruxit fatalib' ſtellis hoēs colligatos

& ipſum hominis corpus, ſecundum .xij. Cœli ſigna compoſitum, conſtituens arietem in capite, taurum in ceruice, geminos in humeris, & cancrum in pectore. Sicque diſcurrens per ſingula membra vſque ad plantas, quas piſcibus attribuit. Coniugium, & carnes deſpexit. Opificium quoque humanæ carnis, non deo, ſed angelis malis aſcripſit.

Honorius Cõſtantiũ, principem militę fecit.

A Nno gratiæ cccc xiiij. Honorius imperator Conſtantium comitem, Magiſtrum militiæ ordinauit, qui primum in Galliam profectus, Conſtantinum apud Arelatem cœpit, & interfecit.

Conſilium apud Carthaginem.

A Nno gratię. cccc xv. hæreſis Pelagiana, cum ad audientiam Innocentij papæ peruenit, conſilium apud Carthaginem. ccxxiiij. epiſcoporum congregati fecit, eamque conuicit & damnauit.

Oroſius claret.

A Nno gratiæ. cccc xvi. Oroſius preſbyter, & hiſtoriographus, qui miſſus eſt á beato Auguſtino ad ſanctum Hieronymum, pro diſcenda animę ratione, claret.

A Nno gratiæ. cccc xvij. Conſtantius comes, apud Arelatem conſiſtens, magna rerum gerendarum induſtria, Gothos, quib' iam

b. Atulſus. (b) Atavvlfus pręerat, Placidæ coniunx, Narbone expulit, atque abire in Hiſpaniam coegit.

Lucianus claret.

A Nno gratiæ. cccc xviij. Lucianus preſbyter preclarus habetur, qui reuelationem beati Stephani protomartyris, ac ſociorum eius græco ſermone conſcripſit, quam poſtmodum Auitus preſbyter, Hiſpanus, in Latinum conuertit: quique reliquas beati Stephani, per Oroſium, Occidentalibus deſtinauit.

Orationis virtus.

A Nno gratiæ cccc xix. Anianus Aurelianenſes epiſcopus clarus habetur, qui orationibus ſuis ab Hunnis Aurelianenſes liberauit.

Britanni Romanorũ Poſtulant auxilium.

A Nno gratiæ. cccc xx. Scotorum, Pictorum, Norvvegenſium infeſtinationem Britanni non ferentes, Romam mittunt auxiliũ flagitantes. Quibus ſtatim miſſa legio, magnam barbarorum multitudinem ſtrauit, eoſque à Britanniæ finibus expulit. Deinde, ob arcendos hoſtes, murum inter duo mario ſtatuit, qui abſque magiſtro, magis ceſpite quàm lapide factus, nil Brittannis operanũbus profuit. Nam mox, vt diſceſſere Romani, hoſtes præfati aduecti nauibus, obuia quæque ſibi cædunt, vaſtant, deijciunt, & conſumunt.

Anno

A Nno gratiæ.cccxxi. rex Francorum Pharamundus regnauit annis vndecim . Iterum Britanni petunt auxilium a Romanis, qui aduenientes, hostes ad mare propellunt, coniunctisque sibi Britannis murum saxo solidum faciunt, & a mari vsque ad mare perducunt. Sed in littore meridiani maris crebras turres per interualla statuũt, terram munium socijs valedicentes quasi vltra non redituri, Britanni iterum petunt auxilũ Romanorum.

A Nno gratiæ cccxxii. Zozimus sedit in cathedra Romana, annis tribus, mensibus octo, & diebus xxv. & cessauit sedes diebus. xj, Zozimus

A Nno gratiæ cccxxiij Hieronimus presbyter vitam in sanctitate finiuit pridie Kalend. Octobris, anno ætatis suæ, xci. Papa. Sanctus Hieronimus. obiit.

A Nno gratiæ cccxxiiij, Macharius monachus Aegyptius signis & virtutibus refulsit. Macharius, monachus.

A Nno gratiæ cccxxv. Bonifacius sedet in cathedra Romana annis tribus, mensibus viij. diebus xiij & cessauit sedes diebus nouem. Bonifacius papa.

A Nno gratiæ cccxxvi. Seuerus presbyter, cognomento Sulpitius, qui vitam beati Martini in libellum redegit moritur. Hic in senectute sua à Pelagianis seductus est, sed agnoscens loquacitatis culpam, silentium vsque ad mortem tenuit, tacendo corrigens quod loquendo deliquit. Do silentio Seueri presbyteri.

A Nno gratiæ cccxxvii. Cœlestinus Papa sedit in cathedra Romana annis vii. mense vno diebus, ix. & cessauit sedes diebus xxi. Eodem anno. Theodolius iunior, imperium suscipiens, imperauit annis xxvij, Cœlestinus papa.

A Nno gratiæ. cccxxviii. Valentinianus iunior. Constantij filius, Rauennæ creatus est imperator, & Placida mater eius Augusta nuncupatur. Valentinianus imparat

A Nno gratiæ. cccxxix. Nestorius, Constantinopolitanus episcopus suæ perfidiæ hæresim detexit. Hic beatam virginem Mariam nõ dei sed hominis tantummodo asseruit genitricem; vt aliam personã carnis aliam faceret deitatis, Nec vnum Christum in verbo & in carne credidit, sed seperatim, alterum dei filium, alterum hominis prædicauit. Hæresis Nestoriana.

A Nno gratiæ cccxxx. diabolis in specie Moysi Iudęis in Creta apparens dum eos per mare, sicco pede ad terram promissionis perducere promittit, plurimis exultauit necatis. Reliqui qui saluati sunt. Ad Christum conuertuntur, De fraude diaboli.

Anno gratiæ cccxxxi. effera gens VVandalorum, Alanorum,

& gothorum ab Hispanis ad Affricam transiens, omnia fero flamma, rapinis, similiter & Arriana impietate fœdauit. Sed beatus Augustinus, Hypponensis episcopus & omnium ecclesiarum doctor eximius, ne ciuitatis suæ ruinam videret, tertio obsidionis suæ mẽse migrauit ad dominum.

Clodoueus regnat in Gallia.

A Nno gratiæ cccexxii, VVandali, Carthagine capta, Siciliam deleuerũt. Eodẽ tempore Clodoueus in Gallia regnauit, annis xvii.

Scoti fidem suscipiunt

A Nno gratiæ cccexxiij. Scotis in Christum credentibus, ordinatus a Papa Celestino Palladius primus episcopus, ibidem mittitur.

Romani desolatam Britanniam deserunt.

A Nno gratiæ cccexxiiij. recedentibus à Britannia Romanis, redeunt Scoti & Picti, cum Norvvegensibus & Dacis, qui totam ab Aquilone insilam indigenis fere vacuam muro tenus, quem Romani ad patriæ defensionem erexerant, capessunt. Quo, facto inuadũt hostes murum, compages eius dissoluunt ac Britones in altis murorũ propugnaculis, ad resistendum locatos, vncis ferreis in vallum prosternunt. Erant enim sine rectore, indocti ad pugnam, proni ad fugã, Vnde, qui ab hac Calamitate euadere potuerunt, in nemorum, densitatibus, in speluncis, & abditis terræ locis, latibula quæsierunt. Tandẽ ciuitatibus relictis, vt agni à lupis, plebs miseranda discerpitur. Quid plura? Miserunt iterum epistolam, lachrymosis erumnis refertam, ad Aetium, Romanæ potestatis consulem hæc inter alia continentem. Aetio ter consuli gemitus Britonum salutem. Nos mare ad Barbaros, & Barbari ad mare propellunt. Inter hæc autem, duo funerum genera oriuntur. Aut enim submergimur, aut iugulamur. At eum Romani illis nunciassent, sese vlterius nolle tam laboriosis expensis pro eis fatigari, nuncij tristes recedunt, repulsam suis conciuibus nunciantes.

*xxiii.

Acta autem sunt hæc, anno *octauo imperij Theodosij iunioris, Cessauit autem hoc anno tributum Britanniæ, quod senatui Romano, à tempore Iulij Cæsaris, soluebatur.

Britanni de victi regem sibi de minori Britannia postulãtes acceperunt.

A Nno gratiæ. cccexxxv. Guithelinus, Londinensis Archiepiscopus, scientia & virtutibus insignis habetur. Hic, cum calamitatẽ Britanniæ, abiectionemque Romanorum miseratus intellexisset, transfertauit in minorem Britanniam, quæ olim Armorica siue Lacania dicebatur, vt auxilium a suis confratribus postularet. Regnabat tunc in illa Aldroenus rex a Conano quartus, cui Maximus tyrannus regnum illud dederat. Qui, viso tantæ reuerentiæ viro, illum cũ honore suscepit. At archiepiscop', aduent' sui causã exponẽs in fletũ prorupit & dixit. Satis tuę nobilitati patet rex qualiter Maximus,

qui

qui hoc regnum vobis contulit, & insulam nostram suis militibus spoliauerit, qualiterque a viris & fœminis nobilioribus vacuã reliquerit, & quam miseriam nos nostrique conciues passi fuerimus qui, modo omnibus nationibus præda sumus & rapina.

Non solum ab hoste deprimemur sed morimur fame, maxime cum omni genere pabuli, excepto artis venatoriç solatio careamus.

Ab omni igitur alia spe repulsi, gratiam vestram adiuimus serenissime Rex, implorantes vt præsidium adhibeas personaliter accedens: & regnum tibi debitum, expulsis barbaris, ad libitum disponas, populum regas, ac patriam, quæ olim regna longe remota sibi subiecerat ad pristinum statum reducas. Cumque hæc & alia Archiepiscopus diu allegasset, rex in hunc modum respondit. Olim tempus erat quo non negarem insulam Britanniæ recipere, sed quoniam infortunia accesserunt, vilior mihi facta est & meis principibus odiosa. Veruntamen, eò quod aui & atiui mei illam insulam renuerunt, trado vobis constantinum fratrum meum, & duo millia militum cum eo. Qui si deus permiserit, patriam ab hostibus liberabit atque diademate ibidem insignitus cum gloria & honore regnũ possidebit. Vix finem loquendi fecit rex, cum Archiepiscopus vocato Constantino, viro in militia approbato, ei in hęc verba arrisit, Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat. Assit igitur gratia Christi regi Britanniæ, qui est defensio nostra, vt insulam miserrimam ad pristinam reducat liberatam. Quid plura? Paratis in littore nauibus, eligitur ex diuersis regni partibus supradictus militum numerus. Qui mare ingressi, in Totonesio portu prospere applicuerunt.

Nec mora, confluxerunt vndique Britones dispersi de latibulis & speluncis, & cum hostibus congressi, victoriam per industriam noui regis & beati Guithelini meritum, sunt adepti. Deinde facta in Cicestria conscione, erexerunt Constantinum in regem, eique coniugem dederunt ex nobili Romanorum prosapia ortam, Quæ industria beati Guithelini Londineusis archiepiscopi, fuerat educata ex qua tres filios inclytos, Constantem scilicet, Aurelium Ambrosiũ atque Vterpendragon, processu temporis generauit. Constantem primogenitum suum deo sacrificauit, tradens eum in ecclesia sancti Amphibali infra vvintoniam, vbi monachalem ordinem suscepit. Aurelium Ambrosium atque Vterpendragon archiepiscopo Londinensi cõmisit educandos.

Sixtus papa

ANno gratiæ. cccc.xxvi Sixtus sedit in cathedra Romana, annis octo, & diebus, xviii. qui basilicam sanctæ Mariæ matris

domine

domini, quæ ab antiquo Liberi patris delubrum fuerat miro opere refecit.

De sancto Stephano

A Nno gratiæ cccexxvij. Eudoxia, vxor Theodosij principis, ab Hierosolymis remeauit, secum beati protomartyris Stephani reliquias deferens, quæ in basilica. S. Laurentij positæ pie à fidelibus venerantur.

A Nno gratiæ cccexxxviii. Bleda & Attila fratres & multarum gentiū reges Illyricum, Thraciamque depopulati sunt.

A Nno gratiæ cccexxxix Maximus, Taurinensis episcopus vir inscripturis diuinis fulget eruditus.

Petronius episcopus.

A Nno gratiæ cccexl. Petronius, Bononiensis episcopus Italiæ vir sanctitate vitæ, & monastico studio exercitatus literisque secularibus vber, obijt.

A Nno gratiæ cccexli, Iulianus episcopus & Celesti, Pelagij sectatores agnoscuntur.

A Nno gratiæ cccexlii. Leporius presbyter Pelagianum dogma sequitur, præsumens de puritate vitæ suæ, quam arbitrio suo tātum & conatu proprio, non dei, se opē obtinuisse credebat. Tamen tandem emendatus correctionis suæ librum, vera fide catholica, composuit,

Leo papa primus.

A Nno gratiæ cccexliii. Leo primus sedit in Cathedra Romana, annis xxi. Mense vno, diebus ix. & cessauit sedes diebus xxi.

A Nno gratiæ cccexliiij. Victor Massiliensis rhetor, qui librum in Genesim ad filij sui Aetherei personam cōmentatus est, in diuinis scripturis non satis eruditus. moritur.

Rex Britonū Constātinus interfectus est.

A Nno gratiæ cccexlv. Constantinus Britannorum rex, quadam die dum venatum iret, à quodam picto, qui in eius obsequio fuerat in virgulto densissimo, cum cultro interfectus est. Quo defuncto, orta est dissentio inter proceres quis eorum sublimaretur in regnum. Filij quoque regis defuncti, Aurelius Ambrosius, atque Vterpendragon missi fuerat in minorem Britanniam ad educandum. Qui, si præsentes fuissent, propter ætatem puerilem regnare non possent. Porro Vortigernus consul Gewisseorum, qui omni nisu in regnum aspirabat, perrexit VVintoniam, & constantem monachum, Constantini filium, de claustro extractum duxit Londonias, et cum, vix annuente populo eo quod monachus esset in regē erexit. Guithelinus enim Londoniensis archiepiscopus tunc defunctus fuerat, nec fuit alter qui in regem illum sublimare præsumpsisset. Sed ipse vortigernus vices episcopi gerens, coronam capiti suo propriis manibus

Constans ex monacho. rex.

impressit

impressit. Sublimatus igitur rex, omnia regni negotia Vortigerno disponenda commisit. At Vortigernus, astutus, castella & munitiones regni suis satellitibus tradens, quo modo regem traderet callide cogitabat. Cœpit itaque regis thesauros in custodia, & numerum militum ac seruientium diatim augmentabat. Deinde regem adiens, consilium dedit ei vt centum pictos, quos ad omnem perditionem & dolum promptos nouerat & paratos, in obsequio suo retineret: vt corpus suum diebus ac noctibus, ab incursione hostium, tuerentur.

ANnuente rege, supradictus Pictorum numerus cum priuata regis familia est admissus. At Vortigernus eos ita stipendijs ditabat militaribus, & cibarijs refecit delicatissimis, quod quasi adorantes illum, per plateas dignum imperio clamitabant. Cum igitur gratiã omnium se habere cognouisset Vortigernus, inebriauit eos quadam die, dicens cum lachrymis, se à Britannia re cessurum, cum nõ haberet de proprio vnde .l. militibus stipendia prouideret. Deinde, quasi tristis, recedens ad hospitium suum, ipsos potantes in aula reliquit. Quo audito murmurabant Picti ad inuicem, dicentes, vt quid monachum istum non interficimus, vt Vortigernus solio regni potiatur? Surgentes igitur inebriati, impetum fecerunt in regem. Illoque perempto, Vortigerno caput regium detulerunt. Quod cum intellexisset Vortigernus, quasi contristatos, in fletum prorupit, vt proditionem factam sub lachrimarum velamine palliaret. At Vortigernus ciuibus Londonien sibus, vt hæc acciderant, conuocatis, Pictos illos iussit occidi, id est, decollari, vt propriam fraudem ab hoc scelere redderet excusatam. Tandem, cum neminem parem sibi conspexisset, imposuit capiti suo coronam Britanniæ, & supergressus est principes vniuersos. Sublimato igitur eo, cœpit lues omnium scelerum crescere, sæuiebat scurrilis nequitia, odium veritatis, contemptus dei litigium, contentio luxus, flagitium, vt vas omnium scelerum solus videretur Vortigernus, & quod maximè regiæ honestati contrarium est, nobiles deprimens, & moribus & sanguine ignobiles extollens deo & hominibus efficitur odiosus.

Nota proditionem magnam.

ANno gratiæ. cccclvj. hæresis Pelagiana, per Agricolam Pelagij discipulum illata, fidem Britonum fœda peste maculauit. Verum Britanni, cum neq; suscipere dogma peruersum, gratiam Christi blasphemando, vllatenus vellent, neque versutiam nefariæ persuasionis refutare, verbis certando, sufficirent, inueniunt salubre consilium, vt á Gallicanis episcopis auxilium belli spiritualis inquirant. Quã-

Vt sanctus Germanus in Britanniã venit.

obrem collecta ibidem magna synodo, quærebatur in commune qui illuc in succursum fidei mitterentur. Tandem omnium iudicio, eligebantur apostoli sacerdotes. Germanus Autisiodorensis, & Lupus Trecasinæ ciuitatis episcopi, qui ad confirmandam fidem in Britanniam pergere maturarent. Qui cum prompta deuotione preces, & præcepta sanctæ ecclesiæ suscepissent, intrauerunt oceanum, & licet cum labore & periculo, decursis in breui pelagi spaciis, optato littore quietè potiuntur. Collecta itaque apud Verolamium synodo, immensa multitudo virorum etiam cum coniugibus & liberis illuc excitata conuenerat. Aderat populus, expectabatur futurus iudex, astabant partes dispari conditione consimiles, inde diuina fides, hinc humana præsumptio, inde Christus, hinc Pelagius author peruersæ prauitatis. Primò in loco, beatissimi sacerdotes copiâ disputandi proponendique aduersarijs præbuerunt, loquacitatisque garritum euomere permiserunt, qui sola nuditate verborum, diu & inaniter, audientium aures cum temporibus occuparunt. Deinde antistites venerandi torrentes eloquij, cum apostolicis & euangelicis imbribus, perfuderunt. Miscebatur sermo proprius cum diuino, & assertiones modestissimas lectionum testimonia sequebantur. Conuincitur vanitas, perfidia confusa refutatur, ita, vt ad singulas verborum obiectiones erraſſe se, dum nequeunt respondere, confitentur. Populus arbiter vix manus continet, iudicium cum clamore contestando. Post diem illum, ita ex animis omnium præstigiosæ illa superstitio deleta est, vt sacerdotum & ipsorum orthodoxorum doctrinam sitienti desiderio amplexarentur. Compressa itaque peruersitate damnabili, eiusque authoribus confutatis, atque animis omnium fidei puritate compositis, & id vnitate solidatis, sacerdotes autetici beatum Albanum. authori deo per ipsum gratias acturi, petierunt: vt ipsi, cuius certaturi subsidium flagitauerant, gratiarum deuotas, effecti victores, persoluerent actiones. Ad martyris autem perueniens sepulchrum beatus Germanus, omnium Apostolorum diuersorumque martyrum secum reliquias habens, facta oratione, iussit reuelli sepulchrum, preciosa ibidem munera conditurus, arbitrans oportunum, vt membra sanctorum ex diuersis regionibus collecta quos pares meritis receperat cœlum, sepulchri quoque vnius teneret hospitium. Quibus honorificè depositis ac ordinatè sociatis, de loco ipso, vbi martyris effusus erat sanguis, massam puluerisſecum portaturus abstulit, in qua apparebat cruor seruatus rubuisse, per

Omnium apostolorum reliquæ.

cædem

cædem martyris, pallente persecutore. Antistes verò omnibus ad votum fœliciter consummatis, & quæ prius dissipata fuerant, rite ordinatis, ad propria cum gaudio remeauit, dei ac beati Anglorum protomartyris Albani, cui victoriam ascripsit, gratus acceptor beneficij magnalia prædicando. Et his ita gestis, in numera vtriusque sexus multitudo ad dominum est conuersa.

Causam vocationis Anglorum.

ANno gratiæ.cccclxlvij. cum regis Vortigerni iniquitas, & animi leuitas, omnibus per circuitum nationibus esset diuulgata, insurrexerunt in eum Scoti à Circio, & Picti ab Aquilone, quorũ Vortigernus centum conciues interemerat, & regnum Britanniæ acerrima infestatione & labore continuo impugnabant. Nam ferro, flamma, prædis, & rapinis omnia consumentes, gentem peccatricem. quia regio fastui fauebat, contriuerant, & sic plebs simul cum rege contaminata communi percellitur vltione. Et quos de populo miserando hostilis irruptio non attigit, fames prævalida pœnitus consumpsit. vt sic, quasi inter duas molas, plebs contrita voluereture. Ingruente peste gladius grassabatur adeo quidem, vt nec viui sufficerent mortuos sepelire. Rex itaque, cum populo desolato & bellicis incursionibus fatigato, contra hostium irruptionem ignarus quid ageret. in desolationem inclinauit. Tandem omnibus placuit, vt gentem Saxonum, de partibus transmarinis, in auxilium conuocarent. Quod, diuino nutu dispositum constat esse, vt veniret contra improbos malum, sicut euidentius rerum exitus comprobauit. Mittuntur interea nuntij, vt, quod prælocutum est, compleatur.

Bellum non viribus, sed virtutibus obtentum.

ANno gratiæ. cccclxlviij. Picti cum Scotis aduersum Britones iunctis viribus bellum susceperunt. Cum verò Britanni partes suas fore impares hostibus iudicarent, sanctorum Antistitum, Germani & Lupi subsidium petierunt. Denique cum maior pars exercitus arma capere & bellum parare attentaret; Germanus ipse ducem prælij futurum pollicetur. Eligit expeditos, circumiecta percurrit, & e regione, qua hostium sperabatur aduentus, vallem circumdatam medijs montibus intuetur, quo in loco, ipse dux agminis nouum exercitum componit. Et iam aderat ferox hostium nubiuda, quam appropinquare intuebantur in insidijs constituti. Tunc subitò Germanus signifer vniuersos admonet & prædicat, vt voci suæ vno clamore respondeant. Et sacerdotes, alleluya tertio repetitum, exclamabant. Sequitur vna vox omnium, & elatum clamorem, repercusso aëre montum concluſa multiplicant, hostile agmen terrore prosternitu

sternitur, & superse non solum rupes circumdatas, sed etiam ipsam cœli machinam ruere contremiscunt, trepidationique iniectæ vix sufficere pedum pernicitas credebatur. Passim fugiunt, arma proijciunt, gaudentes vel nuda corpora eripuisse discrimini. Plures etiam timore præcipites flumen, quod transituri erant, submersos deuorauit. Victionem suam innocens exercitus intuetur, & victoriæ concessæ otiosus spectator efficitur. Spolia colliguntur exposita, & cœlestis palmæ gaudia miles religiosus amplectitur. Triumphant Pontifices hostibus sine sanguine confusis, triumphant victoria fide obtenta, non viribus. Compositaque insula securitate multiplici, superatisque hostibus inuisibilibus, vel carne conspicuis, ad propria iterum, à quo reuocabantur, reditum moliuntur maturare, quibus tranquillam nauigationem & merita propria, & intercessio beati martyris Albani parauerunt, quietosque eos suorum desiderijs fœlix carina restituit. Merouæus Rex Francorum. Annis. x. tunc regnauit.

A No gratiæ. cccclix gens Anglorum siue Saxonum à Rege Vortigerno inuitata, Britanniam tribus longis nauibus aduehitur, & in orientali parte insulæ locum manendi à rege, quasi pro patria pugnatura, suscepit. Susceperunt ergo locum donantibus Britannis, ea conditione, vt pro patriæ salute & pace contra aduersarios militarent, & ipsi Britanni ipsis militantibus debita stipendia providerent. Aduenerunt de tribus Germaniæ populis fortioribus, id est, Saxionibus, Anglis, & Iutis. De Iutarum origine sunt Cantuarij & VVictuarij. Hæc est a gens quæ Vectam tenet insulam & ea quæ vsque hodie, in prouincia occidentalium Saxonum, Iutarum natio nominatur, posita contra ipsam insulam Vectam. De Saxonibus vero ab ea regione, quæ nunc antiquorum Saxonum natio cognominatur, venere orientales Saxones, meridiani Saxones, & occidui Saxones. Porrò de Anglis, hoc est, de illa patria quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vsque hodie manere desertus inter prouincias Iutarum & Saxonum perhibetur, orientales Angli, mediterranei Angli, Mercium Northamhumbrorum gente, quæ ad boream Humbri fluminis habitat, cæteriquè Anglorum populi sunt exorti. Duces eorum perhibentur fuisse duo fratres Hengistus & Horsus, qui fuerunt filij VVithgisif, cuius pater *VVitha*, cuius pater *VVetha*, cuius pater VVodem, de cuius stirpe multarũ prouinciarũ regium gentis originem duxit. Cumque tandem in præsentia regis essent constituti, quæ-

De aduentu Saxonum in Britãniam.

Saxonũ, id est. VVestphalia.

siuje-

fiuit, ab eis, quam fidem, quam religionem, patres eorum coluissent Cui Hengistus deos patrios, scilicet Saturnum, Iouem, atque cæteros, qui mundum gubernant, colimus maximé autem Mercurium, quem lingua nostra vvoden appellamus. Huic partes nostri veteres dedicauerunt quartam feriam septimanæ, quæ in hunc hodiernum diem VVodenesday appellatur. Post illum colimus deam, inter cæteras potentissimam, vocabulo Fream, cuius vocabulo Friday appellamus, Frea vt volunt quidam, idem est quod venus, & dicitur Frea, quasi Froa à frodos, quod est spuma maris, de qua nata est venus secundum fabulas, vnde idem dies appellatur dies veneris. Ad hoc vortigernus. De crudelitate vestra, potius incredulitas dici potest vehementer doleo, De aduentu autem vestro gaudeo, quia in. tempore congruo vos necessitati meæ, siue deus, siue alius obtulit. Opprimunt enim me inimici mei vndique, & si laborem pręliorum meorum mecum communicaueritis retinebo vos honorifice intra regnum meum, & diuersis muneribus & agris ditabo Paruerunt illico barbari, & fœdere confirmato in curia eius remanserunt. Eodem anno nunciatum est in Britannia, Pelagianam peruersitatem iterato, paucis authoribus, de nouo pullulasse. Rursusque ad beatum Germanum preces Britannorum deferuntur, vt causam dei, & belli spiritualis certamen assumere dignaretur. Quorum petitioni festinus obtemperans, adiuncto sibi Seuero tortius sanctitatis viro, qui erat discipulus beatissimi patris Lupi, & tunc Treueris ordinatus episcopus mare conscendit, & consentientibus elementis, tranquillo nauigio littus attingit Britannorum Prædicationis igitur a nrideto vulnera sanat incredulitatis, & a pestifera blasphemiæ doctrinæ curat medicina, omniumque sententia prauitatum, cum suis authoribus condemnatur. Factumque est vt in illis locis multo, ex eo tempore fides intemerata perduraret. Ita enim pacatis omnib⁹ beati sacerdotes ea qua venerant prosperitate redierunt.

Iterum oritur hęresis Pelagiana.

A Nno gratiæ cccl. post recessum beatissimorum à Britannia pontificum emergentes ex more Scoti cum pictis, ex partibus Aquilonis exercitum nimimis grandem confecerunt, atque aquilonares insule partes cœperunt depopulare. Quod cum vortigerno fuisset nunciatum, collegit milites, atque trans Humbrum obuiam perrexit nec multum oportuit ciues pugnare. Nam Saxones, qui aderant, tam viriliter prælliabantur, vt hostes, qui prius vincere solebant, sine mora in fugam propellerent. Vortigernus ergo per eos victoria potius

Vt Vortigernus rex ad bellum prouocatus auxilio Saxonum hostes vicit.

ria potitus, donaria ſua ipſius ampliauit, atque duci eorum Hengiſto dedit agros plurimos in Lyndeſeia, quibus ſeſe ſuoſque ſuſtentaret commilitones. At Hengiſtus, cum eſſet vir aſtutus, comperta regis amicitia ipſum in hunc ſermonem adiuit. Domine mi rex vndique inquietant te inimici tui, atque minantur tibi. dicunt ſeſe conducturos Armoricano tractu Aurelium Ambroſium, vt te depoſito ipſum in regem promoueant. Si placet ergo mittamus in patriam noſtram, et inuitemus ex ea milites vt numerus noſter augetur. Rex igitur eius conſilio ac petitione adquieſcens præcepit Hengiſto in Germaniam mittere, vt milites ex ea inuitati feſtinum timiditati ſuæ conferrent auxilium. Nec mora miſſa in Germaniam legatione, nuntij reuertentes decem & octo naues electis militibus oneratas detulerunt. Adduxerunt etiam filiam Hengiſti, vocabulo Rouvven, cuius pulchritudine Vortigernus illectus, poſtulauit eam a patre ſuo. Hengiſtus vero comperta animi regis leuitate conceſſit ei filiam ſuam intrauit itaque Sathanas in cor eius, qui cum eſſet Chriſtianus cum pagana coire deſiderabat. Nupſit igitur eadem nocte rex paganę, quæ vltra modum placuit ei. Vnde procerim & filiorum ſuorum incurrit inimicitiam. Genuerat primitus filios ex alia coniuge quorum erant nomine Vortimerus, Catigernus, & Paſcētius. Genuerat etiam ex eadem coniuge filiam, quam in ſocietatem thori ſuſcipiens, filiam ex ea procreauit, vnde a ſancto Germano & ab omni epiſcoporum conuentu eſt excommunicatus.

De tranſitu ſancti Germani.

EOdem anno, vt ſcripſit Sigiſbertus in chronicis ſuis, ſanctus Germanus ad Rauennam, pro pace Armoricanæ gentis perueniens, & reuerentia à valentiniano & placida matre eius ſuſceptus migrauit ad Chriſtum. Cuius corpus honorifico agmine ſanctorum ac religioſorum virorum commitatibus virtutē ſignis Altiſiodoro eſt delatum. Quo tempore Seuerus preſbyter vir miraculis præclarus, deſtructo idolorum templo, vbi error gentilis centum deos cultura inſaniſſima adorabat, eccleſiam beati protomartyris Stephani, vt conſecraretur præſoribus vienne (g) procurabat. Sed cum reditū beati Germani à Rauenna ſuſtineret, qui ſe ad dedicationem venturum prædixerat, contigit vt die dedicationis eiuſdem antequam efficia inchoarentur, beati corpus confeſſoris Chriſti germani per viennam deportatum, in eandem eccleſiam nouam repauſandi gratia portaretur, ſicque viri Dei promiſſum conſtat eſſe impletum. Quæ miracula, quæ ve virtutum inſignia per beatum virum in Britannia

(g) Parabat

deus

deus operat⁹ est,liber de ipsi⁹ vita script⁹,legere volentib⁹,indicabit. Beda tamen in historia Anglorum refert, ipsum ab hoc seculo migrasse anno imperij Martiani sexto,qui est ann⁹ post hunc octauus.

Philippus præsbyter obijt.

ANno gratiæ.cccclı.Philippus pręsbiter,auditor beati Hieronimi, qui de Iob simplici sermone libros edidit,diē clausit extremum.

Concilium Chalcedonense.

ANne gratiæ. cccclij. mortuo Theodosio imperatore, Martianus & Valentinianus sex annis imperauerunt. Quorum initio, industria beati Leonis Papæ, Chalcedonense Concilium celebratur, vbi Eutiches, cum Dioscoro Alexandrino episcopo, conuincuntur publicè, & damnantur. Erat autem Eutiches abbas Constantinopolitanus,qui Christum post humanam assumptionem negauit existere de duabus naturis, sed solam diuinam in eo asseruit esse naturam.

Vortigernus propter Saxones mittit.

ANno gratiæ.ccccliij.Hengistus,cùm Vortigerno filiam suam copulasset,ipsum in hunc modum alloçutus est,dicens: Audi consilium meum,& inuitemus huc filium meum Octam cum fratruele suo Abissa. Viri enim bellatores sunt, & tibi subdent regiones, quas des eis ad tenendum de te,quæ sunt in Aquilonaribus Britāniæ partibus iuxta Murum,inter Deiram & Scotiam,qui detinebūt ibidem impetum Barbarorum, & sic citra Humbrum in pace remanebis. Paruit Vortigernus, atque illicò, missis legatis,venerunt vocati Octa, Abissa, & Cerditius cum. ccc. nauibus, armata manu repletis. Quos omnes Vortigernus benignè suscepit,desiderabilibusque ditauit donatiuis. Quod cùm vidissent Britones,timentes proditionem eorum, dixerunt regi vt ipsos ex finibus regni expelleret.Non enim debebāt pagani Christianis communicare, quià hoc lex Christiana prohibebat. Imò etiam de coniugio regis detestando murmur resonabat procerum & quæremonia. De quo quidam inuectiuè ait,metricè & eleganter:

Lex connectit eos,amor,& concordia lecti.
Sed lex qualis? amor qualis? concordia qualis?
Lex exlex, amor odibilis concordia discors.

Insuper tanta aduentantium multitudo superuenerat, vt indigenis terrori essent, quibus debuerant esse præsidio. At Vortigernus contemsit consilijs suorum adquiescere, quià super omnes gentes, propter coniugem suam,eos diligebat.

Depositio Vortigerno rege, filius ei⁹ succesit.

ANno gratiæ.cccclliij.Magnates,Britanniæ regem Vortigernum penitùs deserentes, vnanimiter Vortimerum filium suum in regem sublimauerunt. Qui cōsilijs eorum,in omnibus, adquiescens,

cœpit expellere barbaros, & insequens eos vsque ad flumen Derevvent, vbi victoria potitus est, multos trucidauit. Fugit autem cum illis Vortigernus, qui propter vxorem suam quod potuit, quià vxorius erat, auxilium illis impendebat. Tunc Vortimerus victoriam adeptus, cœpit possessiones amissas ciuibus indigenis restituere, ipsosque diligere, ecclesias destructas restaurare, atque viros ecclesiasticos, præcipuè religiosos, honorare.

Probitas regis Vortimeri.

ANno gratiæ. cccclv. qui est annus aduentus Anglorum in Britanniam septimus, gentes Anglorum cum Vortigerno, viribus resumptis, cœperunt iterum Vortimerum, regẽ Britonum, ad bellũ prouocare. Conuenientes autem, hinc & indè, apud Aillesford cunei, acriter & diu pugnauerunt. Tandem pondus prælij in Saxones est conuersum, qui & pugnam deseruerunt & campum. Britones verò viriliter insequentes, illorum innumeram multitudinem peremerunt, cæteris autem dispersis, Vortimerus cum victoria ad propria remeauit. Nec multò post Vortimerus, cum fratribus suis, Catigerno & Pascentio, & vniuersę insulę populo, Saxonibus bellũ indixit. Quibus congregatis, acies disposuerunt ad bellum. Horsus verò frater Hengisti, cui Vortigernus Cantiæ Prouinciam contulerat, & rex à suis conciuibus dicebatur, percussit aciem Catigerni, fratris Vortimeri regis, tãto impetu, vt ad modum pulueris dispersa dissiparetur. Deindè Catigernum ab equo prostratum interfecit. Quod videns rex Vortimer⁹, frater eius, irruit in eum, & illo interfecto reliquias cohortis suæ ad Hengistum fugauit, totumq; prælij pondus in Hengistum est conuersum. Et cum probitati Vortimeri resistere nequiuissent, tandem, non sine magno Britonum detrimento, terga verterunt. Nam qui nunquam fugerat ante, tunc fatigatus aufugit.

Horso defũcto Saxones Hẽgistũ regem fecerũt

ANno gratiæ. cccclvi. Horso defuncto, Saxones Hengistum, fratrem eius, in regnum Cantiæ sublimauerunt. Quo etiam anno ter contra Britones pugnasse legitur. Sed probitati Vortimeri resistere non valens ad insulam Thanetam cõfugit, vbi quotidiè prælio nauali vexabatur. Tandem Saxones cimbas suas vix ingressi, relictis mulieribus & filijs, in Germanniam redierunt.

Miraculum.

ANno gratiæ. cccclvij. sanctus Mamertus, Viennensis episcopus, instante solennitate Vigiliarum dominicæ resurrectionis, ædes publicas, in vrbe Viennensium, flammis terribilibus crepusculo cõflagrare cõspexit. Quid multa? Pleno timore populo ecclesia vacuatur, dum simile casum in singulis domib⁹ singuli metuebãt. Perstitit tamen

tamen coram altari festiuis indutus vestimentis sanctus Mamertus, & calore fidei succensus, flumine lachrimarum flammæ compescuit potestatem. Desperatione igitur deposita, reditur ad ecclesiam, miraculum sancto viro ascribentibus vniuersis.

Vt caput S. Iohānis Baptistæ reuelatum fuit.

ANno gratiæ. cccclviij. sanctꝰ Iohannes Baptista caput suū duobus monachis Orientalibus, qui ob orationem venerant Hierosolymam, iuxta Herodis quōdam habitaculum reuelauit. Quod deinceps Ediſſam Phœnicis vrbem perlatum, & digno honore conditum est.

Hæresis Dioscori pullulat.

10. ANno gratiæ. cccclix. defuncto Imperatore Martiano, Leo Maior cum Leone Minore. xvi. annis imperium tenuerunt. Quo etiā tempore, Alexandria & Aegyptus, errore Dioscori hæretici languēres, immundo repletæ sunt spiritu, caninaq; rabie latrant. Francorū rex Hildericus regnauit annis. xxvi.

De morte Vortimeri regis.

ANno gratiæ. ccccl x. Vortimerus rex Britonum, & flos iuuenum, defunctus est, cum quo simul spes & victoria Britannorum est extincta. Diabolus nāq; in cor nouercæ suæ Rovven ingressus est. Illi venenum per quendam familiarem suum, quo subita morte præuentus est, & in vrbe Trinouantum sepultus, propinauit. Quo

Vortigernꝰ rex secundò

20. defuncto misit Vortigernus, instinctu vxoris suæ, in Germaniam propter Hengistum, vt veniret in Britanniam priuatim et cum paucis, ne si aliter veniret, Britones communi impetu ei obuiarent.

Hengistus redijt in Britanniam. †tribus.

ANno gratiæ. ccccl xi. Hengistus, audito obitu Votimeri, † quatuor millibus armatorum sibi sociatis, in Britanniam est reuersus. Sed cum tantę multitudinis aduētus Vortigerno principibusq; regni nunciatus fuisset, indignati sunt valdè, & constituerunt cum illis præliari. Quod cum Hengisto filia sua per internuncios clam indicasset, gentem patrię, sub specie pacis, prodere cogitauit, misitq; legatos ad regem, dicens, se non tantam multitudinem conduxisse,

30. vt vel sibi vel regno aliquam ingereret violentiam, sed æstimabat Vortimerum adhuc viuere, quem super omnia cupiebat expugnare. Sed quia nunc ipsum esse defunctum non hæsitabat, sese & populū suum dispositioni suæ committebat, vt quos optaret, in regno retineret, & residui in Germanniam vela retorquerent. Cumq; talia regi nuntiarētur, necnon & dies & locus, vt hæc firmarentur, de cōmuni cōsensu præfigeretur, iussit rex ciues & Saxones, Kalēd. Maij. in pago Ambri cōuenire, vt ibidē prædicta firmarentur. Præcepit autem Hengistus cōmilitonibus suis, vt vnusquisq; lōgum cultrū in-

fra caligas haberet, & cùm Britones ſecuriùs colloquium contractarent, vnuſquiſque paratus, facto ſigno Nymet you Seres, aſtantem ſibi Britonem, cultro educto, citò iugularet. Quod ita factum eſt. Hengiſtus verò illicò Vortigernum per pallium detinuit. Cęteros autem aſtantes principes nihil talia præmeditantes, circiter quadringentos ſexaginta viros, Barones inclytos & Cõſules, iugularunt. Aderat tunc Conſul Claudioceſtriç, vocabulo Eldol, qui, viſa proditione, arripuit palum, quem fortè inuenerat, & quemcumque illo attingebat, confeſtim confractum ad Tartara dirigebat. Alij caput, alij brachia, alij ſcapulas, quamplurimis etiam crura elidens, terrorem non minimum hoſtibus inferebat: nec priùs de eo loco receſſit, donec ſeptuaginta viros conſumpto palo interfeciſſet. Sed tandẽ cum tãtæ multitudini reſiſtere nequiuiſſet, diuertit ſe ab illis, atq; ciuitatẽ ſuã petiuit. Multi hinc & indè ceciderunt, ſed victoriã Saxones habuerunt, quia Britones inermes reſiſtere nõ potuerunt.

Vt Saxones eccleſias Britãniæ veſtauerunt.

ANno gratiæ. cccclxij. Saxones, Vortigerno regi mortem comminantes, ligauerunt eum, petieruntque ciuitates ſuas, atque munitiones ſuas pro vita. Quibus illicò, quidquid affectauerant, conceſſit, vt viuus abſcedere ſineretur. Quod, cùm iuramento confirmatum fuiſſet, ſoluerunt eum, atq; vrbem Londinenſem primò adeuntes ceperunt. Deinde Eboracum & Lindocolinum, necnon & VVintoniam, quaſq; prouincias deuaſtantes. Ingraſſanteſq; ſubitò ciues inuaſerunt, quaſi lupi oues, quas paſtores deſeruerunt. Eccleſias & eccleſiaſtica omnia ad ſolum vſq; deſtruebant, ſacerdotes iuxta altaria trucidabant, ſacras ſcripturas igne concremabant, ſuper ſanctorum martyrum ſepulturas cumulos terræ congerebant: viri religioſi, qui ab hac clade euadere potuerunt, ſpeluncas & nemoroſa loca, atque deſerta montiũ & colliũ prærupta, ſanctorũ ſecum reliquias portantes, petierunt. Cum ergò tantam cladem inſpexiſſet Vortigernus, inſcius quid contra nefandam gentem ageret, receſſit in partes Cambriæ, & ſeſe in oppidum Genorium incluſit.

Acephalorum Hæreſis.

ANno gratiæ. cccclxiij. pullulauit hæreſis Acephalorum, Chalcedonenſi Concilio repugnantium. Ideò Acephali, id eſt, ſine capite nominantur, quià qui priùs illam hæreſim introduxit non inuenitur. Hi in Chriſto duarum ſubſtantiarum proprietatẽ negant, ſed vnam naturam in eius perſona eſſe contendunt.

Gens Britonum, ppter militare præſidiũ miſit.

ANno gratiæ. cccclxiiij. gens Britonum, in minorem Britanniam, nuncios ad Aurelium Ambroſium, & Vterpendragon fratrem eius,

eius, qui præ timore Votigerni illuc missi fuerant, destinantes, postulauerunt obnixiùs & instãter vt velociter, ex tractu Armoricano, ad illos venientes, Saxonibus & rege Vortigerno expulsis, Britanniæ diadema susciperent. At illi iam adultæ ętatis existentes, iter suũ prouidè cum nauibus & armatis militibus parauerunt: Quod vbi Vortigerno regi nuntiatum fuisset, vocatis Magis suis, quæsiuit ab illis quid sibi in tali euentu foret agendum. Qui respondentes, dederunt ei consilium vt turrim fortissimam ædificaret, quæ ipsum & suos à mortis discrimine tueretur. Peragratis igitur quibusque pro-
10. uincijs vt locum congruum inueniret, venit tandem ad montem Erir, vbi locum congruum, vt sibi videbatur, inuenit. Congregatis itaq;, ex diuersis partibus, cæmentarijs, iussit construi turrim. At illis à fundamento incipientibus, quicquid vna die operabantur, nocte sequenti tellus absorbebat. Vortigernus verò à Magis causam quærens ruinæ, scisitabatur quidnam vellet sibi tale portentum: Consuluerunt igitur Magi vt iuuenẽ sine patre quæreret, vt sanguine ipsius cęmentũ & lapides aspergerẽtur, vt opus incœptũ robur firmitatis obtineret. Nec mora, legati mittũtur ad diuersas ꝓuincias, vt talẽ iuuenẽ inuenirẽt. Venientes tandẽ ad vrbẽ, quæ posteà Caermer-
20. din fuit nuncupata, cõspexerunt duos iuuenes litigãtes, quorũ alter socio improperabat, dicẽs: Quid mecũ contendis fatue? Nunquid tu sine patre natus meę nobilitati parificari poteris, qui de regio genere ort⁹, ex vtraq; generis mei parte, clar⁹ resplendeo? At nuntij verbũ huius audiẽtes, ceperunt iuuenẽ cum matre eius, & ad regẽ illicò ꝓduxerunt. Cumq; in præsentia regis essent constituti, cœpit diligẽter à matre infantis quęrere, quo patre puerum generauit. Ad quem illa. Viuit anima mea domine mi rex, quòd cum essem in thalamo regis Demetiæ, patris mei, apparuit mihi quidã in specie pulcherrimi iuuenis, & sæpissimè amplectens, oscula mihi multiplicauit. Et
30. cum mecum coisset, subitò euanescens recessit. Cumq; ad † me sæ- † idipsum.
pius redisset, grauidam me tandẽ reliquit, nec est alter qui iuuenẽ istum generaret. Tunc rex supra modum admirans vocauit iuuenẽ quærens ab eo quo nomine vocaretur. Porrò, cum se Merlinũ Ambrosium vocari diceret, quæsiuit Merlinus à rege, vt quid ipse & mater eius ad illius præsentiam fuissent adducti. Cui rex. Magi mei dedere cõsilium vt iuuenem sine patre perquirerem, cuius sanguine opus meum irroratum firmaretur. Cui Merlinus. Iube Magos tuos coram me venire, & conuincam eos mendacium ad-

inueniſſe. Neſcientes enim quid ſub fundamento ſit, per mendaciũ vobis ſatiſfacere cupiebant. Sed voca operarios tuos & iube terrã fodere, & inuenies ſtagnum ſub ea, quod opus ſtare non permittit. Tunc Merlinus ad magos accedens ait, dicite mihi adhuc viliſſimi adulatores quid ſub ſtagno latet? At illi nihil reſpondentes tacuerunt. At Merlinus conuerſus ad regem dixit. Iube hauriri ſtagnum per riuulos, & in fundo inuenies duos lapides concauos & in illis duos dracones dormientes. Credulus autem rex ſuper verbis illius iuſſit hauriri ſtagnum, & admirantibus cunctis reperit verum quod à Merlino dicebatur.

Victorinus circulũ Paſchalem ſcripſit.

ANno gratię. cccclxv. Hilarius ſedit in cathedra Romana annis. vi. menſibus tribus, & ceſſauit ſedes diebus decem. Ad cuius petitionem Victorinus paſchalem circulum ſcripſit. Dxiij. annorum.

EOdem tempore, cum ſediſſet Vortigernus rex Britonum ſuper ripam exhauſti ſtagni, egreſſi ſunt duo dracones, quorum vnus erat albus, alter verò rubeus. Cumque alter alteri appropinquaſſet commiſerunt diram pugnam. Nam igneum fumum exhalantes pręualebat albus, & tandem rubeum vſque ad extremitatem lacus fugabat. At ille, cùm ſe expulſum doluiſſet, impetum fecit in album ipſumq; retroire coegit. Ipſis ergo in hunc modum pugnantibus, præcepit rex Merlino Ambroſio dicere, quid prælium draconum portendebat. Mox ipſe in fletum prorumpens, ſpiritum hauſit prophetiæ, aſſumptaq; parabola ait.

Incipit prophetia Merlini.

VÆ rubeo Draconi, nam exterminatio eius feſtinat. Cauernas ipſius occupabit albus draco, qui Saxones quos inuitaſti ſignificat. Rubeus verò draco gentem ſignificat Britanniæ, quæ ab albo opprimetur. Montes itaque eius vt valles æquabuntur, & flumina vallium ſanguine manabunt. Cultus religionis delebitur, & ruina eccleſiarum patebit. Prævalebit tandẽ oppreſſa, & ſæuitiæ exterorũ reſiſtet. Aper etenim Cornubiæ ſuccurſum præſtabit, & colla eorũ ſub pedib⁹ ſuis cõculcabit. Inſulę Oceani poteſtati ipſi⁹ ſubdẽtur, & Gallicanos ſalt⁹ poſſidebit. Tremebit Romulea domus ſęuitiã ipſi⁹, & exit⁹ eius dubius erit. In ore populorum celebrabitur, & act⁹ eius cibus erit narrãtib⁹. Sex poſteri eius ſequẽtur ſceptrũ, ſed poſt ipſos exurget Germanicus vermis, ſublimabit illum æquoreus lupus, quẽ Africana †littora comitabuntur. Delebitur iterum religio, & tranſmutatio primarũ ſedium fiet. Dignitas Londoniæ adornabit Doroberniam, & paſtor Eboracenſis ſeptimus in armorico regno

†nemora.

frequen-

frequentabitur. Meneuia pallio. Vrbis legionum induetur,& prædicator Hybernię propter infantem in vtero creſcentem obmuteſcet. Pluet ſanguineus imber,& dira fames mortales afficiet. His ſuperueniẽtibus dolebit rubeus,ſed emenſo labore vigebit. Tunc infortuniũ albi feſtinabit,& ædificia hortulorũ eius diruẽtur. Septẽ ſceptrigeri perimentur,& vnus eorũ ſanctificabitur. Ventres matrũ ſecabuntur,& infantes abortiui erunt. Erit ingens ſupplicium hominum,& indigenæ reſtituantur. Qui faciet hæc,æneum virum induet,& per multa tempora ſuper æneũm equũ portas Londoniæ ſer-
10. uabit. Exindè in proprios mores reuertetur rubeus draco, & in ſe-
ipſum ſæuire laborabit. Superueniet itaque vltio tonantis,quià omnis ager colonos decipiet. Arripiet mortalitas populum, cunctasq; nationes euacuabit. Reſidui natale ſolum deſerent,& exteras culturas ſeminabunt. Rex benedictus parabit nauigium,& in aula duodecimi inter bonos vel beatos annumerabitur. Erit miſeranda regni deſolatio, & areæ meſſium in fructuoſos ſaltus redibunt. Exurget iterum albus draco, & filiam Germaniæ inuitabit. Replebuntur iterum hortuli noſtri alieno ſemine,& in extremitate ſtagni languebit rubeus. Exindè coronabitur Germanicus vermis, & æneus
20. princeps humiliabitur. Terminus illi poſitus eſt, quem tranſuolare
nequibit. Centum namq; quinquaginta annis in inquietudine & ſubiectione manebit,ter centum verò inſidebit. Tunc exurget in illum Aquilo, & flores, quos Zephyr⁹ procreauit,eripiet. Erit deauratio in templis,nec acumen gladiorum ceſſabit. Vix obtinebit cauernas ſuas Germanicus draco,quià vltio proditionis eius ſuperueniet. Vigębit tandẽ pauliſper,ſed decimatio Neuſtriæ nocebit. Populus namq; in ligneis equis,ferreis tunicis ſuperueniet, qui de nequitia eius vindictam ſumet. Reſtaurabit priſtinis incolis manſiones,& ruina alienigenarum patebit. Germen albi draconis ex hor-
30. tulis noſtris abradetur,& reliquiæ generationis eius decimabuntur.
Iugum perpetuæ ſeruitutis ferent, matremq; ſuam ligonibus & aratris vulnerabunt. Succedẽt duo dracones, quorũ alter inuidiæ ſpiculo ſuffocabitur,alter verò ſub vmbra noĩs redibit. Succedet leo iuſtitię,ad cui⁹ rugitum Gallicanæ turres, & inſulani dracones tremebunt. In dieb⁹ eius aurũ ex lilio & vrtica extorquebitur, & argẽtum ex vngulis mugientiũ manabit. Calamiſtrati varia vellera veſtibunt & exterior habit⁹ interiora ſignabit. Pedes latranciũ truncabuntur, pacem habebunt feræ,humanitas ſupplicium delebit. Findetur for-

ma commertij, dimidium rotundum erit. Peribit miluorum rapacitas, & dentes luporum hebetabuntur. Catuli leonis in æquoreos pisces transformabuntur, & aquila eius super montem Aranium nidificabit. Venedotia rubebit materno sanguine, & domus Corinæi sex fratres interficiet. Nocturnis lachrimis madebit insula, vndè omnes ad omnia prouocabuntur. Vę tibi Neustria, nam in te cerebrum leonis effundetur, dilaceratisque membris à natiuo solo eliminabitur. Nitentur posteri transuolare superna, sed fauor nouorum sublimabitur. Nocebit possidenti ex impijs pietas, donec sese genitore induerit. Apri igitur dentibus accinctus, cacumina montium & vmbram galeati transcendet. Indignabitur Albania, & cõuocatis collateralibus, sanguinem effundere vacabit. Dabitur maxillis eius frenum, quod in Armorico sinu fabricabitur. Deaurabit illud aquila rupti fœderis, & tertia nidificatione gaudebit. Euigilabunt rugientes catuli, & postpositis nemoribus infra mœnia ciuitatum vonabuntur. Stragem non minimam de obstantibus facient & linguas taurorum abscident. Colla rugientium onerabunt cathenis, & auita tempora renouabũt. Exindè de primo in quartum, de quarto in tertium, de tertio in secundum rotabitur pollex in oleo. Sextus Hyberniæ mœnia subuertet, & nemora in planiciem mutabit. Diuersas portiones in vnum reducet, & capite leonis coronabitur. Principium eius vago affectu succumbet, sed finis eius ad superos conuolabit. Renouabit namq; beatorum sedes per patrias, & pastores in congruis locis locabit. Duas vrbes duobus palliis induet, & virginia munera virginibus donabit. Promerebitur indè fauorem tonantis, & inter beatos collocabitur. Egredietur ex eo linx penetrans omnia, quæ ruinæ propriæ gentis imminebit. Per illam enim amittet vtramque insulam Neustria, & pristina dignitate spoliabitur. Deindè reuertentur ciues in insulam. Nam dissidium alienigenarum orietur. Niueus quoque senex in niueo equo fluuium Perironis diuertet, & cum candida virga molendinum super ipsum metabitur. Cadvvaladrus Conanũ vocabit, & Albaniam in societatem accipiet. Tunc erit strages alienigenarum, tunc flumina sanguine manabunt, tunc erumpent Armorici montes, & diademate Bruti coronabuntur. Replebitur Cambria lætitia, & robora Cornubiæ virescent, nomine Bruti vocabitur insula, & nuncupatio extraneorum peribit. Ex Conano procedet aper bellicosus, qui infra Gallicana nemora acumen dentium suorum exercebit. Truncabit namq; quęq; maiora robora, minorib' tutelã præstabit. Tremebunt

bunt illũ Arabes,& Africani. Nam impetũ curſus ſui in vlteriorem Hiſpaniã protendet. Succedet hírcus Veneriȷ caſtri, aurea habens cornua & argenteã barbã,qui ex naribus ſuis tantã efflabit nebulã, quòd tota ſuperficies inſulę obũbrabitur. Paxq; erit in tẽpore ſuo,& vbertate glebæ multiplicabuntur ſegetes. Mulieres inceſſu ſerpẽtes fient,& omnis greſſ⁹ earũ ſuperbia replebitur. Renouabũtur caſtra Veneris,nec ceſſabũt ſagittæ Cupidinis vulnerare. Fons vertetur in ſãguinẽ,et duo reges duellũ ꝓpter Leenã de Vadobaculi cõmittẽt. Omnis humus luxuriabit,& humanitas fornicari nõ deſinet. Om-
10. 10. nia hæc tria ſæcula videbunt,donec ſepulti reges in vrbe Londinẽſi ꝓpalabuntur. Redibit iterũ fames,redibit mortalitas,& deſolationẽ vrbiũ dolebunt ciues. Superueniet aper cõmertiȷ,qui diſperſos greges ad amiſſa paſcua reuocabit. Pectus eius cibus erit egentibus,& lingua eius ſedabit ſitientes. Ex ore eius ꝓcedent flumina,quæ arẽtes hominum fauces rigabunt. Exinde ſuper Turrim Londinẽſem ꝓcreabitur arbor, quæ tribus ſolũmodo ramis cõtenta, ſuperficiem totius inſulę latitudine foliorũ obũbrabit. Hinc aduerſarius Boreas ſuperueniet,atq; iniquo flatu ſuo tertium illius ramũ eripiet. Duo verò reſidui locũ exſtirpati occupabunt,donec alter alterũ foliorum
20. 20. multitudine adnihilabit. Deindè verò locũ duorũ obtinebit ipſe, & volucres exterarũ regionum ſuſtentabit. Patrijs volatilibus nociuus habebitur,nam timore vmbræ eius liberos volatus amittent. Succedet aſinus nequitiæ,in fabricatores auri velox,ſed in luporũ rapacitatẽ piger. In diebus illis ardebũt quercus per nemora, & in ramis ilicũ naſcentur glandes. Sabrinũ mare per ſeptem oſtia diſcurret,& fluuius Oſcæ per ſeptẽ menſes feruebit. Piſces eius calore morientur,& ex eis ꝓcreabuntur ſerpentes. Frigebunt Badonis balnea,& ſalubres aquæ eorũ mortem generabũt. Londinum necem viginti milhũ virorũ lugebit,& Thameſis in ſanguinem mutabitur. Cucul-
30. 30. lati ad nuptias prouocabuntur, & clamor eorũ in montibus Alpiũ audietur. Tres fontes in vrbe VVintonię erũpẽt,quorũ riuuli inſulã in tres portiones ſecabunt. Qui bibet ex vno diuturniori vita fruetur,nec ſuperueniente languore grauabitur. Qui bibet de altero, indeficiente peribit fame, & in facie ipſius pallor & horror ſedebit. Qui bibet de tertio ſubita morte morietur,nec corpus illius poterit ſubire ſepulchrũ. Tantam ingluuiẽ vitare volentes,diuerſis tegmẽtis,eam occultare nitentur. Quæcunq; ergo moles ſuperpoſita fuerit,formã alteri⁹ corporis recipiet. Terra namq; in lapides,lapides in

lignum,

lignum, lignum in cineres, cinis in aquam, si superiecta fuerit, vertentur. Ad hæc, ex vrbe Canuti nemoris eliminabitur puella, vt medelæ curã adhibeat. Quæ, vt omnes arces inierit, solo anhelitu suo fontes nociuos siccabit. Exinde, vt sese salubri liquore refecerit, gestabit in manu sua dextra, nemus Calidonis, in sinistra verò, murorum Londinensiũ ꝓpugnacula. Quocunq; incedit, passus sulphureos faciet, qui duplici flãma fumabũt. Fumus exort' excitabit Ruthenos, & cibũ sub marinis conficiet. Lachrymis miserandis manabit ipsa, & clamore horrido replebit insulam. Interficiet eam ceruus decem ramorũ, quorũ quatuor aurea diademata congestabunt, sex verò residui, in cornua bubalorũ vertẽtur, quæ nefando sonitu tres insulas Britanniæ cõmouebunt. Excitabitur Daneum nemus, & in humanã vocem erumpens, clamabit: Accede Cambria, & iunge lateri tuo Cornubiã, & dic VVintoniæ, absorbebit te tellus. Transfer sedem pastoris vbi naues applicant, & cætera membra caput sequãtur. Festinat namq; dies, qua ciues ob scelera periurij peribunt. Cãdor lanarum nocuit, atque tincturæ ipsarum diuersitas. Væ periuræ genti, quia vrbs inclyta propter eam ruet. Gaudebunt naues augmentatione tanta, & vnum ex duobus fiet. Reædificabit eam hericius, oneratus pomis, ad quorum odorem diuersorum nemorum conuolabunt aues. Adijciet palatiũ ingens, & sexcẽtis turribus illud vallabit. In vnaquaq; statuetur Decurio, qui leges subditis dabit. Inuidebit ergò Londinũ, & muros suos tripliciter augebit. Circuibit eam vndique Thamesis fluuius, & rumor operis trãscendet Alpes. Occultabit infra illam hericius poma sua, & subterraneas vias machinabitur. In tempore illo loquentur lapides: & mare, quo ad Galliam nauigatur, infra breue spacium contrahetur. In vtraque ripa audietur homo ab homine, & solum insulæ dilatabitur. Reuelabuntur secreta sub marmoribus, & Gallia præ timore tremiscet. Post hæc, ex Calaterio nemore procedet ardea, quæ insulam per biennium circumuolabit. Nocturno clamore conuocabit volatilia, & omne genus volucrum associabit sibi, in culturas mortalium irruẽt, & omnia genera messium deuorabunt. Sequetur fames populum, atque dira mortalitas famẽ. At cum calamitas tanta cessauerit, adibit detestabilis ales vallem Galabes, atque eam in excelsum montem leuabit. In cacumine quoque ipsius plantabit quercum, atque intra ramos nidificabit, tria oua procreabuntur in nido, ex quibus vulpes, lupus, & vrsus egredietur. Deuorabit vulpes matrem, & asinum

10. 20. 30.

nimum caput geſtabit. Mõſtro igitur aſſumpto terrebit fratres ſuos, ipſoſque in Neuſtriam fugabit. At ipſi excitabunt aprum detõſum in illa, & nauigio reuecti cum vulpe congredientur. Quæ, cùm certamen inierit, finget ſe defunctam, & aprum in pietatem mouebit. Mox adibit ipſe cadauer, & dum ſupſtabit anhelabit in oculos eius & faciẽ. At ipſa nõ oblita præteriti doli mordebit ſiniſtrũ pedẽ eius, totumq; à corpore auellet. Saltu quoq; facto eripiet ei dexterã aurẽ & caudã, & infra cauernas mõtium delitebit. Aper ergò illuſus requiret lupum & vrſum, vt ei amiſſa mẽbra reſtituãt. Qui vt cauſam
10. 10. inierint, promittẽt ei duos pedes & aures & caudã, & ex eis porcina membra component. Adquieſcet ipſe, promiſſamque reſtaurationem ſpectabit. Interim deſcendet vulpes de montibus & ſe in lupum mutabit, & quaſi colloquium habitura cum apro adibit illum callidè, ipſumque totum deuorabit. Exindè tranſuertet ſe in aprum, &, quaſi ſine membris, expectabit Germanos, ſed & ipſos poſtquã aduenerint ſubitò dente interficiet, atq; capite leonis coronabitur. In diebus eius naſcetur ſerpens, qui neci mortalium imminebit, lõgitudine ſua circuibit Londinum, & quoſque prætereuntes deuorabit. Bos montanus caput lupi aſſumet, denteſque ſuos in fabrica
20. 20. Sabrinæ dealbabit. Aſſociabit ſibi greges Albaniæ & Cambriç, qui Thameſim potando ſiccabunt. Vocabit aſinus hircum prolixæ barbę, & formam ipſius mutabit. Indignabitur ergò montanus, vocatoq; lupo cornutus taurus in ipſos fiet. Vt autẽ ſæuitiæ indulſerit, deuorabit carnes eorũ & oſſa. Sed in cacumine Vriani cremabitur. Fauillę rogi mutabuntur in cygnos, qui in ſicco ſicut in flumine natabunt. Deuorabũt piſces in piſcib⁹, & hoĩes in hominib⁹ cõglutiẽt. Superueniẽte verò ſenectute efficientur ſubmarini luces, atque ſubmarinas inſidias machinabuntur. Submergent naualia, & argentum non minimum congregabunt. Fluctuabit iterùm Thame-
30. 30. ſis, conuocatiſque fluminibus vltra metas aluei procedet, vrbes vicinas occultabit, oppoſitoſque montes ſubuertet, adhibebit ſibi fontem Galabes, dolo & nequitia repletum. Orientur ex eo ſeditiones, prouocantes Venedotos ad prælia. Conuenient nemorum robora, & cum ſaxis Gevviſeorum congredientur. Aduolabit coruus cum miluis, & corpora peremptorũ deuorabit. Super muros Cladioceſtriæ nidificabit bubo, & in nido ſuo procreabitur aſinus. Educabit illum ſerpens Maluerniæ, & in plures dolos commouebit. Sumpto diademate trãſcendet excelſa, & horrido raucanatu populum patriæ

lum patriæ terrebit. In diebus eius titubabunt montes Pachaciȷ, & prouinciæ nemoribus ſuis ſpoliabuntur. Superueniet namque vermis ignei anhelitus, quí emiſſo vapore cõburet arbores. Egredientur ex eo ſeptem leones capitibus hircorum, turpatí fœtore narium mulieres corrumpent, & proprías communes facient. Neſciet pater filium proprium, quià more pecudum laſciuient. Superueniet itaq; gigas nequitię, qui oculorũ acumine terrebit vniuerſos. Exurget in illum draco VVigorniæ, & eum exterminare conabitur, facto autẽ congreſſu ſuperabitur draco, et nequitia victoris opprimetur. Aſcẽdet namque draconem, & exuta veſte inſidebit nudus. Feret illum ad ſublimía draco, erectaq; cauda verberabit nudatum. Reſumpto iterum vígore gigas, fauces illius cum gladio confringet. Implicabitur tandem ſub cauda ſua draco & venenatus interibit. Succedet poſt illum Totoneſius aper, & dira tyrannide opprimet populum. Elimínabit Claudioceſtria leonem, qui diuerſis prælijs inquietabit ſerpẽtem. Conculcabit eum ſub pedibus eius, apertiſq; faucibus terrebit. Cum regno tandem litigabit leo, & terga nobilium tranſcendet. Superueniet taurus litigio, & leonẽ dextro pede percutiet. Expellet eum per regni diuerſoria, ſed cornua ſua in muris Oxoniæ confringet. Vindicabit leonem vulpes Caerdubali, & totũ ſuís dentibus conſumet. Circumcinget eam Lindecolinus coluber, præſentiamq; ſuam draconibus multis horribili ſibilo teſtabitur. Congredientur dracones, alter alterum dilaniabit. Opprimet alatus carentẽ alís & vngues venenatas in genas configet. Ad certamen cõuenient aliȷ, et alius alium interficiet. Succedet quintus interfectis, reſiduoſq; diuerſis machinationibus confringet. Tranſcendet dorſum vnius cum gladio, & caput à corpore ſeparabit. Exuta veſte aſcendet aliũ, et dexterã caudę lævamq; iniȷciet. Suparabit eum nudus, cum nihil indutus profecerit. Cæteros à dorſo tormentabit, & in rotunditatẽ regni compellet. Superueniet leo rugiens immani ferocitate timẽdus. Ter quinq; portiones in vnum reducet, & ſolus poſſidebit populum. Splendebit Gigas calore niueo, & cãdidum populum germinabit. Delitiæ principes eneruabũt, & ſubditi in beluas mutabũtur. Orietur in illis leo, humano cruore turgidus, ſupponetur ei in ſegete falcifer, qui dum laborabit mente, opprimetur ab illo. Sedabit illos Eboracenſis auriga, expulſoque domino in curium quem ducit aſcendet. Abſtracto gladio minabitur Orienti, & rotarum ſuarum veſtigia replebit ſanguine. Fiet deindè piſcis in æquore, qui ſibilo

qui sibilo serpentis reuocatus coibit cum illo. Nascentur inde tres tauri fulgurantes, qui consumptis pascuis conuertentur in arbores. Gestabit primus flagellum vipereum, & a post genito dorsum suum conuertet. Nitetur ipse ei flagellum eripere, sed ab vltimo corripietur: Auertent mutuo à sese facies donec venenatum cyphum proiecerint. Succedet ei colonus Albaniæ, cui a dorso imminebit serpens, Vacabit ille tellurem subuertere, vt patrie segetibus candeant. Laborabit serpens venenum, diffundere, ne herbe in messes proueniant. Læthali clade deficiet populus, & mœnia vrbium desolabuntur. Dabitur in remedium vrbs Claudii, quæ alumnam flagellatis interponet. Stateram namque medicinæ gestabit, & in breui renouabitur insula. Deinde duo consequentur sceptrum, quibus cornutus draco ministrabit. Aduenier alter in ferro, et volantem equitabit serpentem. Nudato corpore incidebit dorso, & dextéram caudæ iniiciet. Clamore ipsius exitabuntur maria, & timorem secundo iniiciet. Secundus itaque sociabitur leoni, sed exorta lite congressum facient. Mutuis cladibus succumbent mutuo, sed feritas belluæ prævalebit. Superueniet quid am in tympano & cythara, & demulcebit leonis feritatem. Pacificabuntur igitur nationes regni & leonem ad stateram prouocabunt. Locata sede appensas studebit, Sed palmas in Albaniam extendet. Tristabuntur ergo aquilonis prouinciæ, & ostia templorum referabunt. Signifer lupus conducet turmas, & Cornubiam cauda sua circumcinget, Resistet ei miles in curru, qui populum illum in aprum mutabit. Vastabit igitur apet prouincias, sed in profundo Sabrinæ occultabit caput. Amplexabitur homo leonem in humo, fulgor auri occulos in tuentium excæcabit. Candebit argentum in circuitu, diuersa torcularia vexabit, Impositio vino, inebriabuntur mortales, postpositoque cœlo in terram respicient. Abeis vultus auertent sydera, & solitum cursum confundent. Arebunt segetes his indignantibus, & hũ mor conuexi negabitur. Radices & rami vices mutabunt, nouitasque rei erit in miraculum. Splendor solis electro Mercuri languebit, & erit horror inspicientibus. Mutabit clypiũ Scilbon Archadiæ. vocabit Venerem galea Martis. Galea Martis vmbram conficiet, tracibit terminos furor Mercurii. Nudabit ensem Orion ferrens, vexabit nubes Phœbus æquoreus, exibit Iupiter licitas semitas, & Venus deseret staturas lineas. Saturni syderis libido corruet, & falce recurua mortales perimet. Bis senus numerus domorum syderum de-

flebit hospites ita transcurrere. Commutabunt Gemini complexus solitos, & vrnam in fontes pronoçabunt. Pensa libræ ex obliquo pẽ debunt, donec Aries recurua cornua supponat. Cauda scorpionis procurabit fulgura & cancer cum sole litigabit. Ascendet Virgo dorsum Sagittarii, & flores virgineos obfuscabit. Currus lunæ turbabit zodiacum, & in fletum prorumpent Pleiades. Officia iam nulla tedebunt, sed clausa janua in crepidinibus Adrianę delitebit in ictu radij exurgent æquora & puluis vetarum renouabitur. Confligẽt venti diro sufflamine, & sonitum inter sydera conficient.

Deredita Aurel in Britanniam

CVmque in hunc modum diu prophetasset Merlinus, quasi in extasim & summam admirationem commouit vniuersos, diuersis diuersa de eo sentientibus. Dicebant namque nonnulli illum Pythonicum spiritum exhausisse, & more demonum obscurę & amphibologice ænigmatizasse exemplo Balaam, aliis aliter affirmantibus. Vortigernus igitur exitum suum scire desiderans, rogauit iuuenem sibi dicere quod sciebat. Ad quem Merlinus: Ignem filiorum Constantini diffuge si vales. Nam gentem subiugabunt Saxonum, & teipsum infra opidum Genorium inclusum comburent. Rubebunt sanguine Saxonum facies, & interfecto Hengisto Aurelius Ambrosius coronabitur. Nec mora cum crastina dies illuxisset applicuit Aurelius Ambrosius cum fratre suo Vterpendragon, cum innumera manu armatorum. Conuenerunt itaque Britones vndique dispersi, & conuocato regni clero Aurelium in regem erexerunt. Sublimatus autem, ecclesias ad solum vsque destructas, vt potuit, reparare vacauit. Erat largus in muneribus dandis, sedulus in diuinis obsequiis, modestus, mendaces cum suis adulationibus postponens, pede fortis, equo fortior, & ad regendum militares exercitus peritus. Talibus insignitus virtutibus, celebris & famosus longinquis etiam regionibus habebatur.

Vortigern incendio pe rit.

ANnō gratiæ.cccclxvi. cum Britanni regem Aurelium cohortarẽ tur vt in Saxones impetum faceret, dissuasit rex. Nam prius voluit persequi vortigernum, deinde exercitum in Cambriam diriges oppidum Genorium petiit. Vt igitur ad illud peruenit, proditionis patri & fratri illatæ reminiscens, astantibus ait: Respicite duces nobilissimi, huius, turris mœnia Vrotigernum protegere si possunt, qui fœtidem patriam deuastauit, sacras ecclesias destruxit, Christianitatẽ fere a mari vsque ad mare deleuit & quod magis dolendum censeo patrem meum & fratrem prodidit.

Nunc

Nunc ciues nobilissimi viriliter agite, & vindicate vos prius in illum, per quem hæc omnia accesserunt, & deinde arma vertamus in hostes. Nec mora diuersis machinationibus adhibitis, mœnia diruere nituntur. Postremò cum cætera defecissent, adhibuerunt ignem, qui cum alimentum suscepisset non cessauit donec turrim & Vortigernum combussit.

A Nno gratiæ. cccclxvij. Theodorus episcopus ciuitatis, quæ à Cyro Persarum rege condita, Cyriæ nomen accepit, vir in diuinis scripturis ad perfectum eruditus in ecclesia clarissima columna refulsit. Sanctus Theodorus multis clar⁹ virtutibus, emicuit.

A Nno gratiæ. cccclxviij. Clodoueus rex Francorum, miliario. x ab vrbe Pictauis. Alaricum regem Gothorum interfecit. Cuius filius Almaricus euadens, in Hispaniam fugit. Alaricus rex Gothorum interficitur.

A Nno gratiæ. cccclxix. Clodoueus rex Tholosam, Santonas omnemque terram Aquitanicam subiugauit, & Gothos Arianos inde expellens, Francos ibi Catholicos habitare fecit. Clodoueus Aquitaniã subiugauit.

A Nno gratiç. cccclxx. Siluianus presbyter apud Massiliam, scripsit ad Claudianum presbyterum Viennensem, librum vnum expositionis extremæ partis in Ecclesiasten. Siluianus claret.

A Nno gratiæ. cccclxxi. Simplicius sedit in cathedra Romana annis. xv. mense vno, diebus. vi. Simplicius papa.

A Nno gratiæ. cccclxxii. Hilarius Arelatensis ecclesiæ præsul vir elemosinarius, & paupertatis amator, in scripturis diuinis doctor emicuit. Hilarius habetur insignis.

A Nno gratiæ. cccclxxiij. Aurelius Ambrosius, Hengistum & Oricum filium suum cognomento AEsc in Cancia ad bellum prouocans, duodecim cuneos Britonum ordinauit in loco qui postea VVipedeflete dicebatur, vbi diu & acriter ex vtraque parte pugnantes sanguinem non minimum perfuderunt, sed victoria dubia & adeò lachrimabilis fuit quod multò postea tempore nec Saxones fines Britonum nec Britanni Cantiam intrare præsumerent. Saxones verò quendam principem magnum, VViped appellatum, ibidem inter cæteros amittentes, locum belli ad memoriam ipsius VVipedeflete vocauerunt. Aurelius Ambrosius cum Hengisto pugnauit.

A Nno gratiæ. cccclxxiiij. Claudianus presbyter Viennensis, vir in rebus ecclesiasticis ad disputandum subtilis floruit. Claudianus claret.

A Nno gratiæ. cccclxxv. Prosper Aquitanicæ regionis, aduersum Eutychen dictauit epistolas de vera incarnatione Christi & li- Prosper cõtra Eutychẽ epistolam scripsit.

bero arbitrio malè sentientem.

Miraculum laudabile. ANno gratiæ.cccclxxvi. Hilarius vrbis Romæ episcopus prohibuit ne clerici laicali habitu vterentur, presbyteris etiam cõcubinas suas interdixit. Eodem tempore, dum Clodoueus rex Francorum contra Alemannos confligeret, & eius grauiter exercit' læderetur, eleuatis in cœlum oculis, dixit: Domine Iesu Christe, quem vxor mea Chrothildis colit, tuam opem deuotus efflagito. Quod si mihi in hoc certamine victoriam dederis, de cætero credam in tuo nomine baptizatus. Quod cum dixisset Alemanni in fugam coacti sunt, & rex cum triumpho ad patriam remeauit. Tunc, accersito sancto remigio, baptizatus est cum omni gente sua. Ad cuius consecrationem cum moram faceret minister sanctum chrisma ad manum episcopi baiulare, cumque comprimente turba nec adhuc veniret, molestè tulit illud episcopus, orauitque ne mora dispendium generaret. Et ecce chrismatica unctio, in vasculo mirabili, de Cœlis allata est ei angelico ministerio, quod vsque in præsentem diem in ecclesia Remensi reseruatur. Quo etiam miraculo abundanti, reges Francorum iungendi consecrantur.

Zeno imperator. ANno gratiæ.cccclxxvii. Zeno Romanum suscipiens imperium, annis.xvij. regnauit. Eodem anno Ella dux & tres filij eius, Cymen, Plentingus, & Cissa, in Britanniam venientes, in loco qui postea á Cymene Cymenshoara, id est, portus Cymenis dicebatur, applicuerunt. Egredientibus autem illis innumera Britonum turba conuolarunt, & bellum ilicò inierunt. Sed Britones campum deserentes, ad proximum nemus, quod Andredeswold dicebatur fugati sunt. Saxones verò litora maris in Suthsexia occupantes, magis magisque sibi regionis illius spacia subiugarunt.

Materna pietas. ANno gratiæ.cccclxxviij. Zenone imperatore Leonem filiũ suũ quærente interficere, mater eius pro eo alium ei similem obtulit, qui postea in clericatu vsque ad Iustiniani tempora perduravit.

Corpus sancti Barnabæ repertũ est. ANno gratiæ.cccclxxix. corpus sancti Barnabæ apostoli, & euangelium Matthæi eius stylo conscriptum, ipso reuelante, repertum est.

Odoacer rex ANno gratiæ.cccclxxx. Odoacer rex Gothorum Romã occidit, qui ab eo tempore reges eorum diutius tenuerunt.

Thedericus rex. ANno gratiæ.cccclxxxi. Theodoricus rex Gothorum viam quæ Macedoniam Thessaliamque depopulatus est, & Italiam infestus occupauit.

A Nno gratię .cccclxxxij Honoricus Arrianus, rex VVandalorum exulatis in Africa.(a)ccc. & tribus episcopis catholicis, ecclesias eorum clausit, plebemque varijs affecit supplicijs, & innumeram multitudinem pro fide veritatis peremit. Manus linguasq; orthodoxorum præcidens multorum martyrum milia effecit. a.cccxxxiiii

A Nno gratię. cccclxxxiij. Clodoueus, rex Francorum, Regna carium propinquum suum, & fratrē eius Farronē cepit & interfecit. Clodoueus in cōsāguineos sæuit.

A Nno gratiæ, cccclxxxiiii. Timotheus, extincto ab Alexandrinis Protherio, aut voluit aut passus est, ab vno episcopo, in loco occisi episcopi sese ordinari. Cupiditas Timothei.

A Nno gratiæ. cccclxxxv. Britones, duce Aurelio Ambrosio, conuenerunt ad pugnam apud Mecredesburne contra Ellā & filios suos, & cum diu & acriter pugnam commisissent, Ella cum filijs suis, non sine dispendio Britonum, campum deseruit, Misit igitur Ella in patriam suam, maiorem quærens copiam armatorum. Bellum contra Ellam.

A Nno gratiæ. cccclxxxvi. Fœlix sedit in cathedra Romana annis octo, mensibus. xi. diebus. xvii. & cessauit sedes diebus. v. Fœlix papa

A Nno gratiæ. cccclxxxvii. Aurelius Ambrosius, maxima Britonū multitudine collecta, Saxones ad pugnam prouocare disposuit. Exercitum itaque suum versus aquilonem dirigens, Hengistum cum suis Saxonibus trans Humbrum inuenit. Hengistus verò cum aduentū ipsius cōperisset audacter ei obuiam ibat, & in cāpo qui Maisbely vocabatur, quò Aurelius erat transiturus, subitum atq; furtiuū impetum facere affectans, Britones non præmeditatos disposuit occupare. Quod tamen Aurelium non latuit, nec ideirco campū distulit adire, vbi dispositis militaribus vtrobique legionibus, congrediūtur acies, cùroremque non minimum hinc & inde diffundentes, stragem maximam peregerunt. Hinc Britones, hinc Saxones, varijs casibus vulnerati gladio consumuntur. Demum cum Hengistus socios suos succumbere vidit Britannosque valere, confestim diffugit, atque oppidum Kaerconan, quod nunc Cuningeburg appellatur, petiuit. Sciens verò quod omne tutamen suum in gladio & hasta consisteret, oppidum intrare noluit, quia illud Aurelio resistere non æstimauit. Insequitur eum Aurelius & quoscumque in itinere reperiebat amputatis capitibus ad Tartara destinauit. Potitus itaque victoria Aurelius, deum cœli ex intimo cordis affectu glorificauit, qui sibi de hostibus concessit triumphare. Aurelius Saxones ad pugnā prouocans gloriosam victoriam adeptus est. Aurelius fana distruēs, ecclesias destructas iubet restaurari.

ANNo gratiæ. cccclxxxviii. Aurelius Ambrosius, cum per

Britanniam hostes quærendo transitum faceret, inuenit ecclesias ad solum vsque destructas, vnde vehementer condoluit. Accersitis itaque artificibus cæmentarijs & lignarijs, ædificia diuina reparare curauit. Dispositis ergo in eis presbyteris, & clericis, diuinum obsequium ad statum debitum reuocauit. At vbi prophana deorum templa & idola inuenit, à memoria hominum de sub cœlo funditus deleuit vniuersa. Iustitiam & pacem ecclesijs & viris ecclesiasticis obseruare studuit & præcepit, multa conferens eis, ex regia munificentia, cum redditibus amplis beneficia, & orare pro regno & ecclesiæ statu omnibus imperauit.

Aurelius Hengistum bello victũ cepit & decapitari præcipit.

ANno gratiæ. cccclxxxix. Aurelius Ambrosius, epistolas ad vniuersos Britanniæ fines dirigens, præcepit vt omnes qui potuerunt arma mouere, ad eum quantocius conuenirent, & paganos exterminare à Britanniæ finibus non cessarent. Congregatis igitur omnibus, promouit exercitum Aurelius versus Aquilonem, & Hengistum cum Saxonibus super flumen, quod Don appellatur, acie bus ad bellum iustructis, inuenit. Quid multa? Concurrentibus hinc inde cæteruis, acerrimam pugnam commisere, cruorem non minimũ diffundentes. Dumque in hunc modum diutissimè decertassent, Dux Claudiocestriæ Eldol, cui ardens inerat desiderium cum Hengisto gradiendi, cum phalange cui præerat, cuneos penetrans, cepit Hengistum per nasale cassidis, summisque vtens viribus ipsum infra concives suos pertraxit. Desiderium meum (inquit) hodie adimpleuit deus. Victoria enim nobis in manu dei est. Diffugerunt itaque Saxones quò impetus quemque ducebat, quos Aurelius insequens, viriliter trucidauit. Octa verò, filius Hengisti, cum maiori multitudine Eboracum adiuit. Eosa autem & alij multi vrbem Alclud petierunt. vt igitur triumphauit Aurelius cepit vrbem Conani, & ibidem tribus diebus moratus est. Post hæc, conuocatis ducibus, præcepit decernere quid de Hengisto fieri debuisset. Surgens itaq; Eldadus, episcopus Claudiocestrensis, & frater Eldol Ducis, iussit omnes tacere, & ait frendus præ ira, Etsi omnes istum liberare vellet, ego eum in frustra concidam. Quid hæsitatis effœminati? Nonne Samuel propheta cum regem Amalech, in bello captum, membratim concidisset, ait, Sicut fecisti matres sine liberis, sic faciam matrem tuam esse sine liberis hodie inter mulieres. Similiter facite de isto altero Agag. qui multas matres suis orbauit filijs. His dictis Eldol educto gladio duxit eum extra vrbem, & amputato capite, ad Tartara

tara destinauit. Successit. Osric filius eius, cognomento Aesc. super gentem saxonum in Cancia, a quo reges Canciæ vsque hodie Aesc. kynges vocantur. Dederat namque vortigernus prouinciam illam Hengisto pro filia sua, vt superius est relatum: & sic eam annis viginti quatuor, quasi iure hæreditario, possidebat.

A Nno gratiæ cccxc Aurelius Ambrosius exercitum suum duxit Eboracum, vt octam filium Hengisti expugnaret. Cumque ciuitatem obsedisse, timuit Octa vrbem contra multitudinem retinere. Communicato itaque salubri consilio egressus est cum nobilibus qui secum erant & se suosque in hæc verba præsentauit. Victi sunt dii mei deumque tuum regnare non hæsito qui tot nobiles ad te venire compellit. Accipe ergo nos nos, & nisi miserecordiam adhibueris, habe nos legatos & ad quodcunque supplicium paratos motus igitur pietate Aurelius misericordiam habuit de eis. Exemplo etiam Octæ venit Eosa cæterique qui diffugerāt, misericordiam impetrantes. Dedit ergo eis regionem prope Scotiam, & fœdus cum eis confirmauit. Deinde porrexit ad monasteriū Ambri, prope g) Kaer baradot, quæ nunc Stretburia dicitur vbi principes defuncti iacebāt quos Hengistus prodiderat, & pietate motus in lachrymas resolutus est. Deliberans ergo apud se vt locum, quo tot nobiles iacebant, memorabilem faceret misit Merlinum vatem diligenter quærere, vt consilio ipsius, quod desiderabat, adimplere potuisset. Vt autem Merlinus ad regis præsentiam esset perductus exposuit ei de morte nobilium memoratorum quomodo prodiderant eos Saxones, & quod voluit locum honore debito venerari. Tunc Merlinus, aliquātulum in extasi mentis positus, tandem respondit, dicens. Si volueris domine mi rex opere perpetuo sepulturam eorum decorare, mitte pro chorea gigantum, quæ est in kilardo, monte Hyberniæ, vbi talis est lapidum structura, qualem nemo huius ætatis oculis prospexit. Grandes, enim sunt et mirabiliter collocati, qui si sic hoc loco disponantur, stabunt in æternum, memorabile funus, prædictum repræsentantes. Ad hęc Aurelius in risu solutus Merlino respondit. Num quid lapides Hybernię meliores sunt istius lapsu ibus regionis, vt ex tam longinquo in Britanniam veherentur? Ad quem Merlinus: Ne vanum rex moueas risum. Nam mystici sunt lapides, & ab diuersa medicamenta salub es. Gigantes eos olim asportauerunt ex vltimis finibes Africæ, vt illic balnea infra ipsus conficerent cum variis infirmitatibus grauarentur. Lauabant namque lapides varijs her-

Vt occa misericordiā impetrauit.

g kaercarec

barum confectionibus & fundebant in balnea, quibus curabantur ægrotantes. Nec eſt lapis qui careat medicina. Cumque hæc audiſſent Britones, pro lapidibus mittere decreuerunt. Eligitur igitur Vterpédragon, frater regis, cum quindecim milibus armatorum, qui ſi ab aliquo impedirentur, prælio ereptos lapides atportarent. Eligitur etiam Merlinus, vt ipſius ingenio & conſilio omnia conſummarentur. Paratis igitur nauibus mare ingrediuntur, & velis proſperis in Hyberniam peruenerunt. Cumque Gillomannius rex Hyberniæ aduentus eorum & cauſam cognouiſſet, aſſentibus dixit. Armate vos viri, armate, quia dum mihi inerit non auferent à nobis etiam minimum choreæ lapillum. Nec mora congrediuntur partes, ſed victoria ceſſit Britonibus. Deinde Killardum montem adeuntes, ſtructuram lapidum in cauum deponere nitibantur. Deficientibus autem cunctis ſubriſit Merlinus, ſuaſque machinationes conficiens leuius quam credi poteſt lapides depoſuit, nauibuſque imponens, cum gaudio in Britanniam perduxit. Quod cum aurelio indicaretur, venit cum epiſcopis & abbatibus & aliis magnatibus in montem Ambri, vbi die pentecoſtes coronam portauit, & duabus eccleſiis metropolitanis paſtores inſtituit, concedens ſedem Eboraci ſancto ſampſoni viro illuſtri, Dubritio quoque vrbem Legionem Cumque talia ibidem peregiſſet, præcepit Merlino lapides circa ſepulturam nobilium erigere, qui præceptis eius obediens, eodem modo quo in killardo monte poſiti fuerant, mirabiliter collocauit. Eodem anno, Idatius Libitanę Hiſpaniarum vibis epiſcopus, chronica ſua a primo Theodoſii conſulatu inchoata hucuſque perduxit. Gennadius etiam de viris illuſtribus librum ſuum hoc anno terminauit.

De ſancto Patricio Hybernenſi.

ANno gratiæ ccccxci Sanctus patricius ſecundus Hyberniæ archiepiſcopus, anno ſuæ cxxii. Domino quieuit. De cuius ſanctitate & miraculis multa leguntur inſignia. Nam per annos xl. prædicabit virtutes apoſtolicas, dum cæcos illuminabat, ſurdos audire faciebat, dæmonia ab obſeſſis corporibus fugabat, in careceratos propriis ſumptibus redemptos liberabat, mortuos nouem diuina virtute prædictus ſuſcitabat. Abgetoſia quoque cccxlv. & eo amplius ſcripſit, totidem epiſcopos ordinauit, preſbyteros autē mille nec non & xii millia hominum in regione Conacta ad fidem Chriſti conuertit. Reges autem vii. qui erant filii Amolgith, in vno die baptizauit xl. autem diebus totidemque noctibus in cacumina colli

Hely

Hely ieiunauit, vbi tres petitiones pro his Hybernenſibus qui ſidem Chriſti ſuſceperant fecit Primo petiit vt vnuſquiſque ſuſciperet pœnitentiam licet in extremo ſtatu vitæ. Secundo ne ab infidelibus conſumeretur in æternum. Tertio ne ſuperuiuat aliquis Hybernenſium in aduentu iudicis, quia delebitur per orationem ſancti Patricii ſeptem annis ante iudicium. In illo autem colliculo benedixit populum Hyberniæ, & ideo aſſendit vt oraret pro eis, & videret fructum laboris ſui. Venerunt etiam ad eum ibi aues multicoloris innumerabiles vt benediceret eas quæ ad interpretationem ſancti, ſignificant omnes ſanctus vtriuſque ſexus Hybernenſium peruenire ad eum in die iudicii ad patrem & magiſtrum ſuum, vt ſequantur illum ante deum. Quatuor autem modis coæquantur Moyſes & patricius, Primo angelo ſibi colloquente in rubo igneo. Secundo quod in monte xl. diebus & noctibus ieiunauit. Tertio, quod ſimiles fuerunt ætate cxxii. Quarto, quod ſepulchrum eius non inuenitur, ſed in occulto humatus eſt nemine ſciente. In pueritia aũt cum eſſet natione Hybernenſis à patre ſuo, cum duabus ſororibus ſuis in Scotiam venditus eſt cuidam homini, qui Cuulcu dicebatur, & porcarius eius erat. Denique xvii ætatis ſuæ anno à captiuitate ad patriam ſuam reuerſus eſt, & nutu dei ſacris literis eruditus, atque tandem Romam veniens, ibidem tempus ſuum protrahebat donec eruditior haberetur. Sanctaſque percurrens ſcripturas, diuina myſteria penetrauit. Dumque ibidem moraretur, miſſus eſt palladi' epiſcopus a papa Cœleſtino ad Scotos ad Chriſtum conuertendos Qui primo verbum dei in Scotia predicans, tandem Britanniam peruenit, et in terra Pictorum defunctus eſt. Audita vero morte Palladii, Patricius, Theodoſio, & Valentiano imperantibus, à papa Celeſtino, ad partes occiduas miſſus eſt, vt vexillum ſanctæ cruſis gentibus prædicaret. Cumque ad Britanniam peruenisſet, prædicauit ibi verbum dei et a gentibus incolis gratanter eſt ſuſceptus. Deinde ad Scotos ſe conferens, prædicauit verbum dei, quod non potuit aligari. Tandem a Mathæo archiepiſcopo ad epiſcopalem gradum promotus hoc nomen Patricij in ordinatione ſuſcepit, qui Nannus antea vocabatur, Ordinati ſunt etiam cum eo Anſilius & Iſerninus, et cæteri nonnulli ad ordines inferiores, vt ſub ipſo duce deo militarent. Tunc accepta benedictione in nomine ſanctæ trinitatis, nauẽ aſſendit, et perueniens ad Britanniæ inſulam, prædicauit ibi multis diebus Deinde ad hiberniam ſuccinctus ad euangelium cum theſauris

sauris spiritualibus transcendens baptizauit eos multos dei lucrifaciens, & annis ibi octaginta euangelizans, vbi tandem ad culmen religionis prouectus, plenus dierum, & virtutum signis clarus multimodis, quieuit in Christo.

Ella rex Andredcestriam cepit.

ANno gratiæ cccxcii. Ella, qui regionem australium Saxonum vt supra dictum est occupauerat, venit ex partibus Germaniæ, militare adducens subsidium, cuius fretus auxilio Andredcestriam vrbem munitissimam obsedit. Quo audito conuenerunt vndique Britones ad modum examinis apum, assilientibus Saxonibus. à tergo semper assistentes cum viris sagittariis, hostes acriter infestabant. Dimissis ergo mœnibus, pagani gressus & arma dirigebant in eos. At Britones pedum velocitate, & corporum agilitate illis præstantiores syluas petebant, atque iterum ad mœnia tendentibus paganis, rursum a terga infestabant. Hac arte saxones diutius fatigati, stragem non minimam sunt perpessi. Tunc Saxones exercitum in duas partes diuidentes partem vnam mœnibus ciuitatis, alteram ad debellandos Britones assignarunt. Ciues vero diuturna fame fatigati & macerati, cum iam pondus infestantium paganorum diutius ferre nequiuissent, omnes in ore gladii perierunt, ciuitatemque hostes funditus delcuerunt. Locus autem ciuitatis vsque hodie transeuntibus ostenditur desolatus. Manfit ergo ibidem, Ella cum tribus filiis suis, & regionem illam quæ vsquæ hodie anglicé Suthsexe, latine autem regio Australium Saxonum dicitur, colere cœpit.

A nastasius imperator.

ANno gratiæ cccxciii. Anastasius Romanum sumens imperium, annis xxv. imperauit. Et sciendum est quod anno quo Zeno mortuus est, Anastacius imperare cœpit. Erant anni secundum Romanos, ab Adam v. millia. D. cccc. lxxxix. & secundum supputationē Alexandrinorum, millia D. cccc. lxxxiij.

Cerdic primus rex occidentalium Saxonum, venit in Britanniā.

ANno gratiæ cccxcviiii. Gelasius sedit in cathedra Romana annis quatuor, mensibus octo, & diebus xix. Eodem tempore Cerdicus & filius eius Kenricus, cum v. nauibus in Britanniam applicuerunt in loco qui postea de nomine eius Cerdicshoara id est portus Cerdici dicebatur. Quo die conuenit vniuersa multitudo regionis contra eos, pugnam viriliter commiserunt. Saxones vero coram nauibus immobiliter stabant, donec noctis tenebræ litem diremerunt. Iuuentis autem Saxonibus asperis Britanni sese subtraxerunt, & pagani interra hostili, non sine frequentibus bellis incolatū, littora maris ibidem magis ac magis occupare cœperunt. Ab isto

Cer

quoque Cerdico reges occidentalium Saxonum origenem habuerunt. Acatius hæreticus.

ANno gratiæ. cccc xcv. Anastasius imperator Acatium hæreticum reuocare cupiebat, sed Romani non consenserunt. Erat autem Constantinopolitanus episcopus, sed deo & sanctæ ecclesiæ effectus est odiosus.

Acatius Fulmine perit.

ANno gratiæ. cccc xcvi. Acatius hæreticus memoratus fulminis ictu periit. Per idem tempus Pascentius filius vortigerni, qui in Germaniam, vt superius relatum est, diffugerat, inmanu valida & armata, in aquilonari parte Britanniæ applicuit, vt sese patremque suum in Aurelium regem Britonum vindicaret. Cumque id regi nunciaretur, collegit exercitum et obuiam perrexit. Hi vltro ad prælium venientes pugnam commiserunt, sed Pascentius tandem victus est, & in fugam propulsus.

De morte Aurelij regis Britanniæ

ANno gratiæ. cccc xcvii. Pascentius memoratus, ad Gillomannium regem Hiberniæ se conferens, postulauit auxilium vt se in Aurelium vindicaret. Gillomannius verò, quia Aurelius Choream gigantum ab Hibernia violenter asportauerat, memor iniuriæ auxilium promisit. Paratis itaque nauibus, transfretantes in vrbe Menenia applicuerunt. Quo diuulgato Vther frater Aurelij, quia ipse infirmus iacebat, contra Gillomannium & Pascentium in Cambriam perrexit, Sed Pascentius antequam pugnam cum Vther fratre regis iniret, cum Aurelium VVintoniæ infirmari cognouisset, corrupit quendam Saxonem, Eopam nomine, donarijs multis, vt Aurelium regem veneno prodere procuraret. At proditor habitu monachi suscipiens, versus VVintoniam iter arripuit. Postremò vrbem ingressus est, & se medicum fingens regijs ministris obsequiũ suum obtulit, qui nihil potius quàm medicum expectabant. Qui tandem ad regis præsentiam perductus venenum ei porrexit. Quo hausto, præcepit illi nephandus proditor vt dormiret, recepturus ilico sanitatem. Nec mora, illabente per poros corporis & venas veneno, mors pariter subsecuta est. Deinde proditor ille, latenter elapsus, à curia recessit. Sed dum VVintoniç ista gererentur, Gillomãnius & Pascentius in Cambria contra Vther fratrem regis pugnam acerrimè commiserunt. Sed tandem conualuit Vther, & interfectis Gillomannia atque Pascentio victoriam reportauit. His ita gestis, apparuit stella mirç magnitudinis & claritatis vno tantum radio contenta, ad cuius radium erat globus igneus in similitudinem draconis

conis extensus, & ex ore eius duo radij procedebant, quorum vnus longitudinem suam vltra Gallicana climata extendere videbatur: alter verò versus mare Hibernicum vergens, in septem radios minores terminabatur. Hoc sydere viso, Vther nimio terrore percussus sapientes suos solicitabat, vt quid stella portenderet indicarent. Qui respondentes. dixerunt. Te quidem sydus & igneus draco sub sydere significat. Radius autem, qui versus Gallicanam plagam porrigitur, portendit filium tibi futurum potentissimum, qui plurima regna, quæ sydus contegit, possidebit. Alter verò radius filiam innuit, cuius filij & nepotes regnum Britanniæ successenter possidebunt. Festina ergò dux nobilissime, festina, Defunctus est, enim ille frater tuus rex Britonum inclytus, Aurelius Ambrosius, cum quo simul militia & gloria Britonum expirauit. Nec mora venerunt nuncij casum regis indicantes, & ipsum iam ab episcopis & abbatibus regni more regio sepultum infra Choream gigantum, quam ipse fieri imperauit.

Decoronatione Vther pendragon.

ANno gratię. cccxcviij. Anastasius sedit in cathedra Romana, anno vno, mensibus .xi. & diebus, xxiiij. Per idem temp', Vther frater Aurelij regis Britonum defuncti, audito casu fratris, cum festinatione VVintoniam venit, & conuocato populo regni & cleri Britanniæ diadema suscepit, Reminiscens itaque de sydere supradicto, iussit fabricari duos Dracones ex auro, ad similitudinem draconis quem in radio stellæ inspexerat, & vnum in ecclesia primæ sedis VVintoniæ obtulit, alterum verò sibi retinuit in prælio deferendum. Ab illo igitur tempore vocatus fuit Britannicé *V*therpendragon: Anglica verò lingua Uther Drake Heued: Latinè vero *V*ther caput Draconis. Vnde vsque hodie mos inoleuit regibus terræ huius, quòd pro vexillo Draconem in bellis expeditionibus ante se statuerint deferendum. Sub hijs diebus, Octa filius Hengisti atque Eosa cognatus suus cum soluti essent à fœdere, quod cum Aurelio pepigerant, moliti sunt regi Vther bellum mouere, & suos fines dilatare. Maxima igitur Saxonum multitudine stipati, Aquilonares Britannię prouincias inuaserunt, & munitiones, ab Albania vsque ad Eboracum penitùs destruxerunt. Postremò cum vrbem Alclud obsidere incepissent, superuenit Vther Pendragon cum tota fortitudine regionis, & cum illis pugnam commisit. Restiterunt viriliter Saxones & Britones in fugam propulerunt, insecutique sunt eos pagani vsque ad montem Dan & Dum sub sole dies emicuit

cuit occupauerunt montem Britones, illumque pro refugio habuerunt, quid agerent ignorantes. Tandem salubri consilio decreuerunt nocturnum in hostes impetum facere, atque ipsos soporatos & inermes occupare Statuti itaque per turmas & armati, castra hostium petunt eosque acreter enadunt. Qui ita ex improuiso occupati inutiliter prælium reddiderunt, cum cæteri ex premeditatione audaciam recepissent. Tandem sunt capti Octa atque Eosa, & Saxones penitus sunt dissipati. Denique omnibus patificatis rex Londonias perrexit, Octam quoque & Eosam ibidem in carcere seruari fecit. Festo etiam Paschali imminente præcepit proceribus regni ibidem cõuenire, vt sumpto diademate, sanctum diem honore debito celebrarent. Paruerunt illico cuncti, & rex festiuitatem cum gaudio celebrauit. Aderat inter ceteros nobiles Gorlois Dux Cornubiæ cum vxore sua Igerna, cuius pulchritudo omnes Britanniæ mulieres superabat. Hanc rex cum inspexissent subito incaluit amore illius, & illi soli nectaria pocula incessanter & arromatica cibaria dirigebat. Quod cum maritus eius comperisset, iratus valde sine licentia à curia recessit. Rex itaque valde indignatus, Cornubiam cum festinatione petiuit, in vrbes eius & oppida ignem accumulans. Ad vltimum cum Dimilioch peruenisset, comitem obsessum ad prælium prouocauit. Comes vero inconsultæ agens oppidum egressus est. Sed inter primos corruit lethaliter vulneratus, & socii eius penitus sunt dissipati. Rex vero post mortem illius, vxorem eius duxit matrimonio sibi copulatam genuitque ex ea filium & filiam. Filius autem Arthurus dicebatur, filia vero Anna. Sed Arthurus vt celebris haberetur mira probitate promeruit.

A Nno gratiæ cccexcic mortuo papa Anastasio in sede apostolica duo consecrantur, Symmachus videlicet, atque Laurentius. Et cum inde maxima dissentio Romæ haberetur decreuit senatos Romanus vt ambo pergerent ad regem Italiæ Theodoricum. Quod cum factum fuisset adiudicauit rex vt qui prius fuit ordinatus, & cui maior pars populi faueret, sedem apostolicam obtineret. Tunc Symmachus in sede confirmatus Laurentium in Miscena ecclesia episcopum ordinauit Sed post annos tres accusatus est Symmachus, & Larentius reuocatus, Tunc Symmachus, synodo congregata centum & quindecem episcoporum, a crimine sibi obiecto, eorum omnibus elegantur se purgando suam manifestauit innocentiam. Et tunc iterum proiectus est Laurentius, Symmacho restituto. De duobus apostolicis.

Symmacho autem de medio sublato, loco ipsius, decretum est Laurentium in sede apostolica subrogandum.

Constitutio noui episcoparus in Gallia.

A Nno gratię. D. Clodoueus rex Francorum, ecclesiæ Remensi ex regia sua munificentia innata multa prędia contulit, Remigius, multa earum parte data ecclesiæ *Lugdunensi, sedem episcopat' ibidem, vt ampliaretur dignitas & honor ecclesiasticus, constituit.

Laudunensi Vnde portesmuth uome sortitur.

A Nno gratiæ. Dj. Port & duo filij eius, Bleda & Magla, cum duabus nauibus applicuerunt in Britannia, in loco qui de nomine Port, Portesmuth nomen accepit. Porro Ducem regionis illius expellentes, maris littora occuparunt, & locum tunc desertum inhabitare cœperunt.

Liberalitũ artium translatio.

A Nno gratiæ. D.ij. Symmachus Patritius & gener eius Boëtius omnium liberalium artium libros de Græco in Latinum transtulerunt.

Condigna vltio trinitatis

A Nno gratię. D. in Africa Olympus quidam insanissimus, dum in balneis sanctam trinitatem blasphemaret, ignito iaculo cœlitus superuenienti combustus est.

De baptismo cuiusdã hæretici.

A Nno gratiæ. Diij. Constantinopolim dum Deuterus, Arianus episcopus, quendam nomine Barbam baptizaret, insuper malè distinguens trinitatem diceret, baptizo te Barba in nomine patris per filium, in spiritu sancto, aqua disparuit.

Alamandi regis sophisma.

A Nno gratiæ. Dv. Alamundus rex Saracenorum, ab orthodoxis baptizatus, cum vellent Eutychiani reducere, refellit eos hac fabulosa inductione dicens, quòd literas acceperat de morte archãgeli Michaelis. Illis respondentibus hoc impossibile esse, eò, quod angeli impassibilis essent naturæ. Quomodo ergo (inquit) secundum vos nudus crucifixus Christus est, nisi duarum naturarum, esset, quandoquidem nec angelus mortuus est.

De institutione dicendi Gloria in excelsis ad missas

A Nno gratiæ. Dvi. Symmachus papa instituit, omni die dominico vel martyrum natalito, Gloria in excelsis ad missas canere, quem hymnũ Thelesphorus papa nocte tantũ natalis domini cantari, instituit & in eo ad Angelorum verba ea quæ sequuntur, adiecit.

Sanctus Sãsõ & sanctus Dubritius floruerunt

A Nno gratiæ. Dvij. floruerunt in Britannia, sanctus Samson Eboracensis Archiepiscopus, & sanctus Dubritius vrbis Lenionum archiepiscopus.

Hermisda Papa.

A Nno gratię Dviii. Hormisda sedit in Cathedra Romana annis, ix diebus septemdecem, & cessauit sedes diebus vi. Eodem tempore, Cerdicus & filius eius Kenricus, Britones ad prælium prouocauerũt

uocauerunt: Infirmabatur enim Vther rex Britonum nec se potuit in latus aliud declinare. Vnde ducem Nathanlioth principem militiæ Britonum ordiuauit. Conuenientibus autē Saxonibus & Britoni b' pugnā acriter cōmiserunt. Saxones acieb' Britonū perforatis Ducē Nathanlioth peremerunt. Corruerunt etiam cum eo ex Britonibus quinque millia virorum & Saxons cum victoria lætantes recesserunt.

A Nno gratiæ. Dix. custodes carceris, quo Octa & Eosa tædiosam egebant vitam, donariis corrupti, fugerunt cum eis in Germaniam, atque cum classe maxima in exitium Britanniæ redierunt. Octa & Eosa de carcere euaserunt.

Commisit itaque rex Vther exercitū Britanniæ Lotho consuli Leyli, viro strennuissimo. Cumque in hostes progressum fecisse multocies ab eis repulsus est, quia Britanni noluerunt ipsius consiliis obedire.

A Nno gratiæ. Dx. Anastasius imperator Lodouico Francorum regi litteras de consulatu misit, & coronam auream, & ex illa die consul est appellatus.

A Nno gratiæ Dxi. videntes saxones qui Britanniam inhabitabant Vtherpendragon regem graui infirmitate depressum · conuenerunt omnes in vnum, vt omnes insulanos à finibus suis apellerent, & iunctis viribus fertilē patriā sibi in perpetuū subiugarent. Perlustrātes itaque quasque prouincias, cum neminē sibi resistere cognouisset, totam fere insulam á mari vsque ad mare deuastare cœperūt. Nec prælatis ecclesiarum vel rebus ecclesiasticis parcentes: Christianitatem pene totū in insula deleuerunt. Insulani autem regē infirmum deserentes, ad montium abrupta, & syluarum latibula confluxerunt secundum illud antiquum prouerbium. Cui capūt infirmū cætera membra dolent. Saxones ecclesias Britanniæ destruxerunt

A Nno gratiæ Dxii Britonum Vtherpendragon de regni subuersione, & ecclesie sanctæ oppressione procernumque desolatione, nec non & populi dispersione vehementer cōmotus: conuocatis omnibus regni sui magnatibus acriter eos de superbia & segnitie increpauit. Conuitia etiā multa cū opprobriis inferens, iurauit quod ipsemet illos in hostes conduceret, vt animos omnium ad statum & daciam pristinā reuocaret. Precepit ergo feretrum sic fieri quo portaretur, cum alterius modi progressum infirmitas denegaret, Imposito itaque rege in lectica, cum tota fortitudine regni vero lamium perrexit, vbi iam nephandi Saxones vniuersam patriam affligebant. Cumque edocti essent Octa & Eosa de aduentu Britonum regēque eorum in feretro aduenisse, de dignitati sunt cum illo præliari quia- Vther protectus in lectica Saxones vicit.

in vehiculo veniebat reciperunt itaque se infra urbem valuasque præ indignatione patentes reliquerunt. At Vther iussit ciuis urbem obsidere & mœnia vndique complanare, stragemque non minimã Saxonibus inferẽtes, mœnibus subuersis, iam iussit ingredi nisi deditum resistere perstitissent. Mane autem facto egressi sunt Saxones cæteris bellis dispositis, Britones ad prælium prouocantes, restiterunt audacter Britones, inuadunt viriliter Saxones, & necem mutuam vtrobique conficiunt. Denique post multas cruentas congressiones, regi Britonum cessit victoria interfectusque Octa & Eosa, cæteri Britonnibus terga dederunt. Exhilaratus igitur rex in tantam mentis alacritatem & lætitiam præ victoria est erectus, vt qui prius sine alterius adminiculo surgere nequiret, leui conamine iam redit in loculo ac si pristinam sanitatem recepisset,

Johannes papa.

ANno gratiæ. Dxiii. Iohannes sedit in Cathedra Romana annis duobus, & mensibus. ix. Eodem anno, Virgo sancta Genouefa Parisiensis octogenaria transiit ad dominum.

ANno gratiæ Dxiij. venerunt nepotes Cerdici Stupha, & Vvilgarius cum duabus nauibus in Britanniam & applicuerũt in occidentali parte Britanniæ. Venerunt ergo Duces Britonum contra eos ad prælium, sed fortitudo eorum ibi dissipata est. Facta est fortitudo Cerdici terribilis valde, ne me vniuersam insulam hostiliter pertransiens vix inuenit qui repugnaret, vnde in diebus singulos aucta est magnificentia Paganorum. Eodem anno, Ella qui omnes Saxones pro rege habuerunt defunctus est. Regnauitque pro eo Cissa filius eius. Ex cuius nomine Cicestria quam ipsi fundauit nomen sortita est.

De morte Elle regis Saxonum.

Felix papa.

ANno gratiæ. Dxvi. Felix sedit in cathedra Romana annis. iiij. mẽsibus ii. & diebus. xxiiij. Hic eiecit a populo in ecclesia segregauit, qui ante à permixti sedere consueuerant.

De morte Vtherpendragon & opinione de fonte venenato.

ANno gratiæ. Dxvi. Cum rex Britonum vtherpendragon apud verolamium infirmitate grauatus iacere diu rexerunt Saxones maleficos vnanimi consensu in cultu pauperrimo, qui regẽ veneno perdere procurarent. Qui vero quotidie, vsque superuenientes, quo modo regẽ perderent solliciti explorabant. Tandem inter cætera vnũ præ elegerunt, quo proposito omnia effectũ perducerent. Erat autẽ extra ciuitatem fons suauissimæ, de quo bibere consueuerat, quia potus alios sumere fastidiuit. Fontem itaque aggressi proditores, nephandi, ipsum venenis infecerunt venenosissimis, adeo quod

aqua

aqua diriuata procul corrumperetur. Vt autem potasset rex ex ea, festinæ morti succubuit, & præter illum homines nonnulli, donec comperta fraude cumulum terræ superposuerunt. Hic quoque fons creditur esse ille quem inuictus martyr Albanus, dum traheretur ad martyrium sitienti populo de terra arida pecliui montis produxit

De coronatione Arthuri regi in clyti.

D Efuncto autem rege conuenerunt pontifices cum clero regni & populo, ipsum infra Choream gigantum more regio humauerunt. Quo facto, Dubritius vrbis Legionum archiepiscopus, societatis sibi episcopis & magnitibus, Arthurum filium suum iuuenē xvi. annorum, in regem magnifice erexerunt. Erat enim in audite virtutis atque largitatis, vnde tantam gratiam promeruit, vt a cunctis & etiam ab hostibus commendaretur. Confluebat autem ad eum tanta militum fortitudo, tantaque militantium multitudo quod sufficienter quæ illis ministraret stipenda distribuenda non haberet. Inuitauerant igitur eo tempore. Saxones conciues suos ex Germania & duce Colgrino subiugauerant sibi totam insulæ partem, quæ a flumine Humbri vsque ad mare Cataneſium dilatatur. Quo audito Arthurus, cum subdita sibi gente, Eboracum petiuit à Saxonibus iam subactam. Colgrinus autem aduentum Arthuri competiens cum multitudine maxima, iuxta flumen Duglas obuiari perrexit. Et facto congressu, Arthurus Colgrinum in fugam coegit, at fugientem insequutus eū infra eboracum obsedit. Baldulphus vero, frater Colgrini, circa maritima aduentum Saxonum expectans proposuit nocturnam in Arthurum facere irruptionem. Sed Arthurus per exploratores præmonitus misit Cadorem, Ducem Cornubię, cū equitibus sexcentis, & tribus millibus peditum, ad viam qua hostes veniebat: qui inopinatum impetum facientes, pluribus interfectis & laceratis, cæteros in fugam compulerunt

Arthurus propter militari subsidiū misit vltra mare

A Nno gratiæ. Dxvii venit dux Cheldricus de germania cum nauibus septingentis, & in Albaniam applicuit. Timuerunt itaque Britanni, contra tantam multitudinem dubium inire certamen. Vnde Arthurus obsidionem Eboraci relinquens, ad vrbem Londoniæ cum exercitu suo recessit. Deinde inde habita cum suis deliberatione misit nuncios in minorem Britanniam, ad egem Hoelium, qui ei calamitatem Britanniam intimarent. Erat autem Hoëlius filius sororis Arthuri ex Dubritio rege Armoricanorum, Britonum, generatus. Vnde audito periculo quod auunculo suo imminebat, copiosum iussit parari nauigium, collectisque quindecim millibus armatorum

torum, proximo ventorum flatu in portu Hamonis applicuit. Excepit illum Arthurus cum gaudeo & honore debito. Eodem anno vigo de Brigida migrauit ad dominum.

De victoria Arthuri in nemore Calidonis

ANno gratiæ Dxviii. Bonifacius sedit in Cathedra Romana annis duobus, & diebus septem. Per idem tempus Arthurus rex Britonum, collecto exercitu grandi, vrbem Kaerlindcoit, quæ nunc Lincolnia dicitur petiuit, vbi inuentis Saxonibus stragem fecit ex eis inauditam. Ceciderunt namque exillis vna die sex millia hominum qui partem fluminibus submersi, partim telis perforati, partim in fugiendo trucidati, vitas & animas miserabiliter exhalerunt. Arthurus vero fugientes insecutus non cessauit, donec ad nemus Calidonis peruenerunt, ibique ex fuga confluentes Arthuro resistere conati sunt sese viriliter defendentes. Quod Arthurus intuens iussit arbores circa partem illã nemoris incidi, & erat truncos ita in circuitu locari vt egressus eis penitus negaretur. Volebat namque eos ibidem tam diu obsideri, donec omnes inedia interirent. At Saxones quo vescerentur non habentes, eo pacto patierunt egressum vt saltem Germaniam nudis corporibus petere sinerentur. Tunc Arthurus inito consilio petitioni eorũ adquieuit, & retinens eorum opes & spolia, reddendique vectigal & obsides solũmodo recessum concessit.

Iustinus imperator.

ANno gratię. Dxix Iustinus, imperator Romanorum, imperauit annis octo, Hoc etiam anno Boetius Papie exul, librum de consolatione philosophiæ edidit.

De admiranda inuictissima regis Arthuri pugna contra Saxones

ANno gratiæ Dxx pœnituit Colgrinum, Baldulphum, & Cheldricum Saxones pactum cum Arthuro fecisse. Vnde in Britanniam reuertientes in Totonesio littore applicuerunt, & ad vltimum vrbem Badonis obsederunt. Rumore itaque diuulgato, Arthurus obsides eorum suspendi præcepit. Deinde obsidionem petens precepit omnibus ad arma conuolare. Ipse loricam induens galeam simulachro draconis insculptam capiti adaptauit. Humeris quoque suis clipeum vocabulo Pridvven appendit in quo Imago sanctæ dei genitricis picta, ipsam ad memoriam sepissime reuocabat, accinctus etiam Calliburno gladio optimo, lancia nomine Iron, dexteram suam decorauit. Deinde cæteruis dispositis audacter Paganos inuasit. Ipsi autem tota die viriliter resistentes, Britones assidue prosternebant, Vergente tandem ad occasum sole Saxones proximum occupant mortem, illum pro castro habituri. At vbi sol diem reduxisset Arthurus cum exercitu suo montis cacumẽ

cumen ascendit. Sed in ascendendo multos suorum amisit Saxones namque ex superiori parte occurrentes, facilius vulnera infligebant. Britanni tamen maxima probitate cacumen montis adepti, hostibus strages acerrimas ingerebat. Quibus Saxones pectora prætendentes, omni nisu resistere perstiterunt. Cumque multum diei in certando consumpsissent. Arthurus tandem, abstracto Caliburno, nomen beatæ Mariæ virginis inuocauit, atque rapida impetu sese intra densas hostium acies immittens, quemcunque attingebat sine ictus nugatoria iteratione perimebat. Nec cessauit impetum facere, donec octingentos. xl. viros solo gladio interfecit. Cæciderunt illicò Colgrimus & Baldulphus frater eius, & cum eis multa milia Barbarorum. At Cheldricus, viso sociorum periculo, cum reliquis exercitus in fugam conuersus est. Iussit itaq; rex Cadorem Cornubiæ Duce illos insequi. Qui postremo cum nihil turaminis accepissent, laceratis agminibus Thanet insulam petierunt. Insequitur eos ibidem Dux, nec quieuit donec peremptо Cheldrico, cæteros in deditionē accepisset. Eodem anno Iohannes sedit in Cathedra Romana annis duobus.

De quarta victoria regis Arthuri

ANno gratiæ. Dxxi. Boetius exilio fatigatus, à Theodorico Gothorum rege perimitur. Eodem anno nunciatum est Arthuro, Scotos atque Pictos in vrbe Alclud Hoelum regem obsedisse, vbi infirmatus iacebat. Quocirca properabat ei in auxilium aduenire ne à barbaris quoquomodo* opprimeretur. Cuius aduentum cum hostes cognouissent, apud Mureif, fugam inierunt. Quos Arthurus insequens ibidem obsedit. Qui de nocte egredientes, stagnum Lumonoy intrauerunt. At Arthurus nauibus collectis, insulam circuiuit, ipsosque per dies. xv. tanta fame afflixit. vt ad milia morerentur. Quo facto, venerunt Episcopi illius regionis nudis pedibus ad regem cum lachrimis, rogantes vt de populo misero misericordiam haberet, & patriæ portiunculam inhabitare permitteret sub iugo perpetuę seruitutis. Commotus ergo rex super lachrimis Episcoporū, & eis veniam concessit & annuit postulatis.

*Caperetur

Arthurus ecclesias restouat.

ANno gratiæ. Dxxij. Agapitus sedit in cathedra Romana, mensibus. xi. Huic successit Siluerius anno vno. Per idem temp', cum rex Arthurus ciuitatem Eboraci esset ingressus, instante natiuitatis domini die visa sacrarum ecclesiarum desolatione, vehementer condoluit, vbi conuocato clero & populo, Piranno capellano suo archiepiscopatus sedem concessit. Ecclesias per totam Britanniam de-

structas renouat, nobilesque regni à Saxonibus expulsos reuocat, terras eis & possessiones paternas affluenter subministrat.

Vt Arthurus vxorem duxerit.

ANno gratiæ. Dxxiij. cum rex Arthurus Britanniæ insulam ad statum pristinum reuocasset: vxorem duxit nomine Guenhumaram, ex nobili Romanorum genere procreatam. Hæc in thalamo Ducis Cornubiæ educata, totius insulæ mulieres pulchritudine superabat. Tunc inuitatis quibusque magnificis ex regnis longe positis. tantam in domo sua cœpit habere facetiam, vt in induendo siue in arma ferendo, loquendo & se gerendo, longé manentes populos ad æmulationem sui prouocaret. Sicque fama largitatis atque probitatis illius, per diuersas regiones diuulgata, regibus transmarinis, his amorem accenderat, his timorē non minimum incusserat

Vigilius Papa.

ANno gratiæ. Dxxiiii. Vigilius Papa sedit in cathedra Romana annis sedecim, & diebus. xxvi. & cessauit sedes mensibus trib', & diebus quinque.

Arthurus prouincias sibi conterminas subiugauit.

ANno gratię. Dxxv. rex Arthurus parata classe maxima Hibernię insulam petiuit cui applicanti Gillamurius rex, cum populo patriæ obuiauit. Tandem Gillamurio capto, cæteri principes in deditionem sunt coacti. Deinde Holandiam, Guthlandiam, atque Orcadum insulas, ferrò flammaque consumens. has omnes regiones constituit sub tributo. Quo facto, Britanniam reuersus est.

De hæresi Acephalorum.

ANno gratię. Dxxvi. Acephalorum hæresis conuincitur & damnatur. Dicti Acephali, id est, sine capite. Nullus enim illius hæresis author inuenitur. Hi trium capitulorum Chalcedonensis concilij sunt impugnatores. Duarum substantiarum in Christo proprietatem negant, & vnam eius personā naturā prædicant. Astruunt etiam Paulum Apostolum in suis epistolis præcepisse fœminas debere fieri diaconas, quia eas commemorat post diaconos.

Iustinianus imperator.

ANno gratiæ. Dxxvij. Iustinianus Romanum suscipiens imperiū annis xxxviij. imperauit. Eodem anno venerunt de Germania pagani, & occupauerunt Estangliam, id est, regionem illam, quæ orientalium Anglorum regio dicitur, quorum quidam Merciam inuadentes, bella cum Britonibus plurima peregerunt. Sed, quoniam proceres eorum erant multi, nomine carent. Eodem, Anno, regnum orientalium Saxonum, quod modò Estsaxia dicitur, originē sumpsit, quod primus vt creditur, tenuit Erkenvvinus, qui fuit filius Offæ qui fuit Bredecani, qui fuit Sigeuulf, qui fuit Speuæ, qui fuit Gesac, qui fuit Andesse qui fuit Saxuad, qui fuit VVoden.

Anno

ANno gratiæ. Dxxvii. Cerdicus & filius eius Kenricus, congregatis ingentibus armatorum copijs apud Vectam insulam, stragem magnam hominum ibidem fecerunt apud VVithgaresbiri, & insulam illam sibi subdiderunt.

ANno gratiæ. Dxxix. corpus Antonij monachi diuina reuelatione inuentum est, & ad Alexandriam est delatum. Corpus sancti Antonij reuelatur. Miraculum.

ANno gratiæ. Dxxx. quidam orthodoxi episcopi in Affrica, linguis sibi præcisis radicitus a VVandalis, postmodum clare loquendo, multis miraculo fuere signum & spectaculo. Quod miraculum vnus eorum, auxit, qui in elatione versus diuino priuatus dono obtinuit.

ANno gratiæ. Dxxxi. sanctus Vedastus primus Atrebatensis episcopus a sancto Remigio ordinatur.

ANno gratiæ. Dxxxii. Abbas Dyonysius cyclum suum ordiatur, y-clorum quinquedecennouenalium. Et quia reliquos annos superis huius concordare debet, in ratione computi, primo anno natiuitatis Christi, debet tricesimus quintus annus cycli Dionisij concordare, in ratione computi, tricesimo tertio anno natiuitatis Christi, scilicet, vt quartadecima luna Aprilis occurrat .xi. Kal. Aprilis in quinta feria: passio Christi. viii. Kal. Aprilis in sexta feria: resurrectio .vi. Kl. Aprilis in die dominica. Sed quia non vna occurrit sed luna Aprilis .xiiii. occurrit eo anno .xi. Kl. Aprilis in prima feria dominica vero dies Paschæ, in quinto Kl. Aprilis. Ideo improbamus, quia repugnat euangelicæ veritati, Hoc quoque anno Iustinianus imperator libros legum Romanorum abbreuiauit in vno volumine quod Iustinianum vocatur. De tabula Dyonisij abbatis. Anni Domini vigesimus octauus supra quingentesimum intercidit. Mutauit. Iustinianus.

ANno gratiæ. Dxxxiii. Cerdicus primus rex occidentalium Saxonum obijt, & regnauit pro eo Kenricus filius eius .xxv. annis. Eodem tempore, rex Arthurus, totam Europam subiugare affectans, parato nauigio Norvvegiam aduit. Quo cum peruenisset Sichelinum regem illius patriæ inuenerat defunctum, qui moriens Lotho sororio Arthuri regnum assignauerat Norvvegensium. Erat enim nepos Sichelini, iuuenis miræ probitatis atque largitatis, vnde sibi in regnum succedere adoptauerat. Erat autem tunc VValbuanus filius prefecti Lothi, duodecim annorum infans, Virgilio papæ traditus ad nutriendum, a quo etiam & thalmæ cingulum acceperat. Hidem cum Arthurus Lothum subactis Norvvigensibus, in regnum sublimasset, in Britanniam cum gaudio remeauit, Gallicanas partes adire deliberans, quas supra modum libi subdere anhelabat. Cerdicus primus rex occidentalium Saxonium obijt. Arthurus Rex Britannie.

Anno

ANno gratiæ. Dxxxiiij. Theodericus abbas, discipulus sancti Romigij. & Theodulphus abbas, ipsius Theodorici discipulus in Gallia clarent.

ANno gratiæ. Dxxxv. in Gallia clarent fratres Vtherini, eadē die nati, eadem die pontifices consecrati, Medardus videlicet ad ciuitatem Nouiomensem, Gildardus ad Rothomagensem, vno die absoluti à seculo ad Christum commigrantes.

De morte beati Benedicti.

ANno gratiæ. Dxxxvi. sanctus Benedictus secundum quosdā ab hoc seculo migrauit ad Christum. Rex quoque Arthurus, partes Gallicanas suæ ditioni subdere cupiens, parato nauigio. Mordredo nepoti suo custodiam totius Britanniæ cum vxore sua commisit. Deinde mare cum prosperitate pertransiens *. Estrusiam, quæ nunc Normannia dicitur, sine difficultate subegit. Denique vlterius procedens vniuersas Galliæ prouincias depopulans. Frollonem tribunum ad vltimum duello peremit, & ciuitatem Parisios sub sua iura recepit. Porro versus occidentem proficiscens, Andegauiam, Pictauiam, Gasconiam, & totam Aquitaniam suæ subiecit potestati.

*Neustriā.

Arthurus Luciū Romanæ vrbis consulem interfecit.

ANno gratiæ. Dxxxvij. contigit miraculum, omnibus notissimū de Theophilo apostata, & beata Maria matre saluatoris. Hoc etiam tempore Arthurus rex Britonum, subiugatis Galliæ finibus Augustodunum profectus est, vbi Lucium Romanæ vrbis Consulem, qui Gallis in auxilium venerat, prope Lengrias, in vallæ quæ Seisias nuncupatur, cum omni Romana fortitudine interemit.

Miraculum

ANno gratiæ. Dxxxviij. in campania Italiæ, Benedictum iuniorem rex Totila pro Christo persequens, cum eum & cellam eius coburere vellet nec valuisset, cum in clibanum ardentem proiecit. Qui inde die altera illæsus illæsisque vestibus exiuit.

Arthurus iter Romanum suscepit.

ANno gratiæ. Dxxxix. obscuratus est sol à mane vsque ad horam tertiam. Eodem tempore rex Arthurus, subactis circa Alpes quibusque prouincijs, parauit iter vt Romanum populum expugnaret. Magnificatum est nomen eius in vniuersa terra valde. Vnde Principes de partibus remotis & nobiles ad eum venerunt sub ipso viuere & erudiri, & eius interesse facetijs delectantes. De eius magnificentia & probitate Merlinus vates Britonum prophetauit dicens. Præualebit tandem oppressa Britannia, & seuiciæ exterorum resistet. Aperenim Cornubiæ surcursum præstabit, & colla hostium sub pedibus suis conculcabit. Insulæ Oceani potestati ipsius subdentur, & Gallicanos saltus possidebit. Tremebit Romulea domus seuiciam

ipsius,

ipsius, & exitus eius dubius erit. In ore populorum celebrabitur, & actus eius narrantibus erit cibus.

ANno gratiæ Dxl. apud Byzantium magna mortalitas hominum facta est. Qua de causa iubente Iustiniano imperatore, cœpit celebrari solennitas sanctæ dei genetricis, quę purificatio dicitur, die secunda mensis Februarij, & cessauit pestis. Per idem tempus Mordredus Arthuri nepos, cui idem Arthurus Britanniam commiserat, diademate illius sese fecerat insigniri, reginamque Guenhumaram in consortium thori susceperat, priorum nuptiarum iure violato. Confœderatusque erat Saxonibus proditor ille, qui duce Cheldrico venerunt ex Germania cum nauibus. Dccc. militibus plenis, qui omnes Mordredo quasi domino seruiebant. Cumque istius sceleris infamia ad aures Arthuri, qui iam versus Romam Alpes ascędere incepit, peruenisset, cum regibus tantū insulanis versus Britāniā remeauit, ira maxima & odio inextinguibili in Mordredum accēsus,

Iustinianus purificationem beatæ Mariæ cœlebrari constituit.

ANno gratię. Dxli, in Gallia comęta apparuit, ita quòd cœlū ardere videbatur. Eodem etiam anno verus sanguis ex nubibus effluxit, & per idem tempus domus cuiusdam sanguine respersa apparuit, & subsecuta est dira hominum mortalitas. Eodem tempore rex nobilis Arthurus, cum summa festinatione Britanniam veniens, in Rutipi portu, qui modo Sandvvicum dicitur, applicare dispo suit. Cui applicanti Mordredus maxima stipatus multitudine obuiam venit, stragemque non minimā intulit applicantibus. Corruerunt illa die Anguselus rex Albaniæ, & VValvvanus nepos Regis. cum aliis innumerabilibus. Sed tandem cum labore maximo, & bello ancipiti ac cruento Arthurus cū suis applicuit. Deinde hostes acriter nimis inuadens, Mordredum & eius exercitum non mediocriter laceratum in fugam coëgit. Qui suis, vt potuit, resociatis VVintoniam ingressus est. Cumque ista Guenhumaræ reginæ nunciarētur, ad vrbem Legionum festinantur aufugit, atque in monasterio Iulij martyris inter moniales habitum religionis suscepit. Arthurus furibundus vvintoniam properans, Mordredum infra eandem iam ingressum obsedit. Mane autem facto, agminibus dispositis, Mordredus ciuitatem egressus regem acriter inuasit. Facta est autem ex obstantibus cædes non minima, sed Mordredus tandem campum deserens versus Cornubiam iter arripuit. Arthurus autem illum insecutus, super flumen Camblan Mordredum inuenit. At ille, vt erat omnium audacissimus & impijssimus, catervis dispositis in regem &

Arthurus Mordredo interfecto, fuit ad dolorem multorū lethaliter vulneratus.

gem, & eius exercitum rapidè irruit, mori potius affectans quam amplius hostibus terga dare fugitiuus. Denique illis hinc indeque concurrentibus crutorem non minimum vtrobique diffundunt, gemituſque morientium viuentibus audaciam contulerunt. Peſtquam autem multum diei conſumpſiſſent, irruit tandem Arthurus ſpiritu vectus leonino, in turmam vbi Mordredum fore ſciebat, & viam gladio faciens & diſſipans, cædem impreſſit cruentiſſimam, denſas facies dirimendo. Ingeminatur accreſcens bellum, & ictuum tinnitibus aër coruſcat. Cecidit igitur proditor ille Mordredus, & cum ea Saxones Cheldricus, Elaphius, Egbrithus &.* Bruningus nec non & multa milia cum eis, atque fauente .* deo victoria ceſſit Arthuro. Sed proh dolor lethaliter eſt vulneratus, qui illinc ad ſananda vulnera ſua in inſulam Aualonis, quæ nunc Glaſconia dicitur, eſt tranſuectus.

*. Mergus.

*. Marte.

De dubia morte nobilis regis Arthuri.

A Nno gratiæ. Dxlii. rex Arthurus de vita deſperatus, hoſtibus interfectis, Conſtantino cognato ſuo, filio Cadoris Ducis Cornubiæ, Britanniæ conceſſit diadema. Occultauit ſe rex moribundus ne caſui tanto inſultarent inimici, amicique moleſtarentur. Vnde quoniam de morte Arthuri vel eius ſepultura nihil referunt hiſtoriæ, gens Britonum ipſum adhuc viuere præ magnitudine dilectionis contendunt. Eodem Anno. Clothario rege Francorũ obſidente in Hiſpania ciuitatem Cæſar auguſtam, ciues dominum exorantes, tunicam beati martyris Vicentij circumtulerunt. Quam rex ab eis pro munere accipiens, ad propria remeauit.

A Nno gratiæ. Dxliij. duo filij Mordredi inſurrexerunt in regem Britonum Conſtantinum, volentes patrem vindicare, qui Saxonibus confœderati prælia plurima commiſerunt. Quos tandem Conſtantinus in fugam pulſos perſequens, vnum VVintonæ, in eccleſia ſancti Amphibali, ante altare trucidauit. Alterum verò Londoniæ, in quorundam fratrum cœnobio abſconditum, crudeli morte damnauit.

Miraculum

A Nno gratiæ. Dxliiii. Herculianus Perusinus epiſcopus, á Totila rege Oſtrogothorum, capite amputato, martyrizatur. Cuius caput. poſt mortem eius, corpori vnitum inuenitur. Eodem anno, VVithgarus Vectę inſulæ princeps obijt, & ſepultus eſt in loco, qui de nomine ipſius **Withgaerſberie**, appellatur.

De Aurelio rege Britonum.

A Nno gratiæ. Dxlv. ſanctus Remigius, Remenſis archiepiſcopus, in domino quieuit. Per idem tempus rex Britonum Conſtantinus obijt, & infra Choream gygantum ſepultus eſt. Cui ſucceſſit

Aurelius

Aurelius Conanus miræ probitatis inuenis, & ipsius nepos, per omnia diademate dignus nisi ciuilis belli fuisset amator, Nempe auunculum, qui post Constantinum regnare debuerat, incarcerauit, duobusque filijs peremptis regnum obtinuit, & .xxx, annis regnauit.

A Nno gratiæ. Dxlvi. Vigilius papa, à Iustiniano imperatore, exilio pellitur, eo quòd Anthymum hæreticum ad suum episcopatum noluit reuocare. Vigilius papa, exilio pellitur.

A Nno gratiæ. Dxlvij. Albunius rex Longobardorum Cunimundum, regem Gepidarum, bello peremit. Ex cuius capitis testa cyphum sibi ad bibendum parauit, filiamque eius captiuam secum abducens matrimonio sibi copulauit.

A Nno gratiæ. Dxlviij. regnum Northanhumbrorum exordium sumpsit. Cum enim proceres Anglorum magnis laboribus & continuis patriam illam subiugassent, Idam iuuenem inobilissimum regem sibi vnanimiter præfecerunt. Genuit autem Ida ex regina sua sex filios, Addam, Aethelriū, Theodoricū, Aethericum, Osmerum, & Theofredum, Præterea, ex concubines alios sex filios genera uit: Ogam, Alricum, Eccham, Osbaldum, Segorum & Segotherum. Isti omnes venerunt in Britanniam cum nauibus .xl. & apud Flemesburg applicuerunt, Regnauit *Ida* annis duodecim: & castellum de Bebanbrug construxit, quod prius ligneis palis postea muro circuiuit. Genealogiam autem eius sequentia declarabunt. Regnum Northanhūbrorum initiū sumpsit.

A Nno gratiæ. Dxlix. Agericus Verdunensis episcopus sanctitate refulsit insignis. Aegericus claret.

Anno gratiæ. Dl. Sambucus arbor, in Italia, grana & fructis vitis portauit, & quædam alia prodigiosa & monstruosa apparuerunt.

A Nno gratiæ. Dli. quinta synodus vniuersalis Constantinopoli celebratur. In qua epistola, quæ Iba dicitur, erroris plena reprobatur, & Theodorus personam mediatoris dei & hominum in duabus substantijs separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur & damnatur. Eodem anno *Iordanus* episcopus historiam suam terminauit, Per idem tempus Iustinianus Augustus, ab Anthymo hæretico seductus cœpit à fide catholica declinare. Misit namq; vxor eius Theodora ad papam Vigiliū, mandans vt Anthymū reuocaret. Fuerat enim Constantinopolitanus episcopus, & à papa Agapeto, eo quod hæreticis fauebat, degradatus. Et quia papa Vigili' illū reuocare distulit, vi compulsus, ad se venire fecit. Quem cum maximis afficeret Quinta synodus celebratur.

iniurijs, fertur ei dixisse papa vigilius. Vt video non me fecerũt ad se venire Iustinianus & Theodora, sed Diocletianus & Eleutheria.

Pelagius papa.

A Nno gratiæ. Dlii. post vigilium, Pelagius sedit in Cathedra Romana annis quatuor, mensibus. x. diebus. xviij. cessauitque sedes mensibus. vi. Eodem Anno puer quidam in oriente, filius Iudæorũ, cum à coætaneis suis, Christianorum filijs, ad hoc inductus fuisset vt in ecclesia matris domini, corpꝰ Christi & sanguinem susciperet, propter hoc á patre suo in fornacem ardentem proiectus, illæsus inde à Christianis extractus est, asserens quòd mulier quę in illa ecclesia puerum tenens depicta erat, pallio suo flammas à se efflauisset,

Sãctꝰ Maũrus claret.

A Nno gratiæ, D. lin. sanctus Maurus, beati Benedicti discipulus, virtutibus & miraculis præclarus habetur. Cuius aduentum cum vir nobilis. Florus no. mine, ad partes Gallicanas cognouisset, venit ad eum, & locum ei oportunum ad construendum monasterium deuotus ostendit. Quod vir dei cum vix annuisset, artificibus congregatis, opus incedit & perfecit. Florus vera filium suum Bertulphum beato Mauro ad eruciendum tradidit, cuius exemplum nobiles multi secuti, locum illum memorabilem reddiderunt.

A spiritus hyemis.

A Nno gratię. Dliij. hyems niue & glacie ita arctabatur, vt aues & feræ indomitę manu capi potuissent,

Prodigiũ in aere vsũ est

A Nno gratiæ. Dlv. quasi species lanceaꝝ, in aëre visę sunt à septentrione vsque in occidentem.

Sanctꝰ Medardus obiit

A Nno gratiæ. Dlvi. sanctus Medardus, Nouiomensis episcopus, virtutibus insignis migrauit ad dominũ, & Suessionis est sepultꝰ.

Sancta Radegundis, claret.

A Nno gratiæ. Dlvij. Radegundis regina, vxor Clotharij, quondã regis Francorum, mutata veste sanctitatis nobilitate claret multiplici. His quoque diebꝰ sæpe fiebãt cõflictꝰ inter Britãnos & Anglos, atque multis hinc indeq; peremptis, vicissim vincebant, & vincebãtur.

Gregorius Romæ insignis claruit.

A Nno gratiæ. Dlviij. Gregorius, filius Gordiani senatoris, Romæ adoleuit, qui de patrimonio proprio sex monasterijs in Sicilia fundatis, & septimo Romę in domo sua, ex pretore vrbano factus est monachus, qui scientia, sapientia, doctrina, & sanctitate emicuit. insignis.

Kenrico defuncto Cæaulinus successit.

A Nno gratiæ. Dlix. Kenricus rex occidentalium Saxonum, defũctus est, regnauit pro eo Ceaulinus filius eius. xxx. annis.

Regnum Northanhumbriorũ diuisum est.

A Nno gratię Dlx. defuncto Ida rege Northanhumbrorum, regnum in duo regna est diuisum. Siquidem Ella filius Iffi, dum strenuissimi, Deira regnare incepit, & regno tale nomen dedit

& annis

& annis.xxx.in eo regnauit. Adda verò, filius Idæ, in regno Bernicíorum patri succeſſit, & ſeptem annis regnauit. Iſte eſt Ella rex Deirorum, de quo in vita beati Gregorij papæ fit mentio, ſicut ſubſcripta docebunt.

Eodem anno, Iudæus quidam imaginem ſaluatoris de eccleſia furtim ſurripiens, clam illam in domum ſuam detulit, eamque telo tranſfixit. Cumque eam flammis cõburere vellet, & ſeſe imaginis ſanguine cruentatum videret, præ ſtupore eam abſcondit. Quam Chriſtiani requirentes, & per veſtigia ſanguinis inuenientes, ſanguinolentam receperunt, Iudæumque lapidauerunt. Eodem Anno, Aethelbertus, rex magnus Cantuariorum, ſecundum quoſdam regnare incepit, quibus etiam Beda conſentit. Veruntamen aliorum ſententia apparet probilior. Miraculum imaginis.

A Nno gratiæ. Dlxi. ſanctus Brendanus in Scotia claruit, qui Fortunatas inſulas ſeptennali nauigatione requirens, multa relatu digna vidit, á quo Machutus regulariter educatus, & ipſius nauigationis ſocius in Britannia miraculis, & ſanctitate refulſit. Qui a Britannis exacerbatus, eis maledicens ad Gallos tranſijt, vbi ſub Leontio epiſcopo Santonum multis virtutibus claruit. Britannos verò propter ſuam maledictionem varijs cladibus adductos, ſanauit data iterum benedictione, & abſoluit. Per idem tempus, Sampſon Dolenſis archiepiſcopus & ſucceſſor ſancti Sampſonis qui de Britania maiori ad minorem tranſit, doctrina & ſanctitate refulſit. Sãct⁹ Brendan⁹ claruit. Mugitum montis.

A Nno gratię. D.lxij. in Gallia mons, ſuper Rodãnum fluuium, multis diebus dans mugitum, tandem ab alie monte ſibi vicino diſcuſſus, cum eccleſijs, domibus, hominibus, & beſtijs, in flumen, eſt præcipitatus.

A Nno gratiæ. D.lxiij. floruerunt Romæ Priſcianus Grammaticus & Arator ſubdiaconus, qui apoſtolorum actus verſibus hexametris perorauit, Floruit etiam fortunatus, vir egregius, ingenio clarus, ſenſu celer, ore ſuauis, qui ab Italia Turonis veniens, actus beati, Martini quatuor libris heroico metro digeſſit. Indeque aſſumptus Pictauorum eſt ordinatus epiſcopus.

A Nno gratię. D.lxiiij. Lothario rege Francorum defuncto quatuor filij eius regnum inter ſe diuiſerunt, quorum primogenit⁹ Chilpericus regnauit annis viginti tribus. Deiquatuor filiis regis Franciæ.

A Nno gratiæ, D.lxv. Iuſtinus iunior Romanum adeptus imperiũ annis duodecim imperauit. Quo etiam anno ſigna multa in ſole Iuſtinus imperator.

& luna apparuerunt.

Iohannes Papa.

A Nno gratiæ .Dlxvi. *Iohannes* sedit in cathedra Romana annis duodecim, mensibus vndecim, diebus, xxvii. & cessauit sedes mensibus, x. & diebus iii. Eodem anno sanctus Columbanus, de Scotia veniens in Britanniam, clarus habetur. Eodem anno Aethelbertus Ermerici filius, regnum Cantiæ suscipiens, lvi. annis illud strenuissimè gubernauit. Hic regum Angliæ potentissimus, vsque ad confinium Humbri fluminis, quo meridiani & septentrionales populi diuiduntur, imperij sui fines extendens, omnium illarum prouinciarum gentibus nobilissimè imperauit.

Glappa rex

A Nno gratiæ .Dlxvij. defuncto Adda, rege Berniciorum, Glappa regnauit pro eo quinque annis. Eodem anno hastæ igneæ in aëre visæ sunt, protendentes irruptionem Longobardorum in Italiam.

A Nno gratiæ .Dlxviij. Ceaulinus rex V.Vestsaxonum & Cutha frater eius, causis compellentibus, contra Aethelbertum regem Cantię pugnauerunt. Vbi Aethelbertus duobus comitibus suis interfectis ipsemet in fugam conuersus est.

Theodvvaldus rex.

A Nno gratiæ .Dlxix. defuncto Glappa rege Berniciorum, regnauit pro eo Theodvvaldus vno anno.

Fretheulfus rex,

A Nno gratiæ .Dlxx. Fretheulfus regnauit in Bernitia septem annis. Eodem anno Armeniæ gentes fidem Christi susceperunt, & abbas V Vandregisilus natus est.

De cyclo.

A Nno gratiæ .Dlxxj. cõpletus est cyclus vnus sancti paschę annorũ quingentorum xxii, ex quo dominus noster Iesus xps crucifixus est, indictione vii. anno secundum *Grecos* à conditione mũdi quinquies millesimo lxxv. Vffa in Estanglia tunc regnauit.

Gregorius Turonensis Miraculum

A Nno gratiæ .Dlxxii. *Gregorius* Turonensis episcopus ordinat', sanctitate refulsit insignis.

A Nno gratiæ Dlxxiii. Hispani & Galli de pascha cœlebrando dissentiunt, Hispanis xiii. Kl. Aprilis, Francis, xiiii. Kl. Maij. pascha celebrantibus. Sed Francos rectè celebrasse per hoc diuinitus manifestatur, quòd fontes in Hispania, qui in sabbato sancto paschæ ad baptizandum diuinitus repleri solent, non in Hispanorum sed in Francorum pascha repleti sunt.

Cyphum de testa capitis.

A Nno gratię Dlxxiiii. Albinus rex Longobardorum, patrem vxoris suæ regem *Gepidarum* Cunimundum olim in bello peremerat, & ex testa capitis sui cyphum sibi ad bibẽdum parauerat. Cui vna dierum, cum porrigeret ad bibendum, dicens, bibe cum patre tuo illa fœmineo

fœmineo accẽsa furore, illum, in lecto ab armigero suo iugulari fecit

A Nno gratiæ Dlxxv, Benedictus sedit in cathedra Romana, annis quatuor mensibus, vi. & diebus xvii. Ab isto papa Gregorius ad prædicandum Anglis abire permissus, sed post tumultuante populo retractus, Leuita septimus est ordinatus. Benedictus Papa.

A Nno gratiæ. Dlxxvi. fame Romam vrgente, multi Romanorũ ad Longobardus confugiunt. Sed Tyberius postea imperator, missa ab Aegypto frumenti copia, Romam ab inedia liberauit. Fames

A Nno gratiæ. Dlxxvij. Tyberius Romanum adeptus imperium, annis septem imperauit. Qui quoniam in pauperes liberalis fuit, deus ei multos thesauros inuenire concessit. Eodem anno defuncto rege Bernitiorum Fretheulpho, Theodoricus successit annis septem, Tiberi⁹ imperator.

A Nno gratiæ. Dlxxviij, sanctus Germanus Parisiensis episcopus suo obitu cœlestia decorauit. Eodem anno defuncto rege Britonum Aurelio Conano, Vortiperius successit tribus Annis. Qui Saxonibus infestus, multoties de eis laudabiliter triumphauit. Sãctus German⁹ obiit.

P Er idem tempus, post Vffam regem orientalium Anglorum, à quo reges illius prouinciæ Vffingi dicuntur Tytillus filius eius, regnum suscepit. Erat autem Titillus pater Redvvaldi, qui à VVodeno decimus fuit. Post Vffam regem orientalium Anglorum Titillus successit.

A Nno gratiæ. Dlxxix. Pelagius sedit in cathedra Romana annis decem, mensibus octo, diebus decem, & cessauit sedes mensib⁹ sex, & diebus viginti quinque, Pelagius papa.

A Nno gratiæ. Dlxxx. ignis per cœlum discurrere visus est. His verò diebus assiduæ fiebant inter britones & Saxones irruptiones. Ceaulinus enim cepit Bedcanforde castellum, quod modò Bedford nuncupatur, cum alijs videlicet, Lienberi, Ailesberi, Benſintona, Henesham, Glouernia, Cirencestria, & Bathonia, magnificatum est nomen eius vehementer. Ceaulinus, rex VVest-Saxonum. multa Castra cepit.

A Nno gratiæ. Dlxxxi. papa Pelagius, decreuit nouem præfationes tantum ad missas debere cantari, cassatis cotidianis quæ dici solebant. Eodem anno, defuncto rege Britonum Vortiporio, successit Maglo, vir pulcherrimus, probitate præclarus, armis robustus, & supra modum largus. Sed Sodomitana peste dissolutus, deo & hominibus sese exhibuit odiosum, Hic etiam sex comprouinciales oceani insulas potenter subegit. Romę decretum est, vt nouem præfationes ad missas dicantur.

A Nno gratiæ. Dlxxxij. Gregorius doctor, à papa Pelagio Cõstãtinopolim directus, libros moralium in Iob cõposuit, & ibidẽ Eutychium Gregorius doctor libros moralium com po

tychium Constantinopolitanum episcopum male de resurrectione mortuorum dogmatizantem, qui corpus humanum in illa resurrectionis gloria impalbabile ventis aëreque subtilius esse venturum in imperatoris præsentia confutauit, & illo non multo post mortuo penitus extinxit,

A Nno gratiæ. Dlxxxiij. Turonis de pane altaris fracto verus sanguis effluxit.

Mauricius imperator.

A Nno gratiæ. Dlxxxiiij. Tyberio Cæsare in amentiam verso & mortuo, Mauritius annis xxij. imperauit. Eodem anno, rex VVestsaxonum Ceaulinus & frater eius Cuthvvinus bellum cum Britannis commiserunt apud Fridhenlejam, vbi Cuthvvinus grauiter opressus & peremptus est. Victi sunt igitur Angli & fugæ dati.

Regnum Merciorum init ũ supsit cui rex primꝰ Creodda fuit.

A Nno gratiæ. Dlxxxv. regnum Merciorum initium sumpsit, quod tam usq; omnium Creodda tenuit. Inchoata sunt ergo hoc tempore omnia Anglorum siue Saxonum regna, quæ octo numerantur. Regnum videlicet Canciæ, cuius caput est ciuitas Doroberniæ. Regnum Australium Saxonum, id est, Suthsex, cuius caput est ciuitas Cicestriæ. Regnum orientalium Saxonum, id est, Estsex cuius caput est ciuitas London. Regnum orientalium Anglorum, id est Estanglia, cuius caput est Norvvicum. Regnum VVest Saxonum siue Occidentalium Saxonum, cuius caput est ciuitas VVentana, que modò VVintonia dicitur, Regnum Merciæ siue Middelangliç cuius caput est Dorkacestria, nunc verò Lincolnia. Regnum Northanhumbrorum, cuius caput est Eboracum. Hoc regnum modò in duo diuiditur, sicut supra dictum est.

Britones patriam suam deserentes, in VVallią secessetunt.

A Nno gratiæ. Dlxxxvi. Malgoni Britannorum regi Caretius, ciuilium amator bellorum, succesit, deo & Britonibus inimicꝰ. Cuius inconstantiam reges memorati, Anglorum videlicet & Saxonum, comperientes, insurrexerunt vnaminiter in eum, & post prælia multa fugauerunt eum à ciuitate in ciuitatem, donec ad vltimum commisso prælio ipsum vltra Sabrinam in VVallıam fugauerunt. Clerici uerò & sacerdotes, mucronibus vndique micantibus, ac flammis in ecclesiis circumquaque crepitantibus, omnes simul in exterminium, pellebantur. Secesserunt itaque Britannorum reliquiç in occidentalibus regni partibus, Cornubia videlicet atque. VVallia, maximam insulæ partem relinquentes. Vnde crebras & ferales irruptiones, sine intermissione, hostibus inferebant. Tunc archipręsules, Theonus Londoniensis & Thadiocus Eboracensis, cum omnes

ecclesias

ecclesias sibi subditas solo tenus destructas vidissent, cum pluribus ordinatis, qui in tanto discrimine superfuerant, cum reliquis sanctorum in Cambriam diffugerunt, timentes ne Barbarorum irruptione tot & tantorum sacra ossa veterum à memoriis hominum delerentur, si ipsi a imminenti periculo minime subtraxissent. Plures etiam, Armoricanam Britanniam petentes, totam ecclesiam duarū prouinciarum, Loegriæ videlicet & Northanhumbriæ á conuentibus suis viduatam deseruerunt & hoanem. Quibusdam vero sanctorum corporis, quæ in sepulturis iacebant reuerenter occulta-
10 ta, tumulos terræ superposuerunt, ne ab infidelibus despectui haberentur. Erant enim Anglorum siue saxonum reges armis strenuissimi, pagani atrocissimi qui nihil potius quam Christum & Christianorum cultum subuertere sitiebant. Nam si qua ecclesia, terra subiugate, illæsa seruabatur, hoc magis ad confusionem no minis Christi quam ad gloriam faciebant. Nempe ex eis deorum suorum templa facientes prophanis suis sacrificiis sancta dei altaria polluerunt, Itaque Britanni regni diadema multis temporibus amittentes, videlicet vsque ad tempora Cadvvallonis quē Beda Cedvvallum vocat, illam patriæ partem, quæ eis remanserat, non vni-
regi sed tribus tyrannis subiectam, ciuilibus bellis sæpissime infe-
20 stare non cessabant. Residebant igitur miserrimæ Britannorum reliquiæ in tribus prouinciis, Cornubia videlicet quæ Cornuvvallia a quibusdam dicitur, quod in mare sese quasi in cornu extendat, Demecia, que Australis VVallia appellatur, Venedocia quæ North vvallia nuncupatur. His finibus quamuis eis inuitis contenti, a fide tamen Christi nunquam recesserunt. Sed in hoc tantum reprehensibiles iudicantur, quod semper gentem Anglorum & etiam vsque in hodiernum diem, quasi per eos propriis finibus proscripti, odio mortali perstringunt, nec illis libentius quam canibus communicare
30 volunt. Sunt autem prouinciæ illorum inexpugnabiles, videlicet nemorum densitatibus consitæ, altis vallatæ palludibus, præruptis tumentes montibus. Vnde sæpissime quasi mures de cauernis erumpentes gentem Anglorum nequiter infestant, nec aliud ab eis inbello nisi capita solum pro redemptione requirunt. Hec denique tēpestate, ecclesia beati martyris Albani, quæ post positionem suam miro tabulatu lapideo, atque eius martyrio condigna legitur fabricata, deiecta penitus cum aliis creditur & deleta, donec per ministerium Offæ regis, angelo sibi reuelante corpus glorioſi confessoris

ac martyris inuētum est, & monasterium eius denuo fabricatum. Subiugata itaque Britannia ciuibusque proscriptis, reges Anglorum siue Saxonum terras vndique occupant, regna dilatant, & pro vniuscuiusque possibilitate, regnis suis limites ponunt. Regnabant autem his temporibus octo reges, quorum nomina hæc sunt. Aethelbertus videlicet in Cācia Cissa in Suthsaxia, Ceaulinus in VVestsaxie, Creoddā in Mercia, Erkenvvinus in Estsaxio, Tytillus in Estanglia, Ella in Deira, Aethelfridus in Bernicia. Hoc demque regna, processu temporis ita distinguebantur. Reges autem Cantuariæ in sola Cantiæ prouincia dominabantur. Reges Suthsexiæ in illa tantum prouincia dominabantur. Reges Estsexiæ in illa prouincia & in Midelsexia dominabantur. Reges Estangliæ in Northfolke & Suthfolke dominabantur, nec non in prouincia Canterbrigensi, donec a regis merciorum Offa mutilati sunt. Reges Merciorum dominabātur in prouinciis Glouernensi, VVigornensi, VVarvvicensi, Cestrensi, Derebiensi, Lincolniensi, Leircestrenci, Oxoniensi. Hertfordensi, Saffordensi, Northamptonensi, Bukinghamensi, Bedfordensi, Huntedunēsi, Cantabrigensi, & Hertfordensi. Reges VVestsaxonum dominabantur in prouinciis Bercensi, Dorsetensi. Sutheriensi, VVilronensi, Saresberiensi, & Bathoniensi. Istis ergo prouinciis inter sex reges distributis, quandoque ad inuicem bella ciuilia & plusquam ciuilia commiserunt. Duo reges qui sunt in Northanhumbria, dominabantur a magno nomine Humbri vsque ad mare Scotiæ. De his autem sufficienter superius dictum est. His ita dispositis, placuit dictis regibus Britanniam, & memoriam Britannorum penitus dolere, vnde communiter statuerunt quatenus insula, non a Bruto Britannia, sed ad Anglis Anlia vocaretur. Eodem anno Francorum Gunthrannus in venando fessus dum in gremio sui armigeri dormiret, iuxta riuum arque vidit armiger ex ore regis parvulum animal exire, Cui volenti riuum, transire nec valenti armiger gladio trans riuum posito, viam eundi & redeundi parauit. Quo iterum in os eius intrante, expergefactus rex & stupefactus dixit, se per somnium super pontem ferreum transisse, & sub monte quodam multos thesauros vidisse, vbi cum secundum fidem somnij perrexisset, thesauros magnos inuenit: eosque acceptos ecclesiæ vsibus delegauit,

Anglia primum dicta.

Sōmniū regis Francorum

Sledda rex orientalium Saxonum

ANno gratiæ Dlxxxvii. Clotharius regnauit in Gallijs annis. xliiij. Eodem anno, defuncto Erkenvvino rege orientalium Saxonum,

Sledda

Sledda filius Wodeni decimus regnauit pro eo.

A Nno gratiæ. Dlxxxvii. Aethelfridus Bernicorum Accam filiam, Ellæ regis Deirorum coniugem accepit, & ex ea processu temporis septem filios genetauit. Nomina autem filiorum hæc sunt, Eanfridus, Osvvaldus, Osvvinus, Osfacus, Osvvidus, Osa & Offa. Eodem anno Creoda Merciorum rex moritur, Vvibba filius eius successit tribus annis.

A Nno gratiæ. Dlxxxix. Sledda rex orientalium Saxonum ex filia Ermenrici regis olim Cantuariorum genus ducens, qui post patrem regnauit.

Sledda rex

A Nno gratiæ. Dxc defuncto Cyssa rege Australium Saxonum regnum illud ad regem occidentalium Saxonum Ceaulinum deuolutum est.

Regni Austr. Saxonū finis.

A Nno gratiæ. Dxci facto in Italia pene vltra fidem omnium diluuio post multum rerum confusionem, lues secutæ pestis, quæ inguinaria dicitur, quæ primum omnium papā Pelagium extinxit, ac demum populum strage maxima deuastauit. Fungebatur autem eodem tempore beatus Gregorius vice archidiaconi in vrbe Roma, qui pro tanta ciuium clade iussit fieri septiformem letaniam. Septiformis letania ideo dicitur, quia in loco primo fuit omnis clerus, in secundo omnes abbates cum suis monachis, in tertio omnes abbatissæ cum suis monialibus, in quarto omnes infantes: in quinto omnes laici: in sexto vniuersæ viduæ, in septimo omnes coniugati. His omnibus vir dei rite dispositis, pestem prefatam, iram dei mitigando penitus ab vrbe deterſit.

De septiformi letania a beato Gregorio constituta

Diluuium Inguinaria in Italia.

Letania septiformis.

A Nno gratiæ. Dxcii beatus Gregorius, populo acclamante cum clero, papa electus, licet multum renitens seipsum absentando, tandem inuentus & inthronizatus est. Qui inter cætera pietatis opera, Traiani quondam imperatoris animam, quamuis pagani, a pœnis inferni suis precibus promeruit liberare, Antiphonarium composuit, kyrieleison cum alleluia admissas cantari instituit. Et in canone missæ tria verba vultter apposuit, videlicet, dieſque nostros in tua pace disponas, atque ab eterna damnatione nos eripe, & in electo. ũ tuorum, iubeas gregem numerari.

Gregorius papa.

A Nno gratiæ Dxciii. Ceaulinus & frater eius Quinchelinus, decesserunt & Ceolricus Ceaulino in regnum occidentalium Saxonum successit, quinque annis. Eodem tempore, papa Gregorius orationem dominicam post cannoem super hostiam censuit recitari.

Ceolricus rex occidentalium Saxonum.

Eodem

Eodem anno Ella rex Deirorum defunctus est. Quo mortuo, Aethelfridus rex Berniciorum, filium eius Eadvvinum regno expellens Deirorum, duo regna strenuissime gubernauit. Eadvvinus in exilium pulsus, exulauit cum Redvvaldo rege orientalium Anglorum, quousque per illum regnum restitutus est.

Tunica inconsutilis domini inuenitur.

ANno gratiæ Dxcm. tunica domini saluatoris, in ciuitate Zaphat non longe à Hierusalem, confessione Simeonis Iudei inuenta & ab episcopo Gregorio Antiochено, & episcopis, Thoma Hierosolomitano & Iohanne Constantinopolitana Hierosolymis, in loco vbi crux Christi veneratur posita est, eodem anno. Wibba rex Merciorum obiit, cui successit Cearlus non filius, sed consanguineus eius decem annis.

VVisigothorum rex ab Arriana prauitate reuocatur.

ANno gratiæ. Dxcv. Ricardus rex VVisi Gothorum, synodo lx. duorum episcoporum, apud Toletum congregata, ibique Arriana hæresi abdicata & anathematizata, totam gentem illiem in catholica fide confirmauit.

Sanctus Augustinus a beato papa Gregorio in Britanniam missus, regē Athelbertū, & populum sibi subiectum ad fidē Christi conuertit.

ANno gratiæ. Dxcvi, qui est annus centesimus xlvij ex quo Horsus & Hengistus fratres venerunt in Britanniā vt eam subiugarent missus est seruus dei Anguſtinus à beato papa Gregorio, in Britanniam vt barbaræ genti Anglorum verbum dei prædicaret.

Qui Pagana superstitione cœcati, totam Christianitatem deseruerant in illa parte Insulæ quam habebant. In parte vero Britonum adhuc fides Christi vigebat, quæ anno dominicæ incarnationis clviii habita nunquam inter eos defecit. Est autem ad orientalem Canciæ plagam Thanatos insula, in qua vir dei Augnstinus & socii eius applicuerunt, viri vt ferunt ferme xl. Et mittens interpretes ad regem Aethelbertum, mandauit sese de Roma venisse ac nunciū ferre optimum, quod sibi obtemperantibus æterna in cœlis gaudia promittebat. Hæc audiens rex post dies paucos venit ad insulam residens sub diuo iussit Augustinum cum sociis eius ad suum ibidem colloquium venire. At illi diuina virtuti prediti veniebant crucem pro vexillo ferentes & imaginem domini saluatoris in tabula depictam, letaniasque pro sua simul & eorum propter quos aduenerat, salute decantantes. Cumque ad iussionem regis recidētes verbum ei vitæ, vnà cum omnibus qui aderant prædicaret, respondit ille dicens. Pulcher quidem sunt ea quæ promittis, sed quia noua sunt & mihi incerta, non his modo possum assensum præbere reictis eis quæ tanto tempore cum mea gente seruaui. Verum quia

de longe

de longe huc peregrini venistis, & ea quæ vos vera & optima credebatis nobis communicare desideraſtis, nolumus vobis molesti esse. Sed potius benigno vos hospitio recipere, & quæ victui vestro sunt necessraria ministrare. Nec prohibemus, quin omnes quos poteritis fidei vestræ religioni prædicando societis, Dedit ergo eis mãsionem in ciuitate Dorobernensi, qui impetii sui erat caput, vbi cœperunt apostolicam primitiuæ ecclesiæ vitã imitari, orationibus videlicet assiduis ac ieiuniis inhærendo, verbum vitæ prędicando quos poterant lauacro salutis perfundebant. Nec mora crediderunt multi & baptizabantur, imitantes simplicitatem innocentis vitæ, ad dulcedinem doctrinæ cœlestis. Erat autem prope ciuitatem ipsam ad orientem ecclesia, in honorem sancti Martini antiquitus fabricata, in qua regina, filia regis Franciæ nomine Berta, orare consueuerat, vbi primo & ipsi conuenire, & prædicare, missas celebare, & baptizare cœperunt. At vbi post paululum ipse etiam rex inter alios delectatus vita sanctorum mundissima, credens baptizatus est, cœperunt plures cotidie ad audiendum vitæ verbum confluere, ac relicto gentilitatis errore, vnitati ecclesiæ sese credendo sociare. Dedit etiam ipsis doctoribus locum sedis congruum gradui eorum, in Dorobernia ciuitate sua metropoli, & necessarias in diuersis rebus dedit mansiones. Interea vir domini Augustinus venit Arelas, & ab archiepiscopo eiusdem ciuitatis archiepiscopus ordinatus, in Britãniam reuersus est.

A Nno gratiæ. Dxcvii Cœnobium beati Benedicti quod in Casfino idẽ pater fundauerat a perfidis Longobardis destructũ est. Fugientes itaque ex eodem loco monachi Romam petierunt, regulã quam idem sanctus ediderat secum deferentes.

Cœnobium beati Benedicti destruitur.

A Nno gratiæ Dxcviii. floruit in Galliis Gregorius, Turonicę ciuitatis episcopus, qui ex Auernico territorio attulit reliquias sancti Iuliani. Eodem anno sanctus Columbanus doctor Scotorum & pictorum obiit, qui posteris suis multa sanctitatis documenta reliquit.

Sanctus Columbanus obiit.

A Nno gratiæ, Dxcix. defuncto rege Redvvaldo orientalium Anglorum, Eorpenvvaldus regni gubernacula suscepit.

A Nno gratiæ Dc. mortuo rege Francorum Childeberto, Theodebartus, & Theodoricus filii eius subrogantur.

A Nno gratiæ Dci beatus papa Gregorius, Augustino pallium misit, ad ecclesiam videlicet Londonienſem, quæ tempore Bruo

Beatus Gregorius Augustino pallium mittit.

num metropolis erat, sicut Beda in historia Anglorum testatur.

Johannes Constantinopolitanus contendit de primatu Sanctus Augustinus.

ANno gratiæ. Dcii contentio inter Romanam ecclesiam & arrogantium Iohannis episcopi Constantinopolitani vniuersalis patriarche sibi nomen vsurpantis, sub pape Pelagio concepta, & a Gregorio non leuiter agitata, non ante quiescere potuit, quam ipse Iohannes subita morte occubuit.

Britonū epis copos ad cō silium suū vocat.

ANno gratiæ. Dciij. rex Northanhumbrorum Aethelfridus contra Britannos apud Kaerlegion dimicans, viros religiosos de abbathia Bangoriensi maximam multitudinem interfecit. Nempe vir domini, Augustinus auxilio regis Aethelberti vsus conuocauit ad sydonum suam episcopos & doctores proximæ Britonum prouinciæ, in loco qui vsque hodie lingua Anglorum, Augustines abe, id est robur siue quercus Augustini appellatur in confinio occidentalium Saxonum & Victiorum, cœpitque eis fraterna admonitione suadere, pace catholica secum habita, communem euangelizandi gentibus pro domino laborem susciperant, qui sanctum pascha & alia perplura vnitati ecclesiæ contraria faciebant. Qui cum longa disputatione habita neque precibus neque hortamentis Augustini assensum præbere voluissent, ait. Obsecramus fratres deū omnipotentem, vt ipse nobis cœlestibus signis insinuare dignetur quæ sequenda traditio quibus sit vijs ad ingressum regni celestis properandum. Adducatur aliquis æger & per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio omnibus sequenda tradatur.

Quod cum aduersarii licet inuiti, concederent, allatus est æger quidam oculorum luce priuatus qui cum oblatus Britonum episcopis, nihil curationis eorum ministerio perciperet, tandem Augustinus genua sua ad patrem domini nostri Iesu Christi flexit, deprecans vt visum cœco restitueret, vt per illuminationem vnius hominis corporalem, in plurimorum corda fidelium gratiam accenderet lucis spiritualis. Nec mora illuminatus est cœcus, ac verus summæ lucis præco prædicatur ab omnibus Augustinus. Tunc Britones confitentur intellexisse veram esse viam, quam prædicauit Augustinus at sese non posse, absque suorum consensu, priscos abdicare mores, vnde vt secundo fieret synodus pluribus aduenientibus postulabant. Quod cum esset statutum, venerunt vt perhibent septem Britonum episcopi & plures viri doctissimi, maxime de nobilissimo eorum monasterio, quod linqua anglorum Bangorneburge dicitur, cui tempore illo abbas Dionotus præfuisset narratur. Qui ituri ad

Galfridus Britannicus ista scribit.

Dionotus abbas Bangor.

consilium

concilium præfatum venerunt primo ad quendam virum ſanctum ac prudentem, qui apud eos Anachoretanam ducebat vitam, conſulentes an ad prædicationem Auguſtini ſuas deſerere traditiones deberent. Qui reſpondit. Si homo dei eſt, ſequimini illum. Dixerunt. E quomodo hoc poſſumus probare? At ille. Dominus(inquit) ait Diſcite a me, quia mitis ſunt & humilis corde. Si ergo Auguſtinus ille mitis eſt & humilis corde, credibile eſt quia & ipſe iugum Chriſti portat & vobis portandum offerat. Si igitur immitis eſt ac ſuperbus, conſtat quia non eſt a deo, neque vobis eſt eius ſermo curandus. Qui rurſus aiebant. Et vnde hoc dinoſcere valemus? Procurate(inquit) quod ipſe prior cum ſuis ad locum ſynodi adueniat, & ſi ipſi vobis appropinquantibus aſſurrexerit ſciatis quoniam Chriſti famulus eſt, & obtemperanter illum audite. Sin autem vos ſpreuerit, nec vobis aſſurgere voluerit cum ſitis numero plures, & ipſe ſpernatur à vobis. Factumque eſt vt venientibus illis Auguſtinus in ſella ſederet. Quod illi videntes mox in iram conuerſi ſunt, eumque ſuperbiæ notantes cunctis quæ dicebat contradicere laborabant. Quibus Auguſtinus ait. Si in tribus ſaltem obtemperare mihi vultis, vt paſcha ſcilicet ſuo tempore celebretis, vt miniſterium baptizandi, quo deo renaſcimur, iuxta morem ſanctæ Romanæ eccleſiæ compleatis, vt gẽti Anglorũ verbũ dei vna nobiſcum prædicetis, cetera quæ agitis, quamuis moribus noſtris ſunt contraria, æquanimiter tollerabimus. At illi nihil ſe horum facturos neque illum pro archiepiſcopo ſe habiturus affirmabant, conferentes ad inuicem quia ſi nobis aſſurgere noluit, quanto magis ſi ei ſubdi cœperimus pro nihilo contemnet. Quibus vir domini Auguſtinus fertur minitans dixiſſe: quod ſi pacem cum fratribus nolent habere, bellum ab hoſtibus forent accepturi. Et ſi nationi Anglorum viam vitæ prædicare noluerint, per horum manus vltionem eſſent mortis accepturi. Quod ita per omnia vt predixerat diuino agente iudicio patratum eſt. Nec multo poſt Aethelfridus Northanhumbrorum rex fortiſſimus & paganus ferociſſimus, collecto grandi exercitu in ciuitate Legionum, quæ à Britannis Caerlegiõ, id eſt ciuitas Legionum fertur, eo quod Romanæ legiones ibi perendinare ſolebant, maximam ex eis feciſtragẽ. Nam bellum contra Britannos commiſſurus, cum videret ſacerdotes eorum qui ad exorandum deum pro milite bellum agente conuenerant, ſeorſum in tutiore loco conſiſtere, ſciſcitabatur qui eſſent quidue acturi illo conueniſſent.

erant enim plurimi eorum de monasterio Bangor, in quo tantus fertur fuisse monachorum numerus, vt cum in septem essent portiones cum suis rectoribus diuisi, nulla minus quam .cc. religiosos monachos continebat. Horum autem plurimi, triduani peractione ieunio, cum aliis orandi gratia conuenerant habentes defensorem Brochmaelum, qui eos precibus intentos à gladiis protegeret barbarorum. Quorum aduentus causam cum intellexisset Aethelfridus tyrannus, ait. Et isti aduersum nos deum suum inuocant profecto quamuis arma non ferant, contra nos pugnant, qui aduersus impre catio bus suis persequuntur. Itaque in hos primum arma vertere iubet, & sic cæteras nephandæ militiæ copias, non sine exercitus sui damno, deleuit. Extinctos autem in illa pugna ferunt, ex his qui ad orandum venerunt, viros circiter mille ducentos, & solum modo quinquaginta fuga elapsos. Brochmaelus quoque ad primum hostium aduentum cum suis terga vertens, eos, quos defendere debuerat, inermes, ac nudos gladiis ferientibus reliquit sicque completũ est

Monachi 1200 occisi

prẽsagium beati pontificis Augustini

Sãctus Augustinus. ordinauit Iustinum primũ Roffensem episcopum.

A Nno gratiæ Dcmi beatus Augustinus donante rege Aethelberto in ciuitate quę a quodam primario nomine Rof Rofecestria id est ciuitas Rof dicebatur, ecclesiam sancti Andreæ apostoli construxit eamque multis possessionibus & amplis dotauit, atque ibidem Iustum episcopum ordinauit.

Sanctus Augustinus Mellitũ ordinauit primum Lõdonien sem' episcopum.

E Odem anno in ciuitate Londoniæ idem Augustinus Mellitum pontificem consecrauit. Sicque vrbis Londoniensis, quæ semper temporibus Britannorum archiepiscopum habuerat, dignitas nunc ad Doroborniam translata est, vt Merlini vaticinium impleretur dicentis Delebitur religio in insula, & transmutatio primarum sedium fiet dignitas Londoniæ adornabit Doroborniam. & eodem anno Mellitus in prouinciam orientalium Saxonum ad prædicandum missus a beato Augustino, Sebertum regem cum tota gente sua ad fidem conuertit. Erat autem idem Sebertus nepos Aethelberti magni regis Cantiæ ex sorore Ricula, atque sub potestate ipsius constitutus, qui omnibus vsque terminum Humbri fluminis, Anglorum gentibus imperabat.

Dorobernia sedes archiepiscopalis fit

Somnium Mauricii. imperatoris.

Eodem anno imperator Mauritius, vir deum timens in suis orationibus diuinam rogitet, donetiam precabatur vt facinorum suorum in hoc seculo commissorum poenas posset. Quadam itaque nocte dum in lectulo suo quiesceret, talis ei est ad eum vox cœlitus dicens. Mauriti trade te & vxorem tuam

Constantiã

Constantiam cum pueris Phocæ militi, Expergefactus autem quæsiuit a suis, si scirent militem inter agmina sua Phocam appellatum. At illi Scimus. Et ille. Cuius est qualitatis? Qui dixerunt. Iuuenis tumidus & temerarius. Tunc Augustus somnium suum referens, glorificabat magnificè deum pro huiusmodi visione. Post hæc autem in terra hostili positus, cum milites suos ferro & rapinis abstinere compelleret, nec eis consueta stipendia ministraret, Phocam rogare cœperunt vt imperij super eos regimen vsurparet. Quibus Phocas obediens, purpuram imperialem suscepit. Quod audiens Mauritius animo dissolutus, rebus quod aduersum se fluentibus cessit, & in quādam siluam mari contiguam fugit. In qua cum vxore & quinque filijs Iussu Phocæ Augusti Cæsaris interemptus est. Phocas ergo Romanum inuadens imperium, annis. viij. imperauit.

A Nno gratiæ. Dcv. qui est annus imperij Phocæ secundus, beatus Gregorius ex hac vita migrauit ad dominum. Hic vir beatus ad huc viuens, cum quodam tempore per forum Traiani principis, quod ipse ædificijs pulcherrimis dudum venustarat procedens, iudicij eius quo viduam consolatus fuerat recordaretur, pro tanta imperatoris mansuetudine commotus ad sancti Petri Apostoli basilicam festinus viator peruenit, vbi tam diu super infidelitate & errore clementissimi principis fleuisse asseritur, quousque nocte sequēti responsum accepisset se pro Traiano exauditum fuisse, ita vt pro nullo viterius pagano preces effunderet. Sic itaque Traiani animam ab inferni cruciatibus credit liberatam: vt in inferno posita per dei misericordiam minimum inferni non sentiat cruciatum. Nempe vnus & idem Gehennæ ignis & si multos valet peccatores pariter detinere, per dei iustitiam non omnes potest æquali pœna punire, Nam secundum delicti modum animæ in Gihenna sentiunt cruciatum. Opus pietatis per quod Traianus deum & beatum patrem Gregorium commouit ad misericordiam hoc fuit, Quodum tempore Traiano ad belli pcinctū vehementissimè festinante, vidua quędam fœminarū pauperrima ad eū lachrymis dissoluta accessit dicens. Filius meus, te imperāte, innocēs perēptus est, obsecro vt quia illū mihi reddere non vales sanguinem ei⁹ legaliter vindicare digneris. Cumq; Traianus, si sanus reuerteretur de prælio, hūc se vindicaturū pmitteret, vidua dixit. Et si tu prælio mortuus fueris, quis mihi iusticiam exhibebit? Traian' respondit. Ille qui post me imperabit. Et illa. Quid tibi pdest si alter mihi iusticiam fecerit? Traian' respondit. Vtiq; nihil. Et vidua

Beatus Gregorius Traiani principis animam a pœnis infernalibus eripuit.

Nonne inquit tibi melius est, vt tu mihi iusticiam facias & pro hoc mercedem tuam recipias, quàm alteri hanc transmittas? Tunc Traianus ratione simul ac pietate commotus, equo descendit, nec antea discessit quàm iudicium viduæ & sententiam executioni demandaret. Pro hac autem mansuetudine & exhibitione iusticiæ a pœnis infernalibus per lachrymas beati patri Gregorij, quingentis post mortem & eo amplius elapsis annis, meruit liberari. Idem pater Gregorius, primus omnium, in principio epistolarum suarum ante salutem gratiam & benedictionem, sese seruum seruorum dei pronuncians, omnibus successoribus suis formam humilitatis ostendit. Et post humilitatem vtilitatem subiuxit, cum dicit salutem, videlicet animæ & corporis, gratiam à deo & hominibus, benedictionem, quæ est in semine Abrahæ, quod est Christus, in quo benedicentur omnes gentes terræ. Et beatus pater Gregorius, licet vita & scientia fuerit præclarus, multos tamen maximè post mortem habuit detractores, adeò vt propter detestationem ipsius & memoriæ deletionem, omnes libri sui comburi deberent, nisi Petrus eius diaconus esset. Ipse enim dixit, se vidisse spiritum sanctum super eum sedentem in columbæ specie, dum ipsos libros conscripsisset.

Gregorius omnium primus scripsit se seruum seruorum dei. &c.

10

De cibis in lapides conuersis.

ANno gratiæ. Dcvi. Sabinianus sedit in cathedra Romana Anno vno, mensibus quinque, & diebus. ix. Eodem tempore pauper quidam, cum à nautis eleemosynam peteret nec acciperet, dicente nauclero, nos nihil hic præter lapides habemus, subiecit pauper. Omnia ergo vertantur in lapides! Quo dicto, quicquid manducabile in naui erat in lapides conuersum est, colore & forma earundem permanente.

20

Ceulfus rex occidentaliũ Saxonum.

ANno gratiæ. Dcvij. Ceolrico rege occidentalium Saxonum defuncto, Ceulfus regnauit pro eo viginti quatuor annis. Per idem tempus cum papa Sabinianus liberalitatem beati Gregorij prædecessoris sui derogaret, & sub hoc obtentu manum egenis subtraheret, Gregorius eum, per visum, ter pro culpa tenaciæ huius derogationis increpatum, quod non respiceret pauperes, etiam quarto horribiliter increpans & comminans, in capite percussit, quo illo dolore vexatus paulo post obijt.

30

Bonifacius Papa. Lauretius Augustf. successor.

ANno gratiæ. Dcviij. Bonifacius sedit in cathedra Romana mensibus. viij. & diebus. xxix. Eodem anno beatus Augustinus Dorobernensis archiepiscopus primus, diem clausit extremum septimo Kl. Iunij. Cui successit Laurentius natione Romanus, quem ipse

adhuc

adhuc viuens ordinauerat, ne ſtatus eccleſiæ tenerrimus ſine paſtore vacillaret Sepultus eſt autem iuxta eccleſiam apoſtolorum Petri & Pauli, quæ nec dum fuerat perfecta nec dedicata, in qua plorimorum archiepiſcoporum corpora tumultata leguntur.

A Nno gratiæ. Dcix. Bonifacius quintus ſedit in cathedra Romana annis. vi. menſibus. viij. & diebus. xij. & ceſſauit ſedes mẽſibus. vij. & diebus. xxv. A quo rogatus Phocas imperator ſtatuit vt eccleſia Romana eſſet caput omnium eccleſiarum & magiſtra. Nam antea eccleſia Conſtantinopolitana primam ſeſe ſcribebat omnium eccleſiarum. Impetrauit etiam idem papa á præfato principe templum Romæ quod antiquitus Pantheon vocabatur, eò quod in eodem quondã omnium nõ deorum ſed dæmonum cultus agebatur. Quo impetrato, excluſa inde diuerſa ſimulacrorum multitudine, omnipotentis dei & ſanctæ Mariæ virginis omniũ ; ſanctorũ eccleſiam conſtruxit, vt ſicut ibi quondã omniũ dæmoniorũ cult' agebatur, ita deinceps ibidem omnium ſanctorum memoria haberetur. Eccleſia Romana, caput omnium eccleſiarũ efficitur.

A Nno gratiæ. Dcx. defuncto Ceulfo rege occidentalium Saxonum, regnauit pro eo Kinegilſus filius Ceolæ. xxx. & vno annis. Regnabat hoc tempore in Mercia Penda, in regno orientalium Anglorum Redvvaldus, in Cancia Aethelbertus in Eſtſaxia Sebertus, in Northanhumbria Aethelfridus ſuperbus & vanæ glorię cupidus.

A Nno gratiæ. Dcxi. Bonifacius papa congregata ſynodo in Italia menſe Martio, tertia videlicet die menſis, multa ad vtilitatem eccleſiæ ſtatuit. Interfuit autem Mellitus Londonienſis epiſcopus, ab archiepiſchopo Dorobernenſi Laurentino deſtinatus, vt decreta ſynodi Britanniam rediens eccleſijs Anglorum traderet, & ſummi pontificis authoritate executioni demanderet. Eodem tempore Ioannes Alexandrinus epiſcopus floruit, qui ob eximiam in pauperes Chriſti liberalitatem nomen eleemoſinarij habere promeruit. Contigit autem vt quidam peregrinus videns tantam eius in pauperes compaſſionem, tentare eum volens acceſſit ad eum dum de conſuetudine infirmos viſitaret, & dixit: Miſerere mei quoniam miſer ego ſum & captiuus. Patriarcha verò diſpenſatori ſuo Daci. vi. aureos. Quibus acceptis mutauit habitum pauper, & aliunde veniẽs obuiam procidit in terram dicens, Miſerere mei quia inedia crucior nimis. Dicit denuò patriarcha. Da ei. vi. aureos. Quo facto, dixit miniſter in auribus patriarchæ. Domine ipſe iam bis accepit. Et tertio veniens eleemoſynam poſtulauit. Miniſter autem domino intimauit. De ſynodo in Italia.

Tunc ait ille misericors, Da ei duodecim aureos, ne forte Christus sit & teneat me.

De morte Phocæ imperatoris.

ANno gratiæ. Dcxij. Phocas imperator, dum crudeliter in suos sæ-
ueret domesticos, Heraclij, Africæ Patricij, iussu peremptus est
qui post necem ipsius sibi rempub. vendicauit.

De imperio Heraclij.

ANno gratiæ. Dcxiij. Heraclius Romano potitus imperio, Annis xxx. & vno imperauit. Eodem anno apud vrbem Galliæ Mauriennam erat mulier quædam sancto Ioanni Baptistæ nimis deuota. Hæc in orandi constantia persistens, dari sibi à deo trienni oratione aliquid de membris eius expetebat. Spemque suam in deo ponens, iurauit se non prius manducaturam quàm acciperet quod petebat. Et sic. vij. diebus ieiunans, vij die super altari pollicem miri candoris apparere videns, læta donum dei accepit. Ad quod adorandum tres episcopi venientes cùm de pollice partem elicere vellent, tres sanguinis guttas ex eo stillare in linteo suppositio stupuerunt, & singulas singuli se habere meruisse lætati sunt.

Deus dedit, papa efficitur.

ANno gratiæ. Dcxiiij. Deus dedit sedit in cathedra Romana annis tribus, diebus. xx. & cessauit sedes mense vno, & diebus. v. Hic constituit, vt si qui viri vel mulieres filios suos quocunque modo ne sacro fonte susceperint, separentur, & si mulier compatrem suum in coniugium duxerit separentur. Mulier autem dotem recipiat, & post annum si vult alteri nubat. Eodem anno occidentalium Saxonum Kinigilsus Quichelinum filium suum regni consortem suscepit.

Clodesuidæ velamen cælit' mittitur.

ANno gratiæ. Dcxv Clodesuidæ Mathensi sponsum suum fugienti velamen capitis per Angelum a deo mittitur, & illa se & sua deo delegauit.

Aethelbertus rex Cantuariorum obiit.

ANno gratiæ. Dcxvi. Aethelbertus rex Cantuariorum post regnum temporale quod .l. & .vi. glorioßissimè tenuerat, æterna Cœlestis regni gaudia conscendit. Defunctus autem post viginti & vnũ annos acceptæ fide, in porticu sancti Martini intra ecclesiam apostolorum Petri & Pauli, quam ipse fundauerat, sepultus est, Anno itaque quo defunctus est Aethelbertus cum filius eius Eadbaldus regni gubernacula suscepisset, magno ibi tenellis ecclesiæ crementis detrimento fuit. Si quidem non solum fidem Christi recipere noluit, sed & tali fornicatione pollutus est vt vxorem patris insanus haberet. Auxit autem procella huiusce modi perturbationis etiam mors Seberti regis orientalium Saxonum, qui regna perennia petens tres filios, qui pagani permanserant, regni temporalis hęredes

reliquit

reliquit. Coeperunt illi mox idolatriæ, quam viuente patre aliquantulum intermisisse videbantur, palam deseruire subiectisque populis idola colendi liberam dare licentiam. Qui cum viderent pontificem celebratis in ecclesia missarum solemniis, eucharistiam populo dare, dicebant ad eum barbarica inflati stultitia. Quare nobis non potrigis panem nitidum, quem & patri nostro Seberto dabas, & adhuc populo in ecclesia dare non desinis? Quibus Mellitus ipse respondit. Si vultis ablui illo fonte salutari quo pater vester ablutus est, potestis panis sancti fieri participes, sin autem, nullatenus valetis panem vitæ suscipere. Qui dixerunt: Si non vis assentire nobis in tam facili causa iam non poteris in regno nostro demorari, Expulsus vero Mellitus venit in Cantiam, tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum. Decretum que est cõmuni consilio quia satius esset, vt omnes ad patriam redeuntes liberamente ibi deo deseruirent, quam inter rebelles fidei sine fructu residere. Discessere vtique primo Mellitus & Iustus ad partes Galliæ, ibi finem rerum expectare disponentes. Sed non multo post tempore reges, qui præconem veritatis a se expulerant, egressi in prælium contra gentem Gevviseorum omnes pariter cum sua militia diuino iudicio corruerunt. Cum vero Laurentius archiepiscopis Mellitum Iustumque secuturus ac Britanniam esset relicturus, iussit ipsa sibi nocte in ecclesia beatorum apostolorum Petri & Pauli stratum præparari. In quo cum post multas preces ac lachrymas pro statu ecclesiæ ad deum fusas ad quiescendum membra posuisset atque obdormisset, aparuit ei beatissimus apostolorũ principes & multo illum tempore secreto noctis silentio flagellis actioribus afficiens sciscitabatur apostolica districtione quare gregem quem sibi ipse tradiderat relinquerat, vel cui pastorũ oues Christi in medio luporum positas fugiens ipse demitteret. An mei (inquit) oblitus es exempli, quo pro paruulis Christi, quos mihi in iudicium suæ dilectionis commendauerat, vincucula verbera carceres afflictiones, ipsam postremo mortem crucis ab infidelibus ipse cum Christo tãdem coronandus pertuli? His beati apostoli flagellis simul & exortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mane facto venit ad regem, & erectis vestibus quantis esset verberibus laceratis ostendit.

Rex autem multum miratus, requisiuit quis in regno suo tanta viro tales enfligere plagas ausus fuisset. Tandem vt audiuit quia suæ causa salutis episcopus ab apostolo Christi talia esset vulnera & tormẽta

perpessus, extimuit nutum, atque anathematizato omni idolatriæ cultu, abdicatoque connubio non legitimo, suscepit fidem Christi & baptizatus, ecclesiæ rebus quantum valuit in omnibus consulere & fauere curauit. Verum ipse cum omni gente sua, ex quo ad dominum conuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Misit etiam in Galliam reuocauit Mellitum & Iustum episcopos & eos ad suas ecclesias libere redire præcepit, Sicque viso miraculo ad ecclesiæ rediit vnitatem.

De pugna inter regem Northanhũbrorũ & orientalium Anglorum.

Amnis qui Idle dictus est.

A Nno gratiæ Dcxvii. Mellitus & Iustus episcopi in Britanniam reuersi a rege Eadbaldo, & tota eius gente cum honore recepti sunt. Eodem anno Redvvaldus rex orientalium Anglorum Aethelfridum regem Northanhumbrorum ad prælium prouocauit. Conuenerunt itaque agmina vtrorumque in regione Iutarum ad orientalem plagam amnis, qui Idle vocatur. Vnde exiuit prouerbium vsque in hodiernum diem amnis Idle Anglorũ sorduit cruore. Igitur Aethelfridus, ferens & indignans, & multum admirans quod aliquis cum illo auderet congredi, audacter quidem sed inordinatæ in hostes irruit, quamuis acies Redvvaldi eleganter ordinatæ intuentibus terrorem non minimum inferrent. Rex tamen Northanhumbrorum quasi præda inuenta, subito proruens in cuneos conglomeratos, Reinerum principem militiæ regis Redvvaldi cum tota acie sua prostrauit, & ad inferos impetuose direxit. Redvvaldus autem tanta clade minime perterritus sed ad vindictam animatus, cuneos Aethelfridi laudabiliter penetrauit, atque cruore maximo hostium profuso, regem superbum interemit. Deinde hostes sine pietate insecutus, omnes eorum acies discipando contriuit. In hac quoque pugna potissimum laudanda fuit probitas Eadvvini, qui de regno illo expulsus apud Redvvaldum septemdecim annis exulauerat. Regnauerat ergo Eadvvinus filius Ellæ super duo regna Deiorum & Bernicionũ qui postea Christianus effectus omnes reges, tã anglorum quam Vvallienssium, in sua ditione recepit.

Cosdroa Hierusalem destruxit.

A Nno gratiæ. Dcxviii. rex persarum Cosdroa cœpit Damascum, & Hierusalem deuastauit, & loca sancta, quæ in ea erant conflagrauit populorum multitudinem copiosam captiuauit xc, milia interfecit, patriarcham eiusdam vrbis Zachariam expulit, preciosum crucis lignũ in Persidem secum asportauit, sepulchrum vero dominicum diuina virtute munitum, nunquam permissus est violare.

Per idem tempus occupauit totam Aegyptam et Alexandriam, Libyam

biam, atque Carthaginem, vt vel sic Heraclium ad prælium provocaret. Ad quem misit Heraclius, rogans vt incœptis desisteret, quod ille facere contemnens, nuntios imperatoris contumeliis affecit.

Heraclius filium suum coronauit

A Nno gratiæ. Dcxix Heraclius imperator filium constantinum regio diademate insigniuit, & Augustum appellauit.

Heraclius imperator. Cosdroa bello vicit & lignum domini in Hierosolimas reportauit

A Nno gratiæ Dcxx, Heraclius imperator anno imperii sui decimo, collecta armatorum multitudine, aduersus Cosdroam mouit iter, ferens secum sanctæ dei genetricis iconem, quæ apud Bizantium est, non hominis manu sed diuino miraculo pictã. Cumque peruenisset ad fines ciuitatis Gozorem, Cosdroa in fugam versus conbussit omnia sata per quæ fugiebat, deinde constituit principes militiæ suæ plurimos, qui Heraclium debellarent, dum ipse de loco ad locum fugeret a facie imperatoris. Sed Heraclius iconis dei genitricis fultus auxilio, omnes aduersarios suos in bello peremit, aut turpiter in fugam coegit. Cosdroa tandem in fugiendo captus et in carcerem trusus ad extremũ mortẽ impiorũ defecit. Potitus victoria imperator militibus suis præmia, tantis condigna laboribus, erogauit. Et modicum recreatus, reuexit Hierusolimas dominicæ crucis lignum, plurimas deo pro tanto triumpho referens gratias, lachrymas profundendo deuotas.

Cosdroæ mors.

Bonifacius papa.

A Nno gratiæ. Dcxxi Bonifacius sextus, Romanæ ecclesiæ papa suæ promotionis annum agebat quartum, qui sedit annis quinque, diebus xiiii. & cessauit sedes mensibus sex. Eodem tempore Laurentius, Dorobernensis archiepiscopus, secundus diem clausit extremum, cui successit Mellitus Londinensis episcopus quinque annis & Mellito Iustus totidem annis. Post Mellitum Londini vacabat ecclesia multis annis. Post Iustum vero in Roffensis ecclesia, successit Romanus.

Mahumetes pseudopropheta.

A Nno gratiæ Dcxxii Cyrus Alexandrinus episcopus, & Sergius Constantinopolitanus patriarcha, Monothelitarum hæresim predicabant. Hac vtique tempestate Saraceni, qui et Turci dicuntur, Mahumet pseudopropheta eis ducatum prębente, suis sedibus exierunt, & imperium Heraclii grauiter deuastare cœperunt. Porro iste Mahumetes Saracenorum & Arabum princeps, de genere Ismael fuit, filii Abrahæ, qui cum in primæua ætate sua esset mercator, pergebat frequenter cum camelis suis in Aegyptum & Palestinam, & conuersabatur cum Iudæis & Christianis a quibus tam vetus quam nouum didicit testamentum, sed & Magus nequissimus

effectus

effectus est. Et cum hac illacque discurreret.contigit vt Corozoniam ingrediretur prouinciam, cuius prouinciæ domina Cadisan dicibatur. Quæ cum diuersas species quas, furto vel præda raptas. secum Mahumetes attulerat miraretur,cœpit ei prædicta mulier familiarius adherere. Quam Mahumetes suis in cantationibus perstrictam, cœpit paulatum astutus in errorem inducere, dicens quod ipse esset Messias, quem esse venturum adhuc Iudæi expectant. Hac opinione non solum potens mulier decepta est sed omnes Iudæi ad quos
g) Fama. eius g) furia pertingere poterat ad eum cum Saracenis cateruatim confluebant, tanta rei nouitati perculsi. Qui cœpit nouas leges 10
fingere & eis tradere adhibens ipsis legibus testimonia de vtroque testamento. Has leges Ismaelitæ appellant suas eumque suum legislatorum esse fatentur. Prædata quoque mulier videns hominum Iudeorum & Saracenorum pariter conturbernio vallatum. Existimabat in eo diuinitatem latere. Et cum esset vidua assumpsit eum sibi maritum. Sicque Mahumetes totius prouinciæ illi obtinuit principatum. Demum vero Arabes ei adherentes, regnum Persarum infestrare cœperunt, ac demum orientis fines imperij, vsque ad Alexandriam super Heraclium inuaserunt. Post hæc vero Mahumetes cœpit cadere frequenter epileptica passione. Quod Cadisan vxor eius cernens oppido tristabatur, eo quod nupsisset impurissimo & epileptico viro. Quam ille placare desiderans, dixit, quia Gabriel angelus ad eum loqueretur, nec se eius splendorem posse sustinere, vtpote homo carnalis, & ideo se cadere & deficere asseruit. Credidit ergo mulier & omes Arabes, & Ismaelitæ, quod ex ore archangeli leges susciperet, quas dabat illis, eo quod Gabriel archangelus sepe mittatur ad homines. Prædicabat præterea voluptates & carnales delitias futuris pollicitis incertis non fore præponendas, lauteque vi-
Mahometi doctrina uere summum bonum esse. Vnde credo quod si hodie viueret multos inueniret discipulos. Tandem cum prædictam hominum numerositatem in suam hæresim intricasset, quadem hora vespertina, cum in 20
palacio sederet vino inebriatus meracissimo, sed cuiusdam socii sui fraude venenato, cognouit quod cõsueta ægritudo illũ inuaderet, exiuit festinanter dicens se ad colloquiũ angeli fuisse vocatũ, prohibẽsne quis eum sequeretur, ne forte angelico splendore quem & ipse stando non potuit sustinere visione moreretur. Ille autẽ cumulum simi, ne cadendo læderetur, ascendens illico corruit in aceruum & huc atque illuc volutabatur stridens dentibus & spummans.

Quod

Quod videns multitudo porcorum quæ aderat, concurrens illum q̃ discerpens suffocauit. Vxor autem & familia eius audientes tumultum porcorum stupefacti exierunt, & corpus domini sui in maxima parte à porcis corrosum inuenerunt. Sed quia suam infra tertiam diem prædicauerat resurrectionem corpus suum diligenter reseruarunt, sed cum pertransissent xxx. dies nec resurrexit, complices sui ne falsitatis redarguerentur cũ prædicando sepè præbuerant testimonium, illorum & lamiesum illum corpusculũ occultarunt in tũba quadam pretiosa. Verumtamẽ reliquias porcorum colligentes in locello aureo & argenteo fabrefacto honorifice posuerunt, narrantes quòd angeli dei vix corpus in terra relinquentes, animam Cœlestibus deliciis cum gaudio intulerunt. Docuit præterea quod hi, qui inimicos occidunt vel ab inimicis occiduntur, paradisum ingrediantur & ibi esse carnalis sibi & potus refectionem, ibiq; existere fluuium vini lactis & mellis, & commixtionem mulierum carnalem non præsentium sed aliarum, & affluentem voluptatem. Hic in regno Saracenorum quatuor prætores statuit quos admiralios vocauit, libellum autem legem suam continentem Protosymbolum appellari fecit. Eodem anno, Honorius pape. lxviii. sedit in cathedra Romana, annis. xij. mensibus vndecim. diebus xvii. & cessauit sedes, mensibus septem & diebus octodecim.

Mahumetes á porcis corrosus.

A Nno gratiæ. Dcxxiij. sanctus Romanus, Rothomagensis archiepiscopus, sanctitate & virtutibus insignis habetur. Eodem tempore, post Sexredũ & Sivvardũ fratres, regnauit apud orientales Saxones Sigebertus cognomento Paru' Sivvardi scilicet filius, qui cũ fratre Seberto, à Kinigilso rege occidentalium Saxonũ, & Quichelino filio eius interfecti sunt iusto dei iudicio. Nam patre mortuo ad cultũ idolorum reuersi, Mellitum Londoniensem episcopũ expulerunt, nec de eorum exercitu vel vnus euasit qui euentum nunciaret.

Defunctis orientalium Anglorum regibus Sexredo & Sivvaldo Sigebert' cognomento Paruus successit. Defuncto orientalium rege Anglorum Redvvaldo Eorpenvvaldus successit. Paulinus á Justo ordinatus archiepisc.

A Nno gratiæ. Dcxxiiij. defuncto rege orientalium Anglorũ Redvvaldo Eorpenvvaldus regni gubernacula suscepit. & bonum principium laudabili fine concluſit.

A Nno gratiæ. Dcxxv. Paulinus a Iusto archiepiscopo ordinatur archiepiscopus Eboracensis. Contigit autem quod Northanhũbrorum rex Eadvvinus, missis *procis, Ethelburgam filiam Cantuariorum regis Aethelberti iam defuncti peteret in vxorem. Cui a fratre puellæ, tunc rege, responsum est, non esse licitum Christianam virginem pagano coniungere, ne veri dei cultus prophanaretur consortio hominis infidelis. Cumq; nuncij Eadvvino regi talia referrent, respondit,

*Proceres.

respondit, quod si religio puellæ à viris prudentibus examinata sanctior atque deo dignior posset inueniri, non abnegauit quin eam susciperet ratione præmissa. Nec mora mittitur puella, & cũ illa Paulinus ne paganorum societate posset pollui, qui eam cotidiana exhortatione & sacramentorum cœlestium celebratione firmaret. Cum autem illuc peruenisset, concessit rex vt fidem cultumq; religionis, Christiano more, omnes qui cum illa venerunt videlicet viri ac fœminæ siue sacerdotes obseruarent. Sicque Paulinus cum præfata virgine ad regem Eadvvinum quasi comes copulę carnalis aduenit, sed ipse potius toto animo intendebat vt gentem, quam adibat, ad cognitionem veritatis vocaret.

A Nno gratiæ, Dcxxvi. venit quidam sicarius nomine Eumerus, missus a rege occidentalium Saxonum Quichelino qui cum patre Kinigilso regnauit, vt regem Eadvvinum interficeret. Qui domini sui legationem simulans irruit in regem cum bipenni toxicata, iuxta amnem Dorovventanum, volens cum saltem veneno perdere si bipennis defeciſſet. Quod videns Lilla quidam minister regis, & ictu sese interponens transfixus est, atque eodem ictu rex aliquantulum vulneratus. Interfecto enim mox equite quodam, ipse tandem gladijs cęsus & minutim in frustra concisus est. Rex autem tali euentu plurimum perturbatus est. sed filia, quam regina eius nocte sequenti peperit, dolorem aliquantulum mitigauit. Cumque rex dijs suis gratias egisset increpauit eum Paulinus, dicens, quod precibus suis sine dolere regina peperisset. Quibus verbis delectatus rex, promisit se deo Paulini crediturum si illi victoriam de Quichelino conferret, & in pignus implendę promissionis filiam suam baptizari præcepit. Quę cum triginta de familia eius baptizata, Eanfleda appellata est. Deinde collecto exercitu rex venit contra Quichelinum, ac bello inito vtuersos quos in necem suam conspirasse didicerat, aut trucidauit aut in deditionem recepit. A Quichelinum verò in loco qui lingua Anglorum Cuichelines haune se vsque hodie dicitur interemit, & in testimonium victoriæ loco nuncupatum dedit, & sic cum triumpho ad patriam remeauit.

Reuelatione facta Paulino archiepiscopo per quam rex Eadvvinus fidem Christi suscepit

A Nno gratiæ Dcxxvii. facta est Paulino archiepiscopo quædam reuelatio inspiratione diuina, vt creditur, qua regem Eadvvinum ad credendum stimulabat hoc modo. Cum Aethelfrido illum olim persequente, qui ante eum regnauit, profugus apud regem orientalium Anglorum Redvvaldum moraretur, cognouit per quem

dam amicum suum Redvvaldum muneribus Aethelfridi esse corruptum, vt Eadvvinum aut interficeret aut inimico traderet iugulandum. Eadvvinus amico respondit. Quo nunc fugiam qui tot annis per ompes Britanniæ fines discurrens hostium insipias euitaui. Si mori oportet malo vt me hic interimat quam ignobilior. Dumque mentis angoribus in hunc modum tortus nocte sequenti in strato quiesseret, vidit hominem sibi ignotum penitus astantem & dicentem sibi, Quid dares homini qui te ab hac mœstitudine absolueret & Redvvaldo regi vt te diligeret suaderet. Qui cum respondisset, omnia quæ possem, adiecit ille. Quid si quis te regem futurum potentiorem prioribus, extinctis hostibus verè promitteret? Respondente Eadvvino vt prius addidit iterum. Quid si quis tibi meliorem vitæ viam ostenderet quam aliquis parentum tuorum habuerit, nunquid illi obtemperares. Promittente hoc sibi firmissime Eadvvino, subdidit ille, imponens manus capiti eius. Cum ergo hoc signum tibi euenerit, memento istius temporis & sermonis, quo dicto disparuit repente, vt intelligeret non hominem esse sed spiritum. At vbi mane iuuenis regius solus sederet præfatus amicus venit ad eum. & ait Surge hilaris mutatum est cor regis. Nam consilio reginæ fidem tibi seruire disposuit. Quid plura. Redvvaldus, vt supra dictum est. regi Aethelfrido bellum mouit & Eadvvinum in regnum restituit. Cumque Paulinus à spiritu sancto edoctus, hoc oraculum rege intulisset, manus capiti eius imponens, regem ad pedes eius procidere volentem erexit, & exhortans eum ad fidem quod petiit impetrauit. Rex igitur die sancto paschæ & multi cum eo in ecclesia sancti Petri, quam ipso de ligno construxerat, a Paulino baptizatus idola & eorum aras penitus destruxit. Deinde in ciuitate Eboraci sedem episcopalem Paulino constituens, ecclesiam ibi lapideam fabricauit, in qua baptizati sunt liberi eius, cum maxima multitudine hominum ita quod in breui in toto regno eius nullus est inuentus infidelis.

Honorius Lindisse primus est episcopus ordinatus.

ANno gratiæ. Dcxxviii. Paulinus archiepiscopus prouinciam Lindissæ regionis quæ est ad meridianam plagam Humbri fluminis, ad fidem Christi conuertit, atque prius Bleccam illius ciuitatis præfectū cum omni domo sua baptizauit. In qua ciuitate ecclesiam fabricauit & in ea Honorium episcopum consecrauit.

ANno gratiæ Dcxxix commissum est bellum inter Pendam regē Merciorum & Kinigilsum regem occidentalium Saxonum apud Cirencestriam. Sed post multam stragem vtrinque illatam induci-

inducíati recesserunt.

De pace tẽpore regis Eadvvini.

A Nno gratæ Dcxxx. rex Eadvvinus inter cætera vtilitatis, quæ gẽti suæ procurauit remedia, lucidos fontes iuxta vias ob refrigerũ vãtium per calamos æreos conduxit. Vexilla arcto deferri præcepit, pacem, talem in Britannia temporibus suis statuit, vt mulier onusta auro cum puero paruulo, vbicunque vellet ire posset indemnis. Tunc iusto archiepiscopo defuncto Honorius successit.

Heraclius in Hęresim labitur.

A Nno gratiæ. Dcxxxi. Sergius patriarcha Constantinopolitanus & Cyrus Alexandriæ Episcopus Heraclium in hæresim monothelitarum inuoluunt, vnam operationem in Christo prædicant, credentium ecclesiam perturbant. Vnde imperator illis fauens odium subiectorum incurrit, ab omnibus vicinis vndique infestatur, & qui oẽs vincere solebat ab omnibus vincitur diuina id iustitia permittente.

A Nno gratiæ Dcxxxii. rex orientalium Anglorum Eorpenvvaldus hortatu regis Eadvvini fidem Christi suscepit. Verum postquam cum omni gente sua per fœlicem episcopum credidit, non multum vixit, quia a viro gentili nomine Regberto occisus est. Exinde tribus annis prouincia illa in errore permansit. Fuit autem Fœlix episcopus memoratus natione Burgundus, quem ad illam prouinciã Honorius Cantuariensis archiepiscopus tandem miserat ad prædicãdum, accepitq; sedem episcopatus in ciuitate dommoc, vbi cũ xvii. annis pontificale officium cõpleuisset in pace vitam finiuit.

De pugna inter regem Northanhũbrorum Eadvvinum & Cadvvalinũ regem Britonum.

A Nno gratiæ. Dcxxxiii. orta est discordia inter regem Eadvvinũ & Cadvvalinum regem Britonum. Conuenerunt ad prelium, & facto congressu Cadvvalinus multa millia suorum amisit, & in fugam conuersus est. Potitus itaque victoria. Eadvvinus, duxit exercitum suum per prouincias Britonum, & trium eorum regna Demeciæ, videlicet, venedociæ & Mæneuiæ, combustis vrbibus, & colonis destructis, omnes illorum prouincias in sua iura recepit. Cadvvalin' autem qui in Hyberniam aufugerat, refocillatis cæteris suis conabatur semper in patriam reuerti, nec poterat, quia quãdocũque in portu aliquo applicare incipiebat, obuiauit illi Eadvvinus & introitum denegabat. Habuit namque Eadvvinus astrologũ quẽdã nomine Pellitum qui indicabat ei omnia quæ fiebãt Cadvvalinus vero in desperationẽ versus aduit regẽ Salomonẽ in minorẽ Britanniã & ab illo reuerenter receptus est. Et cum causam aduentus eius cognouisset, auxilium & consiliũ ei promisit. Tunc Cadvvalinus Salomoni de astrologo Eadvvini omnia referens, dedit consilium vt aliquis vir prudens & audax

& audax in habitu peregrino mitteretur, qui Magum illum interficere attentaret. Placuit Cadvvalino consilium & illico nepoti suo nomine Brieno hoc onus imposuit. Qui præceptis domini obediens, iussa implere maturauit. Denique habitum peregrini suscipiens, baculum ferreum præacutum fabricauit, peram ad latus sinistrum appendit, & Britanniam veniens, versus Eboracum, vbi Eadvvinum sciebat properauit. Vt igitur ciuitatem egressus est associauit se pauperibus, qui ante ianuam regis eleemosynam expectabant. Eunte autem eo & redeunte, egressa est soror eius ad aula habens pelvim in manu vt aquam reginæ vsibus apportaret. Rapuerat namque eam Eadvvinus in vrbe Wigornia dum post fugam Cadvvalini per prouincias Britonum desæuiret. Quæ fratrem inter pauperes cognoscens, timuit ne ab aliquo cognitus ab hostibus caperetur. Indicauit ergo fratri breuiter statum curiæ & Magum quem quærebat, qui tunc forte inter pauperes deambulabat. Porro Briennus sororem recognoscens præcepit, vt nocte sequenti furtim egrediens veniret ad eum adquoddam vetus templum extra vrbem, vbi ipse aduentum eius expectaret. Deinde ad pauperes rediens venit ad locum vbi Pellitus illos collocabat, Nec mora, burdonem erexit, quem sub pectore magi infigens illum peremit. Et baculum in terram proiiciens inter cæteros delituit, & nulli astantium suspectus ad prefata latibula peruenit. Soror autem eius nocte clam egredi volens, non potuit, Turbabatur enim tota cura pro morte Pelliti, vnde vigiles circa curiam rex poni præcepit. At Brienus nemorum densitates penetrans, ad Exoniam peruenit vbi conuocatus Britonibus quæ fecerat narrauit. At illi ciuitatem munientes aduentum Cadvvalini cum lętitia expectabant. His itaque per totam Britanniam diuulgatis, Penda rex Merciorũ cũ maxima multitudine Saxonum venit Exoniam & Brienum obsedit

De mortere gis Eadvvini & desolatione Northãhumbrorum.

ANno gratiæ. Dcxxxiiii. cum rex Britonum Cadvvalin' quæ facta fuerant de Pellito cognouisset, applicuit insulam cum .x. millibus militum, & cæleriter Exoniam, petiuit, consertoque prælio Penda de tali impetu non præmunitus continuo captus est & eius exercitus dissipatus. At penda cum aliam euadendi viam non haberet Cadvvalino fidelitatẽ iurauit, & obsides de subiectione inuenit, atque conuocatis Britonibus Cadvvalinus cũ rege Merciorũ Northanhumbriam petiuit patriamque regis Eadvvini deuastare cœpit. Quod cum Eadvvino nunciatum fuisset in cãpo qui Hertbfeld appellatur, obuiam veniens cum Britonibus bellum commisit. Et conserto præ-

 lio Ead-

lio Eadvvinus interfectus est, & eius exercitus crudeliter laceratus. Cecidit autem Eadvvinus & filius eius Offridus cum Godbaldo rege Orchadum quarta die iduem Octobris. Allatum est autem caput Eadvvini ad Eboracum & in ecclesiam beati Petri quam ipse fundauerat recondituꝫ est. Facta est autem strages maxima in ecclesia & gente Northanhumbrorum. Siquidem Penda rex Merciorum idolis deditus & Christiani uominis penitus ignarus nulli parcebat, qui omnes Christi fideles hostes publicos reputabat. Cadvvalinus vero, quamuis nomen haberet & professionem Christiani, adeo barbarus erat, vt nec sexui quidem muliebri aut innocue parvulorum parceret, quin vniuersos atrocitate ferina morti contraderet per tormenta. Nam multo tempore eorū prouincias debacchando peruagatus, omne genus Anglorum Britanniæ finibus proscribere laborabat. Perturbatis igitur Northanhumbrorum ecclesijs Paulinus archiepiscopus, assumpta secum regina Aethelburga, nauigio redit in Canciam, atque ab Honorio archiepiscopo & rege Eadbaldo decenter susceptus est. Habuit autem secum Vffream filium Eanfledam filiam eadvvini, & Iffum filium Osredi filii eius, ac vasa præciosa regis plurima, crucem magnam auream atque calicem aureum, quæ omnia in ecclesia Doruberneusi seruata, multo post tempore ostendebantur. Quo in tempore Roffensis ecclesia pastorem non habens curam illius egit Paulinus inuitatione antistitis Honorii & regis Eadbaldi actenuit vsque dum ipse ad cœlestia, regna consendit, Vbi etiam moriens pallium quod a Romano pontifice susceperat, reliquit. Defuncto itaque Eadvvino successit et in regno Deiorum Osricus cognatus eius Regnum vero Berniciorum Eanfridus filius Aethelfridi regis suscepit Hi autem iuuenes tempore regis Eadvvini apud Scotos & Pictos exulantes baptizati sunt, sed statim reges effecti ad idola conuersi sunt. Nec mora vtrunque Iuuenem Cadvvalinus rex Britonum peremit. Et primo quidem Osricum dum se in oppidū temere recepisset, Cadvvalinus subito eorum pens illum interfecit. Deinde cum anno integro prouincias Northanhumbrorum tragica æde delaceraret, tandem Eanfridum inconsulte ad se venientem cum militibus. xii. postulandæ pacis gratia simili sorte damnauit.

Osvvaldus super duo regna consecratur.

A Nno gratiæ Dcxxxv Osvvaldus regnum Northanhumbrorū integrum suscipiens .x. annis tenuit. Qui mox vt fidem augeret in regno suo, misit in Scotiam vbi exulauerat & accepit pontifice Aidanum ma

num magnæ religionis virum. Veniente igitur episcopo rex Osvvaldus sedem episcopalem in insula Lindefarnensi concessit. Vbi igitur fides cœpit dilatari, contigit vt euangelizante Aidano qui Anglicum perfecte non nouerat, ipse rex suis Ducibus & ministris interpres existeret. Longo enim exilii sui tempore linguam Scotorum plene didicerat, inde contigit vt in breui adeo fides crescceret vt in regione illa incredulus nullus inueniretur. Erat autem Osvvaldus filius regis Aethelfridi, & frater Eanfridi. Vnde duo regna suscipiens laudabilem in eis vitam peregit. hoc quoque anno missus est Penda rex Merciorum a Cadvvalino rege Britonum, cum maxima copia armatorum in regionem Northanhumbrorum, vt interficeret regem Osvvaldum. At Osvvaldus dum a Penda in loco Hefenfild, id est, cœlestis campus, impeteretur signum viuificæ crucis manibus suis erexit, ac foueæ impositam cespitibus firmauit. Commilitonibus autem indixit, vt suprema voce omnes hæc verba ad deum clamarent. Flectamus genua ad deum vniuersi, ipsumque in commune deprecemur vt nos ab exercito superbi regis Britanni & eiusdem nephandi ducis Pendæ defendat. Scit enim ipse quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscipiamus. Fecerunt ergo omnes vt iusserat, & sic in hostes progressi iuxta suæ fidei meritum victoria potiti sunt ac locus ille in quo crucem erexit miraculis plenus in magna veneratione hucusque habetur. Eodem anno iussu Honorii papæ, Birinus in regionem occidentalium Saxonum veniens, per Asterium Genuensem pontificem est episcopus ordinatus, vt populo illi gratia fidei prædicaret. Euangelizante autem illo ibi, rex eiusdē prouinciæ Kinigilsus cum omni gente sua credens baptizatus est. Contigit eo tempore regem Osvvaldum affuisse, eumque de lauacro exeuntem suscepisse, quicius filiam eratiu coniugem accepturus. Donauerunt ergo ambo reges ciuitatem Dorkacestriæ ad faciendum sedem episcopalem, vbi constructis ecclesiis ac dedicatis, diuini cultus propagines ad fructum in eis perducere laborabat.

A Nno gratiæ Dcxxxvi. Sigebertus vir per omnia Christianissimus ac doctissimus regnū orientalium Anglorum suscepit. Hic viuente adhuc fratre Eorpenvvaldo dum exultaret in Gallia, imbutus est fidei sacramentis. Quorum participē, vt regnare incœpit, totā suam prouinciam afficere curauit, scholasque literarum per loca instituit vt literarum dulcedinem homines experirentur egrestes. Tandem seculo renuncians ac monachum induens, Egrico cognato suo

Sigebertus regnum suscepit.

thronum regni reliquit

Seuerinus papa.

A Nno gratiæ Dcxxxvii. Seuerinus sedit in cathedra Romana annis duobus mensibus quatuor, & diebus xxix. Per idem tempus floruit in Gallia Audoenus Dagobertu regis referendarius ideo dictus quia per eum publicæ conscriptiones annulo seu sigillo regis ad illū relatæ confirmabantur.

Laudo floruit.

A Nno gratiæ Dcxxxviii. Sanctus laudo floruit, qui Lambertum post episcopum & martyrem à puero imbuens in viam veritatis induxit.

Iohannes papa.

A Nno gratiæ Dcxxxix. Iohannes sedit in cathedra Romana, anno vno mensibus octo, diebus xix & cessauit sedes mense vno, & diebus xii.

Eadbaldus. rex obiit.

A Nno gratiæ. Dcxl. Theodorus sedit in Cathedra Romana annis sex, mensibus quinque, diebus octo, & cessauit sedes diebus. lu. Eodem anno Eadbaldus rex Cantuariorum, tandem ex hac vita transiens, duos filios Ermenredum, & Erconbertum regni temporalis reliquit hæredes sed iunior Erconbertus callide regnum fratri surripiens, illum regno priuauit. Qui suscepto regno xxiii. annis & aliquot mensibus laudabiliter præfuit. Nam primus regum Angliæ in toto regno suo idola destrui simul & ieiunium, xl. dierum obseruari præcepit. Quæ ne facile a quopiam possent cõtemni, in transgressores condignas punitiones fieri iussit. Habuit autem reginam nomine Sexburgam, Annæ regis orientalium Anglorum filiam, ex qua Egbertum filium & Ercongodam filiam genauit. Natique sũt etiam Ermenredo processu temporis filii Aethelbertus & Aethelredus de quibus suo loco dicetur. Ercongoda vero memorata in Brigensi monasterio Francorum habitum religionis suscipiens ac deo ibidẽ seruiens magnarum fuit virgo virtutum. Nam eo tempore necdum multis in regione Anglorum monasteriis constructis, multi de Britannia monasticæ conuersationis gratia. Galliarum monasteria adire solebant. Huius autem virginis deo dicatæ multa quidam ab incolis. Verum nobis de transitu illius tantum, quo cælestia regna petiit, aliquid breuiter dicere sufficiat. Imminente ergo suæ vocationis die, vidit caterua hominum albatorum suum intrare monasterium, hosque interrogatos quid quererent aut quid vellẽt, dictũ est respondisse, quod ob hoc illuc fuerant destinati, vt aurẽ illud numisma, quod eo de Cancia venerat, secum auferet. Ipsa aut nocte, in cuius vltima parte

parte, id eſt, incipiente aurora, præſentis mundi tenebras tranſiens ſupernam migrauit ad lucem. Siquidem multi de fratribus eiuſdē monaſterij, qui alijs erant in ædibus, iam manifeſtè ſe concentus angelorum pſallentium referebant audiſſe. Sed & ſonitum quaſi plurimæ multitudinis monaſterium ingredientium audierunt. Vnde mox egreſſi dinoſcere quid eſſet cupientes, viderunt lucem Cœlitus emiſſam fuiſſe permaximam, quæ ſanctam illam animam, carnis vinculis abſolutam, ad æterna patriæ cœleſtis gaudia deducebat.

A Nno gratiæ. Dcxli. Heraclius Auguſtus defunctus eſt. Poſt cuius obitum Heraclius Conſtantinus, filius eius, imperauit menſibus quatuor. Quibus vix expletis veneno propinatus eſt à nouerca ſua Martina.

A Nno gratiæ. Dcxlij. Heraclonas Heraclij filius cum matre ſua Martina imperauit menſibus ſex. Quibus emenſis, repulſi ſunt á ſenatu, propter venenum quod Heraclio propinauerunt, ac lingua Martinæ præciſa, Heraclonę naſo, miſſi ſunt ad Conſtantem filium Heraclij iunioris.

A Nno gratiæ. Dcxliii. rex occidentalium Saxonum Kinigilſus cum regnaſſet annis. xxxij. ex hoc ſeculo migrauit, & regnauit pro eo Kinivvalcus filius eius. xxx. & vno annis. Mortuo Kinigilſo ſucceſſit Kinivvalcus

A Nno gratiæ. Dcxliiii. ſanctus Oſvvaldus, cum omnes Britanniæ gentes, Anglos videlicet, Scotos, Pictos, & Britannos, in ſua poteſtate recepiſſet, ſemper tamen humilitatem ſeruauit, benignus peregrinis apparens, pauperibus pater, diuitibus terribilis, æquit tem obſeruans in omnibus. Hic cum die ſancto paſchę ad prandium cum Aidano epiſcopo ſederet, diſcoque argenteo cum regalibus epulis appoſito, iam eſſet manus ad panis benedictionem miſſuris, intrauit ſubito miniſter, cui ſuſcipiendorum, inopum erat cura delegata & indicauit regi quia multitudo pauperum aduenięs vndecunque per plateas ſederet, a rege poſtulans aliquid eleemoſynę ſibi dari. Qui mox dapes ſibi appoſitas eis deferri, & patinam minutim confringi & eis diſtribui præcepit. Quo regiæ pietatis facto Aidanus delectatus apprehendit dexteram eius, & ait. Nunquam hęc manus putreſcat. Quod ita euenit, Nam cum in pugna, in qua occiſus eſt, manus illa cum brachio prędideretur, contigit hactenus vt incorupta permaneat, & in vrbe regia quę Burgum appellatur loculo inclusa argenteo & deaurato, in eccleſia beati Petri manus cum brachio ſeruentur, & à populo deuotè venerentur. Erat autem nepos Eadvvini De ſanctitate Oſvvaldi regis & obitu.

regis ex sorore Acchæ, dignus tanto prædecessore hæres & religionis & regni. Sed bonitati illius inuidit inimicus, dum cor Cadvvallini vt illum perimeret stimulauit. Siquidem anno ætatis suæ. xxxviii. mensis Augusti die quinto, regni sui anno .ix. occisus est, graui prælio commisso a pagano rege Merciorum Penda, iniquo in loco qui lingua Anglorum Maresfeld appellatur. Quo in loco, vbi pro patria pugnans martyrio coronatus est, infirmorum curatio celebrari non desinit. Eodem tempore Kinivvalcus sedem episcopalē in VVintonia fundauit, in qua etiam Hedda pontifex primus ex Anglis fuit. Nempè, postquàm Birinus Dorkacestrensis antistes ad Christum migrauerat, & in sua ecclesia sepultus fuerat, processu temporis subacta ciuitate illa à regis Merciorum, translata est sedes ad VVintoniam. Corpus verò beati Birini ab episcopo prædicto ibidem translatum est & in ecclesia primę sedis honorifice collocatum. Eodem anno Constans Heraclij Constantini filius, Romano potitus imperio annis. xxvi. imperauit. Hic etiam in hæresim Monotheliarum incidit sicut auus eius Heraclius Augustus. Isti autem vnam in Christo esse naturam prędicant contra fidem Orthodoxam. Nam filius dei de suę diuinitatis essentia dicit, ego & pater vnum sumus & de humanitatis substantia idem alias dicit, pater maior me est. De his quoque inferius prolixus dicetur.

Oſvvaldo succeſſit in regnum Berniciorum Oſvvius frater eius in regno Deiorum Oſvvinus filius Oſrici.

A Nno gratiæ. Dcxlv. Oſvvaldo succeſſit in regnum Berniciorum Oſvvius frater eius regnans cum labore, annis xxviij. Quo etiam tempore Oſvvinus filius Oſrici regis regnum Deirorum sapiens vij. annis regnauit. Hic in regno constitus omnibus se amabilem exhibuit. Erat enim aspectu angelicus, statura procerus, affectu iocundus, ciuilis moribus, manu largus, in mensa sobrius, in lecto pudicus, moribus ornatus, atque in supremo regni fastigio sublimatus humilitatem, quę custos virtutum dicitur, studuit possidere. Sicque a magnis reuerebatur vt dominus, infimis arridebat vt socius, vnde omnes sub ipso viuere dulce habuerunt. Eodem Anno Honorio Cantuariensis archiepiscopo Deus dedit successor. Eodem anno Penda rex Merciorum Kinivvalcum regem occidentalium Saxonum, quia sororem eius repudiauerat, bello inuasit & regno priuauit. Eodem anno Clodoueus regnauit in Francia atque regnum tenuit annis. xvii. Sigiberto fratre eius regnante in Austria.

A Nno gratiæ. Dcxlvj. Kinivvalcus rex occidentalium Saxonum recuperato regno, Cuthredo filio Quichelmi cognato suo multas

multas contulit mansiones. Eodem anno sanctus Paulinus Roffensis episcopus pro temporali vita commutauit æternam, cuius sanctitatem Beda multipliciter commendat.

ANno gratiæ .Dcxlvii. sanctus Furseus in Hybernia insignis habetur. Qui peregrinationem pro Christo aggressus, ad Gallias vsque peruenit, & à Clodoueo rege honorifice susceptus Latiniacum cænobium fundauit. Quem non multo post fratres sui Foillanus & Vlcanus pari peregrinandi voto secuti, per Gallias claruerunt. Ex quibus Foillanus dono Geretrudis virginis Fossence monasterium postea fundauit, vbi etiam martyrio coronatus quieuit. Eodem tempore Ithamarus post Paulinum Roffensem ecclesiam regendam suscepit. Def. Furs.

ANno gratiæ .Dcxlviij. Martinus sedit in cathedra Romana, annis sex, mense vno, diebus .xxvi. & cessauit sedes diebus .xxviii. Martinus papa.

ANno gratiæ .Dcxlix. rex Osvvi Sigebertum regem orientali Saxonum, cum frequenter ad eum in prouinciam Northanhumbrorum veniret, hortabatur vt fidem Christi susciperet. Tandem amicorum auxiliante consensu, à Finano episcopo baptizatus est. Igitur æterni regni iam ciuis effectus, ad patriam reuersus a rege Osvvio postulauit vt aliquos sibi doctores daret, qui gentem suam ad fidem conuerterent. At ille mittens ad prouinciam meditaraniorum Anglorum ad se virum dei Ceddam vocauit, & dato illi socio presbytero quodam, misit eos ad Saxones orientales vt verbum fidei illis prædicarent. Vbi cum omnia perambulantes multam deo ecclesiam congregassent, contigit eundam Ceddam redire domũ vt Finani episcopi colloquium haberet. Qui vbi prosperatum opus euangelij cõperit, fecit eum episcopum in gentem prædictam, qui accepto episcopatus gradu ad prouinciam rediit orientalium Saxonum, vbi per loca fabricauit ecclesias, presbyteros & diaconos ordinauit. Qui ministerio baptizandi incepto in ciuitatibus, quæ Ithancestria & Tileburgh appellantur, officium illud impleuerunt, quarum prior est in ripa Pentę amnis, secunda super ripam fluminis Thamesis. Nec multo post idem rex a propinquis suis interfectus est eo quòd inimicis suis parcere solebat, & iniurias sibi illatas penitentibus placida mente dimitteret. Successit autem Sigeberto in regnum orientalium Saxonum Suithelmus filius Sexbaldi, qui baptizatus est ab episcopo Cedda in prouincia orientalium Anglorum in vico regio, qui Rendlesham appellatur. Susceptique cum de fonte Ethel-

Rex Sigebertus orietaliũ Saxonum fidem Christi suscepit.

vvaldus

Ethelvvaldus rex illius gentis, frater Annæ regis eorundem.

Aegelbert' Dorkacestrensis consecratur episcopus.

ANno gratiæ. Dcl. post Birinum primus episcopus Dorkacestrensis successit Aegelbertus. His etiam diebus defuncto Fœlice orientalium Anglorum episcopo, post. xvi annos accepti episcopatus, Honorius loco eius ordinauit Thomam diaconum eius de prouincia Giruiorum. Quo post quinque annos ab hac vita subtracto, Bonifacius loco eius successit. Per idem tempus Peada à patre Penda in regem Merciorum erectus, & regis nomine per omnia dignus, venit ad regem Northanhumbrorum Osvvium, postulans filiam eius Elfledam sibi coniugem dari. Quod impetrare non potuit nisi fidé Christi cum gente, cui præerat, acciperet. At ille audita prædicatione veritatis, ac promissione regni cœlestis, persuasus ab Alfrido filio Osvvij amico suo, cuius sororem habuit coniugem nomine Kiniburgam, a Finano episcopo baptizatus est, cum tota familia sua, in vico regio, qui vocatur ad Murum. Et acceptis quatuor presbyteris ad gentem suam conuertendam ad fidem, cum gaudio ad propria remeauit. Venientes autem in prouinciam memorati sacerdotes verbum dei prædicabant, quibus turba hominum obtemperantes, abrenunciata idolorum sorde, fidei fonte sunt renati. Nec prohibuit Penda, licet paganus esset atrocissimus, in sua, hoc est, in Merciorum gente verbum dei prædicari. dicens esse miseros & contemnendos. qui deo suo, in quem crederent, contemnerent obedire.

De passione sancti Osvvini.

ANno gratiæ. Dclj. Emergentibus dissensionum causis inter reges Deirorum & Berniciorum Osvvium scilicet & Osvvinũ, congregauerunt exercitum vtrique pro viribus ad certamen. Sed cum essent prælium commissuri, in loco, qui **Wilfaresdune** appellatur: videns Osvvinus se inparem viribus inimici, remisit exercitum quem regebat, ac omnibus domum redire præcepit, diuertens ipse cum vno solo milite Tonhero nomine, in domo comitis Hunvvaldi sibi amicissimi, vt credebat. Sed longè aliter erat. Nam ab eodem comite proditus, misit Osvvius præpositum suum nomine Aethelvvinum vt regem perimeret. Cuius aduentum cum Osvvinus cognouisset, exiuit continuò occurrens gladijs iniquorum, in quem hostes irruentes, vnà cum milite suo in loco qui dicitur **Ingetlingum** morte omnibus detestanda peremerunt. Sic itaque Osvvinus exemplum saluatoris insecutus, dum ad passionem properans à Iudæis quæreretur vt crucifigeretur, ipse quem quærerent percunctatur. Respondentibus illis quod Iesum quærerent Nazarenum, ait: Si

me

me quæritis finite hos abire, discipulos instruere volens. Solus enim sufficiebat ad redemptionem mundi. Hoc exemplo vt dictum est, animatus Oswinus martyr dei gloriosus, cum ab amico sicut à saluator à discipulo traderetur, pro patria & gente propria sese morti obtulit, memoriter ad mentem reducens sententiam saluatoris, qui dicit. Maiorem charitatem nemo habet quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Vnde dubium non est, quin bona vita talem finem præcesserit, præcipuè cum nemo repente efficiatur summus. Erat enim à primeua ætate, vt superius relatum est, Christianæ religionis cultor veracissimus, statura procerus, virtute strenuus, vultu adgelicus, ciuilis moribus, consilio magnus, affectu iocundus, manu largus, in mensa sobrius, in lecto pudicus, affabilis omnibus, experientia prisscus, atque inter pauperes & diuites adeò medius, vt pauperes illum quasi parem aspicerent, ac diuites vt dominum & superiorem haberent. Vnde contigit vt ob regalis animi ciuilitatem, omnes ad illum concurrerent ac diligerent, vt regia chemate eruditi, in faciebus aliorum doctiores apparerent. De humilitate quoque ipsius, quæ custos virtutum dicitur, non est tacendum, quia vniuersitati suæ posteritatis potissimum reliquit exemplum. Donauerat namque Aidano episcopo equum pretiosum & optimum, in quo ille, quamuis pedes incedere solitus, vel amnium fluenta transire, vel viam necessitate cogente expedire posset. Nec multo post, cum pauper quidam episcopo occurreret, eleemosynam petens, desiliens ille præcepit equum, vt erat regaliter stratus, pauperi dari. Erat autem cultor pauperum, ac velut pater miserorum. Hoc cum regi esset relatum, dicebat episcopo, Vt quid domine mi equum regium, quem te conuenie bat proprium habere, pauperi dare voluisti? Nunquid non habuimus equos viliores, vel alias species quæ pauperibus sufficerent, & si non eis dares equum quem tibi specialiter possidendum elegi? Cui episcopus, Quid loqueris (inquit) o rex? Num ubi carior est ille filius equæ quàm ille filius dei? Tunc repente rex pœnitens de verbo quod dixerat, continuò surgens corruit ad pedes episcopi, postulans vt offensam sibi dimitteret, tali conditione vt de cætero quantum voluerit de substantia sua filijs dei tribuat. Quod videns episcopus, continuo surgens leuauit eum, promittens se multum illi fore placatum, dum modò residens tristitiam deponat. Cumque iubente episcopo, rex lætitiam susciperet, contristatus est pontifex vehementer, atque profusis vbertim lachrymis, domesticis suis patria lingua dixit.

Nunquid

Numquid enim ante hac humilem vidi regem? Non enim digna est hæc regio talem habere rectorem. In charitate denique dei & proximi perfectus enituit, dum in dei dilectione ad eò proximos dilexit, vt genti propriæ & quod plus est, alieno sanguini parcens, proprium, sanguinem profundere curaret. Tot igitur tantisque virtutibus vndique circumuallatus, digna deo hostia effectus ad martyrium properabat. Passus est autem beatissimus rex & martyr Oſvvinus, xiij die Kalendarum Septembrium, anno regni eius nono, in loco qui dicitur Fugetlingum, corpusque eius ad ecclesiam dei genitricis quæ in ostio Tynæ fluminis ad aquilonem sita est delatum, & sub dio sepultum est. Rudis enim natio gentium erat illis in locis, vbi corpus martyris in Sarcophago lapideo in abdito sinu terræ reconditum est, quandoque in lucem per dei gratiam proferendum. Successit ei in regnum Deirorum Oſvvaldus filius Oſvvaldi regis, quem regina Eanfleda regis Eadvvini filia genuerat. Post mortem Oſvvini xij. diebus euolutis, Aidanus episcopus, ab hoc sæculo sublatus, perpetua laborum suorum à deo præmia recepit. Successit ei in episcopatum Lindisfarnensem Finanus natione Scotus, sed paruo tempore in episcopatu permansit.

De monacho qui inuitus trahebatur ad bellum.

ANno gratiæ Dcliij. Egricus rex orientalium Anglorum à Peuda rege Merciorum bello exacerbatus, dum se hostibus inferiorem conspiceret, rogauit præcessorem suum Sigebertum monachum, de quo superius commemorauimus, vt ad confirmandum exercitum secum veniret ad bellum. Illo verò nolente ac contradicente, inuito eo de monasterio illum extrahentes duxerunt ad certamen, sperantes milites fugam non posse meditari presente rege quondã strenuissimo ac rebus bellicis erudito. Sed ipse professionis suæ non immemor quod libri pugnare non licuit, vna cum rege Egrico occisus est, & totus eorum cœtus vel dispersus exercitus. Successit ei Anna filius Emi de regio genere, vir optimus, de quo in sequentibus dicetur.

Martinus papa hæresum Monothelitarum damnauit.

ANno gratiæ Dclvj. Martinus papa Romæ celebrauit concilium, centum & quinque episcoporum: vbi damnauit hæresim Monotheliterum & eius sectatorem Paulum Constantinopoleos falsi nominis patriarchã; Quã re cognita Constans Augustus Martinum papam Constantinopolim euocauit, & inde cum exilio relegauit apud Chersonesum. Multos etiam Orthodoxorum verberibus & exilijs damnauit, eo quod hæresi suæ nullatenus acquiescere vellent. Eodem tempore Honorio Dorobernensi archiepiscopo

Deus

Deus dedit ſucceſſit.

ANno gratiæ Dcliiij. Penda rex Merciorum, qui totus in arma furens, nullas niſi ſanguine fuſo gaudet habere vias, Annam regem orientalium Anglorum virum bene religioſum bello inuaſit, & in momento contriuit & eius exercitum totum, cui Aethelherus frater eius in regnum ſucceſſit. Eodem anno Defuncto rege Cantuariorum Erconberto, ſucceſſit & in regnum filius eius Egbertus ix. annis. Hic in pallatio ſuo duos filios Ermenredi patrui ſui educauerat Aethelbertum ſcilicet, & Aethelredum, qui poſt ſacri baptiſmatis regenerationem in innocentia & caſtitate voluntaria permanentes, morum honeſtatem humilitatis cuſtodia munierunt. Erat autem in domo regis memorati miniſter quidam, diaboli membrum, Thuner nomine, quod latinum tonitrum ſonat, qui puerorum laudabilibus inuidens incrementis, eorum innocentiam, erga regē quotidiano labore adulator ſedulus denigrabat. Video (inquit) te o rex, tales cum diligentia nutrire, qui regnum tuum aliquando tibi auferre præſument. Vnde conſilium vtile tibi crederem, aut eos in longinquam dirigi exilium aut mihi tradi ſinas ad perdendum. Rege itaque hoc diſſimulante & illo ſæpius vt id fieret inſtigante, dum rex tepidè prohibuit, audaciæ ſtemeritatem vt perderenter inſontes induxit. Quid plura? Armatur turbo nomine Thuner rabie diabolica, & in regis abſentia innocentes præfatos ignominioſe iugulauit & in aula regia ſub regali cathedra indecenter ſanctorum corpora ſepeliuit. Reuerſo itaque rege intempeſtæ noctis quiete, colūna lucis cœlitus emiſſa, regias ædes ineſtimabili claritate repleuit. Quam miniſtri de regis familia intuentes & pre ſtudore in terram corruentes, in amentiam fere cōuerſi ſunt. Cumque rex ad tumulum ſatellitum euigilaſſet & cauſam tumultus penitus ignoraſſet, de conſuetudine ſurrexit vt matutinas audiret. Et egreſſus a domo vidit vrbem noui ſplendoris radiis choruſcantem. Recordatus eſt rex de confabulatione quam cum miniſterio ſceleris habuerat de perdendis pueris & contriſtatus eſt valde, Et accito ad ſe iniquitatus auctore requirit ab eo vbi eſſent cognati ſui, qui ſibi aſtare diebus ſingulis conſueuerant quos die præterita ſibi aſtare non viderat. At ille more Cain, regi reſpondens ait: Neſcio. Nūquid cuſtos puerorum ego ſum? Ad quē rex. Serue nequam tu mihi ſemper de eis ſiniſtra prædicaſti, vnde nequiſſime oporteret vbi ſint indicare. Cumque ſuperbo mentis ſepuercili nephandus ille euentum rei indicaſſet, iratus eſt vehementer.

In se reuersus, totius crimen sceleris in seipsum refundebat, & supra modum confusus residuum noctis in lachrymis deducebat. Tandem cum dies terris illuxisset archiepiscopum Adeo datum & magnates quos habere potuit conuocari præcepit, & rem per ordinem referens qualiter columna lucis cœlitus super sanctorum corpora emissa descenderat. Archiepiscopus dedit consilium vt corpora innocentum ad ecclesiam metropolitanam portarentur & ibi sepulturę more regeo traderentur. Et simul ad locum venientes, sub regis cathedra sanctas reliquias indecenter [positas] repeterunt, [Gerebantur autem] hæc in villa regia, quæ Eastreia dicebatur, Collocatis igitur sanctorum reliquiis, vt dicebat ad portandum inferetris, iussit archiepiscopus vt ad ecclesiam Christi Cantuariæ portarentur, sed in vanum, quia de loco moueri non poterat. licet multo conanime attentarent. Mutato itaque consilio, vt ad beati Augustini veherentur basilicam, nihil similiter profecerunt. Tandem prouisum est, portarentur ad Wærinense monasterium famocissimum, qui mutato propsito, vehicula adeo leui conamine subleuabant ac si nihil oneris habuissent. Quo cum peruenissent, exequiis ab archiepiscopo rite peractis, sanctorum corpora iuxta maius altare tradunt sepulturæ. Quo in loco ad laudem dei & eorum gloriam multa miraculorum insignia operantur diuina clementia. Contigit eo tempore sororem regis Ermenburgam, vt dimisso marito suo, Pendæ regis Merciorum filio, eius cum consensu, castam eligeret ducere vitam. Quæ cum familia sua ad fratrem venisset, & sum propositum ei indicasset, dedit illi locum præfatæ visionis declaratum vbi monasterio in honorem martyrum fabricato, dilecta deo Ermenburga lxx. sibi monialibus societatis deo dignum bonæ conuersationis fructum offerens, tandem in domino quieuit. Hoc etiam tempore Botulphus apud Hircanhoe ecclesiam constituxit.

De morte Beedæ regis Merciorum.

ANno gratiæ DCLV Penda rex Merciorum iubente Cadvvallino Britonum rege innumerabili exercitu collecto Northanhumbriam petiuit. At Osvvius necessitate compulsus promisit ei donaria multa & ornamento regalia vt rebus bellicis prętermissis, amicabiliter ad proprio rediret, Cumque ille locum prætio, nec præcibus adquiescere vellet rex ad diuinum confugit auxilium, vt ab impietate barbarica possent liberali votoque sese obligans ait: Si paganus [nescit] nostra accipere donaria offeramus ei, qui nouit, domino deo nostro. Vouit ergo qui si victor existeret, filiam suam

domino

domino sacra virginitate dicaret, simul & xii mansiones prædiorum ad constructenda monasteria donaret. Et sic paruo stipatus agmine se certamini dedit, denique fertur paganum tribus maiorem exercitum habuisse. Nam ducibus xxx. ad bellum diligenter instructis Osvvius solus cum filio Aelfrido Christo duce occurrens, illos fugauit & in sequendo peremit. Cæcidit inter cæteros Penda rex nequissimus qui tot nobiles vita temporali priuauit. Cecidit rex Aethelherus frater Annæ regis de quo supra meminimus, au hor ipse belli, qui perditis, millitibus noluit solus perire, Et quia prope fluuium, qui Winvved dicitur, pugnatum est, qui tunc per inundantia pluuiarum omnes metas suas transierat, contigit vt multo plures aqua fugientes quam bellantes perderet ensis. Vnde exiuit prouerbium. *In vvinvved amne vindicata est cædes.* Annæ cædes regum Segeberti & Egrici, cædes Osvvaldi & Eadvvini. Tunc rex Osvvius iuxta quod domino vouerat pro collata sibi victoria gratiãs deo referens dedit filiam suam. quæ vix vnius anni ætatem impleuerat perpetua ei virginitate, consecrandam in monasterio, quod Herteseie, id est insula cerui nuncupatur, cui tunc Hilda prefuit abbatissa, Quæ comparata possessione decem familiarum in loco, qui Streneshalh appellatur, monasterium ibi construxit. Hec autem bellum rex Osvvius ad magnam vtriusque populi vtilitatem confecit, dum suam gentem ab hostili paganorum depopulatione liberauit & ipsam gentem Merciorum, dejecto capite perfido, qui omnes peremerat ad Christianæ fidei gratiam conuertit Successit autem Aethelhero in regno orientalium Anglorum frater eius Aethelvvaldus, continuatisque successionibus tandé regnum eiusdem Aethelheri filiis Eadvvolfo & Eadvvaldo peruenit.

A Nno gratiæ. Dclvi. Osvvius rex donauit peadę filio Pendæ eo quod Cognatus eius esset regem Australium Merciorum qui fluuio Trente sunt discreti ab aquilonaribus Merciis de se tenendum. Qui primum habuit episcopum in prouincia Merciorum, simul Lindisfarorum ac mediteraneorum Anglorum, nomine Dinam. De primis episcopus Lichfeldensibus.

Hic apud mediteraneos Anglos defunctus ac sepultus est. Secundus eiusdem prouinciæ episcopus Coellacus fuit, qui relicto episcopatus officio ad Scotiam rediit Tertius Tunherus extitit de natione Anglorum, sed à Scotis doctus & ordinatus abbas erat in monasterio quod dicitur Ingetlingum, vbi Osvvinus rex & martir occisus est.

De morte Peade regis Merciorum cui ſucceſſit. VVulfherus

ANno gratiæ. Dclvii. Peada filius Pendæ multum nepharie peremptus eſt proditione (vt dicunt) vxoris ſuo in ipſo tempore feſtipaſchalis. Cui ſucceſſit frater eius Vvlfherus. xvii. annis hæres pater næ virtutis. Qui ſtatim ſublimatus in regem, aduerſus regem Oſvvium rebellauit auxilio fultus inimici, & Eabbi, & Edberti ducũ. eiectiſque a regno Merciorum miniſtris Oſvvii, fines ſuos ſimul & libertatem receperunt. Habuit poſt Tunherum epiſcopos Iaruman, Ceaddam, & Vvinfridum, qui per ordinem in Mercia officio epiſcopali fungebantur.

Bellum commiſſum contra Britãnos

ANno gratiæ. Dclviii. Kinevvalcus rex occidentalium Saxonum, rebellauit contra Britannos apud pennum. Sed Britones primum Anglos aliquantulum repulerunt. Tum Britones poſtmodum fatigati, more niuis liquefactã eſt fortitudo eorum, fugati ſunt à Penno vſque Pendredam, & facta eſt ſuper progeniem Bruti plaga inſanabilis in die illa.

Fugenius papa.

ANno gratiæ. Dclix. Eugenius ſedit in cathedra Romana annis duobus menſibus nouem, diebus viginti duo, & ceſſauit ſedes menſibus duobus.

Miraculum

ANno gratiæ Dclx. Clodoueus rex Francorum corpus beati Dionyſii diſco operiens cupide & minus religioſe os brachii fregit & rapuit ſed mox in amentiam incidit æternam.

ANno gratiæ. Dclxi Kinivvalcus rex Vveſtſaxonum rebellauit contra Vvlfherum regem Merciorum. Sed ipſe paterna virtute & fortuna vſus prævaluit rege quoque Vveſtſaxonum fugato terram eius ſpoliauit. Tandem ad inſulam *Vectam* perueniens bello eam obtinuit. Hoc etiam tempore Aethelvvaldus rex auſtralium Saxonum anno regni ſui g) xiii. a præfato Vvlfhero ſubiugatus fidẽ Chriſti ſuſcepit, & ab eodem rege de ſacro fonte ſuſceptus eſt. g) iiii.

Quo facto miſit Eopam preſbyterum ad vectam inſulam, qui populum illum predicando ad fidem conuerteret veritatis. Fuit eo tempore in prouincia Northanhumbrorum clericus quidam Vvlfridus nomine, Aelfridi filii Oſvvii regis propter doctrinam Chriſtianæ eruditionis multum amicus, qui de Roma rediens apud Dalfinum archiepiſcopum Lugduni multum temporis implens, ab ipſo ſuſceperat tonſuræ eccleſiaſticæ coronã. Dedit ergo ei Aelfridus monaſterium xl. familiarum, in Ripun. quem videlicet locum paulo antę dederat epiſcopis, qui paſcha domini iuxta conſuetudinem Scotorem celebrabant. Sed quia illi poſtmodum, Data ſibi optione,

loco

loco potius cedere volebant quam suam consuetudinem mutare, dedit illi locum qui digniorem vitam habuit & doctrinam. Venit eo tempore Aegelbertus occidentalium Saxonum episcopus cuius supra meminimus, Aelfridi amicus ad prouiciam Northanhumbrorum, qui ad petitionem Aelfridi præfati ad monasterium iam dictum Vvilfridum presbyterum ordinauit, vbi in bona vitæ conuersatione degens, ea quæ discipulis suis sequenda tradidit, ipse sum, mopere adimplere curauit Aegelberius episcopus regem Kinivvalcum & regnum Angliæ relinquens in gallia episcopatum suscepit, & in loco eius Vvina episcopatum suscepit,

A Nno gratiæ. Dclxii. Vitalianus sedit in cathedra Romana, annis duodecim mensibus sex & cessauit sedes mensibus duobus, & diebus tresdecim. Vitalianus papa.

A Nno gratiæ. Dclxiii Clotharius regnauit in Francia quatuor annis. Eodem tempore in Anglia magna fit disceptatio de obseruatione paschæ inter Anglos & Scotos. Conuenerunt namque apud Streneshalh rex Osvvius & filius eius Aelfridus. Colmanus etiam Scotus, Lindisfarnensis episcopus, cum clericis suis de Scotia. Cedda quoque episcopus cum Hilda abbatissa qui partes Scotorum fouebant. Ex altera vero parte Vvilfridus presbiter cum monachis & clericis, qui de celebratione paschæ aliter quam Scoti sentiebant. Considentibus cunctis ostendit rex Osvvius, quod oportet eos qui vni deo seruiunt, vnam viuendi regulam tenere nec in sacramentorum cœlestium celebratione discrepare, qui vnum omnes in cœlis regnum expectant. Sed communiter quererent, quæ verior esset traditio, & hanc omnes fideliter sequerentur. Tunc Colmannus pascha (inquit) hoc quod agere soleo a maioribus meis accepi, qui me huc episcopum miserunt quodque omnes patres nostri deo dilecti eodē modo celebrasse noscuntur. Quod ne cui g) reprobandū esse videatur, ipsum est quod beatus euangelista Iohannes in omnibus ecclesiis, quibus præerat, legitur celebrasse. Cumque hæc & huiusmodi diu allegasset, Vvilfridus presbyter rege iubente vt dicerent, ita exorsus, ait: Pascha quod facimus, Romani, Itali, Galli, Græci ac vniuersalis ecclesia per orbem vsque quaque diffusa, communiter obseruat præter Pictos, Scotos, & Britannos qui contra totum orbē stulto labore contendunt. Cum enim Petro apostolorum principi dominus, diceret, tu es petrus & super hāc petrā edificabo ecclesiā meā & portæ inferorū nō preualebunt aduersis eā, & tibi dabo claues regni

g) Nefandū.

cœlorum Prę ferrene Colmane patres noſtros Pictos & Scotos principi apoſtolorum potes cui dominus regimen generalis eccleſiæ cõceſſit. Audiens autem iſta, rex ait: Verane ſunt Colmanna que dicit Wilfridus: At ille, vera domine rex. Si vterque veſtrum in hoc conſentitis, quod hæc principaliter Petra dicta ſunt, ego vobis dico, quia hic eſt hoſtiarius cui contradicere nolo. Sed in quantum valeo illius obedire ſtatutis cupio, ne forte veniente me ad fores regni cœleſtis non ſit qui reſeret auerſo illo qui claues tenere probatur. Hæc rege dicente eleuatis in cœlum manibus, fauerunt aſſidentes, & abdicata minus perfecta inſtitutione ad ea ſeſe, quæ meliora nouerant, cõtulerunt.

Tuda linde farnenſis epiſcopus. ordinatur.

A Nno gratiæ Dclxiii Erconbertus rex obiit & Egbertus filius eius in regnum Cantiæ ſucceſſit. Eodem anno Colmanus epiſcopus Lindiffernenſis cum ſuis ad Scotiam reuerſus eſt, cuius loco Tuda epiſcopus ordinatur. Eodem anno Eclipſis ſolis facta eſt, menſe Maio & ſecuta eſt mortalitas inaudita. Deus dedit archiepiſcopus. Cantuarienſis obiit, & ceſſauit ſedes Dorobernenſis quatuor annis. Eodem anno Alfridus, Oſvvii regis filius, miſit vvilfridum epiſcopum ad Gallias vt ibidem ordinaretur archiepiſcopus Ebor. Qui veniens ad Egelbertum, qui relicta Britannia Pariſiis erat epiſcopus, ab ipſo conſecratus eſt. Quo ibidem demorante, rex Oſvvius miſit Seddam presbyterum ad Antiſtitem occidentalium Saxonum, vvinam appellatum, qui illum epiſcopum conſecrauit, licet contra ſtatuta canonum quia viuente adhuc vvilfrido non debuit alius ſubrogari. Sed error iſte poſtea correctus eſt, vt infra dicetur.

A Nno gratiæ Dclxv. Mortalitas adeo inualuit in Anglia vt homines grægatim ad maris loca præcupta venientes, ſeſe in eo præcipites darent, præferentes cita morte præueniri quam longo tabis cruciatu perire

De epiſcopatu pecuni adquiſito.

A Nno gratiæ. Dclxvi. vvina epiſcopus vvintoniæ à rege Kenivvalco de preſulatu pulſus, a vvithero Mercioruum rege epiſcopatum London. magno emptum precio adquiſiuit, vnde poſt mortem in epiſcoporum ſerie London. non meruit recenſeri.

A Nno gratiæ. Dclxvii. Conſtans imperator volens in vrbe Romana caput imperii conſtituere reſiſtitur et à Conſtantinopolitanis ſicque eius propoſitum penitus eneruatur. Deinde Romam veniens obtulit ſancto Petro pallium auro contextum. Quem papa Vitijanus cum honore ſuſcipiens, ad limina ſancti Petri in magna po-

puli

pulr frequentia perduxit. Et cum in vrbe per dies. xij. resedisset, magna tactus cupidate, omnia ornamentorum genera ex ære & marmore, quibus decorabatur vrbs, in Tiberim deuexit, vt ea Constantinopolim afferret. Inter quæ basilicam beatæ dei genetricis Mariæ & omnium martyrum, quæ Pantheon antiquitus vocabatur, æreis tegulis discooperuit, & Constantinopolim remeauit.

Theodorus archiepiscopus ordinatur.

A Nno gratiæ. Dclxviij. papa Vitalianus ad ecclesiam Cantuariensem Theodorum ordinauit episcopum. Qui post biennium in Britanniam veniens, Ceddam virum sanctum & modestum, quem non rite ad Ebor. archiepiscopatum promotum cognouerat, degradauit, & VVilfridum iniustè expulsum reuocauit. Cedda vero humiliter cedens, Licheffeldensem episcopatum regendum suscepit.

Constans imperator a suis interfectus.

A Nno gratiæ. Dclxix. Constans imperator in balneo multum nephariè a suis interficitur. Post cuius decessum, milites Mizētium quendam Armenium assumentes, imperatorem fecerunt Sed post dies paucos Constantinus Constantis defuncti filius suis superueniens Mizentium præfatum, cum interfectoribus patris, morte pessima condemnauit. Circa hos denique dies Mahumetes pseudopropheta, de quo superius relatum est, obijt, & sepultus est in inferno,

Constantinus imperium adeptus est.

A Nno gratiæ. Dclxx. Deus dedit sedit in cathedra Romana annis iiij. mensibus. ij. diebus quinque, & cessauit sedes mensib⁹ quatuor. & diebus. xv. Eodem anno Constantinus Constantis filius Romanum adeptus imperium, annis. xvij. imperauit Hic reparauit ecclesias quę dirutæ fuerant a temporibus Heraclij proaui sui. Monothelitarum hæresim cum suis fautoribus subuertere laborauit. Eodem anno Osvvius Northanhumbrorum rex magnificus obijt morbo confectus &, senio, & sepultus est in ecclesia, apud Streneshale vbi fuerat ante rex Edvvinus sepultus. Regnauit autem pro eo filius eius Egfridus. xv. annis. Fuit autem Osvvius filius Aethelfridi, qui fuit Aethelrici, qui fuit Idę primi regis Northanhumbrorum ex Anglis.

Pugna auiū

A Nno gratiæ. Dclxxi. maxima auium pugna fuit in Anglia ita vt multa milia inuenirenter occisa, & extranęę aues fugam facere viderentur.

Defuncto rege Kinivvalco vxor ei⁹ succesit.

A Nno gratię. Dclxxij. rex occidentalium Saxonum Kinivvalcus cum regnasset triginta & vno annis, defunctus est, & regnauit pro eo vxor eius Sexburga anno vno. Sed indignantibus regni magnatibus

natibus expulsa est à regno, nolentibus sub sexu fœmineo militare.

Theodorus Cantiæ archiepiscop' concilũ cõgregauit.

ANno gratiæ. Dclxxiij. regnante in Cancia Lothario, in VVestsaxia Easvvino, Theodorus Cantiæ archiepiscopus collegit concilũ apud Hertford præsentibus episcopis Angliæ ac regibus & magnatibus vniuersis. Affuit archiepiscopus Ebo. VVilfridus, episcopus Bosa orientalium Anglorum. Leutherius occidentalium Saxonum, Putta Roffensis, & VVinfridus Merciorum. Confidentibus cunctis, proposuit Theodorus coram omnibus capitula numero decem, quorum Primum fuit, vt diẽ sanctũ paschæ obseruarent in cõmune, dominica proxima post quartamdecimam lunam mensis primi, 10
2. Secundum, vt nullus episcoporum alterius parochiam inuadat.
3. Tertium, vt monasteria à deo consecrata nulli episcoporũ liceat
4. inquietare, nec de rebus eorum aliquid vsurpare. Quartum, vt monachi non migrent de loco ad locum, sed in ea permaneant obedi-
5. entia quam suæ conuersionis tempore promiserunt. Quintum, vt nullus clericus suum episcopum relinquat, aut alicui veniens absq;
6. literis sui præsulis admittatur Sextum, vt episcopi & clerici peregrini nullum officium peragant, absque permissione episcopi in cuius
7. parochia hospitantur. Septimum, vt bis in anno synodus congregetur, vel saltem semel in anno, quia diuersæ curæ & occupationes
8. multos impediunt. Octauum, vt nullus episcoporum se præferat alteri per ambitionem, sed omnes agnoscãt tempus & ordinem suæ
9. consecrationis. Nonum, vt plures episcopi crescente numero fideliũ augerentur. Decimũ, vt nulli liceat nisi legitimum habere cõnubium, nullus faciat incestum, nullus coniugem relinquat nisi causa fornicationis. His itaque annuentibus episcopis vniuersis, vnusquisque ea quæ definita sunt propriæ manus subscriptione cõfirmauit.

Bosa episcopo degradato Acca & Pedvvinus subrogãtur

ANno gratiæ. Dclxxiiij. amoto Bosa episcopo adhuc superstite, sed graui tamen infirmate prohibito de episcopatus administratione, duo sunt ordinati pro eo, Acca. videlicet, & Bedvvinus, ex quo prouincia illa duos episcopos ex illo tempore habere consueuit. Habuerunt autem sedes, vnus apud Dommoc, alter apud Helmham. Nec multò post Theodorus archiepiscopus pro inobedientia vvinfridi Merciorum episcopi offensus, deposuit eum, & loco eius ordinauit episcopum Sexulfum qui erat constructor & abbas monasterij, quod dicitur Medeshamstede, in regione Girviorum. Depositus verò vvinfridus rediit ad monasterium suum, quod dicitur Adharune, vbi in optima conuersatione vitam finiuit.

Anno

A Nno gratiæ. Dclxxv regnantibus in regione orientalium Saxonũ Sebba, filio Sevvardi, & Sigehero, filio Sigeberti parui, Theodorus Canciæ archiepiscopus, Erkenvvaldum in ciuitate London. episcopum ordinauit. Hic sanè priusquam episcopus factus fuisset, duo monasteria præclara, vnum sibi & alterum Ethelburgæ sorori suæ construxerat, quid vtrumque regularibus instituerat disciplinis, suum Certesey, sororis autem Berkingum appellatur. Erkenvvaldus verò cum tempore quodam æger pedibus lectica parochiam circueret, ad oram amnis rapacissimi forte peruenit, vbi cum socij hæsitarent quòd infirmus nec equo nec pedibus transire flumen posset, gurges repente dispruit. Qui statim vt episcopus cum suis alueum transmeasset, reuersus est ad naturam. Eiusdem etiam lecticæ attactus imbecilles multos et febricitantes curauit. Tandem vir domini Erkenvvaldus, post vitę præsentis decursum defunctus, in ecclesia beati Pauli London. sepultus est, vbi vsque in hodiernum diẽ, suis supplicibus, à languoribus diuersis celerem confert sanitatem, Successores autem eius hi auerunt VValderus, Ingvvaldus, Egulfus, VVigerus, Eadbrithus, Eadgarus, Kinivvalcus, Eadbaldus, Edbertus, Osmundus, Ethelnothus, Celbertus, Revvlfus, Suithulfus, Eadstanus, VVilfius, Ethelvvardus, Estanus, Sederunt autem hij omnes in cathedra London vsque in tempora Eadvvardi senioris regis Anglorum, quorum omnium adeo absoleuit memoria, vt nec eorum acta vel etiam mausolea sciantur. De sancto Erkeuvvaldo ep scopo Londou.

A Nno gratiæ. Dclxxvi. rex Britonum Cadvvalinus senio & infirmitate coactus, completis in regno annis. xlviij. defunctus est. Cuius corpus Britones balsamo cum aromatibus conditum, in quadam imagine æneа ad modum staturæ suæ mira arte fusa super portam London. -occidentalem in equo æneo, in signum suæ tyrannidis, quam in gentem Anglorum exercuerat, statuerunt. Sed & ecclesiam sub ipsa porta in honore sancti Martini fabricauerunt, in qua pro ipso & fidelibus defunctis obsequia ęternaliter celebrarentur diuina. Successit ei in regnum Cadvvalladrus filius eius, quem Beda Cadvvallam iuuenem vocat, cuius mater soror Pendæ regis Merciorum erat, quam Cadvvalinus, post factem cum fratre concordiã, in societatem thori suscepit, & ex illa Cadvvalladrum genera uit. Eodem tempore obijt Vvlfherus rex Mercio um cuius regina Ermenhilda regis Erconberti, Cantuariæ, sanctæque Sexburgę reginæ Annæ regis orientalium Anglorum filiæ, sororis videlicet, sanctę Aethelfridæ De morte Cadvvalini regis Britonum.

fridę extitit filia, peperat ei sanctam VVereburgam, magnarum virginem virtutum. Quæ patre defuncto sæculo renunciauit, & materteræ matris suæ, scilicet Aetelfridę, monasterium intrauit. Cuius sanctitatem cum comperisset Aethelredus patruus eius, qui post eum regnauit, quibusdam monasterijs deo deuotarum virginum abbatissæ iure prefecit. Cum quibus regulariter viuens vsque ad finem vitæ Christo regi militauit. Ac in vno tandem monasteriorum suorum quod Trikingeham appellatur, à sæculo migrauit. Cuius corpus ad monasterium, Mithealbrig vocabulo, est, vt ipsa viuens preceperat, delatum, & honorifice tumulatum. Monasterium autem illud, vsque ad tempus quo gens nefanda Danorum cæde crudeli prouincias Anglorum vastauerunt, integrum permansit. Habuit preterea VVilfherus rex germanos fratres Aethelredum, Peadam, de quo superius relatum est, & Mervvaldum qui in occidentali Merciorũ plaga regnauit. Istius regina, sancta Ermenburga, Ermenredi fratris Erconberti regis Canciæ filia, tres ei filias genera uit, sanctam videlicet Milburgam, sanctam Mildritham, sanctamque Mildgytham. Peperit insuper ei filium nomine Merefinum eximię puerum sanctitatis. Successit VVilfhero frater eius Aethelredus, qui regis Northanhumbrorum Egfridi sororem Ostricam in coniugem accipiens, Ceolredum ex ea filium suscepit. Eodem anno Easewinus rex occidentalium Saxonum decessit, qui fuit *K*ensij, qui fuit *K*enferthi, qui fuit Cuthgisi, qui fuit Ceulfi, qui fuit *K*entrici. Successit autem Easewino *K*entwinus decem annis, qui fuit Kinegilsi, qui fuit Ceulfi

Don⁹ papa. ANno gratiæ. Dclxxvij. Donus sedit in cathedra Romana Anno vno, mensibus, v. diebus x. & cessauit sedes mensibus. x. & diebus xv. Hoc tempore floruit sancta Aetheldreda in insula Elyensi. Sub his quoque diebus, cometa per tres menses apparuit, & vnoquoque die, mane velut Sol resplenduit.

VVilfridus ab ep. teo-patu expelli tur. ANno gratiæ. Dclxxviij. orta est dissentio inter regem Northanhumbrorum Egfridum, & venerabilem archiepiscopum VVilfridum. Expulsus autem vir sanctus, tres in eius loco sunt episcopi subrogati, Bosa videlicet, qui Deiorum, & Eatta qui Berniciorum prouinciam gubernarent, Hic in ciuitate Ebor. Ille in Hagustaldesi ecclesia sedem habentes ambo de Monachorum collegio sunt acciti. Cum quibus & Eadhedus in prouinciam Lindissarorum, quam nuper rex Egfridus, *V*Vilfhero Merciarum rege fugato & in bello superato, obtinuerat, episcopus ordinatur. Et hunc quidem primum

episcopum

episcopum illa accepit prouincia, secundum Aethelvvinum, tertium Eadgarum, quartum Kinibertum, quem in præsenti habet. Habebat enim ante Eadhedum præsulem Sexulfum, qui etiam Merciorum ac Meditarraneorum Anglorum simul episcopus fuit. Vnde expulsus de Lindissa, an illarum prouinciarum regimine permansit. Ordinati sunt autem episcopi præfati à Theodoro archiepiscopo, qui & post tres annos abcessionis VVilfridi, duos addidit episcopos ad ecclesiam Hagustaldensem Tunbertum, remeante Eata ad Lindisfarnensem, & Trunvvinum ad prouinciam Pictorum, quæ tunc temporis Anglorum erat imperio subiugata. Eodem Anno Agatho sedit in cathedra Romana annis duobus, mensibus .vi, diebus .iii. & cessauit sedes anno vno, mensibus vi & diebꝰ quinq; Pulsus autem VVilfridus ab episcopatu Romam perexit, & coram papa Agathone causam suæ expulsionis allegare disposuit. Sed vbi nauem conscendit, fauonio flante, in Frisiam prenectus est, vbi gentibus regionis illius verbum fidei prędicando, regem Adegilsum & populum eius lauacro abluit salutari. Ibi ergo hyemem cum noua dei plebe peragens, Romam tandem peruenit, ac vbi coram Agathone eius causa ventilata fuit, episcopis plurimis præsentibus, omnium iudicio absque crimine fuisse accusatus pronunciatur, & episcopatu dignissimus. Qua tempore cum papa synodum Romæ cxxv. episcoporum congregasset, aduersus eos qui hæresim Monothelitarum dogmatizabant, vocari iussit & VVilfridum, atque inter episcopos considentem fidem suam simul & prouinciæ vnę venerat, dicere præcepit. Qui cum in fide catholicus cum suis inuentꝰ fuisset, de rebus sibi impositis absolutus est. Reuersusque Britanniam, prouinciam australium Saxonum ab idolatriæ tenebris ad fidem Christi conuertit. Ad vectam quoque insulam verbi dei ministros direxit, atque secundo anno Ealfridi, qui post Egfridum in Northanhumbria regnauit, sedem suam ipso rege donante recepit. Ingresso tempore quodam, cum Parochias visitaret, villam VVilfrido, quę Tundanfre appellatur, occurrit ei mulierum plurima multitudo, pueros illi offerens confirmandos. Immiscuit autem se multitudini paupercula mulier filium gerens exanimem, quem ad confirmandum episcopo porrexit, credens hoc commento se posse filium recipere sanum. Sed antistes cum puerum detexisset, vt exequeretur officium, animam priuatum aduertit, Tunc mulier fraude deprehensa, ad preces conuersa exoransque per deum & eius matrem

vt motus

vt motus pietate puerum exanimem excitaret, vestigijsque eius aduoluta, se non recessuram à pedibus quo tenebat dixit, donec filium sanum recepisset. Fluctuabat interim sanctissimi hominis sententia, an temere insuetum miraculum attentaret, an durus despiceret orbatæ lachrymas mulieris. Sed vicit pietas pectus virtutis. Orationi se dedit, dexteramque cadaueri apponens, ad corpusculum animam reuocauit. Exclamat mulier propter gaudium, sed cohibita est ab episcopo vt taceret.

De sancta Aetheldreda

ANno gratiæ. Dclxxix, Egfridus rex Northanhumbrorum & rex Aethelredus Merciorum, iuxta flumen Trente grauissimè pugnauerunt, vbi frater regis Egfridi Esevvinus, iuuenis vtrique prouinciæ multum amabilis peremptus est. Nam & sororem eius, Ostricam nomine, Aethelredus rex Merciorum habuit vxorem. Cum bellum inter reges acerrimè fuisset accensum Theodorus antistes diuino fultus auxilio incendium certaminis penitus extinxit, data pecunia multa pro morte fratris regi Egfrido. Eodem tempore virgo sancta Aetheldreda ex hoc seculo transiens pro temporali vita commutauit æternam. Erat autem Annæ regis orientalium Anglorum filia, proles tanto patre digna, quam prius duxerat Tonbertus australium princeps Giruiorum, Sed eo defuncto, virgo incorrupta permansit. Deinde regni Northanhumbrorum Egfrido copulata parentum violentia, custos tamen, duobus nupta viris, integerrimę virginitatis perseuerauit. Virginitatis enim ipsius vir dei VVilfridus erat testis, qui Bedæ venerabili, super hac re sciscitanti, dixit, Egfridum sibi terras & pecuniam magnam promisisse, si Aetheldredæ persuadere posset eius conubio assentire. Sed diuini signũ miraculi eiusdem virginis caro sepulta, carnique castissimæ vestis circumamicta dum corrumpi non poterat, indicia fuere, quòd à virili contractu incorrupta decessit. Cum enim annis .xii. præfato regi cohabitasset, nec ad consensum emolliri potuisset, vix a rege virgo sacratissima impetrauit vt apud Coludesburch sanctimonialis esficeretur, benedicente eam sancto VVilfrido, vbi Ebba amita viri sui Egfridi erat abbatissa. Anno autem elapso facta est abbatissa in insula Heliesi virgo, virginũ mater monitis & exemplis. Vbi cũ septẽ annis laudabiliter deo deseruiẽs vixisset, pro vita caduca commutauit æternã. Quo in loco ad gloriam dei & laudem virginis crebra nõ desinunt miracula celebrari.

De sancta Hilda abbatissa.

ANno gratiæ. Dclxxx, Hilda abbatissa, cum in habitu sanctæ religionis apud Strenesheah xxxiij. annis vitam duxisset, de mundo migrauit

migrauit ad dominum, Hæc autem virgo beatissima, cum esset de stirpe regis Eadvvini generosa, & ad prædicationem beati Paulini ad fidem conuersa, postea relicto habitu seculari proposuit transferre se ad monasterium Calæ, vbi soror ipsius Heretvvitha mater Aeldulphi, regis orientalium Anglorum, deo fœliciter militabat, Sed retenta est à præsule Aidano & facta abbatissa ad Herteseu, & post in monasterio Streneshalh appellato, quod ipsa fundauerat, vbi clericos suos ad eò moribus ecclesiasticis instruebat, vt quinq; ex eis ad episcopalem ascenderent dignitatem, Bosa videlicet & Vvilfridus in Ebor. Hedda in ecclesia Dorkacestrensi, Iohannes in Hagustaldensi, Ostfortus in prouincia Wicciorum cui tunc præfuit rex Ofricus. Tadfridus etiã de eius monasterio electus est, sed matura morte præuentus viderat quoque mater eiusdem Hilde somnium quod videlicet quæres virum suum non inueniret, sed sub veste sua monile pretiosum inuenit, quod omnes fines Britanniæ illustrabat. Hilda tandem sanctissima languens annis ex, vt eius anima carnis molestia examinaretur, & in infirmitate perficeretur, anno febrium septimo de morte transiuit ad vitam. In ipsa autem hora in qua decessit monialis quædam animam eius vidit ab angelis in cælum deferri, vbi cum Christo gaudis perfruitur sempiternis. Eodem anno Theodorus Gantuar. archiepiscopus consilium congregauit in loco qui Hatfelde appellatur, anno regni regis Aethelredi Mercensium sexto regnante in regno orientalium Anglorum Ealdulfo qui post Aethelvvaldum regnduit, regnantibus etiam in Northanhumbria Egfrido, & in regno occidentalium Saxonum *K*entvvino, præsidente archiepiscopo Cantuariensi, Theodoro cum suis suffraganeis episcopis alliisque multis propositis igitur sanctis euangeliis, tradidit symbolum Theodorus, omnibus assidentibus sanctorum patrum in hunc modum litteris expressum. Suscipimus sanctos & vniuersales quinque synodos sanctorum patrum orthadoxorum. id est, Nicenam contra Arrium & eius dogmata, Constantinopolitanam contra vesanniam Macedonii & Eudoxii, & eorum dogmata, Ephesinam contra Nestorium & eius dogmata, Chalcedonensem contra Eutychen, & Nestorium, & eorum dogmata, Constantinopolitanã secundam contra Theodorum, & Iben & Cyrillũ, & eorum dogmata, Addimus etiam & sextam synodum tempore Martini papæ Romæ congregatam contra hæresim Monothelitarum imperante Cõstantino imperatore Christianissimo.

Suscipimus & glorificam' deū omnipotentē, sicut illi glorificauerunt, nihil addentes nihil subtrahētes. Dānamus quos illi dānauerunt, & suscipimus quos ipsi susceperūt, quæ omnia tenēda subscribim' sicut sancti prophetæ & apostoli de deo senserunt & scripserunt. Amen

A Nno gratiæ Dclxxxi monasterium apud Iarevve fundatum est Per idem tempus abbas monasteri Floriacensis, nomine Nummolus reuelatione diuina prœmonitus, misit monachum suum Aigulfum ad montem Cassinum, vt inde sibi deferret sanctissimi corpus 16
Benedicti. Nam cœnibium, quod ibidem quondam construxerat idem Benedictus, a Longobardis fuerat deuastatum, & in solitudinem redactum, ibi tamen sancti corpus benedicti cum corpore sororis suæ Scholasticæ sepultum in loculo vno tenebatur: contigit etiā vt de Cenomannica vrbe quidam eodem tempore proficisserentur ad locū memoratū. pro deferendo sanctæ Scholasticæ corpusculo. Sed postquam ad Floriacum deuenerunt cœnobium, beato semper adhæserunt Aigulfo, donec ad sancti Petri limina peruenerunt. Quo cum peruenissent, mox beatus Aigulfus eorum deseruit consortium montemque Cassinum solus petiit, vbi etiam pernoctare decreuit. 20
Et ecce intempestæ noctis silentio, ipsum sancti patris Benedicti sepulchrum ita cœlitus vidit illustrari ac si densis lapidib' vndique vallaretur. Sed nocte transacta, splendor ille disparuit. Tunc præfatus Aigulfus eo reuerenter accessit, & affracto à latere sepulchro, illud euacuat, & quicquid ibi reperit, vnius sportulæ sinu, quam ab hoc præparauerat incluſit. Quibus patratis dum ad propria remearet Aigulfus, sociis suis in itinere ostendit, & cum eis ad Floriacum monasterium pariter remeauit. Sed antiquam ad illud pertingeret, deuenit ad locum quem Nouum vicum appellant qui miliario vno distat à monasterio sæpefato. Ibique prędictus abbas Nummolus cum 29
frequenti turba eis reuerenter occurrit, & tam sacra pignora cum honore suscepit. Et assumens sportulam supra memoratam, posuit in ecclesia principis apostolorum Petri, extraxitque ossa sanctissima quę ibi confuse iacebant incluſa. Demum vero ea eligens, singillatim abinuicem seperauit, a maioribus secernens minora. Quod cum factū fuisset, ecce duorū cadauera mortuorum ad sepeliendum ferebātur, quorum vnum masculini & alterū erat sexus fœminini. Mira res. Nā cum super masculi corpus maiora fuissent ossa superposita, continuo, per mertium beati benedicti, mortuo est reddita vita.
Tunc cum ossa minora, super cadauer puellæ fuissent adhibita con-

tinuo

tinuo puella reuixit. Aderat huic spectaculo non minima hominum multitudo. Astabant & ciues Cenomānici, bui socii itineris extiterāt & laboris. Illi vero multa prece ossa sanctæ Scholasticæ sibi dari postulantes, impetrabant, ne duo magna luminaria vno claudereuturin loculo, cum singula singulis sufficere valuissent.

Cenomannici igitur remeantes ad vrbem, corpus præfatum secum detulerunt cum gaudio & iuxta mœnia Cenomannicæ ciuitatis, in ecclesia noua, pro eius honore fabricata, reuerenter est collocatum, vbi sub regulari disciplina, sanctę deuotionis fœmine sunt aggregatæ. His ita gestis, venerabilis pater Nummolus, cum nocte quadam sub nudo cœlo dominum precaretur, vt sibi cœlitus ostenderet quo in loco corpus beatissimi reconderet Benedicti ecce subito lux emissa de cœlo, sicut fulgur ei apparens, locum vbi reponi deberet manifestissime denotauit. Quo ęrificatus indicio, in loco quem illi deus reuelauerat illud tumulauit. Locus autem beatæ dei genitricis erat oraculum, non multum a præfata sancti Petri basilica separatum. Translatum est autem corpus sanctissimum, a transitu eius cxxxviii. an. Vbi quicumque pia deuotione pissimi patris nomen in uocauerit, mercede suæ deuotionis optatam recipiet. Theodoricus regnauit in Francia annis quatuordecim.

A Nno gratiæ. Dclxxxii Kentvvinus occidentalium Saxonū rex Britones bello aggressus est eosque male resistentes, victoriosus ac vehemens, cæde & incendiis vsque ad mare fugauit.

A Nno gratiæ Dclxxxiii. Sanctus Cuthbertus, Lindisfarnensis episcopus consecratus est. Eodem tempore defuncto Sigehero orientalium Saxonum rege, Sebba eius in regno socius, solus regnare incepit.

Sāctus Cuthbertus episcopus est ordinatus.

A Nno gratiæ Dclxxxiiii. Leo sedit in cathedra Romana, mensibus x. & diebus, xvii. Eodem anno Benedictus papa successit ei mensibus duobus & tribus diebus. Eodem anno Egfridus rex Northanhumbrorum misso in Hiberniam exercitu, Berto duce, gentem vastauit innoxiam & Anglorum nationi semper amicissimam, ita, vt ne quid ecclesiis aut monasteriis manus deferret hostilis. At illi in quantum valuere, vim vi repellere satagebant, inuocante diuinæ pietas auxilium, & se cœlitus vindicari continuis imprecationibus flagitabant. Contigit ergo vt hi qui merito suæ impietatis maledicebantur, ocius domino vindice, sui reatus pœnam luerent, sicut sequens annus declarabit.

Egfridus rex gētē Hiberniæ afflixit.

Interfecto rege Egfrido succeſſit Ealfridus.

ANno gratiæ Dclxxxv. Iohannes ſedit in cathedra Romana, anno vno eodem anno rex Egfridus Northanhumbrorum, cum temere exercitum ad vaſtandas Pictorum prouincias duxiſſet, multum prohibentibus amicis, ac maximè beatæ memoriæ Cuthberto, qui nuper fuerat epiſcopus ordinatus, ſimulantibus fugam hoſtibus, introductus eſt in anguſtas montium in acceſſorum latebras, atque cum maxima parte copiarum, quas ſecum adduxerat, eſt extinctus. Succeſſit ei frater eius Aelfridus, licet non de legitimo matrimonio ſuſceptus, & in ſcripturis vir doctiſſimus qui regni ſtatum, in magna parte inclinatum, laudabiliter reparauit, Fuit Egfridus filius Oſvvii & Eanflide filiæ regis Eadvvini. Oſvvius vero filius Aethelfridi, qui fuit Aethelrici, qui fuit Idæ, primi regis Northamhumbrorum ex anglis. Contigit autem in bello quodam inter Egfridum & regem Merciorum Aethelredum, vt ſupra dictum, eſt, actum admirabile miraculum, quod ſi referatur multorum ſaluti arbitror fore proficuum. Occiſus eſt enim in illa pugna inter alios de militia memorati Egfridi iuuenis quidam, Iunna vocabulo. Qui cum die illo, quo occiſus eſt, nocte ſequenti inter cadauera occiſorum ſimilis mortuo iaceret, tandem reſumpto ſpiritu reuixit & reſidens ſua vulnera, pro vt potuit, alligauit. Dein modicum requieſcens leuauit, & abire cœpit, Sed inter eundem captus eſt & vinculis mancipatus à quodam conſule regis Aethelredi. Miles autem ille vinctus fratrem habuit bene religioſum, Tunnam vocatum, qui cum fratrem cæſum in bello cognouiſſet, venit vt quæreret ſi fratris corpus inuenire valuiſſet. Inuentumque alium fratri ſimilimum credidit fratrem eſſe, quem ad monaſterium ſuum deferens honorifice ſepeliuit. Pro cuius animæ abſolutione ſæpius miſſas celebrari fecit. Tempore vero quo frater pro fratre miſſas celebrari fecit, ſoluabatur vinc ula fratris viuentis nec aliquo potuit retineri. Conſul igitur videns eum impoſſibile vinculis cohiberi, adductum Londonias cuidam vendidit Freſoni, Freſo quoque idem comperiens accepit ab eo redemptionem quam dederat pro eo, & millitem abire permiſit. Cumque ad patriam ſuam veniens, fratri & comprouinciabilibus rē geſtam retuliſſet, multi accenſi ſunt ad auferendas victimas deo ſæpius, eleemoſinas quoque ad orationes agendas pro creptione eorū qui de ſeculo migrauerunt. Hoc autem miraculum quia in veritate verum eſſe comperti, hiſtoriæ noſtræ credidi inſerendum.

Anno

ANno gratiæ Dclxxxvi. Conon sedit Romæ mensibus vndecim.

Defuncto Eata episcopolohannes Hagustaldensis ecclesiæ præsulatum susceptt.

Eodem anno defuncto Eata episcopo Iohannes vir sanctus Hagustaldensis ecclesiæ præsulatum suscepit. Eodem anno Lotharius rex Kentensis diem clausit extremum. viii. idus Febru. Vulneratus enim fuerat in pugna australium Saxonum, quam contra eum Eadricus filius Egberti fratris sui aggregauerat, & inter medendum defunctus est. Post eum autem idem Eadricus anno & dimidio regnauit. Eodem tempore, cum vir domini Cuthbertus annis duobus Lindisfarnensem rexisset ecclesiam sciens in spiritu dei quo plenus erat, diem sui transitus appropinquare, abiecit pondus curæ pastoralis, atque ad relictæ heremeticæ conuersationis agonem remeare curauit, vt inolita sibi solicitudinis mundanæ spineta, liberior priscæ compunctionis flamma consumeret. Qui cum duos ferme menses in magna repetitæ suæ quietis exultatione transigeret multoque consuetæ distinctionis rigore corpus mentemque constringeret arreptus infirmitate subita temporalis igne doloris ad perpetuæ cœpit beatitudinis gaudia præparari. Et tribus septimanis continua infirmitate decoctus, sic ad extrema peruenit. Exitumque suum dominici corporis ac sanguinis perceptione communiens, eleuatis oculis ac manibus in cœlum, animam suam deo commendans spiritum emisit. Deinde ad insulam Lindisfarnensem nauigio delatus corpore incorruptibili sepulchro lapideo in basilica beati Petri ad dexteram altaris quasi dormiens positus requieuit. Sed nec eo defuncto ac tumulato, signa virtutum cessare, quæ viuens exercuerat, potuerunt. Nam puer quidem in territorio Lindisfarnensi à dæmone atrocissimo vexebatur, qui nec per exorcismi gratiam potera vllo modo curari. Impositus autem carro deducitur ad monasterium, vt per beati viri merita ibi sanaretur. Tunc presbyter quidam diuino edoctus spiritu modicam tollens humi partem, vbi aquam nouerat, fuisse effusam qua corpus beati patris defunctum lotum fuerat in aquam mittens, ori patientis infudit. Qui continuo vt aquam attigit, sutere cessauit placido sopore noctem transegit, et mane facto per virtutem beati patris Cuthberti liberatum se esse cognouit. Denique transactis a sepultura eius xi annis, immisit deus in corchibus fratrum, vt corpore iam, vt credebant, in puluerem redacto ossa more mortuorum iam arefacta & deciccata in leui loculo reconderent. Dum id Eadberto antistiti suo referrent, eorum consilium approbauit. Iussit ergo vt in die depositionis hoc facerent. Qui aperientes

 sepul-

sepulchrum inuenerunt totum corpus quasi adhuc viueret integrum & integris artuum cum compagibus indissolutum multo dormienti similius quam mortuo, ita quidam quod omnia eius indumenta, quibus vt pontificem decebat indutus fuerat, integerrima sint inuenta. Hac præterea tempestate luna eclipsim passa est indictione viii. Sol quoque defecit hora diei quasi decima v. nonas Maias. Et eodem anno subsecuta est grauissima pestis tribus mensibus, Iulio, videlicet. Augusto & Septembri. Fuitque Romę mortalitas maxima, Hęc denique pestilentia Ticinum adeo depopulata est, vt ciuibus per iuga montium fugientibus, intra prætatam vrbem herbæ nascerentur & fruteta. Vbi etiam duo angeli visibiliter apparuerunt pergentes per ciuitatem, bonus scilicet & malignus. Qui quoties cum venabulo, quod manu ferebat, ostium cuiuscunque domus iussu boni angeli percussisset, tot de eadem domo sequenti die hominum cadauera trahebantur. Tunc quibusdam viris de ciuitate per reuelationem dictū est quod non prius pestis ipsa quiesceret quā in basilica beati Petri apostoli quæ ad vincula dicitur, sancti Sebastiani altare construeretur. Delatus itaque ab vrbe Roma martyris martyris reliquius mox, vt in dicta basilica ipsius altare constructum est, pestis illa quieuit. Per idem tempus defuncto rege occidentalium Saxonum Kentvvino, Cedvvalla rex Britonum regnum occupans, ibidem duobus annis regnauit. De hoc Cedvvalla inuenitur dissonantia inter historiam Britonum & chronica Anglorum, Asserunt enim Angli Cedvvallum filium fuisse Kinigerti de genere Ceaulini. Britones è contra dicunt illum fuisse filium Cadvvalini, regis Britannici, qui reges anglorum Eadvvinum & sanctum Osvvaldum peremit.

Iustinianus imperator.

ANno gratiæ Dclxxxvii. Sergius sedit Romæ annis xiii mensibus viii. diebus xxiiii & cessauit sedes mense vno & diebus xx. Eodem anno mortuo viro catholico imperatore Constantino filius eius Iustinianus decem annis imperauit, Sub his quoque diebus Dorobernencis rex Eadricius defunctus est. Post cuius obitum regnum illud extranei inuaserunt, Cedvvalla enim rex, et frater eius Mollo prouinciam illam ingressi, nullo obsistente eam deprædati ac depopulati sunt. Quæ sæuicia per triennium durauit, donec Mollo prefat' inanis gloriæ cupidus, immatura morte præuentus vitam terminauit. Eodem anno Cedvvalla rex præfatus Vectam insulam subiugauit, regemque Ethelvvaldum australium Saxonum, qui tunc insulanis

sulanis præfuit, crudeli morte peremit, ac prouinciam illam sæua de-populatione contriuit. Sed mox à ducibus Aethelvvaldi, Berthuno & Auduno expulsus, regnum prædictis ducibus reliquit, quod illi deinceps multo tempore tenuerunt. Fuit autem Cedvvalla, vt supra dictum secundum chronica Anglorum filius Kiniberti, qui fuit Ceaddæ, qui fuit Cuthæ, qui fuit Ceaulini. Sed sub silentio prætereũdum non esse reor, de duobus filijs Arvvaldi, Vectæ insulæ sub regulo, qualiter sunt dei gratia, martyrio coronati. Siquidem imminentibus insulæ hostibus, ad proximam Iutorum prouinciam per fugam elapsi sunt. Sed ibidem delati, iubente Cedvvalla, sunt perempti. Quod cum audisset abbas de Redford, non longè monasterium habens, venit ad regem, postulauitque ab eo vt si pueros perdire vellet, prius liceret eos fidei imbui sacramentis. Quod cum rex annuisset & fonti salutari essent abluti, instante carnifice mortem læti subierunt temporalem, per quam se ad vitam perpetuam indubitanter transituros sciebant

Cedvvalla regnum relinquẽs propter deũ Romam baptizãd' venit.

A Nno gratiæ. Dc. lxxxviij. Cedvvalla miseratione tactus diuina, imperium propter deum relinquens temporale, Romam venit. Hoc sibi glorię singularis adipisci desiderans, vt ad limina apostolorum Petri & Pauli baptismatis fonte ablueretur, in quo didicerat generi humano vitæ cœlestis patere introitum. Sperabat etiam quod baptizatus, & mox carne solutus, ad æterna gaudia iam mundus transiret. Quod vtrumque, vt mente conceperat, domino iuuante, compleuit.

Defuncto Cedvvalla rege, Ina successit.

A Nno gratiæ. Dclxxxix. Cedvvalla rex Romam veniens, Sergio pontificatum agente, baptizatus est die sancto sabbati paschalis, & in albis adhuc positus, languore correptus. xij. Kalend Maiarum die carne solutus, & beatorum in cœlis regno est sociatus, Cui etiam, tempore baptismatis, papa memoratus Petri nomen imposuit, vt rex qui pio ductus amore ad limina Petri à finibus terræ venerat, nomine quoque ipsius consortio iungeretur. Qui iubente pontificé in eius ecclesia sepultus, epitaphium in monumento ipsius hoc modo scriptum est,

Culmen, opes, sobolem pollentia regina, triumphos,
Eximios proceres mœnia, castra, lares,
Quæque patrum virtus & quæ congesserat ipse,
Cedvvalla armipotens liquit amore dei.

Successit autem Cedvvallæ in regnum occidentalium Saxonum,

Ina de stirpe regia.xxxvij Annis,qui fuit filius Kenredi, qui fuit Ceolvvaldi, qui fuit frater Kinivvaldi, qui fuerunt Cuthvvini, qui fuit Ceaulini, & sic ascendendo vsque ad VVodenũ.Eodem anno Gaufridus Monimutensis postea episcopus sancti Ataph historiam Britonum, quam ab excidio Troiæ inchoauit, terminauit hoc modo. Expulsis ab insula á Saxonibus Britannis, VValliam petierunt, vbi à Britannica nobilitate degenerati, non Britones sed VVallenses appellati sunt,nomen á VVallione duce eorum, siue à Galaes regina siue à barbarie traxerunt. Reges autem eorum, qui ab illo tempore in VValliam successerunt, Caradoco Lancarbanensi contemporaneo meo ad scribendum committo. Reges verò Saxonum VVilhelmo Malmesburiensi, & Henrico Huntendunensi, quibus de regibus Britonum tacere iubeo, cum non habeant librum Britannici termonis, quem VValterus Oxfordensis archidiaconus de Britannia minori aduexit, quam de historia eorum veraciter editum, in honorem principum prædictorum, hoc modo in Latinum termonem transferre curaui.

Theodorus archiepiscopus Cãtuariensis obiit.

ANnoc gratiæ. Dcxc. Theodorus beatæ memoriæ, Cantuariensis archiepiscopus, plenus dierum defunctus est, postquam mansit in episcopatu annis.xxij.sepultusque est in ecclesia beati Petri,in qua omnium episcoporum Dorobernensium corpora iunt sepulta. Cuius epitaphium monumenti huius habetur.

Hic jacet in tumba pausat cum corpore præsul,
Tunc quem Theodorum lingua Pelasga vocat.
Alma nouæ scandit fœlix consortia vitæ,
Cuibus angelicis iunctus in arce poli.

Eodem tempore Aelfvvaldo orientalium Angloro regi, Beorna successit in regnum.

De rege Pipino.

ANno gratiæ. Dcxci. Pipinus rex Francorum Neustriam subiugauit, & sanctum Lambertum in ecclesia Traiectensium episcopum ordinauit. Per idem tempus VVillebrordus cum socijs. xii. ab Anglia veniens in Galliam,sanctitate enituit insignis.

Birthvvald' Cantua archiepiscop' consecratur.

ANno gratiæ. Dcxcii. Theodoro Dorobernensi archiepiscopo Birthvvaldus qui erat abbas in monasterio, quod Raculfe nũcupatur, successit. Electus est autem die prima mensis Iulij, regnantibus in Cancia VVitæredo & Siwardo fratribus, qui religione simul & industria, gentem suam ab extranea inuasione eiecerunt. Isti postmodum in villa Douernensium in honorem sancti Martini fabricaue-

fabricauerunt ecclesiam in loco eis assignato à sancto præfato, in qua monachos regulariter viuentes imponentes, multis eos rebus simul ac terris diuites effecerunt. Regnauerunt autem .xxxiiij. & semis annos. Eodem anno VVilfridus Ebor. archiepiscopus erga regem Aelfridum accusatus, ab eodem rege & episcopis plurimis ab episcopatu pulsus est. Venienſque Romam cum præsentibus accusatoribus, vt locum se defendendi acciperet, considentibus episcopis plurimis, in præsentia domini papæ omnium iudicio probatum est, accusatores eius nonnullas contra eum falsas calumnias machinasse. Scriptumque est regi Northanhumbrorum Aelfrido, vt eum in præsulatum suum recipi faceret, eo quòd iniustè fuerit condemnatus. Qui cum Britanniam rediens in partes Galliarum deueniſſet, tactus est infirmitate repentina, vt nec equo vehi posset, sed manibus ministrorum in grabato portaretur. Sicque in Meldum ciuitatem Galliæ delatus, quatuor diebus cum noctibus quasi mortuus decumbebat. Cumque ita sine cibo & potu, sine voce & auditu, quatriduo vexaretur, quinta illuscente die, quasi de graui somno exurgens resedit, modicumque suspirans, vbi esset Eatta presbyter requisiuit. Qui cum statim vocatus intrasset, ita eum alloqui adorsus est. Visio mihi modò tremenda apparuit, quam te audire ac silentio tegere volo, donec probem quid de me fieri velit deus. Astitit mihi quidam candidò præclarus habitu, dicens, se Michalem esse archangelum, & ob hoc (inquit) missus sum, vt te à morte reuocem ad vitam. Donauit enim tibi deus vitam, per intercessionem lachrymarum discipulorũ tuorum, & per orationem suæ genetricis. Sed paratus esto, quia post quadriennium reuertens visitabo te. Ad patriam autem perueniens, possessionum ablatarum portionem recipies, atque pace tranquilla vitam terminabis. Conualuit igitur episcop' gaudentibus cunctis, cœptoque itinere Britanniam peruenit. Lectis autem epistolis, quas á Papa aduexerat, Birthvvoldus Cantiæ archiepiscopus, & Aethelredus quondam rex, tunc autem abbas, libentissimè fauerunt, sed Aelfridus rex Northanhumbrorum eum suscipere contempsit. Aelfrido verò non longo post tempore defuncto, Osredus, qui post eum regnauit synodo iuxta flumen Nid collecta post aliquantum vtriusque partis conflictum, cunctis tandem fauentibus, in præsulatum suæ ecclesiæ est receptus. Sicque annis quatuor, sicut ei ab angelo prædictum fuerat, in pace vitam ducens, quieuit in domino. Defunctus est autem .iij. Idus Octobris in monasterio

suo.

suo, quod habebat sub regimine Cuthbaldi abbatis in Imdalum prouincia. Sed ministerio fratrum prolatus in primum suum monasterium in Ripun, in ecclesia beati Petri apostoli iuxta altare ad austrum est sepultus].

A Nno gratiæ. Dcxciij Ina rex occidentalium Saxonum, castrorum aciebus terribiliter ordinatis, combustionem Mollonis, cognati sui vindicare disposuit. Rex verò Canciæ VVithredus humiliter obuiam veniens, magnam pecuniæ summam pro nece iuuenis dedit, & sic. *Lis finita fuit pax confirmata reuixit.*

Eodem anno Brithvvaldus Canciæ archiepiscopus à Godvvino Galliarum archiepiscopo, consecratus est. Post Godmundum Rossensis ecclesiæ præsulem, Tobiam episcopum consecrauit, virum scilicet Latina lingua, & Græca multipliciter eruditum.

Rex Clodoueus.

A No gratiæ. Dcxcnij. Clodoueus rex in Francia quatuor Annis regnauit. Quo etiã tempore, sanctitas & innocentia beati Leodegarij, Heducensis episcopi, per dei omnipotentis gratiam claresscere cœpit. Hic autem à ministro iniquitatis Ebroino, qui monachali habitu deposito, sub rege quondam Francorum Theodorico prima tocipabatur, crudelitate pessima (eò quòd familiaris prædecessori esset) dicti regis post multa fecit supplicionum genera decollari. Sed viuente adhuc Ebroino, virum sanctum misericors dominus plurimorum miraculorum gratia decorauit.

Pars dominicæ crucis Romæ inuenitur.

A Nno gratiæ. Dcxcv. Sergius papa inuenit, in sacratio beati Petri Romæ, magnam dominicæ crucis portionem, quæ annuatim solet in die exaltationis eiusdem viuificæ crucis, ab omni Populo Romano deosculari, & in reuerentia venerari. Eodem anno Hevvaldus albus, & Hebaldus niger, presbyteri, à Britannia in regionem Frisonum, prædicandi gratia venientes, martyrio ibidem coronantur, & iussu Pipini regis in Agrippinensi Colonia tumulantur. Sol defecit hora diei tertia.

Regina Ostrica occisa est.

A Nno gratiæ. Dcxcvi. Mercij, qui dicuntur Sunhumbri, id est illa pars Merciorum, quæ est à parte Boreali Trente flummis, scelus nequissimum commiserunt. Reginam namque Ostricam, vxorem Aethelredi regis sui, & Egfridi regis Northanhumbrorũ filiã, crudeliter peremerunt. Eodem anno Eadbertus, successor sancti Cuthberti, cum post annos vndecim corpus eiusdem sancti transferret, & super pauimentum locaret, tam corpus quam lintheamina integra sunt reperta. Per idem tempus Leo patritius Iustinianum imperio priuauit,

priuauit,eumque naso & lingua truncatum,in exilium relegauit.

A Nno gratiæ, Dcxcvii. Leo Romanum adeptus imperium,Annis duobus regnauit. Eodem tempore VVillebrordus natione Britannus, à Sergio papa prędicatum genti Frisonum mittitur, & ex dono Pipini regis sedem episcopalem apud Vltraiectum suscepit. Leo imperator.

A Nno gratię. Dcxcviij. Hildebertus,Francorum rex creatus .xviii. annis regnauit.Eodem anno sanctus Lambertus,martyrio coronatur & Traiecti tumulatur. Pipinum enim principem increpare ausus est quod adulteram legitimę vxori superduxerat, á Dodono fratre ipsius martyrizatur, & Traiecti(vt dictum est)sepelitur. Per idē tempus Absimarus, qui & Tyberius, Leone ab imperio pulso, nasoque abscisо carcerali custodiæ deputatur. Sanctus Lãbertus martyrio coronatur.

A Nno gratiæ. Dcxcix.Absimarus, qui & Tyberius,Romanum adeptus imperium,imperauit annis,vii Eodem anno Dodo interfector sancti Lamberti, pessimo languore cruciatus, à vermibus consumitur, & ob intolerantiam feroris in Mosam fluuium demergitur, omnesque huius culpæ complices infrà annum diuinitus puniũtur.Percussor verò sancti martyris fratri suo congressus, alter ab altero trucidatur.

H Is diebus quidam paterfamilias in regione Northanhumbrorum,graui corporis infirmitate tactus,primo noctis tempore defunctus est.Sed diluculo reuiuiscens, ac repentè resident,omnes,qu. corpori flentes aderant, timore nimio percussos in fugam conuertit.Vxor tamen, quæ amplius amabat, quamuis multum perterrita, remansit, quam ille consolatus, noli inquit timere quia iam verè resurrexi à morte qua tenebat, & apud homines iterum viuere sum permissus. Statimque surgens abiit ad villulæ oratorium, & vique diem in oratioue persistens,mox omnem substantiam, quam possederat, in tres portiones diuisit. E quibus vnam coniugi, alteram filijs tradidit,tertiam sibi retinens, pauperibus statim distribuit. Nec multo post in monasterio, quod Mailros appellatur,accepta tonsura curis sæculi penitus est absolutus,vbi monasterium ingressus est abbati & fratribus horrendas quas viderat visiones retulit,in hunc modum. Quidam aspectu lucidus, & indumento clarus,me ducebat. Incedebamus autem tacentes, vt videbatur mihi contra solis ortum solstitialem,donec deuenimus ad vallem immensæ latitudinis, infinitæ longitudinis ac nimiæ profunditatis.Quæ ad lævam nobis sita, vnum latus flammis feruentibus nimium terribile, alterum latus

furenti grandine, ac frigore nimium, omnia perflante ac vexante, non minus intollerabile referebat. Vtrumque autem erat animabus hominum plenum, quæ viciſſim hinc inde videbantur, quaſi tempeſtatis impetu, iactari. Cumque vim feruoris vniuerſi tollerare non poſſunt, proſiliebant miſeræ in medium frigiditatis infeſtæ. Et cum neque ibi quicquam requiei inuenire potuiſſent, reſiliebant rurſum in medium vrendæ flammarum inextinguibilium, infœlici viciſſitudine ſine vlla quietis intercapedine, fuitque ſpirituum deformium innumerabilis multitudo. Et cœpi cogitare quod eſſet infernus locus ille, de cuius tormentis intollerabilibus ſæpius narrari audiui. Reſpondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat, non hoc inquiens ſuſpiceris. Sed cum me hoc ſpectaculo tam horrendo perterritum in vlteriora produceret, vidi ſubitò ante nos loca incipere obſcurari & omnia tenebris adimpleri. Quas cum intraremus in tantum pauliſper condenſatæ ſunt, vt nihil præter illas aſpicerem, excepta duntaxat ſpecie & veſte eius qui me præcedebat. Et cum progrederemur ſola ſub nocte per vmbras, ecce ſubitò apparent ante nos crebriterrimarum globi flammarum, quaſi de puteo magno aſcendentes, & rurſum in eundem decidentes: Quo cum perductus fuiſſem, ductor meus repente diſparuit, ac me ſolum in medio tenebrarum, & horrendæ viſionis reliquit. At cum idem globi ignium, ſine intermiſſione, modò alta peterent, modò ad ima baratri redirent, cerno omnia, quæ aſcendebant, faſtigia flammarum plena eſſe ſpiritibus hominum, qui inſtar fauillarum cum fumo aſcendentium nunc ad ſublimiora proijcerentur, nunc retractis ignium vaporibus, in profundum laberentur. Sed & fœtor incomparabilis cum eiſdem vaporibus ebulliens, omnia illa tenebrarum loca corrumpebat. Et cum ibidem diutius conſiſterem pauidus, & quid agerem incertus, audio ſubitò poſt tergum ſonitum miſerimi fletus, & cachinnum inſultantium dæmoniorum, qui clarior effectus ad me vſque peruenit, vbi turbam ſpirituum malignorum conſideraui, quæ animas hominum mœrentes & eiulantes, ipſa multum exultans, illas in medias tenebras detruſit. Factumque eſt, vt fletum hominum riſumque dæmoniorum clarè diſcernere nequirem, ſonum tamen promiſcui ſexus in auribus haberem. Aſcenderunt quidam ſpirituum obſcurorum de abyſſo illa flammiuoma, & accurrentes circumdederunt me, atque oculis flammantibus, & de ore ac naribus ignem fœtidum efflantes angebant, forcipibuſque igneis, quos tenebant in manibus

manibus,me comprẹhendere conabantur,nec tamen me vllatenus contingere,tametſi terrere præſumebant. Cumque hoſtibus vndique præcluſus ac tenebris huc atque illuc oculos circumferrẽ,ſi forte aliquid,quo ſaluarer aduenire t,apparuit retro via,qua venerã,quaſi fulgor micantis ſtellę inter tenebras,qui paulatim creſcens & ad me feſtinans,vbi approquinquauit diſperſi ſunt omnes ſpiritus infeſti, qui me forcipibus rapere contendebant. Ille autem qui aduenies illos fugauit,ipſe erat qui me antea deducebat.Qui mox iter ad dexteram verſus,quaſi contra ortum ſolis brumalem ducere me incœpit, & ſine mora tenebris exemtum, in auras ſærenæ lucis induxit. Cumque me ibi duceret,vidi ante nos murum permaximum,cuius altitudinis ſiue longitudinis,nullus eſſe terminus videbatur. Cœpi autem mirari quare accederemus ad murum,cum in eo ianua nulla vel feneſtra ſiue aſcenſus alicui appareret. Cum ergo peruenisſemus ad murum, ſtatim quo ordine neſcio,fuim⁹ in ſummitate eius, & erat ibi t campus latiſſimus ac letiſſimus, tantaque fragantia vernantium floſculorum plenus, vt omnem mox fœtorem tenebroſi fornacis,qui me peruaſerat,effugaret odoris huius ſuauitas admirãda. Tanta autem lux cuncta illa perluſtrauerat loca, vt omni ſplendore diei ſiue ſolis meridiani radijs præclarior videretur. Erant nãque in hoc campo innumera hominum albatorum conuenticula, ſedeſque plurimæ lætantium animarum.Cumque inter choros fœlicium incolarum medios me duceret, cogitaui quòd eſſet regnum cœlorum,ſed ille cogitatui meo reſpondens,non hoc ait ſuſpiceris. Cumque procedentes tranſiſſemus has manſiones ſpirituũ bonorum vel beatorum, aſpicio ante nos multo maiorẽ luminis gloriã quàm prius,in qua etiam voces cantantiũ dulciſſimas audiui,ſed & fragrantia miri odoris tãta effundebatur de loco, vt is,quem antea deguſtans quaſi maximum rebar, iam mihi odor permodicus videretur. Sic quoque lux illa campi florentis eximia, in comparatione eius lucis, quæ nunc apparuit, tenuiſſima videbatur & parua. In huius amœnitatem loci cum nos intraturos ſperarem, ductor meus repentè ſubſtitit, & ſine mora greſſum retorquens, ipſa me, qua venimus, via reduxit. Tunc qui me ducebat, mihi dixit. Scis quæ ſunt iſta omnia quæ vidiſti? Reſpondi ego. Non. Et ait. Vallis illa, quam aſpexiſti flammis feruentibus, & frigoribus horrenda rigidis,ipſe eſt locus, in quo examinandæ ſunt animæ illorum, qui differunt confiteri, & emendare ſcelera quæ fecerunt, ſed in

ipſo tandem mortis articulo ad pœnitentiam confugiunt, & ſic de corpore exeuntes, omnes in die iudicij cælorũ perueniunt ad regnum. Multos etiã preces viuentiũ, & eleemoſynæ, ieiunia, & maximè miſſarum celebratio adiuuant, vt ante diem iudicij liberentur. Porro puteus ille flammiuomus ac fœtidus, quem vidiſti, ipſum eſt os gehennæ, in quod, qui ſemel inciderit non liberabitur in æternum. Locus verò florifer, quem vidiſti, in quo pulcherimam iuuentutem iocundari ac fulgere conſpexiſti, ipſe eſt in quo recipiuntur animæ eorum, qui in bonis operibus de corpore exeunt, nec tamen tantæ ſunt perfectionis, vt ſtatim regnum cælorum ingredi mereantur. Qui tamen omnes, in die iudicij, ad viſionem dei & gaudia regni cœleſtis intrabunt. At quicumq; in omni verbo, opere, & cogitatione perfecti ſunt, mox de corpore egreſſi regnum ingrediũtur cælorum. Ad cuius vicinia pertinet locus ille, vbi ſonum cantilenæ dulcis odore ſuauitatis ac ſplendore lucis audiſti. Tu autem, quia nunc ad corpus reuerti, & rurſum inter homines viuere debes, ſi actus tuos curioſius diſcutere, & mores ſermoneſque tuos in rectitudine ac ſimplicitate ſeruare ſtudueris, accipies & ipſe poſt mortem locũ manſionis inter hæc, quæ vidiſti, agmina lętabunda ſpirituum bonorum. Nam ego, cum ad tempus receſſiſſem à te, ad hoc feci, vt quid de te fieri deberet agnoſcerem. Hæc mihi cum dixiſſet, multũ deteſtatus ſum ad corpus reuerti, delectatus ſuauitate ac decore loci quem videram, ſimul & conſortio eorum quos aſpexi. Sed inter hæc, quo ordine neſcio, repentè me inter homines viuere cerno. Deniq; in vicinia cellæ illius, vt prædictum eſt, in flumine quod prętерfluebat ſolebat crebro, ob magnum caſtigandi corporis affectũ, ingredi, ac ſæpius in eo creſcentibus vndis immergi, ſicque ibidem, quamdiu ſuſtinere potuit, pſalmis precibuſque inſiſtere, & fixus ibi manere, aſcendente aqua vſq; ad lumbos, & quandoq; vſq; ad collum, & inde egreſſus veſtimẽta ſua numquã deponere curabat, donec calefacta de ſuo corpore ſiccarentur. Tempore vero hyemali, defluentibus circa eum glacierum cruſtis, dixerunt qui videbant. Mirum eſt frater† Drichelme, quod tantam frigoris aſperitatẽ tolerare potes. Reſpondit ille ſimpliciter. Frigidiora ego vidi. Et cum dicerent mirum quod tam auſteram tenere continentiã velis, reſpondebat. Auſteriora ego vidi. Sic vſq; ad diem vocationis ſuę, infatigabili cœleſtium bonorum deſiderio, corpus ſenile inter quotidiana ieiunia domabat, multiſq; ſaluti fuit, tam opere quam exemplo.

†Dritheline

Anno

ANno gratiæ.Dcc.Brithricus comes Northanhumbrorum, volens vindicare dominum suum regem Egfridum,terram Pictorum hostiliter inuasit. Sed sicut dominus suus, maledicta Hybernensium sentiens corruit:ita iste à Pictorum populo interfect⁹ est. Per idem tempus Romani Syriam peruagantes. cc. saracenorum milia peremerunt. Brithricus comes perimitur.

ANno gratiæ.Dcci.floruit vir bonus, & literatus Adamānus presbyter,& abbas monachorum qui erant in insula Hij.Hic missus ad Aelfridum regem gratia legationis,cum videret ritus ecclesiasticæ institutionis, & obseruantiæ festi paschalis, continuò trahitur ad consensum.Qui cum domum rediisset, curauit suos qui erant in insula Hij,ad callem perducere veritatis,nec valuit. Nauiganſque in Hyberniam, penè omnes ad legitimum paschæ tempus obseruandum induxit. Scripsit idem vir domini librum de loco dominicæ natiuitatis,passionis,& ascensionis,situmque terræ sanctæ mirabiliter descripsit. Floruit abbas Adamānus.

ANno gratiæ.Dccij.Iohannes sedit Romę annis tribus,mensibus duobus,& diebus tredecim, & cessauit sedes mense vno & diebus tredecim. Iohannes papa.

ANno gratiæ.Dcciij.sanctus Benedictus abbas Anglicus,post vitam laudabilem,glorioso fine in domino quieuit.Hic vir dei,de stirpe nobili gentis Anglorum progenitus est, & in adolescentia militię rudimentis addictus.Denique cum esset minister Osvvij regis,& possessionem non modicam,ipso donante,percepisset,caduca mundi omnia pro Christo spernens, Romam adijt, vt ibidem ecclesiastica informatus disciplina militiam assumeret spiritualem, qua sibi prodisset & alijs,vtilisque minister in dominicæ posset cultura veneæ reperiri. Inde verò rediens apud Lirinensem insulam, se monachorum cætui coniunxit, tonsuram accepit, vbi per biennium regulariter institutus,ad limina sanctorum apostolorum,Petri & Pauli,iterum repedauit. Quo tempore,cum papa Vitalianus Theodorum, Cantuariæ archiepiscopum in Britanniam destinauit,ipse simul adueniens multas secum reliquias sanctorum reportauit. Qui postea regi Northanhumbrorum Egfrido coniunctus, confestim rex ei terram. lx. familiarum, ad construendum apostolorum principi Petro monasteriū, cōtulit, ad ostium VViræ fluminis,anno gratiæ. Dclxxiiij. indictione secunda. Sed & aliud monasterium ad honorem doctoris gentium Pauli, in Girvvi non De sancto Benedicto, abbate Anglico.

longè ab altero fabricatur, & a rege præfato prædijs. lx. familiarum acceptis, multipliciter illud ditare curauit. Hæc autem monasteria religiosis implens monachis, Ceolfridum in vno, Eastervvinum in altero præpositos ordinauit. Hoc ideò fecit, vt tã in eĩ absentia quã in præsentia, regularis semper custodia seruaretur. Huic deniq; famulo dei Benedicto Beda venerabilis, & doctor Anglorum, traditur nutriendus, sub quo etiam ad ordinem sacerdotis legitur fuisse promotus. Quinquies Romã petisse asseritur, qui semper rediens diuinorum locupletatĩ commodorũ, subiectos instituere opere pariter & exemplo curauit. Tandem post vitam laudabilem victor viciorum Benedictus, confessor Christi pijssimus, carnis infirmitate victus, pridie idus Ianuarij spiritum reddidit creatori. Successit ei in onere & honore vir sanctus, & eiusdem discipulus, Ceolfridus, sub quo Beda Christi famulus, ad vniuersalis vtilitatem ecclesiæ, de scripturis sanctis laborem inchoatum laudabiliter adimpleuit.

Hedda VVinton. episcopus obiit.

ANno gratiæ. Dcciiij. Hedda episcopus VVintonensis, qui Leutherio successerat, ad extrema peruenit. In loco autem, quo defunctus est, ob meritum sanctitatis eĩ multa sunt patrata miracula. Nam homines prouinciæ illius puluerem inde ablatum in aquam mittere solebant propter languentes, cuius gestu siue aspersione tam homines quam iumenta gauisi sunt sese sanitatem recepisse. Quo defuncto, episcopatĩ in duas parochias diuisus est, vna, id est, VVintonensis data Danieli, quã vsq; in tempora Bedæ rexit, altera, id est, Sireburnensis collata est Aldelmo, quam tenuit quatuor annis. Remanserunt autẽ episcopo VVintonensi duæ prouinciæ tantum, Hamptonensis scilicet, & Sutherienses: alteri verò prouinciæ, VViltunensis, Dorsetensis, Berrucensis, Somersetensis, Deuoniẽsis, Cornubiensis. Sireburna autem viculus adeò exilis est, quòd mirũ videtur per tot sæcula ibidem episcopatum durasse.

Offa rex orientalium Saxonum Romæ monachus efficitur.

ANno gratiæ. Dccv. Aethelredus rex Merciorum, postquam annis. xxx. strenuissimè regnum tenuisset monachus effectus, apud Bardoneiam defunctus est, & ibidẽ sepultus. Habuit rex duas sorores virgines sanctissimas, Kinesdridã & Kinesvvithã, ambas ab infantia deo dicatas, quę nobile virginitatis propositum nobilius perduxerunt ad senium. Sed iunior, non sua solius salute contenta, Offam, sponsum suum, cœlesti regno restituit. Regnauit aũt Offa in regno orientaliũ Saxonum, post Sigehardum & Seofridum paucis annis, adolescẽs iocũdi vultus, ætate floridĩ, apud ciues suos maximæ dilectionis

dilectionis,qui Kineſvvithæ præfatæ hortatu, cui⁹ nuptias illa ſpræuerat,cœleſtes ſuſpirare doctus amores, Romam perexit. Ibique monachus effectus,cœlica regna deuotus conſcendit. Harum ſanctarum virginum reliquiæ apud Medeshamſtede, quæ villa modo Burgum ſancti Petri dicitur,à populo fœliciter venerantur.Eodem anno rex Northanhumbrorum Aelfridus obiit, cui ſucceſſit filius eius Oſredus.xi.annis. Aethelredo autem in regno Merciorũ Kinredus ſucceſſit.v.annis. Eodẽ tẽpore Iohannes ſedit Romę anno.i.

A Nno gratiæ.Dccvi. Siſinnius ſedit in cathedra Romana diebus xx. Eodem anno Iuſtinianus exul, auxilio regis Bulgariæ Trehelbi,imperio reſtitutus,imperauit annis.vi. Qui imperium adept⁹ omnes,qui antè eum expulerãt,interfecit, & Abſimarum Tyberiũ iugulari præcepit.Sed & Gallinicum patriarcham erutis oculis Romam deſtinauit,ciuium Romanorum innumerabilem multitudinem ſtrauit, Cherſonam vbi exilium ſubiit euertere fecit, inauditam crudelitatem in hoſtes exercens. Siſinnius papa.

A Nno gratiæ. Dccvij. Conſtantinus ſedit Romæ annis.vij. diebus xv.& ceſſauit ſedes diebus. xl. Per idem tempus, miles quidam erat de familia Kinredi regis Merciorum, palam vitijs ſeruiens, cũ ſedulò admoneret eum rex vt ageret pœnitentiam, ille monita ſalutis parui pendens flagitioſam vitam corrigere prorogabat. Qui inter hæc tactus infirmitate decidit in lectum,atque acri cœpit dolore fatigari,Ad quem ingreſſus rex hortabatur multum, vt antequã moreretur ageret pœnitentiam commiſſorum. At ille reſpondit,ſe peccata nolle confiteri antequam ab infirmitate conualeſceret, ne ſibi ſodales exprobrarent quòd metu mortis hoc faceret. Cumque morbo ingraueſcente,rex denuo ad eum exhortandũ intraret, cœpit ille miſerabili voce clamare.Quid huc veniſti? Non aliquid vtilitatis aut ſalutis potes vltrà cõferre.Ad quem rex.Noli(inquit)ita loqui,vide vt ſanũ ſapias. Non (inquit) inſanio,ſed peſſimã conſcientiam præ oculis habeo.Nam paulo antequã veníres,intrauerunt domũ hanc duo iuuenes, & reſiderunt iuxta me,vn⁹ ad caput, alter ad pedes,protulitq; vnus libellũ perpulchũ ſed valdè modicũ ad legendum,in quo omnia quæ hacten⁹ bona fecerim,ſcripta reperi. Qui codicem reſpicientes nihil dicebant. Ac ſubitò ſuperuenit exercitus malignorum ſpirituum teterrimorum, qui domum hanc exterius obſedit & intus maxima ex parte reſidens impleuit.Tunc vnus eorum teterrimus, qui maior videbatur, proferens codicem horridæ Conſtantinus papa.

visionis,& enormis magnitudinis,ponderisque importabilis, iussit vni ex satellitibus suis mihi ad legendum deferre. Quem cum legissem,inueni omnia scelera, non solũ quæ opere vel verbo,sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccaui, manifestissimè tetricis in eo literis esse conscripta.Dicebantque ad illos, qui mihi assederant, viros præclaros & albatos.Quid hic sedetis, scientes certissimè quòd noster est iste.Responderunt. Verum dicitis. Accipite & in cumulum damnationis vestræ adducite. Surgentes autem duo nequissimi spiritus,habentes furcas in manibus percussérunt me,vnus in capite & alius in pede,qui modò cum cruciatu magno interiora mea omnia irrepunt,itaque mox vt ad inuicem peruenerint, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus pertrahent ad infernum. Sic loquebatur miser desperans, & cõtinuò mors misera subsecuta est. De quo cõstat quòd non pro se ista crimina,cui minime profuerũt, sed pro alijs ostensa, vt eius interitũ cognoscentes pœnitentiã non differrent, ne improuiso mortis articulo præuenti impœnitentes perirent.

Mors Egfridi regis vindicata est.

ANno gratiæ. Dccviij. Ina rex occidentalium Saxonum, pugnauit contra Gerentem regem VVallensium. Cuius initio pugnæ Dux Higebaldus peremptus est .Tandem verò rex VVallensis fugiens,arma & spolia insequentibus eum Anglis reliquit.Per idem tempus Offerus Consul Northanhumbrorum contra Pictos dimicans, eorumque maximam multitudinem sternens, Egfridi regis vltor fuit.

Aldelmus episcopus obiit.

ANno gratiæ.Dccix. Aldelmus Scireburnẽsis antistes diem clausit extremum.Hic vir sanctus,cum adhuc esset presbyter, & abbas monasterij, quod Maildulphi vrbẽ appellant scripsit iubente synodo,suæ genti librum egregium,contra errorem Btitonum,quo eos ad catholicam paschæ celebrationem perduxit. Scripsit etiam & librum de virginitate eximium, & alia multa , vt vir vndecũque doctissimus atque tam liberalium quàm ecclesiasticarum rerum eruditione mirandus.Quo defuncto,pontificatum pro eo suscepit Fortherus,vir & ipse in scripturis sanctis laudabiliter eruditus.

Rex Kinredus monachũ induit.

ANno gratiæ.Dccx. Kinredus qui regno Merciorum nobilissimè aliquanto tempore præfuerat,multo nobilius sceptra regni reliquit.Nam pontificatum Romæ agente Constantino, limina apostolorum deuotus petens,monachum ibidem induit, vbi in precibus,ieiunijs,& eleemosynis vsq; ad diem vocationis suæ permãsit.

Successit

Succeſſit ei in regnum Ceolredus filius Aethelredi qui ante Kinredum illud regnum tenebat. Venit autem Romam cum illo Offa, rex orientalium Saxonum, de quo ſupra memoratum eſt. Qui pari ductus deuotione mentis, vxorem, agros, cognatos, & patriã propter Chriſtum reliquit, vt in hac vita centuplum, & in futuro vitam poſſideret æternam. Succeſſit ei in regnum Selredus, Segeberti boni filius, triginta octo annis.

De primo Seleſeienſi epiſcopo.

ANno gratiæ. Dccxi. in prouincia auſtralium Saxonum, ſynodali decreto ſtatutum eſt, vt qui eatenus ad ciuitatis Ventanæ, cui tũc Daniel preærat, parochiam pertinebant, & ipſa ſedem epiſcopalem ac proprium haberet epiſcopum. Conſecratus eſt autem eis primus antiſtes Eadbert°, qui erat abbas monaſterij beatæ memoriæ VVilfridi epiſcopi, quod Seleſeia appellatur, vbi idem dei famulus exiliũ per quinquennium paſſus à rege eiuſdem prouinciæ terram octoginta familiarum impetrauit, in qua ſocios exules recipere poſſet, & vitæ eis ſubſidia miniſtrare. Eſt enim locus ille vndique mari circũdatus, præterquam ab occidente, vnde habuit ingreſſum quaſi ad iactum fundæ. Hunc autem locum cum accepiſſet VVilfridus, fundauit ibi monaſterium, ac regulari vita, maximè ex eis quos ſecum adduxerat, inſtituit, quod multo poſt tempore ſucceſſores eius tenuerunt. Et quoniam illi rex præfatus Aethelvvaldus omnes facultates, cum agris & hominibus donauit, vniuerſos ibi inuentos baptiſmatis vnda regeneratos in fide Chriſti roborauit. Erant autẽ nũmero inter ſeruos, & ancillas quaſi ducenti quinquaginta, quos omnes ſicut à ſeruitute diabolica, ita etiam libertati donando, iugo humanæ ſeruitutis abſoluit. Reuocato autem VVilfrido ad prouinciam Northanhũbrorum, primò Cedvvalla rex occidentaliũ Saxonum, ac deinde ſucceſſor eius Ina, regibus illius prouinciæ ſubactis & interfectis, regnum illud tenuerunt. Vnde factum eſt vt toto illo tempore gens illa proprium epiſcopum non haberet, ſed epiſcopo Ventanæ ciuitatis, vt prædictum eſt, ſubiaceret. Poſt Eadbertum verò primum illius regionis epiſcopum, Cella pontificatus officium ſuſcepit. Ipſo autem ex hac luce ſubtracto vſque ad obitum Bedæ ſedes illa vacauit. Hoc etiam anno magnus VVilfridus, poſt annos xl. & quinque accepti epiſcopatus, diem clauſit extremum, ſicut ſupra dictum eſt. Cui ſucceſſit ad epiſcopatũ Haguſtaldéſem Eatta presbyter ſuus. De cuius induſtria Beda presbyter in hiſtoriarum libro multa ſcribens, eius ſanctitatẽ multipliciter commendat.

De primis episcopis VVigornię sibus.

ANno gratiæ. Dccxij. floruit Egvvinus VVicciorũ præsul tertius. Fuit autem eiusdem prouincię episcopus primus nomine Boselus, secundus Ostfortus. Egvvinus verò in ordine tertius, cum rege Merciotum Kinredo & orientalium Anglorum rege Offa Romã veniens, monasterio quod in VVigornienſi territorio constructerat, vt ab improborum irruptione securius illud redderet, à papa Constantino libertatis priuilegium impetrauit. Successerunt autem ei in episcopatu VVigornienſi VVilfridus, Mildredus, VVerenerdus, Tilher°, Hereferth°, Debertus, Herebert°. Alvvinus, Hereferth°, Aethelhunus, VVilferthus, Kinevvold°, Dunstan°, Osvvald°, Eldulfus, quorũ tres vltimi archiepiscopi Cantuar. fuerunt. Per idem tempus Iustinian° imperator à Philippico hæretico interfectus est apud Constãtinopolim, et Tyberius filius eius cum eo. Iustinianus enim erat, qui nimiam in ciues illos tyrannidem exercuerat, iubẽs vrbem eorum arari & in pauimentum illidi, eò quòd ad eius depositionem conspirauerant, vt superius relatum est.

ANno gratiæ. Dccxiij. Philipicus Romanum inuadens imperium apud Cherſonesum purpuram accepit, annisque duobus imperauit. Hic cum esset hæreticus, Cyrum Constantinopolitanum episcopum exilio relegauit, & posuit in sede illa quendam suæ opinionis pseudomonachum nomine Iohannem. Ipse verò Philippicus Romæ Constantino papæ literas praui dogmatis destinauit, quas vir sanctus consilio Romani populi respuens, præcepit ne eius nomen in chartis poneretur, aut pensura solidorum reciperetur, aut ad missarum solemnia recitaretur.

De sancto Guthlaco.

ANno gratiæ. Dccxiiij. sanctus Guthlacus hęremita apud **Croſland** in palude diem clausit extremum. Hic de stirpe non ignobili originem ducens, vtriusque parentis stẽmate præclarus refulsit. Quẽ dum tempore Aethelredi regis Merciorum mater grauida mundo profundit, manus quædam rubei nitoris effulgens, ad crucem, quæ ante ostium domus puerperę stabat, porrecta ab æthere videbatur. Cuius miraculi magnitudo, mediterraneorum terminos Merciorũ in momento repleuit. Baptizatus est infans, & Guthlacus parentum studio est vocatus. Cum autem adolescentię vires & ætas succreuissent, aggregatis sibi satellitum turmis, ad arma sese conuertit. Hoc tamen exinnata sibi bonitate semper vendicabat, quòd de rapinis vndecumque collectis, tertiam partem illis qui eas ante possederant, remittebat. Octo igitur annorum curriculis in hac ferocitate decursis, nocte

sis, nocte quadam in se reuersus reuocauit ad memoriam, quam inanis sit huius mundi gloria, & futura damnatio perennis & incerta. Mane itaque facto, parentes complicesque prædones relinquens, ad monasterium in **Rependune** tunc famosum peruenit. Ibique tonsuram & habitum clericalem suscipiens, pœnitentiam decreuit agere delictorum. Deinde sacris literis & monasticis institutus disciplinis, singulorum virtutes solus studuit æmulari. Lectis autem virtutibus monachorum, qui vitam elegerant solitariam, hęremum concupiuit, iterque arripuit vt locum idoneum inueniret. Tandem ad paludem magnam, quæ ad plagam orientalem Merciorum sita est perueniens, quæ sit qualitas regionis illius diligenter inquirit. Tunc dicit ei quidam, in illa palude vasta insulam esse remotiorem, quam multi inhabitare tentauerant, sed propter hæremi monstra ab omnibus ferè relictam. Hoc audito, vir dei hunc sibi locum postulat indicari. At ille scafulam accipiens piscatoriam, sanctū dei virum ad locum vsque perduxit. Hæc insula **Croyland** appellatur, quam nullus antea inhabitare ausus fuerat propter dæmonum ibi demorantium terribiles fantasias. Ibi vir sanctus solus habitare cœpit, sancti Bartholomæi specialiter protectione confisus. Igitur aliquandiu ibi conuersatus ad sodales rediit, ex quibus, duobus secum pueris acceptis, ad insulam iterum repedauit, vbi spiritualia fiducialiter arma arripiens, viriliter domino militauit. Erat autem in hac insula cumulus agresti gleba congestus, in cuius latere quasi cisterna videbatur inesse, vbi tugurio dei seruus composito habitare incipiens, nec lineo nec laneo indutus vestimento, pellibus tantummodo vtebatur. Abstinentia tanta in eo fuit, vt post solis occasum sola panis hordeacei particula & aquæ poculo vteretur. Quadam verò die cum studio consuetæ meditationis intenderet, duo dęmones in habitu humano subitò astiterunt, qui eum sic familiariter alloquuntur. Nos experti sumus fidei tuę fortitudinem, & patientiam inuincibilem, & ideò te inquietare cessauius, insuper etiam de antiquorum conuersatione hæremitarum te volumus erudire. Moyses & Helyas, alijque patres antiqui, deo per multam abstinētiam placuerunt. Quamobrē ieiunium, non biduo tantum, vel triduo seruandum est, sed integra potius septimana, vt sicut deus sex diebus mundum formauit, & septimo requieuit: sic homo, sex diebus ieiunans, debeat spiritum reformare, septimo comedēs requiem carni dare. Hoc vir dei audito, sic respondit. Conuertantur retrorsum,

qui

qui quærunt animam meã vt auferunt eam. Et mox, more quotidiano particulã hordeacei panis accepit. Maligni autem ſpiritus recedentes, loca illa mœſtis queſtionibus impleuerũt, Poſt hæc breui tẽpore interiecto, dum vir beatus, vt ſolebat, orationibus intempeſta nocte vigil incumberet, teterrimi ſpiritus totam cellulam impleuerunt, Nec mora, virũ dei eiiciunt ligatũ de cella, & cœnoſis laticibus atræ paludis immergunt. Deinde ſubleuatum per loca aſperrima, dilaceratis ferè membrorum compagibus trahunt. Tandem pauliſper eum ſiſtant, imperantes vt ab illa habitatione diſcedat. At ille reſpondit. Dominus à dextris eſt mihi, ne commouear. Iterum aſſumentes eum, flagellis veluti ferreis verberare cœperũt, verberatũque ac tormentis multipliciter afflictum ſubuehunt in aërem, vbi ex multitudine ſpirituum immundorum cælum nigreſcere videbatur. Qui ſimul iuncti famulum Chriſti ad tartari fauces vſque perducunt. Ille inferni tormenta perſpiciens, pœnas omnes, quas paſſus fuerat, oblitus eſt, ex comparatione maiorum. Tunc incipiunt ſancto inſultare dicentes. Ecce poteſtatẽ habemus, te detrudere in has pœnas, vt hic pro peccatis tuis perpetuò puniaris. Ad quos ſic ait. Ve vobis filii tenebrarum. Si hanc habetis poteſtatem, quid moramini? Illis autem veluti ad hoc ſe præparãtibus, ecce ſanctus Bartholomeus cum immẽſo ſplendore ſuperuenit, imperatque dæmonibus, vt dei ſeruum habitationi ſuæ incunctanter reſtituant. At illi præceptum apoſtoli, dicto citius, compleuerunt. Dum verò in aëre portaretur, vox quaſi pſallentium eſt audita. Ibunt ſancti de virtute in virtutem, videbitur deus deorum in Syon. Contigit in diebus Ceolredi regis Merciorum, tempore gallicinij, quod beato Guthlaco viſum eſt ſe vulgi tumultuantis audire clamores. Tunc vir dei cellam egreſſus, vulgus Britannicè loquens tectis cognoſcit accedere, ſtatimque domum ſuam videt ardere. Cumque tecto ſubuenire feſtinat, lacertis intercipitur, & in aërem ſubleuatur. Tandem hoſtis inſidias eſſe comperiens, cœpit hunc pſalmi verſiculum decãtare. Dominꝰ mihi adiutor eſt, & ego deſpiciam inimicos meos. Alio quoque tempore orationibus inſiſtens nocturnis, ingenti ſonitu inſulam tremere ſentiebat. Et mox audiuit ſtrepitum, quaſi currentium armentorum. Nec mora, vndique variorum figuras mõſtrorum introire conſpexit, ferarum videlicet, ſerpentium, beſtiarũ. His igitur circa Chriſti militem horribiliter perſtrepentibus ait. Miſerrime Sathana, quid vires alienas ſimulare conaris? In nomine

Ieſu

Iesu Christi præcipio tibi,vt desistas. Et post hæc verba, statim vniuersum fantasma disparuit.Episcopus quidam,Hebba nomine,venit ad colloquium sancti viri, habens in comitatu virum quendam librarium nomine VVilfridum. Hic audiens ministros de beati Guthlaci virtutibus miraculisque colloquentes,ad quosdam,in cui⁹ potentia hæc faceret dubitantes,ait, quod si videret eum, sciret discernere vtrum verus dei cultor esset an sanctitatis speciem simularet.Prefatus igitur episcopus viri dei sermonibus recreatus,eum diligenter cœpit hortari, vt per eum ordinem sacerdotis acciperet. Qui cadens ad pedes episcopi,se præcepto ipsius obedire promisit. Episcopus igitur gaudens consecrata prius ecclesia, ipsum ad sacerdotij gradum lætus promouit. Illo quidem die contra solitum, rogatu pontificis coactus est ad cœnam cum cæteris residere. Tunc aspiciens præfatum VVilfridum, ait ad eum. O frater VVilfride, quid tibi nunc videtur de illo dicendum, de quo heri te iudicaturū certissimè promisisti? Ille nimis admirans surrexit,& ad pedes eius veniam humiliter flagitans se prostrauit. Huius sancti viri virtutes si omnes vellem explicare verbis,ita esset ac si maris arenam incipere⁹ numerare. Vicesimo autem & quinto ætatis suæ anno solitariā aggressus vitam,annis.xv.in ea permānsit. Defunctus itaque,in omni sanctitate perfectus,in suo oratorio, in honorem beati Bartholomæi dedicato,sepulturam accepit.Quo in loco omnes,qui eum pio affectu deposcunt, diuinæ miserationis indulgentiā consequuntur.

De papa Gregorio & Anastasio imperatore.

ANno gratiæ.Dccxv. Gregorius sedit in cathedra Romana annis xv.mensibus.viij.diebus.xxij.& cessauit sedes diebus.xxxv. Eodem anno insurrexit Anastasius contra Philippicum imperatorem, & illum oculis priuauit, eiusque impērium occupans, tribus annis imperauit.

De pugna inter reges Inā et Ceolredum.

ANno gratiæ. Dccxvi. Ina rex occidentalium Saxonū contra Ceolredum regem Merciorum,apud **Wodnesbirch** pugnauit,quorum victoria in dubio remansit.

Theodorus imperator.

ANno gratiæ. Dccxvij. Theodorus adeptus Romanum imperiū vno anno imperauit. Eodem anno Osredus rex Northanhumbrorum iuxta mare pugnans,belli infortunio,interemptus est. Cui succedens Kenredus duobus annis regnauit.

Vituperabile factum.

ANno gratie. Dccxviij. Rabbodus dux Frisonum prædicatione beati VVilfranni episcopi inductus vt baptizaretur cum pedem vnum lauacro intinxisset, alterum retrahens pedem, interrogauit vtrum

vtrum plures essent antecessorum suorum in paradiso an in inferno? Audiens autem quòd in inferno, pedem retraxit, dicens: Satius est(inquit)vt plures sequar,quàm pauciores. Eodem anno Leo imperator creatus imperauit annis.xxxiij.

De morte Ceolredi regis.

ANno gratiæ.Dccxix.defuncto rege Merciorum Ceolredo,& apud Lichefeld sepulto,successit ei Aethelbald' in Mercia, vir fortis & potẽs,qui victoriosissimè.xl. & vno annis regnauit. Quo etiã anno rex Northanhumbrorum Kenredus vita decedens, Ofrico regni gubernacula reliquit,regnumque annis.xx.tenuit. Fuit autẽ rex Aethelbaldus filius Alvvij,qui fuit Eoppæ,qui fuit VVibbę. &c.

Ingilsus frater Inæ regis moritur.

ANno gratiæ.Dccxx. Ingilsus frater Inæ regis diem clausit extremum. Quo vtique tempore Cuthburga, soror Inæ regis & Kineburgæ, apud VVinburnã abbatiam cõstruxit. Hæc Cuthburga data fuit in coniugem Egfrido regi Northanhumbrorum, sed eo viuente separata est.

De morte sancti Iohãnis Beuerlacensis episcopi.

ANno gratiæ. Dccxxi. sanctus Iohannes Beuerlacensis archiepiscopus in domino quieuit. Hic vir sanctus,eximiarum patrator virtutum Bedam habet præconem in gestis Anglorum.Sed de hoc viro sanctissimo hucusque illud clarum habetur,quòd habitatores Beuerlaci in loco, quo iacet, pro spectaculo solent tauros ferocissimos exhibere,qui nodissimis astricti vinculis,magno virorum fortium sudore adducuntur. Sed statim cum cœmiterium fuerint ingressi, ita omni ferocitate sopita conquiescunt vt oues simplicitate putares.Laxatis igitur nodis,,dimittuntur per atrium ludere,qui antè quicquid obstabat eis, cornibus & pedibus impetere soleqant. Successit ei VVilfridus secundus,presbyter eius qui tempora Bedæ transcendit.

Ina rex VVest saxonum regem Eadbertum interfecit.

ANno gratiæ.Dccxxij. Ina rex occidentalium Saxonum, exercitũ grandem in Southsexiam promouit, & in eodem prælio Eadbertum quem prius fugauerat à castro, quod Tantona dicitur,interfecit,eò quòd Ina cõstruxerat castellum prædictum. Eodem anno defuncto VVithredo,Cantuariorum rege,tres filios regni sui reliquit hæredes.Quorum Aethelbertus primogenitus regnum susciens annis.xvij.regnauit. Sub eisdem diebus defucto Tobia Roffensi episcopo Eadulfus successit.

De degradatione Ricoberti Remẽsis episcopi.

ANno gratiæ.Dccxxiij.Ricobertus Remensis episcopus,à Carolo rege Francorum deponitur ab episcopatu, eò quòd illi hostiliter contra Reginfredum eunti portas vrbis Remensis noluit aperire.

Eutherius

Eucheri' quoq; Arelatensis eadem ratione ab episcopatu eiect' est.

De stulto consilio cuiusdam Iudæi malefici

ANno gratiæ.Dccxxiiij. Iudæus quidã maleficus promittens cuidam nobili quadraginta annis principaturum, suadet vt in toto regno suo dei sanctorumque imagines edicat deponi. Qui spe diu regnandi edictum proponit, sed ilico expirauit.

Quo tempore Beda historiam Anglorum inchoauit.

ANno gratiæ.Dccxxv. Beda presbyter venerabilis Anglorum historiam inchoauit, qui laudabiliter inchoatam, & fœlicitier consummatam, regi Ceolvvlfo præsentauit.

Imagines venerari prohibentur.

ANno gratiæ. Dccxxvi. Leo imperator, imagines Christi & sanctorum eius in frustra comminui præcepit, quem papa Gregorius literis suis multum redarguit, sed in vanum.

Ina rex Romam petiit

ANno gratiæ.Dccxxvij. Ina rex fœlix & potens, Aethelhardo cognato suo regnum suum relinquens, Romam petijt, vt pro regno temporali commutaret æternum. Quò cum peruenisset, fecit in ciuitate domum, consensu & voluntate Gregorij papæ, quam scholam Anglorum appellari fecit. Ad quam reges Angliæ, & genus regium cum episcopis, presbyteris, & clericis, in doctrina & fide catholica erudiendi venirent, ne quid in ecclesia Anglicana siniſtrum, aut catholicæ vnitati contrarium doceretur, & sic, in fide stabili roborati, ad propria remearent. Erant enim doctrina, & scholæ Anglorum, à temporibus sancti Augustini, per Romanos pontifices interdictæ propter assiduas hæreses quæ in aduentu Anglorum in Britannia emerserant, dum pagani Christianis permixti sanctæ conuersationis gratiam corruperant fidei Christianæ. Fecit propterea, iuxta domum præfatam, ecclesiam in honorem beatæ virginis Mariæ fabricari, in qua Anglis Romam aduenientibus, diuina celebrarentur misteria, & in qua possent, si quem ex Anglis Romæ mori contingeret, sepeliri. Et hæc omnia vt perpetuæ firmitatis robur obtinerent, statutum est, generali decreto, per totum regnum occidentalium Saxonum, in quo prædictus Ina regnabat, vt singulis annis de singulis familijs denarius vnus qui anglicè **Romescot** appellatur, beato Petro & ecclesiæ Romanæ mitteretur, vt Angli ibidem commorantes vitale subsidium inde haberent. Hæc autem ecclesia, de qua iam dictum est, in chronicis Anglorũ sæpe cõbusta legitur, & iterum reparata. Hic etiã ille est Ina, qui Glastoniæ abbatiam construxit iam dudũ destructam, quam etiã multis possessionibus ditatam, priuilegiorum suorum munimine roborauit. Huius regis germanus frater Ingilsus, & sorores sancta

Cuthburga & ſancta Quenburga, regina quoque eius Sexburga vocabatur. Succeſſit ei in regnum Aethelhardus, cognatus ſuus, de ſtirpe Cerdici regis oriūdus, qui poſt illum.xiiij.annis regnauit. Eodem anno idem Aethelhardus pugnauit contra iuuenem Oſvvaldum, de regia ſtirpe regum VVeſtſaxonum, regnum ſibi ſubiugare conantem. Sed cum viribus regis ſe imparem cognouiſſet, iuuenis ille per fugam elapſus, Aethelhardo regnū in pace reliquit.

De quodam fratre malè defuncto.

ANno gratiæ. Dccxxviij. papa Gregorius cum Leonem imperatorem incorrigibilem aduertiſſet, Romam, Italiam, Hiſpaniam ab eius iure ſubtraxit, & vectigalia ipſi reddi interdixit. Eodem tempore frater quidam quem nominare ſuperſedeo, in nobili monaſterio poſitus, ignobiliter inter fratres vixit. Corripiebatur quidem ſedulò à fratribus ac maioribus loci, atque ad vitam caſtigatiorem monebatur conuerti. Et quamuis eos audire noluiſſet, tolerabatur tamen ab eis ob neceſſitatem operum ipſius, vt qui in arte fabrili fuerat ſingularis. Seruiebat enim multum æbrietati, ac cæteris vitæ remiſſioris illecebris, dum magis in officina ſua die noctuque reſidere, quàm ad pſallendum vel orandum in eccleſia, aut vitæ verbum vellet audire. Tandem languore graui percuſſus, atque ad extrema perductus, fratres vocauit, & narrauit quod videret infernum apertum, & Sathan in profundis tartari demerſum. Caipham quoque cum cæteris, qui occiderant dominum, iuxta eum flammis vltricibus contraditum, in quorum uicinia (inquit) heu mihi miſero locum aſpicio æternæ damnationis eſſe paratum. Audientes autem hæc fratres, cœperunt diligenter exhortari, vt vel tunc adhuc in carne poſitus ad pœnitentiam rediret. Reſpondit ille deſperans. Non eſt mihi modò tempus vitam mutandi, cum ipſe viderim iudicium meum iam eſſe completum. Et talia dicens, ſine viatico deceſſit. Hoc quoque factum longè lateque diffamatum, multos ad agendam, & non differendam, ſcelerum ſuorum pœnitentiam prouocauit.

De ſtellis circa ſolem apparētab⁹

ANno gratiæ. Dccxxix. apparuerunt circa ſolem duæ ſtellæ horribiles, quarum vna ſolem præcedebat orientem, & altera ſequebatur occidentem, quaſi orienti ſimul & occidenti diræ cladis præſagæ, vel certè vna diei altera noctis præcurrebat exortum, vt vtroque tempore mala mortalibus imminere ſignificarent. Portabant autem faſcem ignis contra aquilonem, ad occidētem accliuem, apparebantque menſe Ianuario, & ferè per dies. xv. permanebant. Quo tempore grauiſſima paganorum lues Gallias & Hiſpaniam, miſe-

miſerabili cæde vaſtabant, ſed & ipſi non multo poſt, in eadem prouincia, dignas ſuæ perfidiæ pœnas miſerabiliter luebant.

ANno gratiæ. Dccxxx. Gregorius papa ſedit Romæ annis. x. Eodem anno rex Northanhumbrorum Ofricus Ceolvvlfo regnũ ſuum, quod. xv. annis tenuerat, reliquit. Fuit autem Ceolvvlfus filius Cuthæ, qui fuit Cuthvvini, qui fuit Lethevvoldi, qui fuit Egvvaldi, qui fuit Aldelmi, qui fuit Ogę, qui fuit Idæ. Hic rex verè beatus, & literarum ſcientia ſufficienter inſtructus, quantum ſibi in vita profuerit finis eius euidenter oſtendit. Gregorius papa.

ANno gratiæ. Dccxxxi. Brithvvaldus Cantuarienſis archiepiſcopus, diem clauſit extremum, Tadvvino epiſcopatum relinquens. Brithvvald archiepiſcopus.

ANno gratiæ. Dccxxxij. conſecratus eſt Tadvvinus Dorobernenſis archiepiſcopus, in ciuitate ſua, à viris venerabilibus Daniele Ventano, Ingoldo Londonienſi, Alvvino Lichefeldenſi, & Ealdulfo Roffenſi epiſcopis, die decima Iunij menſis, vir in cenſura eccleſiaſtica inſignis. De conſecratione Tadvvini Cantuar. archiepiſcopi.

ANno gratię. Dccxxxiij. Tadvvinus archiepiſcopus, accepto pallio, ordinauit duos epiſcopos. Quo etiam anno Ceolvvlfus rex captus, attonſus & remiſſus eſt in regnum. Ceolvvlfus redit in regnum.

ANno gratiæ. Dccxxxiiij. Aethelbaldus rex Merciorum, exercitu congregato caſtellum de Somertone obſidione vallauit. Et cũ non eſſet, qui incluſis ferret auxilium, dictus rex caſtellum in ius ſuum recepit. Qui deinceps, ſuper omnes prouincias Angliæ vſque ad flumen Humbri, omnibus ſibi regibus ſubiectis, regnauit. Eodem anno eclipſis ſolis facta eſt. xix. Kal. Septembris, circa horam diei tertiam, ita vt pène totus orbis ſolis eſſe coopertus, quaſi ſcuto nigerrimo, videretur. De obſidione caſtri Somertonenſis

EOdem anno Beda vir venerabilis, & mente ſemper cœleſtis, cæli palacia conſcendit. Qui diuina virtute prędituſ, ſua & aliorum vicia compeſcens, dignus eſt vt in æterna memoria habeatur. Erat enim presbyter venerabilis, in monaſterio principis apoſtolorum Petri, quod eſt in Wire fluminis oſtio, Gerevvi nuncupato, educatus. Vbi ſub reuerendiſſimo abbate Benedicto, ac deinde Ceolfrido, omne tempus vitæ ſuæ peregit, ac vir dei, ter beatus omnẽ dans operã in ſcripturis ſanctis ac meditationũ ſtudijs, ſemper aut diſcere, aut ſcribere dulce habuit, aut docere. Nonodecimo verò vitæ ſuæ anno diaconatus, triceſimo quoq; gradum presbyteratus ſuſcepit. Comẽdatio vitæ venerabilis Bedæ.

Ex quo tempore vſque ad annum ætatis ſuæ lx. ex opuſculis ſanctorum patrum, ad vtilitatem eccleſiæ, in triginta ſex voluminibus, ſeptuaginta octo libros, quos ipſe in hiſtoria Anglorũ enumerat, ſtylo ad purum purgato componens, promeruit vt ab vniuerſali eccleſia doctor Anglorum & pater venerabilis nomine cenſeatur. Cumque hiſtoriam regum Angliæ & aliarum geſta rerum inter libros ſuos, magno ſtudio elaboratos, vltimum edidiſſet in vocem orationis prorupit dicẽs. Te deprecor bone Ieſu, vt cui propicius donaſti verba tuæ ſcientiæ dulciter haurire, dona etiam benignus aliquando ad fontem omnis ſcientiæ peruenire, & ſemper ante tuã faciem comparere. Præterea omnes, ad quos hæc hiſtoria peruenire potuerit, noſtræ nationis legentes ſiue audientes ſuppliciter deprecor, vt pro meis infirmitatibus & mentis & corporis apud ſupernam clementiam ſæpius interuenire meminerint, & hanc mihi quique in ſuis prouincijs ſuæ remunerationis vicem rependant, vt apud omnes fructum piæ interceſſionis inueniam. Amen.

Quod Sergius papa eundem Bedam vt Romam veniret inuitauit

HVius præterea viri venerabilis apud Romanum pontificem adeò celebris erat fama, vt ad quaſdã enodandas ſacræ ſcripturæ quæſtiones eius auxilio Romana ſublimitas indigeret. Quòd autem Romæ fuerit, ſolidè non affirmo. Sed tamen illum illuc inuitatum non dubito, quod hæc epiſtola clarum faciet, quam olim Sergius papa, Ceolfrido abbati, in hæc verba direxit. Sergius epiſcopus ſeruus ſeruorum dei Ceolfrido religioſo abbati ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Quibus verbis ac modis, clementiam dei noſtri, atque inenarrabilem prouidentiam poſſumus effari, & dignas gratiarum actiones pro vniuerſis eius beneficijs circa nos perſoluere, qui in tenebris & vmbra mortis poſitos ad lumen ſcientiæ perducit. Hortamur itaque deo dilectam religioſitatis tuæ bonitatem, vt quia exortis quibuſdam eccleſiaſticarum cauſarum capitulis, non ſine examinatione longius innoteſcendis opus nobis fuit, ad conferendum arte literaturæ imbutum, ſicut decet deuotum auxiliatorem ſanctæ matris & vniuerſalis eccleſiæ, imò obedientem deuotionem huic noſtræ hortationi non deſiſtas accommodare, ſed abſque aliqua retentione religioſum dei famulum Bedam venerabilem, monaſterij tui presbyterum, ad limina apoſtolorum principum, dominorum meorum Petri & Pauli, amatorum tuorum ac protectorum, ad noſtræ mediocritatis conſpectum non moreris dirigere, quem, fauente domino ſanctis tuis precipibus, non

diffidas

diffidas prosperè ad te redire, peracta præmissorum capitulorum, cum auxilio dei, desiderata solemnitate. Erit enim vt confidimus, etiam cūctis tibi creditis profuturum, quicquid ecclesiæ generali claruerit per eius præstantiam impertitum.

De morte & sepultura beati Bedæ presbyteri.

TEmpore verò, quo Beda venerabilis, & vir deo dignus, ex hac luce migrauit, ante diem dominicæ resurrectionis, duabus hebdomadibus, creberrimi dolore anhelitus vexabatur. Et sic lætus, & gaudens atque omnipotenti deo, die noctuque, gratias agens, immo horis omnibus vsque ad diem dominicæ ascentionis, id est. vij. Kal. Iunij, quotidiè discipulis suis lectiones ex diuinis scripturis distribuens, quicquid reliquum erat diei, in psalmorum concentu & orationibus transigebat. Noctem verò totam in lætitia, & exultatione, simul cum gratiarū actione peruigil ducebat, nisi vicissim somnus permodicus impediret. Tertia autem feria, ante ascentionē dominicam, cœpit vehementius ægrotare in anhelitu, atq; tumor modicus in pedibus apparebat, vicinæ mortis præsagus & index. Tunc accita congregatione inunctus est cum osculo pacis, atque viatico reuerenter, & cum lachrymis sumpto, memoriam suæ animæ à singulis implorabat. Nonnullis verò de fratribus familiariorem declarans amicitiam, xeniola quædam secretius est largitus. Die quoque dominicæ ascentionis, cum iam exitus animæ de corpore immineret, contra oratorium, in quo orare consueuerat, cilicio sub se posito decumbens, integro vultu & sensu, sicq; dicens, spiritº sancti gratiā inuitabat. O rex gloriæ, domine virtutū, qui triumphator hodie super omnes cœlos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos, sed mitte promissum patris in nos spiritum veritatis. Et hac oratione completa spiritum exhalauit. Exeunte autem anima, talem odorem senserunt, qualem nec thymiama spirāt, nec preciosa balsama sumministrant. Sepultus est autem tunc in eodem monasterio, sed modò, cum beato Cuthberto Dunelmensi episcopo requiescit, in locello ex auro & argento fabrefacto.

De statu Angliæ, tempore, quo Beda presbyter decessit.

TEmpore quoque, quo dei famulus Beda ex hac luce migrauit, hi reges, in Anglia floruerūt. In Cātia regnauit Aethelbertº in VVestsexia Aethelhardº, in Estsaxia Selredº, in Mercia Aethelbaldus, in Eastanglia Aethelredº, qui de regina Leofrona sanctum genuit Albertū. In prouincia Northanhūbrorū regnauit Ceolvvlfus. Sub istis quoq; regibus hi fuerunt episcopi, in Cancia Tadvvinº, in Roffensi ciuitate Ealdulfus, in London. Ingoldº, in Eastanglia duo, Eadbertº,

Helmhamensis, & Aethelacus Domucensis, in Mercia apud Lichefeld Alvvinus, in prouincia VVicciorum VVilfridus, qui sedē habuit apud VVingorniam: super gentem Merciorum, qui vltra Sabrinam habitant, VVastold⁹, qui sedem habuit apud Hereford. In prouincia Lindissarorum Kinebertus, in VVintonia Daniel, in prouincia Northanhumbrorum. iiij. sunt episcopi, in Eboraco VVilfridus, in Lindissarnia Aethelvvaldus, in Hagustaldo Acca, in VViterna Aethelinus. Eodem anno Tadvvinus Cantuariç archiepiscopus defunctus est. Eodem anno luna quasi sanguineo rubore perfusa videbatur, hora integra pridie. Kal. Febr. Eodem anno Acca ab episcopatu Hagustaldēsi fugato, post biennium successit ei Frithebertus, vi. idus Septemb.

Nothelmus Cantuar. archiepiscop⁹ ordinatur.

ANno gratiæ. Dccxxxv. Nothelmus ordinatus est Cantuariensis archiepiscopus, de quo Beda, in prologo historiæ Anglorum testatur quod multum sibi profuit, ad gesta Anglorum compaginā-da, allatis sibi epistolis ex scrinio Romano, quæ operi illi erant necessaria, dum adhuc presbyter esset in vrbe Londoniensi.

Nothelmus palliū cepit.

ANno gratiæ. Dccxxxvj. Nothelmus Cantuariensis archiepiscopus, accepto à papa pallio, in episcopatu suo confirmatus est.

Alvvinus obiit.

ANno gratiæ. Dccxxxvij. Alvvinus episcopus Lichefeldēsis ad extrema perductus diem clausit extremum. Cuius loco duo episcopi consecrati sunt, scilicet VVitta in Lichefeld. & Tota in Leycestria primus.

Multi omnia pro Xpo relinquētes Romā profecti sunt.

ANno gratiæ. Dccxxxviij. Fortherus Sireburnensis episcopus, cū regina occidentalium Saxonum, relictis possessionibus splendidis, Romam profecti sunt. Multi etiam in illis diebus reges, episcopi, nobiles, & ignobiles, clerici & laici, cum mulieribus hæc fecerūt. Eodem anno Aethelvvaldus Lindissarnensis antistes, humanæ naturæ debitum soluit. Cui successit Kenulfus in onere & honore. Tunc Frethebertus ordinatus est Hagustaldensis antistes. Per idē tempus Selredus orientalium Saxonum rex, tam regno quàm vita priuatus est, cui Svvithredus successit.

De morte Aethelhardi regis.

ANno gratiæ. Dccxxxix. Aethelhardus rex occidentalium Saxonū defunctus est, & pro eo frater eius Cuthredus. xv. annis regnauit. Hoc etiā anno, Ceolvvlfus. Northanhumbrorum rex nobilissimus, vt quibusdam placet, ex hac vita migrauit ad Christum. Successit ei in regnū Eadbertus, cognatus suus. xi. anns, qui fuit Eatæ, qui fuit Lethevvod, qui fuit Ceolvvolf. Eodē anno Nothelmus Cā-

tuariensis

tuarienſis archiepiſcopus, & Ealduſphus præſul Roffenſis vita deceſſerunt.

ANno gratiæ, Dccxl, Cuthbertus.xi. Dorobernenſis archiepiſcopus legitur cõſecratus. Qui accepto pallio, Dumi ad Roffenſem eccleſiam epiſcopum ordinauit.

ANno gratiæ. Dccxli. Aethelbaldus, Merciorũ rex ſuperbus Cuthredum regem VVeſtſaxonum nunc bellis, nunc ſeditionibus affligebat. Et quandoque inter ſe pacem ſtatuẽtes, breui eam tempore obſeruabant. De rege Aethelbaldo Merciorum.

ANno gratiæ. Dccxlij. Zacharias papa, Gregorio defuncto, ſedit in cathedra Romana annis nouem, mẽſibus tribus. Eodem anno Conſtantinus imperator factus, imperauit annis.xxxv. Zacharias papa.

ANno gratiæ. Dccxliij. viſi ſunt in aëre ictus ignei, quales nunquã mortales illius æui viderunt. Kal. Ianuarij. Eodem anno VVilfridus iunior, Ebor. archiepiſcopus obijt, cui ſucceſſit Egbertus, in diuina ſcientia vir ad plenum eruditus.

ANno gratiæ. Dccxliij. Cuthredus rex VVeſtſaxonum, & Aethelbaldus rex Merciorum, tunc pacificati, coniunctis viribus, pugnauerunt contra Britones vndique congregatos. Cumque reges fortiſſimi, in hoſtes cateruatim irruentes, illos grauiter ſternendo affligerent, compulſi ſunt VVallenſes in fugam, terga dantes percutientibus & ſpolia inſequentibus, regeſque cum victoria ad propria ſunt reuerſi. Reges Angliæ contra Britones pugnauerũt

ANno gratiæ. Dccxlv. Egbertus Ebor. archiepiſcopus, palliũ, quod à tempore Paulini, primi Ebor. archiepiſcopi, ab octo epiſcopis fuerat pretermiſſum, laudabiliter reuocauit. Egbertus Ebor. archiepiſcopꝰ pallium recuperauit.

ANno gratiæ. Dccxlvi. Daniel epiſcopus VVintonienſis, anno epiſcopatus ſui. xliij. diem clauſit extremum, cui Humfridꝰ ſucceſſit. De crudelitate imperatoris.

Per idem tempus, imperator Conſtantinus magicis artibus, et cruẽtis ſacrificijs, atque luxurijs ſemper operam impendens, multos monachos, & clericos pro fide recta lapidari fecit. Habebat autem ſibi conſentaneum in omnibus, propter amorem terrenæ dignitatis, Anaſtaſium Conſtantinopolitanũ falſi nominis patriarcham. Vnde cœlitus venit indignatio in ciues eiuſdem vrbis, admonens impium imperatorem vt ſe ab inſania, qua flagrabat, cohiberet, ſed ille inemendatus permanſit. Venit itaque mors peſtilens, incipiens à Sicilia & Calabria, vſque in vrbem Regium, & ita deuaſtauit eam, vt etiam in pluribus ædificijs non inueniretur habitator. Sed &

Anastasius nimia passione fatigatus, quasi stercora ventris euomeret, tandem miserabiliter obijt.

Stellę de cælo cadere videntur.

ANno gratiæ. Dccxlvij. Stellæ de cælo cadentes apparuerunt, ita vt omnes hæc videntes, consummationē sæculi instare putarent.

Miraculum de sancto Benedicto.

ANno gratiæ. Dccxlviij. monachi cœnobij Cassiensis literas, ad instantiam Caroli magni, à papa Zacharia impetrauerunt ad Pipinum regem Francorum, quatenus beatissimi corpus Benedicti, quod monachi Floriacenses furto abstulerant, ad proprium remittant locum, vt prædicti serui dei de restituto sibi pātre suo gaudeāt, & ipsi inde à deo mercedem obtineant. Cumque pius rex Pipinus hanc epistolam intellexisset Remigium Rothomagensem archiepiscopum cum tribus episcopis Floriacum, potēter direxit, vt maximam partem corporis sancti Benedicti Cassiēsibus monachis redderent, ita quòd Floriacum monasterium non omnino priuarent. Sed res cum Floriacensibus innotuit fratribus, triduanum celebrātes ieiunium ante eius sepulchrum cum lachrymis orabant, dicentes. O vnica post deum spes nostra, pater Benedicte, suscipe quæsumus lachrymas nostras vt maneas nobiscum in loco isto, quem dudum tibi dignanter elegisti, si autem mole peccatorum nostrorum exacerbatus nobiscum remanere noluerjs, nos deuotissimos coniuatores habebis. Et cum iam in his lachrymis, & singultibus totū expleuissent triduum, ecce episcopi memorati assunt, & mādata regis implere conantur. Cumque abbas Medo, qui tunc monasteriū illud regebat, episcoporum aduentum & causam cognouisset, conuocatis ad se fratribus congregationis, intra vicinam beati Petri basilicam se cum eis recluſit, vbi solo tenus prostrati & lachrymis perfusi orationi vacabant. Episcopi verò templum sanctę dei genetricis ingressi, antequam ad tumbam beati Benedicti veniissent, tanta formidine & cœcitate percussi sunt, vt nec inuicem se recognoscere potuissent. Cum itaque diuina vltione se excœcatos esse sensissent, cœperunt palpitādo per ecclesiam pergere, quoad ad funes cāpanarum errabundi peruenissent. Quos vi magna trahentes, sic sibi auxilium aduocare studuerunt. Hæc audientes abbas & fratres, qui in oratione decumbebant, intrauerūt ecclesiam, atque episcopos inuenerūt, etiā nihil videntes. Quibus cum dicerent, quid agitis o pōtifices? Illi respondentes dixerunt. Nos huc temerariè venimus, vt beatum patrem Benedictum ad vindictam prouocaremus. Ve nobis quia peccauimus. Sed vos serui dei, orate pro nobis omnipotentem deum,

tem deum vt aperiat oculos nostros, nosq; vobis promittimus, nũquam deinceps talia præsumpturos. Ad hæc fratres pro eis cum lachrymis profusi, solotenus nonnulli orabãt attentius, vt diuina pietas lumen eis reddere dignaretur. Et cum orarent, aperti sunt oculi eorum, & cum tremore episcopi memorati ad propria sunt reuersi. Eodem anno Cuthbertus Cantuariensis archiepiscopus & rex Merciorum Aethelbaldus concilium tenuerunt.

ANno gratię. Dccxlix. Eadbertus rex Cantuariensis, postquam. vi. annis tenuerat gubernaculum regni diem clausit extremũ, cui successit Aethelbertus quatuordecem annis. Eodem tempore Kinericus filius Cuthredi regis occidentalium Saxonum occisus est. Eodem anno Ethelvvoldus, rex orientalium Anglorum, defunctus est, cuius regnum Beorna & Aethelbertus inter se diuiserunt.

Eadbertus rex Cantuariensis obiit.

ANno gratiæ. Dccl. Eadbertus, rex Northanhumbrorũ, Kinevvlfum episcopum ad vrbem Bebbam, quæ nunc **Bamburc** Gallicè appellatur, captiuum adduxit, & basilicam beati Petri in Lindesfarna obsidere præcepit.

ANno gratiæ. Dccli. Cuthredus rex VVestsaxonum pugnauit cõtra Aethelhunum, Ducem audacissimũ, qui in dominum suũ seditionem mouens, licet numero militum domino impar, grauissimo tamen Marte perstitit in campo. Sed rex tãdem de prælio, cum victoria recessit, ducemque grauiter vulneratum reliquit. Eodem anno, papa Stephanus sedit in cathedra Romana, annis. v. & diebus xxviij. Hic vltimo anno pontificatus sui Romanum imperiũ à Græcis transtulit in Germanos in personam magni regis Caroli filij Pipini regis Franciæ, in iuuenili ætate constituti.

ANno gratiæ. Dcclij. Cuthredus rex occidentalium Saxonum, cũ regis Merciorum Aethelbaldi superbas exactiones & insolentias ferre non posset, occurrit ei hostiliter apud **Beorford**, vbi prælio grauissimum dicti reges commiserunt. Aethelbaldus verò præcedente Aethelhuno cũ vexillo eius, in quo erat aureus draco depict⁹, acriter sęuit in hostes, sed vexillifer regis Cuthredi in hostilem vexilliferum lanceam dirigens, perforauit eum, vnde clamore elato, pars Cuthredi valdè confortata est. Tonitruum ergo belli & sonitus ictuum, clamoresque hinc indeque cadentium, terribiliter personarunt. Spes est mutuò victoriæ certa, memoria fugæ nulla. Sed deus tandem, qui superbis resistit, & humilibus dat gratiam, Aethelbaldum in fugam compulit, & læta Cuthredo victoria prouenit. Eo-

De pugna regum Cuthredi & Aethelbaldi.

nit. Eodem anno eclipsis lunæ post noctem mediam facta est, pridiè Kal. Augusti.

Sanctus Bonifacius episcopus.

ANno gratiæ. Dccliij. sanctus Bonifacius Moguntinę vrbis episcopus, cum alijs quinquaginta tribus, in Frisia martyrio coronatur.

S. VVinfridus martyrizatur.

ANno gratiæ. Dccliiij. Sanctus Bonifacius qui & VVinfridus dicitur, Francorum archiepiscopus, per martyrium decessit.

ANno gratiæ. Dcclv: Cuthredus rex occidentalium Saxonum, & rex Aethelbaldus Merciorum, in loco qui Sachēda dicitur, grauiter pugnauerunt. Sed Aethelbaldus, per fugam non declinans ruinam, occubuit interfectus. Aethelbaldo autem regi Merciorum, Beorredus successit. Post mortem quoque Aethelbaldi regis, qui annis. xli. regnauit, regnum VVestsaxonum valde roboratum est.

De morte Cuthredi regis.

ANno gratiæ. Dcclvi. Paulus papa sedit in cathedra Romana. x. annis. Quo etiam anno Cuthredus rex potentissimus, tot prosperitatibus & victorijs potitus, mortis inclemētia vitam finiuit. Cui successit in regnum Sigebertus cognatus eius, sed breui tempore illud tenuit. Nam ex prædecessoris sui euentibus insolens & tumefactus, etiam suis domesticis intollerabilis fuit, Cum autem modis omnibus malè tractaret eos, legesque antecessorum suorum propter commodum suum, vel deprauaret, vel mutaret, Cumbra consul nobilissimus, regi totius populi querimonias intimauit, quem quia regem suasit vt lenius populum sibi commissum regeret, & inhumanitate deposita deo & hominibus amabilis appareret, mox impia nece illum iussit occidi, populoque postmodum, sęuior existens, tyrannidem augmētauit. Quo facto, conuenerunt proceres regni cum populo vniuerso, & prouida omnium deliberatione expulsus est à regno, & Kineulfus iuuenis de stirpe regia electus est & in regem promotus. Sigebertus verò rex, depositus, in siluam quæ Andredesvvald dicitur fugiens, se abscōdit, vbi Ansian porcarius Cūbræ consulis nequiter, vt diximꝰ, interfecti regem absconditū apud Privetesflade inuenit, & in vindictā domini sui peremit. Eodē anno defuncto Humfrido VVinton. pontifice, Kinehard successit.

ANno gratiæ. Dcclvij. Eadbertus rex Northanhumbrorum spōtè Osulfo filio suo regnum reliquit, quod ille anno vno tenens amisit. Occisus est enim nequiter à propria gēte, nono Kal. Augusti. Eadbertus verò rex habitum, & tonsuram monachi suscepit. Iste est octauus ex regibus Anglorum, qui pro regno temporali cōmutauerunt æternum, vt octo beatitudinum iucunditatem, quæ volū-

tariæ pau-

tariæ paupertati debetur,pro lucro haberent in cælis.Oſulfo quoq; filio eius ſucceſſit in regnum Northanhumbrorum,Aethelvvaldus Mollo.vi.annis.

ANno gratiæ.Dcclviij. gens de regno Merciorum, contra regem ſuum Beornredũ inſurgens, pro eo quòd populum, non æquis legibus,ſed per tyrannidem gubernaret,cõuenerunt in vnum omnes tam nobiles quam ignobiles,& Offa duce, adoleſcẽte ſtrenuiſſimo,ipſum à regno expulerunt.Quo facto, vnanimi omnium cõſenſu prædictum Offam in regem,tam clerus quàm populus coronarunt.Erat enim idem Offa de ſtirpe regum oriundus,filius videlicet Thinferthi, qui fuit Eadulfi, qui fuit Oſulfi, qui fuit Eoppæ,qui fuit VVibbę,qui fuit Creoddę,qui fuit Kinevvoldi, qui fuit Cnebbę,qui fuit Ithel, qui fuit Eomeri, qui fuit Angelthean,qui fuit Offæ,qui fuit VVeremundi,qui fuit VVithleig, qui fuit VVagon, qui fuit Frethegeath,qui fuit VVodeni.Iſti dedicauerũt antiqui quartã feriam,quæ **vvodneſday** appellatur.Cuius vxor Frea fuit,cui dedicauerunt antiqui ſextam feriam quæ **Fryday** nuncupatur. VVoden verò fuit filius Frethevvold,qui fuit Freolaf, qui fuit Frithevvlf, qui fuit Godvvlf, qui fuit Getæ. Hunc dudum pagani, pro deo venerabantur.cuius Sedulius, poeta eximius, in paſchali carmine mentionem faciens,ita exorſus eſt. De Offa rege Merciorũ ſtrenuiſſimo.

Cum ſua gentiles ſtudeant figmenta poetæ
Grandiſonis pompare modis, tragicoque boatu.
Ridiculoue Getæ ſeu qualibet arte canendi. &c.

Geta autem fuit filius Cethvvæ, qui Beau, qui fuit Selduæ, qui fuit Heremod, qui fuit Itermod, qui fuit Hathræ, qui fuit VValæ, qui fuit Bedvvi,qui fuit Sem,qui fuit Noë,qui fuit Lamech,qui fuit Matuſalæ, qui fuit Enoch, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainam, qui fuit Enos,qui fuit Seth,qui fuit Adam,quem plaſmauit dominus de limo terræ.Oſſa igitur rex omnibus Angliæ regibus terrori erat,& timori. Vicit namque in prælio regem Cantuarienſem,regem occidentalium Saxonum,regem Northanhumbrorum, regem auſtralium Saxonum,regem orientalium Anglorum, & ſicut inferius dicetur prolixius, cæteris regibus ſubiugatis vel tributarijs effectis, Merciorum regnum non mediocriter dilatauit.

ANno gratię.Dcclix.Aethelvvaldus Mollo,rex Northanhumbrorum, geſſit bellum contra grauiſſimũ Ducem Oſvvinum, quẽ rex prædictus interfecit,& cum victoria receſſit. Ipſo quoque anno Aethelvvaldus rex ducem Oſvvinum interfecit.

Vnvviſt,

Vnhuſt rex Pictorum defunctus eſt.

Eclipſis lunæ facta eſt.

ANno gratiæ.Dcclx.eclipſis lunæ facta eſt circa horam noctis mediam Kal.Auguſti. Eodem anno defuncto Cuthberto Cantuarienſi archiepiſcopo, Bregvvinus ſucceſſit, vir prudens & in literali ſcientia eruditus.

De capite ſ. Io.baptiſtæ.

ANno gratiæ. Dcclxi. caput ſancti Iohannis baptiſtæ in Aedeſſam ciuitatem tranſfertur.

ANno gratiæ.Dcclxij.Aethelbertus rex Dorobetnenſis,ex hac luce tranſiens,Eadbertum regni hæredem reliquit. Eodem anno Aethelbaldus rex Northanhũbrorũ Aetheldredã reginã ſuſcepit.

Bregvvinus archiepiſcopus obiit.

ANno gratiæ. Dcclxiij.defuncto Bregvvino Cantuarienſi archiepiſcopo, Iambertus ſucceſſit. Eodem anno Frethevvoldus candidæ cacæ antiſtes ex hoc ſæculo migrauit, cui Pethvvinus ſucceſſit.

De epiſcopis Lindiſſæ regionis.

ANno gratiæ.Dcclxiiij.defuncto Hemeli Lichefeldenſi epiſcopo Cuthfridus ſucceſſit.Eodem anno Ealdulfus in Lindiſſa antiſtes diem clauſit extremum,cui Ceolvvlfus ſucceſſit.Hi autem epiſcopi vbi ſedem haberẽt cathedralem penitus ignoramus. Quòd autem ibi,id eſt,in Lindiſſa regione quæ inter Lincolniam,& flumen Hũbri ſita eſt, plures fuiſſent epiſcopi certum habemus, quorum primum vt Beda venerabilis in hiſtoria teſtatur Anglorum, Paulinus, primus Ebor.antiſtes,ibidem epiſcopum ordinauit. Adrianus ſedem Romanam ſuſcepit.

Oſvvinus dux occiditur.

ANno gratiæ. Dcclxv. Aethelvvaldus Mollo, rex Northanhumbrorum cum Oſvvinum Ducem fortiſſimum,ſibi rebellantem peremiſſet, non multo poſt idem ex hac vita deceſſit, cui Ealredus trinepos Idæ regis ſucceſſit,viij.annis.

Offa rex Merciorum apud Lichefeld nouum archiepiſcopum conſtituit.

EOdem anno Offa rex Merciorum potentiſſimus, contractis inimicicijs cũ Cantuaritis ,Iambertum Cantuariẽſem archiepiſcopum primatu conatus eſt ſpoliare,ſimul ac regnum Merciorum archiepiſcopatu inſignire affectans. Miſit igitur ad papam Adrianum nuntios exigens ab eo,vt pallio Ealdulfum Lichefeldenſem epiſcopum, contra morem veterum inſigniret, atque omnes regni ſui epiſcopos ei ſubiugaret.Nam veri ſimilibus apoſtolicam ſedem argumentis tam diu fatigauerat,ſicut pro variſs occupationibus de facili Romani pontifices trahuntur ad conſenſum, obtinuit quod petebat,vt videlicet omnes prouinciæ Merciorum ſubijcerentur epiſcopo ſupradicto,quorum nomina hæc fuerunt. Denebertus VVigornienſis epiſcopus,VVerebertus Legeoceſtrẽſis,Eadulfus Sinaceſtrenſis,

ceſtrenſis, VVlvvardus Herefordenſis: epiſcopi orientalium Anglorum, Halardus Helmhanenſis, & Tidferthus Dōmucenſis. Remanſerunt autem archiepiſcopo Cantuarienſi, epiſcopus Londonienſis, VVintonenſis, Roſſenſis, Scireburnenſis. Stetit autem hæc regis violentia toto Iamberti præſulatus tempore, quamuis idem archiepiſcop⁹ nihil, vel ſumptibus, vel laboribus omiſiſſet, quò non amitteret priſtinam dignitatem. Conſtantinus papa ſedit anno vno, menſe vno, qui à laico ſubito factus eſt preſbyter, & tyrannicus papatus inuaſor, ſed zelo fidelium ab eccleſia, turbatis oculis, priuatur.

Ealdulfus archiepiſcopus palliū ſuſcepit.

ANno gratię. Dcclxvi. Ealdulfus Lichefeldēſis archiepiſcopus pallium ſuſcepit, & Frethebertus Haguſtadenſis epiſcopus obijt.

Egbertus Ebor. archiepiſc. obiit.

ANno gratiæ. Dcclxvij. Egberto Ebor. archiepiſcopo defuncto, Eanbaldus ſucceſſit. Iſte eſt Eanbaldus, qui cum Aethelhardo Cantuarienſi archiepiſcopo, inuaſionem quam Offa rex Merciorum, ſuper eccleſiam Cantuarienſem fecerat ad nihilum redegit. Eodem anno Frithberto Haguſtaldenſis epiſcopo, Alcmundus ſucceſſit.

De epiſcop⁹ Legeceſtrenſibus.

ANno gratiæ. Dcclxviij. Stephanus papa ſedit Romæ tribus annis. Eodem anno VVerebertus Legeceſtrenſis epiſcopus quartus, diem clauſit extremum, cui Vnvvona ſucceſſit. Eſt enim Legeceſtria ciuitas antiqua à rege Britonum Leyr nuncupata. Huius autem epiſcopus primus ex Anglis fuit nomine Totta, ſecundus Eadbertus, tertius VVerebertus, quartus Vnvvona, qui cum Offa, rege Merciorum, & Hunberto Lichefeldenſi archiepiſcopo, quem quidam Berthun, ſillaba tranſpoſita, appellant, inuētioni beati protomartyris Albani, cū cæteris epiſcopis legitur affuiſſe. Sed hæc infrà.

ANno gratiæ. Dcclxix. Cataracta ciuitas igne cremata eſt à Beornredo tyranno rege Merciorum depoſito. Sed ipſe infœlix eodem anno, iuſto dei iudicio, incendio periit.

Carolus rex Francorum Saxones bello ſtrauit.

ANno gratiæ. Dcclxx. Carolus rex Francorum, collecta manu valida, Saxonum gentem bello aggreſſus eſt, multiſque ex principibus ſuis ibidem interfectis, cum victoria tamen reuerſus eſt. Eodem anno ſtellæ de cælo cadere terribiliter viſæ ſunt.

ANno gratiæ. Dcclxxi. Offa rex Merciorum, Anglorum gentem armis ſubegit. Quo etiam anno Carolus rex Francorum, ſubita morte præuentus expirauit, cui Carolus frater eius, cum dimidium patris antea obtinuiſſet principatum, totius regni monarchiā

ad populorum acclamationem adeptus est.

Adrianus papa.

ANno gratiæ. Dcclxxij. defuncto papa Stephano, Adrianus primus successit ei, annis.xxiij.mensibus.x.& diebus.xviij.

ANno gratiæ. Dcclxxiij. Ealdredus rex Northanhumbrorum ex hac vita transiens, Aethelredum habuit successorem. Eodem anno Offa, rex Merciorum, contra Kentenses pugnauit apud Ottanforde. Sed tandem horrenda clade hinc inde peracta, belli tamen successibus Offa clarus refulsit, & cum triumpho recessit. Eodem anno Adrianus papa ad tuendas res ecclesiæ Carolum Romam accciuit. Quo pergens Papiam obsedit, ibique relicto exercitu Romã peruenit, sanctamq; ibidem resurrectionem peregit, postea rediens Papiam cepit, iterumq; Romam redit° synodũ cõstituit cũ Adriano papa, aliisq;. cliij. religiosis episcopis & abbatibus, in qua Adrianus papa cum vniuersali synodo dedit ei ius eligendi pontificem, & ordinandi apostolicam sedem, dignitatem quoq; principatus, insuper archiepiscopos & episcopos per singulas prouincias ab eo inuestitu ram accipere definiuit, & vt nisi à rege laudetur & inuestiatur episcop° à nemine cõsecretur, omnesq; huic decreto rebelles anathematizauit, & nisi recipiscerent bona eorũ publicari. Hæc ex Sigeberto.

Carolus Ticinum vrbẽ recepit.

ANno gratiæ. Dcclxxiiij. Carolus rex Francorum potentissimus, nobilissimam Longobardorum vrbem Ticinum obsidione vallauit, quam cum rege Desiderio cœpit, & Italiam totam suo imperio subiugauit.

De confœderatione inter Carolum & Offam regem.

ANno gratiæ. Dcclxxv. Offa rex Merciorum, vndique vicinos reges amicos sibi consilians, ne hostes ei forent extranei, qui in regibus propinquis tot patrauit offensas, Carolum magnum, regem Francorum, frequentibus xenijs amicum facere curauit. Inimici autem antea erant ad inuicem, ita vt in alterutris regnis etiam negotiatorum commeatus vtrobique prohiberentur. Sed ex literis Caroli magni, regis Francorum, inter eum & Offam firmũ amicitiæ fœdus fuisse conpactum ostenditur euidenter. Carolus dei gratia, rex Francorum, & Longobardorum, & patricius Romanorũ, viro venerando, & fratri charissimo Offæ regi Merciorũ salutem. Primò, gratias agimus omnipotenti deo de catholicæ fidei sinceritate, quã in vestris laudabiliter paginis, reperimus exaratam. De peregrinis verò, qui pro amore dei, & salute animarum suarum, beatorum apostolorum limina adire desiderant, cum pace sine omni perturbatione vadant. Sed si aliqui non religioni seruientes, sed lucra

sectantes

sectantes inueniantur inter eos,locis oportunis statuta soluant telonea. Negotiatores quoque volumus, vt ex mandato nostro patrocinium habeant in regno nostro legitimè. Et si in aliquo loco iniusta affligantur opppressione,reclament se ad nos vel nostros iudices,& plenam inde iubebimus iusticiam fieri. Cognoscat quoque dilectio vestra,aliquam benignitatem de dalmaticis nostris vel palliis,ad singulas sedes episcopales regni vestri, vel regis Aethelredi direximus,exposcentes ea ex elemosyna domini papæ Adriani,deprecantes,vt pro eo intercedi iubeatis.Sed & de thesauro humanarum rerum,quem dominus Iesus nobis gratuita pietate concessit, aliquid per metropolitanas ciuitates direximus. Vestræ quoque dilectioni,vnum baltheum,et vnum gladium Hunisçum,& duo pallia serica direximus destinanda:valete.

A Carolo dona data sunt Offæ,mucro,zona,
Cingat vt imbelles clemens,feriatq; rebelles.
Pallia donantur,velut his secreta tegantur.
Tiro mucrone,sed & vtens munere Zonæ
Indomitos punit,pronos sibi nectit & vnit.
Palliat arcana,ne signent pallia vana.

Quid signent Caroli dona.

ANno gratiæ.Dcclxxvi.visa sunt in cęlo rubea signa,post occasum solis,& horrenda.Et serpentes visi sunt in Suthsexia, cum admiratione magna,ac si scaterent de terra. De signis cœlestibus.

ANno gratiæ.Dcclxxvij. mortuo imperatore Constantino, Leo Zaccarus,Romanũ adeptus imperium,imperauit annis quinq;. Leo Zaccarus imperator.

ANno gratiæ.Dcclxxviij.Pethvvinus VViternæ, idem Candidæ casæ episcopus,xiij.episcopatus sui anno diem clausit extremum cui Aethelbertus successit.Eodem anno Aethelvvald⁹ & Herebertus,Duces de regno Northanhumbrorum contra regem suum rebellantes, occiderunt Ealdulfum principem exercitus regis Ethelredi, apud Kingescliue, & postea idem ipsi, Duces regis Kineulfum & Eggen,ingenti prælio peremerunt. Rex autem Aethelredus fugit a facie eorum,& constituerunt regem Alsvvoldum qui pro eo decem annis regnauit.

ANno gratiæ.Dcclxxix.Offa rex Merciorum strenuissimus, pugnauit contra Kineulfum regem occidentalium Saxonum,in obsidione castri de Bensintona. Sed Kineulfus Martis casu minorat⁹, à loco per fugam recessit,& inuictus rex Merciorum Offa castrum in suam recepit pǫtestatem. De Offa rege.

Offa reſtauratus, regali ſtirpe creatus,
Erigitur: ſpernit quæ degenerantia cernit.
Fit miles. *Armis donatur. Cato, Mars, Paris hic reputatur.*
Sapiens. *Quo floret tuta duce Marcia lege ſtatuta.*
Bellicoſus. *Enſe ſuperborum vires reprimens, dominatur.*
Pulcher. *Hunc rex Francorum Carolus timet & veneratur.*
Communi voto cum clero Marcia toto
Offæ concedit ſeſe, cui mitis obedit,
Ergo coronatur: ex tunc rex iure vocatur.

ANno gratiæ. Dcclxxx. Aethelredus rex Northanhumbrorum depoſitus primo in vrbem Bebbam, & poſt ad regem Pictorum nomine Kynothum deceſſit, vbi & finem vitæ terminauit.

Bellum inter Northanhumbros ex ortum eſt. ANno gratiæ. Dcclxxxi. principes Northanhumbriæ quendam conſulem, & iuſticiarium ſuum, plus æquo ſæuiẽtem, in ſuis proprijs ædificijs combuſſerunt. Quo etiam anno defuncto Kineulfo Lindiſſarnenſi antiſtite, Higbaldus ſucceſſit.

Hirenes cũ filio imperauit. ANno gratiæ. Dcclxxxij. Hirenes cum filio Conſtantino, imperiũ Romanum, decem annis gubernauit. Eodem anno Conſtantinopoli quidam laminam auream inuenit, & in ea virum iacentem cum hac ſcriptura. Chriſtus naſcitur ex Maria virgine & credo in eum, ſub Cõſtantino et Hirene imperatorib⁹, ô ſol, iterũ me videbis.

ANno gratiæ. Dcclxxxiij. Alfvvoldus rex Northanhumbrorum, miſit Romam propter pallium, & dedit illud archiepiſcopo. Quo etiam anno, defuncto Alcmundo Haguſtaldenſi epiſcopo, Tilbertus ſucceſſit.

VVilbert⁹ Sireburnẽſis epiſc. obiit. ANno gratiæ. Dcclxxxiiij. VVilbertus Scyreburnenſis antiſtes obijt, & Caſtanus ſucceſſit.

ANno gratiæ. Dcclxxxv. VVithichindus & Albion, Duces Saxoniæ, infideles, Carolo reconciliati baptizantur.

Kineulfus rex interficitur. ANno gratiæ. Dcclxxxvi. Kineulfus rex occidentalium Saxonum, cum regnaſſet. xxvi. annis, & contra Britones & alios multos prælia plurima laudabiliter commiſiſſet, exulauit tandem iuuenem quendam, nomine Kinehardum, fratrem Sigeberti regis, quem Kineulfus à regno, vt ſuperius relatum eſt, priuauerat, habens illum ſuſpectum ne aſpiraret ad regnum, vel denique necem fratris ſui in ipſum vindicaret. Kinehardus vero tempori cedendum credens, diſſimulans animo, quaſi volens aufugit. Sed mox cum furtiuis prædonum conuenticulis, nemoroſa petens abdita, in

insidijs, multis expectabat dieb⁹ propter prouerbium quod dicitur.

Quod non longa mora dare solet, dat breuis hora.

Interea dū rex Kineulfus alienis amorib⁹ seruiens in villa, quę Meritona dicitur, furtiuę veneri indulgeret, & hoc à Kinehardo supradicto compertum fuisset, cum suis complicibus domum foris obsedit. Sed rex qui cum paruo comitatu, & quasi solus aduenerat, vt se ab hostibus vndique vallatum comperisset, ostia domus occludit, sperans latrones vel terrere imperio, vel mulcere alloquio. Sed frustrà. Nam cum à multitudine rex circumuentus fuisset, dum cedere hostibus damnum gloriæ suæ arbitraretur, defensioni vacans, ipsum Kinehardum crudeliter vulnerauit. Hoc autem viso, Kinehardus cum suis in regem irruens, ipsum interfecit. Pauci quoque ex clientela regis, qui aderant, dum non manus dare, sed dominum suum vindicare intendunt omnes fuerunt pariter detruncati. Continuò fama dilabitur ad principes perempti regis, qui non longè excubias agebant: inter quos Osricus maior cæteris socios hortabatur, ne tantam ignominiam inultam dimitterent. Strictis ensibus irruunt in hostes. Kinehardus hoc videns, cognationem prætendit, multa pollicetur, sed vbi nihil proficit, suos ad resistendum accendit. Tandem regijs ministris iusta proueniente victoria, Kinehardum cum suis omnibus peremerunt. Corpus verò regis VVintoniæ sepultum est, Kinehardi autem apud Rependune, quod tunc nobile cænobium erat & famosum.

ANno gratiæ. Dcclxxxvij. defuncto rege occidentalium Saxonū Kineulfo Brithricus filius eius successit in regnum. xvi. annis. Quo vtique anno, defuncto Celdulfo, Dorkacestrensi episcopo, Aldulfus successit.

Brithricus rex VVestsaxonū constituitur.

ANno gratiæ. Dcclxxxviij. sanguis de cælo in terram profluxit, & regina Ricdritha diem clausit extremum.

Sanguis de cœlo pluit.

ANno gratiæ. Dcclxxxix. Adrianus papa, legatos misit in Britanniam, ad fidem, quam Augustinus prædicauerat, renouandam. Ipsi verò à regibus cum clero & populo, honorificè susceptí super stabile fidei fundamentum pulchrè ædificauerunt, Christi gratia cooperante. Tenuerunt autem cōcilium apud Chalchuthe vbi Iambertus archiepiscopus Cantuarienſis, partem sui episcopatus archiepiscopo Lichefeldensi resignauit. In illo quoque concilio Offa, rex Merciorum potentissimus, in regem fecit solemniter coronari Egfridum, filium suum primogenitū, qui deinceps cum patre, iuuenis

Adrianus papa.

pijſſimus,& animo nobiliſſimus, vſque ad finem vitæ eius regnauit. Eodem anno rex Northanhũbrorũ Alfvvaldus,conſpiratione factaab ei⁹ patricio,Sigan nomine,miſerabili morte occiſus eſt iuxta Murum. Cuius corpus in eccleſia Haguſtaldéſi ſepultum eſt.In loco autem quo rex præfatus interfectus fuit, à plurimis viſa eſt cœlitus lux emiſſa, cuius rei nouitate, à fidelibus loci illius, eccleſia cõſtructa eſt,& in honorem dei ibidem & regis Oſvvaldi conſecrata eſt.Succeſſit ei in regnum Oſredus filius Alcredi, trinepos Ídæ regis,vno anno.

Crux appa paruit in veſtibus hominum.

ANno gratiæ. Dccxc. Apparuit ſignum crucis in veſtimentis hominum, quod dictu & auditu mirabile fuit. Illud enim factum credimus ad præmonitionem gentium regionis, vt plagam Danorum,quæ proximè ſecuta eſt,poſſent euitare.

Rex Brithricus filiã Offæ regis vxorem duxit.

ANno gratiæ. Dccxci. rex occidentalium Saxonum Brithricus, vt ampliorem gratiam apud propinquos inueniret,filiam Offæ regis Merciorum, eò tempore potentiſſimi,in coniungium accepit. Cuius affinitate fultus Egbertum ſolum regalis proſapiæ ſuperſtitem,quem regni ſui vtilitatibus futurum metuebat,hoſtem in Frãciam fugauit. Quo expulſo rex ſecuro vacabat ocio,cum gens Danorum piratica rapina viuere aſſueta,tribus aduecta nauibus, pacẽ prouinciæ perturbauit. Iſtos quoque quaſi exploratores adueniſſe ſuſpicandum eſt,vt vbertatem patriæ explorarent, ſicut poſtea Danorum multitudo ſuperueniens, quæ totam Britanniam repleuit, luce clarius demõſtrauit.Tunc verò furtiuè appulſi, regiam villam, quæ propè erat,aggreſſi villicum regis,qui eis ad pugnam occurrit, peremerunt. Hic primus ex Angligena natione interfectus eſt,ſed multa poſtmodum ex eis millium millia corruerunt.Tandẽ à multitudine populorum occurrenti,excuſſa Danorum præda, ad naues fugere compulerunt.

Rex Oſred⁹ à regno ſuo fugatur.

ANnò gratiæ.Dccxcij.rex Oſredus,dolo ſuorum, à regno fugatus eſt cum anno vno regnaſſet,& Aethelred⁹ filius Mollonis, in regno ſuo ſubſtitutus.Hoc quoque anno, qui quartus eſt poſtquam Oſredus primo rex fuerat, cùm viribus congregatis rediret vt Aethelredum,per quem expulſus fuerat à regno,expelleret, inter eundum captus eſt apud Tynemutham & occiſus. Eodem anno congregata eſt ſynodus in loco qui **Finchale** dicitur, præſidente archiepiſcopo, cum ſuis ſuffraganeis epiſcopis,& alijs multis.

Anno

ANno gratiæ. Dccxciij. Constantinus Romanum adeptus imperium.vij.annis imperauit.Eodem anno Carolus rex Francorum misit librum synodalem ad Britanniam, in quo veræ fidei multa reperta sunt obuiantia,& eò maximè quod penè omnium orientalium doctorum vnanimi assertione est diffinitum, Imagines adorare debere,quod omnino ecclesia catholica execratur. Cõtra quod Albinus scripsit epistolam, ex authoritate diuinarum scripturarum mirabiliter dictatam,illamque cum eodem synodali libro, in persona episcoporum ac principum idem Albinus ad regem attulit Gallicanum. Eodem anno Aethelredus rex Northanhumbrorum Aelfledam regis Offæ filiam vxorem accepit.

Constantinus imperator.

EOdem tempore rex oriẽtalium Anglorum Aethelbertus, filius regis Aethelredi, à finibus regni sui, matre multum inhibente, egressus, venit ad Offam regem Merciorum potentissimum,petẽs ab eo vt filiam suam ei daret matrimonio copulandam. Offa verò rex nobilissimus, & genere clarissimus, cum dicti regis aduentus causam cognouisset susceptit illum cum maximo honore in palatio regio, & tam ipsi regi quàm commiltionibus, qui cum illo aduenerant,omne quod potuit humanitatis obsequium exhibebat.Offa quoque rex cum reginam suam Quendritham conueniret, & consilium suum quæreret de præmissis, illa hortatu diabolico succensa, viro suo fertur respondisse.Ecce (inquit) tradidit deus hodie vobis inimicum vestrum,cui' regnum tam diuturno adoptastis desiderio, vt illo latenter extincto,regnum eius in ius vestrum & successorum vestrorum transeat in æternum. Cui rex mente nimium perturbatus ex mulieris persuasione, cum indignatione ipsam increpando, respondit. Quasi vna(inquit)de stultis mulieribus locuta es. Absit à me,absit tam destabile factum,quo perpetrato, mihi meisque successoribus foret opprobrium sempiternum. Et his dictis, rex iratus ab illa recessit.Intereà,mentis perturbatione paulatim deposita, reges ambo considerunt ad mensam,vbi regalibus esculentis refecti, in tympanis & choreis,& cytharis diem totam cum ingenti lætitia expleuerunt.Sed regina interim malefica,à fœdo proposito non recedens, iussit in dolo thalamum ,more regio,palleis sericis & aulæis adornari, in quo rex Aethtlbertus nocturnum caperet somnum. Iuxta quoque stratum regium præparari fecit sedile cultu nobilissimo extructum, & cortinis vndique circumdatum, sub quo etiam, malefica illa,fossam parari fecit profundam,vt nephandum propo-

De sancto Aethelberto martyre.

 situm

situm perduceret ad effectū. Rex verò Aethelbertus, cum post lætum diem membra sopori dare proposuisset, adductus in thalamū memoratum in sedili præfato residens, cum ipsa sella in fossæ profunditatem subitò precipitatus, a lectorib⁹, quos regina abscōderat, suffocat⁹ est. Nam ilico cum rex in foueā curruisset, proiecerunt super eum nefandi proditores puluinaria, cum vestibus & cortinis, ne clamans audiretur, & sic rex & martyr, innocenter extinctus, accepit coronam vitæ, quam repromisit deus diligentibus se. Hoc tandē detestabile factum, quod regina malefica, in procum filiæ operata fuerat, cum ad commilitones occisi regis peruenisset, ante lucem recesserunt ab aula, ne de ipsis simile fieret iudicium metuentes. Offa quoq; rex magnificus, cum de commisso facinore certitudinem comperisset, sete lugens in quodam cœnaculo recludens, per tres dies cibum non gustauit. Sed tamen licet, á morte regis haberetur immunis, missa expeditione non modica, regnum orientalium Anglorum suo imperio copulauit, Sanctus autem Aethelbertus, dum inhonestè tumulatus, omnibus latebat incognitus, donec corpus eius, cœlesti lumine declaratum, a fidelibus inuentum, & apud Herefordensem delatum ciuitatem, nunc sedem episcopalem miraculis exornat, et virtutibus illustrat.

De morte Iamberti Cantuariensis archiepiscopis.

ANno gratiæ. Dccxciiij. Iambertus Cantuariensis archiepiscopus, cum. xxvij. annis. sedem laboriosè nimis tenuisset, diem clausit extremum. Quo apud factum Augustinum in capitulo sepulto. Athelardus, VVentanæ ciuitatis episcopus. xiij, annis successit. Eodem anno Eanbaldus, Ebor. archiepiscopus, Baldulfum, apud VViterne, quę latinè Candida casa dicitur, episcopum consecrauit.

De inuentione sancti Albani protomartyris

EOdem anno Offa rex Merciorum potentissimus, cum in vrbe Bathonia residens, post diei laborem, noctis quietē in strato regio caperet, angelo nunciāte, diuino admonitus est oraculo, vt sanctum dei Albanum de terra leuaret, Anglorum protomartyrem siue Britonum, quod solum verum est, quia certum est eum Britonem, non Anglicum extitisse, vnde malè dicitur, Anglorum proto martyrem. Et etiam eidem regi Offæ iussum est, vt reliquias sancti Albani, in scrinio dignius collocaret. Rex verò diuinis illico studens obtemperare præceptis, accito Humberto Merciorum archiepiscopo, cuius sedes apud Lichefelde nuper ab eodem rege fuerat constituta, diuinam ei voluntatem indicat de premissis. Tunc archiepiscopus memoratus, assumptis continuò secum, Ceolvvlfo Lindesiensi,

desienſi, & Vnvvona Legeoceſtrenſi epiſcopis, ſuis ſuffraganeis, cum innumera vtriuſque ſexus & diuerſæ ætatis multitudine, regi die ſibi ſtatuta apud Verolamium occurrerunt. Rex verò dum illuc iter expediret lucis radium, in modum ingentis faculæ cœlitus emiſſum, ſuper locum ſepulchri, quaſi fulminatæ, cõſpexit. Hoc quo que diuino ab omnibus miraculo conſpicato, tali iudicio exſtiterũt de viſionis veritate certiores effecti. Tunc populo in ieiunijs, eleemoſynis. & orationibus ſanctificato, antiſtites ſacerdotalibus adornati infulis, affore ſibi beati martyris auxilium flagitabant. Fuerat namque locus, & memoria martyris, poſt aduenrum ſancti Germani Altiſſiodorenſis epiſcopi, qui cum beato Lupo, Trecaſinæ vrbis epiſcopo, ad extirpandã hęreſim Pelagianam in Britanniam venerãt, annis circiter. cccxliii. omnino deleta, Siquidem gens pagana Saxonũ, Iutorum, & Anglorũ, Britonibus expulſis, Britanniã ſubiugarant, vt ſuperius conſtat prolixius exaratum, mox agros depopulantes, ignem in ciuitates & oppida accumulantes, ſacras eccleſias ſolo tenus complanantes, ſacerdotes detruncantes, cunctam penè ſuperficiem inſulę, à mari vſq; ad mare, immiſericorditer deleuerũt. Hac itaq; tempeſtate, eccleſia beati Anglorum protomartyris Albani, quam Beda in Anglorum hiſtoria, poſt paſſionem eiuſdem martyris, miro tabulatu lapideo ſcripſit fuiſſe cõſtructam, inter cæteras regionis eccleſias funditus eſt ſubuerſa. Vnde & ſepulchrum eus, quod in aduentu ſancti Germani, & ante à paſſione martyris vſq; ad illius patriæ deſolationem, omnibus notum, & propter miraculorum frequentiam, ab omnibus fuerat adoratũ, tempore, quo Offæ regi Anglicano extitit miniſterio reuelatum. erat incognitum vniuerſis. Facta igitur, vt diximus, oratione à clero, & populo cũ eleemoſyna, & ieiunio, terrã percutiũt, & paſſim matyris ſepulturã offẽdũt. Nec fuit neceſſe locum diu quærere, quem diuina clementia dignata eſt cœleſti lumine reuelare. Martyris igitur corpus, aſtante Offa rege ſtrenuiſſimo, in theca lignea, in qua prius a Chriſti fidelibus, propter barbarorum ſæuitiam, fuerat tempore diſcrimiuis occultatum, reperierunt cum ipſis ſacris omnium apoſtolorum diuerſorumq; martyrum reliquijs, quas ibi dudum ſanctus depoſuerat Germanus. Mouit hæc inuentio tam clerum quam populum vniuerſum ad lachrymas, & ob hoc maximè, quod fidem fecit dictis ſanctorum patrum, de reliquijs ſimul cum corpore repertis, quas legimus, ad ſolatium martyris, eius ſacro corpori fuiſſe coniuctas.

Quid

Quid ergo? Thesaurum diu sub cespite absconditum archiepiscopus cum suis episcopis, de sepulchro leuantes cum timore sancto, præcedente solemni processione in hymnis, & laudum præconijs, transtulerunt in quandam ecclesiam, olim extra vrbem Verolamiũ in honorem sancti protomartyris cõsecratam, vbi in locello, ex auro & argento, simul & lapidibus pretiosis fabrefacto, pia patris pignora reponuntur. Quo in loco, vsque in hodiernum diem diuina non desinunt celebrari miracula, sed multis cernentibus, surdis ibi restituuntur auditus, claudis gressus, cæcis visus, & omnibus cum fiducia beati martyris auxilium implorantibus, à deo mentis & corporis impertitur desiderata salus. Acta autem sunt hæc à passione eius anno quingentesimo.vij.ab aduentu Anglorum in Britanniam cccxliij.indictione prima kal. Augusti.

Rex Offa Romã pergens pratũ à peregrinis emit.

His ita gestis ibidem, conuocat rex prouinciale concilium, & cum archiepiscopo Humberto, suisque suffraganeis, & primatibus vniuersis, cum quibus tractat de conuentu monachorum, in loco illo congregando atque cœnobio priuilegiando, vbi protomartyris regni sui reliquias inuenit, & quem locum suo sanguine consecrauit. Placuit omnibus regis propositum, eique episcoporum laudat consilium, vt auctoritate Romani pontificis canonizetur, simul & priuilegietur monasterium in honorem martyris, nouiter construendum. Et hæc omnia, vt digniorem sortirentur effectum, consulitur, vt per legatos à latere destinatos, aut in propria persona rex ipse super hijs, cum curia tractet Romana. Rex verò suorum adquiescens consilio, laborioſum arripuit iter, vt sicut beatus Alban⁹ protomartyr refulsit Anglorum, ita monasterium eius omnib⁹ regni cœnobijs, possesionibus simul & libertatibus, præferretur. Igitur rex mare ingressus ad portum in Flandria desideratum applicuit. Veniésque ad quoddam oppidum Monasteriolum nuncupatum, hospitandi gratia illuc diuertit, vbi iumentis suis pabula non inueniens, miratur valdè, quoniam locus ille pratorum copia aspicitur abundare. Quærit ergo rex cuius sunt prata illa. Sed responsum accepit, quòd dominos plures haberent. Iubet autem rex, vt omnes compareant in conspectu eius, & de pratis distrahendis admoneant venientes. Indignãtur non modicum, qui hoc audiunt, asserentes sufficienter pratorum dominos in rebus temporalibus abundare. Cũque tandem nobiles illi ad regis præsentiam perducti fuissent, conuenit eos de pratis distrahendis. Quos cum audisset in omnimodis

abundare

abundare diuitijs,non sic(inquit rex)abundatis, quin possitis amplᵒ abundare.Nos prata vestra comparabimus, non secundum eorum æstimationem,sed iuxta vestram voluntatem. Nec erit vlla difficultas de precio, licet nulla propitiatio sit in distrahendo . His auditis, omnes cupiditate victi,à rege pro sua voluntate, precium pro pratis acceperunt.Quo facto,rex prata illa cõsecrat,& transeuntibus peregrinis omnibus regali munificentia confirmat, quatenus peregrini in illis locis,pro tempore,vel herbam vel fœnum imperpetuum habeant sine precio,vnde iumenta sua sustineant, ex regis beneficio.

Offa rex Romam perueniens cœnobium beati Albani constituit preuocauit.

10 DInumerata denique pro distractione pratorum pecunia , à loco rex progreditur,& Romam tandem perueniens,optata apostolorum limina conterit,& diuersorum loca sanctorum pia deuotione percurrit.Deinde Adriano summo pontifici sui causam aduentus denuncians,& de loco simul & beato Albano canonizãdo , cœnobioque constructendo,deuotè preces porrigens,petitioni suæ Romanam de facili curiam inclinauit,& ex hoc præcipuè,quòd martyris inuentio cœlitus sit edocta.De monasterio fundãdo, & ab omni episcoporum subiectioni emancipando curiam consulit, cui Romanus pontifex taliter respondit.O fili charissime Offa,rex Anglo-
20 rum potentissime,deuotionem tuam circa regni tui protomartyrẽ non mediocriter commendamus,& monasterio cõstruendo, illudque priuilegiando petitioni tuæ gratanter assensum præbemus, iniungentes tibi in tuorum remissionem peccatorum , vt rediens ad terram tuam, ex consilio episcoporum & optimatum tuorum,quas volueris possessiones siue libertates beati Albani monasterio conferas, & tuo priuilegio inde facto nos originale tuum priuilegio nostro roborabimus consequenter. Et monasterium illud in specialem Romanæ ecclesiæ filiam adoptauimus, & nostro illud apostolatui subijciemus,nullo episcopo siue archiepiscopo mediante . His
30 igitur auditis, rex quid dignè tantæ largitati rependere valeat secũ pertractat , Tandem diuina regem inspirante gratia venit salubre consiliũ,& in die crastina scholã Anglorũ, quæ tunc Romæ floruit, ingressᵒ,dedit ibi ad sustẽtationẽ gentis regni sui illuc veniẽtis, singulos argẽteos de familijs singulis,omnibᵒ in posterũ diebᵒ,singulis annis,quibus videlicet sors tantũ contulit extra domos in pascuis,vt xxx.argenteorũ pretiũ non excederet.Et hoc tali largitate obtinuit, vt de regno Angliæ nullus, publicè penitẽs,ꝓ exeutione sibi iniũctæ pœnitentiæ subiret exilium, Celebrata igitur donatione prædicta,

& sus-

† Confessione.

& susceptaꝝ confirmatione à papa, & peccatorum remissione, simul cum summi pontificis benedictione, ad propria rex magnificus remeauit. Tunc congregato apud Verolamium episcoporum, & optimatum suorum concilio, vnanimi omnium consensu, & voluntate beato Albano amplas contulit terras, & possessiones innumeras, quas multiplici libertatum priuilegio insigniuit. Monachorum verò conuentum, ex domibus benè religiosis ad tumbā martyris congregauit, & abbatem eis nomine VVillegodum præfecit, cui cum ipso monasterio, omnia iura regalia concessit. Dominabatur Offa rex magn°, in.xx. & tribus prouincijs, quas Angli scíras appellant, id est, in Herefordensi, cuius episcopus sedem habet in eadē vrbe. In prouincijs VVigornien si, & Glouernensi, quarum episcopus sedem habet in VVigornia. In VVarevvicensi, Cestrensi, Stafordensi, Scrobesberiensi, & Derebiensi, quarum episcopus sedem habet in Lichefeld. In Legeceſtrensi, cuius episcopus in eadem vrbe sedem habet. In Lincolnensi cuius episcopus sedem habet in Lyndeseia. In Northamptonensi, Oxonien si, Buckinghamensi, Huntēdunensi, Cantabrigēsi & dimidia Hertfordensi, quarum episcopus apud Dorkaceſtriā sedem habet. In prouincijs Essexiæ, & Middelsexiæ, & dimidia Herefordensi, quarum antistes sedem habet in vrbe London. In Norfolc. & Suffolc. duo sunt episcopi, vnus Helmhamensis, & alter Dommucensis. Dominabatur etiam Snotingensi prouinciæ, cuius Christianitas ad archiepiscopum Eboracensem spectat. Ex hijs omnibus prouincijs, dedit rex prefatus denarium beati Petri (vt prædictum est) quod Anglicè **Romescot** appellatur.

De possessionibus de Offa monasterio sancti Albani collatis.

DEdit præterea Offa, rex potentissimus, beato protomartyri Albano villam suam dominicam, quæ viginti ferme miliaria à Verolamio distat, & **moneslawe** nuncupatur, & tantundem per circuitum, sicut vsque hodie scripta regis testantur, quæ in præfata basilica continentur. Quæ videlicet basilica, tanta libertate priuilegiata refulget, vt ab apostolica consuetudine, & reditu, qui **Romscot** dicitur, cum neque rex, neque archiepiscopus vel episcopus, abbas vel prior, aut quilibet in regno ab illius solutione sit immunis, ipsa quidem sola quieta est. In presbyteros autem, & laicos totius possessionis suæ, abbas vel archidiaconus monachus sub ipso constitutus, ius pōtificale exercet, ita vt nulli archiepiscopo, vel episcopo, aut legato, nisi sumno tantum pontifici, subiectionem impendat. Hoc quoque sciendum

sciendum est, quod Offa rex magnificus, tempore quo beati Petri vicario Romanæ vrbis pōtifici reditum statutum, id est, **Romscot** de regno suo concessit, ipse à pontifice Romano impetrauit, vt ecclesia beati Albani Anglorū protomartyris, eundem **Romscot** ab omni Herefordensi prouincia, in qua sita est ecclesia sæpedicta, fideliter colligeret, & collectum in vsus proprios retineret. Vnde & ipsa ecclesia, sicut a rege omnia iura regalia, ita habet abbas loci illius, qui pro tempore fuerit pontificalia ornamenta. Et hæc de sancto Albano ad tempus dicta sufficiunt.

10 ANno gratiæ. Dccxcv. defuncto Humberto Lichefeldensi archiepiscopo, Higbertus successit. Eodem anno miseram Anglorum gentem, dira prodigia terruerunt. Nam fulmina abhominanda, & dracones per aëra horridè ardentes volitare videbantur, quæ signa famem validam, & hominum stragem non modicam figurabat venturam. Siquidem superuenientes Dani cum Norvvegiensibus gentem Northanhumbrorum & Lindisfarnensium miserabiliter perimentes, ecclesias Christi cum suis habitatoribus destruxerunt. Lindisfarnensis itaque insula, octo vel amplius se miliarijs extendēs nobile habet monasterium, in quo pater eximius antistes Cuthbertus positus erat, cum alijs præsulibus, qui eius successores sanctissimi extiterunt. Lindis verò riuulus est, qui excurrit in mare duorum pedum habens latitudinem, quando minor fuerit & videri potest, sed quando æstus maior fuerit, tunc nequit Lindis videri.

De signis cœlestibus quę famem & mortalitatem præcurrerunt.

ANno gratiæ. Dccxcvi. Constantinus imperator multos sibi subiectos oculis priuauit, papam Stephanum, quem per annos. xl. carcere inclusum tenuerat, crudeli morte damnauit. Et omnes sibi suspectos vel subiectos, super lignum sanctę crucis iurare fecit, quòd nullam dei aut sanctorum imaginem venerarentur, neque dei genetricem inuocarent. Eos autem qui vigilias dei agebant, qui religioſè viuebant, condemnans, patrimonijs priuabat, & modis omnibus cruciabat. Qui reuerentiores erāt, eorum barbis cera, & pice illitis ampurebat. Monachos vt vxores, monachas, vt viros ducerent cogebat. Quod multi respuentes, ad palmam martyrij peruenerūt, nec sub alicuius gentilis persecutione, plures quàm sub hac martyrizati leguntur. Hoc quoque anno Sigar dux, qui beatum regem Alfvvoldum indignè peremerat, digno perijt cruciatu.

De persecutione Constantini imperatoris.

ANno gratiæ. Dccxcvij. defuncto papa Adriano, Leo successit annis. xx. mēsibus. v. diebus. xvi. & cessauit sedes tribus dieb⁹. Eodē

Leo papa.

anno, tres circa solem, significantes fortasse multorũ regum, & nobilium mortem qui illo anno ex hoc sæculo transierunt. Nam eodẽ anno rex Northanhumbrorum Ethelredus, relicta propria vxore, nouam duxit. Vnde à propria gẽte interfectus est. Cui Osredus successit in regnum. Sed xxv. regni sui die defuncto, Eardulfus successit in regnum, & x. annis regnauit. Hoc quoque anno Eanbaldus Ebor. archiepiscopus decessit, & alter Eanbald' successit. His etiam diebus defuncto Ethelberto Cantuar. rege, Eadbertus successit. Per idẽ tẽpus post Iambertũ Cantuar. archiepisc. Aethelhard' archiepiscopatũ regendũ suscepit. Offæ regi Merciorum. iiij. Kal. Augusti, defuncto filius eius Egbertus in regni gloriam successit, & centum quadraginta vno diebus regnauit. Eodem anno vitam finiuit. Cui vir magnificus & sancta sobole fœlix Kenulphus successit, qui in pace, iusticia, & pietate regni rexit gubernacula. Mortuo autem Egfredo rege Cantiæ regnauit Eadbertus, qui & Pren, tribus annis, & captus & abductus est à Kenulpho.

Epistola Caroli magni regis Franc. necnon & Imperatoris Roma missa Offæ regi Merciorum

CArolus gratia dei rex Francorum & Longobardorum, & patricius Romanorum viro venerando, & fratri charissimo Offæ regi Merciorum salutem. Primo gratias agimus omnipotenti deo, de catholicę fidei sinceritate, quam in vestris laudabiliter paginis reperimus exaratã. De peregrinis vero qui pro amore dei & salute animarum suarũ, beatorum apostolorũ limina desiderant adire, nostra pace sine omni perturbatione vadant. Sed si aliqui nõ religioni seruientes, sed lucra sectantes inuen.ã.ur inter eos, locis oportunis statuta soluant thelonea. Negotiatores quoq; volumus vt ex mandato nostro patrocinium habeãt in regno nostro legitime, & si in aliquo loco iniusta affligantur oppressione, reclament se ad nos vel nostros iudices & plenam iubebimus inde iusticiam fieri. Cognoscat quoq; dilectio vestra quòd aliquam benignitatẽ de dalmaticis nostris vel palliis ad singulas sedes episcopales regni vestri, vel Ethelredi direximus in Elimosinã domini apostoli Adriani. Deprecãtes vt pro eo intercedi iubeatis, nullam habentes dubitationẽ beatam illius animam in requie esse. Sed vt fidem & dilectionẽ ostendamus tam cũ nobis charissimum, sed etiam de thesauro humanarũ rerũ quẽ deus Iesus nobis gratuita pietate concessit, aliquid per metropolitonas ciuitates direximus, vestræq; dilectioni vnũ baltheũ & vnũ gladiũ humiscum, & duo pallia serica duximus destinanda: Vale.

Eodem anno Offa rex Merciorum magnificus, constructo ferè nobilissi-

nobilissimo, post inuectionem beati Albani monasterio, in villa quæ Offæleia nuncupatur, iuxta multorum opinionem diem clausit extremum. Cuius corpus apud villam de Bedfordia delatum, in capella quadam extra vrbem, supra ripam Vscæ fluminis sita, more regio dicitur fuisse sepultum. Refert autē vsque in hodiernum diē, omnium ferè comprouincialium relatio, quòd capella præfata, longo vsu, & violentia illius fluminis sit subuersa, atque eius rapacitate, cum ipso regis sepulchro, in flumen præcipitata. Vnde & vsque in præsens sepulcrum illud, ab hominibus loci illius, æstiuo tempore ibidem balneantibus, quandoque in aquæ profunditate videtur esse conspicuum, & quandoque licet diligentissimè quæratur, ac si res fatalis esset, non inuenitur. Successit autem Offæ regi strenuissimo in regnum Egfridus filius eius, qui patre viuente ei corregnauerat annis. viij. Egfridus igitur iuuenis egregius, & animi nobilitate præditus protinus cum fuisset in regno confirmatus, pia patris imitatus vestigia, ecclesiæ beati Albani Anglorum protomartyris terras multas, & possessiones deuotus contulit, illasque cum alijs omnibus quas pater eius ecclesiæ præfatæ contulerat, cum omnibus libertatibus regijs quas liberiores habet, vel alicui ecclesiæ conferre potest, suo priuilegio confirmauit. Et eius donatio, vt perpetuæ firmitatis robur obtineret, iuxta morem ecclesiæ Romanæ, omnium episcoporum, comitum, & baronum totius imperij sui suscriptionem, & signum crucis apposuit. Et præterea patris, in omnibus, cupiditatem declinans, quæcumque ille ad exaltationem regni sui, ex diuersorum possessionibus monasterium attenuauerat, ille prona deuotione restituit, & suo priuilegio, cunctis id petentibus roborauit. Ad petitionem quoque Ethelhardi Cantuariensis archiepiscopi emollitus, dignitates, ab archiepiscopo Iamberto (vt prædictum est) amissas, libenter restituisset, nisi mors immatura illū de medio sustulisset. Nam centesima, & quadragesima prima die post exitum patris sui defunctus est, omnibus regni sui nationibus causam præbuit magni doloris. Vnde nec arbitrandum reor, quòd iuuenis adò nobilis mortuus sit propter peccata sua, sed quia pater eius, pro regni sui confirmatione, sanguinem multum effudit. Successit ei in regnum Merciorum Kenulfus, vir magnificus, Cuthberti filius, & trinepos VVibbæ regis. xxiiij. annis. Huic regina sua Alfritha genuit Kenelmum, postea sanctum, & filias Quendridam, & Burgenildam.

De morte & sepultura Offæ regis.

Eodem anno supradicto rege Merciorum Kinulfo regni dia-

Qualiter Aethelhardus Cãtuar. archiepiscopus dignitatem reuocauit amissam

demate insignito, in palatio religiosus extitit, in bello, vt leo, victoriosus. Accedentes ad eum Aethelhardus Cantuariensis, & Eanbaldus Eboracencis archiepiscopi, super amissa Cantuariensis ecclesiæ dignate regem conuenerunt. Qui ab ipsis quãtum nefas in mutilatione Cantuariensis diocesis, anteceſſor eius Offa rex commisisset edoctus, antiquitatis morem deuotissimè reparauit. Missis igitur ad Leonem papam, Adriani successorem, sua & omnium Anglorum pontificum epistolis, ipso archiepiscopo Aethelhardo legationem generaliter fungente, quod petijt impetrauit. Vnde profectò ad laudem archipræsulis illius, & gloriam excellentius prædicatur, ipsum pristinam reuocasse dignitatem, quàm adquisitam custodire. Eodem anno Mildredo VVigornien si antistite defuncto VVeremundus succeſſit. Quo vtique anno Eanbaldus Ebor. archiepiscopus accepto pallio, post Aethelbertum antistitem ordinauit Eadredum, adiuncto sibi Higbaldo episcopo, ad pontificatus honorem. †iiij. Kal. Nouemb. in loco qui VVudaforda nuncupatur.

†iiii. De munificentia Kinulfi regis Merciorum.

ANno gratiæ. Dccxcviij. Kinulfus rex Merciorum, Canciæ prouinciam hostiliter perlustrans, prædatus est, regemque eorum Eadbertum cognonomine Pren, viribus sibi imparem comprehendit, & vinctum secum cum victoria reduxit. Sed nõ multo post, quum apud VVinchelcumbã ecclesiam, quam fundauerat fecit dedicari, ipsa consecrationis die, regem captiuum ante altare manumittens libertate donauit. Aderat ibi Cuthredus quem Kinulfus rex præfecerat Cantuaritis, loco Eadberti supradicti. Basilica plausibus resonabat, platea discursibus fremebat, quòd illuc in conuentu xiij. episcoporũ, et decem Ducũ nullus largitatis passus est repulsam, dũ singuli refectis marsupijs, hinc abibãt. Nã præter illa xenia, quæ optimates susceperant, inæstimabilis precij & numeri, in vtẽsilibus, vestib⁹, equis electissimis, omnib⁹ qui agros nõ habebant librã argẽti, presbyteris marcam auri, monachis solidũ vnũ, & postremo multa vniuerso populo erogauit. Monasterium quoq; tam magnis ampliauit redditibus, quòd hoc tempore incredibile videatur. Eodem anno Eanbaldus Ebor. archiepiscopus apud Finchale synodũ congregauit. Per idem tempus, rex Northanhumbrorum Eardulfus, in loco qui Billingeho dicitur, præliũ commisit cõtra VVadum Ducẽ, & alios quosdam conspiratores suos. Sed demum multis hinc inde interfectis, rex regaliter victoriam obtinuit, ex hostibus supradictis. Hirenes sola imperauit annis tribus.

Anno

De sancto Leone papa mirabile.

LEoni adhuc adulescentulo de lasciuia penitenti, dum oraret ante altare beatæ virginis, apparuit eadem dicens. Leo corrige excessus tuos & te proueham ad summum gradum. Ille huius vocis memor de rhetorica se transtulit ad theologiam, mutatus penitus in alterum virum, chastus est, & modestus, diligens, & peritus. Et factus est peritissimus rhetor & theologus. Vacante igitur sede apostolica sublimatus est in eadem. Et cum primo celebraret solemniter, facta est ei oblatio non modica. Inter offerentes igitur, quædam mulier, ad quam aliquando habuit accessum, vt dicebatur, manum ipsius Leonis suauiter comprimens, & comprimendo deosculans, incentiuum libidinis in papa excitauit. Ille præ missarũ solemnia seipsum redarguens, in conclaui sedens manum suam subito amputauit, iuxta illud euangelium, si pes tuus vel manus scandalizaret te, abscide & proice à te. &c. cum igitur vocaretur sepè ad ministerium suum sepè se excusaret, nec darentur amplius inducię à fratribus nescientibus eum mancum. Diuertit se papa in locum secretiorem, & se prosternens in oratione deuota ante altare beatæ virginis, dixit. O clementissima virgo, promouisti hactenus & sublimasti, respice nunc in me miserum, qui cepi vltionem de meo transgressu ne confundar, sed nunc confer consolationem ne conquerendo dicam, eleuando allisisti me. Beata igitur mater misericordiæ manum truncato brachio nouam restituit. Papa igitur qui adhuc manum priorem, quam absciderat, reseruauerat, fratribus conuocatis seriatim quæ acciderant explicauit, ne laus beatæ virginis occultaretur. Et ostendit illis, imo omni ecclesiæ, manum quam prius absciderat, & causam non celauit. Et qualiter in oratione prostrato apparuit illi beata virgo & manum mancho restituit. Et statutum est tunc quod numquam extunc manus Papę ab offerentibus deoscularetur sed pes. Cum antè fuerat consuetudo quòd manus, non pes, deoscularetur. In huius miraculi memoriam reseruatur adhuc manus absciſſa in thesauro lateranensi, quam dominus custodit incorruptam ad laudem matris suæ.

ANno gratiæ. Dccxcix. Romani inter se dissecantes, Leonem papam, virum sanctum, & omni laude digniſſimũ apprehendẽtes ligauerunt, linguam amputauerunt, oculos eruerunt, atq; demum à sede Romana expulerunt, eumque semiuiuum relinquẽtes, interlictorum blasphemias turpe facinus commiserunt. Sed miserator & misericors dominus, qui sperantes in se non relinquit, linguam

ei & oculos mirabiliter reſtituens, ad priſtinam dignitatem, melius quàm prius fecerat, videntem ac verbum fidei prædicantem reuocauit.

De perſecutione Danorum.

ANno gratiæ. Dccc. exercitus paganorum nefandiſſimus, eccleſias de Hercenes, & de Tynemntha crudeliter ſpoliauit, & cum ſpoliis ad naues cucurrit. Eodem anno Eadredus, Haguſtaldēſis antiſtes obiit, & in loco eius Eadbertus ſucceſſit. Quo etiam anno, Alcmūdus filius Ealdredi regis, à tutoribus Eardulfi, regis Nortl ā humbrorum, apprehenſus eſt, eiuſque iuſſione cum ſuis profugis interfectus. Eodem tempore. x. Kal. Ianuarij, ventus ingens ab Africa veniens, ſuo flatu horrido, vrbes & arbores radicitus euulſit, mare, vltra terminos ſuos exiens, multam pecorum ſtragem in locis diuerſis fecit. Eodem anno rex Francorum Carolus, rex eximiæ virtutis cum innumera armatorum copia, Romuleam ingreſſus vrbem, loca ſancta frequenti viſitatione percurrit. Ibique per menſes aliquot demoratus, eccleſiam Petri & Pauli apoſtolorū Chriſti, donis eam regalibus exornauit, in auro videlicet & argento, & lapidibus precioſis. Leonem quoque papam venerabilem, varijs munificentijs honorauit, eiuſque aduerſarijs diſperſis quoſdam interfecit, & quoſdam in exilium relegauit, nonnullos etiam patibulo ſuſpendi præcepit.

Carol⁹ Magnus impat.

ANno gratiæ. Dccci. Carolus rex magnus, cum in vrbe Roma, plurima quæ ad honorem dei & vtilitatem populi ſpectabant, diſpoſuiſſet, in die dominicæ natiuitatis, cum Ducibus, magiſtratibus & militibus, & turba magna nimis, baſilicam principis apoſtolorū Petri ingreditur. Vbi à domino papa Leone purpura regali induitur, corona aurea capiti eius imponitur, & regale ſceptrum ei in manibus datur. Hanc dignitatem ipſa die tantus imperator & magnificentiam promeruit: vt imperator totius orbis vocaretur, & eſſet. Ipſo quoque tempore directi ſunt Græcorū legati, cum xenijs impreciabilibus, ab vrbe Conſtantinopolitana, ad Carolum, rogantes inſtantius vt illud imperium ſuſcipere dignaretur. Iſtis autem legatis adhuc præſentibus ab Hieroſolymis directi ſunt nuntij, à populis Chriſtianis, clericis videlicet, & laicis ad Carolum nuper imperatorem creatum, vexillum argenteum regi inter alia munera ferentes, cum clauibus locorum ſanctiſſimorum dominicæ reſurrectionis, et aliorum multorum, obnixius flagitantes, vt eorum defenſor et gubernator eſſe dignaretur. Annuit imperator pijſſim⁹ omnibus

nibus ad se confugientibus,quod petebant,& nõ solum se fore paratum ad deuincendos crucis inimicos in terra, verum etiam & in mari,si necessitas compulisset.Intellexit enim beatas esse respub.vel si sapientiæ studiosi eas regerent, vel si earum rectores studere sapientiæ voluissent.Deinde ad vrbem Rauennam perueniens,de rebus prædictis cum optimatibus suis diligenter tractauit.

Qualiter rex Brithricus veneno pe'it

ANno gratiæ.Dcccij.Brithricus, rex occidentalium Saxonum,veneno perijt in hunc modum.Habuit rex iste,vt superius relatum est,reginam nomine Eadburgam, Offæ regis Merciorum filiam, quæ multis suffulta honoribus, miris se ambitionibus extollebat. Nam materna tyrannide incitata, omnes de regno nobiles ordinatos & viros religiosos,ad regem accusare,& execrari consueuit, vnde & principib⁹,Ducibusque perosa extitit,cum magnatibus et, populis vniuersis.Siquidem malefica illa, ita regem instruxit blanditijs,vt illos quos accusabat,aut vita, aut regno priuabat. Et si hoc à rege impetrare non potuit,veneno eos clam perdere consueuit. Erat autem eodem tempore adolescens quidam genere præclarus,ac regi valde familiaris, & amantissimus, quem cum malefica regina accusare non valuit, veneno illum extinxit. De quo veneno cum rex ignoranter gustasset animam subitò exhalauit, nec tamen illa regi dare proposuerat poculum mortis,sed adolescenti. Veruntamen ambo biberunt,& potu venenifero perierunt. Rege itaque in hunc modum perempto, mulier nequissima timore perterrita fugiens cum thesauris impreciabilibus,mare transijt,& Carolũ Francorum regem adiens multa ei xenia præsentauit. Cui cum astaret inter mulieres nequissima, licet pulchritudine pulcherrima, sic rex eam allocutus ait.Elige Eadburga quem volueris,vel me,vel filium meum,qui mihi astat in solario, in societatẽ accipere coniugalem. At illa sine deliberatione,& fœno soluto pudicitiæ,respondens ait. Si mihi optio daretur vel libertas eligendi,filiũ tuum, quàm te magis eligerem,quia iunior esse videtur. Tunc rex intelligẽs illam explendæ libidinis cupiditate ductam,eleganter respondit Si me (inquit)elegisses,filium meum haberes,& quia illum elegisti, nec me nec illum habebis. Contulit tamen illi rex propter improbitatẽ eius, & nimiam pulchritudinem nobile monasterium fœminarum, in quo illa habitu deposito seculari, sub specie hipocrisis, indumento monalium assumpto, abbatissæ vice annis pauciſſimis fungebatur. Nam paruo post tempore,dum quæ sancta erãt execraretur,à quo-

dam propriæ gentis ignobili viro, dicitur conſtuprata. Mulierem quoque in adulterio deprehenſam rex à ſancto monaſterio expelli præcepit, quæ deinceps miſerimè in paupertate tempora vitæ ſuæ vituperabiliter ad finem vſque perduxit. Defuncto itaque rege Brithrico, ſucceſſit ei Egbertus in regnum. xxxvi. annis, qui ex regali illius gentis proſapia originem ducens, multa potenter regna ſuo adiecit imperio. Eodem anno defuncto Eadberto Londonienſi epiſcopo, Eadgarus ſucceſſit.

Higbaldus epiſcopus defunctꝰ eſt

ANno gratiæ. Dccciij. defuncto Higbaldo Lindiſſarnenſi epiſcopo Egbertus ſucceſſit. Iſte Higbaldus ſupradictæ Danorum depopulationi interfuit in prouincia Northanhumbrorum.

ANno gratię. Dcccciij. Beornredus, Roffenſis antiſtes, diem clauſit extremum, cui ſucceſſit Puthricus in epiſcopatum.

ANno gratiæ. Dcccv. Aethelhardus Cantuarienſis archiepiſcopus diem clauſit extremum, qui (vt prædictum eſt) Cantuarienſis eccleſiæ dignitatem amiſſam, potenter reuocauit. Cui ſucceſſit VVilfredus annis viginti octo.

ANno gratię. Dcccvi. VVilfridus prædictus Cantuarienſis archiepiſcopus, accepto pallio, in dignitate ſua confirmatus eſt.

ANno gratiæ. Dcccvii. Cuthredus rex Cantuarienſis diem clauſit extremum, cui Baldredus in regnum ſucceſſit.

ANno gratiæ. Dcccviij. Eardulfo, Northanhumbrorum rege à regno fugato, Alfvvoldus ei duobꝰ annis ſucceſſit. Fugauerat autem illum idem Alfvvoldus, & regnum eius occupauit.

Rex Egbertus Cornubiam ſubiugauit.

ANno gratiæ. Dcccix. Egbertus rex occidentalium Saxonum ad illam regionem, quæ Cornubia dicitur, hoſtiliter accedens, ſubiugauit eā ſibi & ſuo adiecit regno, multis hinc & inde interfectis.

ANno gratiæ. Dcccx. defuncto rege Northanhumbrorum Alfvvoldo, Eandredꝰ regnauit pro eo. xxxij. annis. Eodem tempore rex Egbertus aquilonares Britānos ſubiugauit, & tributarios fecit.

Rex Egbertus VValliam ſpoliat

ANno gratiæ. Dccccxi. rex Egbertus, ſicut anno præterito aquilonares VVallenſes compulerat ad ſoluendum tributum: ita & hoc anno omnes eorum fines peruagando penetrans, ab aquilone vſq; ad meridiem igne accumulato ſpoliauit, & ſic ad propria remeauit.

Corpus S. Amandi de terra leuatur.

ANno gratiæ. Dccccxij. apud cœnobium Elmonenſe in Gallia ſanctus Amandus de terra leuatur. Cuius corpore inuento integro poſt annos. cliij. cum eius capilli & vngues præciderentur, qui excreuiſſe videbantur, & ex illius ore dentes forcipe extraherentur, ſanguis inde

guis inde profluxit,qui adhuc mirabili gratia reseruatur.

ANno gratiæ,Dcccxiij. Carolus rex Francorum, & patricius Romanorum,per Gallias concilia celebrari edicit,vnum Maguntię, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilonis, quintum Arelati, in quibus quædam capitula sacræ scripturæ,vniuersali ecclesiæ necessaria,instituta referuntur.

ANno gratiæ.Dcccxiiij. Carolus Magnus rex Francorum, & imperator Romanorum diem clausit extremum,postquam imperasset annis quadraginta & quinque. Cui successit filius eius Ludouicus. Eodem anno VVilfridus Cantuariensis archiepiscopus, & VVibertus Scireburnensis episcopus,Romam pro negotijs Anglicanæ ecclesiæ profecti sunt. De morte Caroli imperatoris.

POst exiguum verò tempus Caroli regis mors ita mihi demonstratur. Cum igitur apud Mennā in ecclesia ante altare die quadam raptus in extasi precibus insisterem, psalmumque,deus in adiutorium meum intende cantarem.Teterrimorum agmina innumerabilia militum ante me præterire, ac versus Lothogaringiā tendere agnoui:qui cum omnes pertransirent, intuitus sum quendam illorum Ethiopi consimilem,retrò lento gradu alios insequentem, cui dixi,quo tenditis? Aquisgranum inquit, ad Caroli mortem tēdimus,vt eius spiritum ad tartara rapiamus. Cui dixi, adiuro te per nomen domini nostri Iesu Christi,vt peracto itinere tuę dispositionis,ad me reuerti non renuas. Tuuc modicum commorati, vix expleto psalmo,eodem ordine ad me redierunt.Et dixi nouissimo,cui primum loquutus fueram, quid egistis? Et demon,librauimus facta Caroli, sed Galetianus(inquit) sine capite,tot & tantas lapides, ligna innumerabilia basilicarum suarum in statera suspēdit, quòd magis appenderunt bona quàm eius mala, & idcirco eius animam à nobis abstulit,& his dictis Demon euanuit. Itaque ego intellexi eadem die Carolum ex hac luce migrasse, & subsidijs beati Iacobi (cuius ecclesias multas ædificauerat)ad superna regna merito transuectum.Hæc Turpinus archiepiscopus Remensis. Hispanicus Iacobꝰ decapitatus,sic Polychronicon,lib 5. cap.26. In historia sua de Carolo Magno. cap.35.

ANno gratiæ.Dcccxv.Ludouicus rex Francorum, à papa Leone, imperialem consecrationem Romæ consetutus est. Ludouicus imperator.

ANno gratiæ,Dcccxvi.sancto Leone papa defuncto, sedit post eū in cathedra Romana,Stephanus anno vno.

ANno gratiæ.Dcccxvij.defuncto papa Stephano,Paschalis successit ei in cathedra Romana,& sedit annis septem, & diebus.xvij. Paschalis papa.

Eodem

dam propriæ gentis ignobili viro, dicitur conſtuprata. Mulierem quoque in adulterio deprehenſam rex à ſancto monaſterio expelli præcepit, quæ deinceps miſerimè in paupertate tempora vitæ ſuæ vituperabiliter ad finem vſque perduxit. Defuncto itaque rege Brithrico, ſucceſſit ei Egbertus in regnum. xxxvi. annis, qui ex regali illius gentis proſapia originem ducens, multa potenter regna ſuo adiecit imperio. Eodem anno defuncto Eadberto Londonienſi epiſcopo, Eadgarus ſucceſſit.

Higbaldus epiſcopus defunctꝰ eſt

ANno gratiæ. Dccciij. defuncto Higbaldo Lindiſſarnenſi epiſcopo Egbertus ſucceſſit. Iſte Higbaldus ſupradictæ Danorum depopulationi interfuit in prouincia Northanhumbrorum.

ANno gratię. Dcccciiij. Beornredus, Roffenſis antiſtes, diem clauſit extremum, cui ſucceſſit Puthricus in epiſcopatum.

ANno gratiæ. Dcccv. Aethelhardus Cantuarienſis archiepiſcopus diem clauſit extremum, qui (vt prædictum eſt) Cantuarienſis eccleſiæ dignitatem amiſſam, potenter reuocauit. Cui ſucceſſit VVilfredus annis viginti octo.

ANno gratię. Dcccvi. VVilfridus prædictus Cantuarienſis archiepiſcopus, accepto pallio, in dignitate ſua confirmatus eſt.

ANno gratiæ. Dcccvii. Cuthredus rex Cantuarienſis diem clauſit extremum, cui Baldredus in regnum ſucceſſit.

ANno gratiæ. Dcccviij. Eardulfo, Northanhumbrorum rege à regno fugato, Alfvvoldus ei duobꝰ annis ſucceſſit. Fugauerat autem illum idem Alfvvoldus, & regnum eius occupauit.

Rex Egbertus Cornubiam ſubiugauit.

ANno gratiæ. Dcccix. Egbertus rex occidentalium Saxonum ad illam regionem, quæ Cornubia dicitur, hoſtiliter accedens, ſubiugauit eã ſibi & ſuo adiecit regno, multis hinc & inde interfectis.

ANno gratiæ. Dcccx. defuncto rege Northanhumbrorum Alfvvoldo, Eandredꝰ regnauit pro eo. xxxij. annis. Eodem tempore rex Egbertus aquilonares Britãnos ſubiugauit, & tributarios fecit.

Rex Egbertus VValliam ſpoliat

ANno gratiæ. Dcccxi. rex Egbertus, ſicut anno præterito aquilonares VVallenſes compulerat ad ſoluendum tributum: ita & hoc anno omnes eorum fines peruagando penetrans, ab aquilone vſq; ad meridiem igne accumulato ſpoliauit, & ſic ad propria remeauit.

Corpus S. Amandi de terra leuatur.

ANno gratiæ. Dcccxij. apud cœnobium Elmonenſe in Gallia ſanctus Amandus de terra leuatur. Cuius corpore inuento integro poſt annos. clij. cum eius capilli & vngues præciderentur, qui excreuiſſe videbantur, & ex illius ore dentes forcipe extraherentur, ſanguis inde

guis inde profluxit,qui adhuc mirabili gratia reseruatur.

ANno gratiæ,Dcccxiij. Carolus rex Francorum, & patricius Romanorum,per Gallias concilia celebrari edicit,vnum Maguntię, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilonis, quintum Arelati, in quibus quædam capitula sacræ scripturæ,vniuersali ecclesiæ necessaria,instituta referuntur.

ANno gratiæ.Dcccxiiij. Carolus Magnus rex Francorum, & imperator Romanorum diem clausit extremum,postquam imperasset annis quadraginta & quinque. Cui successit filius eius Ludouicus. Eodem anno VVilfridus Cantuariensis archiepiscopus, & VVibertus Scireburnensis episcopus,Romam pro negotijs Anglicanæ ecclesiæ profecti sunt. De morte Caroli imperatoris.

POst exiguum verò tempus Caroli regis mors ita mihi demonstratur. Cum igitur apud Mennã in ecclesia ante altare die quadam raptus in extasi precibus insisterem, psalmumque,deus in adiutorium meum intende cantarem.Teterrimorum agmina innumerabilia militum ante me præterire, ac versus Lothogaringiã tendere agnoui:qui cum omnes pertransirent, intuitus sum quendam illorum Ethiopi consimilem,retrò lento gradu alios insequentem, cui dixi,quo tenditis? Aquisgranum inquit, ad Caroli mortem tẽdimus,vt eius spiritum ad tartara rapiamus. Cui dixi, adiuro te per nomen domini nostri Iesu Christi,vt peracto itinere tuę dispositionis,ad me reuerti non renuas. Tuuc modicum commorati, vix expleto psalmo,eodem ordine ad me redierunt.Et dixi nouissimo,cui primum loquutus fueram, quid egistis? Et demon,librauimus facta Caroli, sed Galetianus(inquit) sine capite,tot & tantas lapides, ligna innumerabilia basilicarum suarum in statera suspẽdit, quòd magis appenderunt bona quàm eius mala, & idcirco eius animam à nobis abstulit,& his dictis Demon euanuit. Itaque ego intellexi eadem die Carolum ex hac luce migrasse, & subsidijs beati Iacobi (cuius ecclesias multas ædificauerat)ad superna regna merito transuectum.Hæc Turpinus archiepiscopus Remensis. Hispanicus Iacobꝰ decapitatus,sic Polychronicon,lib 5. cap.26. In historia sua de Carolo Magno. cap.35.

ANno gratiæ.Dcccxv.Ludouicus rex Francorum, à papa Leone, imperialem consecrationem Romæ consetutus est. Ludouicus imperator.

ANno gratiæ,Dcccxvi.sancto Leone papa defuncto, sedit post eũ in cathedra Romana,Stephanus anno vno.

ANno gratiæ.Dcccxvij.defuncto papa Stephano, Paschalis successit ei in cathedra Romana,& sedit annis septem, & diebus.xvij. Paschalis papa.

Eodem

Eodem anno schola Anglorum Romæ igne combusta est.

ANno gratiæ.Dcccxviij. Seloamir Abroditarum rex, ab imperatore Ludouico de regno pulsus,ad Danos transiuit.

ANno gratiæ.Dcccxix,Bernardus rex Italiæ, conspirationis contra imperatorem factæ accusatur,& reus læsæ maiestatis addictus prius regno,postea oculis,ac deinde vita priuatur.

Cõcilium celebratur.

ANno gratiæ. Dcccxx. per dispositionem Ludouici imperatoris, habito Aquisgrani generali episcoporum conuentu, & abbatũ, quædam capitula, ad vsus monachorum & monialium necessaria statuũtur. Kenulphꝰ pater Kenelmi,fundauit abbatiã de VVinchelcomba sufficienter ad cc.sustentandos monachos.

De passione sancti Kenelmi regis & martyris.

ANno gratiæ. Dcccxxi. Kenulfo rege Merciorum defuncto, corpus eius apud VVinchelcombã sepulturam accepit. Successit ei in regnum Kenelmus filius eius,quem pater eius septennem Quẽdridæ sorori suæ commendauerat nutriendum. Hæc autem falsa regnandi cupiditate seducta,fratruelem de medio tollendum satelliti cuidam,qui alumnus illius fuerat, commendauit. Is insontem puerum,quasi venatum ducens, inter fruteta occultauit, capite obtrũcato. Et mirũ dictu,quòd res tã cœlatè in Anglia ꝑpetrata,Romę innotuit diuinitus reuelata. Siquidẽ super altare beati Petri apostolorũ principis charta quædã perferente candida columba cadens, necis sancti Kenelmi regis & martyris, & sepulchralis loci,per ordinem index fuit. Quæ scædula, quoniam Anglicis, & aureis literis fuerat exarata,à Romanis & alijs qui aderant clericis,papa iubente, frustra legi tentatur.Sed salubriter angelus illis astitit, qui latinæ linguæ schædulam inuoluens, fecit vt Romani pontificis epistola regibus Anglis compatriotam martyrem indicaret. Habebatur autem inter cætera contentum in charta. **In clent kau bathe kenelin kyne-bearne lith vnder thorne heaued by reaued** Quod latinè sonat, **In clent kou bath,** id est,in pastura vaccarum,Kenelmus regis filius iacet sub spina,capite priuatus,iuxta caput.Igitur (vt dictum est) corpore beati martyris regibus Angliæ mirabiliter patefacto, frequẽti cœtu clericorũ & magnatum, puerile corpus de spelunca leuatũ, apud VVinchelcumbam vehebatur. Paricida, siue potius fatricida fœmina nitebatur,clericorum cãtu ac laicorum, alacri plausu,propter tanti martyris inuentiomem commota,è feneſtra cœnaculi, in quo stabat caput extulit,& fortè psalmum, Deus laudem meam ne tacueris decantabat, quem à fine,nescio quo præstigio,retrogradè dicens,

dicens,nitebatur cantantium lætitiam infirmare. Cumq; illa à fine vsque ad hunc versum, Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud dominum,peruenisset:ambo eius oculi à sedibus suis euulsi continuò super ipsam,quam legebat paginam,corruerunt.Adhuc autem psalterium illud,argento fabrefactum & lapsorum luminum cruore madefactum,huius correptionis præbet indiciũ. De huius quoq; sancti martyrio quidam sic ait.

In clenc,sub spina,iacet in conualle bouina,
Vertice priuatus,Kenelmus rege creatus.

Successit autem sancto Kenelmo, Ceolulfus patruus suus in regnũ Merciorum duobus annis,licet in breui à regno priuatus.

ANno gratiæ.Dcccxxij.tellus in Saxonia,in modum aggeris,spacio vnius leucæ multis mirantibus intumuit.

ANno gratiæ. Dcccxxiij. Ceolulfus de regno Merciorum expulsus,Bernulfum habuit successorem quatuor annis.

ANno gratiæ. Dcccxxiiij. puella quædam duodenis, post sacram diei paschæ communionem,primum per.x. menses pane, ac deinde cibo & potu per triennium abstinuit, & deinceps ad communem hominum vitam redijt.Eugenius sedit Romæ.

ANno gratiæ. Dcccxxv. Egbertus rex occidentalium Saxonum, pugnauit contra Bernulfum regem Merciorum apud Ellendunam partes suas hostiliter petentem, vbi maximo gentis vtrumq; regum peracto exitio, Egbertus funestus victor ad propria remeauit.

ANno gratiæ. Dcccxxvi. Bernulfus Merciorum rex prædictus ab orientalibus Anglis interfectus est,eo quòd regnũ illud,vt suum à tempore Offæ regis inuadere,& sibi vendicare tentaret. Eodem anno corpora sanctorum Marcellini, & Petri martyrum, ab vrbe Roma sublata, & in Franciam translata, multis ibidem signis claruerunt.Ludicanus regi Bernulfo successit.

ANno gratiæ. Dcccxxvij. Eugenio papæ successit Valentinus diebus quadraginta. Egbertus rex occidentalium Saxonum, misit Ethelulfum filium suũ cum Ethelstano Scireburnensi episcopo & consule VVyhardo in Canciam,cum multitudine graui pugnatorum, qui regem Baldredum vltrà flumen Thamesim fugantes,regnum Canciæ,cum Suthsexia Egberto regi subdiderunt. Hoc etiam anno orientales Angli regem Egbertum in patronum, & dominum susceperunt. Egbertus denique vnus ex octo regibus fuit,qui

fuit, qui totum insulam hanc, ab Humbro flumine, ad australem plagam vsque ad mare Gallicum subiugatam possedit. Gregorius sedit in cathedra Romana annis.xvi.

ANno gratiæ.Dccc.xxviii.Ludicano, rege Merciorum, à rege Egberto interfecto VVilafus successit ei in regnum. Qui continuò à rege Egberto expulsus, annis tribus exulauit. Quo etiam tẽpore, idem Egbertus Svvithredum regẽ orientaliũ Saxonum, debellauit, & à regno fugauit. Svvithredo quoque fugato, regnum illud reges VVestsaxonum tenuerunt. Eodem anno in Vasconia annona de cælo pluit frumento simlis, sed grana habuit breuiora, & rotunda. Hoc etiam anno defuncto Egberto, Lindisfarnensi episcopo, Eardulfus successit,

ANno gratiæ, Dccc.xxix. cum Egbertus rex occidentalium Saxonum, omnia australia Angliæ regna obtinuisset, exercitum grãdem in Northanhumbriam ducẽs, prouinciam illam graui depopulatione contriuit, regemque Eandredum statuit sub tributo. Hoc anno qui est annº ab initio mundi quadrimillesimus septingintesimus, octogesimus octauus finitur nonus annus magnus ab initio mundi, qui est annorum quingentorum triginta duorum.

ANno gratiæ. Dccc. xxx. rex Egbertus potentissimus, exercitum ducens in VValliã copiosum, VVallenses omnes, cum regibus suis, suæ ditione spontanea voluntate subiecit. Eodem anno, idem rex Egbertus misericordia motus, VVilafo regi Merciorum concessit, vt regnum suum de eo teneret sub tributo,

ANno gratiæ. Dccc, xxxi. apud Constantinopolim Theophilus imperat. Eodem anno VVlsius Ebor. archiepiscopº, naturæ debitum soluit, & VVymundus successit.

ANno gratiæ Dccc.xxxii. defuncto VVilfrido Cantuar. archiepiscopo, successit Ceolnothus, & anno sequenti pallium suscepit.

Vt Dani insulam ouim deprędauerunt.

ANno gratiæ. Dcccxxxiii, exercitus Danorum, infidelium piratarum, postquam apud Dunemutham victi, & fugati fuerunt, Seapeiam, id est, ouium insulam, deprædati sunt. Applicuerunt enim ibidem pagani illi cum nauibus. xxxv. & spoliata insula illa, nauigauerunt, & applicuerunt in loco, qui Carrum nũcupatur, prędis ibidem & spoliis vacantes, nulli sexui pepercerunt,

Vt Dani regem Egbertum de prędio fugauerunt.

ANno gratiæ. Dcccxxxiiii. rex Egbertus, ingenti exercitu congregato, contra prædictos paganos vexilla direxit, & arma. Sed Danipost

ni post nimiam hinc inde illatam stragem,alea belli prævaluerunt. Ceciderunt itaque inter cæteros Herefridus VVintonienſis, & Sigelmus Scireburnenſis epiſcopi,cum Ducibus Dudda,& Oſmūdo. Succeſſit autem Herefrido Eadmūdus, & Sigelmo Aethelvvaldus.

ANno gratiæ. Dcccxxxv. VVallenſes cum Danis iunctis viribus, igne & ferro regnum Egberti inuadentes,caſtella eius & municipia diruere ſatagebant. Quo audito,rex Egbert⁹ cum exercitu copioſo hoſtibus occurrens, maximam ex obſtantibus ſtragem fecit, & tandem Danos,cum VValléſibus, damnoſam inire fugam coëgit,patriamq; ab hoſtium irruptione liberauit.

Qualiterrex Egbertus Danos in fugā compulerit.

ANno gratiæ. Dcccxxxvi. idē rex Egbertus, nouū Danorū aduētantem exercitū,contritione graui conterens in fugam cōuertit.

Rex Egbertus iterum Danos ſuperauit.

ANno gratiæ. Dcccxxxvij. Gregorius papa nouæ vrbis fabricā nuper conſummatā,à ſemetipſo Leomā appellauit,qui Leo quartus anteà fuerat nuncupatus. Eodē anno rex occidentaliū Saxonum Egbertus,expletis in regno annis.xxxvij.& menſibus.vij.ex hoc ſeculo tranſiens,apud VVintoniā ſepulturā accepit. Cui ſuccedés Aethelulfus filius eius,quē quidā Eadulfum appellant.xx.annis,& quinq; mēſibus imperauit. Iſte Aethelulfus de regina ſua quatuor filios inclytos genarauit,quorū primus dictus eſt Eadbaldus, ſecund⁹ Aethelbertus,tertius Aethelredus,quartus Aelfredus, qui omnes poſt patrem per ordinem regnauerunt. Quintum habuit filium nomine Aethelſtanū,non de matrimonio generatū, cui pater Aethelulfus, omnia regna,quæ eius genitor Egbertus potenter acquiſierat, cōtulit,occidentalium Saxonum ſolummodo ipſe contentus regno.

Obitus Egberti regis. Aethelulfus fit rex.

ANno gratiæ. Dcccxxxviij. applicuerunt Dani in portu Hamonis,cum nauibus.xxxiij.magna Comite ſuperbia. Quos Comes, VVlfvvardus prælio commiſſo, multis ex eis millibus interfectis,turpiter abire coëgit. Sed non multo poſt eodem anno, idē pagani in oſtium Portus appulſi, patriam depopulari cōtendunt. Rūmore itaque diuulgato, Dux Aethelhelmus,cum Dorſetēſibus occurrens,ipſos diu conuertit in fugam, ſed tandem inconſultè virib⁹ vtens,dum nimis cū ſuis inordinatè proceſſit ab ipſis interfectus eſt.

Dani venerunt in Angliam.

NVnc igitur cum ad plagam maximam,& horribilē peruenimus, quæ peccatis exigentibus per Danos, Angligenis nationibus illata eſt,libet eiuſdem cladis cauſam, ad cautelā futurorum breuiter legentibus intimare. In Anglorum quidem eccleſia primitiua, religio clariſſimè reſplenduit, ita vt reges & reginæ, Principes ac Du-

De cauſa Danicæ afflictionis.

ces,Comites & Barones,ecclesiarumq; rectores,cœlestis regni desiderio succensi monachatum, spōtaneum exilium, vitam solitariam, vt præmonstrauimus,certatim appetentes, relictis omnibus,dominum sequerentur.Processu verò temporis, adeò in eis omnis virtus emarcuit,vt nulla gens proditione vel fraude eis consimilis videretur.Nec erat eis,inuisum aliquid nisi pietas & iusticia, nec honor nisi bella plus quàm ciuilia, & sanguinis innocentium effusio. Misit ergo eis deus omnipotens gentes paganas, crudelissimas, velut apum examina,quæ ne quidem sexui muliebri, aut paruulorum parceret ætati,Danos scilicet,& Norvvegēses,Gothos,& Svvathedos,VVandalos, & Fresos, qui ab exordio regis Aethelulfi supradicti vsque ad Normannorum aduentum, per annos fermè ccxxx.terram hanc peccatricem,à mari vsque ad mare,& ab homine vsque ad pecus deleuerunt. Siquidem Angliam crebrò & vndique inuadentes,nō eam subiugare ac possidere, sed prædari ac perdere satagebant. Qui si aliquando vincerentur, nihil proficiebant Angli,cum alibi classis maior & exercitus, ex improuisò, & subitò adueniret.Nimirum dum modò reges Anglorum in plagam regni orientalem contra illos tenderent pugnaturi, antequam turmis appropinquassent hostium,nūcius aduolabat dicens,quò nam rex iter sumis? Ecce nunc classis paganorum innumerabilis,ex australi parte regni littora occupans,vrbes & villas prædans,ferro quæque sibi obuia,& incendio conflagrauit. Nec minus ideo rumor huiusmodi ab Oriente vel Occidente aut Aquilone superueniens omnē indigenis spem salutis ademit.Sicq; tot malis rumoribꝰ & siniſtris nūcijs reges cum subiectis cordibus desecantes, contra hostiles incursiones dubium certamen inibant.Vnde contigit, vt quandoque ciues,quandoque vincerentur hostes.

ANno gratiæ. Dcccxxxix. Herebertus Comes, pugnauit contra paganos apud Mersvvarum,vbi Danis irruentibus, & suis bellatoribus fugientibus,idem Comes occubuit.

ANno gratiæ. Dcccxl. defuncto rege Northanhumbrorum Eandredo,Aethelredus,filius eius,septem annis successit.

ANno gratiæ.Dcccxli. paganorum exercitus,per orientales partes Angliæ, id est, per Cantiam, & Estangliam hostiliter perrexit, vbi turbam innnumerabilem interfecit. Eodem quoque tempore Lindissæ regionem idem pagani depopulati sunt. Eodem anno mortuo Ludouico pio rege Francorum, & patritio Romanorum, Lotharius successit annis quindecim.

Anno

ANno gratiæ.Dcccxlij.exercitus Danorum nefandiſſimus,terram Angliæ profundius ingredientes,circa Doroberniam, & Roffeceſtriam,ac Londoniarum ciuitatem multitudinem hominũ maximam vtriuſque ſexus peremerunt. Theodulphus Aurelianũ epiſcopus, apud Ludouicum imperatorem Caroli magni filium felonio à quibuſdam ſuis emulis accuſatus, ab eodem eſt Andegauis carcerali cuſtodiæ mancipatus. Cumq; in dominica ramis palmarũ iuxta domum, in qua cuſtodiebatur,proceſſio tranſiret, ille feneſtra aperta, factoq; ſilentio, hos pulcherimos verſus à ſe editos ſ. Gloria laus,& honor, imperatore prẽſente cantauit. Cui in tantũ placuerũt quòd mox illũ à vinculis abſoluit, et epiſcopatũ ei reſtituit. Atq; eos hac die in fine proceſſionis cantari inſtituit in ingreſſu eccleſiæ.

ANno gratiæ.Dccc.xliij. Lotharius rex Francorum, & imperator Romanorum, in Saxoniam pergens, valediſſimam libertorum conſpirationem,dominos ſuos opprimere volentium, fortiter compeſcuit,authoribus factionis capitaliter damnatis.

ANno gratiæ.Dcccxliiij. Sergius, qui & Pelagius dictus, ſedit in cathedra Romana annis tribus. Eodem anno rex V Veſtſaxonũ Aethelulfus,apud Carrum,contra gentem Danicam pugnauit, ſed Dani victoriam ſunt adepti. Eodem anno rex Northanhumbrorũ Aethelredus à regno fugat⁹ eſt, cui Readvvlfus ſucceſſit in regnum qui confeſtim diademate inſignitus, cum paganis commiſſo prælio,apud Aluetheleie,ipſe & conſul Aelfredus ceciderunt cum parte maxima ſubditorum,& tunc iterum Aethelredus regnauit. Sergius papa creatur.

ANno gratiæ.Dcccxlv. Dux Earnulfus cum Somerſetenſibus, & Dux Oſricus cum Dorſetenſibus,& Alſtano Scireburnenſi epiſcopo,ad Pedredeſmutham, contra Danos pugnantes, maxima ex hoſtibus ſtrage facta, victoria potiti ſunt. Eodem anno defuncto Egfredo Lindiſtarnenſi epiſcopo.Eanbertus ſucceſſit.

ANno gratiæ.Dcccxlvi. Aethelſtanus epiſcopus, & conſul Alcherus, apud Sandvvicum contra paganorum immenſum exercitum,prælium conſerentes.ix. puppes maximas occupantes, cæteras in fugam compulerunt.

ANno gratiæ.Dcccxlvij. Leo papa ſedit in cathedra Romana annis.viij.menſibus.iij.diebus.vi. & ceſſauit ſedes menſibus duobus.Eodem anno defuncto Eadberto V Vigornienſi epiſcopo, Alhunus ſucceſſit. Leo papa.

De eclipsi solis.

ANno gratiæ. Dcccxlviij. Aethelredo rege Northanhumbrorum interfecto. Osbertus succeſſit pro eo annis. xviij. Et eodem anno facta eſt eclipſis ſolis, hora dei ſexta. Kal. Octobr.

De natiuitate Aelfredi poſtea regis.

ANno gratiæ. Dcccxlix. natus eſt Aethelulfo regi occidentalium Saxonum filius in prouincia **Berrocſcire** in villa regia, quæ Vanating appellatur, quem in ſacra baptiſmatis regeneratione vocauit Aelfredum. Mater verò eius Osburga dicebatur, fœmina ſatis religioſa, nobili genere & ingenio, quæ filia erat Aſlati famoſi pincernæ regis Aethelulfi. Ortº enim erat ex Gothis, & Iuthis, de ſemine duorum fratrum Scuphi ſcilicet & VVithgari. Hi poteſtate accepta ab auunculo ſuo rege VVeſtſaxonum, & Kenrico conſobrino eorum, primo Vectæ inſulæ paucos Britones, quos eiuſdem inſulæ accolas inuenerunt, in loco qui VVithgaresburh, id eſt, burgum VVithgari dicitur, peremerunt, atque deinceps inſulam illam, vt ſupra dictum eſt, occupatam poſſederunt. Eodem anno in vigilia Pentecoſtes Berthferus regis Merciorum filius, ſcilicet Bertulfi cognatum ſuum ſanctum VVlſtanum iniuſtè peremit. Erat autem nepos duorum regum de regno Merciorũ. Corpus verò defuncti ad monaſterium tunc tẽporis famoſiſſimum, quod Repẽduna dicebatur delatum, & in mauſolæo aui ſui, regis VVilafi dicitur tumulatum. Sed illius martyrio cœleſtia non defuere miracula. Nam de loco vbi innocenter occiſus eſt, columna lucis vſq; ad cœlum porrecta, omnibus loci illius incolis, per dies. xxx. ſtabat conſpicua.

ANno gratiæ. Dccc. Franci à Boëmannis graui prælio macerantur, cui bello ſpiritus malignus ſe præfuiſſe, per os cuiuſdã arreptitij publicè proteſtatus eſt, & per ſe ſuoſq; ſocios, ſpiritus ſcilicet ſuperbiæ & diſcordiæ, egiſſe, vt Francigenæ hoſtibus terga darent.

ANno gratiæ. Dcccli. magnus paganorum exercitus, cum nauibus. cccl. in oſtium Thameſis fluminis veniens Doroberniam, id eſt Cantuariam depopulatus eſt, & regem Merciorum Bertulfum, qui contra paganos ad pugnam venerat, propulerũt in fugam. Poſt hoc autem audaciores effecti, cũ omni multitudine ſua, in **Sutherie** conuenerunt. Quod à rege VVeſtſaxonum Aethelulfo cum fuiſſet compertum, magno exercitu congregato, cum filio ſuo Aethelbaldo, in loco qui **Acle** dicitur, cõſerto prælio, paganos ſuperauit, & eos inaudita cæde macerauit.

ANno gratiæ. Dccclij. Merciorum rex Bertulfus ab hac vita tranſiens Burhredum, xxij. annis habuit ſucceſſorũ. Hic anno regni

ſui primo

sui primo, filiam regis occidentalium Saxonum Ethelulfi, vxorem accipiens, in regno confirmatus est. Celebratæ quoque sunt nuptiæ in villa regia, quæ **Chippenham** appellatur, vbi puella Aethelsvvitha reginæ nomen promeruit.

De quadam muliere fortilega.

C Irca dies istos, mulier quædam malefica, in villa, quæ Berkeleia dicitur, degens, gulæ amatrix ac petulantiæ, flagitijs modum vsque in senium & augurijs non ponens, vsque ad mortem impudica permansit. Hæc die quadam cum sederet ad prandium, corniculam quam pro delicijs pascebat, nescio quid garrire cœpit. Quo audito, mulieris cultellus de manu excidit, simul et facies pallescere cœpit. Et emisso rugitu, hodie (inquit) accipiam grande incommodum, hodieque ad sulcum vltimum, meum peruenit aratrum. Quo dicto, nuncius doloris intrauit. Muliere verò percunctata ad quid veniret, affero (inquit) tibi filij tui obitum, & totius familiæ eius ex subita ruina interitum. Hoc quoque dolore mulier permota, lecto protinus decubuit, grauiter infirmata. Sentiensque morbum subrepere ad vitalia, liberos quos habuit superstites, monachum videlicet & monacham per epistolam inuitauit. Aduenientes autem voce singultienti alloquitur. Ego (inquit) ô pueri, meo miserabili fato, dæmoniacis semper artibus inseruiui. Ego omnium vitiorum sentina, ego illecebrarum omnium fui magistra. Erat tamen mihi inter hæc mala, spes vestræ religionis, quæ meam solidaret animam desperatam, vos expectabam propugnatores contra dæmones, tutores contra sæuissimos hostes. Nunc igitur quoniam ad finem vitæ perueni, rogo vos per materna vbera, vt mea tentetis alleuiare torméta. Insuite me defunctam corio ceruino, ac deinde in sarcophago lapideo supponite, operculumque ferro & plumbo cõstringite, ac demum lapidẽ tribus cathenis ferreis & fortissimis circundantes, clericos quinquaginta psalmorũ cantores, & tot per tres dies presbyteros missarum celebratores applicate, qui feroces lenigent aduersariorum incursus. Ita si tribus noctibus secura iacuero, quarto die me infodite humo. Factumq; est, vt præceperat illis. Sed proh dolor, nil preces, nil lachrymę, nil demũ valuere cathenę. Primis enim duabus noctibus, cum chori psallentiũ corpori assistebãt, aduenientes dæmones ostium ecclesiæ confregerunt ingenti obice clausum, extremasque cathenas negotio leui dirumpũt. Media autẽ, quæ fortior erat, illibata manebat. Tertia autem nocte, circa Gallicinium, strepitu hostium aduentantium, omne monasterium

viſum eſt à fundamento moueri. Vnus ergo dæmonum, & vultu cęteris terribilior, & ſtatura eminentior, ianuas eccleſiæ impetu violento concuſſas in frgmenta deiecit. Diriguerunt clerici cum laicis, metu ſteterunt omnium capilli, & pſalmorum concentus defecit. Dæmon ergo geſtu vt videbatur arroganti ad ſepulchrum accedēs, & nomen mulieris modicum ingeminans, ſurgere imperauit. Qua reſpondente, quòd nequiret pro vinculis: iam malo tuo (inquit) ſolueris. Et protinus cathenam, quæ cæterorum ferociam dæmonum deluſerat, velut ſtuppeum vinculum rumpebat. Operculum etiam ſepulchri pede depellēs, mulierem palam omnibus ab eccleſia extraxit, vbi pro foribus niger equus ſuperbè hinniens videbatur vncis ferreis, & clauis vndique confixus, ſuper quē miſera mulier proiecta, ab oculis aſſiſtentium euanuit. Audiebantur tamen clamores per quatuor ferè miliaria horribiles, auxilium poſtulantes. Iſta itaq; quæ retuli incredibilia non erunt, ſi legatur beati Gregorij dialog⁹, in quo refert, hominem in eccleſia ſepultum à dæmonibus foras eiectum. Et apud Francos Carolus Martellus inſignis vir fortitudinis, qui Saracenos, Gallias ingreſſos, Hiſpaniam redire cōpulit, exactis vitæ ſuę diebus, in eccleſia beati Dyoniſij legitur fuiſſe ſepultus. Sed quia patrimonia, cum decimis omnium ferè eccleſiarum Galliæ, pro ſtipendio commilitonum ſuorum mutilauerat, miſerabiliter à malignis ſpiritibus de ſepulchro corporaliter auulſus, vſque in hodiernum diem nuſquam comparuit.

VVallenſes ab Anglis bello vincuntur.

ANno gratię. Dccclij rex VVeſtſaxonum Ethelulfus, & rex Merciorum Beornredus, mediterraneos Britones bello vicerunt, & ſuæ ditioni ſubmiſerunt.

Rex Aethelulfus decimam partē regni ſui deo & ſanctis eius dedit.

ANno gratiæ. Dcccliij. defuncto VVymundo Ebor. archiepiſcopo, VVlferus ſucceſſit. Eodem anno Eanbertus Lindiſſarnenſis antiſtes diem clauſit extremum, & Eardulfus ſucceſſit. Eodem anno magnificus rex Aethelulfus, decimam regni ſui partem deo et beatæ Mariæ, & omnibus ſanctis contulit, liberam ab omnibus ſeruicijs ſecularibus, exactionibus, & tributis. Quam donationem, & chartæ ſuæ confirmationem hic ponere libet, vt ipſius deuotio omnibus innoteſcat. Regnante in perpetuum domino noſtro Ieſu Chriſto, in noſtris temporibus bellorum incendia, & direptiones opum noſtrarum, & vaſtantium crudeliſſimas hoſtium barbarorū, paganarumque gentium multiplices tribulationes, affligentium vſque ad internecionem cernimus tempora incumbere periculoſa.

Quam-

Quamobrem ego Aethelulfus rex occidentalium Saxonum, cum consilio episcoporum ac principum meorum, consilium salubre, atque vniforme remediū affirmaui, vt aliquā portionē terræ meę, deo & beatæ Mariæ, & omnibus sanctis, iure perpetuo possidendam cō cedam, decimam scilicet partem terræ meæ, vt sit tuta muneribus, & libera ab omnibus seruitijs secularibus, nec non regalibus tributis maiorib⁹ & minoribus, siue taxationib⁹, ꝙ nos **witeredden** appellamus. Sitque omniū rerum libera pro remissione animarum, & peccatorum meorum, ad seruiendum soli deo sine expeditione, & pōtis constructione, arcis munitione, vt eo diligentius, pro nobis preces ad deum sine cessatione fundant, quo eorum seruitutem in aliquo leuigamus. Placuit autem episcopis ecclesiæ Scireburnensis Alstano, & VVinton. Swithuno cum suis abbatibus, & dei seruis, viris scilicet & fœminis religiosis, quibus supradicta collata sunt beneficia, consilia inire, vt omnes fratres & sorores, omni hebdomada die Mercurij, hoc est, **wodnesday**, in vnaquaque ecclesia cantent psalmos l. & vnusquisque presbyter duas missas, vnam pro rege, & aliam pro Ducibus eius in hunc modum consentientibus, pro salute & refrigerio delictorum suorum. Postquam autem defuncti fuerimus, pro rege defuncto singulariter, & pro Ducib⁹ communiter. Et hoc sit firmiter constitutū omnibus diebus Christianitatis, sicut libertas constituta est, quamdiu fides crescit in gente Anglorum. Scripta est autem hæc donationis charta, anno gratiæ. Dcccl v. indictione quarta, quinto nonas Nouembr. in vrbe VVētana, ante maius altare beati Petri apostoli.

His ita gestis, rex magnificus occidentaliū Saxonum Aethelulfus, cum honore maximo Romam profect⁹, duxit secum Aelfredū filium suum iuniorem, quem cæteris omnibus plus dilexit, vt à papa Leone moribus pariter, & religione informaretur ibidem. Vbi cum anno integro rex cum filio demoratus fuisset, fecit filium suum ibi à papa in regem coronari, atque post dies paucos, ad patriā rediens, duxit Indethā Caroli regis Francorū filiā secum in Angliā, sibi matrimonio copulatam. Sed intereà dum rex moram faceret in partibus transmarinis, exorta est contra regem prædictum magnatum quorundam conspiratio, ita quòd facta coniuratione ab Aethelbaldo filio regis primogenito, & Scireburnensi episcopo Alstano, cum Eandulfo Sumersetēsis pagi Comite, quod à Roma repatriās numquam reciperetur in regnum. Causa autem bifaria erat, vna quòd

filium iuniorem Aelfredum, quasi alijs a sorte regni exclusis, in regem Romæ fecerat coronari. Alia verò quòd spretis omnibus Angliæ mulieribus, filiam regis Francorum alienigenam, sibi per coniugium copulauit. Præterea audierunt conspiratores prędicti, quòd contra morem & statuta regum VVestsaxonum, Iudeitham regis Francorum filiam, quam nuper desponsauerat, reginam appellabat, & in mensa ad latus suum conuiuari faciebat. Gens verò VVestsaxonum non permittit reginam iuxta regem sedere: nec etiam reginam, sed regis coniugem nominari. Hæc autem infamia ab Eadburga Offæ regis filia, eiusdem gentis regina exorta est, quę virum suum Brithricum veneno perdidit, & iuxta regem sedens, omnes regni nobiles accusare solebat, et quos accusare non potuit, potu eos venenifero necare cõsueuit. Itaque pro reginæ maleficio, sicut superius prolixè tractatum est, omnes coniurauerant, quòd numquam regem super se regnare permitterent, qui in prædictis culpabilis inueniretur. Reuertente tandem à Roma Aethelulfo rege pacifico, prædictus filius eius Aethelbaldus, cum suis complicibus, conceptã nequitiam ad effectum perducere attentauit. Sed deus omnipotens id fieri non permisit. Nam ne fortè plusquam ciuile bellũ, inter patrem & filium conualescceret, ineffabili regis clementia omniũ conspiratio nobilium & episcoporum cessauit, diuidentis cum filio suo regnum VVestsaxonum, antea indiuisum, ita vt pars regni orientalis in sortem filij cederet, & occidentalis patri remaneret. Et cum tota regni nobilitas, pro rege decertare, & filium à iure regni depellere vellent, si pater id fieri permisisset, ipse mentis nobilitate ab auaritiæ sese vitio excludens, filij sui concupiscentiæ satisfecit, sicq; vbi pater iusto dei iudicio regnare debuerat, illic filius pertinax, & iniquus regnauit.

Eadmundus in regem cõsecratus est.

ANno gratiæ. Dcccl v. Leone papa defuncto, successit ei Benedictus annis duobus, mensibus. vi. & diebus. x. Eodem anno rex Eadmund⁹ ex prosapia antiquorũ Saxonũ originẽ ducens, prouincię orientalium Anglorum culmen regiminis suscepit, anno à natiuitate sua. xiij. die dominicæ natiuitatis. viij. Kal. Ianuarij. Iste adolescens pijssimus ab omnibus regionis illius magnatibus, & populis rex electus, & ad regimen multum renitens compulsus, ab Humberto Helmhamensi episcopo, in villa regia, quę Bures nũcupatur munus consecrationis suscepit.

Anno gratiæ. Dccclvi. defuncto Lotharío rege Francorum, & patricio

patrício Romanorum Ludouicus succeſſit,& imperauit annis.xxj.

ANno gratiæ.Dccclvij.Aethelulfus rex VVeſtſaxonum pacificus, inter alia bona præſentis vitæ ſtudia,de ſuo tranſitu ad viam vniuerſitatis cogitans, ne filij eius poſt obitum ſuum inter ſe diſceptarent,hæreditariam ſcribere imperauit epiſtolam, in qua & regni inter filios Aethelbaldum & Aethelbertum,& inter filiam, & propinquos ac regni ſui nobiles, ſummam pecuniarum, quæ poſt ſe ſupereſſet,diuiſionem ordinabiliter mandare literis procurauit. Pro vtilitate animæ ſuæ & ſalute,per omne regnum ſuum, ſemper in decem hydis vel manſionibus pauperem vnum indigenam, vel peregrinum, cibo,potu, & operimento,ſucceſſoribus ſuis, vſque in finẽ ſeculi poſt ſe paſcere præcepit,ita tamen vt ſi terra illa pecoribus abundaret,& ab hominibus coleretur.Romæ autem ſingulis annis ccc.denariorum mancuſas portari præcepit,qui taliter diuiderentur ibidem,centum mancuſas ſcilicet, in honorem ſancti Petri apoſtolorum principis, ſpecialiter ad emendum oleum, quo implerentur omnia luminaria eccleſiæ apoſtolicæ in veſpera paſchæ, & tantundẽ in gallicãtu, & centum ibidem mancuſas in honorem ſancti Pauli eiſdem de cauſis,centum præterea mancuſas, vniuerſali papæ præcepit exhiberi ad ſuas elemoſynas ampliandas. Iſte autem rex,deo deuotus,ante obitum Egberti regis patris ſui, VVentanæ vrbis fuerat epiſcopus ordinatus,ſed patre defuncto,licet multũ repugnans, rex creatus eſt,cum non eſſet alius de regio genere,qui regnare debuiſſet.Tandem cum rex Aethelulfus illuſtris regnum VVeſtſaxonum annis. xvij. diligentiſſimè gubernaſſet, viam vniuerſæ carnis ingreſſus,Aethelberto,filiorum ſecundo,regnũ Cantiæ cum Suthſexia,& Eſtſexia conceſſit,& filius eius primogenitus,Aethelbald⁹, in VVeſtſaxia pro patre regnauit.Rex verò Aethelulf⁹ apud VVintoniã ſepulturam cum honore regio,in eccleſia cathedrali,ſuſcepit. Aethelbaldus protinus cum fuiſſet in regem promotus contra dei præceptum, & Chriſtiani nominis dignitatem, necnon & contra omnium paganorum morem,thorum patris defuncti aſcẽdens, Iudetham regis Francorum filiam in matrimonio ducens, effrenis duobus ac dimidio poſt patrem annis, occidentalium Saxonũ apicem crudeliter gubernauit. Eodem anno defuncto Cedda Herefordenſi epiſcopo Albertus ſucceſſit.

Rex Aethelulfus diem clauſit extremum.

ANno gratiæ.Dccclviij.defuncto papa Benedicto,Nicolaus ſedit in cathedra Romana annis.ix. menſibus duobus, & diebus viginti.

ginti. Eodem anno Aethelvvaldus Lichefeldenſis epiſcopus obiit, cui Hunbertus ſucceſſit.

ANno gratiæ. Dcclix. rex VVeſtſaxonum Aethelbaldus, ab errore ſupradicto recipiſcens, dimiſſa Iudetha nouerca ſua, cuius thorum fœdauerat, peracta pœnitentia, tempore, quo ſuperuixit, regnum cum pace & iuſtitia temperauit.

Corpus Innocentii papæ in Saxoniam tranſfertur.

ANno gratiæ. Dcclx. Dux Saxonum Leuculfus, corpus beati papę Innocentj, à Roma in Saxoniam tranſuexit.

Rex Aethelbaldus obiit

ANno gratiæ. Dcclxi. rex VVeſtſaxonum Aethelbaldus, anno regni ſui. v. morte eſt immatura præreptus, & apud Scireburniã, regio ſchemate ſepultus. Succeſſit ei in regnum frater eius Aethelbertus, qui VVeſtſaxoniam, Cãtian, Eſtſaxiam, & Suthſexiam, ſub ſuo dominio mancipauit. In diebus autem illius, magna Danorum multitudo per occeanum aduenies, Ventam ciuitatem hoſtiliter ſpoliauit. Quibus cum ingenti præda ad naues reuertentibus, comes Hamtunenſis Oſricus, & Comes Berrucenſis Aethelulfꝰ, viriliter occurrentes, multos ex eis trucidabant, cæteris per fugam elapſis, Eodem anno defuncto Rethuno Legeceſtrenſi pontifice, Aldredus in epiſcopatum ſucceſſit.

De ſancto Svvithuno epiſcopo.

ANno gratiæ. Dcclxij. ſanctus Svvithunus Ventanæ ciuitatis epiſcopus migrauit ad dominum. Hic vir ſanctus, dum adhuc viueret, multarum eſſet poſſeſſor virtutum, præcipuè tamen clemẽtia, & humilitate polebat. Contigit autem tempore quodam, hunc dei famulum, ad pontem Ventanæ vrbis, cum operarijs forte ſedere, vt ſuæ inſtantia præſentiæ deſidiam laborantium prouocaret. Et ecce per pontem commeabat in vrbem fœmina cauſa commercij, ferens oua, ad quam proſilientes vndique operantes, vt mos eſt hominibus illius generis acceſſu petulanti, omnia ad vnum oua cõfringunt. Cumque factum vituperabile, muliere conquerente, ad aures pij pontificis peruolaſſet, & illius pauperculæ fœminæ damnũ ſuſpiraſſet, motus clementia mentis, ſignum crucis ſuper oua confracta faciens, omnium fracturam conſolodauit ouorum. De humilitate quoque beati viri hoc memoria dignum eſt, quòd quotieſcumque nouam eccleſiæ fabricam, dedicare debebat, eò quamuis iter longum eſſet, non equo, vel vehiculo, ſed pede impiger contẽdebat. Et ne id ab imperitis ridiculo haberetur, vel à ſuperbis pro iactantiæ vitio notaretur, viſibus hominũ abductus, nocturnus viator iter facere conſueuit. Solitariæ ſanctitatis amator, nulla pompa

bona

bona ſua proſtituenda putabat. Tandem verò vitæ præſenti valefacturus, pontificali diſtrictione præcepit domeſticis, vt extra eccleſiã cadauer ſuum humarent, vbi & prætereuntium pedibus, & ſtillicidijs ex alto rorantibus foret obnoxium. Succeſſit ei in epiſcopatu Ealſerthus, in rebus eccleſiaſticis ſufficienter eruditus, qui vices anteceſſoris aliquanto tempore prudenter exegit.

Dani hyemauerunt in Thaneta inſula.

ANno gratiæ. Dcccl xiij. pagani hyemauerunt in Thaneta inſula, firmumque pacis fœdus cum Cantuarienſibus pepigerunt. Sed more vulpino de nocte erumpentes ex caſtris, totam orientalẽ Cantiæ plagam depopulati ſunt, & ad naues cum ſpolijs reuertuntur.

ANno gratiæ. Dcccl xiiij. Humbertus Lichefeldẽſis epiſcopus diẽ clauſit extremum, cui Kineferthus in epiſcopatum ſucceſſit.

De ſancto Euſebio & Pontiano.

ANno gratiæ. Dcccl xv. corpora ſanctorum Euſebij & Pontiani, dono Nicolai papæ ad Gallias tranſlata, & in monaſterijs voto religioſorum ſancto Petro collatis, honorificè tumulantur.

Rex Aethelbertus defunctus eſt.

ANno gratiæ. Dcccl xvi. defuncto rege VVeſtſaxonum Aethelberto, frater eius Aethelredus regnauit pro eo quinque annis. Quo etiam tempore, magna Danorum claſſis in Angliam veniens, in regione orientalium Anglorum hyemauit, vbi & maxima pars eorum qui pedites erant equeſtres effecti ſunt.

Adrianus papa.

ANno gratiæ. Dcccl xvij. Adrianus papa, poſt Nicolaum, ſedit in cathedra Romana annis quatuor. Eodem anno Danorum nefandus exercitus, in die omnium ſanctorum, ab orientalibus Anglis ad Ebor. ciuitatem migrauit. Quo etiam tempore, maxima inter Northanhumbros diſcordia excitata, populus regem ſuum legitimum, Oſbertum à regno expellentes, tyrannum quendam nomine Ellã, non de proſapia regali genitum, ſuper regni apicem extulerunt. Sed conſilio diuino, aduenientibus Danis, Osbertus & Ella, pacem fecerunt inter ſe, pro vtilitate communi. Qui deinde iunctis viribus copioſis, vrbem adeunt Ebor. Quibus aduentantibus pagani fugam cõfeſtim arripiunt infrà vrbis mœnia, ſe defendere decernentes. Quos reges Chriſtiani inſequentes, & acerrimum in hoſtes impetum facientes, vrbis mœnia ſubuerterunt. Tandem ingreſſi ciuitatem, pugnam contra paganos, ſibi nimis damnoſam, commiſerunt. Nam in illa pugna ceciderunt reges Osbertus & Ella, & cum eis. viij. Conſules, in die palmarum, cum turbarũ multitudine copioſa. Deinde nefandiſſimi victores Dani, totam Northanhumbrorum prouinciam vſq; ad oſtium Tynæ fluminis depopulantes, patriam

patriam ſibi, victis hoſtibus, ſubdiderunt. Tunc regibus Northanhumbrorum interfectis, Egbertus quidam genere Anglic⁹, ſub Danorum poteſtate regnum adeptus, illud ſex annis guberuauit. Eodē anno Alfſtanus Scireburnenſis antiſtes, diem clauſit extremū. Qui temporibus regum occidentalium Saxonum, Egberti & filij eius Aethelulfi, magnæ in regno potentiæ, & ingentis conſilij fuit, dum prædicto regi Egberto Cantuaritas, & Anglos orientales bellicis laboribus ſubiugauit. Contra Danos quoque, qui tunc primo inſulam infeſtabant, regis Aethelulfi ſæuitiam exacuit, ipſe ex fiſco pecuniam accipiens, ipſe exercitum componens, Martijs fœlix euentibus, contra hoſtes bella plurima conſtanter peregit. Potentiā quoque ipſius, ex hoc quilibet cognoſcere poterit, quòd regem Aethelulfum à Roma reuertentem à regno arcuerit, ſtatuto filio eius Aethelbaldo rege pro eo, donec patrem cum filio in ſortem regni regredi pateretur. Reliquit autem eccleſiam ſuam, quam annis rexerat quinquaginta, prædiuitem in prædijs vndecumque adquiſitis Et cum eſſet cupiditate præferuidus, erat tamē liberalitate præcipu⁹. Sepultus eſt apud Scireburnam, in eccleſia cathedrali.

Rex Aelfredus vxorem duxit.

ANno gratiæ. Dcccl xviij. Aelfredus, frater Aethelredi regis, iuuenis admirandæ probitatis, vxorem duxit de regali genere Merciorum, filiam ſcilicet Aethelredi Comitis Gannorum, qui cognominabatur Ouchel, quod latinè grādis ſonat. Mater verò eius Eadburga dicebatur, de nobili genere regum prædictorum. Puella verò, quam deſponſauerat, Alſwitha dicebatur. Eodem anno ſæpedictus Danorum exercitus Northanhumbros deſerens, Snotingehā adijt, & ibidem hyemauit. Snotingeham autē Britannicè Tingnobant dicitur, latinè verò domus ſpeluncarum. Eurhredus quoque rex Merciorum, audito eorum aduentu, nuncios ad regem occidētalium Saxonum Aethelredum, & ad fratrem eius Aelfredum, direxit, ſuppliciter auxilium poſtulantes, quo poſſent deo & hominibus paganorum inuiſum exercitum expugnare. Qui protinus vndique immenſo exercitu congregato, Merciorum regem aduenit, & vſque ad Snotingeham bellum quærentes vnanimiter peruenerunt. Cumque pagini arcis tuitione muniti, prælium conſerere denegarent, & Chriſtiani muros confringere non ſufficerent, pace inter Mercios & Paganos ad tempus compoſita, ſinguli ad propria ſunt reuerſi. Eodem tempore, oratorium ſancti Andreæ apoſtoli, Kimeſiæ ab Alvvino VVigor. epiſcopo conſtructum, & dedicatum

dedicatum est. Tunc Cometa apparuit manifestè.

ANno gratiæ Dcccl xix. præfatus paganorum exercitus, ad Northanhumbros denuò transiens, Eboracum petijt ciuitatem, & ibidem hyemauit.

ANno gratię Dcccl xx. applicuerunt in Scotia Danorum innumera multitudo, quorũ duces fuerunt Hinguar & Hubba, diræ peruersitatis homines, & fortitudinis inauditæ. Qui totius fines Anglię in exterminiũ iadducere conantes, pueros & senes quosq; sibi obuios iugulabant, matronasq; sanctimoniales, seu virgines ludibrio tradendas mandabant. Cumq; per omnes regnorũ fines tanta tyrannorum immanitas disseminata fuisset: Ebba sancta Collinghãmensis cœnobij abbatissa, metuens ne & ipsa, cui solicitudo regiminis & cura pastoralis cõmissa fuerat, cum sibi subiectis virginib⁹ ludibrio traderetur paganorum, vt pudicitiã amitteret virginalẽ, conuocatis sororibus in capitulũ vniuersis, in hanc vocem prorupit dicens. Aduenerunt nuper (inquit) ad partes nostras pagani nequissimi, & totius humanitatis ignari, qui loca regionis hui⁹ singula perlustrantes, nec sexui muliebri, nec paruulorũ quidẽ parcentes ætati. Ecclesias & personas ecclesiasticas destruũt, fœminas sanctimoniales prostituunt, & obuia sibi quæq; conterendo consumunt. Itaq; si consilijs meis adquiescere decreueritis, spem certam de clemẽtia diuina concipio, quòd & barbarorum rabiem effugere valebimus, & perpetuæ virginitatis pudicitiam custodire. Cui cum vniuersa virginum congregatio, certis promissionibus spospõdisset, sese maternis velle in omnibus obtemperare præceptis, illa admirandæ animositatis abbatissa, palam cunctis sororibus exemplum castitatis præbẽs, non solum sanctimonialibus illis proficuum, verumetiam omnibus succedentibus, & successuris virginibus æternaliter amplectendum, arepta nouacula nasum propriũ cum labro superiori ad dẽtes vsq; præcidens, horrendũ de se spectaculũ astãtibus præbuit vniuersis. Quod factũ memorabile, cũ cõgregatio tota vidẽs admiraretur, simili de se opere à singulis perpetrato, materna sunt vestigia insecutæ. Et his ita gestis, cũ mane crastinũ illuxisset, superuenerũt tyranni nequissimi, vt fœminas sanctas & deo deuotas ludibrio traderẽt, simul & ipsum monasteriũ spoliatũ ignibus cõcremarent. Sed conspicientes abbatissam illã, & sorores singulas tam enormiter mutulatas, & in suo sanguine, à planta pedis, vsq; ad verticem tabefactas, cũ festinatione recesserunt de loco illo, dum nimis longũ sibi videretur,

De admirabili facto sanctæ Ebbę abbatissę

vel ibidem etiam per breue temporis ſpacium demorari. Sed inde recedentes duces prædicti, præceperunt ſatellitibus ſuis nefandis, vt iniecto igne, monaſterium cum omnibus officinis, & ipſis ſanctimonialibus concremarent. Sicque executione completa à miniſtris iniquitatis, ſancta abbatiſſa & omnes cum illa virgines ſanctiſſimæ ad martyrij gloriam peruenerunt.

De multorum deſolatione cœnobiorum.

THis ita geſtis, velificauerunt infideles nequiſſimi per maris littus ſurſum, quæque ſibi obuia igne depopulantes, & ferro. In hac quoque perſecutione diabolica, deſtructa referuntur nobiliſſima monaſteria, in margine maris ſita, id eſt, cœnobium Lindiſſarnenſe monachorum, in quo tunc ſedes erat cathedralis, quam beatus antiſtes Cuthbertus ſacra ſui corporis præſentia decorauit. Cœnobium etiam Tynemuenſe ſanctimonialũ, Gyrvvienſe monachorum & VViremuthẽſe, in qnibus Beda presbyter legitur educatus. Streneſhalenſe ſanctimonialium, quod Hilda abbatiſſa beatiſſima fundauit & multas in eo virgines congregauit. Et ſic nefandi duces, per pagum Eboracenſem tranſitum facientes, eccleſias, ciuitates, & villas combuſſerunt, homines cuiuſcunque ſexus & ætatis, cum ſpoliis, & iumentis funditus deleuerunt. Deinde ſurſum per flumen Humbri nauigantes, conſimili ibidem rabie ſæuiebant. Indeque progreſſi, cuncta cœnobia in paludibus ſita monachorum ac virginum, interfectis habitatoribus deſtruxerunt. Horũ autẽ nomina cœnobiorũ ſunt, Croulãdia, Thorneia, Rameſeia, Hamſtede, quod nunc burgũ ſancti Petri dicitur, cum inſula Eliẽſi, & cœnobio olim famoſiſſimo fœminarũ, in quo ſancta virgo & regina Aetheldreda abbatiſſæ officiũ multis annis laudabiliter adimpleuit.

De cauſa martyrii beati Eadmundi regis.

NVnc ergo quoniam in perſecutione iſta, glorioſus rex, & martyr Eadmũdus gladijs iniquorũ Hinguaris & Hubbæ fratrum interfectus occubuit, dignum eſt hoc in loco, referre tanti cauſam martyrij, & vnde duces prædicti occaſionem nacti fuerunt regẽ piiſſimum nece adeò crudeliſſima condemnare. Erat igitur in diebus non longè præteritis, in regno Danorum vir quidam de ſtirpe regia illius gentis progenitus, nomine Lothbrocus. Hic cum duos filios, Hinguarẽ ſcilicet & Hubbam, ex vxore genuiſſet, quadam die cum accipitre ſolus breuem nauiculam ingreſſus, vt in inſulis maris & terræ vicinis, anates & auiculas alias aucuparetur: ſubita tempeſtate ſuborta, intra maris latitudinem raptus, diebus aliquot cum noctibus, huc illucque deiectus grauiter vexabatur.

Qui tan-

Qui tandem plurima maris pericula perpessus, in Angliam proiectus est, & in prouincia orientalium Anglorum, quæ Northfolke ab incolis dicitur, apud Redham villã applicuit. Qui fortè ab hominib' regionis, cum accipitre solus inuentus, regi Estanglorum Eadmundo pro miraculo præsentatur. Et ab ipso rege propter elegantissimam corporis formam, cum honore receptus, aliquandiu in curia eius remansit. Et quoniam lingua Danorum Anglicanæ loquelæ vicina est, Lothbrocus regi narrare cœpit, quo casu in Angliam proiectus fuisset. Placuerunt itaque Lothbroco, in rege Eadmundo morum plenitudo, & militiæ disciplina quamplurimum, simul & curialitas astantium ministrorum, quos regalis industria in omni rerum ornatu & schemate verborum pleniter informauit. Ad hanc quoque Lothbrocus morum disciplinam prouocatus, rogabat regẽ propensius, vt sibi liceret in eius curia demorari, vt regijs posset plenius instrui disciplinis, Cumque rex Eadmundus petitionem eius clementer exaudisset, iunxit se Lothbrocus venatori regis nomine Berno, vt artem venatoriam, in qua fuerat eruditus ad plenum cum ipso frequentaret. Erat enim tam in aucupatione, quàm in venatorio exercitio gratiosus, vnde in auibus simul ac bestijs capiendis, pro voto sibi omnia succedebant. Capiebat quicquid volebat, & mensam regis delicatissimis ferculis persæpe ditabat, Et cum fuisset à rege, pro vt eius gentilitas permisit, dilect', cœpit venator regis, ei graiter inuidere, pro eo quòd in artibus prædictis ipsum in omnibus superabat. Et mortali inuidia contra Lothbrocum succensus, quadam die dum venatum pariter irent, furtiuo impetu in eum facto, ipsum nequiter interfecit, & in densitate nemoris interfectum abscondit. Quo facto, recessit venator nequissim', & canes cornicando ad se vocauit Nutrierat autem Lothbrocus leporarium quendã, in curia regis Eadmundi, qui ipsum vt fieri solet, multum dilexit, & venatore cum cęteris canibus recedente, ille solus cum corpore domini sui remansit. In crastino quoq; cum rex sederet ad mẽsam, & inter cæteros cõmilitones Lothbrocũ non vidisset, quæsiuit propensius à ministris, quid de illo actum fuisset. Cui respondens venator Bernus, dixit, quòd die hesterna, cũ de venatu domũ rediret, ipse remansit in sylua post eum, & quòd eũ postea non viderit profitetur. Sed vix verba compleuerat, & ecce leporarius, quẽ nutriuerat Lothbrocus regiam domũ ingressus omnibus, & maximè regi adulante cauda applaudere satagebat. Quẽ rex cum vidisset, astantibus dixit.

Ecce (inquit) canis Lothbroci aduenientis, dominum ſuum venientem præuenit. Et præ gaudio rex canem diligenter pauit, ſperãs per eum, eius dominum aduenturum, ſed proh nihil expectabat. Nam ilico cum leporarius ſatiat⁹ fuiſſet, reuerſus eſt ad dominum ſuum, & iuxta corpus eius conſuetas excubias celebrauit. Qui iterum poſt triduum, fame illum compellente, ad menſam regis ingreſſus denuò vt reficeretur, rex vehementer admirans iuſſit inſequi veſtigia canis ſi recederet ab aula, & diligenter quò pergeret explorare. Factum eſt à miniſtris, vt eis à rege fuerat imperatum. Et canem recedentem ſubſequẽtes, ad Lothbroci corpus exanime ſunt perducti. Cumque regi declarata hæc fuiſſent, perturbatus eſt vehementer, & iuſſit vt corpus ſepulturæ honeſtius traderetur.

Depopulata Eſtanglia, ſtrages hominũ ſit ſecuta.

TVnc rex Eadmundus, diligenti de morte Lothbroci facta inquiſitione, Bernum venatorem de opere nefando conuicit. Et iuſſit à militibus de curia ſua adiudicari, ac legis peritis, quid de homicida foret agendum. Ac omnes pariter in hoc conſenſerunt, vt venator in illa nauicula, in qua ſæpedictus Lothbrocus in Angliam applicuit, poneretur, & in medio maris ſolus ſine omni inſtrumento nauali dimiſſus, probetur, ſi illum deus velit à periculo liberare. Itaque venator, iuxta quod ſentẽtiatum fuerat, in profunditatem maris dimiſſus, poſt dies paucos in Daniam eſt proiectus. Qui cum à portuum cuſtodibus inuentus fuiſſet, cognouerunt nauiculam Dani, quòd in illa dominus illorum Lothbrocus conſueuerat aucupari, & perduxerunt eum ad Hinguarẽ & Hubbam filios Dani, in Anglia interfecti, viros potentes & crudeles, qui continuò adhibitis tortoribus, exegerunt à Berno, quid de patre eorum, qui in illa nauicula ab eis fuerat ſubtractus, actum fuiſſet. Bernus quoque grauiter, & diu diuerſis afflictus tormentis, fingens mendacium, dixit, quòd pater eorum, cum caſu applicuiſſet in Angliam, à rege Eſtanglorum Eadmundo inuentus, ipſo iubente fuerat interfectus. At illi prorumpentes in fletum amariſſimum, de morte patris ſui inconſolabiliter perturbati, iurauerunt per omnipotẽtes deos ſuos, quòd mortem illam non relinquerent impunitam. Bernum quoque venatorem, qui in nauicula patris ſui aduenerat, conſtituerunt ductorem ſuum, vt ſe in regem Eadmundum vindicarent. Ac deinde congregato exercitu copioſo, cum .xx. millib⁹ armatorum mare ingreſſi verſus regionẽ orientalium Saxonũ, vela direxerunt & arma, vt ſe in regem Eadmundũ de morte illa penitus inſontem vltũ irẽt.

Verum

Veruntamen ventis in contrarium classem impellentibus,in Scotia apud Berwic super Tuedam compulsi sunt applicare,vbi præscriptam depopulationem inchoantes,sçuiendo vbique,tandem ad Estangliam peruenerũt. Et apud villam,quæ Thedforde dicitur, castrametati,quoscumque inuenerunt ibi viros ac mulieres, in ore gladij peremerunt. Denique cum ibidem tyrannus Hinguar nequissimus,ex multitudine interfectorum, suam aliquantulũ rabiem exaturasset,quosdam plebeios aduocat, quos gladio suo iudicabat indignos,atque vbi rex eorum tunc temporis vitam duceret, solicitus inuestigat. Fama namque ad eum peruenerat, quòd pijssimus rex Eadmundus viribus & armis esset strenuus, ac in omni corporis dimensione simul & proceritate incomparabilis.Quocirca festinabat,quos circumquaq; reperit,neci tradere,ne multo stipatus militum agmine ad patriæ defensionem sufficere potuisset. Morabatur autem eo tẽpore gloriosus rex, & futurus martyr,Eadmũdus in villa regia,quę Hegleſduna dicebatur, à qua & sylua,quę vicina est, eodem nomine appellatur,vt à vulgo acceperat prędo nequissimus. Vnde accito ad se dolosè de commilitionibus vno, eum direxit ad regem mandans, vt cum eo thesauros diuidat & paternas diuitias, sub ipso regnaturus. Sed nimis fraudulẽter Hinguar thesauros exigebat,qui clementissimi regis caput potius quàm pecunias sitiebat. Miles igitur, cùm volatu citissimo ad regem Eadmundum peruenisset,in hunc modum ora laxauit.

De nuncio Hinguaris ad regem Eadmundum missо.

Dominus meus vbique metuendus Hinguar, rex Danorum inuictissimus,ad hanc patriam hyematurus aduenit.Cuius potentiæ si aspernator extiteris,& vita indignus & regno iudicaberis. Et sic omnia quæ sibi imposita fuerat,vt prædiximus,cùm regi per ordinem retulisset,pijssimus rex Eadmũdus alto cordis dolore ingemuit,& aduocato Humberto Helmhamensi episcopo, consilium quæsiuit ab ipso dicens. O serue dei viui Humberte, & dimidium animæ meæ,ecce aduentus barbarorum imminet inimicorũ, qui dulcem patriam,cum suis habitatoribꝰ, iam pro parte desolatam, quod residuum est à nostrorum memoria successorum funditus delere conantur. Sed ecce me occũbente, vtinam subiectus mihi populus viuus euadere posset.Nam ego pro amore regni temporalis,vel lucro præsentis vitæ,non me subijciam tyranno gentili,cum pro gente moriens & patria miles, possem fieri signifer regis æterni. Cui antistes. Quos rex (inquit) mihi dilectissime optas patriæ su-

perſtites habere, niſi fugæ præſidio præcauerítis, aderunt confeſtim proditores nefandi,qui te cum tibi ſubiectis auferre de medio conabuntur.At rex clementiſſimus.Hoc eſt(inquit)quod votis omnibus antepono, ne ſuperſim meis fidelibus & chariſſimis amicis, quos furtiuè pirata perdidit truculentus.Et quidem ſuggerísvt gloriæ noſtræ crimen inferam, quí nunquam militíæ probra hucuſque ſuſtinui. Eſt mihi quoque ſuper hoc arbíter rex cœleſtis, quòd nullus me barbarorum metus à charitate Chriſti ſiue viuum,ſiue mortuum ſeparabit.Tunc conuerſus ad nuncium beatiſſimus rex Eadmundus,qui ab Hinguari impiſſimo fuerat deſtinatus,madefactus (inquit) cruore meorũ mortis ſupplicio dign° exiſteres.Sed Chriſti mei exemplum imitatus,ſi ita contigerit, pro ipſo libenter mori minimè pertimeſco. Rediens ergo ad dominum tuum feſtinus,mea illi reſponſa perferto.Theſauros quoque noſtros, quos nobis contulit diuina clemẽtia ſiue diuitias, ſi potẽter ſurripias,me tamen tuæ infidelitati non ſubijcies.Honeſtum eſt enim,perpetuam defendere libertatem,ſimulque fidei puritatem,pro quib° etiam, ſi neceſſe eſt, occumbere non inutile reputamus. Igitur,vt cœpit tua ſuperba feritas, poſt famulos regem iugula, quoniam hæc videns rex regum, me in cælum tranſferet æternaliter regnaturum.

De prælio inter regem Eadmundũ & Hinguari commiſſo.

REcedente itaque nuncio truculento,rex Eadmundus iuſſit commilitones ad arma conuolare, aſſerens,dignum pro fide pariter pugnare & patria, ne deſertores militiæ ſe eſſe, & delatores populi probarentur.Igitur ad inſtantiam Humberti epiſcopi,ac nobilium viirorum,& comilitonum ſuorum, animatus beatiſſimus rex Eadmundus,cum toto exercitu,quem habere potuit,audacter proceſſit in hoſtes,& non longè ab vrbe,quę Thedforde appellatur,contra aduerſarios ſibi obuiam venientes graue certamen, ac nimis vtrobique damnoſum commiſit. Nempè cum à mane diei vſque ad veſperam mutua ſe nece proſtrauiſſent, & pro nimia interfectorum multitudine ac ſanguine locą certaminis rubuiſſent, piſſimus rex Eadmundus,non ſolum ex ſtrage commilitonum ſuorum pro patria gente & fide Ieſu Chriſti decertantium,quos iam martyrio coronatos agnouit, condolebat, verum etiam pro nece barbarorum infidelium ad inferni barathrum detruſorum nimis amarè lugebat. Recedentibus itaque primitus de loco funeris paganis, beatiſſimus confeſſor Chriſti,rex Eadmundus,cum reliquijs commilitonũ ſuorum,qui ſuperſtites erant, ad Hegleſdune villam regiam profectus,

immuta-

mmutabiliter ſtatuit in animo ſuo, ſe nunquam de cætero contra barbaros pugnaturum, Sed hoc ſolummodo dixit, ſibi fore neceſſarium, vt ſolus moreretur pro populo, & non tota gens periret.

De paſſione beati Eadmundi regis & martyris.

HInguar igitur, cum de ſtrage, ſuis illata, inconſolabiliter anxiaretur, venit ad eũ apud Thedforde Hubba frater eius, qui iam Merciam totam depopulauerat, cum .x. millibus armatorum, & ſic iunctis viribus, vt ſe vindicarent in ſanctum regẽ Eadmundum, caſtra mouentes ad Hegleſdunam villam, vbi rex beatiſſimus Eadmundus tunc erat, celeriter peruenerunt. Tunc tyrannus Hinguar iuſſit, circumcingi regem cum turba, ne quidem vnus ex omnibus elaberetur viuus. Sanctus itaque rex Eadmũdus, cum ſe ab hoſtibus vndique vallatum cognoſceret, de conſilio Humberti Helmhamenſis epiſcopi confugit ad eccleſiã, vt ſe membrũ Chriſti oſtenderet, & armis temporalibus proiectis, cœleſtia induit, humiliter patrem & filium cum ſancto ſpiritu deprecans, vt ſibi in paſſione conſtantiam largiretur. Igitur à miniſtris iniquitatis clementiſſimus rex Eadmũdus ab eccleſia truculenter extrahitur, loris diriſſimis coarctatus, & ſicut Chriſtus ante Pilatum præſidem, ita ducitur Eadmundus ante iniquum ducem, cupiens eius ſequi veſtigia, qui pro nobis immolatus eſt hoſtia. Quo iubente, ad arborem quandam, quę non multum aberat, religatus diutiſſimè flagellatur, multiſque modis illuditur. Sed inuictus athleta Chriſti Eadmũdus inter flagella Chriſtum ſemper inuocando flebilibus vocibus, tortores ſuos compulit in furorem. Et ad ipſum tunc arcubus, quaſi ad ſignum, ludendo, totum corpus eius telis confodiunt & ſagittis. Nec erat locus in corpore martyris vacuus, cui nouum poſſet imprimi vulnus. Nam ſicut hericius in cute denſis armatur ſpinis, ita corpus inuicti regis ſpiculis configitur ſagittarum. Cumque, nec ſic Hinguar carnifex truculentus ſanctum martyrem Eadmundum à fide Chriſti, & confeſſione trinitatis potuit ſeparare, vt ſuis iniquis perſuaſionibus præberet aſſenſum, protinus lictori mãdat, vt enſe cruento martyris caput præcidat. At lictor ſanctum de ſtipite truculenter auulſum, inter verba orationis, & confeſſionis Chriſti nominis, vnico ictu ipſum decapitando. xij. Kalen. Decemb. gratiſſimum deo holocauſtum, igne paſſionis examinatum, cum palma victorię, & corona iuſtitiæ tranſmiſit ad cælum. Corpus verò martyris miniſtri diaboli, capite truncatum, relinquentes, & in ſyluam cui Hegleſdune nomen eſt, aſportantes, inter denſa veprium fruteta proiecerunt. Adhuc enim laborabãt

laniſtæ iniqui,ne à Chriſtianis, quos paucos ſuperſtites reliquerant, corpus martyris ſepulturæ,vt decebat,cum capite traderetur. Didicerant namque Hinguar & Hubba,piratæ nequiſſimi,in ſylua iam dicta olim de medio ſublatum fuiſſe Lothbrocum patrem ſuum. Vnde falſa ſuggeſtione Berni venatoris,beato regi & martyri Ead mundo talionem reddere cupientes, in ſylua eadem caput eius ignominioſè proiecerunt, auibuſque cæli tradentes & beſtijs deuorandum. Paſſus eſt autem cum ſanctiſſimo rege Eadmundo comes eius indiuiduus Humbertus,Helmhamenſis antiſtes, qui regẽ eundem in regni faſtigium ſublimauerat, & conſtantia inuicti regis ad martyrium animatus,cum ipſo eſt regni cœleſtis poſſeſſor effectus.Sicque rege beatiſſimo ad cœleſtia tranſlato,pagani nimium gloriantes hyemauerunt in regione illa, expulſis paucis indigenis, qui ſuperſtites cladi præcedenti fuerunt. Eodem anno Ceolnothus, Cantuarienſis archiepcopus,diem clauſit extremum,cui ſucceſſit Aethelredus vir venerandus,& in rebus diuinis ſufficienter eruditus.

De inuentione capitis beati Eadmundi.

CVm igitur poſt martyrium beatiſſimi regis Eadmundi, fratres Hinguar & Hubba,deo odibiles, hyemale tempus in regione Eſtanglorum,prædis vacantes & rapinis, iam pro parte expleuerãt, venit ibidem ad eos Gytro quidam de regibus Danorum potentiſſimus,vt cum prædictis fratribus hyemaret. Superueniente itaque tempore vernali, omnes pagani ab Eſtanglia pariter receſſerunt. Quo audito,Chriſtiani vndecumque de latibulis erumpentes ſummopere ſatagebant,vt caput beati regis Eadmundi inuentum, reliquo corpori vniretur, & ſepulturæ corpus integrum,more regio,traderetur.Cumque omnes pari affectu ad id concurrerent, & ſyluas perluſtrando caput martyris diligenter quærerẽt, res contigit dictu mirabilis,& ſæculis inaudita. Nam cum caput quærendo inter ſyluas,& veprium denſitates, ſocij ad ſocios mutuis clamoribus patria lingua,vbi es,vbi es,interrogarẽt, caput martyris eadem lingua reſpondens dixit,her,her,her,quod latinè dicitur,hîc,hîc,hîc. Nec ceſſauit eadem repetendo clamare, quouſque ſingulos ad ſe perduxit. Vbi cum capite lupus,ingens & viſu horribilis, repertus eſt,qui caput ſacrum inter brachia complectens, beato martyri excubias impendebat.Aſſumentes itaque homines caput intrepidi,profuſis deo laudibus,ad ſuum corpus detulerunt,ſubſequente lupo illos vſque ad locum ſepulturę. Tunc caput corpori coniungentes in mauſoleo competenti,illa pariter conduſerunt. Quo facto,lupus dilectæ ſolitudinis

tudinis ſecreta petiuit. Cõſtructa eſt autem in eodem loco, pauperrimo opere, à fidelibus eccleſiola, vbi poſtea, per multa annorũ curricula corpus ſanctiſſimum requieuit. Paſſus eſt autem beatiſſimus rex & martyr Eadmundus, anno gratiæ Dcccl xx. anno ætatis ſuæ xxix. regni verò ſui anno. xvi. die. xij. Kalen. Decemb. feria ſecunda, indictione tertia, luna exiſtente viceſima ſecunda.

Vt corp⁹ beati Eadmũdi inuentũ fuerit incorruptum.

ELapſo deinde multorum interuallo annorũ, ſedatis penitus bellorũ incendijs, cœpit fidelium pietas reſpirare, qui in loco, vbi corp⁹ martyris requieuit, Hoxon nunc ab incolis nuncupato, viſis creberrimis miraculorũ ſignis, in villa regia, quæ lingua Anglorum Beodricheſvvorth, latinè verò Beodrici curtis ſiue habitatio nominatur, baſilicam permaximam conſtruxerunt, & ad illam ſanctum martyrem in magno tripudio tranſtulerunt. Sed mirum dictu contigit. Nam cum corpus martyris præcioſiſſimum ob ſpatium diuturni temporis putrefactum ab omnibus putaretur, ita integrum repertũ eſt & illæſum, vt non ſolum caput corpori redintegratum & compaginatum, ſed omnino nihil in eo vulneris, nihil apparuerit cicatricis, Sicq; deo dignus martyr Eadmundus, viuenti ſimillimus, ad locum memoratũ eſt tranſlatus, apparente in collo eius ſigno martyrij per gyrum, quaſi filo coccineo, ſicut teſtari ſolita fuit quædam beatæ recordationis fœmina, Oſvven vocata, quæ ad ſacrum martyris ſepulchrum, ieiunijs ſępe vacans & orationibus, per multa annorum curricula, reuulſo beati martyris mauſolæo, in cœna dominica, eius attondendo capillos, & vngues præcidendo. Quæ omnia diligenter colligens, & in capſella recondens, ſuper altare illius eccleſiæ ponere cõſueuit, vbi vſque in hodiernum diem, veneratione debita conſeruantur.

De tranſlatione epiſcopatus Dommocenſis vſq; ad Helmham.

EOdem anno obijt VVeremundus Dõmocenſis epiſcopus poſt quem tranſlata eſt ſedes illa apud Helmham, & pro duobus epiſcopis, quorum vnus ſedem habuit apud Dommoc, & alter apud Helmham, vnus eſt ordinatus epiſcopus nomine VVilredus, qui in eodem loco hos habuit ſucceſſores, Athulfum, Aelfricum, Theodredum, Aethelſtanum, Algarum, Alvvinum, Aelfricũ. Item Aelfricum, Stigandum, Aethelmum, Herſtanum.

Danorum exercitus Eſtangliam deſerens, VVeſtſaxoniã inuaſit.

ANno gratiæ. Dcccl xxi. ſupradictus paganorum exercitus orientales Anglos deſerens, & regnũ occidentaliũ Saxonum adiẽs, venit ad villã regiã, quæ **Radingum** dicitur, ad meridiẽ Thameſis fluminis ſitam, in pago videlicet Berrocenſi. Poſt quorũ aduentũ, die. iij.

duo

duo Comites eorũ cum multitudine copiosa armatorum exierũt ad prędãdũ, alijs interim vallũ facientib⁹ inter duo flumina, Thamesim scilicet, et Kenetã, à parte dextera eiusdẽ villę Quib⁹ Eadulf⁹ Comes Berrucensis cum suis, in loco qui **Anglefeld**, id est campus Anglorũ, dicitur, obuiauit, vbi acriter ex vtraque parte pugnauerunt, donec Comes vnus paganorum, cum maiori parte sui exercitus delet⁹, reliquis causam præbuit fugiendi. Sicque Christianis victoria potitis, post dies quatuor, Aethelredus rex, & frater eius Aelfredus, exercitu congregato, ad **Radingum** venerunt, cædendo, & prosternendo quoscumque ex paganis extra arcem inuenerunt. Tandem pagani ex omnibus portis erumpentes, totis viribus prælium cõmiserunt, vbi diu & acriter præliantes, Comitem Eadulfum peremerunt, & Christianos in fugam coëgerunt. Ex quo casu Christiani plurimum perturbati, conuenerunt iterum post quatuor dies ad pugnam, in loco qui **Aescesdune**, id est mons fraxini, dicitur, cum tota fortitudine quam habere potuerunt. Sed pagani in duas turmas se diuidentes, in vna duos reges Bascaium & Haldenum, in altera vero omnes Cõsules cum suis subditis ordinarunt. Quod cernentes Christiani, & ipsi se similiter in duas acies statuerunt, vnam regi Aethelredo, & alteram Aelfredo fratri suo committentes. Erat autẽ rex Aethelredus in tentorio missam audiens, vbi cum sæpius à suis inuitaretur ad certamen, constanter affirmauit se non recessurum priusquam presbyter missam compleuisset. Quæ fides, Christiani regis, multũ sibi profuit die illa. Erat autem in loco certaminis arbor quædã admodum breuis, circa quam hostiles acies cum ingenti strepitu concurrerunt. Cum autem diutius animosè nimis hinc inde pugnaretur, pagani diuino iudicio Christianorum impetum ferre non valẽtes, suorum maxima parte interfecta, ignominiosam arripuere fugam. Quo in loco duo reges paganorum Bascaius & Haldenus, multaque cum eis millia interempti, descendunt ad inferos ignibus perpetuis cruciandi. Ex altera verò parte, vbi cõsules fuerunt, & Duces contra quos pugnabat Aelfredus, frater regis, ceciderunt Cõsules Sidrac senex, & Sidrac iuuenis, Osbernus, Franeus, & Haroldus, cum alijs innumeris, & totus paganorum exercitus, cùm nocte sequente & die in fugam conuersus, per totam Aesscsdunæ planiem contritus est & dispersus. Conuenerunt iterũ post dies. †.xiiij. rex Aethelredus, & eius frater Aelfredus, contra paganos pugnaturi, iunctis viribus, ad Basingum. Quibus diu & acriter decertan-

†iiii.

tibus,

bus,pagani victoriam sunt adepti. Item duobus mensibus euolutis,rex Aethelredus & frater eius Aelfredus, apud Meretonam, cũ nefandis infidelibus diu pugnantes vicerunt, & paganos in fugam compulerunt. Sed illis demum reuertentibus contra Christianos, cum victoria recesserunt. In hac quoque pugna Hamundus Scireburnensis episcopus,martyrio coronatus est, cui successit Aethelhegus in episcopatum,vir in rebus ecclesiasticis eruditus.

De coronatione & genealogia Aelfredi regis.

EOdem anno rex occidentalium Saxonum,Aethelredus. ix. Kalen.Maij,diem clausit extremum.Quo,more regio,apud VVinburnam sepulto,Aelfredus frater eius,qui prius Romæ à papa Leone coronam susceperat & regiam vnctionem,totius regni illius, cũ summa omnium accolarum lætitia,gubernacula suscepit.Huius igitur regis genealogiam veteres ascendendo texentes, ad Christum vsque perduxerunt.Erat autem rex Aelfredus Aethelulfi Magni regis occidentalium Saxonum filius, qui fuit Egberti, qui fuit Alcumundi,qui fuit Eafæ,qui fuit Eoppę, qui fuit Ingilsi, qui fuit frater Inæ.Qui ambo fuerunt filij Kenredi, qui fuit Ceolvvaldi, qui fuit Cuthvvini, qui fuit Ceaulini, qui fuit Kenrici, qui fuit Cerdici. Iste primus ex Anglis in regno occidentalium Saxonum regnauit.Cerdicus fuit filius Elesæ, qui fuit Gevvisæ reginæ, de qua quidam Britonum genetis sibi nobilitatem vsurpant. Gevvisa filia fuit Gevvij, qui fuit VVingij, qui fuit Freavvini,qui fuit Frethegari, qui fuit Brẹndei, qui fuit Beldagi,qui fuit VVodeni.Huic veteres quartam feriam dedicauerũt, quam de nomine eius **Wodenesday**, id est, diem **VV**odeni nuncupabant. VVodenus fuit filius Frethevvold, qui fuit Freolaf,qui fuit Frethevvlf,qui fuit Finni, qui fuit Godulfi, qui fuit Getæ. Hunc veteres olim gentiles pro deo venerabantur, cuius Sedulius, poëta eximius,in paschali carmine mentionem faciens,ait.

Cum sua gentiles studeant figmenta poetæ
Grandisonis pompare modis,tragicoque boatu,
Ridiculoúe Getæ,seu qualibet arte canendi.

Geta igitur fuit filius Teathvvij, qui fuit Beau, qui fuit Selduæ, qui fuit Seaf. Iste vt ferunt, in quandam insulam Germaniæ,Scandalin nomine,de qua Iordanus Gothorum historiographus loquitur, fuit appulsus,in naui sine remige puerulus,posito ad caput eius frumenti manipulo, quem patria lingua Seaf dicimus, Gallicè verò Garbam, dormiens inuentus est. Hac ergo de causa Seaf appellatus est,

latus est,& ab hominibus regionis pro miraculo exceptus,& sedulò est nutrit'.Qui adulta ætate regnauit in oppido, quod tunc Slasvvic,nunc verò Haithebi appellatur. Est autem regio illa vetus Anglia nuncupata,vnde Angli in Britanniam venerunt, inter Gothos & Saxones constituta. Seaf quoque fuit filius Heremod, qui fuit Itermod,qui fuit Hathræ, qui fuit VValæ, qui fuit Bedvvij,qui fuit Sem,qui fuit Noæ,qui fuit Lamec,qui fuit Matusalę,qui fuit Enoch, qui fuit Iareth,qui fuit Malalehel,qui fuit Cainan,qui fuit Enos,qui fuit Seth,qui fuit Adam,qui fuit dei.

De annis puerilibus Aelfredi regis.

AElfredus igitur in annis puerilibus, ingenti patris sui & matris amore,super omnes fratres suos, & quod potissimũ erat,ab omnibus in regno multum diligebatur, vnde & in regia semper curia inseperabiliter nutriebatur.Erat enim cunctis fratribus suis, forma decentior,vultu serenior.Quocirca verbis,& moribus gratiosior apparebat.Veruntamen parentum ac magistrorum suorum incuria, vsque ad annum ætatis suæ duodecimum illiteratus permansit.Saxonica tamen poëmata die noctuque solers auditor,& recitator docilis,memoriter retinebat.In arte venatoria,aucupatoria,inque omnium peritia,& fœlicitate incomparabilis,sicut & in alijs donis fuit. Cum verò mater eius die quadã,sibi,& fratribus suis quendam Saxonicum metricæ artis librum,quem manu tenebat,ostenderet, ait illis. Quis vestrum citius discere poterit codicem istum, dabo ei illum.Tunc Aelfredus principalis literæ libri illius pulchritudine illectus,matri respõdit.Verene(inquit)dabis librum illi ex nobis, qui citius illum intelligere,& coram te poterit recitare? Et illa,dabo(inquit).Tunc ille librum tollens,magistrum adijt,legit,& ad matrem rediẽs,illum memoriter recitauit.Deinde,vsu assiduo sine intermissione,psalmos Dauidicos, & orationes in vno libello conscriptos, & in sinu suo, gratia deuotionis,impositos, inseperabiliter circumducens,assiduè ruminabat.Audierat namque à magistro, quòd rex illiteratus sit quasi asinus coronatus.Sed cum in floreiuuentutis cõstitutus,cerneret legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ,& illum ducentem captiuum in legem peccati,sæpissimè in gallicantu, & horis matutinalibus, clam de strato surgens, ecclesias & sanctorum reliquias,orandi gratia,visitabat,ibique diu in oratione prostratus,dei misericordiam implorabat,vt mentem eius in amorẽ suæ dilectionis, per aliquam corporis infirmitatem, quam sustinere posset,corroboraret, non tamen ita, vt in rebus humanis indignus vel inu-

vel inutilis appareret. Cumque hæc diutius in magna mentis deuotione, à domino poſtulaſſet, poſt aliquãtulum temporis interſtitiũ, dei munere, fici dolorem incurrit. In quo diu & ægre per multos laborans annos, de vita etiam deſperabat.

Quomodo rex Aelfredus ab vna ægritudine, in aliam inciderit grauiorem.

Vodam verò tempore, cùm inſtinctu diuino Cornubiam gratia venandi veniret, & ad eccleſiam quandam orandi cauſa diuerſiſſet, in qua ſanctus Guerijr, ſanctuſque Neothus degebant, diu tacita in oratione proſtratus, dei clementiam precabatur, quatenus moleſtias infeſtãtis incomodi qualicũq; infirmitate leuiori permutaret, ita tamen quòd illa in corpore exterius non appareret, ne ab hominib⁹ deſpectior haberetur. Finita quoq; oratione, cœptum iter arripuit, & non multo poſt tẽpore, vt fuerat deprecatus, ab illo dolere penitus eſt abſolutus, & ad perfectũ diuina largitate curatus. Sed illa infirmitate remota, alia multo moleſtior, affect⁹ ſcilicet nuptiarum illũ inuaſit, quæ à .xx. ætatis ſuæ anno vſq; ad quadrageſimũ quintũ, ipſum inceſſabiliter fatigauit. In hoc quoq; tentationũ turbine, nati ſunt ei filij & filiæ de ſupradicta regina ſua, nomine Alſvvitha, qui hoc ordine generantur. Primogenita eius filia, Aelfleda dicebatur, quæ aduenìente matrimonij tẽpore Aethelredo Mercio-rum Comiti copulatur. Deinde natus eſt filius, nomine Eadvvard⁹, eidẽ regi, qui poſt patrẽ Angliæ monarchiã gubernauit. Tertio loco nata eſt ei filia, vocabulo Aethelgina, quæ monaſticæ diſciplinæ regulis conſecrata, habitũ religionis ſuſcepit. Eadvvardus & † Ethelvvardus, ſemper in curia regis educati, pſalmos & libros Saxonicos ſtudioſè docebantur. Ethelvvardus omnibus iunior, cum alijs nobilibus regionis, literali ſcientiæ applicatus eſt diligenti cura parentis, vt antequam aptas humanis rebus & artibus vires haberet, liberalibus ſtudijs traderetur.

† Aelfredus

De moribus & ſapientia Magni regis Aelfredi.

REx denique Aelfredus, inter bellorum diſcrimina, & frequentia præſentis vitæ impedimenta, inter continuas corporis infirmitates, & paganorum infeſtationes, cœpit regni negotia diſponere, omnem venandi artem exercere, aurifices ſuos & artifices, falconarios & accipitrarios erudire. Aedificia ſupra omnem anteceſſorum ſuorum conatum, venerabiliora ac nobiliora, nouo ſuo ingenio, conſtruere ſatagebat. Miſſam quotidiè cum horis diurnis curabat audire, pſalmos & orationes amare, elemoſynas dare. Francigenæ, & alij multi ex regionibus longè poſitis, ſponte ſeſe ſuo dominio ſubdiderunt, eo quòd omnibus eſſet amabilis & affabilis, iucundus, & in rerum diſciplina perſcrutator incomparabilis, aduenas omnes &

peregrinos, nobiles & ignobiles, ſicut propriam gentem, iuxta ſingulorum dignitatem, honorabat, regebat, & pecunijs ſimul & poſſeſſionibus ampliabat. Comites verò, & barones, ac milites, miniſtros, & familiares, admirabili charitate diligebat: filios eorum, qui in regio nutriebantur palatio, non minori quã proprios dilectione applectens, moribus informare, literis imbuere non deſinebat. Et hæc de moribus eius dicta ſufficiant.

De bellis laborioſis Aelfredi regis.

NVnc autem laborioſa regis bella expedire cupientes, hoc primò dicendum eſt, quòd expleto menſe, ex quo regnare cœpit, in monte VViltun appellato, qui eſt in meridiana ripa fluminis Guilonis, de quo, prouincia illa Guiltoſcira nuncupatur, cum paucis & nimis inæquali numero bellatorum contra paganos dimicauit. Nã anno præterito, nouem attriti prælijs nobiles regionis illius in Auſtrali parte Thameſis fluminis fuerũt, exceptis equitationibus multis, quas proceres cum populis ſibi ſubiectis fecerant neceſſitate cõpulſi. Vnde ipſis nimis debilitatis, Dani victoria potiuntur. Sed poſt hanc victoriam, pagani ad vrbem Londini profecti, hiemauerunt ibidem. Cum quibus etiam rex Merciorum Burhredus amicabiliter componens, pecunia indutias impetrauit.

Herifredus VVygor. epiſcopus libros dialogorũ tranſtulit.

ANno gratiæ. Dcccl xxij. gens Northanhumbrorum regem ſuum Egbertum, & archiepiſcopum Vlferum expulerunt à regno. Qui expulſi, regem Merciorum Burhredum petierunt, & ab ipſo honorificè ſunt recepti. Eodem anno Kinebertus Lichfeldenſis epiſcopus diem clauſit extremum, cui Tunbertus ſucceſſit. Quo etiam anno Alvvino VVigornienſi epiſcopo Herefridus ſucceſſit, qui. vij. idus Iunij ab Aethelredo Dorobernenſi archiepiſcopo munus conſecrationis ſuſcepit. Hic ad petitionem regis Aelfredi, libros dialogorum beati papæ Gregorij, in linguam Saxonicam tranſtulit eleganter. Eundem poſtea epiſcopum rex Aelfredus, & Plegmũdum Cantuarienſem archiepiſcopum, Aethelſtanum Herefordenſem, & VVerebertum Legeceſtrenſem antiſtites, viros optimè literatos, ad ſe vocans, multis eos donarijs honorauit, vt eum in diſcẽda literarum ſcientia adiuuarent. Legatos præterea ad Gallias direxit, & inde ſanctũ Grimbaldũ ſacerdotẽ & monachũ, ac virum in diſciplinis eccleſiaſticis eruditũ, nec non Iohannẽ presbyterũ & monachũ, bonis moribus adornatũ, ex vltimis etiã VVallanorũ finibus, de monaſterio ſancti Dauid, Aſſerum ad ſuum acciuit conſortium, vt horum omnium ſapientia & doctrina, regis deſiderium creſcere-

creſceretur, qui & in breui ita profecerunt quòd librorum omniũ perfectam haberet notitiam.

ANno gratiæ.Dcccl xxiij.Iohannes ſedit in cathedra Romana,annis.x.& diebus duobus.Eodem anno, ſæpedict⁹ paganorum exercitus,Londoniam deſerens,ad Northanhumbros perrexit. Qua regione hoſtiliter perluſtrata, in Lindeſeia, in villa quæ Torkeſeia dicitur,hyemauit.Cum quibus tunc Merciorum gentes, dato munere,pacificatæ ſunt.Eodem anno rex Egbertus Northanhumbrorum diem clauſit extremum, & Ricſius ſucceſſit ei in regnum tribus annis. Quo vtique anno, VVlfherus Ebor.archiepiſcopus, ad ſedem ſuam reuocatus eſt. Eodem anno depoſito Ealdredo Legeceſtrenſi epiſcopo,Ceolredus ſucceſſit.

Paganorum exercitus ad Northanhũbriã trãſiit.

ANno gratiæ. Dcccl xxiiij. nefandus Danorum exercitus Lindeſeiam relinquens,Merciam adijt, & in villa,quæ Rependune dicitur,hyemauit. Burthredum quoq; regem Merciorum,anno regni ſui.xxij.expulerunt à regno. Qui Romam poſt dies paucos profectus,obijt ibidem,& iuxta ſcholam Anglorum, in eccleſia beatæ Mariæ regio moſe ſepulturam accepit. Poſt cuius expulſionem, Dani regnum Merciorum ſuo dominio ſubdiderunt. Quod cum cuidam inſipienti miniſtro nomine Ceolvvlfo,eo pacto cuſtodiendum tradiderunt, vt quandocumque vellent,illud ſibi pacificè reſignaret. Et ſub hac conditione obſidibus datis, fidelitatem paganis iurauit.

Rex Burhredus Romã profectus, obiit ibidẽ.

ANno gratiæ.Dcccl xxv.deo inuiſus paganorum aceruus Rependune deſerens,nuper multiplicat⁹,in duas ſe turmas diuiſit. Cuius pars vna cum rege Haldeno Northanhumbrorum petens regionem,iuxta flumen Tyne hyemauit,totamque prouinciam illam ſuo deſiderio ſubiecit. Pictos verò, necnon & VVallenſes,diriſſimis afflictionibus fatigauit. Tunc Eadulfus Lindiſſarnenſis epiſcopus & abbas Eadredus, corpus beati Cuthberti pontificis de inſula Lindiſſarnenſi tollentes,per. vij. annos profugi vagabantur. Altera autẽ pars exercitus,cum Gytrone,Oſketello,et Hamundo regibus Danorum ad Grantbrigge ſe conferens hyemauit ibidem.Eodem anno,in æſtate, rex Aelfredus parato nauigio, mare concendit,vbi ſeptem naues nuper aduentantes deprehendens, vnam retinuit,& cæteras in fugam conuertit.

Corpus ſancti Cuthberti ab inſula Lindisfarn. remotũ eſt.

ANno gratiæ.Dcccl xxvi. nefandus infideliũ cuneus,nocte Grantbrigge relinquens ad regionẽ VVeſtſaxonũ venit, & VVarhã

De Treugis inter regem Aelfredum & Danos.

occupatum castrum intrauit, est ibi monasterium sanctimonialium fœminarum, inter duo flumina, Frane & Trente, in pago Dorsetensi, situ tutissimo collocatum, quod non nisi ab occidente contiguam habet terram. Cum autem rex Aelfredus aduentum eorum cognouisset, ilico obuiam veniens, cum ipsis disposuit præliari. At pagani bellum conserere metuentes, elegerunt, datis obsidibus, dilationem quærere, quousque fortiori militia stipati, æquali possent lance pondus certaminis sustinere. Iurauerũt insuper quod de regno VVestsaxonum forent continuò recessuri. Sed more solita fallacia nitentes, dirupto fœdere, nocte quadam furtiuum impetum facientes, vniuersos regis equites peremerunt. Quo facto ad ciuitatem Exoniam diuerterunt. Tunc rex Aelfredus exercitu congregato insecutus est eos. Sed quia iam ciuitatem ingressi fuerant, permisit illos ibidem hyemare. Eodem anno, rex Danorum Haldenus Northanhumbriam occupãs, sibi eam suisque ministris distribuit, illamque ab exercitu suo coli fecit. Tunc rex eiusdẽ prouinciæ, † Ricsius nomine, tactus dolore cordis intrinsecus, diem clausit extremum, cui successit Egbertus.

† Ricsig.

De noua Danorum multiplicatione.

ANno gratię. Dccclxxvij. nefandus paganorum aceruus, instante tempore autumnali, partim in Exonia resedit, & pars eius Merciam prædatura recessit. Crescebat insuper diebus singulis peruersorum numerus, adeò quidem, vt si. xxx. ex eis millia vna die necarentur, alij succedebant numero duplicato. Tunc rex Aelfredus iussit cyulas & galeas, id est, longas naues fabricari per regnum, vt nauali prælio hostibus aduentantibus obuiaret, impositisque piratis in illis, vias maris custodiendas commisit. Ipse verò Exoniam, vbi pagani hyemabant hostiliter properans, illis inclusis, ciuitatem obsedit. Nautis quoque suis mandauit, vt in parte freti, vitale hostibus subsidium denegarent. Cumque nautæ ex præcepto regis illuc summopere properarent, occurrerunt. cxx. naues armatorum militum oneratæ, quæ omnes in auxilium suorum conciuium aduenerunt. Quas cum paganis militibus ministri regis cognouissent repletas, ad arma prosiliunt, & viriliter barbaras nationes inuadunt. Pagani quoque, qui iam ferè per mensem inter fluctus pelagi naufragium pertulissent, inutiliter prælium reddiderunt, vnde in momento agminibus eorum laceratis, in loco qui † Sandwic dicitur, vndis submersi omnes pariter perierunt.

†Svvane. vvic.

Anno

ANno gratiæ. Dcccl xxviij. exercitus paganorum, qui in Exonia hyemauerat, vrbem deserens, **Chippenham** villam regiam, in VVilteſire ſitam adijt, & ibidem hyemauit. Porrò Gytro rex Danorum, cum fortitudine inuincibili perluſtratis iam vniuerſis Angliæ finibus, loca ſacra vbicũque depopulans, quicquid in auro vel argento rapere potuit, militibus erogauit. Tandem cum fama regis Aelfredi peruenisſet ad eum, quòd ipſe ſolus in regno Angliæ præ cæteris regibus ſapientia, prudentia, & diuitijs præpolleret, prophanus ille ad nationes illas vexilla direxit & arma. Ignem quoque in villis & ciuitatibus accumulando, ferro quæq; ſibi obuia mactãdo & macerando, & vt maiorem habitatoribus incuteret formidinem, non ſexui quidem muliebri nec paruulorum parcebat ætati. Auxit autem huius perſecutionis procellam, iniquitas deteſtanda Hinguaris, Hubbæ & Haldeni, qui cum viginti tribus nauibus ex Demetica regione, in qua hyemauerant, egreſſi, vt lupi rapaces, poſt multas ibidem ſtrages illatas, poſt cœnobiorum combuſtiones, ad Deuoniam nauigarunt. Quo in loco, ab exercitu regis Aelfredi idẽ Hinguar cũ Hubba & Haldeno, & viris mille. cc. perẽpti ſunt antè arcem **Kinwic**, ibique ſanguinem beati regis & martyris Eadmundi, quem effuderant prædicti iniquitatis miniſtri, Chriſtiani Aelfredi regis milites vindicarunt. Sed tamen maxima pars eorum per fugam elapſi ad Gytronem regem paganoſt ſeſe contulerunt. Qui ſimul iunctis viribus conglobati, omnem VVeſtſaxoniam à mari vſque ad mare depopulantes, & terram illam quaſi locuſtæ operientes, patriam totam, cum non eſſent defenſores, ſibimet ſubdiderunt. In hoc quoque perſecutionis turbine conſtituti fideles Chriſti epiſcopi, cum ſanctorum reliquijs, & eccleſiarum theſauris, populiſq; regionis, trans mare fugerunt, & pars regem Aelfredum ſecuta in ſyluis lociſq; deſertis in illo ſe mortis diſcrimine abſconderunt. At rex Aelfredus tactus dolore cordis intrinſecus, quid ageret, quo ſe verteret ignorabat. Occupauerat rex iniquus Gytro loca quæq; munita. Vnde rex Aelfredus ſpem boni melioris non habens, ceſſit ad præſens, vt quem res exitum foret habitura probaret.

De VVeſtſaxoniæ depopulatione.

ESt locus in vltimis Anglorum finibus ad occidentem Aethelingeie, id eſt, nobilium inſula appellatus, paludib⁹ vndeq; circumſeptus, & ita inacceſſus, vt non niſi nauigio queat adiri. Habet aluetum inſula permaximum, quod ceruos & capras, & illius generis beſtias continet multas. Terram ſolidam, vix duorum iugerũ

De exilio regis Aelfredi apud Ethelingeie.

habet latam, quantulamcumque planitiem in medio retentã. Hanc rex Aelfredus, paucis commilitonibus quos habebat præ dolore relictis, vt hostes lateret, solus petiuit, vbi cuiusdam ignoti tugurium prospiciens ad illud diuertit, hospitium petijt & accepit, vbi per dies aliquot hospes & egenus, illique & eius vxori subditus, rebusque contentus minimis habitabat. Rex autem interrogatus quis esset, aut quid in loco desorto quęreret, respondit se regis esse ministrum & cum eo in prælio victum, & sic insequentes aduersarios fugientem illuc peruenisse. Subulcus igitur verbis illius credulus, motus pietate, cura diligenti ei vitæ necessaria ministrauit. Contigit autem subulcum, de more, die quadam porcos ad solita cogere pascua, & regem solum cum subulci vxore domi residere. Cumque mulier illa panes subcinericeos in igne ad coquendum posuisset, & alijs intenta negotijs panes adustos conspexit, mox indignata regem increpauit, dicens.

Vrere quos cernis panes, girare moraris,
Cum nimium gaudes hos manducare calentes.

At rex demisso vultu, mulieris lacessitus conuicijs, non solùm panes girauit, verùm etiam bene coctos, & integros mulieri resignauit. Cum autem rex Aelfredus cum subulco solus demoratꝰ fuisset, conuenerunt ad eum ibi multi ex commilitonibus eius, vbi, rege dictante, firmitatem quandam turribus & propugnaculis munitam construentes, assiduas in hostes irruptiones fecerunt.

Vt rex Aelfredꝰ à sãcto Neotho, sanctoq; Cuthberto, confortatus fuerit.

COntigit eodẽ tempore regem Aelfredum, sanctum Neothum, qui tunc apud Hamstoke solitariam agebat vitam, ædificationis gratia visitare. Quem vir dei Neothus inter alia familiaritatis colloquia, acriter de suis pravis actibus increpauit, pœnas ignis ęterni apposuit, potentes potenter tormenta passuros ostendit, & præter hæc omnia ferè, quæ ei affutura erant, præsago spiritu reuelauit. Ab aduersarijs rex (inquit) multa pateris, sed adhuc multa maiora patieris. Nam regno, quo tumes, quo immoderatam debacchando tyrãnidem exerces, vnde ante diuinæ maiestatis intuitum, vbi humlis apparere deberes, & non facis, à gentibus Christum ignorantibus infestaberis, & vix ab illis euadens profugus latitabis, sicq; per dies aliquot peccatis exigentibus permanebis. Sed tamen apud deum precibus obtinui, quòd si te à tuis sæuis retraxeris actibus, & libidinis incendijs, adhuc misericordiæ suæ vultum super te prætendet, sceptroque pristino & prosperitati restituet, Rex quoque, cum à famulo dei

mulo dei hæc exhortationis verba humiliter intellexiſſet, atq; morum emendationem certis ſpõſionibus promiſiſſet, accepta viri dei benedictione ad inſulam, de qua egreſſus fuerat, eſt reuerſus. Nocte igitur ſuperueniente, cum dormiret in ſtrato ſuo, aſtitit ei in viſione noctis ſanctus Cuthbertus, qui ſibi ſui regni reſtitutionẽ certã repromiſit. Ipſe quoque rex, aperto viri dei confortatus oraculo, cum mane ſurrexiſſet pollicitus eſt deo ſe in loco ipſo monaſterium cõſtructurum, qui ſemper deinceps hoſtibus inuincibilis & terribilis apparebat. Nam eadem hora conuenerunt ad regem omnes milites eius, cum Sumerſetenſibus, & VViltonenſibus apud **Ethelingeie**, quorum fretus auxilio, paganos infatigabiliter debellauit. Tandem rex Aelfredus, inſtante ſancta ſolemnitate Pentecoſtes, ab inſula erumpens, ad Petram Egberti, quæ eſt in orientali parte ſyluæ, quæ **Salwde** dicitur, equitauit. Ibi quoque confluebant ad eum omnes, qui in illis finibus remanſerant immenſo gaudio repleti, quòd regem incolumem recepiſſent. Mane autem caſtra mouentes, duorum emenſo itinere dierum, ad locum qui **Ethendune** dicitur peruenerunt.

Gytro, rex paganus fidem Chriſti ſuſcepit.

Nuenerunt autem ibi Gytronem paganorum regem, & exercitum eius vniuerſum, contra quem atrociter & ſatis animoſè decertantes, diuina cooperante clementia, victoriam reportarunt, atq; hoſtes de loco certaminis fugientes, ſine pietati inſecuti, arcem quãdam, quæ propè erat, ingredi compulerunt, vbi quæcumque extra arcem inuenire poterant, in equis & armentis rapientes, homineſq; perimentes, arcem incluſis hoſtibus obſederunt. Vbi cum per dies xv. obſidio ageretur, pagani fame ſimul & euadendi deſperatione attriti, pacem tali conditione petierunt, vt regni & regis infeſtationẽ perpetuò abiurarent. Cum quibus etiam Gytro rex eorum in arcto conſtitutus, fidem Chriſti ſe ſuſcepturum promiſit, quæ omnia vt promiſerat fideliter adimpleuit. Nam poſt dies xv. idem rex paganus cũ xxx. electiſſimis de exercitu ſuo viris, nõ lõgè ab **Ethelingeie**, in loco qui patria lingua **Alre** dicitur, baptizatus eſt, & ab Aelfredo rege de fonte leuatus. A quo etiam in filium adoptionis admiſſus, patrinuſque eius effectus, ipſum mutato nomine Aethelſtanum vocauit. Cuius chriſmatis depoſitio octauo die, in villa regia facta eſt, quæ **Wadmor** nuncupatur, & rex nuper baptizatus, cum alijs qui cũ ipſo fidem Chriſti ſuſceperant. xij. diebus cũ rege Aelfredo in magna lætitia remanſerunt. Quibus rex in receſſu ſuo multa donaria,

& precioſa cõferens, principi eorum Aethelſtano Eſtãgliam, in qua ſanctus regnauerat Eadmundus, de ſe tenendam conceſſit.

Vt Gytro rex Eſtangliam inhabitauerit.

ANno gratiæ. Dcccl xxix. nefandus paganorum aceruus, Cirenceſtriam relinquens, ad Anglos orientales perrexit, vbi Gytro rex nuper baptizatus regionem illam inter ſuos diuidens, inhabitare cœpit. Quo etiam tempore, rex Aelfredus Seaftoniam, quondã vrbem nobilem, quæ modo vicus eſt, ædificauit, vbi poſtea Algina regina Eadmundi regis, qui pronepos fuit iſtius Aelfredi, ſanctimonialibus cœnobium conſtruxit. Eodem anno Ludouicus Francorũ regnum regendum ſuſcepit. Eodem anno Carolus Romanum adeptus imperium, imperauit annis. xij. Per idem tempus defuncto Dunberto, VVentanæ vrbis epiſcopo, Denevvlfus ei in epiſcopatum ſucceſſit. Hic eſt ſubulcus ille, vt fama refert, quem rex Aelfred', paganorum violentiæ cedens, in Ethelingeia porcos paſcentem inuenit, & cum ipſo vt ſupra retulimus aliquandiu hoſpitatus eſt. Cuius rex ingenio ſingulari comperto, ſtatim vt regno reſtitutus eſt, literis illum tradidit informandum. Quem poſtmodum perfectius inſtitutum, VVyntonenſem fecit præſulem conſecrari.

Vt eclipſis lunæ fuerit facta tertio idus Octob.

ANno gratiæ. Dcccl xxx. magnus paganorum exercitus de partib' aduenies Gallicanis, in fluuium Thameſim venit, & apud Fulenham hyemauit. Eodem anno facta eſt eclipſis Lunæ poſt mediam noctem, tertio idus Octobris.

De multorũ depœoulatione cœnobiorum in Gallia.

ANno gratiæ. Dcccl xxxi. plurima in regno Francorum monaſteria à paganis demolita ſunt, & concuſſa. Vnde fratres Floriacenſis cœnobij, beati Benedicti abbatis reliquias de ſepulchro extrahentes, hoſtes fugiendo hac illacque diſcurrebant. Eodem quoq; anno rex Aelfredus multos paganorum populos nauali prælio vicit & interfecit, & nonnullos ad ſubiectionem coëgit.

Vt ſedes epiſcopalis à Lindiſſarna in Ceſtriam tranſlata ſit.

ANno gratiæ. Dcccl xxxij. ſanctus Cuthbertus Eadredo abbati in viſione nocturna aſſiſtens, præcepit vt diceret epiſcopo regionis, quatenus Cuthredum filium Hardecnuti, quẽ Dani cuidam viduæ in ſeruum vendiderant apud Wintigeham, dato precio redimerent, & redemptum ſibi in regem promouerent. Quo facto, anno regis Aelfredi xiij. ipſo in regem coronato, ſedes epiſcopalis, quæ prius in Lindiſſarnenſi fuerat inſula, apud Ceſtriã tranſferetur, quę antiquitus Cunegeceſtria dicebatur. Nam & idem ſanctus per abbatẽ prędictum mandauerat, vt quicũque ad eius corpus fugeret in articulo neceſſitatis, pacem per menſem haberet. Hanc quoque legem tam

rex

rex Aelfredus, quàm rex Cuthredus censuerat perpetuò conseruãdam. Ad hoc insuper in augmentum prioris sedis episcopatus, totã terrã inter flumina Tyne & Teyse, præfati reges cõcesserunt sancto Cuthberto iure perpetuo possidendam, & illius institutionis violatores pœnis infernalibus addixerunt. Eodem tempore, episcopatus Haguſtaldensis ecclesiæ cessauit propter insolentias paganorum.

Vt Marinꝰ papa reliquias misserit Aelfredo regi.

ANno gratię. Dcccl xxxiij. Marinus sedit in cathedra Romana anno vno, & mensibus quinque. Hic scholam Anglorum Romæ Aelfredo rege deprecante, à tributo liberam fecit. Qui etiam regi præfato donaria transmittens plurima, dedit ei inter cætera portionem non modicã illius crucis salutiferæ, in qua dei filius pro salute mundi pependit. Eodem anno, defuncto Asserο Scireburnensi antistite, Suithelmus successit. Hic regis Aelfredi elemosinam, ad sanctum apostolum Thomam, in Indiam deferens, indeque prosperè rediens, multos regi preciosos lapides reportauit.

De magistro Iohannes Scoto.

EOdem anno venit in Angliam magister Iohannes, natione Scotus, vir perspicacis ingenij, & facundiæ singularis. Hic dudum relicta patria, ad partes Gallicanas transiens, Carolum caluum adijt, atque in magna ab eo dignatione susceptus, indiuiduus comes ei fuerat, & mensæ & cubiculi. Huius autem ingenij & scientiæ magnitudo, ac leporis exempla, vsque hodie manent. Assederat namque ad mensam ante regem ex oppositο die quadam, vbi consumptis ferculis, poculisque discurrentibus, Carolus fronte hilarior est effectus. Rex denique cum magistrum Iohannem vidisset quiddam egisse, quod comitatem Gallicanam offendere videretur, increpauit eum satis vrbanè dicens: Iohannes, quid distat inter Scotum & Sotum. Ille respondit, & dixit regi, mensa tantum. Sicque magister Iohannes solenne conuicium retulit in authorem. Quid hoc responso facetius? Interogauerat namque de morum differenti studio, & respondit Iohannes de loci distante spacio. Nec verò rex verbis eius commotus est, sed potius ipsum, cum assessoribꝰ suis, commouit ad cachinnum. Item alia vice, cum regi conuiuanti minister quidã patinam obtulisset, quę duos pisces pręgrãdes adiecto minusculo vno continebat, dedit ille magistro Iohanni, vt duobus clericis ad mensem recumbentibus, distribueret competenter. Erant enim pisces immensæ magnitudinis, & ipse magister Iohannes corporis perexilis. Tunc ille qui semper honesti aliquid cõminiscebatur vnde lætitiam conuiuantiaum excitaret, retentis sibi duobus piscibus maioribus,

ioribus, vnum minorem duobus clericis dedit. Arguente rege magistrum Iohannem, quòd non æque pisces distribuisset, respondit. Bene (inquit) & æque distribui. Nam hic est vnus paruus, de se dicens, & duos grandes, pisces tangens. Item conuersus ad clericos ait. Hic sunt duo magni, clericos innuens, & vnus paruus, piscem intelligens. Iste igitur Iohannes, rogatu eiusdã regis, Hierarchiam Dionysij Ariopagitæ de Græco in latinum transtulit, quo fit vt vix intelligatur latina litera, cùm volubilitate magis Græca, quàm positione construitur latina. Composuit etiam librum, quem periphysicon merismatos, id est de naturæ diuisione intitulauit, propter perplexitatem quarundam quæstionum soluendarum benè vtilem, si tamẽ ignoscatur ei in quibusdam, in quibus à Latinorum tramite deuiauit, dum in Græcos acriter oculos intendit, vnde & hæreticus à quibusdam putatus est. Scripsit enim cõtra eum quidam Florus, qui & eius scripta deprauando damnauit. Sunt enim reuera in libro periphysicon perplurima, quæ nisi diligenter discutiantur, à fide catholica aliena iudicãtur. Huius autem opinionis particeps esse dinoscitur pontifex Romanus, qui in epistola ad Carolum missa dixit. Relatum est apostolatui nostro, quòd opus Dionysij Ariopagitę, quod de diuinis nominibus & de cœlestibus ordinibus Græco descripsit eloquio, quidam vir Iohannes, genere Scotus, nuper transtulit in latinum. Quod iuxta morem ecclesiæ nobis mitti, & nostro iudicio debuit approbari, præsertim cum idem Iohannes, licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sanè sapere in quibusdam frequenti rumore dicatur. Propter hanc ergo infamiam idem Iohannes Franciam relinquens, regem Aelfredum petiuit, cuius munificentia illectus & magisterio, vt ex scriptis eiusdem regis intelligitur, Meldunì magister resedit. Vbi post aliquot annos à pueris, quos docebat, graphijs perforatus, animam exhalauit torméto graui & acerbo. Iacuit autem aliquandiu in humili sepultura, in beati Laurentij basilica corpus eius collocatum. Sed vbi diuinitus cecidit super eius sepulturam radius ignis cœlestis, monachi de talibus animati reuelationibus, in maiorem eum transtulerunt ecclesiam, & ad sinistram altaris partem honorabiliter locauerunt. Eodem anno Marino papæ successit Adrianus anno vno, & mensibus tribus.

Vt rex Aelfredus multos ex hostibus interfecit.

ANno gratiæ. Dcccl xxxiiij. nephandus exercitus paganorum in duas se turmas diuidens, vna in Franciam secessit, altera verò in Cantiam rediens, Roffensium ciuitatem obsedit. Sed ciuibus viriliter re-

liter repugnantibus Aelfredus ſuperueniens, obſidionem diſſoluit, & paganos ad naues redire coëgit. Vbi multis ex eis interfectis, ſpolia eorum inter ſuos commilitones diſtribuit. Quo etiam anno claſſis valida ab Aelfredo rege in Eaſtãgliã directa, inuenit in oſtio Sturæ fluminis. xvi. naues piratarum. Quas claſſis præfata acriter inuadens, naues cum ſpoliis comprehendit, prædonibus omnibus interfectis. Sed qui ex Danis ad naues fugere potuerunt, iterum cum Anglis conſerto nauali prælio, vbi Merci ſomno dormiebant, occiſa eſt ex eis inermis multitudo, & Dani victores ex hoſtibus receſſerunt.

Viſio Caroli Imperatoris de purgatorio.

ANo gratiæ. Dcccxxxv. Stephanus ſedit in cathedra Romana, annis quinque, & diebus. viij. Eodem anno Carolus, Ludouici filius, monarchiam imperij Romanorũ, & regni Francorum adeptꝰ, admirabilem, quam vidit, viſionem, conuocatis epiſcopis & regni nobilibus, in hunc modum detexit. In nomine dei, ſummi regis omnium regum, ego Carolus rex Francorum, & patricius Romanorum, ſacra nocte dominicæ diei, poſt nocturnum officium celebratum, dum irem cubitum, & vellem dormitionis capere ſomnum, venit vox ad me terribiliter dicens. Carole exiet à te modò ſpiritus tuus, in hora non modica. Et ſtatim raptus fui in ſpiritu, & qui me ſuſtulit in ſpiritu, fuit candidiſſimus, tenuitq; in manu ſua glomus lineum, clariſſimi iubar luminis emittens, ſicut ſolent cometæ facere quum apparent, cœpitque illum diſſoluere, & dixit ad me. Aſpice filum glomeris micãtis, ac liga, & noda firmiter in pollice dexteræ manus tuæ, quia per illum duceris in Laberintheas infernorũ pœnas. Et hoc dicto, præceſſit me velociter, diſtorquens filum luciflui glomeris, & duxit me in profundiſſimas valles, & igneas quæ erant plenæ puteis ardentibus pice, & ſulphure, plumboque, cera, & adipe. Ibi inueni pontifices patris mei, & auunculorum meorum quos cum pauens interrogarem, propter quid paterentur tam grauia tormenta, reſponderunt mihi. Fuimus epiſcopi patris tui, & auunculorum tuorum, & cum debuimus illos, & populos illorum, de pace & concordia admonere, & præcare, ſeminauimus diſcordias inter eos, & malorum fuimus incenſores, vnde nunc incendimur in iſtis tartareis ſupplicijs, & nos, & alij homicidiorum, & rapinarum amatores. Huc etiam tui epiſcopi, & ſatellites venient, qui ſimiliter facere nunc amant. Et dum hæc tremebundus aſcultarem, ecce nigerrimi dæmones, cum vncis igneis aduolantes, volebant ap

prehendere

prehendere filum glomeris quod tenebam,& ad ſe trahere,ſed reuerberantibus radijs illius glomeris, filum cõtingere non valebant. Deinde poſt tergum meum currentes,voluerunt me aduncinare,& in ipſos ſulphuris puteos præcipitare. Sed ductor meus qui glomus portabat,proiecit ſuper ſcapulas meas filum glomeris, & duplicauit illum,traxitque poſt ſe vehementer, ſicque aſcendimus ſuper montes altiſſimos & igneos,de quibus oriebantur flumina feruentia, & paludes,& omnia genera metallorum bullientia. Vbi reperi innumeras animas hominum,& principum patris mei, & fratrum meorum,præcipitatas,alias vſq; ad capillos,alias vſq; ad mẽtum, alias vſque ad vmbilicum, atque eiulando clamauerunt ad me dicentes, dum viximus, amauimus tecum & cum patre tuo,& cum fratribus tuis, & cum auunculis tuis facere prælia, & homicidia, & rapinas pro cupiditate terrena,& ideò in iſta bullientia flumina,& metallorum diuerſorum genera,ſuſtinemus tormenta. Et cum ad hæc timidus intenderem,audiui retro me animas clamare. Potentes potenter tormenta patientur, & reſpexi, & vidi ſuper ripas fluminis bullientis fornaces piceas, & ſulphureas plenas magnis draconibus & ſcorpionibus,& ſerpẽtibus diuerſi generis, & ibi vidi aliquos principes patris mei,& meos, & fratrum meorum, necnon & auunculorum meorum, dicentes mihi.Heu nobis Carole, heu nobis. Vides quàm grauia habemus tormenta,propter noſtram malitiam,& ſuperbiam,& mala conſilia, quæ regibus noſtris, & tibi dedimus, propter cupiditatem. Cumque hæc dolendo congemiſcerem,cucurrerũt ad me dæmones apertis et plenis faucibus igne,& ſulphure, & pice volentes me inglutire. At ductor meus triplicauit ſuper me filum,à cuius radijs claritatis ſuperata ſunt ignea ora eorum. Et protexit me validius, & deſcendimus in vnam vallem, quæ erat in vna parte tenebroſa ardens,velut clibanus ignis,ex alia vero parte, tam amœniſſima,& ſplẽdidiſſima, vt nulla ratione dicere valeam. Vertique me contra tenebroſam & flammiuomam partem, videque ibi aliquos reges mei generis in magnis ſupplicijs. Et tunc nimia perturbatus anguſtia,putaui me ſtatim in ipſis demergi ſupplicijs,à gigantibus nigerrimis, qui ipſam vallem cunctis ignium generibus inflammabant. Et valdè tremens glomeris filo illuminante oculos meos,vidi à latere vallis pauliſper albeſcere lumen, ibique duo fontes fuere,quorum vnus nimium calidus erat, & alter clarus

& tepi-

& tepidus,& duo dolia ibi erant. Cumque illuc irem, filo glomeris regente greſſus meos, intuitus ſuper vnum vbi erat feruens aqua, vide ibi genitorem meum Ludiuicum ſtare vſque ad femora,dolore nimis aggrauatus,& languore percuſſus,& dixit ad me. Domine mi Carole, noli timere, ſcio quia reuertetur rurſus ſpiritus tuus ad corpus tuum, & permiſit te deus huc venire, vt videres propter quæ peccata ego,& omnes quos vidiſti, talia ſupplicia toleramus. Vno enim die ſum in iſto feruentis dolij balneo, & altero die tranſmittor in iſtud ſuauiſſimum aquæ dolium, & hoc fit ſancti Petri ſanctique Remigij precibus,quorum patrociniis hactenus regale genus noſtrum regnauit. Et ſi citò mihi ſubueneris tu,& mei fideles epiſcopi & abbates,& omnis ordo eccleſiaſticus, miſſis, oblationibus,pſalmodijs,vigilijs,& elemoſynis, velociter liberatus ero de iſto dolio aquæ bullientis. Nam frater meus Lotharius,& eius filius Ludouicus,ſancti Petri,ſanctique Remigij precibus exempti ſunt ab iſtis pœnis,& iam ducti ſunt in gaudium paradyſi. Et dixit ad me. Reſpice ſiniſtrorſum. Cumq; reſpexiſſem,vidi ibi duo dolia altiſſima bullientia. Iſta(inquit) ſunt tibi præparata,niſi te emendaueris,& pœnitentiam egeris de tuis nephandis delictis. Et tunc cœpi grauiter horrere, Cumque cerneret ductor meus in tanto pauore eſſe ſpiritum meum, dixit ad me. Sequere me ad dexteram luculentiſſimæ vallis paradyſi. Et dum graderemur,contemplatus ſum,in ingenti claritate, cum glorioſis regibus ſedere Lotharium auunculum meum, ſuper lapidem topazium miræ magnitudinis, diademate precioſo coronatum. Videns me cominus accerſiuit, blanda voce dicens. Carole ſucceſſor meus, nunc tertius in imperio Romanorum,veni ad me. Scio quòd per pœnalem locum veniſti, vbi eſt pater tuus, frater meus,poſitus in pœnis ſibi deſtinatis. Sed per miſericordiam dei citiſſimè liberabitur ab eis,ſicut & nos liberati ſumus,meritis beati Petri,ſanctique Remigij precibus, cui dominus magnum apoſtolatum dedit ſuper reges, & ſuper gentes Francorum. Qui niſi quiſquilijs noſtræ propaginis ſuffragatus fuerit & iuuerit, iam deficiet noſtra genealogia regnando & imperando. Vnde ſcito quoniam tolletur ocius poteſtas imperij de manu tua, & poſtea breuiſſimo tempore in ſæculo viues. Tunc conuerſus contra me Ludouicus, dixit mihi. Imperium quod hactenus tenuiſti iure hæreditario, debet recipere

Ludouicus, filius filij tui. Et his dictis viſum eſt mihi affore infantulum præſentem, & intuens eum Lotharius, auus eius, dixit mihi. Redde illi poteſtatem imperij, per illud filum glomeris, quod in manu tenes. Diſnodans ergò filum de pollice dexteræ manus meæ, donaui illi omnem monarchiam imperij per ipſum filum. Et ſtatim ipſum glomus fulgidum ſicut iubar ſolis coadunatum eſt totum in manu illius. Sicque poſt mirabile factum hoc, reuerſus eſt ſpiritus meus in corpus meum, valde feſſus, & contriſtatus. Poſt hanc quoque viſionem idem Carolus, vix annis duobus imperio functus, ſucceſſit ei Ludouicus ille, qui poſtea filiam Eadvvardi regis anglorum duxit vxorem. Sed hæc infra. Eodem anno Eſne Herefordēſi epiſcopo Ceolnundus ſucceſſit.

Vt rex Aelfredus monarchiam Angliæ adeptus fuerit.

ANno gratiæ. Dcccl xxxvi. rex Aelfredus, poſt incendia vrbium, & ſtrages multimodas populorum, ciuitatem London. quæ caput regni fuit, obſidione vallauit, vbi omnes Anglorum nationes, ad ipſum confluentes, ſubiectionem fecerunt. Nam prius diſperſi fuerant per loca deſerta, & nemoroſa propter frequentes Danorum irruptiones, & ſine omni defenſore volubiles vſquequaque & inſtabiles vagabantur. Fœdere itaque homagijs confirmato & iuramentis, rex eorum fultus auxilio, inſultus acerrimos contra ciuitatē ordinauit, erectiſque machinis in gyrum, mœnia diſſoluere laborauit. Ciues verò metuentes contendere contra regem, apertis valuis ciuitatis, ipſum honorificè ſuſceperunt. Tunc rex ciuitate reſtaurata, mœnijſque reparatis tradidit eam ſub cuſtodia Aethelredi comitis Merciorum, qui regis filiam nomine Aelfledam habuit vxorem, & erat de regio ſemine illius gentis. Rex itaq; Aelfredus omni deinceps tempore vitæ ſuæ monarchiam totius regni Angliæ adeptus eſt, præter illas regionis partes, quas ſibi ſubiugauerat barbarica gens Danorum. Occupauerant enim Northanhumbriam totam, cum Eſtanglia, & alijs regionibus plurimis, ex quibus Aelfredo regi grauiſſimas irruptiones & aſſiduas intulerunt.

Recapitulatio regnorū & regum Angliæ.

NVnc ergo quum ad regem Monarcham tractādo peruenimus, libet omnium regum Angliæ, qui hucuſque regnauerunt, & nomina & regna diſtinguendo recapitulare, vt ſucceſſiones ſingulorum per ordinem repetentes, lectoribus gratiores exiſtamus, & hiſtoriæ ſeries clarius illuceſcat. VVoden igitur ex antiquorum proſapia Germanorum originem ducens, poſt mortem inter deos trāſlatus eſt. Quem veteres pro deo colentes, dedicauerunt ei quartam

feriam,

feriam, quam de nomine eius **wodenesday**, id eſt, diem VVodeni nuncuparunt. Hic habuit vxorem nomine Fream, cui ſimiliter veteres ſextam feriam conſecrantes, **Freday**, id eſt, diem Freæ appellarunt. Genuit autem VVoden⁹ ex vxore Frea, ſeptem filios inclytos, ex quorum ſucceſſione ſeptem reges traxerunt originem, qui in Britannia potenter, expulſis Britannis, poſtea regnauerunt. Ex filio VVodeni primogenito, nomine VVecta, reges Cantuariorum. Ex ſecundo Frethegeath, reges Merciorum. Ex tertio Baldao, reges VVeſtſaxonum. Ex quarto Beldago, reges Northanhũbrorum ſiue Berniciorum. Ex quinto VVegdago, reges Deirorũ. Ex ſexto Kaſero, reges orientalium Anglorum. Ex ſeptimo Saxuad, reges orientalium Saxonum originem habere dicuntur. Octauus verò, id eſt, rex auſtralium Saxonum, ex eadem gente, ſed non ex eadem ſtirpe originem ſumpſit.

De regibus Cantiæ.

Hengistus.
Oſricus Aeſc.
Octa.
Ermenricus,
Aethelbertus, *primus Chriſtia.*
Eadbaldus.
Erconbertus.
Egbertus.
Lotharius.
Eadricus.
VVithred⁹ & Sivvardus
Aethelbertus.
Eadbertus.
Aethelbertus.
Eadbert⁹ Pren.
Cuthredus.
Baldredus.
Aethelſtanus.

Ab Aetelſtano tranſſlatum eſt regnum Cantiæ ad reges VVeſtſaxonum.

De regibus Merciorum.

Creodda.
VVibba.
Cearlus.
Penda.
Peada. *primus Chriſtian.*
VVlfherus.
Aethelfredus.
Kinredus.
Ceolredus.
Aethelbaldus.
Beornredus.
Offa Magnus.
Egfridus.
Kenulphus.
Kenelmus.
Ceolulphus.
Bernulphus.
Ludicanus.
VViglaſus.
Bertulphus.
Burhredus.

A Burhredo trãſlatum eſt regnũ Merciorum ad reges VVeſtſaxonum.

De regibus VVeſt Saxonum.

Cerdicus.
Kenricus.
Ceaulinus.
Ceolricus.
Ceolulfus.
Kinegilſus & Quichelinus
Kinevvalcus.
Sexburga.
Eascvvinus.
Kentvvinus.
Cedvvalla.
Ina.
Aethelhardus.
Cuthredus.
Sigebertus.
Kineulfus.
Brithricus.
Egbertus.
Aethelulfus.
Athelbaldus.
Aethelbertus.
Aethelredus.
Aelfridus.

Iſte Ælfridus primus monarcha fuit regni Angliæ, cuius ſucceſsio reni ad regem Gulielmum, qui Angliam ſubiugauit, ſe extendit.

De reg. Nort.

Ida.
Adda.
Glappa.
Theodvvald⁹.
Fretheulphus.
Theodoricus.
Aethelfridus.
Eadvvinus, rex *Deir. pri. Chriſt.*
Eanfridus.
Oſvvaldus.
Oſvvius.
Aelfridus.
Egfridus.
Ealfridus.
Oſredus.
Kenredus.
Oſricus.
Ceolvvlfus.
Eadbertus.
Oſulfus.
Aethel. Mollo.
Ealdredus.
Aethelredus.
Alfvvoldus.
Oſredus.
Aethelred⁹, ite.
Oſredus.
Eardulfus.
Alfvvoldus.
Eandredus.
Aethelredus.
Readvvlfus.
Osbertus.
Ella.
Egbertus.
Ricſius.
Egbertus.
Cuthredus.

De regibus Deirorum.	*De regibus Orientalium Anglorum*	*De regibus Orientalium Saxonum.*	*De regibus Auſtralium Saxonum.*
Ella. *Iſte Ella regnauit in Deira dum octo reges collaterales regnabant in Bernicia.*	Vffa.	Erkenvvinus.	
Aethelfridus,	Titillus.	Sledda.	Ella.
Eadvvinus.	Redvvaldus.	Sebertus.	Ciſſa.
Oſricus.	VVibertus.	Sexredus & Sivvardus.	Aethelvvald⁹.
Oſvvinus.	Eorpenvvaldus.	Sigebert⁹ Paru⁹.	Berthunus.
Ab Oſwino tranſlatum eſt regnum Deirorum ad Oſwium regem Berniciorũ, & factũ eſt vnum regnum Northanhumbrorum: cuius fines ab Humbro flumine, ad Aquilonem, ſe extendunt vſque ad mare Scoticũ. Et hoc tandẽ regnũ ad reges VVeſtſaxonum tranſlatum eſt.	Sigebertus.	Suithelinus.	Aldhunus.
	Egricus.	Sigeherus & Sebba.	*Ab Aldhuno trãſlatũ eſt regnum Auſtralium Saxonum ad reges VVeſtſaxonum.*
	Anna.	Sigehardus & Seofridus.	
	Aethelherus.	Offa.	
	Aethelvvaldus.	Selredus.	
	Ealdulfus.	Suithredus.	
	Ealfvvaldus.	*A Suithredo tranſlatum eſt regnũ Orientalium Saxonum ad reges VVeſtſaxonum.*	
	Beorna.		
	Aethelredus.		
	Aethelbertus.		
	Eadmundus.		
	Gytro Danus		
	A Gytrone Dano tranſlatum eſt regnum Oriẽtalium Anglorum ad reges VVeſtſaxonum.		

De regionũ depopulatione tranſmarinarum.

ANno gratiæ. Dcccl xxxvij. Haſteinus ſiue Haſtingus, natione Danus, Angliam hoſtiliter peruagatus, cum exercitũ infidelium bellatorum potentiſſimo partes petens Gallicanas, Vermundenſem applicuit ad portum, vbi ex nauibus exilientes increduli, totum tradunt ignibus Comitatum. Sancti quoque Quintini martyris cœnobium conburentes, de populo cædem nephariã commiſerunt. Nouiomẽſis epiſcopus, Emmo nomine, eorũ enſibus obtruncatur, ſitq; ibi cædes in populo proprio, orbato paſtore. Exinde apud Gemeticum claſſem dirigentes, cœnobium nongentorum adurũt monachorũ. Ab hinc cum nauibus non modicis Rothomagenſem aduentes vrbem, ipſa cremata & ſpoliata, neci populum tradiderunt.

Inde vero Galliæ interiora petentes, à Genuabenſi vrbe, per tranſuerſum Lutetiam cuncta vſque Pariſios barbarica feritate conſumunt. Deinde ſtationem nauium ſuarum in inſula quadam ſancti Florentij cænobio vicina componentes, totam circum circa prouinciam deleuerunt. Vrbem quoque Nameticam incendio tradentes, Andegauenſemque regionem perluſtrantes, cunctaque cædibus polluentes, cum omnibus Pictauenſium caſtellis & vrbibus populantur. Turonorum nouiſſimè adeunt ciuitatem, quam innocentium cædibus commaculantes, ad vltimum eam ignibus tradiderunt. Indeque ſuperiora Ligeris nauibus expetentes, Aurelianis peruenerunt, quam rebus omnibus depopulatam, tandem vrbem combuſtione conſumunt. Quid Aquitanicæ gentis afflictionem referam, cum in ipſis, non oppidum, non vicus, non denique ciuitas, aut caſtellum, libertatem obtinuerunt, quod non horum ferali rabie conciderit paganorum? Teſtantur hæc Pictaui, hæc Sanctones, hæc Engoliſmum, hæc Petragoricum, hæc Lemouices, hæc Auernus, hæc Auaricum, caput Aquitanicæ regionis.

Qualiter predo Haſtingus vrbem Limis ſubiugauerit.

His igitur atque huiuſmodi miſerijs, vt prælibauimus, Gallijs contritis, Haſtein', prædo nequiſſimus, ad vrbem Limis nauibus deuectus deliberauit eam irruptione ſubita obtinere. Sed ciues tanta claſſe paganorum perterriti, propugnacula murorum clypeis muniunt & iaculis, atque ſemetipſos, ad reſiſtendum hortantur. Quorũ audaciam Haſtingus vt comperit, omni niſu, quo pacto eam poſſet obtinere, tentauit. Denique epiſcopo ciuitatis & Comiti per miniſtros ſuos mandauit, ſe lætali preſſum languore, & ſe ab eis Chriſtianum fieri humiliter ſupplicauit. His epiſcopus & Comes auditis, gaudio magno exhilarati pacem firmant cum pacis inimico, & fit vtrique populo communis vrbis ingreſſus. Tandem iniquus ille Haſtingus ad eccleſiam fertur, ſacro fonte immergitur, quem in ſui perniciem epiſcopus & Comes de lauacro ſuſceperunt, indeq; miniſtrorum manibus ad naues refertur ſancto chriſmate delibutus. Poſt hæc, intempeſtæ noctis medio loricatus in feretro collocatur, innuens ſocijs vt ſuas ſub tunicis veſtirent loricas. Deinde cum luctu ſimulato commilitonum ad eccleſiam de naui effertur, ſacris antiſtes indumentis ornatur, ſacroſanctam pro defuncto hoſtiam mactaturus. Sed ecce, Haſtingus perditionis filius, de feretro repente proſiliens, epiſcopum & Comitem gladio detruncauit: dehinc lupina rabie cum ſuis graſſatur in plebe. His in hunc modum à

dum à funeſto perpetratis, iugulantur iuuenes, trucidantur ſenes, depopulatur ciuitas, à fundamentis mœnia ſubuertuntur. Peracta igitur vrbis ſubuerſione, Haſtingus Carolum regem Francorum adijt, & pacem ab eo poſtulans impetrauit, deditque illi pro ſtipendio vrbem Carnotenſem, & ſic Gallia à tumultuum fragoribus aliquandiu reſpirauit. Hæc autem ideò hoc in loco recitaui, ne quis ſolam Angliam crederet hac Danica perſecutione fatigari.

De fundatione cœnobiorum, & elemoſynis Aelfredi.

ANno gratiæ. Dcccl xxxviij. Aethelinus Vintonienſis epiſcopus, regis Aelfredi & VVeſtſaxonũ elemoſynas Romã deportauit. Quo vtiq; tẽpore duo monaſteria fundauit, vnũ monachorũ apud **Ethelingeiam**, id eſt, nobilium inſulam, vbi idem rex quondam cum ſubulco exulauit, quo in loco Iohannem presbyterum abbatem ordinauit. Aliud quoque monaſterium, ad orientalem plagam **Schaftesburie**, habitationem ſanctimonialium fabricari præcepit, in quo filiam propriam nomine Algiuam abbatiſſam conſtituit, virginem domino conſecratam. Et hæc monaſteria diuitijs & poſſeſſionibus abundanter ditauit. Denique conſilio diuinitus ordinato, omnes cenſus ſuos bifariè diuidere fecit, quarum primam partem in tres portiones diſtribuit. Harum autem portionem vnam ſuis bellatoribus, qui in tribus turmis diuidebantur aſſignauit, ita vt prima cohors, quæ equeſtris erat, menſe vno in curia regis miniſtraret, dum aliæ duæ bellicis expeditionibus inſudarent. Sicque menſe finito, illis de prælio redeuntibus, noui bellatores illis ſuccedebant, & ſic omni tempore vitæ ſuæ, has viciſſitudines obſeruabat. Secundam vero partem operarijs multis, quos in omni opere terreno eruditos habebat, diſtribuit. Tertiam autem aduenis, qui ex diuerſis nationibus ad eum confluebant, impendit. Secundam denique partem, quæ ex annuo ad eum cenſu ſpectabat, in tres diuidens portiones, primam pauperibus, ſecundam cœnobijs, quæ fundauerat, tertiam ſcholæ, quam ex multis Galliæ aliiſque regionibus remotis congregauerat, clericis & doctoribus, ſecundum ſingulorum ſufficientiam deputauit. Ex cera quoque, ad pondus ſeptuaginta duorum denariorum, ſex candelas æquales fieri præcepit, ita vt ſingulæ duodecim vncias longitudinis haberent, quæ per viginti quatuor horas, die noctuque ſine defectu, coram plurimorum ſanctorum reliquijs arderent. In exequendis iudicijs adeo diſcretus erat indigator, vt quæ in abſentia eius fiebãt,

ſi eſſent iuſta vel iniuſta inquireret, & ſi aliquam iniquitatem intelligere poſſet, iudices interrogabat, vtrum per ignorantiam vel maliuolentiam, aut amore vel odio, timore vel fauore, vel pro pecuniæ cupiditate ita iudicaſſent. Et ſi confiterentur ſe talia iudicaſſe, eo quòd rectius iudicare neſciebāt, tunc diſcretè ac moderatè illorum redarguens inperitiam, aiebat. Miror ſanè veſtram inſolentiam, cū dei dono, ac noſtro, ſapientium grandum & miniſterium vſurpaſtis, & ſapientiæ ſtudium neglexiſtis, aut terrenarum miniſteria rerum dimittatis, aut ſapientiæ multo deuotius, quam hactenus feciſtis, inſiſtere ſtudiatis. His iudices auditis perterriti, ac velut p maxima vindicta correcti, ad æquitatis diſcendæ ſtudium totis viribus ſe vertere nitebantur, ita vt illiteratos literis ſtudere faceret, & torpentes reduceret ad ſapientiæ diſciplinam. Vnde & ipſi ſenes ad literalem ſcientiam ſuſpirantes, fœlices arbitrabantur illius temporis iuuenes, qui liberalibus artibus poterant eruditi, & ſe infœlices qui indocti remanſerunt eatenus iudicabant.

De elemoſinis Magni regis Aelfredi.

ANno gratiæ. Dcccl xxxix. defuncto Aethelredo Dorobernenſi archiepiſcopo, Plegmundus ſucceſſit. Eodem anno rex Aelfredus præcepit omnibus Angliæ epiſcopis & viris religioſis, fidelium elemoſynas colligere, collectaſque Romam, atque Hieroſolymam deſtinare. Rex quoque de theſauro ſuo non modicam portionem, fidelium elemoſynis vnitam, ad loca præſcripta tranſmiſit.

De obitū Aethelſuithę ſororis regis Aelfredi.

ANno gratiæ. Dcccxc. Gytro Danus, rex orientalium Anglorum, diem clauſit extremum, qui regnum illud, Aelfredo rege donante, acceperat, cum ab eo Chriſtianitatem accepit. Eodem anno ſoror regis Aelfredi, Aethelſuitha, Burhredi regis Merciorum quōdam regina, apud Ticinum in habitu religionis defuncta eſt, & ibidem honorificè ſepulta.

Miraculū.

ANno gratiæ. Dcccxci. Arnulfus tutor Ludouici Romanum adeptus imperium annis. xij. imperauit. Eodem anno tres homines de Hybernia ad regem Aelfredū venientes, ſolitariam pro Chriſto vitam ducere cupiebant. Conſtruxerant namque ſibi, ex tribus corijs bouinis & dimidio, nauicolam quandam breuiſſimam ſine omni nauis inſtrumento, qui adiuncto ſibi vnius ſeptimanæ victu, clam mare ſunt ingreſſi, quocumque fortuna concederet, ire diſponentes. Qui domino ducente ſeptima ſuæ ingreſſionis die, in Cornubia applicantes, pro miraculo & nouitate inaudita regi præſentantur. Nomina autem eorum fuerunt Dubſlane, Manchetus & Manſlu-

Manſlinum. Eodem anno circa tempus rogationum cometa apparuit, quæ Anglicè Uerede ſterre nuncupatur.

De armillis aureis in biuiis ſuſpenſis.

ANno gratiæ. Dcccxciij. magnum examen paganorum ex Gallijs aduenientes, cũ equis & nauibus. ccl. Cantiã tranſuectum in oſtio Limenij fluminis, quod de ſilua magna, Andredeſwald appellata, decurrit, applicuit, & quatuor miliarijs ſurſum naues direxit, vbi quandam arcem à paucis accolis inhabitatam diruentes, aliam ſibi firmiorem, in loco qui Appeltre dicitur, conſtruxerunt. Nec multo poſt Haſtingus ex eiſdem partibus, cum nauibus. lxxx. oſtium Thameſis fluminis intrans, munitionem ſibi in villa regia, quæ Middeltona dicitur, magnis ſumptibus conſummauit. Sed cum vndique regi Aelfredo hoſtium incurſiones imminerent, & vt quidam aſſerunt, leges inter arma ſileant: ipſe tamen inter ſtridores buccinarum, & fragores bellorum, & armorum fremitus leges tulit, & obſeruandas tradidit, quibus ſui & diuino cultui, & diſciplinæ aſſueſcerent militari. Et quia barbarorum occaſione etiam indigenæ ad rapinas anhelauerant, ita vt vix vlli tutus eſſet locus, vel ſine armorum præſidio comeatus, centurias quas hundredos, & decimas quas tithingas appellant, inſtituit, vt omnis Angligena legaliter viuens, & centuriam haberet & decimam. Quod ſi quis alicuius delicti argueretur incommodo, ſtatim exigeretur ex centuria, & qui eum vadaretur, & decima. Qui verò huiuſmodi vadem non haberet, legum ſeueritatem ſubiret. Et ſi quis ante vadationem, vel poſt aufugeret, omnes ex cẽturia eius & decima, regis mulctam incurrent. Hoc quoque commẽto pacem infudit prouincijs, vt etiam per publicos aggeres, vbi ſemitæ finduntur in quadrum, armillas iuberet aureas appendi, vt viantium auiditatem irritarent, cum non eſſet qui eas abriperet.

De clementia regis Aelfredi, & falſitate Danorum.

ANno gratiæ. Dcccxciij. pagani qui Northanhumbriam, & qui Eaſtangliam incoluerunt, pacem cum Aelfredo rege iuramentis & obſidibus ſtatuerunt. Sed, rupto fœdere, quandocumque exercitus paganorum, in Cantia reſidens, prædandi cauſa de ſuis munitionibus exiuit, ipſi cum illis, vel per ſe vbicumq; potuerunt, prædas agere non ceſſabant. Quo cognito, rex Aelfredus cum exercitu ſuo Cantiam proficiſcens, inter duos paganorum exercitus caſtrametatus eſt, vt ſi fortè campum aliquem prędæ cauſa, vel prælij peterent, ipſe cum eis certamen iniret. At illi nunc equeſtres, nunc pedites latrocinando, illas partes frequentabant, vbi regis exercitum abeſſe

abesse sciebant. Quibus tamen rex subitis sæpe incursionibus obuians, cædes infert assiduas. Vnde Cantiam relinquentes, ad Hasteinum cõciuem suum, qui apud Middeltonam hyemauerat, confugerunt. Quos rex viriliter insecutus, non cessauit donec ipsos cum Hasteino Dano crudelissimo, in municipium, quod idem Hasteinus nuper ibidem construxerat, violenter intrusit. Quò rex cum peruenisset, municipium obsidione vallauit, erectisq; in gyrũ machinis, illud subiugare vacauit. Hasteinus vero Danus omnem spem resistendi amittens, cogitauit quo ordine regem clementissimum deciperet suis artibus fraudulentis. Et nuncios ad regem dirigens, promisit iuramentis & datis obsidibus, quod ab eius & regni Angliæ inquietatione cessaret in posterum, si pacificè recedere sineretur. Et ad maiorem insuper securitatem, misit regi duos filios suos, pueros, vt si vellet, fidei illos & baptismatis imbueret sacramẽtis. Tunc rex pijssimus, qui semper paganorum animas potius liberare quàm interficere sitiebat, eius petitionibus adquieuit. Et pueris sacro fonte renatis, Hasteinum patrem eorũ, cum omnibus alijs infidelibus, pacificè, iuxta quod pactum fuerat, abire permisit.

Quomodo rex Aelfredus Danicũ regẽ de prælio fugauerit.

ANno gratiæ. Dcccxciiij. rex Aelfredus, cum ingenti exercitu, contra paganos processit, quos supra in ostio Ligei fluminis applicuisse diximus, qui iam cuneis diuisis conabãtur omnes regionis illius prouincias subiugare. Quò rex cum peruenisset, misit se cum exercitu suo inter duos cuneos paganorum, vt si forte loca nemorosa deserentes, planitiem aliquam petere decreuissent, ipse contra eos arma moueret. Sed barbari iam fame & longa fatigati inedia, dum nihil proficerent, sed potius deficerent, disposuerunt conciues suos, qui nuper in Eastsexia applicuerant adire, vt fortiori milite stipati, irruptiones Christianorum possent facilius sustinere. Cumque furtim castra mouentes, ad Farnam villam peruenissent, Thamesim fluuium transire cupientes, à regia ibidem fortitudine sunt præuenti. Commissoque cum illis graui prælio, pagani in fugam sunt conuersi, quos fugientes Christiani, sine pietate prosternunt, atque ex obstantibus maxima strage illata, regem eorum crudeliter vulnerarunt. Quem vix commilitones, in equo positum, sine vado & põte trans Thamesiem fluuium, multis ex eis submersis, duxerunt. Vbi tandem inter Thamisim & Coleneã, quandã breuissimam nacti insulam, pro oppido illam aliquamdiu habuerunt. Christiani verò naues ibidem non habentes obsidionem facere nequiue-

nequiuerunt, maximè cum ſibi victualia deficerent, & terminum ſuæ ſtationis compleuiſſent. Illis itaq; recedentibus, rex Aelfredus cum exercitus ſui medietate illuc properabat. Sed antequam iter expleuiſſet inceptum, nunciatur ei paganos, qui Northanhumbriam & Eaſtanglhã incolebant, quoſdam Exoniam, quoſdam ex eis arcẽ quandam in Deuonia ſitam obſediſſe. Nec mora rex Aelfredus omnem, quem habere poterat, exercitum reducens, Exoniam adiuit, paucis tamen ad debellandum hoſtes, quos inſequebatur relictis. Pagani verò interim rege eorum conualeſcente, ad conciues ſuos in Eaſtſexiã profecti, inuenerunt Haſteinũ proditorem nequiſſimũ, qui iam contra pactum, quod cum Aelfredo rege pepigerat, apud **Beamfleotam** oppidum, foſſatis altis & ſpatioſis firmatum, inhabitabat, à quo etiam aſſiduas agens irruptiones, omnem patriam deuaſtauit. Sed etiam pagani, qui apud **Appeltre** (vt prædictum eſt) reſederant, ad Haſteinũ venientes ibidem magnum cõfecerunt exercitum bellatorum. Tunc illi quos rex Aelfredus ad illos expugnãdum dimiſerat, iunctis ſibi ciuibus Londonienſibus, alijſque viris bellicoſis, qui ex finibus Northanhumbrorum & Eaſtanglorum ad mandatum regis aduenerant, ad Beamfleotam hoſtiliter accedẽtes, Haſteinũ in oppido non inuenerũt. Sed tamen contra ſocios eius, qui ex oppido aduerſus eos exierãt, grauiſſimo prælio commiſſo, in prima congreſſione in fugam eos compellunt, oppidum inuadẽtes deſtruunt, vxorẽ Haſteini, cum duobus filijs eius, vinculis cõſtringunt, naues quaſdam incendũt, quaſdam ad vrbem Roffenſem adducunt, vxorẽ Haſteini cum ſuis filijs ad vrbem Londonias tranſmittunt. Et hijs ita geſtis, rex Aelfredus paganis, pro quibus Exoniã ierat, leui negotio ſuperatis, dilaceratis, & ad naues fugatis, reuerſus eſt ad London. ciuitatem, vbi Comes Aethelredus vxorẽ Haſteini, cum duobus filijs, regi præſentauit, petens adiudicari quid de vxore eiuſdem proditoris & filijs foret agendum, qui pactum, quod cum rege pepigerat, violauit. Tunc cum ab omnibus iudicatum fuiſſet ipſos morte turpiſſima eſſe dignos, rex noluit eis quicquam mali facere, eo quòd idem rex vnum ex pueris ſuis, vt ſuperius relatum eſt, de ſacro fonte ſuſceperat, & alium Comes Aethelredus. Sed tàm matrem quàm pueros, liberos abire permiſit.

De graui quadam perſecutione, qua Dani cõtriti ſunt.

ANno gratiæ. Dcccxcv. Formoſus papa ſedit in cathedra Romana annis. iij. & mẽſibus ſex. Eodẽ anno Vlfero archiepiſcopo Ebor. defuncto Aethelbaldus ſucceſſit. Eodem tẽpore Haſteinus iniquus, &

quus & cæteri pagani, quos exercitus regis Aelfredi de **Beámfleote** fugauerat, diſpoſuerunt tranſire ad conciues ſuos, qui in occiduis partibus Angliç habitabant. Arrepto igitur clam itinere per prouinciam Merciorum, ad villam quandam ſuper flumen Sabrinę ſitam, **Buttingedune** appellatam, peruenerunt, vbi à cõfratribus ſuis reuerenter ſunt recepti, atque in oppidum, quod ibidem conſtruxerant, introducti. Cumque hoc regi Aelfredo nunciatum fuiſſet, congregauit exercitum quaſi inuincibilem, & veniens ad oppidum præfatum, quod Sabrinæ fluctibus erat vndique perfuſum, paganos tam nauali quam terreſtri exercitu circumcinxit. At hoſtes poſt diutinã obſidionem, victu ſibi deficiente, equos ſuos nouiſſimè deuorabãt. Tandem omnibus conſumptis, ab oppido neceſſitate compulſi exierunt contra exercitum, qui erat in orientali parte fluminis, pugnaturi, vbi ex parte regis, in prima congreſſione cecidit Ordein' miniſter eiuſdẽ regis, & multi alij cum eo, ſed Chriſtiani demum pręualentes, in fugam aduerſarios compulerunt. Quos fideles ſine pietate inſequentes, multos in vndis submergebant, & nonnullos gladijs detruncabant. Et qui ex hac clade euadere potuerunt, fugiendo ad Legeceſtriam, quæ Anglicè **Northale** dicitur peruenerunt. Vbi in quodam municipio ex conciuibus ſuis plurimos reperientes, in eorum conſortium ſunt admiſſi. Quò rex cum peruenisſet, non potuit ibi obſidionem tenere, vnde omnia, quæ extra oppidum in frugibus ſiuè victualibus reperit, igne concremauit.

De altercatione inter Anglos facta & Danos.

ANno gratiæ. Dcccxcvi. nefandus paganorum exercitus Legeceſtriam deſerens, Northanhumbriam petiuit, vbi nauibus adquiſitis, per mare ſurſum nauigare cœperunt. Tãdem in oſtio Ligẽi fluminis, non longè ab vrbe Londoniarum applicantes, prædis, & rapinis, extractis ad terram nauibus, inſtiterunt. Quod ciues Londoniarum cum cognouiſſent, cõiunctis ſibi prouinciabilibus populis, ad locum venientes præfatum, inuenerũt hoſtes quoddam ſibi munitionem conſtruxiſſe. Illis autem hinc & inde hoſtiliter concurrẽtibus, ciues Londonienſes compulſi ſunt in fugam, quatuor ex regis militibus interfectis. O quam crebris vexationibus, quam grauibus laboribus, quam diris modis, quam lamentabilibus, non ſolum à Danis, qui partes Angliæ tunc temporis occupauerant, verumetiam ab hijs Sathanæ filijs tota vexata eſt Anglia. Sed non multo poſt ſuperueniente rege Aelfredo, compulſi ſunt pagani locum deſerere, & noctu recedentes per prouinciam Merciorum, non ceſſabant, donec

donec ad villã ſuper Sabrinã, quæ Quantebrige dicitur, peruenerũt. Illis autem recedentibus, iuſſit rex naues eorũ igne concremari.

ANno gratiæ. Dcccxcvij. Bonifacius ſedit in Cathedra Romana, anno vno, & diebus ſexdecim. Eodem anno rex Aelfredus cuſtodes regni conſtituit, contra Danorum irruptiones, in Cantia Ceolmundum Primicerium, in vrbe Roffenſi Suithulfum epiſcopum, in Eaſtſexia Comitem Brithulfum, in vrbe Londiniarum Comitem Aethelredum, in Dorkaceſtria Halardum epiſcopum, in Suthſexia Eadulfum, in VVintonia Berthulfum epiſcopũ, & in locis diuerſis alios multos, quos lõgum eſſet per ordinem recitare. Quo etiam tempore fecit rex Aelfredus longas naues, quas cyulas, ſiue galeas appellãt, fabricari, in quibus armatis impoſitis, iuſſit maris ſemitas obſeruare, vt tam nauali quam terreſtri prælio, regni ſui tranquillitati, & ſubiectis ſibi populis prouideret.

Vt rex Aelfredus cuſtodes in regno conſtituerit.

CIrca dies iſtos, Rollo quidam natione Danus, maxima ſtipatus militia, in Angliam veniens, locorum depopulationi vacabat. Eſt autem Dania ſiue Danemarchia inſula maris, rerum & maximè hominum fertilitate fœcunda, cuius reges antiquitus ſancita lege ſtatuerunt, vt dum nimis inſula eſſet hominibus repleta, viri audaciores de proprijs migrare ſedibus cogerentur. Ex hac denique expulſorum ſorte, Rollo ſupradict' fuiſſe aſſeritur, vir ſtrenuus & potens, quem pater, retento primogenito filio vt ſibi ſuccederet, Rollonem à ſe tranſmiſit, vt hæreditatem armis quocumq; ſors concederet, obtineret. Illo igitur (vt prædictum eſt) in Angliam appulſo, indigenæ ſtatim prælium cum ipſo commiſerunt. Sed multis ſuorũ interfectis, cæteri de loco certaminis aufugerunt. Rollo igitur cum poſt maris pericula, ob ſui ſuorumq; recreationẽ, in Anglia hyemaret, viſum eſt ſibi de nocte dormiẽti ſupra ſe, & exercitũ ſuum, examen apum volitare, & cum ſtridore auſtralem petere regionẽ, perq; maris mediũ ad terrã volando peruenire. Vbi etiã gregatim in frõdibus arborũ diuerſarum inſidentes, omnemq; mox regionẽ perluſtrantes, cœperunt in locis diuerſis variorũ flores colorum, in locum vnum cõgregare. Euigilans itaq; Rollo, primò viſionem ſecum pertractat, eiuſq; interpretationem, diligenter examinans, requiẽ ſui laboris ſuorumque in eiſdem partibus, vbi apes viderat deſcẽdiſſe, coniectat. Mare igitur ipſe & eius commilitones ingrediuntur, flanteque ad votum vento, emenſis fluctibus pelagi, Gemeticum veniunt, vbi quandã virginem ſacram, nomine Ameltrudem, quam

De Rollone primo Normannorum Duce et eius viſione.

ab Anglia asportauerant, in capella sancti Vedasti super altare relinquunt. Quorum aduentum Franco Rothomagensis archiepiscopus cognoscens, & de possibilitate resistendi diffidens, decreuit vtilius fore pacem ab eis quærere, quàm illos ad arma in sui perniciem prouocare. Qui festinus viator ad illos veniens, pacem petens impetrauit, eamque fœdere fidelissimo confirmauit. Suscepto itaq; Rollo regionis domínio, Rothomagum adijt, & turpiter destructæ ciuitatis eleganter mœnia reparauit, circumiacentes regiones occupauit, castella in locis congruis firmauit, & terram totam, quæ tunc Neustria, modo verò Normānia ab ipsis Norēsibus dicitur, sub sua potestate recepit. Ex hoc quoq; Rollone, incliti Normannorū Duces originem traxerunt, sicut suo loco sequens historia declarabit.

De strage ab Anglis illata Danis.

ANno gratiæ. Dcccxcviij. Stephanus sedit in cathedra Romana, anno vno. Eodem anno defuncto Eastano London. episcopo, Theodredus successit. Eodem tempore pagani cum sex galeis, in ostium fluminis, cui Uthermare nomen est applicantes, prædis ibidem vacabant & rapinis. Quod regi Aelfredo cum nunciatum fuisset, prædonibus festinanter occurrit, eorumque laceratis agminibus, prædam excussit, & eos ad naues fugere coëgit. Quos rex cum suis viriliter insecutus, sexies.xx. ex eis interfecit, vbi etiam ex familia regis.lxij. milites ceciderunt. Paganis igitur ad mare fugientibus, vētis in contrariū fugientiū piratarum spirantibus, fractis nauibus naufragium pertulerunt. Quos ministri regis cōpræhēdentes, & vinculis arctioribus cōstringētes, ipso rege iubēte, omnes patibulo suspēderunt. Deinde omne tēpus, quo rex superuixit, regnū in pace tractans, totus conuersabatur in restaurationibus ecclesiarum, in largitione elemosynarum, in compositione lēgū, quibus miluorum rapacitas reprimeretur, & simplex fidelium deuotio firmaretur.

Regnum VVestsaxonum sine episcopali cura fit.

ANno gratię. Dcccxcix. Romanus sedit in cathedra Romana, mēsibus.iiij. & diebus. xxij. Cui succedens Theodorus, sedit in cathedra Romana, diebus. xxvi. Successit ei eodem anno Iohannes, duobus annis, & diebus. xv. Eodem anno defuncto Aethelvvaldo Scireburnensi episcopo, remansit prouincia occidentalium Saxonū sine episcopis & cura pastorali, ví hostilitatis, septem annis.

De morte regis Aelfredi & successione Eadvvardi.

ANno gratiæ. Dcccc. Carolus regnum Francorum suscipiens regnauit, annis. xxvij. Eodem anno clementissimus rex Anglorum Aelfredus postquam. xxix. annis, & mensibus. vi. regnum tenuisset v. Kal. n. Nouēbr. quarta feria, indictione quinta, pro regno tēporali commuta-

commutauit æternum. Sepultus est autem VVintoniæ, in nouo monasterio, quod ipse fundauerat, & stola beatæ immortalitatis indutus, vbi generalem expectat resurrectionem, tunc ibidem denuò coronandus.

ANno gratiæ. Dcccci. Eadvvardus Aelfredi regis primogenitus, literarum cultu patre inferior, sed potentia pariter & dignitate glorioſior, regni Angliæ diademate est insignitus. Cumque in regio esset fastigio sublimatus, Aethelvvaldus Clito, patruelis eius filius, qui se, rege, genere non credebat inferiorem, nec potentia minorem, omni nisu aspirabat ad regnum, & villas regias Oxeleiam, & VVinburnam nuncupatas inuadens, valuis obseratis, sese in eis cum suis temere intromisit. Hoc autem in loco, vt supra dictum est, sancta Cuthburga, Inæ regis germana, monasteriū virginum deo deuotarum constituxit, quarum idem Aethelvvaldus vnam abusiuè rapiens, eam sibi matrimonio copulauit. Tunc rex Eadvvardus, rei cognita veritate de temeritate Aethelvvaldi, exercitum ingentem collegit, & veniens Bathoniam, non longè à VVinburna castrametatus est. Quod cum Aethelvvaldus cognouisset, de nocte fugam iniit, Northanhumbriam petiit, Danosque qui ibi degebant suppliciter exposcit, vt se commilitionem recipientes, vnum ex suo collegio, ad regem Eadvvardum expugnandum, esse velint, qui mox in regia dignitate est ab omnibus constitutus. Rex vero Eadvvardus de eius fuga commotus, vbi cognouit se ipsum tunc cōprehendere non posse, sanctimonialem illam, quā rapuerat, iubet ad suum monasterium reduci. Aethelvvaldus parato nauigio transfretauit ad Gallias, vt fortiori rediens militia stipatus, regem inquietaret

De raptu eiusdam sanctimonialis.

INtereà rex fines regni sui latius quàm pater eius dilatauit, ciuitates, & oppida ædificauit, nonnullas destructas reparauit. Ex cōcubina nomine Egvvina filium suum primogenitum Aethelstanū suscepit. Ex secūda, regina sua, nomine Aelfleda, Ealfelmi Comitis filia, duos filios Aethelvvardū & Eadvvinū genera uit. Peperitq; ei insuper sex filias, quarum Eadfleda sanctimonialis, cum sorore Aethelhilda apud VViltoniam requiescit. Cęteræ verò quatuor nuptijs traditæ referuntur, quarū prima, id est, Eadgiua Othoni Romanorū imperatori copulata est. Alteram, id est, Eadhildam Carolus rex Frācorum, tertiam Siricius rex Northanhumbrorum, id est, sanctam Edgitham, quartam, id est, Algiuam Hugo filius Ducis Roberti habuerunt sibi matrimonio copulatas. Ex coniuge quoque Edgitha,

De filiis & filiabus regis Eadvvardi.

idem rex genuit Eadmundum & Eadredum. Fundatum est cenobium Cluniacum à Guilihelmo Pio Duce aquitaniæ.

ANno gratiæ. Dcccciij. Aethelvvaldus Clito supradictus, de partibus rediens transmarinis, congregauit exercitum copiosum ex paganis, qui in Northanhumbria, & in Eastanglia alijsque locis diuersis habitabant cum illis, & quos de finibus aduexerat transmarinis, & Merciam hostiliter ingressus, ferro & flammis quæquæ sibi obuia consumpsit. Tandem cum præda maxima inoffensus cum redire disposuisset ad propria, rex Eadvvardus multo militum stipatus collegio superueniens, Aethelvvaldum versus Eastangliam fugientem insequitur. Et inter duo fossata sancti Eadmundi, illum cum suis omnibus ad campestre prælium præparatum inueniens, facta suis exhortatione, irruit viriliter in ipsos. Sed in prima congressione ceciderunt, in parte regis Sigulfus, & Sichelmus primates, Eadvvaldus & Kenulfus abbates, Sibertus & Eadbaldus proceres, & cum illis multi nobiles corruerunt. In parte verò aduersariorum, ceciderunt Isopus Hold, & Osketellus hold, Brithricus & Synothus Comites, rex Eanich, & Clito Aethelvvaldus, & multa millia cæterorum. Rex verò Eadvvardus, cum fortiores hostium suorum peremptos cognouisset, sese de loco certaminis sapienter subtraxit. Nec multo post rex Eadvvardus pacem cõposuit cũ paganis in loco, qui Ittingeford nuncupatur. Et his ita gestis, rex quosdã sibi per Angliã rebelles, & maximè ciues Lõdonienses & Oxonienses, ad debitam subiectionem reuocauit. Eodem anno Benedictus papa creatus, sedit anno vno & mensibus sex.

Ludouicus imperator efficitur.

ANno gratiæ. Dcccciij. Ludouicus Romanum adeptus imperium annis. x. imperauit. Quo etiam anno, defuncto papa Benedicto successit Leo, & sedit in cathedra Romana diebus quadraginta, cui succedens Christoferus post sex menses, diem clausit extremum.

S Grimbaldus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. Dcccciiij. sanctus presbyter Grimbaldus, vir magnę sanctitatis, & vnus magistrorum Aelfredi regis, gaudia concendit regni cœlestis. Eodem anno religiosa Christi famula regina, mater Eadvvardi regis, quæ monasterium VVintoniæ construxerat sanctimonialium, ex hac luce migrauit.

De concilio in regione VVestsaxonum celebrato.

ANno gratiæ. Dccccv. Sergius papa sedit in cathedra Romana, annis septem, & diebus. xvi. Eodem anno rex Magnificus Eadvvardus & Plegmundus Cantuar. archiepiscop' collegerũt conciliũ grande episcoporum, abbatum, & fidelium populorũ in prouincia

Gevvi-

Gevviſeorum, id eſt, in illa parte Angliæ, quæ in plaga auſtrali ſita eſt fluminis Thameſis. Fuerat autem regio illa, iam per ſeptennium, propter hoſtilem incurſionem, epiſcoporum ſolicitudine & cura paſtorali deſtituta. Vnde in concilio, hoc ſalubriter conſtitutum eſt, vt pro duobus epiſcopis, quorum vnum apud VVintoniã, & alter apud Scireburniam ſedes habuerunt, quinque crearentur antiſtites, ne grex domini, abſque cura paſtorali, luporum incurſionibus quateretur. Canonica igitur electione celebrata, in ſede VVintonienſi conſtituerunt Frithſtanum, & in Scireburnenſi Aethelinũ, in VVellenſi Eadulfum, in Cridienſi VVerſtanum, in Cornubienſi Herſtanum. Electi ſunt præterea duo epiſcopi, videlicet ad ſedem Dorkaceſtrenſem Kenulfus, & auſtralibus Saxonibus, quorum antiſtites ſedem habent apud Ciceſtriam, ordinatus eſt Berthegus. Hi omnes vna die apud Cantuariã ab archiepiſcopo Plegmundo munus conſecrationis adepti ſunt. Et non multo poſt facta parochiarum diſtributione, remãſerunt epiſcopo VVintonienſi prouinciæ, ſcilicet Hãtonenſis, Sutherenſis cum inſula Vecta, Scireburnenſis verò habebat Somerſetam, VVellenſis, Dorſetam, & prouinciam Berrocenſem, Cridienſis habebat prouinciam Deuonienſem, Cornubienſis Cornubienſem. Poſt paucos verò annos, in pago VViltoniẽſi proprius factus eſt epiſcopus, qui in Ramesberia ſedẽ habuit. De epiſcopis, qui iſtis quinque pręſulibus ſucceſſerunt, ſuo loco dicetur. Sed hoc non eſt tacendum, quòd multis mirum videtur, in viculis ſupradictis, & tam exiguis ſedes pontificales tanto tempore perduraſſe Cornubienſes ſanè pontifices, apud ſanctũ Patrocum de Bodvvini, iuxta VVallenſes aquilonares ſuper flumen Heilemuthe ſedes habuerunt.

De Cometę ſignificatione.

ANno gratiæ. Dcccc vi. Cometa apparuit ferè per dimidium anni circulum, ſignificans fortaſſè nimiam ſanguinis effuſionem, & occiſionem, quæ paulo poſt in prælio inter Danos & Anglos damnoſè commiſſa eſt, in quo vtriuſque gentis tot nobiles corruerunt.

Rex Eadvvardus plures regiones ſibi ſubiugauit.

ANno gratiæ. Dcccc vij. rex magnificus Eadvvardus, congregato exercitu copioſo, ſubiugauit ſibi Eaſtſexiam, Eaſtangliam, Merciam, Northanhumbriam cum multis aliis prouincijs, quas Dani multo tempore poſſederant, & omnes ex eorum dominio potenter extorſit. Scotorum etiam, Cumbrorum, & Galvvalenſium, omniumque occidentalium Britonum fines, & eorum reges in deditionem accepit, & ſic cum gloria & honore ad propria remeauit.

Ciuitas Legeceſtrenſis reſtauratur.

ANno gratiæ.Dcccc viij. ciuitas Legeceſtrenſis,quæ Danorum incurſione deſtructa fuerat, ſolicitudine Aethelredi Ducis Merciorum & Elfledæ vxoris eius,reſtaurata eſt.

Vt rex Eadvvardus Norenſes domuerit,

ANno gratiæ.Dcccc ix.rex Eadvvardus miſit expeditionem militarem in Northanhumbriam contra Danos ibidem rebellantes, quos per dies fere qnadraginta crudeliter perſequentes regij milites, multos ex eis peremerunt, & nonnullos captos turpiter abduxerunt.

Miraculum de camiſia ſanctæ Mariæ.

ANno gratiæ. Dcccc x. ſancti Oſvvaldi, regis & martyris, oſſa de Bardeneia reuerenter ſunt in Merciam tranſportata. Eodem tẽpore Rollo Normannorum princeps, Carnotenſem vrbem hoſtiliter aggreſſus,furtiuo eam diſpoſuit impetu ſubiugare.Quam cum crebris inſultibus ſubuertere niteretur, ciues ad eius defenſionem, murorum propugnacula aſcenderunt.Sed cum tandem ne deficerent deſperarent,ſaluberrimo vſi conſilio,ſupparum, id eſt, camiſiã dei genitricis,quã Carolus Magnus,de Hieroſolimis veniens,ibidẽ in monaſterio eiuſdem virginis poſuerat, in editioti murorum ciuitatis loco,pro vexillo ſtatuentes,Rollonem & eius cõmilitones ad cachinnũ commouerũt. Sed vt virtus dei genetricis incredulorum temeritatẽ effrænaret, ſubitò terror ipſum Rollonem cũ ſuis omniqus occupauit,vt omnibus,quæ in obſidione habebant, feſtinanter relictis, ſpem in ſola fuga conciperent euadendi. Quos cum ciues fugientes conſpexerunt, inſecuti ſunt eos in ore gladij, & multa ex eis millia proſternẽtes,ipſum Rollonem ad Rothomagenſem ciuitatem, laceratis agminibus,fugere compulerunt.

Duo reges pereunt.

ANno gratiæ. Dcccc xi. Anaſtaſius ſedit in cathedra Romana annis duobus,& totidem menſibus. Eodem anno Dani Merciam hoſtiliter ingreſſi,prædas ibidem egerunt & rapinas. Quod cum regi Eadvvardo nũciatum fuiſſet,cum ſtrepitu militari prædonibus obuiauit,& in **Wodenſfelde**, id eſt,in campo VVodeni duos paganorum reges,Eovvils,& Haldeinum,cum duobus comitibus Scufam & Other,& nouem eorum proceribus, commiſſo prẽlio,interemit.

De ædificatione Burgi Hertfordenſi.

ANno gratiæ.Dcccc xij.eximiæ probitatis Merciorum ſubregulus Aethelredus,diem clauſit extremum.Poſt cuius obitum vxor eius Elfleda,Aelfredi regis filia, prouinciam Merciorum totam præter Lõdoniarum ciuitatem,& Oxoniam,quas rex Eadvvardus,eius frater germanus,ſibi retinuit,multo tempore ſereniſſimè gubernauit.Eo-

uit. Eodem vtique anno rex Eadvvardº fecit ędificare Burgũ Hertfordiæ inter tria flumina,id eſt, Memaran, † Benefuthe & Ligeã,& in Eaſtſexia Burgum, quod VVitham nuncupatur, circa feſtum ſancti Martini. † Fieceam.

EOdem anno Rollo Normanniæ dux,& occupator,mente nimis elatus,Pariſiacam petens hoſtiliter ciuitatem, prædis vndequaq; collectis,eam diſpoſuit obſidione vallare. Sed cum tandem ſitum loci,& mœnia ciuitatis quaſi inexpugnabilia iudicaret, Baiocatenſem diuertit ad vrbem. Quam omni defenſore vacuam reperiens, vrbem cœpit, & ſpolia ſuis commilitonibus diſtribuit, eius habitatoribus interfectis. In hac vrbe quandam puellam genere nobiliſſimam,nomine Popam, filiam ſcilicet Berengarij Ducis,illuſtris viri, rapiens, non multo poſt eam ſibi matrimonio copulauit. Ex illa quoque filium nomine VVilhelmũ genuit, & filiam Gerloc,puellam valde decoram. Deinde Lutetiam Ebroicamque vrbes expugnans,ciues peremit,& maximam inde prędam reportauit.Sicque ad Francorum infeſtationem prorumpens, eccleſias Chriſti ſuccendit, populum trucidauit,mulieres captiuas abduxit.His denique Franci calamitatibus oppreſſi, queſtuoſis clamoribus Carolum regem adeunt,vnanimiter conquerentes,populum Chriſtianum ob eius inertiam paganorum incurſionibus deperiſſe. Quorum rex querimonijs vehementer permotus, Franconem, Rothomagenſem archiepiſcopum,miſit ad Rollonem,mandans quòd ſi Chriſtianus efficeretur,terram maritimam ab Epte flumine vſque ad Britanniæ limites,cum Gilla filia ſua, ſe illi foredaturum. Archiepiſcopus quoque legatione ſuſcepta, pagano Duci per ordinẽ pandit cuncta. Cuius verba Rollo conſilio ſuorũ gratanter excipiens, die ſtatuto ad ſanctum Clerum conueniunt, rex ſcilicet Francorum, cum Duce Roberto,trans Eptem fluuium. Rollo verò circavallatº cuneis bellatorum,vbi nuncijs alternatim diſcurrentibus pax firmatur inter eos, Rollone regi fidelitatem faciente, & rege illi filiam cum terra prætitulata concedente.Superaddidit etiam ei Britanniam totam, cuius principes Berengarius & Alanus Rolloni ſacramenta fidelitatis fecerunt.His igitur nobiliter executis,hortantur aſtantes Francigenæ Rollonem,vt pedem regis pro tanto oſcularetur dono.At Rollo genua flectere dedignatus, pedem regis apprehenſum truculenter traxit ad os ſuum,ipſo rege in terram reſupinato.Sed Frãcigenę factum reprehendentes,Normannos ad riſum mouerunt. Videba- De baptiſmate Rollonis primi Ducis Normanniæ.

tur enim Rolloni indignum, vt terram, quam armis potenter subegerat, dono cuiuslibet possideret. Pacto itaque tandem in hunc modum firmato, rex Francorum ad sua regreditur, & Rollo cum Duce Roberto Rothomagum regrediens, baptizatus est cum suis omnibus, à Francone archiepiscopo Rothomagensi. Quem Dux Robertus de fonte sacro suscipiens, ei imposuit nomen suum, anno ab incarnatione Dcccxiij. Sicque magnificus Dux Robertus præparato nuptiarum apparatu magno, regis filiam in coniugium & societatem thori, Christiano more, suscepit. Sed illa deinceps post annos paucos immatura morte sine liberis præuenta, Dux Robertus repudiatam Popam sibi repetens copulauit.

De genealogia Ducum Normāniæ.

QVoniam igitur ex hoc magnifico Duce Roberto inclyti Duces & reges traxerunt originem, dignum videtur ad historiæ claritatem, vt eius genealogiam breui epilogio perstringamus. Iaphet, tertiꝰ Noę filius, filium genuit, quem Magog appellauit, cuius Gothica progenies de similitudine vltimæ syllabę, paterni nominis vocabulum trahens, duos ex se Gothorum populos armis robustissimos produxit. Ex quibus vnus Scythiam vlteriorem inuadens occupauit, & contra reges Aegyptos bella diutissimè attentauit. Quorum vxores postmodum Amazones vocatæ, diuturnam virorum suorum ibidem moram molestè ferentes, eorum repudiata copula, arma capessunt, duas reginas cæteris audaciores sibi prærogantes. Quæ dextris mamillis ob telorum iactus adustis, totam Asiam aggressæ sunt, & per centum fere annorum curricula grauissimo eam dominationis iugo domuerunt. Alter Gothorum populus, ex Scanza insula, cum suo rege Berig nomine egressus, mox nauibus egressi vt terram attigerunt, Scanzā loco nomē dederunt, ob memoriam terræ de qua recesserūt. Indeq; remotius exeūtes, Germanicos sinus, & paludes Mæotides inuaserūt, plurimas regiones circūquaq; occupantes. Quarum Dania & Norvvegia, multos postea reges inclytos habuerunt & potentes. Isti Martem deum apud se exortum prędicant, quē humani sanguinis effusione placare curabant. Iactant etiā Troianos ex sua stirpe processisse, Antenoremque ab vrbis excidio aufugisse, ob proditionem ab eo perpetratam, & in Germaniam applicuisse. Qui postmodū in Dania siue Danemarchia regnans, de nomine suo prouincię nomen dedit. His quoq; de causis, ex Gothis originē habere noscuntur Dani, qui tantis post ibidem adoleuerunt incrementis, vt dum insulæ nimis essent hominibus replętæ, sancita

à regibus

à regibus lege, viri audaciores de propriis migrare sedibus cogebantur, vt sibi suisque successoribus adquirerent hereditates, & mãsiones æternas.

ANno gratiæ. Dcccxiij. Conradus Romanum adeptus imperium, imparauit annis septem. Eodem tempore Aelfleda Merciorum domina, cum exercitu magno, apud **Strengate** veniens, ædificauit ibi arcem munitam, & in plaga occidentali Sabrinæ fluminis, in loco qui **Brigges** dicitur, aliam restaurauit. De ædificatione duorũ castrorum.

ANno gratiæ Dcccxiiij. Aelfleda, Merciorum domina, Burgum **Thamewoorth** appellatum restaurauit. Deinde ad Stanfordiam progrediens in aquilonari plaga, fluminis **Nenioland** turrem restauraurit. Eodem anno facta est Danorum strages maxima, in finibus †Luitoniæ & prouincia Herefordẽsi. Laudo sedit in chathedra Romana mensibus sex. De strage Danorum. †Lincolniæ

ANno gratiæ. Dcccxv. Iohannes sedit in cathedra Romana annis iiij. mensibus duobus, & diebus tribus. Eodem anno defuncto Plegmundo Cantuar. archiepiscopo, Aethelmus VVellensis antistes, ad sedem Cantuariensem translatus est, & loco eius VVlfhelmus in ecclesia VVellensi est episcopus ordinatus. Quo etiam anno VVerfertho VVicciorũ antistite viam vniuersę carnis ingresso, Aethelhunus abbas Berkeleię loco ipsius succęssit. Eodem tẽpore Aelfleda, Merciorum domina, **Fadesbyri** & **Nearham** villas cõstruxit. Eodem anno pagani australium Britonum fines inuadentes, omnia ibidem ferro & flamma consumunt, episcopum quoque Camelec in **Irchenefeld** captum, ad naues abducunt, sed nõ multo post rex Eadvvardus ipsum redemit pro. xl. libris sterlingorum. Deinde ijdem pagani prouincias Herefordensem, VVigorniẽsem, & Glouernensem aggressi, prouinciales illos ad prælium prouocarunt. Factoque conflictu grauissimo, ceciderunt in parte Danorum, Otlier Frater regis Danorum, & Dux Rohaldus, cum exercitus eorum maxima parte. Eodem anno rex Eadvvardus cognomento Senior, **Bukingeham** perrexit, vbi ex vtraque parte **Use** fluminis munitiones ędificari fecit. Eodem anno defuncto Cuthardo Lindisfarnensi antiste, Milredus succęssit. De Danorũ graui depopulatione.

ANno gratiæ. Dcccxvi. Laudo sedit in cathedra Romana anno vno. Quo vtique anno matrona Aelfleda, Merciorum domina, tres villas Cherenburch, VVeadburch, & Runcofam construxit. De ædificatione trium villarum.

Anno gratiæ. Dcccxvij. Iohannes papa creatus est. Eodem anno rex Ead- Maldona constituitur.

rex Eadvvardus apud Maldonam, Burgum, & arcem ædificauit, & ea ſub militum cuſtodia deputauit.

De altercatione inter Anglos & Danos.

ANno gratię. Dccccxviij. rex Eadvvardus Toueceſtriam & VVigingemere villas condidit, & eas armata manu repleuit. Sed pagani apud Toueceſtriam hoſtiliter venientes, illam expugnare conantur. Illi ê contrario qui intus erant, cum populis prouincialibus, ſeſe uiriliter defendentes, omnes in fugam compulerunt. Qui in prouinciam Bukinghamhenſem irruentes, homines capiunt, de armentis prędam agunt, multoſque plebeios, inter ſyluam Berntwode & villam Eiſeberi peremerunt. Deinde multo conatu conglobati, plures Anglorum prouincias inuadunt, & graui eas depopulatione conterentes, innumeras in locis diuerſis prædas agunt, Sed rex Eadvvardus, multitudine armatorum collecta, paganos hoſtiliter inuaſit, illiſque in fugam conuerſis, inſequitur eos fugientes rex Eadvvardus, atque in fugiendo Togleas Ducem eorum cum filio ſuo Mannano, & fratrem eius interemit, & maximam fortitudinem illorum cepit, & vinculis mancipauit, & inde paganorum paulatim, vires decreſcere cœperunt. Eodem annò Ealfleda Merciorum domina Doroberniam hoſtiliter petens, obſedit & obtinuit, Danoſq;, qui in ea erant, pro parte neci tradidit. Quo etiam tempore rex Eadvvardus obſeſſam Colceſtriam cœpit, & paganos omnes præter paucos, qui per fugam elapſi ſunt, immiſericorditer trucidauit. Deinde rex ad Maldonam à paganis obſeſſam tranſiens, ipſos inde fugauit, & ex fugientibus inimicis multa millia interfecit. Tunc rex ad Huntendunam progrediens, villam & caſtellum reſtaurauit, & manum armatam ibidem reliquit, & paucis interiectis diebus Colceſtriæ muros reparauit, & viros in ea bellicoſos poſuit, & certum eis ſtipendum aſſignauit. Tunc Dani in locis multis per Angliam cõſtituti, videntes regis potentiam & ſapientiam, læto ſe animo ſubdiderunt, & illum in patronum & dominum elegerunt. Eodem anno, defuncto VVerſtano Scireburnẽſi epiſcopo, Aethelbaldus ſucceſſit.

De obitu Aelfledæ Merciorum dominæ.

ANno gratiæ. Dccccxix Aelfleda Merciorum domina, & ſoror regis Eadvvardi, inſigniſque prudẽtiæ matrona viij. anno, ex quo ſola regnum Merciorum ſtrenuo iuſtoq; rexerat moderamine. xix. Kalend. Iulij, diem clauſit extremum. Cuius corpus apud Glouerniã delatum eſt, & in eccleſia beati Petri apoſtoli honorificè tumulatũ. Reliquit vnicam filiam nomine Algiuam ex Aethelredo Merciorũ ſubregulo

ſubregulo legitimè ſuſceptam, regni ſui hæredem. De cuius partu, quo ſe ſenſit grauiter læſam, nimis perterrita per annos fere. xl. quibus ſuperuixit, à viri thoro ſeſe & cõmixtione carnali ſubtraxit, dedignans vlterius, animi nobilitate ducta, laborioſi partus iterum experiri dolores.

A Nno gratiæ. Dcccxx. Henricus Romanum adeptus imperium imperauit annis. xviij. Eodem anno rex Eadvvardus, Burgis de Tealvvella & Maneceſtria reſtauratis, & militibus munitis, cœpit Algiuam ſiue Alvvinam neptem ſuam, & eam in VVeſtſaxiam ad duci præcepit. Eodem anno defuncto Aethelſtano VViltonenſi epiſcopo, Odo ſucceſſit. Hic ex Danica gente extitit oriundus & aliquanto tempore ſub Eadvvardo rege militans, poſt, officium clericatus adeptus & attonſus, creſcentibus meritis ad honorem pontificatus eſt ſublimatus.

De ædificatione plurimorum Burgorum.

A Nno gratiæ. Dcccxxi. rex Eadvvardus ad villam de Notingham veniens, in auſtrali plaga Trent fluminis, villam contra Burgum quod in altera ripa amnis erat, ædificauit, & inter villas firmum pontem fieri mandauit. Indeque ad Bedecanvvellam tranſitum faciens, non longè ab ea Burgum conſtruxit, & in eo milites ordinauit. Quo vtique anno rex Scotorum, Reginaldus rex Northanhũbrorum ex natione Danorum, Dux Galvvalenſium, ad regem Eadvvardum venientes, ſubiectionem fecerũt, & cum eo fœdus firmiſſimum pepigerunt.

Vt rex Scotorum Eadvvardo regi pacificatus fuerit.

A Nno gratiæ. Dcccxxij. Aethelvvardus, Eadvvardi regis frater germanus defunctus eſt, & VVintoniæ ſepultus. Eodem anno VVicciorum epiſcopo Ethelhuno defuncto, VVilferthus ſucceſſit.

De morte fratris Eadvvardi regis

A Nno gratiæ. Dcccxxiij. ſanguis domini venit in Angliam. vi. idus Nouembr. qui fluxit de imagine Chriſti, cum ſecundò in imagine ſua à Iudæis pateretur priora.

De corpore domini.

A Nno gratiæ. Dcccxxiiij. rex Anglorum Eadvvardus, cognomẽto Senior, qui cũctis Britanniam incolentibus Anglorum, VValanorum, Scotorum, Cumbrorum, Galvvalenſium, Danorum populis potenter præfuit, poſt multas res egregiè geſtas, anno regni ſui xxiiij. in villa regia, Farendona nuncupata, diem clauſit extremum, & VVintoniæ in nouo monaſterio more regio eſt ſepultus. Aethelſtanus quoque filius eius primogenitus apud Kingeſtonam, regiã villam, rex creatus, ab Aethelmo Dorobernenſi archiepiſcopo conſecratur. Huius verò regis temporibus in VVeſtſaxonię finibus inſignis

De morte regis Eadvvardi, & ſucceſſione Aethelſtani filii eius.

signis puer oritur Dunstanus. Eodem anno defuncto Aethelmo Dorobernensi archiepiscopo, VVlfhelmus successit VVellēsis antistes,& VVlfhelmo ad VVellēsem ecclesiam successit Aelfegus.

Vt Aethelstanus sororem suā maritauerit.

ANno gratiæ.Dcccxxv.Aethelstanus,rex Anglorum,Eadgytham sororem suam, Sithrico Danica natione progenito,Northanhūbrorum regi, matrimonio honorificè copulauit. Qui ob amorem virginis paganismum relinquens, fidem Christi suscepit, sed non multò post beatam virginem repudians,ac Christianitatē abiściens, idolorum culturam restaurauit,& post modicum temporis apostatæ vitā mirabiliter terminauit. Sancta itaq; puella, virginitate sibi reseruata,apud Pollesberiā in ieiunijs & vigilijs, in orationibus, & in elemosynarum studijs, vsq; ad finem vitæ suæ bonis pollens operibus perseuerauit.Transijt autē post laudabilis vitę cursū, ex hoc mūdo idibus Iulij,vbi vsq; hodie diuina miracula nō desinūt celebrari.

De igneis radius in aëre.

ANno gratiæ. Dcccxxvi. ignei per totam Angliam visi sunt radij in aquilonari plaga cæli,portendentes mortem turpissimā regis Sithrici supradicti,qui non multo post malè perijt.Cuius regnū Aethelstanus,expulso Guthfertho filio eius,suo copulauit imperio,deinde omnes Anglię regulos, Hunvval scelicet regē Britonū, Constātinum regem Scotorum, VVlferthū regem VVentorum prælio vicit & fugauit. Ealdredum quoq; filium Eadulfi de castello Bebbanberih exturbauit.Et hi omnes,cum prouincialibus alijs, vidētes se eius strenuitati non posse resistere,conuenerunt,petentes pacē ab eo,atq; idolattię renunciantes, fœdus cū ipso firmissimū pepigerūt.

Soror regis Aethelstani coppulatur Comiti Hugoni.

ANno gratiæ.Dcccxxvij.Hugo filius Roberti Comitis,sororem regis Aethelstani duxit vxorem. Quo vtique anno, Tilredus Lindissarnensis episcopus obijt,& VVithredus successit.

De amicitia inter regem & Ducem Normāniæ.

ANno gratiæ.Dcccxxviij.Leo sedit in cathedra Romana,mensibus sex, & diebus.xv. Eodem anno defuncto Tunfrido Lichefeldensi præsule Ella successit. Eodem tempore tanta inter regem Aethelstanum exorta est amicitia, & Ducem Normanniæ Robertum, quòd vterque in rebus dominaretur alterius, & in rebus bellicis mutuis congauderent auxilijs.

Miraculum de medone.

ANno gratiæ. Dcccxxix. rex Aethelstanus reliquias sanctorum regni sui,orationis gratia petere decernens, Glastoniæ cœnobiū in primis petiuit deuotus. Erat autem ibi quædam nobilis matrona nomine Aelfleda, neptis eiusdem regis, quæ marito defuncto vidualem ducere vitam exoptans, ad occidentalem cœnobij plagā, elegerat

elegerat mansionem. Hæc fœmina religiosa, regi Aethelstano, prædium studiosè paranit, quem gratia orationis Glastoniam ventutū præsciuit. Præcursores vero regiæ administrationis, scientes quòd rex nepti suæ, ad se diuertendi causa, hospitandi licentiā concessisset, die præcedenti venerunt ad videndum, si omnia necessaria præparata fuissent. Et omnibus diligenter inspectis, dixerunt ad illam: Vniuersæ administrationis sufficientiam habes; si tibi medonis copia non deesset, quem rex super omnes liquores potare affectat. Et illa. Non patiatur mater domini mei Iesu Christi, vt in mensa regis medo deficiat, & dei genitricis ecclesiam intrans, deum & eius matrem se rogatura prostrauit. Quid ergo? Venit rex multo stipatus militum comitatu, & post missarum celebrationes, inuitatus ad prædium introiuit. Sed, in primo propinatu, vasculum illud exhausere auidi potatores ad vnius palmulæ mensuram, & post deò augente, & beata fœmina promerente, nihil minuens tota die propinantibus substitit pincernis, ita vt, cunctis mirantibus, sufficeret vniuersis. Quod miraculum, cum rex relatu ministrorum cognouisset, mente immutatus ait ad suos: Peccauimus nimis, hanc dei famulam superfluitate maxima aggrauantes, & surgens, salutata nepte, perrexit viam sanctam. Eodem anno Stephanus papa creatus, sedit annis duobus, & mense vno in cathedra Romana.

ANno gratiæ. Dccccxxx. defūcto VVilfertho VVigorniēsi antistite, Kinevvoldus in episcoparu successit.

ANno gratiæ. Dccccxxxi. Eadulfus Cridiensis episcopus, diē clausit extremum, cui Aethelgarus successit. Hi quoq; præsules Deuoniensi prouinciæ præsunt. Iohannes papa sedit annis. iiij. De obitu Eadulfi episcopi.

ANno gratiæ. Dccccxxxij. eximiæ vir sanctitatis Frithstan' VVintoniensis episcopus, ordinato pro se in episcopatu Birstano viro religioso, in vrbe VVintoniensi pauperem vitam transegit. Hic præsul sanctissimus, quotidiè pro defunctorum requie missam celebrauit, & psalmos pro animarum salute assiduè decantauit. Quadam denique nocte, cum de consuetudine cantando cœmiteria circuiret, & psalmos recitaret, & expletis omnibus, requiescāt in pace, subiungeret, subitò voces, quasi infiniti exercitus, audiuit respondētium de sepulchris, Amen.

ANno gratiæ. Dccccxxxiij. rex Anglorum Aethelstanus, quia rex Scotorū fœdus, quod cū illo pepigerat, violauerat, cū classica manu perualida, & equestri exercitu non modico ad Scotiam perrexit, Rex Aethelstanus regnum Scotorum deuastat.

eamque ex maxima parte depopulatur. Vnde rex Scotorum Constantinus, vi compulsus, filium suum obsidem, cum dignis muneribus illi tradit, paceque redintegrata rex ad propria remeauit. Eodē anno sanctus Frithstanus decessit.

Rex Aethelstanus fratrē suum submergi præcepit.

ANno gratiæ. Dcccxxxiiij. rex Aethelstanus fratrem suum Eadvvinū iussit in mare submergi, cuius factionis causa hęc fuisse asseritur. Erat in quadam villa VVestsaxoniæ opilionis filia, elegantis speciei puella, cui dormienti visum est lunam de suo ventre splendere, & hoc lumine totam Angliam illustrari. Quod cum cuidam matronæ, quæ pueros regis nutrire consueuerat, retulisset, puellam recepit in domum suam, & filiæ loco eam suscipiens, cibis delicatis nutriuit, & vestibus eam cultioribus vestiens, gestu & moribus informauit. Et non multo post, Eadvvardus Aelfredi regis filius, casu per villam trasiens, ad domum diuertit, credens famæ suæ detrimētum inferre si nutricem, quæ ipsum educauerat, videre fastidiret, vbi visæ puellæ captus amore, nocte dormiuit cum ea, vnoque complexu reddidit grauidam. Tempore verò partus, peperit ipsi filium, quem propter fidem somnij, vocauit Aethelstanum. Itaque rege Eadvvardo (vt supra dictum est) defuncto, filius eius Aethelvvardus, ex legitima coniuge generatus, patrem cita morte secutus est. Tunc Aethelstanus omnium fauore, licet ex concubina susceptus, in regem electus, spreto Eadvvino, nōdum ad regnandū propter teneros annos idoneo, in Kingstona, villa regia, ipsum (vt prædictū est) cōsecrauerunt. Cōsecratus aūt Aethelstanus, fratrem suum Eadvvinū, quē de legitimo matrimonio cognouit generatum, nigerrimo perstrinxit odio, metuens ne per ipsum quandoque à regni solio priuaretur. Hac igitur occasione ductus rex, fratrem suum Eadvvinum solum cum armigero, in nauicula vetustate confracta, in maris medio, sine remige & remigio, dimissum miserabiliter Neptuno commisit, vbi adolescens ille inter fluctus maris vitæ pertæsus, voluntario præcipitio vndis sese submersit. Armiger verò nō pedibus modò, sed a manib⁹ remigando, corpus domini sui à Dorobernia in whitsand ad tarrā perduxit, & honorificè sepeliuit. Aethelstanus rex, postquam ira deferbuit, tam enorme factam abhorrens, septenni pœnitentia accepta, fratricidium defleuit, pincernamque suum, qui ei tale dederat consilium, crudeli morte damnauit. Eodem anno, sanctus Birstanus VVintonienſis episcopus, ad regna migrauit cœlestia, cui successit Aelfeg⁹, vir religione insignis.

Quo

Quo vtique anno, defuncto VVlfhelmo Dorobernensi archiepiscopo, Odo VVellensis antistes successit, Odoni vero ad VVellensem ecclesiam successit Osulfus.

ANno gratiæ. Dcccxxxv. Leo papa sedit annis tribus, mensibus sex, diebus decem. Eodem anno, Robertus Dux Normannorũ primus, in senectute bona, ex hac luce trãsiens, Gulihelmum filium suum, iuuenem elegantissimum, sibi constituit successorem. De morte Roberti primi, Ducis Normannorum.

ANno gratiæ. Dcccxxxvi. Comes Hugo mittit nuncios in Angliam, pro accersendo Ludouico Caroli regis filio ad apicem regni Francorum, quem rex Aethelstanus, auunculus eius, accepto à legatis Franciæ iuramento, cum quibusdam episcopis in Franciam mittit, cui Comes Hugo, cum alijs proceribus obuiam profecti, in ipsis littoris arenis sese Ludouico committunt, & inde Laudunum ductus, coronatur ibidem ab Arthaldo archiepiscopo, præsentibus † xxx. episcopis, & principibus regni. Ludouicus Franciæ diadema suscepit. † xx.

ANno gratiæ. Dcccxxxvij. Hybernensium, multarumque insularum rex † Analafus paganus, à Scotorum rege Constantino inuitatus, ostium Humbri fluminis cum valida classe ingreditur. Cui rex Anglorum Aethelstanus, & frater eius Eadmundus cum exercitu occurrentes, in loco, qui Brunenburh nuncupatur, à diei principio, vsque in vesperam prælio protracto, quinque regulos, & septem Duces ex aduersarijs, peremerunt, tantumque sanguinem ibidem fuderunt, quantum in nullo Angliæ prælio fusum eatenus audierunt. Reges verò Analafum & Constantinum ad naues fugere compellentes, cum glorioso triumpho ad propria remearunt. Rex Aethelstanus multos hostes prostrauit. † Aulafus.

ANno gratiæ. Dcccxxxviij. Otho Romanum adeptus imperium, imperauit annis. xxxvi. Qui continuò ad imperium promotus, Eadgiuam, Aethelstani regis sororem, in coniugium suscepit. Otho imperator sororẽ regis Aethelstani duxit.

ANno gratiæ. Dcccxxxix. Stephanus sedit in cathedra Romana annis tribus. mensibus quatuor, & diebus. xv. Per idem tempus rex Anglorum Aethelstanus, pro anima fratris sui Eadvvini, quem prauo vsus consilio in mari fecerat submergi, duo cœnobia, Middeltunense, & Michelenense construi præcepit, & ea prædijs multis, & possessionibus ampliauit. Rex Aethelstanus duo cœnobia cõstruxit.

ANno gratiæ. Dcccxl. Aethelstanus rex Anglorũ magnific⁹ anno regni sui. xvi. apud Glouerniã diẽ clausit extremũ. vi. kal. Nouẽb. Successit ei in regnũ frater ei⁹ et heres legitim⁹ Eadmũd⁹, fratre apud De morte Aethelstani regis anglorum.

Eadmundus rex.

Malmeſberiam tranſlato, & ibidem honorificè tumulato, vbi idem rex adhuc viuens ſepulturam elegit. Cum verò rex Eadmundus regalibus inſignibus eſſet ſublimatus, beatum Dunſtanum, quem ad huc fratre ſuperſtite probabilis vitæ, & linguæ nouerat expeditæ, ſuis conſilijs intereſſe præcepit, vt inter palatinos regios, principeſque connumeretur electus. Cuius, nonnulli militum & clietum, bonæ conuerſationis conſtantiam intuentes, dicebant: quia bonus eſt, alij autem non, ſed ſeducit turbas. Vnde quidã eius bonitati, & prudentiæ inuidentes, deprauare eum cœperunt in oculis regis, quibus ille fauorẽ, non rem benè examinans, præbens, iuſſit illũ omni ſtatim honore, & cancellarij dignitate priuari, & ſeruicium ſibi, vbi vellet, alibi adipiſci. Rex verò die craſtina ibat cum ſuis, vt faſtidium venando ſubleuaret. Protenus cum in ſylua corniculantium ſtrepitus reſonabat venatorum, latratuſq; ſoſcallorum, multi ceruorum fugã leuiter inierunt. Ex quibus, rex ſolus cum caterua inſequentium canum, vnum miræ magnitudinis inſequi cœpit, quem diu per diuerſa locorum deuia canum agilitate fatigatum, ad quoddam præciſi montis præcipitium impellens vnà cum canibus, ceruum ſeſe præcipitem dare coëgit. Qui omnes pariter ex alto deſcendentes contriti, in mortem ſubitò corruerunt. Rex autem ceruum, & canes cum magno volantis equi curſu inſectans, viſo præcipitio, equum retinere laborauit. Sed quoniam effrænis, collique contumacis erat, & rigore ceruicis ipſum omnino refrænare non valuit, omni ſpe ſalutis ablata, in voluntate dei omnipotentis ſuam animam commendabat. Gratias tibi (inquit) ago, domine Ieſu Chriſte, quòd me non memini, in his diebus aliquem læſiſſe, niſi ſolum Dunſtanum. Et hoc prompta deuotione, conceſſo mihi ſpatio, ſibi me reconcilians, emendabo. Ad hoc dictum, beati viri meritis, reſtitit equus in vltimo præcipitij loco, & rex in ſe reductus, pro reſtitutione vitæ ſuæ deo gratias referebat. Et veniens domum, iuſſit ſibi beatum Dunſtanum præſentari, & cum coram rege adductus fuiſſet, protenus conſcenſis equis viam quę ducit ad Glaſtoniam recto tramite tenuerunt. Quò cum peruenieſſent, & cœnobium ingreſſi fuiſſent, apprehenſa dextera Dunſtani manu, oſculatus eſt eam, ducenſque ad ſedem cathedralem, conſentientibus monachis, illum in eam ponens, dixit. Eſto ſedis huius & eccleſię fideliſſimus abbas, & ſi quid tibi defuerit ad ſanctæ religionis ſupplementum, ego illud regia largitate ſupplebo. Sicque licet multum beatus Dunſtanus renitens,

renitens, ad officium regiminis à deo vocatus, omnibus se studuit, saluo rigore religionis, amabilem exhibere.

CIrca eosdem dies Analafus, genere Norvvigiensis, qui tempore regis Aethelstani de regno Northanhumbrorum electus fuerat, hoc anno, maximo comitatus nauigio, Eboracum petiuit. Deinde australes Angliæ partes hostiliter adiēs, subitò sibi regnum Angliæ subiugare disposuit. Cumque hæc regi Eadmundo nunciata fuissent, venit ei obuiam cum exercitu copioso, & apud Legeceſtriā duo reges hostiliter concurentes, plurima diei parte, damnosum nimis hinc inde prælium commiserunt. Sed duo archiepiscopi, Odo Cantu. & VVlstanus Ebor. viso vtrinq; periculo & regni exterminio, talem inter eos concordiam composuerunt, vt Analafus totam Angliæ insulam ad borealem plagam stratæ regiæ, quæ **Watlinge** dicitur, possideret, Eadmundus verò ad australē eiusdem callis partem, toto regno pacificè frueretur. Et qui inter eos vitam duceret lōgiorem, regnum totum post mortem alterius occuparet. Deinde Aulafus Aldithā, Ormi Comitis filiam, suscepit vxorem, cuius consilio & auxilio fultus, præfatam victoriam est adeptus. Eodē nano defuncto Aelfredo Scireburnensi episcopo, Vlsius successit.

Rex Eadmūdus & rex Norvvegiæ Analafus regnum diuiserunt.

ANno gratiæ. Dccccxli. Analafus rex nuper creatus, dum vastaret ecclesiam sancti Balteri, & **Tinningham** igne cremaret, mox dei iudicio correptus, vitam miserabiliter terminauit, & rex Eadmundus Northanhumbriam petens hostiliter, Analafum, filium Sithrici, & Reginaldum filium Cuthredi regis, inde potenter expellens, monarchiam totius Angliæ iterum subiugauit.

ANno gratiæ. Dccccxliij. rex Eadmūdus Lincolniam, Notinghā, Derebi, Legeceſtriam, & Stanfordiam de manibus Danorum eripiens, eum Mercia tota, omnia sub sua potestate redegit.

ANno gratiæ. Dccccxliij. cùm magnifico regi Eadmundo, regina sua Algiua filium perpulisset Eadgarum, sanctus Dunstanus audiuit voces psallentium, & dicentium in sublime. Pax Anglorum ecclesiæ, exorti nunc pueri, nostrique tempore Dunstani. Eodem anno rex Eadmundus regem Analafum de lauacro sanctæ regenerationis suscepit, eumque regijs muneribus honorauit. Reginaldum quoque Northanhumbrorum regulum, dum ab episcopo cōfirmaretur, tenuit, sibique in filium adoptauit. Martinus papa sedit annis tribus, mensibus. vi. & diebus. xiiij.

Miraculum de sancto Dunstano.

De morte Gulihelmi Ducis Normannorum.

ANno gratiæ. Dcccxliiij. Gulihelmus Dux Normannorum secundus, proditione Arnulfi Comitis Flaundrēsis interfectus est. Nam cum idem Gulihelmus vnum ex castris præfati Comitis occupasset, Arnulfus, simulata fide, illum ad colloquium euocatum, dum in naui de pace tractarent, per Balzonem ducem obtruncauit. Cui successit filius eius Richardus, Dux tertius Normannorum.

Rex Eadmūdus beato Eadmundo multas contulit mansiones.

ANno gratiæ. Dcccxlv. rex Eadmundus, beato martyri Eadmundo dedit Beatrichewrth, villam regiam, in qua vsque hodie corpus eiusdem martyris requiescit. Deditque eidem martyri circa illū locum terram nō modicam, quam subscriptione episcoporum, Comitum, & Baronum pia deuotione roborauit.

Vt rex Eadmundus cūbriam regi Scotorum dederit.

ANno gratiæ. Dcccxlvi. Agapetus sedit Romæ, annis. x. mensibus vi. diebus. x. Eodem anno rex Eadmundus, adiutorio Leolini regis Demetiæ fretus, Cumbriam totam cunctis opibus spoliauit, ac duobus filijs Dummaili eiusdem prouinciæ regis, oculorū luce priuatis, regnum illud Malcolmo Scotorum regi, de se tenendum cōcessit, vt aquilonares Angliæ partes, terra mariq; ab hostium aduentantium incursione tueretur.

De morte Eadmundi regis.

EOdem anno rex pijssimus Anglorum, Eadmundus, dum in festo sancti Augustini Anglorum apostoli, omnes regni proceres ad magnum conuiuium in villa regia, quæ Micheleberith dicitur, inuitasset, sicut mos erat Anglis singulis facere annis, ob venerationem beati Augustini, per quem fidei lumen Angli sunt adepti, congregatis omnibus & ad prandium regis cōsidentibus, cœperunt epulari & gaudere, ipso rege ad hoc plurimum annitente. Tandem cū rex caput erigeret, vt videret discumbentes, inter cæteros latrunculū quēdam nomine Leof, quem ante paucos annos propter latrociniū eliminauerat, in aula stare conspexit. Quod rex nimis molestè ferēs, innuit pincernæ suo, vt furem illum de palatio quātoties amoueret. Sed cum nequissimus ille propter pincernam exire noluisset, rex nimia succensus ira, de mensa subitò exiliuit, atque latronem per capillos arripiens in pauimentum proiecit. At proditor ille, cum se læsum regemque in se iacentem sensisset, extracto ocius cultello, quē occultè ferebat, regē, proh dolor, iugulauit. Videntes regis milites & ministri dominū suum mortuū, & sanguine tabefactum, irruerunt omnes in latronem illum, atque corpus eius totum & ossa in frustra minutissima conciderunt. Sicque clarum regalis conuiuij principium, nebulosus rerum gestarum exitus terminauit.

Defuncto

De coronatione piissimi regis Eadredi.

DEfuncto itaque Eadmundo, & apud Glastoniam sepulto, Eadredus frater eius, in Kingstona, villa regia, regni diadema à beato Odone archiepiscopo Cantuar. suscepit. xvij. Kalend. Septembris, Reliquit quoque duos filios hæredes legitimos, Eadvvinum & Eadgarum, qui repugnante illegitima ætate patri succedere non valebant. Hic, vt suus germanus prius egerat rex Eadmũdus, Northanhumbriam totam in sui dominium redactam, à rege Scotorum fidelitatem accepit, & insuper Eboracensi ecclesiæ metropolitanæ, duo signa non modica deuotus donauit. Denique cum à rege Cũbrorum iuramẽtum fidelitatis accepisset, & partes illas in securitate posuisset, versus austrum cum suis contendit. Hic autem rex nobilis non dispar prædecessoribus suis, beatum Dunstanum tanto charitatis ardore dilexit, vt omnes thesauros suos sub eius custodia commendaret. Beatus interea Aelfegus, Ventanæ vrbis episcopus, qui eundem Dunstanum monachatus & presbyteratus ordine decorauerat, ab hoc seculo migrauit. Cui rex volens subrogare Dunstanum per reginam, scilicet matrem suam, super his illum cõuenit. Ad hæc ille. Rogo (inquit) domina de precibus huiusmodi cessare, sciens me diebus regis, filij tui, pontificem non futurum. Dixit autẽ hæc vir dei, regem diligens, cuius consilijs sacerdotij causa noluit deesse. Sed sequenti nocte visum est, se Romam adijsse, & adoratis apostolis ilicò domum redijsse. Cumque ad Montem gaudij applicuisset, ecce sanctus Petrus cum apostolis Paulo & Andrea occurrit, singuli singulos gladios manu tenentes, & ei protensis manibus offerẽtes. In gladio sancti Petri scriptum fuit, in principio erat verbũ, & gladij sanctorum Pauli & Andreę proprijs nominibus erant inscripti. Tunc ei sanctus Petrus apostolus blandè cecinit modulando. Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiẽ animabus vestris. Deinde illum arguendo, virgam, quam tenebat, leuauit, & leui ictu in palma percutiendo dixit. Hoc habeas commonitoriũ de vlterius non recusando iugum domini. Ad hæc euigilans vir dei, regi mane visionem retulit admiranti. Cui rex. Cum gladij (inquit) quos ex apostolica largitate suscepisti, armaturam designant spiritus sancti, scias pro certo per gladium Petri, verbo dei inscriptum, archiepiscopatus dignitate cœlitus te donandum, per gladium Pauli, simplicem episcopatum, & per gladium Andreæ, alium præsulatũ iure te regiminis possessurum. Nam postea iuxta somnij interpretationem Cantuar. rexit ecclesiã, in nomine sanctæ trinitatis dedi-

catam, Londonienſem, in nomine Pauli, & Roffenſem in beati Andreæ nomine conſecratam.

Miracula de ſancto Aelfego epiſcopo.

ANno gratiæ. Dcccxlvij. poſt ſanctum Aelfegum VVinton. præſulem, Aelfin' ſucceſſit. De beato quoq; Aelfego legitur, quòd in die cinerum, cum de more pœnitentes eccleſiæ liminibus remouerat, hortatus eſt eos, vt tempore quadrageſimali, ieiunio, & caſtitati vacantes, diebus illis vxorum etiam delitijs abſtinerent. Quorum vnus, cæteris epiſcopi iuſſionibus reuerenter obtemperantibus, ioculari cœpit, dicens, ſe abſtinere non poſſe à Venere, à cibo, pariter & coniugio. Cui epiſcopus. Contriſtas me miſer oppido, neſciens quid tibi pariat dies ventura. Et ſic homo ille recedens, duram beati Aelfegi prophetiam nebulo experitur, dum poſtera luce in cubiculo ſit repertus exanimis, incertum vtrum à diabulo ſuffocatus. Alio quoque tempore, dum ſacros ordines celebraſſet, tres monachos ad ordinem promouit presbyteratus. Completis itaque ordinibus, præſul ſanctæ recordationis aſtantibus dixit. Hodie tribus monachis manus impoſui, quorum duo pontificalis ordinis gratiam obtinebunt, vnus in ciuitate VVigorniæ, ac deinde in Cãtia, & alter meam ſedem quandoque adimplebit. Tertius voluptatum petulantia accenſus, exitum miſerabilem ſortietur. Quam vtique ſancti præſulis prophetiã, vt prædixerat, rerum exitus comprobauit. Eodem anno gens Northanhumbrorum, Eadredo regi fidẽ infringentes, Eilricum quendam Danica ſtirpe progenitum, ſuper ſe regem ſtatuerunt.

Vt rex Eadredus hoſtes ſuos potenter ſubiecit.

ANno gratiæ. Dcccxlviij. rex Eadredus pro infidelitate Northãhumbrenſium illam prouinciam deuaſtauit. In qua & monaſterium in Ripun, à ſancto VVilfredo olim conſtructum, eſt ignibus conerematũ. Sed (rege recedente) exercitus de Eboraco erumpens, in extrema parte exercitus regis multam ſtragem fecit. Hoc autem cognito à rege, redire diſpoſuit, & omnes hoſtes ſuos vſque ad vnũ delere. Sed gens Northanhumbrorum valdè perterrita, Eilricum, quem ſibi regem conſtituerat, abijciẽtes, Eadredi regis iniurias honoribus, & detrimenta muneribus exoluerunt.

De hæreſi Anthropomorphitarũ

ANno gratiç. Dcccxlix. in Italia exorta eſt hęreſis Anthropomorphitarum, qui corpoream deum habere formam contẽdunt, cõtra quam Richerius, Veronenſium epiſcopus, eis & verbis reclamabat & ſcriptis.

Anno

ANno gratiæ. Dcccl. rex Eilricus in quadã solitudine quæ Steinmor dicitur, cum filio suo Henrico &, fratre Reginaldo, proditione Osulfi Comitis, à Macone consule fraudulenter interempti sunt, ac deinde in partibus illis rex Eadredus regnauit. De morte Eilrici regis.

ANno gratiæ. Dcccli. rex Eadredus VVlstanum Eboracensem archiepiscopum, in VVithabirich, in arctam posuit custodiã, quia frequenter apud eum accusabatur certis de causis, vt qui ciues Theodfordenses plures occidi iussit, in vltionem abbatis Aldelmi, iniustè ab eis interfecti. Vt rex Eadredus archiepiscopum incarcerauit

ANno gratiæ. Dcccclij. Algaro Gredienſi põtifice defuncto, Aelfvvoldus, consilio beati Dunstani, post eum successit. Vt mortuo Algaro episcopo Aelfvvoldus ei succesſerit.

ANno gratiæ. Dccccliij. VVlstano Ebor. archiepiscopo de custodia soluto, apud Dorkacestriam episcopali restituitur dignitati. Vt VVlstanus de carcere soluitur

ANno gratiæ. Dccccliiij. Osketell' vir bonus, & in rebus diuinis ad plenum eruditus, factus est archiepiscopus Ebor.

ANno gratiæ. Dccccl v. rex Anglorum potentissimus Eadredus, anno regni sui. x. cum grauiter ægrotare cæpisset, missa celeri legatione, beatum Dunstanum confessionis gratia accersiuit. Quo festinè ad palatium tendente, vox desuper clarè sonuit, ipso audiẽte, Rex Eadredus iam in pace quieuit. Ad quam vocem equus, cui insedit, põdus angelicæ vocis ferre non valens, absque vlla sessoris læsione, mortuus in terram corruit. Denique cum veniſſet ad regem beatus Dunstanus, reperit regem sub eodem tempore defunctum, quo illi angelus in itinere nunciauit. Regis autem corpus VVintoniam delatum est, & à beato Dunstano in veteri monasterio traditur sepulturæ. Successit ei in regnum Eadvvius Eadmundi regis filius, & sanctæ Algiuæ reginç, & apud Kingstonã ab Odone Cantuar. archiepiscopo regiam vnctionem susceperit. Huic quędam mulier innupta, licet natione præcelsa, cum adulta filia per nefandum familiaritatis lenocinium adhærebat, vt sese, vel filã suam, sub cõiugali titulo sociaret. Quas ille, vt aiunt, alternatim, quod dicere nefas, turpi palpatu & absque pudore libidinosè tractauit. In die enim qua in regem consecratus est, confestim post regiam vnctionem, de mensa subitò prosiliuit princeps, & læta relinquit conuiuia, vt lasciuus voluptatem lenocinij vinolentus compleret. Displicuit factum optimatibus, & beatum abbatem Dunstanum miserunt ad regem reducendum, vt in regali conuiuio fieret iucundus assessor. Qui iuxta principum iussa, adiuncto sibi Cynesio episcopo, cognato suo thalamum De morte regis Eadredi.

thalamum ingressus inuenerunt coronam regiam, splendore decoram, procul à capite in terram vsque, negligenter auulsam, regemq; inter vtrasque in luti volutabro volutantem. Dunstanus igitur tam enormi facto permotus, regi inquit, vestri principes, nos ad te rogando direxerunt, vt redeas ad tuæ sedis dignum triclinium, & simul cum eis iucundus existas, & mulierum pariter ineptias increpans, & manum regis dum surgere nollet arripiens, ad regale conuiuium furibundum reduxit. Tunc meretrix illa, Algiua nuncupata, contra virum dei feruenti furore cõsurgens dixit, illum nimis fuisse temerarium, dum ad regis secreta non vocatus intrauit. Sicque benedictum Dunstanum mulier nequissima persequi non cessauit, donec regis animum cõtra venerabilem abbatem in odium mortale conuertit.

De exilio sancti Dunstani.

ANno gratiæ. Dcccclvi. Iohannes papa creatus, sedit in cathedra Romana annis. vij. Algiua supradicta, mulierum nequissima, ex Eadvvij regis consensu omnem substantiam monasterij viri dei Dunstani diripiens, vrgente eiusdem regis imperio, tandem ipsum à regno proscripsit. Qui Gallicanas secedens in partes, exilium coactus petiuit. Sed mulier virum dei desiderãs præuenire, misit lictores, vt fertur, qui ipsum si inueniretur lumine oculorum priuarent, sed eo non inuento, confusi ad propria remearunt.

De expulsioni Eadvvii.

ANno gratiæ. Dcccclvij. rex Eadujus, quoniam in regimine sibi cõmisso insipienter egit, à Mercensibus populis, & Norensibus est penitus derelictus. Nempè sapienstes quosque regni, & nobiles odio vanitatis dispердens, ignaros nihilominus, & iniquos studio dilectionis fouebat. Quo vnanimi omnium conspiratione deiecto, elegerunt, deo dictante, fratrem eius Eadgarum in regem & annuẽte populo, res regni publica dispertita inter fratres, Thamesis fluui' regnum dsterminaret amborum. Tunc Eadgarus beatum Dunstanum ab exilio reductum, in omni honore restituit pristinæ dignitati. Excurso dehinc breui temporis interuallo, Kinevvoldus VVigornienſis ecclesię episcopus defungitur, & beatus Dunstanus, licet multum renitens, electus, ab Odone Cantuarienſi archiepiscopo consecratur.

De archiepiscopo per Simoniam promoto.

ANno gratiæ. Dcccclviij. defuncto Brithelmo London. episcopo, rex Eadgarus, in loco eius beatum substituit Dunstanum. Qui protinus apud VVestmonasterium constructo ad duodecim monachos cœnibio, in loco vbi quõdam Mellitus episcopus beato Petro ec-

tro ecclesiam fabricauerat, sanctum VVlsium ibidem cõstituit abbatem. Eodem anno sanctus Odo, Cantuar. archiepiscopus, regem Eadvvium & Aelgiuam ab inuicem separauit, vel causa consanguinitatis, vel quia illam, vt adulteram, adamauit. Quo etiam anno idem Odo Dorobernensis archiepiscopus, vir ingenio clarus, virtute laudabilis, & spiritu prophetiæ pollens, humanis rebus exemptus, in paradisum est angelorum manibus deportatus. Quo ad cœlestia translato, Ealfsinus Ventanæ vrbis episcopus, datis muneribus profusis per internuncios regem Eadgarum circũuenire studens, cum Simone mago thronum Cantuariensis ecclesiæ, pecuniæ interuentu, concendit. Qui primo introitus die abstinere non potuit, quin furias mente diu conceptas euomeret, ad tumultum sancti Odonis accedens, illudque pede conculcans, dixit. Pessime senex, nunc animam licet serò emisisti, & meliori locum faciens recessisti. Nunc verò quod diu concupieram teneo, te inuito, & inde tibi malas gratias ago. Et sic fatus, cum rabidus ille sopori membra dedisset sequenti nocte, vidit beati Odonis effigiẽ sibi astare, & improperare conuicium, atque velox illi exitium cõminari. Sed Ealfsinus somnij vanitatem esse, quod viderat, existimans, non minus ad obtinendum pallium Romam properabat, vbi cum per Alpes viam expediret inceptam, nihil aliud remedij habere potuit, dum niuali tempore esset cõgelatus, nisi vt exenteratorum equorum adhuc calentibus extis pedes immergeret, quibus sancti viri conculcauerat sepulturam. Sed nec sic algore deficiente, sed potius inualescente, vitam flagitiosam morte misera terminauit.

De morte Eadvvii regis, & successione Eadgari.

ANno gratiæ. Dcccclix. rex Eadvvius, postquam annis quatuor libidinosè, simul & tyrannicè regnum depressisset Anglorum, iusto dei iudicio defunctus, VVintoniæ in nouo monasterio sepulturam suscepit. Cuius regnum frater eius Eadgarus, ab omni populo electus, suscipiens, diuisa regna in vnum compaginauit. Quo etiam anno Brithelmus VVellensis antistes ad summum sanctæ Dorobernensis ecclesiæ sacerdotium est electus. Erat autem nimis modestus, humilis & benignus, adio quidem, vt tumidos quosque, & rebelles sub correctionis verbere non vt debuit, coh:beret. Sed cum hoc à rege compertum fuisset, iussit eum ad relictam redire dignitatem, cuius loco omnium iudicio beatus Dunstanus archipõtifex subrogatur. A quo nimirum, cum cæteris optimatibus, & ipse rex Eadgarus decenter instructus, improborum passim temeritatẽ coercuit,

coercuit, rebelles ſub aſperitatis correctione redarguit, iuſtos & mo deſtos dilexit, deſolatas dei eccleſias renouans ditauit, abiectis à cœnobijs clericorum ſecularium venereis, ad laudem ſummi creatoris & gloriam, monachorum & ſanctimonialium cateruas aggregans, pluſquam. xl. monaſteria conſtrui præcepit. Hos omnes, vt fratres honorabat, & vt filios chariſſimos diligebat; admonens paſtores, quos ipſis præpoſuit, vt illos regulariter viuere exhortarentur, quatenus Chriſto & ſanctis eius omnibus complacerent. Erat enim vir dei Dunſtanus mira in omnibus ratione diſcretus, prudentiamque, fortitudinem, iuſtiam, & temperantiam, quoad vixit, deo auxiliante veraciter cuſtodiuit. Eodem anno, Leofvvino Lindiſſæ regionis antiſtite defuncto, Ailnothus ſucceſſit, & illi Aſevvinus, cuius inſtantia ſanctus Oſvvaldus, V Vigornienſis poſtea epiſcopus, Rameſeię cœnobium conſecrauit.

Vt ſanctus Dunſtanus pallium accepit.

ANno gratiæ. Dccccl x. ſanctus Dunſtanus Romam profectus, à papa Iohanne pallium ſuſcepit, & per viam pacis ad propria remeauit. Paucis exinde mẽſibus interiectis, annuit rex Eadgarus, eius ſuggeſtione, vt beatus Oſvvaldus admitteretur ad V Vigornienſis eccleſiæ præſulatum, vbi per beatum Dunſtanum epiſcopus conſecratus, multis in ea virtutum ſignis claruit. Circa eoſdem dies, defuncto Guthardo Seleſcienſi epiſcopo, Aelfredus ſucceſſit.

De fundatione cœnobij de Thãa ſtoke.

ANno gratiæ. Dccccl xi. Ordgarus Comes, cœnobiũ apud **Thamſtoke** in Deuonia conſtruxit, & illum religioſis monachis repleuit. Erat autẽ Comes Ordgarus pater Aelfdrithæ, reginæ regis Eadgari, ex qua genuit Aethelredum poſtea regem Anglorum, ſicut ſequens hiſtoria latius declarabit.

S. VVibert' deceſsit.

ANno gratiæ. Dccccl xij. ſanctus VVibertus, Gemblacenſis cœnobij fundator, migrauit ad Chriſtum.

In veteri monaſterio VVintonię pro clericis monachi ſubſtituuntur.

ANno gratiæ Dccccl xiij. defuncto Brithelmo VVintonienſi epiſcopo, ſanctus Aethelvvoldus, abbas cœnobij Abendonienſis, & à ſancto Dunſtano nutritus, & moribus informatus, ei in epiſcopatu ſucceſſit. Eodem anno iuſſu regis Eadgari, expulſis clericis ſeculariter viuentibus, vetus monaſterium monachis religioſis, & regulariter conuerſantibus, in eorum loco ſubſtituit. Rex Eadgarus, cognomento Pacificus, duas fertur ſucceſſiuè habuiſſe reginas. Ex prima, Aelfleda ſcilicet candida, cognomento Aeneda, Ordmari Ducis filia, Eadvvardum genuit poſtea regem & martyrem. Poſt cuius deceſſum accepit Aelfdrithã, Ordgari Comitis filiam Aethelvvoldi

Comitis

Ducis orientalium Anglorum relictam, ex qua genuit duos filios, Eadmundum scilicet, & Aethelredum. De VVlfrida concubina, quam certum est sanctimonialem tunc non fuisse, sed timore regis puellam paruulam se velasse, genuit sanctam Editham. Benedictus papa sedit mensibus duobus, & diebus .v. Leo papa sedit anno vno, & mensibus quatuor.

De restauratione cœnobiorum.

ANno gratiæ. Dccccl xiiij. rex Eadgarus Pacificus, in nouo monasterio apud VVinton. & in Middeltona monachos collocauit, & illis Aethelgarum, istis vero Kinevvardum abbates præfecit.

De apparitione trium pontificum.

ANno gratiæ. Dccccl xv. Iohannes sedit in cathedra Romana annis .vij. & mensibus .xi. Per idem tempus S. Aethelvvoldus VVẽtanæ vrbis episcopus, cum nocte quadam, ad maius ecclesiæ suæ altare ante sanctorum reliquias staret in oratione, tres sibi personæ reuerendæ apparuerunt, quarum illa, quæ media videbatur, has voces euidenter expressit. Ego sum (inquit) Birstanus, huius vrbis quondã episcopus, & partem ostendens dextram, hic (inquit) est Birinus huius ecclesiæ prædicator, & pontifex primus, & sinistram ostendens, hic est (ait) sanctus Svvithunus spiritualis huius ecclesiæ & ciuitatis patronus. Noueris quoq; quòd sicut me cum eis vides in tua præsentia, ita cum eis in cœlo nõ dispari fruor gloria. Cur ergo defraudor mortalium honorificentia in terris, qui magnificor cœlestiũ consortio spirituum in cœlis. Et his dictis, in aërem est eleuatus cũ sociis, preciosam sui memoriam comprouincialibus relinquens in terris.

Vt rex Haraldus baptizatus fuerit.

ANno gratiæ. Dccccl xvi. Danis cum Popone clerico, in conuiuio de cultura dei altercãtibus & deorum, Danis asserentibus Iesum Christum deum esse, sed maiores esse deos, et illos esse antiquiores, Popone ê contrario affirmante Iesum Christum solum verum deũ esse, vnum in substantia, & trinum in personis, rex Danorum Haraldus dixit clerico, vt fidem propositam veritatis testimonio comprobaret. Et cum id clericus coram populo se probaturum affirmaret: ferrum ingentis ponderis valde ignitum, in manibus eius ferendum ponunt. Quod cum clericus vsque ad placitum coram omnibus tulisset absque vlla læsionæ, rex penitus abiectis idolis, se suosq; ad colendum verum & solum deum conuertit. Clericus vero ad episcopatum promotus est.

Vt rex Eadgarus apud Rũmeseigiã sanctimonialies miserat.

ANno gratiæ. Dcccclxvij. rex Eadgarus in monasterio **Rũmeseige**, quod auus suus, rex Eadvvardus construxerat, sanctimoniales cõgregauit, sanctamque Mervvinnam, in eo abbatissam ordinauit

Rex Eadgarus apud Exoniam monachos ordinauit.

ANno gratiæ. Dlxviij. rex Eadgarus in Exonia monachos congregans, virum religiosum Sidemannum illis vice abbatis præfecit. Eodem anno mortuo Lindissæ regionis episcopo, Aelffius vir in rebus ecclesiasticis eruditus successit. Eodem anno fundatum est nobili cœnobiũ Ramesiæ à Comite Aethelvvino, quod in posterũ in spiritualibus & temporalibus fœlix suscepit incrementum.

Vt apud VVigorniã pro clericis, monachi sunt constituti.

ANno gratiæ. Dccccl x. rex Eadgarus Pacifius, episcopis per Angliam constitutis præcepit, vt in maioribus cœnobijs, & ecclesijs cathedralibus, expulsis clericis, monachos subrogarent. Vnde sanctus Osvvaldus, ex clericis VVigornienſibus monachos faciens, habitum religionis assumere coegit. Renuentes quidem ab omni beneficio spoliauit.

De translatione reliquiarum s. Svvithuni.

ANno gratiæ. Dccccl xx. sancti Svvithuni reliquiæ venerandæ, peractis à sepultura eius centum, & decem annis, idibus Iulij sublatæ sunt de sepulchro, & à beato Aethelvvoldo eiusdem ecclesiæ episcopo, sicut ei fuerat diuinitus imperatum, in basilicam apostolorum Petri & pauli honorificè sunt translatæ. Quo vtique anno, mortuo Aelfredo Selesienſi pontifice, successit Eadelmus.

De morte duorum Ducum nobilium.

ANno gratiæ. Dccccl xxi. Eadmundus filius regis Eadgari, Aelfegus Dux Southamtoniæ, & Ordgatus Dux Deuoniæ, socer regis diem clausere supremũ. Benedictus papa sedit in cathedra Romana anno vno, & mensibus sex.

De dedicatione noui cœnobij VVentanæ vrbis.

ANno gratiæ. Dccccl xxij. rex Eadgarus noui monasterij fabricam vrbis VVentanæ, à patre suo Eadmundo inchoatam, & à se perfectam dedicari fecit. Eodem anno, mortuo Osketello, Ebor. archiepiscopo, sanctus Osvvaldus, ecclesiæ VVigornienſis episcopus, pro eo archiepiscopus consecratur.

Rex Eadgarus coronã portauit.

ANno gratiæ. Dccccl xxiij. rex Anglorum Eadgarus Pacificus, anno ætatis suæ. xxx. die Pentecostes, præsentibus præsulibus, Dũstano & Osvvaldo, cæteríque totius Angliæ pontificibus, ac magnatibus vniuersis, apud **Akemanecestre**, quæ latinè Bathonia dicitur, coronam portauit, & ibidem cum gloria & honorè regaliter consecratur, datis singulis donarijs consuetis, quæ in regum coronationibus dari magnatibus consuescunt.

Vt rex Eadgarus à subregulis suis fidelitatem, accepit.

ANno gratiæ. Dccccl xxiiij. Otho secundus Romanum adeptus imperium, annis. x. imperauit. Eodem anno, Donus papa sedit Romæ anno vno, & mensibus sex. Perídem tempus applicuerunt in insulam Thanet, mercatores ab Eboraco venientes, qui continuò ab insula-

ab insulanis illis capti sunt, & bonis omnibus spoliati. Vnde rex Eadgarus ira cõmotus, in raptores illos ita desęuit, quòd omnes à rebus habitis spoliauit, nonnullos verò vita priuauit. Sub his quoque diebus, reuelatum est cœlitus corpus Aelgiuæ matris Eadgari regis, in loco qui Septonia nuncupatur. Eodem anno rex Pacificus Eadgarus, ad vrbem Legionum veniens, ab octo subregulis suis, Kinedo scilicet rege Scotorum, Malcolmo Cumbrorum, Macone rege Monæ & plurimarum insularum, Dufnal rege Demetiæ, Sifertho, & Hovvel regibus VValliæ, Iacobo rege Galvvalliæ, & Iukil VVestimariæ iuramentum fidelitatis accepit. Et in crastino cum illis nauẽ ascendens, subregulis ad remos locatis ipse gubernaculum arripuit, nauiculamque per cursum fluminis peritè dirigens multis admirantibus, simili nauigio sequẽtibus magnatibus vniuersis, à palatio vsque ad monasterium sancti Iohannis Baptistæ nauigauit, vbi diuinis expletis ministerijs, eadem pompa ad palatium remeauit, quod dum intraret, optimatibus dixisse fertur, tũc demum quẽque suorum successorum, se posse gloriari regem fore Anglorum, cum tot regibus sibi obsequentibus, talium pompa potiretur honorum. Eodem anno terremotus magnus totam Anglią concussit.

ANno gratiæ. Dcccclxxv. rex Eadgarus Pacificus, regni sui prospiciens vtilitati pariter & quieti, † quatuor millia octingentas sibi robustas congregauit naues. Equibus mille ducentas in plaga Angliæ orientali, mille. cc. in occidentali, mille. cc. in australi, mille. cc. in septentrionali pelago constituit, vt ad defensionem regni sui contra exteras nationes bellorum discrimina sustinerent. Habebat autem præterea, omni tempore vitæ suæ, consuetudinem per omnes regni prouincias transire, vt quomodò legum iura, & suorum statuta decretorum, à principibus obseruarentur, & ne pauperes à potentibus præiudicium passi opprimerentur, diligenter inuestigare solebat, in vno fortitudini, in altero iusticiæ studens, & reipublicæ regnique vtilitati consulens in vtroque. Hinc hostibus circumquaque timor, & amor omnium erga eum excreuerat subditorum. Deinde per totam Angliam, nouam fieri præcepit monetam, quia vetus vicio tonsorum adeo erat corrupta, vt vix nummus obulum appenderet in statera. Eodem quoque tempore, Aelfsius episcopus, & Comes Eadulfus Kinedum regem Scotorum, ad regem Eadgarum conduxerunt. Quem cum perduxissent ad regem, multa donaria à regia largitate suscepit, inter quæ, contulit ei centũ

De prudentia Eadgari regis. † 3600.

vncias auri puriſſimi, cum multis ſericis ornamentis, & annulis, cũ lapidibus præcioſis. Dedit præterea eidem regi terram totam, quæ Laudian patria lingua nuncupatur, hac conditione, vt annis ſingulis in feſtiuitatibus præcipuis, quando rex & eius ſucceſſores diadema portarent, venirent ad curiam, & cum cæteris regni principibus feſtum cũ lætitia celebrarent. Dedit inſuper ei rex manſiones in itinere plurimas, vt ipſe & eius ſucceſſores ad feſtum veniẽtes, ac denuo reuertentes, hoſpitari valuiſſent, quæ vſque in tempora regis Henrici ſecundi in poteſtate regum Scotiæ remanſerunt.

De morte Eadgari regis & ſucceſsiõe Eadvvardi.

EOdem anno flos & decus regum, gloria & honor Anglorũ, rex Pacificus Eadgarus, cuius largitas & magnificentia totã iam Europam repleuerat, anno ætatis ſuæ. xxxii. regni verò. xvi. ex hac vita tranſiens, pro regno terreno commutauit ęternum. Cuius corpus Glaſtoniam delatum eſt, & ibidem more regio tumulatum. Quo defuncto (vt dictum eſt) de rege eligendo magna inter regni principes diſſenſio eſt exorta. Quidam enim filium regis primogenitũ Edvvardum, quidam verò fratrem ſuum Aethelredum, de ſecunda vxore generatum, vnanimiter elegerunt. Quam ob cauſam duo archipræſules, Dunſtanus Cantuar. & Oſvvaldus Eboracenſis, cum epiſcopis, abbatibus, & Ducibus in vnum conuenientes, Eadvvardum, vt pater eius moriens dictauerat, elegerunt, electum conſecrauerunt, & in regem, quibuſdam murmurantibus, inunxerunt. Nam nouerca eius Aelfdritha, filium Aethelredum, vix ſeptennem puerulum, promouere conabatur, vt potius ſub eius nomine regnare videretur. Sicque poſt deceſſum regis Pacifici, regni ſtatus perturbatus eſt, & in execratiorem commutatus. Nam principes plurimi & optimates, abbates cum monachis de monaſterijs, in quibus rex Eadgarus eos locauerat, expulerunt, & clericos, vt prius, loco eorum cum vxoribus induxerunt. Nam vnus eorum Aelferius nomine, omnia pene monaſteria, quæ reuerendiſſimus Aethelvvoldus in prouincia Merciorum conſtruxerat, magna vſus inſolentia, ſubuertit. Sed ſuper his quæſtionibus ad beatum Dunſtanum delatis, ſynodum apud VVinton. congregauit, & in medio partium conflictu diſputationis, imago dominica, quæ altercatibus aſtabat in eccleſia, expreſſè locuta, ita allegat, quòd clericos omnes & eorum fautores confuſos reddidit & elingues. Sed adhuc animis exactorum crudelium non ſedatis, alia ſynodus Calnæ conſtituitur, vbi cum in cœnaculo, abſente rege propter imbecillem

ætatem,

ætatem conſidentibus totius regni ſenatoribus, magno conflictu hinc inde allegantium res ageretur, & Dunſtanum quaſi eccleſiæ murum multorum iacula conuiciorum impeterent, nec vincerent, ſolarium ſubitò totum, in quo conſidebant, cum axibus diſſoluitur & trabibus, omnibuſque in terram truculenter eliſis, ſolus Dunſtanus ſtans ſuper vnam, quæ ſuperſtes erat, trabem, abſque læſione euaſit. Cæteri omnes partis aduerſę, vel exanimati ſunt, vel lãguore perpetuo ſunt detenti. Hoc miraculum contulit pacem beato Dunſtano & monachis ab impetu clericorum & aliorum: gratia hæc, & his ſimilia, operante diuina.

ANno gratiæ. Dccccl xxvi. Cometa apparuit, & dira fames ſubſecuta eſt. Eodem anno Benedictus ſedit in cathedra Romana, annis. ix. & menſibus. vi. Eodẽ anno defuncto Algaro, Cridienſi epiſcopo, Aelvvoldus ſucceſſit.

Cometa apparuit, & fames ſecuta eſt.

ANno gratiæ. Dccccl xxvij. Aelfdritha, Eadvvardi, noui regis nouerca, filium ſuum omni niſu in regem promouere ſtudens, Eadvvardum verbis adulatorijs circumuenire laborauit. Ille verò paternæ religionis & pietatis veſtigia imitatus, regis ſolommodo ſibi nomen retinens, Aethelredo fratri & matri eius, omnia regni negotia ordinare permiſit.

De benignitate regis Eadvvardi.

ANno gratiæ. Dccccl xxviij. cum rex Eadvvardus die quadam in venatione laſſus, & ſiti nimis affectus, potum ſolus quæreret, commilionibus ſuis & miniſtris, canes quocumque caſus ducebat, inſequẽtib⁹, audito quod nouerca eius, & frater in villa quadã, quæ **Corneſgate** dicitur habitarent, concito æquitatu illuc pertendit, nihil ſiniſtrum propter innocentiam ſuſpicans, ſed aliorum corda, ex ſui pectoris moderamine, ponderabat. At nouerca eius, blandis eũ ſermonibus venientẽ alliciens, ſibi fecit intendere, & poſt oſcula ſibi porrecto poculo, regem illud auidè haurientem, per lictoris manus ſica tranſfodit. Rex verò, cum ſe lætaliter vulneratum cognouit, equum calcaribus vrgere cœpit, vt rediret ad ſuos, exundante iugiter cruore, vnde ſuæ mortis indicia ſe quærentibus miniſtris dedit. Tunc Aelfdritha, mulier illa nequiſſima, eiuſque filius Aethelredus, corpus ſancti Eadvvardi regis & martyris, ſine honore apud **Warham** ſepeliri iuſſerunt, publicam lætitiam agentes & feſtiuam, ac ſi cum corpore, pariter & memoriam ſepeliſſent. Inuidebant enim mortuo eccleſiaſticam cõſedere ſepulturam, cui viuenti decus regiũ auferebant. Sed affuit diuinę miſerationis cõſenſus, qui innocenter

De paſsione ſancti Eadvvardi martyris.

center cæſum miraculorum gratia ſublimauit. Nam adeo cœleſtia ibidem viſa ſunt delapſa fuiſſe luminaria, vt etiam cum ipſis luminum radijs, claudis reſtituerentur greſſus, cœcis viſus, mutis loquela, & cuiuſcumque infirmitatis liuore detenti, optatæ ſanitatis præmia conſequuntur. Fit concurſus populorum totius regni ad martyris ſepulturã, & inter alios, eius interfectrix iter illuc arripuit. Iamque equum aſcenſum cum ſtimulis vrgeret, qui antea ventis promptius auras ipſas præcurreret, & dominã ardẽter & quaſi effrænus portare aſſueſceret, tunc dei nutu ſtabat immobilis, præcipuè cum miniſtri, hinc verberibus, illinc clamoribus, equum vndique ſtimulis excitarent. Inanis labor aſſumitur, dum equo mutato caſus idem ſubſequitur. Tunc Aelfdritha, viſo dei miraculo, mirè pœnituit, adeo vt multis annis carnem ſuam in delicijs nutritam, apud VVarevvellã cilicio domaret, ſolo proſtrata ſomnum caperet, & cruciatus, quoſcumque potuit, corpori applicauit. Aelferius quoque, ille de quo ſupra meminimus, quòd monachorum monaſteria deſtruxiſſet de culpa anxiè pœnitens, ſacrum regis corpus de loco ignobili tranſferens, apud Septoniam digno honore locauit. Sed nec ſic dignam vltionem effugiens, poſt annum corpus eius totum vermibus dicitur eſſe conſumptum. Splendidum quoque beatiſſimi regis martyrium clarè rutilat per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

De coronatione regis Aethelredi.

ANno gratiæ. Dccclxxix. Aethelredus, frater ſancti Eadvvardi regis & martyris, & Aelfdrithæ filius, iuuenis egregius, decorus aſpectu, pulcher in vultu, procerus corporis ſtatu, à ſanctis pręſulibus Dunſtano Cantuarienſi, & Oſvvaldo Eboracenſi, et decem epiſcopis die dominica. viij Kalendas Maij, in Kingſtona regni diadema ſuſcepit. In qua coronatione prædixit ei beatus Dunſtanus, ſpiritu prophetiæ plenus, ea quæ de ipſo ventura erant, & quòd multas tribulationes eſſet in regno paſſurus, his verbis. Quoniam aſpiraſti ad regnum per mortem fratris tui, quem occidit mater tua, propterea audi verbum domini. Hæc dicit dominus. Non deficiet gladius de domo tua, ſæuiens in te omnibus diebus vitæ tuæ, interficiens de ſemine tuo, quouſque regnum tuum tranſferatur in regnum alienũ, cuius ritum, & linguam gens, cui præſides, non nouit, nec expiabitur niſi longa vindicta peccatum tuum, & peccatum matris tuæ, & peccatum virorum illorum, qui interfuere conſilio eius nequam. Poſt hanc beati Dunſtani viri dei, prophetiam, nubes per totã Angliam nunc ſanguinea, nunc ignea viſa eſt, dehinc in radios diuerſos, &

ſos, & varios mutata colores, circa auroram diſparuit. Item de iſto Aethelredo dicit Gulihelmus Malmesberiēſis ſic. Cū puſiolus iſte in fontem baptiſmi mergeretur, circumſtantibus epiſcopis alui profluuio ſacramenta interpollauit. Quare Dunſtanus turbatus, per dominum inquit & matrem eius, ignauus homo erit. Cum itaque decennis puer, Eadvvardum fratrem necatum conclamatum audiret fletu ſuo furentem genitricem adeo irritauit, vt quia flagellum ad manum non habebat, acceptis candelis innocentem verberauit. Quappter tota vita ita candelas exhoruit in poſterum, vt nunquam ante ſe pateretur inferri lumen earum. Eodem anno Dux Merciorum Aelferius, cum multitudine populi **Wearham**, vt ſupra dictum eſt, venit, corpus pretioſi regis & martyris Eadvvardi de tumulo leuari fecit. Quod cum eſſet nudatum, ſanum & incolume repertum eſt ab omni contagione vulneris, lotumque deinde, ac nouis veſtibus indutum, apud Septoniam eſt honorificè tumulatum.

De Danica perſecutione.

ANno gratiæ. Dcccclxxx. Surhamtonia à piratis depopulata, ciues eius ferè omnes, vel occiſi, vel captiui ſunt abducti. Indeque recedentes Teneth inſulam deuaſtant, & poſt vrbem Legionum grauiter infeſtant.

De natiuitate Eadmūdi Ironſide.

ANno gratiæ. Dcccclxxxi. rex Aethelredus, cuiuſdam Ducis filiam accipiens vxorē, genuit ex ea filium, quem vocauit Eadmundū. Quo vtique anno monaſterium ſancti Petroci in Cornubia à Danicis deuaſtatur piratis, qui & in Deuonia, & Cornubia frequentes agebant rapinas.

De Danorū perſecutiōe.

ANno gratiæ. Dcccclxxxij. tres piratarū naues in prouincia Dorſetenſium applicantes, Portlandiam totam vaſtauerunt, & ad naues refugerunt.

De concupiſcentia regis Aethelredi.

ANno gratiæ. Dcccclxxxiij. ſurrexit inter regem Aethelredum & Roffenſem epiſcopum contentio, ſed qua de cauſa habetur incertum. Quo circa rex contra Roffenſium ciuitatem obſidionem componens, eam debellare diſpoſuit, Mandauit regi beatus Dunſtanus, vt deſiſteret ab inceptis, ne ſanctum Andream, illius ciuitatis patronum, iritaret, ſed nec propter beati viri admonitionem rex diſcedere voluit, priuſquam ab epiſcopo centum libras accepit. Miratus ſanctus Dunſtanus regis cupiditatem, hæc per ſuos verba regi nunciauit. Quia prætuliſti argentum deo, pecuniam apoſtolo, cupiditatem mihi, violenter venient ſuper te mala, quæ locutus eſt dominus, ſed hæc, me viuente, non fient. Iam vero poſt beati viri obi-

tum, vt ipſe prædixerat, Danis omnes portus regni infeſtantibus, Dum neſciretur vbi eis occurri deberet, decretum eſt à viris prudẽtibus, vt vincerentur argento, qui non poterant ferro. Itaque decem millia librarum ſoluta, Danorum auaritiam expleuerunt, vt beati Dunſtani vaticinium impleretur.

S. Aethelvvoldus VVinton. epiſcopus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. Dccccl xxxiiij. Iohannes ſedit in cathedra Romana, menſibus nouem, cui ſuccedens alius Iohannes, ſedit. ix. annis. Quo etiam anno Otho tertius Romanum adeptus imperium, annis decem, & nouem imperauit. Et licet iſti tres Othones per ſucceſſionem generis regnauerint: tamen poſtea fuit inſtitutum, vt per officiales Imperij Imperator eligeretur: qui ſunt ſeptem, videlicet primò tres cancellarij iſti: Moguntinenſis, cancelarius Germaniæ. Treuerenſis, cancellarius Galliæ: Colonienſis, Italiæ cancellarius. Marchio Brandenburgenſis, camerarius eſt: Palatinus dapifer: Dux Saxoniç, enſem portat. Rex Bohemus, pincernam agit. Vnde verſus.

Moguntinenſis, Treuerenſis, Colonenſis:
Quilibet Imperij ſit cancellarius horum:
Et Palatinus, dapifer: Dux, portitor enſis.
Marchio, præpoſitus camera: pincerna, Boëmus:
Hi ſtatuunt dominum cunctis per ſecula ſummum.

Hec in chron. Martini, tempore Othon. Imperator. Eodem anno ſanctus Aethelvvoldus, VVintoniẽſis præſul, migrauit ad dominũ, cui Aelfegus abbas Bathonienſis, vir literatus & moribus ornatus, ſucceſſit.

ANno gratiæ. Dccccl xxxv. defuncto Kinevvaldo VVellenſi epiſcopo, Sigarus abbas reuerendiſſimus ſucceſſit. Quo etiam anno Dux Merciorum Aelfricus, Ducis Aelferi filius, à regno expellitur.

De tributo Danis ſoluto.

ANno gratiæ. Dccccl xxxvi. rex Anglorum Aethelredus, qui prohibente beato Dunſtano centum libras ab epiſcopo Roffenſi extorſerat, pro pace breuiſſima penſionem. xvi. millium librarum perſoluere compulſus eſt.

De afflictione gentis Anglorum.

ANno gratiæ. Dccccl xxxvij. duæ peſtes Anglorum gentem, febris ſcilicet hominum, & mortalitas animalium afflixerunt, & clade perualida tam populum afficiendo, quam iumenta cõſumendo, per omnes fines regni grauiter contriuerunt.

De morte ſ. Dunſtani Cantuar. Archiepiſc.

ANno gratiæ. Dccccl xxxviij. beatiſſimus confeſſor domini, & archipræſul Dunſtanus, laudabilis vitæ curſum, fœlici exitu terminauit. xiiij. Kal. Iunij. Sabbato. Cuius miraculorum gloria, in vtero matris ſuæ

exordium habuisse leguntur. Denique sanctitatis eius futurę rerum author deus, iucundo prodigio præueniens, matri Dunstanum in vtero gestanti filij nondum nati, quid esset futurus, ostendit. Nam in die purificationis beatæ virginis Mariæ, & dum esset in ecclesia, præsenti populo ciuitatis cum candelis accensis, præsbytero ad officium altaris solemniter sacris ornamentis adornato, omnium repentè luminaria, seu casus, siue dei nutus extinxit. Omnibus igitur stupefactis, matris Dunstani cæreus subitò lumen accepit, cæterisq; communicato lumine, hilaritatem restituit. Eius processu temporis, cythara paxillo suspensa, sine humano tactu, Gaudent in cælis, antiphonæ melodiam suauiter resonabat. Ille quoque quascunque diaboli fraudes diuino spiritu præuidens, diabolum in specie mulieris pulcherrimæ ad se venientem, & in spiritu fornicatiinis illum tentare volẽtem, ignitis forcipibus per nasum arripuit, & illum tam diu tenuit, donec in diuersas, & terribiles valdè transmutatus formas, quòd diabolus esset euidenter ostendit. Qui tandem dimissus, aërẽ corrumpendo turbauit, quod assistentibus fœda vestigia discedens reliquit. Defuncto igitur beatissimo patre Dunstano, successit ei Aethelgarus, qui prius in Nouo monasterio abbas à beato Aethelvvoldo VVinton. creatus, postea apud Selesiã pontificatus honorẽ suscepit, cui ad Selesiensem ecclesiam Ordbrihtus successit.

ANno gratiæ. Dccccl xxxix. defuncto Aethelgaro Cantuar. archiepiscopo, successit ei Aelfricus, qui prius abbas Abbendonensis erat. De quo dicunt quidam, ipsum apud Cantuariam perturbatis clæricis monachos posuisse, verisimile non videtur. Constat enim monachos in ecclesia sancti saluatoris fuisse à tẽpore Laurentij archiepiscopi, qui primus beato Augustino successit.

De discordia orta inter regem Aethelredũ & Richardũ Ducem Normanniæ.

ANno gratiæ. Dcccc xc. Mildredo, Lindiffarnensi antistite, ex hac luce subtracto, Aldhunus ei successit. Per idem tempus, Aelfrico Cantuar. archiepiscopo, Siricius successit, qui VViltonensis præsul antè erat. Eodem tempore suborta est discordia inter regem Anglorum Aethelredum & Richardum Ducem Normannorum, hac de causa. Habuit rex Aethelredus Emmam filiam prædicti Ducis, sibi matrimonio copulatam, quę regi duos filios Aelfredum genera uit & Eadvvardum. Huic vxori suę rex adeo proteruus erat, vt vix eam in cubiculo admittere dignaretur. Illa autem alti sanguinis progenie ducens originem, in maritum tumebat, famamque viri sui apud patrem suum non mediocriter denigrabat. Vnde idem

Dux

Dux quoſcumque homines,clericos ſiue laicos, de regno Anglorũ, qui per terram ſuam tranſitum faciebant,capiens,quoſdam interfecit,& non nullos ſub carcerali cuſtodia deputauit.Hoc quoque diſſidium,cum à papa Iohanne fuiſſet compertum, miſit in Angliam Leonem Treuerenſem epiſcopum,qui pacem firmam inter eos reformauit,& potentes iam dictos ad vnitatem reduxit.

De tributo Danis ſoluto.

ANno gratiæ.Dcccxci.Dani Gippeſuicum deprædantes,Ducem orientalium Saxonum Brithnothum, apud Meldonam interemerunt.Quo audito,datum eſt eis tributum, decem millia librarũ per conſilium Siricij Cantuar. archiepiſcopi, & aliorum nobilium regni,vt à crebris rapinis,cremationibus,& hominum cædibus,quę circa maritima agebant,ceſſarent.

Sanctus Oſvvaldus archiepiſcopus obiit.

ANno gratiæ. Dcccxcij. ſanctus Oſvvaldus, Eboracenſis archiepiſcopus, pridie Kal. Martij, ex hac vita tranſiens, regni cœleſtis gaudia conſcendit, & VVigorniæ in eccleſia beatæ virginis Mariæ, quam ipſe fundauerat, ſepultus, Medeſhamenſem abbatem, Aeldulphum habuit ſucceſſorem.Eodem anno ex præcepto regis Aethelredi, multæ naues militibus electis munitæ, Aelfricum, Theodredum,Aelſtanum, & Eſevvinum Duces illis præficiens, præſepit vt irruptionibus reſiſtere laborarent. Verùm Dux Aelfricus nuncium ad hoſtes mittens, rogauit vt ab inſidijs ſibi paratis præcauerent.Sed cum tandem inter partes aduerſas,nauale prælium debuit committi,ipſe Dux proditor Aelfricus, clam ad Danicam profugit claſſem.Sed inſtante neceſſitate,fœdam cum eis inijt fugam.Quos fugientes regis ſatellites inſecuti, vnam nauem ex Danica claſſe ceperunt,& omni in ea multitudine cæſa,ſpoliauerunt. Sed alijs Danorum piratis fugientibus,naues Londonienſes occurrerunt, & cõmiſſo cum eis prælio,multa Danorum millia peremerunt. Inſuper & Aelfrici Ducis nauem,cum militibus & armis,ipſo vix elapſo,ceperunt.

De Danorũ perſecutiõe.

ANno gratiæ. Dcccxciij. prædictus paganorum aceruus Baanburgam fregit,& ſpoliauit,Northanhumbriam, & Lindeſeiam deuaſtauit.Contra quos,cum prouinciales prælium eſſent commiſſuri,duces exercitus Frana,& Frithegiſtus, ſimul & Godvvinꝰ, quia ex Danica progenie nati fuerunt,ſuis inſidias parãtes, authores fugæ primitus extiterunt. Hoc quoque anno, iuſſu regis Aethelredi, Algarus prædicti Aelfrici proditoris filius,luminibus eſt priuatus.

Anno

ANno gratiæ. Dccccxciiij. Suanus rex Danorum, & Aulafus rex Norvvegenſium, in die natiuitatis beatæ Mariæ, cum cogonibus. xciiij. Londonias aduehuntur. Quam mox acriter inuadentes, eam ſubiugare diſponunt. Sed à ciuibus, cum magno ſuorum detrimẽto repulſi ad Eaſtſexiæ, Cantiæ, Suthſexiæ, Suthamtoniæ prouincias furorem ſuum conuertentes, eas ſpoliauerunt, & cæſis populis grauiter contriuerunt. Tunc rex Aethelredus, cõſilio ſuorum, dedit eis penſionem de tota Anglia collectam. xvi. millium librarũ, vt à rapinis, & cædibus hominum innocentium ceſſarent. Tunc rex Aethelredus Aelfegum VVinton. epiſcopum, & Ducem Aethelvvoldum ad regem Aulafum deſtinauit, quem ad villam regiam, vbi rex Aethelredus tunc erat, pacificè perducentes, & ad eus petitionem ſacro fonte intingentes, ab epiſcopo confirmari fecerunt. Quem rex in filium adoptionis ſuſcipiens, regijs eum muneribus honorauit, & deinde æſtate ſuperueniente ad ſuam patriam pacificè remeauit. De graui tributo Danis ſoluto.

ANno gratiæ. Dccccxcv. corpus ſancti Cuthberti pontificis, ſicut oraculo cœleſti fuerat præoſtenſum, in Dunelmium tranſlatum eſt, vbi ſedes epiſcopalis eſt deinceps conſtituta. Tempore enim, quo Lindiſſarnenſis eccleſia ab Hinguare & Hubba deuaſtata eſt, Eardulphus tunc illius eccleſiæ antiſtes, cum rebus, quæ in eccleſia erant, & etiam corpus beati Cuthberti incorruptum tollens, per aliquot annos in ſedibus vagabatur incertis, donec in loco qui **Cunengeteſtre** dicitur, epiſcopalis fuerat cathedra collocata. Acta autẽ ſunt hæc tempore magni regis Aelfredi, vt ſuperius eſt ſtylo exaratum. Corpus S. pontificis Cuthberti tranſlatũ eſt

ANno gratiæ. Dccccxcvi. Gregorius ſedit in cathedra Romana annis duobus. Eodem anno Dux Normãnorum Richardus diem clauſit extremum, quo apud Fiſcamium ſepulto, ſucceſſit Richard' filius eius, qui ſecundus dicebatur. Richardus Dux Normannorum obijt.

ANno gratiæ. Dccccxcvij. defuncto Sigaro VVellenſi epiſcopo, Aelfvvinus ſucceſſit. Eodem anno, ſeptentrionalis VVallia, Dorſetenſis, Deuonienſis, Cornubienſis prouinciæ, nullo obſtante, à Danis igne, & ferro, cum cædibus hominum, & rapinis deſolatæ ſunt, & cœnobiũ, quod **Thauiſtoke** dicitur, eſt ignibus concrematũ. De depopulatione Danorum.

ANno gratiæ. Dccccxcviij. Iohannes ſedit in cathedra Romana, menſibus decem. Eodem anno ſucceſſit ei Silueſter, qui & Gerebertus, annis quatuor & menſe vno. Iſte Gerebertus ex Gallia natus, apud Floriacum à puero monachus adoleuit. Qui vel tædio, vel cupiditate De Gereberto apoſtata.

cupiditate ductus, de nocte fugiens ad Hiſpaniam, vt aſtrologiam diſceret, cõuolauit. Quò cum peruenisſet, iunxit ſe Gerebertus cuidam illius artis perito, qui libros ei aſtronomicos præbuit ad ſcribẽdum. Erat autem inter cæteros codex vnus totius artis conſcius, quẽ nullo modo elicere poterat de manibus magiſtri. Ardebat ê contra Gerebertus in concupiſcentia libri, vnde ad preces conuerſus, vbi nihil profecit, donaria multa offert, & plurima pollicetur. Sed omnibus à magiſtro promiſſionibus contemptis, Gerebertus nocturnas parat inſidias, vt ſaltem furto codicem ſurripiat. Itaque magiſtrũ conuiuantem, etiam filia eius, quam amabat Gerebertus, patrem vino inebriatum lecto componit, volumenque ſub ceruicali ſtertentis poſitum Gerebertus arripuit & fugit. Magiſter ſomno excuſſus, iudicio ſtellarum, qua erat arte peritus, inſequitur fugiẽtem. Gerebertus quoque ex ſtellarum inſpectione magiſtrum ſe inſequentem comperiens, ſub ponte ligneo, qui prope erat, ſe abſcondit pendulus, & pontem amplectens vt nec aquam tangeret neq; terram. Ita quærentis auiditatẽ fruſtrata, magiſter domum reuertitur confuſus. Tunc Gerebertus iter expediens, venit ad mare, vbi per incantationes diabolo aduocato, homagium ei fecit, vt ſe à magiſtro inſequente tutum vltra pelagus ſupportaret. Quod factum eſt. Igitur Gerebertus Galliam repatrians, publicas ingreſſus eſt ſcholas, vbi multos prædictæ ſcientiæ habuit diſcipulos. Fertur de hoc Gereberto quòd fuderit ſibi ſtatuæ caput, certa inſpectatione ſiderum, cum omnes videlicet planetæ exordia curſus ſui meditarentur. Et hoc caput, non niſi interrogatum loqueretur, ſed verum vel negatiuè vel affirmatiuè pronunciaret. Vt verbi gratia, cum diceret Gerebertus, ero apoſtolicatus? Reſpondit ſtatua, etiam. Morior antequam miſſam cãtem in Hieruſalem? Non. Hic illum ambiguo deceptum ferunt, vt nihil ante mortem cogitaret pœnitentiæ, qui confidebat de longo tempore vitæ. Nec præuidit quòd eſt Romæ eccleſia Hieruſalem vocata, vbi cantat miſſam papa, cum prætitulatur ſtatio ad Hieruſalem. Vbi cum miſſam cantaſſet Gerebertus, lecto ſtatim infirmatus decubuit, & ſtatua conſulta, deceptionem ſuam & mortem cognouit. Licet autem ſceleratiſſimus eſſet, de miſericordia dei non diſperans, reuelando coram omnibus peccatum, mẽbra omnia, quibus obſequium diabolo præſtiterat, præcidi iuſſit. Habeat (inquit) membrorum officium, qui eorum quæſiuit homagium. Nam animus meus numquã illum maleficiũ, imò ſacrilegiũ,

adamauit,

adamauit,& deinde truncum mortuum ſuper bigam iuſſit poni, vt vbicumque animalia perducerent & ſubſiſterent, ibi ſepeliretur. Quod factum eſt. Sepultus eſt in Lateranenſi eccleſia, & in ſignum miſericordiæ conſecutæ, ſepulchrum ipſius tam ex tumultu oſſium, quàm ex ſudore, præſagium eſt morituri papę, ſicut in eodem ſepulchrò eſt literis exaratum.

De theſauro Octauiani.

IN diebus huius Gereberti fuit prope Romam in campo Martio ſtatua quædam ænea. Cuius dextra manus digitum habens extentum, quem indicem dicimus, & ſcriptum in capite, hic percute. Hoc, illius temporis homines, ita intelligendum putauerunt, quòd in ſtatua theſaurum inuenirent, multi eam innocentē ſecurium ictibus inaniter laniabant. Sed illorum Gerebertus errorem aliter exponens, in meridie, ſole in cētro exiſtente notauit quo ſe vmbra extenderet, & ibi palum fixit. Mox nocte ſuperueniente, ſolo cubiculario lucernam portante comitatus, eò contendit. Ibi terram ſolitis incantationibus aperiens, latum ingredientibus introitum patefecit. Conſpexerunt ingens palatium aureos habens parietes, aurea lacunaria, aurea vniuerſa, vident milites aureos aureis teſſeris, quaſi animum oblectantes. Regem quoque conſpicantur metallicum cum regina diſcumbentem, appoſita fercula, miniſtros aſtantes, pateras multi precij & ponderis, vbi naturam vincebat opus. In interiori parte domus, lapis carbunculus tenebras noctis fugauit. In contrario angulo ſtabat puer arcum tenens extento neruo, & intenta ſagitta, ita quòd in omnibus noſtrum tentationibus intuitum nihil erat, quod impune poſſet tangi, & ſi poſſet videri. Continuò enim, vt quis manum ad contigendum aptaret, videbantur omnes imagines illæ proſilire, & impetum facere in præſumptorem. Quo timore preſſus Gerebertus, à rebus abſtinuit concupitis. Sed cubicularius cultellum artificioſè nimis operatum, quem menſæ vidit ſuperpoſitum arripuit, arbitratus in tanta copia paruum latrocinium poſſe latere. Verùm mox omnibus imaginibus cum fremitu exurgentibus, puer emiſſa ſagitta in carbunculum, tenebras induxit, & niſi ille monitu domini ſui cultellum reijcere acceleraſſet, graues ambo pœnas pertuliſſent. Sic, non ſaciata Gereberti cupidine, reuerſi ſunt confuſi, greſſus eorum lucerna dirigente.

De Cantiæ depopulatione.

ANno gratiæ. Dccccxcix. paganorum exercitus nefandus occidentalem Cantiæ plagam fermè totam demoliti ſunt. Vnde ad Roffenſium vrbem deuecti, eam obſidione uallauerunt.

Contra quos Cantuarienſes deſtinati, aſperum cum eis conflictum inierunt. Sed hinc inde multis interfectis, Dani tandem victoriam reportarunt. Contra quos rex Aethelredus exercitum dirigẽs, parum vel nihil profecit.

Rex Aethelredus Monã inſulam ſubiugauit.

ANno gratiæ. M. claris Danorum præfata Normanniam hoſtiliter petiuit. Quo audito, Aethelredus rex Anglorũ interim Monam inſulam ſibi potenter ſubiugauit.

De perſecutione Danica, & inuentione ſancti Iuonis.

ANno gratiæ. Mi. memoratus paganorum exercitus, de Normannia rediens, Exonienſem vrbem obſedit. Sed ciuibus viriliter reſiſtentibus, receſſerunt. Contra quos Deuonienſes, Sumerſetenſes, Dorſetenſes congregati, in loco qui Penho dicitur, certamen cum hoſtibus commiſerunt. Vbi Dani, multa Anglis illata ſtrage, victoriam habuerunt. Inde pagani ad Vectam inſulam curſum dirigentes, illam totam cum vicinis prouincijs, nullo obſiſtente, rebus omnibus ſpoliauerunt. Eodem anno inuentum eſt non procul à cœnobio Rameſię corpus ſancti Iuonis epiſcopi & confeſſoris, octauo Kalen. Maij. Cuius inuentionem cum non reuerenter acceptaſſet abbas Rameſ. grauiter punitus eſt.

Rex Aethelredus Danis tributum dedit.

ANno gratiæ. Mij. rex Aethelredus conſilio primatum ſuorum, Danis pro bono pacis tributum. xxiiij. millium librarum ſoluit. Eodẽ anno Aeldulphus Ebor. archiepiſcopus ſancti Oſvvaldi archipræſulis reliquias de ſepulchro leuauit, &. xvij. Kalend. Maij, in theca, quam parauerat, honorificè collocauit. Nec multo poſt idem archiepiſcopus, ex hac luce tranſlatus, Vlſtanum VVigornienſem antiſtitem habuit ſucceſſorem, Vlſtano ad VVigornienſem eccleſiam ſucceſſit Leoffius.

Deſcriptio Eadrici proditoris.

ANno gratiæ. Miij. rex Anglorum Aethelredus, Ducatum Merciorum Eadrico cuidam proditori, cognomento Streonę, dedit, cui non nobilitas ſed opes, regis gratiam emerunt. Erat autẽ iniquus ille, fæx hominum, dedecus Anglorũ, bilinguis, verſutus, ſecreti diſſeminator, diſſimulare doctus, fingere paratꝰ, ſæpe ad hoſtes miſſus, vt pacis mediator, pugnã accẽdit. Sed de his omnibus infrà dicetur. Hoc etiã anno, VVilfricus vir magnæ ſanctitatis & authoritatis ſibi prouidens futura perpendendo, nobile cœnobiũ de Burtuna ſuper fluuiũ de Trent. fũdaſſe perhibetur, & multis poſſeſſiõibꝰ ampliaſſe.

Dani ſine cõtradictione prædas agunt.

ANno gratiæ. Miiij. Iohannes ſedit in cathedra Romana annis v. Quo vtiq; anno Dani exarſerunt, crudelitate inaudita, Angliã totam, ſicut locuſtæ cooperientes, omnia ſpoliantes, homines neci tradentes,

tradentes, nec fuit inuentus quisquam qui hostibus obuiaret.

ANno gratiæ. Mv. tanta famis miseria Angliam inuasit, quantam nullus hominum meminit inuasisse. Eodem anno Henricus Romanum adeptus imperium, imperauit annis. xxij. Fames Angliam inuasit.

ANno gratiæ. Mvi. defuncto Siricio Cantuar. archiepiscopo. Aelphegus VVintonien. episcopus successit, & Aelphego Aelfsius. Eodẽ anno, Dux perfidus Eadricus Ducem nobilem Aethelstanũ, apud Salospesberiam ad magnum, quod præpauerat, conuiuium inuitauit, ad quod cum inuitatus venisset, quarta conuiuij die ipsum in syluam venatum duxit, vbi cunctis circa venationem occupatis, quidam carnifex, nomine Godvvinus, quem Eadricus antè donarijs corruperat, ex insidijs subitò prosiliens, Ducem Aethelstanum nefariè nimis peremit. In cuius rei vltionem, duo filij eius, iussu regis Aethelredi, excœcati sunt. Proditio in conuiuio.

ANno gratiæ. Mvij. Suanus rex Danorum, vir potens & crudelis, cum magna classe venit in Angliam, quem vbique comitabantur prædatio, combustio, & occisio. Infrenduit Anglia tota, velut arundinetum, Zephiro vibrante, collisum. Vnde rex Aethelredus confusione magnà consternatus, pecunia pacem ad tempus, quam armis non potuit, adquisiuit. Rex Aethelredus pecunia paeem obtinuit.

ANno grati, Mviij. rex Anglorum Aethelredus, per totam Angliã iussit parari ex. ccc. & decem hidis, nauem vnam, & ex octo hidis galeam vnam, & loricam. Eodem tempore frater perfidi Ducis Eadrici Brithricus, homo lubricus & superbus, Vlnothum regis ministrum iniustè accusauit. Qui, ne caperetur, fugam inijt, & viginti nauibus adquisitis piraticam vitam egit, regemque se insequentem multo tempore vexauit. Rex Aethelredus naues fecit fabricari.

ANno gratiæ. Mix. Sergius sedit in cathedra Romana, annis duobus, & mensibus. ix. Eodem anno defuncto Brithrico, Scireburnensi episcopo, Aelmarus successit.

ANno gratiæ. Mx. nouus Danorum exercitus apud Gippeswvicum veniens, in die dominicæ ascensionis prædis ibidem vacabat, & rapinis. Congregati sunt contra eum ad pugnam, Dux Aethelstanus, sororis regis, Oswvi⁹ & Eadvvi⁹, & Vlferus Consules, & multi cum eis bellatores. Sed Anglis fugã non meditãtibus, Turketillus patre Danus, fugam primus incepit. Vnde Dani victoriã adepti, Eastangliã, & Grantebruge, cũ ipsis paludibus peruagãtes, rapinis quæq; sibi obuia & incẽdijs deuastabant. Deinde versus occidentẽ De victoria proditione obtenta.

diuertentes, prouincias Huntendunenſem, Bedefordenſem, Bukingehamenſem, Oxonienſem depopulatione miſera cõtriuerunt.

De paſsione ſancti Aelphegi archiepiſcopi & martyris.

ANno gratiæ. Mxi. cum iam dicti iniquitatis miniſtri præſcriptã depopulationem compleuiſſent: Cãtuariam obſidione vallauerunt. Viceſimo autem die obſidionis, per inſidias Almari, eiuſdem prouinciæ archidiaconi, quem archiepiſcopus Aelphegus, prius, ne morte traderetur, eripuerat, pars ciuitatis incenditur, deinde tota capitur, homines iugulantur, alij flammis deuorantur, alij de muris præcipites dãtur, plures per veręda ſuſpenſi deficiunt, paruuli à maternis vberibus auulſi, aut lanceis in altum proiecti excipiuntur, aut minutim in fruſta concidũtur, matronę per plateas cruribus diſtractę, demum ignibus iectæ, moriuntur. Inter hæc Aelphegus ciuitatis archiepiſcopus capitur, vincitur, trahitur, & varijs ſupplicijs cruciatur. Almarus abbas ſancti Auguſtini abire permittitur, Godvvinus Roffenſis epiſcop⁹, & Leofrona ſanctę Mildredę abbatiſſa, cum monachis vtriuſq; ſexus turba innumera capiuntur. Exinde ecclesia Chriſti ſpoliata comburitur, grex monachorum, turba virorum & mulierum necnon paruulorum decimatur, nouem trucidantur, vitæ decimus reſeruatur, quatuor monachis & viris octingentis decimatorum ſumma completur. Populo itaque cæſo, vrbe ſpoliata, & tota concremata, archipræſul Aelphegus vinctus extrahitur, impellitur, ſauciatur, ad claſſem perducitur, in carcerem retruditur, & per menſes ſeptem ibi torquetur, vt ſe ad redimendum laceſſitus iniurijs cogeretur. Sed inter hæc omnia, in populum infidelem ira diuinæ clementiæ ita deſæuit, vt ex eis ad duo millia per interaneorum diriſſimos cruciatus proſtraret. Sed cum nec ſic proditores nefandi ad pœnitentiam fuiſſent prouocati, *Danus* quidam, Thrum nomine, cum videret ſanctum archiepiſcopum tantis affligi tormentis, & quaſi mori non poſſe, impia pietate commotus, ſecurim capiti eius infixit, & ab archiepiſcopo conſtanter Chriſtum confitente martyrem glorioſum efficiens, animam exultantem ad cælos tranſmiſit. In loco quoque paſſionis, lignum aridum cruore eius reſperſum, cum ſub vnius noctis termino reuiruit, & frondes cum foliis emiſit, infideles, viſo miraculo, perterriti ſunt, & corpus ſanctiſſimum certatim deoſculantes, Londonias illud vehi permittunt, vbi honeſtæ traditur ſepulturæ. Deinde decurſo decem annorum ſpatio, idem corpus ab omni corruptionis labe immune leuatum. Cantuariã defertur decentius collocandum, vbi vſq; in præſens

tempus

rempus recens duret ſanguis,& corporis integritas illibata. Poſt hęc, inualeſcente per totam Angliam generali perſecutionis rabie, perfidus Dux Eadricus, & omnes cuiuſcumque ordinis & dignitatis primates, ante Paſchalem ſolennitatem apud vrbem London. congregati,tam diu ibidem cum rege fecerunt moram, quouſque Danis tributum.xlviij.millium librarum eo pacto perſoluiſſent, vt Dani omnes qui in regno erant, pacificam haberent cum Anglis vbiq; cohabitationem,& eſſet vtriuſque populi quaſi cor vnum & anima vna. Hac quoque conuentione vtrobique obſidibus confirmata & iuramentis, rex Danorum Suanus reuerſus eſt in terram ſuã, & ſic rabies perſecutionis aliquandiu in Anglia reſpirauit.

De chorea quadam nephanda per inobedientiam facta.

ANno gratiæ.Mxij.cum in villa quadã Saxonię nomen Colevviz, in qua eſt eccleſia beati Magni martyris,in vigilia dominicæ natiuitatis parochia conueniſſet,vt obſequijs intereſſet diuinis,presbyter,nomine Robertus,de more primam miſſam ſolemniter inchoauit. Et ecce.† xij. viri cum tribus fœminis in cœmiterio choreas ducentes,& ſeculares cantilenas perſtrepentes, adeo presbyterum impediebant,vt ipſe cantantium tumultus,inter ſacroſancta miſſarum ſolemnia altius reſonaret. Cantus eorum talis erat. Equitabat homo per ſyluam frondoſam, ducebat ſibi Meſvvinden formoſam, quid ſtamus, cur non imus? Denique cum à Roberto presbytero mandatũ haberent,vt tacerent, & ipſi ſilere contempſiſſent,imprecatus eſt presbyter,iratus dicens. Placeat deo & ſancto Magno, vt ita cantantes permaneatis vſque ad annum euolutum. Quid ergo? Verba ſacerdotis pondus adeo habuerunt, vt † Azo eiuſdem preſbyteri filius, ſororem ſuam, quæ Aua dicebatur, cum aliſs cantantem,per brachium arripiens vt eam abſtraheret,cum recedere non potuit,brachium à corpore auulſit,ſed inde gutta ſanguinis nõ exiuit. Ipſa itaque per totum annum cum cæteris permanſit, & choreas ducens cantauit. Pluuia ſuper illos non cecidit,non frigus,non calor, non fames, non ſitis, nec laſſitudo illos affecit. Indumenta eorum,vel calciamenta non ſunt attrita, ſed quaſi vecordes iugiter cantauerunt.Prius ad genua,ac demum vſque ad femora in terram dimerſi fuerunt. Fabrica quaſi tecti domiciliſ aliquando erigebatur,nutu dei, ſuper eos vt pluuias arceret, ſed fruſtrà. Tandem euoluto anno,Herebertus Colonienſis archiepiſcopus, à nodo, quo manus eorum ligabantur,eos abſoluit, & ante altare ſancti martyris

† xv.

† Ioannes.

Magni reconciliauit. Filia presbyteri, cum alijs duobus, continuò ſpiritum exhalauit. Cæteri tribus diebus & noctibus dormierunt, aliqui poſtea obierunt, quídam verò pœnam, membrorum ſuorum tremore, prodiderunt. Legant hoc illi, qui per votum ad obedientiam ſunt connexi, vt quantum ſit inobedientię vitium cognoſcant.

Aliud exemplum inobedientiæ.

IMperator Henricus, dominica, quæ quinquageſima dicitur, venatum pergens, ad oram ſyluæ cuiuſdam ſolus, diſperſis ſociijs, deuenit. Iuxta quam ſyluam eccleſiam contemplatus, eò contendit, militemque ſe eſſe mentiens, miſſam ſimpliciter a presbytero rogauit. Erat autem presbyter ille prędclarus religione, ſed adeo deformis corpore, vt monſtrum potius quàm homo videretur. Quem cum imperator diligenter inſpexiſſet, cœpit vehementer admirari quare deus, à quo formoſa cuncta procedunt, ſineret conficere ſua ſacramenta hominem tam deformẽ. Sed mox cum miſſa inchoata, aduerſum illum tractus peruentum fuiſſet, quod à puero cantabatur, Scitote quoniam dominus ipſe eſt deus: ſacerdos puerum increpans, quòd negligenter cantaret, excelſa voce dixit. Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Quo dicto repercuſſus imperator, & presbyterũ prophetam eſſe exiſtimãs, illum, multum renitentem, in Colonienſem ſublimauit archiepiſcopum. Qui ſuſceptum archiepiſcopatum religione, ſimul & dignis moribus ſedem exornauit. Nam in monaſterio ſanctimonialium vrbis illius erat puella quædam, parentum ſtudio, potius quam propria deuotione conuerſa, quæ geſtu ſeculari, & alloquio dulci, multos ad ſe amatores inuitabat. Quorum vnus, quem opum congeries, & alta progenies ad libidinem accenderant, puellam abductam loco iuſtę coniugis tenuit & amauit. Prętериſt multum temporis. Sed tandem res geſta archiepiſcopo nunciatur Hereberto. Sed cum de mãdato eius, ouis ouili reſtituta fuiſſet, non multò poſt in abſentia archiepiſcopi, de monaſterio abripitur à iuuene ſupradicto. Tunc in illum excommunicationis ſententia promulgatur, ita vt nullus conciuium ſuorum cum eo loqui, vel cum eo audeat conuiuari. Quam iuuenis ſententiam parui pendes, ad prædia ſua remotiora receſſit, vbi, cum excommunicata amica ſua, vitam flagitioſam peregit. Sed cum deus tandem archiepiſcopũ ad ſe vocare dignatus eſt, & graui dolore detentus lecto decumberet, conuenerunt vndique compatriotæ, vt extrema beati viri benedictione fruerentur. Solus ille libidinoſus venire non præſumens,

ſubornauit

ſubornauit alios qui pro ſe loquerentur,vt mereretur abſolui. Sed cum nomen iuuenis archiepiſcopus audiuit, ingemuit, & hec verba ſubiecit.Si miſer ille maledictam mulierem deſeruerit, ſit abſolutus. Si obſtinatus perſtiterit, ſit anno ſequenti, hac eadem die & hora,qua ego decedam, ante deum paratus de commiſſis reddere rationem. Videbitis autem me, quando ſignum ad ſextam horam pulſauerit, de corpore migrare, Nec fides defuit verbis viri dei, & ille hora,qua prædixerat, defunctus eſt, & miſer ille iuuenis, anno euoluto, eadem die & hora cum amica ſua percuſſus fulmine expirauit.Eodem anno,papa Benedictus ſedit in cathedra Romana annis.xiij.Eodem anno, Liuingus, qui & Aethelſtanus, VVellenſis epiſcopus,archiepiſcopatum Cantuar. ſuſcepit, & loco eius Aethelvvinus VVellenſis epiſcopus conſecretur.

HOc quoque anno,Huna quidam,regis Angliæ Aethelredi militiæ princeps,vir ſtrenuus & bellicoſus, qui ſub rege regni negotia diſponenda ſuſceperat, videns Danorum inſolentiam, qui iam poſt pacem factam,per totam Angliam adeo ſuperbiendo inualuerant,quòd vxores virorum nobilium, & filias vi opprimere, & vbique ludibrio tradere præſumpſerunt,acceſſit perturbatus ad regem & querelam ſuper his diſpoſuit luctuoſam.Tunc rex, non mediocriter commotus,eiuſdem Hunæ conſilio miſit literas in omnes regni fines,mandans nationibus ſingulis & vniuerſis, vt ſub vna die, in feſto ſcilicet ſancti Britij epiſcopi, omnes Dani per Angliam conſtituti,furtiuo impetu morti traderentur, vt ſimul, & ſemel ab oppreſſione Danica omne genus liberaretur Anglorum. Sicque Dani,qui firmo fœdere paulo ante vtrinque iurato, cum Anglis pacificè habitare debuerant,opprobrioſè nimis ſunt perempti, mulieres cum liberis ad domorum poſtes alliſæ miſerabiliter animas effuderunt.Cum igitur huius decreti ſententia, apud vrbem Lõdoniarum abſque miſericordia exequeretur,fugerunt multi Danorum ad quã dam eccleſiam in ciuitate,vbi omnes ſine pietate, ipſis aſtantes altaribus,ſunt perempti. Sed quidã iuuenes ex natione Danica,ad nauem quandam fugientes,Daniam petierunt,& regi Suano cruenta ſuæ gentis nunciantes exitia, ipſum ad lachrymas commouerunt, vocatiſque cunctis regni principibus, ille omnem rei geſtæ ſeriem eis exponens,quid agendum conſulerent,diligenter inquirit. Qui omnes, quaſi vno ore conclamantes,decreuerunt propinquorum ſuorum & amicorum ſanguinem fore vlciſcendum. Auxit præte-

Vt Danis per totam Angliam perimuntur

reà huius perſecutionis rabiem, mors Gunnildis, ſororis Suani regis, quæ nuper in Anglia fuit interfecta, in hunc modum. Erat Gunnildis præfata Palingo Comiti, nobili viro, lege coniugali copulata, quæ prioribus annis, cum viro Angliam ingreſſa, fidem Chriſti & ſacramentum baptiſmatis ibidem ſuſcepit. Hæc virago prudentiſſima, pacis inter Anglos & Danos mediatrix exiſtens, ſeſe obſidem cum viro & vnico, quem habebat filio, regi Aethelredo ad pacis ſecuritatem dedit. Hæc, à rege cum eſſet Eadrico Duci nequiſſimo ad cuſtodiendum commiſſa, poſt dies paucos in eius præſentia virum ſuum cum filio ſuo, quatuor fecit lanceis proditor ille Eadricus iugulari, qui & illam nouiſſimè decapitari præcepit. Mulier verò, mortem forti animo perferens, nec moritura expalluit, nec mortua conſumpto ſanguine vultus ſui ſerenitatem amiſit. Veruntamen moriens fiducialiter pronunciauit, quòd ſui ſanguinis effuſio, magno toti Angliæ fieret detrimento. His igitur de cauſis rex Suanus, vir crudelis, ad ſanguinis effuſionem pronus, ad vindictam animatus, cunctos ſuæ ditionis bellatores inuitari fecit, miſſiſque cum literis ad exteras regiones veredarijs, milites bellatores, lucri cupidos, & animis leues, ad hanc expeditionem venire mandauit.

De ſancto Ælphego Archiepiſcopo Cantuar. & martyre.

In Pſis quoque temporibus ſanctus Aelphegus, monachus mirificæ ſanctitatis, procurante Ventanę ciuitatis epiſcopo Aethelvvoldo, & ſic volente Eadgaro rege, monachorum amatore, & cœnobiorũ fundatore, factus eſt abbas Derheorſt. Rege autem Eadgaro defuncto, & filio eius Eadvvardo ſubſtituto, ſed cito fraudulenter interfecto, ſucceſſit Aethelredus in regno, qui beato Aelphego donauit monaſterium in ciuitate, quę Bathonia dicitur, vbi prefuit abbas ordeni monachorum. Poſtea vero procurante ſancto VVlſtano archipræſule Cantuar. Beatus Aelphegus creatus eſt epiſcopus VVinton. qui poſtea beato Dunſtano ad dominum migrate conſecratus eſt in archiepiſcopum Cantuar. vbi cum ſex annis fœliciter rexiſſet dei eccleſiam, à Danis, eum inceſſanter proſequentibus, occiſus eſt. Excerebrauit enim eũ vnus cũ ſecuri Danica, Sabbato Paſcali ebdomade adueſperaſcente, corpus autẽ ipſius in eccleſia Cantuar. veneranter tumulatur, & ipſius reuerentia deo glorioſius impenditur miniſterium.

Rex Danorum Suanus Angliam ſubiugat.

Anno gratiæ. Mxiij. Suanus tyrannus, rex Danorum, cum claſſe valida menſe Iulio mare ingreſſus, ad Sandvvici portum in Anglia applicuit. Vbi paucis commoratus diebus, Eaſtanglia circũnauigata,

nauigata, Humbri fluminis ostium intrauit, à quo flumen Trente ingrediens, ad Gaynesburh villam nauigauit, & ibidem nauium suarum stationem composuit. Ibi Cnutoni filio suo classem commendans, ipse ad prouinciarum depopulationē de nauibus exiuit. Cui continuò Northanhumbrenses, Lindeseienses, Sisburgenses primitus subiectionem fecerunt, & mox, cum non haberent defensorē, omnis populus, qui erat à parte aquilonari stratæ publicæ, quæ watlingstrete dicitur, ad deditionem compulsi, manus dederunt, & fidelitatem, datis obsidibus, iurauerunt. Deinde versus austrum expeditionē mouens, suis omnibus edictum proposuit, vt agros fructiferos deuastarent, villas cremarent, lucos & pomaria succiderent, ecclesias spoliarent, quicquid masculini sexus ad manus veniret, iugularent, fœminas ad suam explendam libidinem reseruarent, sicq; ministris vbique ferina rabie debaccantibus, Oxoniam tandē peruenit. Qua ciuitate leui conamine subiugata, fidelitatem & obsides inde recepit. Et inde VVintoniam transiens, eam subiugauit, & securitatem à ciuibus & prouincialibus, præstito iuramento, extorsit. Tunc cum gloria magna ad vrbem Londoniarum castra dirigens, multis modis vel eam violenter capere, vel dolo studuit expugnare. Sed in primo aduentu suo multi suorum in Thamesi flumine submersi perierunt, quia nimia temeritate præuēti, nec pontem, nec vadum quærere voluerunt. Rex Aethelredus, qui in ciuitate tunc erat, aliud non habens refugium, cum ciuibus vrbis mœnia viriliter defendens, omnem spem Suano ciuitatem obtinendi ademit. Qui festinanter inde recedens, prius ad VValingefordiam, deinde ad Bathoniam canina rabie sæuiendo, & obuia sibi quæque conterendo properans, exercitum suum refrigerando, aliquandiu ibidem resedit. Vbi Comes Deuonienſis Almarus, & omnes occidentalis regni potentes, cum ministris regis, eius tyrannidem metuentes, venerunt ad eum, & datis obsidibus pacem ab eo petierunt. Omnibus igitur pro velle dispositis, cum neminem resistere cognouisset, regē se iussit Anglorum appellari, dum non fuit alius, qui pro iure regni decertare, vel se regem confiteri ausus fuisset. Inter hæc omnia, rex Anglorum Aethelredus iacebat in vrbe Londoniarum, inertia torpens, timidus & suspitiosus, nulli se committere ausus, de morte fratris sui Eadvvardi conscientiam habens cauteriatam, ne citius diuinam sentiat vltionem. Exercitum congregare, vel contra hostes ducere non audebat, metuens ne nobiles regni, quos iniustè exhæredauerat,

dauerãt, in campo eum relinquentes, hostibus traderent ad damnandum. Hæc misera conditio misero regi fuit.

Rex Aethelred ad Normanniam fugit.

TAndem rex, tot perturbationibus confossus, recessit clanculum à ciuitate Londoniarum, & prius ad Suthamtoniam, ac postea ad Vectam insulam nauigauit, & inde reginam suam Emmam in Normanniam, ad Ducem Richardum fratrem suum, cum filijs suis Aelfredo & Eadvvardo, & eorũ magistris Aelfhuno †Dunelmensi episcopo, & abbate Midesh amensi Aelffio dirigens cum honore & reuerentia ab ipso Duce sunt recepti. Eadricus quoque, regis Aethelredi consanguineus, cum militib⁹ septies viginti cum regina, vt custos eius transfretauit, vbi cum ipsa duobus annis residẽs, ei magnificè ministrauit. Sicq; illis mense Augusti mare transeuntibus, Aethelredus cum classe sua in insula Vecta remansit, vsque ad natale domini, si bona de eis nuncia audierit, reginam & filios continuò secuturus. Vnde, mox vt à partibus transmarinis audiuit Richardum Ducem sororem & filios eius cum magna hilaritate suscepisse: rex Aethelredus mense Ianuario in Normanniam transiens, miserias suas sedulitate & consolatione Ducis magnifici subleuauit.

†Londinẽsi.

De morte miserrima Suani regis.

ANno gratiæ. M.xiiij. Suanus tyrannus, vt prædiximus, Angliam cædibus & rapinis vrgebat, prouincialium prius substantiam rapiendo, & nobiles postea proscribẽdo. Sicque opes, tam priuatæ quam publicæ, ad naues cum obsidibus deportantur, quò euidenter apparet Suanum naturalem non esse dominum sed tyrannum. Hæsitabat populus quid faceret, quia si bella quęreret, non habebat ductorem, si subiectionem eligeret, rectorem tyrannum haberet. Sed necessitatem habentibus propicia diuinitas, non permisit diu Angliam in tot calamitatibus fluctuãtem. Siquidem idem tyrannus hoc anno, in purificatione videlicet beatæ Mariæ virginis, vt quidam scripserunt, incertum quo mortis genere, vitam flagitiosam terminauit. Scribitur autem in libello miraculorum sancti Eadmundi regis & martyris, quòd idem Suanus, dum importabile tributũ de burgo, vbi dicti martyris corpus requiescit, & terris eius vbicumque constitutis exigeret, & ipsum martyrem nil sanctitatis habere affirmaret, quodque monasterium eius cum ipsis monachis se crematurum comminando proponeret, ab eodem martyre sit perempt⁹, & diro mortis cruciatu. iij. Non. Feb. ad Tartara transmissus. Quo defuncto, omnes Danorum nationes Cnutonem filiũ

eius

eius in regem & dominum elegerunt. Erat autem tunc temporis Cnutoni in Lindeseia, vbi pater eius cum classe & obsidibus eum dimiserat, vbi tam milites bellatores quàm equos emissarios expectabat, vt iunctis viribus, in gentem Anglorum suæ virus maliciæ effunderet, & se deserentes graui contritione puniret.

Rex Aethelredus in Angliã veniens honorificè suscipitur.

HIsigitur in parte Danorum ita gestis, gens Anglorum ad regẽ Aethelredum festinanter in Normanniam nuncios pari cõsensu direxerunt, mãdantes se nullum plus amare quàm dominum suum naturalem, si mitius, quam prius fecerat, eos tractare vellet. Quibus auditis, rex filium suum Eadvvardum cum legatis ad eos dirigens, omnes amicabiliter salutauit, promittens si in aliquo deliquit, se pro omnium arbitrio correcturum. Rex igitur Aethelredus, tempore vernali in Angliam rediens, gratanter acceptus, ab omnibus honoratur, quorum omnium gratuito consensu, copioso exercitu congregato, contra Cnutonem, qui, fœderatis sibi Lindesiensibus, iam castra mouerat ad prædandum. Sed rex Aethelredus superueniens, Cnutonem in fugam compulit, & Lindeseiam totam depopulans, quos reperit incolas incunctanter peremit. Cnuto quoq; fugæ præsidio elapsus cum classe sua ad Sandvvici portum, ventis impellentibus, applicuit, vbi in contumeliam gentis Anglorum obsides omnes, qui patri suo de regno Anglorum dati fuerant, truncatis manibus, auribus præcisis, naribusque amputatis abire permisit, & Danemarchiam profectus numerum bellatorum suorum multiplicare curauit. Eodem anno. iij. Kalend. Octob. mare, littus proprium egrediens, villas in Anglia multas, inestimabilemque populi multitudinem submersit.

Multi nobiles Danorũ apud Oxoniam puniũtur.

ANno gratiæ. Mxv. magnum apud Oxoniam colloquium Anglorum pariter & Danorum congregatum est. Vbi rex Anglorum consilio iniqui Ducis Eadrici, multos Danorum nobiles interfici mandauit, quasi de regia proditione notatos, quorum clientes, dum necem dominorum suorum vindicare conarẽtur, armatorum præsidio repulsi, & grauiter insecuti, turrem ecclesiæ sanctæ virginis Fridesvvithæ compulsi sunt introire. Vnde dum eijci nequirent, incendio sunt combusti. Sed mox, rege iubente, ecclesia reconciliata, & reædificata est. Inter alios interfecti fuerunt Sigeferth', & Morchar' Comites Northanhumbrorũ, filij Cargrini, quos iniquus Dux Eadricus ad conuiuium inuitatos, & in triclinium suum dolo susceptos necari fecit. Deinde rex Aldgitham, Sigeferthi Comitis vxorẽ, apud Malmes-

Malmesberiam adduci, & ibi custodiri præcepit, sicut fœminã spectabilis nobilitatis. Quæ cum ibidem custodiretur, venit illuc filius regis Eadmundus, quem gens Anglorum propter magni roboris mentis, simul & corporis strenuitatem, Irenside, id est, latus ferreum, nuncupabant, & contra patris conscientiam, illam in vxorem accepit, & inter assumptionem, & natiuitatem beatæ Mariæ, in Northanhumbriam cum vxore sua proficiscens, terram totam, quæ fuit Segeferthi, & Morcheri Comitum inuasit, atque illorum sibi populum subiugauit. Erat autem Eadmundus iste, non ex Emma regina, sed ex quadam ignobili fœmina generatus, qui vtique matris suæ ignobilitatem generis, mentis ingenuitate & corporis strenuitate redintegrando redemit.

De aduentu Cnutonis in Angliam.

EOdem tempore, Cnuto rex Danorum, compositis in Dania rebus suis, & amicitia cum regibus finitimis fœderata, eo animo venit in Angliam, vt aut vinceret, aut morti victus succumberet. Itaque ad Sandvvici portum, cum valida classe appulsus, & inde in VVestsaxoniam profectus, omnia cædibus fœdabat, & rapinis, & quoniam rex Ethelredus apud Cosham tũc egrotabat, Eadmundus filius regis ei occurrere tentauit. Sed cum hostiliter acies cõuenire debuissent: modis omnibus Dux & proditor Eadricus, Eadmundo parabat insidias, quibus illum dolo necaret. Quo cognito, Eadmundus de prælio recedens, hostibus suis locum ad tempus cõcessit. Nec multo post idem Eadricus, vt se proditorem ostenderet, de classe regia. xl. naues alliciens, Cnutonem adiuit, & suo se dominio mancipauit. Omnis VVestsaxonia idem faciens, datis obsidibus, exercitui Danorum equos & arma parauit. Mercij quoque sese ad resistendum offerebant. Sed regis ignauia negotium belli dilationem accepit. Eodem anno, defuncto Aethelvvoldo, VVinton. episcopo, Aelfsius successit.

Cnuto multas Anglorum prouincias spoliauit.

ANno gratiæ. Mxvi. rex Danorum Cnuto & Dux iniquus Eadricus, cum multo æquitatu, apud Brickelade flumen Thamesim transeuntes, ante Epiphaniam domini Merciam hostiliter intrauerunt, & multas in VVarevvicensi prouincia villas incendentes, & spolia rapientes, quoscumque inuenerunt homines, peremerunt. Quod vt audiuit Clito Eadmundus, exercitum congregauit. Sed quoniam Mercenses sine rege Aethelredo, & ciuibus London. congredi noluerunt, expeditione dimissa, vnusquisque ad propria remeauit. Tunc Cnuto ad ciuitatem London. exercitum suum ducens,

cens, illam obsidione vallauit. Sed cum vrbem quasi inexpugnabilem reperisset: obsidione dimissa, Merciam iterum inuadens, illam spoliare vacauit. Contra quem Eadmundus exercitum construens, patri, qui tunc London. perendinauit, nuncios dirigens, rogauit vt, viribus collectis, contra Cnutonem venire maturaret. Qui cum conatu valido ad filium veniens, cùm prælium contra Cnutonem essent cõmissuri, intimatum est regi quòd, nisi cautius sibi prouideret, ipse à gente propria hostibus traderetur. Quo audito, rex London. redijt, & Eadmundus filius eius Northanhumbriã petiuit. Quò cũ peruenissent cum Vthredo Comite, Staffordensem, Schrobesburiẽsem, & alias quam plures prouincias depopulatus est, eò quòd nollent contra Danos cum eis ad certamen venire. Cnuto quoque interim multas depopulans prouincias, tandem Northanhumbriam deuastauit. Quod cum auditum fuisset ab Vthredo Comite, qui cũ Eadmundo erat, in Northanhumbriam reuersus est, & obsides pro bono pacis Cnutoni dedit. Sed non multo post, idem Vthredus & Turketillus, Comites Northanhumbrorum, Cnutone iubente, à Turebrando viro Danico sunt peremti. Vnde Cuuto pro Vthredo Egricum Comitem statuit. Quo audito Eadmundus, regis filius, Londonias ad patrem suum venit, & Cnuto alacer in austrum tendens, ante paschalem solennitatem ad naues redijt, & multa spolia secum & rapinas portauit.

De morte Aethelredi regis, & coronatione Eadmundi filij eius.

CIrca hos denique dies, rex Anglorum Aethelredus, post magnos labores, & multas huius vitæ tribulationes. ix. Kalen. Maij, diem clausit extremum, & in ecclesia sancti Pauli Londoniarum sepultus est. Post cuius mortem maxima pars regni, tam clericorum quàm laicorum, in vnum congregati, pari consensu Cnutonem in regem elegerunt, & ad eum apud Suthamtoniam veniẽtes, pacem cum eo pepigerunt, & fidelitatem iurauerunt. Soli ciues London. & pars nobiliũ, qui tunc tẽporis ibidẽ ꝑmanebant, Eadmundum filium regis, Ferreum latus, in regẽ vnanimiter exclamauerũt. Qui in regali culmine sublimatus, V Vestsaxoniam intrepidus adijt, & ab omni populo grataner susceptus, prouinciã illam suæ ditioni subegit. Quibus auditis, magna pars populi totius regni, illi se voluntariè subdiderunt. Cnuto interim cum tota classe sua London. veniens circa rogationes, in plaga australi Thamesis fluminis scrobem profundam fodit, & naues suas in partem pontis occidentalem in altum traxit. Deinde vrbem alto & lato cingẽs fossato, obsidionẽ parauit, egressum &

ſum, & ingreſſum ciuibus denegans, frequenti vrbem inſultu inuaſit, & expugnare laborauit. Sed à ciuibus, mœnia fortiter defendentibus, repulſus, obſidionem confuſus dimiſit. Qui inde ad Dorſetam exercitum dirigens, eam ſubiugare vacauit. Eadmundus verò cum exercitu, quem habere poterat, Cnutoni occurrens, in loco qui Pennũ dicitur iuxta Gillingham. v. Id⁹ Iunij, cũ eo congrediens ipſum cum ſuis omnibus in fugam conuertit.

De ſecunda victoria regis Eadmũdi.

POſt hanc victoriam media æſtate tranſacta, maiori, quàm prius fecerat, exercitu congregato, fortiter ſtatuit confligere cũ Cnutone. Cui in prouincia V Vigornienſi, in loco, qui †Sterneſtan dicitur occurrens, quemque de exercitu prudẽter inſtruxit, omnes hortatur vt meminerint, ſe pro patria & liberis, pro coniugibus & hæreditatibus decertare, & ſic optimis ſermonibus bellicis animos omnium accendebat. Deinde tubicines ſtrepere, & paulatim cohortes incedere iubebat. Concurrentibus tandem aciebus maximo clamore, lanceis prius & poſt gladijs rem egerunt. Intereà rex Eadmundus, in prima acie ſtans, obuia ſibi quæq; proſternebat, hoſtes aſſiduè feriebat, & ſtrenui militis boniq; regis officium viriliter exercebat. Sed quia iniquus Dux Eadricus, Almarus, & Algarus Comites, qui ei præſidio fore debuerant, cum innumera multitudine populorũ in parte Danorum pugnabant, exercitus eius nimis fuerat infirmat⁹. Attamen prima die belli, id eſt. viij. Kal. Iulij, tam aſperum tamq; cruentum extitit prælium, vt vterq; exercitus præ laſſitudine diutius pugnare non valeret, ſole iam in occidente, voluntate ſpontanea ſe ab inuicẽ diuiſerunt. Sed die poſtera, rex Eadmundus Danos omnes protriuiſſet: ſi iniqui Ducis Eadrici inſidiæ nõ fuiſſẽt. Siquidẽ cum vtrinq; vehementer pugnaretur, & Anglos fortiores eſſe conſpiceret, cuiuſdam viri, regi Eadmũdo ſimilimi, capite amputato, & in altum eleuato, exclamauit dicens. Vos Angli, amiſſo capite, fruſtrà pugnatis, præcipites fugite, en regis Eadmundi caput hic teneo manibus, fugite, fugite quantotius. Quod, vt Angli audierũt, inconſtantiores in prælio extiterunt. Sed illico quòd rex viueret comperto, animos extulerunt Angli, & in Danos acrius incedebãt, multos ex eis proſternentes, & ſummis viribus certantes, ad crepuſculum vſque noctis atrociter perſtiterunt, quo adueniente degreſſi ſunt, vt pridiè, ſpontanea voluntate. At vbi plurimũ noctis proceſſit Cnuto ſuos ſub ſilentio ê caſtris abire præcepit, & verſus Lõdonias iter arripiens, ad naues ſuas veniens, vrbẽ iterũ London. obſedit.

Mane

MAne autem facto, cum rex Eadmundus Danos comperit aufugisse in VVestsaxoniam, reuertitur, maiorem exercitum collecturus. Cuius strenuitatem iniquus Dux Eadricus comperiens, venit ad eum fraudulenter, vt eum proderet instinctu Cnutonis, & pace inter eos firmata, regi fidelitatem promisit. Itaque rex Eadmundus vice tertia exercitu congregato, ciues Londonienses obsessos liberauit, & Danos ad naues fugauit, & apud Breanfordiam Thamesim flumen transiens, cum Danis quartò prælium cõmisit, & illis turpiter de campo fugatis, victoriam sibi in hasta & gladio comparauit, & festiuum belli decus obtinuit. Cnuto verò ad naues fugiens, Cantiam prædaturus exiuit. Contra quem rex Eadmundus exercitum ducens, iuxta Octãford cum hostibus prælium commisit. At illi impetum non ferentes, terga dederunt, & in Shepeiam insulam fugam fecerunt. Tunc rex Eadmundus in VVestsaxiam proficiscens, Cnutonis progressum gratiter explorauit. Et Cnuto Merciam prædaturus ascendens, exercitui suo peiora prioribus facere præcepit. At rex Eadmundus apud Assendunam hostibus audacter occurrens, triplicibus insidijs acies instruxit, turmas circuiuit, monet vt memores pristinæ virtutis & victoriæ, sese, regnumque suum ab auaritia barbarorum defendant. Nam cum illis leuiter certamen affirmat inire posse, quos anteà sæpe vicerunt. Cnuto interea suos in æquam quandam planitiem ducit, & Eadmundus, signo suis dato, subitò hostes inuasit, summis vtrinque viribus dimicatur, corruunt ex vtraque parte multi, sed Angli tamen, Martis alea, prævalebant. Apparuit autem ibi virtus regis Eadmundi, qui, cum Danos solito acrius pugnare videret, relicto regio loco, qui ex more erat inter draconem & standardum, cucurrit in aciem primam, gladium terribiliter vibrans, ad modum fulminis aciem fidit, abrumpensque mediam pertransit, atque sequentibus conterendam dedit. Inde in aciem Cnutonis aduolans clamorem acierum excitauit horrendum. Fit ibi inter partes conflictus grauissimus. Sed cum proditor Dux Eadricus acies Danorum videret inclinatas: cum cuneo, cui præerat, ad Cnutonem confugit, vt prius inter eos fuerat prælocutum. Vnde Dani fortiores effecti, nimiam ex Anglis stragem fecerunt. Corruerunt enim ex parte Anglorum Duces nobiles, Aelfricus & Godvvinus, Vsketellus & filius eius Aethelvvoldus, & Dei amicus Aethelvvinus, Eadnothus quoque Dorkacestrensis episcopus, & abbas Vlfius,

Rex Eadmundus Cnutonem in prælio tervicit.

cum totius ferè Angliæ nobilitate, qui numquam antea, in vno prælio, tantam cladem ab hostibus acceperunt. Factum est autem bellum hoc in festo sancti Lucæ euangelistæ. Cnuto quoque in sua parte, in eadem die Ducum, nobiliumque virorum irreparabile sustinuit detrimentum.

De singulari certamine inter Eadmundum & Cnutonem.

POst hoc lamentabile prælium, in quo tot nobiles corruerunt, interiectis paucis diebus, insecutus est rex Eadmundus Cnutonem, in Glouernienſi prouincia iam prædas agentem. Conuenerunt itaque ad certamen in loco, qui Dierhurſte dicitur, dicti reges. Vbi Eadmundus in occidentali parte fluminis Sabrinæ cum suis, & Cnuto in orientali parte cum suis constituti, sese viriliter præparauerant ad pugnam, & cum acies hinc inde dispositæ erant ad occurrendum, iniquus Dux Eadricus, magnatibus conuocatis, in hanc vocem prorupit, dicens. O insensati nobiles, & armis potentes, cur toties morimur in bello pro regibus nostris, cum ipsi nobis morientibus, nec regnum obtineant, nec auariciæ suæ finem imponant. Pugnent consulo, pugnent singulariter, qui singulariter regnare contendunt. Quæ est ista regnandi libido, quòd Anglia modò duobus non sufficit, quæ olim octo regibus satis fuit? Itaque vel soli componant, vel soli pro regno decertent. Placuit autem hæc sententia omnibus, & ad reges procerum delatum arbitrium, illi consentiendo approbabant. Est autem insula in ipsius fluminis medio posita, quæ olim Oleneige appellatur, ad quã reges trãsuecti, splẽdidissimis proteguntur armis, vbi vroque spectante populo, certamen ineunt singulare. At vbi hastarum robur tam virtute impungentium regum, quam fortissimorum obiectu clipeorum depent, eductis ensibus sese cominus ferientes, acriterque ac diu cum gladijs rẽ agẽtes, virtus Eadmundũ, fortuna Cnutonẽ protexit. Circa capita galeata enses tinniũt, quorũ collisione scintillæ prorũpunt. Vbi verò illud robustissimũ pectus Eadmũdi, ex ipso bellandi motu ira succenditur, & sanguine incalescẽte factus robustior, dextrã eleuat, ensem vibrat, & tanta vehementia in caput obstantis ictus ingeminat, vt fulminare potius quã percutere videretur. Sẽtiens ergo Cnuto sibi vires deficere, seq; tales impetus sustinere non posse, cogitat de pace iuuenẽ conuenire. Sed vt erat astutus, timens, ne si defectus sui innotescerent iuueni, pacis verbum non audiret, totũ intra se suũ recolligens spiritum, mirabili virtute irruit in Eadmũdum. Et mox se paululum subtrahens, rogat iuuenem sustinere modicum, & sibi

præstare

præstare auditum. Ille, vt erat suauis anima, dimisso clipeo in terrā, ad verba Gnutonis intendit. Hactenus (inquit) regni tui cupidus, virorum fortissimè, quem nō solum regno Anglorum, sed vniuerso orbi iudico præferendum; nunc cupidior tui sum quàm regni. Mihi Dania seruit, mihi Norvvegia succumbit, mihi rex Suenorū manus dedit. Quocirca licet me victorem vbique futurum fortuna promiserit: ita tamen tua me mirabilis probitas illexit ad gratiam, vt supra modum te & amicum cupiam, & regnorum consortem exoptem. Vtinam & tu mei cupidus sis, vt ego tecum in Anglia, & tu in Dania mecum regnes. Quid plura? Annuit clementissimus rex Eadmundus, & cedit verbis, qui flecti non potuit armis. Depositis igitur hinc inde armis splēdidissimis, in oscula ruunt, vtroq; exercitu exultāte. Deinde in signū pacis vestes mutātes & arma, fit Eadmūd⁹ Cnuto & Cnuto Edmūd⁹. Diuiditur inter duos regnū, sed corona Eadmūdo remānsit, cū Eastsexia & Eastāglia, & ciuitate London. & terra tota ad australē plagam Thamesis fluminis, Cnutone aquilonares partes Angliæ obtinente. Stetit autem pax firmissima inter eos, vsque ad mortem magnifici regis Eadmundi. Habuit quoque rex Eadmundus duos filios, Eadvvardum & Eadvvinum ex vxore Aldgiua, fœmina genere præclara, de quibus inferius suo loco dicetur.

De morte dolenda regis Eadmūdi.

IGitur rex Anglorū Eadmūd⁹, cognomēto Ferreū latus, dū iustis in regno mansuetus & pius, ac terribilis appareret iniustis: inuidit eius prosperitari proditor, & iniquus Dux Merciorum Eadricus; & qualiter regem perderet, immutabiliter cogitauit. Tandem rege apud Oxoniam pernoctante; dum ad domum secretiorem, ad exquisita naturę diuerteret, filius dicti Eadrici, patris instinctu, in fouea delitescens secretaria, in nocte sancti Andreæ apostoli, eundem regem cultello bis acuto inter cælanda percussit, & eo lætaliter vulnerato, inter viscera fugiens ferrum reliquit. Sepultus est autem apud Glastoniam iuxta auum suum Eadgarum regem pacificum, planxitque eum vniuersa Anglia nimis, quia ipso Duce sperabat se posse ab oppressione Danica respirare.

De coronatione regis Cnutonis, & morte Eadrici.

ANno gratiæ. Mxvij. defuncto rege Anglorum Eadmundo, Cnuto rex totum Angliæ regnum inuadens, viginti annos regnauit. Qui primis regni diebus, Angliā in quatuor diuidens portiones, VVestsaxoniam sibi, Merciam Eadrico, Angliam Orientalem Turkillo, Iricio Northanhumbriam delegauit. Audiens autem

iniquus Dux Eadricus ſeſe à Ducatu Merciorum ſpoliatum, quod multas tenuerit annis, regem ſuper hoc nimis aſperè increpans, improperabat ei beneficia à ſe ſibi collata non pauca, inter quæ duo protulit, vndè ipſum ad iram commouit, dicens. Eadmundū (inquit) pro te primum deſerui, & poſt, illum ob tui fidelitatē extinxi. Quo dicto, Cnutonis facies immutata, rubore furorem expreſſit, & continuò prolata ſententia dixit. Meritò & tu morieris, cum ſis læſæ maieſtatis reus in deum & in me, qui proprium dominum, & fratrem mihi occideris fœderatum. Sanguis eius ſuper caput tuum, eo quòd miſiſti manum in Chriſtum domini. Et mox nè tumultus fieret in populo, ibidē faucibus ſuffocatus, & in Thameſim flumē per feneſtram præcipitatus, proditionis ſuæ meruit ſubire talionem. De morte quoque huius proditoris Eadrici, aliį aliter ſcribentes dixerunt, quòd dolo eius interfecto Eadmundo, ipſe ad Cnutonem veniens, ſalutauit eum, dicens. Aue rex ſolus. Cumque ad interrogationem regis, quare ſic eum ſalutaſſet, & rem geſtā de morte Eadmundi Cnutoni denudaſſet, reſpondit ei dicens. Ego te hodie ob tanti obſequij meritum, cunctis regni proceribus reddam celſiorē. Iuſſit ergo eum decapitari, & caput in ſtipite fixum ſuper Turrem London. auibus apponi. Sed ſiue ſic, ſiue aliter vitam finierit proditor Eadricus, non multum ad rem pertinet, quia hoc liquidò conſtat, quòd ille, qui multos circumuenerat, tandem eſt iuſto dei iudicio circumuentus.

Rex Cnuto nobiles Anglię exulare iubet.

His itaque geſtis, ſtatuit Cnuto mirabiliter in animo ſuo, omne genus gentis regni Anglorum perdere, vel exilio perenni eliminare. Vnde ab Eadvvino, fratre regis Eadmundi ex matre, initium ſumens, lictori cuidam, nomine Aethelvvardo, illum tradidit ad necandum. Sed vir ille, iuuenem diligens, in quadam abbatia illum abſcondit, & ad tempus à mortis periculo libetauit. Filios quoque regis Eadmundi, Eadvvinum, & Eadvvardum, ad regem Suenorū perimendos deſtinauit. Sed licet ei confœderatus fuiſſet, precibus Cnotonis adquieſcere recuſauit. Nam pueros ad Salomonē, Hungarorum regem, nutriendos & vitæ reſeruandos tranſmiſit. Vbi aliquandiu honorificè conuerſati, Eadvvardus accepit in vxorem reginæ ſorem, nomine Agatham, ex qua proceſſu temporis, duos filios Eadmundum & Eadgarum generauit. Genuit inſuper ex ea duas filias, Margaretam ſcilicet, & Chriſtinam, de quibus in ſeqēntibus ſuo loco dicetur. Filij quoq; Aethelredi regis, quos ex Emma regina

regina genuerat Aelfredus & Eadvvardus, audientes regis Cnutonis sæuiciam, tutas latebras in Normannia fecerunt, vt sic saltē mortis periculum euitarent. Alios verò, quoscumque de regio semine generatos audiuit, idem Cnuto in exilium mittens, regnum Angliæ filijs suis iure hæreditario reseruare curauit. Habuit namque, ex Algiua regina sua, Aelfelmi Comitis filia, duos filios, Suanum videlicet, & Haroldum, licet fama referat Cnutonem minimè ipsos genera sse. Eodem anno defuncto Vlstano VVigornien si episcopo, Leofsius, abbas Thornien sis, episcopatum suscepit.

10 ANno gratiæ. Mxviij. defuncta vxore Cnutonis regis Algiua, idē rex misit in Normanniam ad Ducem Richardum, propter Emmam sororem eius, regis scilicet Aethelredi relictam. Quæ mense Iulio in Angliam veniens Cnutoni regi, lege coniugali, copulata est. Cuius consilio Cnuto vsus, classem Danicam & milites stipendiarios remisit ad natale solum, datis eisdem, ex tota Anglia, octoginta duobus millibus librarum argenti.

Rex Cnuto Emmam accepit vxorē.

ANno gratiæ. Mxix. rex Anglorum & Danorum Cnuto, in Daniam transiens, ibidem hyemauit. Eodem anno, defuncto Ealmaro Selesien si episcopo, Aethelricus succes sit.

Rex Cnutō in Dania hyemauit.

20 ANno gratiæ. Mxx. rex Anglorum & Danorum Cnuto, dispositis in Dania rebus necessarijs, in solennitate paschali in Angliam rediit, & apud Orenceſtriam concilio congregato, Aethelvvardum Ducem ibi exlegauit. Eodem anno defuncto Liuingo Cantuar. archiepiscopo, Aethelnothus succes sit. Eodem anno, postquam sedes Dunelmēsis tribus annis post mortem præsulis Aldhuni destituta fuerat solatio pastorali, facto tandem conuentu episcoporum, vt de electione episcopi tractarent: superuenit religiosus quidam presbyter, nomine Eadmundus, & ioco dixit. Quare me episcopum nō elegitis? Cuius iocum non iocosè acceperunt qui aderant, sed illū communiter eligentes, triduano indicto ieiunio, voluntatem super hoc sancti Cuthberti episcopi requirebant. Celebrante itaque missam, ad caput sancti, presbytero, in medio canone quasi de ipsius patris sepulchro vox audita est, quæ tribus vicibus Eadmundum episcopum nominauit.

De Eadmūdo iocosè in episcopum promoto.

Rex Anglorum Cnuto constructo cœnobio s. Eadmundi conuentum monachorū constituit in eo.

EOdem anno, rex Anglorum & Danorum Cnuto, constructo regali monasterio, cum competentibus officinis in loco, qui Bedericheſvvrthe nuncupatur, vbi beatissimus rex & martyr Eadmundus, incorrupto corpore, diem beatæ resurrectionis expectat, consi-

lio Emmæ reginæ,& epiſcoporum ſimul & baronum Angliæ,monachos in eo conſtituit,præficiens eis abbatem, nomine VVidonē, virum humilem,modeſtum,manſuetum,& pium. Presbyteros autē qui ibidem inordinatè vixerant, aut in eodem loco ad culmen religionis prouexit, aut rebus aliſs illis collatis, ex quibus ſolito abundantius victum haberent & veſtitum,in alia loca migrare fecit. Cœnobium quoque beati regis & martyris Eadmundi tot prædiſs & bonis aliſs ampliauit, vt omnibus ferè Angliæ monaſteriſs, in rebus tēporalibus meritò præferatur. Hoc etiam anno,loca omnia,in quibus pugnauerat,& prēcipuè Aſſēdunam eccleſiſs inſigniuit,miniſtros in eis conſtituens, qui pro ibidem occiſorum ſalute officia celebrarent diuina.

De vindicta mortis S. Aelphegi.

ANno gratiæ.Mxxi.rex Cnuto Turkillum, & Iricium Danos nobiles ab Anglia,captatis occaſionibus exlegauit. Qui Daniam, natale ſolum, petentes, ſtatim vt littus Daniæ attigerunt, Turkillus, qui incentor necis beati Alphegi fuerat,oppreſſus eſt à Ducibus regionis. Eodem anno defuncto Algaro Helmhamenſi epiſcopo, Ealvvinus ſucceſſit.

Leges regis Eadvvardi tenende cōſtituuntur.

ANno gratiæ.Mxxiij.Angli & Dani in colloquio apud Oxoniam celebrato,de legibus regis Eadvvardi primitenendis concordes effecti ſunt. Vnde eiſdem legibus, iubente rege Cnutone,ab Anglica lingua,in Latinam tranſlatis, tam in Dania quàm in Anglia, propter earum æquitatem à rege prefato obſeruari iubentur. Quo vtique anno,Dux Normannorū Richardus,qui dicebatur ſecundus obiit,Cui ſucceſſit Richard⁹ fili⁹ eius,qui terti⁹ vocabatur,anno vno.

Corp⁹ beati Aelphegi ad Doroberniam tranſfertur.

ANno gratiæ.Mxxiiij.Iohannes ſedit in cathedra Romana, annis ix.& totidem menſibus.Eodem anno,rex Anglorum & Danorum Cnuto,corpus beati Aelphegi archiepiſcopi Londin. apud ſanctum Paulum tumulatum,propriſs manibus inde leuauit, & ad eccleſiam Cantuarienſem tranſferri, & ibidem illud debita fecit veneratione ſepeliri.Ita etiam omnia,quę ipſe,vel anteceſſores ſui deliquerant, corrigere ſatagebat, vt prioris iniuſtitiæ næuum,tam apud deum,quàm apud homines abſtergere curaret. Anglos quoq; omnes, hortatu Emmæ reginæ, ſibi reconciliare ſtudens, multa eis donaria contulit,& inſuper bonas leges omnibus,& placentes promiſit.Eodem anno,Robertus Ducatum Normanniæ ſuſcepit.

De probitate gētis Anglorum.

ANno gratiæ.Mxxiiij.rex fortunatus Cnuto, exercitum Anglorū & Danorum in Suenos ducens, in primo conflictu multos ſuorum ami-

rum amisit. Sed cum die crastina, cum hostibus congredi denuò debuissent, Comes Anglorum Godvvin', & Anglicanæ militiæ princeps, rege nescio, de nocte hostes non præmeditatos, cum solis Anglorum cuneis audacter inuasit, in fugam improuidos conuertit, & ex eis innumera multitudine perempta, reges gentis illius Vlfum & Eiglafum ad deditionem pacis adduxit. Rex verò, cum summo mane Anglos affugisse, vel ad hostes perfide transisse putaret, dum acies Danorum ordinatas in hostes dirigere affectaret, non inuenit in castris, nisi sanguinem, & cadauera occisorum. Quam ob causam deinceps Anglos summo honore habens, cum læta victoria ad Angliam nauigauit. Eodem anno, defuncto Vlstano, Ebor. archiepiscopo, Aelfricus successit.

De largitate regis Cnutonis.

ANno gratiæ. Mxxv. Conradus Romanum adeptus imperium xv. annis imperauit. Eodem anno Eadmundus vir religiosus, de quo supra diximus, Dunelmensis, siue Lindisfarnensis, est pontifex consecratus. Per idem tempus, rex Cnuto vetus monasteriũ VVintonienſis ciuitatis tanta munificentia decorauit, vt aurum & argentum, splendorque gemmarum animos intuentium terreat aduenarum. Hoc autem fecet rex hortatu Emmæ reginæ, quæ in talibus thesaurorum dilapidatrix erat sua prodiga largitate.

De munificẽtia eiusdẽ.

ANno gratiæ. Mxxvi. rex Cnuto Anglorum & Danorum magnificus, super tumbam regis Eadmundi, in ecclesia Glastonienſi, vbi idem rex quiescit, facta pro anima eius oratione, pallium obtulit varijs coloribus, & pauonum figuris contextum. Hoc autem fecisse creditur, ne in mortem eius, cui in certamine singulari confœderatus fuerat, consensisse videretur.

Rex Cnuto Norenses in sui fauorem illexit.

ANno gratiæ. Mxxvij. cum regi Cnutoni fuisset nunciatum, quòd Norvvegenses regem suum Olauum propter sui simplicitatem nimis vilipenderent, magnam auri & argenti copiam magnatibus regionis illius transmisit, rogans omnes propensius, vt abiecto Olauo, ipsum susciperent in regem. Qui cùm dona, quæ eis transmiserat, auidis manibus susceptissent, nunciauerunt ei, vt omni ambiguitate remota, veniret ad eos, quia ad illum susciendum omnes inueniret paratos.

Rex Cnuto Norvvegiã subiugauit.

ANno gratiæ. Mxxviij. rex Anglorum & Danorum, Cnuto cum nauibus quinquaginta ad Norvvegiam deuectus, regẽ Olauum à regno expulit, & illud sibi magnatibus annuentibus, subiugauit. Eodem anno, natus est Marianus Scotus, qui tandem adultus & liberalibus

beralibus ſtudijs imbutus, ſtudio ſuo & labore chronicorum digeſſit librum, ab imperatore Octauiano vſque ad annum dominicę incarnationis. Mcxxxi. Hic inter omnes hiſtoriographos geſta regum Angliæ prolixius ſcribens, ſeruatis annis dominicis, vſque ad Henricum ſeniorem, Anglorum regem, perduxit.

Rex Cnuto Haconē ab Anglia exulauit.

ANno gratiæ. Mxxix. rex Anglorum & Danorum, & Norvvegēſium Cnuto, ad Angliam rediens, Haconem, Danicum Comitem, quaſi legationis cauſa in exilium miſit. Habuit enim in vxorem Gunildam matronam nobilem, ſororis ſuæ, & Victigerni, VVindorum regis filiam, vnde metuebat, ab illo vel à vita priuari, vel à regno expelli. Aethelredus habuit in vxorem filiā Ricardi primi, Ducis Normannorum, & hæc filia, videlicet Emma, de Richardo primo, & Robertus primus, pater Gulihelmi de Richardo ſecūdo, Duce Normannorum. Aethelredus de vxore Emma habuit Aelfredum & Eadvvardum tertium.

De natiuitate Ducis Normannorum Guliahelmi.

ANno gratiæ. Mxxx. Robertus, Richardi ſecundi, Ducis Normānorum, alter filius, & frater Richardi tertij, poſtquam annis ſeptem Normanniæ Ducatum potenter rexerat, Hieroſolimam, gratia peregrinationis deuotè petiuit. Reliquit autem filium ſeptennē ex Herletta concubina ſuſceptum, cuius ſpecioſitatem, in chorea ſaltantis, caſu conſpiciens, nocte illa carnaliter eam cognouit. Quam deinceps vnicè diligens, vxoris loco eam aliquādiu adamauit. Puer ſiquidam ex ea natus, Gulihelmus eſt appellatus. Cuius magnitudinem futuram matris ſomnium portendebat, dum inteſtina ſua per totam Normanniam & Angliam dilatari viderat, & extendi. Ipſo quoque momento, quo, partu laxato, ad vitam puer effuſus eſt, terram attigit, & ambas manus iunco, quo pauimentum domus tegebatur, impleuit. Oſteſo igitur obſtetricibus ſomnio ſupradicto, læto plauſu omnes regem futurum puerum conclamabant. Dux igitur Robertus, Hieroſolymam profecturus, apud Fiſchamnium proceres ad colloquium vocauit, ibique Gulihelmum, filium ſuum, hęredem ſibi conſtituens, fecit omnes ei fidelitatem iurare. Comes Gilbertus, tutor pueri conſtituitur, & tutela tutoris Henrico, regi Francorum, eo pacto conceditur, vt ſi pater termino præfixo non redierit Gulihelmo ducatus Normanniæ libera diſpoſitione concedatur. Eodem anno, Hacon, Comes ſupradictus, in mari periſt, vel, vt alij dicunt, in Orcadum inſula eſt occciſus. Eodem anno ſanctus Olauus rex, doctor, predicator, & apoſtolus Noricorum, in Norvvegia, Haraldi regis Nori-

gis Noricorum filius in Norvvegia perimitur, à Norícis percuſſus nimís truculenter quadam ſecuri, quía gens illa non gladijs ſed ſecuribus vtitur. Indignabatur enim gens illa pagana & cruentiſſima quòd primas leges & ſuperſtitioſas idem ſanctus rex Olauus prædicando, docendo, euangelizando, ſtatuendo euacuaret.

ANno gratiæ. Mxxxi. Robertus Normannorum Dux, peregrinatione Hieroſolymitana laudabiliter cõpleta, dum repatriaret, circa Alpes diem clauſit extremum. Cui ſuccedens Gulihelmus, filius eius in omnes aduerſarios ſuos, qui illum puerili ætate deſpexerunt, ita deſæuit adultus, vt non ſolum propria ad priſtinum reduceret ſtatum, verùm etiam ex damnis alienis ſua comoda fieri procurauit. Eodem anno, rex Anglorum & Danorum Cnuto potentiſſimus, cum honore maximo Romam profectus, ingentia dona ſancto Petro apoſtolorum principi, in auro, argento, pannis ſericis, & lapidibus precioſis obtulit: & à papa Iohanne, vt ſchola Anglorum à tributo eſſet libera, impetrauit. In eundo & redeundo largas pauperibus elemoſynas erogabat. Hic multas in itinere clauſuras, vbi telonia à peregrinis extorquebantur, ingenti dato precio, deletit. Ante ſepulchrum quoque apoſtolorum principis Petri, deo ſuæ vitę morumq; emendationem deuouit, ſicut in epiſtola, quam à Roma rediens per Liuingum virum prudentẽ, & poſteà Cridiẽſis eccleſiæ pontificem, alioſque legatos, magnatibus Angliæ miſerat, euidenter expreſſit. Inter cætera denique Aegelnotho, Cantuar. archiepiſcopo, & Aelfrico Ebor. archiepiſcopo, omnibuſque epiſcopis, & primatibus Angliæ nunciauit, quòd fuit Romæ in magna ſolennitate paſchali, coram domino papa Iohanne, & Conrado imperatore, prę ſentibus regibus cunctis, & principibus gentium, à monte Gargano, vſque ad iſtud proximum mare, qui omnes illum honorificè ſuſceperunt, & magnis donarijs honorauerunt. Inter quos quoque idem imperator, multa ei contulit, tàm in vaſis aureis quàm in veſtibus valdè præcioſis. Conqueſtus eſt coram domino papa, quòd ab archiepiſcopis terrarum ſuarum, dum pro pallio obtinendo Romam miſerunt, immenſitas pecuniæ extorquebatur, vnde papa nimis confuſus. ne id de cætero fieret interdixit. Præcepit etiam epiſcopis ſupradictis, per eandem epiſtolam, vt antequam Angliam rediret, omnia debita ad eccleſiam catholicam pertinentia, elemoſina ſcilicet pro aratris, decimæ minutæ de animalium nutrimentis, & de hortis primitiæ ſeminum, quod Anglicè Chircheſcot dicitur, decimæ

Mortuo Duce Roberto, Gulihelmus ſucceſsit filius eius.

decimæ garbarũ,cum denarijs ſancti Petri,quod Anglicè, **Romeſcot** dicitur,fideliter redderentur. Vicecomitibus præterea regni Angliæ & præpoſitis diſtrictè mandauit, vt nulli hominum vim inferant,ſed tam nobilibus quàm ſeruis recta iudicia faciant, nec propter pecuniam fiſco reponendam in aliquo à iuſtitia deuient, dum non habeat neceſſitatem de peccato pecuniam adaugere.

De dedicatione cœnobij beati Eadmundi.

ANno gratiæ. Mxxxij. archiepiſcopus Agelnothus, cœnobium ſancti Eadmundi in **Bedericheſworth** honorificè conſtructum,in venerationem dei genitricis,ſanctique præfati. xv.Kalend.Nouembris dedicauit.

Rex Cnuto à Romana reuertitur curia.

ANno gratiæ.Mxxxiij.defuncto Leoffio,VVigornienſi epiſcopo, Brithegus ſedem epiſcopalem ſuſcepit.

ITem Benedictus,ſicut dicit Martinus, electus eſt de papatu: & factus eſt alius papa, Sabinienſis epiſcopus, qui infrà vocatus eſt Sylueſter.Et iſte quoquè electus eſt:& Benedictus ille recuperauit papatum. Iſte etiam iterum eſt electus : & datus eſt papatus Iohanni archidiacono ſancti Iohannis ante portam Latinam,qui Gregorius ſextus infrà dictus eſt.Et hic habito papatu,quum eſſet rudis literarum, alterum papam,ad vices eccleſiaſtici officij exequendas, ſecum conſecrari fecit.Quod quum multis non placeret, tertius ſuperinducitur: qui ſolus vices duorum impleret. Vno igitur contra duos, & duobus de papatu altercantibus contra vnum: & mortuo Gregorio,Henricus Imperator contra duos Romam accedit. Et eis canonica & imperiali cenſura depoſitis, Sindegerum Babenbergẽſem epiſcopum (qui infrà Clemens ſecundus,dictus eſt) in papatu per vim ſubſtituit.A quo Henricus Imperator coronatur:Romanis ſibi promittentibus & iurantibus,ſe ſine ipſius conſenſu, nunquam Romanum potificem electuros. Iſte Benedictus, qui fuit nepos ſuperioris Benedicti, apparuit iuxta Molendinum cuidam, in ſpecie cuiuſdam monſtruoſi animalis:cuius caput & cauda, aſini erat:reliquum corpus ſicut vrſus. Quumque inſpector territus fugerat,clamans monſtrum poſt ipſum,dixit, Noli me expaueſcere : ſcito, me fuiſſe hominem,ſicut tu es.Sed ſic me repræſento,ſicut olim,infælix papa exiſtens,beſtialiter vixi. Hæc Martinus.

Eodem anno, Cnuto rex potentiſſimus, à Roma rediens, contra Scotos rebellantes hoſtilem expeditionem duxit, & Malcolmum regẽ, cum duobus alijs regib', leui negotio ſuperauit.Idem quoq; rex Cnuto abbatiam ſancti Benedicti de vlmo fundauit, ibidemq;

monachos

monachos sub regula sancti Benedicti, quàm mirificè commendauit, deo militare constituit. Idemque viam in Mariſco inter Rames. & Burgum, quod Kingesdelfe dicitur, vt periculum magnorū stagnorum vitaretur, eruderauit. Insuper grat' deo pro oblata victoria, multa religiosis in libertatibus & possessionibus contulit donatiua, & roborauit duratiua. Pauperibusque multa præcepit beneficia liberaliter erogari.

ANno gratiæ. Mxxxiiij. Benedictus sedit in cathedra Romana, annis. xiiij. Eodem anno, defuncto Eadrico Dorkacestrensi episcopo, Eadnothus successit. Benedictus Papa creatur.

ANno gratiæ. Mxxxv. rex Anglorum & Danorum & Norvvegēsium Cnuto, Svvanum filium suum ex Elgiua super Noruegenses regem constituit, atque filium suum Hardecnutum, ex Emma Normannica susceptum, regem Danorum coronari fecit. Rex Cnuto filios suos coronauit.

DEinde in Angliā rediens, pridie idus Nouembr. apud Septoniā diem clausit extremū. De quo non arbitror esse tacendū, quòd cum eleganter floreret in regnis ppētēr adquisitis, regalem cathedram in litore maris ascendentis statui fecit, & in ea residens cōminando dixit: Tu meæ ditionis ès, & terra in qua sedeo, mea est, nec est in ea quisquam, qui impunè meo resistere imperio ausus existat. Impero nunc tibi, ne in terram meā ascendas, nec vestes meas regales madefacere præsumas. Sed mare de more ascendens, nec præceptis eius obtēperans, pedes regis & crura, sine rouerētia madefecit. Rex igitur ferè nimis tardè exiliēs, ait. Sciant omnes habitatores orbis, vanā esse, & friuolā regū potentiā, nec regis nomine quempiam fore dignū, præter eum, cuius nutu cælum, terra, & mare, cū omnib' quæ in eis sunt, legibus obediunt sempiternis. Rex quoq; deinceps, nunquā coronā portauit. Sed coronam suam super caput imaginis crucifixi imponens, magnum regibus futuris præbuit humilitatis exemplum. Sepultus est autem apud VVinton. in veteri monasterio, more regio, cuius anima gloria perfruatur sempiterna. De morte Cnutonis regis Anglorum.

DEfuncto autem Cnutone rege potentissimo, conuenerunt apud Oxoniam ad colloquium, proceres regni, vt de nouo rege creando tractarent ibidem. Vbi Consul Leofricus & omnes Danorum principes cum London. elegerunt Haraldum, filium Cnutonis ex concubina Algiua generatum. Sed Godvvinus, Comes Cantiæ, cum principibus VVestsaxoniæ contradicentes, maluerunt Hardecnutum filium Cnutonis ex Emma regina, vel vnum ex filijs De coronatione Haraldi filij Cnutonis.

regis Aethelredi,& eiuſdem Emmæ qui in Normannia morabantur Sed quoniam Hardecnutus erat tunc in Dacia; Aelfredus & Eadvvardus, filij regis Aethelredi,abſentes in Normannia, prævaluit pars Haraldi & regni Angliæ diademate inſignitus, VVintoniam feſtinauit, & gazarum opumque theſauros, quos rex Cnuto Emmæ reginæ reliquerat, tyrannicè rapiens, eandem Emmam, vt nouercam ſuam, ab Anglia exulauit. Quæ ad Baldevvinum Flandriæ Comitem diuertens,accepit ab eo caſtellum de Brigges, vt ibi moraretur, Gulielm' namq; Normannorũ Dux,adhuc ſub tutorib' in cuſtodia cõſtitutus, ducatus ſui liberam non habuit poteſtatem.

Dicit Gulihelmus Malmeſber. iſtum Haraldum filium cuiuſdã ſutoris fuiſſe, & Aelfginam reginam illum,rege neſciente in filium ſibi adoptaſſe, & quaſi regis filium feciſſe nutriri.

Aelfredus, Aethelredi regis filius, in Angliam veniens,oculorum luce priuatus eſt.

ANno gratiæ.Mxxxvi.Aelfredus,Aethelredi regis primogenitus, adhuc in Normannia degens,audita morte Cnutonis,cum nauibus.xxv.electis,militibus plenis, venit in Angliã, vt paternum regnum,de iure ſibi debitum,vel pacificè,vel ſi neceſſitas cogeret,armatorũ præſidio obtineret. Qui ad Sãdvvici portũ cum ſuis applicans,Doroberniam vſq; peruenit. Cumque Comes Cantiæ Godvvinus,eius aduentum cognouiſſet,venit obuiam ei,& illum in fide ſua ſuſcipiens, Iudæ proditoris vicem in ipſo & in ſuis commilitibus ſequenti nocte compleuit. Nam poſt data pacis oſcula,& læta conuiuia, intempeſtæ noctis ſilentio, cùm Aelfredus & eius ſocij ſopori membra dediſſent, capti ſunt omnes inermes in cubilibus ſuis,nihil mali ſuſpicantes, à multitudine irruentium armatorum, & manibus eorum poſt terga ligatis, compulſi ſunt per ordinem, vnuſquiſque iuxta alium,conſidere. Vbi ita ſedentes nouem ſemper decapiti ſunt,& decimus dimiſſus,& ad tempus vitę reſeruatus. Facta autem ſunt hæc apud Gildefordę, villam regiam. Sed vbi Godvvino proditori viſum eſt, plus quam ſit vtile, adhuc viuos ſuperesſe, iuſſit iterum decimari, & ſic pauciſſimi ſuperſtites remanſerũt. Aelfredum verò iuuenem,per omnia dignum regio honore, ligatum ad vrbem Londonienſem tranſmiſit, ad regem Haraldum, vt vberiorem gratiam apud eum inueniret,cum paucis ſuorum, qui indecimati remanſerant. Sed continuò,vt rex iuuenem Aelfredum vidit, ipſum ad Elienſem inſulam adductum oculis priuari fecit. Milites autem nimis pernitioſè peremit,& Aelfredus iuuenis egregius,ſpiritum exhalauit, vbi & ſepulturam accepit.

Anno

ANno gratiæ.Mxxxvij.corpus Pallantis filij Euandri,de quo Virgilius refert,Romæ repertum est illibatum,ingenti admiratione omnium intuentium,quod per tot ſęcula incorruptionem reſeruauit.Apertio vulneris,quod in medio pectoris Turnus fecerat, quatuor pedum & ſemiſſis habens longitudinē.Repertum fuit & epitaphium huiuſmodi ſuperſcriptum. Corpus Pallantis filij Euandri Romæ inueniatur.

Filius Euandri Pallas,quem lancea Turni
Militis occidit,more ſuo iacet hic.

Ardens lucerna ad caput eius inuēta est, arte mathematica compoſita,ita,vt nullius flatus violentia, nullius liquoris aſperſione valeret extingui.Quod cum multi mirarētur, quidam ſubtilius habens ingenium,ſtylo,ſubtus flammam,fecit foramen, vnde introducto aëre,ignis ardere ceſſauit.Corpus ſanè muro appoſitum,longitudine ſui murorum altitudinem vicit. Sed procedentibus diebus, ſtillicidijs rorantibus,& corpus madefacientibus.communem mortalium corruptionem cognouit,neruis fluentibus,& cute ſoluta.

ANno gratiæ.Mxxxviij.Agelnothus.Cātuar.archiepiſc. diē clauſit extremū.iiij.Kal.Nouēbr.cui ſucceſſit Eadſius. Defuncti ſunt etiam hoc anno,Aethelricus,Seleſeienſis,Aelfricus,Helmhamenſis & Brithegus VVigornienſis epiſcopi. Quibus ſucceſſerunt,ad Seleſeienſem eccleſiam Grinketello,ad Helmhamenſem Stigādus, ad VVigornienſem Liuingus, Cridienſis antiſtes.Sed Stigādus poſtea eiectus,& Grinketello,Seleſeienſis epiſcopus,ęre dato non modico, electus,duos habuit epiſcopatus, Seleſeienſem, & Helmhamēſem. Deniq; tamē Grinketello eiectus eſt, & Stigādus recept'. Tūc Stigādus fratri ſuo Aegelmaro, Helmhamēſem epiſcopatum precio adquiſiuit.Atq; idē Stigandus,vt auaritiæ proprię ſatiſfaceret,Cantuarienſem,& VVintonienſem, data pecunia, thronos aſcēdit,vix annuens,vt in epiſcupatu Seleſeienſi prius ordinaretur antiſtes. De morte plurimorū epiſcoporū.

ANno gratiæ.Mxxxix.defuncto Brithmaro,Lichefeldenſi epiſcopo,Vlſius ſucceſſit. Quo etiam anno Hardecnutus,rex Danorum,ad Emmam reginam, matrem ſuam in Flandriam deuectus, cun ipſa apud Brigges moram fecit. Hardecnuto rex Danorū in Flandriā venit.

ANno gratiæ.Mxl.Henricus, Romanorū adeptus imperiū.xvi.annis magnificè imperauit.Eodē anno, rex Anglorū Haraldus, cū regnaſſet.iiij. annis, apud Oxoniā defunct' eſt,& apud VVeſtmon. ſepultus. Tūc proceres, tā Anglorū quàm Danorū, in vnam cōcordantes ſententiam, miſerunt legatos ad Brigges in Flandriam, ad De morte Haraldi regis,& coronatiōe Hardecnutonis.

regem Danię Hardecnutonē, qui cū matre ſua ibidē morabatur, rogātes, vt ad Angliam veniret regni diadema ſuſcepturus. Qui conſilijs magnatum ilico adquieſcens, æſtate media venit in Angliam, & gratanter ab omnibus ſuſceptus, ab Eadſio Cantuar. archiepiſcopo, in regem eſt conſecratus. Qui mox in regno confirmatus, iniuriarum, quæ ſibi & ſuæ matri, à ſuo prædeceſſore Haroldo rege, illatæ fuerant, non immemor, Aelfricum Ebor. archiepiſcopum, Comitem Godvvinum, Eadricum diſpenſatorem, & Trondum carnificem Londonias miſit, ipſius regis corpus effodere, & in Thameſim flumen decapitatū proijcere præcepit. Quod cum proiectū fuiſſet in flumen, breui poſt tempore, à quodam piſcatore repertū eſt, & à gente Danica London. in cœmiterrio Danorum ſepultū. Et his ita geſtis, vnicuique remigi ſuæ claſſis octo marcas, & ſingulis rectoribus decem marcas, de tota Anglia pendi præcepit. Vnde cunctis, qui eius prius aduentum optauerant, exoſus effectus eſt. Ad hæc etiam, pro nece Aelfredi fratris ſui, contra Godvvinum Comitem proditorem, & Liuingum epiſcopum VVigornienſem, accuſantibus illos Aelfrico Ebor. archiepiſcopo conſtanter, & aliſs multis, ex ira vehememti exarſit. Quocircà idem rex Liuingum degradauit, & Aelfrico epiſcopatum conceſſit. Godvvinus quoque, pro morte fratris ſui Aelfredi, & amicitia regis obtinenda, dedit ei nauem auream, cum roſtro aureo fabricatam, & armamentis, aureis inſtructam, armis decoris, & octoginta militibus aureis decoratam. Horum autem militum quilibet, in brachijs ſuis, duas habebat armillas aureas. xvi. vncias appendentes, loricam auream trilicem, caſſidem in capite auream, gladium aureis ſcapulis, renibus accinctum, ſecurim Danicā ex auro fabricatam, in ſiniſtro humero pendentē, in manu ſiniſtra clypeum, cum vmbonibus aureis & clauis, in dextera lanceam auream, quæ lingua Anglorum Hategar nuncupatur. Inſuper hæc omnia, cum principibus fermè totius regni, & dignioribus regi iurauit, non ingenio ſui conſilij, aut voluntate fuiſſe, quòd frater eius fuerat excœcat', ſed regem Haraldum, quod factū fuerat, præcepiſſe.

Rex Eadvvardus in Angliam ad regē venit.

ANno gratiæ. Mxli. rex Anglorum Hardecnuto, miniſtros ſuos per omnes fines regni deſtinauit, vt tributum quod indixerat nullí parcentes colligerent, & piratis ſuis inde omnia neceſſaria miniſtrarent. Ex quibus duos, Faederū & Turſtinum, VVigornienſes prouinciales cum ciuibus, eò quòd in eos nimis crudeliter

deſæuiſ-

desæuiſſent,in quodam monaſterij ſolario, quò pacis gratia confugerāt,peremerunt. Vnde rex nimia commotus ira,in vltionem tātæ tranſgreſſionis, Comites & armatos milites illo tranſmittens, præcepit vt homines interficerent,ciuitatem ſpoliatam incenderent & totam prouinciam deuaſtarent. Quod cum factum fuiſſet, iuxtā quod ſibi fuerat imperatum, cum præda maxima ad regem ſunt conuerſi, & ſic eius ira quieuit. Eodem anno Eadvvardus, regis Aethelredi filius,de Normannia veniens in Angliam, à regē fratre ſuo gratanter ſuſceptus, cum gloria & honore in curia eius remanſit.

Hardecnuto ſororem ſuā dedit Henrico imperatori.

PEr idem tempus rex Anglorum Hardecnutò, Gunildam, ſororem ſuam ex Cnutone rege & Emma regina generatam, ingentis pulchritudinis puellam, Henrico imperatori Romano deſtinauit matrimonio copulandam.Erat autem hæc virgo temporibus Cnutonis regis,propter eius decorem incomparabilem à multis viris nobilibus petita, ſed non impetrata. Vnde nunc adeò celebris fuit illa nuptialis pompa,quòd rex frater eius & oēs ferè habitatores regni, theſauros auri & argenti cum palliis, gemmis & equis precioſis ita effuderunt: quòd vſque in hodiernum diem in conuiuijs, & tabarnis hiſtriones & tibicines, inſtrumentis & canticis hanc pōpam dignè efferre non ſufficiunt nuptialem. Stetit autem inter eos multo tempore fœdus coniugalis amoris. Sed nouiſſimè, à diſcordiæ ſeminatoribus, Gunilda eſt apud imperatorem, de crimine ad ulterij, accuſata. Oportebat ergo iuxta conſuetudinem regionis, vt Gunilda per duellum,contra accuſatorem, gyganteæ immenſitatis hominem,famam ſuæ puritatis redimeret. Sed ex omnibus militibus vel miniſtris,nec vnus fuit inuentus,qui cum illa ab Anglia venerant,qui auderet cum delatore cōgredi, propter horrendā corporis eius deformitatem. Cumque Gunildæ anguſtiæ eſſent vndique,puer quidam,quem ab Anglia ſecum duxerat, & in eius thalamo educatus fuerat,qui nanus erat,& propter corporis paruitatem, Mimecan dicebatur, duellum pro domina, quam per mendatium nouerat accuſatam,ſuſcepit & conferto prælio cum gigante,per miraculum dei ſucciſo delatoris poplite,ipſum eneruauit. Quo rūente in terram,Mimecanus caput eius abſcidit,& illud ſuæ dominæ præſentauit.Tunc imperatrix, ex inſperato gaudens effecta triumpho, imperatori repudium fecit, nec vltra, minis aut blandicijs vinci potuit,vt thorum eius aſcendere conſentiret.

HIc imperator, patre Conrado adhuc viuente, à clerico quodam fistulam argẽteam eo pacto susceperat, vt cum foret imperator, illi episcopatum conferret. Henricus iste, tandem adultus, & post patrem imperator creatus, repetenti clerico promissum, episcopatũ libenter donauit. Sed non multo post, praui infirmitate correptus lecto decubuit, & crescente ægritudine per triduum sine sensu & voce ita mutus, & quasi ẽ corpore raptus, iacebat: vt in solo pectore vix vitalis spiritus palpitaret. Nec aliud vitæ erat indicium, quàm quòd manu ad nares apposita, sentiebatur anhelitus perexilis. Tunc præsentes episcopi, & amici, triduano indicto ieiunio, lachrymis & votis diuinam pro salute imperatoris clementiam implorabant. Quibus, vt creditur, remedijs conualescens, accito episcopo, quem Simoniacè, prio fistula argentea episcopum fecerat, illum per decretum concilij degradauit. Confessus est enim, audientibus cunctis, quòd toto triduo, quo examinis iacuerat, inter dæmones constitutus, illos adeò sibi sensit infestos, quòd flammas igneas per fistulam in os eius iaculantes, corpus eius totum, tam intus, quàm exterius incendebant. Flamma autem illum adeò exurebat, quòd terrenus ignis, in comparatione ignis illius, tepidus, & quasi nihil calere putaretur. Sed inter hæc incendia, feruentissimum habuit quemdam iuuenem, quasi assatum igne, dictus imperator, qui calicem aureum manibus miræ magnitudinis aqua plenum portauit. Cuius solicitudine, & laticis aspersione extinctis ardoribus, ad pristinam rediit sanitatem. Cum autem dictus imperator de iuuene assato, qui sibi refrigerium præstiterat, miraretur quis esset, reduxit ad memoriam, quoddam cænobium beati martyris Laurentij, olim à paganis destructum, quod ipse reædificauerat, & monachis impositis, multa prædia, & ornamenta contulerat, & inter alia beneficia, calicem aureum, gemmis decoratum, quem ob honorẽ martyris ecclesiæ contulerat, nunc in ardoribus positus recognouit, dum iuuenis assatus, ibi refrigerium ministrauit.

De morte regis Hardecnutonis, & de coronatione regis Edvvardi. iij

ANno gratiæ. Mxlij. rex Anglorum Hardecnuto, dum conuiuio nuptiarum, in quo Osgodus Glappa, vir magnæ potentiæ filiam snam Giuam viro cuidã Danico, nomine Cnutoni apud Lamheiã copulare matrimonio, lætus, sospes, & hilaris, cum sponsa prædicta & quibusdam alijs bibens staret, inter bibendum in terram corruit, & sic repentè mutus permanẽs idem rex. vi. Idus Iunij, spiritum exhalauit. Deinde VVintoniam delatus, iuxta Cnutonem patrem suum,

suum,sepulturam accepit.Cuius frater Eadvvardus, annuente clero & populo,Londonijs in regem eligitur, & ab archiepiscopis Cantuarienſi Eadſio & Ebor. Aelfrico,cũ ſibi ſubiectis epiſcopis, prima die paſchæ,in regem apud VVintoniam conſecratur. Erat autem rex Eadvvardus,filius Aethelredi,qui fuit Eadgari,qui fuit Eadmũdi,qui fuit Eadvvardi,qui fuit Aelfredi Magni regis, cuius genealogia ſuperius ad Adam vſque perducitur.Rex verò Eadvvardus,ſtatim vt in regẽ fuerat coronatus,Emmæ reginæ, matri ſuæ,quæ tunc apud VVinton.degebat,quicquid habuit in auro & argento,& rebus pretioſis ei abſtulit, eò quòd antequam rex eſſet,nihil illi dederat,quod petébat.Sed tamen præcepit, ſufficienter ei neceſſaria miniſtrari,& illam mandauit ibidem quietè demorari. Et nota quòd alter Eadvvardus frater Aethelredi, ſcilicet Eadvvardus martyr, patruus fuit iſtius Eadvvardi.

ANno gratiæ.Mxliij.Eadſius Cantuar.archiepiſcopus,graui infirmitate detentus epiſcopatum dimiſit, & in loco eius Siwvardus eſt archiepiſcopus conſecratus. Eodem anno, † Helſtanus Rameſeienſis abbas, in vigilia ſancti Michaelis, intrà eccleſiam,ad horã veſpertinalem,ab homine quodam extraneo,cultello confoſſus expirauit,cui Aelfvvinus ad abbatiam ſucceſſit. Eadſius archiepiſcopatum Cãtuarien. dimiſit †Aethelſtanus.

ANno gratiæ.Mxliiij.rex Eadvvardus in patrocinium regni ſui,filiam Godvvini,potentiſſimi Conſulis, nomine Aeditham, vxorem duxit. Quo etiam anno, defuncto Aelfrico, Helmhamenſi epiſcopo,Stigandus,regis capellanus, ſucceſſit. Rex Eadvvardꝰ vxorem duxit.

ANno gratiæ.Mxlv. Britbvvoldus, Ramesburienſis epiſcopus,obijt,& Hermannus regis capellanus ſucceſſit. Eodem anno,rex Eadvvardus ad portum Sandvvici claſſem numeroſam congregauit contra regem Noricorum,ad Angliam venire diſponentem. Sed bellum à Suano Danorum rege ſibi illatum, aduentum illius impediuit. Rex Eadvvardꝰ claſſem inaniter congregauit

ANno gratiæ. Mxlvi. Siluester ſedit in cathedra Romana diebus lvi. Cui eodem anno,Gregorius ſuccedens, ſedit annis duobus. Eodem anno,Liuingus,qui VVigornienſem,Cridienſem,& Cornubienſem habuit epiſcopatum, obijt. Poſt cuius deceſſum Leofricus,regis Cancellarius,Cridienſem,& Cornubienſem obtinuit epiſcopatus,VVigornienſem verò pontificatum Aeldredus ſuſcepit. Siluester papa.

ANno gratiæ.Mxlvij.defuncto Grunketelle,Seleſeienſi pontifice, Hecca,regis capellanus,ſucceſſit. Quo vtiq; anno,mortuo Ealf- Stigandus.ij epiſcopatus obtinuit.

vvino, VVinton. episcopo, Stigandus, Helmhamensis pręsul in eius loco sublimatur.

Clemens papa.

ANno gratiæ. Mxlviij. Clemens sedit in cathedra Romana mensibus nouem, & diebus. vi. Eodem anno, defuncto Eadmundo, Dunelmensi episcopo, Eadredus successit.

De sortilegio hoc tempore detecto

ANno gratiæ. Mxlix. Damasus sedit in cathedra Romana, diebus viginti sex. Cui eodem anno Leo succedens, sedit annis quinq;, mensibus duobus, & diebus sex. Huius papæ temporibus misit rex Eadvvardus Legatos ad sedem apostolicam, vt à voto quod vouerat absolueretur, vouerat enim ire Romam, si regna paterna eum adipisci contingeret. Quem papa à voto penitus absoluens ei rescripsit, sub nomine sanctæ obedientiæ & penitentię firmiter iniungendo, vt expensas quas ad iter parauerat pauperibus erogaret, & cœnobium monachorum in honorem sancti Petri apostolorum principis, aut nouum constrŭeret, aut vetustum emendaret, & sufficientia victualium fratribus de suis redditibus constitueret. Cui loco quicquid conferret, vel collatum esset, vel ab alijs conferendū fuisset, vt ratum esse apostolica authoritate præcepit, & quæcunque preuilegia ibi instituere voluisset ad honorem dei pertinentia, concessit & robustissima authoritate confirmauit, & in fractores eorum eterna maledictione damnauit. Reuertentibus itaque in Angliam legatis, reuelauit beatus Petrus cuidam probabilis vitæ monacho incluso, nomine Vlsino, voluntatē suam esse vt restitueretur locus qui dicebatur VVestmonasteriū. Cumq; visionem regi suisq; retulisset. Rex tocius regni consilio, locum prędictum restruxit, & possessionibus, redditibus, & libertatibus largifluis ampliauit. Eodē anno detectum est Romæ sortilegium diabolicum, & nostris sæculis inauditum. Erant enim in strata publica, qua Romam itur, duæ aniculæ, in vno commorantes tugurio, & vno imbutæ maleficio, quæ hospitem, si aliquando solus superueniebat, in equum vel porcum, vel in aliud quodlibet animal transformare solebant, & mercatoribus animalia transformata vendentes, nummos indè acceptos in ebrietate simul, & crapula consumebant. Quæ casu, iuuenem quendam, qui artem saltandi nouerat, & victum moribus histrionum quærebat, hospitio receperunt. Quem nocte illa in asinum transformātes, magnum ex eo lucrum habebant. Non enim, asinus affectus, iuuenis amiserat intelligentiam, etiamsi amiserat loquelā. Nam quicquid præcepit anus, ioculando & saltando impleuit asinus. Ac-

asinus. Accurrente itaque vulgi multitudine ad ludum asini, non nisi dato pretio asinum ludentem videre maleficę mulieres sinebāt. Rumore igitur tandem per prouinciam disseminato, accessit diues quidam ad maleficas mulieres illas, & non modico precio collato, asinum in suos vsus conuertit. Sed diues cum asino recedens, à muliere ammonitus est, vt si diuturnum vellet habere ludum, ab aquæ ingressu asinum arceret. Custos ergo asini à diuite constituitur, qui illum diligenter seruaret. Diues autem, cum gaudium habere voluisset, ludus asini lætificabat conuiuas. Sed cum tempus plurimum præteriisset, versus est in fastidium ludus asini, & cœpit à custode suo negligentius custodiri. Qua propter die quadam, abrupto, quo ligatus erat, loro, fugit, & in proximum lacum se proiecit, & diutius in aqua volutatus, pristinam, sibi hominis formam restituit. Custos autem eius illum insecutus, viso homine, sciscitabatur an asinū fugientem vidisset. Ille refert se asinum fuisse, sed modò se formam hominis suscepisse. Et omnem illi casum exponens, ea quæ de ipso facta fuerant, per ordinem recitauit. Miratus famulus, ad dominum rem detulit, & dominus ad papam Leonem. Et mulieres conuictæ, papæ suum cōfitentur delictum. Sed papam super hoc dubitantem, Petrus Damianus certificauit, producto exemplo de Simone Mago qui Faustianum in Simonis figura videri, & à filijs suis horreri fecit.

Sicut dicit Augustinus de quodam viro, nomine Prestantio, à filio Prestantij se audisse, quòd venenum in caseo sumpserit. Vnde in lecto quasi dormiens multis diebus iacuerit, vbi euigilans caballum se factum esse dixit, & annonam sicut caballus, portasse se retulit. Narrat idem Augustinus dum esset in Italia, de quibusdā mulieribus se audisse, quæ viatoribus in caseo dabant diabolica machinamenta, per quę in iumenta videbantur conuerti. Qui, peractis operibus sibi tunc impositis in humanam formam redibant & mētem rationabilē testati sunt se iterum habuisse. Item à Macario heremita scriptum inuenitur, quòd puella à venificis in equam mutata, & ab amicis ipsius, Macario presentata, non visa Macario equa, sed puella, amicis verò suis omnibus videbatur iumentū, vbi vir dei ad dominum pręcibus fusis, & puellam fecit omnibus apparere verè feminam, vnde apparet demones humanas formas immutare in bestias non posse sed oculos hominum suis machinationibus falsitare, ita vt aliud sit corpus & aliud videatur.

Anno

Quibusdam episcopis defunctis, alij in loco eorũ succedunt.

ANno gratiæ. Ml. defuncti sunt episcopi, Eadnothus, Dorkacestrẽsis, Sivvardus, vicarius Eadsij, Cantuar. archiepiscopi, & post ipsum idem Eadsius diem clausit extremum. Eadsio successit Robertus London. episcopus, & Roberto ad ecclesiam Lõdonien sem successit Gulihelmus, ad Dorkacestrensem Vlfo regis capellanus.

De quodam sacerdote indignè missam celebrante.

ANno gratię Mli. rex Eadvvardus à vectigali grauissimo Anglos absoluit, quod, patre viuente, Danicis stipendiarijs triginta octo millium librarum solui consueuit. Eodem anno, defuncto Aelfrico Ebor. archiepiscopo, Kinsius, regis capellanus, successit. Per idem tempus, Gulihelmus, dux Normannorum veniens in Angliam, ab Eadvvardo rege honorificè susceptus est, quem multis donatũ muneribus ad propria remisit. Hoc quoque anno, conuenerunt multi nobiles gentis Northanhumbriæ, prope ciuitatem Lindissarnæ, ad ecclesiam quandam, vbi erant placituri, & rogauerunt presbyterũ, vt charitatiuè eis missam celebraret. At presbyter, qui nocte illa cum concubina dormierat, ad sacrum officium accedere formidabat. Sed illis vehementer presbyterum rogantibus vt missam cantaret, precibus eorum tandem victus, cum timore iam diuina mysteria poscentibus celebrauit. Sed hora, qua sacrosanctum mysteriũ sumere debuit, calicem diligenter inspexit, & ecce particulam, quæ iuxta morem missa fuerat in calicem, ita in nigerrimam formam vidit mutatam, quòd piscis colorem, potius quàm panis & vini, in calice videret. Presbyter continuò reatum suum intelligens, & multum tremens, quid de hoc, quod vidit in calice, deberet facere, hæsitabat. Nam illud velut mortem sumere abhorrẽs, in terram fundere volebat. Sed quoniam consecratum erat, id facere metuebat. Timẽs ergo quòd quicquid faceret, omnipotentis dei iudicium effugere non valeret, cum tremore magno illud sumpsit. Sed tantæ amaritudinis erat, vt nil ad gustandum amarius videretur. Et missa vix completa, ad episcopum venire festinabat, & ei rem gestam per ordinem declarabat. Cui episcopus, indicta pœnitentia præcepit, vt sinceram deinceps, & castam deo vitam offerre studeret. Quod ille fideliter promittens, quoad vixit, promissum impleuit.

CIrca eosdem dies, Comes Bononiæ, Eustachius, qui Godam regis Eadvvardi sororem vxorem habuit, apud Doueriam, cum suis applicuit. Vbi milites eius, cum stolidè nimis & superbè, hospitia quærerent, vnum de Burgo hominẽ peremerunt. Quod videns quidam Burgensis, illum militem interfecit. Ob quam rem Comes

& eius

& eius commilitones in iram conuersi, viros & mulieres plurimos occiderunt,pueros suorum & equorum pedibus contriuerunt.Sed vbi Burgenses, ad obsistendum conuolarunt, hostes turpem inierunt fugam.Sed in fugiendo ex eis. xviij. interfectis, cæteri ad regẽ Eadvvardum,qui tunc Glouerniæ erat,confugerunt. Comes Godvvinus,de hominibus suis, de Burgo Douerensi interfectis nimis iratus,de toto honore comitatus sui,scilicet de Cantia, Suthsaxonia, & VVestsaxonia, & filius eius primogenitus Svvanus, de honore suo,id est.Oxonienſi,Glouernienſi,& Herefordenſi, Somersetenſi,& Berocẽsi pro uincijs,Haraldus filius eius,de honore suo.id est, Eastsexia, Eastanglia, Cantebrigia & Huntendunensi, ingentem exercitum collegerunt.Hoc rex Eadvvardus cum cognouisset, collegit & ipse exercitum copiosum, paratus cum hostibus, si necesse fuerit, decertare. Godvvinus interea, cum exercitu suo in prouinciam veniens Glouernienſem, missis ad regem legatis, Comitem Eustachium, cum socijs suis, sub denuntiatione belli sibi reddi mãdauit.Cui rex militaribus copijs sufficienter instructus, significauit, quod Eustachium Comitem ad eum non mitteret. Præcipiens insuper,vt qui exercitum contra ipsum collegerat, & sine eius licentia pacem regni perturbauerat,veniret ad eum die statuta,super hac iniuria sibi responsurus, & iuri pariturus. Godvvinus verò, sicut contra regem prælium committere non audebat,ita ad curiam eius venire iuri pariturus nolebat,vnde rex communi curiæ suæ iudicio, ipsum Godvvinum & eius quinque filios ab Anglia exlegauit.Qui mox,cum cõiuge sua Giua,& Tosto, filius eius, cum Iuditha vxore sua, filia Baldvvini,Comitis Flandrẽsis, & alij duo filij eius Svvanus & Gurth,nauem cum thesauris multis ascendentes,in Flandriam ad prædictum Comitem cursum direxerunt.Porrò filij eius Haraldus & Leofvvinus, Bristoliam adeũtes, in Hyberniam sunt transuecti. Reginam quoque Editham, rex propter patrem eius repudiauit,& cum vna pedissequa, ad Redvvellam, sine honore destinauit, & abbatissæ custodiendam commendauit.

De morte Emmæ reginæ.

ANno gratiæ.Mlij.Marianus Scotus, scriptor chronicorum veracissimus,sæculum reliquit. Eodem anno Emma regina,vxor regum Aethelredi & Cnutonis,obijt,& VVinton.sepulta est. Per idẽ tempus rex VValensium Griffinus, Herefordensem depopulans prouinciam,multos rebellantes prouinciales interfecit. Nec multo post Comes Haraldus & frater eius Leofvvinus, ab Hybernia venientes

nientes in V Veſtſaxoniam, multas rapuerunt prædas, quibuſdam obſtantibus interfectis. Godvvinus verò in Cantia, Suthſexia,& regionibus illis piraticam agens rapinam, ad Vectam inſulam tandē peruenit, vbi filij eius Haraldus & Leofvvinus, venientes ad eum, ſtudioſius machinabantur vt ſeſe in regem Eadvvardum vindicarent. Attraxerunt ergo in fauorem ſui prouinciales innumeros viros bellatores, & immenſo exercitu congregato, in die exaltationis ſanctę crucis,claſſem verſus vrbē London.dirigentes,ad Suthwerk prope ciuitatem caſtrametati ſunt. Rex Eadvvardus,qui tunc Londonijs erat,ingentem armatorum copiam, & claſſem nō modicam congregauerat,vt per aquam Godvvinum & filios eius inſequeretur, & terram. Sed Angli,quorum filij,nepotes,conſanguinei, & amici,cum Godvvino erant,noluerunt contra eos decertare. Vnde ſapientes quinque ex vtraque parte,inter regem & Godvvinum Ducem de pace redintegranda ſtudioſius tractauerunt. Mane autem facto,rex habito cum primatibus conſilio, honorem priſtinum reſtituit Godvvino & filijs eius omnibus,præter Suanum. Ille enim pœnitentia ductus,eò quòd Beornum, regis conſobrinum necauerat, vnde de Flandria nudis pedibus Hieruſalem petens, in reditu ſuo,in itinere defunctus eſt,ex nimio frigore in firmitate contracta. Filiam quoque Ducis Editham reginam, rex dignanter recepit, & eam priſtinæ reſtituit dignitati. Acta itaque concordia, & pace firmata,rex omni populo bonas leges,& rectam iuſtitiam promiſit, & Normannos, qui ſibi contra Anglos iniqua dederant cōſilia,ad natale ſolum remiſit.Inter quos Robertus,Cantuar.archiepiſcopus,& Gulhelmꝰ præſul Lōdon.cū Vlfone,antiſtite Dorkaceſtrenſi,& ſuis Normannis,vix euadentes,mare tranſierunt. Sed non multo poſt, Gulhelmus,propter bonitatem ſuam reuocatus,in ſuum reſtituitur pręſulatum.Stigandus,qui quondam Helmhamenſi epiſcopatu dimiſſo,ſublimiorem gradum meditatus, V Vintonienſem inuaſerat epiſcopatum,nunc regis Eadvvardi ſimplicitatem circumueniens, viuente Roberto,Cantuarienſem obtinuit dignitatem. Osbernus verò,& Hugo,Normannigenæ,ſua caſtella relinquentes, & Scotorum regem adeuntes,ab ipſo recepti ſunt.

Rheſ frater Griffini regis permittur.

ANno gratiæ.Mliij.frater Griffini,regis V Valenſiū, Rheſ nomine,in loco,qui Eulenduna dicitur, occiſus eſt, & caput eius regi Eadvvardo in vigilia epiphaniæ,apud Glouerniam præſentatur.

Anno

ANno gratiæ. Mliiij. rex Anglorum Eadvvardus, Paſchalem ſolennitatem celebrauit apud VVinton. Rege igitur in hac ſolennitate ad menſam ſedẽte, cum pincerna eius cyphum regium, vino plenum menſa tenus geſtaret, pedem vnum ad domus pauimentũ offendit. Sed altero ſeſe pede recolligens, caſum euaſit. Quod videns Comes Godvvinus, ac gener regis, qui de more regi prandenti aſſidebat, ait, Hic frater fratri auxilium fecit. Ad quem rex ironicè loquens, reſpondit dicens. Frater meus mihi modò poſſet auxiliari, niſi fuiſſent inſidiæ Godvvini. Quod verbum regis nimis moleſtè ferens, reſpondit. Scio rex (inquit) ſcio, quia de morte fratris tui Aelfredi, me habes ſuſpectum. Sed deus qui verax, & iuſtus eſt, hanc, quam teneo, panis buccellam, nõ permittat guttur meum, ſine ſuffocatione, tranſire, ſi vnquam frater tuus, per me, vel per cõſilium meum morti propior, & à vita remotior fuit. Et hoc dicto, rex buccellam benedixit, quam in os eius mittens Godvvinus, ſibi male conſcius, ab illa ſuffocatur. Quem rex exanimem videns, & pallentem, extrahite (inquit) hunc canem, hunc proditorem, & in quadriuio illum ſepelite. Indignus enim eſt, vt Chriſtianam ſe habere gaudeat ſepulturam. Quod videntes filij eius, qui affuerunt, extraxerunt patrem de menſa, rege ignorante, & in veteri monaſterio eiuſdem ciuitatis ſepelierunt eum. Tunc rex Eadvvardus dedit Ducatum Haraldo, filio ſuo. Eodem anno, ex præcepto regis Eadvvardi, ſtrenuus Dux Northanhumbrorum Sivvardus, exercitum grandem in Scotiam ducẽs, regem Machbotum de regno ſuo fugauit, multis Scotorum millibus interfectis, cum Normãnis omnibus, de quibus ſuperius fecimus mentionem. Rex igitur Eadvvardus, regnum Scotiæ dedit Malcolmo, filio regis Cumbrorum, de ſe tenendum.

De morte turpiſsima Godvvini proditoris.

ANno gratiæ. Mlv. Victor ſedit in cathedra Romana, annis duobus, mẽſibus. iij. & diebus. xiij. Eodẽ anno nobilis Dux Northanhumbrorum Sivvardus obijt, cuius Ducatum, rex Eadvvardus Toſtoni, fratri Ducis Haraldi, cõceſſit. Nec multò poſt, rex Eadvvardus in concilio apud Lon. habito, Algarum Comitem ab Anglia exulauit. Qui mox Hybetniam petens. xviij. piraticis nauibus adquiſitis, iuncto ſibi Griffino VVallenſium rege, regnum Angliæ depopulaturus intrauit. Tandem ille Algarus & Griffinus, Hereſordenſem prouinciam, cum fuiſſent hoſtiliter ingreſſi, obuiauit illis Dux Ranulphus, Eadvvardi regis ſororis filius, cum exercitu copioſo.

Rex Eadvvardus Algarum exulauit.

Sed in primo conflictu, comes Ranulphus fugam capessit cum suis. Quod videntes Algarus & Griffinus, insecuti sunt hostes fugientes, & quingentos ex eis peremerunt, & victoria potiti, Herefordensem ingressi sunt ciuitatem, vbi septem canonicis, qui valuas principales basilicæ defendebant, peremptis, ecclesiam combusserunt, cum rebus & ornamẽtis. Et ciuibus nonnullis interfectis, & captiuatis, ciuitateque cremata, prædæ vbertate ditati recesserunt. Hoc factum cum regi Eadvvardo innotuit, apud Glouerniam magnum exercitum congregauit. Cui Haraldum Ducem strenuum præficiens, ipse Algarum & Griffinum ardenter insequitur, ac fines VVallensium audacter ingressus, castrametat' est in Snaudunam. Griffinus verò, & Algarus scientes Haraldum virum esse strenuum & bellicosum, fugerunt à facie eius, illi resistere non audentes. Ille autem post grauem regionis desolationem, apud Herefordiam diuertens, vallo eam lato & alto cinxit, portisq; ac seris muniuit. Sed tandem nuncijs, inter Haraldum & eius aduersarios discurrentibus firmam ad inuicem concordiam pepigerunt. Algarus verò ad regẽ veniens, Comitatum suum, ipso concedente, recepit. Eodem anno, Hermannus, VViltoniẽsis præsul iratus, eò quòd sedẽ episcopalem ad Saresburiam, de Ramesberia trãsferre rex concedere noluit, episcopatum dimisit, atque mari transfretato, apud sanctum Bertinum monachalem habitum suscepit, & tribus annis in ipso monasterio habitauit. Ille autem Hermannus, vltimus VViltonienſis prouinciæ fuit. Nam primus eiusdem regionis præsul, extitit Aethelstanus, secundus Odo, post Cantuar. archiepiscopus, tertius Osulfus, quartus Algarus, quintus Aeflstanus, sextus Siricius, septimus Aelfricus, octauus Brithvvaldus. Hic à tempore regis Aethelredi vsque ad Eadvvardum vltimum durauit. De hoc quoque Brithvvaldo legitur, quòd temporibus regis Cnutonis, frequenter cogitaret de regia stirpe gentis Anglorum, iam penè deleta, si esset de cætero redintegranda. Sed cum nocte quadam ista meditantem sopor irrepsisset, in superna raptus, vidit apostolorum principem, beatum Petrum, Eadvvardum, filium regis Aethelredi tunc in Normannia exulantem, manu tenere, & eum in regem consecrare, & cœlibem vitam eum ducturum, & annis, xxiiij. regnaturum, ostendit. Eidem quoque Brithvvaldo, quærenti de regum successionem, dicitur esse tesponsum regnum Anglorum dei est, & ipse sibi reges prouidebit. Huic autẽ, vt dictum est, Hermannus, vltimus VViltonensis antistes succedens,

ſuccedens, illum poſtea epiſcopatum cum Scireburnenſi præſulatu coniungens, apud Sarisbiriam ſedem conſtituit cathedralem.

Lecuegarus epiſcopus perimitur.

ANno gratiæ. Mlvi. Aethelſtanus, Herefordenſis antiſtes, diem clauſit extremum. Cui ſucceſſit Leouegarus, Ducis Haraldi capellanus, eccleſiarum amator, pauperum recreator, viduarum & orphanorum defenſor, oppreſſorum ſubuētor, virginitatis poſſeſſor. Hunc quoque dei famulum, in omni religione perfectum, Griffinus rex VVallenſium, Herefordenſi ciuitate cremata, vita priuauit. Huic ſucceſſit VValterus, qui vſque ad tempora regis Guilhelmi durauit. Eodem anno, Aegelricus, Dunelmenſis præſul, epiſcopatu ſponte relicto, ad monaſteriū ſuum, quod Burgum dicitur, ſecedens, monachum ibidem induit, & annis duodecim illic laudabiliter vixit.

Rex Eadvvardus reuocauit nepotē ſuum.

ANno gratiæ. Mlvij. Henricus Romanum adeptus imperium annis. l. imperauit. Eodem anno, rex Anglorum Eadvvardus, cum in diebus ſuis proceſſiſſet, Aeldredum, VVigornienſem epiſcopum, ad regem Hungarum tranſmittens, reuocauit inde filium fratris ſui regis Eadmundi, ſcilicet Eadvvardum, cum tota familia ſua, vt vel ipſe, vel filij eius ſibi ſuccederent in regnum. Venit igitur Eadvvardus, cum filio ſuo Eadgaro, & filiabus Margareta, & Chriſtiana. Sed parūo poſt aduentum ſuum in Angliam idem Eadvvardus viuens tempore, in vrbe Londōniarū vitā terminauit, relictis ſub cuſtodia regis Eadgaro filio cum filiabus prędictis. Eodem anno, laudabilis vir memoriæ, Comes Leofricus, pridie Kal. Septemb. diem clauſit extremum, & apud Conuentriam honorificè ſepultus eſt in monaſterio, quod ipſe, & vxor eius, dei cultrix, ſanctæque virginis Mariæ amatrix, deuota nobilis Comitiſſa Godiua, à fundamentis, de ſuo patrimonio conſtruxerunt. Et monachis impoſitis, terris ſufficienter & varijs ornamentis adeò illud ditauerunt, quòd in tota Anglia, tanta auri & argenti copia, gemmarumque, præcioſarum in nullo inueniretur monaſterio, quanta tunc temporis habebatur in illo. VVigornienſem, Heueſhamēſem, VVenelocenſem, & Leouenſem eccleſias, cum cœnobijs alijs, & præcipuè ſancti Iohannis Baptiſtæ, ſanctæque VVereburgæ virginis, in Legeceſtria ſita, & eccleſiam ſanctæ Mariæ de Stovve, quam præſul Dorkaceſtrenſis conſtruxerat, Eadmotus, terris ædificijs, & varijs ornamētis magnificè ditauerunt. Hæc autem Comitiſſa religioſè villam Conuentrenſem à graui ſeruitute ac turpi liberare affectans, ſæpius

Comitem virum ſuum magnis precibus rogauit, vt ſanctæ ttinitatis, ſanctæque genetricis dei intuitu, villã à prædicta abſolueret ſeruitute. Cumque Comes illam increparet, quòd rem ſibi damnoſam inaniter poſtularet, prohibuit conſtanter, ne ipſum ſuper hac re de cætero conueniret. Illa contrariò, pertinatia muliebri ducta, virum indeſinenter de petitione præmiſſa exaſperans, tale reſponſum extorſit ab eo. Aſcende (inquit) equum tuum nuda, & tranſi per mercatum villæ, ab initio vſque ad finem, populo congregato, & cum redieris, quod poſtulas, impetrabis. Cui Comitiſſa reſpondens, ait. Et ſi hoc facere voluero, licentiam mihi dabis? Ad quam Comes, dabo, inquit. Tunc Godiua Comitiſſa, deo dilecta, die quadam, vt prædictum eſt, nuda equum aſcendens, crines capitis & tricas diſſoluens, corpus ſuum totum, præter crura candidiſſima inde velauit, & itinere completo, à nemine viſa, ad virum gaudens hoc pro miraculo habẽtem, reuerſa eſt. Comes verò Leofricus, Conuentrenſem à præfata ſeruitute liberans ciuitatem, chartam ſuam inde factã ſigilli ſui munimine roborauit.

De caſu admirabili qui Romæ accidit.

ANno gratiæ. Mlviij. Stephanus ſedit in cathedra Romana, menſibus nouem. Cui ſuccedens anno eodem Benedictus, nouem menſibus, vt prædeceſſor ſuus, cathedram gubernauit. Eodem tempore, ciuis quidam Romanus, ętate iuuenis, dignitate ſenatoria clarus, generoſam ſibi quandam virginem matrimonio copulauit, ob cuius honorem, ſuis ſodalibus, diebus multis, nuptiarum conuiuia celebrauit. Cumque die quadam in campum proceſſiſſent, vt feſſos delicijs ſtomachos ludendo ſolidarent, pilam poſcunt, & multum diei tempus ludentes conſumunt. Sed ne iocando iuuenis annulum amitteret nuptialem, in digito extento cuiuſdam ſtatuæ æneæ, quæ prope erat, illum clam ſodalibus collocauit, & ad ludum conuerſus, incaleſcentibus præ nimio curſu viſceribus, primitus ſe à ludo ſubtraxit, & veniens ad ſtatuam, vt annulum repeteret, digitum, in quo illum poſuerat, ad volam vſque reflexum, & annulum inuenit in digito arctiſſimè conſtrictum. Qui aliquandiu inaniter luctans, vt digitum frangeret, vel quocunque modo annulum extorqueret, cum ſe nihil proficere cognouit, tacitè, ne res ſodalibus innoteſceret, perturbatus diſceſſit. Et nocte ſequenti, cum famulis ad ſtatuam rediens, digitum inuenit extentum, & annulum admirabatur ſublatum. Damno itaq; diſſimulato, cùm nocte ſequente ſe iuxta nouam nuptam collocaſſet, quiddam nebulo-

nebuloſum ſenſit,& denſum inter ſe & illam volutari, quod ſentiri potuit, ſed non videri. Hoc quoque obſtaculo ab vxoris amplexu prohibitus,vocem ſibi dicentem audiuit, mecum concumbe, quia hodie me diſponſaſti. Ego ſum Venus, cuius digito annulum poſuiſti. Habeo illum, nec reddam. Elapſum eſt autem multum tempus,vt quacunque hora ille vellet in vxoris gremio recubare,illud idem ſenſit & audiuit. In aliis quidem rebus, iuuenis valens erat & ſtrenuus, tam in foro quàm in exercitu militari. Tandem de conſilio vxoris, res vtrorumque parentibus eſt detecta. Illi autem habito ſuper hoc caſu conſilio, Palumbo cuidam, presbytero ſuburbano,rem geſtam exponunt. Erat ille nicromanticis artibus inſtructus,vt magicas excitaret figuras,dæmones prouocaret, & eos ad opus quodlibet agendum ſtimularet. Pacti ſunt autem preſbytero,auri & argenti magnum aceruum, ita quòd annulum, ſi eſſet poſſibile,reuocaret. At presbyter, epiſtolã mechanica arte compoſitam inueni baiulans, dixit. Vade (inquit) illa noctis hora ad Compitum, vbi ſe findit in quadrium,& ſtans ibi tacitæ rei euẽtum diligenter explora. Tranſient enim ibi figuræ hominum vtriuſque ſexus,omnis ætatis, gradus omnis, & conditionis. Quorum quidam equites, quidam pedites, quidam erunt vultus in terram dimittentes,quidam tumido ſupercilio caput efferentes.Nulli reſpondebis,& ſi loquantur tibi. Nam quicquid ad letitiam pertinet,vel triſtitiam, in illorum vultibus, & veſtibus inuinctanter videbis. Sequetur illam multitudinem, quidam reliquis ſtatura formoſior, & corpore maior, in curru ſedens, cui tacitus epiſtolam ad legendum tradens, fiet continuò, quod volueris, ſi conſtanter tantummodo perſeueraueris. Adoleſcens igitur ſatis animoſè quæcunque ſibi indicta fuerant,aggreditur, & ſtans intrepidus ad quadriuium, dictorum fidem iuſſu presbyteri explorat. Inter cæteros tranſeuntes, vidit mulierem ornatu meretricio, mulam inequitantem, crinibus ſolutis humeros velantem, in manibus virgam tenebat auream,qua equitaturam regebat, quæ præ veſtium ſubtilitate pœnè nuda, geſtus exercuit impudicos. Quid plura? Vltimus ille, qui dominus videbatur, oculos terribiles in iuuenem retorquens, à ſuperbo axe currus, ſmaragdis & vnionibus compoſito,aduentus eius cauſas exquirit.At iuuenis nihil reſpõdens,protenſa manu epiſtolam porrexit. Dæmon verò notũ ſigillũ non auſus contemnere, ſcriptum relegit. Moxque brachijs in cælum, expanſis, ait.

Dominus(inquit)omnipotēs,quàm diu patieris nequitias Palumbi presbyteri.Nec mora,satellites à latere suo misit,qui annulum à venere extorquerent.Illa diu tergiuersata, vix tandem annulum resignauit.Itaque iuuenis voti compos effectus, sine obstaculo potitus est amoribus vxoris,diu suspiratis.Sed Palumbus presbyter,vbi dęmonis quærelas ad dominum de se audiuit, finem dierum sibi imminere cognouit. Quocirca omnibus membris suis cultro truncatis,mirabili pœnitentia defunctus est, confessus papæ, coram populo,flagitia inaudita.

De pactis inter Haraldum,& Ducem Gulihelmum.

ANno gratię.Mlix.cū Dux Harald' in prędio iuris sui,scilicet apud Boseham perendinaret, die quadam nauem ingressus piscatoriam,vt animum suum oblectaret,intrauit.Cumque ludo longiori in altum mare progrederetur, aduersa subitò tempestate suborta, ipse cum sodalibus in Pontinum compellitur pagum, qui ab hominibus regionis captus, & vinculis constrictus,subque custodia carcerali detrusus, imponunt ei, ipsum illuc explorandi gratia aduenisse.Haraldus,astuto pectore,qualiter liberaretur excogitans, nūcium promissis ingentibus adductum, ad Ducem Normannicum Gulihelmum trāsmisit,mandans ei se à rege Eadvvardo, ad ipsum destinatum,vt ardua sibi quædam negotia reuelaret.Addidit etiam se à Godvvino Comite Pontini,in vinculis detineri,quò minus exequatur mandata. Ita Haraldus, Gulihelmo mandante, liberatus ab ipso Godvvino in Normanniam est adductus. Quem Dux Gulihelmus honorificè suscipiens, in alimentis, & vestibus ipsum ciuiliter decorauit. Tunc Haraldus,vt apud Ducem Gulihelmum vberiorē gratiam inueniret, castellū Doroberniæ, quod ad ius suum spectabat, & post mortem regis Eadvvardi, regnum Angliæ sacramento firmauit. Quare,& filiæ eiusdem Ducis adhuc paruulæ desponsione,& totius patrimonij amplitudine donatus, familiaris apud Gulihelmum habebatur. Tradūt autem aliter alij, quòd videlicet Haraldus,à rege Eadvvardo, fuerit ad hoc in Normanniam missus,vt Ducem Gulihelmum in Angliam cōduceret, quem idem rex Eadvvardus hæredem sibi constituere cogitauit.

Nicolaus papa eligitur.

ANno gratię.Mlx.Nicolaus sedit in cathedra Romana annis duobus, & mensibus sex. Eodem anno Kinsius, Ebor. archiepiscopus humanæ naturæ debitum soluit, cui successit Aeldredus, VVigornien sis antistes, & Herefordensis præsulatus, qui propter suam industriam ei commissus fuerat, VValtero datur Lotharingo.

Edithæ

Edithæ reginæ capellano. Eodem anno, defuncto Duduc VVellensi pontifice, Gisa, regis capellanus successit.

Aelfredus Ebor. archiepisc. suscepit pallium.

ANno gratiæ. Mlxi. Aeldredus Ebor. archiepiscopus, cū Tostone Comite Romam perexit, & à papa Nicolao pallium suscepit. Vbi etiam consecrati sunt, Gisa, VVellensis antistes, & VValterus Herefordensis.

S. Vlstanus episcopus consecratur.

ANno gratię. Mlxij. Vlstanus prior ecclesiæ VVigorniēsis, vir eximiæ religionis, ad eiusdē ecclesiæ præsulatū canonicè est electus, & pontifex, acclamante populo cōsecrat⁹. Cōsecratus est autem ab Aeldredo, Ebor. archiepiscopo, quia archiepiscopo Cantuar. Stigādo officium tunc episcopale fuerat interdictum, pro eo, quòd viuēte Roberto illius ecclesię archiepiscopo, illum archiepiscopatum occupare præsumpsit. Per idem tempus in confinio minoris Britanniæ, & Normanniæ, natum est portentum, in quo, in vna, vel potius duabus mulieribus, duo erant capita, & quatuor brachia, & cætera omnia gemina, vsque ad vmbilicum. Inferius verò, duo erāt crura, duo pedes, & cætera omnia singula. Ridebat, commedebat, loquebatur vna: flebat, esuriebat, tacebat altera. Ore gemino manducabat, sed vno meatu expellebatur. Tandem vna defuncta, altera super uixit, portabat ferè per triennium viua mortuam, donec mole ponderis, & fetore cadaueris ipsa defecit.

Haraldus VValliam depopulatur.

ANno gratiæ. Mlxiij. Dux VVestsaxonum Haraldus, iussu regis Eadvvardi, hostiliter VValliam profectus est, vt regem Griffinū inquietaret. At Griffinus, eius aduentu præcognito, naues ascendit, & fugiēs vix euasit. Haraldus verò, cum illum cōperit aufugisse, recessit & maiorē exercitū congregauit. Cui frater eius Tosto, ex mādato regis occurrens, iunctis viribus, per terram simul & mare regionem illam depopulare cœperunt. Vnde VVallenses necessitate compulsi, obsides illi dederunt, & tributum se regi Eadvvardo reddituros deinceps promiserunt, regemque suum Griffinum exulatū expulerunt.

VVallēses regē suum peremerunt

ANno gratiæ. Mlxiiij. gens VVallanorum, nonas Augusti, interfecto rege suo Griffino, caput eius Duci Haraldo miserūt, quod mox Haraldus ad regem Eadvvardum transmittens, alium VVallensibus regem præfecit. Qui Eadvvardo regi fidelitatem prę stito faciens iuramento, omnia, quæ regibus Anglorum solui consueuerant, ipse fideliter se pensurum spospondit.

De inuentione sancti Osvvini regis & martyris.

ANno gratiæ. Mlxv. Inuenta sunt ossa sanctissima sancti Osvvini regis & martyris, in hũc modum. Post passionem verò regis Osvvini præclarissimi, sicut in tractatu de eius passione constat superiꝰ luculenter expressum, corpus ipsius ad monasterium beatæ dei genitricis Mariæ, in ostio Tinæ fluminis ad aquilonem situm, delatũ est, & in eo, regio more, sepultum. Vbi propter miraculorum eius frequentiam, per innumera annorum curricula à populo regionis locus sepulturæ illius in tanta reuerentia est habitus, vt regem penes eos sepultum, dominum & patronum in terris, & defensorem reputarent in cælis. Vnde processu temporis ad maiorem martyris gloriam virgines sanctimoniales, de cœnobio sanctæ Hildæ abbatissæ, ad corpus eius introductæ, vsque ad persecutionem Danicam, rabie Hínguaris & Hubbæ fratrũ, excitatam, in ecclesia beatæ dei genitricis, in supremo regionis culmine permanserunt. In hac persecutionis rabie, cœnobium illud creditur, cum cæteris regionis cœnobijs, demolitum, sacris virginibus per martyrium ad cœlestia regna translatis. Post hæc autem per multa tempora, sub potestate Danorum infidelium, regione illa deuoluta, sancti martyris memoria penitus à mentibus prouincialium est deleta. Tandem paulatim redeunte fidelium deuotione, & fidei crescente puritate, episcopus loci, in ecclesia dei genetricis presbyteros statuit, & clæricos qui prouincialibus parochianis diuina ministeria celebrarent. Iacuit interea martyr beatissimus, cespite abiectiori tumulatus, vsque in tẽpora Aegelvvini, Dunelmẽsis præsulis, & Tostonis Northãhũbrorum Comitis, qui post Sivvardum, non hæreditaria successione, sed regis Eadvvardi donatione, obtinuit Comitatũ. Placuit igitur diuinæ pietati, prædicto pontifice viuente, beati martyris reliquias in lucem, ad totius ecclesiæ prouẽtum, efferre, vt lucerna diu sub modio constituta, super candelabrum accensa, infidelitatis tenebras illustraret. Erat autem ædituus quidam prædictæ ecclesiæ, in qua corpus beati martyris humatum fuerat, nomine Eadmundus, vir quidem religiosus, & beato martyri deuotus, qui licet non corpori alicuius monasterij, titulo professionis, esset astrictus, habitu tamen religionis fuerat insignitus. Hic nocte quadam, cum post nocturnas vigilias in ecclesia membra sopori dedisset, astitit ei vir quidam statura procerus, & cœlesti fulgore præclarus, qui viri nomen exprimẽs ait: Frater Eadmunde, frater Eadmunde, ego sum rex Osvvinus, qui in hac ecclesia iaceo, omnibus incognitus. Surgens ergo dic pontifici

Aegelvvino

Aegelvvino, vt in huius pauimento oratorij corpus meum quærat, & inuentum decentius solito in eodem oratorio componere non omittat. Expergefactus itaque Eadmundus, & de visione lætificat⁹, summo diluculo pontificem adijt,& seriem visionis illi reuerēter expressit.Pontifex autem, his auditis, incessabili gaudio exultauit, & gratanter ad locum veniens,populum multum de partibus remotis ibidem congregatum inuenit,& ad præsulis mandatum, facta ab omnibus oratione,oratorij pauimentum fodere incipientes,multo diei spatio euoluto,nihil quærendo proficiunt.Porrò confusus Eadmundus de iniuria sancti,accepto ligone,in loco,vbi omnes diu foderant,animosè terram percussit, & ictu iterato laminam sepulturæ offendit.Et lapide reuulso,preciosas reliquias gaudens inuenit. Leuatur igitur à præsule corpus sanctissimum, & eiusdē præsulis manibus lotum,& syndone munda inuolutum,in loco eminentiori ecclesiæ honorificè collocatur.Lotura quoque sanctissimi corporis in angulo oratorij,episcopo iubente,effusa, multis postea non solum hominibus,sed etiam animalibus profuit ad sanitatem, cuius puluis in aqua fusus,& potatus,à varijs languoribus liberatos, pristinæ restituit sanitati. Acta autem sunt hæc à passionis eius anno. cccexiiij. quinto idus Martij.

De quod in miraculo capillorum s. Osvvini.

IVditha Comitissa, vxor Tostonis,quæ ab episcopo ad hanc inuentionē pergenti, aliquā sibi de sanctis reliquijs portiunculam dari postulauerat,ex capillis sancti martyris penitus incorruptis, ex dono ipsius,magnam partem accepit.Quæ quosdam,sancta deuotione inducta,voluit incredulos in fide confirmare. Iussit ergo ignem copiosum in medio aulæ accendi, & pilis fiducialiter iniectis, ipsi lesionem non sentientes incendij debachantis in maiorem formositatem sunt conuersi.Tunc Comitissa,rei nouitatem admirans, capillos sancti martyris ab incendio sublatos, honore condigno, episcopo dictāte,recondidit,& catholicum, qui ad hoc spectaculum conuenerat, populum, in beati martyris deuotione confirmatum, abire permisit.

Quomodo VVallenses quosdam regis ministros peremerunt.

EOdem ānno Dux Haraldus, in terra VVallensium magnum ædificium constituens, multa, quæ ad eius restaurationem pertinent,hoc animo ibidem parauit,vt rex Eadvvardus tempore venationis,illuc diuerteret spatiatum aliquandiu commorādo.Sed Cradocus,Griffini filius, quē anno præterito expulit Haraldus exulem, illuc hostiliter accedens, operarios cum magistris, & milites cum ministris

miniſtris interfecit, aſportans omnia, labore magno congregata.

De nequitia filiorū God vvini proditoris.

COntigit autem eodem anno, in præſentia regis Eadvvardi, apud VVindeſoram, quod Toſto Comes Northanhumbrorum inuidia ductus, Haraldum fratrem ſuum, vina regi propinantem, per capillos arreptum, cunctis de familia regis admirantibus, truculenter excuſſit, & nimis eum inhoneſtè tractauit. At Haraldus ad vindictam prouocatus, inter brachia aſtrictum, in æditum leuans, proſtratum alliſit pauimento. Quo viſo, militęs vndique proſilientes, & litem inter fratres conteſtatam potenter dirimentes, bellatores animoſos ab inuicem diuiſerunt. Rex autem perniciem eorundem fratrum, iam appropinquare, & iram dei vltricem, & lęthale diſſidiū non eſſe differendum prædixit. Tantę nanque iniquitatis omnes filij Godvvini proditoris erant, quòd ſi alicuius villam præclaram cōſpicerent, dominum illius de nocte procurarent interfici, progenieque deleri, vt defuncti poſſeſſionem obtinerent. Qui tamen mollitis, & mellitis ſermocinationibus, cum tamen eſſent iacula regis, nimis creduli, circumuenerunt ſimplicitatem, poſt multa enormia flagitia, quòd ipſos regni iuſticiarios conſtituerat, regni rectores, & diſpoſitores. Toſto autem, poſt altercationem cum fratre ſuo Haraldo factam, à curia regis furibundus receſſit, & veniens ad Herefordenſem ciuitatem, vbi frater ſuus Haraldus magnum regi conuiuium parauerat, omnes miniſtros eius detruncauit, & in vaſis ſingulis, vini ſcilicet, & medonis, & ceruiſiæ, & aliorum poculorum, crus vel brachium, vel aliquod fruſtum, vel membrum de corporibus truncatis immerſit, mandans regi, vt ad firmam ſuam veniens, carnes inueniret ſalſuginatas ad ſufficientiam, delicias autem procuraret. Rex autem hanc ſubſannationem audiens, ob ſcelus adeò deteſtandum maledicendo, iuſſit eum exulare.

Quomodo Norenſes Comitē ſuū Toſtonē ab Anglia fugauerunt.

EOdem tempore Northanhumbrienſes, v. nonas Octobris in ſimul conglobati, ad Ebor. venientes, Comitem ſuum Toſtonē fugauerunt, & familiam eius totam, tam Danos quam Anglos, perimentes, theſauros & arma, & omnia, quæ illius erant, rapuerunt. Quo expulſo conſtituerunt Comitem illius prouincię, Morcherum filium Algari Conſulis, regi nunciantes, quòd ipſum in comitatu cōfirmaret. Quod cum rex Eadvvardus annuiſſet, Toſto mox cum vxore ſua in Flandriam diuertit ad Comitem Baldevvinum, & apud ſanctum Audomarum hyemem tranſegit.

Anno

ANno gratię.Mlxvi.rex Anglorum Eadvvardus,in natiuitate domini,curiam ſuam apud VVeſtmonaſterium tenuit, & eccleſiã, quam extra vrbem London.à fundamentis cõſtruxerat, in die ſanctorum innocentium, in honorem ſancti Petri apoſtolorum principis,cum gloria magna dedicari fecit. Sed inter huiuſmodi dedicationis feſtiua ſolennia, & ante,idem rex graui infirmitate detentus fuerat. Ingruente morbo, lecto decubuit,in quo, cum elinguis,& quaſi exanimis per biduum iacuiſſet,die tertia velut à morte reſuſcitatus,grauiter,& profundè ſuſpirans,ait, aſſumpta parabola in hunc modum.Deus omnipotens,ſi nõ eſt illuſio fantaſtica, ſed viſio vera,quam vidi,concede mihi facultatem,eam aſtantibus exponendi, vel ſi ê contrario ſit falſa,mihi rogo facultatem ſubtrahas referendi. Sed mox oratione finita,expeditè ſatis,& arciculatim aperteque loquẽs, dixit. Duos(inquit)modo monachos vidi mihi aſſiſtere, quos adoleſcẽs olim in Normannia viderã religioſiſſimè vixiſſe, & Chriſtianiſſimè cognoui obiſſe. Hi ſe dei nuntios eſſe, & ad me miſſos aſſerentes,talia ſubiunxerunt.Quoniam primores Angliæ, Duces, epiſcopi & abbates,non ſunt miniſtri dei, ſed diaboli, tradidit deus hoc regnum vno anno, & die vno,in manu inimici, dæmoneſque terram hanc totam peruagabunt.Cumque ego hoc me oſtenſurum populo dicerem,vt peccatores facta confeſſione,& ſatiſfactione cõdigna reſipiſcerent,& miſerationem conſequerentur, more Niniuitarum:neutrum erit(inquiunt)quia nec ipſi pœnitebunt,nec miſerebitur eis deus.Et ego,quando (inquam) tantarum calamitatũ poterit ſperari remiſſio? Ad hoc;illi reſpõderunt.De hoc ita erit quaſi arbor viridis,ſi ſuccidatur in medio,& pars abſciſſa longius deportetur à ſtipite,cum ſine quolibet auxilio iterum connexa trunco,cœperit florere,& fructũ producere, tunc poterit ſperari talium remiſſio malorum.Huius itaque vaticinij veritatem experti ſunt Angli, quòd videlicet Anglia,alienigenarum fuerit habitatio, & exterorũ dominatio,quia paulo poſt nullus Anglus,vel Dux,vel pontifex,vel abbas fuit,nec etiam vlla ſpes erat huius miſeriæ finiendæ.

De dedicatione VVeſtmonaſterienſis eccleſiæ.

PAcificus igitur rex Eadvvardus Anglorum decus, regis Aethelredi filius,poſtquam.xxiiij.annis regnaſſet,quarta indictione,& in vigilia epiphaniæ domini, feria quinta pro regno temporali cõmutauit æternum.Defunctus autem rex beatiſſimus, in craſtino ſepultus eſt London.in eccleſia, quam ipſe nouo compoſitionis genere conſtruxerat,à qua multi poſt,eccleſias conſtruentes,exemplũ adepti,

De morte regis Eadvvardi tertij, & virtutibus eius.

adepti, opus illud expensis æmulantur sumptuosus. In hoc denique rege linea regũ Angliæ defecit, quæ à Cerdico primo VVestsaxonum rege ex Anglis, quingentis & septuaginta vno annis, nõ legitur interrupta, præter per paucos Danos, qui, peccatis exigentibus gentis Anglorũ, aliquandiu regnauerunt. Nunc ergò quoniã superius de huius beatissimi ac pacifici regis & confessoris Eadvvardi secularibus curis, & bellorum occupationibus sufficienter continetur expressum, condignum nihilominus tamen videtur, vt de eius sanctitate & virtutibus, vel pauca dicamus. Nam adhuc in mortali corpore constitutus, cum secretorum cœlestium indagator esset solertissimus, nonnulla ei rex regũ, per prophetiæ spiritũ memoria digna reuelauit arcana. Nempe cum quodã tempore, apud VVestmon. in die Paschæ, regali more curiã tenuisset, rex sedens ad mensam, vocẽ subito in risum exaltans nimis asperè, omniũ in se oculos conuiuantiũ prouocauit. Mirãtibus autẽ cunctis, quòd sine causa, vt putabant, risisset, cum rex post prandiũ in thalamũ diuertãs inter põtifices & magnates consediset, Dux Haraldus regi dixit. Rem insolitã, domine rex, vidimus hodie, vnde omnes mirati sumus, quia te nunq̃ conspeximus, tam apertè ridentẽ, nec subfuit causa, vt credimus, risus motiua. Cui rex. Mira vidi, & ideò nõ sine causa in risum resoluebar. Tunc assidentes proceres, tantum virum de vanitate risisse minimè suspicantes, cœperunt suppliciter eum rogare, vt occasionẽ tantæ lætitiæ illis exponere dignaretur. Et cum multis precib' ab illis coactus fuisset, ait. Plusquam anni ducẽti sunt euoluti, ex quo septem dormientes in spelunca Cœlij montis apud Ephesum, supra dextera latera quieuerunt. Sed nunc postq̃ ad mensam sedimus, supra sinistra latera conuersi, vsq; ad lxx. annos iacebunt. Hæc aũt audientes, qui affuerunt, interrogabant, quid hæc conuersio significabat. Et ille. Ista nimirum cõuesio dirũ mortalibus omen portendit. Nam bella, & oppressiones gentiũ, genus humanũ intolerabiliter torquebũt, & multorũ mutationes regnorũ erunt, & pagani à Christianis, Christi virtute, conterentur. His & multis alijs auditis, proceres præfati cum admiratione à rege recedentes, legatos ad huius rei veritatem indagandã mittere decreuerunt. Haraldus verò Dux misit militẽ, episcopus quidã, qui affuit, clericũ, abbas verò monachum, cum regijs muneribus, & literis regio sigillo munitis ad Michaelem Constantinopolitanũ imperatorẽ, postulantes, vt regis Anglorum Eadvvardi legatis septẽ iuberet dormientes ostendi. Impetor autem

tor autem legatos Angliæ, de partibus tam remotis venientes, benignè suscipiens, prædictos septem dormientes eis monstrari fecit, qui omnia de sanctis dormientibus indicia, quæ rex Eadvvardus in Anglia prædixerat, inuenientes, oblatis muneribus, & deo gratias agentes, ad propria remearunt.

De corporis mundicia regis Eadvvardi.

HOc autem de rege sanctissimo non est tacendum, quòd nec propriam læserit aliquando carnis munditiam, nec alicuius mulieris pudicitiam. Habuit tamen reginam, Godvvini Comitis, vt supradictum est, filiam, nomine Editham, in cuius pectore omnium liberalium artium repositum est magisterium. Sed modicum in rebus secularibus exercebat, vel ostendebat ingenium. Hanc quoque rex, vt cõiugem, tali arte tractauit, quòd nec thoro remouit, nec eam virili more cognouit. Quod vtrum patris illius, qui proditor erat conuictus, & familię eius odio, quod prudẽter pro tempore dissimulabat, an amore castitatis id fecerit, incertum est aliquibus, qui in dubijs siniſtra interpretantur. Veruntamen etiam beneuoli, & veritati, vt videtur, non dissoni, dicere præsumũt, quòd rex religiosus, de genere proditoris, hæredes, qui sibi succederent, corrupto semine regio, noluerit procreare.

De coronatione Haraldi regis Angliæ, & quadam eius victoria.

DEfuncto Eadvvardo, Anglorũ rege sanctissimo, in quo linea regum Angliæ defecit, fluctuabant proceres regni, quem sibi regẽ præficerent & rectorem. Quidam enim Gulihelmo Normannorũ Duci, quidam Comiti Haraldo, Godvvini filio, alij autem fauebant Eadgaro filio Eadvvardi. Eadmundus verò, Latus ferreum, rex naturalis de stirpe regum, genuit Eadvvardum. Eadvvardus Edgarũ, cui de iure debebatur regnum Anglorum. Sed Hataldus, vir callidus & astutus, intelligens, quia nocuit sempet differre paratis, in die Epiphaniæ, qua rex Eadvvardus sepultus est, extorta fide à maioribus, capiti proprio imposuit diadema. Post cuius promotionẽ, frater eius Tosto, à Flandria veniens cum nauibus quadraginta, in ostio Humbri fluminis applicuit, vbi piraticam exercens rapinã, ab Eadvvino & Morcaro fratribus de prouincia pulsus, in Scotiam vela direxit. Qui ibidẽ regi Noricorum Haraldo in obuiam veniẽs, fœdus per fidem cum eo pepigit. Venit ad hoc in Angliam trecentis coggonibus aduectus, vt eam subijcere conaretur. Tandẽ in Northanhumbria, rerum depopulationi insistens, Morcarum Comitem cum hominib⁹ regionis bello victum, infrà Eboracũ intrusit. Quo diuulgato, rex Anglorũ Haraldus, cunctis viribus collectis, illuc cum

festinatione concendit, Cumque ad villam, quæ Stanford dicitur, peruenisset, inuenit ibi aduersarios prædictos. Vbi, licet difficile credatur, vnus solus Noricus in ingressu pontis stans, multis interēptis ex Anglis, omnes à transitu repercussit. Qui inuitatus ad deditionē, irridebat Anglos, dicens, eos imbelles & imbecillis animi esse viros, qui vni nequiuerunt resistere bellatori. Nemine igitur propius audente accedere, eò quòd cunctis videretur inconsultum cominus congredi cum illo, vnus tandem de familia regis in illum spiculum dirigens perforauit, & mortuus in flumen corruens, victoriam Anglis concessit. Et continuò exercitus Anglorū libero transitu transuectus, à tergo cędit Noricos fugientes. Denique Noricorum rege Haraldo, & Tostone, fratre regis Anglorū, cum multis alijs interfectis: rex Anglorū omnem prædam, & manubias in proprios vsus, nemini quicquam communicando conuertit. Vnde commilitones eius plurimum indignantes, & auaritiam principis detestantes, ab eius clientela vnanimiter recesserunt.

Dux Normannorum Gulihelmꝰ, Haraldum de pacto arguit.

REx igitur Anglorum Haraldus, de tam triumphali euentu in superbiā elatus, iam factus de rege tyrannus, nihil de pacto inter se & Ducem Gulihelmum Normannicum olim sacramētis firmato, cogitabat. Auxit autem securitatem eius, mors filiæ Ducis Gulihelmi, quam infrà nubiles annos desponderat, addito eò, quòd idem Gulihelmus Ducum conterminorum bellis fuerat implicatus, vnde minas eius nunquam ad factum eruptuas sperabat. Sacramentum verò, quod in necessitate fecerat, asseruit non esse tenēdum, cum regnum non posset, Eadvvardo adhuc rege viuente, nec dare, nec ipso, illud cuiquam concedere, inconsulto. Sed aliud Haraldus, & aliud Gulihelmus cogitauit. Nam protinus, cum Haraldū cognouit diademate redimitum, per nuncios illum leniter de rupto fœdere, increpauit, affirmans comminādo ante annum sese debitum exacturum. Haraldus ê contra, per eosdem legatos, cum prædictas Gulihelmo Ducis remandasset excusationes, legati inaniter reuertentes ad propria, Ducem Normannicum conueniunt, in hæc verba. Mādat vobis rex Anglororum Haraldus, quòd veraciter necessitate cō pulsus, quando filiam vestram despōsauerat in Normannia, regnū tibi iurauerat Anglicanum, sed, contra hæc asseruit, coactū iusiurādum non esse obseruandum. Nam si votum vel iusiurādum, quod in domo patris, parentibus inconsultis, puella de corpore suo scienter fecit, reuocatur in irritum: multo magis iuramentum, quod ipse

sub virga

ſub virga regis poſitus,ipſo neſciente,coactus fecerat,debet,vt aſſerit,irritari. Affirmat præterea,nimis præſumptuoſum fuiſſe, quòd abſque generali conſenſu regni hęreditatem vobis iurauerat alienãdam.Addidit etiam iniuſtũ eſſe petere, vt à regno diſcedat, quod tanto principum fauore ſuſceperat gubernandum.

De aduentu Gulihelmi Ducis Normannorum in Angliã.

HIs Gulihelmus auditis aſſertionibus, vehementer cœpit indignari,& ne iuſtam bellandi cauſam temeritas deformaret,ad papam Alexandrum nuncios deſtinauit, vt ſuſceptum negotium authoritate apoſtolica firmaretur.Vnde papa,conſideratis vtrinq; litigantium cauſis, vexillum Gulihelmo, in omen regni, tranſmiſit. Quo ille accepto,apud Liſſebonam conuentũ procerũ congregans, ſuper dicto negotio ſingulorum ſentẽtias requiſiuit. Cumque omnes progreſſum eius magnispromiſſionibus animaſſent, ita ab inuicem diſceſſerunt, vt menſe Auguſto ad portum ſancti Valerici, cum equis,& armis conuenirent,mare illico tranſmeaturi.Congregatis igitur ad terminum præfixum vniuerſis,fœlix aura,quæ illos in Angliam tranſferret, defecit. Dux itaq; corpus ſancti Valerici,pro vento deprecando foras portari iuſſit,& ſub dio reponi,& ſine mora ventus optatus ſinuauit vela. Tunc omnes naues ingreſſi poſt prãdium,curſu rapido Haſtingas applicuerunt. Dux verò Gulihelmus in egreſſu nauis,pede lapſus, illud in omen malum & ſiniſtrum euentum,pallens eſt interpretatus. Sed quidam de militibus collateralibus,qui Ducem à caſu erexit,adhuc limũ in manu tenentẽ,caſum in meliorem interpretationem cõmutauit dicens:Dux fœliciſſime Angliam iam tenẽs ſubaratus.Ecce terra in manu tua eſt. Accingere erectus in ſpem bonam,rex future. Mox autem vt applicuit Dux,omnem exercitũ à præda cohibuit, dicens: Rebus, quæ ſuæ erant in breui futuræ,eſſe parcendum, adeoq; ſeſe per dies quindecim continuos quietè agebat,vt nihil minus,quam bellum cogitare videretur,ſed caſtellum ibidem protinus conſtruxit.

Qualiter rex Haraldꝰ audito Ducis Gulihelmi aduentu, cõtra eum ad prelium venerit.

HAraldus interea, de pugna Noricorum reuerſus, cum aduentum Gulihelmi cognouiſſet, rariſſimo ſtipatus milite Haſtingas pertendit. Nam præter ſtipendiarios milites, & conductitios ex comprouincialibus, admodum habebat paucos, vt leui negotio belli, poſſet à ſuperuenientibus ſuperari. Præmiſit tamen nuncios Haraldus, qui vires hoſtium, & numerum eſtimarẽt. Quos inter caſtra Dux Gulihelmus cõpræhenſos,circũduci,vt acies bene prouiderent imperauit,& largis dapibus refectos, incolumes

domino ſuo iubebat remitti. Redeuntibus autem iſtis, percuntatur Haraldus quid rerum reportent. At illi magnificam Ducis †cõſtantiam diſtinctè proſecuti, ſeriò affirmabãt, omnes de exercitu illo preſbyteros videri, eò quòd faciam totã, cum vtroq; labio raſam haberent, vndè Angli, niſi preſbiteri conſuetudinem non habebant. Rex fatuitatẽ referentiũ ſubridens nunciorũ, dixit, nõ eſſe preſbyteros effeminatos, ſed milites animis validos, & armis inuictos. Ad hoc frater regis, Gurtha nomine, vir vltra ætatem ingentis ſciẽtiæ & virtutis, rapuit ſermonem ex ore eius, dicens. Cum tantã prædices fortitudinẽ Normannorũ, inconſultum æſtimo cum ipſis cõfligere, quib⁹ inferior merito & robore habearis. Nec enim contradicere vales, quin Duci Gulihelmo ſacramentũ feceris, volũtariè vel inuitus. Vnde conſultius ages, ſi in inſtanti neceſſitate te ſubtrahas, ne ſi periurus decertans, vel fugam vel mortẽ incurras. Sed nos omnino à iuramento expediti, iuſtũ ſuſcipiemus bellũ, pro patria pugnaturi. Si nobis pugnantibus ſolis, cauſa tua in melius proſperabitur, dũ nos fugiẽtes reſtituere, vel mortuos valeas vindicare. Noluit aũt Haraldi temeritas, auré placidã prebere monenti, ingloriũ exiſtimans, & vitæ præteritæ opprobrium, cuiquam hoſti ſe dare fugitiuum.

†Confidentiam.

Monachus ad regẽ Haraldum miſſus, tria proponebat eidem.

C Vm hæc dicti fratres ad inuicẽ ſermocinarentur, ſuperuenit monachus quidã, à Gulihelmo Duce tranſmiſſus, ex parte eius Haraldo tria propoſiturus. Dixit igitur ei, vt vel à regno iuxta ſuum ſacramentũ diſcederet, vel ſub eo regnaturus regnũ teneret, vel denique, ſpectante amborũ exercitu, ſolus ſoli rem gladio ſingulari duello, dirimendo terminaret. Hæc audiens Haraldus, legatũ Gulihelmi, nec bono vultu reſpicere, nec placido ſermone voluit admittere ſed illũ indignãter abigens, hoc ſolũ precabatur, vt inter ſe & Gulihelmũ domin⁹ iudicaret. Ad hæc monach⁹ audacter reſpondẽs, poſtulauit, quod ſi ius Gulihelmi negare velit, iudicio ſedis apoſtolicę, vel prælio, ſi maluerit, hoc Gulihelm⁹ ſe aſſerit probaturũ. Haraldus quoq; contra omnes aſſertiones, ſolo quod ſupradictũ eſt, reſponſo contentus, Normannorũ animos exacuit ad pugnandum.

De bello apud Haſtingum cõmiſſo, & victoria Gulihelmi Ducis Normannorum.

D Einde partes aduerſæ acies diſponunt. Sed Angli, qui noctẽ totã inſomnẽ fatigati tranſegerãt, mane adhuc in ſeipſis penè deficiẽtes, contra hoſtes incunctãter procedunt, pedites omnes cum bipẽnibus, cõſerta ante ſe ſcutorũ protectione, cuneum impenetrabilem ordinauerunt, quod profecto illis, ea die ſaluti fuiſſet cõſultum, & euentum, niſi Normanni, more ſuo, fuga ſimulata, cõſertas acies diſſoluiſſent.

ſoluiſſent.Rex Haraldus pedes iuxta vexillum ſtabat cum fratribus ſuis,vt in cõmune coæquato periculo nemo de fuga cogitaret.E cõtra gens Normannorum,nocte tota,vel quieti,vel peccatorum confeſſioni,vel apparatibus armorum, & ſummo mane dominici corporis viatico ſumendo intendentes, animas ad cœleſtia, corpora in hoſtes exacuendo erexerũt,audacter hoſtes expectantes. Peditibus igitur cum arcubus, & ſagittis, clauis, & ſecuribus, Gulihelmꝰ primam aciem cõmuniuit.Equites verò, ſecundũ militarẽ diſciplinam, in diuerſis cornubus diuidendo,retrorſum cõſtituit eleganter. Igitur geſtu erectus, vultu ſerenus, ſermone iucundus Dux, ſuos animando parti ſuæ vtpote iuſtiori,deum affuturũ,dominũ ſcilicet exercituum,indubitãter pollicetur.Exclamatur,ad arma. Moxq; Dux arma depoſcit imperteritus,& ecce armiger, præ tumultu animum habens cõmotum,inuerſam illi tradit & induit loricã. Dux in riſum reſolutꝰ,iocoſè exclamat, verſa ſunt aliqua penes nos, fortitudo Ducatus mei in regnũ cõmutatur. Tunc Rollãdi cantu inchoato,vexillis erectis & euolutis,tubis cum licinis perſtrepentibus, inuocatoq; de cœleſtibus auxilio,præliũ cõmiſerunt vtrobiq;.Bellatum eſt acriter hinc indeq; compari diu certamine, neutris cedentibus,pendẽte victoria tẽpore diuturniori. Quo cõperto,vidẽs Gulihelmus robuſtiſſimam in aduerſa parte inuictorũ conſtantiã,& quamuis paucorum denſitatẽ acierũ ordinatã, conuertit ad prudentiæ argumenta, cùm non prꝙualuerunt impetus fortitudinis.Innuit igitur ſuis cautè, prout prælocutum fuerat, Dux belliger Gulihelmus, vt ficta fuga, Parthorum more,ſe campo ſubtraherent. Quo commento;exercitus Anglorum ilico,quaſi aræna ſine calce, diſſolutus, velut à tergo hoſtes cæſurus fugientes,ſibi exitiũ incautè maturauit. Normanni enim,cõuerſis agminibus, acies ſuas ordinatè reſarciunt,& Anglos proteruius irruentes,quantocius in fugã propellunt.Angli demum, cumulo quodã occupato, Normãnos calore ſuccenſos acriter ad ſuperiora anhelantes,in vallem deijciunt,& leui niſu à cliuo molares magnos ſuper eos rotantes,& miſſilia contorquentes, multos ex eis perimunt,varijs modis proſternentes.Item Angli foſſatum quoddã prærumptũ,nota ſibi tranſitu,occupantes, tot ibi Normannos cõtriuerunt,vt cadauera mortuorum animis viuentiũ admirationẽ generarũt.Fluctuauit diu hæc alternata viciſſitudo, modò iſtis modo illis vincentibus, quandiu Haraldi ſpiritus inuincibilis corpori ſtrenuo iungebatur.Nec contentus,vt ſolo ſermone alios hortaretur et

animaret, quin militis officium, ſedulis & crebris aſſultib⁹, exequeretur in corpore proprio, & cominus venientes, ſine ictus nugatoria iteratione, læthaliter trucidauit, vt nullus ad eum impunè accederet, quin ſtatim irremediabiliter equitē, vel ſaltē equum, vel vtroſq; animo debacchāti in duo ſeperaret. Contra Gulihelmus imperterritus animo inſuperabili, ſuo exēplo euidenti cohortādo, in primos ſe in gerēdo, in ancipiti ſemper certamine inter robuſtiores bellator ſuā impiger exercebat audaciā, & multorū Anglorū cruore planitiē cū cliuo cruentauit, & conſertas acies, quaſi prora nauis fluctus procelloſos, penetrando, viam ſuis ferro aperuit, nec tamen ſine labore periculoſo. Hinc contigit, vt, dum inter conſertiſſimas turbas hoſtium, vbique frenduit, hic & ibi fulgurauit, nunc hos nunc illos præcipites dedit, tres equos electiſſimos, eodē die ſub ſe confoſſos amiſit & eneruatos. Et quamuis familiari ſuſurro à cuſtodibus ſui corporis increparetur, perſtitit tamē magnanimi Ducis vigor indefeſſus, increpans deſolantiū imbecillitatē, & perterritorum puſillanimitatē, effœminatos, & imbelles, eminentē victoriā ſine moræ diſpendio, incunctanter promittendo, ſeq; ſuamq; poſteritatē impreciabilibus ſpoliſs, redditibus, & theſauris, cum gloria ditari pollicetur. Et ecce clamore reſumpto, animis reparatis, in acies conglomerantur, choruſcat armorum collidentium tinnitus, hinnitus equorū, fragor haſtarum, vmbonū repercuſſio, gemitus vulneratorum, clamores morientium, aëra vſq; ad nubes repleuerunt. Puluis verò, & aſcendens fumus anhelantium, ſudor & ſanguis oculorum acies obtundebat, quibuſq; aër caligare videbatur, donec Haraldus ictu vnius ſagittarum, quarū multitudo ad inſtar hybernæ grandinis volando perſtrepuit, cerebro perforato occubuit, & effuſa medulla capitali, expirauit. Vnus autem irruentiū Normānorū, in odiū execrabile, femur regis abſcidit, adhuc palpitantis, vnde à Gulihelmo turpitudinis redargutus, quòd rem feciſſet deteſtandā, viliſſimè pulſus, & quaſi ab hominabilis aufugatus eſt. Poſt ruinā aūt illam, verſo pondere præliſ in Anglos, imminens audacia Normannos erexit, Anglos iam acephalos ſtupor depreſſit. Et vidētes quòd iam pro capite res agebatur, & eos ſors belli iam contriuerat, de ſe cruentam hoſtibus reliquerunt victoriā. Vulgus verò infugam conuerſum, diuerſa quæſiuit receptacula, & latibulorū refugia. Sed generoſi, malentes mori, quàm probroſè fugere, videntes exhęredationem ſuam imminere, & iugum intollerabile, donec nox certamen dirimeret, multis animas

mas præ fatigatione exhalãtibus,in certamine immota pectora prębentes,perſtiterunt. Fuga autem Anglorum ignobiliũ vſq; ad noctem perdurauit,quouſq; plenum ab hoſtibus triumphum (vt prædictum eſt)Normannis ſuperueniens nox reſtaurauit. In hac procul dubio pugna Gulihelmum Ducem manº diuina, pluſq̃ humana,ſicut idem poſtmodũ,vt ſapiens,ſæpe confeſſus eſt,protexit. Dũ verò inter imbres iaculorum,tot ſagittis ille percuſſus, hoſtes ſui de corpore eius vel minimam ſtillam ſanguinis elicere non potuerũt. Dux igitur Gulihelmus, omnibus benè,ſicut domino exercituum placuit,completis,hoſtes detruncatos ſepeliri permiſit. Si quis illud opus charitatis,exequi procurare dignarent.Suos aũt,quos ſors belli peremerat, longè honeſtius, cũ ſolẽnitate exequiarũ ſolenni tradi fecit ſepulturæ. Corpus aũt regis Haraldi matri petenti ſine precio miſit,licet illa multũ per nuncios obtuliſſet. Quod acceptum,apud **Waltham** ſepeliuit in eccleſia, quam ipſe ex proprio conſtruxerat, in honorem ſanctę crucis & canonicis ſecularibus deputauit. Vnde receſſurus, & inde ad bellum profecturus, cum oraſſet ante crucẽ, vt refertur,crux ei quaſi vltimũ vale dicens,inclinauit,& in hoc geſtu vſq, hodie perſeuerat. Hanc aũt regni ſubuerſionem, & ſanguinis reundantẽ effuſionẽ,cometa ingens, & ſanguinea atq; crinita, in exordio illius anni apparẽs,minaci fulgore præſignauit.vndè quidã.

Anno milleno ſexageno quoque ſeno,
Anglorum metæ flammas ſenſere Cometæ.

Eſt autem illa,ſiue ſtilla,ſiue prognoſtica, & prodigialis in aëre flãma,ſemper exitij futuri prænũcia.Vnde Claudianº, vbi loquitur de tribus deabus,raptũ proſerpinę procurãtibus,dicit in medio verſus.

Diuino ſemita greſſu
Claruit,anguruit qualis laturus iniquum,
Præpes ſanguineo dilabitur igne Cometes,
Prodigiale rubens,non illum nauita tutò,
Non impunè vident populi,ſed crine minaci
Nunciat,aut ratibus ventos,aut vrbibus hoſtes.

Facta eſt autem hæc congreſſio,tam lethalis,tam amara,tot generoſorum ſanguine cruẽtata,pridie idus Octobr. die ſcilicet ſancti Calixti papæ, citra Haſtingas paruo diſtante itinere. Quarta igitur, quintáue nocte poſt bellum, dum iaceret Dux dormiens in lecto, poſt multimodam fatigatus ſollicitudinem, alto ſomno ſoporatus, audiuit vocem dicentẽ ſibi. Viciſti Gulihelme,inſuper & poſſediſti.

Regna.

Regnabis ergo tu, progenieſq; tua liberè, centum quinquaginta annis. Quod Dux memoriter annotauit, & diuinæ omnia, quæ circa eum erant, diſpoſitioni cõmendauit. Fundata eſt igitur ibidẽ dom⁹ religioſorum, vbi cædes ac ſtrages crebrior fuit occiſorum, pro eorundem animabus, deum imperpetuum deprecatura, q̃ Dux & alij deuoti deo nobiles, poſſeſſionibus ampliarunt, & religionis cuſtodia munierunt. Quæ propter bellum ibidem conſummatum, nomine Belli vſq; hodie, intitulatur. Domin⁹ autem papa, ſimulq; fratres cardinales vniuerſi, cum tota curia Romana, regem Haraldum ſemper exoſum habentes, pro eò quòd ſibimet diadema regni, fine eorum conuenientia, & eccleſiaſtica ſolennitate, conſenſuq; prælatorum, præſumpſerat, iniuriam diſſimularunt. Et videntes, quo fine auſa præſumptio terminaretur, cum fortuna aduerſa ſunt aduerſati, potentioriq; manu atque victrici, more cupidorũ, vel potius arundinis exagitatæ ventorum turbine, quantocius inclinarunt. Rex aũt Haraldus, in multis patriſans, temerarius fuit, & indiſcretus, in prę-ſumptione ancipiti nimis ſuæ inuictæ confidens fortitudini, laudis cupidus & theſauri, promiſſorum immemor arridẽte proſperitate. Vnde ipſis Anglis, quibus præerat, etiam conſanguineis ſe præbuerat odioſum, victoriamq; cum illi dominus exercituum & deus vltionum conceſſerat, nõ deo ſed ſibi, ſuęq; aſcripſit ſtrenuitati. Quod recenti experientia fuerat cõprobatũ, cum à Noricis deuictis ſuperbus, ſpoliſque omnium retentis, quæ aliis promiſſa debebantur, ad Normanuorum prælia præcipitanter & inconſultè feſtinauit. Vnde Ducis Gulihelmi, magnanimi in negotijs bellicis peragẽdis, & circumſpecti, fidelis in pollicitis, in pace ſocialis & iucundi, in cõuiuijs dapſilis & ſereni, omnibus ferè, tam Anglis quàm cõterminis, maximè à mẽ Noricis acceptabatur. Recipiẽtes eum beniuolè dicebat: Benedictus qui venit in nomine domini, rex pacific⁹ bellator victorioſus, pater & protector deſolatorum. Cum igitur ordinatiſſima diſpoſitione dei, qui regna diſponit & diſſipat, conſilia principum cõcedens, impertitur cui vult & quam diu, nec eſt qui dicere queat, cur hoc facis, trãſferatur regnum Anglorum, ad dominiũ Normãnorũ. Libri noſtri continuationẽ, in ſecundam partem reſecamus.

FINITVR LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNdus, de coronatione regis Gulihelmi Primi, conquæstoris.

ANNO gratiæ. Mlvij. Dux Normannorum Gulihelmus, vrbem Londoniarum adiēs, in magna exultatione à clero & populo ſuſcept', & ab omnibus rex acclamatus, dominicę natiuitatis die ab Aeldredo, Eboracenſi archiepiſcopo, regni Anglię accepit diadema. Renuit enim hoc manus cō ſecrationis à Stigando, Cantuarienſi archiepiſcopo, ſuſcepere, eò quòd non legitimè occupauerat illius excellentiam dignitatis, licet de iure antiquo ad illam eccleſiam illa ſolennitas ſpectare comprobetur. Deinde homagijs à magnatibus, cum iuramento fidelitatis, obſidibuſque receptis, in regno cōfirmatus, omnibus, qui ad regnum aſpirauerant, factus eſt terrori. Ciuitatibus quoque diſpoſitis, & caſtellis, proprijſq; miniſtris impoſitis, ad Normanniam cum obſidibus Angliæ, & theſauris impretiabilibus nauigauit. Quibus incarceratis, & ſub ſalua cuſtodia deputatis, ad Angliam denuò remeauit, vbi cum commilitonibus ſuis Normannis, qui in bello Haſtingenſi patriam ſecum ſubiugauerant, terras Anglorum & poſſeſſiones, ipſis expulſis ſucceſſiuè, manu diſtribuit affluenti, & modicum illud, quod eis remanſerat, factus iam de rege tyrannus, ſub iugo detruſit perpetuæ ſeruitutis. Et cum ſe viderat in ſublimi eleuatum, & in faſtu regni confirmatum, in alium virum eſt ſubitò tranſmutatus, nobiles terræ, quos auitus ſanguis ab antiquo ſublimauerat, proh dolor, conculcando. Vnde nobiliores de regno indignati, quidam ad regem Scotorum Malcolmum confugerunt, aliſque malentes vitam infœlicem terminare, quàm ſeruitutem inſolitam ſubire, loca deſerta & nemoroſa petentes, ibique vitam feralem ducentes, Normannis ceſſiſſe pœnitentes, & dolore vehementi corde intrinſecus tacti, ſed ſerò, quæ poterant, occultas inſidias & damna parauerunt. Videntes ergo partem ſuam infirmiorem, & ſeruire renuentes, receſſerunt ab Anglia Comites generoſi, Eadvvinus & Morcarus fratres, & nobiliores quique, cum epiſcopis & clericis, & aliſs multis, quos longum eſſet exprimere nominatim.

Qui omnes ad regem Scotorum Malcolmum fugiẽtes,ab ipso honorificè sunt recepti. Tunc etiam Eadgarus Aetheling, de regno Anglorum hæres legitimus,cernens res patriæ vndique distrahi & perturbari,ascensa naui,cum Agatha matre sua, & sororibus Margareta,& Christina in Hungariam,vbi natus fuerat,reuerti conabatur.Sed, tempestate suborta, compulsus est in Scotiam applicare. Hac quoque occasione actum est, vt Margareta regi Malcolmo nupta traderetur. Cuius vitam laudabilem, & mortem pretiosam, specialiter liber inde æditus insinuat euidenter. Soror autem eius Christina sanctimonialis, benedicetur cœlesti sponso perpetuò copulata.Nati sunt deniq; reginę Margaretæ sex filij,& duę filiæ,quorum tres, Eadgarus scilicet, Alexander & Dauid, iuxta generis sui nobilitatem, reges fuerunt: ex quibus regum Angliæ nobilitas, à propriis per Normãnos expulsa finibus, ad reges deuoluta est Scotorum.

Quare Gulihelmus rex primus,non fuit coronatus à Cantuariæ archiepiscopo.

COnsecratus est rex Gulihelmus, & coronatus die natiuitatis dominicæ, feria secunda,vt dictum est, ab Aeldredo, Eboracensi archiepiscopo, quia Stigandus Cantuarię archiepiscopus, tanquam schismaticus,ab Alexandro papa suspensus erat.Eo tempore excitat præpotẽs minister Eadricus, cognomento Siluaticus, filius Aelfrici, fratris Eadrici Streonæ. Cuius terrã quia se dedere regi dedignabatur,Herefordenses castellni, & Ricardus filius Scrobbi, frequenter vastauerunt, sed quotiescunque super eum irruerant, multos ẽ suis militibus & scutarijs perdiderũt. Idcirco accitis sibi in auxilium regibus VVallanorum Bleothino videlicet & Rivvathlo, idem vir Eadricus circa assumptionem beatæ Marę Herefordensem prouinciam vsque ad pontem amnis Vagæ deuastauit,& ingentẽ prędam inde abduxit.

Abbatia de bello constructur.

REx Gulihelmus,exultans de victoria,dedit laudem deo. Eodem anno,idem rex construxit abbatiam, quam appellauit pro bello ibi commisso,Bellum,in qua,in pertuum,deo gloria,& laus,& gratiarum actio pro victoria obtenta soluerẽtur,necnon & pro ibidem mortuis exequiæ à sanctis monachis ibi cõstitutis, cũ salutarib⁹ hostijs,deo redderentur,ipsamq; ecclesiam possessionibus,& libertatibus dotatam & ditatam commisit patronatui, & tutelæ regum, qui

post

poſt eum forent in Anglia regnaturi.

Duciſſa conſecratur in reginam.

ANno gratiæ.Mlxviij.Matildis vxor regis Gulihelmi conſecratur in reginam die Pentecoſtes ab Aeldredo,Ebor.archiepiſcopo.x. Kalend Aprilis.Hoc etiam anno,natus eſt regi Gulihelmo filius in Anglia,& vocatus eſt Henricus. Nam primogenitus eius Gulihelmus Rufus & Robertus, in Normannia nati ſunt, antequam pater eorum Angliam ſibi ſubiugauerat.

Duo filij Suani venerunt in Angliam,vt eam expugnarent.

ANno gratiæ. Mlxix. inter duo feſta beatæ Mariæ in autumno, venerunt duo filij Suani de Dania cum trecentis nauibus in Angliam, vt ipſam hoſtiliter expugnarent,& Gulihelmum regem caperent,vel ab Anglia effugarent. Quorum aduentus, cum diuulgatus eſſet,exierunt illis obuiam Comites, & Barones, & nobiles terræ,oppreſſi à Normannorum importabili ſuperbia, & fœdus ferientes cum ipſo,additi ſunt exercitui Danorum, vt regem Gulihelmum confunderent. Sed rex Gulihelmus prudentiſſimus,videns periculum ſibi imminere, humiliauit ſe illis, compeſcens elationem ſuorum Normannorum, & ſic reuocatis multis Anglorum nobilibus, fœdere cautius cum omnibus confirmato, Eboracum, vbi fuit Danorum receptaculum, potenter cum ibi inuentis expugnauit,& multa milia hominum ibidem interfecit.

Quomodo rex Gulihelmus,iam ſecurus,factus eſt de rege tyrannus.

ANno gratiæ.Mlxx. pridie nonas Aprilis, rex Gulihelmus, iam factus ſecurior, in multis promiſſa violauit. Momaſteria verò totius Angliæ perſcrutari fecit, & pecuniam, ſimul cum chartis, in quarum libertatibus nobiles Angliæ confidebant, & quas rex in arcto poſitus obſeruaturum ſe iurauerat, ab eccleſijs, vbi in ſecuro depoſitæ iacuerant, auferri præcepit violenter, & in ærarium ſuum deferri. Concilium quoque magnum in octauis Paſchæ, apud VVintoniam celebrauit eccleſia tota Anglicana, rege procurante, vbi multa regnum contingentia mutata ſunt. Ibi etiam Stigandus, archiepiſcopus, degradatus eſt ignominioſè, & Ailmarus frater eius epiſcopus Eaſtangliæ, plures quoque epiſcopi & abbates ibidem depoſiti ſunt. Solus verò inter omnes

Angliæ prælatos, Aegelvvinus, Dunelmenſis epiſcopus, videns fratrum iniuſtas oppreſſiones, condolens & zelum dei habens, exulauit ſpontaneus ab Anglia, volens oppreſſores vinculo excommunicationis innodare. Stigando vero ſucceſſit Lanfrancus monachus, vir eleganter literatus, & moribus multímodis ornatus, qui inter cætera magnifica opera, librum compoſuit de ſacramento altaris, fidem roborando catholicam. Ailmaro ſucceſſit Arfaſtus, regís capellanus: hic tranſtulit ſedem ad Theofordiam.

Angli à Normannis expulſi, iniurioſè & malitioſè tractantur.

ANno gratiæ. Mlxxi. Lanfrancus, Cadomenſis abbas, in archiepiſcopum Cantuarienſem conſecratus eſt, octauo Kalend. Maij. Ipſe quoque archiepiſcopus Lanfrancus, monachorum ordinem ſecundum regulam beati Benedicti, in multis cœnobijs Angliæ cõſtituit. Primò verò, in eccleſia Cantuarienſi, poſtea ín eccleſia ſancti Albani, Anglorum protomartyris, vbi etiam decedente Frederico abbate, ſubſtituit nepotem ſuum Paulum, qui fretus adminiculo auunculi ſui eccleſiam reſtaurauit, & ordinem penè lapſum reformauit. Hoc quoque tempore, cum Angli nimis iniurioſè tractarentur à Normannis, ín Elienſia arundineta, & ad inſulam Thorneie fugientes, ibidem caſtra refugij facientes, Herevvardum in armís ſtrenuiſſimum, ducem ſibi præfecerunt. Sed rex Gulihelmus, aliquos promiſſis alliciens, alios terroribus exaſperans, alios donís corrumpens, demum omnes copioſo exercitu circumuallans, ad ſuã coëgit ditionem remeare.

Rex Gulihelmus cœpit homagium à rege Scotorum.

ANno gratiæ. Mlxxij. generale concilium regni Angliæ, de primatu Dorobernenſis eccleſiæ ſuper Eboracenſem, celebratum eſt, ſexto idus Aprilis. Et tandem decretum eſt, quòd prę̃poni habet Cantuar, & ei ſubijci per omnia Eboracenſis. Rex etiam Gulihelmus Scotiam adijt, & hoſtiliter inuaſit, credens aliquos ibidem de hoſtibus ſuis indomitis & profugis penes regẽ, vel ſuos delituiſſe. Sed cum nullum ibidẽ reperiſſet, accepto regis Scotorũ homagio, ad propria remeauit. Eodem anno gratiæ. Mlxxij. rex Gulihelmus cum grandi exercitu Scotiam ingreſſus eſt, & obuiauit ei pacifice Malcolmus rex Scotorum apud Barvvicũ, & homo ſuus deuenit.

Hijs

Hijs temporibus regebat Comitatum Carleoli, Comes Ranulphus de Micenis, qui efficax auxilium prebuit regi Gulihelmo in conquestu suo Angliæ. Hic vrbem Carlioli cepit ædificare, & ciues eiusdem plurimis preuilegijs munire. Sed rediens rex Gulihelmus à Scotia per Cumbriam, videns tam regale municipium, abstulit illud à Ranulpho Comite, & dedit illi pro eo Comitatum Cestriæ, multis honoribus priuilegiatū. Carliolū vero præcepit rex Gulihelmꝰ turribus propugnaculisque muniri firmissimis. Rex verò Gulihelmus Conquestor in redeundo de Scotia apud Dunelmum nouum ibidem construxit castellum contra irruptiones Scotorum.

Rex Gulihelmus Normanniam, sibi rebellem, subiugauit.

ANno gratiæ, Mlxxiij. pridie Kalend. Aprilis obijt Alexander papa, cui successit Hildebrandus, qui Gregorius vocatus est. Eodem anno, illuaserunt monachi sancti Audoeni Iohannem archiepiscopum Rothomagensem, missam celebrantem in festiuitate eiusdem sancti, cum armata manu virorum. Vnde iudicatum est in concilio in eadem ciuitate congregato, præsidente rege Anglorum Gulihelmo, monachos huius crimiuis reos per abbatias carceribus intrudi. Rex etiam Gulihelmus, eodem anno, Anglorum fretus auxilio, Normanniam, iam sibi rebellem, dominio suo potenter mancipauit. Deinde omnibus pacificatis, & bene dispositis, Anglis quoque in plenitudinem dilectionis receptis, in Angliam est reuersus.

Sacerdotes Symoniaci, nec non & vxorati à papa Gregorio excommunicantur. Vlstanus in episcopatum suum restituitur.

ANno gratiæ Mlxxiiij. Gregorius, qui & Hildebrandus dicebatur, celebrata Synodo, Symoniacos anathematizauit, Sacerdotes vxoratos à diuino officio amouit, nouo exemplo, & vt multis visum est, inconsiderato præiudicio, contra sanctorum patrum sententiam. Beatus Vlstanus, per Lanfrancum archiepiscopum, iniustè depositus, miraculosè restituitur. Cùm baculum pastoralem sepulchro beati Eadvvardi infixissent, nullus præter eum à lapide euellere poterat. Papa verò, vt validius vxoratos sacerdotes puniret, & punitos reuocaret ab amplexibus illicitis, laicis interdixit ne missas eorū audirent, decimas etiam presbiteris debitas igne iussit concremari. Eodem anno, venerunt ex Dania, in manu forti & hostili, Cnuto filius Suani, & Hacon Comes cum nauibus magnis ducentis, sed citò frustratus est conatus eorum per circumspectam prudentiam inuictissimi regis Gulihelmi.

Obijt Aeditha regina Anglorum. Rex maledixit Roberto filio suo cognomento Cortehose.

ANno gratiæ.Mlxxv.obijt Aeditha regina, nonas Aprilis. Eodem anno.rex Gulihelmus, Radulpho Comiti filiam Gulihelmi, filij Osberti, nuptui tradidit, & Cõsulatum de Northfolk & Sutfolk. Iste Radulphus erat de genere Britonum, ex patre matris, & pater suus Anglicus fuit. Natus fuit in Northfolk, ibiq; habuit nuptias suas, quæ multis hominibus damno fuerunt. In quibus fuerunt Rogerij Consul, & VValtheof' Comes & episcopi, & abbates, & conspiraverunt expellere regem Gulihelmum de regno suo. Quod cito regi innotuit, qui fuit in Normannia, & postea venit rex in Angliam, & cœpit VValtheofum & Rogerium cognatum suum, & misit eos in carcerem. Sed & de cæteris, qui fuerunt ad nuptias, † fecit postea iudicium. Eodem quoque anno, idem rex Gulihelmus, die Paschæ, in ecclesia de Feschamp filiam suam Ceciliam, deo consecrandam obtulit cum deuota solennitate. Rex etiam Gulihelmus maledixit Roberto filio suo, quia multoties eundem ad iram prouocauerat, & à conspectu suo, præsentem in suæ mentis amaritudine abegit. Ipse autem Robertus, quantum inualuit paterna maledictio, in fine vitæ suæ manifestè expertus est, cum excœcatus, & incurrens fraternam cum odio persecutionem, in carcere lamentabiliter diem clausit extremum.

† iu breui fecit vltionẽ.

Generalis terræmotus in Anglia.

ANno gratiæ.Mlxxvi.sexto Kal.Aprilis terra tremuit, & factus est generalis terræmotus in Anglia, & gelu magnum, glacieſq; validissima, à Kal.Nouembr.vsq; ad medium Aprilis. VValtheof' Dux decollatus est. Et hic est annus tertius decimus primi decemnouenalis cycli, repetito anno magno Dionysij, duobus annis à passione domini reuolutis.

Ordo monasticus in Anglia reuiguit per exemplum, & doctrinam Lanfranci archiepiscopi.

ANno gratiæ.Mlxxvij. dominica palmarum, sextodecimo Kalen. Maij, circa horam sextam, sereno cælo, apparuit stella. † Lauzo prior sancti Pancratij, venit in Angliam, & Paulus monachus Cadomensis, nepos Lanfranci archiepiscopi, creatus est abbas sancti Albani. Per ipsum etiam totus ordo monasticus in Anglia refloruit, coadiuuante Lanfranco. Ipse etiam Paulus abbas possessionibus multis & libertatibus ecclesiam suam ampliauit.

† Laudo.

Impera-

Imperator propter inobedientiam excommunicatur.

ANno gratiæ.Mlxxviij.ſchiſma magnum inter dominum papam Gregorium,& Henricum imperatorem ortum eſt. Tãdem imperator excommunicatur. In fine tamen Suæuiam deuaſtat, Rex Gulihelmus curiam ſuam apud Glouerniam tenens, tribus capellanis ſuis,ſcilicet Mauritio Londonienſem,Gulihelmo Norvvicenſem,Roberto Ciceſtrenſem contulit præſulatum.Eodemque anno obijt Guiſcardus,magnanimus Dux Apuliæ,& ſucceſſerunt ei duo filij eius,Rogerius ſcilicet,& Beamundus.Hoc etiam anno mota eſt guerra naualis precipuè funeſta nimis inter Venetos & Barenſes, pro corpore ſancti Nicholai. Eodem anno Gulihelmus Comes VVarenniæ,qui venit in Angliã cũ Gulihelmo Baſtardo fundauit prioratum ſancti Pancratij de Levves.

VVallia capitur ab Anglis,& Anthiochia à Paganis.

ANno gratiæ.Mlxxix.obijt Iohannes,Rothomagenſis archiepiſcopus,cui ſucceſſit Gulihelmus,qui fuit abbas Cadomenſis. Incipitur renouari eccleſia epiſcopatus VVintoniæ. Ventus validiſſimus nocte natalis domini,ædificia ſolida concuſſit. Eodemque anno,rex Anglorum Gulihelmus in VValliam copioſum duxit exercitum, & eam ſibi ſubiugauit, & ab eiuſdem regulis homagia per fideles obſides ſuſcepit. Eodem anno, Antiochia capitur á paganis, cum adiacente prouincia,quę extitit Chriſtiana à tempore ſancti Petri,ſine exturbatione. Eodem anno rex Scotorum Malcolmus poſt Aſſumptionem beatæ Mariæ, iterum inſaniens, totam Northumbriam vſque Tinã deuaſtauit.Rex Angliæ hoc audito miſit Robertum filium ſuum cum exercitu in Scotiam qui infecto negocio rediens ſuper flumen Tinę nouum caſtellum fabricauit,& ad patrem eſt reuerſus.Eodem quoque anno,rex miſit fratrem ſuum Odonẽ Baiocenſem epiſcopum,cum multa militaria manu vt Northumbriam vaſtaret,cuius populus cõtra regem inſurrexerunt, & VValcherum epiſcopum Dunelmenſem,virum vtiq; innocentem, occiderant apud Gatesheuede.

Falſus rex occiditur ab imperatore.

ANno gratiæ.Mlxxx.Hildebrandus papa, qui & Gregorius dictus eſt,quaſi ſibi diuinitus reuelatum, prædixit falſum regẽ hoc anno moriturum.Verum quidem prædixit, ſed fefellit eum de falſo rege opinio & coniectura,ſecundum velle ſuum interpretata ſuper imperatore Henrico. Imperator verò cõtra Saxones graui præ-

lio congreditur, vbi falsum regem, scilicet Radulphum, cum multis Saxoniæ principibus interfecit. Eodem anno nouum castrum Atiethine à Gulihelmo rege conditur.

Gulihelmus Rothomagensis archiepiscopus concilium celebrauit, apud Lisseber. In Anglia terræmotus factus est, cum mugitu terribili.

ANno gratiæ. Mlxxxi. Guhhelmus, Rothomagensis archiepiscopus, tenuit consilium apud Lisseber, præsente rege Gulihelmo, cum principibus & episcopis multis. Eodem anno, factus est terræmotus magnus, cum terræ mugitu terribili in tota Anglia, contra eius solitum cursum naturæ, quod creditur euenisse in triste præsagium mutationum decretorum legum, & præceptorum in prædicto concilio.

Marianus historiographus, vir quidem magnæ authoritatis, à natiuitate Christi, huc vsque chronica scripsit.

ANno gratiæ. Mlxxxij. Marianus Scotus, sancti Bedę linealiter cōsanguineus, ipsius sancti libros omnes cum alijs multis perscrutans, similis illi in moribus, & scientia esse nitebatur. Iste Marianus, à natiuitate Christi chronica sua incipiēs, vera, & plenaria vsque ad hunc annum perduxit, multùm laborans, vt errorem de annis domini corrigeret. Super hoc enim, multorum opinio, animos lectorū reddebat suspensos.

Matildis regina mortua est, & rex Gulihelmus tyrannior factus est.

ANno gratię. Mlxxxiij. idibus Aprilis obijt Matildis regina, senior vxor Gulihelmi regis, filia Baldevvini Comitis Flandriæ, & sepulta est Cadomi in monasterio sanctæ Mariæ, quod ipsa à fundamentis construxerat, & nobiliter dotauerat. Eodem anno, rex Gulihelmus, misit iusticiarium per totam Angliam, per Comitatus, & inquirere fecit, & diligēter perscrutari, quot iugara, & virgatæ terræ, quidque vni militi sufficere posset. Fecitque inquirere de vrbibus, & villis, & viculis ad quid in solidum ascenderent. Inquisiuit etiam, quot animalia possent sufficere ad vnius hydę culturam, & de fluminibus, paludibus, siluis, quem censum redderēt per annum, & quot milites essent in vnoquoque Comitatu, vt sciret, quo numero virorum posset, si tanta necessitas emergeret, cōfidere. Quæ omnia, in scripta redacta, & ad VVestmonasterium relata, in thesaurum regium deferebantur reseruanda. Deinde senior, factus auarior & de rege tyrannior, de vnoquoque aratro, id est, hyda terræ totius regni, sex solidos extorsit truculenter. Eodem anno Mauricius

ricius episcopus London. templum maximum quod necdum perfectum est incepit. Hoc anno concessæ sunt libertates ecclesiæ Dunelmensis à Thomæ archiepiscopo Eborac.

VValtheofus fortissimus perimitur, Imperator Henricus, respirat.

ANno gratiæ. Mlxxxiiij. VValtheofus decolatus est, Comes amplę ꝓsapię, neruosus lacertis, robust' pectore, & procerus toto corpore, filius Sivvardi, Comitis magnificentissimi; quem †Droggere Danico vocabulo, id est, fortem cognominabant. Hic Crolandiæ sepultus est. Eodem quoque anno, Romani Henricum imperatorem receperunt, & à papatu abdicatur, eorum iudicio, Hildebrandus. VVibertus, Rauennensis vrbis episcopus, in sedem apostolicam inthronizatur, & Clemens nominatur, ac iustè omnes Hildebrandū fuisse depositum conclamant, tanquam læsæ maiestatis reum, qui contra imperatorem Henricum, alium ordinauit. Eodem verò anno, Cassinensium abbas Desiderius, contra Clementem, papa efficitur, sed citò post moritur morbo dissenterico resolutus. Eodem itaque anno, rex Anglorum Gulihelmus, in festo Pentecostes, apud VVestmonasterium, Henricum filium suum iuniorem insigniuit nimis pomposè cingulo militari. Deinde cœpit homagia hominū totius Angliæ, & iuramentum fidelitatis, cuiuscumque essent feodi vel tenementi, & extortis magnis pecuniæ copijs, de quibuscumque aliquam poterat inuenire causam, talem, vel qualē. Deinde in Normanniam transfretauit. Iam igitur, peccatis exigentibus, emarcuit oppressa anglorum antiqua nobilitas, & diatim corda nobilium, noua, iuxta beati Eadvvardi vaticinium, trahunt lamentabilia ab alto suspiria.

†Digtra.

Gulihelmus rex prosperatur in vijs suis, duo cœnobia fundauit.

ANno gratiæ. Mlxxxv. rex Gulihelmus, cum iam penè omnē Anglæ nobilitatem exuflasset, omnem induit tyrannidem, factus est ferus & inhumanus, feras solas dilexit, pro quibus homines mutilauit, exhæredauit, incarcerauit, trucidauit. Normanniam quoq; suppeditauit, Cinomanniam expugnauit & adquisiuit, Britāniam Armoricam sibi subiugauit, Scotiam Angliæ inclinauit. Prædonum verò & latronum spoliator fuit sagacissimus, & eorum damnator immiseralibis. Vnde per totam Angliam ire poterant mercatores, peregrini, & viatores, indemnes, etiamsi aureis thesauris onerati viderentur, cum antecedentibus temporibus, quæliber silua lupis & vespilionibus abundauerat. Nobiles enim & generosi Anglici expulsi à

pulsi à propriis, & erubescentes mendicare, vel fodere nescientes, cum filijs & fratribus suis in siluis latuerunt, solis prædis & rapinis, cùm defuerunt venationes vel alia victualia, inhiantes. Eodem tẽpore, rex Gulihelmus, Remigio cuidam, de Feschampo monacho, contulit episcopatum de Wirecestre, cuius edoctus rex monitis salutaribus, pro transgressionibus suis expiandis, duo cœnobia fundauit, vnum in honorem sancti Martini in Anglia, vbi bellum consertum fuit, quod & sic ideo nuncupauit, vt prædictum est. Aliud verò monasterium in Normannia apud Cadomum cõstruxit, in honorẽ sancti Stephani prothomartyris, & consecrari iussit. Ex regina verò Matilde, liberos plures suscepit, Robertum scilicet, & Richardum, Gulihelmum, & Henricum, ex quibus postea propagata est linea regum Angliæ.

Gulihelmus Conquestor	Robertus Curthose	Matildis mater istorũ, & regina, erat filia Baldvvini, Comitis Fland.
	Gulihelm⁹ Rufus, rex	
	Richardus.	
	Henric⁹ Clericus, rex	
	Adela.	Stephanus Blesensis, eius fili⁹, & postea rex,
	& quatuor aliæ filiæ.	

Rex Gulihelmus duo monasteria, quæ fundauit, ampliat, scilicet, sancti Martini in Anglia, & sancti Stephani in Normannia.

ANno gratiæ. Mlxxxvi. rex Gulihelmus cœnobium secundum, in Normannia fundatum, & iam perfectum, possessionibus & libertatibus ampliauit. Primogenitus regis Gulihelmi, Robertus, adhuc patre viuente, Normanniam sibi negari molestè ferens, in Italiam abijt, ira succẽsus, vt filiã Bonefacij Marchionis sumpta in matrimonio, patri validius aduersaretur, sed hac spe frustratus, Philippũ regem Francorum, contra patrem excitauit. Quarè paterna benedictione, & hæreditate cassatus, regno Angliæ post mortem caruit, Ducatu Normanniæ vix retento. Rex Gulihelmus optimam habuit consuetudinem, per quam dicitur diuinam in tyrannide vltionem euasisse. Missas & horas diuini obsequij diligenter, & cum matura simplicitate exaudiuit, nec se tolerauit, etiam pro vrgẽtissimis & arduis negotijs, impediri, interim genua flectere & deuotè orare non cessauit.

Gulihelmus rex moritur, substantiam suam mirabiliter diuidit. Robertus primogenitus reijcitur, Gulihelmus succedit.

Anno

ANno gratiæ. Mlxxxvij. contigit magnum infortunium in Anglia. Gens enim tanta infirmitate occupata est & pestilentia, vt qui febres euaderet, fame moreretur. Immisit etiam tempestates, & tonitrua, & fulgura, quibus multi homines perierunt, nec animalibus, nec pecoribus pepercit, deus. Sed & domesticæ aues Angliæ, pauones, gallinæ, anseres à domibus se extrahentes, siluestres omnes efficiuntur. Hoc anno, fuit rex Gulihelmus in Francia deprędauitq; regnũ regis Philippi, & multos ex suis neci dedit. Combussit quoq; castrum nobile, nomine Mathaunte, & omnes ecclesias, quę ibi inerant, plebemque multam, & duos anachoritas sanctos igni tradidit, quo facto abijt in Normanniã, & perendinauit ibidẽ. Rex verò Gulihelmus, extremo vitæ suæ tempore, in Normannia habitans, contractis amicitijs cum rege Francorum Philippo, aliquantisper conticuit. Cuius abutens patientia Philippus rex, fertur dixisse. Rex Anglię Gulihelmus iacet Rothomagi, more absolutarum partu fœminarum cubile fouens. Quo perstrictus rex Gulihelmus conuitio, respondit. Cum ad missam, post partum iero, centum milia candelas illi illuminabo. Nec multo post, mense Augusto, copioso exercitu cõgregato, Franciam ingreditur, omnia proterit, cuncta populatur. Postremò Medantum ciuitatem iniectis ignibus, concremauit, quo succenso exhilaratus, dum suos audaciu[illegible]at, vt igni adijciant pabula, propius flammas accedens, foci calore & autumnalis æstus inæqualitate morbum nactus est, quo affectus receptui suis cecinit, & Rothomagum est regressus. Quinto verò Kalend. Aprilis, rex Gulihelmus, cum sensisset, diem mortis imminere, fratrem suum Odonem, & omnes quos in Anglia vel Normannia custodiæ mancipauerat, relaxauit, pro eo quòd si quis tempore suo, cernuum vel aprum caperet, oculis priuabatur, grauem egit pœnitentiã. Pacis & iustitiæ inuiolabilis conseruator extitit, ita vt puella auro onusta, regnum Angliæ pertransiret impunè. Rex Gulihelmus mirabiliter terram suam sic diuisit. Roberto primogenito suo inuitus, & coactus Normanniam. Gulihelmo secundo filio suo, Angliæ monarchiam, & Henrico, possessiones maternas & thesauri copiam delegauit. Rex igitur Gulihelmus, postq̃. xx. annis, mensibus. x. & xxviij. diebus genti Anglorũ præfuit. v. idus Septembr. regnũ cum vita reliquit. Corpus eius apud Cadomum delatum est, & ibidem sepultum. Gulihelmus filius regis Gulihelmi, Angliam festinatò adijt, & quinto Kalend. Octobris die dominica, apud VVestmonasterium,

naſterium à Lanfranco, Cantuar. archiepiſcopo, conſecratus eſt in regem. Hic abbatiam ſancti Martini de Bello ampliauit, dilexit, & collocata à patre ſuo, confirmauit, & tumbam eius, & diem anniuerſarij ſui veneratus eſt. Quod tamen Robertus obſtinatus facere contempſit, & alij filij ſui, ipſius exemplo. Intererant exequijs aſſiduè tres, qui ſui fuerant capellani, quibus præſulatus dignitatem idē rex contulerat, Mauricius, ſcilicet London. Gulihelmus Norvvicenſis, & Robertus Ciceſtrenſis epiſcopi.

De Sacramento altaris.

EOdem tempore, Berengarius Turonenſis, in hæreticam prolapſus prauitatem, omnes Gallos, Italos & Anglos, ſuis iam penè corruperat prauitatibus, noua & inaudita ac falſa aſſerens ſuper ſacramento altaris, & tranſſubſtantiatione, tam panis in carnem, quā vini in ſanguinem. Sed Lanfranci prudentia, omnes verſutias aduerſariorum detegens, catholicam circa illa omnia confirmauit veritatem. Paulus quoque, de quo ſuperius fecimus mentionem, eccleſiaſticam non eſt paſſus titubare veritatem. Et ſic ſtetit irrefragabiliter religio circa ſacramentum altaris Chriſtiana. Venetijs meditantibus auferre corpus ſancti Nicolai à Mirrea Liciæ à Turcis deſolata, præoccupauerunt eos Barenſes ciues, numero. xl. ſeptem, ab Antiochia Mirream venientes. Qui à quatuor tamen monachis, ibi inuentis extorſerunt oſtendi tumbam ſancti, qua effracta, oſſa ſancti Nicolai in olei liquore natantia, integro numero, extraxerunt, & Barim cum gloria detulerunt. Facta eſt autem hæc tranſlatio, anno Dccxlv. à depoſitione ſancti Nicolai. Eodem tempore, Mediolani, dum Patritiæ dignitatis viri de republica tractantes, ſub vna reſiderent turri, auribus omnium vox inſonuit, vnum ex illis nomine vocans, & feſtinatò exirè rogans. Quo tardante, perſona quædam apparuit, quæ vocatum virum, vt egrediretur, prece obtinuit. Exeunte illo, turris repentè cecidit, & omnes, qui ibidem aderant, caſu miſerabili oppreſſit.

Mortuo Gulihelmo rege Anglorum, magnō conquiſitore, ſuccedit Gulihelmus Rufus, ſecundo genitus regis, in regnum.

ANno gratię. Mlxxxviij. multi magnatum Angliç, contemnentes: ſeruire iuniori, & relinquere Robertum primogenitum, dixerūt ſeruire iuniori indignū fore nimis, tam ſtrenuo milite relicto, tamq; nobili. Sed regis prudentia, omnes nōvalens ſimul flectere, ſingulos cautius emolliuit, & primò libertates pro ſuo arbitrio promittēs, denuo,

denuo,quæ ſua erant,non ſegniter reuocauit,callidè promittẽs,ſubdole reſeruauit in fine,quod deum non latuit. Victor papa ſedit annũ i.menſes.iiij. & dies.

Coronatio Gulielmi Rufi.

COronatus eſt igitur Londoniſs nouus rex,Gulielmus dictus,& exiſtens Rufus. Affuerunt aũt Lanfrancus archiepiſcopus Cant. qui eum conſecrauerat in regẽ,& Thomas Ebor. & Mauriti⁹ London. & VValkelmus VVinton.& & Galfridus Ciceſtrenſis, & Vlnoth⁹ VVigorniẽ. & Gulielmus Theofordenſis,& Robertus Ceſtriæ,& Gulielmus Dunelmenſis,epiſcopi,& Odo Baiocenſis,iuſticiarius totius Angliæ, & Remigius epiſcopus Lincol. Cuius epiſcopatus.Remigio procurante, trãſlatus eſt,ſecundũ ſitũ,vſq; ad locum,vbi nunc eſt ſedes.Cum aũt epiſcopatus ille maximus ſit,durãs à Thameſi vſq; ad Humbrũ, diſplicebat ei, quòd in vrbe modica, & in termino epiſcopatus,ſita fuit ſedes, cum clarior Lincolnia ſitu, & ædificiſs emineret. Mercatis igitur prædiſs, in vertice vrbis iuxta caſtrũ ædificata eſt eccleſia & canonici in territorio ordinati. A diuerticulo materię reuertẽtes,materiã ordiamur.Plaga tetigerat Anglos,iã ad Normãnos in parte reuertitur. Omnes namq; nobiliores regni,quos Gulihelmus Magn⁹ promouerat,ſuperbi effecti,indignãtes quia regnaret ſuper eos iunior, ſpreto Roberto primogenito, nobili,& magnanimo,nõ ſine periurio bella mouerunt in Gulihelmum.Sed infra tertium annũ,omnes cõfuſi ſunt, & poſſeſſiones eorum fidelioribus diſtributæ.

Obijt Lanfrancus nobilis antiſtes Cantuarienſis eccleſiæ.

ANno gratiæ.Mlxxxix. ix.Kalend.Aprilis obijt Lãfrancus archiepiſcopus Cantuariç,qui in Cãtuaria maiorem eccleſiam, cũ officinis renouauit.Dignitates multas eidem eccleſiæ adquiſiuit, maneria reſtaurauit,xenodochia duo ſtabiliuit, hæreſes condemnans fidem roborauit,ordinẽ monaſticum miniſterio Pauli, nepotis ſui, quẽ ſecum duxit monachũ à Normannia,& in abbatẽ ſancti Albani ſtabiliuit, elegãter informauit, eccleſiam apud Roffam reformauit,libros quos rudis ſimplicitas Anglicana corruperat, ab antiquo diligenter ſanè correxit, quorum corroboratione ſe gaudet eccleſia communiri. Rex Gulihelmus, contra fratrem ſuum Robertum, Normannorum Ducem,bella mouere cœpit. Eodem anno,terræmotus fact⁹ eſt,& monachi de Bermundeſia, vocante Lanfranco, venerunt in Angliam. Iſte Remigius erat monachus Fiſcami, qui

etiam fecit ex nouo cenobium monachorum apud ſanctam Mariam de Stoke, alterum apud Harden.

Rex Gulihelmus contra fratrem ſuum Robertum bella mouet.

ANno gratiæ.Mxc.rex Gulihelmus, contra fratrem ſuum Robertum primogenitum, arma mouens, caſtra ſancti Valerici, & Albemarliæ cœpit. Nitebatur enim vlciſci iniurias, quas fecerat fratri ſuo iuniori, à quo magnam pecuniæ partem ſubdolè adquiſierat, vendendo ei terræ ſuæ partem, & poſtea auferendo, & in aliis fraudibus fraternam ſimplicitatem circumueniendo, tum vitium aſtutia. Erat enim idem Robertus, corpore integer, & fortis, audax & imperterritus, neruis connexus, oſſibus congeſtus, corpore procerus, facie virilis, ſed mente inſatiabili auarus, & aſtatus, & patri licet magnanimo ex ſuperbia inobediens, deo indeuotus, fratri ſuo regi Gulihelmo infidelis. Tandem tamen, & ſi inuitus, illi fidelis. Neceſſitate enim compulſus, petijt amicos magnos, vt placabilem ſibi rederent fratrem ſuum, & ipſum illi ſub aliqua forma reconciliatum. Eodem anno, fundata eſt eccleſia beatæ Mariæ de Caſtilacra à Gulihelmo Comite VVarenniæ.

Rex Scotorum Malcolmus fecit homagium regi Gulihelmo, Rex infirmatus promiſit bona, ſed non reddidit.

ANno gratiç.M.xci.ventus vehemens, & damnoſus percuſſit Lõdoniam, turres & edificia, cum arboribus fructiferis, concutiens. Remigius epiſcopus Lincolnienſis, cum eccleſiam iam perfectam magnificè dedicare diſponeret, paratis neceſſarijs ad talem ſolennitatem, die proxima antecedente obijt. Thomas Ebor. archiepiſcopus reſiſtendo contradicebat, affirmans eam in ſua parichia eſſe cõſtructam. Vnde pro appellatione pendente, & morte importuna epiſcopi, dilata eſt dedicatio, Eodem anno, Mechis corpus beati Clementis, primi epiſcopi ab apoſtolis ordinati, inuentum eſt. In contermino autem huius anni, & conſequentis, concordiam iniſt rex Gulihelmus cum fratre ſuo Roberto, precibus multorum inſtigatus, eo tamen pacto, vt caſtra illa, quę rex à fratre adquiſierat, regi remanerent. Rex autem adiuuaret eum ad omnia, quæ pater ſuus ei legauerat conquirenda, & ê conuerſo. Statuerũt etiam irrefragabiliter, ſi quis eorum moreretur prior altero ſine filio, quòd alter fieret hæres illius. Hoc pactum iurauerunt prælecti nobiliores vice regis, & totidem vice Comitis.

Rex Scotorum Malcolmus, dum diſcurrens per confinia Angliæ prædas

prædas ageret: rege autem cum Roberto fratre suo illuc cum exercitu properante, Malcolmus perterritus occurrit pacificus, & homagio facto, iurauit ei fidelitatem. In confinio autem huius & præteriti anni, vtrumq; cõtingenti, instaurata est monachis ecclesia sancti Osvvini de Tynemuthe, & informati regulari vita sãcti Benedicti, sub Paulo abbate sancti Albani. Rex Gulihelmus postea grauiter infirmat⁹, promisit bonas leges positurũ, & pacem habere cum ecclesia. Sed cum sanus factus est, pœnituit hoc promisisse, & grauius solito ecclesiam, & regnũ oppressit, ita quòd fingẽs falsam causam, ab vna ecclesia, scilicet Lincoln. quingenta millia marcarum extorsit. Hic verò Anselmum statuit archiepiscopum Cantuariensem Sed postea enormiter persequẽs eum, vsq; ad exiliũ lacessiuit. Exulans igitur, moram fecit Anselmus ibidem, donec videret in visione nocturna, quòd omnes sancti Angliæ conquererentur altissimo super tyrãnide regis Gulihelmi, ecclesias suas destruentis. Et ait deus. Accedat Anglorum protomartyr, Albanus. Et tradidit ei vnã sagittam ignitam, dicens. Ecce mors illius, de quo querimoniã coram me reponitis. Et beatus Albanus ipsam accipiens, dixit. Et ego trado eũ spiritui nequam, vltori peccatorũ, & proiecit eam in terrã volantem per aërem, ad instar Cometę. Et mox intellexit Anselmus archiepiscopus, in spiritu, quòd rex, sagitta illa sagittatus, interijt illa nocte. Et summo diluculo missa celebrata, iussit vestimenta, cum libris & alijs rebus vehendis disponi, & iter atripuit statim ad ecclesiam suam. Et cum appropinquasset, audiuit quòd eadem nocte rex Gulihelmus sagittatus expirasset. Et hoc inferius suo loco dicetur. Eodem anno domin⁹ Herebertus abbas de Ramissia suscepit episcopatũ Theofordensem.

Rex Scotorum Malcolmus perimitur. Videns hæc, & alia mala, sancta Margareta, vxor eius expirauit.

ANno gratiæ. Mxcij. rex Scotorum Malcolm⁹, in Angliam prędatum veniens, interceptus est, & subitò interfectus. Quod vt audiuit regina, deo dilecta Margareta, ex eo tempore tabuit præ dolore, & vitam citò post, in lachrymis & orationibus, terminauit. Duplici enim dolore flagellauit eam dominus. Eadvvard⁹ enim filius Malcolmi & ipsius reginæ, & hæres Scotiæ si viueret, simul cum patre Malcolmo interemptus est. Tunc Scoti elegerunt Dunevval, fratrẽ Malcolmi, in regem, sed Dunecanus filius Malcolmi, qui obses fuerat in curia regis Gulihelmi, auxilio ei⁹ superueniẽs, auunculũ suum

fugauit,& poſt partem regnauit.Eodem anno,Iohannes,VVellenſis epiſcopus,natione Turonicus,tranſtulit in Bathoniam, ſui cathedram præſulatus. Rex Gulihelm' Cancellario ſuo Roberto Bloëto, Lincolnienſem contulit præſulatum. Rex Gulihelmus ciuitatem Carleolenſem reſtauraut, Danica perſecutione diu dirutam, & ex auſtralibus fimbus Angliæ,illuc habitatores tranſmiſit. Hoc etiam anno,inundatio pluuiarum diffuſa eſt,qua maior non erat præuiſa. Rex Gulihelmus grauiter, tam regnum quàm cletum variſs opprimit exactionibus,& exagitat ſeruitutibus, pro quibus multorũ oppreſſorum incurrit maledictionem. Quidam actus iſtius anni finaliter attingunt partem ſequentis.

Gelu,& nix,qualia nunquam antea viſa ſunt.

ANno gratiæ.Mxciij.poſt pluuiarum maximas inundationes, flumina etiã magna ita ſpiſſo gelu,& diutino conſtricta ſunt,quòd hominibus & onuſtis, bigis & plauſtris facta ſunt tranſmeabilia. Tandem nix reſoluta ſtiriſs, & fruſtris natantibus, vix pontem vnũ in tota patria reliquit integrum.Hoc quoque anno, Suho Beluacẽſis præpoſitus,à papa Vrbano conſecratus eſt in epiſcopum Carnotenſem.Hoc etiam continuato priori anno,rex Gulihelmus Dorobernenſem in pace dimiſit præſulatũ Anſelmo, cuius ordinatio pridie nonas Decembris fuit.

Tranſfertur ſedes epiſcopalis à Theoford vſque ad Norvvicum.

ANno gratiæ.Mxciiij. quinto idus Aprilis, epiſcopatus de Theoford,tranſlatus eſt ad Norvvicũ, ab Hereberto Loſenga. Obiit Aelvvinus,fundator de Bermundeſeie. Hic Herebertus prædictus, ex abbate Rameſienſi, empto præſulatu,factus eſt epiſcopus Theofordenſis. Sed poſtmodum pœnitentia ductus, Romam profectus eſt,& Simoniacum baculum,& annulũ papæ reſignauit. Veruntamen apoſtolicę ſedis indulgẽtia,ppiciante,reſtitutus eſt.Eodẽ anno Rex Gulihelmus,miſit Henricũ fratrem ſuum in Normanniam,cũ pecunia multa,vt eam expugnaret. Comes Northãhumbriæ, in ſuperbiam elatus, pro eo quòd regem Scotorum vicerat,vt prædictũ eſt, curiam regis adire repudiabat. Promouit ergo exercitum in Northanhumbriam contra Robertum, & in nouo caſtello omnes potentiores de familia Comitis cepit,& vinculis mãcipauit. Redditum eſt regi caſtellum de Bamburg, & omnes fautores Comitis male tractati ſunt.Nam Gulihelmus de Anco,oculis priuatus eſt,& Odo,conſul Cãpanienſis,& aliį plures exhęreditati ſunt,Eodẽ anno impiger

impiger rex Gulihelmus in VValliam duxit exercitum, eò quòd anno ptæterito, VVallenſes multos Normannorum occiderant, & eorum firmitates confregerunt, caſtellum de monte Gomerico confregerunt, & eius habitatores necauerunt. Rex igitur Gulihelmus, omnes fines VValliæ hoſtiliter perluſtrans, cum in montium latibulis, & ſiluarum denſitatibus ipſos perſequi non valeret, firmatis in confinio caſtris, ad propria remeauit. Eodem tempore ſtellæ de cælo cadere videbantur.

Surgit in eccleſia monſtrum genitore Loſinga,
Symonidum ſecta, canonum virtute reſecta,
Petre nimis tardas, nam Symon ad ardua tentat:
Si præſens eſſes, non Simon ad alta volaret.
Proh dolor, ecclesiæ nummis venduntur & ere.
Filius eſt Præſul, pater Abbas, Simon vterque,
Quid non ſperemus ſi nummos poſſideamus?
Omnia nummus habet, quid vult facit, addit & aufert:
Res nimis iniuſta, nummis fit præſul & abba.

In præterito anno, rex Gulihelmus adijt in Normanniam, & miſit in Angliam, iuſſitque venire ad ſe viginti millia Anglorũ. Sed poſtquam venerũt ad mare, iuſſit redire, & mittere regi pecuniam, quã deferebant, ſcilicet vnuſquiſque. xx. ſolidos.

Obijt ſanctus Vlſtanus, & celebratum eſt concilium magnum.

ANno gratiæ. Mxcv. octauo Kalend. Aprilis, obijt vir vitæ venerabilis, Vlſtanus VVigornienſis epiſcopus, cuius tranſitus Roberto Herefordenſi epiſcopo in viſione apparuit, illeque ad ipſum tumulandum VVigorniam properauit. Sanctus autem ille Vlſtanus, cuius ſanctitati beatus Eadvvardus rex, etiam mortuus, vt prædictũ eſt, teſtimonium perhibuit, ita miraculorum ſignis poſtea choruſcauit, vt viderentur tempora apoſtolorum renouari. Eodem quoque anno, ſcilicet dominicæ incarnationis. Mxcv. celebratum eſt magnum cõcilium ſub papa Vrbano, apud Clarum montem, ciuitatem Aluerniæ. Vbi ipſe dominus papa, ſermonẽ faciens populo ſuper negotio terræ ſanctæ, tam ſanctum, tam efficacem, quòd multos principes pręclaros, ad arripiendũ iter Hieruſolomitanũ, & ad repẽdendum Chriſto, pro ipſo ſcilicet moriẽdo, viciſſitudinẽ animaret. Exijt igitur ſermo, nec vacuus, & cruce ſignati ſunt nobiles nõnulli, quos longũ eſſet enumerare. Inter quos Robertus, Dux Normãnorum, cruce ſignatus, iter ſanctũ accepturus, poſuit Normanniam

in vadimonium fratri ſuo Gulihelmo prodecẽ.M.librarum argenti, Iuit autem cum eo Robertus,Dux Flandrię,& Euſtachius, Comes Boloniæ. Iuerunt & ex alia parte, Dux Godefridus, & Conſul de Monte Baldvvinus,& alius Baldvvinus, reges Hieruſalem futuri. Iuerunt quoque ex tertia parte, Comes de ſancto Aegidio Reimundus, & epiſcopi Podienſis Aethelmarus armis claris, moribus autem clariot, & Hoſtienſis, qui primares extiterunt huius dei exercitus. Hugo quoque Magnus, frater regis Francorum, Stephanus Comes Bleſenſis, Boamundus nepos Tancredi, & alij quos hæc pagina non ſufficit numerare. Petrus verò hæremita, primus iter arripuit Hieroſolimitanum cum innumerabili exercitu. Sed triginta milibus trucidatis, antequam Hieruſalem perueniret, iacturam incurrebat irreſtaurabilem. Primum bellũ Chriſtianorũ, fuit ad pontem Pharphax fluminis.ix.Kalend Martij.Secundum apud Niceam,quã & ceperunt.xiij. Kalend. Iulij,ceperunt & Laodiciam. Cum verò eſſent pluſq̃. ccc. armatorũ milia tãta eis ſupetebat copia,vt aries vno numo bos vix.xij. nummis venderentur. Quum igitur poſt.vij.hebdomadas,&.iij. dies,ab inde Antiochiam tenderent diuiſo exercitu,vnum eorum exercitum.ccclx. circundederunt equitu,& Arabes quorum non erat nummus.Mittitur ergo ad aliũ exercitum, bellum ergo geritur horrendum, in quo Chriſtiani vehementer attriti ſunt.Quibus iam fugã meditantibus occurrit Robertus Dux Normanniæ, clamans. Quò milites,quo fugitis? equi eorum ſunt noſtris velociores, fuga nobis non eſt, melius eſt enim bene mori quàm male euadere,me ſequemini: ô virum magnæ & admirandæ probitatis. Vix dixerat,& in quendam paganorum regem lanciæ direxerat aciem,qui lignum & corpus & es. Strauitque ſecundum & tertium,et multos non reſurrecturos,igitur Tancredº, Boamundus,Richardus de Principatu,Robertus de Anſa non ſegnius indulgent ictibus. Cum eccè Hugo Magnus & Anſelmus de Ribemonte, cum magna caterua alium præuolantes exercitumdefeſſos paganos, recentes fundunt. Viſis igitur ex inſpirato tot hoſtibus,pagani fugę indulgẽt,Chriſticolę verò victoria potiti ſunt,licet damnoſa,primo die Iulij. Deinde venerunt ad Eracleam, inde ad Tharſum,quę ſubdita eſt Baldvvino Comiti mirifico.Athenę verò & Mamiſtra Tancredo.Dux Normannię, quandam ciuitatem Simeoni, Reimundus & Boamũdus aliam Petro de Alpibus cõmiſerunt.Tandem venientes ad pontem Ferreum,Antiochiam,quę ca-

put

put eſt Síriæ,obſiderunt.xij.Kalend.Noueb.In Februario,cõgregato mirabili exercitu paganorũ ad pontẽ Ferreũ apud caſtellũ Areth, noſtri ſex acies in eos direxerunt, ſed maxima vis paganorũ eos tã acriter inuaſit,vt paulatim iam cederent.Ac Boamũdus bellorũ arbiter, Robertus etiam filius Gerardi ſignifer, velut leones proruunt in hoſtes. Dux igitur Normannorum gladio caput cuiuſdam magni viri, & dentes & collum, & humores vſque in pectora diffidit. Dux Godefrid⁹ quendã per mediũ ſecauit.Cum igitur pars in terrã cecidiſſit,partem domini ferebat equus inter paganos. Quo monſtrato,perteriti ſimul fugientes, in iram damnationis abierunt. Alexius tunc temporis Græcis imperabat, vir quidem ſubdolus, & noſtratibus,ſemper parans cum inſidijs nocumenta.Hoc anno fundata eſt eccleſia ſancti Iohannis Baptiſtæ Colceſtriæ, ab Eudone Dapifero.

Perrexit Dux Robertus Hieruſalem,Normannia ponitur in vademonium.

ANno gratiæ.Mxcvi.adhuc ſeminante verbum domini papa Vrbano,& multis alijs ſcientia,& moribus,& eloquentia,præclaris theologis & prælatis, proſperatum eſt negotium crucis efficaciter. Nec adhuc ſoluto concilio, conceſſa eſt à papa, cui conceſſa eſt poteſtas à domino, vice beati Petri, ligandi,atque ſoluẽdi ſuper teram, generalis indulgentia peccatorum,ſe cruce ſignaturis,& iam ſignatis.Hoc anno perrexit,Dux Robertus Hieruſalem.Et eodem anno, fuit interfectio Iudæorum Rothom. Stellæ viſæ ſunt labi de cælo. Rex Gulihelmus cepit ſibi Normanniam in tutelam. Comes Tholoſanus cum ſuis comitiuis legionibus iter arripuit Hieroſolimitanũ.Eo quoq; anno,obſeſſa eſt Nicea ciuitas à noſtris Chriſtianis.

Dux Godefridus iter arripuit Hieroſolimitanum,Antiochia obſidetur.

ANno gratiæ.Mxcvij.nonis Aprilis,apud **Finchamſtede in Berckſire,** quoddam ſtagnum fluxit ſanguine. Dux Lotharingiæ, Godfridus,iter arripuit Hieroſolimitanum, noſtroque exercitui adiungitur,pugnaque maxima commiſſa eſt inter Chriſtianos & Turcas, vt liberaretur ciuitas Nicea, in vallum à noſtris obſeſſa. Solimannus dominus ciuitatis,& circumiacentis amplæ & optimæ patriæ,cũ ſuis paganis, quorum dominus & dux fuit, vincitur. Nicea ciuitas glorioſa capitur,menſe Iulio,vigeſima die menſis. Eodem anno, obſeſſa eſt Antiochia, ciuitas nobiliſſima. Capta eſt circumiacens

patria,cum pluribus viculis & caſtellis,Antiochiæ pertinentibus, cũ quodam fortiſſimo,vicino ciuitati. Ipſo quoque anno, Anſelmus Cantuar.archiepiſcopus conſecrauit Londoniæ Samſonem in epiſcopum VVigornienſem.Eodem quoque anno, Richardus præficitur abbas ſancti Albani.Hoc anno fundata eſt eccleſia ſanctæ Trinitatis Norvvicencis.

Antiochia capta eſt à Chriſtianis.

ANno gratiæ. Mxcviij. menſe Iunio, tertia die menſis, Antiochia capta eſt à Chriſtianis,nono obſidionis menſe.Iterum obſidentur Chriſtiani in ipſa ciuitate à Corbaranno,Perſarum principe, ſuperueniente cum innumerabili paganorum multitudine. Inuenta eſt in ciuitatate eccleſia ſancti Petri, vbi incathedrabatur lancea ſaluatoris. Exeunt de ciuitate, præfertur lancea, committitur bellum, quo nunquam maius viſum fuit, inter Chriſtianos & Saracenos,cõceſſit diuinitus victoria Chriſtianis,fugit Corbarannus,& confuſus eſt totus eius exercitus,in quo fuerunt reges quam plures, & principes paganorum. Facta eſt hæc congreſſio victorioſa, & plena omni gaudio,menſe Iunio,vigeſima die menſis. Hoc anno,Ciſterciẽſe cœnobium eſt inceptum à fratribus, quærentibus manſionem oportunam.Vox igitur deſuper audita eſt, in lingua illius patriæ. Ci eſtauus, id eſt, hic ſtate, ibi manſerunt, & eccleſiam cum ædificijs conſtruxerunt, quæ in temporalibus & ſpiritualibus fœlix diatim ſuſcepit incrementum.

Obſeſſa eſt ciuitas Hieruſalem ſancta à Chriſtianis.

ANno gratiæ.Mxcix. obſeſſa eſt Hieruſalem ciuitatum ſanctiſſima à Chriſtianis.Hoc quoque anno,mare erupit,& tot mala fecit,quot nullus antea vidit,vel audiuit.Eccleſia magna cœnobij Ciſtercienſis cum clauſtro eſt incepta, conuocatis pluribus fratribus. Obijt epiſcop⁹ Podienſis Aethelmarus, in armis ſpiritualibus & materialibus ſtrenuus,& in negotijs diſciplinæ militaris, peritiſſimus. In cuius obitu magna exercitus ſpes & conſolatio expirauit.Quarto idus Aprilis,capta eſt Hieruſalem à Chriſtianis. Numerus verò Chriſtianorum, qui eam obſederunt, quadraginta milia peditum expeditiſſimorum, equitum mille quingenti, exceptis aduentantibus quotidiè.In vrbe,Turcarum fortium & ad vnguem armatorũ, quadraginta millia. Obtulerunt igitur Chriſtiani Roberto Duci Normannorum,regnum Hieruſalem,quod quia repudiauit,offenſus eſt in eum deus,nec proſperum deinceps quid ei contigit, Tunc

Principes

Principes noſtri communi aſſenſu, inuocata ſancti ſpiritus gratia, regem & patriarcham conſtituerunt, ſcilicet Ducem Godfridum regem, & Arnulphum epiſcopum Maturanenſem de Calabria patriarcham. Eodem tempore, rex Gulihelmus tenuit curiam ſuam in noua aula apud VVeſtmon. quam ipſe conſtruxit.

Rex Gulihelmus moritur ſagittatus, & coronatur eius frater Henricus.

ANno gratiæ. Mc. Gulihelmus Anglorum rex, dum in noua foreſta venaretur in die ſancti Petri ad vincula, à VValtero Tirello incauto, ſagitta percuſſus, diem clauſit extremum. Sed pridiè quam excederetè vita, vidit per ſomniū, ſe fleobotomi ictu ſanguinem emittere, radium cruoris vſquè in cœlum protēſum, lucem obnubilare, diem interpellare. Ita, inclamata ſancta Maria ſomno excuſſus, lumen inferri præcepit, & cubicularios à ſe diſcedere vetuit. Cum iam aurora diem inuehere meditaretur, monachus quidam retulit Roberto, filio Hamonis, ſomnium, quod eadem nocte viderat de rege. Scilicet quòd in quādam eccleſiam rex veneret ſuperbo geſtu, vt ſolebat, circumſtantes deſpiciens. Tunc crucifixum mordicus apprehendens, brachia illi corroſerit, crura penè truncauerit: Crucifixū diu toleraſſe: ſed tandem pedē ita regem depuliſſe, vt ſupinus caderet. Ex ore iacentis tam effuſam flammam exiſſe, vt fumi magnitudo etiam ſydera obnubilaret. Hoc ſomnium Robertus non negligendum arbitratus, regi confeſtim retulit. At ille cachinnos ingeminans, multum poſtea motus, diu cunctatus eſt, an in ſiluam, ſicut intenderat, iret, ſuadentibus amicis, ne ſuo diſpendio veritatem ſomniorum experiretur. Itaque ante cibum à venatu abſtinuit, ſed mox poſt cibum in ſaltum cōtendit. Quem VValterus Tirellus cū ſagitta, ceruum intendens percutere, percuſſit inſcius in corde, ſicut ſupradictum eſt. Qui corruit, nec verbum edidit, ſed vitam crudelē miſero fine terminauit, ſepultuſque eſt apud VVinton. Quod Anſelmus Cantuarienſis antiſtes cognoſcens in ſpiritu, repatriare, vt prædictū eſt, maturauit. Exulauerat enim, fugiēs regis perſecutionē. Habebat autem rex die qua obiit in proprio, rchiepiſcopatum Cantuar. epiſcopatū VVinton. & Saliſberienſem, & nouem abbatias firmis datas. Mira res. Quicquid deo deumq; diligentibus diſplicebat ſibi placebat. Quo modò ſequēti die ſepulto apud VVinton. in eccleſia ſancti Petri, ibidem in regem eſt electus frater eius ille Henricus, cui omnipotens deus tria munera dedit, ſapientiam, victoriam, & diuitias, quibus ad omnia proſperans, omnes ſuos anteceſſores

cessoris præcessit.

Coronatio regis Henrici Primi.

IGitur post mortem regis Gulihelmi Rufi, electus est Henricus frater eius, & consecratus est rex Anglorum apnd VVestmonasterium à Mauritio Londonienſi episcopo, Anselmo adhuc absente nonas Augusti. Cum quo Thomas Ebor. archiepiscopus, coronam capiti regis imposuit. Hoc anno, euenerunt multa aduersa. Diabolus quoque visibiliter apparuit in saltibus & deuijs, transeuntes allocutus est. Pręterea in pago Berocensi, in villa de Hamstede sanguis manauit de terra continuis diebus quindecim. De fonte enim tam vberè emanauit, vt stagnum horribile faceret. Anselmus rediens de exilio, desponsauit Matildem, filiam Malcolmi regis Scotiæ, Henrico regi Anglorum; ex qua genuit Gulihelmum, & filiam vnam nomine Matildem, honestè matrem repræsentantem. Virginem autem hanc quinquennem, imperator Henricus petijt, & accepit. In hac autem coronatione, non est derogatum ecclesiæ, vel antistiti Cantuar. quia London, episcopus, archiepiscopi Cantuar. imò totius Angliæ decanus, vices eius in hoc officio exequebatur, & hoc charta ipsius testificatur. Hoc anno, reuersus est à terra sancta Dux Robertus Normanniæ, cognomento Corthuse, & cum eo Comes Flādrensis Robertus. Dux tamen Robertus, non dum in Angliam venit. Rex Henricus, vt dictum est, in regem coronatus, dedit episcopatum VVinton. Gulihelmo Giffardo. Anselm', archiepiscop' Cantuariensis, amicissimus regis factus est. Obijt Vrbanus papa, succedit Paschalis. Coronatur Baldevvinus rex in Hierusalem, quia id renuit Robertur Dux Normanniæ.

Rex Henricus, & Dux Robertus Normanniæ, fœdus inierunt.

ANno graciæ. Mci. Anselmus Cantuar. archiepiscopus, monens regem Henricum de aduentu Ducis Roberti Normanni, & de versuto proposito suo, vt rex naualem expeditionem mitteret contra eum suasit. Sed amici vtriusque fœdus inter eos statuerunt, sic, quòd rex, propter manifestum ius quod habuit ad regnum possidēdum, Roberto singulis annis tria millia marcarum argenti daret ab Anglia, & quis eorum diutius viueret, hæres esset alterius, si absque filio moreretur. Hoc autem per. xij. magnates iuratum fuit vtrinq;. Dux Robertus perendinauit cum rege, fratre suo, vsque ad festum sancti Michaelis, & postea ad propria remeauit. Eodem anno, rex Henricus dedit episcopatum Herefordensem †Kemelino, sine electione

†Reinelmo.

ctione facta, contra noui concilij decreta, ipsumque publicè inuestiuit, quod & contra iuramentum suum fecit. Iurauerat enim solenniter, se primo libertatem ecclesiæ seruare illibatam, & bonas leges regni, quæ statutæ erant & obseruatæ tẽpore sancti Eadvvardi.

Concilium magnum celebratur ab Anselmo archiepiscopo.

ANno gratiæ. Mcij. rex Anglorum Henricus obsedit castellum de Arundel, quod erat iuris Roberti de Beleasmo, contra regẽ illud retinẽtis, & demum rex illud obtinuit, & Robertũ ab Anglia relegauit. Eodem anno, Anselmus Cantuar. antistes, concilium tenuit London. in ecclesia sancti Pauli, præsente rege, & suffraganeis episcopis circa festum sancti Michaelis, in quo concilio sacerdotes concubinarios excomunicauit, nisi eas ex tunc abiurarent. Deinde fact⁹ securior de amicitia regis tàm Hẽrici quàm Malcolmi regis Scotiæ, cogitauit ecclesiã quodã rigidiore modo gubernare, et euellere germina viciorũ. De nouo enim, id ẽ, postq̃ redierat ab exilio, Matildẽ filiã dicti Malcolmi & s. Margaretæ, vt prætactum est, regi Henrico matrimonio copulauerat, quod vtrique regũ, & vtriq; regnorũ fuit, propter reginæ bonitatem, beneplacitum. Anselmus igitur de dei, & dictorum regum confisus fauore, quæ Romæ decreta in concilio generali acceperat de inuesturis ecclesiarũ, plano sermone descripsit. Quod, videlicet nullus ecclesiæ prælatus, episcopus, vel abbas, vel clericus, inuesturas alicui⁹ ecclesiasticæ dignitatis de manu suscipiat laicorum. Vnde idem archiepiscopus, asserens hoc animabus expedire, degradauit abbates & priores quosdam, qui de manu laicorũ, & data pecunia, prælatias obtinuerãt, scilicet Richardum Elienſem, Aldvvinum Ramesienſem, Burgenſem, & multos alios, tam priores abbatem non habentes, quàm ipsos abbates. Et quoniam ad voluntatem regis quosdam episcopos, qui institutiones à rege susceperant, noluit consecrare, vel cum eisdem communicare, rex versus in arcum prauum, contra eum ira incanduit vehementi. Præcepitq; rex Girardo, Ebor. archiepiscopo, vt eos consecraret. Sed Gulihelm⁹ Giffard⁹, timens sancti Anselmi rigorẽ, spreuit consecrationẽ Ebor. archiepiscopi. Quare regis iniusto iudicio à regno est eliminatus. Kemelinus verò Herefordensis episcopus, suæ timens conscientiæ, eò quòd à rege institutionem acceperat, Anselmo suum resignauit præsulatũ. Hoc etiam anno, Rogerus ad episcopatum Sarisburiensem est electus, idibus Aprilis.

Facta est hominum mortalitas, & Cæsarea ciuitas capitur.

Anno

ANno gratiæ. Mciij. facta est hominum,& animalium pestifera,& damnosa nimis mortalitas. Eo anno, Cæsarea ciuitas, in terra sancta nominatissima & opulentissima, ditioni Christianæ dedita est, & archiepiscopus in ea constitutus est, nomine Baldvvinus, in qua Magnus pater noster, sanctus Basilius, populo dei præfuit, archiepiscopus glorioſus. In ipsa etiam ciuitate nobile deorum tẽplum statim à Christianis dirutum est. Strages quoque infidelium maxima facta est. Assignata est regimini & donationi cuiusdam principum Christianorum, sub rege tamen Hierusalem. Caliphus autem Paganorum dignissimus, misit ad liberationem ciuitatis infinitam multitudinem Turcarum, ad vnguem armatorum, sub duce potentissimo. Cui occurrens rex Hierusalem, Baldvvinus, inuocato dei adiutorio, omnes in ore gladij trucidauit. Ceciderunt que in illo cõflictu glorioso, ex hostibus quinq; millia armatorum equitum, ex nostris autem equites. lxx. & ducenti pedites. Ciuitas quoq; ad laudem domini, est à dominio paganorum liberata.

Quatuor circuli apparuerunt circa solem.

ANno gratiæ. Mciiij. decimo quinto Kalend. Maij, quatuor circuli circa solem visi sunt albi, picti, & mirabiliter implicati. Cometa apparuit mense Februar. Eodẽ anno, discordia orta est inter regem Henricum, & Robertum Ducem Normanniæ, fratres. Non modica subsecuta est, eo anno, rerum depopulatio. Rex Henricus, Anselmi, viri iusti) substãtiam, & possessiones infiscari præcepit, nec eum potuit ratio, vel regis Scotiæ, vel reginæ intercessio, cohibere. Anselmus verò Lugduni exul commoratur. Achon redditur regi Baldvvino.

Dux Robertus venit in Angliam, vt reconcilietur fratri suo, sed frustra.

ANno gratiæ. Mcv. idibus Aprilis, rex Henricus Boiacas incendit. Robertus Dux Normannorum venit ad regem fratrem, apud **Northampton**, suppliciter petens, vt ablata sibi restitueret. Sed deus non fauit concordiæ eorum. Negauit enim rex postulata. Quare Dux iratus recessit comminando. Rex autem ipsum acriter insecutus, in castro Tenarchebraia eum obsedit, & in arcto nimis tenuit. Sed per posticum nocte elapsus, exercitum conflauit contra fratrem suum, copiosum.

Dux Robertus capitur, & incarceratur simul cum consule de Mortoil.

ANno gratiæ. Mcvi. octauo Kalend. Maij, Henricus rex anglorũ, dum obsedit Tenarchebraiã, Dux Robertus contra regem venit cum

nit cum exercitu ſuo, conſerto, in vigilia ſancti Marci, & commiſſo ancipiti nimis prælio, Dux licet multo ſtipatus milite, & in armis leo inuincibilis, &, quaſi alter Mars, peritus in diſciplina militari, tamen non valens amplius ferre pondera belli, quod ex magna parte in eũ erat congeſtum, captus eſt, & cuſtodię carcerali in Anglia mancipatus, & Comes Moritoniæ, & multi alij nobiles cum ipſo. viij. Kalen. Maij, hoc anno impleta eſt prophetia quam rex fratri eius pridie q̃ moreretur, dixerat filio ſuo Henrico. Quinque mille libras de theſauro tibi dabo, pacificè patere. Tempore tuo totum honorem quẽ ego nactus ſum habebis, & fratribus tuis diuitijs & poteſtate præualebis. Rex aũt memor fraternitatis, eundem Ducẽ Robertũ in libera carceris cuſtodia, ſine ciborũ penuria, cum luminis beneficio, & precioſarum veſtium ornatu, ſaluo tamen fecit reſeruari. Liceret etiam ei ad ſcaccos, & aleas ludere. Robas etiam regis, ſicut ipſe rex accipiebat, pomaria vicina, & ſaltus, ac loca delectabilia perambulãdo, ex regis licentia, viſitauit. Et cum vna dierum ſic euagabatur, arrepto equo ſubitò, non id verentibus cuſtodibus, inſiluit, & fugã iniit repentinam. Et ecce cuſtodes, eleuato ad ſidera clamore, rapido curſu inſecuti ſunt, & quodam lutoſo prato, vbi equus ſuus immerſus fuit vſque ad ventrem, comprẹhenderunt, & in arcto cuſtodierunt, donec id regi nunciaretur. Tunc rex iuſſit eum, clam oculorum lumine priuari, ſaluis tamẽ orbiculis eorundem. Et tunc Dux tabuit in ſemetipſo præ dolore, & maledicens diei natiuitatis, infœlicis vitæ moram longam non protraxit. Eodem anno, in huius rei ſignum, viſæ ſunt duæ lunæ in cælo, vna in Oriente, & altera in Occidente, & Cometa quaſi vno cubito diſtans a ſole, circa horam tertiam. In iſto tempore, conſtitutus eſt ordo canonicorum, in eccleſia ſanctæ Mariæ de Suthwerk iuxta London.

Concilium magnum celebratur ſub Anſelmo, Cantuar. archiepiſcopo.

ANno gratiæ. Mcvij. decimo octauo Kalend. Maij, Normannus prior fundauit eccleſiam Chriſti Londonijs, in religione canonicorum regularium quæ eccleſia ſanctæ Trinitatis vocatur. Henricus, filius imperatoris, Hẽrico patri ſuo ſucceſſit, qui poſtea duxit Matildem, vix quinquẽnem, Henrici regis Anglorum filiam. Obijt Mauricius epiſcopus Londonienſis eccleſiæ. Rex autem Henricus, pro eo quòd inimicos ſuos ſuppeditauit, reddidit gratias deo, & apud Beccum veniens, Anſelmũ archiepiſcopum Cantuar. ibidẽ inuenit, & cum eo cõcordatus eſt. Eodemq; anno, factum eſt conciliũ magnum London. in palatio regis, præſidente Anſelmo, cui annuit

rex,& ſtatuit, vt ab eo tempore in reliquum, nũquam per donationem baculi paſtoralis vel annuli, quiſquam de epiſcopatu vel abbatia per regem, vel quamlibet laicam perſonam inueſtiretur in Anglia. Concedente etiam archiepiſcopo, vt nullus ad prælationẽ electus,pro homagio,quod regi faceret, conſecratione ſuſcepti honoris priuaretur. Conſecrati ſunt epiſcopi, Gulihelmus VVinton. †Boamũd⁹. Rogerus Sarisbur. † Kenelmus Hereford.Gulihelm⁹ Exonienſis,et Vrbanus Bangor, ab Anſelmo Cantuar.archiepiſcopo, apud Doroberniam,die dominica. iij. idus Auguſti. Mauritio ſucceſſit Richardus de Beaumes. Obijt rex Scotorum Eadgarus, cui ſucceſſit Alexander frater eius.

Obijt Gerardus Ebor.archiepiſcopus,cui ſucceſsit Thomas.

ANno gratiæ Mcviij.nonis Aprilis, obijt Philippus rex Francorũ, cui ſucceſſit Ludouicus filius eius.Obijt etiam Gerardus,Ebor. archiepiſcopus,cui ſucceſſit Thomas. Eodem anno,Richardus de Beaumes,Londonienſis electus, conſecratur ab Anſelmo, Cantuar. archiepiſc,apud Pagehã, multis ſuffraganeis epiſcopis præſentibus.

Obijt Anſelmus Cantuarienſis archiepiſcopus.

ANno gratiæ. Mcix. miſſi ſunt ab Henrico imperatote Romano, nuncij mole corporis,& cultus ſplendoribus excellentes,filiã regis Anglorũ Henrici in domini ſui coniugiũ poſtulantes, à quibus rex Henricus accepit ſacramenta.Eodem anno,ſeptimo Kal. Maij, obijt nobilis Cantuar.antiſtes Anſelmus. Rex Henricus abbatiam Elienſem,in epiſcopalem ſedem commutauit, Herueumq; ibidem fecit epiſcopum ordinari.Eodem anno,conuenerunt,rege iubente, London. in eccleſia beati Pauli, Richardus London. Gulihelmus VVinton.Radulphus Roffenſis,Herebertus Norvvicenſis,Radulphus Ciceſtrenſis, Ranulphus Dunelmenſis, & Herueus Bangor. epiſcopi.v.Kalend.Iulij,ad conſecrationẽ Thomæ Ebor.electi. Vbi eccleſiæ Cantuar. & archiepiſcopis eius,catholicè ordinatis,facta canonica obediẽtia,conſecratus eſt,& hoc anno fuit dies Paſchæ,dies ſcilicet ſancti Marci euangeliſtæ. Obijt Hugo Cluniacenſis, & ſucceſſit Poncius.

Tranſlatus eſt ſanctus Oſvvinus rex, & martyr apud Tynemutham.

ANno gratiæ.Mcx.quarto idus Aprilis, rex Henricus dedit filiam ſuam Matildẽ Henrico imperatori Alemanniæ. Luna verò viſa eſt,quaſi extincta.Trãſlatus eſt ſanct⁹ rex,& martyr Oſvvinus apud Tynemutham. Eodem anno, ſanct⁹ Godricus vitã inchoauit hæremiticam,

míticam,qui,illa per annos.lx.laudabiliter continuata, fœliciter migrauit ad dominum.Hoc etiam anno,Cometa apparuit more insolito.Nam cum ab Oriente surgens in firmamentum ascendisset,nõ progredi,sed regredi videbatur. Eodem tempore rex Hierusalem Baldevvinus,Beritum,ciuitatem Phenicis regionis maritimam, potenter subiugatam,catholicæ fidei mancipauit.

Henricus rex Theutonicorum tenuit papam in custodia.

ANno gratiæ. Mcxi. quarto nonas Aprilis, mortalitas animalium nimia incepit,fames maxima in Normãnia.Henricus rex Theutonicus,Paschalem papam in custodiam posuit. Rex Anglorum Henricus, pergens in Normanniam, contra Comitem Andegauẽsem, qui Cœnomanniam eo tenebat inuito, guerram contra eum ferro simul & incendio constanter exercuit.

Orta est contentio inter papam & imperatorem.

ANno gratiæ. Mcxij.mortalitas hominũ maxima fuit. Hoc quoq; anno,orta est contentio magna inter papam Paschalem & imperatorem Henricum. Imperator voluit vti priuilegio antecessorũ suorum, habito annis. ccc. sub pontificibus Romanis. lx. qui licitè dederant episcopatus, & abbatias, per baculum pastoralem, & annulum,quod iniustum censebat papa, ê contrario imperator, & sic aduersabantur proteruè, Tandem facta est pax inter eos,scilicet vt episcopi deinceps, & abbates institutionem accipiant ab imperatore,& suis successoribus per †baculum & annulum,& post faciant papæ vel episcopo,canonicam obedientiam,& consecrationem accipiant consuetam. Acta verò sunt hæc antè altare apostolorum Petri & Pauli,in conspectu omnium astantium, & sic dominus papa dedit imperatori absoluto corpus Christi. Obijt autem eodem anno Tancredus vir illustris, in actibus Hierosolimitanis magnificus. Fuit princeps Antiochiæ & Comes Ediſſanus. Cui successit Rogerus,filius Richardi,vir nobilis,ea conditione, vt quandocunq; Boamundus Iunior Antiochiam reposceret, illi sine cõtradictione resignaret.

† Virgam

Rex Henricus dedit archiepiscopatum Cant.Richardo London.episcopo.

ANno gratiæ. Mcxiij. octauo idus Aprilis, rex Anglorum Henricus duxit exercitum in VValliam,& VVallenses subditi sunt ei ad libitum Rex Hẽricus dedit archiepiscopatũ Cantuar. Richardo London. episcopo, & illum per baculum & annulum inuestiuit. Obijt Thomas Eboracen.archiepiscopus, cui Thurstanus successit.

Orta est etiam inter Richardum Cantuar. & Thurstanum Eboracensem archiepiscopos magna dissensio, eò quòd Eborcésis subijci noluit archiepiscopo Cantuar. sicut eius antecessores facere solebāt. Causa autem sæpe coram rege, & domino papa ventilata est, licet nondum fine debito terminata. Eodem anno, mense Maio, Cometa ingens apparuit, & post paululum terræmotus, partem vibis Manistre prostrauit, non longè ab Anthiochia, cum duobus castellis, Triphalet & Mariscum. Rex Hierusalem Baldevvinus & Meduchus Persarum princeps, in quodā congressu bellico dum decertassent, victus Baldevvinus vix fuga elapsus est. Ceciderunt in illo belli discrimine de Christianis equites xxx. pedites verò mille quingenti. Sed de se cruentam hostibus victoriam reddiderunt.

Iuratur fidelitas Gulihelmo, filio regis Henrici.

ANno gratię. Mcxiiij. rex Anglorum Henricus fecit omnes suæ potestatis magnates fidelitatem iurare Gulihelmo filio suo, qué peperit ei Matildis regina. Eodem anno, mense Decembri, cælū repentè rubens apparuit, ac si arderet, luna patiente eclipsim. Quarto Kalend. Aprilis Thamisis exiccata est, & mare per duodecim miliaria.ij. diebus. Radulphus episcopus Roffensis, ad archiepiscopatum Cantuar. vi. Kalend. Maij, eligitur. Cometa apparuit mense Maij.

Consecratur Radulphus in archiepis. Cantuar. Idem alios episc, consecrauit.

ANno gratiæ. Mcxv. obijt Maria Comitissa Boloniæ. Consecrat⁹ est Radulphus Cantuar. archiepis. ab Anselmo dñi papę legato, v. kal. Iulij, & palliū ab eodē susscepit. Eodē die, idē archiepisc. Cant. Theulfum VVigorn. & Bernardū Meneuēsem antistites consecrauit. Obijt Lofstan Domesman, & iacet apud Bermudesie.

Dedicatur magnificè ecclesia sancti Albani, Anglorum prothomartyris.

ANno gratię. Mcxvi. vrbs Rothomagēlis penè tota est combusta. Eodem anno, præsente rege Henrico, & regina, Robertoq; Lincolnienśi episcopo, cum multis alijs episcopis, die sanctorū innocentium, dedicata est magnificè ecclesia sācti Albani, Anglorum prothomartyris, à venerabili viro, G. Rothomagēsi archiepiscopo, sub abbate eiusdem loci Richardo. Rex autem, & regina cum archiepiscoporum, episcoporum, Comitū, baronum, et aliorū nobiliū multitudine ibidem natalitios dies, cum omni hilaritate & gaudio, cum prędicto abbate cōtinuè celebrarunt. Eodē anno, mota est discordia inter reges Franciæ & Angliæ, per Theobaldū, Comitē Blesentiū. Ipso etiā anno, pro necessitate regij stat⁹, Anglia fuit varijs exactionibus

nibus depreſſa,& multiformiter bonis ſuis,nō ſine peccato,ſpoliata.

Variæ fiunt,& terribiles aëris commotiones.

ANno gratiæ.Mcxvij.Kalend.Nouemb.nimia choruſcatio, tonitrus, & grando genus humanum perterruit.Terra mota eſt, & luna verſa in ſanguinem.iij.idus Decemb. Vtrunque media nocte contigit.Robertus primus prior,cum paucis fratribus,locum Mertoniæ primò inhabitare cœpit. Eodem anno, venerabilis vitæ vir Iuo, Carnotenſis antiſtes, in ſacris ſcripturis ad plenum eruditus, doctor egregius,diem clauſit extremum.

Obijt Paſchalis papa.

ANno gratiæ.Mcxviij. obierunt Baldevvinus rex Hieruſalē,Matildis ſecunda,bona regina Anglorū,& Paſchalis papa,cui ſucceſſit Gelaſius. Hic incepit ordo tēplariorū ſic. Quidā viri nobiles de equeſtri ordine,timentes deum,in manus patriarchæ Hieroſolimitani,Chriſti ſe ſeruitio mancipantes in caſtitate, & obedientia, propriæ voluntati renunciantes,viuere profeſſi ſunt.

Succeſsit Kalixtus,Lodovvicus rex Francorū,& Henricus rex conflixerūt.

ANno gratiæ.Mcxix.iij.Kalend.Aprilis, obijt Gelaſius papa apud Cluniacum.Cui ſucceſſit Calixtus.iiij. idus Ianuarij. Obijt Petrus,prior primus Beremūdeſ. Eodem anno, commiſſum eſt campeſtre prælium inter Ludouicum regem Francorum,& Henricum regem Anglorū,in quo conflictu grauiſſimo,rex Henricus bis percuſſus eſt in capite,vt quamuis benè muniretur lorica & galea,tamē põdere ictus validiſſimi ita attonitus eſt,vt cum difficultate diuturna ſanatus ſit.Tandem illi ceſſit victoria.& percuſſorem ſuum proſtratum cepit,& captū carceri mancipauit. Eodem anno,Richardus de Albineto, nobilis abbas ſancti Albani, diē clauſit extremū, cuius actus laudabiles,ſpeciales exigerent tractat°.Obijt Herebertus Norvvicenſis antiſtes,vita & morte præclarus. Eo anno, papa Calixtus venit in Normanniam ad regem Henricum, & collocuti ſunt diu apud Giſortium rex maximus & ſummus ſacerdos.

Gulihelmus & Richardus,filj regis Henrici,& filia eius ac neptis ſubmerſi ſunt

ANno gratiæ.Mcxx,decimo quarto Kalend. Aprilis, bis venit lumen ad ſepulchrum domini.Eodem anno,rex Henricus,omnibus domitis, & cūctis in Normānia pro voto diſpoſitis, ne læta impermixta triſtibus in hoc mundo eueniant, cum gaudenter in Angliam velificarent filij eius, Gulihelmus & Richardus, & filia eius, ac neptis,Richardus quoque,Conſul Ceſtrenſis,dapiferi,camerarij,

pincernæ regis,ac multi proceres cum eis,in mari naufragium pertulerunt,&.vij.Kalend. Decembris miseri, nec tamen miserabiles, submersi perierunt. In vita enim eorum in libidinem fluxerunt enormem. Vnde creditur, eos enormiter in mari tranquillissimo vitam in puncto terminasse. Hoc anno incipit ordo Præmonstratẽsis.

Aethelicia desponsata est Henrico regi Angliæ.

ANno gratiæ. Mcxxi. rex Henricus duxit Aetheliciam. iiij. idus Aprilis,filiam ducis Louaniæ,causa pulchritudinis,& excellentis decoris sui. Quę à Radulpho Cãtuar. archiepisc.soleniter in reginã est consecrata London. in die Pentecostes, cũq; rege resedit ad mẽsam magnificè coronata.Inde autem,cum rex ad VValliam tenderet,cum exercitu copioso, VVallenses ei suppliciter obuiantes, concordati sunt cum ipso, iuxta magnificentiam suæ voluntatis. Eodẽ anno Ebrardus episcopus Norvvic. consecratus est. Eodem anno papa Calixtus, Mauricium quẽdam,quem Henricus imperator antipapam constituerat,cepit,& eundem monachum ordinauit.Luna hoc anno obtenebrata est. Apud Radingum monachi ordinẽ monasticum incœperunt obseruare,sub regula sancti Benedicti.

Obijt archiepiscopus Cantuar.Radulphus,cui succesit Gulihelmus.

ANno gratiæ. Mcxxij. Radulphus Cantuarensis archiepiscopus, & Iohannes Bathonensis antistes humanæ naturæ debita persoluerunt.Radulpho verò successit Gulihelmus de Curboile, in archiepiscopatum Cantuar. Eodem tempore, Balac Admiralis cœpit Iocelinum,Comitẽ Edessarum,& eius consanguineũ Galerannũ.

Normannia inexpugnabilibus castris roboratur.

ANno.Mcxxiij.decimo sept.Kalend.Maij,Hugo,prior de sancto Pancratio,efficitur abbas de Radingo.Sol similis factus est nouæ lunæ.Eodem tempore, rex Anglorum Henricus, ad natale domini,curiam suam tenuit apud Dunestable, ducens secum, vt moris est,suum cancellariũ,scilicet Arnulphũ,cui nimis cura fuit substãtias hominum diripere. Ipse verò obiter de equo corruens miserè vitam terminauit. Eo tempore,Robertus Lincoln. obijt, cui successit Alexander.Firmatur turris Rothomagensis,& muro cingitur, roboratur turris Cadomensis. Rex autem Henricus dedit archiepiscopatum Cantuar.Gulihelmo de Curboilo,priori de Chicche,& episcopatum Bathon. Godfrido, capellano reginæ.Castra etiam de Archis, de Gisortio, de Falesia, de Argentonio, de Damfronte, de Oximo,de Ambrecas,de VVauerla,de VVra,et turris Vernonis à

rege

rege Henrico inexpugnabiliter communita fuerunt. Caſtrũ quoq; Roberti de Melléto, qui à rege ſeditioſè receſſerat, capitur ab eodẽ Henrico. Rex quoque Hieruſalem, Baldevvinus captꝰ eſt à Balaco, principe Turcarum. Eo tempore tœpit ecclesia ſancti Bartholomæi ædificari in ſuburbio London. à †Rachero, quondam primo priore eiuſdem eccleſiæ. †Rahero.

Tyrus Syriæ metropolis Chriſtianis eſt reſtituta.

ANno gratiæ. Mcxxiiij. octauo idus Aprilis, obijt Calixtus papa, ſucceſſit Honorius. Sol viſus eſt ſimilis nouæ lunæ. Iuſticia de monetarijs fit apud VVinton. Robertus de Mellento, Comes, aſſociatis ſibi Hugone de Mõteforti, ſororio ſuo, & Hugone de Mõteforti, Geruaſij filio, hoſtiliter Normanniam intrauit. Gulihelmus verò de Tankaruilla, contra eos decertans, cepit eos, & captos regi Henrico prẽſentauit. Eodem anno, defuncti ſunt Theulphus VVigorn, & Arnulfus Roffenſis, epiſcopi. Eodemque anno, Tyrus, Syrię metropolis, à Míchaele Duce Venetię obſidione vallata eſt, tam per mare quàm per terras, adiuuantibus principibus Hieroſolimarum Ducem vnanimiter. v. Kalend. †Martij: & tertio Kalend. Iulij capta eſt, & Chriſtianitati fœliciter reſtituta. Rex quoq; Baldevvinus, qui captiuus tenebatur à Balaco príncipe Turcarum, datis obſidibus, à vinculis liberatus eſt, & ad propria remeauit. Eodem anno rex fecit omnes milites Angliæ comas abſcidere ad morem Francorum, qui antè longas vt mulieres habebant. †Maij.

Celebratur concilium London. ſub Iohanne cardinali.

ANno gratiæ. Mcxxv. quarto Kalẽd. Aprilis, Iohannes de Cremona cardinalis, cõcilium celebrauit apud London. Hoc quoq; anno, fuit fames valida. Obijt Gilbertus fundator Mertoniæ. Dictus Iohannes, qui in concilio omnes cõcubinarios ſacerdotes maximè damnauerat, in eodem vicio deprehẽſus, vicium excuſauit, eò quòd fuit, vt dixit, non ſacerdos, ſed correptor ſacerdotum. Rex quoque Henricus dedit Simoni, clerico reginæ, VVigornienſem. Iohanni archidiacono Cantuar. Roffenſem, Sigefredo abbati Glaſtonienſi Ciceſtrenſem præſulatum. Eodem anno, obijt rex Scotorum Alexãder, cui ſucceſſit frater eius Dauid, vir magnæ ſanctitatis, & munificentiæ. Rex quoque Hieruſalem Baldevvinus, contra Turcas dimicans, de grauiſſimo prælio fœliciter triumphauit.

Obijt Henricus, Romanorum imperator, Comes Flandriæ exhæredatur.

ANno gratiæ.Mcxxvi.tertio idus Aprilis,obijt Henricus imperator,cui ſuccedens Lotharius, annis duodecim poſtea imperauit. Tunc imperatrix Matildis, ad patrem ſuum regem Henricū reuerſa,habitauit cum regina in thalamo ſuo. Diligebat enim eam rex valdè, quia vnicam illam habebat hæredem.Et circa feſtum ſancti Michaelis,rediens in Angliam, duxit ſecum filiam ſuam tanto viro viduatam. Et continuò,iuſſu regis, omnes Angliæ & Normanniæ optimates illi adiurati ſunt, & primus omnium Comes Bononiæ Stephanus,ex Adala ſorore regis,& Bleſentiæ Comite generatus.

Imperatrix Matildis nupſit G.Comiti Andegauiæ.

ANno gratiæ. Mcxxvij. tertio nonas Aprilis, Galfridus Plantagenet Comes Andegauiæ,duxit Matildem imperatricem. Obijt Richardus Lond.epiſcopus,cui ſucceſſit Gilbertus vniuerſalis. Eodem anno,Comes Andegauiæ,ſine ſpe reuertendi,Hieruſolimam adijt. Rex autem Henricus,cùm curiam ſuam ad natale domini apud VVindeſoram ſolenniter teneret, ibique Thurſtanus Ebor. in præiudicium Gulihelmi Cantuar.archiepiſcopi,regi coronam præſumpſit imponere, communi iudicio repulſus eſt, & baculus ſuæ crucis,quem in capella regis temerariè exaltauerat,eiectus eſt. Eodē anno rex Henricus fecit omnes milites Angliæ crines ſuos ad iuſtū modum abſcindere, qui prius lōgitudine capillorum cum fœminis certabant.

Obijt Gulihelmus Comes Flandriæ.Rex Francorum Ludouicus ceſsit regi Henrico.

ANno gratiæ.Mcxxviij.Gulihelmus,Comes Flandriæ, filius Roberti,Comitis Norman.poſt ſuperatam penè Flandrenſium ineffabilem nequitiam, dum quoddam caſtrum in terra *Ducis* Louanien.obſediſſet, in dextra manu lacea percuſſus, vi. Kalend. Auguſti,occubuit.Eodem anno,rex Anglorum Henricus,hoſtiliter in manu forti perrexit in Franciam,eò quòd rex Francorum Ludouicus tuebatur Comitem Flandriæ,nepotem regis,& hoſtem. Coëgit autem regem in breui auxilium Comiti denegare. Eodem anno, Ranulphus Dunelmenſis,& Gulihelmus VVintonienſis epiſcopi, obierunt.

Obijt Honorius papa,ſucceſsit Innocentius primus,obijt etiam rex Francorum.

ANno gratiæ.Mcxxix.obijt Honorius papa, ſucceſſit Innocētius primus.Obijt quoque Gulihelmus epiſcopus VVinton. ſucceſſit Hen-

sit Henricus abbas Glaston. qui fuit nepos Henrici regis, Eodem anno Philippus filius regis Franciæ, qui nuper patre defuncto, diademate fuerat insignitus, dum equum ludēs agitaret, obuium fortè porcum inuenit. Cumque pedes equi currentis offenderet, cecidit rex nouus in terram, & fractis ceruicibus expirauit. Ecce quanta celsitudo, quam cito & quam leuiter adnihilata est. Sol in tenebras, & dies versus est in noctem per horam fere dimidiam, & stellæ apparuerunt.

Frater Philippi Francorum regis coronatur, Ludouicus.

A Nno gratiæ. Mcxxx. dedicatur ecclesia Christi Cantuar. Hugo abbas Radingen. ad archiepiscopatum Rothomagensem eligitur. Obiit Algodus, primus prior sanctæ Mariæ de **Suthwerke**, successit Algarus. Innocentius papa ad partes Cisalpinas se transtulit, expulsus abæmuli sui parentibus. Qui veniens in Galliam, apud Carnotum à rege Henrico honorificè susceptus est, & iterum in Rothomago, vbi ab omnibus est papa acclamatus, regeque Henrico procurante, Ludouicum fratrem Philippi regis Franciæ, iam defuncti, Rhemis coronauit in regem.

Obiit Innocentius primus, succedit secundus. Obiit Boamundus princeps Antiochiæ.

A Nnō gratiæ. Mcxxxi. synod' generalis habita est Rhemis. Obiit Innocētius papa. Dedicatur ecclesia Cluniacēsis ab eodē papa. Eodem anno, Rodoan Halapiæ princeps fines Antiochiæ hostiliter ingressus, Boamundum Antiochiæ principem, sibi occurrētem, vt ipsum reprimeret, gladio confossum peremit. Rex Hierusalem Baldevvinus, miles egregi°, cum senuisset, vocatis ad se genero suo, & filia, & filio eorum, nomine Baldevvino, regni curam, & plenā tradidit potestatem. Quibus dispositis, deo spiritum reddidit.

Natus est Henricus, constituitur episcopatus Carleoli.

A Nno gratiæ. Mcxxxij. tertio idus Aprilis, Londoniarum ciuitas penè tota combusta est. Rex Henricus nouum fecit episcopatū, apud Carleolum, in limbo Angliæ, & Galvvalliæ, & posuit ibi primum episcopum, nomine Aethelulphum sancti Osvvaldi priorem, cui peccata sua solebat confiteri. Eodem anno, natus est Galfrido, Comiti Andegauensi, ex filia regis Henrici filius, & vocatus est Henricus. Eodem tempore, obiit Cestrensis episcopus.

Post natiuitatem Henrici, tenebræ horribiles factæ sunt in Anglia.

Anno gratię. Mcxxxiij. interfecti sunt omnes milites de templo.

Nato quoque

Nato quoque Henrico,primogenito Galfridi Plantagenet,& Matildis imperatricis,tenebræ factæ sunt in Anglia, & terra mota est, & sol similis est lunæ,id est,eclipsis terribilis. Rex Henricus,extremò transfretauit,& manum sancti Iacobi misit Radingum. Matildis imperatrix peperit alterum filium,quē vocauit Galfridum. Vnde rex Henricus,in Normanniam transiens, moratus est ibi præ gaudio nepotum. Eodemque tempore, defuncti sunt Landauensis, & Londonienſis episcopi, transalpinantes. Defuncto Herueo, Elienſi episcopo,rex dedit episcopatum Nigello,& Dunelmensem Galfrido cancellario.

Obijt Robertus Cortheuse,Dux Normannorum in carcere.

ANno gratiæ.Mcxxxiiij. obijt Robertus Curtheuse,frater regis,in custodia,qua tenebatur, tædio vitæ, & oculorum lumine priuatus.Nimis enim eum absorbuit tristitia,vnde mortuus est.Contigit quòd rex,vt de more consueuit,robam ei misit ex scarleto. Sed rex prius induit capam,& inuenit caputium arctum,& ait. Tolle,detur hæc capa fratri meo, quia habet caput minus meo. Et cum daretur illi secundum præceptum regis, minister incautus, cum interogaretur,si aliquis prius induisset,ait,etiam,& acta retulit.Et ait Robertus. Nunc nimis miseram vitam protelaui, ex quo rex iniuriosus mihi abiecto,veteres pāniculos transmisit,nec voluit ex eo tempore cibum sumere,& tabescens in semetipso mente & corpore, expirauit,& apud Glouerniam accepit sepulturam.

Obijt Henricus rex Anglorum,Coronatur Stephanus.

ANno gratiæ. Mcxxxv.obijt Henricus rex Anglorū, cū regnasset xxxv.annis ac.iij.mēsib⁹.iiij.nonas Decēb.apud sanctū Dionysiū in silua leonū.Comedit enim carnes murenarū die antecedenti,cōtra consiliū medicorū suorum. Henricus Huntendonensis archiediaconus,hoc anno cronica sua terminat. Hic vt parua tangamus. Monasterium Rading,monasterium canonicorum apud Cirencestr. monasterium de Prato apud Rothom. monasterium de Mortuo mari,& multa alia præclara & laude digna,quę plenius in libro de vita eius prænotantur,de dominio suo fecit.Quam irrestaurabilem Angliæ ruinam præsignat ventus vehementissimus in vigilia apostolorū Simonis & Iudę,qui turres,ędificia,arbores horribiliter subuertit.Stephan⁹ verò nepos regis ex parte sororis,Comes Bolo niæ,à Gulihelmo Cantuar. archiepisc. consecratus est in regem. xi. Kal.Ianuarij London.apud VVestmon.scilicet.xxij.die post mortē auunculi

auunculi ſui. Eodem anno, eccleſia ſancti Pauli combuſta eſt igne, qui accenſus fuit ad pontem London,& perrexit ad eccleſiam Danorum.Ad hanc dictam coronationem præſentes fuerunt tres epiſcopi,cum archiepiſcopo. Rex autem coronatus ſtatim, theſaurum, quem auunculus ſuus congeſſerat,occupauit,ſcilicet centum millia libras, exceptis vaſis aureis & argenteis, & gemmis impreciabilibus.Die autem,quo Stephanus applicuit,contra naturam in hieme horrendum tonitruum cum fulgure horribili per totam Angliam auditum eſt,ita vt totus mundus ſolui putaretur.Corpus regium de Normannia ad Radingum allatum eſt, & aromatibus conditum, & poſt tres menſes ſolenniter in eadem eccleſia,quam ipſe à fundamentis conſtruxerat, venerabilem ſepulturam, quam viuus †poſuit, præſente rege Stephano cum multis magnatibus,accepit.

†præordinauerat.

Obijt Gulihelmus Cantuarienſis archiepiſcopus.

ANno gratiæ. Mcxxxvi. obijt Gulihelmus Cantuar. archiepiſcopus. Henricus epiſcopus abſtulit manum ſancti Iacobi, de Radingo.Eodem anno,poſt Paſcha, Comes Glouernię Robertus venit in Angliam,cuius prudentiam & potentiam rex Stephanus maximè verebatur.Poſt eius aduentum,epiſcopi iurauerunt fidelitatẽ regi,& rex iurauit libertates eccleſiaſticas, & bonas leges ſe inuiolabiliter obſeruaturum, & inde chartam ſuam confecit, & Comes Robertus ſimiliter homagium ſibi fecit ſub conditione, ſcilicet, ſi dignitatem ſuam ſibi integrè conſeruaret.

Obijt Ludouicus rex Francorum,Rex Stephanus tranſfretauit.

ANno gratię.Mcxxxvij.obijt Ludouicus Craſſus, rex Francorum, cui ſucceſſit Ludouicus filius eius, qui accepit filiam Gulihelmi, Ducis Aquitaniæ,Alienoram, plus corporis quàm animæ dotribus redimitam,in vxorem. Rex Stephanus in principio quadrageſimæ mare tranſiuit,& Comes die Paſchæ conſequentis tranſfretauit,qui fœlicius nauigauit,quàm applicuit, quia rex per inſidias ipſum capi procurauit.Sed ab ipſis,qui inſidiarum procuratores fuerũt,præmunitus euaſit.Rex tamen adhuc dolum habẽs in corde,ſe ipſi hilarem oſtendebat,quod bene conſtitit Comiti.

Conradus imperator ſuccedit Lothario.

ANno gratiæ.Mcxxxviij.Conradus in imperio ſuccedit Lothario. Theobaldus in Cantuarienſem epiſcopatum eligitur,coram Alberico legato.Hoc anno, Comes Robertus reddidit homagiũ ſuũ per internuncios regi,exiſtenti in Anglia, & hoc multis rationibus,

quia

quia rex nō ſeruauit ſibi iuramentum factum, nec etiam ſorori ſuæ: quo facto rex priuauit eum omnibus bonis ſuis in Anglia. Eodem anno, rex Anglorum Stephanus, in ipſis diebus natalicijs, Bedfordenſe caſtrum obſedit, dicens nulla hora pacem eſſe hoſtibus concedendam antequam caſtrum redderetur. Rex Scotorū in Northā humbriam exercitū ducens, tam ipſe quàm ſui, rem nimis execrabilē peregerunt. In vltionē enim imperatricis, cui idem rex fidelitatem iurauerat, mulieres grauidas findebāt, fœtus anticipatos extrahebant, paruulos ſuper lancearum acumina proijciebant, presbyteros ſuper altaria trucidabant. Rex igitur Anglorum illuc properabat, ſed antequam illuc peruenijſſet rex Scotorum in ſua ſe recepit.

Concilium celebratur Piſis ſub papa Innocentio.

ANno gratię Mcxxxix. Matildis imperatrix venit in Angliam, & Robert' Comes Glouerniæ, frater eius, cum ea, cum magna fortitudine infeſto ſancti Michaelis. Henricus VVinton. epiſcopus, frater regis Stephani, apoſtolicæ ſedis tunc legatus, indignās quòd rex prælatos, & eorum poſſeſſiones indignè tractaret, condoluit, & remedium procurauit. Eo tempore, concilium celebratur Piſis à papa Innocentio. Rex Stephanus in curia ſua contra regium decus, plures captos ad redditionem caſtellorum coëgit, inter quos Rogerium Salisburlenſem epiſcopum, ad caſtri redditionem de Scireburn. & de Diuiſes, & de Malmesber. violenter coëgit. Procurantibus igitur archiepiſcopo Theobaldo, & Henrico epiſcopo VVinton. fratre regis & alijs epiſcopis, & prælatis, concilium apud VVinton. celebratur. iiij. kal. Septembr. ad quod regē vocari fecerūt. Qui Comitē Albericū de Veer, in cauſarū varietatibus exercitatum, miſit ad conciliū, de captione dictorū epiſcoporū, ſuper qua impetitus erat, ſe ſic de iure facere poſſe alleganté, & factum regis defendentem. Quinto kal. Septembr. ſolutū eſt concilium. Eodem anno, obijt Rogerius, Sarum epiſcopus. Rex quoq; Stephanus perſecutus eſt Elienſem epiſcopum, Nigellum.

Albericus Comes de Veer occiditur in ciuitate Londoniarum,

ANno gratiæ. Mcxl. idibus Maij, Albericus de Veer, in London. occiditur. Obijt Aldevvinus, fundator Maluerniæ. Rex Anglorū Stephanus, infrà dies natalitios, vrbem Lincoln. obſedit, cuius firmitates Ranulphus, Comes Ceſtriæ, receperat paulo ante, qui regem Stephanum detinuit ab ingreſſu ciuitatis vſque ad purificationem beatæ Mariæ, & ibidem commiſſa eſt pugna cum rege grauiſſima, &

ma,& per multas deceptiones captꝰ eſt.iiij. Nonas Februar.In quadrageſima.xiij.Kalen.Aprilis eclipſis facta eſt horribilis nimis per totam Angliam,vt diceretur ſignum eſſe.Sequenti hebdomada.vij Kalend.Aprilis,Radulphus,filius Huberti,immanis,ac barbarus,& ad furta belli peridoneus, caſtrum de Diuiſes clanculum intercepit,qui iactare non dubitauit,ſe totam regionem,à VVinton, vſque London.per idem caſtrum occupaturum, & ad tuitionem ſui pro militibus Flandriæ miſſurum.Sed citò poſt,per Iohannem, magnæ verſutię virum,qui apud caſtrum de Marleburgo habitabat, captus fuit,& vinculis innodatus, eò quòd caſtrũ de Diuiſes dominæ ſuæ, imperatrici reddere recuſabat, & more latronum ſuſpẽſus. Eodem anno, in Pentecoſte inductum eſt colloquium inter imperatricem & regem,ad pacem reformandam.Sed cum venerunt illuc, ſcilicet iuxta Bathoniã, Comite Roberto,fratre ſuo, ex parte imperatricis, ex parte verò regis, legato, & archiepiſcopo conuenientibus, nihil tandem profecerunt.

Ciuitas Londonia reddita eſt imperatrici.

ANno gratiæ.Mcxli.hoc anno,rex Stephanꝰ in bello captus eſt.iiij. Nonas Feb.p Gulihelmũ de Kahaynes apud Lincoln.& deſtructa VVinton.xviij.kal.Octobr.Ducitur ad imperatricẽ,et in turri de Briſtolia in cuſtodia ponitur. Ciuitas Lõdon. reddita ẽ imperatrici, ſed citò poſt fugata eſt inde, ſcilicet.viij. Kalen. Iulij. Poſtea ſtatim, in eadẽ æſtate,obſeſſa eſt turris London. à Londonienſibus, q̃ Gulihelmus de Mandeuilla tenebat,& firmauerat.Obſedit etiã imperatrix,turrim VVinton.epiſcopi,cũ auunculo ſuo,rege Scotorũ, Dauid & fratre ſuo Roberto. Sed Gulihelmꝰ Iprenſis cum Lõdon.fecerunt illã inde recedere. Captus eſt Robertus Comes Glouerniæ in feſto exaltationis ſanctæ crucis.Sed pro eius liberatione,rex liberatus eſt in feſto omniũ ſanctorũ,& regno reſtitutus. Eodẽ anno, obiit Hugo de ſancto Victore.iiij.idus Febr.Per illud tẽpus Valerannus,Comes de Mellento,qui omnibus Normanniæ præerat proceribus,cum Comite Galfrido Andegauenſi concordiã fecit, & dedit caſtellũ Montifortis, & Faleſiæ, & ſic ſubdiderunt ſe ei omnes viri potentes circa fluuiũ Sequanã, vſq; ad Ripam Riſle,& fidelitatẽ ei fecerunt.Eodẽ anno, obiit Gilbertus epiſcopus London.qui Vniuerſalis dicebatur, cui ſucceſſit Robertus de ſigillo in epiſcopatum.

Rex Stephanus obſedit imperatricem,quæ tamen euaſit.Captus eſt Robertus epiſcopus London.Rex Stephanus cepit Gulihelmum de Mandeuilla.

Anno gratiæ. Mcxliij. rex Stephanus obſedit imperatricem apud

Oxoniam diu, ſed tandem euaſit. Captus eſt Robertus Londoniẽſis epiſcopus apud Fullẽham, à Galfrido de Mandeuilla.ix. Kalen. Iulij. Gulihelmus Lincoln.epiſcopus, & ſedis apoſtolicæ legatus, in media quadrageſima concilium celebrauit,rege, & epiſcopis multis præſentibus. Nullus honor,vel reuerentia ferebatur eccleſiæ dei, vel ordinatis,ſed æquè clerici & laici capiebantur,incarcerabantur, truncabantur. Sed ſtatutum eſt ibi, ſi quis eccleſiam, vel cœmiteriũ violauerit, vel in monaſticum virum manus iniecerit violentas, à nullo abſoluatur,niſi à papa. Eodem tempore, rex Stephanus cepit Gulihelmum de Mandeuilla apud ſanctum Albanum,vbi reddidit regi turrim London.cum caſtris de VValedeno & Pleiſeto, Eodem anno,obiit Fulco rex Hieruſolimitanus,eoque anno,defuncto papa Innocẽtio, Cœleſtinus ſucceſſit,qui,cum ſediſſet in cathedra Romana menſibus.v. diem clauſit extremum, cui ſucceſſit Lucius méſibus.xi. & diebus.xiij. Obiit Gulihelmus VVintoniẽſis epiſcopus, ſucceſſit Henricus. Huic verò Henrico, Lucius papa pallium miſit, volens apud VVintoniam nouum conſtituere archiepiſcopatum, & ſeptem ei epiſcopos aſſignare.

Obiit Lucius,ſucceſsit Eugenius.Rex Stephanus obſedit Lincolnienſis.

ANno gratiæ. Mcxliij.defuncto papa Lucio,ſedit Eugenius in cathedra Romana,annis octo,menſibus.iiij.& diebus.xiij. Eodem anno,rex Anglorum Stephanus Lincoln.obſedit,& cum cõſtrueret vnum municipium contra caſtellum, quod tenebat Comes Ceſtrenſis,Ranulphus:operarij regis octoginta ab ipſo Comite interfecti ſunt,& ſic,re imperfecta,receſſit rex. Eodemq; anno, Robertus Marmion,vir quidem bellicoſus,qui monachos de Couentria à ſuo monaſterio expulerat, & de illa eccleſia caſtellum fecerat, dum vna dierum contra hoſtes ſuos decertaret,inter eos ante ipſum monaſterium,excõmunicatus,peremptus eſt.Eodem tempore,Galfridus de Mandeuilla, qui idem ſcelus perpetrauerat in eccleſia Rameſienſi,ante ipſam eccleſiã,inter conſertas ſuorũ acies, à quodam pedite viliſſimo,ſol° ſagitta percuſſus,occubuit interfect°. Arnulph° etiam,eiuſdem Comitis filius, qui poſt mortem patris eccleſiam illam pro caſtello tenebat,à rege captus eſt,& proſcriptus.

Rex Stephanus Comitem Glouernienſem, & multos alios fugauit.

ANno gratię.Mcxliiij.rex Anglorum Stephanus,Comitem Glouerniç,cum multis alijs inimicorũ ſuorum à conſtructione Flandrenſis caſtri fugauit, & municipiũ illud in ſua poteſtate ſuſcepit.

Obiit

Obiſt Galfridus de †Mandeuilla. xviij. Kalend. Octobris. Galfridus,Comes Andegauiæ,cepit Normanniam. Eodem anno,Alexāder,Lincoln.epiſcopus,iterum Romam pergens, munificentiſſimè ſe,vt prius,habuit.Itaque honorificè ſuſceptus eſt à papa,redienſque ſequenti anno,cum ſumma ipſius papæ,& totius curiæ gratia,eccleſiam ſuam,quæ combuſtione deturpata fuerat, ſic reformando reſtaurauit,vt damnum in igne,poſtea minimè dānoſum videretur. †Magniuilla.

Capitur Ranulphus,Comes Ceſtriæ,à rege Stephano Anglorum.

ANno gratiæ. Mcxlv. rex Anglorum Stephanus cepit Ranulphū, Comitem Ceſtriæ,apud Northamtonā,ad eum pacificè venientem,& eundem in carcere detruſum detinuit, quouſque redderet ei caſtrum Lincoln.cum cæteris,quæ ſuæ ditionis erant, & ſic lætus, & iactans de victoria,licet turpi,coronam portauit apud Lincoln.Hoc anno,quidam puer apud Norvvicum crucifixus eſt à Iudæis.

Conradus imperator,& rex Francorum Ludouicus,iter arripuerunt Hieroſolymitanum.

ANno gratiæ. M. cxlvi. Conradus imperator , & Ludouicus rex Francorum,& plures aliſ nobiles magnates cruceſignati ſunt,vt euntes in Hieruſalem ſaluatoris veſtigia adorarent.Gulihelmus de ſancta Barbara,decanus Ebor. factus eſt epiſcopus Dunelmenſis. Eodem anno, obiſt reuerendæ memoriæ Galfridus, abbas ſancti Albani. Defuncti quoque ſunt pontifices, †Aſcelinus Roffenſis, Rogerius Ceſtrenſis,& Robertus Herefordenſis.Aſcelino ſucceſſit VValterus, archidiaconus Cantuarienſis. Rogerio, VValterus, prior Dorobernenſis, Roberto, Gilbertus, abbas Glouernienſis. Eodem anno,poſt Thurſtanum, Ebor.archiepiſcopum, Henricus, Ciſtercienſis monachus,illum obtinuit præſulatum . Similiter eodem anno,Cometa in Occidente,circumquaq; mirabiliter radians, apparuit. †Alcelmus.

Proficiſcuntur Hieruſalem imperator Alemanniæ,& rex Franciæ.

ANno gratiæ. Mcxlviſ.motio imperatoris & regis , & multorum iter agentium in Hieruſalem.Imperator Conradus,hyeme trāſcurſa,cum ſuis portum attigit Aconēſem.Et inde veniens Hieruſalē cum ſummo gaudio ſuſceptus eſt . Quo vtique tempore,rex Francorum cum.lxx.millibus loricatorū militum ſubſecutus eſt . Sed ob iter præſſuras,iacturas,& ruinas irreſtaurabiles paſſus , damna Frāciæ inaudita deplorauit.Obſeſſa eſt ciuitas Damaſci,ſed fruſtra.Eodem anno,„Robertus archidiaconus Leiceſtriæ, poſt Alexandrum

creatus est Lincoln. antistes, per manum Theobaldi archiepiscopi Cantuar. Post ieiunium mensis Septemb. episcopus est consecratus.

Reuertuntur imperator, & rex Franciæ, & rex Norandinus debacchatur.

ANno gratiæ. Mcxlviij. post discessum imperatoris, & regis Frácorum de partibus terræ sanctæ, Norandinus, Sanguinei filius, princeps Turcarum potentissim⁹, fines Antiochenos ingressus, Nepam castrum obsidione vallauit, contra quem Reimundus, Antiochenus princeps, exercitum ducēs inconsultè nimis, prelio inequali decertauit. Vnde contigit, quòd ipse, cum alijs quibusdam viris nobilibus occubuit. Norandinus nullo obstante progressus, Hareng castrum obsidens occupauit, & sic liberè in partibus illis vniuersa depopulando percurrit, donec rex Hierusolimarum superueniens, impetus eius potenter refrænaret. Henricus primogenitus, à rege Scotorū Dauid armis decoratur in Pentecoste. Item trāslatio sancti Etkenvvaldi episcopi. xviij. Kalend. Decembr. fit. Præterea concilij in vrbe Remēsi, præsidente papa Eugenio, celebratur. Eodem anno Gilebertus episcopus efficitur Herefordensis.

Galfridus Dux Normanniæ, reddidit Henrico filio suo, Normanniam.

ANno gratiæ. Mcxlix. Galfrid⁹, Dux Normānorum reddidit Hērico filio suo Normanniam, hæreditatem suam ex parte matris suæ, cōtra prohibitionem regis Francorū. Vnde discordia orta est inter ipsum regem & Ducem. Rex enim reuersus est hoc anno inglorius à terra sancta, similiter & imperator Alemanniæ. Dux Galfridus castellū Vinstabel obsedit & fecit ibi tria castella lapidia & durauit illa obsidio per tres annos. Ebrardus episcopus Norvvic. obijt. Iste Ebrardus episcopus diuisit archidiaconatum Suffolke in duos. Hoc etiam anno, gelare cœpit. iiij. idus Decembr. & durauit vsque ad. xi. Kal. Martij, & Thamesis sic congelatus est, vt pede & equo, & quadrigis etiā oneratis, transmeabilis redderetur.

Rex Francorum cepit homagium Ducis Henrici pro Normannia.

ANno gratię Mcl. rex Francorum Ludouicus, & Eustachius, filius regis Stephani, cum militia copiosa venerūt ante turrem de Archis ob discordiam memoratam, vbi etiam affuit Dux Normanniæ Henricus, & pater eius, Comes Andegauensis, Galfridus, cum ingenti exercitu Andegauensium, Britonum, & Normannorum, sed videntes vtriusq; partis principes, quòd legiones illę nequibant sine magna sanguinis effusione hostiliter conuenire, cœperunt de pace tractare, & interuenientibus vtrorumque amicis, rex Francorum

cepit

cepit homagium Ducis Henrici de Normannia, & sic pacificè receſſerunt. Dux igitur Hēricus,dum tractaret cum optimatibus ſuis de itinere ſuo in Angliam, pater eius apud Caſtrum Beri grauiter infirmatus.vij.idus Septembr.ab hac vita migrauit, & ſic Henricus filius eius,factus eſt Comes Andegauenſium,& Dux Normannorum.Eodem anno,Robertus de Gorham, creatus eſt in abbatem ſancti Albani,Radulpho cedente præ langore. Celebratum eſt diuortium inter Ludouicum regem Francorū,& Alienoram reginā. Erant enim conſanguinei,in quarto gradu. Rex Stephanus firmauit caſtellum apud Radingum.xiij.Kalen.Febr. Eodem anno Gulihelmus Turbus conſecratus eſt in epiſcopatum Norvvic.

Dux Normannorum Henricus,duxit Alienorum,relictam Ludouici.

ANno gratiæ.Mcli. obiit Comes Theobald⁹ de Bleis frater regis Stephani.Henricus Dux Norman.duxit Alienorā,quondā reginā,relictā Ludouici.Obiit Adelicia regina,vxor regis Stephani. Dirutū eſt caſtellū de Radingo.Eodē anno,Iohannes,monachus Sagienſis,factus eſt ſecundus antiſtes Monæ inſulę, quæ eſt inter Angliā & Hyberniam. Primus ibi fuit† Reimūdus, monachus Sauinienſis. Eodem etiam anno,obiit Gulihelmus,epiſcopus Dunelmenſis, & Galfridus Arthurus factus eſt epiſcopus ſancti Aſaphi in Northvvallia,qui hiſtoriam Britonum,de lingua Britannica, tranſtulit in latinum. Eodē anno Gratianus monachus de Guiſa ciuitate Thuſciæ natus,decreta compoſuit ſecundum Hu.ij.q.vi.C.forma.

† VVimundus.

Obiit Eugenius papa,ſuccedit Anaſtaſius,ſanctus Bernardus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ.Mclij. Comites & barones Angliæ fecerunt ligantiam,& fidelitatem Euſtachio, filio regis Stephani. Obiit Matildis regina,mater Euſtachij. ſexto nonas Maij, Richardus de† Beuuais,nepos alterius Richardi,factus eſt epiſcopus London. in initio Octobr. Eodē anno, Bernardus abbas Clareuallenſis migrauit ad dominum.Obierunt aūt Eugenius papa,cui ſucceſſit Anaſtaſius,& Dauid rex Scotorum,cui ſucceſſit Malcolm⁹, nepos eius, in regnū. Illo quoq; anno,natus eſt Duci Henrico filius ex Alienora vxore ſua,& vocatus eſt Gulihtlmus,quod eſt conſuetum nomē Ducibus Aquitanię,& Comitib⁹ Andegauiæ. Obiit Euſtachi⁹,fili⁹ regis Stephani.Et facta eſt pax inter regē Stephanū & Henr.Ducē Norman. Eodem anno Barnardus abbas Clareuallenſis, migrauit ad dominum.

† Belleſmenis.

Rex Anglorum Stephanus,& Dux Normannorum Henricus, concordati sunt.

ANno gratiæ.Mcliij.iustitia de cælò prospexit:& diligentia Theobaldi,archiepiscopi Cantuar.& episcoporum regni, rex Anglorum Stephanus,& Dux Normannorũ Henricus,apud Walingford, talem concordiam inierunt. Rex Stephanus, omni hærede viduatus,præter solummodo Ducem Henricum, recognouit in conuentu episcoporum,& aliorum de regno optimatum,quòd Dux Henricus ius hæreditarium in regnum Angliæ habebat,& Dux benignè concessit,vt rex Stephanus tota vita sua, suum regnum pacificè possideret.Ita tamen confirmatum est pactum,quòd ipse rex,& episcopi tunc præsentes,cum cæteris regni optimatibus iurarẽt,quòd Dux Henricus, post mortem regis, si illum superuiueret, regnum sine aliqua contradictione obtineret. Super ista pace inuiolabiliter obseruanda, confecta est solennis charta, & in loco securissimo reseruata.Hoc anno floruit Petrus Lõgobardus, qui sententiarũ librũ composuit.Obijt Eugenius papa successit Anastasius senex.

Defuncto Anastasio papa,succesit Nicolaus.

ANno gratiæ. Mcliiij. Dux Normannorum Henricus transfretauit in Normanniam et reuocauit in ius proprium dominica sua, quæ pater suus illi dederat,& inde profectus in Aquitaniam rebellionem quorundam baronum suorum potenter repressit. Eodem anno,defuncto papa Anastasio,successit Nicolaus, Albanẽsis episcopus, & vocat⁹ est Adrianus. iiij. vir quidẽ iustus & religiosus, natione Anglicus,de territorio quidem sancti Albani, à viris nobilibus ducens originem.Hic ecclesiam sancti Albani insigniuit priuilegijs,vt sicut beatus Albanus protomartyr est Angliæ, ita & eius abbas inter omnes Angliæ abbates primus sit ordine & dignitate. Eodem tempore,facta est concordia inter regem Francorum Ludouicum, & Ducem Normannorum Henricum, hoc modo. Rex reddidit Duci Vernolium, & Nouum Mercatum, & Dux dedit ei duo millia marcarũ argenti, pro restaurandis damnis,quæ rex perpessus fuerat. Eodẽ anno, sanctus anachorita VVilfricus de Heselberga,cuius vita & transitus, speciales exigeret tractatus, migrauit ad dominum.Eodem tempore,rex Anglorum Stephanus, miles egregius,& mente pijssimus.viij.Kalend.Nouembrium,diem clausit extremum. Cuius corpus in monasterio de Feuersham,quod ipse à fundamẽtis cõstruxerat,traditur veneranter sepulturę. Quo audito,Hen-

dito, Henricus Dux Normanniæ venit Barbeflieth, & ibidem per vnum menſem ventum expectauit, & ſeptimo idus Decembris, in Angliam veniens, xiiij. Kalend. Ianuarij, die dominica ante natale domini, apud VVeſtmonaſterium, in regem vnctus eſt a Thebaldo Cantuarienſi archiepiſcopo. Eodem anno Reginaldus efficitur abbas de Radingo.

Fredericus creatus eſt in imperatorem.

ANno gratiæ. M.clv. electus, & cõſecratus eſt in imperatorem Fredericus. Henricus rex iunior natus eſt London. prídiæ Kalend. martij. Manus quoque ſancti Iacobi reſtituta eſt Radingo. Per idẽ tempus, rex Anglorum Henricus nuntios ſolennes Romam mittens rogauit papam Adrianum, adhuc nouum, cuius gratiam confidenter obtinere ſperauit, vtpote Anglum, vt liceret ei Hyberniam hoſtiliter intrare, & eam ſibi ſubiugare, atque homines illos beſtiales ad fidem Chriſti decentius reuocare, eccleſiæque Romanæ fidelius inclinare. Quod papa regi gratãter annuit, & eidem, ſuper hoc, priuilegium deſtinauit. Eodem anno, defuncto Roberto, Exoniẽſi epiſcopo, ſucceſſit Robertus decanus Sarum. Et eodem anno, rex Anglorum Henricus exhæredauit Gulihelmum Peuerel cauſa veneficij, quod Ranulpho, Comiti Ceſtrenſi, fuerat propinatum. In cuius peſtis conſortio plures conſcij, & conſentientes fuiſſe perhibentur. Circa eoſdem dies, Hugo de Mortuo marí, vir arrogãtiſſimus, caſtella ſua contra regem muniuit, Glouerniã, VVigorniam, & Briges, ſed rex aduenies omnia complanauit. Eodem tempore, Ludouicus, rex Francorum, duxit filiam Aldefonſi, regis Hiſpaniæ. Eo tempore, Thomas natione London. futurus archiepiſcopus & martyr, primum, quod habuerat beneficiũ, percepit à domo ſancti Albani, ſcilicet eccleſiam de †Bradefeld, nec multo poſt tranſtulit ſe ad famulatum Theobaldi Cantuar. archiepiſcopi, quo procurante, citò deinde vocatus eſt ad archidiaconatum Cantuar. Hoc anno floruit Petrus dictus Comeſtor in Francia qui vtriuſque teſtamẽti hiſtoriam, quę dicitur ſcolaſtica, compoſuit.

†Branfeld.

Tunica domini inconſutilis, inuenta eſt in Francia.

ANno gratię. Mcxlvi. in Francia, diuina reuelatione, inuenta eſt tunica inconſutilis Chriſti, quam, ſicut literæ cum ipſa repertæ indicabant, mater eius fecerat ei, & creuit ipſo creſcente. Eodem anno, rex Henricus in Normanniam tranſiens, cepit cum moroſa, & ſumptuoſa obſidione caſtella ſibi rebellia, Chynonẽ ſcilicet, & alia.

Eodem anno, rex Siciliæ Gulihelmus ciuitatem Baruth funditus euertit, Græcos superauit, ciuitates & castella sibi ablata in ius suum potenter reuocauit, consecrationes episcoporum regni sui ei concedendo. Tunc temporis, Alienora, regina Anglorum, peperit regi filiam, quam Matildem nuncupauit. In guerra quoque, quæ fuit inter regem Henricum & Galfridū fratrem suum, idē Henricus prædicto. G. tria castella eripuit violenter, Mirabellum & Losdunum, cum dicto Chynone. Gulihelmus quoque primogenitus regis Hērici obijt, & sepultus est apud Radingum.

Rex Henricus domat VValliam, regem Scotorum repulit.

ANno gratiæ. Mclvij. rex Henricus in VValliam duxit exercitum suum, & VValliam sibi potenter subiugauit, & apud Snaudunū Cenum ad deditionē coegit. Rex quoque in Normanniam transfretauit. Sed cum audisset quòd rex Scotorum Malcolmus, fines suos hostiliter transgressus, aliena sibi temerè occupauit, redijt, & ipsum Malcolmum potenter repulit. Tunc rex Scotorum reddidit ei ciuitatem Carleolum, castellum quoque de Banburg, & Nouum castrum super Tinam fluuium, & totum comitatum Laudonensem, & rex Henricus reddidit ei Comitatum de Huntingduno. Tūc quoque temporis, Gulihelmus, dictus filius regis, nothus regis Stephani, Comes Moretonij, & VVarennię, reddidit regi Peuensie, & Norvvicum, & omnes munitiones suos in Anglia, & Normannia, quæ ex dono regis Stephani possederat. Et rex Henricus dedit ei, quicquid pater eius, rex Stephanus habuit, die, qua rex Hēricus primus mortuus fuit, & viuus. Et eodē tempore, Hugo Bigot° castella sua regi resignauit. Eodē annomēse Septēbri, nat° est Henrico regi, ex Alienora regina sua, fili° apud Oxoniā, & vocatus est Richardus.

Noua moneta facta est in Anglia. Rex quoque Anglorum Henricus, venit Parisios.

ANno gratiæ. Mclviij. Henricus rex apud VVigorniam coronatur, & post diuinorum celebrationem, coronam super altare posuit, nec vlterius coronatus est. Noua moneta facta est in Anglia. Obijt Galfridus, frater regis Hērici. Reginaldo abbati de Radingo, ob regis odium cedenti, successit Rogerius. Eodem anno, Thomas regis cancellarius, in apparatu magno, venit Parisios, Margaretam, regis Francorū filiā, Henrico filio regis in coniugē accepturus. Rex mare transiuit, & inuitatus Parisios venit, idemq; rex Nameticam ciuitatem in ius suum recepit.

Schisma

Schiſma ortum eſt inter Alexandrum & Octouianum.

ANno gratiæ. Mclix. rex Anglorum Henricus, duxit exercitū verſus Tholoſam, & cepit caſtella fortia vicina ei, rege Francorum interim in vrbe iugiter commorante. Sed rex Anglorum ipſam ciuitatem hoſtiliter non obſedit, ob reuerentiam regis Francorum, cuius ſororem Conſtantiam, Comes Tholoſanus duxerat in vxorem, & ex ea liberos ſuſceperat, qua de cauſa reges inimici facti ſunt adinuicem. Eodem anno, defuncto papa Adriano ſchiſma ortū eſt, inter duos, Alexandrū & Octouianum. Nam imperator, cum clero ſuo, receperat Octauianū, aliſ nequaquam. Succeſſit tandem Alexāder. Adhuc creuerunt inimicitiæ inter reges Francorū & Anglorū.

Theobaldus archiepiſcopus Cantuar. obijt, iuratur fidelitas Henrico iuniori.

ANno gratię. Mclx. rex Anglorum Hēricus à Tholoſa reuerſus, Margaretam filiam regis Francorum, quam in ſua cuſtodia habebat, Henrico filio ſuo deſponſari fecit, & caſtellū de Giſorzio, diu deſideratum, recepit. Quod, vt audiuit rex Francorū, Caluum Mōtem firmauit. Sex rex Anglorum feſtinus adueniens, rege Francorū cum ſuis fugato, caſtrum, & incluſos, cepit. Et capti ſunt deintus milites. lv. & ſic celebratum eſt matrimonium inter filium regis Anglorum ſeptennem, & filiam regis Francorum triennem, authoritate Henrici Piſani, & Gulihelmi Papienſis, presbyterorum, cardinalium, ſedis apoſtolicæ legatorum. iiij. nonarum Nouembr. apud Burgum. Eodem anno, Theobaldus, Cātuar, archiepiſcopus, diem clauſit extremum. Ipſoque tempore Maria, abbatiſſa de Rūmeſia, filia regis Stephani, nupſit Mathæo, Comiti Boloniæ, ex qua duas ſuſtulit filias, propter quod peccatum Thomas regis cācellarius, qui contrarius fuit huic contractui illicito ad inſtar beati Iohannis Baptiſtæ. multas paſſus eſt ab eodē Comite inſidias, & perſecutiones.

Henricus filius regis Henrici primi, deſponſauit filiam regis Franciæ.
Eligitur Thomas in archiepiſcopum Cantuariæ.

ANno gratiæ. Mclxi. Henricus, filius regis Henrici, deſponſauit filiam regis Francorum, & pax facta eſt inter eos. Cantuaria ferè tota combuſta eſt. Eodemque anno, audito de morte Theobaldi Cantuar. archiepiſcopi, rex procurare cœpit omni diligentia, vt Thomas cancellarius, ipſi in archiepiſcopatum ſuccederet, & miſit Richardum de Luci in Angliam cum literis ſuis ad hoc procurādum cum ipſo Thoma cancellario, quod efficaciter grato fini mancipatum eſt.

tum est. Eodem anno, Bartholomæus, vir religiosus, & in theologiæ scripturis bene eruditus, in Exonienſem episcopum consecratus est. Eodemque anno, apud VVestmonasterium Thomas, regis cācellarius, electus est in archiepiscopum Cantuar. Facta itaque electione sabbato, in Pentecoste, presbyter ordinatus est à VValtero, Roffensi episcopo, in ecclesia Cantuariensi. Ipso quoque tempore sopita est discordia inter ecclesiam Lincolnienſem, & cœnobium sancti Albani, in præsentia regis Hérici, & archiepiscoporū, Thomę Cantuariensis, & Rogerij Eboracensis, & aliorum quàm plurimorum episcoporū, & magnatū terræ. Eodemq; anno, rex Hierusalem, Baldevvinus obijt, cui succeſſit frater eius Almaricus. Eo anno, præparato campestri prælio, & statim sopito, facti sunt amici reges Frācorum, & Anglorum.

Consecratur Thomas, in archiepiscopum Cantuar. Obijt Richardus episcopus Londonienſis.

ANno gratiæ. clxij. Thomas, cancellarius, & Cantuariensis archidiaconus, consecratus est archiepiscopus Cantuariensis. iij. nonarum Iunij, dominica prima post Pestecosten. Ludouicus rex Frācorum, & Henricus rex Anglorum, armatorum copijs vndique cōgregatis, cum iam campestre prælium inter eos immineret prope Ferceuallem, amici subito effecti sunt. Eodem anno, Alienora Angliæ regina, apud Rotomagum filiam peperit, & ei nomen suum imposuit. Hoc etiam anno, Richardus Lōdon. episcopus, viam vniuersæ carnis ingressus est. Per idem verò tempus, rex Henricus fecit iurari fidelitatem Henrico filio suo, pulcherrimæ indolis iuueni, & inter omnes magnates regni, Thomas cācellarius, qui citò posteà factus archiepiscopus, primus fidelitatem iurauit, salua fide regis, quàm diu viueret. Thomas resignauit sigillum regium, quod rex nimis molestè tulit. Thomas quoque archiepiscopus, vitam curialē in sanctissimam subito mutauit conuersationem. Ioachim abbas floruit.

Concilium Turonis celebratur sub papa Alexandro.

ANno gratiæ. Mclxiij, rex Henricus auertit cor suum, & dilectionem suam à Thoma Cantuar. archiepiscopo, & ex illo tempore insidias parauit ei, & impedimēta. Gilbertus Folioth, Herefordensis, translatus est in London. Eodem anno, Robertus de Monteforti, cum Hérico de Essexia duello decertauit super appellatione de proditione. Eodem anno, papa Alexander Turonis concilium celebrauit

celebrauit in ecclesia sancti Mauricij. Intererat Cantuar. archiepiscopus, & alij prælati Angliæ multi. Tempore illo, rex Scotorũ Malcolmus, & Rhesus princeps Demeciæ, id est, Australiũ VVallensiũ, & alij multi magnates, fecerunt homagium regi Henrico, apud Nordestok. Ipso quoq; tempore, Rogerius, Comes Clarensis, à Thoma Cantuar. archiepiscopo, apud VVestmonasterium vocatus est ad faciendum ei homagium de castello de Tunbrige. Quod, cum audisset rex, prohibuit fraudulẽter hoc fieri, & hoc fuit primum indicium odij regij manifestum.

Facta est recordatio libertatum regis apud Clarendunam, cui non consentit Thomas archiepiscopus.

ANno gratiæ. Mclxiiij. apud Clarendunã coram rege, & magnatibus regni facta est recordatio regiarum libertatum, & consuetudinum, cui quia Thomas Cantuar. archiepiscopus assensum non præbuit, recessit cum magna indignatione regis. Dedicata est ecclesia de Radingo, translatumq; est corpus sancti Eadvvardi de terra in feretrum à beato Thoma Cantuar. archiepiscopo. Eodem anno, multas passus est iniurias apud Northamtonã idem archiepiscopꝰ. Recessit de nocte, & exilium subijt; & multa pericula perpessus in terra, mare in fragili cymba transijt. Comes Flãdriæ, & Comes Bononiæ, parauerãt eidem, machinante rege, insidias. Sed, deo protegente, omnes euasit.

Strages & captiuitas Christianorum facta est in terra sancta.

ANno gratiæ. Mclxv. terræmotus factus est. viij. Kalend. Februar. in Ely, & Northfolk, & Suthfolk, ita quòd stantes prostrauit, campanas pulsauit. Rex in VValliam expeditionem fecit. Regina Alienora, peperit filiam, quam vocauit Iohannam, post quam, peperit filium, quem vocauit Iohannem. Eodem anno, Godefridꝰ de sancto Asapho, in ecclesia sancti Albani, Anglorum protomartyris, ad maius altare, in cœna domini chrisma confecit, & oleum sanctum, fultus authoritate priuilegiorum ipsius ecclesiæ, in præsentia Roberti abbatis. Eodemque anno, Noradinus quidam, Turcarum princeps potentissimus, in finibus Antiochenis Hareng castrum obsedit. Quo audito, Boamũdus princeps Antiochenus, cũ suis adiutoribus vicinis, scilicet Tripolitano Comite Reimũdo, Salamãno Sicilię prę-sule & Charos Armeniorum principe, obsidionem potenter, & ipsum Noradinum cum suis in fugam propellunt. Quem cum fugientem temerè insequerentur, reuersus est cõtra eos insequentes,

& ipsos

& ipſos omnes memoratos cepit, & vinculis ſtrictos apud Alapiã cuſtodiæ mancipauit, ipſum caſtrum, quod reliquerat, ſibi leui negotio ſubiugauit.

Excommunicantur à beato Thoma, omnes obſeruatores regiarum conſuetudinũ.

ANno gratiæ. Mclxvi. Alienora regina Angliç, in ſine anni peperit Iohannem. Rex quoque Henricus tranſſretauit in Normanniam. Cantuar. archiepiſcopus, Thomas excõmunicauit omnes obſeruatores cõſuetudinũ, & libertatum regiarum apud Clarendunã recitatarum, quas potius execrabiles abuſiones, quàm vſus, vel libertates appellauit, & quoſdam regis ſuper hec fautores, tam clericos quam laicos nominatim excommunicauit. Eodem tempore, rex citò poſt procurauit amotionem Thomæ archiepiſcopi à Pontiniaco. Nam cognouit locũ & manſionẽ illã placere ei, & hoc per capitulũ Ciſtercienſe, & citò poſt ab Anglia totum genus ſuum, non tantum à London. ſed à regno ſuo immiſericorditer proſcripſit. Per idem tempus, ad ſubuentionem terræ ſanctæ, de vnaquaque carrucata terræ totius Angliæ quatuor denariꝰ conceſſi ſunt & collecti. Obiit Robertus, abbas ſancti Albani', cùm eccleſiam ſuam. xxiiij. annis rexiſſet. Epiſcopi Angliæ facti ſunt regis fautores, & beati Thomæ in cauſa ſua perſecutores. Rex Francorum Ludouicus, ſolus factus eſt conſolator beati Thomæ. Quapropter reges occulto odio ſeſe detrahebant.

Alexander papa, & rex Francorũ Ludouicꝰ, facti ſunt cõſolatores beati Thomæ.

ANno gratiæ. Mclxvij. Alexãder papa, cognita cauſæ iuſtitia beati Thomæ, factus eſt eius conſolator & adiutor, exul coexulis. Exulauit enim vterque pro libertate eccleſiæ. Eodem anno, obiit Robertus Lincoln. Diſcordantibus regibus Francorum & Anglorum, Caluus mons, Giſortium, & alia caſtra, & munitiones cum villis & ciuitatibus à Normãnis occupata & ſuccenſa ſunt. Obiit quoque Matildis imperatrix. Matildis filia regis Hẽrico nupſit Henrico Duci Saxonum. Tunc verò temporis, exulante beato Thoma archiepiſcopo, maneria ſua, ſiluæ, viuaria, homines, & aliæ poſſeſſiones infiſcantur & deſtruuntur, quorum cuſtodiæ præficitur Ranulphus de Broko, vir doctus pecuniam emungendi, ſeminantibus diſcordiam Gilberto epiſcopo London. & alijs multis epiſcopis, Roberto quoque de Broko, clerico, qui ſub Ranulpho archiepiſcopatum cuſtodiebat. Eodẽ anno, Simon prior eccleſiæ ſancti Albani in abbatẽ eiuſdẽ eccleſiæ electus, die Aſcenſionis à London. epiſcopo ſolenniter

lenniter est consecratus. Obijt Comes Patricius in Aquitania. Obijt Robertus, secundus prior VVintonienſis.

Rex Henricus schiſma procurauit, in odium beati Thomæ martyris.

ANno gratiæ. Mclxviij rex Henricus, cuius ira in odium versa est contra beatum Thomam, & contra papam, qui partem beati Thomæ fouit, misit ad imperatorem Fredericum, significans ei, quòd adiutor eius foret ad ejciẽdum de dignitate papatus Alexãdrum, eò quòd aduersarius suus factus fuit, & quia proditoris sui, ac fugitiui Thomæ, qui quandoque fuerat Cantuar. archiepiscopus, causam contra regem fouit. Et fecit rex abiurari in anglia obediẽtiam debitam papę Alexandro, à puero duodeno ad hominem senem. Misit etiam ad regem Francorum Ludouicum, petens instanter, ne inimicum suum, ac proditorem Thomam, fugitiuum foueret. Sed eum inhonesta (vt ei videbatur) petentem non exaudiuit pius rex Ludouicus. Eodem anno obijt Richardus prior Norvvic.

Alienora regis Henrici filia, nupsit regi Castiliæ Aldefonso.

ANno gratiæ. Mclxix. Alienora filia regis Anglorum, nupsit Aldefonso regi Castiliæ. Archiepiscopus Thomas excommunicauit Gilbertum Londonienſem episcopum. Rex autem, consolator vanus, eum exhilarat, grauiter comminando beato Thomæ. Eodem anno, missi sunt à latere domini papæ duo legati, scilicet Vinianus & Gratianus, vt pacem componerent inter regem Henricum & archiepiscopum Thomam. Sed infecto negotio principali, tantummodo rapinis intendebant, & sic redierunt, inani labore cõsumpto.

Coronatur in regem Henricus Iunior & beatus Thomas martyrizatur.

ANno gratiæ. Mclxx. Henricus, primogenitus Henrici regis, coronatus est in regem apud VVestmonasterium, in die sancti Basilij, à Rogerio Ebor. archiepiscopo, contra consuetudinem & libertatem ecclesiæ Cantuar. Vnde archiepiscopum Ebor. qui filium regis coronare præsumpsit, suspendit, & quosdam episcopos, qui illi solennitati intererãt, & multos alios excommunicauit. Ipse verò, archiepisc. Ebor. & episcopi trãsfretauerũt, & venerũt ad regẽ in Normanniã, grauem de beato Thoma querimoniã reponentes. Vnde rex, supra modum cõmotus, cõquestus est grauiter de ipso Thoma archiepiscopo, audiẽtibus quibusdã suis familiaribus. Ipsi verò, hoc audito, festinanter accelerarunt ad vindictã, & venientes Cantuar.

ipſum archiepiſcopum in eccleſia ſua irreuerenter excerebrarunt. Erant autem quatuor milites, ad opus militare, ſcilicet ad effuſionē ſanguinis, nimis ſtrenui, Reginaldus filius Vrſi, Hugo de Moreuilla, Gulihelm' de Traci, Richardus Brito. Martyr igitur occubuit. iiij. Kal. Ianuar. Omnes aūt milites illi, mortui ſunt infrà. iiij. annos, in pœnitentia tamen. Robertus verò de Brok, clericus Ranulphi de Brok, qui epiſcopatum tenuit, excōmunicatus, dum pranderet, canes tacta, licet eſurientes, noluerunt cōmedere, cum ex aliorū manibus porrecta auidè raperent. Eodem anno, oſſa Gigantis in Anglia derecta ſunt, cuius corporis longitudo. l. pedum erat.

Obijt Henricus VVinton. epiſcopus. S. Godricus migrauit ad dominum.

ANno gratię. Mclxxi. obijt Henricus VVinton. epiſcopus. Rex Henricus tranſfretauit in Hyberniā. Vbi archiepiſcopi & epiſcopi ipſum in regem, & dominū ceperunt, & ei fidelitatem iurauerunt, regulus qui Monoculus dicebatur, ei homagium iurauit. Rex Henricus reconciliatus eſt eccleſiæ Cantuar. In nocte natalis domini tempeſtas valida perhorruit. Gilbertus epiſcopus London. & aliį excōmunicati abſoluti ſunt. Rex glorioſē de cōmiſſo peccato pœnitentiā egit. Creuerunt miracula de ſancto Thoma Cantuar. archiepiſcopo, in toto terrarū orbe. Glorioſus vir, vitæ venerabilis, Godricus de Finchale, hæremita, agonem curſus ſui in hoc mundo conſummans, brauiū gloriæ recepturus in cœlo, ex hac luce migrauit ad dominū, cuius vita & mors tractatus exigunt ſpeciales. Eodē anno, in feſto ſancti Nicolai apud Albamarliā, Rogerius Ebor. archiepiſcopus, præſtito iuramēto, quòd ante coronationē noui regis literas prohibitionis à domino papā nequaquā ſuſceperat, & quòd ſe regi de conſuetudinibus regni obſeruandis, non obligauerat, quòdq; mortem beati Thomæ archiepiſcopi, nec verbo nec ſcripto, nec facto ſcienter procurauerat, ad officij ſui plenitudinē miſericorditer eſt reſtitutus. Eodem anno combuſta eſt eccleſia Norvvic.

Henricus rex Iunior, mouit guerram contra patrem ſuum Henricum.

ANno gratiæ. Mclxxij. in nocte natalis domini, tonitruum in Anglia, in Hybernia, & in toto regno Francorum auditum eſt, ſubitum, & horribile, vt manifeſtè videretur ſanguis beati Thomę mugiendo clamare ad dominū. Eodem anno, auerſum eſt cor Henrici iunioris ab amore patris ſui, ita, vt eidem guerram moueret, vt rex in ſignum tanti peccati ſui, quod nondum expiauit, ſua ſibi ſentiret viſcera repugnare. Gilbertus quoq; London. epiſcopus ſe, iuramēto præſtito

præstito,de morte beati Thomæ purgatus,suo officio restituitur.

Festum sancti Thomæ celebratur,ipso canonizato.

ANno gratiæ. Mclxxiij. festum beati Thomæ celebratur authoritate apostolica,per totam Angliam, ita scilicet, quòd præter solẽne seruitium, quod fit de natali, cantatur de ipso seruitium speciale, & dicatur collecta specialis.Rex pœnitentiam aggrauat, Thomam specialius inuocat. Capti sunt rebelles regi,rex Scotiæ,Comes Leicestriæ:& rex iunior patri pacificatur.Rex venit Cantuar.& in capitulo absoluitur à conuentu Cantuar. Resignat etiam illas cõsuetudines super maius altare, pro quib⁹ beatus Thomas decertauit vsq; ad mortẽ. Gulihelm⁹ abbas de Radingo assumptus est in archiepiscopũ Burdegalensem.Cui successit Ioseph⁹.Eodẽ quoq; anno,propter contumatiã Comitis Roberti, contra regẽ recalcitrantis, obsessa est, & per regẽ Henricũ subuersa nobilis ciuitas Leicestrię & murus,qui videbatur indissolubilis, funditus in circuitu dirutus. Rex quoq; Iohanni,cognomẽto Sine terra,filio suo vix septẽni,filiã Huberti Comitis de Moriana promogenitã, q̃ ex relicta Hẽrici Ducis susceperat,matrimonialiter copulauit. Eodẽ anno,Rogerius, abbas Beccen. electus est in archiepisc. Cãtuar.sed abbas nimis religiosus, penitus cõtradixit. Eligitur igitur Richardus in loco eius, prior Doueriæ,& eiusdem ecclesię monachus. Illo etiã anno,Radulphus de VVarneuilla,sacrista Rothomagensis,& thesaurarius Ebor.constitutus est Angliæ cãcellarius.Maria,soror beati Thomę,fasta est abbatissa Berkingensis, moribus suis exigentibus,& rege sic iubente.

Rex Henricus,inuocato beati Thomæ auxilio,omnes hostes suos superat.

ANno gratiæ.Mclxxiiij. Rogerius de Molbraio à fidelitate regis senioris recedens, in insula Auxholm, castellum,ab antiquo dirutũ,reparauit.Ad quẽ multitudo Lincol.nauigio trãsuecta castellũ obsedit, & constabularium, & milites omnes ad deditionem coegit,& castellum subuertit. Eodem tempore, pridie Kalend.Maij, rex Anglorum,cum audisset militiam Richardi filij sui vrbem Santonicã occupasse, sumptis secum Pictauiensibus, ad eius liberationẽ processit.Rex cepit in maiori ecclesia Lincolniensi.lx. milites, cũ balistarijs & alijs quàm plurimis hostibus suis,qui de ecclesia castellum fecerant,& eam commessationibus, & alijs immundicijs polluerant.Rex inuocans auxilium beati Thomę martyris,contulit ecclesiæ Cant. ad luminaria inueniẽda,annui cẽsus.xl.libras. Ipsa die S.Syluestri,scilicet sabbati,tradidit deus regẽ Scotię Gulihelmum in

manus ſuas,apud Richemund caſtellum vinculis mancipandum.Ipſa eadem die,rex Henricus iunior,nauibus quas congregauerat ad tranſfretandum in Angliam,ope fretus Comitis Flandrenſis, & eorum ſtipatus,& confidens agminibus,vt eam ſibi ſubiugaret,diſſipatis penitus,& præualida tempeſtate ſubitò exorta, ferè ſubmerſis,in Galliam turpiter redire cogebatur. Ipſo anno,Richardus cõſecratus eſt in archiepiſcopum Cantuar.Romę ab Alexandro papa. Et Richardus VVinton. epiſcopus, cum Elienſi, Herefordenſi, & Ciceſtrenſi electis,ab eodem archiepiſcopo conſecrãtur. Galfridus verò Nothus,Lincoln.electus,quia electio eius nondum fuerat confirmata,tranſfretauit in propria perſona tranſalpinaturus.

Rex Scotorum Gulihelmus,facta pace,deuenit homo regis Henrici.

ANno gratiæ.Mclxxv. ciuitas Rothomagenſis obſeſſa eſt. Ipſo anno,pax facta eſt inter regem & filios ſuos. Rex Scotorũ Gulihelmus,cum rege Anglorum pacem fecit in hunc mundum.Deuenit homo ligius regis Anglorũ de regno Scotiæ, & omnibus terris ſuis,& homagium ei fecit,vt domino ſuo ſpeciali. Et ſimiliter omnes epiſcopi,cum Comitibus & baronibus Scotiæ. Iurauerunt prętерea,quòd nullum fugitiuum regis Anglorum vnquã receptabũt. Conciliũ generale habitum eſt apud VVeſtmon.xv.Kal.Iulij,præſidente Richardo Cantuar.archiepiſcopo, & apoſtolicæ ſedis legato.Rogerius Ebor.archiepiſcopus conſilio non interfuit. Obijt Reginaldus,Comes Cornubiæ.Hugo Petroleonis, ſancti angeli diaconus cardinalis,venit legat⁹ in Angliã. & pręſtitit authoritatẽ tradendi clericos ante iudicẽ ſeculare,p foriſfacto foreſtæ,& laico feodo,in fauorẽ regis.Eodẽ anno Gulihel.Turbes eps Norvvic.obijt.

Iohanna filia regis Henrici,nupſit regi Siculo.

ANno gratiæ.Mclxxvi.Richardus Cantuar.archiepiſcop⁹, in dioceſi ſua,quæ ab antiquis temporibus vno tantum fuerit archidiacono contenta, tres archidiaconos cõſtituit, ſcilicet Sauaricũ, Nicolaum & Herebertũ. Eodẽ anno,Iohannes,decanus Sarũ,conſecrat⁹ eſt antiſtes Norvvicenſis.Nec multo poſt, rex fecit complanari caſtella de Legeoc.de Huntindun.VValtun, Grobi, Stedeſberie, de Haye, de Threſte, & alia quàm plurima in vltionem iniuriarum, quas ipſi frequenter regi intulerant domini caſtellorum. Deinde idem rex per conſilium, & aſſenſum filij, conſtituit iuſticiarios per ſex partes regni,in qualibet parte ſex,qui iurauerunt,quòd †quilibet ius ſuum illeſum conſeruarent.Eodemq; anno,Iohanna filia regis,

†Cuilibet.

Siculo

Siculo regi nuptura .v. idus Nouembr. apud ſanctũ Aegidiũ marito ſuo tradita eſt. Hugo quoque Petroleonis, legationis ſuæ cancellato curſu, tranſfretauit. Rex quoq;, Henricus ſecundus, dedit filiam ſuam iuniorem regi Apuliæ, &. vi. Kal. Septembris, tranſfretauit. Obijt Richardus, Comes de Strigoil. Comes Gulihelmus de Arundel, obijt. iiij. idus Octobris, apud Wauerle, & ſepultus eſt apud Weymundham, vnde patronus fuiſſe dinoſcitur. xiij. Kal. Nouembris, VValterus prior VVinton. factus eſt abbas VVeſtmonaſter. Eodẽ anno, amoti ſunt canonici ſeculares de Waltham, & introducti regulares, in fine tamen anni, nec ipſo anno completum eſt negot.ũ. Obijt tertius prior de Merton.

Fredericus venit ad pedes papæ Alexandri, ſatiſfacturus.

ANno gratię. Mclxxvij. reſtaurata eſt regularib⁹ canonicis eccleſia de VValtham, & in ea regula beatiſſimi Auguſtini, doctoris magni, honeſtiſſimè conſeruata. Quæ quidẽ eccleſia de Waltham, ex tunc tã in tẽporalibus quàm ſpiritualib⁹, fœlix euidenter ſuſcepit incrementum. Hoc aũt negotium infrà vnum annum fœliciter eſt conſummatum. Initium tamen habuit in vigilia Pentecoſtes. Philippus Comes Flandriæ, & Philippus de Magna villa, profecti ſunt Hieruſalem. Fredericus imperator venit ad pedes Alexandri papæ ſatiſfaciens de tranſgreſſionibus, & ſic finitum eſt ſchiſma. Eodem anno, ventus vehementiſſimus arbores radicitus, ædificia funditus proſternens, intulit multis damna vix reſtaurabilia. Eo etiam anno, rex Anglorum terris ſuis pro voluntate diſpoſitis. xv. Kal. Septemb. in Normanniam tranſfretauit, & confeſtim inter regem Franciç, & ipſum, habito colloquio, hoc modo concordiam inierunt: Ego Ludouicus rex Franciæ, & ego Henricus rex Angliæ, volumus ad omnium notitiam peruenire, nos, deo inſpirante, promiſiſſe, & iuramento confirmaſſe, quòd ſimul ibimus in ſeruitio crucifixi', & ituri Hieruſolimam, ſuſcepimus ſignum ſanctæ crucis, & amodo volumus eſſe amici adinuicem, ita ſcilicet, quòd vterque noſtrum alteri vitam & honorem fideliter conſeruabit.

Rex gratanter viſitat ſepulchrum beati Thomæ martyris.

ANno gratiæ. Mclxxviij. nix maxima valles impleuit, dumos, & arbores abſorbuit. Qua liqueſcente, armenta & aliqui homines inuoluti fluctibus perierunt. Vi. idus Ianuar ſol paſſus eſt eclipſim. Rex quoq; Anglorum Henricus, Galfridum filium ſuum. vii. idus Auguſti apud Woodeſtok cingulo decorauit militari. Idem quoque

rex,cum omnia pro voto compleuiſſet, recognoſcens beneficium beati Thomæ martyris ſepulcrum humiliter & gratanter adiit,gratias eidem exhibiturus. Et extunc præparauit ſe vterque regum, in theſauris,armis & aliis neceſſariis, ad iter Hieroſolimitanũ magnificè arripiendum,ita ſcilicet, quòd concuſſus eſt totus Oriens præ timore.Eodẽ anno,Richardus de Lucio,Angliæ iuſticiarius.iiij. idus Iunij,fundamenta iecit ad conſtruendam eccleſiam conuentualem in honorem beati Thomæ martyris, in loco, qui vocatur **Hoeſtwd,** in territorio Roffenſi.Eodemque anno,beatus Albanus viſibiliter exiens ab eccleſia, venit ad quendam virum, vicum ſancti Albani inhabitantem,& dixit ei:Sequere me.Qui videns illum ſplendidũ, ad inſtar ſolis,timuit,& obediens ſecutus eum eũtem per viam, quæ ducit verſ⁹ Aquilonem & claruit ſtrata ex eo, & ait vir martyri. Domine quis es? Ait ille. Ego ſum protomartyr Angliæ Albanus, & duco te ad ſepulturam ſancti Amphibali, cuius doctrina conuerſus ſum ad dominum, & martyr effectus, vt oſſa eius reuerenter inueniantur,& à terra leuentur.Locus ſepulturæ eius,ferè tribus miliaribus diſtat ab eccleſia mea. Et colloquebãtur, ſicut ſolet amicus cum amico,& locum docuit,& vir locum ſignauit diligenter, & impreſſit in animo per quandam lapidum ordinatam poſitionem. Quo facto,martyr reduxit virum, & cum veniſſent ante fores eccleſiæ, monuit eum martyr,vt omnia referret abbati,& conuentui,& vale dicto receſſit martyr,& intrauit eccleſiam ſuam.Vir autem Robertus,(hoc enim erat nomen ei) ſe in domum ſuum recepit. Vt hæc omnia vera,non autem fantaſtica,credantur, facti ſequentis docuit euidentia. Nam poſtquam viri diſcreti, abbas & conuentus ſuper his certificarentur,ad locum dictum venientes,inuenerunt beatum martyrem Amphibalũ,cum ſocijs,vbi miracula deus inaudita celebrauit.Quorum vnum duximus huic opuſculo inſerendum.Mortuus quidam quatriduanus,ita ſcilicet quòd à die mortis.iiij.dies haberet & dimidium, ibidem reſuſcitatus, omnes videntes ad gloriã dei,& laudem martyrum iuuantium ibi efficaciter procurauit.

Ludouicus,rex Francorum venit in Angliam,vt adoraret S.Thomam.

ANno gratiæ.Mclxxix.Ludouicus rex Francorum, licet ſenex, & corpore iam debilis,fide tamẽ alacer & deuotione, venit in Angliam,nec impediuit eum tranſfretatio, licet illud ſuper omnia abhorruiſſet, vt ſanctum martyrem,beatum Thomam,ad ſepulchrũ ei⁹ in eccleſia Cãtuar.facta †oratione,venerãter adoraret,vt ipſe iam

† oblatione.

dei amicus

dei amicus euidenter effectus,pro rege & regno Francorum deum exoraret, quia quem Anglia perſequens expulit, meruit fœliciter exulem recipere,protegere, & conſolari. Et quia Chriſtianiſſimus rex, Ludouic⁹,magnalia dei audiuit, in beato Amphibalo martyre & ſocijs ſuis nuper inuentis celebrari,propoſuit illuc ire, ſed concilium ſuorum non permiſit eum à terra ſua tantùm elongari.Super quo dolens, ſed contradicere nolens, miſit illuc quaſi vice vicaria capellanum dona eximia pro oblatione deferentem, & ſic ad quædam alia ſancta loca, per Angliam conſtituta. Conſummato igitur voto peregrinationis ſuę ad votum,rex ad propria inter Douerum & Wihtſand,nauigãdo ſine aliquo impedimento,remeauit.Et quia in mari nimis timidus erat,& timuit pericula, dicens eſſe pluſquam humanum tranſfretare,petijt beatum Thomam, vt in illo tranſitu nullus pateretur ex illo tempore naufragium. In qua oratione creditur vſque hodie pius rex efficacem fauorem obtinuiſſe. Hæc facta ſunt in initio Septembris.Et in his omnibus ſe fauorabilem & ſociabilem,vt decuit,ſe exhibuit rex Henricus. Philippus filius regis Francorum coronatur. Alexander papa celebrauit conciliũ Romæ media quadrageſima cum. cccx. epiſcopis in patriarchio Lateranenſi.Rogerius VVigor.epiſcopus obijt.Quidam puer martyrizatur apud Woenlok, Scripſit etiam illis diebus abbas Ioachim libellum ſuper Apocalipſim.Cuius ſcripta,quia miraculoſè factus eſt ſubitò de ſimplici,& ferè laico altilogus theologus,multum inter magnos recitabantur, & authentica habebantur. Sed quia videretur quaternitatem innuere,potius quam trinitatem, eccleſia ſcripta ſua reprobauit.Cuius rei mentionem fecit papa Innocentius in concilio ab ipſo celebrato,& in principio ſuorum decretalium.

Obijt Lodouicus rex Francorum,Philippus amiciſsimus factus eſt regi Henrico.

ANno gratiæ. Mclxxx.obijt piæ memoriæ Ludouicus,rex Francorum. xiiij. Kalend. Octobris, cui ſucceſſit filius eius Philippus. Moneta in Anglia renouatur.Obijt Iohannes epiſcopus Ciceſtrię. Rex Philippus Francorum ſuppoſuit diſpoſitioni regis Henrici, quaſi fidelis ſui, totum regnum ſuum, quia ipſum fideliſſimum, & prudentiſſimum regem ſciebat,& facti ſunt amiciſſimi, ſine aliqua mala ſuſpitione, & præteritorum recordatione, hæc charta teſtificante. Ego Philippus rex Francorum, &c. Ipſo quoque tempore, Richardus Comes Pictauienſis, famoſus etiam probitate militari,

terras Galfridi de Luniaco crudeliter exterminans, vix ecclesiarum pepercit sanctitati. Consummata verò ad votum guerra sua, venit in Angliam, & à patre suo propter famam suam, quæ iam Cisalpinas partes illustrauerat, honorificè nimis susceptus est.

Obijt papa Alexander, succesit Lucius, presbyter Iohannes scripsit papæ, & papa ei.

ANno gratiæ. Mclxxxi. Rogerius Ebor. archiepiscopus viam vniuersæ carnis est ingressus. xij. Kalend. Decembris. Eodem tempore scripsit papa Alexander Iohanni presbitero, regi Indorum, epistolam eleganter vt vnirentur, effecti per omnia concordes in fide catholica. Quod & idem Iohannes anteà postulauerat per epistolam suam, & per nuncium suum proprium, scilicet Philippū medicum. In quo arduo negotio, res finem fœlicem sortita fuisset, nisi fama, imò potius infamia Romanæ auaritię, totum mundum, vsque ad fines orbis terrarum maculasset, vnde refriguit prædicti principis deuotio, nolentis subiectionem deuotissimam subire ecclesiæ Romanæ. Eodem anno, obijt papa Alexander, cui successit Lucius. Venit rex de Normānia. Eclipsis solis facta ē in vigilia exaltationis sanctæ crucis hora tertia. Anno quoque eodem Baldevvinus, abbas Fordensis, Cisterciensis ordinis, successit Rogerio episcopo ad ecclesiam VVigornien sem, Obijt Comes Cestriæ.

Henricus rex pro expiatione mortis sancti Thomæ. xlij. millia marcarum argenti, & quingentas marcas auri legat terræ sanctæ.

ANno gratię. Mclxxxij. Dux Saxonū, cum Ducissa, venit in Normanniam. Galfridus Lincoln. electus, & regis Anglorum filius, cùm eius electio esset à papa confirmata, postq̄ per septēnium eidē ecclesiæ pacificè præfuisset, præsente rege & episcopis regni, in Epiphania domini apud Marleburgū electioni renunciauit, nemine compellente. Eodem tempore rex Henricus apud VValtham, in præsentia procerum regni, ad subuentionem terræ sanctæ. xlij. millia marcarum argenti, & quingētas marcas auri liberabiliter assignauit. Hoc enim pro morte beati Thom, quam super omnia pro seipso, & posteritate sua formidauit, in confessione secreta irrefragabiliter promisit. Eodemque anno, VValterus de Constantijs, archidiaconus Oxonien sis, consecratus est episcopus Lincoln. à Richardo Cantuar. archiepiscopo, Andegauis, in ecclesia sancti Laudi. Galfridus filius regis, prior electus, qui ex superbia generis, ministerio episcopali minimè se dignatus est inclinare, ex tunc deo, & homini-

hominibus extitit reprobus & deteſtabilis, iuxta ſententiam diuinam: Qui me erubeſcit coram hominibus.&c. Eodē anno, VValterus Roffenſis epiſcopus, viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt.

Obijt iunior rex Henricus, VValterus de Conſtantijs in ſede collocatur.

ANno gratiæ. Mclxxxiij. obijt delectabilis indolis, rex Henricus iunior, filius regis Henrici ſecundi, in die ſancti Barnabę apoſtoli, qui primò Cenomannijs eſt ſepultus, deinde Rotomag. VValterus de Conſtantijs epiſcopus Lincolnienſis in Angliam veniens, in ſede ſua collocatur. Eodem anno Girardus cognomento Puella, cōſecratus eſt epiſcopus Couentrenſis, qui cum ſancto Thoma martyre multos paſſus labores, per eiuſdem orationes, omnibus ſuperatis, dignè ſedem aſcendit pontificalem.

Obijt Richardus Cantuarienſis archiepiſcopus, Saraceni Hiſpaniam inuadunt.

ANno gratiæ. Mclxxxiiij. obijt Richardus Cantuar. archiepiſcopus apud Hallingū, quæ eſt villa Roffenſis epiſcopi. Obijt etiam Iocelinus epiſcopus Sarum. Eodē anno, rex Henricus duxit in Angliam Ducem Saxoniæ cum familia ſua, & infrà paucos dies Duciſſa apud VVinton, peperit filium, quē vocauit Gulihelmum. Eodem anno, Baldevvinus epiſcop⁹ VVigorn. electus eſt in archiepiſcopū Cantuar. & VValterus epiſcopus Lincoln. electus eſt in archiepiſcopum Rothomagenſem. Eodem tempore, Philippus archiepiſcopus Coloniæ, & Philippus Comes Flandriæ, venerunt in Angliam vota orationum beato Thomæ ſoluturi, crebreſcentibus famoſis miraculis in veneratione eiuſdem. Perfecta magnatum peregrinatione, rex magnatibus ciuiliter occurrit, & duxit eos London. cum ipſo per aliquot dies conuiuaturos. In quorum aduentu, præcepto regis, tota ciuitas ſplenduit mirabiliter varijs ornamentis redimita. Anno quoque eodem, multitudo Saracenorum in partibus Hiſpaniæ Chriſtianos hoſtiliter inuaſura applicuit, Ducem ac regem habens maximum, regem Macemuth, & cum multa irreſtaurabilia damna Chriſtianis intuliſſent, rex miraculoſè à deo, quaſi vindice, percuſſus, horribiliter interijt, quo viſo, omnes dei inimici exterriti fugerunt. Regnauit autem diebus ſub eiſdem in Hieruſalen Baldevvinus, Almarici quondam regis filius, qui elephantino morbo percuſſus, iam lumen amiſerat oculorum. Conuocatis igitur regni proceribus, Guidonem de Liziniaco, Comitem Ioppenſem, & Aſcalonitanum, regni conſtituit procuratorem. Eodem tempore, Saladinus,

dinus,Soldanus Damaſci,ſubiugatis ſibi omnibus regibus Saracenis, ex finibus ferè totius Oriẽtis, ita vt diceretur rex regum, & dominus dominantiũ, minabatur ore altiſſono,vt omnem ſibi Chriſtianitatem ſubiugaret, & ad hoc, quaſi vir in bellicis negotijs expertiſſimus, multa machinamenta præparauerat. Mortuo itaque, eo tempore,rege Hieroſolimarũ Baldevvino, regnauit pro eo Baldevvinus,puer quinque annorum,nepos eius,ex ſorore ſua Sibilla & Gulihelmo Marchione Montis ferrati genitus,qui ſtatim coronatus in regem, Reimundo Comiti Tripolitano committitur nutriẽdus. Eodem anno,rex Henricus quod olim mente conceperat, totũ Hibernorũ dominium in Iohannem,minorem filiũ ſuum, effectũ tranſferre procurat, qui cuncta terræ quoque illius homagia patris aſſenſu dudum ſuſceperat. Iohannem, Dublinenſem archiepiſcopum circa Kalend.Auguſti,tanquam aduentum filij, præcurſorem in Hiberniam tranſmiſit.

Patriarcha Hieruſalem,& magiſter hoſpitalis veniunt in Angliam.

ANno gratiæ. Mclxxxv. Eracli' patriarcha ſanctæ Reſurrectionis, & dominus Rogerius, magiſter hoſpitalis, venerunt ad regem Anglorum Henricum,apud Radingum. Qui cum ſui itineris cauſam expoſuiſſent, regem & omnes audientes pro terræ ſanctæ inaudita deſolatione ad lachrymas commouerunt. Deferebant etiam ad regem memorabilia ſuæ petitionis ſigna,natiuitatis Chriſti,paſſionis,reſurrectionis,Turris Dauid,& ſancti Sepulchri claues. Intimabant etiam lachrimabiliter Saladini propoſitum temerarium & prophanum, oſtendentes inſuper literas papales omnium iſtorum ſeriem,cum teſtimonio multiplici,continentes. Rex autem, inito conſilio, reſpondit, quòd oblatum ſibi regnum Hieruſolimarum accipere & adire, & regnum Anglorum deſerere, & hoſtibus vicinis exponere,non fuit,vt credidit,deo acceptũ,cum ſit deo tam gratum,tam deuotũ hoc,vt illud. Patriarcha verò ſpe fruſtratus, ad propria remeauit. Quo cognito Saladinus fines Chriſtianorũ ſibi conterminos miſerabiliter cœpit deuaſtare. Obijt Lucius papa,ſucceſſit Vrbanus. Terræmot' factus eſt magnus apud Lincoln. xvij. kal. Maij. Iohannes,iunior filius regis Henrici,factus eſt miles à patre,& in Hyberniam miſſus eſt. Baldevvinus V Vigorn. epiſcopus, factus eſt Cantuar. archiepiſcopus. Iohannes,præcentor Exonienſis,eiuſdẽ eccleſiæ electus eſt antiſtes. Circa eoldem dies obijt Baldevvinus puer, rex Hieroſolimarum, nec erat qui ſuccederet tunc in regno propter

preter Sibillam, ſororem regis Baldevvini leproſi, & regis Baldevvini pueri matrem. Vnde maior creuit regni deſolatio, & Saladini contra Chriſtianos audacia.

Obijt Galfridus, Comes Bsitanniæ: Hugu Cartuſianus monachus fit epiſcopus Lincolniæ.

ANno gratię. Mclxxxvi. Baldevvinus, Cantuar. archiepiſcopus, pallium cum legatione in prouincia ſibi ſubdita, ab eccleſia Romana ſuſcepit. Eodem anno, Gulihelm⁹ de Veer, in feſto. S. Laurentij, Herefordenſis creatus eſt antiſtes. Eodem anno, Galfridus Comes Britanniæ, filius regis Angliæ, diem clauſit extremum. xiiij. Kalend. Septembr. & ſepult⁹ eſt Pariſijs in eccleſia beatæ Mariæ, infrà chorum canonicorum. Reliquit autem duas filias, quas genuerat ex Cō ſtantia vxore ſua, filia ſcilicet Conani comitis Britanniæ. Quæ etiā tempore, quo vir eius obijt, grauida fuit. Quæ poſtea filium pariens Atthurum eum vocauit. Eodem anno, Hugo genere Burgundus prior, Cartuſienſis ordinis, vocatus eſt ad epiſcoparum Lincolniæ. Gulihelmus de Northale, conſecratus eſt epiſcop⁹ V Vigorn. & Iohannes, Exonienſis conſecratus eſt antiſtes. Per idem tempus horribilia ſigna apparuerunt, terræ motus ſcilicet generalis, imago pueri Ieſu, fracta ſanguine manauit, Saladinus vehementius diatim terrā ſanctam depopulatur.

Terra ſancta cedit exterminio. Crux ſancta amittitur.

ANno gratiæ. Mclxxxvij. Saladinus Parthos, Bedevvinos. Turcas, Arabes, Medos, Cordinos conuocat & Aegiptios, quorum ſtipatus agminibus, nobilia iam caſtra inuadit & occupat, Magiſtrum militiæ templi, cum ſuorum fratrum exercitu, perimit. Iterum conſtituto alio templi præceptore, ſiue Magiſtro, & volenti fratres captos & cæſos, ſimul cum Guidone regni procuratore liberare: Comiti Tripolitano, & multis aliſs nobilibus occurrit Saladinus intrepidus, quem cum noſtri in ore gladij alacriter exceperunt, fit conflictus acerrimus, & pugnatum eſt vtrobique viriliter. Noſtri tamē incautè inter prerupta, & ſcopulorum anguſtias intercepti ſunt. Vnde licet laudabiliter decertaſſent, tamen præualuit pars aduerſa. Aiunt autem quod Comes Tripolitanus, corruptus muneribus, vexillum regium, quod infœliciter portauit, proditioſe cadere permiſit. In illo conflictu captus eſt dominus Guido, vices regis gerens cum cruce ſancta, & omnis multitudo Chriſtianorum fugit miſerabiliter diſſipata, cuius maior pars cecidit trucidata. Facta eſt autem hęc

miſera

miſera belli congreſſio. iiij. &. v. Nonarum Iulij, infrà octauas apoſtolorum Petri & Pauli. Euaſit tamen ab hac clade Theodoricus, nouus magiſter templi, qui tamē ipſa die. cc. &. xxx. de fratribus ſuis præſellentioribus amiſit. Comes Tripolitanus integer, & illæſus euaſit, quare plus ſuſpectus fuit. Capti ſunt inſuper cum cruce, eiuſdē baiulatores, epiſcopus Aconenſis & præcentor ſepulchri dominici, iſte cæſus, ille captus, & citò poſt in prælio preſſus. Exinde Saladinus ſumptis audaciæ cornibus, Achon inuaſit, & cepit, deinde Galilæam, demum ſanctam ciuitatem Hieruſalem. Eodem anno, mortuo papa Vrbano, ſucceſſit Gregorius. Qui cum ſediſſet duobus mē ſibus, defunctus eſt, & Clemens tertius. xiij. Kalend. Ianuar. ſubrogatur. Et tunc temporis Gilbertus London. epiſcopus naturæ debitum perſoluit. Eodemq; anno, Richardus Comes Pictauiēſis, cum audiſſet calamitatem terræ ſanctæ, præcipuè de cruce capta, animo nimis conſternatus eſt, qui non expectata alicuius prædicatione, vel patris ſui conſilio, primus inter omnes proceres tranſmarinos, ſignaculum crucis deuotè ſuſcepit de manu archiepiſcopi Turonenſis, murmurans, & obiurgans, quòd pater ſuus oblatum ſanctum regnum ad defendendum abnuens, collum ſuum de ſub iugo domini turpiter excuſſit. Ipſo anno, mater eccleſia Ciceſtriæ, & tota ciuitas combuſta eſt. xiij. Kalendas Nouembris. Hugo quoque de †Minant. †Mihaute factus eſt epiſcopus Ceſtriæ. Ciues captę ciuitatis Hieruſalem, pro vita tamem continuanda, Saladino cenſum capitis perſoluerunt, vir Biſancios. x. mulier. v. puer. i. numerus. xiiij. mil. hominū, vtriuſque ſexus. Anno ipſo, obijt Richardus VVinton. epiſcopus. xi. Kalend. Ianuarij. Et circa tempora illa, multi exemplo Richardi Comitis Pictauienſis, ad crucis ſignaculum, in vltionem tantæ iniuriæ crucifixi conuolarunt.

Cruce ſignantur, Imperator Fredericus, reges quoque Francorum & Anglorum.

ANno gratiæ. Mclxxxviij. Fredericus Romanorum imperator, ad prædicationem Henrici Albanenſis epiſcopi & apoſtolicæ ſedis legati, à papa Clemente ad hoc miſſi, crucem ſuſcepit. Eodem anno, rex Francorum Philippus, & rex Anglorū Henricus, in Normannia pro ſubuentione terræ ſanctę ad colloquium venientes, inter Tripam & Gyſorſium, poſt longos tractatus, præſente Comite Flandrię Philippo, in hoc pariter conſenſerunt, vt ſumpto crucis ſignaculo, iter Hieroſolimitanū ſocialiter expedirent. Rex igitur Anglorum

glorum primo crucē ſuſcepit, de manibus archiepiſcoporū Remēſis,& Gulihelmi Tirenſis. Deinde rex Francorū, & Philipp⁹ Comes Flandriæ,& alij multi Comites,& barones,& magnates quàm plurimi,archiepiſcopi & epiſcopi,& populus, cuius non erat numerus. Circa dies illos Fredericus imperator ſcripſit Saladino epiſtolam elegantem,cōminatoriam tamen, & ipſe conſimilē nihil veritus reſcripſit. Continebatur autem in epiſtola diffidatio, & indictio belli. Anno ipſo, Guido, rex Hieroſolimorū, cum apud Damaſcū per annum detentus fuiſſet in vinculis,in carcere Saladini,abiurans regnū Hieruſalem,vix viuus dimiſſus eſt. Obijt eo tempore, Reimundus, Comes Tripolitanus, qui moriturus præ mentis alienatione, viaticū ſalutare non accepit. Rex verò ſolutus à vinculo,quaſi à graui ſomno excitatus,Guido probiſſimus, ſine quo nullus alius diſſipati regni habenas aſſūpſit regendas,fracto turpi iuramento,reſumpto ſpiritu,accingitur ad certamē,& quaſi in tempeſtate valida, nauis iam penè ſubmerſæ aſſumens ſibi gubernaculum, diſperſos conuocat, & aſſociatis ſibi templarijs & hoſpitalarijs, Venetis, Genuenſibus,& qui iam venerunt,nobilibus peregrinis, cum ſpe bona aduentantiū Achon obſedit, ad cuius liberationem Saladinus venit inperterritus properanter, & cùm acerrimus cōflictus per triduum cōtinuaretur, ecce aſpiciunt claſſem Danorum & Friſonum innumerabilē portum ſine offendiculo intrare,quo viſo,ſtatim Saladinus,vrbē relinquens deſolatam,fugit. Erat tamē robur ciuitatis,quaſi inexpugnabile,& munitio virorum, ex parte Saladini, ad nouem millia armatorum. Eodem tempore,inimicus humani generis diabolus,huius magni negotij,iam ſtrenuè incepti,videns proſperitatem, & inuidens,ſeminauit diſcordiam: & guerram damnoſam nimis,& hoſtilem generauit inter regem Francorum & Comitem Pictauēſem Richardum,nec non,& regem Anglorum, vſque adeo,vt ſtragem, & incendia ad inuicē exercerent,& irā & odium generaret. Tandē in Normanniam ad colloquiū venientes, poſt multos tractatus viā pacis non inuenientes,magis, quam prius diſcordes, receſſerunt. Iſte Henricus genuit filios & filias, ſcilicet Gulihelmum qui puer obijt,Henricum Iuniorem regem,Richardum regem. Matildā. Galfridum Alienorum Iohannam. Iohannem regem.

Comite Richardo adhærente regi Francorum, rex Henricus, triſtitia abſorptus, obijt.

Anno gratiæ Mclxxxix. fames maxima,& mortalitas, gen⁹ humanū

horribiliter coëgit contabescere. Guerra aggrauata est inter reges Anglorum & Francorũ diatim, & iam ex toto corde cœpit Richardus, Comes Pictauensis, adhærere regi Francorum Philippo, contra patrẽ suum. Vnde magis amaricatur cor ipsius. Recesserunt etiam multi à rege Henrico, & adhæserunt Comiti Richardo, primi Britones. Clemens papa misit Iohannẽ, de Agnania cardinalẽ, cum plena potestate ad lites regias & discordias dirimendas, quod aliquãtulũ, sed non ad plenũ perfecit. Ad cumulũ miseriarũ contigit, quòd †Salahadin⁹ †Saladinus, fœdere inito cũ imperatore Cõstantinopolitano, tradidit omnes ecclesias terræ sanctę, quas suæ ditioni subiugauerat, ipsi imperatori & suis prælatis, vt in eis obseruarẽtur rit⁹ Græcorũ. Insuper idẽ Saladinus misit Cõstantinopolim quosdã ritus suæ legis, ibi obseruãdos. Richard⁹ Comes Pictauien. in irã vehemẽtiorẽ, alcẽdẽs, in patris contumeliã, regi Francorũ homagiũ fecit. Circa dies illos Fredericus imperator, in festo sancti Georgij, loca dominicæ passionis visitaturus, peregrinationis iter arripuit satis magnificè apud Remisburgum, transitũ per Hungariã & Bulgariam, vt proposuit, habiturus. Eodem anno, Galfridus Elyensis episcopus. xij. Kal. Septẽbr. obijt intestatus. Eodem anno, rex Anglorum Henricus, in abissum tristitiæ absorpt⁹, maledicẽs diei, in qua nat⁹ fuerat, & genituræ suę, apud Chinonem, pridie Nonas Iulij, diem clausit extremum, & sepultus est apud fontem Ebraudi, postquam regnauerat, annis xxxiiij. mensibus. vij. & diebus. v.

Has terras habuit iste rex Henricus in manu propria scilicet. Andegauiæ & Cinomanniæ Comitatus ex successione patris, ex successioneque matris Angliam, Hiberniam, & Normanniæ Ducatum. Ex parte verò vxoris Aquitanniæ Ducatum. Et notandum est quòd Senescallus Franciæ, ad Andegauensem Comitatum pertinet, Hæc Treuetus.

Coronatio regis Richardi apud VVestmon.

IN magna mentis amaritudine mortuo, pijssimo Henrico Anglorum rege, Richardus Comes Pictauensis, filius eius successit eidem in regno, & coronatus est apud VVestmonasterium eodem anno, à Baldevvino Cantuar. archiepiscopo. iij. Nonas Septembris præsentibus VValtero de Constantijs Rothomagensi, Iohãne Comin Lublinensi, & Treuerensium archiepiscopis. Nocte sequenti, facta est strages Iudæorum London. Postea verò statim electi sunt in episcopos, Godefridus de Luci, in VVinton. Richardus thesaurarius,

rarius,in London.Hubertus VValterus,in Sareſburienſẽ Gulihelmus de Longo campo, in Elienſem. Obiit quoq; Gulihelmus de Mandeuilla.Nonis Martij auditus eſt tonitruus,nimis horibilis.Eodem anno,cõmiſſum eſt bellum acerrimũ inter Saladinũ, & Chriſtianos,in quo conflictu cruentiſſimo, ceciderunt filius Saladini cũ ſuis aciebus,frater etiam eiuſdem Saladini læthaliter vulneratus eſt. Septẽ quoq; acies infidelium diſſipatæ ſunt.Magiſter verò templi, & quamplures Chriſtiani peremti ſunt.Cõſtantinopolitanus verò imperator verſus in tarctum, nõ eſt adhuc ad cor reuerſus. Eodem anno Kal. Nouembr,Godefridꝰ de Luci VVintõ & Hubertus VValterus Sareſb. electi, apud VVeſtmon. in capella ſanctæ Catherinæ, per manus Baldevvini Cãtuar. archiepiſcopi,munus conſecrationis ſuſceperunt. Iohannes Agnaniæ Cardinalis menſe Nouembri applicuit in Anglia apud Douerum,per quem reformata eſt pax inter archiepiſcopum & conuentum, de capella de Haketuna. Sic diruta eſt capella.Rogerius prior qui contra voluntatem cõuentus ab archiepiſcopo creatus, ſtatim depoſitus eſt, & rex dedit,ad petitionem archiepiſcopi, priori depoſito abbatiam de Eueſham. Temperata eſt poſteà ſententia de capella præfata,ſupplicãte archiepiſc. ꝙ facta parua,nõ habebit baptiſteriũ,vel cemiteriũ,nec adminiſtrationẽ,niſi de vno ſeculari presbytero tantũ.Rex Scotorũ fecit homagiũ regi Richardo,de iure ſuo in Anglia.Et rex Richardꝰ dedit ei caſtella de Beruico,& de Rokeſburgo.Et pro hac redẽtione caſtrorũ,& quieta clamatione fidelitatis,& ligãtiæ de regno Scotiæ,& chartę ſuę confirmatione,dedit regi Anglorũ.x. millia marcarũ argenti. Eodẽ tẽpore,rex Richardꝰ dedit Iohãni,fratri ſuo,Comitatũ de Somerſet, & de Dorſeto.Dedit etiã Alienoræ,matri ſuæ,dotem conſuetam, & præter hoc terras multas, & amplos honores,quintaq; die Decẽbr. tranſfretauit in Normanniam. Archiepiſcopus Baldevvinus ſuppoſuit interdicto terras Iohannis Comitis, fratris regis, quia filiam Comitis Glouerniæ, tertio gradu conſanguinitatis eum contingentẽ, duxerat in vxorem.Eodemque tempore,decima pars rerum mobilium cõceſſa eſt,& collecta per Angliã, ad ſubuentionẽ terræ ſanctę, nimis periclitantis. Illiſque diebus prid. Kal.Ianuar. Richardus Lõdon,& Gulihelmus Elienſis, apud Lambeth munus conſecrationis acceperunt,ab archiepiſcopo Baldevvino.

tarcum.

Richardus dei gratia,rex Angliæ,Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauiæ archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, Comitibus,& Baronibus,Iuſticiarijs,& vicecomitibus, & omnibus

miniſtris & fidelibus ſuis totius Angliæ ſalutẽ. Sciatis nos chariſſimo conſanguineo noſtro Gulihelmo, eadem gratia regi Scotorũ, reddidiſſe caſtella ſua Rokeſburgũ & Beruicum, tanq̃ eius propria, iure hæreditario ab eo & hęredibus ſuis imppetuũ poſſidẽda. Præterea quietauimus ei omnes conuentiones & pactiones, quas bonæ memoriæ pater noſter Henricus rex Angliæ, per nouas chartas, & per captionem ſuam extorſit, ita videlicet, vt nobis faciat integrè & plenariè, quod rex Scotorum Malcolmus, frater eius, anteceſſoribus noſtris de iure fecit, & de iure facere debuit, & nos faciemus ei quicquid anteceſſores noſtri predicto Malcolmo de iure fecerunt, & facere debuerunt, ſcilicet in cõductu veniendo ad curiam, & rediendo à curia, & in morando in curia, & in procurationibus, & in omnib⁹ libertatibus & dignitatibus & honoribus, eidẽ iure debitis, ſecundum quod recognoſcetur à quatuor proceribus noſtris, ab ipſo Gulihelmo rege electis, & à quatuor proceribus illius à nobis electis, ſi aũt fines ſiue Marchias regni Scotię aliquis noſtrorum hominũ, poſtquã prædictus Gulihelmus rex à patre noſtro captus fuit, vſurpauerit abſq; iudicio, volumus vt integrè reſtituantur, & ad eum ſtatũ reducantur, quo erant ante eius captionẽ, præterea de terris ſuis quas habet in Anglia, ſeu dominicis, ſeu feodis, ſcilicet in Comitatu Huntẽdune, & in omnibus aliis, & in ea libertate poſſideat, & hęredes eius imperpetuũ, qua Malcolmus poſſedit, ſeu poſſidere debuit, niſi prædictus Malcolmus vel hæredes ſui aliquid poſtea infeodauerint, ita tamẽ quod ſiqua poſtea infeodata ſunt ipſorũ feodorum ſeruitia, ad eum vel hæredes eius pertineant. Et ſi quid pater noſter prædicto Gulihelmo regi Scotiæ donauerit, ratũ & firmũ habere volumus. Reddimus etiam ei ligantias hominum ſuorum, & omnes chartas, quas domin⁹ rex, pater noſter, de eo habuit p captionẽ ſuã, & ſi quæ aliæ factæ per obliuionẽ retentæ aut inuẽtæ fuerint, eas penitus viribus carere præcipimus. Ipſe autẽ legius homo noſter deuenit de omnibus terris, de quib⁹ anteceſſores ſui homines anteceſſorum noſtrorum fuerunt, & fidelitatem iurauit nobis, & hæredibus noſtris. His teſtibus, Baldevvino Cantuar. archiepiſcopo, & VValtero Rothomag. archiepiſcopo. &c.

Baldevvinus archiepiſc. Cantuar. celebrato concilio apud VVeſtmonaſterium iter arripuit Hieroſolimam.

ANno gratiæ. Mcxc. Baldevvinus Cantuar. archiepiſcopus, celebrauit concilium apud VVeſtmonaſterium. xi. Kalend. Martij.

Ibique

Ibiq; vale dicens fratribus, iter arripuit Hierosolimitanũ, nõ redi-turus, quia obijt in terra sancta. Rex Anglorum Richardus, & rex Frã-corum Philippus, post natiuitatem sancti Iohannis, iter aggressi sunt eundi Hierosolimam. Gulihelmus Elienſis episcopus legationem adeptus est, & concilium celebrauit apud VVestmonasterium. Obijt VValterus abbas de VVestmon. & Gulihelmus VVigorn. episcopus. Eodem anno, obijt Fredericus imperator Alemanniç. Obierunt etiam Ranulphus de Glanuilla, & Baldevvinus Cantuar. archiepiscopus. Apud Ebor. facta est occisio Iudæorum miserabilis. Obſessa est Acon circumquaq; Christianorũ legionibus, & arctatur nimis. Capella sancti Thomæ martyris, ibidẽ ædificatur. Elienſis episcopus constituitur per literas regis, summus iusticiarius, & quasi procurator Angliæ. Rex Arthurum sibi hæredem constituit. Rex Richardus, & rex Francorum conueniunt apud Vizeliacum, vbi requieſcit corpus beate Mariæ Magdalenæ, in octauis sancti Iohannis Baptistæ, vbi rex Anglorum accepit peram, & baculum, in eccleſia sancti Dionyſij. Deinde reges concordes, & amici, & in sancto charitatis vinculo confœderati, versus mare transfretaturi profecti sunt. Diuisi autem sunt exercitus propter victualium caristiam. Apud Messanam orta est discordia, inter reges Anglorum & Francorum. Eodem die pax, sed ficta, inter reges facta est, quæ postea nunquam redintegrari potuit. Circa illos dies, annuente rege Richardo, liberata est eccleſia Normãnica à longo seruitutis iugo, quo premebatur, quòd scilicet, nulla occasione, à secularibus capientur clerici poteſtatibus, sicut consueuerant, nisi pro homicidio, furto, incendio, vel huiusmodi enormi flagitio. Elienſis episcopus, se supra se gerens, multum thesaurum in turri London. circumcingenda muro mirabili, quam etiam credebat Thameſi ambire, cõsumpsit, & regem de magna pecuniæ parte multipliciter damnificauit. Idcirco in fine à sublimi in profundum confusionis est præcipitatus.

Capta est Acon. Ciprus subiugatur regi Richardo. Obijt Clemens papa, succesſit Cœlestinus.

ANno gratiæ. Mcxci. rex Anglorum Richardus, & Francorum rex Philippus profecti sunt à Messana ante dominicã Palmarũ, & post. xi. Kalend. Maij, applicuit, rex Francorum ad Acon, & rex Anglorum. iiij. Nonarũ Iunij. Acon aũt capta est. iiij. idus Iulij, & ibi inter reges iterum suscitata est discordia. Hoc etiam anno, Galfridus Ebor. archiepiscopus Turonis consecratus, in Angliam veniens,

Doroberniæ applicuit. Qui comperiens sibi insidias parari à complicibus cancellarij, in ecclesia se recepit, qui deinde à satellitibus eiusdem cancellarij extractus, in castellum Doroberniæ ductus est, & per aliquot dies detentus, donec à Iohanne Comite, fratre suo, & iusticiarijs terræ liberatus est. Circa idem tempus prædictus cancellarius, sublimitate, quam prius habuit, priuatus, Doroberniam venit, qui dolosè transfretare cupiens, muliebri habitu se irreuerenter occultauit, quod quidam comperientes, eum deprehenderunt, & contumelijs meritò affecerunt, & huius factum iusticiarijs nunciauerũt, nec morã, postea transfretauit. Reginaldus Bathonienſis episcopus, electꝰ est in archiepiscopũ Cantuar. à monachis ecclesię, sed in breui postea in fata decessit. Hoc etiã anno, Robertꝰ filius Gulihelmi, filij Radulphi, seneschalli Normanniæ, factus est episcopus VVigorniæ. Obijt Clemẽs papa, cui successit Cœlestinus, à quo Hericus imperator coronatur in vigilia sancti Iohãnis Baptistę. Gulihelmus Postard de priore VVestmon. factus est abbas eiusdem loci. Hugo de Minaunt, episcopus Cestriæ, expulit monachos de ecclesia Couentrẽsi, instituens ibidem clericos seculares. Rex Richardus Ciprum sibi subiugauit, vbi Berengariam, filiam regis Nauariæ Rothom. duxit in vxorem. Apud Glastoniam inuenta sunt ossa Arthuri, regis famosissimi, qui locus olim insula Auallonis Britannicè, id est, insula pomorum, dicębatur. Eodem anno, rex Richardus pro infinita pecunia reliquias sanctorum, quas Saladinus rapuerat in terra sancta, redemit, vt haberet in cælo intercessores quorum reliquias redemerat de manibus infidelium. In vigilia sancti Iohannis Baptistæ, die dominica, facta est eclipsis solis circa diei horam sextam, & perdurauit vsque ad octauam. Eodem tempore, facta est London. in capitulo sancti Pauli iuratio, de fidelitate obseruanda regi Richardo. Rex enim cancellarium habuit suspectum. Gulihelmus Rothom. archiepiscopus, constituitur per literas regis Richardi, summus Angliæ procurator, & dispositor, & electus est turpiter cancellarius.

10 20 30

Rex Richardus capitur à Duce Austriæ, & venditur imperatori.

ANno gratiæ. Mcxcij. rex Richardus reuersus à terra sancta, à Duce Austriæ captus est in villa, quæ Gynaciam dicitur, in Austria, & Henrico imperatori traditus. Obijt episcopus VVigorn. Sauaricus consecratur in episcopum Bathon. Eodem anno, assumpti sunt calices, & thesauri ecclesiarũ, & quarta pars reddituum totius Angliæ, ad regis redemptionem. Rex Francorum venit Parisios de peregrino-

regrinatione ſua, vbi ſolenniter à clero & populo cum proceſſione receptus eſt. Eodem anno, poſt Paſchalem feſtiuitatem, Henricus imperator, in multis, regem Richardum accuſauit. In primis, quòd per eius auxilium & conſilium, regnum Siciliæ & Apuliæ, quod ſibi iure hæreditario debebatur, defuncto rege Gulihelmo, amiſerit, pro quo adipiſcendo exercitum permaximum, data pecunia infinita, conduxerat, cum idem rex ſibi auxilium fore præſtiturum fideliter ſpoſpondiſſet, vt à Tancredo regnum illud obtineret. Deinde cauſatur de rege Cypri, qui ei affinitate coniunctus fuerat, quòd eum iniuſtè ab imperio eiecerat, & carcerali cuſtodiæ deputauit, & terram eius cum theſauris violenter inuaſit, & inſulam cuidam alieno vēdiderat. Poſtmodum verò ipſum accuſauit de morte Marchiſij de Monte Ferrato, hæredis ſui, quòd videlicet per eius proditionem ab Aſſeſſiuis peremptus ſit, quos etiam miſerat ad perimēdum dominum ſuum regem Franciæ, cui nullam etiam fidelitatem, vt debuerat, ſeruauit in communi eorum peregrinatione, ſicut iuramēti ſacramento inter vtroſque fuetat confirmatum. Deinde conqueritur, quòd ſignum Ducis Auſtriæ cōſanguinei ſui in terra ſancta deo militantis, ob eius contemptum in cloacam deiecerit, & Teutonicos ſuos verbis & factis dehoneſtauerat. Super his autem omnibus rex Richardus eleganter reſpondet, deſtinteque, & per ordinem, quòd omnibus audientibus ſufficienter videretur excuſatus. Inſuper miſit imperialem legationem ad Veterem de Monte, rogans ipſum, & Aſſeſſinos ſuos, vt per eius epiſtolā ſupra dicto crimine, ei impoſito, ſuam purgarent innocentiam, quod factum eſt anno ſequenti. Serena in omnibus facta eſt fama regis, in omnibus accuſationibus prætaxatis. Et ex tunc cœpit imperator mitius agere cum ipſo, & taxata eſt redemptio eius ad cētum quadraginta millia marcarum argenti ad pōdus Colonię. Vnde calices Anglię, & quarta pars reddituum, vt prætactum eſt, ad eiuſdem regis liberationem ceſſerunt in alienam poſſeſſionem. Vnde Anglia ruinam incurrit, & damnum irreſtaurabile. Sed pro redemptione tanti regis, leue fidelibus regni, & amicis regis videbatur. Comes verò Iohannes, frater regis Richardi, credens regem Richardum nunquam liberari, imò potius pecuniam totam redemptionis cum redimēdo ipſo rege perdi, fœdus amicitiæ cum rege Francorum firmauit, in perniciem regis. Sciuit enim quòd odio eum habuit, diſpoſuitque coronari, ſed Anglorum virtute fuit præpeditus. Rex Francorum inuaſit Normanniā,

& caſtra eius violenter expugnata occupauit. Giſorſium tamẽ, ſola proditione. Per idem tempus, rex Francorum filiam regis † Daniæ deſponſauit, & ſtatim repudiauit. †Daciæ.

Admonentur à papa imperator & Dux, vt dimittatur rex Richardus, ſed fruſtra.

ANno gratię. Mcxciij. ſufficienter purgata eſt fama ſuper inuentis accuſationibus, obiectis regi Richardo, lecta epiſtola, quam iam tranſmiſerat Vetus de Monte imperatori & Duci Auſtriæ. Ammoniti ſunt à domino papa, vt in pace dimitteretur rex Richardus, tam Dux quàm imperator. Sed noluerunt vllo modo tam opimam prędam amittere. Per idem tempus mortuo Saladino, & ſepulto in inferno, ſucceſſit ei frater eius Safadinus. Rex Francorum expedienter guerram ſuam in Normannia continuauit. Videntes autem amici regis, & fideles regni, quòd mora traheret periculũ, redemptionem ſoluere maturabant, rege enim in auguſtia mentis poſito, cui compaciebantur, Comes ſibi regnum vſurpabat. Rex Francorũ Normanniam occupare ſibi conabatur. Vndique pericula imminebant. Rex Francorum reginam ſuam repudiatam cuſtodiæ quaſi carcerali mancipauit. Omnia comercia rerum venalium per totum regnum Angliæ, præcepto regis Richardi, conſtituta ſunt vnius põderis & menſuræ.

Liberatur rex Richardus. Redemptus venit in Angliam. Vadit ad ſanctum Thomam.

ANno gratiæ. Mcxciiij. rex Richardus, iam maxima parte ſuæ redemptionis perſoluta, obſidibuſque datis pro parte perſoluenda, die purificationis beatæ Mariæ ab omni cuſtodia imperatoris, cui Dux Auſtriæ eum vendiderat, permiſſus eſt ad propria remeare. Rex autem, cum in Angliam venerat, beati Thomæ ſepulchrum adoraturus adiit, poſtea ad ſanctum Eadmundum, deinde ad ſanctum Albanum Angliæ prothomartyrem, inde progrediens apud **Nottingham**, omnes, quos Comes frater eius corruperat, edomuit. Caſtrum recepit, & cum eis, quos cepit, miſericorditer egit. Eodem anno omnes eccleſiæ Angliæ taxatæ ſunt & carucæ. Subactis igitur in breui omnibus aduerſarijs ſuis in Anglia, conſilio procerum ſuorum, in octauis Paſchæ, licet renitens apud VVinton. coronam portauit, Huberto archiepiſcopo miſſam celebrante, & Gulihelmo rege pijſſimo Scotorum præſente. Qui quidem rex Scotorum Gulihelmus, in die prædicta coronationis regis Richardi, vnum trium gladiorum

gladiorum de thesauro rege subtractorum, vt debitum seruitium, gerebat ante regem, Comites verò, Hamelinus de VVarrenna à dextro latere regis Scotorum, & Ranulphus Cestriæ à sinistro, duos alios gladios hinc inde gestabant. Deinde in festo sanctorum Nerei & Achillei, apud Portesmuthe, nauem ascẽdens, in Normanniã applicuit, & apud Bruis nocte illa quiescens, post laborem dormiuit, vbi Comes Iohannes, optimo vsus consilio, regi supplex occurrit, & se ad pedes eius humiliter cum militibus multis prosternens, miserationem fratris profusis lachrymis implorauit. At rex, in pace pissimus, prostratum lachrymans erexit, & in gratiam fraternitatis suscepit, & statim Vernolium ab obsidione liberauit, & totam patriã ab oppressione Francorum sedauit. Et statim post, fugato rege Frãcorum à finibus Turoniæ, quadrigas eius, & clitellas sub captione concluſit, sicque in Pictauiam subitò transiens, omnes ibi aduersarios suos redire coegit, ita vt à castello Vernolj vsque ad Crucem Carolinon erat, qui ei resisteret. Circa hos dies, rex francorum nuntios quatuor misit ad regem Anglorum, verbis vtens pacificis in dolo, vt cessantibus vtrobique sumptibus, & laboribus inutilibus, sub certamene quinque virorum, ab vtroque regno electorum, dirimerentur amborum quæstiones. Placuit prouisio ista regi Anglorum, dummodo rex Francorum quintus inter suos, & rex Angliæ quintus inter suos in certamine appareret, quod rex Francorum recusauit. Eodẽ anno, Robertus Comes Leicestr. à rege Frãcorum capitur. Henricus Marescallus, frater VValteri Marescalli senioris, fit episcopus Exon. Eodem anno, rex Richardus in Angliam transiens statuit per loca certa torneamenta fieri, vt Anglici, qui robusti sunt, ad bellum per exercitationem agiliores fierent. His etiam diebus Alexius quidam, Manuelis filius, innumerabili armatorum multitudine congregata, Cursak imperatorem Constantinopolitanum hostiliter aggressum cepit, & excœcauit, atque tandem ementulatum perpetuo carceri condemnauit, eiusque imperium occupauit.

Dux Austriæ obijt excõmunicatus, Rex de Marok Hispauiam inuadit.

ANno gratiæ. Mcxcv. Hubertus Cantuar. archiepiscopus, pridie Kalend. Maij, suscepit simul cum archiepiscopatu legationem totius Angliæ, VValliæ, & Scotiæ, & etiam Ebor. ecclesiæ. Prior hospitalis Hierusalem, factus est episcopus de Bangor. xvi. Kal. Maij. Eodem anno, Dux Austriæ, qui regem Richardum ceperat, dei iudicio percussus, obijt excommunicatus, eò quòd sæpe ab ecclesia

Romana

Romana admonitus,noluit regem Richardum liberum dimittere. Obierũt Hugo de Puſac Dunelm.& Hẽricus VVigorn.Meſſes præ nimia inundationũ abundantia perierunt. Imperator Hẽricus regnum Apuliæ & Siciliæ ſibi ſubiugauit mortuo Tancredo,qui Gulihelmo regi iniuſtè ſucceſſerat. Duxerat enim ſororem regis Gulihelmi,cui regnum illud,mortuo fratre, iuſtius ſucceſſerat. Eodem anno,rex de Marrok erumpens in Hiſpaniam, ſtragem exercuit in Chriſtianos inopinatam.Eodemque anno, Garinus, abbas eccleſiæ ſancti Albani.iij.Kalend.Maij,diem clauſit extremum, cui ſucceſſit Iohannes,eiuſdem eccleſiæ monachus.xiij. Kalend.Auguſti.Tunc etiam temporis, admonitus eſt rex Francorum frequenter, vt reginam ſuam,modo quo deceret,tractaret. Ammonuit etiam domin⁹ papa Cœleſtinus, omnes Angliæ prælatos, ſuper promotione terræ ſanctæ,vt populis prædicantes,crucem fidelibus imponerent.

Pœnituit imperrtorem Henricũ de redemptione accepta,ſed & non reſpicitur.

ANno gratiæ.Mcxcvi. Iohannes de Conſtantijs, Rothomagenſis decanus, conſecratur in epiſcopum VVigorn. xiij.Kalend. Nouembris, Gulihelmus filius Osberti, cognomento *A la barbe*, dum cauſam pauperum nitebatur defendere Londonijs, perimitur.Rex Anglorum Richardus, firmauit caſtellum nouum de Audeli contra voluntatem VValteri Rothomagenſis archiepiſcopi, & quoniam rex ſæpe admonitus noluit ab incepto deſiſtere, dictus archiepiſcopus Normanniam totam ſub interdicto concluſit,& ſic curiã Romanam adiit.Imperator Henricus de diuina vltione perterritus legauit capitulo Ciſtercienſium redemptionem regis Richardi, ad thuribula argentea facienda. Abbates verò illam ſub tali forma recipere noluerunt. Temporibus illis, quidã monachus de **Euesham**, ductus in mentis exceſſum,vidit mirabilia, quæ ſpeciales exigerent tractatus.Philippus Pictauienſis conſecratur in epiſcopum Dunelmenſem. Obijt prædictus imperator, qui regem Richardum emptũ vendidit, & idcirco vinculo anathematis obligatus, ſi clam penitentiã egerit,abſolut⁹ neſcitur. Rex Anglorum Richard⁹ fuit ad natale apud Pictauiam,& deinde ,in feſto ſancti Hilarij conuenerunt ad colloquium Philippus rex Francorum,& Richardus rex Anglorum apud Louiers,vbi inter eos conuenit in hunc modũ.Rex Francorum quietum clamauit regi Richardo & hæredibus ſuis Iſſodũ, cum pertinẽtijs ſuis, & ius totum, quod habuit in Berri,& Aluernia & Gauſconia, & reddidit ei quietè caſtrum de Archis, & Comitatũ de Albe-

de Albemaarlẽ,& alia caſtella multa, quæ occupauerat poſt reditũ ſuum de peregrinatione terrę ſanctæ.Et rex Anglorum,Richardus, quietum clamauit regi Francorum Gyzorſium, & totum Normãnicum vigeſimum. Et hæc omnia vt rata haberentur, fideiuſſores adinuicem inuenerũt,& pœnam.xv. millium marcarum ſtatuerunt.Proceſſu autem temporis, pœnituit regem Francorum tale feciſſe commercium.Cum rex Richardus hæc omnia prædicta in pace poſcederet, magnum cogens exercitum, fœdere regis Francorum rupto, Albemarlam obſidione valllauit.Quo facto,rex Anglorum prçcepit ſeiſiari in manu ſua omnes res & poſſeſſiones abbatum,de maiori monaſterio de Cluniaco, de ſancto Dionyſio,& de Charitate,qui fideiuſſores erant regis Frãcorum ſuper pactione prædicta, quæ talis fuit,quòd ſi tranſgrederetur rex Francorum,ſoluerent ipſi prædictam pecuniam. Cepit interim rex Francorum caſtellum de Albemarla per inſultum,& ſubuertit illud, poſtea multa alia. Eodẽ anno, captus eſt quidam potens, regi Francorum familiariſſimus, Hugo de Caluo monte.Illis quoque diebus, Comes Iohannes, & Marchadius,non procul à ciuitate Beluacenſi, ceperunt Philippum eiuſdem ciuitatis epiſcopum,bene armatũ,& Gulihelmum de Merlau, cum filio ſuo, cum multis alijs militibus, & plebe innumera, & veniens Marchadeus manè ante lectũ regis Richardi, dixit idiomate Normannico.*Sus Richard ſus, te te aymene le cantatur de baluais.* Epiſcopus totus armatus præſentat' eſt regi Richardo,& ſic ex prçcepto regis fuit epiſcopus in carcere detentus in armis, pro quo cũ dominus papa ſcriberet,vt liber dimitteretur, multum increpãs regem Richardum,quòd epiſcopum filium ſuum chariſſimum ſic ceperit,& detinuit,rex miſſa lorica epiſcopi, in qua captus fuit, domino papæ ſcribenti pro filio ſuo,dixit in epiſtola ſua. Vide pater ſi tunica filij tui ſit an non. Et deſinente papa petere amplius pro eo, per redemptionem poſtea liberatus eſt epiſcopus.

Relaxatur interdictum in Normannia. Fulco prædicator claruit.

ANno gratiæ.Mcxcvij. rex Anglorum Ricardus,pro ſententia interdicti relaxanda, quam Rothomagenſis archiepiſcopus tulerat pro caſtello de Audeli,miſit ad Romanam curiam cancellarium ſuum, Gulihelmum Elienſem epiſcopum, Dunelmenſem,& Luxonienſem epiſcopos, vt cauſam ſuam defenderent cõtra archiepiſcopum. Gulihelmus verò Elienſis, obitus diem clauſit extremum verſus curiam,& ſepultus eſt in abbatia de Pymi,ordinis Ciſtercienſis

iij.Kal-

iij. Kalend. Februarij. Socij autem eius episcopi, Romã peruenientes concordiam inter regem & archiepiscopum ambobus indemnem procurarunt, quę per chartam est confirmata. Tunc autem temporis intimatum est regi Richardo, quòd naues ex Anglia conuenire cõsueuerant ad sanctum Valericum, deferentes inimicis victualia, cum opus haberent, in suum magnum detrimentum. In cuius iniuriæ vltionem villam combussit, monachos dispersit, feretrumque sancti Valerici cum reliquijs in Normanniam transuexit. In portu autem illo naues frumento onustas inuenit, quarum nautas suspendi præcepit, nauibusque combustis, victualia suis militibus erogauit. Ipso quoque tempore, munificentia regis Richardi multos de potentioribus Franciæ allexit, præcipuè, Comitem Flandriæ Baldevvinum, Campanos, Britones, & multos nobiles Francigenarum, qui, relicto rege Francorum, regi Richardo adhæserunt. Illis quoq; diebus, surrexit quidam alter propheta in Francia, prædicator efficacissimus, scilicet magister Fulco, pro quo dominus miracula manifestè dignatus est operari. Iste Fulco quadam die accessit ad regẽ Richardum Angliæ, & ait illi, dico tibi ex parte omnipotentis dei, vt tres filias tuas, quas habes pessimas, citius marites, ne aliquid deterius tibi cõtingat, cui fertur regem respondisse, hypocritica mentitus es, quia filiam non habeo vllam. Ad quod Fulco, certe nõ mẽtior, quia vt dixi tres habes filias pessimas, quarũ vna est superbia, altera cupiditas, tertia luxuria, conuocatis igitur ad se Commitibus, & multis alijs, qui aderant. Ait rex, audite vniuersi commotionem huius hypocritæ, qui me dicit habere tres filias pessimas, scilicet superbiam, cupiditatem, & luxuriam, & præcepit vt eas maritem, do igitur superbiam meam, superbię templariorũ, & cupiditatẽ meam monachis de ordine Cistertiensi, & luxuriam meam prælatis ecclesiarum. Hic summopere conabatur vsuram extirpare, quæ, ab viris Italiæ iam deriuata, illis temporibus Franciam nimis maculauerat. Hic etiam Fulco, quendam religiosum, ac facundum prædicatorem misit in Angliam, abbatem scilicet de Flai, ordinis Cistercien sis ad comertia, quæ dominicis diebus fieri tunc solebant deponenda. Eo quoque tempore, Robertus de Salopesbirie consecratus est in episcopum de Bangor. Interea Comes Flandrensis, castellum de Arraz obsidione vallauit, quod cum rex Francorum liberare vellet, Comes ei aquæ ductibus adeo itinera intercluſit, quòd necessariò oportuit regem Frãcorum voluntati Comitis obtemperare. Mensuræ om-

ſuræ omnes & modij, legalis & vnius per regnum ponderis & menſuræ fiunt.

Otho coronatur in regem Alemanniæ honorificè.

ANno gratiæ. Mcxcviij. Otho, nepos regis Richardi, Aquiſgrani in regem Alemanniæ honorificè coronatur, procurante eodem rege Richardo, qui ſtatim filiam Ducis Louaniæ in vxorem ducens, in die coronationis ſuæ ſedit ſimul cum ea in cathedra ad mēſam, ſed nondum coronata. Eodem anno, defuncto papa Cœleſtino, ſucceſſit Innocentius Tertius, in die cathedræ ſancti Petri papa conſecratus, & in Petri cathedra collocatus, vtinam Petri veſtigia ſecutus. Eius fauore exortum eſt in Italia nouum genus ordinis prædicatorum, qui Iacobitæ voluerunt appellari, quia vitam apoſtolicā videbantur imitari. Eodem tēpore, Hugo † Ceſtrenſis epiſcopus, in morte, mentis conpunctione, & de cōmiſſis pœnitentia ductus, apud Beccumberwyl in trāſmarinis partibus naturę debitū perſoluit. Eodē anno, expuiſis clericis, reuocatus eſt in locū debitū, & priſtinū, cōuentus Couētrenſis, dominica, qua cantatur lætare Hieruſalē. Euſtachius decanus Sarum epiſcopatus Elienſis munus & cōſecrationis ſuſcepit per manum Huberti Cantuar. archiepiſcopi, apud VVeſtmonaſterium, poſt quem, & Galfridus Ceſtrenſis electus eſt, xi. Kal. Iulij. Quo tempore pluit ſanguis, ſuper ædificantes turrim de Audeli. Circa dies illos orta eſt diſſenſio inter archiepiſcopum, & monachos Cantuar. propter eccleſiam, quam idem archiepiſcopus apud Lambethe de nouo conſtruxerat. Timuerunt enim monachi, ne ſicut comminatum fuerat, archiepiſcopus ſedem illuc cathedralem tranſferret. Vnde Romam profecti, Innocentio papæ conqueſti, impetrarunt, vt archiepiſcopus à iuſtitiaria deponeretur. Inde enim cornua ſumpſit & audaciam recalcitrandi. Non enim reuera decebat archiepiſcopum talibus implicare ſe negotijs ſecularibus, & cauſis, vbi periculum ſanguinis verſabatur, intereſſe. Amoto igitur archiepiſcopo per eccleſiam Romanam à iuſtitiaria, rex in loco eius Galfridum, filium Petri ſubrogauit. Illis quoq; diebus, rex Francorum Philippus, & rex Anglorum Richardus congreſſi ſunt, inter Gaynes & Vernonem, in quo rex Francorum impotens ſuſtinere pondus belli, & ſui ſibi per fugam conſulentes, Vernonem pro refugio petierunt. Sed antequan poſſent ingredi caſtellum, rex Richardus illos inſecutus in ore gladij, cepit ex eis viginti milites, & ſeruientes. cclx.

† Couentrē-trenſis.

Eodemque tempore Richardus London. episcopus, debitum naturæ persoluit. Eiusdemque anni curiculo, rex Richardus, omnibus viribus congregatis, cepit per insultum tria castella super regem Francorum, scilicet Strefontanum, Buriz & castrum de Curceles, laudabili fultus Anglorum auxilio. Rex verò Francorum, aucto exercitu suo. cccc. militibus, &. M. seruientibus, & cum communijs suis de Mantua, & alijs locis, exiens profectus est ad succurrendum castro de Curceles, quod nondum credidit esse captum, quod cum sciret rex Richardus, venit obuiam ei, & inter Curceles & Gysorsium, acerrimum, & cruentum nimis commissum est campestre prælium inter eos. Cuius prælij pondus rex Francorum ferre non valens, coactus cum suis ad Gysorsium castellum aufugit, & cum fugiendo glomeratim pontem de Gysorsio ascendissent, confractus est pons præ multitudine transeuntium, & ipse rex Francorum armatus, insidens equo, ab alto in flumen de Aetho, cum alijs inmuneris militibus cecidit, vbi rex ascendens ab vnda rapida, & profunda, à limo extractus est, & vix à mortis discrimine liberatus. Pars autem posterior exercitus fugientis, vt rex liberius à limo profundo extraheretur, reuersa est contra regem Richardum, electissima scilicet pars gentis Francigenæ, quæ se periculo mortis, pro ereptione domini sui, exposuit. Ibi igitur prælium iam renouatum est cruentissimum, ibique armorum tinnitus, & lancearum fragor personuit, tandem prævalente parte regis Richardi, capti sunt tres electi milites regis Franciæ, scilicet Matthæus de monte Moretino, Alanus de †Russi, & Fulco de †Gyreual, præter quos capti sunt milites in ipso conflictu nobiles centum, & seruientes. cc. pedites verò innumerabiles. Super hac autem glorioſa victoria, misit rex Richardus epistolam consolatoriam prælatis & amicis suis in Anglia commorantibus. Vidēs ergo rex Francorum vires regis Anglorum diatim excrescere, supplicauit papæ, vt ipse pacem procuraret. Papa igitur legatum cum epistola specialissima regi Anglorum Richardo destinauit, orans affectuosè, vt precibus suis esset fauorabilis in pacis compositione. Rex igitur Richardus, qui promotionem Othonis nepotis sui acceptauit, vt in regem Almanniæ coronaretur, ad quod, vt fauorem haberet domini Innocentij papæ & etiam ad promotionem imperialis dignitatis, adquieuit precibus supplicātis. Reges igitur in vnū conuenientes treugas tali pactione iurauerunt quinquennes, quòd homines vtriusque regis & mercatores, per terras alterutras ire & redire,

†Busci. †Gilerual.

redire, emere & vendere possent sine impedimento. Quo facto, rex Anglorũ abbatẽ Cistercienſem & Reimundũ monachũ ſancti Albani, qui eodẽ tempore pro negotijs eccleſiæ ſuæ ad regẽ tranſmiſſus fuerat ad curiam regis in Normanniã, Romã miſit, vt ibidẽ negotia prælocuta perducerent ad effectum, &, ad hæc negotia perficienda cepit rex de vnaquaq; carucata terræ totius Angliæ. v. ſolidos de auxilio. Eodẽ anno, fuit tonitruus & choruſcatio, & pluuia, qualis nunquam antea videbatur. Euſtachius conſecratus eſt epiſcopus Eliẽſis. Obijt Hugo Ceſtren. in habitu monachali apud Beccũ. Obierunt Iohannes VVigornienſis, & Petrus de ſancto Dauid.

Rex Richardus, ſpiculo baliſtæ ſauciatus, moritur, cui ſuccedit Iohannes frater eius.

ANno gratiæ. Mcxcix Hubertus Cantuar. archiepiſcopts, eccleſiã de Lambeth, quam Baldevvinus prædeceſſor ſuus in honorem beati Thomæ martyris fundauerat, & ipſe ferè cõſummauerat, procurãtibus monachis Cantuar. in quorũ detrimentũ fundabatur, authoritate ſummi pontificis ſic impetãtis, ad ſui & multorũ ignominiam complanauit. Eodem tempore ſtatutis, vt dictum eſt, treugis inter regem Richardum & regẽ Frãcorum, rex Richardus in quoſdam barones Pictanię ſibi rebelles formidabile vexillum direxit, & dum caſtrum Chalucis obſidione vallaſſet. vij. Kalen. Aprilis, quodã baliſtę ſpiculo vulneratus eſt, & vulnere male cuſtodito, cœpit mortis imminentis ſentire periculum. Caſtrum tamen violenter occupauit, & authorem mortis liberum, pro amore dei, abire permiſit. Moriturus igitur, corp⁹ ſuum apud fontem Ebraudi, ſecus pedes patris ſui, cuius proditorem ſe cõfitebatur, ſepeliri iubens, eccleſię Rothomagenſi cor ſuum inexpugnabile, propter præcipuam dilectionem, quam aduerſus Normannos gerebat, legauit. Apud caſtrum verò prędictum, viſcera ſua in eccleſia recondi iubens, ſtercora ſua Pictauienſibus, propter ſuæ proditionis notam, reliquit.

Coronatio regis Iohannis, fratris regis Richrrdi.

IOhannes igitur frater regis Richardi, iam defuncti, Comes Moretoniſ, in partibus tranſmarinis exiſtens, pacẽ ſuã in Anglia nunciauit. Ducatum Normanniæ ſuſcepit & homagia nobilium. Multi tamen magnates Arthuro, quaſi naturali domino, adhæſerunt. Et hoc fuit ſeminariũ odij. Eodem anno, Gulihelmus genere Normãnus, & eccleſiæ ſancti Pauli London. canonicus, apud VVeſtmonaſterium, per manus Huberti Cantuar. archiepiſcopi, in epiſcopum

London. consecratus est. x. Kalend. Iunij. Per idē tempus, Dux Normanniæ Iohannes, in Angliam transfretauit. viij. Kalen. Iunij, & in crastino in vigilia ascensionis domini, London. venit, vbi congregatis Angliæ nobilibus, ab Huberto Cantuar. archiepiscopo apud VVestmonasterium coronatus est, die ascentionis domini. Qui statim postea transfretauit cum maxima hominum multitudine. Timebat enim Arthurum, cui multi magnates adhæserunt, commorantem sub protectione regis Francorum. Preter enim regem, qui eum fouebat, adhæserunt ei magnates Audegauiæ, Cœnomanniæ & Turoniæ, quasi ligio domino, dicentes cōsuetudinem, ius, & iudicium esse, vt Arthur', filius fratris senioris, in patrimonio sibi debito succedat, quod, videlicet, Galfridus, pater eiusdem Arthuri, esset habiturus, si regem Richardum superuixisset. Idcirco Constantia, mater Arthuri, ipsum regi Francorū commendauit custodiendū, qui ipsum diligenter propter insidias, Parisijs educauit. Eodē tempore, cassata electione Philippi, Ducis Suauię, & aliorū omniū, Otho rex Alemannorū, ab Innocentio papa, & Romanis omnibus elect' est, & ad Romanum imperium admissus. Confirmata autem à domino papa electione, Philippus, qui factus est æmulus eius, Dux scilicet Suauiæ, excommunicatus est, & omnes eius fautores, nolentes ab Othonis persecutione desistere, & acclamatū est per totam vrbē: viuat Otho imperator. Illis quoq; diebus propter captionem fratris Petri de Duai, Cambracensis electi, interdicta est Francia.

Repudiata Havvisia, rex Iohannes duxit Isabellā, filiam Comitis Engolismi.

Anno gratiæ. Mcc. rex Iohannes Isabellam filiam Comitis Engolismi duxit in vxorem, & dominica proxima ante festum sancti Dionysij consecrata est in reginam ab Huberto Cantuar. archiepiscopo, quia celebratum fuit diuortium, inter ipsum & Havvisiam, Comitis Glouerniæ filiam, eò quòd contingebant se in tertio consanguinitatis gradu. Veruntamen Hugo, cognomento Brunus, ipsam Isabellam in suam susceperat vxorem. Eodem anno obijt Gulihelmus Postard, abbas VVestmon, cui successit Radulph' de Arundel, obijt Hugo Lincolnienſis episcopus Kalendis decembris, qui vixit in episcopatu quatuordecim annis. Pax facta est inter Iohannem regem Angliæ & Philippum regem Francorum. Gylo de Brause, consecratur in episcopum Herefordensem. viij. Kalendas Octobris, apud VVestmonasterium. Ludouicus, filius Philippi regis Francorum, duxit in vxorem Blanchiam, filiam regis

Hispaniæ,

Hiſpaniæ,neptem regis Iohannis. Maugerius factus eſt epiſcopus VVigorn.Iohannes de Grai, Norvvicenſis, & Aegidius verò Herefordenſis. Eodem anno, ante natiuitatem dominicam apparuerunt de nocte quinque lunæ in cælo, circa primam vigiliam noctis, prima in Aquilone,ſecunda in Meridie, tertia in Occidente,quarta in Oriente,quinta in medio illarum. Eodem tempore, claruit beatus Hugo,Lincolnienſis epiſcopus,ſignis & virtutibus, quarum tamen manifeſtiſſima fuit, quòd dum corpus eius à London. vſque Lincoln.portaretur,non erat hora, licet tempus aliquando procelloſum fuerit,in qua in aliquo cereorum,qui circa feretrum portabātur,non eſſet ignis & lux accenſa.Item,eodem tempore,fecit dominus miracula in conſpectu populi, prædicante abbate de Flay, de quo ſuperius fecimus mentionem.

Rex Iohannes venit Pariſios,& hoſpitabatur in palacio regis Francorum.

ANno gratiæ.Mcci. Innocentius papa cruceſignatus mandat generaliter peregrinari.Rex Iohannes Anglorum celebrauit natale domini apud **Guildeford**, vbi multa militibus ſuis feſtiua diſtribuit indumenta.Hubertus verò Cantuar.archiepiſcopus,quaſi cum rege à pari contendens,eodem modo fecit apud Cantuar. vnde rex non minimam concepit indignationem. Deinde rex Cantuariam profectus,ibidem die Paſchæ cum regina ſua coronā portauit.Gulihelmus de Bleis,factus eſt epiſcopus Lincolnienſis. Iſto quoque anno,ſanctus Vlſtanus,& ſancta Modvvenna crebris miraculis claruerunt. Innocentius papa, cum ab ordine Ciſtercientium pecuniam ad iter cruceſignatorum violenter exigeret, à beata Maria eiuſdem ordinis aduocata nimis acriter correptus,ab hac quieuit exactione. Eodemque anno, celebrata apud **Portesmue** ſolennitate Pentecoſtes, rex cum regina ſua in craſtino naues aſcenderunt, &, licet cum labore,in Normannia applicuerunt. Deinde ad colloquiū conuenerunt reges prope inſulam de Audeli, & pacificè conuenit inter eoſdem, & poſt triduum rex Iohannes ad petitionem regis Francorū,venit Pariſios,& ibi in palatio regis hoſpitatus eſt, rege Francorum ſeſe alias recipiente. Hoc anno, horrendæ tempeſtates, & damnoſæ,terrotes mortalibs incuſſerunt.Eodem anno Sirardus prior Norvvic.obijt. Eodemque tempore, ad inſtantiam Innocentij papæ, data eſt.xl.pars reddituum omniū eccleſiarum, in ſubſidiū terræ ſanctæ contra Saracenos, qui tunc inualuerunt. Eodem anno obijt Hugo de Neuilla,qui leonem vicit,& interfecit.

Inimici facti sunt iterum reges pro Arthuro.

ANno gratię. Mccij. rex Anglorum Iohannes, celebrauit natale domini, apud Argentomium in Normannia, & in quadragesima sequente, habitum est colloquium inter reges Franciæ & Angliæ, vbi rex Franciæ contra regem Anglorum mortali armatus odio, præcepit indignanter, quatenus incontinenti redderet Arthuro Comiti vniuersas terras, quas tenebat, & iniuste retinebat, scilicet Normanniam, Turonicam, Andegauiam, & Pictauiam, multaque alia exegit ab eo, quæ rex Anglorum se minimè facturum respondit. Itaque cum colloquium successus non haberet, die sequenti, rex Francorum subitò irruit in castellum de Butauant, cum impetu militari, & illud solo tenus subuertit, inde progrediens, castra & villa cepit hostiliter, & subuertit. Castellum verò de Radeponto per dies octo obsedit. Sed rege Anglorum superueniente, confusus recessit, & ad Gurnaũ conuertẽs, post dies paucos villam intrauit, & eam sibi subiugauit. Reuersusque Parisios, Arthurum sub tutoribus deputauit, tradens ei milites. cc. de regno Francorum electos, vt irent in Pictauiam, & illam sibi subiugarent. Qui audientes quòd regina Alienora apud Mirabellum commoraretur, castrum illud obsidione vallauerunt, & illud ad deditionem compulerunt, tantùm turri resistente, in qua regina se receperat cum paucis armatis. Obsidione igitur per girum facta, venerunt ibi in auxilium Arthuri omnes Pictauiæ primates, scilicet Comes de Marchia, Hugo, cognomento Brunus, qui regi Anglorum publicus fuit inimicus, propter Isabellam reginam, quam idem Comes per verba de præsenti, in suam receperat, antequam regi Anglorum desponsaretur, & sic grandem exercitum confecerunt, & turrim instanter crebris assultibus infestauerunt. Regina in arcto posita, regi Iohãni hoc significauit, in Normannia tunc commoranti, rogans celerem succursum & efficacem. Quo audito, rex Iohannes cum maxima festinatione ad Mirabellum castrum in manu potentissima peruolauit, cui Francigenæ audacter, cum Pictauiensibus obuiantes, conflictum inimicissimum inchoarunt. Sed Franci repulsi, castrum intrare coacti sunt, & insequens rex in castro pugnam cruentissimam continuauit, & laudabili Anglorum adiutus robore, victoria gaudebat desiderata. Capti sunt igitur ibidem de regno Francorum milites. cc. & cum ipso Arthuro omnes nobiles Pictauienses, & Andegauenses, ita quòd nec vnus euasit. Quos statim misit in Angliam & in Normanniã, vinculis

vinculis mancipatos.Arthurum apud Faleſiam miſit,diligenter cuſtodiendum.Rex verò Francorum,qui turrim de Archis acriter obſeſſam impugnauit,incluſis viriliter reſiſtentibus,cum hos rumores audiſſet,confuſus ab obſidione receſſit.Rex igitur Iohannes,iubēs Arthurum ante ſe adduci, ſciſcitabatur ab eo, ſi vellet ipſi,quaſi auunculo & domino,in bono amore & pace adhærere, cui procaciter & ſuperbè reſpondet, exigens tam regnum Angliæ quam alias terras ſuas. Rex eundem Arthurum duci præcepit apud Rothomagum feſtinanter,& ſub cuſtodia arctiſſima diligenter cuſtodiri,vbi cito poſt euanuit.Eodem anno,rex Iohannes,veniens in Angliam, apud Cantuar.coronatus eſt per manum Huberti Cantuar. archiepiſcopi. xviij. Kalend. Maij, & ilico in Normanniam tranſfretauit, quò cum peruenisſet, increbuit opinio per totum regnum Francorum de morte Arthuri, & per omnes nationes tranſmarinas, adeo quidem,quòd rex Iohannes ſuſpectus habebatur ab omnibus,quaſi illum manu propria peremiſſet. Vnde multi animos à rege ſemper deinceps auertentes,ipſum vſque ad mortem perſecuti ſunt odio inexorabili.Ipſeque rex Francorum, ipſum regem Iohannem proditionis appellauit (ſuper quo à baronibus apud regem Franciæ,cuius Vaſallus erat,quum comparere nollet poſt multas citationes, per iudicium parium exhæredatus eſt) & poſteà manifeſtè accuſatum infamauit. Eodem anno obijt Gulihelmus de Stuteuil. & Gulihelmus de Oxon. prior de Suthvverk. Cui ſucceſſit Richardus de ſancta Aetheldreda.

Rex Francorum cepit nobilia caſtra Normanniæ,torpente rege Iohanne.

ANno gratiæ. Mcciij. Iohannes rex Anglorum celebrauit natale domini apud Cadomum in Normānia,vbi poſtpoſitis curis bellicis,horas nocturnas in poculis expēdit,& ſomnos matutinales vſq; ad prandia protrahendo,rumores portantibus, quod rex Francorū non dormitando pigritauit,imò quotidiè, nunc hoc nunc illud caſtrum ſibi occupauit, reſpondit cachinnando, quod vna die omnia amiſſa recuperaret.Hugo de Gurnai,videns deſidiam regis torpentis incorrigibilem, reddidit regi Francorum caſtellum de Monte forti,& tandem omnibus à rege deſide recedentibus, amiſſum eſt Rothomagum. Videns tandem rex Iohannes,effœminatus & fluēs in libidinem,defectum ſuum, & ſe omni militari ſubſidio, & refugio in Normannia deſtitutum, naues celeriter concendens apud Portesmue in Anglia applicuit,& in ſuos deſæuiens, occaſiones ca-

uillatorias fingens, quòd in partibus transmarinis eum destitutum militia deseruerũt, extorsit ab eis infinitã pecuniã. Eodẽ anno, magister Gulihelmus de Bleis, ecclesiæ Lincoln. præcentor, & canonicus eiusdẽ ecclesiæ, episcopus est consecratus die sancti Bartholomæi, apud VVestmonasterium, à Gulihelmo London. episcopo, archiepiscopo Cantuar. graui infirmitate detento, Eodem tempore, oleũ cœpit emanare miraculosè à quadã imagine beatæ Mariæ de Sardenai, non longè à ciuitate Damasci, quod miraculum etiam multos Saracenos ad fidem catholicam vocauit, & multis languidis contulit sospitatem. Soldanus etiam quidam, scilicet Damascenorũ, penitus cœcus effectus, inuocato beatæ virginis Marię auxilio, infusione olei illius, visus sui claritatem suscepit. Qui sexaginta metretas olei annui reddit' dedit, ad lumen inueniendũ ante altare beatæ virginis, vt lumen redderet pro lumine, & quia primùm ex quo lumen recepit, lampadẽ vidit lumine choruscantẽ, et ex illo tempore, scilicet ad natale sequens, cœpit vberius oleum à prædicta imagine stillatim eliquare, & oleum illud in anno consequenti in carnem solidari.

Claresçit miraculum de oleo imaginis sanctæ Mariæ de Sardenai.

ANno gratiæ. Mcciij. rex Iohannes natale domini celebrauit apud Cantuar. Huberto archiepiscopo illi necessaria ministrante. Deinde in crastino circumcisionis conuenerunt ad colloquium apud Oxon. rex, & magnates Angliæ, vbi concessa sunt regi auxiliaria militaria, de quolibet scuto duæ marcæ & dimidia, nec etiam episcopi, vel abbates, siue ecclesiæ personæ, sine promissione recesserunt. Eodem anno, miraculis crebescentibus de oleo emanante de imagine beatæ Mariæ de Sardenai, vnde prædictum est, in carnẽ solidato, & exinde Soldano Damascenorum curato, fama celebris in Oriente fidem catholicam solidauit. Illis quoque diebus, obsesso castro de Rupe Audeliaci ferè per annum, nec sæpe petitum à rege Iohãne venit obsessis auxilium, Rogerius, Cestrensis cõstabularius, qui inter obsessos præcipuus habebatur, vir audacissimus, & armipotens, cœpit victualibus deficientibus, fame contabescere, similiter & alij milites præclari. Qui cum cõperissent effœminati reguli Iohannis desidiam fallacem, maluerunt armis detruncari, quàm fame turpiter interire. Irruperunt de castro, & se in medios hostes dederunt, equos optimos incidẽtes, & hinc inde hostibus, ensibus fulminantibus trucidatis, multos Francorum peremerunt. Tandem irruente conglobata militum multitudine, capti sunt, multa cæde cruentati,

entati, & sic cessit castrum de Rupe Audeliaci in regis Francorum potestatem pridie Nonas Martij. Quod videntes alij castrorum & ciuitatum custodes ex parte regis Iohannis in Normannia, significarunt ei in qua angustia essent cõstituti, & nisi celerius & efficaci' haberent auxilium, se ad regem Francorum, vellent, nollent, transituros. Quibus respondit. Consulat sibi quilibet sicut sibi viderit melius expedire. Interim fluxit rex Iohannes miser, sed nulli miserabilis, in delicijs gulæ & luxuriæ, cum petulante regina sua, in cuius iacens gremio, omnia credebat cum ipsa possidere, confidens de pecunia, quam se iurauit ab Anglia extorsurum. Eodemque anno, Kalend. Aprilis, in prima noctis vigilia, tantus rubor apparuit in cælo versus Orientem & Aquilonem, vt videretur succendi firmamẽtum, in quo tamen rubore vehementissimo, stellæ, quod terribilius & mirabilius fuit, micantes apparuerunt. Duranit autem hæc visio, vsque ad nostis medium. Eodem tempore, Godefridus VVinton. episcopus, diem clausit extremum, cui successit Petrus de Rupibus, qui procuran e rege Iohanne, Romam profectus est, vbi xenijs liberaliter collatis ad summum VVinton. ecclesię meruit prouehi sacerdotium, & ibidem consecrari. Eodem etiam anno, fuit vltimum Pascha die sancti Marci Euangelistæ. Hoc etiam anno, facta est eclipsis lunæ, post mediam nectem, per longum tempus. xvi. Kal. Maij. Adquisito castro de Rupe Audeliaci, rex Frãcorum citò cepit Vallem Rodali, & alia multa. Rothomagumque, quæ pro pecunia non modica data pro inducijs à rege Frantorum ei concessis, adhuc pẽdebat, licet parum ante hoc, quidam ipsam ciuitatem ipsi certissimè promitterent, penitus in regis Frãcorum cessit ditionem circa Omnium sanctorum festiuitatem. Quod audiens rex Iohãnes, cachinnando cominabatur, iurans per pedes dei, quod sterlingi Anglorũ omnia restaurarent. Simon de VVelles fact' est episcopus Cestren. Baldevvinus, Comes Flandriæ, factus est imperator Constantinopolitanus. Obijt Alienora regina Angliæ. Abbatia Belli loci regis, fundatur à rege Iohanne.

De errore monachorum Cantuar. super electione archiepiscopi.

ANno gratiæ. Mccv. rediit à partibus transmarinis Petrus de Rupibus, natione Pictauiensis, in negotijs plus bellicis quàm scholasticis expeditus, à domino papa Innocentio. vij. Kalend. Octobr. consecratus. Obijt Hubertus Cantuar. archiepiscopus, iij. † Kalend. Iulij, & Sauaricus Bathon. episcopus. vi. idus Augusti. Monachi † Idus.

verò

verò Cantuar. timentes ne rex more suo electionem suam impediret, rege non inquisito, Reginaldum suppriorem suum in archiepiscopum elegerunt, & de nocte media, hymno, Te deũ laudamus, cãtato, prius super maius altare ac deinde in archiepiscopali cathedra posuerunt, quod clam ideo factum est, quia verebantur monachi, quòd si electio, sine regis consensu facta, ipsi regi innotesceret, processum negotij iratus impediret. Vnde nocte eadem, idem suprior præstita cautione iuratoria, quòd sine licentia & literis conuentus specialibus, se electum non gereret, vel literas conuentus de rato, quas habebat, alicui promulgaret, assumptis secum de cõuentu quibusdam monachis curiam Romanam adeunt, quod factũ est, vt electio regem lateret, donec probarent, si rem inchoatam perducere possent ad effectum, regis super omnia timentes cauillationes. Sed electus præfatus statim, vt in Flandriã applicuisset, oblitus, quod fecerat, iuramenti, se Cantuar. electum clara voce fatebatur, & propter hoc se Romanam curiam adire, vt ibi electio confirmaretur, & hoc fecit consilio secum existentium, credentium hoc prodesse causæ suæ. Insuper literas suas omnibus ostendit manifestas. Tandem Romam perueniens, electionem suam domino papæ, & eius cardinalibus ilico publicauit, literas suas de rato palã omnibus ostendens, constanterque à domino papa exegit. Papa verò respondit, & dixit, se velle deliberare & expectare, donec super hoc plenius certificaretur. Monachi verò hæc audientes, qui Cantuar. erant, de suppriore, quòd violato scilicet iuramento secreta eorum impudenter detexerat, irati nimis, continuò quosdam de conuẽtu monachos ad regem miserunt requirentes ab eo licentiam eligendi. Quibus rex annuit, & secretius eos alloquens, ostendit eis episcopum Norvvicensem sibi magna familiaritate coniunctum fore, &, vt ipsum in archiepiscopum eligerent, imperium, promissa, preces, confundit in vnum. Conuenientes igitur in capitulum, Iohannem de Grai, episcopum Norvvicensem in archiepiscopum elegerunt, qui tunc pro negotijs regis apud Ebor. erat. Vocatus igitur, venit ad regem festinanter, simulque cum ipso venit rex pompose nimis Cantuar. Prior verò Cantuar. in præsentia regis, & totius popularis multitudinis, in ipsa metropolitana ecclesia, electionem factam solenniter & ritè de Iohanne de Grai palã pronunciauit, & assumentes eũ monachi, cum hymno, Te deum laudamus, ad maius altare portauerunt, tandem in cathedra archiepiscopali collocantes. Quo facto, rex, videntibus cunctis,

cunctis, misit electum illum in possessionem rerum omnium ad archiepiscopatum pertinētium. Sicque in hac duplici electione, factus est nouissimus error, peior priore, quod fuit seminarium multarum in Anglia tribulationum & scandalorum, quæ nunquam posteà sedabantur penitus extirpata. Hoc anno confirmatus est ordo prædicatorum.

Nobile castrum Montis Albani à Iohanne rege capitur.

ANno gratiæ. Mccvi. rex Iohannes celebrauit diem dominicæ natiuitatis apud Oxoniam, quo etiam tempore, idem rex misit ad curiam Romanā quosdam Cantuar. ecclesiæ monachos, inter quos præcipuus erat magister Elias de Brandefeld, quibus de fisco rex expensas ministrauit copiosas, vt electionem de episcopo Norvvic. factam impetrarent à domino papa confirmari. Miserunt etiam eodem tempore episcopi, Cantuar. ecclesiæ suffraganei, procuratores ad curiam, grauem coram papa querimoniam reponētes, quòd monachi Cantuar. sine illis electionem de archiepiscopo temere celebrare præsumpsissent, cum ipsi vnà cum ipsis, de iure communi, & consuetudine antiqua, electioni interesse debuissent. Allegarunt etiam procuratores memorati, super præmissis, decreta, & exempla, quosdam testes producentes, & literas testimoniales exhibētes, quibus ostendere nitebātur, quòd ipsi suffraganei, vnà cum monachis, tres metropolitanos elegerant. Monachi verò ē contrario asserebāt, quòd priuilegio speciali Romanorum pontificum, & de consuetudine approbata & antiqua, sine ipsis electos facere consueuerant, quod etiam per testes idoneos docere promiserunt. Auditis, hinc, inde allegationibus, testibusque admissis, diligenterque examinatis, præfixus est dies à domino papa partibus. xij. Kalend. Ianuarij, ad pronunciandum, vt tunc venirent, quod ius dictauerit, reportaturi. Tandem super hoc data est sententia definitiua à domino papa Innocentio pro monachis, & priuilegialiter in perpetuum confirmata. Eodem anno, rex Iohannes transfretans grandem exercitum secum ducens. vi. Idus Iulij applicuit ad Rupellam, cui obuiantes incolæ partium illarum, gaudentes adhæserunt ei. Securius igitur inde progrediens ad Montem Albani, castellum nobilissimum, in quo tota militaris nobilitas illius regionis, & præcipuè regis Francorum tenebatur inclusa, peruenit. Illudq; protinus cuneis militaribus circumcinxit, acerrimo assaltu & continuo illud inquietans. Anglorūque vigilanti probitate captum est illud castellum inexpugnabile, quod

quod ſeptenni obſidione Carolus Magnus non poſſet ſibi ſubijcere, vt geſta ſcribentes aſſeuerant. Captum autē eſt caſtrum die ſancti Petri ad vincula. xv. die poſtquam rex Iohannes illuc aduenerat.

Eodem anno Iohannes Ferentinus, apoſtolicæ ſedis legatus, veniens in Angliam, eamque perluſtrās, magnam pecuniæ ſummam abraſit, & tandem, ne nil aliud egiſſe videretur, apud Radingum in craſtino ſancti Lucæ Euangeliſtæ concilium celebrauit, Quo peracto, clitellis refertis, & ſarcinulis cautè amotis, repatriauit. Eodem tempore, viri religioſi & diſcreti, ac ſolennes de partibus tranſmarinis, inter reges pro pace reformanda diſcurrentes ſolicitè, in feſto Omnium ſanctorum biennales inducias impetrarūt. Rex Iohannes reuerſus in Angliam apud Portesmue applicuit, pridie idus Decembris, quo etiam anno, Gulihelmus Lincoln. epiſcopus, viam vniuerſæ carnis eſt ingreſſus. Iocelinus VVellenſis, creatus eſt epiſcopus Bathon. & per miniſterium Gulihelmi London. epiſcopi, munus conſecrationis ſuſcepit. Obijt Henricus Mareſcallus, epiſcopus Exon. cui ſucceſſit Simon de Apulia, decanus Ebor. Ipſo anno, obijt regina Francorum, mater regis Philippi. Eodemque anno, vir quidam ſimplex, & rectus in epiſcopatu Lincoln. degens, vidit viſiones mirabiles, ductus per ſanctum Iulianum, quæ tractatus exigerent ſpeciales.

Otho imperator venit in Angliam, Minorum incipit ordo.

Anno gratiæ. Mccvij. rex Iohannes natale domini celebrauit apud VVintoniam, præſentibus tegni magnatibus. Deinde in purificatione beatæ Mariæ, tantum de rapina cogitans, & ponens ſpem & brachium in pecuniæ theſauris, cepit per totam Angliam tertiam decimam partem ex omnib⁹ mobilibus, & rebus alijs, tàm de laicis, quàm viris alijs eccleſiaſticis, & prælatis, cunctis murmurātibus, & contradicere non audientibus, imprecantibus tamen, & optantibus, vt talis rapina nequaquam bonos euentus ſortiretur. Quę oratio à domino eſt audita, ſicut ſequens narratio declarabit. Solus Galfridus archiepiſcopus Ebor. non conſentiens, ſed planè contradicens, clanculo receſſit ab Anglia, & in receſſu ſuo, omnes, ſpecialiter in archiepiſcopatu ſuo, hanc rapinam facientes, & in genere vniuerſos eccleſiæ, ſiue rerum eccleſiaſticarum inuaſores, anathematis ſentētia innodauit. Eadem tempeſtate, circa medium noctis, vētus vehemens repentinus ſuperueniēs, ædificia diruit, arbores proſtrauit, hæc funditus, illa radicitus, greges ouium, & boum armenta

exaggeratis

exaggeratis† millibus sexto Kalen.Febr.coegit interire.Eodē anno imperator Otho venit in Angliam, in cuius aduentu tota ciuitas London.induit solennitatē,pallijs,& ornamentis alijs circumornata. Et habito colloquio cum rege auunculo suo, redijt in terram suam citellis suis repletis.v.millibus marcarū argenti.Sub his diebus prædicatores,qui appellati sunt Minores,fauente papa Innocētio emergentes,terram repleuerunt,habitantes in vrbibus & ciuitatibus,deni & septeni, nihil omnino possidentes, de euangelio viuentes, in victu & vestitu veram ac spontaneam paupertatē prætēdentes, nudis pedibus incedentes, cincti funiculis nodosis, maximum humilitatis exemplum omnibus præbuerunt.Multis tamen prælatorū timorem magnum incusserunt,quia illorum prædicationibus, & cōfessionibus clandestinis primò,deinde manifestis receptionibus, illorum authoritatē inceperunt eneruare. Eodem tempore, decertantibus partibus pro duplici electione monachorū Cantuariensium, videns dominus papa eos non posse consentire in vnum, vel alium electū,cassauit vtrumq;, consulens & persuadens diligēter,vt eligerent magistrum Stephanū de Langtona,natione Anglicum, virum profundi pectoris,elegantem corpore,moribus præelectū,aptum et sufficientem,in quātum hominis est, vniuersalem ecclesiam gubernandi,asserens ipsius promotionem,tam ipsi regi quàm vniuersę ecclesiæ Anglicanæ plurimū profecturā. Monachi verò ad hæc respōdentes,asserebant sibi non licere præter cōsensum regiū, & sui conuentus,canonicam electionem celebrare. Et papa quasi rapiens verbum ex ore ipsorum,dixit.Sciatis quòd vos plenariam habetis protestatem in ecclesia Cantuar. qui potiores eligemini de conuentu, nec etiam super electionibus apud sedem apostolicam celebratis,solet assensus principum expectari. Vnde vobis,qui tot,& tales estis, quòd plenè sufficitis ad istam electionem,in virtute obedientiæ, & sub pœna anathematis præcipimus, vt illum in archiepiscopum eligatis, quem nos damus vobis in pastorem animarum vestrarum. Monachi verò in arcto constituti, excommunicationis sententiam metuentes, licet inuiti & cum murmure, assensum talem qualem præbuerunt. Solus tamen ex omnibus magister Helias de Brantefeld,qui pro parte regis & episcopi Norvvic. aduenerat, noluit cōsentire.Cæteri autem omnes cum hymno, Te deum laudamus, electum memoratum ad altare detulerūt. Qui deinde.xv.Kalen.Iulij,in ciuitate Viterbij,ab ipso papa, munus consecrationis suscepit.

† niuibus.

His ita gestis, papa regi Anglorum Iohanni, elegantissimam, sicut monachis promiserat, epistolam direxit, vt ipse, natione Anglicũ, scientia & moribus incomparabilẽ magistrum Stephanũ de Lãgtona, rite electum, & iam consecratũ susciperet in Cantuar. archiepiscopum. Hæc autem postquam ad notitiam regis Iohannis peruenerunt, præcepit, vt omnes monachi, quasi rẽi læsæ maiestatis, à monasterio Cantuar. eijcerentur, & eiecti à terra sua violenter expellerentur. Circa illos dies obijt Simon. Ciceſtrẽsis episcopus. Eiectis monachis Cantuar. die sancti Svvithuni, & bonis eorum confiscatis. Eodemq; anno, die sancti Remigij, Isabella regina Anglorũ peperit Iohanni regi primogenitum filium, & vocatus est nomine aui sui Henricus.

Interdicitur tota Anglia & VVallia.

ANno gratiæ. Mccviij. rex Iohannes celebrauit natale domini apud VVindesorã, ac deinde sol passus est eclipsim imminente Martio. Tota Anglia & VVallia generali interdicto, nullo tuente priuilegio, subijciuntur in vigilia Annũciationis beatæ Marię, exe-cutoribus huius rei existentibus, Gulihelmo Lõdon. Eadvvar. Elien. Maugerio VVigorn. episcopis. Philippus Dunelmen. & Galfridꝰ de Muschãp Ceſtren. & Gulihel. de VVarenna obierũt. Eodẽ anno Isabella regina peperit regi Iohanni filiũ, qui vocatus est Richardus, ita quòd cõpleto tẽpore puerperij natꝰ est in vigilia epiphaniæ, anno proximo sequẽti, & hic casus multas facit in historijs cõtradictiones. Ceſtrẽsi verò episcopo, succeſſit Gulihel. de Cornehull archidiaconus Huntend. Dunelmensi, Richar. de Mariſco. Philip. Dux Suauię, qui contra Othonẽ de imperio contendebat, occiditur. Rex omnia bona clericorũ ob causam interdicti præcepit confiscari. Albi monachi in principio interdicti cessantes, postea, ad mandatũ abbatis sui principalis, diuina celebrare præsumpserunt. Sed hæc præsumptio cum ad summi pontificis notitiã peruenisset, ad sui maiorẽ confusionem denuo sunt suspensi. Eisdemq; temporibus, rex Iohannes timens ne papa manum aggrauaret. s. vt ipsum nominatim excommunicaret, absoluens omnes tenentes de eo ab eiusdem fidelitate, fecit omnes suspectos iurare ei fidelitatem, accipiens ab eisdem obsides speciales: nobiliores tamẽ ipsi regi, obsides exigenti, in faciẽ denegarunt, dicentes. Quomodo filios & charos nostros, ipsum genere nõ attingentes, seruaret illæsos, qui nepotẽ propriũ, eo genere mortis, quod murdra dicitur, nequiter propria manu trucidauit.

Rex

Rex verò interim nunc hunc, nunc illum de magnatibus regni, vel pecunia iniuste mulctauit, vel libertatibus, aut possessionibus spoliauit, nonnullos vxoribus suis zelotipauit, filias defloratit, ita quòd manifeste tam deo, quam hominibus exosus videretur & detestabilis. Inluper vt appareret eius insatiabilis auaritia, & gulæ inextinguibilis, sicut & corporis, libido, capturam auium prohibuit, & nobilium arctauit venationes, vnde non tantum amorem omniũ amisit, imo odium incurrit inexorabile, etiam exosum cum habuit vxor propria, quã de adulterio adulter defamauit, & suspectos eidé familiares ignominiosè necauit, & in arcta custodia ipsam iussit custodiri, & inter cætera ipsius flagitia, apud Notingham quàm plures obsides pueros innocentes, alter Herodes, patibulo fecit suspendi. Vnde tam Anglici, quàm alieni de subiugo intolerabili talis tyranni cupientes iam excurrere, cœperunt districtè cogitare, ad cuius principis sinum aliquod refugium possent inuenire.

Imminente guerra inijt fœdus rex Scotorum Gulihelmus cum rege Iohanne.

Anno gratiæ. Mccix. amotum est Scaccarium à VVestmonasterio vsque Northamptonã per regem, in odium London. vsque ad natale. Et quia diebus natalitijs, quos in confinio anni præteriti & futuri, scriptores ponunt, natus est regi Iohanni filius, quem vocauit Richardum, aliqui hoc anno, aliqui anno præterito natum fuisse contendunt. Matris tamen ejus vsq; ad vigiliam Epiphaniæ durauerunt in puerperio crepundia. Hoc etiam anno, electus est episc. Lincoln. Hugo de VVelles, archidiaconus VVellensis regisq; cancellarius. Circa illos dies, rex Iohãnes, Anglorũ magno exercitu cõgregato, versus Scotiam vexilla direxit, & arma. Veniẽs autẽ in Prouinciam Northãhumbrorum ad castellum, quod Northam dicitur, acies ibi contra regem Scotorum instruxit ad pugnam. Quod cum regi Scotorum Gulihelmõ nunciatum fuisset, timuit valde impetũ ipsius, quem pronum ad omne genus sceleris, & seuitiæ cognouit. Veniens ei obuiam, vtpote vir pius, iustè de pace tractare disposuit. Sed rex Anglorum, in furorem versus, imperauit illi, acriter increpando quòd fugitiuos suos, & hostes publicos in regno suo receptauerat, eisq;, in sui præiudicium, auxilium præstiterat, & fauorem. Sed cum hæc, & alia multa, cauillando, rex Anglorum, præfato regi Scotiæ imposuisset, tandem, procuratoribus vtrorumque elaborantibus, talem concordiam inierunt, quòd videlicet rex Scotorum daret regi Anglorum pro bono pacis. xi. M. marcarum argenti.

Et insuper, ad maiorem securitatem, tradidit ei duas filias suas in obsidatum, vt sic inter eos pax certior redderetur. Eodemque anno, Henricus Dux Saxonum, frater Othonis, venit in Angliam. Eodēque anno, Otho filius Ducis Saxoniæ, & nepos regis Angliæ, à papa Innocentio tertio in imperatorem Romanorum consecratus est iiij. Nonas Octobris. Ipso etiam anno, contempta scholarum vniuersitatis Oxoniæ reuerentia, fecit rex suspendi duos scholares apud Oxoniam, vnde dispersa & conturbata est scholarium vniuersitas. Sub eisdem diebus, rex Iohannes, propter enormes tàm militiæ quàm ecclesiæ fatigationes, quas iam per biennium infatigabiliter exercuerat, nominatim est excommunicatus. Illisque temporibus, magister Alexander, vir corpore elegantissimus, facie venerabilis, literarum plenitudine imbutus, ita vt Parisijs celebris haberetur magister, & rector, & lector in theologia, seductus tamē ambitione, regem Iohannem in errore suo tueri præsumpsit, & fouere, vnde in finem à summo honore in summam confusionem viliter præcipitatus est. Circa quoq; eadē tempora, Hugo Lincoln. electus, in partibus transmarinis, in episcopum Lincoln. à Rothomagensi archiepiscopo consecrationis munus accepit, VValtero de Grai cōmissum est sigillum regium, & factus est cancellarius. Iudæi quoq; ad grauissimam redemptionem compulsi sunt.

Excommunicatur Otho nouus imperator.

ANno gratiæ. Mccx. rex Iohannes fuit ad natale apud VVindesore, præsentibus Angliæ magnatibus, & communicantibus ei, non obstante sententia, qua fuerat innodatus. Deinde, iubente rege, capti sunt Iudei per totam Angliam vtriusque sexus, & incarcerati, pœnisque grauissimis afflicti, vt de pecunia sua regis facerent voluntatem. Per idem tempus, papa Innocentius excommunicauit, & excommunicatum denunciauit imperatorē Othonem, atq; multos, tam Alemanniæ quam imperij Romani magnates, ab eius fidelitate absoluit. Vnde à multis instabulis, & mutabilis diiudicabatur, eò quòd eodem tempore eleuās allisit eum. Pax, quę nūciata erat inter reges Anglorū & Scotorum, scripto mediante solenni, cōfirmata est. Rex transfretauit in Hyberniam, circa festum sancti Iohannis Baptistę, cum maximo exercitu. Ex qua Hugonē de Lasci expulit, & omnem Hyberniam in deditionem accepit. In reditu autē suo, ingratus deo & hominibus, grauissimū tallagiū imposuit super omnes abbatias, maximè tamē domos Cistercienſis ordinis oppressit.

Huic

Huic autem nequissimo consilio fauorem præbuerunt assidentes, & recipientes extortam pecuniam, scilicet Gulihelmus de Brevver, Robertus de Tunham, Reginald⁹ de Cornhulle, Richard⁹ de Mariſco apud ſanctam Brigidam London. VValterus de Grai, electus est in episcopum Cestriç. & Henricus archidiaconus Staffordiæ in Exon. Multi Iudæorum præ maxima afflictione fugerunt ab Anglia. Eodem quoque tempore, Matildis, fœmina nobiliſſima, vxor Gulihelmi de Brauſa, & filius eius Gulihelmus, & hæres Gulihelmi, apud VVindeleſhores, iubente rege Anglorum Iohanne, fame miſerabiliter perierunt. Gulihelmus maritus eius, fugiens apud Scorham, & ibidem mutatis veſtibus, quaſi mendicus, clandeſtinè tranſfretauit, & non multo poſt Pariſijs obijt.

Pandulphus papæ ſubdiaconus, & Durandus, ſine ſpe pacis reuertuntur. Abſoluuntur omnes pertinẽtes coronæ Angliæ à fidelitate regis Iohãnis.

ANno gratiæ. Mccxi. Gulihelmus de Brauſa eiectus est ab Anglia extorris, & multas paſſus tribulationes, & quaſi dolore tabeſcẽs, obijt Pariſijs, & ſepultus est apud ſanctum Victorem in vigilia ſancti Laurentij. Pandulphus domini papæ ſubdiaconus, & Durandus hoſpitalarius, venerunt in Angliam pro pace componẽda inter regem & ſacerdotium. Sed nihil proficientes, reuerſi ſunt. Rex Iohannes in expeditionem vadens in VValliam, coegit Leolinum, principem Northvvalliæ ad deditionem, violẽter intrans illum locum, ſitualiter munitiſſimum, qui Shaudune dicitur, ſabbato ante feſtum ſancti Laurentij. Eodem quoque anno, obierunt milites præclari, Robertus de Tunham, & Rogerius cõſtabularius Ceſtriæ. Rex quoque Francorum, Reginaldum, Comitem Bononiæ, extorrem à ſua expulit regione, qui in Angliam veniens, honorificè à rege Anglorum est ſuſceptus, à quo trecentas libratas terræ ſuſcipiens, fecit eidem regi homagium & fidelitatem. Ipſo quoque tempore, Innocentius papa, cum rex Angliæ Iohannes, nuntijs eius ſibi monita ſalubria prædicantibus, adquieſcere contempſit, & nihil niſi ſubſannationes deriſorias reportaſſent, contumatiam ſuam admirans, & deteſtans induratam, reges & omnes alios, tam pauperes, quam diuites, tam indigenas quam conterminos, ad coronam ſpectantes, vniuerſaliter à regis Iohannis fidelitate abſoluit, & ſubiectione ſequeſtrauit, diſtrictè & ſub pœna excommunicationis prohibens vniuerſis & ſingulis, quatenus ipſum in menſa, conſilio, & colloquio, arctius euitarent. Habuit autem rex Iohannes fautores,

& consiliatores præcipuos in hoc errore & pertinatia, Gulihelmum fratrem suum, Comitē Sarum, Albericū de Veer, Comitem Oxon. Galfridum, filium Petri, iusticiarum Angliæ, tres episcopos curiales, Philippum Dunelmen. Petrum VVinton. & Iohannem Norvvic. Richardū de Marisco regis cancellariū, Hugonē de Neuilla, prothoforestariū, Gulihelmum de VVrotham, custodē Portuum, Robertum de Veteri ponte, & Iuonem fratrem eius, Briēnium de Insula, Galfridum de Luci, Hugonem de Bailoil, & Bernardum fratrē eius, Gulihelmum de Canteleu, & Gulihelmum filium eius. Fulconem de Canteleu, Reginaldum de Cornhulle, Vicecomitem Cantiæ, Robertum de Braibroc, & Henricum filium eius, Philippū de Hulecotes, Iohānem de Bassingborne, Philippum Marcum, castellanum de Notingeham, Petrum de Malo lacu, Robertū de Gangi, Girardum de Athia, Hingelramum nepotē eius, Fulconē, & Gulihelmum Brivver, Petrum filium Huberti, Thomam Basset, Fulconem de Breance, natione Normannum, & alios quàm plures, quos longum esset enumerare. Qui regi in omnibus placere cupientes, consiliū, non pro ratione, sed impetu volūtatis, pernitiosum dedere.

Rex Iohannes abiudicatur à regno, prophetat Petrus, redeunt episcopi.

ANno gratiæ. Mccxij. rex Iohannes fuit ad natale domini apud VVindesore, & in quadragesima proxima sequente, die dominica, qua cantatur lætare Hierusalem, idem rex Alexandrum, filium regis Gulihelmi, Scotiæ hæredem legitimum, Londini militari cingulo decorauit. Eodem anno, Maugerius VVigorn. episcopus, ob libertatem ecclesiæ Anglicanæ, & executionem iustitiæ, exul de regno Angliæ apud Pontiniacum diem clausit extremum. Galfridus quoq; archiepiscopus Ebor. & Baldevvinus Comes de Alba marla, & Bonus abbas sancti Edmundi, ipso anno, debita naturę persoluerunt. Hoc anno, combusta est ecclesia beatæ Mariæ de Suthwerk inter tres columnas ecclesiæ, & capella super pontem London. & omnia ædificia, quę super ipsum pontem stabant, & pons nimis deterrioratus est, & maxima pars de Suthwerk combusta est, & ex illo igne Thamesim trāsiliente combusta est maxima pars London. scilicet tam ciuitatis quam suburbij, cum viris & mulieribus, & paruulis bene ad tria milia, exceptis hijs, quos ignis ex toto cōbussit, in
†v. nocte Trāslationis sancti Benedicti abbatis, scilicet †.vi. idus Iulij. Eodem anno, rege volente in expeditionem ire, & inuadere VVallēses, subitò diffamatum est, apud Cestriam Comites & barones consspirasse

ſpiraſſe in eum. Vnde quaſi attonitus reuerſus eſt, & ei ſuper hoc nimis commoto, quidam inficientes, ſe excuſabant. Robertus tamen filius VValteri, & Euſtachius de Veſci, & Galfridus Ridel, cedentes temporis maliciæ, cum quibuſdam aliſs exulabant, quidam verò in Francia, & quidam in Scotia. Exulante etiam Gulihelmo de Nectona, clerico, Galfridus de Norvvico apud Notingeham incarceratur. Tādem apud Briſtoliam excogitata pœnæ nouitate, obiſt miſerabiliter interfectus. Prædictorum autem Roberti & Euſtachij, & quorundam aliorum baronum & militum, & etiam epiſcoporum, & clericorum poſſeſſiones ſunt infiſcatæ, domus captæ, & dirutæ munitiones, & ipſos vtlagari præcepit. Et ex illo tempore, vocatis & retentis alienigenis, ſuorum naturalium baronum meritò incurrit odium inexorabile. Eodem anno, rex Iohannes, ab omnibus religioſis domibus & clericis, chartas exegit, quibus coacti, teſtificati ſunt ſe gratis contuliſſe ei omnia, quęcumque violenter, & nequiter extorſerat. Ipſorum quoque dierum curriculo abiudicatus eſt à regno rex Iohannes, & verificatum eſt onoma, quod ei quandoque in opprobrium aptabatur, vt diceretur Iohannes Extorris. Sub eiſdem quoque diebus, quidam vir ſimplex & rectus, ſpiritu prophetiæ tactus, quod ſenſerat de eodē rege Iohanne, manifeſtauit coram cunctis. Hic vir hæremita fuit, & Petrus nuncupatus, qui, eò quòd multis futura prædixerat, Sapiens dicebatur. Hic inter alia, quæ prædixit, aſſerebat in edito manifeſtè, quòd Iohannes non foret rex die aſcentionis proximo ſequenti, nec deinceps. Sed die illa, corona Angliæ ad alium tranſferretur. Vacillabant corda multorum, ſed in die prædicta, quando rex factus eſt Romani pontificis tributarius, declaratum eſt verbum propheticum. His itaque diebus, dominus papa Innocentius remiſit à latere ſuo Pādulphum, ſubdiaconum ſuum, in partes Ciſmontanas, formam pacis lugubrem Angliæ deferentē, cui ſi rex aſſentire vellet, gratiam apoſtolicam poſſet inuenire, quia abiudicatus fuit à regno, & imminebat ei periculum vndique, meritis eiuſdem exigentibus. Pugnabant enim cōtra eum viſcera ſua, & ſibi ipſi factus vecors & rebellis, inſomnis & tabeſcens, vix ſeipſum miſer, nec miſerabilis, capiebat. Eodem anno obiſt Henricus filius Alvvini Maior Londoniarum.

Rex Francorum præparat ſe ad expugnandam Angliam. Obiſt Galfridus Ebor. archiepiſcopus.

Anno gratiæ. Mccxiij. rex Iohannes ad natale tenuit curiam ſuā

apud VVestmonasterium,cum pauciſſimo militum comitatu. Quo etiam tempore,Galfridus Ebor.archiepiſcopus, poſtquam per ſeptennium pro libertate eccleſię,& executione iuſticiæ exilium paſſus eſt,diem clauſit extremum.Rex verò Iohannes in arcto conſtitutus culpam ſuam in ipſos, qui furorem ſuum voluerunt cohibere, cupiens refundere,nunc hos nũc illos,de ſuis nobilibus proditionis arguebat, vocando eos zelotipos, quorum vxores, vt iactitabat, oppreſſerat & miſeros,quorum filias defloraverat. Inter cæteros verò Robertum,filium VValteri,minis,& conuiciis magis cœpit deturpare. Eius quoque ſternere caſtrum London. conſtructum, ſcilicet Caſtrũ Bainardi, die Lunæ,in craſtino ſancti Hilarij,per manus inimicorum London.Eodem verò anno,menſe Ianuario,redierunt à curia Romana Stephanus Cantuar. archiepiſcopus, Gulihelmus London. & E. Elienſis epiſcopi, & habito in tranſmarinis partibus conſilio,regi Francorum & epiſcopis Gallicanis cum clero, pariter & populo ſententiam,quæ in regem Anglorum Romæ pro contumacia lata fuerat,ſolenniter promulgarunt.Deinde ex parte domini papæ,tam regi Francorum,quàm cæteris vniuerſis, in remiſſionẽ omnium peccatorum iniunxerunt, vt omnes pariter ad Angliam hoſtiliter accedentes, Iohannem regem à regni ſolio deponerent, & alium,qui dignus eſt, apoſtolica authoritate, ſubrogarent.

Tunc rex Francorum rem diu deſideratam intelligens, accinxit ſe viriliter ad pugnam, & omnes ſuæ ditionis homines, Duces videlicet, Comites & barones, milites & ſeruientes, cum equis & armis, iuſſit in octauis Paſchæ ſub nomine culuertagij, apud Rothomagum ita potenter conuenire,ne crimine læſæ maieſtatis,damnum incurrere viderentur.Fecit præterea omnes naues ſuæ poteſtatis,& alias multas,quas colligere poterat, frumento, vino, carne, & diuerſis armis optimè munire,vt omnibus rebus neceſſarijs,tam copioſus exercitus abundaret. Rex verò Iohannes ſuper his omnibus certificatus,fecit in menſe Martij naues de omnibus portibus Angliæ optimè munitas congregari,vt in manu robuſta poſſet volentibus Angliam inuadere audacter reſiſtere. Similiter de tota Anglia & Hybernia, & locis finitimis exercitum copioſiſſimum congregauit.Et dum aduentum regis Francorum ſuper maritima expectaret,venit ad ipſum regem Iohannem Pandulphus de tranſmarinis partibus, imminentia ſibi pericula nunciando, affirmans quoque quòd niſi ſub alis domini papæ potẽter protegatur, omnia ſe amiſſurum.

ſurum. Et cum modum rex protectionis ab eodem P. didiciſſet, iurauit rex, tactis ſacroſanctis euangelijs, in præſentia P. ſe iudicio eccleſiæ pariturum. xvi. Comitibus, & multis de potentioribus baronibus ſimul cum eo iurantibus in animam ipſius regis, ita ſcilicet, quòd ſi forte pœniteret, ab eiſdem hæc obſeruare cogeretur. Reſignauit igitur coronam Angliæ Innocentio papæ, & ei fecit homagium, & fecit de liberima regione ancillam, vt princeps prouinciarum fieret ſub tributo, chartam inde conficiens, omnibus eã audientibus lugubrem & deteſtabilem. Vniuerſitati veſtræ notum facimus, quòd cum dominum, & matrem ſanctã eccleſiam in multis offẽderimus, & propter hoc ipſum diuina miſericordia indigere noſcamur, nec quid dignè offerre poſſumus pro ſatiſfactione, deo & eccleſiæ debita facienda; niſi noſmetipſos, & regna noſtra velimus humiliari, pro illo, qui ſe humiliauit pro nobis vſque ad mortem, gratia ipſa ſancta inſpirante, ad optimum conſilium baronum meorum, offerrimus, & liberè concedimus deo & ſanctis apoſtolis eius, Petro & Paulo, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, matri noſtræ, ac domino papæ noſtro, Innocentio tertio, & ſucceſſoribus eius, omne ius patronatus, quod habemus in eccleſijs Anglicanis, totumque regnum Angliæ, & regnum Hyberniæ, cum omni iure, & pertinẽtijs ſuis pro remiſſione peccatorum noſtrorum, & totius generis noſtri, tam viuis quã defunctis. Et amodo, illa à deo, & eccleſia Romana, tanquam feodarius, recipientes, & tenentes in præſentia prudentis viri Pandulphi, domini papæ ſubdiaconi, & familiaris, fidelitatem exinde domino papę Innocentio, eiuſque ſucceſſoribus catholicis, & eccleſiæ Romanæ, ſecundum ſubſcriptam formam, facientes, & homagium legium, in præſentia domini papæ, ſi coram eo eſſe poſſemus, eadem faceremus. Succeſſores noſtros, & hæredes de vxore noſtra in perpetuum obligantes, vt ſimili modo ſummo pontifici, qui pro tempore præfuerit eccleſiæ, ſine contradictione dictam fidelitatem præſtent, & homagium recognoſcant, & nos inſuper vacãtium eccleſiarum cuſtodiam perpetuò amittamus. Ad indicium autem huius noſtræ perpetuæ oblationis, & conceſſionis, volumus & ſtabilimus, vt de propriis & ſpecialibus redditibus prædictorum regnorum noſtrorum, pro omni cõſuetudine, quam pro ipſis facere debemus, ſaluo per omnia denario ſancti Petri, ſcilicet mille marcas ſterlingorũ eccleſia Romana percipiat annuatim, ſcilicet in feſto ſancti Michaelis quingentas marcas, & in Paſcha quingentas

gentas marcas, ſeptingentas marcas pro regno Angliæ, &. ccc. pro regno Hyberniæ, ſaluis nobis, & hærdib⁹ noſtris, iuſticiis, & libertatibus, & regalibus noſtris. Quæ omnia, ſicut prædicta ſunt, rata eſſe volentes, & perpetua, atque firma, obligamus nos, & ſucceſſores noſtros contra non venire. Et ſi nos, vel aliquis ſucceſſorum noſtrorum hoc attentare præſumpſerit, quicunque fuerit ille, niſi ammonit⁹ reſipiſcerit, cadat à iure regni. Et vt charta obligationis, & cõceſſionis noſtræ ſemper firma permaneat, ab hac hora, in antea fidelis ero deo, & beato Petro, & eccleſiæ Romanæ, & domino papæ innocentio, eiuſque ſucceſſoribus catholicè intrantibus. Patrimoniũ verò beati Petri, & ſpecialiter regni Angliæ & regni Hyberniæ, ero adiutor ad tenendum & defendẽdum contra omnes homines pro poſſe meo, ſicut me deus adiuuat, & hæc ſancta euangelia. Teſte meipſo apud domum militiæ templi. Rex igitur Francorum, variis ſermoſinationibus nũciorum papæ deluſus, iam protecto rege Anglorum Iohanne ſub clypeo Romanæ curiæ, deſtitit ab incepto, amiſſis circiter. xl. millibus librarum argenti, cum magna verecundia recepta. Die verò iouis proxima poſt feſtum ſancti Michaelis, Nicolaus, Tuſculanus epiſcopus, legatus in Angliam acceſſit apud VVeſtmonaſterium, moram ibi faciens per. xviij. dies, vbi diligentem tractatum habuit cum cõuentu ipſius eccleſiæ de reformatione ſpiritualium & temporalium. Idem verò apud Eueſham in feſto ſancti Edmundi accedens, Rogerium ipſius eccleſiæ abbatem, manifeſtis ex cauſis depoſuit, ſubſtituens ibi Radulphum priorẽ VVigorn. Obiit Galfridus filius Petri, iuſticiarius Angliæ pridie idus Octobris. Henricus London. archidiaconus Staffordiæ, factus eſt archiepiſcopus Dublinenſis. Obiit Robertus de Salopesbiria, epiſcopus de Bangor, & ſepultus eſt in medio foro Salopesberiç, quoniam ita deſiderauit. Per idem tempus, motio magna fit contra hæreticos Albingenſes ſub Duce Simone de Monteforti, in qua etiam guerra occiſus eſt rex Arragonum. Rex verò Iohannes, qui de rege iam faſtus eſt regulus, imò papæ tributarius, vel feodarius, non intelligens Petri prophetiam, de quo ſermo præhabitus eſt, iuſſit eundem Petrum cum filio ſuo iniuſtè ſuſpendi patibulo.

Rege Iohanne facto Romæ tributario, relaxatur generale interdictum.

ANno gratiæ. Mccxiiij. rex Anglorum Iohannes, tenuit ad natale domini curiam ſuam apud VVindeſorã, vbi multa magnatum ſuorum multitudini feſtiua diſtribuit indumenta. Et eo ipſo tẽpore per dictum

per dictum legatum depositus est Radulphus de Arundel, abbas VVestmonast. per N. abbatē de VValthā missum ex pte legati apud VVestmonast. ad executionem depositionis faciēdam, in crastino sancti Vincentij, fracto sigillo ipsius in capitulo, & substitutus est loco ipsius Gulihelmus de Humec, prior Frontoniæ, monachus Cadomensis, & dominica sanctæ Trinitatis suscepit benedictionem à Gulihelmo London. episcopo. Die sancti Vrbani. viij. Kalend. Iunij, formata est pax, sed nondum perfecta, inter dominum papam Innocentium & regem Iohannem, & iurata à multis Comitibus, & Baronibus, terræ hoc modo, quòd idem rex in bona pace reciperet dominum Stephanum Cantuar. archiepiscopum, & cæteros episcopos Angliæ, & restitueret eis ablata omnia, & satisfaceret sanctæ ecclesiæ in omnibus, & quòd rex & hæredes sui darent singulis annis ecclesiæ Romanæ mille marcas sterlingorum, scilicet pro regno Angliæ septingentas marcas, & pro Hybernia. ccc. Eodem anno, applicuit dominus Stephan⁹ Cantuar. archiepiscopus, apud Doueriam, & cum eo. Gulihelmus London. E. Elienſis, & Hugo Lincoln. episcopi. Die vero Iouis, in crastino sanctorū Processi, & Martiniani, relaxatur generale interdictum Anglicanę ecclesiæ, assistentibus ex parte domini papæ, prædicto Nicolao legato, & Pandulpho ipsius subdiacono, cum ipso archiepiscopo, & alijs episcopis, & prædictis Comitibus, & baronibus iuratis ex parte regis & regni, apud sanctum Paulum London. Eodem anno, in vigilia purificationis, rex Iohannes iter arripuit in Pictauiam, & die Iouis proxima post festum apostolorum Simonis & Iudæ, in reditu suo inde, accessit apud VVestmonasterium, & ibi à clero & populo, præsentibus memoratis, legato. N. & S. archiepiscopo, & ferè omnibus Angliæ episcopis, honorificè susceptus est. Eodem tempore, obijt Iohannes, abbas sancti Albani, die sancti Kenelmi regis & martyris. Sciendum quoque, quòd interdictum, vnde sermo prolixior prælibatus est, durauit sex annis. xiiij. septimanis, & duobus diebus. Tertio Nonarum Octobris, consecrati sunt apud Cantuar. Simon decanus Ebor. in episcopum Exon. & VValter⁹ de Grai in VVigorn. Obierunt quoque Gilbertus de Glanuilla, episcopus Roffensis. viij. Kalendas Iulij, & Iohannes de Grai episcopus Norvvic. Hoc etiam anno, ante purificationem beatæ Mariæ, Comes Flandriæ cum quibusdam magnatibus transmarinis applicuerunt in Angliam, faciētes ligātiam, & homagium regi Iohanni in ciuitate Cantuar. Postea

cum

cum Gulihelmo, Comite Sarum, reuertentes, magnum exercitum de conductiçijs ſtipendariſjs, diſtribuentes regium theſaurũ prodigaliter, conflauerunt, propoſitũ habentes, vt regẽ Francorũ Philippum, die dominica, non conſuetũ tali die arma portare, ſubitò inuaderent, & confunderent. Habuerũt etiã ſpem magnã, & confidentiã de conſilio, & auxilio Othonis imperatoris, qui certamen quaſi excerto gladio expectabat. Exclamato igitur ſigno, Regales, regales, & ex alia parte, Mõtis gaudiũ, mõtis gaudiũ, cõmiſſum eſt bellũ de Boumes in Flandria, & decertatũ eſt hoſtiliter vtrobiq;. In quo cõflictu, rex Francorũ ab equo ſuo proſtrat' eſt, & ab hoſtibus vndiq; impetitus, fruſtratim detruncaretur, niſi quidã miles Normannicus, qui eum corpore proprio protexit, & pro eo & ſuper eum, multis confoſſus lanceis, concidit. Ipſo etiam die euiſcerati, & eneruati ſunt ſub eodem rege tres equi probatiſſimi. Triumphum inopinabilem tamen de inimicis ſuis ea die, deo propiciante, reportauit. Vnde ſuper hoc pius rex ſcribens vniuerſitati Pariſiẽſi ait. Laudate deũ chariſſimi, quia nunquã tam grauem afflictum euaſimus. Primo igitur fugiẽte à bello Hugone de Boiues, qui Dux omniũ videbatur eſſe, capti ſunt multi magnates, tam de imperio quà de regno Angliæ. Imperator autem Otho cum ſuis, qui aderant, paucis, elapſus eſt, vt nunquam poſtea eſt fama ſua redintegrata. Ad maiorem confuſionem regis Iohannis Anglorum, amotus eſt idem rex à caſtro, quod Rupes monachorum dicitur, quod obſederat cum magno exercitu in partibus verſus Pictauiam, per aduentũ Ludouici filij regis Frãcorum, ita quòd audito rumore de captione magnatum ſuorum apud Boiues, & impotentia reſiſtendi ex alia parte, comperijt deum & homines, ſibi eſſe vndiq; offenſos & exoſos. Fugit igitur turpiter, & ignominioſè à prædicta obſidione, & niſi datis. xi. millib' marcarum argenti pro treugis tricennalibus citius in Angliam, procurante Roberto de Curci, tunc in Francia legato, receſſiſſet: profectò probroſè captus extitiſſet. Vnde Franci in eundem. R. legatũ, verbis & contumelijs, quaſi Anglum Anglicus ſponte liberaſſet, inſurrexerunt. Rex igitur in Angliam confuſus & inglorius. xiiij. Kalen. Nouemb. venit. Eodem anno, Iohãni abbati eccleſiæ ſancti Albani ſucceſſit Gulihelmus de Trumpington monachus, aſſumptus de gremio ipſius eccleſiæ, vir omni prædítus honeſtate. Die ſancti Andreæ ab Euſtachio Elienſi epiſcopo pontificialiter munus benedictionis in eccleſia ſancti Albani ſuſcepit.

Rex

Rex Iohannes in ſe reuerſus, præ confuſione cruce ſignatur, & multi nobiles cum eo.

ANno gratiæ. Mccxv. rex Iohannes tenuit curiam ſuam ad natale domini apud V Vigorn. vix per ſpacium vnius diei. Deinde Lō-don. cùm feſtinanter veniſſet, magnates Angliæ inſtanter ea, quæ rex in bona fide, humiliterq; promiſerat, poſtulabant. Sed rex quæ-rens cauillationes, & aſſerens rem eſſe arduam, quam petebant, & magna indigere deliberatione, inducias vſque ad clauſum Paſchæ ſubdolè rogauit, & aſſecutus eſt. Interim vt ſub alis domini ſui pa-pæ tutius protegeretur, & cōtra ſuos durius armaretur, crucem ſuſ-cepit & cum eo multi magnates .iiij. nonas Martij. Eodem anno, Euſtachius Elienſis epiſcopus apud Radingum viam vniuerſæ car-nis eſt ingreſſus. Ipſo anno, maximus tractatus habebatur inter re-gem & barones, de pace regni inter Stanes & V Vindſoram, in pra to, quod dicitur Runemed, quod interpretatur pratum conſilij, eò quòd ab antiquis temporibus ibi de pace regni ſæpius conſilia tra-ctabantur, domino Stephano Cantuar. archiepiſcopo, cum quibuſ-dam epiſcopis, exiſtente mediatore. Primus autem dies memo-rati tractatus fuit dies Martis ante feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ. Item ſuper eodem tractatu dies Mercurij poſt feſtum ſancti Bar-tholomæi, & continuatus & protelatus eſt tractatus, rege tamen ab-ſente. Exigentibus igitur baronibus, quæ promiſſa fuerant, rex ſub-ſannans reſpondit. Quare non exigunt iſti regnum? Eodem an-no, die ſancti Martini celebratum eſt Romæ generale concilium ſub papa Innocentio tertio, præſentibus primatibus archiepiſcopis, lxi. epiſcopis verò. cccxij. abbatibus verò, & prioribus. Dccc. In quo concilio, dictus papa Ludouicum regis Francorum primogeni-tum, & omnes Comites & barones Angliæ, cum complicibus ſuis conſpirantes, & inſurgentes in regem Angliæ, Romanæ eccleſiæ vaſſallum, die ſancti Andreæ apoſtoli ſolenniter excommunica-uit. Creſcebat iam guerra in Anglia de die in diem, baronibus hō-ſtiliter totam patriam Northampton, cum ipſa villa prius occupan-tibus, excepto caſtro, quod ſe viriliter defendebat. Ipſi verò machi-nis carentes neceſſarijs, infecto negotio, receſſerunt. Rex enim clan-culo, antequam hæc euenirent, futura perpendens, caſtra ſua com-munierat. Barones verò inde venerunt London. &. xvi. Kalend. Iunij, ciuitatem ingredientes, nullo contradicente, occuparunt. Ci-ues enim regem Iohannē pro multis iniuſtis exactionibus, quibus

eos inceſſanter fatigauerat, odio habuerunt. Habito igitur ibi colloquio, miſerunt quoſdam de ſocijs ſuis, barones & ciues, vltra mare ad Ludouicum, quem in regem elegarent, ſignificantes ei, vt feſtinanter in Angliam veniret, regnum ſine cõtradictionis difficultate ilicò recepturus. Et ne ſuper hoc dubitaret, chartas patentes appenſis nobilium ſigillis, cum obſidibus, tàm regi Francorum, quàm filio ſuo quinquaginta tranſmiſerunt, Eodemque anno, poſt feſtum ſancti Michaelis, rex Iohannes caſtrum Roffenſe obſedit, in quo erant quidam barones ſtrenuiſſimi, videlicet Gulihelm⁹ de Albineto cũ multis alijs. Quibus, Robertus, filius VValteri, qui London. cum vniuerſo exercitu deſes, & otioſus iacebat, tenebatur ſuccurrere, ſed noluit. Vnde caſtrum memoratum miſerabiliter captum eſt, & nobiles capti, & apud Corf in carcerem detruſi ad voluntatem regis, & vix viui ſunt redempti. Rex exinde tyrannus effectus, & proprij regni exterminator, alienigenas, videlicet Sauaricum de Malleone, cum ſuis flexibilibus Pictauienſibus, & Girardũ de Sotingin, cum ſuis volubilibus Flandrenſibus, & VValterum cognomento Buc, cum ſuo grege fœtidiſſimo ad ſtipendia conuocauit. Ex tunc igitur exoritur regni perturbatio inaudita, & tam immanis, vt filij in patres, & patres in filios inſurgere hoſtiliter viderentur. Stipatus igitur agmine deteſtabili alienigenarum, cuius dux & præceptor Falcaſius de Breaute, vir quidem ignobilis, et genitura baſtardus, neuter genere conſtitutus eſt. Rex Iohannes furia inuectus, partes Angliæ Aquilonares cœpit deuaſtare, caſtra baronum vel diruere, vel ſibi mancipare, Aulas & municipia immiſericorditer, quæ baronũ fuerant, concremare, incolas excogitatis tormentis, vt pecuniam extorqueret, exagitare, ita vt videretur dominus furore iraſci populo ſuo, & hæreditatem ſuam abominari. Vbique luctus, vbique miſeria. Factus eſt ſacerdos, vt populus, & ſceptra eccleſiæ prophanantur. Proſcribuntur epiſcopi, effugientibus paſtoribus gregum agmina diſperguntur. Eodem tempore quia fuit correptor, & in quo potuit, corrector regis Iohannis ſemper tamen recalcitrantis, ab officio ſuſpenſus eſt Stephan⁹ Cant. archiepiſ. quaſi eſſet fautor aduerſariorũ vaſſali dñi papæ. ſ. regis Iohannis, p oĩa deſipientis. In concilio etiã generali ſuſpenſionẽ prænotatã dominus papa cõfirmauit. Tãdem vix, multis tamen elaborantibus, meruit idem archiepiſcop⁹ abſolutionis beneficium obtinere. His diebus captum eſt caſtrum de Bedford, & datum Falcaſio, cui etiam contulerat rex vxorem nobilẽ,

Marga-

Margaretam de Riparijs cum poſſeſſionibus eam contingentibus. Cepit etiam idem Falcaſius municipium Gulihelmi Manduyt de Hammeſlape. Captum eſt etiam municipium de Tonebridge. Eodē que anno, conſecrati ſunt in epiſcopos Gulihelm⁹ de Cornhulle, die conuerſationis ſancti Pauli in Ceſtren. & magiſter Benedictus, præcentor ſancti Pauli London. viij. Kal. Martij, in Roffenſem, magiſter Richardus, decanus Sarum, in Ciceſtrenſem. Interea electus eſt in archiepiſcopum Ebor. magiſter Simon de Langton, vir quidem parum habens gratiæ popularis, vtinam dei. Sed, procurante rege, citò caſſatus eſt. Poterat enim rex, iam factus tributarius papæ, difficilia impetrare. Timebat autem rex, ne ſi Stephanus Cantuar. archiepiſcopus, in Auſtralibus, & frater eius Simon Ebor. archiepiſcopus factus, in ſeptentrionalibus dominarentur, quaſi maximi prælati in Anglia: omnia ad vota eorum diſponerentur, & alter alterius auxilio fulciretur. Per idem tempus, quædam pars baronum, qui Londonijs remanſerant, equitationem facientes, deprædati prouinciam Cantabrigēſem, munitionē ſine difficultate dominio ſuo mancipauerunt, &. xxv. ſeruientes in ea inuentos, vinculis conſtrictos, ſecum London. captos adduxerunt. Inde peragrantes circumiacentes prouinciales, de Northfolk & Suthfolk, agricolas ſpoliarunt, & ciuitatum ciues, vix parcentes eccleſijs, appropriarunt. Villas quoque de Gernemue, de VVich, & de Gypeſvvich, & partes finitimas ad grauiſſimam redemptionem compulerunt. Tandem per Colceſtriam redeuntes; ibidem ſimili rabie impudenter in incolas ſæuierunt. Obſidentur quoque, & capiuntur ab eiſdem caſtra de Hertford, de Berkhamſtede, & alia ſibi vicina viriliter occuparunt. Eodem tempore, procurantibus amicis, & etiam alienigenis, timentibus ſimiliter illaqueari, dimiſſus eſt à carcere vir nobilis, Gulihelmus de Albineto, facto prius fine pro redemptione ſua, ſex millibus marcarum, infrà breuem terminum perſoluendarum. In cuius negotij executione, vxor eius Agatha ſupra ſexum muliebrem elaborans, pecuniam prætaxatam, licet cum magna difficultate, adquiſiuit, & maritum ſuum laudabiliter liberauit.

Barones morantur deſides London Applicuit Ludouicus filius regis Francorum.

ANno gratię. Mccxvi. qui eſt annus regni regis Iohannis. xviij. idem rex Iohannes fuit in die natiuitatis domini, apud caſtrum de Notingeham. In craſtino verò miſit nuncios ad caſtrum dē

Bealuero, poſtulãs illud ſibi ſtatim reddi. Quòd ſi aliquãtulũ moræ fieret, Gulihelmus de Albineto, cuius caſtrum erat, qui in carcere regis detinebatur, nunq̃ exinde pranſur', fame moreretur. Quo cognito, ilico caſtellani, ipſi obuiã euntes, claues caſtri ipſi reddiderunt, ſaluis perſonis, & eorum armis, & poſſeſſionibus. Interea afflicta eſt Anglia afflictione magna, dum nobilium mulieres ludibrio traderentur, domus comburerentur, ſyluæ ſuccciderentur, terræ alienis donarentur, pecunia à quouis, tormentis exquiſitis, extorqueretur. Interea barones deſides London. iacebant nihil agentes, præterquam aliquando in loca finitima greges, & armenta pauperum, & eorum dominos præda miſerabiliter abducentes. Illis autem pigritantibus, rex non ceſſauit quotidiè eorum caſtra & municipia, homines & poſſeſſiones, in ſuam redigere poteſtatem. Similiter, & ſatellites ſui, diuerſis partibus conſtituti, omnium baronum poſſeſſiones exterminio tradiderunt. Rex verò Aquilonaribus partibus Angliæ vaſtatis, & ſibi ſubiugatis, ſe in terram regis Scotiç, qui fautor baronum exſtitit, ſubito inferens, caſtrum de Berwic, & quædã alia, quæ credebantur inexpugnabilia, violenter in ſuam redegit poteſtatem. Multam etiam ibidem ſtragem, & exterminium exercuiſſet, niſi eundem neceſſitas maxima, dilationem non capiens, reuocaſſet, ſicut cõſequenter declarabitur. Et dum talia agerentur, ad inſtantiam regis, qui quaſi ad dominum ſuum papam nuncios crebrò deſtinauit: ipſe ſummus pontifex, vt vaſſallum ſuum nouum, nouus dominus protegeret viriliter & efficaciter, barones Angliæ, quos prius excommunicauit in genere, iam iteratò excommunicauit nominatim, & in ſpecie. Circa quoque illos dies, depopulata eſt Elienſis inſula per Falcaſium, qui etiam eccleſiam ipſam cathedralem, equum inſidens, euaginato gladio irreuerenter intrauit, extrahenſque inde nobiles viros & matronas, nec non et clericos, ipſumque dominum Stephanum Ridel, virum clareſſimæ famæ, honeſtum, & dapſilem ad grauiſſimam compulit redemptionem. Barones autem, iam in arcto conſtituti, poſtquam cognouerunt, quòd dominum papam pro ſubiectione regni, & vaſſallagio regis inclinati validum haberent perſecutorem, quem prius habuerunt defenſorem: Ludouicum, primogenitum Philippi regis Francorum, ſibi in regem electum diatim expectarunt. Cui obſides cum chartis, & aliis obligationum generibus de fidelitate, & ligantia tranſmiſſis, ſolennibus legationibus deſtinarunt, qui, parandis

præparatis,

præparatis aduentum maturauit. Rex verò Iohãnes, audiens de aduentu Ludouici in Angliam, Cantuariam aduolauit. Et interim applicuit Gualo legatus, missus à domino papa Innocentio tertio ad tuitionem regis Iohannis. Qui transitu facto per regem Francorum Philippum, ex parte domini papæ omnibus modis dissuaserat ne filium suum Ludouicum in succursum excommunicatorũ transmitteret, ne ecclesia Romana patrimonio suo priuaretur. Quod cum intellexisset rex Philippus, hoc de regno Angliç dictum fuisse. ita mox respondit. Regnum Angliæ patrimonium Petri, vel ecclesiæ Romanæ nunquam fuit, nec est, nec erit. Rex enim Iohannes multis retroactis diebus, volens fratrem suum, regem Richardum à regno Angliæ iniustè priuare, & inde de proditione accusatus, & coram eo conuictus, damnatus fuit per iudicium in curia ipsius regis, quam sententiam pronunciauit Hugo de Pusatz, episcopus Dunelm. & ita nunquã fuit verus rex. Item si aliquando fuit rex, & etiam verus rex, postea forisfecit regnum per necem Arthuri, de quo facto damnatus fuit in curia nostra. Itẽ nullus rex, vel princeps potest dare regnũ suum sine assensu baronũ suorũ, qui regnum tenentur defendere. Et si papa hunc errorẽ tueri, allectus nouæ dominationis libidine, cõtumaciter decreuerit, exemplũ omnibus regnis dabit pernitiosum. Ad quod verbũ omnes circũstantes Frãciç magnates, quasi vno ore clamare cæperunt, quòd pro isto articulo starẽt vsque ad mortẽ, ne videlicet rex, vel princeps per impetum propriæ volũtatis posset regnũ dare, vel tributariũ facere, vnde nobiles regni efficerentur serui. Acta sunt hæc apud Lugdunũ, die. xv. post Pascha. Die verò crastina venit Ludouicus ad colloquiũ, & ait corã rege patre suo, &. G. legato, & omnibus eis assistentibus. Domine mi rex, si vester legius homo sum de tenemento, quod mihi dedisti, in tantum vobis teneor. De regno Angliæ, quid ad vos aliquid cõstituere? Me subijcio iudicio parium meorum, si debetis me cogere, ne prosequar ius meum, & præcipuè tale, quod ad te non pertinet, vel non potestis iusticiam mihi exhibere, quia pro hæreditate vxoris meæ, scilicet neptis Iohãnis regis, vsq; ad mortẽ, si necessitas exegerit, decertabo. Quod audiẽs legatus, rogauit regẽ, vt ei concederet saluum conductum per terrã suam, quod rex benignè cõcessit. Dissimulante igitur rege Philippo, Ludouicus iter suũ versus mare, vt in Angliam transiret, & legatum præueniret, maturauit. Ascensurus igitur nauem, inuenit in portu de Caleis classem nobilissimam

& copiosam, scilicet sexcentas naues, & quater viginti coggas bene paratas, quas Eustachius, dictus Monachus in aduentum eius ibidem congregauerat. Et intrantes naues Ludouicus & omnes sui, prospero cursu vsque in Taneth insulam peruenerunt, & in loco, qui **Stanhoze** dicitur applicuerunt. xij. Kalend. Iunij. Erat rex Iohānes tunc cum exercitu apud Doueriam, sed stipatus alienigenis stipendiarijs, qui plus Ludouicum quam regem Angliæ Iohānem diligebant, non est ausus Ludouico hostiliter occurrere, ne fortè in necessitate ipsum regem Iohannem derelinquentes, se ad Ludouicum transferrent. Vnde præelegit ad tempus recedere, quàm dubiū certamen inire. Transtulit igitur se vsque ad Cantuar. fugiendo, & castrum Doueriæ sub custodia Huberti de Burgo, fiducialiter commissum dereliquit. Et citò post applicuit Gualo legatus ad tuitionē regis Iohannis, & regni, contra Ludouicum & eius fautores. Rex verò Iohannes fugit vsque VVintoniam, ac Ludouicus, cum neminem sibi resistere cognouisset, apud Sandvvicum naues exiens, totam illam prouinciam, præter Doueriam sibi continuò subiugauit, & versus London. properans, castrum Roffense in suam recepit potestatem, & .iiij. Nonarum Iunij perueniens London. primò ad sanctum Paulum orans, post in publico, à clero & populo, cum magno gaudio est susceptus, vbi omnium baronum cepit fidelitatē, & homagia. Postea in breui scilicet. xviij. Kalend. Iulij, redita est ei ciuitas VVinton. & in crastino sancti Iohannis castrum ciuitatis cum castro episcopi, &. vi. idus Iulij, castra de Odiham, de Farnham, de Guileford, de Rigate. Obsessum est castrum de VVindsore à comitibus & baronibus, Francis & Anglis, sed inde recedentes, nihil profecerunt. Ludouicus obsedit castrum de Douere, diu & acriter, sed nihil proficiens, confusus recessit. Castrum verò de Cantebruge, cum. xx. seruientibus in eodem inuentis, à baronibus captum est. Eodem tempore, Gualo legatus exegit procurationes per totā Angliam ab ecclesijs cathedralibus & religiosorum, capiens pro singulis procurationibus. l. solidos. Omnia etiam beneficia clericorum pariter, & virorum religiosorum, qui Ludouico adhæserunt, vel baronibus, in clericorum suorum vsus conuertit. Interim rex Iohannes, accensus furore iracūdiæ, prouincias de **Suthfolk** & **Northfolk**, misera afflictione contriuit. Deinde versus aquilonem iter arripiēs, apud **Wellestrem** bigas suas, & quasdam clitellas, quas terra absorbuit, irrestaurabiliter amisit. Quo audito, dolens inconsolabiliter,

& profunda

& profunda geminans ſuſpiria apud **Suineſheued** abbatiam ordinis Ciſtercienſis pernoctauit, vbi, ſecundum conſuetudinem ſuam, perſicis cum muſto, & pomatio ingurgitatus, & dolore iacturæ recentis abſorptus, incidit in magnam ægretudinem. In craſtino verò ne hoſtes ſui inſultarent, morbum diſſimulans, mannum ſuum vix aſcendit, & citò poſt, facta lectica equeſtri, deſcendit de palefrido, & ipſam intrauit, & ſic vſque ad caſtrum de Leadford peruenit, vbi pernoctans morbum ſenſit multum ingraueſcentem, In craſtino autem vix ad caſtrum de Neuvverke tranſuectus peruenit, vbi lecto mortiferæ ægritudinis decũbens, vocato ad ſe abbate de **Croxeſtune** in arte medicinæ erudito, conſilium confeſſionis, & euchariſtiam ab eodem ſuſcepit. Henricum verò primogenitum ſuum regni cõſtituit hæredem, corpus ſuum delegans eccleſiæ VVigorn. ſub protectione ſancti Vlſtani. Deinde cum ſumma mentis amaritudine, maledicens, & non valedicens omnibus baronibus ſuis, pauper, & omni theſauro deſtitutus, nec etiam tantillum terræ in pace retinẽs, vt verè Iohannes Extorris diceretur, ex hac vita miſerrimè in nocte, quæ diem ſancti Lucæ Euangeliſtæ proximè ſequitur, tranſmigrauit. Et quia iſte Iohannes, ſe multis exoſum præbuit, cùm propter mortem nepotis ſui Arthuri, tùm propter ſuam incõtinentiam, qua fœdus lecti matrimonialis dirupit, tùm propter ſuam tyrannidem, tùm propter tributum, quo ſub perpetua ſeruitute regnum Angliæ compediuit, tùm propter guerram, quam ſua merita prouocarunt, vix alicuius meruit lamentatione deplorari. Iſtæ ſunt terræ, quas rex Iohannes amiſit, ſcilicet pro angariis, & oppreſſionibus, multimodis fornicationibus, & variis iniuriis, quę committere non ceſſauit. Prima fuit Ducatus Normanniæ, Comitatus Boliſmi, Comitatꝰ Cenomanniæ, Andegauia, Pictauia, Lemonica, Aluernia, Angoliſma. Hæc autem omnia quandoque regis Iohannis erant. Demum Angliam & Hyberniam, tributo ſuppoſuit, qui nihil horum recouauit vſque ad diem mortis ſuæ.

Iſte Iohannes habuit filios & filias ſubſcriptos.

Henricum, Richardum Comitem Cornubiæ, Edmundum, Iſabellam, Alienoram, Iohannam.

Coronatio regis Henrici tertij.

DEfuncto verò Iohanne, rege Anglorũ, conuenerunt apud Glouerniam legatus Gualo, & multi magnatum Angliæ. Et quoniã VVeſtmonaſt. vbi locus eſt ex conſuetudine regiæ cõſecrationi de-

putatus,tunc ab inimics ſuis fuit obſeſſum,cogente neceſſitate,ibidē eſt ante maius altare in eccleſia conuentuali Henricus Iohannis primogenitus in regem inunctus,& ſolenniter coronatus. Et quia ſe iam exoſum,& ſuperbum Ludouicus omnibus Anglis exhibuerat, & munitiones eorum,ac terras,ſpretis Anglis & fœdere,quod cum eis firmauerat,contulerat: omnes nobiles terræ in breui ipſi iuueni regi Henrico,qui nihil culpæ verſus eos meruerat,reuertentes fideliter adhęſerunt. Ceſſerunt igitur in ditionem ſuam,capta per barones,caſtra de Hereforde, de Berchamſtede, & alia multa, & viriliter ſe habentes barones,meruerunt à legato abſolui, & regis noui dilectionem. Eodem tempore,dum Papa Innocentius proceſſionem faceret ſolennem Romæ,& illa effigies dominici vultus,quæ Veronica nuncupatur,populo aſpicienda veneranter deportaretur,ipſe papa ipſam loco ſolitò aptauit, ſed in craſtino inuenta eſt auerſa, ſtans modo indebito, ita ſcilicet quod frons deorſum, barba verſus humum verteretur. Quo audito,dominus papa timens valdè hoc apparuiſſe in triſte præſagium,compoſuit & conſtituit vnam collectā in honorem Veronicæ dicendam, & dicētibus veniam decem dierum conceſſit. Ipſis quoque diebus expirauerunt treugæ acceptæ in terra ſancta inter Chriſtianos & infideles.

Commiſſo prælio prius apud Lincoln. poſtea in mari deuictis Francis, Angli glorioſè triumpharunt. Innocentius papa tertius moritur.

ANno gratiæ. Mccxvij. rex Henricus, filius regis Iohannis, ad natale domini apud Briſtowe ſolennitatem natiuitatis dominicæ celebrauit. Baronū aūt reliquiæ,qui Lōdon. cōmorabātur, ſucceſſiuè ad ipſū reuertebātur. Detegebatur aūt quoddā iniquiſſimū ꝓpoſitū Francorū per quendā eorū, in proximo moriturū, videlicet vicecomitem de Melun. Qui poſtquā mortem irremediabiliter ſenſit appropinquare,timens de periculo animæ ſuæ,cōfeſſus eſt,quod propoſitum fuit Ludouici, & ſuorum Francorum, & mutuo iuramento cum fidei interpoſitione confirmato, ſubiugata Anglia, omnes Anglos irreuocabiliter exules exterminare. Præterea ſententia excommunicationis, quā Angli præ omnibus nationibus formidant, ipſos barones ad proprium dominum naturalem, ſpreto Ludouico diuatim reuocauit. Ludouicus relicta obſidione caſtri Douerenſis, vt vires per adiutorium patris ſui à Francia recolligeret,tranſfretauit & citò rediens iterum,idem caſtrum obſedit. Præparauit autem ſe maxima tranſmarinorum multitudo, vt in adiutorium Ludouici

prope-

properarent. Eodem tempore Falcasius deprædat[a]t villam sancti Albani,& quosdam nobiles ibidem, quasi in tuto refugio latitãtes, etiam ab ecclesia violenter extraxit, & ipsam ecclesiam homicidio maculauit. Sed posteà ipse martyr,beatus Albanus, adeò truculenter ipsum Falcasium toruo oculo aspiciens acriter increpauit, vt ferè mente alienatus est, & id idem eadem nocte legatus per visionem aspexit, & id Falcasio retulit. Vnde idem Falcasius cum summa humilitate & timore ad ecclesiam beati martyris rediens, nudus pedes,& veste spoliatus,in capitulum intrauit, ab ipso abbate & singulis fratribus de suo transgressu cum lachrymis postulans indulgentiam,palamq; enarrauit quomodo acriter ab ipso martyre Albano correptus est,et etiam à quodam immani saxo ab ecclesiæ turri ad instar fulguris irruente obrutus corruit,ferè exanimatus,&, vt ei visum fuit,vsque ad portas inferi detrusus.Et sic à singulis corporalem susceptt disciplinam,& meruit ab abbate & fratribus obtinere indulgentiam postulatam.Eodem anno,barones residui,qui adhuc Ludouico adhæserant,cum multitudine Francorum apud Lincoln.xiij.Kalendas Iunij,scilicet in sabbato, in vigilia sanctæ Trinitatis,properanter illuc aduenientes, conuenerant ad occupandũ ciuitatem cum castro, sed à fidelibus regis capti sunt,& Comes Pertícensis interemptus.Quod audiens Ludouicus recessit ab obsidione castri Douerensis, & veniens London. expectabat Francorum optatũ succursum & aduentum. Sed domino pro rege Henrico innocente propicio dimicante nauali bello in mari, non procul à Douera Frãcigenæ, sub infinita multitudine, interempto Eustachio pirata,cognomẽto Monacho,expugnati,& dissipati,vulnerati,capti, submersi sunt, & nonnulli trucidati. Quod audiens Ludouicus, duplicí contritione contritus doluit inconsolabiliter. Et quia infirmati sunt gressus eius,rogauit humiliter ea,quæ pacis sunt.Conuenientibus igitur in vnum Gualone legato cum episcopis,& clero,& populo, & Gulihelmo Marescallo, rectore regis & regni tunc existente,de pace tractatum diligentem habuerunt, in quadam insula satis vicina villæ de Kinston,& formata & facta est pax, inter regem & Ludouicum,in vigilia exaltationis sanctę Crucis,ipso prius à sententia excommunicationis,qua,vt supra plenius dicitur,fuerat innodatus,solenniter absoluto.Eodem anno,papa Innocentius,postquã sedisset in cathedra annis.xviij.mensibus. v. & diebus quatuor.xvij. Kalendas August. humanæ naturæ debita perseluit. Cui successit Honorius,

Honorius.iij. qui Cintius anteà dicebatur,seſſur⁹ in cathedra annis x.menſibus.vij. & diebus. xix .ſicut ſequens narratio declarabit. A quo etiam approbatum eſt, confirmatum, & diligenter proſecutũ, propoſitum negotij crucis, ſicut in conſilio Innocentij papæ fuit p:ætractatum. Cum autem forma pacis ad Ludouicum peruenisſet audienda,& inſpicienda,placuit timens multum deteriora.Partium igitur omnibus nobilibus conuocatis, iurauit primò Ludouicus & omnes complices ſui,tactis ſacroſanctis euangelijs,quòd ſtarent iudicio eccleſiæ,recederetque cum ſuis omnibus de regno Angliæ nõ rediturus,vel aliquam calumniam contra barones Angliç,quos fallacia mendacij deceperat, impoſiturus. Induceret quoque patrem ſuum,quantum poſſet, & ſciret,ſine ſimultate, vt iura regi Henrico ſua omnia reſtitueret. Et ſi quandoque ad regnum Franciæ tenendum perueniret,ipſe eadem ſine difficultate reſignaret. Iurauit poſteà rex Angliæ Henricus, cum legato & Mareſcallo, & Magnatibus ibidem congregatis,quòd redderẽt baronibus Angliæ, & omnibus aliſs de regno,omnia iura,& hæreditates ſuas,cum omnibus libertatibus antepetitis, pro quib⁹ fuit guerra mota. Priſones,caſtra, debita redemptionum,obligationes, iuramentorum fidei interpoſitum,obſides & conſimilia, vtrobique ſine plica fraudis, plenè, & planè dimitterentur. Excipiebantur tamen quidam obſtinati ab hac pace, de quibus non multum curauit Ludouicus, quia ipſi ad hæc ſua opprobria impellentes,perſuaſerunt ſemper,& fouerunt,vtpote Simon de Langeton, & Geruaſius de Hobruge cum multis aliſs, qui poſteà tranſalpinantes,ex beneficio domini papæ vix meruerũt eccleſiæ & regno Angliæ,reſtitutis beneficijs, quibus per legatum ſpoliabantur,recõciliari. Quibus peractis,Ludouicus,vt dictum eſt, abſolutus, acceptis mutuo à ciuibus London. ad viatica.v. millibus librarum,ad Galliam irreuocabiliter properauit.

Moritur Saphadinus,capta turri cum catena, obſidetur Damiata ciuitas nobilis.

ANno gratiæ. Mccxviij. rex Henricus fuit ad natale, apud Northampton, Falcaſio regi neceſſaria miniſtrante.Menſe verò Maij, rex Iohãnes Hieruſalem,cum patriarcha, & epiſcopis,incolis Bethleem & Acon, & aliſs prelatis, Duce quoque Auſtriæ, magiſtris tẽpli & hoſpitalis,& domuſanctæ Mariæ Teutonicorum,& Chriſtianorum multitudine ab Acon vſque Damiatam proſperè nauigarunt,& ſtatim obſeſſa eſt turris quædam cum catena,quæ videbatur totius

totius ciuitatis, non longè inde remotæ, robur & defensio. Et tunc fuit eclipsis lunæ generalis, & non diu protracta obsidione, capta est à Christianis turris cum catena. Destruũtur muri Hierusalem à Saracenis, ad reuocandum Christianos, ne obsideretur Damiata. Aduenit Pelagius Albanensis episcopus, apostolicæ sedis legatus, potius ad desolationem Christianorum, quàm consolationem, sicut finalis rei euentus posteà declarauit. Aduenit etiam magister Robertus de †Corsim, cardinalis, et magister Thomas de Nouin, theologi & prædicatores excellentissimi. Romanorum quoque multitudo, qui in primo certamine terga fugæ dantes, pernitiosum Christianis exemplum, sicut postea dicetur, præbuerunt. Venerũt etiam de regno Angliç viri nobiles, & nom natissimi, illustris Comes Cestriæ Ranulphus, cum Comitibus Saero VVinton. & Gulihelmo Arũdello, & inclitis baronibus, Roberto filio VValteri, Iohãne cõstabulario Cestriæ, Gulihel. de Harecourt, Oliuerio filio regis Angliç, cũ sequela sua nõ modica, ad obsidionẽ Damiatæ. Nocte verò sancti Andreæ, incomparabilis & inaudita tempestas, tonitrus, choruscationes, venti, & pluuiæ totum ferè mundum per partes scilicet, Orientales & Occidentales, terribiliter cõcussit, & tam mare quàm Nilum ita coëgit subitò intumescere, quòd tam incolæ, quàm Christiani damna incurrebant irrestaurabilia. Eodemque anno, dedicata est ecclesia sanctæ Mariæ VVigorn. & corpus glorioſi episcopi, & confessoris Vlstani, præsentibus magnatibus regni, tam militũ, quàm prælatorum, translatum est, vno eodemque die. vij. idus Iunij, litera dominicali. G. videlicet die Iouis, in septimana Pẽtecostes, præsidente ecclesiæ Silueſtro episcopo, aliquando eiusdem ecclesiæ monacho & priore, magnificè hæc omnia procurante, & consummante. Et cum sanctus ille celebrius honoraretur, locis plurimis diuisæ sunt, & prælatis collatæ plures eiusdem reliquiç, de quibus vna costa data fuit abbati Gulihelmo sancti Albani, quæ gaudẽter susceptа à cõuentu, cum processione solenni, in capis choralibus festiuis, citò post in auro collocata est artificiosè, & constitutum est vtrũque festum eius, scilicet depositionis, & translationis, solenniter celebrandum. Circa eosdẽ dies, clitellis auro & argento refertis, Gualo legatus Romam, postquam electionem Richardi de Marisco plenius procurauerat, & de multis Anglorum ad libitum redditibus dispoſuerat: remeauit. Ipse verò electus ix. Kalendas Augusti, munus consecrationis susceptit. Pandulphus electus est in episcopum

†Curtun.

Norvvi-

Norvvicenſem,qui recedente Gualone legato, ſucceſſit in legationem eidem,& die lunæ poſt feſtum ſancti Andreæ,venit London. apud ſanctum Paulum.Eodem tempore facta eſt obſidio plena ciuitatis Damiatæ, compoſitis tentorijs, foſſatis, & ſtationibus. Ipſis quoque diebus,obijt piæ memoriæ Silueſter epiſcopus VVigorn. apud Rames. poſtquam omnia de patrono ſuo ſancto Vlſtano ſolenniter, præter feretrum, ſecundum deſiderium ſuum diu præconceptum, conſummauerat, cui ſucceſſit Gulihelmus de Bleis archidiaconus de Buckingham,& conſecratus eſt apud VVeſtmonaſterium dominica die,in craſtino ſanctæ Fidis virginis,& circa dies illos,poſt captam turrim,& obſidionem Damiatæ perfectè præparatam, Saphadinus dierum malorum inueteratus, fratruelumque ſuorum exhæreditator,ac regni Aſiæ vſurpatur nequiſſimus,dolore cordis affectus intrinſecus,mortuus eſt,& ſepultus in inferno.Cui ſucceſſit filius eius Coradinus, paternæ nequitiæ imitator indefeſſus. Rex Henricus proprium ſigillum ſibi fecit fabricari. Eodem anno Ranulphus prior Norvvicenſis factus eſt epiſcopus Ciceſtrenſis.

Obijt Gulihelmus,magnus Mareſcallus,protrahitur obſidio Damiatæ, affliguntur Chriſtiani,perſtant tamen,offertur Hieruſalem,cum regno, Chriſtianis.

ANno gratiæ.Mccxix.qui eſt annus regni regis Hẽrici tertij quartus,fecit idem rex ad natale domini apud VVinton. ſolennitatẽ magnam,quo etiam tempore Gulihelmꝰ Senior Mareſcallus,regis & regni rector principalis,diem clauſit extremum,& Lõdon. apud Nouum templum,in medio eccleſiæ tumulatus eſt,die Aſcentionis dominicæ,videlicet.xvij.Kalend.Aprilis,poſt cuius mortem memoratus rex in cuſtodia Petri VVinton.epiſcopi remanſit inſtruẽdus. Eodem tempore,obſidio facta circa Damiatam,& continuata,nunc his,nunc illis,ſecundum Martios euentus prælij, contulit, vel intulit pericula cum iacturis. Tandem die ſancti Leonardi plus miraculo, quàm hominum adminiculo, capta eſt vrbs Damiatæ, & cultui Chriſtiano penitus reſtituta.Ipſis quoq; diebus, Ludouic' inſtinctu patris ſui ad partes ſe conferens, Tholoſanas, ipſam vrbem obſidione vallauit.Sed cum ibidem morã inaniter'protraxiſſet & ibidem Simon de Monte forti Comes,egregiuſque bellator,ictu, lapidis petrarij obrutus occubuiſſet,& frater eiuſdẽ Comitis ſimili modo occubuiſſet & infortunio:Ludouicus cum exercitu ſuo fame tabefacto,

befacto, inglorius & confusus ad Gallias remeauit. Eodem anno, obijt Hugo de Mapenore, episcopus Herefordensis circiter Pascha, cui successit Hugo Folioth, & consecratus est Cantuar. circiter festũ Omnium sanctorum. Multa eodem anno concilia, & deliberationes habentur apud VVestmonasterium inter barones, adhuc præ hostilitate nondum penitus præterita, diffidẽtes, & inter Leolinum Northvvalliæ principem, & quosdam Angliæ magnates. Sed Leolinus semper illæsus per suas versutias permansit. Ipsis quoque tẽporibus, cœpit violentior prædicatio instantissimè fideles multos ad susceptionem crucis, contra Albingenses, communiter inuitare.

Translatus est beatus Thomas Cantuar. archiepiscopus, per Stephanum archiepiscopum. Canonizatus est beatus Hugo Lincoln. episcopus.

ANno gratiæ. Mccxx. rex Henricus tertius, fuit ad Natale apud Marlebergam, adhuc sub custodia episcopi VVintoniẽsis, Petri custoditus. Quo etiam anno, scilicet consecrationis eius in regem quinto, coronatus est apud VVestmonaster. die Pentecostes, à Stephano Cantuariensi archiepiscopo, decimo sexto Kalendas Iunij, præsentibus domino Pandulpho legato, & episcopis alijs, prælatis, Comitibus, baronibus & maioribus Angliæ, à quo archiepiscopo prædicatur ibidem crucis signatio. Deinde in festo sancti Barnabæ, conuenerunt ad colloquium apud Ebor. rex Anglorum Hẽricus, & rex Scotorum Alexãder, vbi inter eos tractatum est de matrimonio contrahendo, inter eundem Alexandrum regem Scotiæ, & dominam Iohannam, sororem Henrici regis Angliæ, atque ibi fœdere confirmato, rex Scotorum ad propria remeauit. Eodem tempore, canonizatus est Romæ beatus Hugo Lincolnienſis, episcopus, & collegio sanctorum meritò connumeratus, cuius festum celebratur quintodecimo Kalendas Decembris. Translatio quoque beati Thomæ Cantuar. archiepiscopi, & martyris, sub Stephano glorioſæ memoriæ, eiusdem martyris successore in archipręsulatu quarto, magnificè in octauis apostolorum Petri et Pauli celebratur. Sabbato autem sancto, vigilia scilicet Pentecostes, inceptum est nouum opus capellæ beatæ Marię virginis apud VVestmonasterium, rege Henrico tertio existente ad hoc persuasore, fundatore, & primi lapidis in fundamẽto operis positore. Hoc anno, obierũt Hẽric⁹ de Boun, Comes Herefordiæ, & Saerus de Quenci, Comes VVinton. in itinere peregrinationis suæ versus Hierusalẽ. Dominica ante

festũ .S.Barnabæ apostoli,vĩz.vij.Id' Iunij,dedicatur ecclesia.S.Laurentij de Morduna, à Iohãne Arefertensi episcopo honorificè, sub magistro Thomæ de Essex,tum eiusdẽ ecclesiæ rectore. Hoc etiam anno, imminente tempore Aduentus dominici, orta est contentio grauissima inter episcopum Dunelmen.Richardum,& monachos, eò quòd esset substantiæ ecclesiasticæ indiscretus & prodigus dilapidator. Vnde sub appellatione se protegens episcopus, plus solito profusis opibus,Romam adijt, vbi ecclesiam suam plusquã triginta millibus marcarum onerauit.Prioratus verò,& episcopatus hac cõtinuata cõtrouersia,damna incurrit impreciabilia. Hoc etiam anno, itineratio iusticiariorum domini regis per totam Angliã.Hoc etiam anno consecratus est in episcopum Eliensem, Iohannes abbas de Fontibus,vir simplex & iustus,ac recedens à malo,apud VVestmonasterium,in crastino sanctarum Perpetuę & Fœlicitatis,dominica,qua cantatur,Lętare Hierusalem. Tunc etiam temporis,VVallenses metas terminorum suorum transgredientes, finitimis inter Angliam & VValliam constitutis,præcipuè Gulihelmo de Brausa, damna cum iniurijs frequenter irrogarunt. Hoc anno Fredericus Secũdus coronatus est Imperator Romæ, in basilica sancti Petri ab Hugolino episcopo Cardinali Ostiense, & Veliterno legato apostolicæ sedis & Honorij .iij. papæ,decimo Kal. Decem. Et depositus est anno Imperij sui quagragesimo primo, per papam Innocẽtium.iiij.in Consilio Lugdinensi.

Eustachius de Faucunbridge,fit episcopus London.Pandulphus legatus Romam reuertitur.

ANno gratiæ. Mccxxi.rex Henricus tertius,ad natale domini fuit apud Oxoniam,vbi festa natalitia solenniter cum suis magnatibus celebrauit.Eodem tempore,Gulihelmus de sancta Maria, ecclesiæ London.episcopus, resignauit sponte episcopatum in crastino cõuersionis sancti Pauli. Eustachius de Faucũbridge,tunc †scacarij thesaurarius.v.Kalend Martij,in episcopum London. eligitur, cuius electio à legato Pandulpho apud Norvvicum confirmatur.Et dominica,qua cantatur Misericordia domini,tunc septimo Kalend. Maij, die videlicet sancti Marci Euangelistæ, apud VVestmonasterium consecratur à Benedicto Roffensi episcopo, gerente vices domini Stephani Cantuariensis archiepiscopi, qui tunc propter spiritualia negotia sanctæ ecclesiæ & regni Angliæ, in partibus agebat trãsmarinis,legato verò præsente. In breui posteà, die Lunę, videlicet proxi-

†domini regis.

cet proxima ante feſtum beatæ Mariæ Magdalenæ Pandulphus Norvvicen. electus ceſſit legationi ſuæ ex mandato domini papæ Honorij, præſentib' Richardo Sariſbur. Petro VVinton. Euſtachio London. epiſcopis, apud VVeſtmonaſt. nullo alio tunc ei in legatione ſuccedente. Ille quidē multos bellicos tumultus, nondū congelatos, auctoritate ſibi tradita tempore legationis viriliter comprimebat. Idem receſſit ab Anglia poſt feſtum ſanctæ Michaelis. Circa idem tempus, Gulihelmus de Fortibus, Comes de Alba Marla, occupans quædam caſtra iniuſtè, ad pacem domini regis nolens redire, excitauit contra eum hoſtilem rebellionem in Lincoln. vnde epiſcopo & ſingulis fautoribus eius à legato Pandulpho & epiſcopis & clero Angliæ, ob ſcelus tale perpetratum, excommunicatis, idem Comes irreuerenter coactus eſt ad deditionem, quibuſdam ex ſuis carceribus mancipatis, quibuſdam exilium perpetuū ſubeūtibus. Henricus rex, dedit Alexandro regi Scotiæ Iohannam, ſororem ſuam ſeniorem, in vxorem, quæ deſponſata fuit in craſtino ſancti Iohannis Baptiſtæ, apud Ebor. & nuptiæ, præſentibus ipſis regibus, & multis magnatibus, magnificè ſunt celebratæ. Eodem quoque anno Hubertus de Burgo, tunc iuſticiarius Angliæ, domino rege præſente cum domino Stephano, Cantuar. archiepiſcopo, & alijs terræ magnatibus, ſororem dicti regis Scotiæ, ſcilicet Margaretam, in ciuitate London. duxit in vxorem, dicto archiepiſcopo ſolennitatem deſponſationis celebrante. Ciuitas Damiata eripitur à poteſtate Chriſtianorum in vigilia decolationis ſancti Iohannis Baptiſtæ. Vnde cruciſignati, itineris propoſitum verſus eandem ciuitatem exequi volentes, audita Chriſtianorum confuſione ab itinere reuertētur. Petrus de Rupibus, epiſcopus VVinton. cruce ſignatus eſt. Euſtachius, London. epiſcopus, petijt ab abbate Gulihelmo, & conuentu VVeſtmonaſterij proceſſionem, procurationē, viſitationem, & omnimodam iuriſdictionem, propter quæ, ad papā fuit appellatum. Eodem anno, obijt Gulihelmus de Albineto, Comes de Arundel, in partibus tranſmarinis, à Damiata rediēs, & corpus eius, per Thomam monachum ſancti Albani, in Angliam trāſportatur, apud VVimundham, cui ipſe Comes patronus fuit, tumulandus. Eodemque anno, propter VVallenſium frequentes irruptiones, qui etiam eundem regem paulo ante ad idem opus procurarent, rex Hēricus propter loci oporrunitatem caſtrum munitiſſimum firmauit, & ipſum à ſitu loci Montem Gomericum nomina-

uit. Hoc anno, ordo fratrum prædicatorum confirmatur.

Reformatur pax inter ecclesiam sancti Pauli Lõdon. & ecclesiam VVestmonasterij.

ANno gratiæ. Mccxxij. rex Henricus tertius, fuit ad Natale domini apud VVintoniam, episcopo ipsius ciuitatis, Petro, omnia sibi necessaria splendidè ministrante. Ipso quoque anno, sedata est controuersia, mota inter Eustachium episcopum London. & capitulũ sancti Pauli ex vna parte, & Gulihelmum tunc abbatem, & conuentum VVestmonast. ex altera parte, per Stephanum Cantuar. archiepiscopum, Petrum VVinton. Richardum Sarum episcopos, & Thomam de Merton, & Richardũ de Dunestaple priores, in quos ambæ partes, tanquam arbitros & pacis ordinatores consenserunt, Qui monasterium VVestmonast. ab omnimoda subiectione, & iurisdictione episcopi London. penitus exemptum declarauerunt. Et ordinauerunt quòd ecclesia de Stanes, cum pertinentijs suis, in vsus proprios ecclesiæ VVestmonast. conuertatur, & manerium de Sũneberi in proprietates episcopi London. & ecclesia eiusdem manerij cedat in vsus proprios ecclesiæ sancti Pauli in perpetuum. Et ecclesia sanctæ Margaretæ, cum tota parochia, cum omnibus capellis in parochia aliquãdo contentis, cum decimis, & omnibus pertinentijs, cum clericis & laicis in ea habitantibus, ab omni prælatione & iurisdictione London. episcopi, & officialium eius, & ecclesia sine omni exceptione, nullo mediante, subiecta sententialiter declarauerunt. Adiacerunt quoque quòd benedictiones abbatis, dedicationes ecclesiarum & capellarum infra limites dictæ parochiæ constructarum, vel in posterum construendarum consecrationes altarium, ordinationes monachorum & clericorum secularium, confirmationes puerorũ, oliũ & crisma, et si qua fuit similia sacramenta, vbicunq;, & à quocunq; voluerunt episcopo, absq; cõtraditione omnimoda London. ecclesiæ imperpetuum recipiant. Eodem anno .ij. Nonas Martij obijt Gulihelmus Elienſis, Angliæ thesaurarius, & Robertus Manduyt, domini regis camerari, circa festũ. S. Barnabę Magister Stephanus de Langeton, archiepiscopus, solenne celebrauit concilium apud Oxon. in quo multa fuerunt statuta ad reformationẽ status ecclesiæ Anglicanę ac monasticæ religionis, sicut in dicto concilio alias continetur. Ante quod concilũ, paucis diebus cõprehensus fuit quidã impostor, habens in corpore & membris, scilicet in latere, manibus & pedibus, quinq; vulnera crucifixionis. Et in eodẽ concilio, simul cum eo, alius nebulo vtriusque sexus, eiusdẽ

erroris

erroris fautor,præsentabatur. Super quo conuicti, & publicè cõfessi, iudicio ecclesiæ sunt puniti. Eodem anno Pandulphus cõseratus est in episcopũ Norvvic. Eo ipso anno, obijt Gulihelmus de Humeto, abbas VVestmonast. xij. Kalendas Maij. Cui successit Richardus de Berkinges, eiusdem loci prior, qui eodem anno. xiiij. Kalen. Octob. à domino Petro VVinton. episcopo, in ecclesia VVestmonast. benedictionẽ accepit. Obijt Ranulphus Ciceſtren. episcopus, aliquãdo officialis Norvvic. & eiusdẽ ecclesię posteà prior. Cui successit Radulphꝰ de Noua villa, qui cõsensu totiꝰ regni factꝰ anteà cãcellarius, custus & baiulus regij sigilli fidelissimꝰ extiterat. Electus quidẽ fuit circa festum Omniũ sanctorũ, sed sequenti anno consecratus. Eodẽque anno, quodam luctamine apud hospitale sancti Iacobi Lõdon. occasionem præstante, orta est dissensio & pugna magna, quę tantũ instinctu diaboli inualuit, quòd in cõfusionẽ & opprobriũ suspensus est per malitiam quidam de nobilioribus ciuibus Londini, natu & possessione spectabilis, qui, vt impositum fuerat ei, seditionem in ciuitate cum tumultu magno excitauerat, & damna abbati VVestmonast. irrogauerat. Quod suspendium malitioſẽ procurauerunt Hubertus de Burgo, tunc iusticiarius Angliæ, & Falcasius, tunc potens in regno dispositor. Vnde licet ipse prædictæ seditionis excitator, qui Constantinus dicebatur, reus esset, & dignus suspendio, tamen ipsi ciues Londin. ipsos, iusticiarium & Falcasium, semper posteà exosos habuerunt, sicut futuri euentus manifestè docuerunt, sicut consequenter suo tempore declarabitur.

Rex, peuersò seductus consilio, quærit diuerticula de obseruandis libertatibus promissis. Quo resiliente resiluit rex Francorum Ludouicus.

ANno gratiæ. Mccxxiij. rex Henricus tenuit curiam suam apud Oxoniam. Et postmodũ in octauis Epiphaniæ Londinũ veniens cum baronibus ad colloquium, requisitus est ab archiepiscopo Cãtuar. & magnatibus alijs, vt libertates, & liberas consuetudines, pro quibus guerra mota fuit contra patrem suum, confirmaret, & sicut archiepiscopus ostendit euidenter, idem rex diffugere non potuit quin hoc faceret, cum in recessu Ludouici ab Anglia, iurauerat, & tota nobilitas regni cum eo, quòd libertates subscriptas omnes obseruarent, & omnibus traderẽt obseruãdas. Quod audiẽs Gulihelmus de Brivvere, qui vnus erat ex consiliarijs regijs, pro rege respõdens, dixit. Libertates, quas petitis, quià violenter extortæ fuerunt, non debent de iure obseruari. Quod verbum archiepiscopus molestè ferens, increpauit eum, dicens. Gulihelme, si regem in veritate

diligeres,pacẽ regni non impedires. Videns aũt rex archiepiſcopũ in iram commotũ,dixit. Omnes libertates illas iurauimus,& omnes aſtricti ſumus,vt quod iurauimus,obſeruemus. Et rex protinus habito ſuper hoc cõſilio,miſit literas ſuas ad ſingulos vicecomites regni,vt per milites.xij.vel legales homines vniuſcuiuſque Comitatus, per ſacramentum facerent inquiri, quæ fuerunt libertates in Anglia tẽpore Henrici aui ſui, & factã inquiſitionẽ mitterent apud Lõdon. ad regẽ,ad.xv.dies poſt Paſcha. Eodẽ anno,Gulihelmus Mareſcallus,Comes Penbrok,fuit in Hybernia. Leolinus aũt hæc audiens,in manu forti cepit duo caſtella eiuſdẽ Comitis,& in eis inuẽtos decapitauit. Sed Comes poſtea,collecto in Anglia copioſo exercitu,caſtra eadẽ viriliter requiſiuit,reddens VVallen.de ſtrage talionẽ. Eodem anno,litera dominicali exiſtente.A.ciclo.viij. ix. Kal.Maij, fuit dies Paſchalis,die.S.Georgij.Anno ipſo.iij.Idus Auguſti,obijt Philippus,rex Francorũ,qui ſuſcipiẽs regnũ,patre ſuo Ludouico viuẽte, anno verò ætatis ſuæ.xv.regnauit annis.xliij.Cui ſucceſſit Ludouicus filius eius,cuius ſcilicet Philippi mortẽ Cometa ardẽs, & crinita, paulò ante apparens,euidẽter indicauit.Ipſius igitur obitu diuulgato,Henricus rex Anglorũ miſit archiepiſcopũ Cantuar. cum tribus epiſcopis ad Ludouicũ,iam in regẽ coronatũ, conſtanter rogans, vt redderet ſibi Normanniã,cum alijs terris tranſmarinis ſicut iurauerat in receſſu ſuo de regno Angliæ, quando pax facta fuit inter ipſũ & regẽ Angliæ,& magnates vniuerſos.Ad hæc Ludouicus reſpondens,dixit, ſe Normanniã & terras illas iuſtè poſſidere, ſicut oſtendere paratus erat in curia ſua, ſi rex Angliæ ad eam voluerit venire, ibidẽ iuri pariturus.Reſpondit præterea quod iuramentũ in Anglia factum,ex parte regis Anglorũ fuerat violatũ, dum impriſij ſui,qui ad Lincoln.capti fuerant,ad redemptionẽ grauiſſimã ſunt cõpulſi,& Comes occiſus Particenſis.Ego verò nec iuramenta eorum dudum patri meo Philippo facta,& mihi ab eis obſeruanda, non exegi, nec obſides retinui,ſed omnia in pace dimiſi.De libertatibus autem regni Angliæ,quarum pater eius,& ipſe contra iuramentũ ſuum violatores exiſtunt,& pro quibus barones iuſtam guerram mouerant, & quæ in receſſu meo conceſſæ fuerant,& ab omnibus iuratę,actũ eſt quòd non ſolum illæ leges peſſimæ ad ſtatum priſtinũ ſunt redactæ,ſed & illis nequiores per totũ regnum Angliæ ſunt generaliter conſtitutæ, nec etiã eccleſiæ ſanctæ (domine archiepiſcope) libertates,quas in coronatione ſua inuiolabiliter ſe iurauit conſeruaturum,

conſer-

conſeruat. Vnde qui prius pactum violauit, periurus & iniurioſus exiſtit,non ego.Quod audiens archiepiſcopus & epiſcopi,qui cum eo erãt,cum aliud reſponſum habere nequiuerãt, cõfuſi ad propria ſunt reuerſi,regi Angliæ,quę audierãt,referentes.Ipſo quoq; anno, Iohannes de Breſnes, rex Hieruſalem,& Magiſter ſuperior hoſpitalis ſancti Iohannis,venerunt in Angliã circa octauas apoſtolorum Petri & Pauli, pro auxilio poſtulando ad terræ ſanctæ ſubſidium. Circa idem tempus,obierunt magiſter.S.de Apulia epiſcopus Exonienſis,circa feſtũ Exaltationis ſanctę crucis,& Gulihelm' de Cornhulle,epiſcopus Ceſtrenſis circa idem tempus. Eodem anno,Leolinus in poteſtate ſua certificatus,& roboratus, crebras in conterminos fecit irruptiones,Gulihelmo Mareſcallo ad partes Hyberniæ diuertente. Quod cum audiſſet Leolinus,in manu forti cepit duo caſtella, alia quàm prius. Quidam verò Anglici, ſcilicet Hugo de Laci,& eius ſequaces,eidem Leolino in odium regis adhærentes,& recalcitrantes, contra regem crebris inſurgendo expeditionibus, Gulihelmum Mareſcallum,inprimis Seniorem, poſteà autem Iuniorem, & quoſdam alios regis barones ad deditionem premere conabantur.Et quoniam bellorum audacia ex præteritis euentibus, ſucceſſus futuros promitebat, incendijs confinia irreuerenter conſumebat.Sed tota regio iam excitata contra ipſos maleficos,eoſdem cum eorum ſequacibus ad deditionem violenter compulerunt. Et qui facti ſunt hoſtes in capite, corruerunt retrorſum in manu hoſtili,de qua non potuerunt deinceps ruina reſurgere.

Caſtrum Bedfordiæ capitur,in quo capti ſuſpenduntur.

ANno gratiæ.Mccxxiiij rex Henricus tertius, ad Natale domini, tenuit curiam ſuam apud **Northampton**, præſente archiepiſcopo .S.Cantuar.cum aliquibus ſuis ſuffraganeis, & militia magna. Comes verò Ceſtriæ cum ſuis conſpiratoribus, apud Leiceſtr. feſtum ſuum tenens, ſignificauit regi contumaciter, quòd niſi ab inceptis deſieret exigendo caſtella ſua, & adhærendo conſilijs Huberti de Burgo, qui ſe ſupra ſe gerebat, oẽs vnanimiter Angliæ nobiliores in ipſum hoſtiliter inſurgerent,& nolentem ſeu volentem cogerent humiliari.In craſtino autem poſt miſſarum ſolennia,archiepiſcopus Cantuar. cum ſuis ſuffraganeis, albis induti, candelis accenſis, excommunicationis ſententiam tulerunt cõmuniter in omnes regis & regni perturbatores, & eccleſiæ violentos inuaſores. Interim tamen efficaciter prouidit rex, qualiter in manu potenti eorum

posset insolentiam refrænare,clam mittens nũcios,literas regias deferentes,vt vires suas potenter conuocaret,quod videntes regis aduersarij,timuerunt vtrobique sibi confusionem præparari, propriũque perpendentes defectum, venerunt apud Northampton ad regem vniuersi,& à Comite Cestriæ incipientes,reddiderunt singuli castella,municipia,honores,& custodias regi, quæ ad coronam suã spectare videbantur.Mansit nihilominus eorundem magnatum latens indignatio aduersus regem, quià noluit ad eorum instantiam Hubertum de Burgo, iusticiarium, secus quàm deceret aut expediret regni rempublicam pertractantem, à magistratu suo amouere. Rex autem,licet castra sua cautè,adiuuante ecclesia, sibi mancipasset: corda tamen suorum baronum sibi in vinculo charitatis non conciliauit, quod cùm per exploratores suos Ludouico, iam regi Francorum,& in regni solio confirmato, intimaretur, sumens de diuisione regni Angliæ confidentiam, vt in desolationem præcipitaretur,duxit exercitum grandem ad Rupellam,vt illam, armis vel præcio, suo dominatui subiugaret. Quod audiens Falcasius, qui iam regem odio habuit,& vocans eum delirum & fatuum, signauit Ludouico,quòd audacter propositum consequeretur inceptum, quià ipse in medio Angliæ guerram moueret cum nonnullis nobilibus, ad hoc vnanimiter cõsentientibus. Incipiens ergo Falcasius recalcitrare, cepit quasi in hostili guerra vnum de iusticiarijs regijs, scilicet Henricum de Braibrok, in pace regis per stratam regiam itinerantem,& eundem in castellum suum de Bedford abduxit includendum,quod cum sine mora Ludouico fuisset declaratum, confidentius Rupellanos est aggressus, ac ciues audientes iam guerram in Anglia fumigare, & se quasi ab ipso rege derelictos, & de pecunia promissa delusos, à quo sperauerant omnem habere cõsolationem,cum magna mentis amaritudine sese, suamq; ciuitatẽ,regi Ludouico reddiderũt.Tunc rex,tam in ciuitate,quã in castro suos fideles statuit circa initiũ autumni, & consequẽter ante Assumptionem beatæ Mariæ omnem ferè Pictauiam, custodes regis Angliæ expellendo,sibi ad votum subiugauit. Audiens verò rex Angliæ, quòd Falcasius iusticiarium suum violenter captum incarcerauerat, & alijs iusticiarijs suis,qui iustitiam exhibuerant,conquerentibus de rapinis eiusdem Falcasij, procaciter est comminatus,& cum omnibus, quos ad consilium de Northampton congregauit, ad obsidionem Bedfordiæ properauit. Falcasio tamen partes vicinas, more insidiantis,

insidiãtis,peragrante.Tandem post varios insultus, duobus circiter mensibus continuatos, captum est castrum viriliter ac violenter, & hostes regis, qui in eo inuenti fuerunt, patibulis ibidem paratis ignominiosè,tam milites quam seruientes, quorum numerus ferè ad centum excreuerat,sunt suspensi. Falcasius interim, mille per meãdros noctiuagus,& profugus petebat diuerticula. Veruntamen manus regis tandem non effugit. Captus est à regijs satellitibus, & transitum facientes, qui eum captum duxerant,per Bedford, monstrauerunt ei fratrem suum Gulihelmum de Breant,cum cæteris cadaueribus auræ præsentatis, & ductus London. episcopi custodiæ deputatus est,donec deliberatum foret, quid de tali esset faciẽdum. Tunc quoque tenebat beatus Paulus sub alis ecclesiæ suæ captiuum Falcasium latitantem,qui aliquando apud Bedford ecclesiam suam diruit, ad ædificium castri Bedfordensis construendum. Posteà autem veniente die sui iudicij,non est morti addictus, quià aliquando,tempore guerræ,regi fideliter adhæsit,& seruiuit, sed abiurans Angliam, recessit irreditурus. Vxor autem illius,quia nunquam, vel tyrannidi eius, nec etiam copulæ maritali consensit, cum filio eius Thoma indemnes permanserunt, immunes à pœna, sicut à culpa.

Ipse tamen Falcasius Romanam curiam adijt, qui sciebat eam pro pecunia sibi de facili in quacunque causa propiciandam. Sed machinatio sua non est à deo permissa, vel à sanctis, quibus tot irrogauit iniurias,boni finis sortiri consummationem.Multis Angliæ nobilibus causa miserabilis ruinæ fuit ipse dictus Falcasius, mortis scilicet,paupertatis,& degenerationis. De quibus vnus fuit ex vltimis, vir eximiæ nobilitatis,Iohannes Gissardus,miles illustris genere,& corporis elegantia,qui in obsidione castri de Bedeford spiculo balistæ,dum viriliter pro domino suo rege dimicaret, †obijt interẽptus. Eodem quoque anno, consecrantur in episcopos, magister Alexander de †Sauenesbi,in Cestrens. Romæ à domino papa Honorio,die Paschæ. Gulihelmus,nepos Gulihelmi de Bruere Senioris in Exoniẽsem. Radulphus de Nouilla, in Ciceſtrẽsem, à domino Stephano Cantuar. archiepiscopo in octauis Paschæ. Hoc etiam anno, domino regi pro magnis laboribus, & expensis suis,tam à prælatis quàm à laicis concessum est per totam Angliam carrucagium, de qualibet scilicet carruca, duo solidi. Prædictum autem castrum de Bedford fecit rex intereà solo tenus complanari.

† Confossus interijt.

† Stanesby.

Extor-

Extorquetur quintadecima ab Anglicana eccleſia,ſuſpenditur Baldevvinus imperator Conſtantinopolitanus per filiam.

ANno gratię.Mccxxv.rex Henricus ad Natale domini tenuit curiam ſuam apud VVeſtmonaſterium, præſentibus clero & populo,cum regni magnatibus. Ipſo anno,facta eſt generalis exactio quintædecimæ partis omnium mobilium & catallorum, per totam Angliam,tàm ſuper viros eccleſiaſticos & religioſos, quàm ſeculares. Libertates generales tàm foreſtarum, quàm omniũ aliarum libertatum, licet nihil ſtabile vel ſolidum adhuc obtinuerint,proclamatę ſunt.Richardus,frater regis,factus miles & Comes Cornubię, cum Gulihelmo Comite Sariſburiæ auunculo ſuo, & Philippo de Albineto, & quibuſdam alijs magnatibus in Guaſconiam committens ſe nauigio,dominica Palmarum tranſfretauit,& apud Burdegalem applicuit cum proſperitate. Eodem anno, obijt Iohannes Elienſis epiſcopus,aliquando abbas de Fontibus,cui ſucceſſit †Galfridus de Burgo, archidiaconus Norvvic. & conſecratus eſt die apoſtolorum Petri & Pauli apud VVeſtmonaſt. Eodem tempore, Baldevvinus,Comes Flandrorum,qui, & imperator Conſtantinopolitanus,poſt †annalem peregrinationem redijt in Flandriam, homagijs,& fidelitatibus,& dominijs plurimarum vrbium pręſtitis,& receptis.Filia verò eius & hæres,regi Franciæ Ludouico, tanquam tutori adhærens, multiplices molitur inſidias, vt patrem proprium extingueret,& paternam abnuens cognationem, tandem comprehenſum,ſuſpendio fecit interire.Circa eoſdem dies Comes Sarum, qui in partibus Guaſconiæ cum Richardo Comite Cornubiæ,moram aliquam fecerat, ab inæſtimabili maris periculo vix euadens, miraculoſè littori reſtituitur. Nec multo poſt obijt idem Comes. Vxor autem eius Ela Comitiſſa, poſt viri ſui obitum, virum omnẽ reſpuens,vitam caſtitatis continuando,in domo religionis,quam ipſa à fundamentis conſtruxerat, poſt paucorum elapſum annorum, habitum cum velo ſuſcepit ſanctiſſimonialis.

† Radulfus.

† annoſam.

Papa petit ſibi dari de vnaquaque eccleſia cathedrali & conuentuali, duas præbendas,negatum fuit.Obijt Richardus epiſcopus Dunelmen.

ANno gratiæ. Mccxxvi. rex Henricus tertius, ad natale domini feſtum ſuum apud VVinton.celebrauit. Quo peracto,profectus eſt ad Marleburgam, vbi graui infirmitate correptus, per multos dies iacuit deſperatus. Venit interea terminus concilij, feſtum ſcilicet ſancti Hilarij,apud VVeſtmonaſt. præfixi, vbi rex cum clero, & magnati-

magnatibus regni compareri debuerat, vt domini papæ mandatū audirent. Multis igitur in loco præfato congregatis episcopis, cum alijs prælatis & laicorum turbis, magister Otho, domini papæ nūcius, literas apertè coram omnibus recitauit, in quibus idem papa allegauit scandalum sanctæ Romanæ ecclesiæ, & opprobrium vetustissimum, notam scilicet cupiditatis, quæ radix dicitur omnium malorū, & in hoc præcipuè, quòd nullus potest aliquod negotium in Romana curia expedire, nisi effusa magna summa pecuniæ, & donorū exhibitione. Sed quoniam scandali huius & infamiæ, Romana paupertas causa est, deberent matris inopiam sublevare filij naturales, quia nisi à vobis, & alijs viris bonis, & honestis, dona reciperemus, deficerent nobis vitæ necessaria, quod esset omnino Romanæ incongruum dignitati. Ad istud itaque scandalum penitus eradicandum, per consilium fratrum nostrorum, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, quandam prouidimus formam, cui si volueritis consentire, à scandalo matrem vestram poteritis liberare, & in curia Romana, sine donorum obsequio, exhibitionem iusticiæ obtinere. Forma autem prouisa hæc est. Petimus in primis ab omnibus ecclesijs cathedralibus duas nobis præbendas exhiberi, vnam de portione episcopi, & alteram de capitulo, & similiter de cœnobijs, vbi diuersæ sunt portiones abbatis & conuentus. A conuentibus, quantum pertinet ad vnum monachum, æquali facta distributione bonorum suorum, & tantundem ab abbate. His in hunc modū propositis, persuasit ex parte domini papæ magister Otho, vt consentirent prælati, allegans supradicta incommoda, quæ in literis continentur. Hæc autem omnia audientes episcopi & ecclesiarum prælati, diuertentes seorsum ad colloquendum, cùm super rebus propositis diutius deliberassent, responsum suum in ore magistri Iohannis Bedfordensis archidiaconi communiter posuerunt, qui veniens in præsentia magistri Othonis, per hæc verba respondit. Domine, ista, quæ nobis proponitis, regem Angliæ specialiter tangūt, generaliter autem omnes ecclesiarū patronos regni tangunt, archiepiscopos, & eorum suffraganeos, necnon innumeros Angliæ prælatos. Cùm ergò rex propter infirmitatem, & archiepiscopi, & nonnulli episcopi & alij ecclesiarum prælati, sunt absentes, in eorum absentia vobis respondere non possumus, nec debemus. Et his dictis venit Iohannes Marescallus, & alij nuncij regis ad omnes prælatos, qui de rege baronias tenebant in capite, districtè iubentes, nè laicum

laicum feodum ſuum Romanæ eccleſiæ obligaret, vnde à ſeruitio ſibi debito priuaretur, & ſic ſinguli ad propria remearunt. Circa eadem tempora, Gulihelmus Longa ſpatha, Comes Sarum, fluctibus marinæ tempeſtatis iactatus, decubuit grauiter infirmatus. Intrans autem epiſcopus, qui aduocabatur ad confeſſionem ſuam ſuſcipiẽdam, intrauit ferens copus domini, vt ipſi Comiti poſtulanti ſalutare præberet viaticum, & ipſe Comes flens, & eiulans, & ab imo ducens ſuſpiria, nudus omnino præter femoralia, à lecto proſiliens laqueum circa collum habens, ſeſe contra venientem, qui corpus Chriſti attulit, reſupinum poſtrauit in pauimentum, creatoriſque ſui ſe proteſtans proditorem, omnes circumſtãtes ad ſingultum commouit lachrymarum, nec ſurgere, vel moueri voluit de loco ipſo, donec plenariè facta confeſſione, cum iugi riuo lachrymarum viuifici ſacramenti percepiſſet communionem. Et ſic per dies aliquot in amaritudine pœnitentiæ perſeuerans, in breui poſteà ſpiritum contritum fœliciter exhalauit. Contigit autem, quòd, cum de caſtello ad nouam eccleſiam per vnum circiter miliare corpus eius ad tumulãdum portaretur, cerei qui cum cruce de more portabantur accenſi, inter pluuiarum effuſiones, & ventorum turbines, non extinguebãtur. Vt, ſicut de beato Hugone epiſcopo Lincoln. & confeſſore contigit, apertè oſtenderent Comitem de peccatis ſuis tam amarè pœnitentem, ad lucis filios pertinere. Hoc quoque tempore, miſſus eſt à domino papa, vt legationis officio fungeretur, in partes Gallicanas, magiſter Romanus. Qui ibidem, quod legatꝰ Otho ab Anglis, à Francis ſibi concedi inſtantiſſimè poſtulauit. Sed in facie negabãtur poſtulata. Ne igitur nihil feciſſe videretur, fecit generaliter prædicari per totam legatiam ſuam, de cruce contra Comitem Tholoſanum aſſumenda. Rex verò Francorum Ludouicus, impetrata papali prohibitione ad regem Angliæ, ne terras ſuas, eo abſente, deoque militante, hoſtiliter inuaderet, cruce contra Albingẽſes ſignatus eſt. Qui conuocato exercitu copioſo valde, quia additi ſunt ei omnes cruce ſignati, & coacti ſequi iter ſuę peregrinationis, nimis faſtigioſè aſſumpſit. Et dum in girum ciuitatem Auinionis obſediſſet, ipſam dolo excogitato ſibi expugnatam ſubiugauit. Sed ſucceſſibus dolus ille caruit diuturnis. Nam procurãte Comite Campaniæ, qui, vt ſiniſtra fama refert, cum regina Blanchia adulterabatur, rex Ludouicus interiit potionatus, Circa ipſa tempora Falcaſius, quo procurante Romana curia corrupta eſt muneribus & promiſſis, vt ſua

negotia

negotia expedirentur, & hoc maximè per clericū ſuum Robertum Paſſelevve, natione Anglicū, dum remearet verſus Angliā, volens regem & regnū iteratò perturbare, potionatus apud ſanctum Cyriacum, vitā flagitioſam ſubitò terminauit. Eodemque anno, Richard' de Mariſco, moribus, & ſequela regis Iohannis, quem ad epiſcopatum prouexit Dunelmēſem, apud Burgū, poſtquā monachos innumeris vexationibus fatigaſſet, diem Kal. Maij clauſit extremum, eccleſiam ſuam ferè .xl. millibus marcarum debitis relinquens obligatam. Cui ſucceſſit Richardus Sareſberiēſis, poſtulatus, qui iam tunc ad tres eccleſias cathedrales ſucceſſiuè eſt aſſumptus gubernandas. Eodemque anno, defuncti ſunt epiſcopi, Benedictus Roffenſis, & Pandulph' Norvvicen. Pandulpho verò ſucceſſit Thomas de Blōduilla, clericus de Scaccario regis, Huberto iuſticiario efficaciter procurante, qui à Stephano Cantuar. archiepiſcopo, dominica proxima anté Natiuitatem domini, munus conſecrationis ſuſcepit.

Chartæ libertatum poſt .xv. collectā cancellantur. Obijt papa Honorius tertius. ſuccedit Gregorius nonus, Redijt Comes Richardus de partibus Guaſconiæ.

ANno gratiæ. Mccxxvij. rex Henricus tertius, ad Natale domini, apud Radingum feſtum ſuum tenuit & celebrauit. Et eiſdem diebus natalitijs, ne nil videatur in ſeculo iocūdum ſine doloris admixtione, obijt Gulihelmus, Comes Eſſexiæ in dolorem, & in lamētationem, adoleſcens in donorum largitate ſatis profuſus. Deinde, iam tyrannizans, rex London. veniens, cauſatus eſt ciues graui calūnia, quòd in ſuum præiudicium dederunt Ludouico regi Francorum, nunc defuncto, quem quaſi in ſinu ſuo contra ipſum diu foue-rant, quinque millia marcarū argenti in receſſu ſuo. Vnde compulſi ſunt ijdē ciues regi perſoluere, cauillatorū concilio, eandē pecuniæ, non ſine multorum ſuſpirijs & imprecatione, quantitatem. Cepit autem ab eis quintamdecimam partem omnium mobilium ſuorum, & totius ſubſtantiæ ſuæ, ſicut ei prius fuerat ab Anglia tota conceſſum. De Burgenſibus autem Northampton cepit de auxilio mille libras, & ducentas, præter quintamdecimam, quam generaliter omnes de regno Angliæ, ſine aliquo fructu, vel regni incremento ſubſequente, perſoluebant. Compulſi ſunt etiam viri religioſi, & clerici beneficiati, hanc quintamdecimam dare omnium bonorum ſuorū, tam rerum eccleſiaſticarum, quam laicarum, nec profuit eis appellatio ad dominum papam interpoſita, quiā ſuggeſtum fuit eidem papæ ex parte regis, quòd illa collecta facta fuit ad regni Anglicani

reſtaurationem, quod ad ipſum iam ſpecialiter ſpectare videbatur, & ita, qui pater & paſtor ſperabatur, factus eſt contra gregem popularem, luporum coadiutor. Ela Comitiſſa Sarum, relicta Gulielmi de Longa ſpata, monachos Carthuſienſes, fundatos per maritum ſuum apud Heithorp, tranſtulit vſque Hentonam Bathoniẽſis diœceſis. Eodem anno, cum iam rex ſecurus fuit de quintadecima ſoluta, vel perſoluenda, menſe Februario apud Oxoniam concilio congregato, denunciauit coram omnibus ſe legitimæ eſſe ætatis, vt de cætero ſolutus à cuſtodia, regia negotia ipſe principaliter ordinaret, & ſic, qui prius tutorem habuit & rectorem, Gulielmum Mareſcallum, dum viueret, & poſtmodum Petrum VVinton. epiſcopum, excuſſit ſe conſilio Huberti de Burgo, regni iuſtitiarij, de conſilio & gubernatione dicti epiſcopi, & ſuorũ, qui regi fuerant prius quaſi pædagogi, ita quòd omnes illos à curia ſua amouit. In eodem itaque lugubri conſilio, dum idem rex, ſpreto iuramento multiplici, & omni fœdere violato, fecit cancellari & caſſari omnes chartas de prouincijs omnibus regni Angliæ, de libertatibus foreſtæ, poſtquã iam per bienniũ in toto regno fuerant vſitatæ, hanc prætendens occaſionem, quòd chartæ illæ conceſſę fuerant & libertates omnes generaliter, ſignatæq; in chartis ſcriptis, dum ipſe ſciolus fuiſſet, & ſub cuſtodia, nec ſui corporis vel ſigilli aliquam haberet poteſtatẽ, vnde viribus carere debuit, quod ſine ratione fuerat vſurpatum. Facta eſt igitur ſuper his in cõcilio ingens murmuratio, & dolor amariſſim⁹, quòd ſententiam tam ardui negotij, pro quo ratificando tam diuturna diligentia impenſa eſt, tantus ſanguis effuſus, tanta pecunia perſoluta, ad nihilum redactã, efflauit conſilium malignantiũ, & reguli leuitas puerilis, nec erat qui reclamaret, quià præualuit pars iniuriantiũ. Omnes tamen iuſtitiarium huius perturbationis ſuſpicabantur authorem. Nam deinceps tanta familiaritate cõiunctus eſt, vt omnes regni conſiliarios, præter ipſum, pro nihilo reputaret. Tunc verò denunciatum eſt viris religioſis, & alijs, qui ſuis gaudere volebant libertatibus, vt innouarent chartas ſuas de nouo regis ſigillo, ſcientes quòd rex chartas antiquas nullius momenti eſſe reputabat. Pro quarum innouatione, non iuxta ſigillorum facultatem, aut conſuetudinem, ſed quicquid iuſticiari⁹ æſtimabat, ſoluere ſunt coacti. Eodem anno, defuncto papa Honorio iij, ſucceſſit Gregorius nonus, epiſcopus Oſtienſis quintodecimo Kalen. Aprilis.

Aprilis. A quo, eodem anno, confirmatus est ordo fratrum Minorũ & certa regula scripta, & data, mortuo eodem anno fratre Francisco, in ipso ordine primo. Ad cuius prædicationem volucrum multitudo, cum ab hominibus sperneretur, dicitur conuenisse. In ipsius quoque corpore, postquam beatam animam efflasset, inuenta sunt quasi recentia in latere, in manibus & pedibus, quinq; vulnera per modum crucifixi. Eodem anno, mense Maio, Richardus frater regis Henrici, venit in Angliam rediens de Vasconia. Eodem tempore, Henricus de Sanfordia. Cantuar. archidiacon⁹, ad Roffensem episcopatũ ritè electus à Stephano Cãtuar. archiepiscopo munus cõsecrationis suscepit. Quo etiam anno, Nonis Februar. Hubertus, Anglię iusticiarius, gladio accinctus est à rege Comitat⁹ Cantiæ. Illis quoque diebus, facta est motio magna peregrinantium in terram sanctam, & prosperatum crucis negotium, finem fœlicissimum consecutum fuisset, si dominus Imperator, qui transfretaturus naues ascenderat, per morbi incommodum, post quatriduanam nauigationem, reuersus non fuisset. Anno ipso, orta est discordia inter Alexãdrum episcopum Cestriæ, & canonicos suos Lichefeldenses ex vna parte, & priorem & conuentum Couentrensem ex alia, sub forma electionis, & pro quibusdam alijs articulis, vtrique partium nimis dispendiosa.

Decisa est contentio inter monachus Couentren. & canonicos de Lichefeld super electione episcopi.

ANno gratiæ. Mccxxviij. rex Anglorum Henricus, festum dominicę natiuitatis apud Ebor. solenniter celebrauit. Et inde recedens versus London. recto tramite propetauit. In quo itinere mensuras bladi, vini & ceruisiæ falsitatis arguens, ipsas iussit comburi. Ipso anno, cassata Romæ electione magistri Gulihelmi Scoti Dunelmensis electi, quià sic regi placuit Richardus Sarum episcopus, ad eundem episcopatum transfertur postulatus. Post cuius translationem, in confinio anni iam transacti, & sequentis, scilicet in aduentu domini, & infra dies natalitios, canonici Sarum tractantes de electione celebranda, magistrũ Robertũ de Bingham, canonicũ eiusdem ecclesiæ, in episcopũ ritè elegerunt. Quo vtique anno, decisa est cõtentio, inter monachos Couentrenses, & canonicos Lichefeldenses, super episcopo eligendo, Romæ per sententiã diffinitiuam, ita scilicet, vt deinceps episcopos alternatim eligant, hoc tamen obseruato, vt prior Couentrensis in electione primam semper habeat vocem.

In qua ſententia iuri monachorum plurimum videtur fuiſſe derogatum, qui anteà ſemp pontifices elegerant abſq; conſenſu canonicorũ. Eodem anno, dominus Imperator Cõſtantinopolitanus humanę naturæ debitũ perſoluit, filiũ hæredẽ relinquens paruulum, & nõ idoneũ ad imperialẽ dignitatẽ. Circa dies illos, propter dilationes fruſtratorias, ne ſicut iurauerat tranſfretaret, papa in dominum Imperatorem ſententiam excommunicationis fulminauit, & ſententiam per diuerſas regiones fecit publicari, ex qua perturbatione Imperator in papam grauiter inſutrexit. Rex Francorum miſit, ſuper Comitem Tholoſanum, expeditionem non modicam militarem. Anno ipſo Stephanus Cantuar. archiepiſcopus, qui magnificè reliquias beati Thomæ martyris tranſlatas in locello aureo collocauit, & eiuſdem martyris feſtum conſtituit ſolenniter celebrandum, ab exilio huius mundi, ad ſui anteceſſoris beati Thomæ migrauit meritò conſortium. vij. Idus Iulij, & Cantuariæ ſepultus eſt pridie Nonas eiuſdem. Eodem tempore VVallenſes prorumpẽtes, damna finitimis non modica irrogabant, quos rex cum iuſticiario Huberto, collecto exercitu copioſo, vix firmato quodã caſtro repreſſit. Tamẽ VVallenſes inſidiantes, nacta temporis oportunitate, illud ſolo tenus complanarũt. Propter ipſum, caſtrum Stultitiam Huberti appellarunt. Anni etiam ipſius ſpatio dominus Fredericus Imperator, mare mediterranium ingreſſus, vt domino votum peregrinationis perſolueret, in vigilia natiuitatis beatæ Mariæ apud Acon applicuit, cui veuientes obuiam clerus terræ & populus, cum magno honore, vt tantum decebat virum, receperunt. Suſpectum tamen ipſum multi habuerunt propter ſentiæ, qua innodabatur, ſeueritatem. Tunc Imperator grauem toti exercitui repoſuit querimoniam, quòd papa iniuſtè in ipſum tuliſſet ſententiam, eò quòd grauis infirmitas eum redire compuliſſet. Soldanus autem Babyloniç, ſciens eum applicuiſſe, miſit ei xenia præcioſiſſima. Inuenit autem dominus Imperator, cum Acon applicuiſſet, exercitus populi Chriſtiani principales, Ducem de Lenburgo, patriarcham Hieroſolimitarũ, archiepiſcopos Nazarenſem, & Cæſarienſem, epiſcopos verò Angliæ VVinton. & Exonienſem. Magiſtros etiam hoſpitalis, & Teutonicorum, qui præerant octingentis militibus peregrinis, & peditibus, quaſi x. milibus. Hoc etiam anno, venit in Angliam quidam archiepiſcopus Armeniæ Maioris, gratia perigrinationis, ad loca ſancta Angliæ oraturus. Literas quoque domini papæ, de perſonæ

ſuæ

ſuæ commendatione, & cauſa ſui itineris ſecum detulit teſtimoniales. Qui cum apud ſanctũ Albanum, Anglorum prothomartyrem, orandi gratia peruenisſet, inter cætera mirabilia, quæ per interpretẽ retulit ſciſcitantib⁹, aiebat quòd vir, qui Chriſtum in carne vidit, adhuc viuit, eò quòd Chriſtus, cum duceretur ad crucis patibulum, dixerat ei, ſic te volo expectare donec iterum veniam. Vnde creditur victurus, donec dominus venerit ad iudicium magnum. Et inter loquendum interrogatus de conceptione beatæ virginis, ſi eccleſia Orientalis eam ſolennizet necne, reſpondit quòd trium ſolenniter feſtiuitatum conceptiones recolit eccleſia Armeniæ ad minus, conceptionem ſcilicet Chriſti, quæ ſingulariter priuilegiatur, eò quòd ex ſpiritu ſancto ſine macula concipientis conſummata eſt, item cõceptionem beatæ Mariæ virginis, & conceptionem beati Iohannis Baptiſtæ, eò quòd angelica admonitio interuenit. In eccleſia tamen Orientali, duæ vkimç feſtiuitates, non ſic ſolenniter recoluntur, ſicut prima. Eodem quoq; anni circulo, Euſtachius London. epiſcopus, diem clauſit extremum, in cuius loco canonici elegerunt magiſtrum Rogerium, cognomento Nigrum. Eodemque tempore, obijt Galfridus Elienſis epiſcopus, cui canonicè electus, ſucceſſit Hugo, ſancti Eadmundi abbas.

Papa nititur ſupplantare Imperatorem Fredericum, qui idcirco repatriat.

ANno gratiæ. Mccxxix. rex Henricus tertius ad Natale domini tenuit curiam ſuam apud Oxoniam, vbi venit ad eum archiepiſcopus Burdegalenſis, miſſus à magnatibus Guaſconiæ, Aquitaniæ, & Pictauiæ. Venerunt etiam ad eum ſolennes nuncij de Normannia, quorum omnium communis erat ſuggeſtio, vt dominus rex ad partes ſecurus veniret tranſmarinas, ſciturus profectò, quòd earũ magnates immutabiliter ſecũ ſtarent ad oĩa iura ſua, quæ ibidem amiſit, recuperanda. Quod cum audiret Hubertus iuſticiarius, diſtulit negotia in futurum, donec clementius tempus arrideret. Nuncij verò aliud non habentes in reſpõſis, ad propria quaſi deluſi remeabant. Eodem tempore, papa Gregorius moleſtè ferens, quòd Imperator Fredericus, quaſi ſpreto timore ſententiæ ſuæ, negotia eccleſiæ in terra ſancta amplectabatur, deſperanſq; quòd ad vnitatẽ eccleſiæ non rediret, decreuit, ipſo depulſo, alium in culmine imperiali ſubrogare. Conſtituit igitur Iohannem de Breſne, ducem papalis exercitus, & eidem quicquid eccleſi Romana potuit adiutorij

impendere,in theſauris & armis, & indulgentia de peccatis, & admonitionibus ad prælatos,abundanter impendit.Quod cum Imperatori ſignificaretur,facta pace cum Soldano feſtinanter & cautè, ne ad eum iſte ſiniſter rumor peueniret, ad eccleſiaſticum honorē & profectum, cum eodem treugam diuturnam & pacem cōſtituit. Acceptaque corona regni Hieruſalem, naues parauit ad repatriandum,terræque ſanctæ valedicturus,orandi gratia ad flumen Iordanis cum omni humilitate inermis,& paucis ſtipatus, perrexit, vbi à domeſticis,quos putabat amicos,paratas inſidias, muniente Babyloniæ Soldano,euaſit. Vnde ſemper poſteà, quaſi ſuſpectas perſonas,templarios exoſos, & Soldanum habuit amiciſſimum, fidelitatem ſentiens in infidelibus,& fidelium deteſtans infidelitatem,& aſcendens naues in terra ſua proſperè applicuit, ſuſceptus cum gaudio,& adhærentibus ſibi fidelibus ſuis,ſibi ſubreptas terras, in breui,imperio reſtituit viriliter vniuerſas, de inuaſoribus condignam capiens vltionē.Per idē tēpus Stephanus domini papæ capellan⁹ ad reſtaurandū papę theſaurū perditū,& ad dictum imperatorē Fredericū deijciendū, omnes decimas rerū eccleſiaſticarum,non deductis expenſis in tota Anglia,Hybernia, & VVallia, exegit, & permittente rege,extorſit.Vnde Anglia iam multipliciter bonis ſpoliata, miſerabiliter cœpit ad egeſtatem inclinari, impotens poſteà reſpirare Eodem quoque anno,magiſter Robertus de Bingham,electus Sarum,apud Septoniā munus conſecrationis ſuſcepit. Qui fabricā nouæ eccleſiæ ſuę non ſegniter proſecutus,ipſam fœliciter conſummauit.Ipſo quoque anno,rege,& priore,cum conuentu Cantuariæ diſſidentibus de perſona in archiepiſcopum ſubſtituenda,caſſatoq; VValtero monacho Cantuar. electus eſt in curia Romana, procurantibus Alexandro de Staneſby Ceſtrenſi, & magiſtro Henrico de Sanford Roffenſi,epiſcopis, & magiſtro Iohāne de Hotoſt archidiacono Bedford. Magiſter Richardus cognomento Magnus Lincoln.cancellarius,& in eccleſia ſua conſecratur. Conſecratique ſunt cum eo per manum Roffenſis epiſcopi in ea eccleſia, magiſter Rogerius London.electus,& Hugo Elienſis electus.iiij. Idus Iunij. Eodem anno, obijt Martinus de Pateſhulle, decanus ſancti Pauli London.xviij. Kalend. Decembr. vir miræ prudentiæ, & legū regni peritiſſimus. Applicuit eo tempore in Anglia vir inueſtigabilis verſutiæ Henricus Mauclerc, Comes Britanniæ, vt regem Angliæ in partes ſaluò duceret tranſmarinas.Quod tamen negotium, vſq;

ad ſereni-

ad ſerenitatem vernalis ſerenitatis,cepit dilationem.Eodemque anno,Richardus archiepiſcopus pallium ſuſcepit,à domino papa ſibi tranſmiſſum.

Abſoluitur Imperator.Rex Henricus pergit in Britanniam.Dux Saxonum venit in Angliam.

ANno gratiæ. Mccxxx.rex Henricus ad Natale domini tenuit curiam ſuam cum rege Scotorum, apud Ebor. quem ad illud feſtū inuitauerat,præſente archiepiſcopo ciuitatis,cum magnatibus terræ nonnullis. Contigit eodem anno, in die ſcilicet Cōuerſionis ſancti Pauli,in eccleſia ſancti Pauli London. quòd cum epiſcopus eiuſdem ciuitatis in dicta eccleſia ante maius altare ſtaret infulatus, ad celebrandum miſſam celebriter,vt moris eſt,congregato multo populo,ſubitò in aëre facta eſt nubium denſitas, & ſolis obnubilatio admirabilis,vt vix ſocius ſocij diſcretam haberet agnitionem.Facta eſt repente tonitrui adeo horribilis concuſſio, & fulminis choruſcatio,vt tota eccleſia,cum turri obrui videretur,nec defuit fœtor intollerabilis. Quo viſo,clerus cum populo exijt glomeratim cum feſtinatione,ſolo ad altare cum vno diacono remanente epiſcopo. Eodem anno, reſtituta ciuitate Hieruſalem imperatori Frederico, & populo Chriſtiano cum corona regni Hieroſolimitani, qui coronatus eſt in ipſa ciuitate. De modo, & tempore,regem Anglorum, & alios principes,vt eos exhileraret,per elegātes epiſtolas, auro bullatas, certificauit, in quibus continebatur, quod hic ſummatim perſtringam. Soldanus Babyloniæ,vt prætactum eſt,ciuitatem Hieruſalē populo, & cultui reſtituit Chriſtiano, & patria tota libera fuit circumquaque, ita vt pateret liber acceſſus Chriſtianis peregrinis, ad loca ſancta.Præterea reſtituta eſt ciuitas Bethlehem, & tota terra media inter Hieruſalem & ciuitatem ipſam. Ciuitas quoque Nazareth, & tota terra media inter Acon & ipſam ciuitatem, tota terra Turonis quę largiſſima eſt,ac Chriſtianis valde accommoda. Ciuitas Sydonis,quæ vulgariter dicitur Saëra, cum tota planitie, & pertinētijs ſuis,quæ multum fuit vtilis Sarracenis, maximè cum portus ibi ſit congruus,& terra adiacens vberrima,& inde arma,& victualia, & multa neceſſaria ad ciuitatem Damaſci,& de Damaſco ad Babyloniam portarentur.Et quamuis ciuitatem Hieruſalem,ſicut melius vnquam fuit,reædificare nobis liceat,ſecundum pactum,necnon & caſtrum Iopen,caſtrum Ceſarię,caſtrum Sidonis,& caſtrum ſanctę Mariæ Teutonicorum, quod fratres ipſius domus in montana Acō

ædificare ceperũt, & ab olim nullo treugarum tempore permiſſum extitit Chriſtianis: Ipſe tamen Soldanus, vſque ad finem treugarũ iſtarum decennalium, quæ inter nos & ipſum per decennium ſunt ſtatutæ,ædificia,vel caſtra aliqua de nouo facere, vel ædificare non debet. Sicque die dominica. xviij. die Februar.nuper præteriti,ad laudem Chriſti, qui à mortuis hac die reſurrexit, concordia huiuſmodi hinc inde extitit iuramento firmata, & in Hieruſalem coronam portauimus.Et ſic viſitauit nos oriens ex alto.Sed quia mũdus iſte ſemper amara dulcibus conſueuit permiſcere, cum ad imperiũ noſtrum redeundo veniremus,aditu ad propria vix patente,inimicos noſtros,quos papa,pater noſter,in detrimẽtũ noſtrũ exaltauerat, cõtriuimus,& motã vix ſedauimus ſeditionem,& niſi nos ſub tanta feſtinatione negotium hoc reuocaſſet, eccleſiæ ſtatus dei gratia ſolidaretur mirabiliter exaltatus. Cumque hoc mandatum ad aures principum peruenirent, & poſteà in populis diſſeminaretur, deum glorificauerunt,qui non permittit ſibi famulantes impediri, vel cõfundi.Eodemque anno,tempore quadrageſimali, dominus Imperator,omni perturbatione complanata, hoſtibus ſuis nec papæ pepercit conſanguineis, quos imperio inuenerat rebellantes. Quod videns Iohannes de Breſne, timens incidere in manus imperiales, fugit in partes Ciſalpinans,nec potuit eum papalis inſtantia reuocare. Intermeãtibus igitur ſolennibus amicis, ſedata eſt diſcordia inter ſummum paſtorem, & ſummum principem, quæ nimis fuerat eccleſiæ damnoſa.Per idem tempus,Gulihelmus de Brauſa, vir nobilis & potens,à Leolino principe Northvvalliæ, ſine iudicio, clam eſt peremptus.Eodemque tempore ad exactionem regis,archiepiſcopi,epiſcopi,abbates,& priores,per totam Angliam,regi pecuniam dederunt non modicam,quaſi per eam ſubtracta patri ſuo iura reuocare poſſet in partibus tranſmarinis. Proh dolor, iſta exactio pecuniæ,& papæ de decimis eccleſiæ,conſimilem finem eſt ſortita.Ciues quoque Lõdon. pro eodem negotio,ad redemptionem grauiſſimam ſunt compulſi. Iudæi etiam tertiam partem rerum ſuarum omnium,regi cum feſtinatione perſoluerunt. Eiuſdem anni curriculo,rex,congregato copioſo exercitu, pridie Kalend, Maij, naues aſcendit, & in Britanniam applicuit, apud ſanctum Mauloume. v. Nonas Maij.Eodem quoque anno,facta eſt eclipſis ſolis cõtra morem ſolitum,ſummo mane. Ipſo tempore,pacificati ſunt magnates Franciæ,prius hoſtiliter diſſidentes.Quib⁹ congregatis cũ equis, & armis

armis, venerunt cum rege omnes, qui militare ſeruitium ſibi debebant, in Britanniam, vt impetus regis Anglorum reprimerent, qui in vrbe Andegauenſi, cum Comite Britanniæ, & alijs Britonibus multis, qui eidem fidelitatem iurauerant, moram traxit longiorem. Eodem tempore, ſubmerſus eſt Reimundus de Burgo, in flumine Ligeri. Circa idem tempus, Dux Saxonum, miles elegantiſſimus, quem dominus papa in imperium propoſuit ſublimare, fugit à facie Frederici Imperatoris perſequentis, & venit London. vbi aduentũ regis de Britãnia expectabat. Ipſo quoq; tẽpore, Fulco Paganellus, & Gulihelmus frater eius, viri nobiles de Normannia, cum quibuſdam alijs, quos ſecum traxerant, venerunt ad regem Angliæ in Britanniam, relictis caſtris ſuis cum terris vniuerſis, & eidem, dũ rex Angliæ in Britannia morabatur, adhæſerunt. Eodem tempore, dominus Imperator Romam veniens, cum omnem theſaurum domini papæ exhauſiſſet, ſolenniter eſt abſolutus, & eodem die, ſimul in vno palatio coẽpulabantur cum gaudio & hilaritate. Illis quoq; diebus, rex Anglorum, cum multo tempore in Britannia iacuiſſet, & dies ociosos cum infinito theſauro conſumpſiſſet, mortuis nobilibus, multis autẽ fame & infirmitate attenuatis, & ad extremã inopiam redactis, in Angliam inglorius rediſt, inter quos Gilbertus de Clara, Comes Glouerniæ, diem clauſit extremum. Remanſerunt tamen poſt regem in Britannia, Ranulphus Comes Ceſtriæ, Gulihelmus Mareſcallus, Gulihelmus Comes Albemarlę, cum alijs viris bellatoribus, donec clitellas penitus euacuaſſent. Ipſo quoque tempore, facta eſt eclipſis lunæ, remanente ſibi breuiſſima claritate.

Orta eſt diſcordia inter regem & archiepiſcopum Cantuar. Richardum pro caſtro de Tonebrige. Obijt idem Richardus.

ANno gratiæ. Mccxxxi. rex Anglorum Henricus ad Natale domini tenuit curiam ſuam apud Lamhytham, Huberto, Angliæ iuſticiario, neceſſaria miniſtrante, & ciuiliter procuiãte. Per idẽ tempus, orta eſt diſcordia inter regem & archiepiſcopum Cantuar. Richardum pro caſtello de Tonebridge, & alijs quibuſdam terris, cum villa etiam de Tonebridge, & pertinentijs eius, quæ ad ius Cantuar. eccleſiæ ſpectare dicebantur. Eodem anno, menſe Aprili, Richardus frater regis, diſponſauit Iſabellam Comitiſſam Glouerniæ, relictam Gilberti de Clara, nuper defuncti, ſcilicet ſororem Gulihelmi Mareſcalli, Comitis de Penbrok, & nuptijs vix completis, idem Comes Gulihelmus, diem clauſit extremũ, & London. apud

Nouum

Nouum templum ſepultus eſt iuxta patrem ſuum. xvij. Kalen. Maij. Circa illa tempora, ſtatutę ſunt treugæ inter regem Francorum & regem Anglorum, quibus ſtatutis, reuerſus eſt in Angliam Comes Ceſtriæ cum alijs, quos ibi rex Anglorum dimiſerat in Britanniam. Menſe verò Iulio, Petrus VVinton. epiſcop⁹, completo in terra ſancta iam ferè per quinquennium magnificè peregrinationis voto, reuerſus eſt in Angliam, Kalend. Auguſti, & VVintoniam veniens, ſuſceptus eſt cum proceſſione ſolenni, in ſua eccleſia cathedrali. Eo ipſo anno, Richard⁹ archiepiſcopus Romã petijt pro cauſa iam dicta, vbi pro voluntate negotijs expeditis, rediens, apud ſanctam Gemmã, in domo videlicet fratrum Minorũ, tertia dieta citra Romam, diem clauſit extremum, & ſic eo expirante, expirabant cum eo negotia impetrata. Eo tempore propoſuit rex ducere in vxorem, regis Scotiæ ſororem, indignantibus Comitibus & baronibus ſuis vniuerſis. Non enim, vt dixerunt, decebat, quòd rex duceret filiam natu minorem, cum Hubertus iuſticiarius natu maiorem haberet ſibi matrimonio copulatam. Sed cum ab hoc propoſito per Comitem Britanniæ, qui tunc erat regi pro pædagogo, rex inuitus impediretur, dedit eidem Comiti, multa promittenti ſed nihil adimplenti, quinque millia marcarum argenti, ac ſi tantum defuiſſet de iactura præterita. Defuncto itaque Richardo Cantuar. archiepiſcopo, decreuerunt monachi Cantuar. Radulphum de Nouella Ciceſtrenſem epiſcopum, videlicet cancellarum regis, ſibi in præſulem vnanimiter poſtulare, quia erat regi & regno fideliſſimus, & inconcuſſa columna veritatis. Sed poſtquam hæc poſtulatio domino papæ ſignificata innotuit, facta diligenti inquiſitione de moribus eius à magiſtro Simone de Langeton timens zelum fidelis viri, ne quandoque regnum Angliæ, quod ſincero corde diligebat, de iugo tributi, quo tenebatur, niteretur excutere, reſpondit, quòd rapidus erat in verbo, & præſumptuoſus in opere, nec erat talis, dignus tali prærogatiua. Et vt facilius reſilirent monachi à propoſito, benignè conceſſit eis licẽtiam, alium ſibi in archiepiſcopum eligere vel poſtulare. Circa eadem tempora, quidam, quos ſupra modum grauabat intolerabile iugum Romanorum, impetratis quibuſdam, quoquo modo, regalibus literis, blados Romanorum diſtrahentes, Cintium quendam Romanum, eccleſiæ ſancti Pauli London. canonicum, hoſtiliter ceperunt, & poſt aliquos dies, vacuatis crumenis, abire permiſerunt. Sed cum hæc ad regis notitiam perueniſſent, papa conquerente, totum cri-

tum crimen hoc in Hubertum iusticiarium refudit, & ipsum ex illo tempore, tanquam quilibet Romanus frater eius esset, qui ipsum regem in multis tribulationibus de regno obtinendo, efficaciter sæpe adiuuit, Hubertum iusticiarium insatiabili corde persecutus est, sicut sequens narratio, legere volentibus, declarabit.

Electus est in archiepiscopum Cantuar magister Iohannes Blundus. cassato Iohanne priore. Hubertus de Burgo magnam patitur persecutionem.

ANno gratiæ. Mccxxxij. rex Anglorum Henricus tertius, fuit ad Natale domini apud VVinton. cui Petrus eiusdem vrbis antistes omnia necessaria procurauit, & festiua, tam regi quàm suis, exhibuit indumenta cum donatiuis. Per idem tẽpus, rex propter nimias expensas, quas effudit in Britannia, auxilium pecuniare sibi postulat, tam à militibus quàm prælatis, exhiberi. Eodem tempore à conuentu Cantuar. electus est Iohannes, prior eiusdem ecclesiæ, in archiepiscopum Cantuar. qui cum esset regi præsentatus, & acceptus, profectus est Romam, vt electionem ritè factam impetraret à sede apostolica cõfirmari. Sub eisdem diebus, Henricus Roffensis episcopus, cum in sabbato, quo cantatur: Sitientes venite ad aquas, apud Sidingburne, prẽsente electo Cantuar. parato transalpinare, ordines celebrasset, astante clero & populo, sermonem faciens, fiducialiter protestatus est, dicens. Gaudete omnes in domino fratres, scientes indubitanter, quòd, vno & eodem die, nuper exierunt de purgatorio, rex quondam Anglorum Richardus, & Stephanus Cantuar. archiepiscopus, cum vno capellano eiusdem archiepiscopi, ad conspectum diuinæ maiestatis migraturi, & in eo die, non nisi illi tres de locis pœnalibus exierunt. Et his dictis meis fidem adhibeatis plenissimam & certam, quia mihi & cuidam alij, tertia iam vice, hoc per visionem reuelatum est, ita manifestè, quòd ab animo meo omnis dubitationis ambiguitas remouetur. Venit eodem tempore Romã prior Cantuar. Iohannes electus Cantuar. vt eius electio à domino papa confirmaretur. Sed quià videbat eum papa nimis senem, & simplicem, & minus idoneum tantæ dignitati, persuasit ei, vt cederet in spiritu lenitatis, quià credidit eum esse sanctum, & bene religiosum. Ipse verò libenter, & in spiritu humilitatis, factæ electioni renunciauit. Tunc papa, concessit licentiam monachis ipsis, quos minus discretos reputauit, vt alium, & talem eligerent, cui onus suum communicare, & curam competenter committere possent pastoralem. Circa dies illos, Leolinus, princeps VValliæ fines baronũ Angliæ in-

gliæ ingressus, cœpit more solito vacare incendijs & rapinis. Considerans autem rex diligenter, quid thesauri in ærario regio contineretur, minus multo, quàm credidit, inuenit in depositò. Exegit igitur à suis ministris districtum ratiocinium, Ranulphumque, cognomento Britonem, cameræ suę thesaurarium, ab officio suo deponēs, tenensque in arcto, ad grauissimam compulit redemptionem. Concilioque in his fretus episcopi VVinton. Hubertum de Burgo, iustitiarium regni, ab officio suo, licet chartam regis haberet balliuæ suæ sibi perpetuandæ, rex amouit truculenter; Stephanum de Segraue subrogando. iiij. Kalend. Augusti. Exegitque de thesauris suis ratiocinium, imposuitque ei crimina enormia, obiecto etiam crimine læsæ maiestatis. Insurrexerunt igitur multi in eum, insurgente rege, & eum in multis accusauerunt, inter quos ciues Lōdon. quasi appellantes eum sceleris, super suspendio Constantini, conciuis sui, exigerunt sanguinem suum de manibus suis, postulātes, instantia magna, sibi de tali iniuria iustitiam exhiberi. At Hubertus, cum talia cognouisset, ad ecclesiam Mertonæ fugit, ibidem inter canonicos delitescens. Eodem anno, tempore autumnali, electus est magister Iohannes Blondus, apud Oxoniam studens, & legens in theologia, in archiepiscopum Cantuar. qui à rege susceptus, cum monachis quibusdam Cantuar. Romam profectus est, vt electionem suam confirmari à sede apostolica impetraret. Temporibus sub eisdem, concessa est regi pro debitis, quibus adhuc pro Britannico negotio, Comiti Britanniæ tenebatur astrictus, quadragesima pars rerum mobilium ab episcopis, abbatibus, prioribus, clericis & laicis, sicut ea habuerunt, in frugibus tunc cōgregatis circa festū sancti Michaelis, consilio Stephani de Segraue, extorquenda. Per idem tēpus Hubertus, regiæ iræ cognoscens asperitatem, non est ausus apparere præsentiæ regis die sibi præfixo. Tunc rex iratus, significauit Maiori London. iam hora instante vespertina, quatenus statim visis regijs literis, coniunctis sibi vniuersis ciuibus vrbis, qui arma mouere possent, irent Mertonam, hostiliter inde Hubertum de Burgo viuum vel mortuum extracturus, & eidem præsentaturus. At Maior, signo communi pulsato, cum populo ciuitatis armat' illuc properauit, regijs mandatis pariturus. Quod cum audisset Hubertus, ante maius altare se in orationibus prosternēs, corpus suum, & animam deo commendauit. Dum autem illuc ruerent ciues armati cateruatim, suggestum erat regi, quòd si violata pace ecclesiæ Hubertum,

quon-

quondam magiſtrũ ſuum, notũ pro fideli omnibus ferè Ciſalpinis regionibus, totaliter cõfunderet, omnes, præcipuè Franciæ nationes, in vos conuicijs inſurgent & opprobrijs, & fortè, cum ipſa vltrici eccleſia, arma mouebunt. Quo audito, & ſalubriter intellecto, ante ſeditionem motam, ciues furibundos feſtinanter reuocauit. Poſt hæc autem, Lucas, archiepiſcopus Dublinenſis, qui beneficia ſibi ab eodem gratanter collata recognouit, eundem Hubertum in domino conſolatus, multis precibus impetrauit à rege inducias Huberto, vt tempus haberet deliberandi, vt obiectis commodè poſſet reſpondere, quæ vix conceſſa ſunt, vſq; ad octauum epiphaniæ. Tunc ſuper his per literas regis Hubertus certificatus, ad ſanctum Edmundum iter arripuit, vbi vxor eius Margareta morabatur, gloriоſi regis, & martyris rogaturus de tribulatione conſolationem, & tranſiens per Eſſexiam, hoſpitatus eſt in villa quadam, ad ius epiſcopi Norvvicen. pertinente. Quod cum regi fuiſſet relatum, ira incanduit vehementi, metuens, ſi Hubertus ita recederet, perturbationem machinaretur in regno, vnde facti pœnitens, miſit poſt eum Godefridum de Granecumbe militem, cum. ccc. armatis, præcipiés ſub pœna ſuſpendij, quatenus illum captum reducerent, & in Turri London. vinctum incarcerarent. At illi cum feſtinatione profecti, inuenerunt Hubertum in quadam capella, hoſpitio ſuo vicina, crucem in vna manu, & in altera corpus domini baiulantem. Erat enim præmonitus de aduentu quærentium animam eius, & ſurgens de ſtrato, ſoporatus ad capellam confugit. At Godefridus, cum ſocijs armatis, capellam ingreſſus, præcepit ex ore regis, vt exiret de capella, & veniret London. cum rege locuturus. Sed Hubertus, quòd iram regis nimis timebat, reſpondit, & ideo nullo modo exire auſus extiterat. At Godefridus, & eius complices rapuerunt crucem cum corpore Chriſti de manibus eius, & vinculis eum conſtringentes adduxerunt London. & ipſum in turri poſuerunt compeditum. Quo audito, epiſcopus London. grauiter conqueſtus eſt regi, de tam enormi violatione eccleſiæ, & procurauit audacter, & conſtanter, vt Hubertus in capella, qua captus fuerat, reduceretur. Fecit igitur rex circumuallari capellam, præcipiens ſub pœna ſuſpendij, ne aliquo euaderet ingenio, & ne cibum haberet excubando diligenter, vicecomitibus Hertfordiæ, & Eſſexiæ, cum copia vigilantium, diſtrictè præcepit. Videns igitur Hubertus mortem turpiſſimam ſibi imminere, ſponte de capella exijt offerens ſe

† Cranecũbe

vicecomitibus,qui eum obſeruabant. Dixit enim ſe potius velle regis miſericordiam experiri,quàm tabeſcere fame deteſtanda. Eiſdē
†Staney. temporibus per regios ſatellites, Petrum de†Taney, Gulihelmum de Colevvrthe,& Adam filium Gulihelmi,fecit rex colligi per Angliam quadrageſimam omniū mobiliū apparentiū, ſicut ſe habuerunt in craſtino ſancti Mathæi, anno regni ſui. xvi. Circa idē tēpus, obiit Ranulphus,Comes Ceſtrię,& Lincoln.apud VValingford.v. Kal.Nouembr. De cuius obitu,cum nūciaretur Huberto de Burgo rumor, & diceretur quòd vnus de maximis hoſtibus ſuis mortuus eſſet,aſſumpto ſuſpirio cum alto gemitu,ait,deus propicietur animę ipſius,& poſtulans pſalterium,ante crucem ſtando, ſine pauſatione ipſum ieiunus pſallendo compleuit pro anima Comitis memorati. Eodemq; tempore, audiens rex quòd Hubertus magnam partem pecuniæ apud Nouum tēplum depoſuiſſet ſub cuſtodia Templariorū,oīa diripuit, dicēs,omnia hæc & alia doloſè,& furtim ab ærario ſuo fuiſſe ſubtracta.Hoc etiam anno,papa Gregorius conſtituit viſitatores ſuper religioſos,per vniuerſum orbem conſtitutos. Eodemque anno,Rogerius London.epiſcopus, accuſat' inter alios ſuper diſtrictione frugum Romanorum,ſaltem de cōſenſu, profectus eſt ad ſedem apoſtolicam,vt ſuam ibi purgaret innocentiam. Qui poſt multos labores,& ſpoliationem obiter, & emunctionem loculorum in curia,demum vexatus inaniter remeauit. Nec multo poſt ægre ſuſtinens vſurarios Chriſtianos quos Caurſiuos appellamus, in ciuitate ſua habitare,& fœnora ſua,variato nomine palliātes, exercere,conabatur eos à dicœceſi ſua propulſare. Sed ipſi recalcitrantes,Romanæ curiæ fulti patrocinio,ipſi,poſt multos,quibus eū exagitauerant,labores,ſilentium impoſuerunt. Eodem anno,Ela Comitiſſa Sarum,fundauit abbatiam canonicarum de Lacok.

Exegit rex ratiocinium à Petro, epiſcopo VVinton. Item à Stephano de Scigraue,& Roberto Paſſelevve.

ANno gratiæ.Mccxxxiij. rex Anglorum Henricus Tertius, tenuit curiam ſuam ad Natale apud VVigorniam,vbi de conſilio Petri VVinton.epiſcopi,omnes naturales curiæ ſuę miniſtros à ſuis amouit officijs,& Pictauienſes,& alienigenas, eorū miniſterijs ſubrogauit. Gulihelmum de Rodune militem expulit contemptibiliter,qui in curia regis vices gerebat Magni Mareſcalli, quod idē Richardus Mareſcallus nimis moleſtè tulit. VValterum quoque, cognomento Mauclerk, epiſcopum ſcilicet Carleolenſem, idem rex Henri-

Henricus per consilium prædictum, ab officio thesaurariæ expellens, centum libras ab eodem exegit, & custodias quasdam, quas eidem per chartam confirmauerat, truculenter subtraxit. Consiliarios autẽ suos omnes, tam episcopos quàm Comites, ac barones, & quosdam de regno suo nobiles, ita præcipitanter abiecit, vt nulli crederet nisi episcopo memorato, quasi coleret ipsum pro deo, charumque suum Petrum de Riuallis. Vnde factum est, vt expulsis castrorum custodibus per totam ferè Angliam, rex omnia sub ipsius Petri custodia commendaret. Tunc idem Petrus, VVinton. episcopus, attraxit in suum consortium Stephanum de Segraue, regno & ecclesiæ nimis infestum, qui dederat prauum consilium magistro Stephano, papæ capellano, decimam collecturo ecclesiarum Angliæ, ne finem faceret cum prælatis Angliæ, sed ipsam decimam, in integrum collectam, diligenter papæ reseruaret, per quod consilium detestabile, ecclesia incurrit damnum inæstimabile multipliciter. Per hoc enim ascendit summa collectæ in duplam ferè quãtitatem, & quod peius erat, per hoc patuit Romanæ curiæ cupiditati, numerus, & pretium ecclesiarum, præbendarum, & reddituum singulorũ Anglicanæ regionis, vnde magis ac magis rapinis eorum auidius inhiabant. Sed conditionaliter conuenit inter dictos ipsos Stephanos, quòd pro illa proditione obtineret ipse Stephanus de Segraue, ad opus filij sui clerici à sede apostolica indulgentiam, plura beneficia, quot possint ei acquiri, liberè possidendi. Sed cauit successibus fraus illa, in rempublicã nequiter machinata. Nam idem clericus, filius Stephani sæpedicti, per breue tempus, vltore deo, vitam terminauit. Adiunctus est eis Robertus cognomento Passeleyve, qui cum Falcasio domino suo Romæ contra regem & regnum aliquando toto conamine, & effusa non minima pecuniæ quantitate, grauamina machinabatur. Hic, sub Petro de Riuallis, thesauros regis custodiuit, sicque factũ est, vt totius regni habenę alienigenis, & ignobilibus, spretis aliis, committerentur. Inter nobiles igitur Angliæ surrexit quasi alter Mathathias, vir nobilis, & miles strenuissim', Comes Richardus, regis Marescallus, zelo iusticię prouocatus, desipientis regis cõstanter increpans simplicitatem. Ipsi quoq; Comiti adhęserunt Gilbertus Basset, VVarinus & Philippus fratres sui, & Richardus Sivvardus. Præter dictã causam discordię fomitẽ ministrauit, quòd rex de consilio alienigenarũ, & quorundã iam dictorũ indigenarũ ipsũ blanditijs, & adularionibus infatuantium, manerio de Netherauene

in Comitatu VVilteſire, dictum Gilbertum Baſſet iniuſtè, & ſine iudicio diſſeiſiuit, ſpoliando violenter, & Petrum de Malolacu, Pictauiēſem, eodem inueſtiuit. Quamin iuriam dictus Comes reputans ſuam, imò publicam, per epiſcopos, clericos, fratres prædicatores, & minores, inſuper per ſuos pares multoties regem interpellauit, vt dictum Gilbertum Baſſet, & alios regni naturales, ſecundum leges, & regni conſuetudines, tractaret iudicialiter, alienigenarum & prędictorum malignantium praua conſilia non ſequendo. Quorū preces & monitiones rex nullatenus exaudiuit, ſed ex hoc ira maiori commotus, tam dictum Comitem, quàm complices ſuos, in VValliam expulſos, fecit vtlagari, terris & poſſeſſionib' eorum datis in direptionem, & omnibus bonis confiſcatis. Et quoniā magna neceſſitas ad remedium excogitandum compulit memoratos, elegerunt potius tantę iniuriæ viriliter reſiſtendum, & pro patria pugnandum, quàm iniuſtam & voluntatiam aliquorum exhæredationem ſuſtinere. Et licet in perſonam regis per caſum poſſent aliquando deſæuiſſe, hoc nolentes, ſuos per prędas, ſpolia, incendia, modis omnibus, quibus poterant, damnificauerunt per totam æſtatem, & hyemem, dicta guerra perdurante. Eodem anno. x. Kalend. Aprilis, mugierunt horribilia tonitrua, & ſecuta eſt per totam æſtatem tanta pluuiarum inundatio, quòd vbique viuaria confregit & ſtagna, atque molendina, per vniuerſam feré Angliam, à ſuis ſedibus violenter euulſit. In campis nempè arabilibus, pomarijs fructiferis, & aliſs locis inſolitis, prōruperunt fonticuli, riuulis diſcurrentibus, qui piſciculos produxerunt, aptatis ad hos inſolitis molendinis. Eodemque tempore. vi. Idus Aprilis, circa horam diei primam, vltrà fines Herefordiæ & VVigorniæ, in cælo quatuor ſoles adulterini, præter verum ſolem, cum quibuſdā circulis ſeſe prodigialiter interſecantibus, apparuerunt, & ſubſecuta eſt ſtrages maxima in cōfinio VValliæ, in partibus cōterminis, & in Anglia incendia miſeranda. Hoc anno, mortuus eſt VVarinus Baſſet in obſidione, & aſſultu caſtri de Kaerdif. Ipſo quoque tempore, Romæ caſſata eſt electio magiſtri Iohānes Blondi. Scripſerat enim pro eo epiſcopus VVinton. domino imperatori, vt dignaretur iuuare eundem Iohannē, vt promoueretur ſine talibus impedimentis, quibus alij, qui ad eandē dignitatem vocabantur, fuerant præpediti. Papa verò, qui imperatorem ſincero corde non diligebat, non adquieuit ſuæ petitioni, cauſamq; ſimulans caſſationis ſuæ, obiecit eidem Iohanni acriter,

quòd

quòd ſine diſpẽſatione duo beneficia, quibus annexa fuit cura, obtinuerat, quę cauſa, vt ait, ſatis valida fuit ad ipſius caſſationẽ, & ita magis ei obfuit, quàm ꝓfuit, epiſcopi VVinton. familiaritas, & ipſi' petitio. Eodem tẽpore, electꝰ eſt in archiepiſcopũ Eadmũdus de Abindune. Per idẽ tẽpus, videns ſe diſtitutũ Comes Richardus, confœderatus ẽ cũ Leolino, & alijs magnatibus illius regionis, pręſtito iuramento. Et tunc tẽporis, in craſtino ſcilicet beatę Mariæ apud Douerã applicuerunt viri bellicoſi multi, ex regionibus tranſmarinis venientes, & ad regẽ apud Glouerniã peruenerunt. At rex illorũ & aliorum multorũ vallatus cateruis, ad Herefordenſem vrbẽ exercitũ ſuũ promouit copioſum. Eodemq; tempore VValterus Carleolenſis, epiſcopus, quibuſdã iniurijs ſibi à rege illatis, apud Douerã nauem erat ingreſſus, vt tranſfretaret. Superuenerunt aũt quidã miniſtri regis, eijcientes eũ cum ſocijs ſuis de naui, & firmiter ex parte ipſius regis prohibebant, ne abſq; illius licentia de regno exiret. Applicuit autẽ eo tempore ibidẽ Rogerius Lõdon. epiſcopus, à curia Romana reuerſus, qui videſs iniuriã illatã præfato epiſcopo, excõmunicauit omnes qui in eum manus iniecerant violentas, & inde profectus ad regem, inuenit eum apud vrbem Herefordenſem cum exercitu ſuo, ibique in præſentia regis, & quorundam epiſcoporum de violentia, Karleolenſi epiſcopo illata, ſupradictã ſententiã innouauit, rege tamem murmurante, & ne talem ferret ſententiã prohibente. Epiſcopo autem London. omnes qui præſentes fuerunt epiſcopi, fauorẽ præbuerunt. Eodem tempore, rex conſilio Petri VVinton. epiſcopi, Mareſcallum diffidauit per epiſcopum Meneuenſem. Ipſo quoque tempore, Hubertus, qui in caſtro de Diuiſes tenebatur incarceratus, præmonitus quòd eum epiſcopus Petrus fame perimere propoſuerat, ſponte ſeipſum ab alto muro miſit in foſſatum, & intrans in eccleſiam, violenter à cuſtodibus caſtri extractus eſt. Sed reclamãte epiſcopo viriliter, diœceſano ſcilicet Sarum, in ipſam eccleſiam reductus, non multũ poſt tempus, per cõplices Mareſcalli, inde raptus eſt, & militaribus armis decẽter armatꝰ, in VValliamq; ductus, regis hoſtibus, iij. kal. Nouẽbr. eſt aſſociatus. Per idẽ tempus, quadã nocte, rex apud Groſmundũ, hoſtibus ex improuiſo prorũpentibus, magnam cũ magna iactura incurrit confuſionem. Et poſteà paruo elapſo tẽpore, facta eſt congreſſio grauiſſima & hoſtilis, apud caſtrum Monumutenſe, vbi ex parte Mareſcalli captꝰ fuit Thomas Sivvardꝰ

iuuenis, bellator præclarus: ex parte regis milites. xv. ſeruientes autẽ quàm plurimi. Acta ſunt hæc die ſanctæ Caterinæ. Eodem anno, conſtruxit rex domum conuerſorum London. errorem Iudaicum relinquentibus, in certis redditibus, pro animæ ſuæ & patris ſui redemptione, illis vitæ neceſſaria in perpetuum aſſignauit. Similiter zelo dei tactus, hoſpitale nobile Oxoniæ, non procul à ponte peregrinis & infirmis, per partes illas tranſmeantibus, proprijs ſumptibus fabricauit.

Perimitur nobilis miles Richardus, Comes de Penbrok, in Hybernia. Eadmundus, conſecratus in archiepiſcopum Cantuarienſem, pacificat fratrem eius Gilbertum regi, ſimul & alios magnates regni.

ANno gratiæ. Mccxxxiiij. rex Henricus tertius, tenuit curiam ſuã apud Glouerniam ad Natale domini. Guerra, quæ anno præcedenti incepit, hoc anno terminata eſt Firmatæ ſunt treugæ inter regem & prædictum Comitem, à Purificatione vſque ad Paſcha. Infra quod tempus, Richar. Comes de Pembrok in Hybernią tranſfretauit. A iuſtitiario. M. & ab alijs magnatib⁹ Hyberniæ homagiũ, & fidelitatẽ ſibi fieri, & caſtra reddi inſtãtiſſimè poſtulauit, firmiter aſſerens ſe à terra ipſa nũquam receſſurũ, niſi ſibi prius caſtella reddita eſſent. Ex quo indignãtes magnates Hyberniæ, in contradictionem conſpirantes, ſine moræ diſpendio, omnibus viribus ſe ſuoſque ad reſiſtendum parauerunt. Quodam verò die, rerum euentu exigẽte, dicti Comitis magnanimitas, non expectatis ſuorum auxilijs, pugnã cum ipſis aggreditur, quoniam omnes ferè, quos habebat præſentes, in primo cõflictu ipſũ Comitẽ ſolũ in cãpo relinquentes, ſe in fugã conuerterunt, dicto Comite, poſt multorũ necem, lethali vulnere ſauciato, & ſic hoſtes ſui victores extiterũt, & ipſum captum, in proprium caſtrum, vbi poſt paucos dies diem clauſit extremũ, reduxerunt. Et ſic conſolatio Anglicana, quæ per ſtrenuitatem ipſius Comitis ſperabatur reſpiraſſe, ſorte tenebroſa ſubitò obfuſcabatur. Interim durantibus adhuc huius tempeſtatis reliquijs, magiſter Eadmundus de Abendune, dominica, qua cantatur: Letare Hieruſalẽ, ſcilicet. iiij. Nonas Aprilis, conſecratur in archiepiſcopum Cantuarienſẽ à domino Rogerio Londinenſi epiſcopo, apnd Cantuariam. Qui quidem pallium ſuſcepit eodem die, per manũ Henrici Roffenſis epiſcopi. Qui tantam gratiam in oculis regis inuenit, quòd ad inſtantiam ſuam, mutato conſilio alienigenarum, & æmulorum dicti Huberti, omnes magnates, qui Mareſcallo adhæſerunt, ſimul

& Hu-

& Hubertum, ad pacem regis reduxit, & ipsis reconciliatis, & etiam Gilberto, fratre Richardi Marescalli, in Hybernia, vt dictū est, peremptis, in hæreditate fraterna liberaliter substituto, abiectisque prioribus consiliarijs suis, & in confusionem datis, circa ascensionem domini guerra est pacificata. Eo ipso anno, in confinio imperij, partes Alemanniæ contingenti, non procul à mari, victi sunt quidam noui hæretici, dicti Canini, & de sub cælo penitus in ore gladij sunt deleti. Ipso etiam anno, aperti sunt oculi regis, & relatione fidedignorum certificatus de fidelitate & cōstantia Comitis Richardi Mareschalli, & de proditione sibi facta per quasdam adulterinas literas in Hyberniam transmissas, exegit ratiocinium sibi reddi de thesauro suo, simul & de sigillo nequiter custoditis, à Petro VVinton episcopo, & Petro de Riuallis, Stephano de Seigraue, & Roberto Passelevve. At ipsi regis metuentes iracundiam, subito recesserunt. Vndè ad pacem ecclesiæ fugientes, episcopus, & Petrus Riuallis, in ecclesia cathedrali apud VVinton. latitabant. Stephanus verò de Seigraue, in ecclesia sanctæ Mariæ, scilicet abbatia† monialium, vbi se clericum esse, & fuisse palam protestatus est, dilituit. Robertus verò ad latibulum se conuertit incognitum, ita quòd quærentes eum, defecerunt scrutantes scrutinio, cui latitanti vix tutum fuit quoddarcellarium apud Nouum templum. Archiepiscopus autem, Eadmūdus, Cantuar. vir miræ sanctitatis, & mansuetudinis, pacem & honorem regis & regni sitienter desiderans, omnem effudit diligentiam pluries intermeando, vt pacem inter regem & suos homines naturales solidaret. Rex autem sciens ipsum sanctum & iustum, animum suum precibus suis multum inclinauit. Tandem interueniēte pecunia, cum precibus pontificalibus, regiam clementiam prænotatis impetrauit. Et sic fortunalis rota, volubilitate fallibili, curiales & aulicos exagitauit. Eodemque anno, exigentibus meritis suis, datus est in confusionem Comes Britanniæ, per regem Francorum, cui solummodò pro nobilitate sanguinis, ne morte turpissima puniretur, regia pepercit māsuetudo, quià cū regē Angliç multiplici ꝓditione fefellisset, attentauit & regem Francorum nequiter simili decipere impostura. Rex autem Anglorum ab illo proditore abstulit omnes terras & possessiones, quas in Anglia possidebat. Quod cum audisset idem Comes versutus & fallax, ipsum scilicet vtrobique cecidisse in laqueos, quos tetendit, ex ingenuo Comite factus est pirata nequissimus, insidians Angliæ mercatoribus, in aquis multis

† Canonicorum.

operationem facientibus,multa multis faciens impedimenta.Anno ipſo,rex percipiens ſimplicitatem ſuam à multis multoties circumueniri, ſaniori fretus conſilio, Hugonem de Pateſhulle, clericum, cuius prudentiam & fidelitatem,dum diffinitam pecuniam,à vicecomitibus recepiſſet,indubitanter expertus eſt. Tranſtulit illum,vt ſuum ſummum theſaurarium & conſiliarium,dicens ei, quia ſuper pauca tibi commiſſa fuiſti fidelis, ſupra plura te conſtituam. Pater tuus,vir nobilis,fidelis,& magnæ authoritatis fuit', te precor quoq; patrizare.Ipſo quoque tempore, orta diſſenſione grauiſſima inter papam & Romanos,idem papa,cum ſuis cardinalib' receſſit Peruſium,vbi per aliquod tempus morabatur.Et ipſo anno,capta eſt inſula Maiorica,quæ ſic dicta eſt, ad differẽtiam cuiuſdam vicinæ inſulæ minoris,quæ Minorica appellatur, quæ ſunt in mari mediterraneo inter Hiſpaniam,& terram regis Marochiæ.Capta eſt autem per regem Arrogoniæ & ciues Maſſiliæ,& Chriſtiano cultui reſtituta.Anno ipſo, obiit Hugo Folioth, Herefordẽſis antiſtes,cui ſucceſſit magiſter Robertus de Meideneſtanes, qui ab Eadmundo Cantuar.archiepiſcopo munus conſecrationis ſuſcepit.

Obijt Hugo Lincoln.epiſcopus,ſucceſsit Robertus Groſſeteſte. Petitur Iſabella ſoror regis in Imperatricem.

ANno gratiæ. Mccxxxv. rex Henricus tertius, ad Natale domini tenuit curiam ſuam apud VVeſtmonaſterium.Eodem tempore vij.Iudæi adducti ſunt coram rege apud VVeſtmonaſteriũ, qui de Norvvico puerum quẽdam, quem furto ſublatum iam per annum à conſpectu Chriſtianorum abſconderant,circumciderunt, vocantes eum Ieremiam, volentes eum crucifigere, vt dicitur, in ſolennitate Paſchali.Sed ſuper hoc conuicti in regis præſentia,confeſſi ſunt rei veritatem, & ſic de vita ſua & membris in ipſius voluntate ſub carcerali cuſtodia remanſerunt.Ipſo tẽpore, obiit Hugo de VVelles, Lincoln. epiſcopus ſexto Idus Februarij, & ſepultus eſt apud Lincolniam in eccleſia cathedrali. Cui ſucceſſit Robertus, cognomento Groſe teſte,qui apud Radingum munus conſecrationis ab Eadmundo Cantuar.archiepiſcopo ſuſcepit.Eodẽ anno,obijt Gulihelmus abbas ſancti Albani,die ſancti Matthiæ apoſtoli,poſtquam ſtrenuè eccleſiam rexerat annis.xx.& menſibus tribus, cui ſucceſſit Iohannes prior Hertfordiæ, videlicet cuiuſdam cellæ ad eccleſiam ſancti Albani pertinentis. Et circa eoſdem dies, Henricus de Sanfordia,Roffenſis antiſtes,diem clauſit extremum.vi.Kalend.Martij.

Hoc

Hoc etiam anno, qui est annus postquam constitutę sunt treugę decennales in terra Promissionis, inter Romanum Imperatorem Fredericum & Babyloniæ Soldanum, facta est prædicatio solennis de cruce assumenda per orbem vniuersum, Christiana fide insignitũ, ad commonitionem & instantiam dicti Gregorij papæ. Qui literas in diuersas orbis partes prælatis, in theologia & officio prædicandi peritis, per minores & prædicatores, autẽticas destinauit, & prosperatum est negotium crucis in manibus eorum. Ipso quoque anno, post Pascha, Imperator Fredericus missis nuntijs in Angliam, petijt à domino rege Henrico Isabellam sororem suam, sibi dari in vxorem. Consilio itaque super hoc cum suis habito, eam cum nuncijs, viris spectabilibus, eidem Imperatori destinauit. Quam quidẽ venerabiliter acceptam, desponsauit die Pentecostes. vi. Kalend. Iunij. Eodem anno, misit rex solennes nuntios in Prouinciam, vt nomine suo Alienorem, filiam Comitis Prouinciæ, ipsi ducerent in vxorem. Qui sponsalibus inter eos contractis, fecerunt per Robertum Muchegros, militem, nomine regis, per verba de præsenti, die sancti Clementis apud Tarascum cõtrahi matrimonium. Quod postmodum apud Viennam. xviij. Kalend. Ianuar. fuit innouatum. Hoc quoque anno, Corduba, nobilis ciuitas Hispaniæ, à rege Castelliæ capta est, fratre Miramulini ibidem occiso, cum innumerabili plebe infidelium. Eodemque anno, in Aduentu domini, obijt Robertus, filius VValteri. Per idem tempus, Petrus VVinton. episcopus, ad mandatum domini papæ, Romam profectus est. Compositæ sunt sub compendiosa abbreuiatione, decretales Gregorianæ. Huc usque Rogerus de VVindeleshore, cronica sua digessit.

Rex Angliæ Henricus tertius, duxit Alienoram, filiam Comitis Priuinciæ. Ortur discordia inter papam & Imperatorem.

ANno gratiæ. Mccxxxvi. rex Henricus tertius ad Natale domini, tenuit curiam suam apud VVintoniam. Ipso anno, rex Henricus tertius duxit Alienoram filiam Reymundi, Comitis Prouinciæ, in vxorem, qua desponsata apud Cantuariam, nuptias celebrauit apud VVestmonaster. die sanctorum Fabiani & & Sebastiani. Eodem anno. xvij. Kalend. Septembris, obijt Thomas de Bloneuilla, episcopus Norvvic. cui successit Radulphus die apostolorum Simonis & Iudæ. Eodemque anno, magister VValterus de Cantilupo, electus est in episcopum VVigorn. Obijt Thomas abbas Euesshamiæ. iiij. Idus Decembris, cui successit Richardus prior Hurley, qui vij. Ka-

vij. Kalen. Octobris, fuit electus, & prima dominica Aduentus proxima sequenti apud Heyvvode à Couētrensi episcopo benedictionem accipiens, in crastino beati Nicolai fuit in ecclesia Euesham solenniter installatus. Diebus etiam illis, rex Henricus tertius, pro salute animæ suæ, & reginæ, & vt deus iocūdum principium fine fœlici consummaret, sobolem conferendo fructuosam, concessit apud Merton, & constituit quasdam bonas leges nouas, & iussit eas per regnum suum, in perpetuum inuiolabiter obseruari. Quę leges, vel consuetudnes longis retroactis temporibus exleges extiterant & inuriosè, sicut in scripto tunc super his confecto, proterit diligens indagator plenius edoceri. Circa idem tempus, circiter per tres menses, tanta pluuiarum continuarum abundauit inundatio, quantam nullus se meminit præuidisse. Per idem tempus, orta est discordia nimis dispendiosa inter dominum Imperatorem Fredericum, & viros Italicos, qui cōmuniter ad imperium ab antiquo spectare dinoscuntur. Et quia dominus papa parti Italicorum fauit manifestè, præcipuè Mediolanensium, quorum fama super multis hæresibus, vsuris, & Symoniis laborauit, multorum fidelium diutim amisit deuotionem. Et eodem anno, in ciuitate Aurelianensi, orta est dissensio inter clerum & ciues, & prosilientibus vtrisque ad arma, cōmissum est bellum inter eos ciuile & intestinum, & prævalentibus ciuibus, post multi sanguinis effusionem, trucidati sunt multi ex scholaribus genere præclari, & mersi in flumine Ligeris. Sed eorum parētes in vltione graui, à ciuibus citò posteà sanguinem occisorum requirebant. Tota verò ciuitas ab episcopo ipsius ciuitatis interdicto est suppositа, & totum regnum Francorum grauiter perturbatum, donec magnorum virorum prouidentia seditio quieuit refrænata. Sub ipso tempore ortum est horrendum schisma inter Romanam ecclesiam, & Græcam, ita, vt iubente papa, multi præcipuè per regnū Francorum, ad Greçorum expugnationem cruce signabantur. Circa dies illos inualuit hæretica prauitas eorum, qui vulgariter dicuntur Paterini, vel Bugares in partibus primò Transalpinis, adeo quòd fidei puritatem in finibus Franciæ & Flandriæ ausi sunt contagione maculare. Sed diligenti ministerio, & indefessa prædicatione theologorum minorum, & prædicatorum, præcipuè magistri Roberti, fratris de ordine prædicatorum, cognomento Bugre, ab illo errore conuersi sunt, & confusa est eorum superstitio deprehensa, & conuersionem refutantes incendio fecit miseras animas exhalare. Illis quoque

quoque diebus facta est strages maxima Iudæorum in partib' Italicorum, ita vt multi eorum in Franciam & Angliam ad refugium conuolarent. Tunc verò temporis, obijt nobilis miles, Gulihelmus de Albineto. Necnon sub eisdem temporibus dominus Imperator Fredericus ad regem Angliæ nũcios solennes destinauit, pecuniam non minimam, quam ei cum sorore sua rex primiserat, instãtia magna postulantes. Ipso anno, magni & multi fontes, & riuuli insoliti proruperunt, pisces fluuiales nutriẽtes. In crastino verò beati Martini, & per octauas ipsius, vento validissimo, associato tumultu, quasi tonitruo, inundauerũt fluctus maris, metas solitas transeuntes, ita, quòd in confinio ipsius maris, & in mariſco, vtpote apud Moſſebich, & locis consimilibus, nauiculæ, pecora, necnon & hominum maxima perijt multitudo. Circa illa tempora episcopus VVinton. venit de partibus transmarinis.

Exigitur auxilium pecuniare, & promittitur emendatio.

ANno gratiæ. Mccxxxvij. rex Henricus tenuit curiã suam ad Natale apud VVintoniam. Misit autem continuò per omnes fines Anglorum scripta regalia, præcipiens omnibus ad regnum Angliæ spectantibus, videlicet archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & prioribus installatis, Comitibus, & baronibus, vt omnes sine omissione in octauo Epiphaniæ London. conuenirent, regia negotia tractaturi, totum regnum contingentia. Quod audientes magnates, regijs præceptis continuò paruerunt, credentes se papalia, vel Imperialia mandata, communem statum contingentia, contrectare. Couenit igitur die præfixo Londini vniuersa regni nobilium multitudo, & cùm in palatio Monsterij consedissent, regis voluntatem audituri, surrexit in medio Gulihelmus de Rale, regis clericus familiaris, in cuius ore rex verba sua posuerat, magnatibus suis proponenda, & ait: Mandat vobis dominus rex, quòd sine thesauro est, sine cuius adminuculo regnum non potest esse securum. Multa enim exposuit in expensis sororis suæ Imperatricis. Multa elapsa sunt in custodijs variorum custodum, quibus quasi sibi credidit, qui secus quàm decuit, vel expediuit, sibi credita tractauerunt. Veruntamen quicquid antea fecerit, de cętero spretis alienigenis, & eorum consilijs, quorum cauillationes non sine multis damnis expertus est, suorum naturalium consilijs inclinabit. Auxilium igitur à vobis postulat instanter pecuniare, vt per regium thesaurum status regni confirmetur. Quod verbum cum grauiter nimis omnes accepissent, resonuit mur-

nuit murmur cum gemitibus & dolore, eò quòd toties deluſa eſt regis ſimplicitas, quæ deluſio ſemper in damnum reipublicæ dinoſcitur redundare. Inſuper quòd tam crebrò ab ipſis, quaſi à ſeruis vltimæ conditionis, ſine fructu extorquetur pecunia. Quod cum rex cognouiſſet, cupiens murmur hoc ſedare, pollicebatur ſub iureiurando, ſe nunquam amplius nobiles regni iniuriando laceſcere, vel moleſtare, vel eorum pecuniam talibus exactionibus mutilare, dumodo eidem benignè .xxx. pars mobilium Angliæ concederetur, ſpontaneaque promiſit voluntate, libertates magnæ chartæ ſuis regni fidelibus ex tunc inuiolabiliter obſeruare. Et quia videbatur, non penitus immunis à ſententia, quam tulerat archiepiſcopus, cum omnibus epiſcopis Angliæ, in omnes violatores prædictæ chartæ, quam malo conſilio fretus in parte violauerat: ne ſuſpectus in poſterum haberetur, fecit in publico innouare ſententiam prætaxatam in omnes dictæ chartæ contradictores aut violatores, ſic vt ſi ille per aliquem conceptum rancorem fortè eam non obſeruaret, in latam ſententiam grauius recidiuaret. Vnde factum eſt, vt hæc audientium corda pacificaret. Conceſſa eſt igitur benignè ei ſub tali conditione. xxx. pars regni, ſcilicet mobilium, ad ſui diſperſi theſauri reſtaurationem, ſaluis vnicuique auro ſuo, & argento, equis & armis, in reipublicæ vtilitatem, impendendis. Eo tempore Leolinus, princeps Northvvalliæ, percuſſus paralyſi, grauiter infirmabatur. Miſit igitur, antequã huius rei fama diſpergeretur, Herefordenſem, & Ceſtrenſem epiſcopos ad regem Anglæ, rogans attentius in domino, regiæ clementiæ ex tunc ſincero corde conciliari, & indiſſolubili amicitia ſub certa forma confœderari. Conſiderabat enim principatus ſui, & corporis debilitatem, & filiorum ſuorũ inuidiã, Griffini ſcilicet, & Dauidis, perpendens quòd ipſo mortuo, diſſiparetur eorum conſilium, & in ſeipſum diuiſus principatus iuxta illud euangelicum, magnam indueret deſolationem. Sed multi magnatum VValliæ, hæc non acceptantes, ipſius Leolini cor vſque ad tædium vitæ in ſuam propriam perniciem amaricarunt. Circa eadem tempora, Richardus hæres Comitis Glouerniæ, Margaretam, filiam Huberti de Burgo, Comitis Cantiæ, clam ſibi matrimonio, procurantibus eodem Comite & vxore eius Margareta, copulauit. Vnde in ipſum Comitem ira regis vehementer excanduit, & diuortium inter ipſos faciendum pro poſſe procurauit, proponens ipſum dictum Richardum cum alia vxore maritandum. Eodem an-

dem anno,dominus Imperator Fredericus, ad impetus ſeditioſos, qui frequenter in vrbe Romana ſolent oriri, alterum ſenatorem creari conſtituit.Et circa illa tempora,dominus papa vocauit Comitem Britanniæ ad ſuum conſilium, ſciens illum bellicoſum, & in guerræ dolis verſutum,& ingenioſum.Sed cum idem Comes theſauro papali vacuos loculos repleuiſſet, quæſiuit diuerticula, aſſerens non audere Imperatorem ſapientiſſimum & potentiſſimũ infeſtare,ne magnitudinis ſuæ mole premeretur.Sed ſi dominus papa ipſum vellet mittere ad expugnandum crucis inimicos,vt potius deberet deſiderare,paratus erat patris ſui præceptis obedire. Erat autem cruce ſignatus,& oportuit eum ex crucis acceptæ voto tranſfretare. Quod cum papa comperiſſet,diſſimulans ſe laici muſcipulari fallacijs,dimiſit eum in pace.Ipſis dieb⁹, ingreſſis viam vniuerſæ carnis V Vigorn. & Norvvicenſi epiſcopis, elegerunt monachi V Vigorniæ magiſtrum V Valterum de Cantelupo in præſulẽ, quẽ cum difficultate dominus papa acceptando,in epiſcopũ conſecrauit. Norvvicenſes autem,priorem ſuum,virum religioſum ac diſcretũ, ſibi in præſulem elegerunt. Cuius electio,licet ritè facta, quia tamẽ regi diſplicuit,quibuſdam ridiculoſis exceptionibus, non ſine conſcientiæ reatu,eſt caſſata. Sub ipſis etiã temporibus, ſublatus eſt de medio immortalis memoriæ Iohannes de Breſna,quoſdã rex Hieruſolimitanus, iam penè culmẽ Conſtantinopolitani imperij adeptus.Frater quoq; Iordanus,prior fratrum prædicatorũ,vir vitę venerabilis,ſubmerſus in mari mediterraneo, ab exilio huius mundi ad patriam migrauit claritatis æternæ, qui cũ beato ſanctorũ conſortio creditur annumerari.Et diebus illis,per papã Gregoriũ, qui his nouis ordinibus fauorabilis extiterat,canonizati ſunt, & in ſanctorum collegio annumerati,meritis ſuis exigẽtibus ſanctis, ex ordine prædicatorũ frater Dominicus,& ſanctus ex ordine minorũ frater Frãciſcus.Eodem anno, Richardus Dunelmenſis epiſcopus, qui prius duobus præfuit epiſcopatibus,Ciceſtren.& Sarum, in ſecunda hebdomada Paſſionis dominicæ migrauit ad dominũ, apud Tharentã in V Vilteſire,eccleſiã monialiũ,quam fundauerat,accipiẽs ſepulturam.Monachi verò Dunelmẽſes inuocato de ſupernis auxilio,priorem ſuum, virum diſcretũ, & religioſum,in epiſcopum ſuum vnanimiter elegerunt.Circa illa tempora Comes Ceſtrię Iohãnes,cognomento Scotus,potionatus,vt dicitur,obiit, & eiuſdẽ peſtis genere epiſcopus Lincoln. præuentus, vix eſt à portis mortis reuocatus.

Ipſis quoque temporibus pœnituit regem tot, & tantos honores fratri ſuo Richardo,necnon & Gilberto Mareſcallo, & quibuſdam alijs,qui ſibi videbantur ingrati,contuliſſe.Miſit igitur Romam nũcios ſecretos,& familiares ad papam, rogans attentius, vt per legatum in ipſum Angliæ regnum, quod ſibi ſpecialiter ſpectare videbatur,quem dignaretur ſine dilatione deſtinare,ſtatum regni periclitantem procuraret reformare.Magiſter igitur Otho,ſancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconus cardinalis,venit legatus in Angliã, circa feſtũ beatæ Marię Magdalenę,qui poſtea in octauis beati Martini ſolenne celebrauit concilũ Lõdon.in eccleſia ſancti Pauli,quod per tres dies continuos perdurauit. Conuocatis omnibus prælatis Angliæ & VValliæ, dominis Cant.& Ebor.archiepiſcopis, de prima & proxima ſeſſione,à dextris ipſius legati, in dicto cõcilio, multa ad reformationẽ ſtatus Anglicanæ eccleſiæ fuerũt agitata & quędã vetera innouata.Et ne videretur nihil feciſſe, aut pro nulla eccleſiæ reformatione in Angliã veniſſe, iuſſit ſub formidabili pœna, vt eccleſiæ non dedicatæ dedicarentur.Hebdomada aũt proxima ante Natale, tranſfretauit Eadmundus Cantuar.archiepiſcopus, Romã aditurus pro quibuſdam negotijs, eccleſiam ſuam contingentibus. Et circa dies illos ditiſſima ciuitas ac nominatiſſima, Corduba, in Hiſpania, ſuper Saracenos capta, per regẽ ſtrenuiſſimũ ac Chriſtianiſſimũ Alfonſum,regem caſtellæ,eſt cultui Chriſtiano reſtituta.

Orta diſſentione inter ſcholares Oxoniæ & Romanos, occiſus eſt cocus famulatus legati.Obijt regina Scotiæ.Baldevvinus Imperator Conſtantinopolitanus venit in Angliam.

Anno gratię.Mccxxxviij.rex tenuit curiam ſuam ad Natale domini apud VVeſtmonaſter.vbi in craſtino Epiphaniæ,rex Alienoram ſororẽ ſuam,Comitiſſam de Penbrok,nuptui dedit Simoni de Mõte forti.Propter quod Comes Richardus indignabatur plurimũ. Vnde totum regnũ fuit commotum. Poſtmodum circa feſtũ ſancti Hilarij proximè ſequeus, rex Henricus ſine conſilio baronagij maritauit Richardum de clare, filium Comitis Glouerniæ, Matildi filiæ Comitis Lincoln.vnde maxima ſuccreuit indignatio Richardi Comitis,& ferè omniũ magnatũ Angliæ. Qui ferè omnes, cũ equis & armis conuenerũt apud Suthwerk in octauis ſancti Hilarij,volentes irruere in Simonẽ de Mõte forti, & Comitẽ Lincoln. pace totius regni turbata. Quę turbatio cautè per dominũ Othonẽ, tunc legatum & per electum Valentinum Gulihelmum, qui in ipſa turbatione

turbatione venit de partibus transmarinis, fuit sedata, amotis tunc à consilio regis Comite Lincoln. & Simone de Monte forti. Eodem anno, Otho dominus legatus in festo Paschæ apud Lincoln. extitit, inde post quindenam Paschę, per Oxoniam trasitum faciens, apud Oseneiam diuertit, vbi familia sua clericos scholares eiusdem villæ ad iurgia & conuicia prouocante, habitus est conflictus inter eos, ita vt ipsis irruentibus in Romanos, & Romanis resistentibus, cocus famulatus domini legati ibi fuit interfectus, pluribus ex vtraque parte lethaliter vulneratis. Dictus siquidem legatus, vsque ad vesperas à clericis obsessus, turrim ecclesiæ ascendens præ timore, secretius misit ad regem apud Abendunam tunc existentem, rogans instanter, vt ipsum ab obsidione liberaret. Qui in crastino per milites suos, vsque VValingeford, conductum præstitit eidem. Vbi omnes, qui in ipsum insultum fecerunt, publicè excommunicauit, & officio & beneficio priuatos denunciauit, & irregulares promulgauit. Omnes nihilominus ecclesias Oxoniæ interdicto suppossuit, studium ibidem suspendendo. Quas sententias per VVintonien sem episcopum, & de Euesham, & de Abendonia abbates in crastino apostolorum Philippi & Iacobi, clero, & populo conuocato, cum magna solennitate apud sanctam Frideswidam Oxoniæ fecit publicare, & executioni demandari. Rex verò propter pacem suã infractam, magistrũ Odonem de Kilkenni, qui dicto insultui dicebatur interfuisse, cũ. xviij. alijs scholaribus capi fecit, & in carcerem detrudi, priuilegio clericali penitus relegato, & sic tota æstate apud Oxoniã, scholaribus dissipatis, studiũ suspendebatur. Tandem abbas, & canonici Oseneię, & magistri Oxon. regentes, discalceatis pedibus, capitibus discoopertis, superioribus vestibus exutis, & discinctis, veniam à legato pluries humiliter petierunt, & sic ad vltimũ per mediam ciuitatem London. vsque ad domum Dunelmensis episcopi, vbi hospitium eius tunc fuerat, proficiscẽtes, veniam cõsequi meruerunt, studio apud Oxoniam restituto, & dictis sententijs relaxatis. Tunc verò temporis, obijt Iohanna regina Scotiæ, soror regis, quæ venerat in Anglią, vt fratrem suum regem visitarer, quæ sepulta est apud † Tharentũ domũ sanctimonialiũ. iiij. Nonas Martij. Illo quoq; anno, data est sententia pro monachis Roffensibus à domino papa, super controuersia mota inter archiepiscopũ & eosdem monachos, de episcopo sibi eligendo. Et confirmatus est electus eorum magister Richardus de VVendoure, die sancti Cuthberti.

† Tapentera

Eodem quoque tempore, Baldevvinus Imperator Constantinopolitanus, expulsus à Græcorum Imperio, venit in Franciam & Angliam, vt à Francorum & Anglorum regibus, amicis suis & cõsanguineis, efficax consilium, & auxilium ad iura sua repoſcẽda postulando consequeretur. Tulit autem secum coronam spineam, quam Iudęi plectentes, capiti Iesu Christi crucifixi imposuerãt. Anno quoque eodem, dominus rex Angliæ misit præsidium militare Frederico Imperatori ad sibi subiugandũ rebelles suos in Italia, sub Ducatu Gulihelmi electi Valẽtini, Henrici de Trubleuilla, militis præclari, & Gulihelmi Hardel clerici, sub quibus exercitus Anglorum domino Imperatori per totam æstatem, non sine magno damno Lõgobardorum, imperio rebelliũ, strenuè à rege stipendiatus, militauit. Vnde papa maximã contra Anglos concepit indignationẽ. Eodemq; tempore, Soldanus Persarum potentissimus, & domino Imperatori amicissimus, de quo certè sperabatur, quòd quandoq; baptismi susciperet sacramentũ, viam vniuersæ carnis est ingressus. Per idem tẽpus, Simon de Monte forti, transtulit se ad curiã Romanam, vbi effusa non minima pecunia, à domino papa impetrauit, vt ratũ haberetur matrimoniũ, quod non sine læsione conscientiæ cõtraxerat cũ Alienora, regis Henrici tertij sorore. Votũ enim solenne fecerat corã Eadmundo archiepiscopo, de continuanda in vita sua castitate. Circa idẽ tempus domino Imperatori circa Mediolanum obsidionẽ continuanti, omnes ferè mũdi principes exemplum à rege Angliæ accipientes, præsidium militare destinarunt. Sed infecto negotio ad Brixentium qui Mediolanensibus indeficienter auxiliabantur, trãstulit obsidionẽ. Eodemq; anno, Eadmundus Cãtuar. archiepiscopus à curia Romana rediit, sub quo etiam tẽpore, prior & conuentus Cantuar. maximam induit confusionem, vnde prior, quasi depositus per legatum, ordinem cum quibusdam alijs fratribus intrauit Carthusiẽsem. Inde electo alio priore, secus quam deceret, ipse electus, & electores cum toto cõuentu supponũtur interdicto, ab archiepiscopo excommunicati. Eo tempore, obijt Petrus VVinton. episcopus. Quod cum rex cognouisset, omnem, quã potuit, abhibuit diligẽtiam, vt inclinaret corda monachorũ VVinton. ad electionem Gulihelmi electi Valentini, vt eundem in præsulatum promouerent. Sed monachi videntes ipsum esse alienigenam, & nobilibus regni suspectum, posseque de facili nocere ipsi regno, cùm frater eiusdem electi Comes sit Flandrensis, & si forte in subuer-

subuersionem regni conspirarent, alter alteri auxiliaretur, noluerũt aliquo modo consentire. Vnde rex ipsis damna incessanter, & grauamina vndique inferre moliebatur. Ipsi verò maluerunt persecutionem pati pro iustitia, quàm soli regi acceptum virum, curæ pastorali insufficientem, moribus, gestu, & literatura incompositum, natu alienum, & de effusione sanguinis infamem, in suarum animarum pastorem eligere, contra suarum conscientiarum puritatem. Dissimulantes igitur monachi, sub inducijs à rege impetratis, elegerunt Gulihelmum de Rale, virum discretum, & regi familiarissimum, quem nullo modo credebant regem velle repellere. Quod cum rex cognouisset, iratus valde, nec electionem, nec electum acceptauit, imò ipsum Gulihelmũ electũ à cõsilio suo & familiaritate propulsauit. Similiq; episcopum Cicestren. impetu, quem monachi pio spiritu postularunt, ab officio cãcellariæ priuauit, & sua familiaritate excluſit. Necnon authoritate domini papæ, missis ad curiam Romanã magistris Simone Normanno, & Alexandro seculari, legistis conductitijs, non sine multæ pecuniæ effusione, cassari procurauit. Eodem anno, circa festum sancti Mathæi, quidam facinorosus pseudoclericus, infatuatũ se simulãs, donec secreta diuerticulorũ exploraſſet in curia regis, nocte quadã apud Woodestok clam ingressus per fenestram, rege & regina in alia camera, diuina eos protegente clementia, eadem nocte decubãtibus, ad clamorem cuiusdam sanctissimæ & generosæ mulieris, scilicet Margaretę Fyset, quæ secundum cõsuetudinem ad psallendũ in psalterio suo excubabat, & postea aliarum puellarũ, quas in ipsa camera inuenerat, est interceptus. Qui postmodum vinculis astrictus, se ad interficiẽdum regem & reginam, ibi missum fuisse ore polluto est cõfessus. Hic, post modicum temporis interuallũ, apud Couentre per equos distractus, mẽbratim in quatuor partes est diuisus. Cuius partes ad maiores regni ciuitates in tanti sceleris memoriã missæ sunt distrahendæ, & suspendendę. Et tunc temporis, Simon de Monte forti de partibus rediit transalpinis, & factus est subitò summus domini regis cõsiliari⁹. Circa eadem tempora, electus Valentinus Gulihelmus Romam adiit, vocante eum domino papa, ad quem fama ipsius peruenerat, quòd vir erat in negotijs bellicis strenuus, & circumspectus. Et procurante eodem papa, in curia Romana postulatus est in electum Leodiensem, & nihilominus tamem, vt electus Valentinus diceretur, & esset, mutato solummodo nomine, scilicet vt diceretur

electus Leodiensis,& procurator Valentinus, vt abusio vocabulorum vitaretur.O monstruosa humanæ cœcitatis ambitio. Adhuc & ad VVinton. non habito tamen respectu ad officium pontificiale, sed emolumentum temporale, rege fauente totis nisibus aspirabat. Eo tempore,quædam gens barbara,& innumerabilis, dicta Tartari,partes Aquilonares Orientis miro vastarunt exterminio, magno pauore omnium Christianorum principes & populos concutiẽtes. Ipso quoque anno,dominus Otho,legatus, ad reformationem ordinis sancti Benedicti, omnes abbates nigri ordinis London. conuocauit. Capta est etiam ipso anno, magna, & famosa ciuitas illa in Hispania,quæ Valentia Magna dicitur,& cultui Christiano mancipata.Circa idem tempus,dedicatæ sunt iuxta statuta cõcilij London. celebrati,nobiles ecclesiæ conuentuales,in Diœcesi Lincoln. in mariſco ab episcopo Lincoln. Ramesia, Burgum, & Sautreia. Ecclesia de Ramesia. x. Calend. Octobris. Ecclesia de Sautreia, eadem septimana.Ecclesia de Burgo.iiij Kalend. Octobris. Ipso tempore redijt Baldevvinus Imperator Cõstantinopolitanus in Græciam, militia stipatus copiosa,vt hæreditatem suam in manu armata à Græcis,qui eum expulerant ab imperio,reposceret. Sed defuit diuinus fauor propositis.Perijt enim Francorum in eius exercitu multitudo numerosa. Ipsis quoque diebus claruit fama beati Roberti, quondam hæremitæ,tumba eius oleum resudante. Eodem anno consecratus ẽ electus Roffen.in Cãtuar.in crastino sancti Eadmũdi apud Sanctam Gregorium, quia archiepiscopus suspenderat ecclesiam Cantuar.à diuinorum celebrationem, assistentibus archiepiscopo, Magistris.R.Nigro episcopo London.R.Grosseteste episcopo Lincoln.& domino Hugone, episcopo Elien. & domino. R. de Neuel episcopo Ciceſtrẽsi, & magistro Simone de Langton archidiacon. Cantuar.& alia multitudine nobilũ preclaro, præmissa debita postulatione à priore Roffensi Richardo & installatus fuit,in die sancti Andreæ apud Roffam.

Natus est Eadvvardus,filius regis Henrici tertij primogenitus. Imperator Fredericus excommunicatus est à Gregorio papa nono.

ANno gratiæ. Mccxxxix.tenuit rex Natale domini apud VVinton. Die verò sancti Stephani, obijt Alexander episcopus Couẽtrensis,apud Andeuer.Ad quem episcopatum, Gulihelmus de Rale,à monachis Couentrensibus,& canonicis Lichefeldię in capitulo Couentren.ad preces regis,concorditer fuit electus. Qui pendente assensu

assensu suo electioni præstando, cassata electione prioris Simonis Norvvic.in episcopum Norvvic.est electus, & postmodũ consecratus.Predicti siquidem monachi & canonici, ad electionem faciendam iterum conuenientes, Hugonẽ de Patesshulle thesaurariũ regis de scaccario, licet primò non concorditer, precibus tamen regis mediantibus,discordantes ad concordiam reuocati, elegerunt, cuius electio in fine huius anni extitit confirmata. Eodemque anno, captus fuit quidam, qui se participem criminis læsæ maiestatis cum alio proditore,anno precedenti ad caudas equorum distracto,confitebatur,qui quosdam magnates Anglię,& præcipuè Ranulphum Britonem,decanum de VVinburne, dicti criminis conscios asserebat.Qui postmodum, contra se sponte de mendacio confessus, ad patibulum ad caudas equorum tractus London. iudicialiter est suspensus.Item eodẽ anno,natus est Eadvvard' dictus Longshankes, domino regi Henrico & Alienoræ reginæ filius primogenitus, apud VVestmonaster.xv.Kalendas Iulij, in nocte sequenti, scilicet, in vigilia sanctorum Marci & Marcelliani, & est Eadvvardus vocitatus.Qui denominationem accepit à glorioso rege & confessore Eadvvardo,cui' corp' glorioſũ in basilica.S. Petri VVestmo. requieicit.Qui quarto die post,domino Othone tunc legato,in conuentuali ecclesia ipsum baptizante,à dominis. R. London. Gulihelmo Carleolensi episcopis, necnon, & à Gulihelmo Norvvicen. electo. domino R.fratre regis,Comite Cornubiæ.S.de Monte forti Leicestriæ.H.de Boun Herefordiæ & Essexiæ Comitibus,& S.Normanno archiediacono Norvvic. Petro de Malo lacu, Almarico de sancto Amando proceribus, Comitissa de Penbrok, & vxore Bertrami de Krieil,à sacro fonte est eleuat', & eodem die,à domino Eadmundo Cantuar. archiepiscopo est confirmatus. Quam natiuitatẽ cursores principibus, regno Angliæ conterminis, & Angliæ magnatibus nunciantes,reuersi sunt donis pretiosis onerati. Eodem verò anno,dominica Palmarum, excõmunicatus est Imperator Fredericus à papa Gregorio Nono,propter quasdam certas & scriptas causas,quam sententiam cum suis causis in cunctis regionibus per vniuersos prælatos, in singulis ecclesijs sibi subiectis, cum solennitate pulsatis campanis,& candelis accensis,præcepit dominus papa promulgandam.Ipso quoque anno,obijt electus Valẽtinus & Leodiensis apud Viterbium in reditu à curia Romana. Item magister R.de Meideneſtan,episcopus Herefordensis,sponte cedens episco-

patui. xvi. Kalend. Ianuar. habitum fratrum minorum apud Oxoniã
ſuſcepit. Ipſo anno, obierunt Gulihelmus de ſancto Iohanne, &
Henricus de Trubleuilla. Pridie verò Idus Iunij cõtigit eclipſis ſo-
lis ab hora tertia, vſque ad ſextam. Hoc autem tempore floruit car-
dinalis Oſtienſis, qui librum, qui Copioſa vocatur, cõpoſuit. Scrip-
ſit eodem anno dominus Imperator ſenatoribus & populo Ro-
mano, aſſerens quòd quàmplurimum mirabatur ſuper hoc, quod
permiſerunt ipſum, præcipuum principem principum, in vrbe ex-
communicari. Scripſit etiam epiſtolas elegantes & prolixas cardi-
nalibus, & omnibus magnatibus Chriſtianis, præcipuè tamen regi
Henrico, & fratri ſuo Richardo, Comiti Cornubiæ, ſororijs ſuis,
ſe in multis excuſans rationibus, & dominum papam multiplici-
ter accuſans, & aſſerens, quòd cùm eſſet per omnia iuri parere
promptus, & paratus, & legatos ſolennes hæc oblaturos deſtinaſſet,
papa hæc præſciens, præcipitanter ante aduentum legatorum, in ip-
ſum ex induſtria ſententiam fulminauit. Eodem anno, ingreſſus eſt
legatus terram regis Scotiæ, non tamen mare tranſijt. Nullo tamen
prohibente, ab omnibus prælatis, & clericis beneficiatis, xiij. partem
reddituum ſuorum collegit, & domino papę tranſmiſit. Per idem
tempus, ſcripſit domin⁹ papa Cantuar. & Ebor. archiepiſcopis pro-
lixam nimis epiſtolam, conquerens grauiter de enormitate Impe-
ratoris, imponens ei crimen hæreſis. Scripſit autem, tam legato quã
dictis archiepiſcopis, vt ipſam epiſtolam, per omnes ſuæ ditioni vel
legationi terras ſpectantes, publicarent, addens quòd ipſe Frede-
ricus, dictus Imperator, iam dotes eccleſiæ hoſtiliter inuadens, eas
ſibi auſu temerario manciparet, tanquam inimicus eccleſiæ mani-
feſtus. Et ipſo anno, congregati ſunt cruceſignati, præcipuè de reg-
no Francorum exercitus numeroſus, ex nobilioribus regni apud
Lugdunum, tractaturi quam viam magis expediret tenere, tenden-
tes ad terram ſanctam. Et inito conſilio, pars per maritima nauigio
à Maſilia verſus Orientem iter arripere tutius, ac cõpendioſius cen-
ſuerunt. Quod, cum cognouiſſet dominus Imperator, ſcripſit eis
perſuadens amicabiliter, vt non videretur eis graue expectare, do-
nec pacificaſſet rancorem, & diſcordiam motam inter eum & patrẽ
ſuum, dominum papam, & rebelles Italiæ iuſtificaſſet. Propoſuit
enim, & firmiter aſſerebat, eſſe ipſis Dux & capitaneus, ſolaciũ effi-
cax, & auxilium ipſis impenſurus. Sed ipſi, more Francorum impe-
tuoſi, & magniloqui, noluerunt Imperialibus cõſilijs obſecundare,

vel à

vel à propoſito iam inchoato reſilire, quia victualia ſibi congeſſerant,naues iam conduxerant, amicis valedixerant. Quod comperiens Imperator, irreuocabilem voluntatem Francorum ægrè tulit. Iuſſit tamen omnes portus, & trãſitus, per ditionem ſuam,eis liberè patere,nec aliquod eis impedimẽtum inferri. Ipſis quoque temporibus,accuſatus eſt grauiter Comes Cantiç,Hubertus de Burgo, coram rege,& curia tota Lõdon. vbi poſt multas diſceptationes, vt iracundia regis, quæ immoderatè nimis cõtra ipſum excanduerat, quieſceret, adiudicatũ eſt vt quatuor caſtra ſua chariſſima domino regi reſignaret,vt cętera ſibi cum regis beniuolentia in pace remanerent.Reſignatorum nomina hæc, Blancum caſtrum, Groſmunt, Scenefrithz,& Haetfeld. Temporibus autem ſub eiſdem, intruſit rex quendam priorem, in prioratum VVinton. natione Britonem, cõuentui infeſtum,vt per ipſum,quem creauerat,corda monachorũ ſuæ voluntati inclinaret ſuper electione celebranda de ſuo epiſcopo.Sed ſic eos magis exaſperauit.Ipſis diebus Sardinia,inſula opulentiſſima,ceſſit in ditionem Imperatoris, quam idem Imperator dedit filio ſuo.Eodemque anno, Alexander rex Scotiæ, deſponſauit Mariam filiam Engelrami de Cuſcy, cuiuſdam excellentis baronis Franciæ.Anno ipſo conſecratus eſt Gulihelmus de Rale, electus Norvvicen. in epiſcopum, in eccleſia ſancti Pauli London. ab archiepiſcopo Eadmundo.Ipſo quoque anno,facta inter ſe conuẽtione apud Northampton,iurauerunt Comes Richardus,&. G Mareſcallus,& alij magnates Angliæ quam plures, quòd non amplius quærentes exceptiones dilatorias, quin illo anno ad iter Hieroſolimitanum arripiendum,ſe accingerent. Ipſo anno,dominus Imperator iter verſus vrbẽ Romæ direxit, & cepit Viterbium, & multas partes adiacentes, petijtque conuocari generale concilium in quo palam innocentiam manifeſtaret, & ſuam famam purgatã reſtauraret.Circa idem tempus.v.Idus Auguſti,dedicata eſt eccleſia conuentualis Abendoniæ.Et eodem tempore,dedicatæ ſunt eccleſiç,de Eueſham,Glouerniæ,Theukeſbiriæ, v Vinchecumb.Perſcore, Alẽceſtriæ,& multæ aliæ per regnum Angliæ, iuxta ſtatuta concilij Lõdon.celebrati. Ipſoque anno, circa feſtum ſancti Michaelis,obijt in mari miles egregius,Radulphus de Thony.

Rex Henricus fecit iurari fidelitatem filio ſuo Eadmundo per totam Angliam.

Anno gratiæ, Mccxl.rex Henricus Tertius tenuit curiam ſuam ad Natale

ad Natale domini apud VVinton. vbi Baldevvinum de Riparijs, ipso die Natali, baltheo cinxit militari, & Comitatu Vectę insulę inuestiuit. Eodē tēpore confirmata est electio Hugonis de Pateshulle, electi de Couentre. Et ipso tempore mortua est Comitissa Glouerniæ Isabella, vxor Comitis Richardi, sub partus discrimine nimis dolendo. Et eodem tempore, per totum mēsem Febr. apparuit Cometa in parte Occidentali, emittens radium versus Orientem. Circa illos dies Comes Leicestren. Simon de Monte forti accinxit se ad iter Hierosolimitanum arripiendum. Sub eisdem temporibus, obijt princeps Northvvalliæ Leolinus, idib' Aprilis. Quo mortuo, orta est dissensio inter filios suos Griffinum primogenitum, & principatum ipsa ratione sibi vēdicantem, & Dauidē natu minorē, sed legitimum, & regis Angliæ, ex parte sororis, nepotem, sibi sua ratione principatum vendicantem. Pro quorum dissensione tota regio VValliæ induit confusionem, dissipata & desolata, iuxta euangelicum illud: omne regnum in se diuisum desolabitur. Tandem tamen, interuenientibus amicis, statutus est dies & locus reconciliationis inter ipsos reformandæ. Ad quem locum venit Griffinus pacificè in spe pacis obtinendæ, sub ducatu Richardi episcopi Bangorensis, & aliorum quam plurimorum virorum venerabilium. At Dauid Griffinum in dolo captum custodiæ carcerali impudenter mācipauit. Vnde prædictus episcopus grauem coram rege Anglorum reposuit querimoniam, ipsum quoq; Dauidē vinculo anathematis innodauit. Ipso quoque tempore, rex fecit iurari filio suo Eadvvardo fidelitatem à ciuibus London. & multis alijs regni magnatibus. Sub eisdē etiā tēporibus absoluebantur per prædicatores, & minores (pecunia interueniente) multi cruce signati, in scādalum ecclesię & ordinis ipsorum. Die quoque Ascensionis dedicata est ecclesia Noui templi Londoniarū. Obijt Gulihelmus Comes VVarenniæ London. x. Kalend. Iunij. Ipso eodem anno, archiepiscopus Cantuar. Eadmundus, non minima effusa pecunia, quoddam obtinuit priuilegium, tam regno quam sacerdotio gratissimum, scilicet, vt si ecclesia cathedralis per menses sex vacaret, viduata pastore, per archiepiscopum diœcesanum eidem prouideretur. Sed quia videbatur hoc in præiudicium regiæ dignitatis & iacturæ redundare, cassatum est idem priuilegium, pecunia iterum interuenięte. Vnde archiepiscopus, cum vidisset sic iustitiam manifestè vacillare, & tot labores suos annullari, inconsolabiliter doluit, nolensq; accipere cōsolationem,

ſolationem,ex illo tempore cogitaui ſpontaneus exulare.Ipſo quoque tempore, imperator ſe in ira magna accingens ad vltionem ſuper diffamatione magna, qua nomen ſuum dominus papa in vniuerſis finibus Chriſtianorum denigrauerat, Romæ aproquinquãs in manu forti,cepit Viterbium cum partibus adiacentibus,& dotes eccleſiæ Romanę ſuæ ſubdidit ditioni,vnde eccleſia Romana magnam induit cum deſolatione confuſionem. Eodem quoque tempore,venit in Angliam Thomas Comes Flandriæ, auunculus reginæ,cui rex occurrens ſtatim cum magna alacritate, cõtulit annuum redditum multi cenſus annui,pro homagio ſuo. Ipſo quoque anno regina Francorum peperit filiam. Et ſub eiſdem diebus exercitus Francorum cruceſignatorum volens impetum facere ſuper Saracenos in Terra ſancta apud †Gathre,victus,cõfuſus,et captus eſt,ex quo pars apud Damaſcum, pars apud Babilonẽ, pars apud Gaſzre vinculis mancipatur. Obijt itaque V Vil. Comes V Varrenniæ, Lõdon. decimo Kal.Iunij.Comes Glouerniæ Richardus,valedicens amicis ſuis,ad iter Hieroſolimitanum ſe accingit, & cum eo multi nobiles Angliæ.Imperator ſcripſit regi elegantem epiſtolam,in qua increpat regem,quòd in perniciem regni ſui, & imperij,terram ſuam per papales quæſtionarios depauperari, & ipſum ſolenniter excõmunicari permittit,qui magis rationabilem,quàm alij principes Chriſtiani,haberet excuſationem huic præcepto domini papæ reſiſtedi, eò quòd ſororius exiſtit domini Imperatoris.Rex Francorũ cum ſummo honore ſuſcipit Comitem Richardũ, & exhibet omnia neceſſaria magnificè tranſeunti, & ad Maſſiliam, cum ſuo comitatu, ſaluo perducit,vbi etiam contra prohibitionem papæ naues aſcendit. Conuocatur concilium generale,in proximo Paſcha celebrandum. Ipſo quoq; anno,Kalend.Iulij,conſecratus eſt Hugo de Pateſhulle, regis theſaurarius, in epiſcopum Ceſtrenſem Gulielmo de Hauerhulle,canonico eccleſiæ ſancti Pauli London.in theſaurario, loco eiuſdem Hugonis,ſubrogato.Et eodem anno,die ſanctę Mariæ Magdalenæ,obijt Iohannes Comes Lincoln. Extorquetur pecunia diuerſis argumentis à viris,præcipuè religioſis, ad opus papę, quæ nunquam ei profuit,ſed obfuit,quia omnia in vſus cedunt imperatoris.Abbates, querimoniam ſuper his coram rege reponẽtes, pro conſolatione deſolationem accipiunt, vnde legatus magis deſæuit in eoſdem. Comes Prouinciæ Reymundus, pater reginarum Franciæ & Angliæ, occurrens cum gaudio Comiti Richardo, impendit ei

†Vathre.

pendit ei traſſretaturo auxilium, quoad poteſt, liberaliter, & conſilium. Mortuo autem Leolino principe Nortvvalliæ, oritur, & orta continuatur diſſenſio inter filios ſuos, Griffinum & Dauidē. Tandē vt prædictum eſt, Griffinum, pacificè vocatum ad conſilium, Dauid in dolo capit, & captum incarcerat. Vnde magiſter Richardus, epiſcopus de Bangor, in cuius conductu venit dictus Griffinus, recedit quaſi exul à VVallia, ipſo Dauide in vinculo anathematis compedito. Griffinus autem ſignificat occultè regi, quòd in manu valida ipſum liberet à carcere & fraterna ſubiectione, & ipſe, ſuus homo legius libenter factus, tenebit de eo terram ſuam iure hæreditario ipſum contingentem. Inſuper theſaurum non modicum ipſi regi largiretur. Epiſcopus autem de Bangor regi, ſuper hac proditione, prædicta iniuria, iterum querimoniam reponit grauiſſimam. Vnde rex commotus vehementer, nepotem ſuum dulciter exhortatur, vt hæc ſatiſfaciendo corrigat, ne manum apponat vltionis. Die ſancti Bartholomæi electus eſt in epiſcopum Hereford enſem, magiſter Petrus de Egleblanke, quondam clericus Gulihelmi electi Valentini, rege hoc vigilanter procurante. Qui ſine moræ diſpendio, & aliqua difficultate, quia regi acceptus, ab ipſo eſt receptus, & citò poſt ſolenniter in præſentia regis eſt conſecratus. Et circa idem tempus, magiſter Albertus, natione Colonienſis, apud VVeſtmonaſter. cōſecratus eſt in archiepiſcopum Armachanum. Die ſancti Remigij dedicata eſt eccleſia ſancti Pauli London. Et circa illos dies, regina peperit filiam, & vocatum eſt nomen eius Margareta, eò quòd in diſcrimine puerperij ſanctā Margaretā inuocaſſet, & quia ſoror ipſius reginæ, ſcilicet regina Francorū ipſo nomine intitulatur. Eodēq; anno, obijt vir nobilis, & legum regni peritus, Thomas de Moltona, miles. Circa dierum eorundem curricula, venit in Angliam domini papæ familiaris, & conſanguineus, magiſter Petrus Rubeus. Qui citò tranſijt Angliam, & in Scotiam veniens, ibidem viceſimā ad opus papæ non ſegniter abraſit. Eodem tempore, magiſter Petrus de Supino in Hyberniam miſſus, vt ibidem viceſimam vigilāter meteret, quicquid poterat inde, non fictus papæ quæſtionarius, apportauit. Quæ pręda ad numerum mille & quingentarum marcarum, & amplius dicitur aſcendiſſe. Collecta autem Petri Rubei, quam à Scotorum finibus emunxit, hanc ſummam creditur duplicaſſe. Qui poſtea remeans per Angliam domos religioſorum perſcrutans nouis argumentis, pecuniam ad opus papæ argutè nimis exegit,

exegit, cogens eos iurare, quòd illud ſacramentum, quaſi confeſſionis arcanum, vſque in dimidium anni celarent. In quo corda fidelium auertit à deuotione, & dilectione Romanæ eccleſiæ, & dolore magno ſauciauit. Ipſo tempore, reuocatus eſt legatus per autenticum papale, multum admonitus, vt aduentum ſuum ad Romanam curiam maturaret, & concilium generale anticipando præueniret, vt fratres, præhabita moroſa deliberatione, tractatum haberent ſimul cum eo de imminente eiuſdem ruina, & periculo irreſtaurabili, Imperatore iam dotes eccleſiæ inuadente. Eodem anno Mauricius Hyberniæ iuſticiarius, venit London. ad regem, vt ſine ſcrupulo maleuolentiæ, vel odij reſeruati, Comiti Gilberto Mareſcallo pacificatus, ſuam purgaret de morte Comitis Richardi Mareſcalli, in Hybernia trucidati, innocentiam. Et ſub eodem tempore, rex de Cunnach venit ad regem London. & eſt vtriuſq; negotium competenter conſummatum. Sub eiſdem temporibus, monachi Dunelmenſes, procurantibus aduerſarijs eorum, Romæ inutiliter commorantes in infirmitate & dolore contabuerunt, & mortui ſunt. iiij. ex ipſis, cum clericis ſuis & miniſtris. Quod cum audiſſet eorum prior, condoluit vehementer, & ceſſit electioni de ſe factæ ſpontaneus. Sub eiſdem temporibus videns Imperator, quòd papa concilium cõuocauerat ad deiectionem ipſius, per hoc, quod idem papa ſeculare brachium, & præcipuè hoſtium imperij publicorum in auxilium eius aduocauit & formam cõuocationis, ſecus quàm prælocutũ fuerat, alterauit, pœnituit eum in hoc conſenſiſſe, vt concilium conuocaretur. Et reſiliens ſignificauit regi Anglorum, vt muniret omnes regni ſui prælatos ex parte Imperatoris, ne venirent ad illud generale concilũ, in perſonis & rebus ſecuritatem in ditione ſua penitus denegãtis & nolentis, vbi præſidebit inimicus eius capitalis, cauſam committere dubio foro tam excellentẽ. Dominus papa ê contra ſcripſit, ſignificans eiſdem prælatis, vt humanis minis poſtpoſitis, patri ſuo ſpirituali obedienter obſecundarẽt, nec omitterẽt, quin ad concilium communiter venire ad terminũ ſtatutum, propererent. Vnde epiſcopi fluctuantes in propoſito, quid agendũ foret, dubitabant: Dum igitur fortunalis rota ſic mundanum curſum volubiliter exagitaret, dominus Eadmundus Cantuar. archiepiſcopus, qui ſponte exulauerat apud Pontiniacũ, decubuit grauiter infirmatus. Interim Comes Richardꝰ, qui ſe precibus omnium religioſorum Anglię cõmẽdauerat, per dei gratiam & precum fidelium

efficaciam,prosperè apud Acon applicuit,& infrà biduum,postquã applicuerat, acclamari fecit in publico,voce præconia, vt nullus pro defectu pecuniæ,cuiuscunq; nationis fuisset, à Terra sancta recederet,quin deo sub clientela sua,ad stipendia sua, fideliter militaret. Quod,cũ audissent Saraceni,quamuis rex Nauariæ,& Comes Britanniç impudenter recessissent,cœperunt nimis prudentiã & potentiam Comitis formidare,tum quia hoc nomẽ,Richardus, adhuc Saracenis inimicũ ipsum intitulauit, tũ quia auro & argento abundauit,tũ quia sororius erat Imperatoris, & amicissimus, tũ quia frater regis Anglorũ nominatissimi,tũ quia Comes erat Pictauiæ & Cornubiæ. Vnde posteà pacẽ fecit toti ecclesiæ honorabilẽ, imò etiã toti Christianitati,quã non poterant vnq̃ aliqui tẽporibus nostris impetrare,sicut sermo sequens luculenter declarabit. Et dũ hæc in Terra sancta deo disponente agerentur,Eadmundus archiepiscopus Cãtuar.à Pontiniaco,gratia melioris aëris hauriẽdi,semot⁹,apud Soeisy grauiter infirmatus, corpus suũ monachis Pontiniacẽsibus delegãs, viã vniuersæ carnis est ingressus,vbi dominus magna miracula dignatus est operari,adeò quòd beatissimi cõfessoris Eadmundi fama iam oẽs partes Cisalpinas sua claritate meretur illustrare. Trãsijt igitur ex hoc mundo ad patrẽ dictus archiepiscopus Eadmundus.xiiij. kal.Decembr.Illis quoq; tẽporibus, nonnulli episcoporũ regni Angliæ, & quidã abbates mare transierunt, vt si aliquo modo pateret trasitus,vel per terrã vel per mare, veniendi ad concilũ,præceptis apostolicis satisfacturi illuc properarent. Consecratur Londini apud sanctũ Paulũ, Magister Petrus de Egeblank, in episcopũ Herefordensem.Eodemq; anno, geminato dei beneficio in regno Francorum,delata est in Franciã corona Saluatoris spinea,q̃ quandoq; Iudæi plectẽtes capiti crucifixi apposuerũt.Circa quoq; eadẽ tempora, arctabantur immisericorditer à Saracenis captiui Christiani, qui in vinculis apud Damascum, Babyloniam & Nazre tenebantur. Rex verò Nauariæ, qui & Comes est Campaniæ, Comes quoque Britanniæ, cognoscẽtes Comitis Richardi prudentiã & magnificentiã, inuidia stimulati,& dolentes, si,quod ipsi cũ suis Francis nõ potuerunt ad optatũ effectum perducere, ipse Richardus, quem vocabãt Anglicum impubem & inexpertum in bellicis expeditionibus, cõsequeretur:pacem dolosam cum domino de Nazre inierunt,vt ipse suos captiuos liberos abire permitteret,qui nullam tamen super eos habuit potestatem,vt saltem sic aliquid feciſſe in Terra sancta vidẽrentur.

rētur. Statimq; ante ſociorū ſuorū liberationē. ſ. Francorū captiuorū, naues apud Ioppen clam, & ſubitò, ad propria redituri, aſcenderūt. Et ſic ſuas proprias proditiones manifeſtè toti mundo detunicauerunt; qui laudes alienas impudenter ſibi cupierunt aſcripſiſſe. Hoc etiam anno, obiit Iohannes filius Roberti, vir nobilis & potens, vnus de præcipuis baronibus plagæ borealis.

Impeditur concilium generale, captis prælatis. Eadmundus archiepiſcopus claret miraculis. Pax reformatur inter Chriſtianos & Saracenos.

ANno gratiæ. Mccxli, qui eſt annus regis Hērici Tertij. xxv. tenuit idem rex curiā ſuam Londoniſs apud VVeſtmon. vbi magnates regni quamplurimi, feſta cū eo natalitia celebrarunt. Quarto verò die Natalis, legatus à domino papa reuocatus, prælatis Anglię valedicens, verſus mare iter arripuit tranſalpinum. Quem rex, cum ſtrepitu tubarum ſuarum, & innumerabili multitudine nobilium concomitantium, cum prælatis & clericis, pompoſē nimis vſque ad maris confinia perduxit, & in craſtino Epiphaniæ naues apud Doueriam aſcendit tranſfretaturus, mutatis rubeis indumentis. Reliquit autem tàm regnum, quàm eccleſiam in Anglia nimis deſolatā, præcipuè tamē Cantuarienſem enormiter, quæ in regno Anglię dinoſcitur digniſſima, perturbatam: ac ſi nō pro conſolatione, ſed potius deſolatione aduenisſet. Circa eoſdem dies, Petrus de Sabaudia, auunculus reginæ, venit in Angliam, cui rex ſolenniter occurrens, præter Comitatum Richemundiæ, quem ei præconceſſerat, munera contulit pretioſa, & ſui cōſilij conſtituit capitalem. Die verò ſancti Eadvvardi, quem rex miro cultu de more ſolennizat, ipſum Petrum cum. xv. iuuenibus, vt tyrocinium ſuum ſuperſtitioſi' ſerenaret, cingulo militari inſigniuit. Et eodē die, quaſi imperiales nuptias, in maiori palatio VVeſtmonaſter. cum multitudine conuiuantium, feſtū ſuum celebrauit. Temporibus verò ſub eiſdem, magiſter Nicolaus de Fernham, electus eſt in epiſcopum Dunelmenſem, vir quidem moribus & ſcientia præditus, à rege & omni populo, non tamen ſine difficultate, ſuſceptus, eſt citoque confirmatus. Eodem etiam anno, Iudæi ad grauiſſimam compulſi redemptionem ſub pœna mortis, vel exiliį, regi. xx. millia marcarum numerarunt. Verno autem tempore arridente, Gulihelmus de Fortibus, Comes de Albamarla, Petrus de Malo lacu, & multi aliį nobiles de regno Angliæ, iter Hieroſolimitanum magnificè arripuerunt. Crux quoque ſancta, ipſo anno, in regnū Francorum eſt allata, &

cum tanta ſolennitate & deuotione Pariſijs eſt recepta,quantam ſe nullus meminit præuidiſſe. Noua mœnia conſtructa circa Turrim London. ſicut anno proximo elapſo, & ipſa nocte, admirantibus multis,corruerunt. Ipſo quoque anno,dominus Imperator timens de periculo ſibi imminente, ſi examen papę ſibi nimis infeſti ſubiret in concilio,quod iam imminebat in proximo, mutato conſilio ſcripſit principibus diuerſis.Familiarius tamen regi Angliæ,vt prę-muniret,exhortans diligẽter prælatos terræ ſuæ, ne venirent ad cõcilium ſibi ſuſpectũ, ſcientes liberũ tranſitũ per ditionem imperialẽ tàm per mare,quàm per terras in perſonis & poſſeſſionibus ſibi penitus denegari. Quibus prælatis ſcripſit efficaciter dominus papa, vt ſpreto timore minarum Imperatoris excommunicati,ad concilĩ audacter properarẽt. Interim Falencia,ciuitas opulentiſſima,quam ipſe Imperator iam per annum obſederat, violenter capta eſt. Ipſo quoq; tempore venerabilis archiepiſcopi Cantuar.Eadmundi, cuius corpus apud Pontiniacum requieſcit,ſolenne nomẽ,& ptæclara memoria, miraculis crebreſcentibus, partes Ciſalpinas luculenter perluſtrauit,cuius inſignia tractatus exigerent ſpeciales. Ipſo quoq; tempore,monachi Cantuar.beneficium abſolutionis a domino papa meruerunt obtinere. Et ſub eiſdem diebus monachi VVinton. pro eo quòd conſtanter epiſcopum Norvvic. Gulihelmum, in paſtorem ſibi poſtularent, enormes, procurante priore ſuo intruſo, quodam ſcilicet Britone,perſecutiones viriliter pro Chriſto & executione iuſtitiæ,pertulerunt. Ipſis quoque diebus, fecit rex perſonã Bonefacij electi de †Baleis, magnificando commendari, vt dignus videretur eſſe, vel ad archiepiſcopatum Cantuar. vel epiſcopatum VVinton.quò promoueretur.Sed res effectum non ſortita,eadem facilitate euanuit, licet multorum prælatorum teſtimoniis tituli ipſius roborarentur.Imminente tempore æſtiuali, Otho,quandoque legatus in Anglia,& qui legatus fuerat in Francia, infinitam ſecum prælatorum trahentes multitudinem, naues aſcenderunt apud Genuam ciuitatem,vt ſub ducatu Genuenſium ſaluò ad concilium peruenirent.Ad quos animandos papa vnum legatum deſtinauerat,qui ab eodem papa poteſtatẽ acceperat, omnes imminenti periculo ſe oppoſituros,ab omnibus peccatis ſuis abſoluendi. Sed cum omnes vaſto mari ſe commendaſſent, venerũt eis obuiam piratæ Imperiales, qui omnes ſub captione miſerabili cõcluſerunt,& multos ex eis vel ſubmerſerunt,vel irreuerenter trucidarunt.

†Balcis.

Quos

Quos autem viuos acceperunt, per longos maris tractus ſub caumate intollerabili aduſtos,ſub vinculis & arcta cuſtodia vſq; Neapolim(vbi ex præcepto Imperatoris carceri ſũt addicti, in toti⁹ eccleſiæ dedecus & ignominiam)pertrahunt. Facta autem fuit hæc infauſta naualis congreſſio,die ſancti Marci Euangeliſtæ. Interim duo papales exactores,Petrus videlicet Rubeus, domini papæ conſanguineus,& familiaris(talis enim erat titulus epiſtolarum ſuarum) & Petrus de Supino, per Angliam, Scotiam, & Hyberniam, pecuniam infatigabiliter ad opus domini papæ exquiſitis argumentis abradere non ceſſant, rege verò hæc oĩa malo nimis cõſilio permittente. Eiſdemque temporibus abſoluebatur quicunque vellet, pro pecunia cruceſignatus, prædicantibus & illud perſuadentibus, ex præcepto papæ, fratribus tam Minoribus quàm Prædicatoribus, ita vt multi hodie cruceſignati,in craſtino à voto ſuo,data, quam poſſent, pecunia,non ſine multorum admiratione,abſoluerentur. Eodemq; anno.v.Kalend.Iunij, obijt Gilbertus Mareſcallus, Comes de Penbrok extra villam Herefordiæ, toto corpore confractus in quodam haſtiludio,vbi milites vires ſuas infœliciter certatim ſunt experti. Delatum eſt igitur corpus London. ſepeliendum. Poſt cuius obitũ, quia rex dictum haſtiludium prohibuerat, nec pro ipſo omiſſum fuit, Valterus,frater Gilberti Comitis,vix à rege impetrauit,vt hæreditatem ſibi debitam obtineret. Circa idem tempus,rex Francorum fratri ſuo Aldefonſo Comitatum Pictauiæ contulit,& cingulo militari ſolẽniter,excluſo Comite Richardo,qui deo in Terra ſancta interim militauit,inſigniuit.Ipſo quoq; tẽpore, memoratus Comes Richard⁹ treugas accepit cum Soldano Babiloniæ ea conditione, vt omnes Franci,qui captiui tenebãtur,liberi permitterẽtur. Hieruſalẽ quoque cum locis finitimis, & multis alijs ciuitatibus, & caſtellis,in libera pace dimitteretur,cũ quibuſdã cõditionibus, quę Chriſtianis honorabiles & fructuoſæ ſunt,ſicut in eiuſdem Comitis epiſtola continetur.In cuius negotij principio,rex Nauariæ,qui & Comes eſt Cãpaniæ & Britanniæ,& viri de ſeditione notabiles,nequiter & formidoloſè fugã clãdeſtinã arripuerunt,apud Ioppen naues, vt ad propria redirẽt,cum nil boni in Terra ſancta peregiſſent,aſcẽdentes,& clam atq; ſubitò ſub noctis ſilentio à facie domini,relictis Francis fratribus ſuis in vinculis & carcere, fugiẽtes. Ipſo aũt anno, Griffinus,filius Leolini primogenit⁹,qui ad cõciliũ fratris ſui Dauidis pacificè venerat,& doloſè capt⁹,in carcere fratris tenebatur, regi

per episcopum de Bangor Richardum,humiliter supplicauit, vt ipsum à fratris sui manibus misericorditer liberaret,& ipse totam terram suam,quæ eum iure hæreditario cõtingebat, ab ipso rege gratanter teneret. Pro eiusdem igitur liberatione, cum rex liberaliter scriberet Dauidi pro ipso supplicando, nec proficeret exauditus, arma parat,& vexilla in VValliam hostiliter dirigit,conuocato exercitu copioso,quem aduẽtantem,cum Griffinus filius Madochi,quidam princeps VValliæ,& magnates de confinio VValliæ,cum pace recepissent,in via ipsius terræ,quam æstus iam per quatuor menses cõtinuatus arefecerat,sine offendiculo pertrãsiens, ita ipsum Dauidẽ cum suis complicibus exterruit,quòd non tãtum fratrem suum Griffinum liberum dimisit, verũ etiam in propria persona ad pacẽ regis, mansuetus & edomitus peruenit, examen curiæ suæ per omnia subiturus.Rex igitur ad votum completo negotio,misit in Turrim London. Griffinum,à fratris carcere liberatum, regis compedibus,donec quid de eo facturus esset deliberasset, vinciẽdum, & ipsum Dauidem in London. vt ad curiam veniret super obijcienda respõsurus, sub saluis fideiussoribus obligauit, & sic cum gaudio rex victor,sine sanguinis effusione,ad propria remeauit. Ipso tempore, Comes Richardus, fœliciter ac magnificè consummato negotio Terræ sanctæ,firmatoque federe pacis& treugarum per chartas & iuramenta vtrobique, naues vt rediret ascendit, & post diuturna maris discrimina,apud Trapes in Sicilia applicuit. Cui veneranter occurrentes imperatoris officiales & portuum custodes, ipsum cum magna veneratione susceperunt, habebant tale præceptum à domino suo Imperatore,Eodemque anno,dominus rex aureum feretrum ad reponendum reliquias glorioſi tegis, & confessoris Eadvvardi,ex sumptibus proprijs honorificentissimè fecit Lõdon.fabricari. Et circa eosdem dies,apud Bristoliam obijt quondã Comitis Britanniæ filia,in custodia diuturni carceris strictissimè reseruata. In ipsis quoque diebus, Gregorius.ix.papa,quasi conceptos dolores ex vndiq; auditis casibus, quos sibimet suscitauerat, impotens sustinere.xi.Kalend.Septemb.diem clausit extremum,ætate ferè centenarius. Ipso tempore Franci per Comitem Richardum liberati,& in equituris,vestib⁹,ac viaticis honorificè attribiti,ad propria cum gaudio reuertuntur. Comes verò cum domino Imperatore, gratia mutuæ visitationis & confabulationis, diu præoptatæ, corpus & cor recreando commorabatur, & nisi mors dominũ papam de

pam de medio ſurripuiſſet,pacem gratioſus in eccleſia compoſuiſſet.Dum autem cardinales, vt moris eſt, de electione papali incluſi tractaſſent,obijt magiſter Robertus de Somerkote, cardinalis. Electus eſt autẽ in papã,Galfridus Mediolanẽſis,quẽ Cęleſtiuũ vocabãt, qui cùm vix.xvii. diebꝰ ſediſſet,viã vniuerſæ carnis eſt ingreſſus.Die verò ſanctæ Fidis paſſus eſt ſol eclipſim, quaſi viderentur cœleſtia ſtatui eccleſiæ concordare. Viduabatur etiam eodem anno,regnũ Angliæ præclaris magnatibus,& eccleſia prælatis eximijs.Præter enim prælatos noſtros capitales Romanos, videlicet põtifices ad minus duos, qui ab hoc ſeculo migrauerunt, obierunt in Anglia piæ memoriæ Rogerius London. iiij. Kalend. Octob. & Hugo Ceſtriæ. vij. Idus Decembris, epiſcopi, præter etiam Comitem de Albamarla Gulihelmũ, & Comitem Mareſcallum. G. de quibus mentio prælibatur. Obierunt vices agens iuſticiarij, Stephanus de Segraue.vi.Idus Nouembris,& etiam vir nobilis & potens VValterus de Lacy circa Paſcha in Hybernia.Obierunt inſuper Gilbertus Baſſet,miles nobilis,& in armis ſtrenuus, Iohannes Byſet, Anglię prothoforeſtarius,Robertus Marmion,Petrꝰ de Bruis,Guiſcardus Leydet.Item migrauerunt ad dominum peregrinantes in Terra ſancta, vel eundo vel redeundo, Eudo, frater Comitis Richardi, Hamo,cognomento Peccham, Baldevvinus le Betun, Iohanes filius Iohannis,dicti Comitis Seneſcallus,Iohannes de Bello campo, miles elegantiſſimus,Girardus de Furniuaus,& plures alij,quorum fideliter deo militantium,& veſtigia pedum eius adorantium, nomina in libro vitæ indelebiliter annotantur. Eodemque anno,in partus diſcrimine obijt Iſabella Romanorum Imperatrix, ſoror regis Angliæ,Anglorum ſpes,& gloria ſingularis, Kalend. Decemb. Quod cum imperator,per quandam lugubrem epiſtolam domino regi Anglorũ nunciaſſet,in fine, quaſi dolorem temperauit, ipſius epiſtolæ,dicens ſic.Reſtat de omnipotentis dono regia ſoboles,de qua in conſpectu patris rex & regina conſurgunt,ſuæ iudices genetricis.Suſceperat enim Imperator prolẽ ex ea proſperam,filium ſcilicet & filiam. Tranſijt annus ille regno Angliæ peſtifer & turbulẽtus,Terræ ſanctæ inimiciſſimus,eò quòd Tẽplarij hoſtiliter Hoſpitalarios impugnarant,nec poterant induſtria diligentiſſima Comitis Richardi pacificari,eccleſiæ Romanæ virulentus & hoſtilis adeò, quòd mortuo papa,& iterum alio electo,et infrà paucos dies ab hoc ſeculo rapto,omnes fratres corporibus,& cordibus, atque diuerſis

locis dissipati, sese inuicem infestabant.

Petrus de Sabaudia, Comes Richemundiæ, resignat castra nobilia, quæ à rege susceperat custodienda ipsi regi.

ANno gratiæ. Mccxlij. qui est annus regni regis Henrici tertij xxvi. tenuit idem rex curiã suam ad Natale domini apud VVestmonasterium, in maiori palatio suo, sicut de cõsuetudine habuit, serenissimam, vbi cum moram per. xv. dies pertraxisset, rumor de aduentu Comitis Richardi, de Terra sancta redeuntis, percrebuit. Quo cognito, P. de Sabaudia, Comes Richemundiæ, castra regni eminentiora & famosiora, quæ susceperat custodienda, in manum regis, vt vir discretus & circumspectus, prudenter resignauit. Intellexit enim quòd magnates Angliç, magnam de eius exaltatione repentina conceperunt indignationem, vnde nimis aduẽtum Comitis formidabat. Porrò hæc ipsius Petri prudentia, multorum corda sedauit turbatorum. Eodem anno, in Pictauia orta est seditio magna, quæ posteà ruinam maximam, & schisma lethale, necnon & guerram, & damnum generauit irrestaurabile. Comes enim de Marchia, instinctu Isabellæ, quam Franci Iezabel inpijssimam nominant, vxoris eius, matris scilicet regis Angliæ, calcaneum leuauit contra dominum suum regem Franciæ. Indignabatur enim vehementer, quod Aldefonsus, frater regis Francorum, Comes iam Pictauiæ, cui rex Francorum Comitatum eundem nuper contulerat, homagiũ debitũ ab eo exegit. Vnde procaciter respõdẽs dictus Comes de Marchia, cum superbia & abusione, quod de iure debuit, abnegauit. Ascendit igitur super hoc vsque ad regem Francorum querimonia non leuis. Admonebatur Comes talem insolentiã corrigere. Sed multoties admonitus, hoc facere contemnens, & muliebri vtens consilio, significauit regi Angliæ, vt veniret in Pictauiam, non comitatu Anglorum suorum, sed quantitate pecuniæ communitus, & omnes terras suas ei redderet transmarinas. Rex autem consilijs Pictauiensium, quibus prodere proprium est, fidem adhibuit & consensum, & in thesauris & nauigio transitum præparans, nullius amicorum suorum neq; hominum naturalium consilijs, vel precibus potuit retardari. Diebus illis scripsit dominus rex omnibus Angliæ magnatibus, districtè prçcipiens, vt omnes generaliter London. die Martis proximo ante Purificationem beatæ Mariç virginis, de arduis negotijs regni, dilationem non capientibus, tractaturi cõuenirent. Ipso quoque tempore dominus rex de aduentu fratris

fratris ſui Comitis Richardi certificatus, occurrit ei ad mare lætabũdus cum magno comitatu, & ipſum ſuſcipiens cum gaudio & honore, fraterno affectu in amplexus eius ruens, lachrymas fudit exultationis. Et per plures dies commorantes, ſeſe mutuis collocutionibus conſolabantur, & epulis recreabantur. Interim non ceſſabant Pictauienſes, regem epiſtolis & legationibus ſtimulare & animare, vt ad ipſos tranſfretando venire non omitteret, ſine offendiculo & contradictione iura ſua & omnes terras ſuas vltra marea recepturus. Imminente autem Purificatione, & die generalis perleamenti, conuenit tota Angliæ nobilitas, tam prælatorum, quam magnatum apud VVeſtmonaſterium. Innotuit autem iam cunctis, quòd Comes de Marchia, & alij Pictauiæ nobiles, qui omnes de proditione ſemper fuere notabiles, regem vocabant, vt non manu militari ſtipatus, ſed theſauris inſtauratus, acſi nullam militiam Angliæ reputarent, ſed ſolam pecuniam deſiderarent, ad ipſorum præſidium acceleraret. Iam iam enim eos rex Francorum, quaſi manifeſtos proditores hoſtiliter inuaſerat. Inſonuit igitur murmur inter Anglos, & non minimam ſuper hoc indignationem conceperunt, quòd rex ſerius ad talem ſuggeſtionem fidem præbuerat, & conſenſum. Cũ autem congregarentur, exegit rex cum magna inſtantia pecuniam ad acquirendam terram ſuam tranſmarinam. Et cum non poſſet rex reuocari à propoſito cõcepto, prece vel cõſilio ſuorũ hominũ fidelium & naturalium, ſolutum eſt concilium cum indignatione. Conuenerat autem rex prælatos ſingillatim, quid quiſque ei dare vellet, vſus Romanorum verſutia, & ſic cum non poſſet omnes ſimul congregatos flectere, ſingulos ad voluntatem ſuam eneruando, eorum conſtantiam inclinauit, & ſic conceſſa eſt ei pecuniæ à prælatis quantitas numeroſa. Et exinde militibus, quos nouerat indigere, magnam partem diſtribuit, vt cum ipſo tranſfretarent. Cum autem rex Francorum de tranſitu regis Angliæ certificaretur, mare & partes mari conterminas, præcipuè Rupellam, & alia maris confinia verſus Pictauiam & Vaſcon. ſpectãtia, manu militari communiuit. Eodem tempore, applicuit Comes Sarum apud Douoriam, reuerſus de Terra ſancta. Cum autem vidiſſet Comes Richardus, quòd dominus rex nulla poterit ratione ab incepto reuocari, conſenſit vt cũ eo tranſfretaret, & ſe magnificè ad tranſitum præparauit: & eodem exemplo excitati multi alij nobiles, cum rege & dicto Comite, ſe ad tranſitum præparauerũt. Cõmiſſa igitur regni cuſtodia archiepiſcopo

Ebor.

Ebor. VValtero, eò quòd vir discretus & fidelis inter omnes regni reperiebatur, dominus rex comitante regina, & fratre suo Comite Richardo, cum septem aliis Comitibus, & militibus circiter. ccc. naues ascendit Idibus Maij, iter & vela dirigens versus Burdegalim. Ipso quoque tempore, rex Scotiæ Alexander, filiam Engelrami de Cusey, cuiusdam videlicet potentis baronis ac crudelis de regno Francorum, Margaretam nomine, sibi matrimonio copulauit. Cum verò dominus rex in partibus transmarinis moraretur, quidam nobilis, natione Hybernicus, Gulihelmus scilicet de Mariſco, exul & profugus pro quo iã sibi impositio facinore, in insula Londeie, quæ non multum distat à Bristolia, rapinis, & prædis intendebat. Tandẽ captus cum. xvij. sociis suis, adiudicatus est crudeli morti, & rege sic dictãte, tractus est cum dictis. xvij. sociis suis ad caudas equorum, ad patibulum London. suspendẽdus. Pater ergo suus, quidam de potentissimis Hyberniæ, nomine Galfridus de Mariſco, hoc audito, fugit in Scotiam, vix ibidem tutas latebras habiturus. Qui præ confusione, & dolore contabescens, citò post vitam miserabilem optata morte terminauit. Et circa eadem tempora, obierũt quidam nobiles, videlicet Gilbertus de Gaunt, Baldevvinus VVak, Philippus de Kyme, & in partibus iborealibus Rogerius Bertram', cum quibusdam viris præclaris, humanis rebus exempti ab hac luce migrauerunt. Obijt etiam Comes de VVarevvik, vir potẽs & genere spectabilis. Et eodem tempore, vnus filiorum Imperatoris Frederici, nomine Henricus, qui exigentibus meritis suis, diuturno carcere, iubente patre, detinebatur, miseram animam exhalauit. Perhibetur enim, seipsum ex tædio vitæ, manu propria, nimis infœliciter peremisse. Ipso quoque tempore, rex Francorum pijssimus, & elegantissimus, spiritu tactus misericordiæ, & tranquillitatis, obtulit domino regi Angliæ optimam formam pacis, eò quòd eius erat cõsanguineus, & vxor eius regina, reginæ Angliæ soror extiterat. Sed rex Angliæ, Comitis de Marchia seductus falsis policitationibus, ipsam penitus recusauit, asserens se nunquam à consilio dicti Comitis, recessurum, quẽ patrem suum de more appellauit. Et statim hostiliter & inconsultè ipsum regem Francorum diffidauit. Pœnituit igitur regem Franciæ, se regi Angliæ sic humiliasse, & euoluta oloflamma, impetum fecit vehementissimum in omnia, quæ Comitis erant de Marchia, & infrà breue tempus adeo prosperatum est negotium Martium in manu eius, vt iam cõtritis hostibus eius, finem

guerra

guerra ſua ſortita eſt adoptatum. Occupauerat enim iam caſtrum dictum Frontenay, quod videbatur Pictauienſibus inexpugnabile, & in ipſo filium Comitis de Marchia, cum .c. militibus occupauit. Inde caſtrũ, quod dicitur Mouent. Deinde diatim alia caſtra, necnon & ciuitates, & earum habitatores, præclari ciues & milites, ſpõte in ſuam ſe dederunt poteſtatem. Tandem ventum eſt apud prædictam ciuitatem vineis opulentiſſimam, flumine, quod Tarenta dicitur, lætificatam, quæ Talleburc dicitur, vbi rege exiſtente Francorum, rex Anglorũ ex alia parte cominus flumine extitit, ita vt adinuicem alij aliorum papiliones, & ſigna videre potuerũt, ereptuſq; eſt ibidem rex Anglorum à diſcrimine confuſionis per induſtriam Comitis Richardi. Nocte igitur fugiens rex Anglorum fœliciter ac prudenter, venit Xantonas, ſed eum inſecutus eſt ſtatim rex Francorum, ibique factus eſt acerrimus conflictus inter Anglos & Francos extra ciuitatẽ, in quo plus laudis Angli promeruiſſe coacti ſunt Francis, licet inuitis confiteri. Accreſcẽte autem regis Frãcorum indies exercitu, ad inſtar ſtagni ex torrentibus inundãtis, facta eſt ſeditio in ciuitate, vnde natis ſiniſtris rumoribus, rex Anglorum repentino auolatu ſe contulit Blauium, probroſè fugitiuus, vbi per aliquot dies infirmatus commorabatur. Hæc igitur audiens Comes de Marchia, tactus dolore cordis intrinſecus, miſſo Comite Britanniæ ad regem Francorum interceſſore & mediatore, vix ad pacem regis Franciæ, ſed duriſſimis tamen conditionibus, relicto rege Angliæ, poſtquam theſaurum eius exhauſerat, & honorem exufflauerat, eſt receptus. Deinde Reginaldus de Pontibus, poſt quem Gulihelmus, cognomẽto Archiepiſcopus, quos ſequebantur vicecomes de Thoarz, necnon & alij nobiliſſimi Pictauienſium, receptis tamen cautè, imo potius proditioſè, regis Anglorum denarijs, quotquot poterant anteà, ad regis Francorum alas conuolarunt. Obiſt autem tunc temporis, abbas de Eueſham Richardus, cognomento Gras, monachus VVeſtmonaſt. vir diſcretus & circumſpectus, iure ciuili & canonico eleganter expeditus, apud Ryolam: vnde rex quia eius ſpecialis extitit conſiliarius, & quandoque vices agens cancellarij, doluit vehementer. Et dum rex Angliæ his turbinibus exagitaretur, regina Alienora, proxima partui, apud Burdegalim commorabatur, nec inde receſſit donec peperiſſet filiam, et vocatũ eſt nomen eius Beatrix, Comitiſſa prouinciæ, quæ Beatrix vocabatur, ſic procurante: nata eſt igitur in craſtino natiuitatis ſancti Iohãnis Baptiſtæ.

Eodem

Eodem tempore, quod non ſine ſibilo & deriſu, cum dolore referunt Angli, quędã mulier ſingulariter mõſtruoſa, cuius cadauer vermibus multis hæreditariũ, lecticam vacuã poterat onerare, videlicet Comitiſſa de Byarde, cũ filio ſuo Gaſtone, & .l. militibus, ducta cupidine ſterlingorũ, quibus nouerat regẽ Angliæ abũdare, venit ad eũ, & facta cõuentione vt regi pro ſtipendio militarent, xiij. libras ſterlingorũ qualibet die ſuſcepit numeratas. Dicta verò mulier gygãtea, vel filius eius, vel eorum militia, quæ per multũ temporis cum rege moram fecerũt ſumptuoſam, nunq̃ regi profuerũt, imò potius obfuerũt, & in fine ridiculoſè defuerũt. Rex interim Francorum, inito cum optimatibus ſuis conſilio, quia vidit opus Martium in manibus ſuis ad votum fœliciter proſperari, propoſuit regem Anglorum, quem iam nouerat Pictauienſium viribus, & ſolatio deſtitutum, & iam in procliuum deſperationis declinantem, hoſtiliter, & non ſegniter, vſque ad Blauium inſequi, & inde vſque Burdegalim, ſi illuc foret migraturus, & negotium guerræ ſiue belli vſque ad conſummationem indefeſſa diligentia continuare. Et ecce dominus miſertus regis Anglorum, dans quando & pro vt vult, ſalutem regibus, ne incaſſum videretur ſe religioſorum Angliæ in receſſu ſuo orationibus commendaſſe, corda Francorum intolerabiliter ſuperbientium, quodam diſſenſionis inter eos exorto ſchiſmate, perturbauit. Dicebant enim quidam eorum, quòd non foret expediens Francis, quòd rex Angliæ caperetur, vel confunderetur, ne Anglia Franciæ ſubiugaretur. Quia ſi ſic eueniret, Franci etiam nobiliſſimi, ſi à rege Francorum opprimerentur, vbi profugis pateret refugium, vel Anglis, ſi ſimilia paterentur? Vidimus enim interdicta Anglia, Franciam epiſcopis Angliæ, & quibuſdam magnatibus, vtpote Roberto, filio Gualteri, ſinum refugij & protectionis aperuiſſe, & Angliam Comiti Bononiæ, Reginaldo. Et qui talia dicebant, erant de his, quos Comes Richardus in Terra ſancta redemerat, quos cum audiſſent alij Francorum, arguebant eos proditionis, & ſic orta diſſenſione, ferè ad inteſtina bella conuolabant. Præterea alimentorum, præcipuè aquarum penuria eorũ exercitum, qui numeroſus erat, adeò miſetabiliter inuaſit, vt fame, & ſiti inualeſcẽtibus, tumuerũt, & infirmitate cõtabuerunt, & variis afflicti miſeriis animas fatiſcentes exhalarunt. Comprouinciales enim puteorũ ora obturauerant, riuos & fontes perturbatos intoxicauerãt, prata cum paſcuis arauerant, & amotis pecudibus, annonam cum fructibus

elongaue-

elongauerant.Hauſis igitur aquis, tam equi quam homines perierunt,& oblatrantibus diebus canicularibus,qui tunc inſtabant,homines infirmi decubuerunt,& carentes requiei ſolatio & curãtium medicamine,citius obierunt. Mortui igitur ſunt de exercitu Francorum magnates, vexilla ferentes, quater. xx. & de pedeſtri manu circiter.xx.millia. Rege autem Francorum ſimul grauiter infirmato,cecidit timor grandis cum deſperatione ſuper Francos, dicentes quòd elemoſynæ regis Anglorum ipſos deiecerant. Formidabant etiam vehementer regem ſuum, qui tener erat & delicatus, imò etiam ſeipſos morte opprimi repentina, exemplum etiam robuſtiorum morte præuentorum augebat formidinem. Obierat enim ibidem Robertus Málet,quidam Baro Normanniæ,armis ſtrenuiſſimus,& ſingulari dignus præconio. Obiit inſuper ibidem, eadem peſte Richardus de Beaumund, inter omnes Francos generoſus, & geſtis magnificis intitulatus. Coactus eſt igitur rex Francorum, fatis ſibi aduerſantibus, treugas quinquennes à rege Anglorum poſtulare,in Franciam,vt aërem ſolitum hauriret,maturè rediturus,quæ libenter,imò gaudenter ſunt conceſſę poſtulanti. Receptis igitur homagijs magnatum Pictauiæ,& ſuis naturalibus hominibus,ac fidelibus in caſtris eorum poſitis ac ciuitatibus, vt ipſis præeſſent,& eos regerent,rex in Franciam remeauit,& in breui ſanitati reſtitutus, Pictauienſes iuſſit,vltimis traditos conditionibus,arctiſſimè cuſtodiri, vnde datum eſt eis iam pro lege, vt nec nuptui filias ſuas tradant, nec de vna ciuitate in aliam, ſine Francorum licentia. Comes etiam de Marchia,de proditione accuſatus & appellat' eodem anno, coram rege Francorum, vix à mortis ignominioſæ diſpendio eſt ereptus.Factus eſt tamen, quaſi cũctis prodigium, id eſt, ſignum ad digitum in ſubſannationem & ſibilum vniuerſis, eò quòd regem Angliæ tam pernitioſè prodidit,in ipſum temere cõfidentem. Ex ipſo igitur tempore dehonerata eſt regis Angliæ prodiga ſollicitudo,quæ inconſultè Pictauienſibus, quolibet anno, vij. millia marcarum, pro eorũ vmbratili homagio, & inutili ſeruitio, diſtribuere conſueuit.Eodem anno,videlicet in craſtino ſancti Michaelis, dedicata eſt eccleſia cõuentualis de VVaultham ab epiſcopo Norvvic.Gulihelmo, ſolenniter,aſſiſtentibus aliſs plurimis epiſcopis & prælatis.Ipſo quoq; tempore,exigitur ſcutagiũ.Concedũtur & colliguntur ad opus regis indigẽtis,videlicet de quolibet ſcuto xx. ſolidi.Cum autem rex pacificè tranſiſſet vſque Burdegalim, &

treugis captis inter regem Franciæ & ipsum, moram ibidem traxisset inutilem & nimis sumptuosam, quidam Angliç nobiles, iam nimis indigentes, & alieno ære obligati, licentiam repatriandi petierunt, nec obtinuerunt. Comes autem Richardus, eodem tempore, non clarè licentiatus, recessit, et in mari repatriando multa passus pericula, & à naufragio vix ereptus, in insulam, non procul à Cornubia ad aridam iactatus, votum vouit domino se domum religiosorum ordinis Cistercienſis fundaturum, quod postea fideliter adimpleuit. Circa eadem tempora, obijt nobilis vir, Richardus de Burgo, multas in Hybernia habens terras & possessiones. Et eodem anno, Hugo de Lacy, in Hybernia bellator nominatissimus, cuius bella & conquæstus tractatus exigerent speciales, ab hac luce migrauit. Ipsis quoque temporibus, episcopus Lincoln. Robertus, vir in Latino & Greco idiomate peritissimus, testamenta .xij. patriarcharum de Greco fideli interpretatione transtulit in Latinum. Quæ per multa tempora incognita & abscondita fuerunt per inuidiam Iudæorum, nec ad notitiam Hieronimi, vel alterius interpretis peruenerunt. Manifestæ enim in eis de saluatore prophetiç reperiuntur. Eodem quoque anno, Kalendas Decembris, obijt Iocelinus, episcopus Bathon. plenus dierum. Imminente verò festo sancti Michaelis, non permissi sunt abbates Cistercienſis ordinis ad generale capitulum eorum transfretare, eò quòd eodem anno, à rege rogati de lanarum suarum exhibitione eum iuuare noluerunt. Transijt igitur annus ille satis frugifer atque fructifer, Angliæ pacificus, sed terris regno Angliæ pertinentibus vltramarinis bellicosus & damnosus: Terræ sanctæ suspectus: Imperio formidabilis: toti ecclesiæ turbulentus, sede papali adhuc vacante, fratribusque, tam locis quam cordibus inuicem dissipatis, ita vt vix septem vel octo Romæ commorarentur.

Rige Anglorum inutiliter commorante apud Burdegalim, colligitur pecunia in Anglia ad opus eiusdem.

ANno gratiæ. Mccxliij. qui est annus regni regis Henrici Tertij, xxvij. fuit idem rex apud Burdegalim, non tamen ad Natale domini: sed hyemans & cõmorãs inutiliter, Comitissa de Biarde &. G. filio suo, & Vasconibus ab ipso rege, qué ad votum tenebãt, quotidianas expensas ad placitum, & stipendia non modica extorquẽtibus, nec alicui negotio bellico rex vel Angli intẽdebãt, nisi quòd ne nil ageretur, quędã parua municipia rebellãtiũ in finib' Burdegalis sibi man-

sibi mancipātes, quoddam monasterium, quod Verrines dicitur, in quo quidam rebelles se receptauerant, obsederunt. Vbi quidam regis familiaris consiliarius, Iohannes Maunsel, clericus, dum animosius omnibus alijs obsessos infestare, vsque ferè ad exanimationem iactu lapidis contritus, & spiculo vulneratus, vix manus effugit inimicas. Qui, quia pro regis honore tam libenti animo mortis se opposuit periculo, factus est de familiari, regi familiarior, & de locuplete locupletior, ita vt ad magnatum nobilissimorum attingere meruit celsitudinem. Collocatique sunt ei redditus opulentissimi. Circa eadem quoque tempora, monachi Couentrenses de morte abbatis de Euesham, qui pro electo Couentrensi habebatur, certificati, præcentorem suum, dominum Gulihelmum de Monte pessulano, virum sanctum, & moribus & scientia præditum, consentientibus aliquibus canonicis Lichefeldensibus, in episcopum & pastorem suarū animarum elegerunt. Sed dominus rex, sicut iam ei moris erat, alium malens in ipsum episcopatum promouere, statim se opposuit, neque electionem neque electum acceptans. Et stantibus cum eo quibusdam canonicis de Lichefeldia, & lite ventilata, fiunt vtrobique dispendia morosa & sumptuosa, videlicet. ccxlv. lib. Eodē quoque tēpore, venerunt quinque Portuū custodes, & quidā, qui vina & victualia vendebant, alij quoque, qui de stipe regia pensebant, instantissimè sua à rege postulantes stipendia. Burdegalenses insuper, quibus rex obligatus ex debitis inæstimabilibus tenebatur, nec iam domino suo liberas habere habenas permittebant. Sed iam erat ei ipsa ciuitas sua Burdegalis pro carcere: arctabant, & stimulabant ipsum, vsque ad animæ amaritudinē. Et iam, licet serò, pœnitens se dominus rex suorū naturaliū hominū Anglorū consilijs non adquieuisse, desiderauit Angliæ gaudere securitate, & VVestmonaster. delitijs exaturari. Ex tunc igitur cogitauit Angliæ portū repetere, & peritorū procurante industria firmatæ sunt treugæ, quæ subarratæ & initiatę fuerant die sancti Gregorij. Comes autem Britanniæ dissimulans, vtpote vir dolosus, & omni vulpecula astutior, hoc se scire, in mari piratic° fact° rapinis intēdebat, & multos multis bonis spoliauit, præcipuè mercatores, qui in præfatis treugis cōfidentes, per fines illos transmearunt. Quod, cum conquerente rege Anglorum, ad aures pijssimi regis Francorum peruenisset, ait. Ha, quoties illum proditorem redargui, nec correptus corrigitur, sed dissimulat se, quæ facta sunt, ne scire? Ne sua sibi fraus patrocinetur,

ſpolietur ſpoliator,et domino regi Anglię reſtituantur ablata,quod & factum eſt.Inſuper ſpoliator,& infamis factus eſt & iuſta punitione condemnatus. Ipſo quoque tempore,congregati ſunt Cardinales,vt papam eligerent, ſignificabantq; Imperatori, quòd iam non leuiter, per totam Chriſtianitatem,famam ſuam denigrauerat.Sparſim enim dictum fuit, quod ipſe Imperator, electionē papalem,& eccleſiæ promotionem impediuit, Cardinalium aliquos, & prælatos quoſdam incarceratos retinendo. Et in calce mandati addebant,quòd ipſos,quos ſic tenebat,dimitteret, præcipuè Cardinalem Othonem,vt intereſſet electioni,& fieret ad votum ſuum electio,& ad imperij honorem, pacem, & exaltationē. Quibus verbis fidem adhibens Imperator,dictū Othonē Cardinalem,ſimul & prælatos,quos temere tenuerat,liberos abire permiſit. Cum autem ad fratres idem.O. ipſum expectantes peruenisſet, & ſimul omnes de electione papæ contractaſſent: ſeminante diſcordiam Sathana, non poterant conuenire,nec in vnum aſſentire.Vnde Otho Cardinalis,pudore confuſus, propoſuit ad carcerem Imperatoris redire, eò quòd tranſgreſſi ſunt Cardinales, quæ promiſerant incarceratorum liberatori.Quod,cum Imperatori innotuiſſet, acceptās Othonis fidelitatem, ſignificauit ei, quòd non tantum pro liberato, imò pro amico ipſum habuit,& habiturus erat. Congregato igitur copioſo exercitu,Imperator Albaniam ciuitatem ad eccleſiam Romanam ſpecialiter ſpectantem depopulans, comminabatur Cardinalibus,quòd omnia,quę eccleſiæ Romanę eſſent,ſolo tenus complanaret, niſi concorditer ſine impedimento papam eligiſſent. Mandauitque ſenatori vrbis, & aliis amicis ſuis, vt concluſos electores, arctiſſimè in manu armata cuſtodirent,nec ire permitterent, donec papam creaſſent.Inſuper rex Francorū, cum tota regni ſui vniuerſitate,epiſtolā efficaciſſimā,preces armatas & imperioſas continentem,per ſolennem nuncium tranſmiſit Cardinalibus, perſuadens vt eccleſiæ prouidèrent,ſine moræ diſpendio. Talia igitur mandata formidantes,conſilium inierunt,vt iterum cōgregati, inuocata ſpiritus ſancti gratia,die ſtatuto,non moroſo,electionem ſine impedimento diabolico papalem celebrarent. Dierum illorum curriculis, quòd multi dubitabant,num papalis poteſtas,ſede vacante,ad Cardinalium vniuerſitatem deuolueretur, an non, per quaſdam literas abbati de VVarduna,tranſmiſſas,plenius certificamur,ſic incipientes. Miſeratione diuina. R. Oſtienſis, & Velleter. I. tituli ſanctæ Praxedis

Praxedis. S. tituli ſancti Laurentij in Luc. S. tituli ſanctæ Mariæ in Coſmodin. E. ſanctorum Coſme & Damiani. O. ſancti Nicolai in carcere Tulliano, ſanctæ Romæ eccleſiæ cardinales, religioſo viro, abbati de VVarduna, ſalutem in domino, & cęt. Et in ſequentibus dicitur. Nos autem, penes quos poteſtas reſidet, apoſtolica ſede vacante, & cæt. Ipſo quoque tempore, rex Anglorum, cum diutinam moram in Vaſconia conſumpſiſſet, commiſſa tutela Vaſconiæ, quam Seneſcalliam vocant, Nicolao de †Mueles, militi fideli ac prudenti, inops, extorris, & inglorius rediens verſus Angliam, trāſfretauit. Cui magnates Angliæ innumerabiles, ex eiuſdē regis mandato, occurrerunt, ſuper littus maris moram damnoſam, tedioſam, & ſumptuoſam protrahentes. Tandem ipſum cum ſoſpitate venientē reuerenter ſuſceperunt, & muneribus impręciabilibus ſimul prælati vt magnates honorarunt, & cùm London. peruenisſet, cortinis, lampadibusque plateas adornari, & eccleſias cæreorum numeroſitate iuſſit choruſcare. Et imminente ſancti Eadvvardi feſtiuitate. ſ. iij. Idus Octobr. venit gaudenter VVeſtmonaſter. occurrente proceſſionaliter, in feſtiuis indumentis, in claſſico campanarum, & incredibili accenſorum cæreorum numeroſitate, conuentu. Eodem anno, tempore videlicet natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, poſt multas diſceptationes, ac varias eccleſiæ Romanæ tribulationes, mortem papæ Gregorij repentinam, mortem quoque nimis lugubrem magiſtri Roberti Somerkote, Cardinalis, & alias varias fortunæ aduerſantis tunſiones, Cardinales in vnum propter metum Imperatoris congregati, elegerūt Senebaldum Cardinalem in papam, natione Genuenſem, virum in decretis, & iure canonico eleganter eruditum, pecuniæ tamen non contemptorem. Creatus eſt autem Anagniæ, & vocatum eſt nomen eius Innocētius Quartus, & die apoſtolorum Petri & Pauli confirmatus eſt, & confirmatus confirmauit ſtatim ſententiam latam à prædeceſſore ſuo Gregorio in Imperatorem Fredericum. Vnde Imperator, cùm contrarium ſuæ ſpei reperiſſet, in iram vehementiſſimam incandens, ſignificauit Romanis, quòd in magnum eorum præiudicium creatus eſt papa alibi, quàm in vrbe, & in maius, quod ſententiam Gregorij papæ confirmauerat. Vnde ſtatim Imperator nouo papæ moliebatur grauamina, & inſidias præparauit, poſuitque in tranſitibus viarum & portuum arctas cuſtodias, & per mare galeas, ne bullarum portitores tranſmearent, & pecuniam in

†Molis.

nocumentum ſui ei reportarent, ita vt nec Prædicatoribus, nec Minoribus, ſcripta, vel interſignia, vel nũcia baiulãtibus, ſeueritas parceret imperialis. Eodem tempore, Templarij apud Acon Hoſpitalarios hoſtiliter obſederunt, & in eorum contemptum, & contumeliam, treugas per Comitem Richardum cum Soldano Babyloniæ per conſilium ipſorum Hoſpitalariorum prudenter initas, impudẽter infregerunt: & ipſum Soldanum, confœderati alijs Soldanis, fidẽ in infidelibus credentes reperire, non verebantur impugnare. Vnde tantummodo videbatur illa comminatio fulgurantis Euangelij imminere, ſcilicet: omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur. Circa eadem tempora, cum epiſcopus Lincoln. nimis impetuoſè, & ſecus quàm deceret, abbatem de Bardeney depoſuiſſet, & idem abbas ad conuentum Cantuar. penes quem ex ſuis priuilegijs reſidet poteſtas, lites in prouincia Cantuar. exortas, vacante ſede papali, terminare, appellaſſet, noluit dictus epiſcopus appellationẽ differre: vnde conuentus memoratus dictum epiſcopum ſolenniter excommunicauit. Epiſcopus autem, ad iam creatum papam nuncios deſtinauit, qui, vix ſaluo vtriuſque partis iure, ad cautelam abſolutionis beneficium meruit obtinere. Cõfirmantur in epiſcopum VVinton. epiſcopus Norvvicenſis, poſtulatus, & Bonefacius in archiepiſcopũ Cantuar. Circa dies illos, videlicet. xviij. kal. Decembr. mater reginarum Franciæ & Angliç, Beatrix, vxor Comitis Prouinciæ, mulier ſingularis ſpeciei, venit in Angliam rege vocante, & in viaticis nimis ſumptuoſis totum iter ſuum pompoſè ꝓcurãte: ipſiuſq; aduentum in precioſorum munerum largitione, in cæreorum inæſtimabiliũ accenſione, in campanarum tinnitu, & turbarum clangore, rex feré vſque ad mare, cum nobilium multitudine occurrens, alacriter ſerenauit. Duxit autem ſecum filiam ſuam Senchiam, Comiti Richardo maritandam. Cum autem London. veniſſet, iuſſu regis, videlicet in octauis ſancti Martini, luto & omnibus offendiculis amotis, pallis & cortinis tota ciuitas reſplenduit adornata. Die verò ſancti Clementis, Comes Richardus deſponſauit vxorem ſuam memoratam Senchiam, filiam Reimundi Comitis Prouinciæ, & dictæ comitiſſæ Beatricis, ſororem ſcilicet reginarum Franciæ & Angliæ, apud VVeſtmonaſterium. In cuius deſponſatione tanta conuiuarũ multitudo, tantaque nuptialis lætitiæ reſplenduit ſerenitas, vt feſtum illud generale, ſpeciales exigens tractatus, Hymençum reddidit admirantem. Et dum mundus, multiformis præſtigiator, ſic mortales

exagi-

exagitaret,quidam habitum tantum geſtans religionis, monachus vmbratilis, & ſophiſticus,Iohannes, qui authoritate fultus tantummodo regia,nomen & officium Prioris eccleſiæ VVinton. videlicet Cathedralis,ſibi temerè vſurpauerat, poſtquam illam nobilem eccleſiam diuerſimodè, non ſine multa dilapidatione, ſcandalo, & conuentus ipſius eccleſiæ varijs afflictionibus turbauerat, miſeram animam exhalauit, viarum ſuarum fructus recepturus. Rex tamen manum ſuam diatim aggrauans, prohibuit ne quis Gulihelmum de Ralie,qui ſe falſò,vt ait,epiſcopum VVinton. fecit ſolenniter acclamari, hoſpitio ſuſciperet,vel eidem in venalibus communicaret, vel victualium neceſſaria miniſtraret, & qui ei in aliquo horũ ſubueniret, hoſtis regis,imò publicus haberetur. Epiſcopus autem memoratus Gulihelmus, vt eccleſiam ſuam viſitaret, VVinton.adijt. Maior autem ciuitatis,& ſuorum conciuium nõnulli,ſuper hoc præmuniti,& præcepto ipſius regis animati, omnes portas ciuitatis cõtra ipſum præcluſit. At epiſcop⁹ nudis pedibus ad vnam portam ciuitatis,poſteà ad alios extra ciuitatem cum ſuis presbyteris & clericis,aditum,vt in pace eccleſiam ſuam intraret, humiliter ab his, qui ſupra portas erant in propugnaculis,poſtulauit.Denegantibus autẽ Maiore & multis ciuibus, & regis miniſtris, & procaciter obſtantibus,epiſcop⁹ ciuitatem totam,cum eccleſia Cathedrali, & omnibus aliſs interdicto ſuppoſuit,& omnes monachos ſequaces,& fautores Prioris intruſi per poteſtatem regiam, iam defuncti, vt dictum eſt, anathematis vinculo innodauit. Eiſdem temporibus, pro imperialibus miniſtris, nimis Viterbienſes opprimentibus, ipſa tota ciuitas Viterbij cum partibus adiacentibus, per Reinerum de Viterbio, Cardinalem, cõuerſa eſt ad Romanos,qui partes papæ confouebãt. Et eodem tempore receſſerunt ab Imperatoris fidelitate multi nobiles & potentes:qui igitur oderunt eum,extollentes caput,commi-
nati ſunt ei,quòd ipſum vſque ad internecionem perſequerentur. Humiliatus igitur Imperator ſecundum illud Dauidicum: (Imple facies eorum ignominia, & querent nomen tuum domine) formã pacis obtulit eccleſiæ,ſcilicet vt iuraret ſe libenter ſtare cenſuræ eccleſiaſticæ, de iniurijs ei illatis ſatiſfacturum, ita ſcilicet vt prægnoſceret in quibus, & præuiſa via,& omnibus prægnotis. Quod cum denegaretur ei,magis ſolito deſæuit in eccleſiam, & viros eccleſiaſticos. Fecit etiam inter alias ſuas tyrannides, duos fratres de ordine Prædicatorum,& tot de ordine M rum incarcerari, quia

epiſtolas inter principes & magnates, in imperatoris & imperij detrimentum, deprehenſi ſunt baiulaſſe, qui in carcere ob immanitatem preſſuræ defecerunt. Temporibus etiam ſub eiſdem, non tantum partes Orientalium, imò iam mediterraneorum, & etiam Occidentalium concluſit & vehementer pertetruit rumor, qui de Tartaris inhumanis, & eorũ exterminio ventilatus, omnia climata mũdi peruolauit: ita vt videretur beati Methodij prophetia effectũ veritatis euidenter ſortiri. Et ſub eiſdem diebus quidam, in Alemannia præcipuè, ſe aſſerentes vitam & habitum religionis elegiſſe, in vtroque ſexu, ſed maximè in muliebri, continentiam, cum vitę ſimplicitate, profitentes, ſe voto priuato deo obligarunt. Mulieresque, quas Bigrinas vulgariter vocamus, adeo multiplicatæ ſunt, quòd earum numer⁹ in vna ciuitate, videlicet Colonia, ad plus quàm mille aſſeritur aſcendiſſe. Et tunc temporis in partibus maximè Vltramontanis, multiplicati ſunt hæretici, præcipuè illi, quos Paterinos appellamus, qui temporibus retroactis latuerunt, & deprehenſi graui morte puniebantur. Iam non erubeſcentes, neque punitionem neque cenſuram eccleſiaſticam formidantes, in publicum & recta ceruice proruperunt, ita vt finis mundi à multis creditur imminere, propter diuerſas mundi & nouas, de die in diem, emergentes tribulationes, cùm in comminatione Euãgelica intonet dominus dicens: Surget gens contra gentem. & cæt. Tranſijt ergo annus ille eccleſiæ periculoſus, regno Angliæ procelloſus, frugifer ſatis tamen, & fructifer, multos nobiles in Chriſtianitate perimẽs, & perturbãs: Italicis prælioſus: Terræ ſanctæ ſuſpectus: Templariis, Hoſpitalariis ſchiſmatis & ſcandali generatiuus.

De quodam magno conuiuio Comitis Richardi apud VVallingfordiam.

ANno gratiæ. Mccxliij. qui eſt annus regni regis Henrici Tertij, xxviij. fuit idem rem ad Natale domini apud VValingfordiã, conuiua fratris ſui, Comitis videlicet Richardi, vbi nimis faſtigioſè conuiuantes, inuitatis omnibus ferè regni nobilibus, Londini iniciatarum reliquias nuptiarum conſummauerunt, vt reliquiæ cogitationum feſtum peragerent nuptiale. Erant autem præſentes ibidem, preter optimates Angliæ, quos perlongum eſſet enumerare, Beatrix Prouinciæ Comitiſſa, & eiuſdem filia, †Senchia, nurus ac noua ſponſa ſpectabilis. Quibus rex, cum ſummo conamine ſe ſerenum exhibuit, & iucundum. Tandem conuiuij ſolennitate completa, rex, comitante dicta Comitiſſa Beatrice, cum multis nobilibus

† Cincia.

Angliæ,

Angliæ & Prouinciæ vtriuſque ſexus, inſtante feſto Circumciſionis dominicæ, Londinū properauit, vt ibidē in præſentia & conſpectu Prouincialium, ſolennizans feſtiuitatem ſancti Eadvvardi miro apparatu apud VVeſtmonaſter. ſpeciale ſuum domicilium magnificè celebraret. Qua peracta, memorata Comitiſſa, verſus mare lora dirigens, ad partes natiuas remeauit, rege cum numeroſa regni multitudine vſque ad maris littora pedetentim comitante. Sed antequā apud Doueriam nauem aſcendiſſet, ne mundana gaudia impermixta arrideant mortalibus, occurrerunt ei lugubrium rumorum portitores, nunciantes, Reimundum Comitem Prouinciæ, maritum ſuum, irremediabili morbo percuſſum, ſolum expectare ſepulchrū, qui in omni tribulatione efficax Romanæ eccleſiæ exhibuit patrocinium, & Imperatori nocumentum. Quod cum audiſſet dominus rex, inconſolabiter dolens, quod ſolum potuit, in precibus & eleemoſynis, dei miſericordiam pro ipſo interpellauit. Circa idem tempus, confiſus dominus papa nimis de regis ſimplicitate & patientia, quendam nouum pecuniæ extortorem, non inſignibus legati redimitum, ſed inauditis poteſtatibus communitum, nomine Martinum, tranſmiſit in Angliam, qui ſe in ſolitum legatorum & papalium nunciorum & clericorum receptaculum, ſcilicet in Nouum templum Londini, ſtatim recipiens, poteſtatem ſuam redditus recipiendi & pecuniam multipliter extorquendi manifeſtauit, & eam exercuit diligenter, vſque ad multorum cordium ſummam amaritudinem, & conſcientiarum læſionem. Habebat enim poteſtatem, collationem beneficiorum prohibendi, donec ad votū ſuum ipſi foret ſatisfactū. Qui exiles redditus, quaſi quiſquilias, deſpicies, opimis manus rapidas iniecit. Habebatque poteſtatem excommunicandi, ſuſpendendi, & multipliciter voluntati ſuæ, licet impetuoſe, reſiſtentes puniendi, & pro voluntate: quaſi ipſo die in papali cancellaria, bullatas chartas autenticas more protuliſſet conſueto. Vnde à nonnullis, nec ſine cauſa, dicebatur, ipſum plures chartas bullatas, ſed vacuas, ad placitum ſuum ſcribendas, quod abſit, detuliſſe. Cœpit igitur memoratus magiſter Martinus, vndiq; munera, præcipuè palefridos concupiſcibiles, & vaſa prætioſa imperioſè à prælatis exigere, exigendo extorquere, maximè à religioſis, ad opus ſuū (ſtultè enim orat, qui ſui obliuiſcitur) & ad opus papæ redditus, & prebendas præelectas: vtens hac odibili adiectione, non obſtante priuilegio, &cæt. Inter quas, dum præbenda opima quædam Sarum

vacaret,

vacaret,dictus magiſter Martinus,ſedulus explorator, auidas & aduncas manus inijciens,irrequiſito,imò potius inuito,loci ipſius epiſcopo,contulit ipſam cuidam adoleſcentulo,domini papę nepoti. Similiter & alias ipſius papæ conſanguineis, quibus idem papa mirabiliter abundauit, collegit dictus magiſter Martinus indefeſſus, nō ſine multorum peritorū ſtupore.Credebant enim multi,& credentes ſperabant, quòd Romana curia multipliciter à deo flagellata, fræno moderaminis ſuam auaritiam ſolitam,aliquantulum ſaltem, coerceret.In octauis verò Purificationis beatæ Marię virginis,obijt vas ſuperbiæ,& omnis fomes contumeliæ inter dominum papā & Imperatorem exortæ, Iohannes de Columna, Cardinalis Romæ. Qui vir Martius, & genere præclarus inter omnes Cardinales,caſtris,& palatijs,necnō & theſauris, & redditibus inſtauratus,claruerat potentiſſimus. Eodemq; tempore, magiſter Rogerius, præcentor Sarum confirmatus eſt in epiſcopum Bathonienſem. Quidam quoque monachus de gremio ipſius eccleſiæ, Thomas, aſſumptus, ritè electus eſt in abbatem de Eueſham,& creatus.Anno quoq; eodem,venerabilis pater Ciceſtrenſis,Radulphus de Nouilla, Anglię Cancellarius, columna veritatis, penes quem ipſum regnum erat, baſis fidelitatis,Londini in nobili palatio ſuo, quod à fundamentis conſtruxerat, non procul à Nouo templo,& Domo conuerſorum. Kalend.Febr.vitam temporalem terminauit, perpetuam adepturus. Ipſo tempore, Otho Cardinalis, qui aliquando legatus fuit in Anglia,factus eſt epiſcopus Portuenſis. Diebus quoque ſub eiſdem, Gulihelmus epiſcopus VVinton. ægrè ferens moleſtias ei à rege diatim illatas,& multiplicatas,cum apud Suthwerk in domo canonicorum,quaſi latens commorabatur.x.Kalend. Martij, claudeſtinā fugam ſummo mane arripuit, nauemque Londini aſcendit, partes Gallicanas exul & aſylum ſecuræ pacis aditurus, & per Thameſim nauigans in alta maris indiſtanter ſe recipiens, antequam ad regis notitiam hoc peruenisſet,in portu ſancti Valerici proſperè applicuit. Indè ſe ad Abbatis villam tranſferens,obuium habuit ibidem piiſſimi regis Francorum nuntium ſolennem, qui eundem epiſcopum ex parte domini ſui regis cum gaudio et vultu ſuſcepit ſereniſſimo, in omnibus ei ſpondens regale patrocinium, & in omni tribulatione conſolationem:præcepitque edicto regio,vt Maior Abbatis villæ promtam haberet totam communam ipſius ciuitatis ad eiuſdem epiſcopi defenſionem, ſi forte ipſum inſequerentur aliqui ex parte

regis

regis Angliæ ad nocendum,ita ſcilicet,vt ſi opus poſtularet,ad arma conuolantes, hoſtiliter pro epiſcopo contra omnes aduerſantes dimicarent.Sic igitur exulante VVinton.epiſcopo,fama regis Anglorum per omnes partes Ciſalpinas non mediocriter denigratur. Dicebant enim Franci, Anglorum ſemper æmuli,materiam ſumentes exinde nequiter obloquendi: Eia,eia, ecce rex Angliæ cõtra omnes regni ſui inimicos deſes & imbellis, omnes ſanctos epiſcopos ſuos perſequitur,& proſcribit.Nunc beatum Thomã, nuper glorioſum Eadmundum,Cantuar. archiepiſcopos, & in præſentiarũ, epiſcopũ VVinton. qui etiam ei diu diligenter ac fideliter ſeruiuit, non permittit vel eccleſiam ſuam ingredi, vel regni ſui pace gratulari, malens alienigenas & ignotos promouere. Quod cũ electo Cantuar. Bonefacio innotuiſſet, dolens de regis Angliæ infamia, ipſum regẽ per amicabilem ſuper hoc corripiens epiſtolam, admonuit diligenter ipſum regem,vt memoratum epiſcopum reuocans,in priſtinam amicitiam ſuſcipiens & familiaritatẽ, ingredi permitteret in epiſcopatum ſuum,& epiſcopale officium ſuum liberè exercere,ac libertatibus ſuis & poſſeſſionibus temporalibus gratulari, ne ipſi regi & regno deterius eueniret.Scripſit etiam citò poſt, dominus papa ipſi regi efficaciſſimè,vt ipſi epiſcopo in amicitiam reuocato, ſinũ panderet miſericordiæ. Scripſit inſuper dominus papa reginæ Angliæ epiſtolam elegantem,in cuius titulo,& tenore aſſerit eam, neſcitur qua ratione,ſuam eſſe conſanguineam,forte ad cautelam, vt ipſam redderet precibus ſuis fauorabiliorem. Admonuit igitur diligẽtiſſimè,vt rigorem flecteret regalem, & rancorem verſus epiſcopum VVinton.conceptum mitigare ſtuderet. Legit enim papa, & didicit hoc nomen, mulier, etymologizare. Dicitur enim mulier, quaſi molliens herum.Pro huius enim beficij liberali impenſione, paternaque ſollicitudine, quam dominus papa pro promotione & pace epiſcopi diligenter exhibuit, prædictus epiſcopus VVinton. ne ingratitudinis poſſit redargui, plura,quàm. vi. millia marcarũ numeraſſe domino papæ perhibetur:& dominus papa, ne de contemptu valeret corripi,nec vnum denarium reieciſſe.Et dum mortales mũdus tot turbinibus concuteret: Griffinus, filius Leolini, principis Northvvalliæ,iam defuncti,primogenitus,qui in Turri Londinenſi captiuus tenebatur,tædio diuturni carceris & inſoliti grauiter afflictus,cogitauit argumentoſe, qualiter inclusionem poterat euadere carceralem. Vna igitur noctium, deceptis cuſtodibus, ex laceratis

linteami-

linteaminibus,tapetijs,& mappis,funem intricando connodandoque,longum connexuit, per quem cum se perpendiculatim à Turris summitate dimisisset,per alicuius tractum spatij, rupto fune corruens,fractis ceruicibus,expirauit. Erat quippe magnus & ponderosus valde.Per eadem quoque tempora, facta cruentissima congressione bellica in Terra sancta,inter Saracenos,omnium Saracenorum pessimos, Chorosminos,& inter omnes, qui erant ad arma apti, Christianos, & facta strage miserabili,& omnibus seculis deploranda,capti sunt,& in captiuitatem deducti Magistri Templi,& Hospitalis, & ferè omnes Templarij, & Hospitalarij, & alij fratres ordinum diuersorum, vtpote domus Alemannorum sancti Lazari & omnes ferè nobiles Terræ sanctæ vel in prælio ceciderunt, vel in captiuitatem Saracenorum detrudebantur. Soldanus enim Babyloniæ,quem Templarij,rupto treugarum fœdere,per Comitem Richardum inito, expugnarunt, in tantæ iniuriæ vindictam Chorosminos in eorum direxit exterminium. Veruntamen Tartari memoratos Chorosminos à finibus suis in ore gladij prius populsauerant,& sic miseri Christiani præda prædæ & prædonum, peccatis suis exigentibus,facti sunt. Hæc igitur lugubris congressio,& vniuersali damnosa & probrosa Christi ecclesiæ, facta est infausto sydere inter Ascalonem & Gazaram,die sancti Lucæ. Et dum in Syria genus humanum tot turbinibus quateretur, in Anglia & eius confinijs sæuit in humanis diuina potentia rebus. Romana igitur ecclesia,rubore deposito, tempore noui papæ nostri Innocent.iiij. secus quàm sperauimus, non cessabat per prouisiones cotidianas redditus imprudenter extorquere,à via antecessorũ suorũ nõ exorbitando,imò manum super omnes aggrauando. Exijt igitur murmur,licet serò,in cordibus Anglorum diu conceptum & retentum, in manifestam querimoniam,& quasi parturientes loqui,non poterant amplius se continere. Patientia enim eorum desidiosa erat, & humilitas infructuosa est, imò potius & damnosa, & ipsa abutebatur Romana proteruitas insatiabilis. Et in vnum conuenientes totius regni nobiles, regẽ efficacissimè super hoc conuenerunt, asserẽtes se malle mori,quàm amplius tales enormitates tolerare. Non enim eorum,neque antecessorum suorum intentio fuit, quando cõtulerunt bona viris religiosis, & alijs locis pia consideratione constructis, vt ipsa ad arbitriũ papæ viris Italicis ignotis,& eis,quos nouerant simonijs & vsuris pollutos, & vicijs multimodis,quibus non est cura,

est cura, prædicatio vel hospitalitas Christi fidelibus impendenda, contribuerent. Rex igitur non mediocriter ad iram prouocatus, sciens ac sentiens talibus querimonijs inesse veritatem, scripsit domino papæ verbis humilibus, & efficacissimis, vt talia studeret paterna sollicitudine corrigere. Ipsis quoque temporibus, Dauid princeps Northvvalliæ ad alas papalis protectionis confugere proponens, terram suam obtulit ab ipso tenere, reddendo inde sibi vnã certam summam pecuniæ, vt dicitur, quingentas marcas: cui perhibetur dominus papa fauorem præbuisse, in magnum regni Angliæ præiudicium & iacturam. Nouit enim mundus principem VVallię ab antiquo vassallum regis Anglię extitisse. Per eadem tempora, fama beati Eadmundi archiepiscopi Cantuar. & cõfessoris glorioſissimi, omnia Cisalpina climata odore bonę famę repleuit. Tot enim & tanta dominus ipsius meritis operatus est miracula, vt viderentur Apostolorum tempora renouari. Petierunt igitur monachi Pontiniacenses, in quorũ ecclesia dicti præsulis ac confessoris corpus sanctissimũ dinoscitur requiescere, vt à domino papa, facta ritè inquisitione, idem sanctus canonizaretur. Sed dominus papa negotium illud suspendens, promisit se hoc facturum cum aliqua magna ac solennis foret in curia Romana fidelium cõgregatio, & hoc factũ est, vt dicitur instinctu quorunda inuidorum, qui memoratum archiepiscopum viuum in vita sua persequebantur, qui nec defunctũ persequi desinebant. Ipsis quoque temporibus, dominus rex, petitionibus domini papæ, & aliorum magnatum precibus emollitus, cœpit mitius agere cum Gulihelmo, episcopo VVinton. significans ei, quòd si benignè concederet & ratas haberet collationes beneficiorum, quæ clericis suis ipse rex contulerat de episcopatu VVinton. nec exigeret ratiocinium de iam acceptis per ipsum regem maneriorum instauramentis, & sententiã interdicti, in ciuitatẽ VVinton. latam, relaxaret, toleransq; benignè ac patienter priorem, quem ipse VVintoniæ constituit, & monachos, qui cum rege steterunt, libenter ipsum in pristinam familiaritatem reuocaret. Quod audiens magister Henricus de Susa, regis clericus, qui in curia Romana contra episcopum VVinton. steterat regis procurator, qui maximam à rege pecuniam acceperat ad conterendum dictum episcopum, in partes sui natiuas, subitò & clam diuertit, asportauitq; secum totam dictam pecuniam, & per eam adquisiuit sibi, vtinã nõ comparauit, vnum episcopatum, prouentum ipsius rei nõ officium

desiderans, & nuncius coruo consimilis, in Anglia postea non cõparuit, prænoscens viam pacis inter dominũ regẽ & episcopũ VVinton. imminere. Has igitur dum annalis orbita temporales mutationes transcurreret, Imperator Fredericus, superbiæ stimulis exagitatus, pœnitere cœpit quòd se vnquã ecclesiæ humiliasset, & papæ insidiarum laqueos postea tetendit, quos dominus papa, aliquoties præmunitus, prudẽter declinauit. Et vt partem suam cautius roboraret, quia paucos suæ solicitudinis & laboris habuit participes, decem in paruo tempore creauit Cardinales, videlicet magistrum Iohannem, cognomento de Toleto Cistercienſis ordinis monachum, natione Anglicum, literatura eleganter eruditum, & quosdam alios plus generositate quàm virtute morum vel scientiæ præditos, quorum nomina longum esset scripto inserere, ac indignum. Octauo die ante festum natiuitatis beati Iohannis Baptistę, accessit dominus papa ad ciuitatem Castellanam, quæ ab vrbe octodecim distat miliaribus, vt ibidem vicinius Imperatori, efficatius de pace tractaret, quæ tamen suspecta, imò potius sub desperatione, ex iam auditis, erat suspensa. Vigilia autem apostolorum Petri & Pauli, venit ad Sutrium ciuitatem. Imperator autem iam recalcitrans, significauit ei quòd nihil faceret de conuentis, nisi literis absolutionis prius habitis. Et cum papa respondisset, & diceret hoc fore rationi dissonum, orta est contentio inter nuncium imperatorium & ipsum papam. Papa igitur ex tunc, quasi suæ præsagus perturbationis, repentinam & clandestinam fugam arripere satagebat, nullo tamen conscio, ne fugienti dominus Imperator repagula præpararet. Fuerunt tamen, qui dicerent hoc ipsum cogitasse, vt venientibus munerum portitoribus occurreret, quia, qui pecuniam portabant, non ausi erant ad ipsum propter custodias Imperatoris peruenire. In hora igitur primi somni, in vigilia apostolorum Petri & Pauli, dominus papa relictis papalibus ornamentis, se leuibus armis armauit, & ascendens equum velocissimum, manu non vacua, quodam vix cubiculario conscio, clam subitoque discedens soluſq;, equinis lateribus & calcaribus acutis non pepercit, ita quòd ante primam, potius raptus quam vectus. xxxiiij. miliaria pertransiuit, nemine comitante, vel ipsum sequi potente. Media autem nocte clamor est in curia: ecce papa sic receſſit. Assertiuè quoque dixerat papa die antecedenti, se omnia negotia in curia expedienda, in crastino videlicet die Apostolorum, & honore eorũdem, benignè expediturum,

vt sic

vt ſic omnes ſe talia nō facturū redderet certiores. Et venit ipſo die ad caſtrum ſupra mare, quod dicitur Vetus ciuitas, cui venerant ibidem in occurſum xxiij. galeæ, armis & armatis bene communitę de Genuenſibus, parentibus ſuis, qui prompti erant ipſum aſſumere & in ſuam ducere ciuitatem illæſum & indemnem, propter retributionem. Et ante noctem, qui feſtinè ſequebantur, venerant ad eū ſeptem Cardinales, & ſerò dominus papa intrauit cum illis. vij. Cardinalibus, & paucis clericis, vnam illarum galearum, & in triduo per multa pericula maris, propter Piſanos & alios ei inſidiantes, venit ad Portum Veneris, inde tertia die venerunt Genuam letabundi. Occurrentes verò ciues, ſe ferè omnes ſuos eſſe parentes vel affines iactitabāt. Hinc eſt, quòd, quia ipſi Genuenſes tam prompti in occurſum ei ad Veteris ciuitatis portum pertenerant præmuniti, nō fuiſſe hoc factum præ timore Imperatoris, imò potius, vt occurreret pecuniam afferentibus, aſſerunt quidam argumentoſi. Acclamantibus autem omnibus ciuibus vtriuſque ſexus & applaudentibus in clangore tubarum, & claſſico campanarum in ciuitate, in qua natus fuit papa, promiſit eos indubitanter ſe de reddituꝫ præcipuè Anglicanis, & ſterlingis deſiderabilibꝫ, ditaturum, nec fefellit eos promiſſio. Cum autem domino Imperatori hoc innotuiſſet, more Satyrico infrenduit, & ait. Fugit impius, nemine perſequente, & timet ſibi conſcius, nemine accuſante. Luce clarius video, quare fugit, videlicet vt occurreret Francis & Anglis pecuniam ſibi præſentaturis. Doluit tamen Imperatur ſuper hoc, & obſtupuit vehementer, & ſuorū portuum & ciuitatum cuſtodes deſidiæ redarguit & proditionis. Fecit igitur in circuitu Genuæ, præcipuè verſus Galliā exitus viarū, ne ad papā pecunia portaretur, in quam ſolum cōfidebat, vel bullata litera deportaretur, in qua gloriabatur, arctiſſimè cuſtodiri, ita vt iam erat domino papæ Genua pro carcere, & patria pro exilio. Ipſo quoque tempore, vt partem ſuam magis roboraret Imperator, nuptui tradidit quandam filiam ſuam cuidam Grecorum principi potentiſſimo, nomine Bartacon, eccleſiæ Romanæ inobedienti, & ideo ſciſmatico, in domini papæ detrimentum & contumeliam. Et ſic diatim, domino irato, malorum cumulus ſuſcepit incrementum. Et dum mundialis procella mortales quateret, & turbaret: VVallenſes, nec volentes nec valentes, colla ſua legibus ignoris, & dominationi Anglorum ſubmittere, duces ſibi conſtituentes Dauidem, Leolini filium, & domini regis nepotem, & quoſdā alios

potentes de VVallia, contra regem & eius Marchisios guerram mouerunt cruentissimam. Quibus pro præcepto regio, & terrarum suarum tuitione viriliter restiterunt, dimimicantes crebrius, Comes de Clara, Comes de Hereford, Thomas de Munemue, Rogeri' de Mõthant, & alij Marchisij potẽtes & præclari. Qui in principio certaminum calculum deteriorem reportantes, tandem de aliquibus hostium, vt moris est in guerræ †alea, triumpharũt. In primo autem certamine ceciderunt, hinc inde, viri circiter centum. In festo verò sancti Barna[illegible]postoli, fuit dominus rex apud sanctum Albanũ triduo commorans, ibique rumoribus crebrescentibus de VVallẽsium insolentia, & aures & cor regis offendentibus, superuenerunt alij rumores, qui tam aures quam cor regium perturbabant, scilicet de Roberti Passelevve, clerici sui, qui corpus & animam regio famulatui exposuit, repentina cassatione: qui ad episcopatum Cicestrensem electus fuerat: & alterius, lóco ipsius, videlicet magistri Richardi de VVithz, sine assensu regio, subrogatione. Dominus igitur rex, cui derogatum fuit, iratus valdè, episcopatum cepit in manum suam, non permittens nouum electum aliquem habere ingressum in eundem episcopatum, vel dominium. Insuper magnam concepit indignationem aduersus omnes, qui hæc procurauerant, præcipuè aduersus electum Cantuariensem Bonifacium, quẽ maximè redarguit ingratitudinis, imponens ei, quòd esset læsor regiæ dignatis in principio suæ promotionis. Et ab imò trahens rex suspiria, tacitus tandem ait, meritò hæc patior, quia impediens liberam electionem Cantuar. vbi tot sancti præcesserunt, prorsus indignum ibi censui promouendum. Circa eadem tempora, dominus rex Angliæ aduersus regem Scotiæ graues mouit questiones, imponens quòd in ipsum regem Angliæ & regnum, contra fidelitatem regi Angliæ & regno præstitam, magna de nouo moliebatur grauamina. In cuius rei argumentum, in Laudonia, Angliæ contermina, castra fortissima cõstrui ꝓcurauit. Insuper Galfridũ de Mariſco, inimicũ suũ, & fugitiuũ, in terra sua ꝓtexit, & receptauerat. Prętereà vxorẽ sibi elegit, filiã Ingelrami de Cusy, cuiusdã baronis de regno Francorũ iniquissimi, & regi & regno Angliæ inimicissimi. Misit igitur rex, quòd tamẽ non oportuit, ꝓ Comite Flandriæ, vt ei veniret in adiutoriũ contra regẽ Scotiæ, guerrã sibi cõmoturũ, acsi esset impotens sine eo ipsum inuadere. Vires quoque totius Angliæ nobilitatis, ad hanc guerram commouendam & sustinendam, conuo-

† ala.

conuocauit. Memoratus igitur Comes Flandriæ vocatus, citò venit, ducens ſecum Flandrenſes, prædam & rapinam, vt mos eſt eis, auidiſſimè ſitientes: ſcilicet. lx. milites, & centũ ſeruientes, regis denarijs inhiãtes. Rege igitur iam ꝓfecto verſus partes Angliæ aquilonares, dictus Comes, qui apud Doueriam applicuerat, expedienter regẽ ſequebatur, concomitante fratre ſuo Cãtuar. electo, Bonifacio: qui cùm pertranſientes ad ſanctũ Albanũ, pernoctaturi ibidẽ, peruenirent, occurrit eis magiſter VValter⁹ de Sufeldo, elect⁹ [illegible]vic. & ſtatim ibidem in epiſcopũ Norvvicenſem, ab electo Cã[illegible]r. confirmatus eſt. Rex autẽ Scotiæ Alex. de hoſtili aduentu regis Angliæ certificatus, prudentiſſimè ſeſe præmuniuit: omnes conterminos amicos, legatis & epiſtolis, inſtantiſſimè ſollicitans, vt ipſum in tanti diſcriminis periculo adiuuarent. Vnde inæſtimabilẽ, præcipuè peditũ, conflauit exercitũ. Miſit inſuper ad Iohannẽ de Cuſy, fratrẽ vxoris ſuæ, in regnũ Francorũ: ſupplicans eidem, vt ſibi contra regẽ Angliæ certaturo potẽter ſubueniret. Ingelramus enim pater dicti Iohãnis, paulo ante mirabiliter expiratuerat. Corruẽs enim ab equo ſuo, quodã ſtipite faciente offendiculũ, pependit à ſtrepa. Equus attonitus diſcurrens, quendã fluuium intrauit profundiſſimum, vndè vidẽs Ingelramus mortẽ imminere, conatus eſt aſcendere equum, & ecce euaginato per ſe gladio, ſubitò tranſfoſſus eſt. Obijt igitur dictus Ingelramus, ſuſpenſus, tractus, perfoſſus gladio, & ſubmerſus. Hæc idcircò diuertens à materia mea dixerim, vt mundo innoteſcat mirabilem Engelrami vitam mirabili fine terminari. Miſit igitur filius eius Iohannes, loco eius ſubſtitutus, præſidium militare regi Scotiæ per mare. Sed rex Angliæ hoc audito, partes maris per Quĩq; portuũ cuſtodes arctiſſimè iuſſit cuſtodiri: à quib⁹ territi verſus Scotiã nauigãtes: per viã, qua venerãt, ſunt reuerſi. Vidẽs aũt rex Scotiæ, regi Anglię nõ poſſe reſiſtere, pacẽ petijt, & obtinuit cũ difficultate. Et ſic pax inter reges Anglię et Scotię reformatur. Electo aũt Norvvic. confirmato, electus eſt in epiſcopum Landauenſem magiſter Gulihelmus de Burgo, domini regis clericus. Et dum annalis orbita his temporibus volueretur, rex edicto publicè propoſito & ſubmonitione generaliter edita, fecit notificari per totam Angliam vt Baro quiſque terram tenens à rege in capite, haberet prompta regali precepto omnia ſeruitia militaria, quæ ei debebantur, tam epiſcopi & Abbates, quam laici barones: & profectus eſt cum exercitu copioſo verſus Nouum caſtrum ſuper flumen Tinam: vbi, citò

postquam illuc venerat, venit ad illum Comes Flandriæ cum suis cõmilitonibus, Esterlingis sitienter inhiantibus. Congregata igitur vniuersitate totius Angliæ nobilium apud memoratum castrum, tractatum est diligenter, super tam arduo negotio consilio habito, circa assumptionem beatæ Mariæ diligentissimè, vbi compositum est inter reges, procurante Comite Richardo, & alijs magnatibus salubriter & prudenter vtrobique crebrius intermeantibus. Dicebant vtique discreti viri & circumspecti, auertat deus ne tot Christianorum sanguis innoxius effundatur, quantum eminens congressio comminatur. Satis, imò nimis, Oriẽtales Christiani trucidantur, sed illi sursum ad dominum, vt pium est credere, subuolarunt. Sed heu quantus dolor si nunc tot milium milia morti succumberent, pro libidine dominandi, & terras ampliores possidendi. Porrò rex Scotiæ vir bonus, ab omnibus, tàm Anglis quàm Scotis amabilis, habebat exercitum numerosum valdè, videlicet mille ad vnguem armatos in equis bonis & electis, licet non Hispanis vel Italicis, & competenter ferreis vel lineis armaturis cõmunitos, peditum verò inestimabilẽ multitudinem, circiter (vt dicitur) centum milia. Qui omnes vnanimes confessi, & de peccatis suis absoluti, & prædicantium consolatione, quia pro patria sua iustè forent dimicaturi, animati, mori minime formidabãt. Ne autem tot Christianorum sanguis fundaretur in congressione hostili, pax fœliciter inter dictos reges est reformata, & charta cõscripta de pacis inuiolabili obseruatione. Quæ quidem cito post, à summo pontifice est cõfirmata, iuramenta quoque & omnimodæ obligationes prẽstitæ, vt quę erant ibidem vtrobique salubriter prouisa, firmiter forent imperpetuum obseruanda. Interim VValleses vehemẽter pertimescentes, ne rex pace facta cũ rege Scotorum super eos cum toto exercitu hostiliter irrueret, siluerunt, & more leporino in pace latuerunt. Rex verò omnibus in partibus, Scotiæ conterminis, pacificè compositis, ad pacificas VVestmonaster. delicias, immemor iniuriarum à VVallẽsibus sibi & suis illatarum, indistanter remeauit. Quod cum VVallenses intellexerũt ad instar apum, de aluearijs suis scaturiensium, exierunt de latibulis suis, rapinis, incendijs, & cedibus haud signiter intendentes, & Anglos turpiter non sine multorum suorum hominum iactura repellentes. Per idem tempus relaxatum est interdictum, quo præmebatur ecclesia VVinton. & omnia in pace honorificè reformata. Consecrat' insuper est tertio Idus Septembris, magister Rogerius, Precentor

centor Sarum, in episcopum Bathonien sem, cuius redditibus iam vacantibus magister Martinus clericus domini papæ, quem quidē multi, lepidè loquentes, magistrum Mastiuum, propter suam rapacitatem, nominabant: manus aduncas iniecit cuidam papæ consanguinio ignoto, tamen conferendis. Die verò sancti Dionisij consecratus est in episcopum Londin. Fulco Basset, Decanus Ebor. Eodemque tempore, obijt episcopus Cuuerensis, Adam apud VVardon, vbi aliquando Abbas extiterat. Obijt quoque eodem tempore episcopus Herefordensis Iohannes, qui priuatus episcopatu suo, apud sanctum Albanum papali iussu perendinauerat circiter. xx. annis. Circa quoque eadem tempora, episcopus Lincoln. pro lite sua terminãda, quæ mouebatur inter ipsum & Canonicos suos in præsentia domini papæ, curiam Romanam adijt, similiter contra eum Decanus Lincoln. & quidam eiusdem ecclesiæ canonici. Eisdem quoq; temporibus, videlicet die lunæ, proximè ante festum Omniũ sanctorum, venerunt ad Synodum Roffensis episcopi quidam, nouæ religionis speciem prætendentes, dicti Cruciferi, à cruce quam quilibet baculo suo baiulabat alligatam. Et eodem tempore se transtulit dominus papa clam à custodibus imperialibus, ad Astensem ciuitatem. Et cito post raptim & noctu Lugdunum se contulit. Extũc igitur cogitauit Cõciliũ generale cõgregare, præcipuè vt Imperator deponeret, & ibi, vel in inferioribus Gallię partibus ignominiosè eũ ab Imperiali culmine præcipitaret. Rex autem Franciæ comperiẽs, quod dominus papa regno suo appropinquauit, sciens quòd de aduentu suo nihil boni regi vel regno proueniret, cõuocauit magnates suos, consulens eos quid super his foret agendũ, & cùm conuenissent, ecce papalis petitio directa est ad ipsum regem & proceres, vt liceret ei ad Remensem ciuitatem, quæ tunc suo Antistite viduabatur, se transferre. Quod cum Franci attoniti audissent, statim cõstanter responderunt. Hæc se nullo modo velle tollerare. Rescripsit ergo rex Franciæ domino papę moderatè, proceres suos nullatenus velle consentire vt in Franciam veniret: timebãt enim ne quasi mus in pera, anguis in sinu hospites suos remuneraret: nec permitterent duo magna luminaria in suo climate apparere, ne, vno aliud absorbente, eclipsis fieret, nec valuit verborum elegantia, in epistola papali composita, vel exemplum de fœlicis memoræ papa Alexandro sumptum, constantiam Francorum eneruare. Dicebãt enim, quàm dissimilis ille vir huic puero. In crastino autem Animarum conue-

nientes omnes Angliæ magnates, regi inſtantiſſimè auxilium pecuniare ab eis ſibi concedi poſtulanti, toties læſi & illuſi, contradixerunt in facie. Eodemque anno, ſignificauerat dominus Imperator regi Angliæ & eius magnatibus, per ſpecialiem ſuum nunciū & conſiliarium, videlicet Petrum de Vinea, vt non ſinetent regnū Angliæ depauperandum amplius, pecunia ſua ſpoliari, & papam ex ipſa inaniter ſaginari, & ipſe dominus Imperator Angliam à tributo liberaret. Aſſerebatque memoratus Petrus, omnem pecuniam, quam Anglia effuderat in vſum papæ, dominum Imperatorem in vſus ſuos ſuſcipiſſe, vt quæ in Imperij detrimentum donabatur, in eiuſdem ſucceſſus proueniret. Rex igitur propoſitum habens in VValliam expeditionem mouere, à ciuibus, quaſi à ſeruis vltimæ conditionis, & Iudeis, pecuniam extorſit non minimam, quadam ficta cauſa contra eoſdem prædictos ciues, quòd ſcilicet quendā abiudicatum & exulem, Gulihelmum Buketel, fouerant: qui tamē prę-cibus & muneribus fratris ſui Andreæ legalis factus extiterat. Die verò ſancti Hugonis obiit Margareta ſoror regis Scotiæ, relicta ſcilicet Gilberti Comitis Mareſcalli, Londini: quam rex Angliæ repudiauit: & ſepulta eſt in eccleſia fratrum Prædicatorum. Eodem anno in Aduētu domini, rex Francorum Ludouicus, ex reliquiſs corruptelæ quam in Vaſconia contraxerat, grauiter infirmatus, in lethalem extaſim raptus, iacuit aliquot diebus quaſi mortuus, et aſſertione populorū circumſedentium penitus exanimatus. Aſſiſtebant autem ei iacenti mater eius, nobilis domina Blanchia, & frater eius Richardus, Comes Atrebatenſis, & epiſcopus Pariſienſis, & alij, ſed pauci de ſibi familiariſſimis, dolentes quòd iam rex mortuus obriguiſſet, ſed mater Blanchia maternum affectū impotēs diſſimulare, iuſſit crucem ſanctam cum lancia, & corona, paucis euolutis annis in Franciam delatam, exanimi, imò vt aſſeritur examinato corpori, applicari, & ſuſpirās cum ſingultibus ſermonem prorumpentibus, ait. Non nobis domine xp̄e, non nobis, ſed nomini tuo da gloriā. Salua hodie regnum Franciæ, & coronam, quam hactenus gratia tua ſuſtinuiſti, Monſtra virtutem tuorum inſignium, quæ in terra poſt te reliquiſti, in magno iudicio apparitura: in quibus confidentes gloriamur. Mira res: Rex ſtatim oſcitans, tibias & brachia ad ſe trahens, halitus faciens, & ſuſpirans, ſe ſigno crucis ſignari poſtulauit, vouens ſe Terram ſanctam aditurum. Quod & factum eſt. Eorundem temporum carriculo, Dauid princeps Northvvalliæ, qui ad

Aſylum

Asylum papale vt prætactum est fugerat,& fauorem inuenit vt collum de sub iugo regis excuteret:à suo dño papa,quẽ elegit, meruit has literas non sine multæ pecuniæ inutili effusione reportare. Innocentius &c. dilectis fidelibus de Alberc.& de Kem. Cisterciẽsis ordinis,& Bangorien sis diocæsis,salutem & Apostolicam benedictionem ex parte dilecti filij nostri, nobilis viri Dauidis, Principis Northvvalliæ, & cæt. vt supra. Cum igitur ea quæ vi & metu fiunt,quæ in constantem cadere possunt,carere debeant robore firmitatis,discretioni vestræ per apostolica. s. mãdam⁹ quòd inquesita super hæc veritate,si ita est, authoriate nostra prædictum Principẽ ab obseruatione extortisic iuramẽti penitus absoluentes, sententiam, siqua occasione huius in eius personam velterram ab aliquo forsan lata fuerit,relaxetis. Hæc autem cum ad audientiam domini regis & suorum magnatum peruenissent,& cito post ad aliorum principum notitiam fama referente peruolassent, indignati vehementer, & Romanam auaritiam detestantes, ipsum regem Angliç non attendere huiusmodi mãdata papalia tàm iniurioſa persuadebãt,sed potius ad hostile certamen reprimendã tàm ingrati nouam insolẽtiam conuolare. Quod cum cognouisset papa,hæc omnia conniuẽtibus oculis dissimulando elabi permisit sub silentio. Veruntamen pecuniam Dauidis prodigi, vt sic castigatus melius saperet, nequaquam restituit. Hoc anno frater Vincentius Specula sua terminauit. Transijt igitur ann⁹ ille frugifer & fructifer,ita vt summa siue quarterium frumenti,ad præcium duorum descẽderet solidorum: Terræ sanctæ inimicissimus: ecclesiæ Romanæ nubilus & infamis: regno Angliæ turbulentus: regno quoque Francorum formidabilis: ecclesiæ vniuersali suspectus: Italicis bellicosus & timendus.

Iohannes de Gatesdene,de clerico factus est miles,die Natalis domini. Eadmundus,regis filius,nascitur.

ANno gratiæ. Mccxlv. qui est ann⁹ regni regis. H. Tertij. xxix. fuit idem rex ad Natale domini Londini. Ibique die Natalis Iohannem de Gatesdena clericum, & multis ditatum beneficijs, sed omnibus prius resignatis,baltheo cinxit militari,ad coniugalem vitam quam præelegit comuolantem. Diebus sub eisdem electus Cantuarien sis:& VVigorn. & Hereford episcopi transfretarunt: qui inter omnes Angliæ prælatos erant domino papę specialissimi, & ad voluntatem eius perficiendam,etiam in detrimentum regni,quia ipse eos creauit,proniores. Electus siquidem Cantuar. naues ascensurus, iussit

iuſſit nemora archiepiſcopatus abſcidi, & vendi & quaſdam tallias & collectas in terris ſuis fieri. Et conſtituit quendam ſuum officialē, natione Pictauiēſem, magiſtrum Hugonem de Mortimer qui diligenter mandata ſua exequibatur. Die verò ſancti Marcelli regina Alienora peperit domino regi filium, & vocatum eſt nomen eius Eadmundus. In craſtino verò Purificationis beatę Mariæ, obijt Comitiſſa Oxoniæ, Iſabella de Bolbek. Et in craſtino ſancti Valentini, obijt Baldevvinus, Comes Deuoniæ, adoleſcens primæ indolis, & miles elegantiſſimus, quem Comitem Inſulæ vectæ, id eſt VVight, vulgariter appellamus. Ipſo quoque anno, eminente tēpore quadrageſimali fecit dominus papa iterato excommunicari Imperatorem Fredericum per totam Franciam & Angliam, vt nominis infamia per totam volaret Chriſtianitatem, quia nouas in conſanguineos ſuos fecerat inuaſiones. Ipſa quoq; quadrageſima apud Montgumeri, factæ ſunt irruptiones bellicę, inter Anglos & VVallenſes, Caſtellanus autem, poſitis à tergo inſidijs, & fugam cum formidine ſimul ſimulans, multos ê VValenſibus incautè inſequentes intercepit, & interceptos abſque redemptione trucidauit. Dauid igitur vt iacturam illam redimeret, iuſſit prērupta montium arctiſſimè, per quæ tranſituri erant Angli, per ædituos ſuos cuſtodiri. Dum igitur illac quidam de Anglia nobiliſſimus, videlicet Hubertus filius Matthei, pertranſiret infauſto ſidere iactu lapidis obrutus expirauit. Deinde memoratus Dauid cum ſuis complicibus caſtrū, quod Monthant dicitur, occupauit: &, ipſis intus inuētis trucidatis, ſolo tenus complanauit. Anno eodem circa medium quadrageſimę venerunt curſores domini papæ in Angliam, de conuocando cōſilio generali præceptum eius baiulantes, ſub hac forma. Innocentius &cę. Dei virtus & dei ſapiētia, cuius ineffabili maieſtati ſubiecta ſunt omnia. & cæt. Per idem tempus, rex enormem, vt ſibi ſuiſque videbatur, paſſus iniuriam, eo quòd plures iam epiſcopi ſine ſuo aſſenſu creabātur in regno ſuo, ſuper hoc querimoniam repoſiturus, & pro ſuo iure ab antiquis tēporibus obtento allegaturus, ad curiam Romanam magiſtrum Laurētium, de ſancto Martino procuratorem ſuum deſtinauit. Excuſauerūt ſe multi in Anglia prælati, tam abbates quam epiſcopi, alij per peticionem regiam, alij quia ſenes & valitudinarij: alij per præcioſa munera ne ad concilium venirent ſe excuſando, licenter remanſerunt. Ipſo eodem tempore, obijt Galfrid' de Trane, Cardinalis, quo non erat aliquis alius domino papę familiarior

liarior vel vtilior. In Anglia autem obijt quidam nobiliſſimus, in plaga aquilonari, dictus, Gilbertus de Hunfranuill a. Ipſis quoque diebus Templarij & Hoſpitalarij ad reſtauratione m iacturæ ſuorum fratrum, multos ſeculares, quos potuerunt eligere, in ſuum ordinem ſuſcipientes, in Terra ſanctam, ad defenſionem ciuitatum deſolatorum & caſtrorum, iam obſeſſionem vel deditionem expectantium, ſuccurſum deſtinarunt. Comes quoque Richardus mille libros ad ſuccurſum terræ illius caritatis intuitu tranſmiſit. At cum deuoluerentur illorum dierum curricula, domino papa Lugduni commorante, camera ipſius combuſta eſt, cum omnibus in ea contentis. Et fuit multorum aſſertio, quòd deteſtabilis illa charta, quæ tempore regis Iohannis de tributo Angliæ, annis ſingulis eccleſiæ Romanæ ſoluendo confecta fuit, in cinerem ibidem redacta eſt. Et tunc temporis cum domini papæ quidam hoſtiarius, dum ſecus quàm decuit cuidam volenti ingredi ad papam reſpondiſſet, emancabatur. Ipſo quoque tempore, obijt magiſter Elias de Derham Canonicus Sarum. Cuius redditibus vacantibus manus rapaces ſtatim iniecit magiſter Martinus, præmemoratus domini papæ cõſanguineus, ad deſtribuendum. Die verò Pentecoſtes, dominus rex Londini feſtum tenens ſereniſſimum, Richardum de Clara, iam Comitem Glouerniæ, comitantibus. xl. tyronibus, baltheo cinxit militari: & tirocinij ſui initialia feſta gaudenter conſummauit. Audiens autem dominus rex, multos de proteruitate dicti magiſtri Martini grauiter conquerendo murmurare, reuerſus ad ſe licet ſero, cœpit dolere, quòd tantum tolleraſſet Romanos alienis bonis ſaginari, & vbi non ſeminauerunt tantum meſſis congregaſſe. Fecit igitur per ſingulos Comitatus Angliæ inquiri ſummam reddituum Romanorum, & inuentum eſt, quod ad tantundem pecuniæ aſcendiſſet, quantum redditus ipſius, videlicet. lx. milia marcarum puri redditus exceptis alijs varijs emolimentis. Admirans igitur rex inſatiabilem Romanę curię proteruitatem, miſit ad ipſam curiam procuratores ſuos, vt cõtradicerent de tributo iniurioſè impoſito, & vt corã Conſilio querimoniam reponerẽt de oppreſſionibus, & iniurioſis exactionibus, quas dominus papa quotidiè non deſinit in Anglia exaggerare. Miſitque dominus rex Fulconem filium VVarini, vt diceret prædicto magiſtro Martino quòd, ſibi cautè præcauens, à terra ſua citò fugeret. Non enim poterat furorem volentium irruere aliquatenus cohibere. Fulco igitur mandatum regis exequens fidelıter, ex parte

vniuer-

vniuersitatis Angliæ dixit eidem magistro Martino, vt ante quartum diem sequentem nullatenus in regno inueniretur, ne extunc in frustra concederetur. Magister igitur Martinus more Romanorum, qui fugantes fugiunt, & fugant fugientes, multum timens pelli suæ, accepto domini regis conductu, ab Anglia ante tertium diem clanculo fugit repentinus. Eodem quoque tempore, Gulihelmus de Monte Pessulano electus Couentren. nolēs amplius iniurioſos impetus, quos à rege diu sustinuerat, tollerare: ius suum in man' papæ paciēter resignauit. In cuius loco magister Rogerius de VVesehā, theologus, videlicet decanus Lincoln. electus est, episcopo Lincoln. procurante, rege penitus irrequisito. Vnde antequam plenam episcopatus sui posset obtinere possessionem, multa sustinuit dispendia & pacis damnosam (nec immerito) dilationem. Simili quoque modo, ipso eodem tempore, irrequisito regio assensu, cassata electione Roberti Pesseleu, elect' est in episcopum Ciceſtre. magister Richardus de VVithz, vnde ne tanta regis iniuria remaneret inulta, Baronia ad episcopatum pertinēte priuari meruit multo tempore, donec multiplicatis intercessionibus impetrauit, tam ipse quam electus Cestren. vt vterq; ex regis gratia suæ possessionis gauderet plenitudine. Eodem anno, consecrati sunt Lugduni, vbi adhuc dominus papa commorabatur. Bonifacius de Prouincia, in archiepiscop Cantuar. & magister Richardus de VVithz, in episcopum Ciceſter. & magister. R. in episcopum Ceſtre. à domino papa, non sine regni Angliæ magno damno ac periculo. Papa enim sic episcopos attraxit, vt magis ei tenerentur obligati, & contempto rege fierent in damnum regni proniores. Interea Rob. Pesseleu de cuius cassatione mentio prælibata est, adiunctis sibi de auctoritate regia sociis, videlicet Laurētio de sancto Albano clerico, & Galfrido de Langeleia milite, sub quodam colore iusticiæ per noua placita foreſtę multos, vt regem ditaret, depauperauit. Eodem quoque anno, dominus rex ex deuotione speciali & dilectione beati Eadvvardi gloriosissimi regis & cōfessoris, ecclesiam beati Petri conuentualem maiori parte dirui fecet, octauo die inchoans Apostolorum videlicet Petri & Pauli, vt decentiorem constrŭeret & ampliorem. In quo opere sumptus non modicas exposuit more Christianissimi regis, indubitāter credens illum thesaurum sibi incorruptum in cœlis reseruari. Insuper ex regia munificentia, sibi innata, contulit dominus rex memorato sancti Petri monasterio, ob honorem eius & sancti

Eadvvardi

Eadvvardi & regalis loci reuerentiã, donaria regalia, vel potius imperialia, in pallijs, gemmis, & vasis mirificis, quæ oculos intuentiũ in admirationẽ, & corda mouerent ad stuporẽ, ita vt inter oẽs ecclesias cisalpinas, & si fas est dicere trãsalpinas, ecclesia VVestmonast. thesauro regali copiosius abũdaret. Eodẽ tẽpore, Galfridꝰ de Marisco inter nobilissimos Hiberniæ nõ extremus, exul & ꝓfugꝰ obijt, miser nec tamẽ miserabilis. Quẽ ꝓscriptũ ab Hibernia, expulsũ à Scotia, fugatũ ab Anglia, post filij sui Gulih. de Marisco mortẽ turpissimã, Fracia suscepit mendicantẽ, vbi vitã terminauit infœlicẽ. Hęc idcirco auditoribꝰ scribo ꝓlixius, vt perpẽdat quisq; quẽ finẽ proditio sortitur, & pręcipuè lesę maiestatis crimẽ. Pater enim in Comitẽ Marescallũ Richardũ in Hibernia, & filius eius Gulihelmus, in regẽ seditionẽ temerè ac infœliciter ausi sunt machinari. Eodẽq; anno circa festũ natiuitatis S. Iohannis Baptistæ, fecit dominꝰ rex oẽs in regno Anglię, qui ei seruitiũ militare debebant, edicto regio submoneri, vt ipsũ in VVallią hostiliter profecturũ, fideliter, vt decebat, cõmuniter sequerẽtur. Nã VVallensiũ insolentia nimis iniurioſa ipsum ad hæc cõpellebat. Vndè cito post profecturus, apud S. Paulũ Londini licentiã à ciuibus ibidẽ conuocatis, satis ciuiliter, & a clero orationes humiliter postulauit. Per idẽ quoq; tẽpꝰ, dominꝰ rex sano fretus cõsilio, ex quo certificabatur de Cõcilio generali in proximo Lugduni celebrando, nuncios solẽnes ad Conciliũ destinauit, videlicet Comitẽ Rog. Bigod, Iohannẽ filiũ Galfridi. Gulih. de Cantilupo, Philippũ Basset, Rad. filiũ Nicholai, milites, & Gulihelmum de Povvic, clericũ, vt domino papæ & toti Cõcilio grauamina exponerẽt, quæ regno Angliæ in multis à Romana curia diatim inferuntur: præcipuè de tributo in guerræ tẽpore extorto, cui cõtradictũ fuit, & apertè per Stephanum archiepiscopũ Cant. reclamatũ. Quod in posterũ ita factũ est. Anno quoq; eodẽ cũ dominꝰ papa qui Lugdunũ adueneraꝛ, & iã ꝑ aliquod tẽpꝰ morã ꝓtraxit grauiter cõqueſtꝰ ẽ quibusdã magnis prælatis maxime Cluniacẽsi & Cister. abbatibꝰ, quòd ecclesia Romana multũ arctabatur, ere alieno pręgrauata. Vndè abipſ tanꝙ à filijs chariſſimis & ſpecialibꝰ, ſubſidium pecuniare inſtanter poſtulauit. Abbas autem Cluniacenſis impetrata licentia ac poteſtate cellas ſuas depauperandi, vt papam ditaret: multa munera multaque xœnia in equis deſiderabilibus & præcioſè faleratis papæ contulit, quorum etiam aliqui pecunia erant onerati. Similiter & abbas Ciſtercienſis, vt videretur & à multis certiſſimè diceretur vt papa dona afferentibus, potius occurriſſet, quam à facie Frede-

rici perſequentis aufugiſſet. Archiepiſcopus aũt Rothom. P. & abbas. S. Dioniſij, natione Anglus, cũ hæc audiſſent, volentes priores datores ſuperare, tantã in moneta numerata pecuniã theſauro papali addiderunt, vt hæc ſcientibus, quantitas & numerus ſtupore nõ immerito generaret. Vnde archiepiſcopꝰ ſuã relinquẽs eccleſiã, irreſtaurabiliter pecunia ſpoliatã, in Cardinalẽ multùm domino papæ ſpecialẽ, meruit ſublimari. Abbas aũt. S. Dioniſij in archiepiſcopum Rothom. ſimili cõditione põpoſius infulari: Abbas verò Cluniaci im epm Lingonenſẽ, quod multũ deſideraverat, vt vnꝰ eſſet ex Paribus Franciæ, incathedrari. Aarchieps verò Lugdunẽſis nolens aliquatenus, vt papã ſaginaret, ſuã eccleſiã deſtruere, imò potius dolẽs quòd papa totã xpianitatẽ & vniverſalẽ eccleſiã turbaturus, illuc aduentaſſet, & ſuũ archiepiſcopatũ oneraſſet ſua pſentia, & ad cõciliũ platorũ vniverſaliũ aduenientiũ oĩa in manꝰ papę ſponte reſignauit. Cuius loco papa ꝓcurãte vir bellicoſus, & ſecularibꝰ negotijs aptior q̃ ſpiritualibus, ſubrogatus eſt, Philippus de Sabaudia, frater archiepi Cant. Bonifacij, vt ſic papa tantis viris et tã generoſis ſuã partẽ cautiꝰ roboraret, & genus eorũ Romanæ curiæ aſtutius cõfederaret: curã aĩamarũ nõ ſine multorũ iuſtorũ oblocutione poſtponẽdo. Electus igitur Lugdunẽſis, Philippus memoratus, ex papali indulgẽtia opimos redditus, quos in Anglia habuit & multis alijs locis, licenter retinẽs, vt fortius & efficacius papalibus intẽderet & ſecularibꝰ negotijs, ſuã diu diſtulit cõſecrationẽ nec officiũ epiſcopalæ curabat exercere. Similiter & frater eius, Cãtuar. archieps Bonifacius, ſuæ immemor eccleſiæ, nec recolens ſanctitatis ſuorũ in eccleſia Cant. prædeceſſorũ, quaſi nauta nauẽ, curã omiſit paſtoralẽ. Et ſe ꝑ multũ tẽpus in partibus Lugdunẽſibus multũ à Cant. diſtantibus cõmorans, abſentauit. Vnde eccleſia Anglicana, quæ ꝑ ipſũ ſperaverat reſpiraſſe, pro cõſolatione induit cõfuſionẽ & deſolationẽ. Cum aũt iam feſtũ natiuitatis beati Iohannis Baptiſtæ adueniſſet, cõgregati ſunt Lugduni prælatorũ innumerabilis multitudo, Cõciliũ generale celebratura. Multos tamẽ, ne aduenirẽt, impediuit Impator Frederic', præſciẽs quòd ad ſuũ impedimentũ & dedec' ipſos papa cõuocarat. De Hũgaria vel de Terra ſãcta, ꝓpter Tartarorũ & Coroſminorũ vaſtationẽ & ꝓpter regionũ diſtantiã nullus aduenire valuit, aut voluit. Multi etiã in Anglia prælati tùm propter ſeniũ, tùm ꝓpter infirmitatem, tum per regias preces in ſuis ꝓuincijs pacificè remanſerũt, ſeſe ꝑ ꝓcuratores ſuos deſtinatos rationabiliter excuſantes. Imperator verò pręſciẽs graues fore queſtiones mouẽdas (nec immerito) cõtra ipſum,

ſum,necnō & papalē irā diutinā,iam verſam in odiū,diſcretos ac ſolennes ſuos ꝓcuratores & prolocutores ad Conciliū deſtinauit,vīz. Thadeū de Sueſſa,Petrū de Vinea,& magiſtrū VValterū de Ocra, clericos facundos & diſcretos, & cū eis milites nobiles & diſertos. Cōgregata verò ſancta & vniuerſali Sinodo,in eccleſia ſancti Iuſti apud Lugdunū,propoſuit in medio domin' papa graues cōtra Fredericū querimonias,ita vt intelligerint liquidò oēs maximè propter hoc Cōcilū fuiſſe cōuocatū.Inter quas graues quęremonias grauiſſima cōtra Imꝑat.F.reſonabat,ꝙ prælatos in mari truculenter inuaſit, ſubmerſit,cœpit,& incarcerauit. Procuratores verò,prout cauſa eorum toleravit,ſatis prudēter ad obiecta reſponderūt.Sed cū rationes papales prævaluiſſēt,oēs ferè in ipſū Imperatorē frenduerāt,Anglici tamen dolentes de ſua cōfuſione,propter affinitatē,quæ inter dominū ipſorū,regē Angliæ,& ipſū Imperatorē contrahebatur & fœdus amicitiæ inter ipſos initū,& prolē,quā ex Iſabella Imperatrice,Imperator ſuſceperat,diu diſſimulātes ſiluerūt.Inualuerūt tamē vndiq; inſurgētes Imperatoris aduerſarij,nec poterāt imperiales nūcij vel ex audiri,vel audiri, vnde Thadeus vidēs dānationē domini ſui imminere ait.Verè dies iſta,dies iræ,calamitatis, & miſeriæ. Gulihelmus de Povvic qui cū nobilib' domini regis Angliç procuratorib' Comite Rogerio & alijs ſocijs pręſens affuit,volens hęc prædicta ꝑ interruptionē differre,ſurgēs in medio,grauamina regis & regni Angliæ proponēs ſatis elegāter,cōqueſt' eſt grauiter quod ꝑ curiā Romanā extortū eſt tributū iniurioſè nimis tēpore guerrę à rege Iohāne,dū ſūma mētis anguſtia torqueretur, cui etiā manifeſtè contradictū fuit & ex parte vniuerſitatis regni reclamatū,ꝙ talia nullo modo facere poterat,per os venerabilis Stephani,Cant.archiepiſcopi,quo non erat tunc maior in regno. In quod tributū nunq̄ patres noſtri conſenſerunt,vel aliquo tēporę conſetient, vnde ſibi petit inſtanter exhiberi iuſticiam cum remedio. Ad quod papa non oculos eleuās nec vocem diſſimulauit,donec quæ magis eum angebant primitus exuperaſſet. Et poſt paululum magiſter Gulihelmus propoſuit in medio grauiſſimā quæremoniā de multiformi extorſiōe reddituū & pecuniæ ꝑ Romanā curiā à prælatis Angliæ,quaſi à ſeruis vltimæ conditionis: hanc elegantē oſtendens epiſtolā ex parte vniuerſitatis Angliæ. Reuerendo patri Innocentio,dei gratia ſummo pontifici, magnates & vniuerſitas regni Angliæ, recōmendationē cū pedum oſculo beatorū, matrē noſtrā Romanā eccleſiā totis viſceribus diligimus vt debemus,& cæt. Quā epiſtolā,omnes ferè papales iniurias

& tyrannides, Anglię violenter irrogatas, continentē, diligēs inquisitor in regis thesauro si velit poterit reperire. Cum aūt hæc grauamina manifestē in medio ꝓponerētur, asseruit papa hęc morosa indigere deliberatione Suspendit igitur ad tempus responsionē, licet vrgenter instarent nuncij, postulantes certā super his responsionem. Addebant quoq; idē nuncij priori quæremoniā, videlicet de violēta oppressione, & intolerabili grauamine, & impudēti exactione & iniuria, quæ per hanc inuisam adiectionē, papalibus literis frequēter insertam exercetur. (Non obstante & cęt.) per q̄ ius pro nihilo habetur, & autentica scripta eneruantur. Altiori igitur insistens negotio domin⁹ papa, postq̄ se talia ꝓuidè ꝓmiserat correcturū, in dominū Imperatorē Fredericū, sine aliqua palpatione, dissimulatione, vel dilationis indultu, sententiā depositionis in pleno cōcilio, licet Thadeus & eius socij cōstantur reclamassent, plenā satisfactionē pollicētes, terribiliter fulminauit. Quā, quia nihil tam arduum nostris tēporibus est tentatum, huic libello duximus annotandam.

Sententia lata in Imperatorem Fredericum.

INnocētius. & cęt. sacro pręsente Cōcilio ad rei memoriā sempiternam, ad Apostolicè sedis dignitatem, licet indigni dignatione diuinæ maiestatis assumpti, omnium Christianorum curam vigili sedulaque solertia gerere, ac intimæ considerationis oculo singulorum discernere & prouidæ deliberationis statera librare debemus, vt quos iusti †rigor examinis dignos ostenderet, congruis attollamus fauoribus, quos autem reos pœnis debitis depremamus, appēdentes semper meritum & præmium equa lance, retribuendo cuiq; iuxta qualitatē operis, penæ vel gratiæ quantitatē. Sane cū diu guerrarū cūmotio nōnullas professionis Christianę prouincias diuti' afflixisset, nos toto cupientes mentis affectu tranquillitatem & pacem ecclesię sanctę dei, ac generaliter cuncto populo Christiano ad præcipuum principē secularem, huius dissentionis ac tribulationis auctorem, à fœlicis recordationis Gregorio papa, prædecessore nostro, pro suis excessibus anathematis vinculo innoda um, speciales nuncios magnæ authoritatis viros, venerabiles videlicet. P. Albanensem tunc Rothomagensem archiepiscopum &. G. Sabinensem, tunc quondam Mutinensem episcopos, ac dilectum nostrū filiū Gulih. Basilicæ. xij. Apostolorū prębiterū Cardinalem, tunc Abbatē sancti Facundi, qui salutem zelabatur ipsius, duxim⁹ destinandos: faciētes sibi ꝓponi ꝑ ipsos quod nos & fratres nostros, quantū in nobis erat,

†vigor.

pacem

pacē per omnia ſecū habere nitimur,cum omnibus hominibus parati optabamus, ſibi & tranquilitatē dare ac mundo etiam vniuerſo. Et quia prælatorū,clericorū,omniumq; aliorū,quos detinebat captiuos,& oīm tam clericorū q̄ laicorum, quos ceperat in galeis,reſtitutio poterat eſſe pacis plurimū inductiua:illum vt eos reſtituerat,cum hoc idē tam ipſe q̄ ſui nuncij, antequā ad Apoſtolatus vocati eſſem' officiū,promiſiſſent,rogari & peti ab ipſo fecimus per eoſdē,ac proponi inſuper quod ijdē pro nobis parati erant audire & tractare pacem,ac etiā audire ſatiſfactionē q̄ facere vellet princeps pro omnib', pro quibus vinculo erat excōmunicationis aſtrictus & offerri. Præterea quod ſi etiā eū in aliquo cōtra debitū leſerat eccleſia, quod nō credebat,parata erat corrigere ac in ſtatum debitū reformare. Et ſi diceret ipſe quod contra iuſticiā in vllo leſerat,vel etiā quod nos eū cōtra iuſticiā leſiſſemus,parati eram' vocare reges,prælatos, & principes,tā ecclēſiaſticos q̄ ſeculares,ad aliquem tutū locū,vbi per ſe vel per ſolennes nuncios conuenirent. Eratq; parata etiam de conſilio Cōcilij ſibi ſatiſfacere, ſi eū leſiſſet in aliquo,ac reuocare ſententiā,ſi quam contra ipſum iniuſtè tuliſſet; & cum omni manſuetudine & miſericordia, quantum cū deo & honore ſuo non poterat recipere de iniurijs & offenſis ipſi eccleſiæ ſuiſq; ,per eū irrogatis,ſatiſfactionem ab ipſo fieri. Volebat etiā eccleſia oīs amicos ſuos ſibiq; adherentes in pace ponere,plenaq; ſecuritate gaudere, vt nunquā hac occaſione poſſent aliquod ſubire diſcrimen. Sed licet ſic apud eum pro pace paternis monitis, & præcum inſiſtere curauimus lenitate, idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & more aſpidis obturās aures ſuas,huiuſmodi præces & monita elata obſtinatione ac obſtinata elatione deſpexit. Et licet proceſſu tēporis in die Cenæ domini proximò nuper præterita præcedente, coram nobis & fratribus noſtris, præſentibus chariſſimo in Chriſto filio noſtro, Conſtantinopolitano Imperatore illuſtr.cetuq; nō modico prælatorū de ſanioribus,populoq; Romano,& iuxta multitudinē aliorū, qui eodē die propter ſolēnitatē ipſius de diuerſis mūdi partib' ad apoſtolicā ſedē conuenerūt,ꝙ ſtaret mādatis noſtris,& eccleſiæ per nobilē virū Comitē Tholoſanū,ac magiſtros Petrū de Vinea,& Thadeū de Sueſſa, curiæ ſuæ iudices & ꝓcuratores ſuos,ſpeciale ſup̄ his ab ipō mandatū habētes,præſtiterit iuramētū:poſtmodū tamē quod iurauerat non impleuit. Quin imò ea intētiōe ipm præſtitiſſe ꝓbabiliter creditur, ſicut ex factis ſequētib' colligitur euidētur,vt idē eccleſię ac nobis il-

luderet potius q̃ pareret, cũ anno & amplius iam elapso, nec ad ipsius ecclesiæ gremiũ reuocari potuerit, nec sibi de illatis ei damnis & iniurijs curauerit satisfacere, licet super hoc extiterit requisitus. Propter quod non valentes absq; graui Christi offensa eius iniquitates amplius tolerare, cogimur vrgente nos conscientia, iustè animaduertere in eundem. Et vt ad præsens de cæteris eius sceleribus taceamus, quatuor grauissima quæ nulla possunt cælari tergeuersatione commisit. Deierauit enim multocies: pacem quondam inter ecclesiam & imperium reformatam temere violauit. Perpetrauit etiam sacrilegium, capi faciens Cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarum prælatos & clericos religiosos & seculares, venientes ad Concilium, quod idem prædecessor duxerat conuocandum. De hæresi quoque non dubijs & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumentis suspectus habetur. Plura siquidem eum commisisse periuria satis patet: nam olim cum in Ciciliæ partibus morabatur, priusquam esset ad Imperij dignitatem electus, coram bonæ memoriæ. G. sancti Theodori diacono Cardinali, Apostolicæ sedis legato, fœlicis recordationis Innocentio papæ prædecessori nostro & successoribus eius, ecclesiæque Romanæ pro concessione regni Ciciliæ ab eadem ecclesia sibi facta, fidelitatis præstitit iuramẽtum: & sicut dicitur, illud idem postquam ad eandem dignitatem electus extitit, & venit ad vrbem, coram eodem Innocentio suisq; fratribus, & alijs multis præsentibus, ligeum hominium faciens, in eius manibus innouauit. Deinde cum in Alemanea esset. Eidem Innocentio papæ, & ipso defuncto bonæ memoriæ Honorio papæ prædecessori nostro, & eius successoribus ac ipsi ecclesiæ Romanæ, præsentibus Imperij principibus ac nobilibus, iurauit honores, iura, & possessiones Romanæ ecclesiæ, pro posse suo seruare ac protegere bona fide. Et quod quęcunque ad manus suas deuenirẽt, sine difficultate restituere procuraret: nominatis expressè dictis possessionibus in huiusmodi iuramento, quod postmodum confirmauit, coronam imperij iam adeptus. Sed horum trium iuramentorũ, temerarius extitit violator, non sine proditionis nota, & lesæ maiestatis crimine. Nam contra præfatum prædecessorem nostrum. G. & fratres suos, commonitorias literas eisdem fratribus destinare, ac dictum. G. apud fratres ipsos sicut apparet per literas ab eodem tũc directas eisdem, & prout fertur per vniuersum fere orbẽ defamauit, ac venerabilem fratrem nostrum. G. portuẽsem, tunc sancti Nicholai in

lai in carcere Tulliano, diaconum Cardinalem, & bonæ memoriæ I. Preneſt. epiſcopos, Apoſtolicæ ſedis legatos, nobilia & magna eccleſiæ Romanæ membra, perſonaliter capi fecit, & bonis omnibus ſpoliatos, ac per diuerſa loca non ſemel ignominioſè deductos carceribus mancipari. Priuilegium inſuper quod beato Petro & ſucceſſoribus eius in ipſo tradidit domin⁹ noſter Ieſus Chriſtus, videlicet quodcunque ligaueris ſuper terram erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis. In quo authoritas & poteſtas Romanæ eccleſiæ conſiſtit, pro viribus diminuere, vel ipſi eccleſiæ auferre ſatagit, ſcribens ſe prefati. G. ſententiam non vereri latam ab eo excommunicationis in ipſum, non ſolum contemptis clauibus eccleſiæ non ſeruando, verumetiam per ſe ac officiales ſuos, & illam & aliam excõmunicationis, vel interdicti ſententias, quas idem omnino contempſit, cogendo alios non ſeruare. Poſſeſſiones quoque præfatæ eccleſiæ Romanæ videlicet Marchiam, Ducatum Boneuentum, cuius muros & turres dirui fecit, ac alias quas ac Tuſciæ ni Lumbardiæ partibus, & quibuſdam alijs obtinebat locis, paucis exceptis, occupare nõ metuens, eas detinet occupatas. Et tanquam ei non ſufficeret, quod manifeſtè cõtra iuramenta præmiſſa, præſumendo talia, veniebat per ſe vel ſuos officiales, earũdem poſſeſſionum homines deierare cõpulit, ipſos à iuramento quibus tenebantur Romanæ eccleſię de facto, cũ de iure non poſſet, abſoluens, & faciens eoſdem fidelitatem nihilominus abiurare prædictam, ſibique fidelitatis huius iuramenta patrare. Pacis quoque ipſum violatorem exiſtere plane cõſtat. Quia cum olim tempore pacis inter ipſum & eccleſiam reformatæ iuraſſet coram bonæ memoriæ. I. de Abbatis villa, epiſcopo Sabienſi, & magiſtro Thomaſio, tunc ſanctæ Sabinæ preſbitero Cardinali, præſentibus multis prelatis, principibus & baronibus, quòd ſtaret & pareret prę-ciſè abſque vlla conditione omnibus mandatis eccleſiæ ſuper his, pro quibus erat vinculo excommunicationis aſtrictus, cauſis excõmunicationis expreſſis per ordinem coram eo: & omnibus Teutoniæ hominibus, regni Ciciliæ, ac quibuſlibet alijs, qui eccleſiæ cõtra eum adheſerant, omnem remittens offenſam & penam: & quod nullo tempore offenderet, vel offendi faceret ipſos pro eo quod eccleſiæ aſtiterant, patrari in anima ſua per Comitem Acerar. faciẽs iuramentum. Poſtmodum pacem & iuramenta huiuſmodi nequaquam erubeſcens irretiri periurijs, non ſeruauit. Nonnullos etiam

ex ipsis hominibus, tam nobiles quam alios poste à capi fecit, & eis bonis omnibus spoliatis, vxores eorum & filios captiuari, ac terras ecclesiæ contra promissionem, quam eidem. I. Sabinensi episcopo, & Thomasio Cardinali fecerat, irreuerēter inuasit. Licet ipsi extūc in eundem præsentem si contra veniret excommunicationis sententiam prouulgauerint, & cum idem apostolica sibi authorite mandassent, vt nec per se, nec per alium impediret quin postulationes, electiones, & confirmationes ecclesiarum & monasteriorū, in regno præfato liberè de cætero fierēt, secundū statutum Cōcilij generalis: et quod nullus deinceps in eodem regno, viris ecclesiasticis, ac rebus eorum imponeret tallias vel collectas: quodq; nullus ibidem cleric⁹ vel persona ecclesiastica, de cætero in ciuili vel criminali causa conueniretur coram iudice seculari, nisi super feudis, quando ciuilis haberetur: ac Tēplarijs, Hospitalarijs, & alijs pſonis ecclesiasticis, de damnis & iniurijs irrogatis eis satisfaceret competēter: ipse mandatū huiusmodi adimplere contēpsit. Liquet namque vndecim ac plures archiepiscopales, & multas episcopales sedes, abbatias quoque, & alias ecclesias ad præsens in regno vacare prædicto: easque, ipso procurante, sicut apartè patet, fuisse diutius prælatorum regimine destitutas in graue ipsarum prēiudicium & periculum animarum. Et licet fortè in aliquibus eiusdem regni ecclesijs electiones sint à capitulis celebratæ, quia tamen per illa eadē familiares clerici sunt electi, probabili potest argumento concludi, quòd facultatem non habent liberam elegendi. Ecclesiarum autem ipsius regni non solum bona fecit, prout voluit, accupari, sed & cruces, calices, thuribula, & alios sacros earum thesauros & pannos sericos, velut cultus diuini contemptor auferri, licet vt dicitur, ipsis ecclesijs exacto tamē prius pro eis certo præcio, in parte fuerint restituti. Clerici quippe collectis & tallijs multipliciter affliguntur, nec solum trahuntur ad iudicium secularium, sed vt asseritur coguntur subire duella, incarcerantur, occiduntur, & patibulis cruciantur in confusionem & opprobrium ordinis clericalis. Præfatis autem Templarijs, Hospitalarijs, & personis ecclesiasticis, nō est de damnis & iniurijs eisdem illatis, satisfactum. Eum quoq; certum est sacrilegij esse perpetratorem. Nam cum præfati Portuensis & Prænestinus episcopi, & quam plures ecclesiarum prælati & clerici, tam religiosi quā seculares, ad apostolicā sedem pro celebrando Concilio, quod etiā ipse prius petiuerat conuocari, per mare venirent, vijs terræ ipsius de

mandato

mãdato eius omnino præclusis. Idem destinato Encio, filio suo, cũ multitudine galearum, & per alias quamplures, longe antea serio preparatis, in partibus Tusciç maritimis in insidijs positis, cõtra eos vt grauius posset virus euomere præconceptum, ipsos ausu sacrilego capi fecit, quibusdã prælatorum ipsorum & alijs in huiusmodi captione submersis, nonnullis etiam interemptis & aliquibus hostili insecutione fugatis, reliquis autem bonis spoliatis omnibus, & de loco ad locum in regnum Ceciliæ opprobriosè deductis atque ibidẽ diris carceribus mancipatis, quorum aliqui macerati squaloribus, & inedijs pressi miserabiliter defecerunt. Merito insuper contra eum de heretica prauitate suspitio est exorta. Cum postquam excommunicationis sententiam à præfatis I. Sabinẽsi episcopo, & Thomasio Cardinali prolatam incurrit. Et dictus. G. papa ipsum anathematis vinculo innodauit, ac post ecclesiæ, Romanorum Cardinalium, prælatorum, & clericorum, à diuersis partibus ad sedem apostolicam venientium captiones, claues ecclesiæ cõtempserit & contemnat, sibi faciens celebrari, vel potius in quantum in eo est, prophanari diuina. Et constanter asseruit, vt superius est enarratũ, in se præfati. G. papæ sententias non vereri. Præterea coniunctus Saracenis amicitia detestabili, nuncios & munera pluries destinauit eisdem, & ab eisdem vicissem cum honorificentia & hilaritate recipit, ipsorũque ritus amplectitur, illos in quotidianis eius obsequijs notabiliter secum tenens. Eorundem etiam more vxoribus, quas habuit, de stirpe regia descendentibus, eunuchos, præcipue quos vt dicitur serio castrari fecerat, non erubescit deputare custodes. Et quod execrabilius est, olim existens in partibus transmarinis facta compositione quadam, imò verius collusione, cum Soldano: Machometi nomẽ in templo domini diebus ac noctibus publicè proclamari permisit. Et nuper nuncios Soldani Babilonç, postquam idem Soldanus Terræ sanctæ & Christianis habitatoribus eius per se ac suos damna grauissima & inestimabiles iniurias irrogarat, fecit per regnũ Ciciliæ, cum laudibus ad eiusdem Soldani excellentiam, sicut fertur, honorificè suscipi & magnificè procurari. Aliorum quoque infidelium pernicionibus & horrendis obsequijs cõtra fideles abutens, & illis qui damnabiliter vilipendentes apostolicam sedem, ab vnitate ecclesiæ recesserunt, procurans affinitate ac amicitia copulari, claræ memoriæ Ducis Bauariæ specialem ecclesiæ Romanæ, ac filium deuotum, fecit pro certo, vt asseritur, Christiana religione despecta, per Assessinos

ſinos occidi: & Bartaconi, dei & eccleſiæ inimico, à communiõe fidelium per excommunicationis ſententiam, cum adiutoribus, conciliatoribus, & fautoribus ſuis ſolemniter ſeparato, filiam ſuam tradidit in vxorem. Catholicorum verò principum actus & mores reſpuens, neglecta ſalutis & famæ integritate, pietatis operibus non intendit. Quinimo, vt de ſuis nefarijs diſſolutionibus ſileamus, cum dederet opprimere, non curat oppreſſos iniurijs releuare, manu eius vt decet principem ad elemoſinas non extenta, nec eccleſias, nec monaſteria, nec hoſpitalia cernitur cõſtruxiſſe, cum deſtructioni eccleſiarum inſtiterit, & religioſos ac alias eccleſiaſticas perſonas iugi attriuit afflictione. Nunc igitur hæc non leuia ſed efficatia ſunt argumenta de ſuſpicione hæreſis contra eum, cum tamen hæreticorũ vocabulo ius ciuile contineri aſſerat, & latis aduerſus eos ſententijs debere ſuccumbere. Qui vel leui argumento à iudicio catholicę religionis & tramite detecti fuerunt deuiare. Præter hæc, regnum Siciliæ, quod eſt ſpeciale patrimoniũ beati Petri, quod idem princeps ab apoſtolica ſede tenebat, in feudum tam ac tantam in clericis & laicis, pœnitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere, probris eiectis in examinationem & ſeruitutem redegit & abire pauperes coëgit. Illos autem qui remanſerunt, ſub ſeruili conditione viuere ac eccleſiæ Romanę, cuius principaliter ſunt homines & vaſſalli: offendere multipliciter & hoſtiliter impugnare compellit. Poſſet & merito reprehendi, quod mille ſquinatorum annuam pencionem, in qua pro eodem regno ipſi Romanæ eccleſiæ tenetur, per nouem annos & amplius ſoluere prætermiſit. Nos itaque ſuper præmiſſis & quam pluribus alijs eius nephandis exceſſibus cum fratribus noſtris & ſacro Concilio, deliberatione præhabita diligenti, cũm Ieſu Chriſti vices licet immeriti teneamus in terris, nobiſq; in beati Petri Apoſtoli perſona ſit dictum. Quodcumque ligaueris ſuper terram. & cæt. Memoratum principé qui ſe imperio & regnis omniq; honore ac dignitate reddidit tam indignum, vt propter ſuas iniquitates, à deo ne regnet vel imperet eſt abiectus, ſuis ligatum peccatis adeo ac abiectum, omniq; honore ac dignitate priuatum à domino oſtendimus, denunciamus, & nominamus, ſententiando priuamus, omnes qui ei iuramento fidelitatis aſtricti tenentur, ab huiuſmodi iuramento perpetuo abſoluimus, authoritatate apoſtolica firmiter inhibendo. Ne quiſquam de cætero ſibi tanquam Imperatori vel regi pareat, vel intendat, decernendo quoſlibet qui deinceps ei, ve-

ſut im-

lut Imperatori vel regi Consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto excommunicationis vinculo subiacere. Illi autem ad quos in eodem Imperio spectat electio, eligant liberè successorẽ. De præfato verò regno Siciliæ prouidere curabimus, cum fratrum nostrorũ consilio, prout viderimus expedire. Datum Lugduni. xvij. Kalend Augusti. Pontificatus nostri anno tertio. Hæc igitur in medio Concilio prolata, cunctis non mediocren timorẽ incusserunt. Thadeus igitur & alij Imperatoris procuratores confusi recesserũt. De reparatione autem Terræ sanctæ, & de executione iusticię multa in eodem Concilio duxit statuenda, quæ diligens indagator poterit scripta reperire. Hæc tamen prædictam non arbitror prætereũda vt plenius sciantur causæ quare dominus papa, Innocẽtius quartus, Fredericum ab Imperij solio præcipitauit. Hæc cum ad noticiã Frederici peruenissent, indignatus quam plurimum, scripsit quandam epistolam domino regi Anglorum, & regi Frãcorum, & multis alijs principibus: in cuius epistolæ fine dedit intelligi manifestè, quòd sua fuit intentio nobilitatem & dignitatem vniuersalis ecclesiæ annullare. Et ipsam ecclesiam ad statum redũcere pristinæ paupertatis & humilitatis primitiuæ. In quo verbo se volens excusare, impudẽter accusauit. Interim dominus rex apud partes VValliæ cum exercitu suo commorans ipsos VValenses fame & inedia multum coarctauit, & secundum guerrę consuetudinem sepè ipsos damnosè inuasit. In qua inuasione aliunde laudabiliter impetum consummauit. Sæpe tamen deteriorem calculum reportauit. Tandẽ depopulata illa parte, quæ Anglesey dicitur, firmauit vnum castrum inexpugnabile videlicet Connach, & muniuit prudenter ad insult° & discursus VVallensium reprimendos, & sic inde triumphans recessit. Circa eadem tempora Reimundus Comes Prouinciæ, pater reginarum Francorum & Anglorum, humanæ naturæ debita persoluit. Qui de filiabus magnificè nimis maritatis stuporẽ toti mundo dereliquit. Dominus autem rex à Connaco, vt iam prædictum est, sumptuosè nimis communito recedens, Mauricium Hiberniæ iusticiarium, eo quod fictè & tardè auxilium ab Hibernia, domino regi duxerat pereclitanti à iusticiaria deposuit. Loco eius. I. filium Galfridi subrogauit. Eodem quoque anno, postulãte domino rege Francorum, qui vt prælibatum est in mortis discrimine cruce signabatur, missus est à latere papæ quidam legatus, vt negotium crucis prædicando promoueret. Vnde tum propter deum, tum propter

regem

regem infiniti nobiles Franciæ cruce ſignabantur. Dominus etiam rex Francorum, ab eccleſia in regno ſuo ex permiſſione & indultu domini papæ de omni prouentu vniuerſaliter, decimam partem ad promocionem ſuæ peregrinationis procurauit. Cum autem dominus papa pro retributione tanti beneficij ad ſuſtentationem Landgrauij, quem iam elegerat vt ſuccederet Frederico in Imperio, & ad expugnandum ipſum Fredericum, quem deiecerat, ab eodē regno Francorum viceſimam poſtulauit. Saraceni autem & præcipue Choroſmini, qui iam de Chriſtianis in Terra ſancta irato deo triumphauerant, & Terram ſanctam vſque ad Acon contritis Hoſpitalarijs & Templarijs, & nobilibus Chriſtianis, hæc audientes ſeſe fortius munierunt, ne in aduentu Francorum primerentur. Circa idem quoque tempus magiſter Richardus, Exonienſis eccleſiæ cancellarius, in epiſcopum Exon. videlicet Kal. Decembris, eſt conſecratus. Et eodem tempore, obijt Comes Mareſcallus VValterus Londoni. Et citò poſt, ſcilicet, Nonis Decēbris, obijt Anſelmus frater ipſius, elegans & egregiæ indolis adoleſcens, ipſum Comitatum cum Mareſcallia, qui ei iure hæreditario cōtingebat, recepturus: vnde ante mortem Comes appellabatur, & pro Comite habebatur. Et ſic oēs filij magni Mareſcalli Gulihelmi (neſcitur quo peccato exigente) iuxta Comitiſſæ matris eorum vaticinium, ſine liberis poſt ſe relictis, quaſi vmbræ ab hoc ſeculo migrauerunt. Omnes tamē ſucceſſiuè Comites (prout mater prædixerat, quaſi ſpiritu prophetico) extiterunt. Et ſic nobilis clipeus ille Mareſcallorum, tot & tantis hoſtibus Angliæ formidabilis, euanuit. Sed & multi alij in reſiduo regno Angliæ, præcipuè pro defectu liberorum, multis nobilibus magnoque nobilitate viduato. Interea dominus papa quicquid pecunię ex omnibus regnis & eccleſia, & perſonis maximè eccleſiaſticis abradere potuit, miſit Landgrauio Thuringiæ, ad eius guerram contra Conradum filium Frederici ſuſtinendam. Iamque archiepiſcop' Coloniæ, & alij prælati nobiles & potentes, cum multis Alemanniæ magnatibus, ipſi Landgrauio memorato, papali pecunia ſaginati, adhæſerunt: ita vt debilitato iam ipſo Conrado, totū ferè Alemanniæ regnum ipſi Landgrauio cœperat inclinare.

Dominus papa obmurmurat eò quòd Angli conqueruntur de varijs oppreſſionibus ſuis, precipuè autem de tributo, quæritque argumenta vltionis.

ANno gratiæ. Mccxlvi. qui eſt annus regni regis Hērici Tertij. xxx. fuit idem rex ad Natale Domini apud VVeſtmonaſterium: cō-

uocatis

uocatis etiã multis regni nobilib⁹,præcipuè fratre ſuo Cõmite Cornubiæ Richardo, cũ vxore ſua, innumerabilibuſq; alijs, qui cũ ipſo rege in partib⁹ VValliæ æſtus & põdera guerræ cũ varijs periculis et magnis ſũptibus ſuſtinuerãt: vt qui in tribulatiõe cõſortes erãt, participes fierẽt in exultatione. Ipſo tẽpore Bonifaci⁹ Cantuar. archiepiſcopus, paſtor & prælatus, anteceſſoribus ſuis, qui ante ipſũ in eccleſia Cantuar. pluribus fulſere virtutibus, multũ diſſimilis, dedit intelligi domino papæ, nõ ſine. S. Eadmũdi prẽiudicio & dedecore & aliorũ ſanctorũ prædeceſſorũ ſuorũ, q̃ prælati qui ipſũ in regimine archiepiſc. Cantuar. præceſſerãt, ipſã eccleſiã, licet opimã, ære alieno et debitis inæſtimabilibus irremediabiliter obligarũt. Vnde à papa impetrauit literas nimis execrabiles: quarũ ſũma hæc eſt: Dam⁹ venerabili fratri noſtro Hereford. epõ noſtris literis in mãdatis, vt ipſe p̃ſep tenniũ, & nõ vltra, omniũ beneficiorũ eccleſiaſticorũ quæ deinceps in ciuitate, dioceſi & prouincia Cantuar. vacabunt, primi anni p̃uẽtus vſq; ad. x. M. marcarũ ſummã: (quę ſi ante dictũ ſeptenniũ haberi poterit, nil amplius exigatur) necnõ. ij. M. marcarũ de ipſius archiepiſcopi redditibus colligat annuatim & cõuertat fideliter in ſolutionẽ debitorũ eccleſiæ memoratæ. Prouiſo quòd p̃ſonis ſeruiẽtibus in eiſdẽ beneficijs de prædictis redditibus idẽ epiſcopus faciat cõpetẽtẽ ſolutionẽ pro ipſorũ ſuſtẽtatione, ne ipſa debitis defraudẽtur obſequijs, aſſignari. Per idẽ tẽpus conuocati ſunt nobiles regni, vt die, qua cantatur Lætare Hieruſalẽ, Londonijs de arduis regni negocijs diligenter, prout neceſſitas vrgenter poſtulabat, contrectarẽt. Papa enim indignatione, quã cõcepit contra regẽ & omnes regni nobiles, manum ſuã ad grauamina quotidiana, diuerſis excogitatis argumentis ad emungendã pecuniã extẽdit, & quotidie aggrauauit. Intumuit enim & excanduit ira papalis contra miſeros Anglos, eò quod auſi erant de oppreſſionibus & iniurijs ſibi diatim illatis cõqueri in Cõcilio. Multiplicabãtur aũt ſine intermiſſione in regno iniuriæ: & in conſpectu eius, videlicet in curia ſua, viluerunt Angli pluſquam alij etiam vltimarum nationum. Vnde fertur dixiſſe: Expedit vt componamus cum principe (.i. cum Frederico) vt conteramus illum regulum Angliæ, vaſſallum noſtrum iam recalcitrãtem. Præterea quia dominus rex obtinuit priuilegium vt non veniat legatus in regnũ niſi rogatus, miſit quoſdã ſophiſticos legatos & trãſformatos, habẽtes poteſtatẽ magnã in extorquẽdis redditib⁹ & pecuniis, & in omnib⁹, legatis p̃teriores, licèt inſignia legatorũ nõ habẽrẽt, nũc clericos, nũc fratres Prędicatores, nũc Minores: de quib⁹ papa

fecit ſuos bedellos & thelonearios, in leſionē & detrimentū ordinis & ꝓfeſſionis eorū, qui ſpōtaneā paupertatē & humilitatē deo vouēdo promiſerunt. Vnde quāplures eorū, ſanas habentes conſcientias, præcordialiter ſuſpirātes doluerunt, dicentes: Heu quàm citò, inuidente diabolo, noſter ordo deſipit. Per mille annos ordo ſancti Benedicti tantū non ſuſcepit detrimentū. Miſit etiā dominus papa manum ad vlteriora, vt ſcilicet bona ſine teſtamento decedentiū, non ſine principū iniuria & iactura, in gremio ſuæ auaritiæ amplecteretur: etiamſi infirmus, ꝓpter imbecillitatē non potens vel nolens loqui, pro ſe relinqueret teſtatorē, quæ iniuria & leges dicitur cōtraire. Prēterea, quod eſt inauditū, Dauidis, nepotis ac vaſſalli domini regis Angliæ, terrā ſibi iniurioſè vſurpauit, ſub graui tributo poſſidēdam. Et citari fecit dominū regē, vt eidē Dauidi ſatiſfacturus ſuper quibuſdā, vt dicebat, iniurijs ſibi ab eodē rege illatis reſpōderet: in multorū ſannā, & ſibilū, & deriſiones. Et citò pòſt memoratus Dauid medio ſublatus, in morte ſua pancos pro ꝓditione ſua meruit habere lamētatores. Conuenerūt igitur (vt præceptū vrgebat regiū) magnates Angliæ vniuerſaliter, vt de prædictis efficax conſiliū haberent & feſtinū, prout neceſſitas nō leuis nec mediocris poſtulauit. Medio verò quadrageſimæ, videlicet quādo cantatur, Lætare Hieruſalē (vt prælibatū eſt) edicto regio conuocata cōuenit ad parliamētū generaliſſimū toti⁹ regni nobilitas, vt de ſtatu regni iā vacillantis, ꝓut exigebat vrgēs neceſſitas, cōtrectarēt. Angebat enim oēs, tā nobiles q̄ prælatos, grauamē intolerabile à curia Romana inceſſāter illatū: q̄ non poterāt ſine nota deſidiæ & imminēte ruina diuti⁹ tolerare. Qui eò anxiùs mētibus ſauciabātur, quòd papa ꝓmiſſionis ſuæ immemor, & potiùs trāſgreſſor, q̄ Anglis fecit in Cōcilio, grauiùs q̄ antè, regnū bonis ſuis ſpoliauit. In primis igitur aggreſſ⁹ eſt dñs rex ore ꝓprio epiſcopos p̄ ſe, poſtea Comites & barōes, deinde verò abbates & priores, vīz. ſup̄ his ꝓ quib⁹ miſerat nuncios ſuos ſolennes ad Cōcilū Lugdu. et quaſdā indulgētias et literas papales, quas dicti nūcij reportarūt ſup̄ moderamine ſuarū oppſſionū, oſtēdit eis: et qualiter papa dictis nūcijs ꝓ rege & regno multa bona ꝓmiſit. Sed quia domin⁹ rex poſt indulgētias memoratas & ꝓmiſſa, magis ſētit papā, ꝓut cōmuniter audiuit, & verè poſtea didicit, manum aggrauare, & quaſi p̄ contēptū & irritationē plùs ſolito in regnū ꝓteruire, eccleſiā opprimendo: propoſuit & oſtēdit eis manifeſtè articulos ſuper grauaminibus & oppreſſionib⁹ eccleſię & regni in ſcriptis bullatis (quæ diligēs inquiſitor poterit, reperire in regio theſauro) & cōqueſt⁹ eſt grauiter

grauiter toti vniuersitati cõgregatę de manifesta papę transgressiõe. Gaudebant aũt vniuersi, sperantes regis constantiã totũ regnũ, necnon & ecclesiam, à papalibus oppressionibus & iniurijs potẽter liberasse. Placuit tandẽ singulis & vniuersis, ob reuerentiã sedis apostolicæ, scribere domino papæ, & per solennes nuncios supplicare vt intolerabilia grauamina sua iã cõsueta & iugũ subtraheret importabile. Eodẽ anno conditæ sunt leges cũ rigoris incremento super his qui furtiuè dãna faciunt in alienis parcis & viuarijs. Et in illo parliamento fuit concessum & sancitũ, vt vindicta in inuentis & cõuictis caperetur: sicut diligens lector ex scriptorũ super hoc confectorũ testimonio plenius poterit certificari. Soluto igitur memorato parliamento, scripserunt & omnes episcopi statim per se domino papę, & domin⁹ rex per se, abbates & priores per se, Comes verò Richardus & cum ipso omnes nobiles per se, elegãtissimas epistolas, tam Cardinalibus quam domino papæ, vt parcerẽt regno Angliæ, & solita grauamina reuocarent, ita vt ferrea corda meritò possent emollire. Erant autem grauamina seriatim scripta: quæ in epistolis sedulus perscrutator poterit reperire. Eodem anni tempore, Cõradus Frederici filius, contra archiepiscopum Colonienſem & alios Alemanniæ nobiles Landgrauio & ecclesiæ firmiter adhærentes, guerram continuans, dum impetum in eos faceret fortè repentinum, victus recessit & confusus. Quidam enim potentes Alemanniæ Duces, in quibus confidebat, in arcto belli periculo, censu papali corrupti, ipsum Conradum reliquerunt, aduersæ parti fauentes, & ad ipsius Conradi inimicos nequiter transmigrarunt. Vnde ipse Conradus in belli discrimine periculosè cõstitutus, dum poterat, sese viriliter defendit. Tãdem cæde multorum cruentus, vix se persugam cum paucis à morte liberauit. Eodemque tempore Fredericus aliquantulum ad se reuersus, humiliatus est, fortè perterritus, & insurgentium insultus pertinescens. Obtulit ergo domino papæ suorum excessuum facere satisfactionẽ competentẽ. Super quo negotio constituit procuratorem & mediatorem dominum regem Francorũ: qui perturbationi imperij & ecclesiæ misertus, partes suas, pietatis intuitu interponens, prouinciã Lugdunensẽ, vbi tunc dominus papa cum suis Cardinalib⁹ morabatur, adijt, nõ parcens expensis & laboribus. Sperabat enim certissimè rãcorẽ papalẽ mitigare, vt Fredericũ tantũ principẽ releuãs, ipsũ ecclesię recõciliaret. Domin⁹ aũt papa, ob reuerẽtiã & honorẽ tãti regis, ipsi aduentãti vsq; Cluniacũ occurrit. Et cum conuenirent, & tractatũ super præmissis haberent diligentẽ,

efficaciter fecit domin⁹ rex verba pro ipſo Frederico. Obtulit enim idē Fredericus, vt peregrè in ſanctā Terrā abiret, irreditutus in tota vita ſua, ibidē deo militaturus, filio ſuo pro eò & loco eius in ímperio conſtituto. Ad quod papa: Ha, quoties talia ab ipſo oblata ſunt, nunquā fidē ſortita. Et rex: nonne, pater mi, ſcriptū eſt in euāgelio, Quòd ſi peccauerit frater tuus in te, dimittendū eſt ei vſq; ſeptuagelies ſepties? Et papa: Fili, Induratū eſt cor ipſius, alter Pharao eſt: in omnibus reddidit incredibilē. Cùm aūt nullā gratiā poterat rex Franciæ piſſimus in oculis papæ, quā ſperauerat, inuenire, cum indignatiōe & ira receſſit, eò quòd in Seruo ſeruorū nullā reperit humilitatē. Vnde volenti ingredi regnū Franciæ, vt ibidē tutiùs cōmoraretur, domino papæ rex Franciæ introitū denegauit, dicens: Chriſti piſſimi vicarius nequaquā Chriſti ſequitur veſtigia. Dixit enim Chriſtus: Omne quod dat mihi pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eiſciā foras. Iſte aūt humilianti ſe ſinū nō aperuit miſericordiæ. Et ſic mala malis accumulabātur. Eodēq; anno maritata eſt filia Reimundi Comitis Prouinciæ iunior, cū Comitatu Prouinciæ, Carolo fratri iuniori domini regis Francorū. Emitq; idē dominus rex & regno ſuo addidit Comitatū Maſconiæ. Et ſic fœlix ſuſcepit incrementū ipſū regnū memoratū. Anno quoq; ſub eodē amariſſimę recordationis gens barbarorū, exterminatis multis p̄ eos regionibus Orientalibus, reuerſa eſt hoſtiliter ſuper regē Hungariæ, vt terrā ipſius generali exterminio deuaſtarent. Eodēq; tēpore, cū nuncij domini regis à curia Romana rediſſent, reſponſūq; dur ū nimis à papa reportaſſēt, ita vt nullā haberent efficaciā epiſtolæ tot & tales ad curiā miſſæ ex parte regis, vel vniuerſitatis tā magnatū q̄ prælatorū: doluit domin⁹ rex & indignatus eſt veheméter q̄ ipſe & nobiles ſui, qui tot bona curiæ Romanæ gratāter toties cōtulerant, in ſua iuſta petitione ſunt repulſi. Fecit igitur domin⁹ rex p̄ vniuerſos regni ſui Comitat⁹ acclamari voce præconia, & per ciuitates & burgos, et p̄ ſcripta regia denūciari, vt nullus prælatus, vel clericus, vel alius mandato papali in cōtribuendis auxilijs pareret aliquaten⁹. Sperabatur igitur certiſſimè quòd rex incæpto ſuo propoſito cōſtanter ſtaret, papalibus extorſionibus viriliter, vt cœpit, cōtradicēdo. Sed ſibilis ambitioſorū clericorū cōſiliariorū ſuorū, & quorūdā papaliū epiſcoporū, quorū cōſilijs dñs rex ſe plùs ęquo inclinauit, eadē qua cōcepta fuit eneruata ē cōſtātia leuitate: minas paples adeò p̄tineſcebat & trepidauit timore, vbi nō erat: quia quę iā ſuſcepat viriliter, muliebrit dereliquit. Et ſic tot⁹ iſte apparat⁹ q̄ſi nebula à facie ſolis euāuit coruſcantis.

cantis. Hęc tamen, licet infructuosa sint, duxi scribēda, vt posteris innotescat vacillantis regni diuisio, & Anglorū nobiliū corda mutantia, necnon & regis inconstātia muliebris. Et vt pestis mundū concuteret generalis, regnū Francorū consimili vulnere gemuit sauciatum, vnde multi nobiliū cogitabāt contra papā stando recalcitrare: vt sequens sermo plenius declarabit. Eodē tēpore Comitissa Albemarlę, soror Comitissę V Vinton. reb⁹ humanis ē exēpta. Vnde magna Galevvera Comitis V Vint. Rogeri cessit dominio. Obijt etiā sub eisdē diebus Isabella mater domini regis Angliæ, quondā Anglię regina, diu quoq; Marchię Comitissa. Et dū eodē anno operosa tēpora Iulij et Autūni agricolas detinerent, tonitrus, cū coruscationibus, incōparabilis & nimis dānosus, p vnū diē & noctē pdurās, toti⁹ Angliæ perterruit amplitudinē, cuius fulgur multos hominū pemit & iumēta. Eisdem tēporibus Comes Cornubiæ Richardus quandā domū ordinis Cistercienſiū, nō procul à V Vinchecūbia, loco oportuno, iuxta votū quod in mari periclitans fecerat, cōpetenter fundauit. Fecitq; aliā ecclesiā, videlicet q̄ pater suus rex Iohannes fundauerat, cui nomē Bellus locus (domino rege sic volēte & iubente) soleniter dedicari. Eodēq; anno et eisdem dieb⁹ obijt: I. de Nouilla, Prothoforestarius Angliæ, nō vltimus inter totius Anglię nobiles annumerandus. Et circa eosdē dies ep̄s Carleolēsis, die apostolorū Petri & Pauli, mutato habitu, se in ordinē Prædicatorum præcipitauit. Anno quoq; sub eodē, quidā potentissimus de Apulia, noīe Theobaldus Francus, adiunctis quibusdā sibi cōplicibus, ipsū Fredericū, quē dominus papa nup dānauerat, & à culmine deiecerat imperiali, proditione dispositi interficere. Qui anteq̄ scelus præconceptū posset cō summare, Frederic⁹ fœliciter p fideles suos pręmunit⁹, laqueos euasit insidiantiū. Sup quo casu scribēs domino regi Angliæ, & multis alijs orbis principibus, asseruit ipsos facinorosos morti (iuxta merita sua) addictos, cōfessos fuisse, hoc se, dño papa ꝓcurāte & eos animāte, ausos fuisse infœliciter attēptasse. Vnde nō mediocriter fuit fama domini papę denigrata. Igitur recesserūt multorū corda à dilectiōe papæ: qui tum propter odiū inexorabile quod contra Fredericum obstinatè gerebat etiam humiliatum: tum propter manifesta indicia auaritiæ suæ insatiatæ, & in periculum animarum filialem, quam singuli aduersus eum ferre debuerant, deuotionem in maledictiones & odium conuertebant. Assumens igitur dominus papa ex præteritis audaciam, vt miseros Anglos conculcaret &

conculcatos magis ac magis depauperaret, videnſq; eos diſſipatos & effœminatos: ſolito imperioſiùs prælatis Angliæ ſignificauit, vt in Anglia omnes beneficiati, in ſuis beneficijs reſidentes, tertiã partem bonorum ſuorum domino papæ per triennium conferrent, nõ reſidentes dimidiam: multis adiectis duris conditionibus prædictum mandatum reſtringentibus. Ad quod primo exequendum diligenter, epiſcopum conſtituit Londinenſem. Epiſcopus igitur cum alijs quibuſdam, quos ad hoc negotium exequendum conuocauerat exponendum, hoc in propatulo in eccleſia ſancti Pauli demonſtrauit clericis ibidem conuocatis, videlicet de hac contributione terribili tractaturus: omneſque audientes in ſtuporem commouit & dolorem: quia quod à papa iubebatur, impoſſibile videbatur & erat. Et ecce ſuperuenerunt ex parte domini regis, non potentis ad hoc ampliùs diſſimulare, dominus Iohannes de Lexintona miles, & magiſter Laurentius de ſancto Martino clericus, diſtrictè ex parte domini regis prohibentes ne vniuerſitates Anglicanæ, tam execrabili mandato papæ aliquo modo conſentirent. Quibus talia nunciantibus ipſi libenter paruerunt. Et hæc die ſancti Andreæ acta ſunt. Scripſit igitur totius Angliæ miſerabilis vniuerſitas domino papæ, impoſſibilia & intolerabilia præcipienti, explanans & recolens, ſolita grauamina corda omniũ grauiter fauciaſſe: & adhuc ſentire vulnera recentia, videlicet de. vi. millibus marcarum, quæ magiſter Martinus domini papę clericus nuper extorſerat. Et ſic ad horam quieuit tempeſtas, citò tamen poſteà, vt dicetur, rediuiua. Eodem anni tempore obijt piæ memoriç epiſcopus Saresberienſis, magiſter Robertus de Bingham, in craſtino Animarum, vir ſine querela plenus dierum, & virtutibus redimitus. Eiſdem etiam diebus obijt piæ recordationis abbas VVeſtmonaſterienſis, Richardus Berking, vir prudens & competenter literatus, & multis moribus decoratus: qui ſua ſtrenuitate redditus domus ſuæ incremento circiter. ccc. marcarum annuatim, prudenter ampliauerat, & multarum libertatum munimentis roborauerat: nulli tamen vicinorum ſuorum moleſtus & oneroſus. Diebus itaque ſub eiſdẽ dominus papa vehementer cœpit formidare, ne canonizationẽ beati Eadmundi Cantuarienſis archiepiſcopi & confeſſoris, quam diu ſibilis obloquẽtium in dies protraxerat, idem grauiter vltione manifeſta puniret. Intrans igitur clanculum dominus papa in oratoriũ ſuum, cum conſueta paſſione, videlicet iliaca, calculo meatus vrinales

nales obturante,torqueretur: flexis genibus, obortis lachrimis,iunctisq; manibus orauit,dicens: domine sanctissime cõfessor Christi, beate Eadmunde, non irascaris satis, eò quòd inuidorum oblocutionibus honorem tibi debitum canonizationis tuæ distuli nimis insipienter. Quod enim non adhuc impletur, magnificè tibi indubitanter voueo & polliceor,vita comite, adimplebitur. Fac igitur mecum hanc misericordiam,qui tot infirmis auxiliaris,vt me ab instanti sanes, vel saltem hanc mitiges grauissimam passionem. Quo dicto,,statim diuinum sensit medicamen. Et exauditum se sentiens, grates repẽdit,certissimè cogitãs honorẽ sancto soluere repmissum. Dominica igitur proxima ante Natale domini, qua videlicet cantatur, Gaudete in domino, dominus papa beatum Eadmun. um Cantuariensem archiepiscopum, quem dominus innumeris decorauit miraculis,sanctorum catalogo solenniter duxit ascribendum. Quo fœliciter canonizato,statim fecit missam solenniter celebrari, cuius officium ingressiuum est:Statuit ei dominus. & cæt. Et quia sanctitas eiusdem confessoris totius est ecclesiæ vniuersalis gloria, maximè tamen Anglicanæ nationis: canonizationis eius authenticum,vt deuotio sancta legentium inde semper recens habeatur in memoria,præsenti libello dignum arbitror annotandum.

Authenticum Innocentij quarti papæ de canonizatione beati Eadmundi Cantuariensis archiepiscopi.

INnocentius episcopus,seruus seruorũ Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis,& episcopis,& dilectis filijs abbatibus, prioribus,decanis,archidiaconis,præpositis,archipresbyteris:& alijs ecclesiarum prælatis,ad quos literæ istæ peruenerint,salutem & apostolicam benedictionem.Nouum matris ecclesiæ gaudium noui sancti celebritate,iocundæ lætitiæ referimus gaudia à cœlesti collegio, de collegæ noui consortio agi festum exultanti animo nũciamus.Gaudet quidem ecclesia se talem ac tantum produxisse filium, qui alios & sacræ conuersationis exemplo dirigat, & percepto iam beatitudinis præmio firmam spem eis tribuat de salute. Lætatur nimirum se tam clara sobole illustratam: quæ digno ab omnibus attollenda prœconio,& deuota veneratione colenda, manifestè declarat ad hereditatis eternę participiũ admittendos, qui ipsam matrem ecclesiã fide ac opere profitentur: & nullos in supernam posse gloriam,nisi per eam,tanquam regni cœlorum ianuam,introire.Gaudet cœlestis patria nobilis habitatoris aduentu:expertumque colonũ fidei,

ſuis íncolis nouerit adunari. Exultãt ciues cœlibes de celebris aggregatione conciuis: de condigno cœli conſorte nuper ipſis habito pſallant ſancti. Exurgite igitur & vos fidei zelatores, & vnà cum eccleſia matre noſtra lætamini de magnificentia & exultatione confratris. Affluite gaudio, & ſpem tutam aſſumite de condigena terrenorũ, facto compatriota cœleſtium: exultate ingenti lætitia quòd nouellus vobis apud deum patron⁹ accreuit, qui adeſt coram ipſo pro ſalute noſtra placidus interceſſor. En ſiquidem beatus Eadmundus archiepiſcopus Cantuariẽſis ſalubriter penſans ad factorem ſuum facturam affectu dirigi naturali, naturamq; collapſam reparatorem debere recognoſcere, proprium creatorem & redemptorem ſuum affectuoſè ac ſtudioſè quæſiuit. Rectę namque intentionis lumen baiulãs, ad ipſum perfectorum operum proceſſit greſſibus, ſalutis ſemitam alijs & ſplendore vitæ ac doctrinæ claritate demonſtrans. Vnde horum trium, intentionis puræ, perfecti operis, & recti ſermonis dulci concordia, velut delectabili pſallens tripudio, tribus hoſtibus, carne, mũdo, dæmone, virtute perſeuerantię ſupatis, dignè meruit, veræ fidei, ſecuræ ſpei, & feruidæ charitatis ternario inſignitus, ſummæ Trinitatis arce, trino electorum, virginum ſcilicet, continentium, & coniugatorum, ordine præparata, palma victoriæ honorari. Et nunc de ſuis actibus aliquid dicamus: licèt ipſius vita, quò pleniùs exponitur, eò relatoris guſtui plùs dulceſcat, magiſque delectet animos auditorum: ab annis teneris filiũ dei tenere diligens, eum poſtmodum tenere corde non deſijt: quia ipſum tenellæ mentis tabulæ ſtilo rectæ conſiderationis inſcripſit, quinimò quanto maiori profecit ætate, tanto pleniori cognitione in amorem eius exarſit. Et ne feruor ſpiritus, ſuæ carnis extingueretur ardore, ſed mortificatione potius accenderetur, ipſius aſſidui eam aſperitate cilicij edomans, eius libitum arctæ abſtinentiæ nexibus alligauit: vt non ſuo ducta voto, ſed ſpiritus voluntate, ad licita tutè pergeret, & prouidè ab illicitis declinaret. Nam diſtrictis corpus macerauit ieiunijs: antiquorum obſeruantię nouorum auſteritatem, quæ ſibimet ipſe idem indixerat, ſuperaddens: dum delicioſorum ciborum oblectatione deſpecta, refectione contentus humilium communium, ieiuniorum temporibus à permiſſis etiã elegit ieiunare cibarijs, & certis inſuper in hebdomada diebus ampliùs abſtinere. Somni quoque prolixitatem odiens, diuturnis vacabat vigilijs: excuſſoque torpore, orationi ſedulò inſiſtebat. Cubilis enim ſpreta mollicie, ne requie delicata lẽteſceret,

teſceret, illam membris indulgebat iacendo quietem: vt breui ſo-
pore refectus, protinus ſurgeret, ſeque genuflexionibus & oratio-
nibus diutius deputaret. Ab initio autem viarum ſuarum ſic mundè
vſque in finem incedere ſtuduit, quòd mundo vitato lubrico, in lu-
tum non defluens voluptatis, mundiciæ nitore præfulſit: quid am-
pliùs? contriuit fragile carnis vaſculum, vt in eo thæſaurum animæ
ſibi creditum cautiùs conſeruaret. Doctor verò præclarus ac prædi-
cator eximius & auditorum mentibus ſcientię lumen infudit, & pe-
ctoribus fidelium (auulſis vitiorum tribulis) ſemina virtutū iniecit:
10 humilitate quippe ſublimis, manſuetudine placidus, patientia for-
tis, benignitate affabilis, pietate condolens, miſericordia innocēs: &
multiplici elemoſinarum irriguo in ſubuentionem affluens ege-
norum. Et vt geſtorum ſuorum multitudinem ſuccincta relatione
texamus, ſic Ieſum firma credulitate cognouit, & agnitum ſincero
corde dilexit, ac dilectum totis votis ambiuit, quòd mundo & eis
quæ in mundo ſunt penitus vilipenſis, ad cœleſtia cunctis ſtudijs
inhiauit: ſatagens ſe ſuo nomini actibus coaptare, vt ſicut vocabatur
Eadmundus, ſic ſe vel à criminum labe mundum, vel ê mundo ab-
ductum, ſeu extra mundi amplexus poſitum, operum teſtificatione
20 probaret. Vnde tanquam ſpiritualis homo Eadmundus à carnis cō-
tagijs in extremis agens, & corpus Chriſti ſibi delatum reuerenter
adorans, hæc verba omni attentione notanda, mira protuliſſe com-
punctione apertè monſtratur: Tu es in quem credidi, quem prædi-
cauj, quem docui. Et tu teſtis es mihi, quòd nihil aliud niſi te, domi-
ne, in terra quęſiui. Sicut tu ſcis quòd nihil volo niſi quod tu vis, fiat
voluntas tua. Verùm cum viuens dei eccleſiam præclaris illumina-
ſſet meritis, mortuus ſuæ claritatis radios non ſubtraxit: ſed quum
functus hac vita, veriùs viueret quam vixiſſet, eam poſtmodum il-
luſtrauit fulgore luminis plenioris. Non enim voluit dominus ſan-
30 ctitatem mundo ſupprimi tanti viri: quin ſicut pluralitate innotue-
rat meritorum, ſic miraculorum diuerſitate pateret: vt qui tota ip-
ſum deuotione coluerat, iam ſecum regnans venerabiliter colere-
tur. Nam cœcis lumen reſtituit. Et, quod eſt glorioſius, de cuiuſdam
oculis innatæ cæcitatis tenebras, infuſi viſus perſpicuitate fugauit.
Alij cuius linguam natura diutina taciturnitate ligauerat, liberam
loquendi tribuit facultatem. Leproſam quandam, ſquamis lepræ
mox decidentibus, ſubita & mirabili abſterſione mundauit: tremu-
la paralytici membra firmauit conſolidatione neruorum: cōtractis

artuum

artuum extenſione, ſubuenit: tumentem hydropiſim, corporis extenuatione, curauit: & quãdã ſenilis ętatis veteri gibbo imis inflexã, reſtituit, erecta ſurſum eius facie, ſanitati. His & alijs quam pluribus coruſcauit miraculis manifeſtis: quorum ſeriem non duximus præſentibus inſerendam. Conualeſcit ex ipſis fides catholica, Iudæorũ pertinacia erubeſcit, confunditur hæreticorum fallacia, & obſtupeſcit ignorantia Paganorum. Cantet itaq; Cantuarienſis eccleſia laudis diuinæ canticum, quod inter alias, modernis temporibus, venerabilibus eſt decorata patronis: vnius quidem rubricata martyrio, & confeſſione alterius candidata. Exultet pleno gaudio fertilis Cantuaria, quod ab eccleſiæ ſuæ area tam purum granum tranſmittit ad horrea ſũmi regis. Lætetur & Pontiniacenſe monaſterium, quod & talium & tantorum patrum meruit honorari præſentia: dum vnus ibidem diu degens, illud ſuæ vitæ moribus nobilitauit: & alter illuc accedens, ipſum, reddita cœlo anima, ſui corporis theſauro ditauit. Vt quaſi adimpleretur quod ipſe glorioſus martyr Thomas videlicet poſt longam moram, quam exilij ſui tempore in eodem continuauit monaſterio, cum ipſis monachis de multa honorificẽtia charitatiuè ſibi ab eis exhibita, reſpondere iuxta voti ſui plenitudinem, non valeret, dixiſſe aſſeritur, quòd eſſet ſibi alius ſucceſſurus qui cõdignam ipſis retributionem reſponderet pro eodem. Porrò quia quos omnipotens deus perpetuæ corona gloriæ in cœlis magnificat, ſummæ deuotionis ſtudio ab hominibus in terris conuenit venerari (vt, quò ſolennius fideles ſanctorum colunt memoriam, eò digniùs eorum patrocinium promerentur) Nos de ſanctitate vitę ac veritate miraculorum eiuſdem ſancti Eadmundi, curioſæ inquiſitionis ſolennitate ac diſtricti examinis diſcuſſione præmiſſis, plenariam certitudinem obtinentes, ipſum, de communi fratrum noſtrorum & prælatorum omnium, tunc apud Apoſtolicã ſedem exiſtentium, conſilio & aſſenſu, in dominica de Aduentu, qua cantatur, Gaudete in domino ſemper: ſanctorum cathalogo aſcribendũ, vel iam aſcriptum duximus nunciandum. Ideoque vniuerſitatem veſtram monemus & exhortamur attentè, per apoſtolica ſcripta mãdantes, quatenus. xvi. Kalend. Decembris (cum tunc fœlix ipſius anima de carnis liberata carcere, ad aſtra conſcendens, aulam cœleſtem adierit, paradiſi delicijs fruitura) feſtum eiuſdem deuotè ac ſolenniter celebretis. Faciatiſque vos fratres archiepiſcopi & epiſcopi, per veſtras ciuitates & dioceſes à Chriſti fidelibus veneratione

congrua

congrua celebrari: vt pio eius interuẽtu & hic ab imminẽtibus posſitis periculis erui, & in futuro ſalutis præmium conſequi ſempiternæ. Cæterùm vt ad venerabile eius ſepulcrhrum feruentius & copioſiùs Chriſtiani populi confluat multitudo, ac celebrius eiuſdem ſancti agatur ſolennitas: omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui cum reuerentia illuc in eodem feſto annuatim acceſſerint, ipſius ſuffragia petituri, de omnipotentis dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli, apoſtolorum eius, authoritate confiſi, vnum annum & xl. dies: accedentibus verò annis ſingulis ad prædictum ſepulchrũ infra eiuſdẽ feſti octauas. xl. dies de iniũcta ſibi pœnitẽtia relaxam⁹. Datum Lugduni, iij. Idus Ianuarij, pontificatus noſtri anno quarto.

Hæc igitur cum per totius Chriſtianitatis latitudinem publicarentur, gaudium ineſtimabilem omnium mentibus fidelium, præcipuè tamen Anglorum (quia ipſum ſanctum Anglia genuerat & cœlo præſentarat) non immeritò renouatur. Eodem quoque die, quo videlicet memoratus ſanctus Eadmundus canonizatus eſt, magiſter Richardus de Crokeſle apud VVeſtmonaſteriũ, eiuſdem eccleſiæ archidiaconus, in abbatẽ VVeſtmonaſterij vnanimi conſenſu totius conuentus ritè electus eſt: tum quia ipſi officio idoneus ac ſufficiens reperiebatur, tum quòd domino regi (in cuius manu opus eccleſiæ ſemirutum, immo totius eccleſiæ ſtatus dependebat) erat familiaris & acceptus. Electus eſt, inquam, die canonizationis beati Eadmundi, non ſine Dei nutu, vt pium arbitror ſentiendum, quatenus ambo vna die & amator & amatus honoris ſuſciperent multipliciter incremẽtum. Vnde per idem tempus (domino rege impetrante) ampliata eſt eiuſdem abbatis dignitas, vt videlicet pontificaliter per omnia miſſam celebraret. Erat enim dum adhuc idem abbas archidiaconatus fungeretur officio domin⁹ Richardus memoratus, beati Eamundi deuotus amator ac indefeſſus. Quod quidem electus recolens, non ingratus retributor, quandam capellam iuxta ſeptentrionale oſtium eccleſiæ ſuæ ad honorẽ dicti Eadmundi cenſuit meritò dedicandam. Hic ſiquidem citò poſt creationem ſuam loco Prioris ſui, viri ſancti ac religioſiſſimi (qui, propter vitæ ſanctæ ſuę eminentiam, in capella hoſpitum, quam dominus rex condidit, meruit honorabilem ſepulturam) dominum Mauricium prȩcentorem, virum approbatum, in honorem Prioratus meritò ſubrogauit. Huius autẽ prænotatæ canonizationis glorioſæ veritatem cum dominus rex certiùs audiſſet, & de manu fratris Io-

tris Iohannis, monachi Pontiniaci, natione Anglici, authenticum bullatum inſpexiſſet & audiſſet, concepto magno gaudio, præcepit vt, accenſis multis cereis, omnes clerici de ſua capella, aſſumptis feſtiuis indumentis, miſſam ſolenniter (cuius introitus foret, Gaudeamus. & cæt. celebrarent. Eiſdem diebus, canonici Sareſburienſes, vt præcauerent periculo eccleſiæ ſuæ, & domino regi placerent, elegerunt in epiſcopum & paſtorem animarum ſuarum dominum Gulihelmum de Eboraco, Præpoſitum Beuerlaci, domini regis clericum familiarem, & legum terræ peritum: qui ſine moræ diſpẽdio, ſine alicuius contradictione vel impedimento, confirmabatur. Dominus quoque Syluester eodem tempore, qui antè diu non conſenſerat, fortè reputans ſe indignum & inſufficientem in electionẽ memoratam, videlicet Carleol. conſenſit humiliter & cum Dei timore: eo dignior, quo ſe indignum reputauit. Erat domini regis clericus fidelis, charus & familiaris, eidem in cancellaria primum locum obtinendo miniſtrans prudẽter. Eiuſdem anni in decliuum tendente curriculo, præter eos quorum in hoc volumine tangitur mortis memoria, obierunt magnates quidã Angliæ præclari, videlicet Rhard' de Argẽtonio, miles ſtrenuiſſimus, qui in Terra ſancta diu Deo fideliter militauerat: in parte verò boreali Henricus de Bailloil, miles: in Hoilandia, Lambertus de Muletina miles: Item Ranulphus Brito, canonicus eccleſiæ ſancti Pauli Londini, domino regi quondam familiariſſimus, &, poſtpoſitis multis magnatibus, eiuſdem conſiliarius ſpecialis. Qui tamen poſtea adeò regiam gratiam videbatur amiſiſſe, vt incarceratus ridiculoſam fabulam in populo generaret. Tranſijt igitur annus ille, Terræ ſanctæ ſuſpectus & formidabilis, eccleſiæ nociuus vniuerſali, aduerſarius Imperio, Romanæ curiæ infamis & inimicus, regnis Francorum & Anglorum exactor hoſtilis, & prædator turbulentus.

De querimonijs factis papæ pro illius crebris exactionibus. Dantur tamen eidem .xi. milia marcarum.

ANno gratiæ. Mccxlvij. qui eſt annus regni regis Henrici Tercij, xxxi. tenuit idem rex curiam ſuam apud VVinton, præſentibus multis regni electis magnatibus. Cui, cum illuc aduenire, occurrit epiſcop' VVinton. Lætabundus, ſupplicans attentiùs vt cũ ipſo ẽpo ſuo pranderet in craſtino Natalis domini: vt ſic pateret omnibus offenſas omnes priſtinas penitus exufflaſſe, & ipſum epiſcopum, in præſentia omnium conuiuarum, in priſtinas amicitias reuocaſſe.

Eodem

Eodem tempore, vrgente mandato Papali rediuiuo, de importabili contributione prętaxata, ad quam episcopi in generali Concilio Lugdunensi, clerum infœliciter obligauerant, fecit dominus rex magnates suos, necnon & Angliæ totius archidiaconos, per scripta regia Londinum conuocari. Quò cum peruenissent die præfixo archidiaconi, episcopi omnes sese gratis absentarunt, ne viderentur propriis factis eminus aduersari. Sciebant enim corda omnium vsque ad animæ amaritudinem non immerito sauciari. Cum verò dierum istorum fluenta prolaberentur, tepuit fidelium deuotio: & filialis affectus charitatis, quẽ quilibet Christianus aduersus patrem suum spiritualem, videlicet dominum Papam, gerere tenetur, non sine animarum periculo læsus deperijt, & in odium execrabile & occultas maledictiones est conuersus. Multi quoque nobiles de regno Francorum contra Papam & ecclesiam vniuersalem conspirabant, iuramento & fidei interpositione confœderati: videlicet, Dux Burgundiæ, Comes Britanniæ, Comes de Sancto Paulo, & multi alij nobiles cum ipsis, ita quòd iam videretur schisma in ecclesia manifestè suboriri. Cuius conspirationis tenor & modus Gallicè conscriptus, ad multorum noticiam, etiam extra regnum Franciæ, spontè ab ipsis conspiratoribus missus & publicatus, peruenit. Erant autem duo scripta, vnum Gallicè, aliud Latinè confecta, vndè vnum terribile, aliud terribilius. Quorum vnum huic libello (quia initia dolorum hæc vt timetur) hic duximus annotandum.

Quià clericorum superstitio non attendens quòd bellicis & quorundam sanguine, sub Carolo Magno & alijs, regnum Franciæ de errore gentilium ad fidem catholicam sit conuersum, primò quadam humilitate nos seduxit, quasi vulpes se nobis opponentes, ex ipsorum castrorum reliquijs, quę à nobis habuerant fundamentum: Iurisdictionem secularium sic absorbent, vt filij seruorum secundum suas leges iudicent liberos, & filios liberorum: quamuis secundum leges priorum & leges triumphatorum deberent à nobis potuis iudicari, & per nouas constitutiones non deberet anteceſſorum suorum consuetudinibus derogari. Cum nos deterioris conditionis faciant quàm deus & voluit esse gentiles, cùm dixerit. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Nos omnes regni maiores attento animo percipientes quòd regnum non per ius scriptum, nec per clericorum arrogantiam,

ſed per ſudores bellicos fuerit adquiſitum, præſenti decreto omnium iuramento ſtatuimus & ſancimus, vt nullus clericus vel laicus alium de cætero trahat in cauſam coram ordinario iudice, vel delegato, niſi ſuper hæreſi, matrimonio, vel vſuris. (Amiſſione omnium bonorum ſuorum & vnius membri mutilatione tranſgreſſoribus imminente) certis ad hoc à nobis executoribus deputatis. Vt ſic Iuriſdictio noſtra reſuſcitata reſpiret, & ipſi hactenus ex noſtra depauperatione ditati, quibus deus propter ſuperbiam prophanas voluit reuelare contentiones, reducantur ad ſtatum eccleſiæ primatiuæ, & in contemplatione viuentes, nobis ſicut decet actiuam ducentibus, oſtendant miracula, quæ dudum à ſeculo receſſerunt. Huius autem tenor epiſtolæ multos exercuit, qui credebant mutuum conſenſum eſſe inter Fredericum & Francos, preſertim cum vltima huius epiſtolæ ſit Frederici, cuius finalis ſententia hæc eſt. Semper fuit intentio noſtræ voluntatis clericos cuiuſcumque ordinis ad hoc inducere, & maximè maximos: vt tales perſeuerarent in fide, quales fuerunt in eccleſia primatiua, Apoſtolicam vitam ducentes, humilitatem dominicam immitantes. Tales autem clerici ſolebant angelos intuerí, miraculis choruſcare, ægros curare, mortuos ſuſcitare, & ſanctitate, non armis, ſibi reges & principes ſubiugare. &c.

Ipſo quoque anno clerus immo potius totius Anglicanæ eccleſiæ vniuerſitas, quærimoniam coram Papa & Cardinalibus repoſuerunt ſuper oppreſſionibus & intollerabilibus grauaminibus, quibus frequenter eccleſia & regnum fatigabatur. Et quia epiſtola ſuper hoc domino Papæ miſſa ex parte vniuerſitatis eccleſiæ Anglicanæ, ex corde omnium prælatorum anguſtiato nimis, & vſque ad amaritudinem ſpiritus prouocato proceſſit, & ne lugubre ſciſma ſubſequatur (vt non minimum formidatur) ipſam huic libello duximus annectendum.

Epiſtola miſſa Papæ.

SAnctiſſimo patri in Chriſto ac domino Innocentio, dei prouidentia ſummo Pontifici, vniuerſitas cleri ac populi in prouincia Cantuarienſi conſtituti, deuota pedum oſcula beatorum. Cum Anglicana eccleſia, à tempore commendatæ ſibi fidei catholicæ, deo & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, matri noſtræ, placere ſtudens adheſerit ſemper & ſeruierit deuotè. & cæt.

Et quia

Et quia impoſſibile & importabile erat inter cętera grauamina, quod voluit tunc dominus Papa, exigens à quolibet beneficiato reſidente, tertiam redditus ſui partem, & à non reſidente verò dimidiam: adiuncto eo quòd vellet ſibi bona inteſtatorum vſurpare: ipſis Cardinalibus per eoſdem nuncios, qui & præſcriptam epiſtolam detulerunt Domino Papæ, & ex parte vniuerſitatis Angliæ ſignificatur ſub hac forma.

Epiſtola miſſa Cardinalibus pro eadem cauſa.

10. R Euerendiſſimis patribus in Chriſto & dominis, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus, deuoti ſui. & cæt. ſalutem, reuerentiam debitam, & honorem. Ad vniuerſitatem veſtram velut ad baſes, eccleſiam dei fulciẽtes, humiliter ſupplicantes cõfugimus, & obnixè deprecamur quatenus preſſuras quibus mãcipamur attendere dignantes, opem ferre velitis, vt poſt repetita grauamina, quæ Anglicanæ eccleſiæ præteritis diebus occurerunt, reſpirari poſſit, & ex hoc vobis aſſurgere teneamur ad debitas gratiarum actiones. A tempore namque vltimi Concilij Lateranenſis, primo viceſima triennij in ſubſidium terræ ſanctæ, poſtmodum de-
20. cima in ſubſidium domini Papæ, poſtmodum pręſtationibus alijs. & cæt.

Quęre quod ſupereſt in hijs epiſtolis ex hiſtoria Mat. Paris. pag. 957. & 958.

De contributione xi. millium marcarum Papæ miſſa in eius ſubſidium ab Anglis.

H Is autem auditis infremuit curia Romana, & ſuam doluit auaritiam tàm redargui q̃ refrænari. Timentes quoque Papa & Cardinales nè ſibi, quod commínatione tali imminebat, ingrueret periculoſa confuſio, non penitus omittebant grauare regnum & eccleſiam Angliæ (non enim permittebat hoc paternæ charitatis inopia) ſed rigorem memoratum tali moderamine temperarunt,
30. vt ad. xi. millium marcarum ſummam, ſubſidium priùs poſtulatum reſtrinxerunt. In quod epiſcopi Angliæ congregati, & ſuper hoc, conſilium cum deliberatione habentes, pro perſecutione Romanæ eccleſiæ reprimenda, ad hoc, licet graue ſibi videretur, in prædictam pecuniæ ſummam domino Papæ contribuendæ conſenſerunt, In ipſo tamen concilio (quod omni charitate fraterna ac ciuilitate caruit) excluſerunt omnes abbates Angliæ exemptos, voracitati Romanæ curiæ periculoſiùs exponendos.

De do-

De domini Iohannis Maunsel multiplici promotione.

ET dum istorum tempora voluerentur euentuum, dominus Iohannes Maunsel, ecclesiæ sancti Pauli Londini Cācellarius, rege sic iubente, & instanter petente (cuius petitio imperiosa est & coarctans) sigilli regij custodiam suscepit, Cancellarij vices acturus & officium. Collata est insuper memorato Iohanni præpositura Beuerlaci ab archiepiscopo Eboracensi. Quam licèt dominus rex fratri suo vterino, scilicet domino †Aethelmaro doluit non fuisse collatam, tamen quià dictum Iohannem in solicitudinibus suis supportandis inuenit fidelem & necessarium, noluit eum dominus rex pati dispēdium vel offendi, vel honore sibi collato quomodolibet spoliari. Eodemque tempore misit dominus Papa quosdam de suis clericis in Angliam & Hiberniam, cum magna potestate, vt pecuniam colligerent: nec potuit adhuc, quamuis vndique multiplicarentur querelæ, frænum moderaminis suæ adhibere cupiditati. Missus est eodem tempore in Hiberniam magister Iohannes Rufus, ad pecuniam ibidem diligenter colligendam magnis armatus potestatibus, quasi legatus, non tamen rubris vestibus insignitus, ne videretur dominus Papa dominum regem Angliæ offendisse, qui quodam gaudet priuilegio, videlicet vt non veniat legatus in terram suā, nisi postulatus. Memorat⁹ igitur. I. legatus sophisticus, vigilanter mandato Papali & suæ intendens vtilitati, ab Hibernia circiter sex millia marcarum extorsit: quæ, per conductum religiosorum, in festo sancti Michaelis, fecit Londinum transportari. Pro simili quoque causa missus est à domino Papa magister Marinus London. Electus quoque Bethleemita, magister Godefridus, filius præfecti, non curans de episcopatu ad quem electus fuit, venit in Angliam, à domino Papa obtinens indulgentiam vt quasi episcopus mitratus incederet, & conuersans in Anglia, redditibus acquisitis incumberet & acquirendis. Scotiam etiam in primo aduentu suo impigrè perlustrauit. Anno quoque sub eodem, Idus Februarij, factus est in Anglia per diuersa loca terræmotus, contra terræ illius consuetudinem & naturam, qui ædificia multa concutiens, dānosus extitit et terribilis: quia vt credebatur significatur⁹ aliquid, & insolit⁹ erat his partibus occidentalibus, necnō & innaturalis: cum soliditas Angliæ cauernis terrestrib⁹ & profundis careat cōcauitatib⁹, in quib⁹, secundū philosophos, solet terræmot⁹ generari.

†Almerico.

Priuilegiū Angliæ aduersus Cardinales.

nerari. Subsecuta est igitur continuè aëris intemperies diuturna, squalor ineptus, hiemalis, turbulentus, frigidus, & pluuialis, qui vsque ad festū translationis sancti Benedicti perdurauit: ita vt tam agricolæ q̄ hortulani ver in hiemem & æstatis partem potiorum ordine retrogrado conquesti sint fuisse commutatum: & sæpe seminum, plātularum, fructuum & segetum frustratos vehementer formidabant. Credebatur quoque status mundialis propter memoratum terræmotū alia mutatione concutiendus, aliquam quoque Anglis perturbationem parturire. In crastino verò Purificationis beatæ Mariæ obijt Londini Fulco de Castro nouo, miles eximius: cuius corpus, ob reuerentiam consanguinitatis regiæ, ac generositatis, fecit dominus rex, completis exequijs, magnificè in præsentia sua in ecclesia VVemonasterienſi sepeliri.

10

10

De morte Landgrauij noui electi in regem Alemanniæ.

TEmpore quoque sub eodem, ne terræmotus suprà memoratus minaci careret significatione, Landgrauius, quem dominus papa in imperium promouere desiderauit, & in promotione cuius, infinitum thesaurum vndique extortum inaniter effuderat, turpiter victus, viam vniuersæ carnis ingressus, infamis & exosus, curiā Romanā confusam reddidit ac verecundam. Et sic fœda relinquēs vestigia, tam regnum Alemanniæ quam Imperium salutauit.

20

20

Mittuntur legati per diuersas mundi partes in grauamen Frederici.

HOc autem quum audisset dominꝰ papa, tactus dolore cordis intrinsecus, Cardinales legatos solennes per diuersa mundi climata, plenitudine potestatis sibi concessæ, transmittit armatos, vt ipsum Fredericum & filium eius Couradum, qui ipsum Landgrauiū vsq; ad ignominiosam mortem infatigabiliter persequebātur, pro posse grauarent, & thesaurum ad expugnationem eorum à viris ecclesiasticis, maximè religiosis, abradere non cessarent. Destinauit igitur dominus papa vnum (Octauianum nomine) in Alemanniam, aliū in Italiam, alium in Hispaniam, aliū verò (scilicet Sabinensem episcopum) in Norvvegiā (de quo plenius infra dicetur) & præter hos, multos fratres ordinis Prædicatorum, & ordinis fratrū Minorum, magna potestate roboratos, vt vniuersum mundum commouerent contra memoratos, ecclesiæ Romanæ rebelles & hostiles.

30

30

Fredericus fecit omnes Calabros, Appulos & Siculos facere homagium Henrico filio suo.

DVm verò horum temporum curricula reuoluerentur, ſuſpectæ memoriæ Fredericus, quem Imperatorem nominare vel dicere prohibemur, fecit omnes Calabros, Appulos & Siculos facere homagium dilectiſſimo filio ſuo Henrico, quem de gremio ſibi chariſſimæ Imperatricis Iſabellę, ſororis videlicet domini regis Anglię, ſuſceperat, ad imperij robur & munimen. Audiens quoque idem Fredericus quòd in diuerſas partes legati à domino papa, ad læſionem famæ ſuæ & ſtatus mitterentur, ſcripſit Enſio regi Sardiniæ, filio ſuo naturali, vt diligenter Ianuenſibus, domini papæ conſanguineis & amicis, & legato ſuo ad illas partes deſtinato, efficaces pararet laqueos cum inſidijs, quod & ipſe vigilanter adimpleuit, ne patri videretur inobediens. Similiter quoque ſignificauit Conrado regi Alemannię, vt & ipſe legato in Germanię prouincias tranſmiſſo, & archiepiſco Colonienſi, & omnibus eis auxilium, conſilium, aut etiam fauorem impendentibus, potenter prudenterq; reſiſteret, & clitellas theſauro, quem à viris eccleſiaſticis abſtulerant, vacuaret. Similiq; modo omnibus amicis verba tranſmiſit cõſolatoria & admonitoria: quæ multi eorum toto conamine feſtino effectui mancipare ſtuduerunt. Hæc cum domino Papæ & Cardinalibus innotuiſſent, commota eſt curia non mediocriter. Papa verò iram iræ & odium odio ſtomachat' coaceruans, ipſũ Fredericũ die Paraſceues adeò ſolenniter ac horribiliter excõmunicauit, vt audiẽtib' & vidẽtibus nõ tantùm timorẽ, ſed etiã horrorẽ incuſſerit vehementem.

De aduentu fratris Iohannis Anglici, miniſtri Prouincialis, in Angliam.

DIebus quoque ſub eiſdem venit quidam frater de ordine Minorum, nomine Iohannes, in Angliam, natione Anglicus, miſſus à domino papa, multiplici armatus poteſtate, vt ad opus domini papę, à viris eccleſiaſticis, & maximè ab abbatibus exẽptis, colligeret pecuniam diligẽter. Et quia domin' rex priuilegiũ dignoſcitur habere vt non veniat legatus in Angliam niſi vocatus, miſſi ſunt iam tales legati, ſophiſticè tranſformati. Accepit igitur (quia propter honeſtatem ſic oportuit) procurationes ſatis opimas, teſte domino Decano ſancti Pauli, qui. xx. ſolidos ꝓ procuratione eis liberaliter exhibuit. Et quia legati vice fungebatur, eques inceſſit. Et, quib' fauit, pepercit: & ad voluntatem ſuam exemptis impoſuit in contributione cõditionẽ. Epiſcopi aũt exẽptos multipliciter vexauerunt, & argumẽtoſe pecuniã vndiq; extorſerũt ab eiſdẽ, quia priuilegiati & eorũ priuilegia ſẽp ſunt eis exoſa, & quaſi ſpina in oculo: licèt tales literæ repugnarent manifeſtè.

Literæ

Litteræ vniuersitatis cleri domino Papæ directæ.

Anctissimo. &c. Transmissus ad venerabiles in Christo patres, Cantuariensem & Eboracensem archiepiscopos, ac eorum suffraganeos vir religiosus ac discretus, frater Iohannes, minister ordinis fratrũ Minorũ Prouinciæ, vestræ nuncius sanctitatis, quasdã nobis de credentia literas detulit apostolicas: eadem authoritate ore tenus iniungendo, vt tam pro nobis quam pro nostris subditis viris ecclesiasticis, literas obligatorias super certa summa pecuniæ pro subsidio sedis Apostolicæ singuli faceremus. Nos autem super hoc tractatu habito diligenti deliberatione, pariter attendentes quòd si talia contigerit aggredi, ipsis subditis inconsultis, tumultum magnum facerent, nos reputantes forsitan proditores eorundem: & sic ad rebellionem potiùs prouocarentur & scandalum, quam ad promotionem memorati negotij: vt processui ipsius annuere absque consilio & voluntate non potuerimus eorumdem. Vnde plurimùm affectantibus nob' reuerenter mandatis, sicut decet & possumus, apostolicis obedire, pacique & tranquillitati cleri & regni prospicere: in hoc commune habita deliberatione, vt videlicet ad præfatum subsidium (exemptis tribus clericis & exceptis), xi. millium marcarũ quãtitas, tam à dictis archiepiscopis, quam eorũ suffraganeis & subditis, vniuersaliter tribuatur. Ad quod quidem dictos subditos pro nostris viribus inducemus. Quòd si fortè (quod absit) ad hoc inducere non possimus, singuli nostrũ per se suam dabũt pecuniæ quãtitatem, prout variè se extendet possibilitas facultatum. Sanè cum exceptione exemptorum & trium clericorum, in tanti subsidij quãtitate, clerus noster non modicùm grauabitur. Timemus quòd si quis inposterũ à subsidio suprànominato excipiatur, clerus memoratus ad consentiendum minimè perducatur. Vale.

Oritur murmur in clero, & in regno querimonia.

EXhis & consimilibus insolitis grauaminibus ortũ est murmur in clero & populo, ita vt quicquid contulerunt, inuiti cum imprecationibus, & (vt potiùs verũ non supprimatur) cum maledictionibus contribuerunt: rememorantes etiam domino papæ cum præcordiali querimonia grauamina, & oppressiones importabiles præsentantes.

Nota grauamina ecclesiæ Anglicanæ.

GRauatur intolerabiliter ecclesia Anglicana in prouisionibus infinitis: in decima omniũ bonorũ: in festinato auxilio: in pecunia

pro militibus exacta: in subsidio per Othonem legatum multipliciter extorto: in prestatione.vi.millium marcarum: in vicesima triennij: in subsidio Imperij Romani: in subsidio modò gratis cõcesso: in subsidijs ex parte domini regis & archiepiscopi Cantuariensis petitis. Omnia quidem hæc importabiliter & amaro spiritu portata, & affectu & effectu deuotionis carentia. Et ideò omnia inaniter profusa, & (vt breuiter concludatur) amissa.

Qualiter responsum est fratri Iohanni apud sanctum Albanum & apud VVestmonasterium.

CVm autem venisset prædictus frater Iohannes ad sanctum Albanum, exegit irremediabiliter ab abbate multum diuersis partibus grauato.cccc.marcas, in subsidium domini Papæ. Et cum per omnia inexorabilis & inflexibilis esset, nihil penitus remittere volens de dicta exactione, abbas memoratus, solus inter omnes exemptos, ad præsentiam domini papæ appellauit de tam intolerabili exactionis grauamine, malens iudicium subire papale, quam alicuius fratris Minoris arbitrio prægrauari. Et dum quidam de fratribus se ad iter præpararet, ille Iohannes frater statim domino papæ nunciauit quòd solus abbas sancti Albani inter omnes exemptos, non curans papalibus mandatis obtemperare, appellauit. Vnde frater ille, quem abbas ad curiam destinauit, inuenit dominum papam nimis exasperatum & commotum contra abbatem & eiusdem nuncium. Sed postquam dominus papa, aliquantulum mitigatus, placidam autem narrationi ipsius nũcij accommodasset, & grauamina domus sancti Albani, & super hoc importabilem exactionem fratris Iohãnis seriatim exposuit. Vnde papa & rigorem miseratus tẽperauit, & de prætaxata pecunia magnam minorauit portionem. Frater autem supradictus Iohãnes cũ ad VVestmonasterium pro eadem causa aduenisset, videlicet pecuniam ad opus papæ exacturus: responsum est ei statim in faciem, quòd dominus rex, pro arduis negotijs statum totius regni contingentibus, miserat dominum abbatem VVestmonasterij & dominum Iohannem Mansel (tanquam speciales consiliarios suos) in partes Alemanniæ. Vnde Prior & conuentus nullo modo sine capite eorum ipsi fratri quomodolibet super aliqua exactione, sicut nec iustum erat, responderent. Cum autem ipse frater Iohannes audisset, quòd prudenter & circũspectè, necnon & audacter, & quasi munimine regio septi respondissent, cùm propter dei tum propter domini regis timorem & reuerentiam,

uerentiam, ad horam siluit retrocedens.

Nota illius fratris legati transformati potestatem.

EOdemque tempore, ad maiorem Anglorum depressionem & grauamen, aucta est eiusdem Iohannis fratris potestas, & etiam aggrauata: & magis ac magis à papa stimulatur, vt vigilāter memoratæ pecuniæ intenderet colligendę, & exigeret ampliora, his literis.

Anthinticum papæ.

INnocentius, & cæt. Intellectis his quæ tuis literis intimasti, præsentium tibi authoritate mandamus, quatenus si pars prælatorū ecclesiasticorum regni Angliæ, super exhibendo ecclesiæ subsidio, per te authoritate nostra petito, responderit, se exemptos, & cæt. vt maiorem etiam, quam petieris ab eisdem, pecuniæ quantitatem assignes: quibus volueris, pro subsidio memorato infra terminum competentem per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescendo: quocunque priuilegio seu indulgētia qualibet non obstante, licèt præsentes expressam de ipso non faciant mentionem. Datum Lugduni. & cæt. Si quis priores potestates eidem fratri concessas, videre desiderat, ad exemplaria, quæ apud sanctum Albanū seruantur, recurrat.

De vocatione omnium nobilium Angliæ ad parliamentum.

PEr idem tempus, dominus rex, comperiens regnum suum enormiter vndique periclitari, iussit omnem totius regni nobilitatem conuocari, vt de statu ipsius tam manifestè periclitantis, Oxonię, die qua cantatur, Quasi modi geniti, diligenter contrectarent. Prælatos autem maximè ad hoc Parliamentum vocauit arctiùs, quia videbat eos iam frequēter per papales extorsiones depauperari, quòd frequentia consuetudinem & regni ruinam manifestè minabatur. Sperabatur igitur communiter aliquid salubre ecclesiæ & vniuersitati ibi statuendum: quod tamen omnes fefellit, sicut sermo sequēs declarabit.

Conrado rege Alemanniæ cassato, eligitur Gulihelmus Comes Holandiæ.

EIsdemque diebus dominus papa, infinita pecunia promissa nobilibus Alemanniæ ad deiectionem Frederici & filij eius Conradi regis Alemanniæ, procurauit diligenter, vt cassato ac reprobato Conrado Frederici filio, rege Alemanniæ, loco illius eligeretur & substitueretur Gulihelmus Comes Holandiæ, archiepiscopo Colonienſi amicitia indissolubili confœderatus, episcopo autem Leodiēsi consobrinus, nepos quoque Ducis Brabantiæ, & multis Alemannię

magnatibus ſanguine, affinitate, vel amicitia coniunctus: adoleſcēs ætate, viribus integer: & pro ætate, militia illuſtris, moribus compoſitus, conſilio circumſpectus. Quod cum Frederico ac filio ſuo Cōrado innotuiſſet, miſſa expeditione militari non minima ad ciuitatem Aquiſgrani, vbi de conſuetudine antiqua coronantur reges Alemanniæ, fecit eam arctiſſimè communiri, ne nouus electus quomodolibet in ipſam intraret coronandus. Archiepiſcopus igitur Coloniæ, & archiepiſcopus Moguntiæ, & epiſcopus Leodienſis, cū cæteruis legati cruce ſignatis, & aliis Alemanniæ magnatibus ipſam ciuitatem circumuallantes obſidione, non ceſſarunt petrarū & iaculorum immiſſione vigilanter & potenter infeſtare, & obſeſſis omne genus victualium præcludere.

Applicant quidam aduenæ, vt ditentur.

IPſo quoque tempore applicuerunt in Anglia vacui & eſuriētes, ære alieno patulis rictibus inhiantes, quidam magnates aduenæ & lōginqui, videlicet Baldevvinus, dictus Imperator Conſtantinopolitanus, cum quibuſdā alijs ſuis fautoribus, á Græcorum finibus violenter expulſus. Qui paucis annis antè elapſis, omnibus ſacris reliquijs, quas in Græcia habere poterat, venditis, & vndecunque mutuo acceptapecunia, imperium Romanum quaſi ſuum vendicans, potenter, non ſine multis ſumptibus, inuaſerat. Et conſumpto non minimo theſauro, inhoneſtè acquiſito, victus, pauper, profugus, in omnibus bonis ſpoliatus, & extorris inde fugit & inglorius: licèt ipſum dominus papa fouere incœpiſſet, & contra Vaſtagium generū Frederici, bella mouentem acerrima, miſſa ei pecuniæ quantitate non minima, efficaciſſimè inuiſſet. Egere igitur cœpit dictus Baldevvinus, & paucis antè annis, quando pro ſimili cauſa in Angliam aduenerat, expertus domini regis Angliæ liberalitatem, nedum dicam prodigalitatem, iterum venit ad eundem, quem ſibi finxerat conſanguineum, iuuamen pecuniare petiturus: vnde redijt clitellis refertis deſideratis eſterlingis. Et ſic, multipliciter ſpoliatis Aegiptijs, Hebræi ditabantur.

Applicat epiſcopus Sabinenſis Cardinalis in Anglia.

APplicuit quoque tempore ſub eodem epiſcopus Sabinenſis, Romanæ eccleſiæ Cardinalis, iturus in partes boreales legatus, videlicet Norvvegiam & Sueciam, & præcipuè vt regem Norvvegiæ Haconem, in regem inungeret & ſolenniter cōſecraret. Tranſitum autem fecit de Douera vſque ad Lennam, de licentia domini regis,

vt ibidem

vt ibidem ventum prosperum, nauigaturus versus dictas regiones, præstolaretur. Intrans quoq; nauem iussit in ea leuari & ornari vnū altare, & missam à quodam fratre prædicatore, quem nunquam antea videbant qui præsentes erant, celebrari.

Applicant fratres domini regis vterini.

APplicuerunt etiam tunc temporis tres fratres domini regis vterini in Anglia in eodem portu, scilicet apud Doueram, Guido de Lizinun. miles, & Gulihelmus de Valencia, non adhuc miles factus, & Aelmarus clericus, ex mãdato domini regis vocati: & præter hos Alesia soror eorum, videlicet soror eiusdem regis vterina, puella nondum maritata: vt de Angliæ (relicta Pictauia, quam Franci cœperunt cõculcare, & incolas proditores cachinnãdo appellare) diuitijs & delicijs vberimè ditati saginarentur. Quibus aduentantibus rex occurrit lætabundus, & fraternos ruens in amplexus & oscula multiplicata, promisit eisdem honores & possessiones amplissimas, & promissiones suas, sine moræ dispẽpio, vberiùs quàm promisit, fideliter adimpleuit, quod sermo subsequens pleniùs auditoribus dilucidabit.

Maritatæ sunt quædam puellæ quibusdam nobilibus Angliæ.

ANno quoque sub eodem, in initio mensis Maij, domino rege propter hoc apud VVodestocke specialiter, videlicet à festo sancti Vitalis vsque in crastinum apostolorum Philippi & Iacobi, commorante, maritatæ sunt duæ puellę vltramarinæ, de partibus Sabaudiæ vel Prouincię oriundæ (per prouidentiã et procurationẽ Petri de Sabaudia, qui propter eos illuc perrexerat) †Eadmũdo Comiti Lincolniæ, & Richardo de Burgo adolescentulis nobilibus, quos dominus rex in palatio suo per aliquot annos educauerat, & moribus instrui fecerat eleganter. De quo maritagio, quia ignotæ & alienigenæ naturalibus regni & indigenis, ignobiles (vt dicebatur) nobilibus, & deformes formosis, & etiam inuitis matrimonialiter copulabantur, murmur & indignatio non minima inter nobiles regni personuit ventilata, timentes non mediocriter ne rex intẽderet nobilitatem Angliæ notha permixtione cogere diatim degenerare.

†Aimundo.

Desponsatur Iohanna filia VVarini de Mutenheinsil.

DIebus quoque sub eisdem, Idibus videlicet Augusti, maritata est Iohanna filia VVarini de Mutenheinsil Gulihelmo de Valencia, fratri domini regis vterino: hoc volente & diligenter ac argumentosè procurante domini regis cõsilio, propter opulentissimam hæredita-

hæreditatem, ipſam Iohannam contingentem, ratione genitricis.

Gulihelmus de Longa ſpata & multi alij nobiles cruci ſignantur.

EOdem quoque anno epiſcopus VVigorniæ, VValterus, Comes Legioceſtriæ Simon de Monte forti, Gulihelmus de Lõga ſpata & multi alij nobiles de regno Angliç, exemplo domini regis Francorum & magnatum de regno eius, animati, circa tempora Rogationum crucem aſſumpſerũt: vt in Terra ſancta, Chriſti veſtigia adorantes, & pro eius obtinenda hæreditate viriliter dimicantes, ſuorum peccaminum veniam conſequerentur.

Tranſfertur beatus Eadmundus confeſſor apud Pontiniacum.

EIuſdem anni ſub curriculo, tranſlatus eſt beatus Eadmundus Cantuarienſis archiepiſcopus & confeſſor, apud Pontiniacum in eccleſia conuentuali monachorum Ciſtercienſis ordinis ſolenniter, in Chriſtianiſſimi regis Franciæ Ludouici & innumerabiliũ magnatum, tam prælatorum quam aliorum, præſentia. De cuius ſãctitate cum conſtaret omnibus certiſſimè quòd integer inueniretur: inter omnes ſui ſexus, eminentiſſima aſſiſtebat obſequijs illius, prout potuit & decuit, domina Blanchia mater domini regis Franciæ. Quæ faciens vigiliam cum ieiunio & oratione, & lumine non minimo, orando deuotiſſimè replicauit dicens: Domine pater ſanctiſſime confeſſor Eadmunde, qui mihi ſupplicanti benedixiſti & filijs meis, quando viuus exulans, per me indignam veſtri gratia tranſitum feciſti in Francia: Peto confirma quod mitialiter operatus es in nobis: & confirma regnum Franciæ in ſoliditate pacifica & triumphali. Cuius libertas eſt ab antiquo, omni exulanti & perſecutionem patienti, & prælato maximè, ſinũ pandere pietatis, protectionis, & aſyli. Hoc recolat ſanctitas tua non ingrata, tibi hæc & tuo Thomæ feciſſe profugo & egenti.

Eiuſdem materiæ proſecutio.

DIe verò craſtina, videlicet. vij. Idus Iunij, quo tranſlatum eſt corpus beatiſſimi epiſcopi & confeſſoris Vlſtani, amici glorioſi regis & confeſſoris Eadvvardi, apud VVigorniam (quod factum arbitror diuino nutu) tranſlatum eſt apud Pontiniacum corpus beati Eadmundi archipræſulis & confeſſoris, annis quibuſdam reuolutis. Sciendum quoque eſt, immo toti mundo prædicandum, quòd corpus totum eiuſdem ſancti Eadmundi integrum inuentum eſt & incorruptum, & odoriferum, & (quod mirabilius eſt in mortuo) cũ omnibus membris flexibile, ſicut ſolet eſſe in dormiente: naſo tantùm

tùm passo iniuriam, qui lamina nimis demissa compressus est, non tamen consumptus. Capilli eius & vestimentum inuiolatum colore & substantia. Et ex tunc prouisum est hoc primitus benignissimo domino rege Francorum procurante, quòd concessa fuit licentia Anglis liberiùs omnibus alijs, alterius nationis, corp⁹ ipsum adire, & videndo orandoq; venerari.

De alteratione monetæ secundum sue formam.

TEmporibus sub eisdem, moneta esterlingorum, propter sui materiam desiderabilem, detestabili circumcisione cœpit deteriorari & corrumpi per illos falsarios monetarum, quos tonsores appellamus: adeò vt vix interiori circulo nummi parcendo, limbum literatum totaliter asportarent. Cum igitur cœpisset supra modum numisma vitiari, cœpit domini regis consilium de remedio tractatum habere diligentem, vt videlicet moneta in forma vel materia salubriter mutaretur. Visum quoque est multis discretis & circũspectis, quòd vtilius foret materiam mutare, quam formam alterare: cum ratione materiæ, non formæ, talem incurrisset moneta mutilationẽ. Cui rationi Francorum numisma & multorum aliorum principum perhibet testimonium & exemplum.

De extorsione pecuniæ per archiepiscopum Cantuariensem.

Temporibus quoque sub eisdem Bonifacius Cantuariensis archiepiscopus, episcopos Cantuariensis prouinciæ. & cæt.

Reliqua quære in historia Matthei Paris.

Gulihelmus Comes Holandiæ electus est in regem Alemanniæ.

SVb illius anni profluuio, in crastino videlicet Assumptionis, magnates Alemanniæ, ad quos ius spectat electionis pro maiori parte, elegerunt sibi in regem Alemanniæ Gulihelmum Comitem Holandiæ: hoc procurantibus cum summa diligentia, domino papa, & archiepiscopo Colonienſi, & legato, & alijs œmulis Frederici.

De sanguine Christi apud VVestmonasterium allato.

CIrca illos dies sanguis Christi, qui in Terra sancta habebatur thesaurus prectosissimus, datus & missus est domino regi Anglorũ per quẽdam fratrem hospitalis: qui cum eodem thesauro literas detulit testimoniales de ipsius thesauri certitudine, omni acceptione dignissimas, à domino Patriarcha Hierosolimitano, & à magistris militiæ Templi & Hospitalis, qui omnes vnanimi volũtate & prõpta deuotione domino regi ipsum thesaurum donantes contulerunt & præsentarunt: & ipse speciali domui suæ, ecclesiæ sancti Petri VVestmonasterij, die scilicet translationis sancti Eadvvardi, ipsum dedit

dedit ex ſui ſibi innata regia magnificẽtia ac liberalitate. Impetrauit quoque ab epiſcopis, qui tunc præſentes extiterant, eadem die, indulgentiam ſex annorum, & centum ac. xvi. dierum omnibus ſanctas reliquias venerantibus & præſentiam adeuntibus. Eademque die dominus rex Gulihelmum de Valentia fratrem ſuum vterinum, cum quam plurimis alijs tyronibus, balteo cinxit militari. Eodem tempore dominus Sylueſter regis clericus, vir quidem modeſtus & diſcretus, & conſuetudinum curialium, quæ in cãcellaria regia exercentur, peritiſſimus, die ſanctæ Agathæ in epiſcopum Carleolenſem conſecratur. Die verò ſancti Eadvvardi venit Comes Legreceſtre de partibus tranſmarinis. Die verò apoſtolorum Simonis & Iudæ, redijt Comes Richardus de eiſdem partibus, qui ob regia negotia & ardua ſcilicet arcana illuc deſtinabatur. Diebus itaque ſub eiſdem, magiſter Thomas, cognomento VValenſis, Lincolniẽſis eccleſiæ archidiaconus, electus eſt in epiſcopum Meneuenſem. Die verò ſanctorum, Fœlicis, Symplicij, & Fauſti, & Beatricis, qui eſt dies ſancti Olaui regis & martyris, inunctus & coronatus eſt in regem princeps Norvvegiæ Haco, vir quidem prudens & circumſpectus, & eleganter literatus. Obierunt autem eodẽ anno, die beatę Catherinæ, Gulihelmus Comes de Ferrarijs, vir bonus, & plenus dierum: & citò poſt, vxor eius Comitiſſa. M. Obierunt quoq; eodẽ die alij nobiles, Richardus de Burgo, & Gulihelmus filius Hamonis. Tranſijt igitur annus ille, vberimus in frugibus, ſterilis in fructibus, Angliæ prædatiuus, Terræ ſanctæ inimicus, eccleſiæ ſpoliator, Italiæ cruentus, Imperio ſuſpectus, Alemanniæ Martius, VValliæ conculcator, & toti mundo turbulentus.

Beatrix mater reginæ venit in Angliam: obijt epiſcopus Bathonienſis.

ANno gratiæ. Mccxlviij. qui eſt annus domini Hẽrici regis. xxxij. fuit dominus rex ad Natale domini apud VVintoniam, vbi dies natalitios, Comitãtibus multis magnatibus, magnificè celebrauit. In craſtino autem, videlicet die ſancti Stephani, prandebat cum ipſius ciuitatis epiſcopo. VV. Eodem tempore Richardus Sivvard (de quo multa prædicta ſunt) morbo percuſſus eſt paralytico. Eodemq; tempore Beatrix mater reginæ venit in Angliam, dominum regem & filias ſuas viſitatura, Comitante Thoma de Sabandia, quõdam Comite Flandriæ. Tempore quoque ſub eodem, videlicet circa feſtum ſancti Hilarij, obijt Robertus epiſcopus Bathonenſis. Sub illius autem anni initialis curriculo, in octauis videlicet Purificationis, edicto

regio

regio conuocata eſt totius Anglię nobilitas,vt de regni negocijs nimis perturbati & depauperati diligenter contractarent apud VVeſtmonaſterium.Aduenerunt igitur illuc, excepta baronum & militum, necnon & abbatum, & Priorum, & clericorum multitudine copioſa, duo epiſcopi cum totidem Comitibus. Et cum poſtulaſſet dominus rex auxiliũ pecuniare , indignati ſunt magnates vehemẽter: præſertim quia in vltima tali exactione , cui nobiles Angliæ vix conſenſerunt,confecit chartam ſuam quòd ampliùs eis talem nõ faceret iniuriã & grauimẽ.Reprehenſus eſt inſuper ſup indiſcreta alienigenarum vocatione: quibus omnia bona regni,in ſui depauperationem,prodigaliter diſtribuit & diſperſit : nobiles quoq; regni ſui ignotis ignobilibuſque maritauit,multies conſenſu mutuo, qui ſolet debitũ matrimoniũ cõplere,irrequiſito.Culpat⁹ eſt inſuper,quòd quicquid in eſculentis,potibus & robis expendit,rapit violẽter , ſine pactione prompta,vel indilata.Redargutus eſt inſuper quod epiſcopatus,& abbatias,& etiã gardas vacantes immiſericorditer depauperat,contra iuramentũ ſuum, quod eſt primũ & præcipuum in coronationę ſua.Calumniatur itaq; grauiter, eò quòd ſicut magnifici patres & prædeceſſores ſui , ſcilicet reges Angliæ habuerũt,iuſticiarium nec cancellarium habet , nec theſaurariũ per cõmune conciliũ regni ,prout deceret & expediret: ſed tales qui ſuam qualemcunq;, dummodo ſibi ipſis quæſtuoſam, ſequuntur voluntatẽ:nec qui reipublicæ,ſed ſingularẽ quærunt promotionẽ. Hæc cum audiſſet dñs rex,confuſus erubuit,& erubeſcens doluit,ſe in tot deũ & homines offendiſſe.Promiſit igitur humiliter, certiſſimè ſe hęc omnia gratãter emendaturũ. Et cum demiſſiori vultu & præcibus crebrioribus adhuc inclinare attentaſſet voluntati ſuæ , videlicet de auxilio pecuniari ſibi concedendo , non acquieuit vniuerſitas, multoties ſic deluſa:ſed vnanimi conſenſu reſponderũt:emendationẽ ſitienter deſideramus,expectabim⁹ adhuc patiẽter : & prout ſe geret domin⁹ rex, & ſe habebit verſus nos, & nos eidem ſecundum ſua merita reſpõdebim⁹. Poſita ſunt igitur omnia hæc in reſpectũ vſq; ad quindenã natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtę:infra quem terminum ſperabãt magnates regẽ emolliri poſſe,& cor ſuũ ſalubribus cõſilijs inclinari. Et hoc ſalubriter factũ eſſet(vt dicitur)niſi ſuorũ conſiliariorum,qui formidabant ſuum exinde expirare dominium, ſibilis eneruaretur. Fortuna igitur mũdanis euẽtib⁹ dũſic illuderet,Parmẽſes,qui miſerabili obſidiõe vndiq; opprimebãtur cõciõe facta,ſeſe deo & beato

Rogero episcopo London. (quem enormiter, vt dictum est, offenderant) fœliciter humiliauerunt. Vna igitur die ciues audiētes, quòd obsessor eorum & oppressor continuus & proteruus, Fredericus, propter quippiam negocij sese absentauerat, relinquens Thadæo, iudici sui palatij, custodiam exercitus sui & thesauri imperialis, & aljs suis principibus in obsidione commorantibus: inuocato de supernis auxilio, in exercitum Frederici audacter exeuntes, repentinumque impetum facientes, ad votum triumpharunt. Cuius rei seriem, hæc epistola scire volenti plenius dilucidabit.

Literæ super præmissis.

STrenuis & prudētibus viris, domino Bonifacio de Sal, potestati, militibus, & populo Mediolanensi, Philippus vicedominus, potestas, milites, & populus Parmensis, salutem, cum gloria, et honore. Laudes retribuimus deo patri, filioque suo Iesu Christo, & spiritui sancto, trino deo & vni maiestati, & virgini gloriosæ, qui non propter nostrorum exigentiam meritorum, sed propter suam clementissimam pietatem, ciuitatem nostram protegit, defendit, visitat, & gubernat: quod manifestè conspicimus in victoria triumphali, quā die Martis, duodecimo Februarij exeuntis, contulit nobis Deus, genitricis suæ inueruentu. Quamuis enim mille quingenti de nostris iuissent inter Coluirum & Bersillum, & præterea duæ portæ in integrum, & ille seuiens draco, qui per tantum temporis obsederat terram nostram, nos omnino crederet deglutire, iam extra sua mœnia cunctis militum & peditum suorum agminibus ordinatis, & suis fidelibus commissis, & ipso parum remoto: nos, inuocato dei auxilio & virginis gloriosæ, cernentes quòd potens est deus deponere superbos, & humiles exaltare, protinus exiuimus cōtra ipsos, populus & milites vniuersi, nequaquā vestigia nostra retardantes, quoad hucusque dimicantes iunximus nos cum eisdem, præcedente vexillo cum forma virginis præciosæ, cuius regebamur semita & ducatu. Et quamuis duriter à principio restitissēt, nos tamen inualescentes, duriùs in eosdem confregimus, & prostrauimus omnes ipsos, & contriuimus vniuersos. Et cum hoc audisset impius Fredericus, & cogitaret suis succurrere, formidauit nobis occurrere. Et descēdens per subterfugia tanquā latro, dimisit suos & spolia sua prorsus vniuersa. Ex quibus tria millia cepimus & plures. Cepimus quoque carrochium Cremonensium. Cepimus etiam mænia quæ fecerat, & omnia castra sua: & habemus omnia quæ habuerat.

Interfe-

Interfecimus quoque Thadæum iudicem ſuum, cubicularios & camerarios ſuos. Noſtros quoque bannizatos de ſuis militibus & populo interfecimus vltra mille quingentos, præter ſubuerſos equorum pedibus & ruina, quos præ multitudine deſcribere non potuimus: alios autem de ſuis fugauimus vſquequaq;. Tandem in ciuitatem regreſſi, cum dei laudibus & honore, noſtræ diſpoſuimus negotia ciuitatis, confidentes in illo qui eſt vera ſalus omnium. Contritis enim amodo brachijs impiorum, amodo nos & noſtri pace perpetua potiemur. Et hæc vobis ad gaudium intimamus, magnificentiam veſtram depoſcentes, quatenus omnes vniuerſaliter in noſtrum auxilium, mora ſublata qualibet, cum carochio noſtro accedatis. Quoniam cum deus aperuerit nobis viam, procedere volum⁹ per eam feſtinanter, vt recuperemus Burgum ſancti Dominici, & Bercillum & alias terras noſtras: capientes inſuper nauigium Cremonenſium, inimicos & noſtros & veſtros, deleamus eos de libro viuentium. Tollite moras omnes, viri prudentiſſimi, vt conſtantes: quia poſt deum & beatam Mariã virginẽ, triũphi noſtri vos authores & participes reputamus. Sciatis quòd combuſta terra maledicti Frederici, habemus omnes, quos de noſtris & Placentinis in vinculis detinebat. Valete. Nunciate hæc amicis noſtris & veſtris: vt gaudium noſtrum, quod eſt plenũ, omnibus pateat amicis noſtris. Diebus quoque ſub eiſdem, moneta Angliæ per deteſtabiles tonſores & falſarios adeò intolerabiliter eſt corrupta (ſicut prætactum eſt) quòd eam nec indigenæ, nec etiam alienigenæ oculo recto, vel illæſo corde poterant amplius intueri. Prouiſum eſt igitur, non alterato legali pondere, vel literata ſupraſcriptione, crucis brachia in altera parte denarij vſque ad limbum eius duplicia extenderentur, vt quadrifariam deuidi poſſet competenter hoc modo. Anno quoque ſub eodem, VValterus cognomento Mauclerc, quondam epiſcopus Carleolenſis, ſed imminentibus diebus decrepitæ ſenectutis, aſſumpto habitu fratrum Prædicatorum, vt pauper moreretur, debita naturæ laudabiliter perſoluit. Sanæ enim trutina rationis ponderabat, quòd potiùs per dominum regem, quam morum & ſcientiæ conſiderationem, in epiſcopatum ſeculariter, & irreligioſè in apicem promotus eſt pontificalem. Hic eſt ille, quem frequenter Fortuna ſubleuauit, vt fortiùs allideret: qui ſe conſilijs regalibus arduis, quæ minimè valuit vel voluit adimplere, incantè immiſcuit: qui matrimonia

domino regi reprobanda, nunc in Pontino, nunc in Scotiæ partibus inconsultiùs procurauit. Huius quoque consilio, postquam ad ordinem se contulit Prædicatorum, procuratum est, vt nouum & inauditum priuilegium in eorum ordine, à domino papa, fortè pecunia interueniente, extorqueretur. Anno eodem, fratres Prædicatores impetrarunt à domino papa priuilegium, ne alicui fratrum liceret, ab eorum ordine ad alium transmigrare: (licèt constet ordinem S. Benedicti arctiorem esse & excellentiorem, & tempore & authore maioris reuerentiæ & dignitatis, quam regulam S. Augustini, cui Prædicatores subijciũtur.) Nec alicui etiam liceat abbati vel Priori aliquẽ talẽ fratrem suscipere: (cum tamen ipsi transfugos monachos suscipere dinoscantur.) Quod videtur esse dissonum rationi, cùm non liceat à rigidiori ad remissiorem descendendo transmigrare: necnon & huic præcepto naturali, prout recitat sanctꝰ Benedictus: quod tibi non vis fieri, alij ne facias. Cum autem multi moribus, scientia, & genere pollentes, & possessionibus amplis abũdantes ad eorum ordinem à seculo conuolarent: nec postea talem formã religionis, qualem se inuenisse sperabant, repererunt: sed, pro claustro, totius regionis circumiacentis latitudinẽ, præsertim cum in principio regulæ suæ reprobet sanctus memoratus. Id genus monachorum quod Girinagũ dicitur, cęperũt dolere & penitere quod ad talem ordinem pertransirent, & subterfugia cautè querere satagebant: vnde cæteri se dolentes derelinqui, qui inter eos maiores esse censebantur, remedium procurarunt memoratum. Episcopus autem sepedictus, ne cognominis sui siniſtra significatio infaustum effectum consequeretur, Prædicatorum habitu præmunitus, fine laudabili meruit fœliciter terminari. Obierunt quoq; eodem anno duo fratres de eodem ordine, quibus maiores non erant, immo nec pares, vt creditur, in finibus Christianorũ, in eruditione sciẽtiæ, præcipue theologiæ, videlicet frater & magister Robertus cognomẽto Bacun, & Richardus de Fishakele: qui egregiè plurimis annis in eadem facultate clero legerũt, atq; populo prædicarunt. Sub eodem quoque annali curriculo obijt magister Simon de Langtona, frater præclaræ memoriæ Stephani Cantuar. archiepiscopi, eiusdẽ ecclesię archidiaconus, qui fratrissare negligens, si ecclesiæ suæ persecutor & perturbator extitisset non est mirandũ: quinimo regna Francorũ & Anglorum, & eorundem regnorũ corda & status non mediocriter cõmouit & damnosè perturbauit, sicut suo loco plenius enodatur.

Eodem

Eodem anno obijt magiſter Iohannes Blundus Eboracenſis eccleſiæ cancellarius, inter theologos qui nulli quandoq; ſecundus habebatur, qui cum ſcientia & moribus imminueret, eligebatur quondam in archiepiſcopum Cantuarienſem, ſed per memoratum magiſtrum Simonem (quietis neſcium) caſſatus eſt, & immerito reprobatus, perturbator igitur & perturbatus ad turbas ſimul perrexerunt defunctorum. Eodem quoque anno Kalendas Iunij, Luna ſtatim poſt ſolis occaſum paſſa eſt eclipſim ferè generalem, deueniente autem quindena natiuitatis S. Iohannis Baptiſtę conue-
10 nit London. totius Angliæ ferme nobilitas, credens firmiter ex certa domini regis promiſſione, vt mutata priſtina voluntate & conſilio, naturalium ſuorum ſe conſilijs inclinaret, cui, ab ipſo reſponſio taliter deriuatur. Non videtur mihi quod veſtrum ſit mihi imponere conditionem, dum quod licet vnicuique veſtrum, mihi denegaſtis. Porro licet cuique & cuilibet, quolibet vti conſilio & cuilibet patrifamilias quemcunque de domo ſua ille voluerit, vel vlli officio poſtponere, præponere, vel deponere, elemoſinas erogare, mutuo quid accipere, & domũ ſuã, ſuo vel cuius vult arbitrio gubernari; & vtique dño ac regi veſtro temere præſumitis denegare. Quinnimo
20 domini ac principis nutu potius habent dirigi & voluntate ordinari, quicunq; cenſentur inferiores: nõ eſt enim ſeruus ſuper dominũ, ſicut nec diſcipulus ſupra magiſtrum, quoniam papa nec iuſticiariũ, nec cancellariũ, nec theſaurariũ vult ſubſtitutũ habere, put exigitis, vel ſi ſubſtituerentur amouerem. Et cum reſpondentes aſſerebant magnates ſe nihil aliud velle, niſi promotionem regiam & publicam & ſuperfluitatem indiſcretam in elemoſinarum profuſione, & nimia cereorũ accẽſione caſtigari: nequaq̃ exaudiebãtur. Luce igitur clarius videbant hoc ab eorum conſilio emanaſſe quorũ ſi vniuerſitas exaudiretur dimidiũ exſufflaretur: reſpõderũt igitur mag-
30 nates ſe nullo modo velle ampli⁹ depaupari, vt bonis eorũ inutiliter diſtributis, forent alieni, ſaginati. Soluto igitur non ſine indignatione conſilio vniuſquiſque ad propria (ſpe fraudatus) remeauit. Cum igitur neceſſe haberet dominus rex theſaurum habere (quia in breui miſſurus in Vaſconiam erat militarẽ expeditionem contra Gaſconem filium Comitiſſæ de biarde ingratiſſimum proditorem qui domini regis terras vaſtauit) miſit ſigillatim præces efficaciſſimas viris religioſis, vt eidem theſauris deſtituto manum porrigerent largitatis, tempore oportuno gratam viciſſitudinem reportaturi.

Quod ipſi animo libenti (licet vndique grauati) ad implere propẽ-
ſius ſatagebant, vnde & ſi de aliȷs taceamus ab vno ſolo abbate vi-
delicet Rameſeiæ centum libras reportauit. Præceptit præteria vaſa
& vtenſilia & iocalia regni ſvi vendi pro pondere, non habito re-
ſpectu ad aurum quo fulgebant argentea, vel ad opus licec artifi-
cioſum & laborioſum,& quamuis materiam ſuperaſſet opus. Equi-
noctio autem autumni temperiem gratam miniſtrante, dominus
rex Francorum acceptis ſolenniter apud ſanctum Dioniſium & alia
ſacra loca ſolennijs in regno ſuo,& voto firmato: iter arripuit Hie-
roſolimitanũ,& per Lugdunũ vbi papa morabatur tranſitum faciẽs, 10
ipſum humiliter ac deuote ſalutans obnixius depręcabatur,vt ſaluo
in omnibus honore eccleſiaſtico Frederico iam bene humiliato, &
veniam poſtulanti,gratiam concederet reconciliationis, & Chriſti
in hoc cuius vicarius eſſe dignoſcitur in terris veſtigia ſequeretur,
parue pietatis ſinum panderet penitenti ſaltem, vt pateret via tutior
peregrinanti:ad quod cum cerneret dominum papam vultum con-
tradictionis protendentem, dominus rex triſtis receſſit, dicens: ti-
meo ne cum receſſero parentur regno meo propter inexerabilem
tui duriciam in proximo,hoſtiles inſidiæ: tibi imputetur ſi Terræ
ſanctę negocium(quod abſit) impediatur:veruntamen Franciã non 20
permittas infeſtari imo vt pupillã oculi procures cuſtodiri, vt à qua
ſtatus tocius dependet Chriſtianitatis. Ne igitur penitus perturba-
tus rex recideret:prouiſum eſt vt ad dominum regem Angliæ nun-
cius mitteretur ſpecialis ac ſolennis, prohibens eum ne aliquid de
pertinẽcijs regno Francorũ quomodolibet impeteret hoſtiliter aut
infeſtaret:ad quod deſtinati ſunt in continenti magiſter Albertus,
domini papæ notarius, & magiſter Paulus eiuſdem domini papæ
familiaris. Qui ad dominum regem Anglię venerunt apud VVin-
deliſſor in feſto Exaltationis ſanctæ crucis,dominus autem rex Frã-
ciæ facta domino papæ moroſa confeſſione, & obtentata omnium 30
peccatorum remiſſione, cum benedictione recedens à curia Ro-
mana, verſus Marcilinam lora direxit,& vexilla, & cum Aduinioni
appropinquaret,ciues ex antiquo odio ſcintillas adhuc accenſas re-
ſeruantes:ipſi regi paratis inſidijs quãtũ poterant nocumẽta machi-
nabantur. Similiter nacta occaſione parua ciues marſiliæ & compa-
triotæ, impedimenta multa eidem malicioſe procurabant: rex au-
tem vix ſedato tumultu, ad ſecam non cũ omnibus qui eũ ſequibã-
tur ſed præelectis,nauem aſcendit, verſus Ciprum vela dirigens ſi-
nuoſa,

nuosa,vt in ea veluti fertili & temperata quietius hyemaręt. Et dum brumalis frigiditas algenti mundo durius immineret, arctabantur obsessi in ciuitate aquisgrani vehementer: denegabatur enim illis vndique exitus & introitus,& omnium collatiō victualium,solaque sustentabat eos vmbratilis Conradi consolatio, Cogebantur enim necessatio se qualicunque conditione hostibus mācipare, & eorum arbitrio pertractari. Ciuitatem igitur iam captam victores leti igne diruunt, & Gulihelmus Comes Holandiæ in regem Alemanniæ per manum Conradi archiepiscopi Colonienſis die omnium ſanctorum ſolenniter coronatur. Conrado ad ſuccurſum obſeſſorum properanti,quidam magnates Alemanniæ filij eccleſię potenter reſtiterunt,vnde ille victus receſſit & confuſus. Eoque anno in eſtate capta eſt nobilis ciuitas Hiſpaniæ Sibilla, à victorioſiſſimo rege caſtelle.A.nō ſine multorū Chriſtianorū admiratione dicentiū. Quid ſibi vult iſtud?plus acquiſiuit iſte ſolus rex ad opus & honorem eccleſiæ Chriſti, quam domin⁹ papa ac omnes ſui(cruce ſignati)à quibus abradit infinitam pecuniam,omneſque templarij & hoſpitalarij, qui innumerabiles vndique à Chriſtianitate vindemiant reddi⸗tus & theſauros.Et admiratæ ſunt turbe dicentes, O altitudo diuitiarum.& cæt. Poſt feſtum autem.S Michaelis,V Valterus de Suthfeld epiſcopus Norvvicenſis tranſfretauit, de quo tranſitu idem epiſcopus,multos in Anglia ſuſpectos reddidit & ſuſpenſos.Eodem tempore,miſit dominus rex in Vaſconiam Comitem Leceſtriæ Simō, & cum eo copioſam militaris manus multitudinem, ſed tamen ad alleuiationē ſumptuum ipſorū,eodem tempore exegit à ciuibus Lōdonienſis,duo milia librarum, quæ & ipſi domino ſuo & regi in articulo neteſſitatis conſtituto(licet grauati)conſeſſerunt. Tranſijt igitur annus ille aere temperatus & ſerenus, horrea frugum replens habundantia,ita vt ſumma frumenti ad duorum deſcenderet præcium ſolidorum.In pomeriorum verò fructibus quod pro mirabili habebatur per loca vberima,per loca ſterilia,vermibus,cucurbitinis vbiq;peſtis ſe ingeſſit,omnia virentia in arbuſtis penitus demolientibus:fluxit quoque annus iſte Terræ ſanctæ hoſtilis, Italiæ inimic⁹; Franciæ lugubris, Germaniæ exicialis, Sabandiæ horribilis, curiæ Romanæ infamis,Angliæ vero deprædatiuus,multis quoque argumentis termini mundialis indicatiuus,iræque diuinæ cōminatorius.

Comes de Legeceſtria redit de VVaſconia,Roboratur Freth.
De terræ motu.

ANno gratiæ. MDxlix. qui eſt annus domini regis Henrici tertij, xxx. fuit idem dominus rex ad Natale domini Londini, videlicet ad ſpeciale ſibi domicilium VVeſtmonaſterium, vbi cum dapſili valde conuiuio vt ſolet dies tranſegit natalicios, cum multitudine nobilium copioſa, conuocauit tamen multo plures vt feſto. S. Eadvvardi quem præceteris ſanctis præcordialius diligit & veneratur ſecum gaudenter intereſſent. Qui libenter aduenerũt tum propter ſancti amorem & veneratiõnem, tum pro Chriſti ſanguinis reuerentia nuper vt predictum eſt adepti, & venia peccatorum eidem conceſſa atque fidelibus obtinẽda, tum pro domini regis ipſos vocantis authoritate. Erant autem iam præſentes qui aduocati ſunt cum rege & regina Comites Richardus frater domini regis & Mareſcallus Rogerus, cum quatuor alijs Comitibus & epiſcopi totidem congregati. Et dum apud VVeſtmonaſterium dominus rex moraretur diebus videlicet natalicijs redijt Comes Legeceſtria à partibus Vaſconiæ, cum quibuſdam alijs magnatibus, militibus & ſeruientibus qui illuc deſtinati domino regi fideliter militarunt. Quorum aduentus ipſum regem & totam eius curiam non mediocriter exhilarauit. Coegerat enim dictus Comes quendam domini regis proditorem nequiſſimum videlicet Gaſconem filium Comitiſſe Brardiæ, qui in illis partibus multa damna fecerat, treugas inuitum accipere, & quendam alium publicum prædonem & incendiarium & inimicum domini regis cruentiſſimum, videlicet Guhelmum Bretium, dictus Comes captum in turri regule vinculis mancipatum tradidit arctiſſime cuſtodiendum. Cum autem rota fortunalis talibus mundi mutaretur voluminibus, rumores inauditi ac terribiles Angliæ climata peruolarunt: qui videlicet vt euangelicæ minæ verificentur: quod erunt per loca terræ motus. Quedam villæ in partibus ſabaudiæ non procul à communi ſtrata quæ eſt per valles moriani, circiter. xij. ville cum duabus domibus religioſorum à vicinis montibus ſeſe reuoluentibus & horribiliter corruentibus (cum ſuis incolis qui bene ad decem milia ſunt recenſiti) obrutæ perierunt. Diebus quoque ſub eiſdem epiſcopus Dunelmenſis. N. iam valetudinarius exemplo Carleolenſis, VValtero plenius informato, epiſcopatum ſuum ſpõte reſignauit, vt ſibi liberius in orationibus & contemplationibus vacaret & pauperior moraretur. Verũtamen datis à domino papa prouiſoribus archiepiſcopo Eboracenſi & London. & VVigoren. epiſcopiſcopis: aſſignatum eſt eidem quædam

quædam maneria(Houerdō,Scocton) & de ipſo epiſcopatu,vt tanto viro ſtatus & honor pontificalis ſaluaretur. Feſto autem beati Eadvvardi,quod de eiuſdem glorioſi regis & confeſſoris depoſitione celebratur,domin.us rex,iuxta ſuam talem piam conſuetudinem,vigiliam, quæ diem præcedit (quæ vigilia eſt die tertia ante Epiphaniam domini)in ieiunio panis & aquę et diligēti vigilia,& continuis orationibus,necnon in elemoſinarum tranſegit diſtributione. In die autem iuſſit miſſarum ſolennia in eccleſia VVeſtmonaſteriēſi, ſolēniter in holoſericis inpreciabilibus, & cereorum multitudine,& conuentus ſonora modulatione mirificè adornata, ſereniſſimè celebrari.Præcepit etiã voce pręconia in publico acclamari,vt ſuſpenſis alijs nundinis & Londini mercaturis,ibi tenerētur nundinæ per quindenam duraturæ. Diebus quoque ſub eiſdem, nobilis ciuitas Italiæ Vercell. cum partibus circumiacētibus ſeditionē ciuium, qui ſeſe odio inteſtino perſequebantur, in Frederici ceſſit ditionem. Quæ cum audiſſet dominus papa, doluit inconſolabiliter, & tota curia Romana,horribili igitur anathemate ſolenniter & frequenter innodauit omnes illos,qui in dicta ciuitate ſeditionem mouerāt aut proditionem perpetrauerant, per quam ipſa à fidelitate eccleſiæ ſequeſtrabatur, vt cæteri ſimilia perpetrare formidarent. Et dum temporum iſtorum volumina prolaberentur,Fredericus, vt partem ſuam vndique aduerſarijs vallatam roboraret, per matrimonium ſeſe filiumque ſuum Conradum, qui filiam Ducis Bauariæ deſpōſauit, prudenter ſtuduit communire,& federe matrimoniali multis magnatibus indiſſolibili amicitia copulari,filiam namque ſuam eiſdem diebus nuptui dedit Thomæ de Sabaudia, quandoq; Comiti Flandriæ,cuſtodiamque Vercell.& partium adiacētium commiſit, & multas terras contulit & redditus opulentos,vt ſic ſibi totum genus ſuum redderet gratum & in viciſſitudine oportuna firmius obligatum. Quadrageſimali autem tempore iam propius imminente dominus rex partes adiit VVintoniēſes, latronum & veſpilionum repletione non mediocreter infames, vbi paulo ante iuſticiarij extiterant itinerantes, qui mundaſſe debuerant omnes partes illas à peſte prēnotata:ſed ita cōfederati erant fures memorati quod idem iuſticiarij licet diligentes maliciam eorum nequaquam poterant decurtare, nec ceſſabant deprædationes violentes ac manifeſtę,reſonabantque aſcendentes clamores & quærelæ,& vt iniuriæ intollerabilius multiplicarentur, vina domini regis prædationi latronum

latronum deridentium patuerũt. Cõmotus eſt dominus rex vſque ad ſpiritus amaritudinẽ, nec immerito, nec poterat amplius vltionem diſſimulare. Facto igitur ſubtili ſcrutinio, & arguta inquiſitione (quia ſic oportuit fieri vt multiformiũ proditorũ ars artem falleret) præcepit dominus rex coram ipſo, in aula Caſtri VVintoniæ, ſubito conuocari.xij.viros, per quos certius credebat de rei veritate edoceri, & comminatus eſt eis terribiliter, ſub pœna ſuſpendij, vt nomina exprimerent malefactorum quos ſciebant. At ipſi ſemoti longum ſuper hoc tractatum habentes: nulla voluerunt ratione latronum cœtus depalliare. Præcepit igitur dominus rex iratus valde, clauſis Caſtri ianuis, ipſos comprehẽſos continuo incarcerari, & tãquã reos ſuſpẽdij, vinculis & cõpedibus coarctari. Et ſtatim aduocatis alijs.xij. fecit diligẽter inquiri ab ipſis, & eos exhortat' eſt admixtis minis terribilibus, vt ipſi non ſequẽtes priorum veſtigia, nomina malefactorum domino regi, (cuius intẽtio ſumma fuit patriã mundare) expreſſe reuelarent, qui ſepoſiti, & diffuſum tractatum ſuper hijs habentes cœperunt vehementer formidare, ne & ipſi eadẽ qua primi.xij. calamitate inuoluerentur. Omnes igitur illius patriæ malefactores, qui partes illas furto macularunt, expreſſe nominãdo notauerunt, & notatos accuſarunt: compræhenſi ſunt igitur rei quamplures, tam de ciuitate quam de partibus finitimis, præcipue tamen de Comitatu Suthamtoniæ, circiter. xx. ad minus, quorum quidam potentes fuerant & abundantes, quibus dominus rex confidenter commiſerat patriam illam à furibus arcendis cuſtodiendam. Quidam autem adeo nobiles habebantur, vt pares militibus reputarẽtur, & eorum terra ad præcium.xl.vel.l.vel.xxiiij. librarum recenſeretur. Quidam autem de familia domini infames, accuſati, ſunt cõuicti, & ad mortem ſuſpendij adiudicati. Sicque conſummatum eſt in hac parte negocium, vt accuſantibus hijs alios, & alijs hos, pluſquã xx. ſuſpendio perierunt, præter incarceratos, quorũ ſub incerto periculum dependebat: & ita ſic volente deo, domino vltionum, patria VVinton. per q̃ crebro tũ ꝓpter nũdinas tùm ꝓpter portũ ciuitati ꝓpinquũ, tum propter ciuitatis celebrẽ frequentiã inſtitotes tam vltramarini quam ciſmarini tranſierunt: à latronũ reciaculis, quibus abũdauit, per dei vltionem & domini regis cautelam liberata eſt.

Cernis completas hic noſtro tempore metas,
Si plus forte petas tibi poſtea nunciet ætas.

Tempore quoq; ſub eodem, die Omnium Sanctorum, cum magno honore

no honore intronizatus est Bonifacius Cantuariæ archiepiscopus, conuocatis ad tantam solennitatem rege & regina, & omnibus fere Angliæ prælatis. Circa idem tempus conuenerunt abbates nigri ordinis apud Bermundesheie, die S. Calixti. De communi consilio prouisum est inter cætera, quod dominus rex ab ipsis omnibus impetrauit, vt pro ipso & regina dicatur quotidie in missa quæ in veneratione beatæ virginis canitur in eorum ecclesijs, Collecta celebris videlicet. Deus in cuius manu. Eodem tempore fratres Prædicatores quandam attulerunt petram albi marmoris, quæ à tẽpore Christi in Terra sancta vestigium Saluatoris protẽdebat. Ipsam impressionem asserunt incolæ Terræ sanctæ fuisse Christi vestigium in cœlũ ascensuri. Dominus autem rex idem ecclesiæ contulit VVestmonasterienſi, sicut nuper sanguinem Christi nobile donatiuum. Prima autem dominica Aduentus domini VValterus de Kirkeham electus Dunelmẽsis, consecratus est apud Eboracum ab episcopo Eboracensi. VV. cuius idem episcopus est suffraganeus. Eodem anno abbas de Bello loco ecclesiam suam, quam videlicet rex Iohannes à fundamentis construxerat, præsentibus rege. H. & Richardo fratre suo, & multis alijs magnatibus necnon prælatis, solenniter valde fecit dedicari. Abbas insuper memorat⁹. xx. monachos electos &. xxx. fratres transmisit ad inhabitandum nouam domum Cistercienſis ordinis, quam Richardus Comes non procul à VVinchelcumba nuper fundauerat, votum quod in mare fecerat complendo. Sub eiusdem anni circulo, quinto Nonas Iulij, obijt Alexãder rex Scotorum, vir sapiens & modestus, iram enim voluntariam, querens seuiendi occasionem, exacuit in quendam de nobilioribus regni sui, nomine Oenum de Argathel, strenuum militem & elegãtissimũ. Et dum proponeret ipsum exheredare, imposuit ei notam proditionis, quia anno proximo præterito homagium fecerat regi Norvvegiæ, pro teneméto cuiusdã insulæ, q̃ pater eiusdẽ Oeni ab eodẽ rege tenuerat pro homagio suo in pace multis annis. Oenus igitur nolens offendere regem Scotorum, suplicauit ei vt concederet ei inducias vt homagiũ suũ simul cũ insula memorata regi Norvvegiæ resignaret, quod denegans idem rex, ipsum Oenum vsq; prope Argathel diffidatum nauigando hostiliter insequibatur, stimulatus vt dicitur importunis instigationibus cuiuiusdam episcopi de strathenne, fratris videlicet de ordine Prædicatorum. Rex igitur exiens de naui antequam equum valeret ascendere, quasi vltione,

morbo

morbo ſubito & lethali percuſſus eſt, & volés innocentem exhiere-
dare: inter manus magnatum ſuorum ex improuiſo, cum ipſa am-
bitione vitæ, ſpiritum exalauit. Anno quoque ſub eodem Hugo co-
gnomento le Brun, Comes de Marchia, cum rex Francorum apud
Damiatã applicuiſſet, rebus humanis exemptꝰ eſt, qui idcirco minus
meruit deplorari, quia priuigno ſuo, regi Anglorum, in ipſum con-
fidenteꝫ, proditionis laqueos in Pictauia præparauit. Eodem anno
circa Pentecoſtẽ, obijt quidã de nobilioribus baronibus Borialibus
Rogerius filius Iohannis, puerum relinquẽs hæredẽ: cuius cuſtodiã
rex contulit Gulihelmo de Valencia. Fluxit igitur annus ille minus 11
frugifer, tamen abundanter: ſed in fine æſtatis meſſes ablatę ſpeciẽ
mentitæ & huma ni generis prouocationem ſuffocabantur. Annus
Romane curiæ infamis, Franciæ & Angliæ turbulentus.

De partu dominæ Senchiæ, vxoris Richardi Comitis Cornubiæ. & cæt.

ANno gratiæ. Mccl. qui eſt annus domini regis Henrici Tertij,
xxxviij. fuit idem rex apud VVintoniam ad Natale domini, vbi
feſta natalicia, vt moris eſt, magnifice cœlebrauit. Eodem quoque
tẽpore infra Natalicios Comitiſſa cornubiæ Senchia, vxor Comi-
tis Richardi, peperit ei filium apud Berkhamſtede, ad quem bapti-
zandum Comes vocauit archiepiſcopum Cantuar. infantis auun- 20
culum, & vocatum eſt nomen eius Eadmundus, ob honorem bea-
ti Eadmundi Cantuariæ archiepiſcopi & cõfeſſoris. Tempore quo-
que ſub eodem tranſfretarunt multi nobiles de regno Angliæ, nec
patuit cauſa alicui de populo, videlicet Comes Richardus. Comes
Glouer. Hen. de Haſtingo, Rogerus de Turkeby, & multi alij no-
biles cum illis. Præterea de prælatis. Lincoln. London. VVigorn. e-
piſcopi, & cum illis de epiſcopatu Lincoln, Oxon. & Bedford. archi-
diaconi, & alij. Comes verò Richardus cum maximo apparatu &
commitatus faſtigio, per regnum Franciæ tranſiuit. xl. militibus de 30
nouo veſtitis, Robis conſimilibus, & in armis delicioſis auro mi-
cante recẽter phaleratis, & multis bigis, & l. fũmarijs & familia nu-
meroſa, concomitante Comitiſſa vxore ſua, & Henrico primogeni-
to ſuo, ita vt Francis admirantibus, tam mirabile quam honorabile
ſpectaculũ præberet intuentibus. Suo aduẽtui honorabili dña Blan-
chia cum ſumma occurrit reuerentia, applaudens & munera offerẽs
præcioſa, tanquã cõſanguinea cõſanguinio, immo potius velut ma-
ter filio ſingulari. Cauſa aũt ſolius epiſcopi Lincolniç, quare tã ſſre-
tauit patuit vniuerſis, videlicet vt eos quos vocaret ad curiã Roma-

nam, qui

nam qui propter inaudita eis inferenda grauamina & comminata, ad ſedē apoſtolicam appellauerunt, ſcilicet exempti, Templarij, Hoſpitalarij, & alij multi: qui poſtea à domino papa, pecunia interueniente, caute ſibi pacem redimerunt, ſecundū id ethnici iudicis concilij: auxiliū ſub iniqua lege rogato. Et ſic epiſcop⁹ ꝓpoſito ſuo fruſtratus, confuſus ad ꝓpria remeauit. Comes Richardus cū ꝓmaxima gloria & honore trāſfretauit & cōmitante. H. filio ſuo primogenito & familia multa nimis regaliter in equis faleratis, & rariſſimis veſtimentis adornata, Franciā pertranſiens Lugdunū peruenit, vbi tunc papa morabatur. Et venienti oēs fere Cardinales reuerenter occurrerunt, epiſcopus autē Lincolniam illuc aduenerat: qui, cū multi ſeſe verſus papā vt pacē haberēt redemiſſent: quęrulus papā redarguit, dicens. Domine credidi auxiliante præcepto veſtro oēs de quibus cōqueſtus ſum caſtigaſſe, & ab eorū errore potēter reuocaſſe, & ecce nouiſſimus error factus eſt peior priore. Omnes enim ſe redimūt, & panditis ſinū omnibus præmia offerentibus, vnde eneruatur authoritas mea, & propoſitū irritatur. Cui papa, frater liberaſti animā tuā. Quid ad te, de gratia mea fecimus eis gratiam. Nunquid oculus tu⁹ nequam eſt quia ego bonus ſum? Et ſic receſſit epiſcop⁹, à ſuo propoſito fraudatus, alijs tamen nimium vexatis propter hoc, atque damnificatis. Tempore ſub eodem deuicto & affligato Gulihelmo de Holandia, rege Alemanię, licet eū papa multū ditauerat. Fredericus in multos ſibi rebelles deſeuit triumphādo, & ad tempus multos conterendo peremit, ſecundum id, ante ruinam exaltabitur cor. Tempore ſub eodem, cum veniſſet Comes Richard⁹ Lugdunum, vt prædictum eſt, papa ipſum cum ſummo honore ſuſcepit, ſupplicans vt cum eo pranderet, & refecti ſunt in vna menſa papa & Comes Richardus collateraliter. Hoc atem factum eſt ante dies Rogationum. Et eodem die cum Soldanus Babiloniç optimam pacem obtuliſſet, ſed Francorum ſuperbia ad pacem oblatam minime potuit inclinari, commiſſum eſt prælium infœliciſſimum inter Chriſtianos & Sarracenos, & captus eſt rex Francorum ab infidelibus, quod nunquam antea contigit. Et ſe reddiderunt Sarracenis multi nobiles Francorum ſine conflictu vel vulnere, tanquam maledicti à domino, & capti multi vltro appoſtatarūt in ignominiā fidei Chriſtianæ, & totius vniuerſalis eccleſiæ opprobrium ſempiternnū. Et fugit frater regis, Comes Atrabatenſis, & ſubmerſus periit in quodā flumine, & diſſipatus eſt totus Chriſtianorum exercitus & cōfuſus.

Gulihelmus verò Longa ſpata pugnauit vſq; ad mortẽ, & aliſ quã-plures nobiles,natione Angli,exẽplo Gulihelmi prouocati,& in domino fideliter animati,videlicet Robertus de Vair, & aliſ:quorum noïa in libro vitæ indelebiliter annotãtur. Quod aũt æterna dignũ arbitror memoria. Videbatur in nocte præcedenti matri ſuæ abbatiſſæ de Lacoc,quõdã Cõmitiſſę Sarũ:quod dictus Gulih.aperto cœlo eleuatus eſt totaliter armat', cuius armaturã bene nouit,& angelis eũ gaudẽter ſuſcipientibus intrauit,quo intrãte dixiſſe videbatur mater,quis eſt hic?reſponſũ eſt ei, nonne cognoſcis filiũ tuum Gulihelmũ & eius armaturã:& mater,cognoſco vtiq;,Ille eſt quẽ tu mater cõtemplaris. Abbatiſſa verò materna ſedulitate tẽpus notauit & viſionẽ,elapſo aũt dimidio anno ſequẽte,cum oẽs qui caſum ſciebãt & diu celabant ne mater pro filiſ funere plus ęquo doleret, tandẽ,pruperunt in hæc verba:domina non expedit diutius celare caſũ qui accidit filio tuo Gulih. & addentes qua die infauſta prælians contra infideles pro Chriſto martyr detruncatur.At illa comperiẽs diem & viſionẽ memoratam rei geſtæ reſpondere, eleuatis manibus gratias ægit deo vultu alacri, dicens. Gratias refero tibi ego ancilla tua domine,quod de carne mea peccatrici talem naſci prẽcipiſti tuotũ hoſtium expugnatorẽ.Archiepiſcopus Cantuar.Bonifacius, cauſa viſitandi epiſcopũ London. & religioſos in eadẽ ciuitate,tã contra epiſcopũ q̃ cõtra viros religioſos ciuitatis ſimiliter & cõtra quoſdã alios, licet æquitatis ductus ratione, tanta dicitur auſteritate proceſſiſſe, vt ipſis inſtanter reſiſtentibus,multi eum præcollandantes,de eius tunc mirarẽtur feritate. Tãdem poſt multas huic inde expenſarũ effuſiones,& laborũ diuerſas vexationes, determinatũ eſt vt ſuam archiepiſcopus(ſecundum ius cõmune) rationabilius & tollerabilius exerceret iuriſdictionẽ,& ſic viſitationẽ proſequeretur,ſub diffinita modificatione,& mota ceſſauit tẽpeſtas.Diebus ſub eiſdẽ videlicet circa feſtum natiuitatis. S.Iogannis Baptiſtæ, cõmuni vocatione congregati ſũt de vniuerſis terris toti' Chriſtianitatis,etiã de Terra ſancta fratres de ordine Prædicatorum apud domum eorum de Holburne,quæ eſt Londini, vt ibidẽ de ſtatu ordinis ſui, & eorum officio diligenter inuocata ſpiritus ſancti gratia contractarent,& ſi corrigenda cernerent reformarẽt. Et quia proprias non habebãt facultates,magnates & prælati de partibus vicinis, ex mera liberalitate ſua,eis per aliquot dies victualia inuenerunt. Rex autem prima die capituli acceſſit illuc perſonaliter, orationum ſuffragia petiturus ab eiſdem, Procuranſque eos, pauit vt decuit regaliter. Sequente die, regina

die regnā, deinde episcopus Londinensis, postea dominus Iohannes Māsel, cōsequēter alij, vtpote abbas de VValthā, & ciues Lōdon. vt ipsi literatorie supplicauerant. Erant autē fratres .ccc. & amplius. Eodem tempore, cōmissum est sigillū regni magistro Gulihelmo de Kilkenni, viro prudenti & circūspecto, ac iuris perito. Eisdem temporibus, quidam miles, quōdam socius, & eiusdem in officiū custodiæ forestarum successor, nomine Galfridus de Langleia, Boreales partes peragrans, & de forestarum & venationū transgressionibus perscrutās, quoscunq; poterat irretire, tam grauiter mulctauit, pecuniam extorquendo, vt quātitas thesauri ad opus regis collecti in auditorum cordibus stuporem generaret. Die vero. S. Kenelmi peruenerūt rumores de captione regis Frāciæ, & totius exercitus Christiani confusione, quibus rumoribus nunquam, præcipue in Francia, auditi sunt flebiliores ad noticiā catholicorū, vnde tota Christianitas merore tabuit & dolore. Eodem anno, mense Octobris, Luna existente prima, die mensis primo cœpit mare densa caligine perturbari & perturbatū solitos fines pertrāsire, occupansq; partes litteris, quas nunquā se meminit aliquis præuidisse, damna finitimis maxima irrogauit. Anno quoq; sub eodē, die videlicet. S. Luciæ, circa horam tertiā, factus est terræmotus in Anglia, & quòd in illa terra euenit maxime cōstat admirandū, nec est hoc visum tempore cuius non extat memoria. Ipsa enim patria solida est, ac petrosa & minime cauernosa, factus insuper fuit cum ipso terræmotu, tanquam terribilis tonitruus & mugitus subterraneus, quæ dicebantur vel futuram pestem non minimam, vel regnorum mutationem, vel mortem famosi principis præsagire. Obijt igitur eodem anno & die maximus principum mundi stupor, Imperator Fredericus, obijtque eodē anno, episcop⁹ VVinton. Gulih. de Rale in partib⁹ transmarinis, videlicet apud Turon. vbi circiter .xij. mensest morā continnerat, monachi aūt VVintō, ad instantiā dñi regis, eligerunt sibi Aelmarū fratrē suū vterinū, in suarū animarū pastorē. Obijt insuper episcopus Roffensis circa festum S. Michaelis, & quia sanctus habebatur, procurante rege, sepultū est corp⁹ eius apud VVestmon. Eodem anno iiij. Kalen. Iunij, obijt Robert⁹ de Lexintona domini regis clericus & consuliarius spiritualis, qui in iusticiarij officio diu commorans amplas sibi cumulauit possessiones, & regis thesauros ampliauit.

† mortē expectauerat.

Cōpleto igitur hoc anno: iā fluxerant ex tēpore gratiæ. xxv. annorū quinquagenæ (id est). Mccl. Notādū aūt est, nec est leuiter attēdēdū

quod in nulla vigínti quatuor quinquagenarũ antecedẽtiũ tot euẽnerũt mirabilia & inſolutæ nouitates, quot euenerunt in hac vltima quinquagena, videlicet viceſima quinta: & ſũt nõnulli hiſtoriographi, qui afferũt quod nec in omnibus alijs quinquagenis tot prodigia & nouitates admirãdæ euenerunt, ſicut in hac iam terminata. In hac enim quiquagena Tartari, de ſuis longinquis & inueſtigabilib' ſedibus erũpẽtes, climata Orientaliũ tam fideliũ quã infideliũ ferali exterminio vaſtauerũt. Admirali' Muremelin' Africanorũ & Hiſpanorũ rex potẽtiſſim' incredulorũ, fines Chriſtianorũ inuadit, ſed ipſe cũ vniuerſo exercitu ſuo victus retrocedit, Prædicante Oliuerio in partib' Germãnię, apparuit toti populo manifeſtè in aëre dñs noſter Ieſus Chriſtus crucifixus. Receſſit Græca eccleſia à ſubiectione Romanæ, Babrizato Græcorũ potentiſſimo ciſmatizante: Damiata ciuitas in introitu Aegipti, opulentiſſima & munitiſſima atq; famoſiſſima, bis capta eſt à Chriſtianis, & bis amiſſa. In Anglia plures facti ſunt terræmotus, & pluries mare prodigialiter terminos ſuos conſuetos tranſgrediens finitimis inaudita damna irrogauit. Anglia interdictũ paſſa eſt per fere ſeptennium, & per tantũdem temporis guerram inteſtinam tollerauit. Tandemque per inertiam regis Iohannis, tunc regnantis, facta eſt tributaria. Idem rex Iohannes Normanniam, & multas alias terras vltramarinas amiſit. Angliã & Hiberniã, Innocentio.iij. papę iure tributario ſubiugauit. Priuilegia autem ſanctorum patrum romanorum ſuo Robore priuantur & authoritate (per hanc adiectionem) (non obſtante) non ſine eorum iniuria & contemptu. Prohibitum eſt iudicium quod fieri conſueuit per ignem & aquam: permiſſumq; eſt alicuĩ, in epiſcopatũ promoto, priſtinos redditus retinere. Permiſſum eſt in Anglia iam quaſi licite vt habitent Chriſtiani vſurarij inter Chriſtianos, papa protegente, cum ſit vſura in vtroque teſtamento condemnata, quos vſurarios vulgus appellat, & ipſi ſe mercatores papæ palam eſſe profitentur. Prohibitum eſt ne quis eccleſiæ patri immediate ſuccedat ſine papali diſpenſatione, vel illegitimus ad dignitatem promoueatur. Moneta per tonſuram corrupta renouatur. Electus eſt in dominum, & tanquam regem Angliæ Ludouicus primogenitus Philippi regis Franciæ, propter intollerabiles regis Iohãnis oppreſſiones, tandẽ idẽ Ludouicus fidei trãſgreſſor & promiſſorũ, mortuo rege Iohãne inglorius ad patrẽ remeauit. Otho & Fredericus, papæ rebelles impetatores, cõfunduntur: quibus proſtratis culmen emarcuit im-

Quæ ſequũtur in hac pag. pertinent ad hiſtoriam regis Iohãnis.

cuit Imperiale,papa duos in apicem imperij promouere conabatur. Sed antequam eleuarentur elisit eos dominus, videlicet Henricum de Raspen, Landegrauium de Hassiæ & Thuringiæ, & Comitem Souuartzemburgi, ac Gulihelmum Comitem Hollandiæ, filium Florentij quarti Ducis,& Mathildis filiæ Henrici Ducis Brabantiæ. Gulih.tamen cœpit infra memoratã quinquagenã eleuari, sed cito post perijt interfectus. Captus est, & totus exercitus eius dissipatus, rex Franciæ Ludouicus,& multarum magnates regionum cum eo, & conuentus Tẽpli,Hospitalis,Theutonicorum,& sancti Lazari, & ciuitas Hierusalem cum suis ecclesijs & locis sanctis Christi prẽsentia cõsecratis,bis destructa,nunc à Chorismínis, nunc à Soldano Babiloniæ exterminata. Eclipsis solis bis contigit per triẽnium. Terrẽmotus in Anglia plures,& maris insolita dilatatio.Consiliũ generale bis celebratũ est,Romę scilicet et Lugduni.In vltimo Inperator Fredericus excõmunicatus & cassatus.Non procul à Ianua,videlicet in mari, multi prælati capti sunt, & nonnulli submersi. VVallia quoq; Leolino principe suo viduata, & postea duobus filijs suis Dauide & Griffino cito præuẽtis, legibꝰ Anglię & regis dominatui incuruãtur. Vasconia per Comitẽ Simonẽ edomatur, postea recalcitrãs regi inclinatur, & à vendicatione regis Hispaniæ liberatur. Maxima pars Hispanię Christiano cultui restituitur per regẽ Castellię strenuissimũ:& nobilissimæ ciuitates scilicet Corduba, Sibilla, & magna Valentia,& aliæ quamplures,& insulæ opulentissimæ dicto regi mãcipantur,& fide catholica fideliter illustrantur.Papa velut exul & profugus,et ab vrbe expulsus,fugit à ciuitate in ciuitatẽ,locis plurimis latitando,persequente Frederico ipsum Innocentem quartum. Qui tandem Lugdunum veniens,ibi tutius latitauit.Iste tamẽ nullatenꝰ flagellũ domini castigantis recognoscens ecclesiã plus grauabat q̃ anteceſſores eiꝰ vniuersi.Tres apostolici sederũt infra dũos annos, vacauit sedes papalis,per annũ &.ix.menses. Suspenduntur prælati à collatione beneficiorũ donec illi satisfiat, pro quibus scribit vt eis prouideatur in quantũ duxerint acceptandum.Fratres Prędicatores & Minores ex præcepto domini papæ, vrgente obedientia, fiunt domini papæ thelonarij nuncij, & quasi legati: sedũli pecuniæ papalis collectores, prædicando,cruce signando,& iterum facto fine resumendo:infirmis morituris & testamenta condituris assistendo. Omnia ad commodum domini papæ diligentes negotiatores,multimodis armati potestatibus,conuertebant.

Ordines multiplicabantur in Anglia, præter ordines Prædicatorũ & Minorum, videlicet fratres de Monte Carmeli, fratres Crucíferorum: & quidam qui ſe appellant fratres de ordine ſancti Auguſtini, & multi alij. Item in Alemania & Francia mulieres quæ ſe Begninas nominant. Multi ſancti in Anglia florent, vel de Anglia, beatus ſcilicet Eadmundus Cantuar. archiepiſcopus, apud Pontiniacum iacens, choruſcat miraculis, eiuſdemq; frater magiſter Robertus. Sanctus Robertus heremita apud Knareſburg, virtutibus claret manifeſtis. Epiſcopus quoque Londini Rogerius, ad cuius tumbam ſigna appenduntur quamplurima, beneficiorum collatorum infirmis teſtimonialis. Item in Alemãnia, ſãcta Elizabeth Landegrauea de During. Sanctus Auguſtinus in Norvvegia, claris probatis & approbatis miraculis illuſtratur. Et extra iſtam quinquagenam, cito tamen poſt, apud Lincoln. Sanctus Robertus eiuſdem ciuitatis epiſcopus, examinatis miraculis glorioſe nimis honoratur, vnde in eadem eccleſia, alij priſtini ſancti (ſcilicet) ſanct' Remigius & ſanct' Hugo, quaſi congaudentes & applaudentes nouo confrati ſuo, ſancto Roberto, licet non canonizato: ſua Chriſti fidelibus beneficia miraculorum quaſi circa impenderunt, vt eorum teſtimonium cannonizationi equipolleret. Et non multos poſt dies, quẽdam puerum circiter annorum trium, quem Iudei circumciderunt crucifixerunt, & poſt excogitata tormenta in cruce occiderũt in eccleſia Lincoln. ſepultus, multis ſanitatis ſuffragia dicitur contuliſſe, ita vt eccleſia Lincolnienſis beatiſſima prædicaretur, & à peregrinaliter eam adeuntibus honoraretur. Ipſe quoque Ciceſtriæ Richardus adeo claruit miraculis vt viderentur Apoſtolorum tempora renouari. Reædificatur eccleſia VVeſtmonaſter, ſumptibus domini regis Henrici, & feretrum aureum ad opus ſancti Eadvvardi de eiuſdem theſauro fabricatur. Vaſa inſuper cariſſima impræciabilia & admiratione digna, cum gemmis & ſericis pannis præelectis, & nouis libertatibus, eidem domui à rege conferuntur, ædificauitque dominus rex capitulum incomparabile. Albigenſium, Iouinianorum, Bugororum, & aliorum errantium hæreſes prædicatorum diligentia exulſlantur. Interea ſancta pars Chriſtianorum (Saracenis ad votum ſæpe triumphantibus) non mediocriter infirmatur, ſed in Hiſpania iactura talis fœliciter inſtauratur. Antiochia turris inſurgẽtibus arctatur, & vſque quaque ad ciuium vineas & agricultu-
ras, & vſque ad muros ab eiſdem appetitur & impugnatur. Paſcha

hoc

hoc anno, ſuo loco debito, ſcilicet. vj. Kalendas Aprilis euenit, quod nunquam ea die euenit anno videlicet quinquageſimo. Omnia verò elementa, quod eſt notabile & ſignificatiuum, hac vltima annorum quinquagena inſolutum & irregulare detrimentum tollerarunt. Ignis quaſi fulgur temporibus hiemalibus frequenter reboauit, & terribiliter cecidit, & emicuit cõtra naturæ curſũ cõſuetũ. Aër quaſi pregnans prænotato tonitruo, fulgure, & pluuiarũ inundatiõe caligauit perturbatus. Aqua quaſi mare ſolitas metas tranſgreditur: & in mari vbi profunditas eſſe conſueuit arida aperuit; & loca cõtermina deuaſtauit. Terra quidam in Anglia, etiam in Ciltria terræmotus inſolitus pluries perhorruit, & in Sabandia ciuitatũ, villarum, montium, caſtrorum, eccleſiarum: & multorum milium hominum abſorptio fuit & terribilis & inaudita.

Virginis à partu iam mille volumina phebus,
Cum bis centenis & quinquaginta peregit
Annua: ſed viſum non eſt ſub tempore tanto,
Aprilis ſexto fuerit quòd Paſcha Kalendas,
Dum quinquagenus orbem percurreret annus:
Hoc tamen euenit anno, cui terminus hic eſt.
Nec quinquagenis alijs, tot digna ſtupore,
Scut in hac, vidit quiſquis natusué renatus.

Hic quoque propoſuit frater Matheus †Commẽtaria ſua terminare propter imminentia quædam pericula. Si enim de potentibus vera dicantur & ſcripturæ commendentur: bella parantur ei: ſi taceantur, vel ſi bona pro malis annotentur, mutilabitur, & de blandimentis, adulationibus, & falſitatibus grauiter opus totale condẽnabitur & redarguetur. Libellus iſte authori ſuo ager ſterilis poteſt merito appellari. Nã ſudor in cultura laborioſus, in colligẽdæ meſſis tempore, cõmoditatis omnimodæ carentia ſilex eſt, & ſpinæ & tribuli pro fructibus colliguntur. Et quia iuuat in ſterili ſpargere ſemen humo, ſperandum tamen eſt quòd bona quæ homo non remunerat ingratus dei largitas, plenius recompenſabit. Bonum quippe eſt ad dei laudem euentus rerum notabilium ſcribẽdo perpetuare, vt ſubſequentes legendo caſtigentur, mala quæ digna ſunt vltione deuitãdo, & bonum quod dominus plenè remunerat operando. Dictus autem frater Mathe⁹ Parriſius, dũ in propoſito fuiſſet hiſtorialem librum ſuum terminare, ſic ait. †Chronica.

Terminatur hic Mathei,
Chronica: nam Iubilei
Anni Dispensatio
Tempus spendet requiei:
Detur ergo quies ei
Hic & cœli solio. Et paulo post

Siste tui metas studij Mathæe quietas,
Nec ventura petas, quæ postera proferet ætas.

De admirabili tonitruo & coruscatione in vigilia Natalis Domini.

ANno gratiæ. Mcclj. Rex Henricus Tertius, anno regni sui. xxxv. fuit ad Natale domini VVintoniæ. Nocte autē Natalis domini tonitrus est auditus & visa choruscatio. Rex quia sperauerat in partes proficisci Orientales peregrinus, vbi aurum cedit in monetam, aureos cœpit desiderare & colligere, vt qui negocia expedire in curea regis desideraret, aurum potius quam argentum ipsi regi largiretur. Mortuo vt prædictum est Frederico: omnes captiuos quos idē F. in vinculis tenuerat, fecit filius illi⁹ Cōradus ad vlteriora terræ trāsferri, & ad Palerniam, vel alias Siciliæ ciuitates, vt securior esset de illis: transmitti aliquos tamē illorum concessit Henrico filio imperatoris Frederici & nepoti regis Anglorum, redimendi, vel aliter ad arbitrium suum tractandi. Diebus autem sub eisdem mota est discordia inter Saracenorū potentissimos Soldanos: sed maxime inter Alapensium & Babiloniorū Soldanos & magistratus. Indignabantur & inuidebant, eo quòd ipse Babiloniorum Soldanus acceperat in bello regem Francorum, famosissimum ac potentissimum: imò plus commouebantur, eo quod ipsum iam redemptum liberū abire permiserat, & iam tutus apud Acon cum Christianis commorabatur. Summa autem redemptionis regis Francorum, erat sexaginta milia librarum auri primi & purissimi, absq; aliis denarijs communibus, videlicet Esterlingis, Turonēsibus, & Parisiensibus, qui ad infinitum numerum ascenderunt. Numerus autem interfectorum sexaginta millia, & viginti millia & amplius, exceptis submersis, fugitiuis dispersis, & eis qui vltro hostibus sese reddiderūt, & illi apostatarunt qui plus aliis nobis nocuerunt. Prohibiti sunt Iudæi per regem & regales, sub magna pœna, ne carnes comederent. vi. Feria, vel in quadragesima. Odiosiores enim facti sunt regi Anglorum, quia improperatum fuit regi Frācorum, quasi pro opprobio & redargutione,

dargutione, quod Christiani sustinent Iudeos habitare inter se, qui dominum eorum & deum tot lacessitum iniurijs tandem crucifixerunt. Memfredus, filius Imperatoris naturalis, respirans, insurgit contra papam. Nuthera ciuitas in qua plusquam. xxx M. Sarracenorum habitant, quam construxit Imperator, non destruitur, sed à Mẽfredo protegitur. Guido frater regis, vocatus vt dicitur, venit in Angliã cũ alijs fratribus præditatis. Angli vilescunt & depauperantur, præcipue ciues London. Prælati & viri religiosi, papa iubente, & rege spoliante, in vltimam seruitutem detrudũtur. Papa venit Perusium. Vix redijt Comes Lecestriæ. S. de Vascon. sed multiplicatis viribꝰ iterũ remeauit. Hec detestabilis adiectio (Non obstante) enaruat Sanctorum scripta & facta. Cedit episcopus Dunel. Nicholaus, assignatur ei portio competens, videlicet Stoctona, Houedum, & Esentona. Henricus de Bathon. miles, & domini regis Iusticiarꝰ grauiter accusatus & diffamatus coram rege, vix mortem euadit. Comitissa Arundell, fundat vnam ecclesiam sanctimonialium non procul à Len, quæ Marcham dicitur. Rumor increbuit in partibus Occidentalibus, quod Fredericus Imperator obierat die sancti Luciæ. Archiepiscopus Cantuariensis Canonicos London. eo quod eos visitare vellet: cum maximo grauamine potenter conatur confundere, tandem visitauit sed cum moderamine. Obijt Gulihelmus de Cantelupo regis Conciliarius, succedit Gulihelmus filius eius. VVallia incuruatur legibus Angliæ. Confirmantur VVintonien sis & Roffensis electi. Papa recessit à Lugduno, venit sed vix Mediolanum. Obijt Paulinus piper regis Dapifer & consiliarius. Obijt Galfredus Dispẽsator, miles strenuus. Mirabilis pestis oritur in Francia de quibusdam nebulonibus videlicet pastoribus ad triginta milia multiplicatis. Omnes tamen euanuerunt. Damiata ciuitas à Sarracenis solo tenus complanatur. Papa nouas condit decretales. Equinoctiali tempore mare metas suas longo spacio transgressum est. Regina Scotiæ, scilcet relicta Alexandri repatriat. Accepitis Torneamentis, apparet odium & inuidia inter Alienigenas & Anglos, & formidabile suscipit incrementum.

Alexander rex Scotiæ desponsauit Margaretam, filiam regis Henrici, apud Eboracum.

ANno gratiæ. Mccliȷ. Rex Hẽricus Tertius, anno regni sui. xxxvi. fuit apud Eboracum, vbi Alexander, iam rex Scotiæ, desponsauit filiam regis Angliæ Margaretam ad Natale domini, & rex Angliæ

Angliæ, regem Scotorum baltheo ibidem cinxit militari. Et rex Scotiæ fecit homagium regi Anglorum. Cõmittitur cuſtodia regis Scotię, & reginę, & regni, Roberto de Ros, & Iohãni de Baliolo. Iudei grauiter talliãtur. Accuſatus grauiſſime Comes Leceſtriæ. S. reſignat cuſtodiam Vaſconiæ regi. Ariditas. iiij. menſibus maxima inualuit. Beneficiati in epiſcopatu Lincolnię promouentur ad ſacerdotium inuiti. Conradus proſperatur in guerra contra papam: nec proſunt papæ rapinæ conſuetæ. Obiit Robertus Paſſelevv vetus Anglicus & inueteratus, quo machinante amiſerat abbas Rameſiæ, potiſſimam partem nundinarum ſancti Iuonis. Multorum autem ſicut & eius pacem perturbauerat, & minuit poſſeſſionem. De ipſius moribus non moralibus, multa in hoc libro præſcribũtur. Sopita eſt diſcordia, quæ fuit inter abbatem VVeſtmonaſterieſem, & eius conuentum, rege procurãte. Obiit victorioſiſſimus rex Hiſpanię Aldefonſus. Doluit inde rex Angliæ, ſed plus Blãchia. Cõfertur Vaſconia Eadvvardo, nec fit mẽtio de Comite, cui quõdã fuerat conceſſa, & incartata, & ipſe in poſſeſſione conſtitutus. Aeſtus & ariditas maxima & diuturna in æſtate. Factũ eſt haſtiludiũ quòd Tabula rotunda vocatur, vbi perijt ſtrenuiſſimus miles Herualdus de Munteinni. Obiit Gulihelmus de Hauerhulle clericus regis & theſaurarius. Eccleſia Elienſis nobiliter per epiſcopum Hugonem reperata dedicatur. Obiit Comitiſſa Margareta de Riparijs. In feſto ſancta Eadvvardi fuit magnum conſilium Londini, vbi rex auxiliũ pecuniare poſtulat: epiſcopus autem Lincolniæ Robertus primo contradixit, poſtea alij animati per eum reſtiterunt. Talliantur ciues Londinen. quos Barones conſueuimus appellare, quaſi ſeruí vltimæ cõditionis. Galfridus de Langleia, qui miles & iuſticiari⁹ de Foreſta, ſupra modum nobiles Boreales fictis de cauſis pro captura carnis ferinæ depauperatus deponitur à balliua, & vnus de cuſtodibus reginæ Scotorum conſtitutus ibi, tantum tyrannizauit, vt ipſius impetus nobiles Scotiæ non poterant tollerare, & amouerant eum. Ipſe autem ad ſeruitium Eadvvardi ſe tranſtulit, in quo ſeruitio multos regi & Eadvvardo (ſicut dicetur in ſequentibus) ſuſcitauit inimicos. Hunc nutrierat & exaltauerat Robertus Paſſelevv, ſed poſtea more cuculi, nutritus nutrientem ſupplantauit. Eodemq; anno, venit magiſter Albertus, domini papæ clericus ſpecialis, & notarius, offerre Comiti Richardo regnum Apuliæ. Sed cum Comes exigiſſet ſecuritatem, videlicet quædam caſtra domini papæ & obſides vt

fides vt esset in possessione,et aliqua saltem securitate de papali promisso.Respondit Albertus se papam super hæc conuenire.Albertus interim multa sibi beneficia acquisiuit, quibus acquisitis, transalpinauit,& audita(dominus papa) Comitis respõsione,noluit aliquod propositũ continuare de præmissis.Eodem tempore venit in Angliã archiepiscopus Cantuar. Bonifacius, cuius aduentus paucos prælatos, & multo pauciores laicos(quod inuiti dicimus) letificauit, Ortũ est graue scandalum, & discordia hostilis inter archiepiscopũ Cantuariensem & electum VVintoniæ, eo quod electus Officialem archiepiscopi,magistrum videlicet Eustachium,fecit capi violenter in ecclesia de Lambeth, cum quodam capellano, & indecenter nimis tractari & abduci: vigilanter igitur procurantibus rege pro fratre suo Aeth. & regina pro auunculo suo archiepiscopo, vix tandẽ tantaque est sedata perturbatio.Eodemque anno,prima dominica Aduentus domini,obijt dominarum domina seculariũ Blanchia, post multas quas pro filijs suis sustinuerat tribulationes.Iohannes Mansel domini regis clericus, & conciliarius specialis, industria sua promerente,ad inestimabiles redditus prouehitur & possessiones.Ipso quoque anno,episcopus Lincoln. Robertus,fecit diligẽter computari alienorum redditus in Anglia,per istum papam scilicet Innocẽtium promotorum, & inuentum est quod nunquam aliquis prædecessorum suorum in triplo aliquos sui generis vel patriæ tot ditauerit. Temporibus quoque sub eisdem permisit rex astutè nimis viros religiosos affligi à nobilibus viris,qui canibus venaticis vtebãtur,eorum vicinis,adeo vt eorum libertates enaruarentur,& culturę conculcarentur.Eodm anno statuit papa Innocentius,vt Cardinales capellis rubeis vterentur.

De perturbatione conuiuij apud VVintoniam.

ANno gratiæ.Mccliij.rex Hẽricus Tertius, anno regni sui.xxxvij. fuit in Natali domini apud VVintoniã,qui iuxta ritum tantæ solennitatis,ciues VVinton. fecerunt xenium nobilissimum. Quos idem rex nuper obligarerat ad ducẽtes marcas eidem in breui persoluẽdas. Quod quidem festum non modicè obscurauerat discordia præmota inter archiepiscopum Cantuar.& electum VVinton. rege tantum procurante, pro iniuria quadam magistro Eustachio de Len, officiali suo,facta per eundem electum, & ob hoc excommunicationis sententia innodatum: quam tamen commotionem rege & regina procurantibus in breui commutauerunt in pacem.

Conuocati

Conuocati tunc temporis in prẹſentia regis prælati Angliæ, & inſtãter petentes chartas ſuorum cuſtodiri prædeceſſorum, regis ſuper hoc quàm citius obtinuerunt aſſenſum. Et data ſuper hoc ſententia, candelis accenſis hoc manifeſtarunt in publicum, vnde gratanter annuerunt contributionem, quam ab eis rex petierat, non modicã. Frater quidam de ordine Prædicatorum, Petrus nomine, à Mediolanenſibus, pro aſſertione veritatis, & fidei defenſione, eorum vitia, errores, & hæreſes redarguens, latenter interemptus eſt. Quem dominus papa à miraculorum indicijs manifeſtatum, martyrem duxit magnifice canonizandum. Ciuis quidam Bononienſis Brãcaleo nomine, creatus eſt in Senatorem Romanum. Qui poteſtate ſuſcepta, iuſticiam in omnibus terribilẽ exercuit, & ſuſpenſis malefactoribus commiſſam ſibi vrbem & populum laudabiliter gubernauit. Iudæi non pauci effugantur à Francia, tranſmiſſo ſuper hoc de Terra ſancta regis Franciæ mandato. Improperabant enim eiſdẽ Sarraceni, quòd iniuſte eos Chriſtiani impugnant, cum falſos Iudæos Chriſti ſui peremptores inter ſe degere permittant: iuſtum enim eſſet eos prius eijcere, & poſtea ad alios ſibi rebelles feſtinare. Obijt abbas ſancti Auguſtini, & eorum præcentor eidem eligitur ſubrogari. Comitis verò Gloceſtriæ Richardi filius primogenitus deſponſauit neptẽ regis Angliç, filiã ſcilicet Guidonis Comitis Engoliſmi, de Pictauia oriundã, ætate paruulã, immo infantulam, procurante hoc rege. H. & pro maritagio vſque ad. v. milia marcarũ regaliter largiente. Comes Leceſtriæ reſignauit cuſtodiam Vaſconiç, & eam ſibi propoſuit rex Hiſpaniarum vendicare, habẽs de donatione eius antiquam chartam regis. H. ſufficientem, ac regum Richardi & Iohannis confirmationem. Hoc cum audiſſet rex, vehementer doluit prædictum Comitem ſcilicet ab huius cuſtodia ſemotum, quippe quia vir potens erat, & in arduis ſapiẽs, & defenſor tutiſſimus, eumque ſtuduit amotum reſtituere, vnde Comes clam receſſit in Franciam, onus huius declinans iterum reſumere: quem Franci non modice affectabant Seneſcallũ Franciæ habere, ſed minime valuerunt eum ad conſenſum inflectere. Comes Glouer. Richardus, & Gulihelmus de Valencia, tranſfretarunt, principaliter vt matrimonium prædictum ad effectum perducerent: ſecundario vt in quodam haſtiludio, tunc tẽporis acclamato, trãſmarino, ſe ſuaſq; vires & audaciam, & equorum ſuorum auſu probarent temerario celeritatem: qui proſtrati, ſpoliati, & baculati, fomentis & balneis indiguerunt

diguerunt diuturnis. Tunc temporis, quarto die, visa est Luna antequam esset prima pronunciata. Iuuenes Londin. statuto pauone pro brauio, ad quindenam vires suas ad equorum cursus sunt experti. Quidã autem tirones de familia regis, super hoc indignantes, conuiciabãtur eisdem, eis se in certamine opponentes, quos ipsi Lõdinenses cum fragmentis hastarum rubricantes & laniantes ab equis suis dederunt præcipites, & fugauerunt fugientes. Querelis igitur super hoc multiplicatis regi, rex ad solitam se conuertens vltionem, magnam à Londinensibus petijt pecuniam. Post paucos dies auditũ est, quod Regula in Vasconia, cum sancto Milione, & multa alia castra, capta sunt & amissa, & strages hominum erat non minima. Rex igitur non mediocriter formidans, ne per tales amissiones tota Vasconia pateret discrimini, constituit vt missis breuibus, per singulos comitatus clamaretur vt cuiuslibet arma debita & cõsueta conferentur, & si sufficientia essent monstrarentur, vt scilicet si necesse incumberet, quiuis ad præliandum paratus existeret. Videret præterea vt quicunque .xv. libras terræ haberet, miles efficerẽtur. Similiter vt excubantes vigiles in qualibet ciuitate constituerẽtur, qui vicos & plateas, exitus & introitus diligenter custodirent. Prouidit insuper vt si quis à latrone vel ab alijs obiter damnificaretur, ipsi quibus patriæ imminebat custodia, lęso satisfacerent, & malefactores insequentes ab eisdem patriam mundaret. Quæ quia sine communi baronagij assensu prouisa sunt constitui generaliter, minime valuerunt. Obijt magister Richardus de VVitz episcopus Cicestriæ. iiij. Nonas Aprilis, vir eminentis scientiæ & eximiæ sanctitatis, & quandoque beati Eadmundi Cantuar. archiepiscopi clericus & consiliarius specialis. Huius autem Richardi assertionibus & fratris Roberti Bacun de ordine Prædicatorum, certificatus: frater Matthæus Parisiensis, memorati S. Eadmundi vitam à fide dignis sibi relatam diligenter perscripsit. Post recessum comitis Simonis de Vasconia, cœperunt Vascones bella ad inuicem mouere, alter alterius castra inuadere, homines captiuare, ædificia in faullas redigere. Ex quibus primus fuit Gasto, dominus Biardæ & Peregoti, qui se transtulit ad regem Hispaniarum, vt inde plus regem Angliæ infestaret. Et sic hostes regis in Vasconia animauit, ita vt Burdegalis, quæ toti Vasconiæ victualia consueuit ministrare, cœpit egere. Dominus rex concessit ecclesiæ de VValtham, & confirmauit, vt quotiescunq; domum illam contigerit vacare, conuentus tam

de Baronia quam de poſſeſſionibus eccleſiæ liberam habeat pro voluntate ſua diſponendi facultatem, duo inſuper mercata, & alia bona eidem contulit, & ſuper his chartam ſuam, licet prius obtentam, iterum confecit. Cum eccleſia Romana ſui præſulis & paſtoris diutius viduaretur præſentia, rogatus eſt dominus papa ſolenniter à Romanis, vt Romam rediret, gregem ſuum more paſtoris gubernaturus: qui tamen retardatus iterum vocatus eſt & ſolenniter, hoc adiuncto, vt ſcilicet tunc veniret aut nunquam. Quo audito dominus papa, de mora timens periculum trahere, à Peruſio recedens, Romam vſque properauit. Et licet in multa tenebatur pecunia eiſdem, quam pro eo contra Fredericum expenderent, gaudenter & reuerenter ab omnibus ſuſceptus eſt. In quindena Paſchæ, adunato magno parliamento, petierunt prælati ferè omnes, inſimul congregati, vt dominus rex chartas conſeruans & libertates, quas ſepius promiſerat, ſanctã inſuper eccleſiam permitteret ſuis gaudere libertatibus, maximè de electionibus prælatorum tam cathedralium eccleſiarum, quam conuentualium. Quæ omnia rex ſe indemniter obſeruaturum proteſtans: eorundem vna cum alijs magnatibus, ad ſuæ præcipuè peregrinationis ſubſidium, poſtulatum de contributione reportauit aſſenſum. Conceſſa eſt igitur regi decima pars prouentuum eccleſiaſticorum per triennium, à militibus verò ſcutagiũ illo anno, ſcilicet ad ſcutum tres marcæ. Rex autem bona fide promiſit ſe omnia inuiolabiliter obſeruaturum, quæ & alias multocies iurauerat, & pater ſuis Iohannes primo affirmabat, & vt certiores fierent de promiſſo, præcepit ſuper hoc in præſentia ſua ſententiam proferri in publicum, quod & factum eſt hoc modo.

Sententia excommunicationis lata contra tranſgreſſores libertatis eccleſiæ.

Reliqua. quære in hiſtoria Matthęi Paris.

Tertio igitur die Maij, in maiori aula regia VVeſtmon. ſub præſentia & aſcenſu domini Henrici, dei gratia, regis Angliæ. & cæt. Quo facto, prolata fuit in medium charta patris ſui. I. in qua iterum conceſſit idem. I. rex mera voluntate, vnde recitari fecerunt libertates prædictas. Dum autem rex memoratam ſententiam audiſſet: tenuit manum ſuam ad pectus ſuum ſereno vultu & voluntario: & in fine, proiectis candelis & fumigantibus, dixerunt ſinguli: ſic extinguantur & feteant in inferno omnes huius ſententiæ incurſores, & reſpondit rex cum omnibus aſtantibus, Amen. Amen. Epiſcopus autem Lincolniæ Robertus, huius rei ſuſpicans inſtabilitatem, fecit ilico per totam Dioceſim Lincoln. memoratã renouari ſentẽtiam.

Tunc

Tunc temporis Burdegalenſes ſignificarunt regi, quod niſi feſtinanter veniret in Vaſconiam, omnia foret amiſſurus, addẽtes quod per tyrannidem Simonis, Comitis Leceſtriæ, multos ſubditos & amicos perdidiſſet, quod falſum eſt quia multocies plures rebelles & fortiores edomitos regis ſubdiderat dominationi. Fecit igitur rex acclamari voce præconia in Vaſconia, quòd nullus ex tunc Comiti Simoni intenderet vel obediret, addens quod propter oppreſſiones & quærelas eorum depoſuit prædictum Comitem, & chartam quam de obtinenda Vaſconia, per triennium ſequens præfecerat eidem, præcio redemit. Quod Vaſconibus quam plurimum placuerat, ex quo ſciebant eius dominationem expiraſſe, ſeque regi inimicos facilius exhibere. Ernaldus de Boſco, miles, conſtitutus eſt prothoforeſtarius loco Roberti Paſlevve, ſcilicet in partibus Auſtralibus Angliæ, vſque ad fluuium qui dicitur Trenta, Iohannes verò de Lexintona, miles, à dicto flumine vſque ad regnum Scotię, loco Galfridi de Langlea. Miracula manifeſta celebrantur ad tumbã Richardi, epiſcopi Ciceſtrenſis. Cuius corpus exanimatũ, inuẽtum eſt ciliciatũ & circulis ferreis conſtrictum. Eligitur magiſter Iohannes Clipping, in epiſcopum Ciceſtriæ, eiuſdem eccleſiæ canonicus. Emanarunt apoſtolica mandata per circuitum, vt quilibet epiſcopus, tam tranſmarinus quàm ciſmarinus, diſtrictè viſitaret monachos omnes, tam exẽptos quam non exemptos, in ſua Dioceſi cõſtitutos, & eoſdẽ cõpelleret ad quoſdã articulos obſeruãdos, qui nec ad regulã S. Benedicti pertinẽt, nec de eius ſubſtãtia exiſtunt, vnde Franciæ monachi, pacẽ ſibi cogitantes præuidere, datis. iiij. milibus librarũ Turonenſiũ domino papæ, huiuſmodi impetũ cõpeſcuerũt. Abbas ſimiliter S. Albani, cũ cęteris paribus ſuis & eorũ conuentib⁹ ad præſentiã domini papæ appellauit quam citius. Circa kal. Iunij, rex certificatus de deſolatione Vaſconiæ, milites omnes per Angliã, ſibi ſeruitiũ militare debẽtes, fecit ſũmoneri, vt in octauis S. Trinitatis parati eſſẽt apud Porteſmue, in Vaſconiam cũ rege trãſfretaturi, & eam ad dominiũ ſuum & pacẽ potẽter reuocaturi. Captis interim vſque ad mille nauibus, earum cuſtodes, vento carentes, per tres ibi menſes moram protraxerunt, & rex theſauro pro magna parte iam conſumpto, à propoſito eſt prępedit⁹, ita quòd tranſitus ille dei videtur fauore deſtitutus. Obijt epiſcopus Landauenſis Gulihelmus, cuius obitum cecitas ſeptennis ſubarrauit. Comes Rogerius Bigotus, Mareſcallus Angliæ, filiam regis Scotiæ, quam anteà

 ſpreuerat,

ſpreuerat,iudicio eccleſiæ ſalubriter eruditus: ad matrimonium libens accedens & tutus reaccepit in vxorem. Rex autem vento diu deſiderato ſibi proſperante,viij. Idus Auguſti,valedicens Angliæ, Neptuno ſe commiſit, conſtitutis regni ſui cuſtodibus Richardo Comite fratre ſuo,& regina:commiſſo eorum cuſtodiæ Eadvvardo primogenito ſuo.Circa Aſſumptionem beatæ Mariæ, applicuit rex in Vaſconiam apud Burdegalim: occurrẽtes autem ciues,ipſum vt decuit reuerenter ſuſceperunt. Iuſſit igitur ilico regulam obſidione vallari,vbi quamplurimi hoſtium ſuorum Gaſtonentium latitabant,ipſo Gaſtone ad regem Hiſpaniæ confugiente,cuius ſe fecit amicum,& Vaſconiæ(eum vt dicebant contingens) eidem promiſit dominium. Audientes Franci quod rex Angliæ in Vaſconiã aduentaſſet,timenteſq; ne Pictauenſes tranſfugium facerent ad regem Angliæ dominum eorum, frugalem manum illuc militarem deſtinauerunt, non permittentes eos habere cuſtodiam caſtrorum vel ciuitatum: & ſic licet inuiti fideles effecti,nec Francis nocuerũt, nec Anglis prodeſſe potuerunt.Obiit Thomas de Hereford archidiaconus Northumbriæ in octauis ſancti Laurentij, fine ſancto & beato: hic quandoque beati Eadmundi Cantuarien. archiepiſcopi diſcipulus in ſchola, & ſocius extitit familiaris, vnde factus eſt ei vſque ad mortẽ ſecretiſſimus. Similiter & magiſter Richardus, poſtea factus epiſcopus Ciceſtriæ, eiuſdem ſequi nitebatur veſtigia. Hic quia pauperũ fuerat amator,cuidã pauperimæ domui, fratrum ſcilicet de Monte Carmeli, corpus ſuum delegauit. Hunc ſanctum archidiaconum Thomam, ſimiliter & epiſcopum Ciceſtriæ Richardum,licet non Romæ canonizentur, ſancti Eadmundi contubernio credimus indubitanter ſociari. Hos igitur tres beatos,Eadmundum,Richardum, & Thomã, dei confeſſores, Anglia in præſenti produxit glorioſos. Miles quidam de electioribus regis Franciæ, exiſtentis tunc in Terra ſancta,non mediocriter accenſus de filio ſuo milite ſtreniſſimo, quem idem rex ipſo neſciente fecit ſuſpẽdi pro trãſgreſſione quadam, de quo etiã idem rex fideliter promiſit patri ſuo prębere remedium:cuidam ſe Soldano, Chriſtianis derelictis tranſtulit, & de amico factus eſt eis inimicus, & Paganis aditis factus eſt apoſtata formidabilis.Cũ dominus papa ſignificaſſet per apoſtolica ſcripta epiſcopo Lincoln.Roberto,ſicut (& multis alijs pluries fecerat)prẽcipiẽs vt aliquid faceret q̃ eidẽ ep̃o videbatur iniuſtũ & rationi diſſonũ:reſcripſit idẽ ep̃s dño papæ in hęc verba.

Reſcribit

Reſcribit domino papæ R. Lincolniæ epiſcopus.

Salutem. & cæt. Nouerit diſcretio veſtra quod mandatis apoſtolicis affectione filioli deuotè & reuerenter obedio. & cæt. Reliqua quære in hiſtoria Matthei Paris.

Cum hæc epiſtola ad noticiam papæ peruenisſet: ipſe dominus papa valde cõmotus, ipſum ꝓpoſuit mittere in tantã & prȩcipitare confuſionẽ, vt toti mundo foret ſtupor & tremoris exemplũ: tandẽ tamen cõſilio ſaniori emollitus ſub diſſimulatione permiſit trãſire nẽ maiorem videretur ſuper hoc tumultum excitare. In vigilia aſſumptionis obiit venerabilis vir Ranulphus abbas Rameſiæ: domum ſuam & gregam, tam in ſpiritualibus quam temporalibus, relinquens abundantem. Rex nuncios ſuos ſolennes deſtinauit ad regem Hiſpaniæ, ſcilicet epiſcopum Bathonien. & Iohannem Manſel clericum ſuum ſpecialem, poſtulans ſororem ſuam Eadwardo filio ſuo primogenito, & hæredi regni Angliæ legittimo matrimonialiter copulari, & vt ipſe rex eundem. E. cingulo decoraret militari. Epiſcopus Lincolnienſis Robertus, ægritudinis lecto detentus, in ſpiritu cognoſcens tribulationes eccleſiæ in proximo imminere, recitanſque coram clericis ſuis quædam facta Romanæ curiæ, grauiter redarguit tam fratres Prædicatores quam Minores, dicens quod eorum ordo ideo in paupertate voluntaria, id eſt, ſpiritus cõſtituitur, vt liberius magnatum errot ab eiſdem reprehendatur. In hoc autem quod ipſi peccata magnatum audacter non redarguunt eoſdem hæreticos dixit eſſe manifeſtos, & addidit.

Hæreſis eſt ſententia humano ſenſu electa, ſcripturæ ſacræ cõtraria, palam edocta, pertinaciter defenſa. Hæreſis enim Græcè electio eſt Latinè. Dare autem curam animarum paruulo, ſententia eſt alicuius prælati, humano ſenſu electa propter carnem vel temeritatem, & eſt ſcripturæ ſacræ contraria, quæ prohibet fieri paſtores qui non ſunt idonei ad arcendum lupos, & eſt palam edocta quia manifeſte portatur charta ſigillata vel bullata, vel eſt pertinaciter defenſa: quia ſi quis voluerit contradicere ſuſpenditur & excommunicatur. Hæreſis quid.

Cui autem tota diffinitio hæreſis conuenit, hæreticus: eſt ſed quiſque fidelis tenetur ſe opponere hæretico quantum poteſt, qui ergo poteſt cõtradicere & non cõtradicit, peccat, & videtur fautor eſſe erroris, ſecũdũ illud Gregorij. Nõ caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Cũ aũt hȩc et alia multa lugubria, quȩrula voce, de ſtatu eccl'æ ꝓpoſuiſſet epiſcop⁹ memoratus, ab hui⁹

mundi exilio, quem ſemper exoſum habuit, in nocte ſancti Dioniſij, apud Bugden, mannerium ſuum, fœliciter ad dominum migranit. In eadem verò nocte, vt dicitur, epiſcopus Londinenſis Fulco, cũ eſſet prope illud maneriũ, audiuit ſignum dulciſſimum in ſublimi pulſari, Fratres etiam quidam Minores verſus illum locum properantes, illius mortis ignari, claſſicum mellitum in ſublimi audierunt campanarum, inter quas vnum ſignũ dulciſſimũ articulatim audierunt præelectum. Tandem verò cognouerunt vtrique illam viſionis ſeu auditionis horam extitiſſe, in qua idem ſanctus epiſcopus fœliciter migrauit à corpore. Iſte Robertus epiſcopus Lincoln. de ima Suffolchiæ gente, in villa de Strodbroke, traxit originem. Obijt Gulihelmus de Veſcy, miles quidam de nobilioribus baronibus Borealium partium Angliæ, rege tunc in Vaſconia exiſtente, & eandem cuſtodiam Alienigenæ cuidam cõmittente. Defuncto vt prædictũ eſt epiſcopo Lincolnię Roberto, orta eſt diſcordia inter archiepiſcopũ Cantuar. & Canonicos Lincolniæ. Vendicabat enim archiepiſcopus poteſtatem conferendi præbendas & redditus in eodẽ epiſcopatu tunc vacante. Canonici verò cum multis clericis ius huius non ignorantibus, contradixerunt, vnde archiepiſcopus eos & omnes contradictores excommunicauit, ſed magiſter Gulihelmus Lupus ei in faciem contradicens, pro omnibus ad ſedem apoſtolicam appellauit. Alienora regina Angliæ, peperit filiam Londini, die. S. Catherinæ, quæ ab archiepiſcopo Cantuarienſi baptizata, à die natiuitatis ſuæ nomen ſortita eſt Catherinæ. Pariſijs orta eſt diſcordia ſumptuoſa inter ſcholares, & fratres Prædicatores. Noluerunt enim ipſi fratres approbatis cõſuetudinibus & iuribus vniuerſitatis ſubiacere, ſed pro voluntate propria regere & ceſſare, aliaque cõmunitati contraria perpetrare, vnde vtrobique Roma petita, conſumpta pecunia & labore, vix ẽ pax reformata. In eccleſia verò Lincoln. cumulantur diatim miracula miraculis. Operante enim domino pro prædicto. S. Roberto, alij ſancti, qui in eadem requieſcunt eccleſia, (videlicet. S. Remigius &. S. Hugo) ad beneficia fidelibus impendẽda ſuſcitantur. Hic verò Robertus bonum habens zelum ad dominum & proximum, licet canonicos ſuos multum vexauerit, & in religioſos terribiliter & religioſas fulgurauerit, cõfidenter tamen dico quod plus deo placuerunt eius virtutes quàm diſplicuerũt exceſſus, quod nũc per miracula ad tumbã eius manifeſtãtur choruſcãtia.

De perendinatione regis Henrici apud Beſancium.

Anno

ANno gratiæ. Mcclliij. rex Hericus Tertius, anno regni ſui. xxxviij. fuit ad Natale domini in Vaſconia apud Beſanceam, vbi Vaſconenſibus in veſtibus duplicibus, & alijs rebus deſiderabilibus, præcioſa contulit donatiua. Regina autem ſurgens à puerperio, domino ſuo regi de ſuis redditib⁹ quingẽtas marcas tranſmiſit. In craſtino vero beati Thomæ martyris, Lincolnienſes canonici elegerunt ſibi in epiſcopum magiſtrum Hericum de Lexintona, eiuſdem eccleſiæ decanum, qui tranſfretans vt regi præſentaretur, corã eo formidabat apparere, quia ipſum & totum capitulum rex precibus ſollicitauerat, vt epiſcopum Herefordenſem eligerent, quod tamẽ omnes renuebant: veruntamen rex non inueniens in dicto electo cauſam reprobationis ipſum admiſit. Circa idem temp⁹ vocauerat rex, reginam & primogenitum ſuum & hæredem Eadvvardum, vt ad eum venire quantocius non omittant, vt ad effectum duceretur quod prælocutum eſt de matrimonio inter ipſum & regem Hiſpaniæ contrahendo. Venerunt in Franciam quidam Sarraceni ad fidem Chriſti conuerſi, quorum quidam erant baptizati, quidam verò baptizandi. Et hęc fuit eorum cauſa conuerſionis: viderant enim quondam regem miraculoſe à manibus potentiſſimi Bbabiloniæ Soldani liberatum, maximã inſuper regis in aduerſitate paciẽtiam, inflexibilẽ in propoſito conſtantiã, & quòd poſt captionem ſuam, morã continuauit, caſtra firmauit, ciuitates cõtra dei hoſtes communiuit, quòd pro amore dei ſui regnum ſuum deſeruerit, ſe maris, bellorum, alienorumque regnorum periculis expoſiturus, pro animabus infidelium lucrandis laborauit. Orthodoxorum inſuper informatione didicerãt, quòd Mahumeti lex ſpurciſſima, animarum eſt intoxcatiua. Attulerant autem regis Franciæ literas patentes, vt de elemoſinis regis ſuſtentarentur donec ipſe veniret in proprias partes, eis plenius prouiſurus. In ſeptuageſima verò applicuerunt naues quædam Barbarorum, rabie vẽtorum agitatæ, magnæ quidem & elegantes, quibus non ſunt viſæ penes nos conſimiles, armamentis naualibus & belicis, victualibuſque omnimodis communitæ, & appulſæ ſunt non longe à Beruico. Et cum interrogarentur, quinã eſſent: noluerunt vel forte neſcierunt intelligibiliter intimare, qui, cur, vnde, vel qualiter adueniſſent, nec linguam eorum aliquis ex balliuis intellexit, vnde permiſſæ ſunt in pace recedere. Viſæ ſunt etiam aliæ tales naues ſuper mare. Gaſto de Biarde (congregata hoſtium regis multitudine) temere attentauit ciuitatem Baoniæ

ſeditioſe & hoſtiliter intrare, eamque occupare. Eſt autem Baionia ſita ſuper mare, ſecunda in tota Vaſconia ciuitas. Sed pluriq; de ciuibus quoſdam admittẽtes de hoſtibus regis, quia & ipſi eum oderant, comprehenſi ſunt per regis fideles, & cum alijs proditoribus puniti. Iohannes Hanſard non vltimus inter partium Aquilonariũ optimates obijt (in expeditione) funere generali. Ceſſãte aũt frigoris aſperitate, quæ fere tota illa hieme inhorruerat cõtinuata, tanta ouiũ & ferarum peſtis ſequebatur mortifera, vt ouilia ouibus, foreſtę feris vacuarentur: in copioſis autem gregibus vix pars dimidia remaneret. Dominus papa conſiderans liberales artes iam in mechanicas fuiſſe pœnè conuerſas propter lucrum, adoleſcenteſque ętate & ſcientia ſatis ſimplices, cathedras aſcendere (indignè) magiſtrales: vt eleuati timeantur, & facti venerabiliores ſine fundaméto ad culmina ſcandant celſiora: ſcripſit ſuper hoc elegantem epiſtolam ad omnes prælatos in regnis Franciæ, Angliæ, Scotiæ, VValliæ, Hiſpaniæ & Hungariæ conſtitutos, ſalubre prouidens conſilium contra huiuſmodi indiſcretam præſumptionem, quam alibi ſedulus indagator poterit reperire. Cogitante papa Innocentio, vt generaliter dicitur, oſſa epiſcopi Lincolniæ Roberti extra eccleſiam proijcere, nocte ſequenti apparuit ei idem epiſcopus, vt dicitur, pontificalibus redimitus: vultuq; ſereno, & intuitu auſtero, ac voce terribili ipſum papam affatur, pungens ipſum in latere cuſpide baculi paſtoralis, et dixit. Senebalde papa, propoſuiſti ne oſſa mea in mei et eccleſiæ Lincolnienſis opprobrium extra eccleſiam proiſcere? Vnde hæc tibi temeritas? Nullam poteſtatem in me habere te dominus amodo patietur: ſcripſi tibi in ſpiritu humilitatis, vt errores tuos corrigeres, ſed tu monita ſalubria contempſiſti: ve qui ſpernis, nonne & tu ſperneris? Sic recedens ipſum papam quaſi lancea tranſuerberatum dereliquit, cum ſuſpirijs ingemiſcentem. Quinto Kalendas aprilis, cõfirmatus eſt electus Lincolnien. videlicet Henricus de Lexintona, Decanus eiuſdem eccleſiæ, ab archiepiſcopo Cãtuarienſi. B. Menſe autem ſub eodem, videlicet tertio, Idus Maij, obijt epiſcopus Carleolẽſis Silueſter, ſupinus corruens de equo, & oſſium diſſolutis compagibus expirans. Eodem tempore videlicet nono Kalen. das Aprilis, obijt Comes de Ferrarijs Gulihelmus, filius Gulihelmi, vir diſcretus & legum regni peritus: hic in carpento vel lectica vehi ſolebat, & dum quadam die vehiculum ſuum ſuper quendam põtem, videlicet apud S. Neotum caderet euolutum, ipſe contritis mẽbris ad

bris ad mortem tendebat velocius. Anno eodē confectum est chrisma in ecclesia sancti Albani, à venerabili episcopo Bangoriēsi Richardo. Commissum est tunc temporis bellum cruentissimum in confinio Flandriæ & Brabantiæ, inter Francos & Flandrences ex vna parte, & Comitissam Flandriæ & eius complices, videlicet Gulihelmo de Hollandia regem Almanniæ, & multos alios magnates Brabantie & Alemanniæ ex altera parte, pro duobus filijs dictæ commitissæ de viris duobus progenitis. In quo certamine lamentabiliter ceciderunt bellatores strenuissimi, ita vt de vna ciuitate Flandriæ iacuerunt addecem milia interempti. Tandem cessit victoria Gulihelmo de Hollandia regi memorato & Alemannis. Franci autem victi, vulnerati, & pro maiori parte trucidati, deteriorem calculum subierunt. In abissum igitur disperationis & desolationis Franci præcipitati, significebant domino regi Franciæ, in partibus adhuc transmarinis commoranti post redemptionē suam, vt ad propria quantocius redire properaret: addentes qualiter coronam Franciæ titubaret per superbiam muliebrem, Comitissæ videlicet Flandriæ, quæ duobus innitens filijs & duobus viris, totū regnum Galliæ repleuit angustijs. Ipso tēpore missus erat pro negocijs regni Angliæ ad partes illas domin⁹. I. Prior de Nouoburgo. qui super hijs casibus certificatus, hęc scripturę pleni⁹ & ꝑcessiue cōmendabat. Captorum autem & occisorum magnatū, militum, seruientium, & de copijs armatorum, in illo prælio ad plusquam centena milia dicitur numerus ascendisse. In quindena Paschatis congregati magnates Angliæ ad parliamentum Londini, per tres fere septimanas aduentum Comitis Richardi inaniter expectarūt: quibus rex significauit, quod pecunia & viribus indigebat amplioribus. Responderunt autem omnes quod nequaquam ad succursum domini sui regis corporaliter venire omitterent: si de hostili aduentu regis Hispaniæ; hoc comminantis vt dicebant, plenius certificarentur. Mirabanturque quòd idem rex nunquam tempori, quo Comes Legeocestriæ Simon, Vasconiæ præfuit, eam vendicauit. Vnde argumentis huiusmodi. Sed per eūdem Comitem qui tunc de partibus rediit transmarinis, veritatem nuntians, super hoc magnates edocti, falsū intelligentes huiusmodi esse mandatū, cū indignatione redierūt. Exigente Comite Richardo non modicam pecuniam, à Iudęis ad opus regis, quamplurimum indigentis. Helias de London pontifex Iudæorum, respondit pro omnibus. O domini videmus

mus quòd dominus rex nos delere proponit de ſub cœlo: det nobis petimus licentiam ſuam: ecce parati ſumus de regno ſuo exire, & recedemus irrecuperi. Hæc cũ ſingultibus & lachrimis dicebat amariſſimis: vndè magnates, eorum miſerti, eos permiſerunt recedere. Irruptio alia hoſtiliter facta eſt inter Francos & Alemannos. Friſones, qui neutraliter ſe habebant, à Gulihelmo de Hollandia hoſtiliter impetuntur. Tunc temporis, ſcilicet. xvi. Kalend. Iunij, conſecratus eſt in epiſcopum, Lincolnienſis electus, Henricus de Lexintona, ab archiepiſcopo Cantuarienſi Bonefacio, in partibus tranſmarinis. Cùm in exercitu regis in Vaſconia VValleſes quidam punirentur à fratribus regis & Pictauienſibus, nulla prius mota quærela ſuper hoc coram Comite Herefordenſi, qui ſecundum antiquũ ius Conſtabularius eſſe dinoſcitur regij exercitus, & ſuper hoc idẽ Comes quærimoniam coram rege fecerat, nil niſi ſubſannas reportaret, indignantes ſuper hoc Anglí, propoſuerunt in Pictauienſes irruere. Rex autem paueſcens, veniamque humiliter poſtulans, vix furorem eorum compeſcuit quin ſanguis latius inundaret. Vndè quidam magnatum videntes pacis firmitatem elongari, de regis tamen licentia, quàm citius redierunt ad propria. Reuocatum eſt & caſſatum immanũ iudicium, quo Henricus De la mare, Iuſticiarius itinerans, fecit amerciari domum ſancti Albani ad centum libras, eo quòd homines abbatis non venerunt coram eo extra libertatem. S. Albani, ſicut nec debuerunt. Vnde impetrauit idem Abbas literas regis ſuper hoc, regina & Comite Richardo exiſtentibus regni cuſtodibus, regeque agente in Vaſconia. Conceſſum eſt eodem anno à rege Henrico, quòd monachi de VVeſtmonaſter. & eorum ſucceſſores, coram quibuſcunque Iuſticiarijs habeant extractas Rotulorum de amerceamẽtis & omnimodis finib⁹ hominum ſuorum, & de catallis fugitiuorum & damnatorum eorundem. Indè autem fuit prius charta confecta & illis conceſſa anno gratiæ. Mcclij. Quo etiam anno conceſſum eſt eis, quòd conuentus habebit quæcumq; eos contingunt tempore vacationis. Cùm VVinchelſienſes reginæ tranſfretaturæ nauem parauiſſent ſufficientem, Iermuthenſes verò Eadvvardo multò pulchriorem, mota eſt inter eos diſcordia, ita vt naue pulchriori fracta, nautas inuadentes quoſdam vulneraverunt, quoſdam interemerunt. Vnde quærela ſuper hoc repoſita non modica, ad tantę tranſgreſſionis vltionem omnes vnanimiter intenderunt. Regina autem huiuſmodi perturbata contentione, cùm ad tranſfre-

transfretandum paratis omnibus & ipsa pararetur, ecce aliud mandatum regis, priori contrarium, aduenit, ne regina transfretaret. Læsa igitur vtrobique & angustiata, quid ageret excogitat. Ad se autē conuersa, à proposito statuit non differre se, sed cum filijs suis & familia nobili, sub ducatu auunculi sui, Cantuarien sis archiepiscopi, quarto Kalend. Iunij, apud Portesmue nauem ascendit: pridie autē Kalend. Iunij apud Burdegalim applicuit. Loco autem ipsius reginæ substitutus est regni custos VValterus de Gray, archiepiscop' Eboracensis. Illo autem anno ventus Borialis continuè perflans, vernos flores & fructus per tres menses suffocauit. Circa Kalendas Iulij, tempore solsticiali subita prorupit inundatio pluuialis cum grandine, qualem non præuidimus, durans per vnam horam & amplius, abradens cooperatoria domorū & ramos dilacerans arborū. Mense Maio obijt spes Anglorum & gloria, adolescens miræ speciei & desiderijorum, Henricus filius Imperatoris Frederici. Interijt autem (vt asseritur) ipso Conrado procurante. Quod non est credibile, nec videtur: cùm idem rex post prædictam mortem, nunquam vt anteà, vultum ostendit serenum. Sed re vera quidam flagitiosus, Iohannes Maurus, ipsum potionatum & adhuc sub morte palpitantē quodam manutergio suffocauit. Orta est grauissima cōtentio inter dominum papam & Conradum regem Siculorum. Accusauit enim eum papa in multis, scilicet de hæresi & homicidio. Ille autem singulis respondit, constanter inficiendo.

Eadvvardus missus est in Hispaniam ad maritandum.

MIssus est Eadvvardus filius regis primogenitus, in magna pompa & apparatu, ad regem Hispaniæ Alfonsum, vbi Alienoram iuuenculam, sororem ipsius regis apud Bures desponsauit, & ab eodem cingulo donatur militari. Rediens autem Eadvvardus cū nupta sua ad patrem, detulit secum chartam regis Hispaniæ, quòd quietam clamauit totam Vasconiam, pro se & Hæredibus suis, auro bullatam. Contulerat autem illico rex Angliæ filio suo prædicto, & eius vxori Vasconiam, Hiberniam, VValliam, Bristolliam, Stanfordiā, Grantham, cum alijs. Ex ipso tempore cœpit rex reditum in Angliā maturare. Compertumque est certis ratiocinijs regem per ipsam in Vasconiam transfretationem consumpsisse in expensis vicesies & septies centum milia librarum, & amplius, exceptis terris, gardis, & redditibus, quos contulit alienis, & triginta milibus marcarum in fratribus suis vterinis consumptis. In translatione sancti Benedicti,

venit

venit episcopus Norvvicensis ad sanctum Albanum, ex præcepto tàm papæ quàm regis, vt bona omnia ecclesiæ illius, excepta baronia, decimaret: secundum quod concessum fuit regi per triennium, condicionaliter tamen, ad Terræ sanctæ subuentionem peregrinanti. Conuocauit igitur omnes ecclesiarum rectores & vicarios, & custodes ecclesiarum de terra sancti Albani, vt bona eorum præsito taxarentur sacramento. Omnesque obediarios eiusdem monasterij fecit bona sua districtè & fideliter taxare, asserens quòd postmodum fieret super eandem taxationem inquisitio cum diligenti & districta excussione. Monstrauerat insuper authentica sua, tàm papalia quàm regalia, & quòd inuitus illa subierat grauamina. Vndè nouitas excreuit inaudita. Consueuerunt hactenus populares prælatis decimas exhibere: nunc ordine retrogrado & peruerso coguntur prelati decimas persoluere laicis & inuiti. Circa Translationem verò prædictam, scilicet sancti Benedicti, venit dominus rex Francorum de Terra sancta, vocantibus eum vrgentissimè magnatibus sui regni (vt prædictum est): qui cum prosperè applicuisset in partibus Marsiliæ, quæ non multum distant à Monte Pessilano, ibidem paulisper quiescens commorabatur. Sed suis stimulatibus proceribus ad Franciam venire festinabat, quia vix breues treugas rex Alemanniæ, Gulihelmus prædictus, Francis concessit sen tenuit. Veniens ergo rex memoratus in propria, illicò tractauit qualiter præfatam dissentionem ad vocationis suæ causam (mediante iusticia) pacificaret. Quinto idus Augusti, obijt episcopus Eliensis Hugo, quandoque abbas sancti Eadmundi, qui in vtraque ecclesia circiter. xl. annos laudabiliter deo militauerat. Cui' corpus cũ magna veneratione sepultum est in Eliensi ecclesia, in presbiterio nouo, quòd à fundamentis sumptibus propriis magnificè construxerat. In cuius obitu flos Nigrorum obijt monachorum, qui scilicet abbas abbatum in Anglia extiterat, & episcopus episcoporũ choruscauit. In vigilia Assumptionis circa horam primam, comitante inundatione pluuiali, insonuit ictus tonitrui cum fulgure, quod cadens super turrim ecclesiæ sancti Petri, in villa sancti Albani, & eam penitrans cum horribili fragore, maximam quercum quasi plicam contorsit, & quasi in fila minuta dissipando contriuit. Eligitur magister Thomas de Veteri Ponte in episcopum Carleolensem, licet dominus rex pro alio, videlicet Priore de Neuburgo vrgentissimè supplicauit. Venerunt in æstate quidã nobiles de imperio Græcorum

ex auro

ex auro veſtiti, cum equis, ſummarijs, & familia copioſa ad curiam Romanã, qui dominũ papã aggredientes, verbis aſperimis impoſuerunt ei quòd enormiter errauit in fide, & per eum omnes Latij, qui dicunt ſpiritum procedere à patre & filio, qui tamen à patre procedere aſſeritur, ſecundum Græcorum probationem & approbationem, & hic eſt error antiquus Græcorum. Aliaque inconuenientia redarguebant, quæ curia eadem euidentijs exercebat. Papa autem prætioſa eis munera contulit, & fide inſtructos remiſit. Cum magiſter Albertus ad Romam reuerſus reſpõſum Comitis Richardi domino Papæ nuntiaſſet, miſſis iterum à papa ſecretis nuntijs ad regem Angliæ, obtulit ei & conceſſit regnum Siciliæ & Apuliæ, ad opus Eadmundi filij ſui. Vt videlicet ipſe eos adquirere feſtinaret regaliter, & iuuamen parare, quale ſine grauamine poſſit. Rex autem de promiſſo adeò exhilaratus eſt, vt prædictum Eadmundum iam regem Siciliæ palam vocaret, credens profecto ſe iam ſubarratum de regno. Rex igitur quicquid pecuniæ habere potuit, miſit domino papæ vt Conradum & omnes ſuos Siculos & Apulos expugnaret. Papa autem non modicum congregans exercitum, & eis neceſſaria copioſe diſtribuit. Cunque defeciſſent expenſæ, regi ſignificauit, qui mittens ei literas patentes obligatorias omnia promiſit acquietare. Papa autem mãdatis huiuſmodi acquieſcens, recepto ab vſurarijs infinito theſauro innumeros ad exercitum ſuum congregauit. Quorum multitudo parum papali commodo vel regali profecit. Rex igitur Conradus irruptiones perpeſſus hoſtiles, opprobria, & diffamationes, graui cœpit dolore contabeſcere: & lethali lecto decumbere. Dicebatque væ mihi miſero, vt quid me genuit pater meus? Imperium quod vſque nunc floruit modo marceſcit. Maledicens ergo diei ſuæ natiuitatis, miſer migrauit à corpore. Papa autem hoc audiens, & ad vlteriores partes Apuliæ ſe tranſferens, totum fere regnum vſurpauit. Quod videntes optimates regionis, indignati ſunt: & ſuſcitantes quendam filium Frederici naturalem, nomine Memfredum, adheſerunt ei: facientes ei homagium, & ſic factus eſt nouiſſimus error peior priore. Poſt feſtum Omnium Sanctorum venit peſtis ſeuiſſima, quę malum linguę appellatur, & multos equos in Anglia & in Francia interfecit, & multos infirmos & inutiles reddidit, qui vix poſtea ſanari potuerunt.

In craſtino verò Aſſumptionis, arripuerunt iter duo monachi eccleſiæ ſancti Albani verſus Romam, ad repellendum inſolentiam epiſcoporum, qui viſitationem nitebantur facere in eadem eccleſia, ſecundum apoſtolica mandata, contra ſuorum tenorem priuilegiorum, videlicet dominus Gulihelmus de Huntoedon, & dominus Iohannes de Beretun. Eodem anno, cùm hyemali tempore mare omnes terras ſibi vicinas occupauit, ita quod nec fruges poterant apparere, nec arbores vireſcere atque frondeſcere, aduenientе tempore autumnali, inuentæ ſunt oēs terrę illæ licet diligenter cultę, omni frugum genere carētes, ſalſugine maris debriatæ. Ligna quoque tam ſilueſtria quam fructifera, arefacta ſole, patuerunt ſecuribus excidenda. Vnde nautæ in aquis operātes, veraciter ſunt experti quod mare in iſta fluctuatione, quaſi de alueo ſuo exiens, arenas in medio ſui vbi ſolet eſſe altitudo præfecit. Cùm Comes de VVarvvick, Iohannes de Pleyſiz, & Guilbertus de Segraue, & alij nobiles Angliç, cum eiſdem, per terram propoſuiſſent à Vaſconia repatriare, veniſſentque ad quandam ciuitatem in Pictauia, quæ Pontes dicitur, occurrentibus ciuibus & applaudentibus, honorifice ſuſcepti ſunt. Quibus in ſecuritate vt putabant epulantibus, ecce currentes ciues, celata proditione inter eos compoſita, dixerunt eiſdem: ecce comites veſtri, & familia veſtra mouernnt iam ſeditionē in ciuitate. Erant nanq; in ciutate hoſpitati præter eos viri præclari de regno Angliæ quamplurimi. Et cum clamatum eſſet ad arma repoſcebant arma ſua hoſpitibus priustradita ſibi liberari. Ipſi noluerunt, ſed vt prouiſum fuit ipſa retinerunt. Irruerunt igitur in eos ciues armati, & immiſericorditer captos cuſtodiæ mancıparunt carcerali, nec eis valuerunt literæ regis Franciæ de ſaluo progreſſu.

Rex autem hoc audiens, ſcripſit pro eis ciuibus eiſdem, ſed eius contempſerunt mandatum. Obiit Gulihelmus de Cautilupo, iuuenis elegans & diues, qui iam tertius fuit Cateluporum, qui infra paucos annos de medio ſunt ſublati. In feſto ſancti Eadvvardi, emanauit Breue inauditum à Cancelaria regis, vt inquiratur in manerijs religioſorū quot ſint carucatæ propriæ & quot conſuetudinariæ, & ſi poſſunt vnam carucatam facere vel maius vel minus, ſimiliter de præcarijs.

Item cuius æſtimationis ſint quælibet per ſe cōmunibus annis, deductis

ductis expensis. Item cuius æstimationis sint seruitia rusticorum, itē qui & quanti sint redditus eorum, & vt hæc inquisitio fiat per quatuor viros religiosorum fideles, & præpositum loci in singulis manerijs. Suppleuit autē officium Cancellarij magister Gulihelmus de Kilkenni, modeste & laudabiliter, qui & Cācellarius appellatus est. Non multo post, electus est idem magister Gulihelm⁹ in episcopū Elienſem. Circa eosdem dies, obierunt tres abbates in Mariſco, videlicet de Croiland, de Thornie & bonus abbas de Ramseie, scilicet Gulihelmus de Hacholt. Xvi. Kalend. Nouembris, rex Francorum ad propria reuersus nullam admittere voluit consolationem, sed oculis in terram defixis cum summa tristitia & crebris suspirijs imaginabatur captionem suam, & per eam Christianitatis generalem confusionem. Tandem quidam episcopus sanctus, consolans eum, ait. Caue domine ne in tale tedium & tristiciam præcipiteris, maximum enim peccatū est, quia sancto spiritui cedit in præiudicium. Reduc autem ad oculos patientiam Iob, tolerantiam Eustachij, & sic de alijs: cui rex si solus opprobrium paterer & aduersitatem, & non redundarent peccata mea in ecclesiam vniuersalem, hæc æquanimiter sustinerem. Decantata igitur missa in honorem sancti spiritus, per dei gratiam monita admisit rex consolationis. Rex quoque Angliæ omnimoda paĉe composita cum rege Hispaniæ, reditum suum in Angliam maturauit. Qui licentia de rege Franciæ obtenta, per terram magis elegit remeare. Cupiens insuper regnum visitare Francorum missis nuncijs, ad regem, licentiam impetrauit transeundi. Quod audiens Comitissa Cornubiæ, quod rex Angliæ similiter cum regina sorore sua foret transiturus per regnum Franciæ, & quod regina Franciæ altera soror eius venientibus occurraret: ex indultu viri sui, scilicet comitis Richardi, vt sorores visitaret, multo stipata comitatu transfretauit. Electus interim VVintoniensis Aethelmarus monachos suos miserabiliter oppressit, ita vt aliqui eorum mentis amaritudinis fatigati, nunquam postea respirarent. Conuentus igitur diuerticula quærens tutiora, dispersus est ad diuersas domus Nigri ordinis gratia perendinandi. Rex autem inproperans ei super hoc, quod ingratus dedicus reddidit pro honore, pro beneficio maliciā repēdendo. Electus aūt mādatis huiulmodi nō obtēperās, loco eorū qui recesse-

 rant,

rant,indignos cuculauit.Priore aũt Romã adeũte, Prior nouus per electũ intruditur,qui omni perturbatiõe in eos, pro electi volũtate, fruebatur. Circa feſtum.S Nicholai, obiſt papa,Innocẽtius quartus, apud Neapolim, duplici dolore ſauciatus.Poſtquã enim eũ epiſcop' Lincoln. Robertus cuſpide baculi pupugerat, languore continuo laborabat,& poſtquã exercitus ſuus diſſipatus eſt & victus, ipſe vix poſtea remãſerat ſemiuiuus. Eadem verò ſeptimana, facta eſt viſio quædã in ſomnis cuidã Cardinali de eo,quod corã iudice ſedente pro tribunali incuruatus idẽ papa, grauiter accuſatus eſt à quadam matrona nobiliſſima.Vnde ipſe veniã ſuper hoc deprecans,villicationis ſuę mercedẽ ſortitus eſt finalẽ.Hanc verò viſionẽ plenius narrauit euigilans,& publica facta eſt in partibus illis. Succeſſit autẽ ei alius vir,ſatiſq; benè religioſus,epiſcopus videlicet Oſtienſis, nepos G.papæ. Vocat' eſt Alexãder quart'. In principio aũt creationis ſuę ſcripſit cunctis eccleſiarũ prælatis,poſtulans humiliter vt orarent pro ipſo,vt dominus daret ei poteſtatem,gratiam,& voluntatem, eccleſiam dei cõgruè gubernare, & vicarius Dei, & Petri ſucceſſor competenter appellari. Hic nempe quorũdam conſilio & perſuaſu,prædeceſſoris ſui Innocentij guerram inchoatam contra Fredericales, & præcipuè Memfredum,filium Frederici naturalẽ, continuauit.Et ne rex Angliæ de ſpe fraudaretur concepta de promiſſione ſibi facta de regno Siciliæ.

De tranſitu regis Angliæ per Franciam.

TVnc veniẽs rex Angliæ ad domũ nobilem ſanctimonialiũ,videlicet Fontẽ Ebraudi, fecit trãſferri corpus matris ſuæ Iſabellæ in eccleſiam,& ibi ſepeliri.Similiter veniens ad Pontiniacũ infirmatus, ad feretrũ beati Eadmundi orauit,& ſanitatẽ recepit. Quo in Franciam proparante,iuſſit rex Franciæ magnatibus terræ,& ciuibus ciuitatis,per quos idẽ rex foret tranſiturus,vt omnibus ſemotis offendiculis,oĩa ornamẽtis redimirẽt,& ei obuiãtes & obſequẽtes, reuerenter ſuſciperẽt. Rex aũt idẽ occurrit ei apud Carnotũ. Iuſſit inſup idẽ rex oĩa menſæ neceſſaria de ſumptibus ſuis dicto regi,dum eſſet in regno ſuo, exhiberi: quod rex Angliæ in parte acceptauit. Habuit enim in comitatu ſuo mille equos pulcherimos, exceptis bigis, & ſummarijs, & exceptis propriſs aſſeſſoribus. Aduenerunt etiam ei obuiam regina Franciæ,& ſorores ſuæ,Comitiſſæ Andegauiæ & Prouinciæ, vt ſororibus ſuis, ſcilicet reginæ Angliæ, &

gliæ & Comitiſſæ Cornubię ſimul cũ rege aduenientib⁹ occurſarẽt. Fuerat autem mater earundẽ ibi præſens,nomine Beatrix, quæ Prouinciæ Comitiſſa vocatur.Scholares autem Paritienſes maxime nationis Anglicanæ, ſuſpenſis ad horam lectionibus, cereos emerunt veſteſq; feſtiuas, & diuerſa,quæ gaudium poterant atteſtari: & præparatis cantãtibus ſlorigeris cum ſertis,& coronis,& muſicis inſtrumentis, proceſſerunt obuiã venientibus, ſicq; tranſigunt totũ diem illum et craſtinum,ciuitate tota Pariſijs mirabiliter adornata, in gaudio,& canticis humanibus,& exultationibus. Rex autẽ Angliæ oblato ſibi palatio regis Francię ad hoſpitandum:apud vetus Templũ hoſpitatũ eſt,præcipiens ilicò vt in craſtino ſummo mane oẽs dom⁹ eiuſdẽ curiæ pauperibus replerẽtur reficiendis. Viſitatis in craſtino honorabilibus locis Pariſijs.Epulabatur rex Franciæ cũ rege Angliç, poſt prandiũ verò tranſmiſit idẽ rex Angliæ,magnatibus Francigenis cuppas nobiles,& alia prçcioſa donatiua.Interfuerunt eidẽ cõuiuio reges duo,& reginæ duæ,duces.xxv.epiſcopi.xij.militũ aũt prçclarorũ numerus ineſtimabilis,Comitiſſæ verò.xviij.Nocte verò illa hoſpitatus eſt rex Angliæ in palatio regis in medio ciuitatis. Voluit enim ita rex Franciæ. Sicque fuerunt duo reges ſeſe ſimul colloquijs recreantes p.viij.dies.Quo recedẽte cõpertũ eſt cũ mille libras expoſuiſſe in expenſis Pariſijs. Exceptis donatiuis inpræcialibilibus. Veniens aũt rex ad mare, nec ventũ habens proſperũ, apud Boloniam moratus eſt inuit⁹. Vbi obijt Petrus Chaceporc, natione Pictauẽſis, reginæ theſaurarius,& regis clericus,& conciliarius ſpecialis.

De graui contribulatione Angliæ facta per roſtandum.

ANno gratiæ. Mcclv.rex.H.Tertius,cum redijt de Vaſconia fuit apud.S Mariam de Bolonia,ad Natale dñi,anno regni ſui.xxxix. ventũ expectans proſperũ ad tranſſretandũ in Angliã, fecitq; honorifice ſepeliri corpus prædicti Petri Chaceporc,qui in vigilia Natalis domini interijt.Hic ſexcentas marcas legauit cõparãdum terram in Anglia,vt ibi eccſia religioſorũ canonicorũ de Mertona electorũ ædificetur,et pro anima eius,& omniũ fideliũ ibidẽ deo inperpetuum ſeruiatur. Die verò dominica, rex tranſſretans,apud Douerią proſperè applicuit,cui aduentanti occurrerunt Comes Richardus frater eius, & alij nobiles, ad hoc de longe aduocati, qui ſimul cum alijs prælatis munera ei obtulerunt prçcioſa.Cum dominus rex electionem de magiſtro Gulihelmo de Kilkenni acceptaſſet, de fidelitate domini Henrici de VVengham confiſus. Eidem cõmiſſit ſigilli ſui

cuſtodiam, quam dictus magiſter Gulih. electus præhabuit. Londinenſes autem regi, quem ſitienter deſiderauerant aduentāti, obtulerunt centum libras, nec tamen rex hoc pro gratuito reputauit, dicens: hoc tanquam penſum ſibi debitum perſolui. Qui cùm hoc agnoſcerent, vas quoddam præcioſiſſimum eiſuperaddiderunt, & ſic grates reportarunt. Non diu poſteà, rex queſtionem mouens de Londinenſibus, pro quodam clerico, mortis reo, & incarcerato apud Newgate & elapſo, exegit ab eiſdē tria millia marcarum, nomine punitionis. Qui reſponderunt, quod rex ipſum incarceratū cōceſſerat epiſcopo, eo quod clericus eſſet. Sed quia epiſcopus idoneum carcerem non habuit, ſupplicauit ciuibus, vt eidem carcerem prædictum accommodarent ad præfatum clericū, qui ibidem impoſitus euaſit, vnde talis euaſio, deceptis cuſtodib⁹ epiſcopi, nobis non fuerat imputanda. Cumque ſic ſe iuſtè excuſarēt, remiſſionem impetrare à rege non poterant. Obiit Herualdus de Boſco vuus ē Prothoforiſtarijs Angliæ, viij. Idus Februarij: ſepultus eſt aūt apud Bethelefdene, ante maius altare. Exegit inſuper rex à Iudæis octo milia marcarum, ſub pœna ſuſpendij in breui ſoluenda. Ipſi verò petita à rege licentia voluerunt (vt prius tactum eſt) exire de Anglia, irredituri. Quos tamē rex tradidit Comiti Richardo ad pecuniam extorquendam puniendos. Vnde idem Comes regi accommodauit, non minimam pecuniam ſub pignore auri prætioſo. A feſto verò ſancti Valentini vſque ad menſem ſequētem ventus vehemens cum pluuiarum infuſionibus, diebus ac noctibus, inauditā excitauit perturbationem. Eiecitque mare in epiſcopatu Norvvic. quādam belluam, monſtruoſam nimis, turbinibus fluctium exagitatam & interfectā. Quæ multo maior balena extitit, veruntamē nō balena, ſed monſtrum dicebatur, quæ totam patriam vicinam ditauit. Miſſus eſt in Angliam quidam elephas, quem rex Franciæ pro magno munere dedit regi Angliç, cum eſſet in partibus Gallicanis: nec credimus alium vnquam viſum fuiſſe in Anglia. Dedit inſuper regina Franciæ regi Angliæ vnum pauonem, videlicet lauacrum lapideum mirabile, quòd ſimilitudinem pauonis in forma oſtendebat: & erat lapis præcioſus, qui Perla dicitur, ex auro & argento, & Saphiris, ſicut verus pauo orbiculatus. Qui rex ad ſanctum Albanū veniens, per. vi. dies moratus eſt ibidem, die qualibet & nocte cum magno luminari beatum viſitans martyrē, & ei pallas offerens præciolas & vnam capā Choralem. Sub diebus aūt Dominicę paſſionis

filius

filius cuiusdam militis, nomine Iohannis de Sceldford, de militia S. Albani, vt eiusdem patris sui hæreditatem citius cõsequeretur, illius mortem procurauit, nec canonicum quenquam cum prædicto patre inuentum viuum dimisit. Vnde conuictus super hoc, Londini equis ad furcas tractus, cum alio cõsanguineo suo sibi consentienti, suspensus est. Eodem anno in quadragesima, vt pro vero accepimꝰ, visio quædam nocturna contigit papæ Alexandro, de nouo creato. Eadem fetè, quæ prius contigit cuidam Cardinali, vt præscriptum est de Innocentio Papa nuper defuncto. Iussit igitur pius papa elemosinas, pro ipso erogari & missas celebrari. In quindena verò Paschę conuenerunt Londini ad Parliamentum omnes nobiles Angliæ, vbi dominus rex multis se debitis conquestus est implicatum, nec se posse sine eorum auxilio liberari: postulans vt de Baronijs sine quibus decimę fuerunt sibi concessæ, plenam reciperet portionem. Inito igitur inter eos consilio: consensum est quod multum sese grauarent pro magnæ Chartæ obseruatione, extunc & de inceps. Exigebant igitur vt de communi consilio regni sibi iusticiarium, cancellarium & thesaurarium eligerent, sicut ab antiquo consuetũ est: qui etiam non amouerentur nisi communi regni consilio, & deliberatione. Quibus responsum est, quod nullo modo hoc faceret. Tãdem dilationem sumpsit negotium hoc, vsque ad festum sancti Michaelis, vt interim fidelitatẽ regis experirẽt versus eos, in Chartæ obseruatione, toties promissæ & redemptæ, & ipsi pro possibilitate ei studerent subuenire. Tunc temporis tantum erat aër intempestiuus per totum ferè tempus vernale floribus & arboribus inimicissimus, quod toto mense Aprili nec imber, nec ros, terram arentem imbuens, vel modicũ præstitit refrigeriũ. Ebor. archiepisc. VValterus de Graie, in prædicto parliamento cerebrum habens pro cotidianis ieiunijs & sollicitudinibus infirmatum, ita vt amisso penitus cõmedendi appetitu supra modũ debilitaretur, ad Fulenhã, manerium episcopi Londin. diuertit, vbi tertia die post aduentũ suũ fęliciter expirauit. Hic xl. ferè annis ecclesiam suam Eboracẽsem strenuè rexit, exceptis tribus mensibus & tribus septimanis. Et sic circa Kal. Maij, viã vniuersæ carnis est ingressus. Cuius corpus honorificè delatum est Eboracũ, in ducatu episcopi Dunelmensis VValteri, suffraganei sui, & in Ecclesia Eborum condignè traditur sepulturæ. Significatum est capitulo Lincoln. à magistro Hugone de Mortuo mari, domini Cantuar. Officiali, vt cassato Gulihelmo Lupo, quan-

doque archidiacono Lincolnienſi, alium ſine dilatione loco ipſius ſubrogarent, vel ipſe magiſter Hugo, authoritate apoſtolica, & domini ſui Cantuariéſis, illud faceret, & canonicos de inobedientia puniret. Canonici igitur nouum ſibi archidiaconum creauerunt, magiſtro Gulihelmo prædicto omnia hæc patienter tollerante, & pro eccleſiæ ſuæ libertate viriliter laborante. Dominus papa Alexãder Octauianum Cardinalem deſtinauit cum magno exercitu ad deſtruendam ciuitatem Nucheram, cum Menfredo rege, ibidem latitante. Cum igitur Octauianus diſpoſitis agminibus cum quodam ingenioſo & potente bellatore Marchiſio ad ciuitatem ferè peruenilſet. Irruit terror ſuper hos & illos, ita vt nec ciues aduenientes, nec aduenientes ciues auderent hoſtiliter impetere. Tandem autem Marchiſius dixit Octauiano. Donne recedat tertia pars exercitus noſtri. Sunt enim quaſi obſeſſi et incluſi Memfredus & eius exercitus: non enim audent exire. Iterum autem idem Marchiſius exercitum minuit, ita quod vix duodecim millia de. lx. milibus remanerent. Quo facto, proditor ille Marchiſius prædictum Memfredum ſecretè adiuit, & omnia hæc per ſe facta, quaſi per amicum Frederici fideliſſimum intimauit. Exijt igitur Memfredus & eius exercitus, & exercitui papali appropinquantes, Octauiano vix euadente, omnes quaſi auiculas illaquearunt, præter familiam Marchiſij omnibus trucidatis.

Vt Charta magna obſeruetur.

ACclamatum eſt in Comitatibus & annunciatum eſt in eccleſijs, vt magna Charta inuiolabiter teneretur, quam rex Iohannes cõceſſit, & iſte rex præſens multoties confirmauit, & lata eſt ſententia ſolenniter in omnes eiuſdem violatores, quam tamem rex minimè obſeruat, bona eccleſiæ Eboracenſis vacantis inhumane diſtrahens, dicenſq;. Quare non obſeruãt ipſi epiſcopi & magnates erga ſubiectos ſuos Cartham illam quam tantum clamitant obſeruari. Cui reſponſũ eſt. Domine deceret vos præmit' obſeruare, & alij ſequerentur. Accuſantur Robertus de Ros, & Iohannes de Baliolo, quod regnum Scotiæ, regem & reginã, quorum tutela eiſdem fuit cõceſſa, infideliter & inhoneſte, cõtrectarent. Seminarium huius autem accuſationis initium ſumpſit à magiſtro Reginaldo de Bathonia, Phiſico, qui in Scotiam deſtinatus, vt regi & reginæ curam ſuam apponeret, eorundem cognoſcens grauamen, regi Angliæ totum ſignificauit: vnde dictus magiſter eorundem cuſtodes ſuper

hæc

hæc redarguens,ibidem(vt dicitur)non diu post potionatus, lectulo decubuit,quamcitius moriturus. Ecclesiæ quędam nobiles in Anglia debitis prægrauantur innumeris,videlicet Cantuar. in quatuor milibus marcarum. Vnde tradiderunt sex maneria sua Iohanni de Gatesdene militi,vt eos à debitis liberaret,et ea sub bonis conditionibus,donec debita euacuarentur,retineret. Smiliter & Roffensis Prioratus inestimabilibus debitis illaqueatus, se in manus prædicti Iohannis & aliorum creditorum obligauit. Nobilis insuper VVinton.Prioratus,irrestaurabilibus iacturis prægrauat',suas meritò sensit cicatrices, vt prædictum est. Quid ecclesiæ beatæ Mariæ Ebor. cœnobialis, & aliarum nobiliũ ecclesiarum enarrarem confusionẽ?Sed vt hominibus manifestetur dei indignatio.In statu corporum,supracœlestium fit discordiæ manifestatio.Luna enim passa est eclipsim insolitam mense Iulij, in nocte post festũ sanctæ Margaretæ,quæ ferè per quatuor horas perdurauit.Obijt nobilis Baro, & inter omnes nobiles Anglię nobilissimus,& sapiẽtissimus,VVarinus de Munchenesy,cuius testamẽtum ad.cc.milia marcarum dicitur ascendisse.Hæredis autem illius custodiam contulit dominus rex fratri suo Gulihelmo de VValencia, qui filiam eiusdẽ VVareni desponsauit. Iohannes Franciscus, domini regis clericus præcipuus,paralisi percussus,à monachis sanctę Marię Ebor.& de Seleby fusius est lacrimis deplorandus.Iohannes de Grey, miles modestus & discretus, à curia se subtraxit regis,fœliciter edoctus.Domin' rex conuocato exercitu,versus Scotiam lora direxit & vexilla. Grauem de Roberto de Ros, & Iohanne de Baliolo, mouens questionem. Qui regno Scotiæ appropinquans,præmisit Comitem Glouern.& Iohannẽ Mansel, vt veritatem super præmissis inquirerẽt. Qui Castra puellarũ,in quo rex & regina fuerant, appropinquãtes, sepositio comitatu sequente,cantè intrauerunt. Deinde eorum comitatus stillatim subsequitur, Accersita igitur à regina veritate super statu suo & præmissis grauaminibus, eam ciuiliter & modestè consolabatur. Vocantes districtè Robertum de Ros,vt veniret responsurus in curia regis Angliæ,ad sibi obiecta. Qui tandem veniens sub certa forma,spospondit domino suo regi Angliæ, de omnibus respondere, veruntamen rex de consilio suorum fecit seisiri terras prædicti Roberti,& arctæ custodiæ deputari. Iohannes vero de Baliolo,qui grauiter,sicut & Robert',accusabatur: de pecunia, qua habundauit,regi satisfaciendo,pacem sibi comparauit. Cunctis igitur pacificatis,

pacificatis, tum dominus rex Angliæ & regina ſufficienter cum rege Scotorum, & regina, eorũ filia, colloquium mutuum habuiſſent, rex verſus partes auſtrales Angliæ reditum maturauit. Et cum Dunelmum veniſſet, quorundam concilio ſuſurronum certificatus de pecunia non minima in eccleſia eadem depoſita, videlicet epiſcopi Nicholai de Fernham, & epiſcopi Elienſis, Gulihelmi de Kilkẽni, & quorundam clericorum, præcepit igitur rex vt ſeris & ſigillis cõfractis, licet inuitis monachis, pecuniam inuẽtam ad opus ſuum tollerent miniſtri ſui, non quaſi ablatam aut raptam, ſed accomodatã, & bene eiſdem perſoluendam. Conſecratus eſt magiſter Gulihelmus de Kilkenni, in epiſcopum Elienſem, in partibus tranſmarinis ſcilicet apud Beleſmum, die Aſcentionis beatæ Mariæ, ab archiepiſcopo Cantuarienſi. B. Epiſcopi verò cæteri Angliæ, ſimiliter & conuentus Cantuar. ſuper hoc doluerunt, ne in conſequentiam traheretur. Quia ſemper in Anglia conſueuerunt epiſcopi conſecrari. Infra octauas verò Natiuitatis beatæ Mariæ, venit Londinum electus Tholetanus, frater regis Caſtellæ. Sinchius nomine, ætate. xx. annorum, & cum eo quidã potens de Hiſpania, Garſias Martinus nomine, qua de cauſa neſciebatur, ſed cauſa videndi terrarum & gẽtium diuerſitatem. Quos dominus rex honorifice præcepit ſuſcipi, et nullum eiſdem vel ſuis offendiculum opponi. Audiens rex Franciæ regem Angliæ prædictum fœdus matrimonij iniiſſe cum rege Caſtellæ, ſuſpectam habẽs huius copulationem, poſtulauit filiam eiuſdem regis Caſtellæ filio ſuo in vxorem exhiberi, vt tanto plus conditionem ſuam melioraret quo ipſe filiam. Rex verò Angliæ ſororem optineret, quod ad votum impetrauit. Epiſcopus Hereforden-ſis, Petrus de Egeblanche, regis auribus inſtellauit, vt tria vel quatuor ſigilla de aliquibus auctenticis Angliæ prælatis habere ſe faceret. Et ipſe induſtria ſua cæteros prælatos, vna cum eis ita obligaret, vt regis indigentia, quam nouerat, quàm citius reſpiraret. Vnde inclinato rege ad conſenſum, Romam adiens, dominum papam inuenit mæſtum & debitis non modicis irretitum. Cui epiſcopus. Pater ſanctæ, ne ſolicitetur paternitas veſtra de quantitate debitorũ, quia ante receſſum noſtrum ab Anglia de ſolutione veſtra forma prouidebitur certiſſima, dummodo de fauore & licentia veſtra liceat mihi proſequi, quod corde concepi, quo annuente.

De ſententia lata in tranſgreſſores libertatis eccleſiæ Anglicanæ.

Anno

ANno gratiæ. Mcclvj. lata eſt ſententia in omnes tranſgreſſores libertatis eccleſiæ Anglicanæ, necnon & Magnæ Chartæ de libertatibus de Foreſta in hunc modum. Anno domini. Mcclvi. in maiori aula regis VVeſtmonaſter, ſub præſentia & aſſenſu domini. H. dei gratia regis Angliæ, & dominorū Richardi Comitis Cornubiæ fratris ſui, Richardi de Clare, Comitis Gloceſtriæ & Herefordi, Rogeri Bigoti Comitis Northfolchiæ & Suthfolc. atq; Mareſcalli Angliç, Humfredi de Bohun comitis de Hereford & Eaſtſex, Iohannis de VVaren. Comitis Suſex & Surrey, & aliorum optimatum regni Angliæ: nos Bonifacius diuina miſeratione Cantuariæ archiepiſcopus, totius Angliæ primas, Fulco Londinēſis epiſcopus, Hugo Elienſis; Robertus Lincoln; VValterus VVigorniæ, VValterus Norvvic. Petrus Hereford, Gulihelmus Sarum. VValterus Dunel. Silueſter Karl. Gulihelm' Bathon, Laurētius Roffenſis, ſacris induti, candelis accenſis: tranſgreſſores libertatum eccleſiaſticarum & libertatum ſeu liberarum cōſuetudinum regni Angliæ, & præcipue eorum quæ cōtinentur in Charta communi libertatum & Charta Foreſta, excōmunicamus, & ſententententiam ſolemniter tulimus ſub hac forma. Authoritate dei, patris omnipotents, & filij, & ſpiritus ſancti, & glorioſæ dei genitricis ſemperque virginis Mariæ, beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, omniumque apoſtolorum, beati Thomæ archiepiſcopi & martyris, & omnium Sanctorum martyrum, beati Eadvvardi regis Angliæ, omniumque confeſſorū atque virginum, omniumque ſanctorum dei, excommunicamus anathematizamus & à liminibus ſanctæ matris eccleſiæ ſequeſtramus omnes illos, qui amodò ſcienter & malitioſe eccleſias, & libertates priuauerunt ſuo iure. Item omnes illos qui eccleſiaſticas libertates, vel antiquas regni cōſuetudines approbatas, & prçcipue libertates & liberas conſuetudines, quæ in Charta communi libertatum & de Foreſta continentur, conceſſas à domino rege, archiepiſcopis, epiſcopis & cæteris eccleſiç prælatis, Comitibus, baronibus, militibus, & liberè tenentibus, quacunque arte vel ingenio violarint, infregerint & diminuerint, ſeu mutarint clam vel palam, facto vel verbo, vel conſilio contra illos vel illorum ſtatuta ediderint, vel edita ſeruauerint, conſeruata introduxerint, vel ſeruabunt introductas. Scriptores vero ſtatutorum, necnon conſiliarios, executores, & qui ſecundum ea præſumpſerint iudicare. Qui omnes & ſinguli ſuperius memorati hanc ſententiam ſe nouerint incurſuros ipſo facto,

qui

qui ſcienter aliquid comiſerint de prædictis: qui verò ignorãter, nec comoniti infra. xv. dies à tempore monitionis ſe correxerint & arbitrio Ordinariorum plenè ſatiſfecerint de commiſſis, ex tunc ſint hæretica ſententia innoluti. Ad aſſumptionẽ beatæ Mariæ virginis, celebrauit rex Hẽricus ſplendide feſtiuitatem apud VVodſtock, inuitatis ad eundem Alexandro rege Scotiæ, cum ſua regina regis noſtri filia: omnibus etiam Anglorum maioribus ibidem conuocatis cum ſolennitate magna: Sevvallus electus Eborum, in archiepiſcopum conſecratur ab epiſcopo VVigorniæ, & Henricus Prior Eueſhã, in abbate loci intronizatus ab abbate Perſorẽſi. In craſtino Natalis domini, electus eſt dictus Richardus Comes Cornubiæ, à Teutonicis in regem Alemannię: & Elerius abbas de Perſore, Baro factus eſt de S. accario regis, initio quadrageſimæ.

De coronatione Richardi Comitis Cornubiæ in regem Romanorum.

ANno gratiæ. Mcclvij. Henricus Tertius rex Angliæ, anno regni ſui. xl. curiam ſuam ſolennem tenuit apud VVeſtmonaſteriũ ad Paſcha generaliter, cum omnibus regni maioribus, vbi interfuerũt nuncij proceres celeberrimi, mole corporea & cultuum ſplendoribus excellentes, ex parte magnatum Alemanniæ, pro domino Richardo Comite Cornubiæ, germano eiuſdem regis Angliæ, quem in regem (vt prædixi) elegarunt Romanorum. Qui acceptis obſidibus ſtatuto tẽpore tanto dignus miniſterio, peruenit Aquiſgranũ cum honore & gloria, die veneris proxima ante feſtum Aſcentionis dominicæ, occurrentibus eidem ante ciuitatis ipſius introitum omnibus nobilibus & maioribus vniuerſaliter clericis & laicis ciuitatis eiuſdem, qui eum magnifice & honorifice, cum magno tripudio & iubilo ſuſceperunt. Tandem in die Aſcentionis dominicæ, præſentibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus & Ducibus, Comitibus, Baronibus, & nobilibus regni innumerabilibus, in ſede Magni Caroli, ſanctæ vnctionis criſmate more regio delibutus, ſceptrũ Romani regni ſuſcepit & coronam, Senchia conſorte ſua ſecum vt decuit ſolenniter coronata. Eodem anno, VValterus Norvvicen. epiſcopus obijt, ſucceſſit magiſter Simõ de VVanton. Et Radulph' de Norvvico, Cancelarius. Hyberniæ à Canonicis Dublini, in archiepiſcopum loci canonice eleſtus, à ſuis procuratoribus in curia Romana nequiter proditus eſt & caſſatus, & Fulconi de Sandford, qui à cauſa aderat, archiepiſcopatus idem confertur. Eodem anno guerra VValliæ deteſtabilis incœpit. Nam Eadvvardus regis filius,

cuius

cuius dono eam in magna parte nactus est, partes Cestriæ adijt. Vbi malo consilio circũuentus, iugũ seruitutis insuetæ VValensibus imponẽdo, singulorum corda à se prorsus alienauerat. Leolinus igitur princeps VVal. collecto exercitu, viriliter patriã defẽdebat, & paternas libertates sustinendo, Anglis potenter resistebat, ad quẽ expugnãdũ missus est Stephan⁹ Bausan, & alij multi milites strenuissimi, qui oẽs ferè vno die, vna hora, p quendã, pditorẽ Rhesum Vachan noïe, seducti & miserabiliter iugulati, corruerũt. Pauci verò ẽ multis euaserunt coopertis, cc. circiter equitaturis in hoc miserabili cõflictu pditis, & à VValensibus acquisitis. Hæc aũt occisio lõgo retroacto tẽpore crudelior & immanior (heu proh dolor) extitit Anglorũ gẽtis. Henricus ergo rex super hoc nimirũ valdè anxius, ingẽti collecto exercitu, partes VValliæ adijt in Septemb. vsq; Cestr. & †Samake, ibi per mensẽ morã faciens, sine congressu aliquo VVallensibus, vtpote retrahentibus se, prout semper moris est illis, & in mõtibus, paludibus, seu nemoribus se abscondẽtibus, nec vnquã cum Anglis in plano dimicare audentibus: nihil tunc dignum magnificẽtia sua ibidẽ potuit exhibere. Scutagiũ tamẽ per Angliã tũc tẽporis colligere fecit. †Gaimilron

De colloquio apud Oxon, facto, & Pictauiensium expulsione.

ANno gratiæ. Mcclviij. quidã, magister Arlotus vocabulo, à papa Alexandro missus, post Pascha venit in Angliã, ad eã excoriendã à rege (vt putabatur) inuitatus. Magnates igitur terræ videtes regnũ vndiq; desolatũ, tum ex exactionibus & tallagijs, tàm curiæ Romanæ quàm regis, quam etiã alienigenarũ, & precipuè Pictauiensiũ elatione præsumptuosa, fauore regio in regno nimiũ in sublimi prouecta, tantas in Anglia dominationes sibi vsurpantiũ & magisteria, post Pentecosten apud Oxon, colloquiũ generale celebrauerũt, super hijs necnon & statu regni melioratione efficaciter & exquisitè tractaturi. Quò non sine armis & equis electissimis muniti venerũt, vt si rex & alienigenæ suis prouisionib⁹ & statutis spõtè cõtẽnerent assentire, rigore apposito cogerẽtur, aut ipsi alienigenę vniuersaliter sine mora regnum Anglię pœnitus euacuarent. Quas quidèm prouisiones Oxon. & statuta, necnõ & magnã Chartã de libertatibus & de Foresta. Tandẽ domino rege ad suorũ procerũ obseruantiã statutorum inclinato, per quendã de suis militibus tactis sacrosanctis iuramẽtũ præstãte, xxiiij. prudentium virorum nationis Anglicanæ, quos ad regni gubernationem sub eodem duxerint inter se eligẽdos, consilio se commendauit & considerationi. His igitur peractis fidelitatem regi & regno, & ad cõsiderationẽ suorum Parium stare omnes, quotquot in regno commorare vellent, fecerunt iurare.

fuerunt ergo nonnuli,qui ad id tẽpus pro fraterna cognitione regis cõfluxerant. Quos occultabat Anglia,adeò vt ꝑ multitudine ſua & elatione †oneroſi Anglis videtur.Aethelmar' videlicet elect' VVinton.Gulih. de Valẽcia,Galfridus,& Guido de Lezen.fratres regis ex parte matris,cũ quibuſdã alijs,renitẽtes cõdeſcẽdere iuratorũ ꝓuiſionibus aut iurare. Vnde ab Oxonio diſcedẽtes indignãter ſeceſſerũt in partes VVinton.Quos aũt ꝓceres regni,in irã vehemẽter cõpulſi, cũ equis & armis viriliter ſunt inſecuti. Veniẽtes demũ domin' rex & magnates vnanimiter VVinton . illic aliud tenuerũt Parliamẽtũ, ꝙ timẽtes præfati Pictauiẽſes,iudiciũ expectare nolẽtes,ꝑ clandeſtinę fugæ preſidiũ,vna cũ quibuſdã eorũ cõpatriotis,cõfeſtim à regno recedẽtes,Prouinciã expetierũt.Mortuo aũt Iohanne rege, Iſabella regina,mater regis.H.Tertij,nupſit Hugoni le Brun.Comiti de Marchia inter Franciã & Pictauiã,quæ peperit ei.v.filios fratres regis.H. vterinos:videlicet Gulih.de Valẽcia, Guido & Galfridus de Lizenẽ, oẽs habẽtes cognomen à loco natiuitatis. Quarttus Hugo le Brun, quint' Aethelmar',poſteà VVinton. epſ.Arlot' etiã domini papę nũcius,Romã rediit,infecto negotio ꝓ quo venerat.Nec multum poſt Comes Gloceſt.Rich.& Gulih.de Clare frater eius,virulento hauſtu inuoluti ſunt. Cõſul verò celeri iuuamine releuatus cõualuit,ſed alter mortis celeritate prẽuẽtus eſt.In vigilia beati.I.Baptiſtæ,tẽpeſtas valida pluuiarũ inundantiũ ſuꝑ riuos aquarũ Sabrinę à Salopia verſ' Briſtol. qualis nõ eſt viſa noſtris tẽporibus, ex cui' inundatiõe quaſi ex abditis (vt dicebatur) inferi ſinib' erũpẽte,oĩa prata iuxta Sabrinã ſimiliter & ſata ꝑdita ſunt et pœnit' violata.Dimerſi ſunt etiã in illis aquis vehemẽtibus hoĩes nõnulli,& pueri innumeri, & aĩalia innumerabilia diuerſi generis.In eadẽ æſtate obierũt multa milia hominũ Lõd.et alibi ꝑ Angliã famę attenuatorũ.Tã tarda ſubſequebatur frugũ in autũno maturitas prę nimia pluiarũ abundãtia,ꝙ in plurib' regni partib' ad feſtũ Oĩm Sanctorũ meſſes recõderẽtur.Hoc anno interfecti ſunt ꝑditorie iuxta Carmardin Patricius de Chauton, dominus de Kedvvelli,et Hugo de Vyun, milites egregij,et alij multi, tàm equites quàm pedites à VVallẽſib' interẽpti. Ad feſtum.S.Michaelis cœlebris illa Sarum eccleſia dedicata eſt, domino rege Hẽrico,& multis nobilibus Angliæ illic tunc præſentibus. Circa Purificationem beatæ virginis, Richardus rex Alemanniæ, frater regis Anglię rediens,applicuit apud Douoria cum ſua regina quinto kal. Febr. Qui iurare fecit in animam ſuam vnum de militibus coram rege noſtro & ſuis nouis conciliarijs,cæteriſque magnatibus regni,

apud

apud Cantuar.se ad honorem dei & vtilitatem regis Angliæ,necnõ hæredum ſuorum paraturũ ordinationi & ſtabilimenti coſiliariorũ regis noſtri,ad hoc iuxta prouiſiones Oxoniæ ſpecialiter iuratorũ.

Rex Alemanniæ venit in Angliam, Comes Leceſtriæ redit in Angliam.

ANno gratiæ. Mcclix.qui eſt annus regni regis.H.xliij. fuit idẽ rex ad Natale domini Lõdini, vbi magna eſt tractatum ſolicitudine de rege Alemanniæ Richardo, qui ſitienter deſiderabat in Angliã venire. Fuit autẽ aduẽtus eius quibuſdam valdè ſuſpect⁹, formidabant enim ne & ipſe vindictam refunderet in Barones de exilio fratrum ſuorũ vterinorũ, & totius regni ꝓpoſito ſalubri & fœlici ſupponeret repagula cõtradictiõis ordinationi.Dũ verò gaudia Natalicia agerentur, ne lætitia huius vitæ eueniat,triſticia impermixta, die ſancti.Thomę martyris,obijt Philippus Louel domini regis cõſiliarius ſpecialiſſimus,& theſaurarius, apud Hameſle eccleſiam ſuã prę dolore mẽtis vt dicitur annullat⁹,eò quòd regi nõ recõciliandus accuſabatur ſup iniuria & trãſgreſſione in foreſta. Quo defuncto iuſſit rex omnia bona prædicti Philippi quàm citius cõfiſcari. Eodẽ tẽpore monachi VVinton,cõperientes quòd rex nullũ quẽ ſibi eligerent in epiſcopum niſi chariſſimum acceptaſſet, eligerunt dominum Henricum de VVenghã,regis Cãcellarium,in epiſcopũ & paſtorẽ ſuũ.Ipſe aũt cõſiderãs rẽ eſſe litigioſã, noluit ad hoc plene conſentire,licet regẽ ſibi fauorabilẽ extẽplo poſſit obtinere. Circa feſtũ S.Hillarij habito diligẽti cõſilio ſuper aduentum regis Alemanniæ, Barones nũcios ſolennes in occurſũ ſuũ deſtinauerũt,videlicet ep̃m VVigorn.abbatẽ.S.Eadmũdi,Iohãnẽ Manſel, & Petrũ de Sabaudia, cum allijs, vt ipſos certificaret de cauſa aduentus ſui & mora in regno.Comes aũt Leceſt.non ſine multorũ admiratione in partibus adhuc morabatur trãſmarinis.Vndè magna in parte fuit cõſiliũ Banagij mutilatũ.Rex aũt acclamãte præcone iuſſit ciuitatẽ Lond. mũdatam incortinari, verſus mare properando cum magnatum copia, equis & armis ad cautelam communita. Dictum enim fuerat quòd idẽ rex Richardus vnum de fratribus vel plures ſecum adduceret, quod Baronum communio egrè ſuſtineret. Idẽ verò rex Richardus comitante regina in Angliam velificans, die ſancti Iuliani applicuit apud Doueram, & ſic remiſſa numeroſitate,quam congregauerat,cum priuata familia & caſtigata intrauit.Cui applicanti occurrit rex Angliæ,eidem vehementer applaudens,cum non modica multitudine. Conuiuantes autem cum archiepiſcopo Cãtuarienſi.B.dies feſtiuos alacriter peregerunt congaudentes.

Die verò Purificationis venerunt reges & reginæ eorum, cũ multitudine nobiliũ, Londinũ. Quæ in aduẽtũ tantorũ principũ mundata, multis honoribus & variis ornatibus ſplenduit ſerenata, occurrẽtibus eiſdẽ aduentantibus ciuibus gaudentibus innumeris. In octauis verò Purificationis, cõgregati ſunt nobiles Angliçad Parliamẽtũ Londini, prout inter ſe prius cõdixerant. Comes aũt Leceſtr. diutius ab eis abſentatus, ibidẽ tunc cõuenerat vna cum Biturienſi decano, de ſecreto regis Francorũ conſilio tranſmiſſo. Circa kal. Martij, dominus Gulihelmus de Horton. monachus. S. Albani, qui nuper in feſto. S. Catherinæ ex præcepto regis, & abbatis licentia, verſus Scotiã iter direxerat, cõpletis negotijs incolumis remeauit. Cui cũ rex Scotiæ & regina & magnates regni, ad Parliamẽtũ quoddã cõueniẽtes, ſecundũ quod rex Angliæ per eũ expetijt, cõſenſiſſet, cõſiderantes q; graue eſſet principẽ regni de regno exire, & ſe tantis viarũ laboribꝰ & periculis exponere. Tandẽ miſerũt ſolennes nũcios ad regẽ Angliæ & ſuum conſiliũ. S. Comitem de Bochan, magiſtrũ Gulih. Cãcellariũ, & dominũ Alanũ hoſtiariũ, qui regis & reginę & magnatũ Scotię in Angliã deferẽtes reſpõſa, vna cũ charta prędictorũ magnatum ſigillis cõſignata, quã præfatus Gulih. de Horton. ſecũ prætulerat, cõpletis negotijs in breui remiebãt. Eodẽ anno cũ immineret introitꝰ Martij, capti ſunt Lond. VValterus de Scotenay, principaliſſimus cõſiliarius Comitis Glouerniæ & Seneſcallus, ſuſpectus de potione data eidẽ Comiti, & fratri ſuo Gulih, De qua potione Comes infectus, vix eſt à portis mortis liberatꝰ: frater verò eius Gilih. interemptus. Similiter Gulih. de Buſſaie Seneſcallus & cõſiliarius principalis Gulih. de Valẽcia. Hij licet anteà ſub tuta fuerant cuſtodia fideiuſſorũ, nunc tamẽ capti & corã iudicibꝰ præſentati, viliori ſunt carceri & vinculis mãcipati. Alter enim potione, & aliꝰ iniuriæ cõuincebatur frequẽtatione. Ipſo tẽpore obijt Thomas quandoq; Comes Flãdriç, qui nõ pauca milia marcarũ à ſimplicitate regis et reginę ob tinuerat. Eccleſiã. S. Albani ſine cauſa nup ledebat, dũ diſcordiã iter eã & regẽ impudẽter ſeminabat. Circa Kal. verò Aprilis ex pręcepto regis, & totiꝰ Baronagij cõſilio, arripuerũt iter trãſmarinũ ad Parliamentũ magnũ dñi regis Franciæ pro pluribꝰ arduis negotijs regna Franciæ & Angliæ contingentibus, Comes Glouer. & Leceſt. dominꝰ Iohãnes Manſel, Petrus de Sabandia, & Robertus Vallerant, milites, habẽtes poteſtatẽ cõponẽdi et pacẽ inter eos firmioré ineũdi, ſi idẽ rex Frãciæ pacta præcedẽtia, vt prælocutũ fuerat inter ſpeciales

nuncios

nuncios ſuos & regem Angliæ inuiolabilia ſatageret conſeruare. Eodem tempore, accepta domo quadam cum manſione pertinẽte, cœperunt fratres prędicatores habitare apud Dunſtaple: exmplo edocti fratrũ Minorũ, qui nuper apud. S. Eadmundũ manſionẽ, in nõ modicum abbatiæ nocumentum, conſtruxerant. Memorati itaque fratres, priuilegijs Romanæ ſedis, animati, eccleſiã erexerãt, & ſolenniter diuina prout deſideraũerant, celebrabant. Ipſo quoque anno prima quindena quadrageſimæ, obijt Comitiſſa Bononiæ, per cuius tyrannidem tot milia hominum (paucis annis iam elapſis) interfecta occubuerunt. Cum igitur noſtri nuncij præfati in partes peruenijſſent tranſmarinas, rex Franciæ illuc peruenit, vt illos Comitatus vacãtes ſiue litigioſos, videlicet Boniæ, Flãdriæ, & Henhoniæ, in ſuã reciperet poteſtatem. Proſtratis turribus vrbis, congregati ſunt tunc temporis Romani cum indignatione & furore, creantes ſibi duos nouos Senatores, qui conflantes copioſum exercitum, inſurrexerũt in ſenatorem nuper creatum, auunculũ, ſcilicet Branchaleonis, ipſumque in caſtro quodam Romę obſidentes. Ipſe tamen confidens de iuramento ſibi facto fidelitatis, & de obſidibus quos habuit in ſua ciuitate, ſcilicet Bononiæ, vnde erat oriundus, ſe ſtrenue defendit, ne à nobilitate ſui nepotis & prædeceſſoris deuiaret. Et ſic in ſe confuſa eſt ciuitas, & in magna parte conſumpta. Eadem quadrageſima orta eſt Oxonijs & Cantabrigiæ diſcordia grauiſſima inter ſcholares & burgẽſes: eo quòd vnum reũ mortis, carceri addictum, effracto carcere clerici violenter rapuerunt, in eccleſia trahentes ab ea protegendum, ſimiliter & Pariſiaca vniuerſitas per Prædicatores & Minores non mediocriter eſt perturbata. Qui ſecũdum vniuerſitatis conſuetudinem, ſcholarium noluerunt cõmunitati adhærere. Ipſis quoque diebus dum Parliamento ſuſpenſo ſtatuta ſalubria ꝓuiderẽtur, orta ſunt verba contumelioſa inter Comites Glouerniæ & Leceſtriæ, ita quòd Comes Leceſtriæ, commot' in iram, tranſfretãs receſſet in Galliã. Quod cùm Comes Herefordiæ & alij nobiles de confinio VValiæ audierunt, ſignificauerunt Comiti Glouerniæ quòd ſtatuta communia firmius & fidelius ſeruaturus, prædictum Comitem reuocaret placatum, nullatenus talibus cõtrouerſijs laceſſitum: ſi nautem, ipſum Comitem Glouerniæ vnanimiter ſtuderent impetere. Quo audito, ipſe Comes ſibi timens, miſit Herueum Seneſcalum ſuum per totas terras ſuas ius tenere cõpromiſſum, & ſic pro parte eſt hoc mitigatum. Pax autem, inter reges prælocuta, me-

diantibus nunciis solennibus & multis,quorũ nomina prænominã-
tur cum in promptu crederentur finienda: ecce inopinatum cepit
impedimentum.Comitissa enim Leceſtriæ,alijs quietẽ clamantibus
partem ſuam in Normanniam pro filijs ſuis quietam non cõceſſit.
Vnde ſubortis inter prædictos Comites verbis honeſtati contrarijs,
ne Franci inde gauderẽt,cõmunibus amicis ſedati ſunt. Interim dũ
rex Alemanniæ Richardus in pace in Anglia moraretur, paratum
eſt ei iterad imperiũ libere recipiendum,domino papa hoc(ſed ſub
ſilentio)callidè procurante,ne manifeſtus videretur aduerſarius re-
gi Hiſpaniç,ad hoc anelanti,exiſtere. Rex autem Alemanniæ, vt ſe 10
theſauris ad hoc ſufficientibus præmuniret abundantius,adhuc in
Anglia latitauit ſecretius. Eodẽ tempore, aſcendẽte ſole in Cancrũ,
facta eſt hominum peſtilentia & mortalitas non modica. Oleum e-
nim,vinũ,& annona,generaliter corrũpebantur per regna, & quia
mortis rumphea,nulli parcens, nunc hunc nunc illum conſumit, in
illo peſte obijt Fulco Baſſet,epiſcopus Londinẽſis, & die ſancti Vr-
bani,in eccleſia ſancti Pauli Londin. ſolenniter eſt ſepultus. Eadem
ſeptimana, fuit VValterus de Scoteney, qui ſe in comitatu poſue-
rat,conuictus de potione fratri Comitis Glouerniæ porrecta. Vnde
iudicialiter eſt ad patibulum per ciuitatem tractus, & VVintoniæ 20
ſuſpenſus.Poſtea verò, ſçilicet die Iouis poſt Natiuitatem ſancti Io-
hannis Baptiſtæ,congregatis Canonicis ſancti Pauli Londini, ad e-
ligendum ſibi paſtorem idoneum,tandemque (diſponente domi-
no)vnanimi aſſenſu omnium attributo,eligitur dominus Henricus
de VVenghã,domini regis Cancellarius, in epiſcopũ Londinẽſem,
vir quidem curialis,ſed quod melius eſt,moralis & diſcret⁹,prudẽs
& circũſpectus.Qui protinus ab amicis exhortatus, vrgẽte canoni-
ca electione pro communi eccleſiæ vtilitate gratanter ſuſcepit.Licet
prius enim fuerat electus ad epiſcopatum VVintoniæ, tamen quia
alius præelectus, frater ſcilicet regis, de terra iudicialiter eiectus, 30
in curia ſtetit Romana ſuper hoc impetraturus: reliquit vt ſapiens
quod in arbitrio papali pendebat,pro eo quod pace gaudebat tran-
quilla.Diebus verò ſub eiſdem dominus Hugo Bigot⁹, vir fideliſſi-
mus, capitaliſque totius Angliæ iuſticiarius, aſſociatis ſibi Roge-
rio de Turkebi,& Gilberto de Preſton.cœpit per Angliam circuire,
à Comitatu in Comitatum,& à libertate in libertatẽ, omnibus pro
meritis impẽſurus iuſticiã. Qui quidem in Anglicanis legibus pe-
riti,in exercendis iudicijs iuſtiſſimi: præ omnibus alijs à communi-

tate

tate terræ ad hoc deputãtur idonei. Hij verò (vt prædictum est) præelecti ita constituti fuerant & coniurati, vt æquanimiter, considerato diuite & paupere, seruo & libero, perigrino & cognito: in omnibus & singulis, donis omnimodis suspensis (interposita tamen misericordia) iudicia exercerent condigna: si enim iudicium nõ adhibita precederet misericordia iustissimi iudicis nequaqàm sequerẽtur exẽpla. Sed vt Christi prẽãbuli veri fierẽt sequaces & misericordiã miscuerunt iudicio, & iusticiam exercuerunt in publico. Inquisitiones siquidẽ nuper factas per quartuor milites in singulis Comitatibus, ad hoc specialiter deputatos, viriliter ac instanter persequentes, quãplurimas renouauerunt transgressiones ac iniurias hucusq; à multis retroactis temporibus inultas & quasi oblitas, spretis omnibus ius propositum excecantibus strictissimè vindicandas. Nec aliquorũ (licet potentium) promissis cedentes aut præcibus, inquisita instanter veritate, quàm citius fungebantur vltionibus. Qui cum venissent ad VVares, Comitatũ Herfordiæ discussuri, fecerunt summoneri omnes homines de libertate sancti Albani, vt quicunque vellent de quibuscunque quærimoniam aut aliquid huiusmodi reponere ibidem venissent coram eis iusticiam accipere & reportare. Quod cum abbati de sancto Albano & eius consilio innotuit ecclesiæ suæ libertatibus & consuetudinibus existere cõtrarium, non acquieuerunt. Eodem tempore applicuerunt in Angliam nuncij solennes domini papæ, duo scilicet fratres Minores, vnà cum duobus magistris (Cancelario scilicet regis Alemannię) qui in curia Romana diutius extiterat præpeditus, alioque incognito, sed nobili & discreto: qui ex præcepto papali venerant ad regem Alemanniæ tũc in Anglia commorantem specialiter allocuturi. Literas eidem papales tulerunt, & mãdata super imperij dignitate Romani, sibi sine cõtradictione cõcessa & conferenda. Consimilia verò, super eodem negotio, exhortatoria ad omnes Alemanniæ magnates habuerunt mandata, vt scilicet regem suum iuxta beneplacitum apostolicũ ad promotionem imperialem festinare inducerent. Et ne Memfredus princeps ad hoc sitienter anhelans, eum præueniendo supplantaret, ipse secundum Romanæ sedis fauorem & auxilium, se præferẽrendo, imperio sibi oblato viriliter inuestigaret. Quibus honorificè à rege susceptis ac reuerenter regratiando exauditis, remisit eos idẽ rex in regnum suum Alemãniæ, vt sibi iniuncta vberius adimplẽtes, cũ suis ibidẽ magnatibus super mãdato papali diligẽter tractarent,

certificatis ipſomet ad tam laborioſum iter improuiſo arripiẽdum, & ob plura aduerſantia inconſultò fortunali rotæ ſe tradere ſupponendũ. Adquieuit tamẽ, prout potuit, apoſtolico obtẽperare mãdato, & tam excellenti (maxime pro proprio honore) adherere cõſilio. Non diu verò poſt redierunt nunciſ illi ſolennes regis Angliæ, videlicet, Comes de Clare, Iohannes Manſel, Petrus de Sabaudia, & Robertus Valerant, (Comite tamen Leceſtriæ trans mare remanente.) Qui quidem negotiorum ſibi iniunctorum expeditionẽ ad parliamentum regis Franciæ expoſituri, conuocatis Angliæ magnatibus in præſentia regis apud Londinum, reſponſiones & volũtates Fracorum ſuper negotijs & articulis ſingulis in publico corã omnibus præſentarunt, pro quibus inter reges & eorum regna confirmandis ſpecialiter tranſfretauerunt. De quibus articulis poſtea in ordine ſuo, cognita veritate, dicerent in publico. Habito igitur ſuper auditis tractatu inter eos diligẽtiori, comuniter & expedienter prouiſum eſt, vt quia aliter alias prędictũ vacillauit negotiũ ob vtrorumque regum abſentiam, ſubſequenti tunc autumno, dominus rex cũ ſuis magnatib' quibuſcunq;, vna cum domino R. fratre ſuo, rege Alemanniæ, tranſfretauit, & ad Parliamẽtum apud Abbeuile præfixum, præſente rege Franciæ cum ſuo conſilio præſentialiter interfuit. Quod & communiter eſt conceſſum, & in hoc parliamentũ tunc terminatur. Quo facto quia paulo ante ſũmoniti fuerunt prę-muniti omnes, qui regi debebãt ſeruitium, vt ad feſtum ſancti Petri ad Vincula, proximo futurum, parati eſſent cum equis & armis contra VVallenſes pugnaturi. Regiſque & regni iniurias vt fideles vindicaturi. Sublato tunc regis aditu & plurimorum ſuorum potẽtium, qui cum eo deberent, vt prouiſũ eſt tranſfretare, datæ ſunt trẽgæ inter prædictos regem & VValenſes vſque ad idem feſtum anno reuoluto. Quia ſic oportuit ad hoc quòd vnũ negotium perficeretur ad commodum, alterum relinqueretur imperfectum. Circa eiuſdẽ anni curricula in partibus contigit Gallicanis infortuniũ lacrimabile, & maximè religoſis in æternũ lamẽtabile. In eccla ſancti Dioniſij, Francorum apoſtoli, fabrica quædam noua, ſubleuata in altum, linguis fuit connexis & inſimul ligatis ſuffulta quam plurimis. Cunq; die quadã plures de conuentu, aſſociatis ſibi & ſecularibus, cauſa conſiderandi laborem ſubter ambularunt, ecce tonitrus magnus irruit & horribilis, qui vehementer lignorum ſtruem concutiens reſoluta iunctura ea funditus diruit, & multos tam religioſos quam

ſos quam ſeculares in terram conquaſſatos extinxit. Vnde multorũ relatu aſſeritur aduenientium, quòd monachi eiuſdem monaſterij vſque ad quatuordecem, ſeculares verò quamplurimi illo ſolo ictu perempti ſunt infortunato. Quare magna (nec mirũ) ex inſolito ſuſcitabatur in Frãcia lamẽtatio, cùm vita mutatur in mortem, & gaudium conuertitur in luctum. Anno verò ſub eodem aliud euenit in partibus Tranſmarinis horribile factum, ſed in caput agentis comparabiliter conuerſum, Engelramus de Curcy, vir magnus & quaſi nobilium Franciæ primus, crudelitate ſimul & prauitate patrizans, clericulos duos cum ſuo magiſtro beſtiam quandam vſque in terminos ſuos inſequentes iocando, furibundè appræhendit, & nullo vlterius exquiſito iudicio innocẽtes ſuſpendit. Qui cum regi Franciæ nunciaretur, aduocato eo clàm, & ſuper hoc facto publicè conuicto, licet plures nobiles pro eo ſupplicaſſent, nec contra eum ſententiam proferre voluiſſent, ipſe rex iuramenti ſui in coronatione recordans, proferẽs proprio ore ſuſpenſionis ſententiam, eum fecit incarcerari, tempus expectans propoſitum perficiendi. Nec mirum ſi ipſe alios damnans ſine iudicio, pœna condemnatur conſimili, cũ patrem ſequeretur, qui conſimilia faciens, interitu truncabatur non diſpari. Hic bona temporalia relinquens, quę prę omni tuebatur iuſticia, nec vitæ ſatiſfecit, nec animæ remedium ex eis procurauit. Sequente autem menſe, die ſcilicet Mercurij infra octauas Aſſumptionis beatæ Mariæ, venit dominus rex ad ſanctum Albanum, qui vnius tantum noctis ibidem morã tranſegit, & in craſtino Londin. remeauit. Qui mane audito diuino ſeruitio, fecit extrahi feretrum, corpus continens glorioſi martyris Albani, & coram maiori altari ſubleuatum reuerenter collocari. Quo facto, cõuentuque ornanter redimito, venit rex cum ſuis nobilibus ibidem deuotius oraturus. Quibus ſub martyre proſtratis, cãtatum eſt ſolenniter ſpeciale canticum de martyre, memoriam itineris regis ſubſequente. Circũſtãte verò cum conuentu populo non modico, factoque inter eos ſilentio, expoſuit frater quidã eiuſdem eccleſiæ cauſam aduẽtus regis, videlicet quia princeps & caput regni eſſet, & ob eiuſdẽ regni negotia expediẽda tranſfretaturus eſt, fortunæ ignarus pœnitus & reditus, idcirco huc venit deuotus à præſenti martyre glorioſo licentiã & auxilium, & à præſenti conuentu & populo orationum humiliter petiturus beneficium. Cui confeſtim conceditur ab omnibus & ſingulis quoad vſque proſpera illius audiatur regreſſio, miſſarum ac orationum

orationum ſpecialis & quotidiana deuotio. Quibus rex cum ſuis vehementer regratians, iterum fecit collectos de itineratione ſuper ſe recitari, & ſic deuotior ſub fiducia receſſit hilariori. Qui cum Lõdinum veniſſe nunciatum eſt ei quoddam ſecretũ ê partibus Gallicanis, quo præſens tunc tranſfretationis propoſitum cum aliſs obſtantibus eſt præpeditum, vnde deficiẽte ea, defecit & oratio repromiſſa. Tempore ſub eodem cum ſepè dictus electus VVinton. de terra iudicialiter elongatus, adhuc in curia Romana ſtaret recurſum impetraturus, falſaſq; ſub ſimulatione veri, & ſubdolas papali inferret audientię ſuggeſtiones, proteſtans & dicẽs quod vi & in iuſticia quorundam inuidorum, trium ſcilicet vel quatuor, tãtum inimicorum, theſauris ſuis ſpoliatis, ab epiſcopatu ſuo eiectus, & contra regis ac communitatis Angliæ aſſenſum de terra eſt violẽter expulſus. Adijciens quod dominus rex, & quàm plures Angli (exceptis illis prædictis) ſuum libenter pacificum paterentur ingreſſum. Tãdem papalem deceptione ſubuertens intelligentiã, literas ſuas impetrauit ad plenariam omnium bonorum ſuorum in Anglia reſtitutionem. Vnde frater quidam de ordine Minorum, nomine VValaſchus, aſſociatis ſibi & alijs, ſpecialiter eſt ad hoc à latere domini papæ deſtinatus, habens ſuper hoc præceptum & poteſtatem, prædictum clericum in epiſcopatum, & omnia alia ablata, ſi verum eſt (vt aſſerunt) authoritate papali inſtituere, & omnes contradictores & rerum ſuarum raptores, & detẽtores, excommunicationis & interdicti ſententiam innodare. Qui cum veniſſet ac, cõgregatis magnatibus terræ in præſentia regis, veritatẽ ſũper hoc inquiſiſſet, omnibus & ſingulis vniformiter conſentientibus, nec in aliquo à primo propoſito, & ſuorum nunciorum cõtra prędictum electum præmiſſorũ narratione diſcordãtibus, veraciter cognouit præfatũ electũ celata pœnitus veritate papalẽ fraudulenter gratiam pręueniſſe. Vnde proclamatum eſt ab omnibus vna cum rege, & appellatum, ne huiuſmodi de iure proſcript°, ſua ſit fraudulẽtia reſtitut°, & ne vlterius huiuſmodi negotium in cõmune regni dãnum proſequeretur. Renouata nũciorum deſtinatione, ſuper eodẽ negotio melius propalando promittitur. Quod audiens prædictus nuncius ſponte receſſit rediturus, remotiorque à propoſito ſit de iure electus. Sub eiſdem diebus facta eſt quædam generalis collectio pecuniæ ab vniuerſo clero Angliæ, tàm de exemptis, quàm non exemptis. Videlicet triceſimarum omnium prouentuum eccleſiaſticorum, & arreragiorum,

rum,decimarum, & aliorum in ſcriptis epiſcoporum contentorum, ad ſoluendum in quindena ſancti Michaelis proximò ſequentis, tribus epiſcopis, Bathoniæ ſcilicet, Elienſi,& Roſenſi, qui ſe obligarunt in curia Romana,in quinque milibus & quingentis marcarum pro rege ad euitandam excommunicationis ſentẽtiam,in perſonam domini regis proferendam & generale regni interdictũ,ob debitum regis non modicum, & non perſolutum. De cuius collectione literas papales & epiſcopales, ab vno ad alterum tranſmiſſas,qui videre deſiderat ,in libro Additamẽtorũ ad hoc ſignum inuenire prævalebit. Poſtea verò prænotato fratre VValaſcho,audita cauſa aduẽtus ſui,redire licẽtiato, inquiſitũ eſt diſtrictius qualiter,& cuius authoritate permiſſus fuit ſine aſſẽſu cõmuni Angliã introire. Cunque compertum eſſet, eum regia fuiſſe litera permiſſum, ſigillumque magnum tempore illo in regis camera retentum. Domi Hugo Bigotus,iuſticiarius, quàm citius verſus Doueriã proparauit, Richardumque de Gray,Conſtabularium Doueriæ, ac Portus cuſtodem,ita aggreſſus eſt.Cum tu Richarde ab vniuerſitate terrę cõſtitutus ſis,quaſi fideliſſimus Portuum cuſtos,iintrantiumque & exeuntium perſcrutator, ſitque in tua cuſtodia omnium noſtrorum fiducia, cur talem permiſiſtiſ(licet etiam regis fulciatur conceſſione) nobis non præmunitis intrare, cum omnium noſtrorum communi contraueneris prouiſioni, nec non proprium impudẽter violaueris iuramentum? Te ſuſceptum deponere iudicamus officium, & de tranſgreſſione tua in cõmune regni periculum cõdignum reportare iudicium.Quo depoſito:capitur in manus dicti domini.H. iuſticiariſ,cuſtodia quinq; Portuum Angliæ, vna cum Caſtello Doueriæ.Circa feſtum ſancti Michaelis, deſtinatus eſt eps Bangorenſis ad regem Angliæ ex parte Leolini principis VValiæ, & omniũ magnatum ad reformãdam pacem inter eos. & ſtabilitatem,adiungens quod ipſi communi aſſenſu libenter cõferent regi Angliæ.xvi. milia librarum argenti, pro pace inter eos & eorum regna habẽda & confirmanda,& vt apud Ceſtriam placitare poſſint,ſicut antiquitus ſolebant, patriiſq; legibus & terræ cõſuetudinibus gaudere vſitatis.Qui ad ſanctum Albanum veniens, ibidem morã trium pertraxit hebdomadarum, demum regem adiens, iniuncta diſtinctè propoſuit,ſed quid reſpõſionis reportauit,ignoratur.Tempore verò quo idem epiſcopus morabatur apud ſanctum Albanum,venit domina regina ad ſanctum Albanum, Londinum properans ad feſtũ

ſancti

ſancti Eadvvardi, aſſociatis ſibi epiſcopo Briacenſi à Britannia, Iohanne Manſel, & aliis vtriuſque ſexus quàm plurimis. Cui hora refectionis venienti, ſurgens conuentus de menſa, cõpleto tamẽ prandio, proceſſionem fecerant ei obuiam ſolennem, factaque nobiliſſima ſcilicet, ſex pallarũ oblatione. Licet eam ægritudo magna detinuit, in craſtino tamen tempeſtate circundata Londinum proparauit. Epiſcopus verò prædictus. lx. dies relaxationis charitatiue indulgens, cum eadem deceſſit. Aduentus autem eiuſdem in Angliã talis dicebatur cauſa: videlicet quòd ipſo mediante, efficaciter expetijt Comes Britanniæ filiam regis, filij ſui primogeniti coniugio copulari, & ad negotium huius procurandum eundem epiſcopum decreuit tranſmitti. Hic verò ſuper hoc de die in diem inſtãter proſequendo, nunc regem nunc reginam ſequebatur, donec requiſito ſuper hoc ſaniori conſilio, certior ſibi fiat, exinde reſponſio. Huius autem copulationis exinde ſuſpicatur oriri poſtulatio, quòd per hoc idem Comes Cõmitatum & honorem de Richemund, ſibi & ſuis propoſuit vſurpare, cuius ſolebat antiquitus dominio gaudere. Habito autem ſuper hoc rex conſilio, et Angliæ valedicente epiſcopo ſepedicto, confeſtim nuncios in Britanniam deſtinauit, per quos ſui reſponſa beneplaciti tranſmiſit. Eiſdem verò diebus archiepiſcopus Cantuarien. in eccleſiã ſancti Albani vehementer commotus, decimas de Ringeldon, quæ ad Elimoſinarium ſancti Albani pertinent ſequeſtrauit, & per vnum ferè quarterium anni intactas retinuit. Méſe eodẽ. viij. ſcilicet Idus Nouẽbr. obijt. Gulih. de VVeſtmilun, quondam Seneſcallus libertatis ſancti Albani. Hic iamdudum VVardam de Mikelfeld, à domino abbate Iohanne obtinuit, & pro ea perſoluit centum marcas Comiti Cornubiæ Richardo, de quibus eandem terram à Iudaiſmo liberauit, viginti inſuper &. v. libras dedit eidẽ Comiti pro ſtauro eiuſdem loci. Circa idem tempus, obijt Comitiſſa Cãtiæ, dierum plena, & matura morte deiecta. Hæc autẽ multũ dapſilis & commendata, vxor fuit quondam Huberti de Burgo, quandoque iuſticiarij Angliæ & Comitis Cantiæ. Non quia hoc ab hæreditate poſſedit, ſed quia dominus Henricus rex illi comitatum eundem, tunc in manus regis deuolutum, benigne conceſſit, vnde dominium eius obtinens, nomen retinuit Comitis, & per conſequens vxor eius Comitiſſæ. Tunc tẽporis prouiſum eſt Londin. ad Parliamentum generale Baronum de iuſticiarijs in proximo itineraturis, & qui in quibus ibunt Comitatibus, ad eorũdem pro-

dem prouiſiones publicandas & ſtatuendas, tranſgreſſioneſque cõtra eas quæ nuper prouiſæ fuérant diſcutiendas; ità ſcilicet quod infra Paſcha proximò ſequens tota circueatur Anglia, & de omnibus articulis iam renouatis plenũ fiat ſcrutiniũ. Quos Gallicę ſcriptos per eoſdẽ Barones, duxim⁹ alibi ſcripturis cõmendare. Circa feſtũ ſancti Martini, dominus rex vna cum regina, & multitudine etiã nobiliũ numeroſa, iter arripuit verſus Doueriã, pro negotijs inter ſe & regem Franciæ, eorumq; regna expediendis in Franciã trãſfretaturus. Quii cõmiſſis (vt dicebatur) regni cuſtodijs archiepiſcopo Cantuar. domino Hugoni Bigoto, iuſticiario, alijſque ſuis fidelibus, die veneris poſt prædictm feſtum, nauem apud Doueriam aſcendit, & apud VVhitſande proſperè applicuit. In cuius tranſitu narratum eſt quòd nunquam, ſimul & ſemel, tanta virorum, equorum, aliorumque maiorum nobilitas ab Anglia dicebatur exiſſe, quanta tunc egrediebatur. Quod etiam multi eiſdẽ, in partibus obuiantes vltramarinis, aſſerebant, addentes quod non putabãt regem tot ſecum habuiſſe homines, tam pedites quàm equeſtres, quot ſolum habuit equos ſummarios, exceptis alijs regis & ſuorum nobilium palfridis formoſiſſimis, reginæque & ſuarum curribus nobiliſſimis. Habito autem rex Angliæ Pariſijs cum rege Franciæ tractatu ſuper negotio prædicto, illico deſtinauit in Angia m nuncios ſuos, ſcilicet capellanum ſuum principalem, quondam abbatem cuiuſdam dom⁹ Ciſtercienſis ordinis, cum alijs: præcipiens diſtrictius, vt quicunq; in Anglia ius aut clamium in partibus vltramarinis ſe credebant habere, ad eum quàm citius feſtinarẽt accedere. Quod & factum eſt. Sed quid exinde ſit actum, nobis eſt ambiguum. Circa idem tempus dominus Papa cupiens prouidere eccleſiæ, indignè ab indignis vbicunq; miniſtratæ, domino Cantuar. archiepiſcopo mandauit in ſcriptis, & ſic alijs (vt dicitur) Metropolitanis, diſtrictè præcipiens vt omnes & ſingulos rectores ſeu miniſtros eccleſiarũ, ſibi & ſuis ſuffraganeis ſubditarum, qui concubinas ſiue aliquid huiuſmodi illicitum & inhoneſtum clam ac palam habent, & ſic ſpiritualibus inhoneſtè miniſtrant, ab adminiſtratione & ſpiritualiũ poſſeſſione de cætero pœnitus remoueant, in locis eorum alios ſubſtituri condignos. Quorum tenorem ſedulus poterit indagator alibi reperire. Eodem tempore, regis fatuitate & deſidia, in multis opprimebatur Anglia, dominatione Pictauienſium & Romanorum, & præcipuè

Aethelmari VVinton. electi, Gulielmi de Valencia fratrũ regis vterini, & Petri de Sabandia auunculi reginæ, qui inciuiliter tam religiosos regni tractabant, quam alios seculares. Si quis aũt iniuriã passus, ad ipius Gulih. Senescallũ accessisset, iustitiã petiturus, huiusmodi responsa reportabat. Si ego tibi iniuriã facio, quis tibi rectum faciet? Dominus rex vult quicquid dominus meus vult, sed non ê conuerso. Sicque nec regi nec magnitum alicui reuerentiam deferebant. Transiit autem annus ille parum frugifer, sed parcius fructifer, & vt apparuit in quam pluribus anno præcedenti dispar & contrarius, Anglia etenim quam diu languida, diuersis diuersorum quasi regum potestatibus subiacebat & iniurijs.

Hoc cœpit in anno noua succrescente iusticia optatis respirare remedijs. Hoc fuit in anno, & maximè autumnali tempore, tanta aëris temperies & siccitas, vt fruges, licet tenuissimę, pro voto tamẽ colligerentur in tempore. Item cum tanta tunc fuisset messis vt si tota saluaretur, duobus ferè annis sufficeret, sed sic fuit tota corrupta, vt infra annum multis exinde periclitantibus deficeret annona. In hoc quidem anno tanta succreuit in modico abundantia, vt ob messis & temporis siccitatem præstaret ex insperato sufficientiam. Fuit insuper annus ille sicut Anglis parcior in frugibus, ita & Francis in vineis corruptus à potibus. Attamen Anglis in multis gratus extitit & desiderabilis, Francis verò pacificus & concordabilis. Persistente enim Anglię consilio in incæpta viriliter emendatione, dominus rex partibus petitis Gallicanis, pro pace inter reges & regna eorum confirmanda, mora detinebatur diutina.

Comes Britanniæ desponsauit filiam regis Angliæ. De Romanis interfectis Londini. Discordia magnatum terræ.

ANno gratiæ. Mcclx. qui est annus regni regis Hẽrici Tertij. xliij. fuit idem rex in Natali domini Parisijs, cum pluribus comitatus sui nobilibus, qui solennitatem tam sublimem celebriter peregit cũ rege Francorum & suis magnatibus: ipsis inuicem conuiuãtibus, ac super pace & alijs necessarijs inter eos & eorum regna instanter pertractantibus. Fuerat enim ibi vtriusque regni non modica sanioris consilij & discretionis multitudo: inter quos fuit dominus Henricus de VVẽgham, Londin. electus, & domini regis Cancellarius, qui hebdomada præcedẽti ibidẽ fuerat in sacerdotẽ ordinat'.

Tempore

Tempore eodem facta est pax & concordia finalis inter eosdem reges, Anglię scilicet & Franciæ, super dominio & potestate Normanniæ, quam quidem rex Franciæ sicut & eius antecessores diutius tenuerat, licet Angliæ rex vt ius suum semper exegisset. Vnde tunc tandem habito inter eos tractatu diligentiori, & conuentione super hoc firmata firmiori, reddidit rex Angliæ pro se & successoribus suis, regi Franciæ & suis successoribus, plenariam Normanniæ possessionem, resignando illi omne ius suum & dominium in eadem: quod patet per titulum Breuium suorum in parte resecatum. Pro qua concessione recepit nomine mutationis qnasdam terras, bonas & opulentas, cum summa pecuniæ de Scaccario regis Francorum percipiendæ. Hoc etiam adiecto quod Pictauia post decessum Ludouici, tunc regis Franciæ, ad regem Angliæ reuoluetur sine cõtradictione. Conuentio autẽ hæc & concordia, omni, quæ possit excogitari, securitate firmata, quàm plurium est vtriusque gentis magnatum sigillis ac testimonijs ratificata. Sub eisdem diebus rege adhuc cum regina in partibus commorante transmarinis, maritata est Beatrix, filia eius, Comiti Britanniæ, sed quod prius fuit prælocutum, & mediante episcopo Briacensi, ob hoc nuper in Angliam destinato, procuratum. Terra autem quam idem rex nomine mutationis pro Normannia recepit, eidem Comiti in maritagio, magna pro parte, remansit. Mota est tunc temporis contentio quædam inter archiepiscopum Cantuariæ. B. & capitulum Lincolniæ, ipso asserẽte se debere & velle iurisdictionẽ in ecclesia Lincol. sede vacãte exercere, & etiam suos prædecessores libere exercuisse. Cui omnes filij ecclesiæ resistendo contradicebant intrepidi. Addentes quod mox cum vacauerit per archidiaconos & ordinarios ecclesiæ, omnis debet iurisdictio, sicut & solet, procedere, & sine eorum assensu archiepiscopum ad hoc non prævalere. Vnde archiepiscopus ambigens super hoc, scripsit omnibus religiosis infra eandem dioecesim habitantibus, rogans diligenter inquiri si quid in eorum scriptis aut libris inueniatur manifestum, quod per quemcumque prædecessorum suorum factum, parti suæ possit in hoc articulo proficere & alterius conditionem refrenare. Facto autem apud sanctum Albanum scrutinio super hoc diligentiori, nihil inuẽtum est ibidem, pro vna parte vel altera, aliorum responsione nobis ignota. Sicut aliquãdo solẽt mala se bonis, tristicia lętitijs admiscere,

eiſdem contigit Natalicijs dolor in Francia lamentabilis, Ludouicus etenim, regis Francorum filius & hæres, vir ſtrenuus & & procerus, vniuerſis & ſingulis amantiſſimus: qui proxima eſſet in æſtate (patre diſponente) vxorem ſcilicet filiam regis Caſtellæ ducturus, & in regem Franciæ coronandus, viam eſt vniuerſæ carnis ingreſſus. Quod audiens rex Angliæ, adhuc tranſmare perendinans, lora tamen conuertens ad Angliam, dolore concepto Pariſijs mox rediit, & ſe tam nobilis viri exequijs præſentauit. Circa Purificationem verò beatæ Mariæ virgins emanauit à Cancellaria Breue domini regis, eo tamen abſente, ad omnes vicecomites, in quorum balliuis ſolebant viatoribus imminere pericula, vt omnes paſſus periculoſos, tàm inuijs, cõcauis, & boſcis, & Haijs, quam alijs pacis regiæ perturbationibus faciant videri, & incontinenti aut per dominos locorum aut per ſemetipſos emendari. Cuius tenor, videre deſiderantibus, alibi inter Breuia patebit apertius. Tunc temporis, dominus Simon, Comes Leiceſtriæ, rediit in Angliam, illius præſentiam diutius viduatam. Venienſque die ſanctæ Scholaſticæ virginis, ad ſanctum Albanum, viſitandi cauſa martyrem & conuentum, tumbæ obtulit præcioſum Baldekinum, & ſummo mane iter carpebat incœptum. In craſtino verò ſancti Valentini martyris, cõſecratus eſt Londinenſis epiſcopus, dominus Henricus de VVengham, ab archiepiſcopo Cantuarienſi. B. in eccleſia ſanctæ Mariæ de Southvvarke, præſentibus ibidem epiſcopis VVigorniæ, Ceſtrenſi, & Sarum, rege Alemanniæ Richardo, & alijs, tàm clericis quàm laicis infinitis, qui ex conſuetudine profeſſionem faciens cũ iuramẽto, huiuſmodi verba exceptionis, audiẽtibus cunctis, inſtanter propoſuit. Hoc iuro & promitto ſaluis iure & libertate eccleſię Londin, quam pro poſſe meo defendã, & ſuſtinebo in omnibus. Vnde licet indignante archiepiſcopo, & ab officio ſuo ferè ceſſante, ad magnam ſibi imputata ſunt hæc fidelitatem, & tutiſſimum eiuſdem eccleſiæ ſubſecuturum munimen. Hoc autem idcirco extra ipſum epiſcopatum dicitur factum, ne ſi fieret, videretur archiepiſcopus ſic in eundem habere ingreſſum, quia lis inter archiepiſcopum & capitulũ Londinenſẽ ſancti Pauli adhuc pendebat determinanda, ſuper iuriſdictione habenda in eis vel non habẽda. Completo verò, licet cum indignatione, conſecratoris officio, remanſerunt cum conſecrato omnes in menſa, videlicet præfatus rex Aleman-

Alemanniæ, archiepiſcopus, & epiſcopi prænominati, cum multitudine infinita, vnde computari nequibant, hinc inde oblata xenia nobiliſſima. In craſtino verò ſancti Mathiæ apoſtoli, factum eſt Londini homicidium deteſtabile, & maximè Anglicis non mediocriter formidabile, tum propter temporis ſacri quadrageſimalis violationem, tum propter Romanæ ſedis ſtupendum nimis vltionem, necnon eccleſiæ cenſuram & diſtrictionem. Conſiderata tamen cauſa facti eiuſdem, prout veraciter didici, proceſſum linealiter tranſcripſi. Cum piæ recordationis dominus Fulco, quondam epiſcopus Londinenſis, præbendam quandam in eccleſia Sancti Pauli Londinenſi, iam dudum contuliſſet cuidam magiſtro Ruſtando, nuncio domini Papæ, in Anglia tunc moranti: eoque poſteà ſuſcepto habitu fratrum Minorum ingruente ægritudine de medio ſublato in partibus Tranſalpinis, dominus papa præfatam præbendam cuidam alteri ſpeciali ſuo in inſtanti contulit, prædictũ contigit epiſcopum de mundo tranſire, ſuumque epiſcopatum in regiam cuſtodiam venire. Vnde rex de prædicti Ruſtandi morte certus: papalis tamen collationis ignarus, præfatam contulit præbendam domino Iohanni de Crakehale theſaurario ſuo, & inſtallari fecit in publico. Quo auditò deſtinatus eſt in Angliam procurator quidam, Iohannes le Gras nomine, clericus nobilis, & ſcriptis papalibus munitus, ad prædictam domini papæ collationem nomine procuratorio ſuſcipiendam. Archiepiſcopus verò Cãtuarienſis, hoc exequens, prout iniunctum ſibi fuerat, lite inter partes diutius agitata. Comperto tandem, quod papalis donatio regiam antecedebat donationem, eam ſententialiter adiudicauit prædicto Romano, theſaurario excluſo funditus, licet in ea diutius fuiſſet veſtitus. Quo inſtallato, mox capitale domicilium eiuſdem præbendæ ſubintrare tentatur in ciuitate, negato tamen ingreſſu, præfatus clericus, viribus cedens & armis, archiepiſcopo receſſit cõqueſturus. Quod cognoſcentes incluſi, mox eum inſequuntur à tergo, & inter tranſeuntium denſitatem caput eius per oculos quidam abraſit: & ſic à nemine deprehenſus euaſit. Similiter & factum eſt alij eius ſorte deprehenſo fugiendo. Facta autem ſuper hoc inquiſitione per totam ciuitatem, & nullo reo reperto, prolata eſt ſententia, tam ab archiepiſcopo quã ab alijs epiſcopis, in oẽs illius ſceleris fautores: ita quod audiẽtes iudicialiter fierent

formidantes. Vnde hoc licet à quibuſdã ſuſpicioſis putari poſſet per dictũ theſaurarium procuratum, ipſo tamen innoxio, per inuidos ribaldos eſt perpetratũ. Indigenabantur enim Anglici Romanos, tot & tam ſepe Anglicano ditari beneficio, per quos nec aliquis ſaltem indigena ſemel reficiebatur in anno. Et quia terram nimis ſibi ſubiectã (vt eis videbatur) calcauerãt, eos volebant huiuſmodi facto exterrere à tam frequenti & regno inutili deinceps aduentatione.

Eodem quoque anno, obijt quidam Baro magnus, & in toto regno famoſus: videlicet dominus Gulihelmus de Bello campo. Hic cũ in magnis creuiſſet poſſeſſionibus, dei vniuerſa largientis nullatenus erat oblitus, ſuorum namque prædeceſſorum beneficia confirmans, & augmentando benignè defendens, domorum quarũdam extitit religioſarum patronus, quarum quædam de monachis, quędam de canonicis, & quædam de ſanctimonialibus infra ſuũ erant dominium conſtructæ: & ſicut ab ipſo, ſic à ſuis ſucceſſoribus deinceps annuente domino erunt defendendæ. Circa idem tempus cũ rex protracta in Gallijs perhendinatione diutina, in Angliam redire diſponeret, inſtillata ſunt ei nõ pauca ſiniſtra de filio ſuo Eadvvardo, & alijs nobilibus ſuis eidem conſentientibus. Quæ quia carebant (vt dicitur) veritate, nequaquã præſumo nominatim proferre. Rex tamẽ cum magna cordis amaritudine hæc audiens, & licet falſiſſima, pro veris tamen attẽdens, de non modica hoſtilium & armatorum vniuerſitate ſibi prouidere præcepit vberimè. Quo facto, certificatus eſt tãdem de falſitate, nec adhuc fidem voluit adhibere. Vnde fluctuans ſub ambiguo, partimque exercitum dimittens, & partim retinens, aſſumptis ad minus .ccc. militibus cum innumeris ſequacibus, circa feſtum ſancti Marci Euangeliſtæ, apud Douoriam applicuit intrepidus. Occurrentibus autem ei magnatibus ſuis cum prædicto Eadvvardo: reuerenter, prout decuit, ac honorificè ſuſceptus eſt cum gaudio. Ipſe tamẽ rex quibuſdam eorum, licet ſibi prius ſpecialiſſimis, nec verba pacis nec oſcula præbuit, nec ab eis admiſit. Tunc temporis ſeminata diſcordia fuerat lethalis inter quãplures regni principaliores, videlicet inter regem & Eadvvardum filiũ ſuum, vt prædictum eſt. Item inter regem & Comitem Leiceſtriæ, Simonem: inter Eadvvardum & Comitem Glouerniæ, necnon inter eoſdem Comites prædictos, & alios non paucos. Vnde partibus hinc inde præmunitis, & viribus connexis, in proximo imminebat guerra formidabilis. Conuenientes autem tunc temporis milites ad

Tornea-

Torneamentum apud Blye conſtitutum, illo hac de cauſa præpedito, omnes prout ibi conuenerant, armis & equis communiti, inſtãtiſſime ſunt cum alijs ſibi connexis Londin. cõuocati. Vnde niſi dominus Richardus rex Alemanniæ, tunc in Anglia perhendinans, ſe diligenter pro pace interpoſuiſſet, concuſſio non modica ſuccreuiſſet, ſed ſemper expectato regis aduentu, ſic partes ad bonum commonuit: vt furore parumper minorato, rex prout dimiſit, regnum in pace reperiret. Veniens autem rex in vigilia apoſtolorum Philippi & Iacobi, Londin. per quindenam ferè morat⁹ eſt ad ſanctum Paulum in domo epiſcopi Londin. Portæ namque & plateæ, ſed & tota ciuitas ita fuerant ſolicitè conſeruatæ, læthali pro guerra ſuccitata, quòd vix aliquis, licet ſublimior, liberè haberent exitum vel regreſſũ, nec aliquis magnatum (vt dicebatur) præter regem, & paucos alios infra muros haberet hoſpitium, neque rex proprium voluit apud VVeſtmonaſteriũ adire palatium, donec verius cognoſceret qualé ſeminata diſcordia ſortiretur effectum. Perdurante verò diſſenſione prædicta, (ſicut ſemper ſolet, malum malo comitãter ſuccedere) accuſati ſunt domino regi abbas & conuentus de Burgo, quod ſe in non modicum debitum nuper obligarunt, pro domino Eadvvardo ſuo filio, ad virium ſuarum contra eum augmentationem, & paternã debellãdam poteſtatem. Vnde rex indignatione commotus, aduocato abbate, præcipiendo rogauit, vt pro ſe ſimile mutuationis onus ſubiret: alioquin regiam indignationem incurreret. Cui cum abbas in propatulo reſponderet ſe nullatenus hoc audere, aut domũ ſuam ad hoc ſufficere, addens quòd de facto ſuo in Eadvvardum ſecuritate gauderet ſufficienti, nec ex hoc iniuriatum eſt regi. Licet eidem prius ſpecialiſſimus, cum magna tamẽ regis indignatione receſſit perterritus: formidabiliter enim minatus eſt eidem conuentui & eccleſiæ, quod & poſtea monſtrauit cum executione. Poſtea verò conuocato in præſentia regis apud ſanctum Paulum Baronagio, habitoque priùs tractatu de Eadvvardo ſuper iniurijs regi (vt dicebatur) illatis, paratus eſt idem Eadvvard⁹ ſe omnium obiectorum probare immunem, & ad duorum regum, ſcilicet patris ſui, & auunculi, prouiſionem in emendatione facienda ſe dare tractabilẽ: dicens omnes alios Barones & Comites ſibi de iure non eſſe pares, nec ſuas in eum exercere diſcuſſiones. Vnde diſcuſſa hinc inde veritate, omniumq; relatorum falſitate probata, pacificato regi concordatus eſt filius, multiplicatis de iure inimicorum confuſionibus.

Cõcordato ergo Eadvvardo, regi & reginæ ac aliis amicis, exceptis Comite Glouerniæ ſuiſque fautoribus, mox quęrela ſubſequitur de Comite Leiceſtriæ, Simone, ſuper pluribus iniuriis, tam citra mare quàm vltra, contra regem (vt dicebatur) perpetratis. Præfixo igitur die ad reſpondendum, & ſe de obiectis expurgandũ, idem Comes ad dictum diem, licet breuiorem, paratus eſt quantotius petitis ſatiſfacere, & ad diſcutiendam ſuper oppoſitis veritatem, omnium tranſmarinorum quàm ciſmarinorum arbitrio obtemperare: exceptis quinque tantum minutis, tàm ſuæ quàm Eadvvardi diſcordiæ ſeminatoribus. Quo audito, Comes Glouerniæ cum ſuis conſentaneis, timens ſibi poſt prædicti Comitis purgationem, grauiſſimas de ſe ſuſcitari quęrelas, vſq; ad aliud Parliamẽtum, præfatũ diẽ procurauit prorogandum. Vnde tumultu ad tempus ſedato, rex proprium adiuit palatium cum gaudio. Articuli verò prætactarũ culparum cum ſuis fabricatoribus plures ſunt, & vltra modum tranſgreſſibiles, ſi veri eſſent. Sed quia incredibiles ſunt, & nulla fulciuntur veritate, ne mẽdatiorum ſcriptor dicerer aut fabricator, eos huic paginæ non arbitror annotari. Immo qui eos ſitienter audire deſiderat, à mendacibus mendacia exhauriet, & me in hoc relinquens alium relatorum exqnirat. Menſe vero Iunij, Comes de Albamarla tranſmare pro quodã placito perhendinans, apud Ambianũ vitam finiuit. Cuius corpus in Angliam honorifice delatum eſt, & in quodam monaſterio ab eodem conſtructo ſepulturam obtinuit. Cuius hæreditas mox Comiti Glouerniæ tradebatur cuſtodienda, per. xv. adhuc annos ſecundum ætatem hæredis duratura. Sed quia hoc contra communem regni prouiſionem eſt & iuramentum, computatus eſt valor per annum, vt de tanta pecunia regi ſit exinde annuatim ſatiſfactum. Diebus ſub eiſdem domin⁹ Stephanus de Lõga Spata miles peritiſſimus, & totius Hybernię regis authoritate iuſticiarius cũ diutius languore grauiori tabeſceret, ibidẽ morte præuentus, viam eſt vniuerſæ carnis cum honore ingreſſus. Eodem menſe, circa feſtum ſancti Barthol. apoſtoli, dominus Rogerius de Turkeby, regi præcipuus, & nulli in toto regno, maximè in iuſticia & terræ legibus ſecundus: cum omnes præcelleret ſenſuum & rerũ nobilitate & gloria, morte quaſi repentina præuentus, omnibus hiis cum ſeculo Londini valedixit, & fructum nobilitatis & vitę ſuæ collecturus tranſmigrauit. Hic (vt communiter dicebatur) veſpere lectũ iocundus adiit: ſed in craſtino diu expectatus ad Bancũ, ſublato ſpiritu, ca-

titu,cadauer extinctum permanſit. Vnde eodē mortuo,dictum eſt communiter, quod per totam quindenam præcedentē,licet ſemper Bancum iuſticiarium tenuerit, tamen quaſi in extaſi poſitus,& extra ſe fuit. Admonituſque à fratribus & alijs de ſalute animæ,ita reſpondit: nihil vobis faciam, ite ad iuſticiarium. Sic enim ſolitus fuerat dicere de clamore commotus & præcibus ſe interpellantium. Fas tamen eſt credere, quod deo diſpenſante, qui neminem vult perire,omnia iura ſua diuinitus accepit. Vnde dolorem de morte, exultatio de ſalute animæ ſuperauit. Nunciatus eſt itaque vno eodemq; die obitus iſtorum trium regi,qui magno ſe conſilio & exoneratione cognoſcens deſtitutum,dolorem non immerito concepit non modicum. Poſtea vero euenit quædam viſio cuidam militi in quodam loco ſecreto in angulo dormitante. Venit enim ad eum, imperans vt ad dominum Henricum de Ba perſonaliter adiret:dicens ei quod dominus Rogerius de Turkelbi,iuſticiarius,eum vocat,habens vnum placitum in quodam loco placitandū,& nullo modo ſine eius præſentia terminandū. Quod cum miles quaſi negligendo implere dubitaſſet,ſecundo & iterum prędictum audiuit præceptum: & niſi hæc faceret,malum in proximo ſentiret imminendum. Tandem verò petito domino Henrito prædicto, nunciata eſt hæc viſio, ſed pro nihilo ab eo audita & habita,talem eſt (vt cōmuniter dicitur) finem conſequutus continuo. Nam infra proximū menſē ſubſequentē, idem Henricus de Ba mortē perpeſſus eſt corporalem. Templarius quidam,tunc tēporis de Terra ſancta properanter accedens,in vigilia ſancti Botulphi Londinū aduenit: deferēs quam plures literas domino regi, & magiſtro Templi Londini, & alijs,ſed & plures detulit multis tam citra quam vltra montes magnatibus. Qui tanta velocitate tam ſpatioſam viam tranſcurrit, quod intolerabili cōpulſus neceſſitate, die, quo à Terra ſancta receſſit,eodem ad. xiij. ſeptimanas Londinū intrauit, faciēs vnam dietā à Douera ad Londinū,ſicut alibi ſe feciſſe aſſeruit cōſimiles. Perlectis autem hijs literis,tam rex & Templarij, quàm omnes alij hæc audientes,in tantam ſe dederunt lamentationem & dolorem, qualem nullus priuiderat de huiuſmodi priorem. Nunciatum enim fuit quod Tartari cū innumerabili procedentes potentia, Terram ſanctā iam ferè vſque ad Acram deſtructam occupauerant. Et quod mirum eſt auditu,durante eorum exercitu per. xl. dietas totam illam terrā occupare proponebant: vt ſic deuaſtata ibidem (quod abſit) maiori

multitu-

multitudine, facilius posſent ſuam vlterius vaſtationem dilatare. Adiunxitque idem nuntius, quòd omnes ad ſe cõfugientes vel captos alienos in prima acie belli exponunt: & pugnantes, tam viri quàm fœminę, ſicut ante ſic & retro bene ſagittãt. Nec valebit Chriſtianitas eis reſiſtere, niſi potenti manu dei ſuffulciatur adiutrice. Vaſtatis etiam iam ferè omnibus ibidem Templarijs, & Hoſpitalarijs, niſi feſtinus interueniat ſuccurſus, in mundo quam citius (quod abſit) horribilis imminebit interitus. Hoc idem (vt dicebatur) ſignificatum eſt omnibus alijs circa mare Græcorum potentibus. Subſequenti verò die ſancti Botulphi dominus R. rex Alemanniæ, cũ per annum ferè & dimidium, in pace perendenaſſet in Anglia, quoſdam ibidem prædiſcordes concordans, quoſdã ſub certa forma pacis conſtituens, papali ſepius aduocatione præmonitus imperiũ recepturus Romam tetendit quantocius. Qui Londini nauem conſcendens, vſque ad Graueſende velificauit. Deinde cum regina ſua ſibi occurrente, & mediocre comitatu arreptum iter tranſcurrere properauit. Quo abſente quàm plures fluctuabant ſub ambiguo, quippe cum eius nuper præſentia imminentem guerram præpediſſet, formidabant quòd pax præloquuta abſente illo nullius ſtabilitatis exiſteret. Tempore verò æſtiuali eiuſdẽ anni, magna & enormia euenerunt portenta ab aere: ita quod nonnulli dicebant extremum iudicium in proximo imminere. Inuentum namque fuit alicubi ſcriptum, & etiam à multis aſtrologis, & alijs frequenter prętestificatum, quod eodem anno tanta erit peſtis, quod vix inter ſex vnus euaderet indemnis, iuxta quod ingruente fame intolerabili, tanta & tam aſſidua choruſcabant tonitrua, quod vix audente aliquo domum exire, necatis non paucis, domos, blada, & nemora cõſumpſit, aliaque vbique pericula inaudita ingeſſit. Tantæ etiam tẽpeſtates erant grandinum, vt non tantum lapilli vt piſæ, ſed & lapides groſſitudinis trium digitorum, & in quibuſdam locis, xv. necnõ & in quibuſdam (vt iuramento aſſerebatur) magni lapides, ad ſubleuamen trium hominum ponderantes inueniuntur cecidiſſe. Alijs verò in locis fruges, quæ ſperabantur fertiliores, ita adnihilabantur quòd vix ſufficiebant meſſores ſuos remunerare. Vnde hijs & huiuſmodi vbique diſperſis, proceſſiones indicuntur & ieiunia, orationeſque funduntur deuotè, cum delictorum emendatione creberima. Non multum ſiquidem poſt, ſuſpicatum eſt bellum in breui ſuccreſcere, mortiferum Angliæ maximè, & Vualliæ formidandũ.

Exijt

Exiſt namque regium (vt dicebatur) edictum, ad omnes ſibi ſeruitiũ debentes, vt quam citius ſibi prouiderent neceſſaria, in VValliã ituros pro regis iniuria vindicanda. Et quia prędicti VVallenſes hoſtiles ſunt ad bellum inſtructi, mortem non timẽtes, conſtitutus eſt cõtra eos dominus S. Leiceſtr, Comes, tanq̃ prudẽtior bellator Angliæ & validior, Anglorum exercitus dux & gubernator. Qui ſi inuicẽ ſibi occurreret cum hoſtilitate occaſio putaretur vtrobique. Hoc tamen emergentibus poſtea impedimentis pepita treuga differebatur vlterius. In vigilia quidem ſancti Laurentij, dominus Guihelmus de Kirkham, epiſcopus Dunelmẽſis, maturus moribus, & plenus diebus, cum eccleſiam Dunelmenſem per. xij. annos laudabiliter rexiſſet, ſeculo valedicens & corpori, apud Houeden fœlicem animam ſuo reddidit creatori. Qui illinc reuerenter aſportatus, die lunæ ſequente, honorificè (vt decuit) in eccleſia ſua Dunelmenſi eſt ſepultus. Hic licet de mediocribus ſublatus & æducatus, per totum fuit regnum famoſus, & maximè dapſilis & mitis erga omnes comprobatus. Inter alia autem ſui beneficia, vbiq; diffuſa; duas eccleſias ad valentiam. ccc. marcarum annuatim, ſcilicet de Herteburn. & Egelingham, in epiſcopatu Dunelmenſi, eccleſiæ ſancti Albani appropriauit, & litem inter eaſdem eccleſias de Dunelmenſi & de ſancto Albano, diu agitatam, ad pacem finalem vſq; perduxit. Sed dum hæc inſtrumenta conficerentur, expectato tempore congruo, partes ponere in ſeiſinam rerum, vtrobique conſeſſarum nomine mutationis & pacis, idem epiſcopus eſt interim de medio ſublatus, & ſic de neceſſitate eidem negotio finis non imponebatur. Confeſtim autem prædicti epiſcopatus cuſtodia magiſtro Iohanni Manſel eſt à rege contra communem prouiſionem collata. Poſtea verò die veneris, poſt Natiuitatem beatæ Mariæ, dominus Iohannes de Crakehale, theſaurarius Angliæ, & archidiaconus Bedfordenſis, cũ vndique ſibi arrideret ſeculum, eidem valedicens, Londini diẽ clauſit extremum: Hic non modica (vt dicebatur) abundãs pecunia. xviij. milia librarum, poſt ſe reliquit intacta. Eccleſiæ etiam de VVantham non peruam pecuniam ſibi debitam dimiſit, collatiſque eidem aliſs beneficijs, corpus ſuum ibidem tumulandum legauit. Fœlicis ſiquidem recordationis domino Guihelmo de Kirkham, epiſcopo Dunelmenſi, de medio ſublato, capitulum Dunelmenſe cauens ne eccleſia ſua diutius viduaretur paſtore, præfixo die eligendi, dominum Robertum de Stichil, commonachum ſuum & Priorem de Finchale,

Finchale, in craſtino ſancti Michaelis, vnanimi elegit aſſenſu in epiſcopum ſibi & paſtorem, virum quidem elegantem, diſcretum, & commendabilem: licet enim regia interpellatione requiſiti eſſent pro ſecularibus, habentes tamen deum præ oculis, nullius fauore vel metu à legitima declinabāt electione in ſemetipſis. Electus autē oblatum ſibi diuinitus obtemperanter amplectens honorem, ductus à Priore ſuo Dunelmenſi, confeſtim regiam adiuit præſentiā. Veniēs itaq; Londinū, circa feſtum ſancti Eadvvardi, tempore Parliamenti, reſiſtentibus ſibi quibuſdam, regem inuenit poſt aliquantulum ſibi contrarium, ſed tandem protracta ibidem mora per quindenam, eundem pro libito habebat propitium. Suſceptus itaque à rege, & homagium ei de Baronia perficiens, deſtinatis literis regijs ad prædictum cuſtodem, in plenatiam epiſcopatus ſui inſtituitur temporalitatem: pro ſpiritualitate verò archiepiſcopi Ebor. adiuit præſentiam. Die verò ſancti Eadvvardi, confluentibus ad tam nobile regis conuiuium, tam tranſmarinorum quam ciſmarinorum magnatibus, & aliorum innumeris, dominus rex cingulo dedit militari Iohannem de Britannia, filium Comitis Britanniæ, qui nuper filiam eius Beatricem duxerat in vxorem. Cum qua & totam terram habuit, quam pro Normannia obtinuit mutandam. Fecit in ſuper rex & alios nouos milites vſque ad quater viginti, cinctis prius ab Eadvvardo filio ſuo, duobus filijs Comitis Leiceſtr. baltheo militari. Qui omnes ſtatuto vltra mare Torneamento cum prædictis Eadvvardo, Iohanne, & Henrico filio regis Alemanniæ, quàm citius tranſfretauerunt, vt vniuſcuiuſq; vires, vt moris eſt nouis militibus, ibidem experiantur. Tractatum eſt quidem ad prædictum Parliamentum de Iuſticiarijs Angliæ, Cancellario, & Theſaurario, qui anno deberent dominari ſecuturo. Dominus enim Hugo Bigotus, prius iuſticiarius, tunc ceceſſit. Henricus de VVengham, prius Cancellarius, epiſcopatum Londin. obtinuit. Et dominus Iohannes de Crakhale, prius Theſaurari⁹, paulo ante (vt prædictum eſt) expirauit. Habito itaque ſuper hoc tractatu non paruo, tandem concordantibus cunctis commiſſum eſt ſigillum regium magiſtro, N. archidiacono Elienſi, abbatiq; de Burgo officium Theſaur. & domino Hugoni Deſpenſerio, poteſtas iuſticiarij. Menſe verò Octobri, dominus. R. rex Alemanniæ, papali frequenter aduocatione ad imperium inuitatus, cum nuper ab Anglia Romam petiturus ceceſſiſſet, clādeſtino & inopinato recurſu mox redijt: ita quòd minoratis cliē-

tela &

tela & pompa, omnibus tam citra mare quàm vltra admirationem ingessit. Dictum est enim, eum cum paucis hominibus, equisque paucioribus, prolõgatis dietis, depositisque regalibus pompis, applicuisse. Sed postea citò subsequentibus hominibus suis solito circundari honore, vnde quàm plures asserebant eum à Memfredo principe, & alijs anhelantibus ad imperium Romanũ præcluso itinere, spoliatis thesauris, & effugatis seruientibus, fuisse præpeditum. Hoc adiecto, quod si vlterius præsumeret Alpes transcendere, quã citius posset cum sequela periculo subiacere. Nec est mirum quòd super hoc non prouisus nec præmunitus, inimicos declinans, lora retraxit quam citius. Alij verò dixerũt quòd magnatum suorum de Alemannia consilio præmonitus & præpeditus, nec vult nec expedit hoc instanti tempore hiemali, tàm periculosum iter & longum transcurrere: sed poterit transacto hieme sub diebus serenioribus securius pertransire. Hoc adiecto, quod regnum suum Alemanniæ, & oẽs incolas habet & habebit in pace: & sibi coadiutores in prædicto negotio sine omni sentiet fictione. Ille verò acquiescens mox in Angliã rediit, vt prædictum est, vt terras suas & possessiones, ibidem minus ritè dispositas, prout sibi & Henrico filio suo expediret, disponeret. Et sic adueniente tempore congruo, minimè rediturus transfretaret. Item dixerunt alij, quod papali est admonitione reuersus, vt scilicet magister Albertus, nũtius suus, multas ob causas in Angliam destinatus, secretius contra Baronum prouisionem intraret, tam magnum sequens ductorem, & sic expedito papali negotio, idem rex eum sentiret sibi in prædicto negotio fauorabiliorem. Sub eodem vero tempore, orta est discordia intolerabilis in vniuersitate Cantabrigiæ, facta enim prius quadam contumelia inter duos garciones, vnum Australem, & alterũ Aquilonarẽ: mox eis succurrunt compatriotæ, ita quòd alijs in alios insurgentibus, quàmplures verberati redduntur & vulnerati vtrobique. Sicque tandem tota villa perturbatur, quòd omnes tàm clerici quàm laici, euacuatis domibus, glomeratim ad pugnam conuolarunt. Absentibus itaque clericis quidam de laicis domos eorum clam intrarunt, & bona diuersimoda abinde asportauerunt. Cancellarius enim villæ laicos aduocauerat in auxilium ad perturbatorum rabiẽ mitigandam: vnde & raptores alij rapiendi habuerunt fiduciam. Deposita igitur super hoc quærela coram rege, Laurentius de Broke

mox illuc iubetur adire, habitoque ſuper hoc diſtrictiori examine: data ſententia, ſpoliatores vſque ad ſexdecim de eadem villa ſuſpendebantur vna die. Alij etiam quamplures, tam clerici quam laici, vel ad eccleſias fugiebant, vel carceri diſtricto mancipati permanebant.

Rex Scotiæ venit in Angliam.

ISdem etiam diebus & menſe, venit rex Scotiæ Londinũ, cauſa ductus multiplici, ſcilicet viſitandi regem Angliæ & reginam, & Comitatus ſui Huntingdunenſis dominium exercẽdi & poteſtatem. Cauſam inſuper aduentus ſui declarans principaliorem, petiuit à rege quatuor millia marcarum ſibi reddi, quas dixit ſibi quondam in deſponſatione vxoris ſuæ ab eodem promitti.

Item totam tertam inter Tynam & Eaſtvvendam, quam aſſerebat ſuis quondam anteceſſoribus fuiſſe donatam. Item virile auxilium à rege & terræ magnatibus, contra inimicos ſuos, ſicut eis quondam promiſit cum maioribus Scotiæ per ſcriptum ſuum ſignatum, & per fratrem Gulihelmum de Hortun. procuratum & tranſmiſſum. Interfuerant autem tunc Londini reges Angliæ & Alemaniæ: quarè tanta fuit & eſſe oportuit ibidem ſumptuoſa põpoſitas, quòd tota circumiacens patria intolerabiles ſuſtinebat expenſas. Quem poſt paucos dies ſequebatur regina ſua, partui proxima, cauſa veniens viſitandi regem, reginam, & Angliam, & volente deo, ibidem prope illos pariendi. Ducta verò à venerabili viro epiſcopo de Candida Caſa, occurrente ſibi fratre ſuo iuniore Eadmundo, veſpertinali hora, apud ſanctum Albanum, ſolenni cum proceſſione ſuſcipitur, & honorabiliter hoſpitata. Manè Londinũ proficiſcitur. Qua recepta, tunc ibi ſimul fuerant tres reges & totidẽ reginæ, de quorum apparatu & nobilitate, quis poterit ſine admiratione cogitare? Epiſcopus verò præſentata regina parẽtibus, oneratus prætioſis donis & varijs, in Scotiam redibat quàm citius. Rex etiam expletis vtrinque negotijs, poſt ipſum rediit, & apud ſanctum Albanum in redeundo hoſpitatus, pallam ibi quandam donauit. Narratum verò tunc fuit, quòd idem rex centum ſolidos percipiebat quotidiè citra Humbram de burſa regis, tam in veniendo quam in redeũdo: ſicut anteceſſores ſui petere conſueuerant regio aduocati mãdato. Sed licet hoc fuerit pluries quaſi de iure petitum, nunq̃ tamẽ fuit, per plurium aſſertionẽ, niſi de liberalitate exhibitũ.

Subſequenti

Subſequenti vero menſe Decemb. Aethelmarus quondam VVinton. electus, & frater regis Henrici vterinus, cum per tres fermè annos in curia Romana ſtetiſſet, gratiam rehabendi epiſcopatum ſuũ impetraturus, tandem papali obtenta benedictione, ab eodẽ eſt (vt dicitur) in epiſcopũ conſecratus. Tendens itaq; cum plena poteſtate feſtinanter in Angliam, volẽte domino vitã terminauit in Francia, & Pariſijs apud ſanctam Geneuefam, honorabilẽ, vt decuit, ſepulturam obtinuit. Cuius mors licet quibuſdam lugubris, pluribus tamen, & maximè Anglicis, ſcilicet prouiſoribus Oxonij, videbatur ſalutaris. Quod & pro miraculo magno illis haberetur, quia ſi epiſcopatum VVinton. reacciperet pacificè, reuocatis omnibus prę-iectis, prædicta Baronum prouiſio tenderet in nihilum, & ſeuiente vltione in inimicos, nouiſſim⁹ error fieret peior ptiore quã plurimũ. Tranſijt autem annus iſte parum frugifer, ſed fructuoſus abundanter. Nam pomaria, horti, & nemora ita fuerunt in generibus varijs fertilia, quòd frugum viderentur paucitatem ſuppletura, quod bene patebat ad oculum. Nam prætium bladi, quod fuit in fine autumni, dicebatur circa Natale domini hac de cauſa minorari. Annus etiam iſte licet Terræ ſanctæ fuerit maximè pro Tartarorum incurſione, vt minabantur, formidabilẽ: Anglis tamen & Frãcis mortalitate excepta, bene dinoſcitur tollerabilem. Expiraverant autem hoc anno VValterus epiſcop⁹ Dunel. Aethelmar⁹ elect⁹ VVinton. Comes de Albemar. Gulih. de Bello Cãpo, de Bedford. Rogeri⁹ de Turkelbi, Hẽric⁹ de Ba. domini regis Iuſticiar. Iohannes de Crakehale, eiuſdẽ Theſaurar. & Stephan⁹ de Longa Spata, Iuſticiar Hiberniç, adiũctis & alijs q̃ plurimis, quorũ memoria, & numer⁹ deo eſt ſoli retinẽd⁹.

De amenitate aëris circa Natale domini.

ANno gratiæ. Mcclxi. regis verò Henrici. xlv. tenuit idem rex Natale ſuum apud VVindeſhore: vna cum regina ſua, & filia regina Scotiæ, ibidem partum expectando perendinante. Fuerat etiam ibidem rex Alemanniæ Richardus, qui nuper inſperata velocitate redierat in Angliam, ſed regina eius continuam ſimpliciter tenuit, tunc apud Berkehamſtede, perennationem. Quo tempore tanta fuit ſerenitas aëris, & continua blandities, quòd æſtiuales magis quàm hiemales imminere diceres amænitates. Contigit autem ſub eiſdem diebus, quoddam mirum & cunctis audientibus magis magiſque admirandum. Duo etenim perpetuo carceri non immerito mãcipati, Rogerius ſcilicet de Clere, &

Iohannes Ealriche,cùm vnus per annos.xviij. & alius.x.& amplius, ferro onerati,apud Newvgate Londini incarcerentur, de nocte euaſerunt,abductis & alijs ſociorũ ſecũ,qui oẽs vincula non pauca etiam in exeundo ſuſtinebant. Rogerius verò cum quibuſdam eorum fugit ad eccleſiam,& Iohannes cum alijs clàm vt potuit ſe trãſtulit extra ciuitatem. Aliud vero inſolitum hic eſt auditoribus enucleandum. Nam circa Purificationem beatæ virginis,cum deberet vernum ſerenari,tanta fuit niuis & gelu continuatio,per quindenã, quòd nunquam per quàm plurimos annos talem videres temporis & aëris contrarietatem. Dominica verò poſt feſtum Sanctæ Scholaſticę,ſcilicet Idus Februar.cõſecratus fuit electus Dunelmẽſis Robertus de Stichille in epiſcopũ,ab archiepiſcopo Ebor. apud Suthevvell,qui celebrato ibidem laudabili conuiuio, ſedem petiſt epiſcopalem cum feſtinatione,quã nunquam poſt electionẽ dicebatur reuiſiſſe.Sub eiſdem diebus regina Scotiæ Margareta, filiam peperit primogenitã,in Caſtello de VVindeſores, vbi morã vnà cùm matre ſua traxerat diuturnam. Quod Scoti cognoſcentes,nimis moleſtè ferebant reginam ſuam extra regnum propriũ peperiſſe:quam pœnitus ignorabant partui tam proximam in recedendo extitiſſe. Ipſa enim eiſdem hoc & regi cautè occultauerat: vt ſic natali ſolo repetito,liberius ibidem pariendi deſiderium adimpleret.

Rex contra iura nentum ſuum iuit.

EOdem tempore Februar.dominus rex Angliæ, cum ex toto tẽpore ſuo haberetur maximè erga alienos largiſſim⁹, habito ſecũ cogitatu ſecretiori,qualiter promiſſioni Baronũ ſuppoſitus,ex inſolito cogebatur manũ retrahere & eorũ cuſtodiæ ac diſpoſitioni licet vtili adherere veh^menter doluit, & ſe huiuſmodi mutatiõ corde firmiori decreuit. Cõuocatis itaq; magnatibus dixit: vos omnes pro communi & regis vtilitate (vt aſſeruiſtis) & cõmodo,necnon et pro theſauro meo ampliando,& debito perſtitiſtis minuẽdo. Prouiſũq; inter vos vniuerſaliter decreuiſtis,præſtitis iuramentis obſeruari,cui & me,vna cum filio meo,iuramento alligaſtis conſimili. Nunc autem indubitanter expertus ſum vos non tantũ regis & regni,quantum propriis inhiantes emolumentis pœnitus à pacto reſilire, & me non quaſi dominũ,ſed quaſi miniſtrũ,veſtræ ſubiugaſſe cuſtodiæ. Theſauro inſuper ex inſolito minorato,debitũ vbiq; ſuccreſcit,liberalitaſq; regis & poteſtas ferè proſtrata ſuccũbit. Vnde nõ miremini ſi veſtro non amplius conſeſſurus conſilio, vos vobis relinquam de cætero,

cætero, & ſuper hoc remedio indulgeam perquirendo. Quo dicto, deſtinatis miniſtris Romam pro abſolutione, rex ſpecialiter ſcripſit regi Franciæ, & filio ſuo Eadvvardo, pro ſubminiſtrando ſibi auxilio. Cui rex infinitos promiſit milites per. vij. annos, ſi neceſſe fuerit, propriis ſumptibus ſuſtinendos: & Eadvvardus in congregãdis vt dicebatur viribus labores adhibuit omnimodis. Studens eundem non iuuenem, ſed iam emeritũ, à cuſtodia eruere, & more ſolito regni ſui dominum ſtabilire. Interim rex ſtatuto magnatum neglecto, & conſilio deceptus adulatorio, in Turrim ſe Londinẽſem intruſit, & theſaurum ibidẽ depoſitum, diruptis ſeris, ad cõſumendum diſperſit. Conductis inſuper operariis eãdem fecit Turrim vbique firmari, ciuitatemque Londinum, firmatis ſeris & clauſuris, mandauit per gyrum communiri. Conuocatiſque ſingulis de ciuitate à. xij. annis, & ſupra, fecit omnes iurare de fidelitate ſibi reſeruanda, clamante hoc præcone, vt quotquot vellent regi militare, illius veniant ſuſcipere pecuniam. Quo audito, magnates confluebant vndique cum viribus, hoſpitati extra muros, hoſpitiis ſuis intra omninò negatis. Sicque lethalis vbique ſuſpicabatur guerra, nunquam per multos retro annos tam proxima. Eodem tempore diuulgatum eſt per circuitum, quòd omnes Angliç epiſcopi moliũtur à religioſis, & maximè exemptis, eccleſias ſibi appropriatas reuocare, & ad hoc impetrandum procuratores ſollicitos Romana in curia generaliter ſuſtinere. Quod & bene putabant impetrare: quia cauſas petitionis varias & rationabiles aſſignabãt (vt dicebant) nec pro vlla expenſarum numeroſitate ſe retrahebant. Vnde vehementer formidabatur, ne ſicut inter laicos tunc corporalis imminet guerra: ſic & inter literatos, minoratis quorundam ſubſtantiis, ſpiritualis oriretur diſcordia. Circa idem tempus, dominus papa cum nuper decreuiſſet Conſilium ſuum generale in quindena Paſchæ Romæ celebrare, archiepiſcopo ſuper hoc Cãtuariẽſi (vt dicebatur) præmonito, audito tandem viciniori incurſu Tartarorum in Chriſtianos, prædictum tunc diſtulit decretũ, & fratrem VValterũ de Reygate in Angliã miſit, ſuper hoc & alia ſalubriter prouiſurũ. Poſtea verò audiens idẽ papa prædictos Tartaros vſq; ad. lij. milia in Hungariam trucidatos, timenſq; reſiduos ſibi, cæteriſq; Chriſtianis in breui nocituros, ſummoneri fecit omnes prælatos tranſalpinos, & viciniores, vt citra feſtum apoſtolorum Petri & Pauli Romç conueniant, prouiſuri qualiter prædictis cautius inimicis reſiſtant.

Veniens itaque prædictus frater VValterus, fecit summoneri omnes Angliæ prelatos vt in quindena Paschæ corã ipso Londini conueniant,& mandatis auditis papalibus, de responsis salutaribus tractare non omittant. Tunc temporis, circa Pascha,impetrata fuit litera papalis super absolutione regis & Eadvvardi filij sui, de prædictis iuramentis,sed rege hoc acceptante, Eadvvardus se spõte iteratis innodauit sacramentis. Audientes hoc magnates,firmiter in proposito persistentes, destinatis ad regem mediatoribus, obnixè rogabant vt communiter præstitum inuiolabiliter teneret iuramẽtum. Et si quid sibi displicuerit, eisdem ostenderet ad emendandum.Qui non acquiescens, sed eorum ingressus vix patiens, durè minatur,ac proteruè respondit, dicens, quòd ipsis à conuentione deficientibus non amplius acquiesceret. Sed vnusquisque deinceps proprijs defensionibus prouideret. Tandem tamen mediantibus quibusdam discretis,ad hoc vix mitigatus, inducitur vt duo eligerentur: vnus ex parte vna, & alius ex altera. Qui duo, tertium sibi assumerent, & auditis quærelis regis & aliorum responsis,stabilem vtrobique pacem prouiderent. Quod hinc inde concessum,vsque ad aduentum Eadvvardi conceditur differendum. Audiens autem hoc Eadvvardus,scilicet prædictam in Anglia discordiam per suum citius aduentum pacem sortituram, adepta de Hastiludio victoria, confestim repatriauit, adductis secum Iohanne de Braines sororio suo,& Gulihelmo de Valencia, de terra nuper elongato. Qui tunc ingressum vix obtinuit,ita tamen vt præstito in ingressu sacramento Baronum prouisioni in omnibus obediret, & singulis contra eum depositis quærelis & deponendis, si necesse fuerit,responderet.Eadvvardus verò super vanis regis consilijs & consiliarijs edoctus,eisdem valde iratus, sponte se à patris absentauit obtutibus, & fideliter,vt præiurauerat,assensit Baronibus. Inquisitis itaque diligenter prædictæ contentionis fautoribus & cognitis, vnanimiter omnes cum Eadvvardo coniurarunt, quòd nunquam regi consentirent in vno, donec quosdam non nominandos à suo amoueret consilio. Addentes quòd per talium pacis perturbatorum suggestiones rex sepe decipitur, & in prætacta papali absolutione prouisio regi & regno salutaris infirmatur. Vnde reuelato eorum secreto,nunquam rex,talium consilio intermediante, suo poterit Baronagio prout decet consentire. Rex verò hoc renuens confestim se infra Turim Londin. cum eis recepit. Et Eadvvardo foris cum magnatibus

gnatibus remanente, concurſus in proximo formidoloſus exercuit. Comites autem Glouerniæ & Leiceſtr. prius per verba indecentia diſcordes, pace ſunt tunc firmiſſima confederati ſimul cum Eadvvardo & alijs, conteſtantes quòd aut prædictorum perturbatorum à rege remouerent cõſortium, aut guerra viciniore ſuſcitanda alterutros ſe darent in interitum. Timentes itaq; non mediocriter prędicti conſiliarij, ſe infra Turrim Londin. & cuſtodiam diutius receperunt, armis viribuſque circumquaque communiti. Qui tandem interueniente regina, vix quibuſdam concordati magnatibus, circa Paſcha inuicem ſuſcepti ſunt in pacis amplexibus. Quo facto dominus rex audatis ſe extra Turrim expoſuit, domino Iohanni Mãſel infrà dimiſſo, verſuſque Doueriam itinerauit continuò. Venienti autem cum mediocri familia, liberum patefecit Caſtelli introitũ: cùm nec eidem ablatum nec vetitum, ſed tanquam clauis totius regni, cuſtodiæ eſſet diligentiori à Baronibus deputatum. Quo rex ſtatim ſe ſentiebat de falſis ſuggeſtionibus deceptum, & Baronum ſuorum fidelitate vbique licet ignoranter ſuffultũ, commendanſq; illius cuſtodiã domino. R. Valeran. mox Caſtellum Roffenſe adiit, & quædam alia, & vbiquè liberum inuenit introitum & exitum ad commoda. Eodem tempore, deſtinati ſunt iuſticiarij itinerantes per Angliam rege præcipiente, ſed hoc contra communem prouiſionem, & Baronagio minimè conſentiente. Quibus venientibus Herefordiam, & comitatu conuocato, die lunæ autẽ le, Hokeday, ſedere volentibus, confeſtim ſe ingeſſerunt quidam ex parte Baronagij, diſtrictius prohibentes ne ipſi hoc præſumerent, nec eis alij in aliquo reſponderunt. Tum quia rationabiles per dies, ſcilicet, xl. non præceſſerunt ſummonitiones, tum quia ſecundum generalem prouiſionem, non niſi ſemel in vno Comitatu in ſeptennium ſeſſuri erunt itinerantes. Vnde placito eorum ſilenter ſuſpẽſo, mox à rege conſilium petierunt ſuper hoc & reſponſum, & accepto mandato vt deſiſterent ad Northamptonam iter arripuerunt celerrimum. Menſe verò Maij ſummonitis omnibus Anglię prælatis, vt prædictum eſt, ſcilicet archiepiſcopis, epiſcopis & abbatibus, tam exemptis quam non exemptis, Prioribus, archidiaconis, & alijs eccleſiarum Ordinarijs, vt ſcilicet auditis domini papæ mandatis, certis eidẽ ſatiſfacerent in reſponſis. Die lunæ ante feſtũ ſancti Dũſtani conuenerunt ommes Auſtrales Londini coram archiepiſcopo Cãtuar. B. & prædicto fratre Gulihelmo, nũntio domini papæ.

Die verò lunæ ſubſequẽte Aquilonares apud Beuerley corã archiepiſcopo Ebor. negotium idem exequente, celebratoque hinc inde conſilio ſuper prædictis articulis, ſtatuta quædam tunc noua prouiderunt, hic & ibi, ſuper ſtatũ eccleſiæ Anglicanæ, quæ vna cum aliis quondam apud Oxoniã prouiſis ſanxerunt cuſtodiri. Super hiis autem & aliis maximè ad reſiſtendum Tartaris communiter prouiſis, nuntios diſcretos & generales prouiderunt Romam dirigere, qui communi eorum burſa victuri, dominum papam poſſent ſuper eorum reſpõſis in Concilio prędicto, Romæ celebrando, certificare. Hij (vt communiter dicitur) tunc iurauerunt corã prædictis epiſcopis, quòd nihil contra ipſos procurabũt, aut patiẽtur pertranſire, ſed contra religioſos & maximè exemptos ſtudebunt contendere. Vndè ipſi exẽpti, omnibus aliis certa reſponſa donantibus, ita tunc vna voce reſponderunt. Vos pro vobis tantum, & contra nos, legatos mittitis ad curiam, & ad hoc nos cogitis vobis contribuere, ſi nuntios velitis generales pro communi noſtrũ vtilitate trãſmittere, vobiſcum libenter contribuemus, ſin autem, non cõſentimus. Quo audito epiſcopi ſuam exinde ſumpſerunt excuſationem, reſcribẽtes papæ ſe propter diuiſionem exemptorũ, certam dare non poſſe reſponſionem. Ipſi igitur exempti timentes, nuntios poſt ipſos quàm citius deſtinarunt ſpeciales, qui contra prædictos procurarent, aut eorum contradicendo annullarent impetrationes. Tunc temporis volens dominus rex à iuramento prius præſtito tanquam abſolutus reſilire, audacter circuit per ciuitates & Caſtella, volens eorum & totius regni ſui plenè poſſidere dominia. Animat' ex hoc, quòd rex Franciç, vna cum magnatibus ſuis, nuper ſibi promiſit viriliter ſuccurrere. Vnde & Comes ſancti Pauli, & Gerardus de Rodes, cum ingenti aduenerunt in ſuccurſum ſuum numeroſitate. Hic Comes (vt dicebatur) eidem fecit regi fidelitatem de ſeruitio, & ob hoc qualibet ſeptimana decem recipiebat marcas de fiſco, ſimiliter faciebat prædictus Gerardus, ſed cæteri omnes plenam habuerunt ante aduentum ſuum mercedem de .xl. diebus. Veniens itaque prędictus rex ad VVintoniã, ibidem Caſtellum ſuum, vt alibi, liber introiuit, ac feſtum Pentecoſtes ibidem cum ſuis celebrauit. Vocatiſque ibidem ad ſe Iuſticiario & Cancellario, nuper inſtitutis à Baronagio, ſigillum ſuum ſibi reddi & rotulos de iuſticiaria ſibi mandauit reſtitui. Quibus reſpodentibus ſe nullatenus hoc facere ſine Baronum, vna cum rege, aſſenſu & voluntate, confeſtim rex commotus,

motus,Baronagio incõsulto, dominum VValterum de Merton sibi præfecit Cancellarium,& dominum Philippum Bassetcapitalem sibi & regno Iusticiarium.Quo audito magnates,cõsiderantes hoc sibi & prouisionibus suis contrarium, timentesque ne rex ita præsumeret eorum fundit' eradicare statutum, communiti armis & viribus illuc properabant quantocius. Iohannes verò Mansel hoc audiens,timensque regi,sibi,suisq; cõsentaneis,suscitari exinde periculum,licet vehemẽter formidans, VVintoniam clam adijt, & vt clãdestinò Londinum rediret regem secretius consulendo admonuit. Quo reuerso rex silenter de Castello(vt dicebatur)se emisit, & cum pauca sequela subsequendo Londinũ alacriter properauit. Eodem anno cum sedes VVinton. per tempus non breue vacauerit, ipsi VVintonienses abbatẽ de Middelton, quondam Priorẽ suum,elegerunt in episcopũ,licet alium prius elegerunt, qui viuente Aethelmaro,& in curia stante Romana,cõtra ipsum impetraturus, ecclesiã suam infinita ibidem obligauit pecunia. Hic quia prius electus dũ Aethelmer' adhuc viuebat,p quẽ & ipse quõdã in Priorẽ VVinton. creatus fuerat,merito videbatur episcopatũ non debere tenere:vnde ipso Aethelmaro mortuo,ipsum abbatẽ voluerunt contra aliũ subrogare.Mense verò Maij,cum papalis indulgentia (de qua prædicitur)super regis & aliorum coniuratorum absolutione impetraretur, fecit eam dominus rex coram omnibus publicari. Anno verò sub eodem grauis discordia oritur inter regem Henricum & suos Barones, eò quòd eorũ prouisionibus, prout in colloquio Oxonienſi hinc indè præstito iuramento fuerat stabilitum, vlterius assensum præbere renuit.Horum ergo spreto pœnitus cõcilio,seisiuit Castra, quæ in eorum fuerant commissa custodia. Officiales etiam regios vtpote Iusticiarium & Cancellarium, & alios constitutos per Barones amouit: in quorum loca, propria fretus voluntate,alios ad placitum subrogauit. Post Pascha.B.archiepiscop' Cantuar.authoritate fretus apostolica, consilium celebrauit prouinciale apud Lambethã, iuxta Londinum, Consilio præsulum prouinciæ suæ, super executione præfati mandati apostolici contra Tartaros, qui iam orbem terrę maxima ex parte grauiter oppressérant,prout superius plenius demonstratur.Ad quod quidem diuinæ indignationis flagellũ deo duce eruendũ, sanxerunt sancti patres,Consilio huic assistantes, ad processiones,& ieiunia, ac alia huiuscemodi pietatis opera recurrẽdum, per quæ si in spiritu humilitatis,& in animo contrito,domino offerentur,

offerentur, diuina ceſſante iracũdia, propter peccata populi ad vindictam ſuccenſa, fideles populos fore confiderẽt miſericorditer liberandos. Circa quindenam Paſchæ, Comes de ſancto Paulo, venit in Angliam, à rege Angliæ (vt dicebatur) inuitatus, lxxx. circiter militibus, totidemq; ſatellitibus baliſtarijs cõcomitatus, ſed non multũ poſt, infecto propoſito, rediit cum ſuis ad propria. Et eo tempore Iuſticiarij itinerantes ſederunt apud Gloceſtriam, deinde volentes ſedere apud VVigorniam in octauis ſancti Iohannis Baptiſtæ, non inuenerunt qui coram eis ad placitandum cõuenirent, aut quicquam tanquam Iuſticiarijs reſponderent, eò quòd ſuam fecerant itinerationem citra ſeptimum annum, ante cuius completionẽ iuxta prouiſionem regni, huiuſcemodi nõ licet exercere iudicia. Calumniabantur etiam compatriotæ breuitatem ſummonitionis, plenarium nec rationabile continentem in ſe tempus: ſecundum quod in lege Anglicana ſalubriter eſt ab antiquo determinatum. Sexto Kal. Auguſti, choruſcationes fulgurum, violentiæ fulminum, Occidentales partes exterruerunt. Deniq; apud Eueſham ictus ê cœlo emiſſus ingentem lapidem, in cõfinio anguli altioris materiæ Turris locatum, impulit tanta vi vt in chorum caderet violenter effractus, humũ penitrãdo, fermè monopedali longitudine. Mox etiã tecto Turris ex fulmine de ſurſum in ſummitate incenſo comburitur per diſcenſum longitudine circiter. xxx. pedum, ſiue (vt quidam aſſerunt) l. computato ventilogio, ſequutus eſt fætor teterrimus hominum importabilis naribus. Tandem monachi cum plebe accurrentes, & in Turrim auſu admirando irrumpentes, aquarum aſpergine ignẽ extinguere conantur. Sed ad extinguendum & effugãdum inimici præſtigias quaſi fruſtra elaboratum eſt, donec (vt aiunt) radio phebe ſuper ignem fulmineum illuceſcẽte, eundem deleret omninò & extingueret nutu dei. Eodẽ anno in feſto ſcilicet ſancti Vrbani papæ, & martyris, quod fuit. viij. Kalend. Iunij, obijt papa Alexander, & ceſſauit Romanorum pontificatus tribus menſibus, & binis circiter hebdomadis. Cui tandem ſucceſſit patriarcha Hieroſolimitanus, & vocatus eſt Vrbanus. Et hoc anno tumultus, & ſeditio fuit in populo per Comitatus Anglię pro nouorum Vicecomitum inſtitutione, ſingulis in pagis per regem poſitorum: prioribus videlicet, quibus per Barones & communitatem terræ fuerant prius commiſſi Comitatus, regia remotis indignatione: ſed Comitatuum comprouinciales quorundam optimatum regni iuuamine animati ac cõſilio ſuffulti

lio ſuffulti,necnon & ſagacitate magna edocti, nouos repulere viriliter Vicedominos,nec eis quicquam intendere volebant nec reſpondere.Propter quod igitur rex Henricus,graui mentis anxietate turbatus,ad deuotionem plebis excitandam & fidelitatem capeſcẽdam,vniuerſis Comitatibus Angliæ dirigit epiſtolas valdè motiuas ad pietatem, populique ſibi ſubiecti reuocandam beneuolentiam,quarum tenor in fine huius libri,vna cum prouiſionibus Oxoniç,apponetur.Igitur ſuborta(ſicut ſepè dictum eſt)inter regem & Barones magna diſcordia,& de die in diem plurimũ ingraueſcẽte, conuenerunt Londini, & partibus ſibi proximis, Anglorum optimates armata manu,circa feſtum Omnium Sanctorum.Quorũ potentiam ſuper ſe aggrauatam nimis metuens rex, conſtitit cum ſuis in Turrim Londini:qui & ſeruitium ſuum militare,cum celeritate, qua potuit,ibidem non diſtulit ab omnibus generaliter conuocare. Cùm ergo vtriuſque partis fuiſſent congregati confautores, conquieuit tandem per internuntios ipſa perturbatio ſub ſpe pacis reformandæ ſine ſtrepitu guerræ,quorundam procerum ad hoc electorum conſiderationibus parte vtraq; concorditer inclinata. Sicq; Baronum omnis labor, & omne ſtudium præcogitatum diu, quorundam (vt putabatur) aſtutia intermixta,caſſatum eſt ad hoc tempus & emarcuit,quià ſemper nocuit differre paratis.Hoc anno obiit Senchia regina Alemãniç,& ſepulta eſt apud Hayles,in monaſterio, quod dominus ſuus rex fundauerat.Et Eadvvardus filius regis. H. de partibus rediit tranſmarinis,ducens ſecum Gulihelmum de Valencia,& cæteros Pictauienſes,qui (vt prædictum eſt) coacti receſſerunt ab Anglia.

Canonizatio ſancti Richardi Ciceſtrenſis epiſcopi.

ANno gratiæ.Mcclxij.Sanctus Richardus,Ciceſtrenſis epiſcopus Romæ canonizatus eſt,& ſanctorum cathologo aſcriptus, cuius dies feſtiuitatis celebratur.iij.Nonas Aprilis, Intereà Henricus rex abſolutionem impetrauerat à papa Vrbano de ſuæ conceſſionis obſeruatione,quam fecerat Oxoniæ,à iuramentis, & alijs eaſdem ordinationes ſeu ſtatuta cõtingentibus:quas quidam prouiſiones mox per Angliam diſſolui mandauit.Richardus Romanorum rex rediit in Alemanniam,& Henricus rex noſter mare tranſiit, circa tranſlationẽ beati Thomæ martyris,& in Francia per lõgum tempus perendinauit. Vbi & grauiter infirmabatur,necnõ & pœne omnes de familia ipſius febre quartana miſerè cruciabantur, ſed multi obierunt In-

runt. Inter quos Baldevvinus de insula, Comes Deuoniæ, tanquam in midio dierum suorum ex hac luce substractus est. Et Richardus de Clare, Comes illustris Gloceſtriæ & Herefordiæ, circa hoc tempus obiit in Cantia, & sepultus est apud Thekesburie. De cuius virtute ac morum prærogatiua, sic de eo illic hæroicè intitulatur.

Hic pudor Hippoliti, Paridis gena, sensus Vlissis
Aeneæ pietas, Hectoris ira iacet.

Et Henricus episcopus Londinensis obiit, cui succeſſit Richardus Talbotus, qui & ipse citissimè post viuere desiit. Magister Iohannes de Exon. ex collatione domini papę episcopatū suscepit VVintoniæ. Cùm iam per sex annos vel eo amplius, frugibus in terra deficientibus deprimeretur Anglia, tandem anno præsenti refloruit terra, rediitque viridentibus aruis annus lætus & frugifer. Sic & cor omnium & caro omnium exultarunt in deum vnum. Circa festum sancti Andreæ apostoli, ventus fuit validus, qui non solum domos & arbores, sed & turres deiecit ligneas & lapideas. Vnde & ecclesia de Croyland, maiori ex parte, vna cum Turri cecidit, & quinq; homines subtus astantes obruit. Et hoc anno Andræas Prior sancti Svvithini, VVinton. suis meritis exigentibus ab episcopo loci captus in capitulo, apud abbatiam de Hyda incarceratur: sed cito post vincula confringens cautè euasit. In aduentu domini VVallenses cum suo principe Leolino, de suis sedibus irrumpentes, terras Rogerij de Mortuo mari hostiliter inuadunt, & depopulantur. Quosdamque nobiles & strenuos, tàm milites quàm armigeros, ad munitionem & defensionem Castri de Kenet, combusti prius ab eisdem, deputatos, intus inclusos obsederunt, & spem victualium eis eripuerunt. Vnde tandem Castrum illud & aliud quoddam fortissimum & insigne ipsius Rogerij reddita sunt illis. Quæ VVallenses (prout eorū mos est) ad solum prostrauerunt, & in planitiem redigerunt. Rogerius igitur de Mortuo mari, fama dignus æterna, in iram nimirum compulsus vehementem, quorundam magnatum Marchiæ manu intus auxiliari, pro loco & tempore eis insidias machinans, crebris excursibus eosdem aggressi, nunc. ccc, nunc quadringentos, aliquādo, d. vel eo plures, vsque ad innumeram multitudinem interimendo, stragem eis victrice manu infert miserabilem: ex intrantibus tamē vna vice marchionibus peditibus, circiter. ccc. fato infœlici ab eisdem proditoriè iugulatis. Eodem anno palatium regium apud VVestmonasterium ignis conflagratione, ex parte maxima, consumptum

ſumptum eſt. Quod quidam omen ſiniſtrũ portendere interpræ-
tabantur. At dominus rex,ſuorum fidelium ſalubri cõſilio interue-
niente,ad pacẽ magnatum ſuorũ, & regni meliorationẽ cõſtitutio-
nes Oxoniæ dudũ editas de mera ac libera voluntate ſua inuiolabi-
liter obſeruari præcepit, eaſdem cuilibet dirigendo Comitatui.Sed
nec dũ per hoc pacificatũ eſt regnum, prout inſequẽtibus videbitur
manifeſtè.Egidius epiſcopus Sar.obijt.Succeſſit VValter⁹:& Rich.
rex Alemanniæ, exhauſto ſolito more in Teutonia theſauro ſuo,
Angliam repetijt. De cuius acquiſitione pecuniæ verè dici poteſt.

Non habet euentus ſordida præda bonos.

De expeditione in VVallenſes.

ANno gratiæ. Mcclxiij. Eadvvardus filius regis.H. venit poſt Paſ-
cha in Angliam cum fortitudine magna militũ, tàm alienorum,
quos ſecum aduxit de Gallia validiſſimos,quàm Anglorũ. Progre-
dienſq; verſus Snoudunum, expeditionẽ mouit contra VVallenſes
permaximã,ſed eiſdẽ ſe retrahẽtibus,& noſtratib⁹ pro ſoli inequa-
litate, ac nemorũ dẽſitate, paludũq; profundarũ caligine, cũ eiſdem
cõgredi minimè præſumentibus, ſicut rebellionẽ eorũ per hoc ad-
iutã,ita virtutẽ Eadvvardi & ſuorũ impeditã fore,credendũ eſt.Sed
tandẽ munitionibus in partibus illis,victualib⁹ abundãter, & arma-
tis potenter inſtauratis,rediit in Angliã reuocatus à patre.Hoc anno
obierunt Iohannes abbas de. S. Albano, & .I. abbass Glouceſt.Illi
ſucceſſit Rogerius,iſti verò Reginaldus. Fuit autẽ conuocatio ma-
gna pontificũ & cleri Angliæ poſt feſtũ. S. Trinitatis apud VVeſt-
monaſt. ad mãdatum dñi papæ ſummonita corã Leonardo & Be-
rardo,nũtijs eiuſdẽ,ad extorquendã pecuniã ab Anglis ad opus Im-
peratoris Conſtantinopolitani, à ſuo imperio iamdudũ electi,Qui-
bus nil velle ſibi in huiuſmodi contribuere,tã à regno quàm ſacer-
dotio, prætenſis in publico rationibus multiplicibus,tùm propter
diſcidiũ regni tum propter depreſſionẽ,& inopiã,quæ iam diu gle-
ba deficiente in populo graſſata eſt, tum propter multas alias cauſas
euidẽtiſſimas reſponſũ eſt præciſe:domino ſuo regi & ſibimetipſis,
in tanto neceſſitatis articulo,fore potius ſubueniendũ quã extraneo
principi.Hæc ideò ad inſtructionẽ poſterorũ hic inſerere curaui qua-
tinus ſũpta cautela de præteritis p̃ vnitatẽ reſpõſionis à cõmunione
mutuæ volũtatis ab huiuſmodi vectigaliũ contributionib⁹ præmu-
niantur poſteri & pr̃ſeruẽtur.Eodẽ tempore celebre monaſterium
& inſigne Becci in Normannia cecidit in cineres.Barones Angliæ,

iuramento astricti ad obseruationem (vt sepius dictum est) statutorum Oxonienſium, consilio potiti; & opere suffulti efficaci Simonis de Monte Forti, Comitis Leicester nobilissimi, ac bellicis rebus peritissimi, quod diu super præmissis præcogitauerant, effectui mancipare non differunt. Quippe primò & principaliter in omnes alienigenas, quos rex & regina, necnon & Eadvvardus, eorũ filius, plus equo diligentes, ac spretis indigenis, eos in altum nimium huc vsque prouehentes, guerram mouent, & prædas vrgent per totam Angliã subito, & nihil tale cæteris præmeditantibus, sed & in domini regis consiliarios, atque omnes quotquot sibi noverant in aliquo adhęrere, hostiliter insurgũt, maneria eorum, dominica, munitiones, & oppida, bonaque tam ecclesiastica quam mundana inuadunt vtrobique, & debacchantur. Vnde & Petrus Herefordensis episcopus, natione Burgundus, captus est in ecclesia sua cathedrali, & ductus ad Castrũ de Erdesley: thesauro, quod habuit abundantur, & prędijs direptioni datis & confusioni. Sed & canonici seculares, compatriotæ ipsius, quos in eandem introduxerat ecclesiam, similiter comprehensi, mittuntur cum eodem, custodiæ mancipandi. Exindè progreditur exercitus ille vsque Glouceſtriam, & Castrum obsedit per quatuor dies, in quo quidam Matthias de Besill. alienigena, cui Comitatus & Castri fuerat à rege commissa custodia, erat cum paucis intrusus. Qui tam diu se tenuit in illo, exercitui obsidenti se reddere pręcise recusans, quousque prima porta versus vrbem combusta, deinde quorundam incarceratorum, auxiliandi gratia à carcere absolutorum, proditione, posterna ex altera Castelli parte ingressui patefacta, intrarẽt subito Barones. Matthias in Turrim fugere compulsus est fortissimam, triplici ostio ferreo ac seris munitam firmissimis. Qui tamen introitus, malleis ferreis & securibus, viriliter tandem confractus, ingrediuntur belligeri, capto sic Matthia, nec tamẽ metu mortis, vel minus hostium, se eis reddere volente, quod ei vtique, etiam ab inimicis suis, ad laudẽ fuerat notatum. Ductus est ergo ad episcopum prædictum simili sorte cõfligẽdus. Deinde iuit exercitus ad VVigorniã, & eam sine alicuius cõtradictionis obice, licet de villa & ciuitate custodienda literas regias susceperũt ciues, intrauit. A quibus fidelitate recepta, tendit ad Bruges, & regium ibi cepit oppidum, quod ciues Baronib⁹ exclusis primo die nobiliter defensarunt, sed demùm pacto inter eos stabilito, ne videlicet VVallenses (quorum turma ex altera parte vrbẽ assiliens

siliens extitit innumera) intrarent, reddiderunt se die subsequenti. Hoc facto, Barones illi gressi suos versus Australes regni partes direxerunt, assumpto secum Comite prædicto in ducé, per quē regebantur. Augebatur ergò numerus cōmilitonū suorū quotidiè. Nam iam totius regni præstātiores viribus, & nobilitate præpollētes ferè omnes, ad eos confluxerant. Ac deprædationibus & rapinus, suis quiq; prouincijs, super alienigenas miserè debacchati sunt. Tūc erat triste emulis alienigenarū, videre confusionē eorū. Nam quicunq; Anglicū idioma loqui nesciret, vilipenderetur à vulgo, & despectui haberetur. Vndè contigit quòd & multi, tàm religiosi quàm alij, nationis extraneæ, exeuntes per clandestinæ fugę pręsidiū, mortis suppliciū seu dispendiosum captiuationis periculū metuentes, fugerent ê regno. Sed &. I. Maūsel, multarū in Anglia rector ecclesiarū, seu potius incubator: reddituūq;, quorū nō erat numer⁹, possessor magnificus, ita quòd ditior eo clericus non videretur in orbe, episcopali puta dignitate minimè insignitus, metu Baronū aufugit latentur vltra mare de Turri Londin. in qua rex Angliæ & regina sua tunc tēporis tenuerūt se. Quē cum. H. filius regis Alemannię fugientē insequeretur, & ipse capitur cū applicuisset Bononiæ ab Ingerando de Feenes, procuratione (vt putabatur) reginæ. Interim Eadvvardus regis primogenit⁹, Castrū illud munitissimū de VVindesores, quo nō erat ad id tēpus aliud splendidius infra fines Europæ, muniuit militaribus copijs alienigenarū, quos secū (vt dixi) adduxerat in Angliā, ibidem introductis. Rex autem noster in Turri existens Londinēsi, videns se circūdatum vndique atque vallatum hostibus, paci Baronum acquieuit, & Oxonij prouisiones obseruare concessit. Sed regina muliebri irritata angore, pro uirib⁹ contraire nisa, assensū non præbuit. Vndè cùm de Turri exisset, tendens per Tamesim versus VVindeshorā, vbi alienigeni erant cōgregati, intercepta est à Lōdinensibus, & ab eisdem enormiter blasphemata & exclamata, iactuque lapidum & luti, subtus ponte, vilissimè repulsa. Quòd vtique pacis impedimentum fuerat hoc incentiuum patebit in sequētibus,

Forma pacis.

EThæc fuit forma pacis, concepta tunc temporis inter regē & Barones suos: videlicet, quòd. H. filius regis Alemann. æ per regē & reginā liberaretur: et quòd Castra regis baronū custodię cōmittātur. Iteé quod ꝓuisiones & statuta Oxonij firmiter & inuiolabiliter, tā à rege q̄ ab alijs obseruētur, & ꝙ regnū de cætero ꝑ indigenas fideles

& vtiles ſub domino rege gubernetur.Inſuper quòd exeant alienigenę à regno,vlterius non reuerſuri,exceptis illis,quorũ morã fideles regni vnanimi aſſenſu acceptarent. At illi qui in Caſtro nobili VVindeſor,fuerũt introducti,alienigenæ prædicti,milites ſtrenuiſſimi,numero quaſi.c.& ſatellites multo plures,munierũt illud & inſtaurarunt egregiè,patriam deprędantes & deuaſtantes circũquaq;. Interea cum Simon de Mõte Forti,Conſul Leiceſtr. & Barones,circa partes maritimas pro liberatione dicti.H.filij regis Alemãniæ,fuiſſent occupati,venit Eadvvardus ad Caſtrũ Briſtollię.Qui cũ illic in opido illo per aliquot moraretur dies,ecce,nulla ex parte ei arridẽte fortuna, oritur inter milites ſuos & municipes ſeditio magna, talis profecto quòd vrbs tota,quæ ſui debuerat eſſe dominij,à ſua fidelitate & obſequio penitus ſe ſubtraheret, ciuibus ad ipſũ obſidendũ iam paratis,de Caſtelli captione iã ſecuris. Is igitur hinc inde cuncta ſibi ſiniſtro omine cedere perpendẽs, eò quòd iã tota Anglia cõtra eum & oẽs alienorũ fautores,vel cõtra Barones recalcitrare nolẽtes, ira exarſerit & indignatione:accito ad eum VValtero VVigorniẽſi præſule,qui de latere Baronũ extiterat,ſub ſimulationis pallio cũ eis pacificare velle promiſit.Quem cum epiſcopus accepta ſecuritate(vt putabatur) manucepiſſet ad hoc fideliter proſequendũ, pactũ quod pepigit,trãſgreditur.Nã cùm verſus curiã iter arripuiſſet,vt promiſſum confirmaret, immiſit ſe in prædictũ Caſtrũ cum alienigenis.Igitur ad vincula.S.Petri viribus cõgregatis, proceres regni & prouiſionum,ipſi vna cum rege,iam eis per omnia ore tenus hoc intimato, caſtrum illud aſſiliendum decreuerunt. Eadvvardus ergo exiẽs ẽ Caſtro,quaſi pro pace tractãda, occurrit patri & Baronibus, quaſi à Londino media via,finitoq; tractatu cum redire voluiſſet,Comitis Leiceſtriæ ac VValteri epiſcopi VVigorn. ſiniſtra ſuſpicantium, retentus calliditate,Caſtrum non eſt permiſſus reintrare. Ergo Caſtrum illud nobile regi redditum eſt & Baronibus, ſub hac tamen forma, quod hij qui intruſi fuerant, ſaluis ſibi equis & armis, ſaluò exirent de regno,ſine ſpe reuertendi,quos quidam Barones tũc ad mare conduxerunt.Circa illud tempus, Leolinus princeps VValliæ, terras Eadvvardi deſtruxit in marchia Ceſtriæ.Et Caſtrum de Diſſard optimum obſedit,cepit,& ad ſolum cõplanauit.Similiter & caſtrum de Gannoc,neque forma,neque ſitu à prædicto ſecundũ.Eodem anno.iiij.Kal. Auguſti ſignũ quoddã,ſtupendũ valdè & admirandũ,apparuit in firmamẽto,circa mediã noctẽ,à parte Aquilonari.

Ac

Ac Nonis Augusti scilicet citò post, fuit eclipsis solis post horã nonam mirabili spectaculo videntium oculis. Ad Natiuitatem beatæ virginis maxima coadunatur congregatio Lõdini, procerum & cæterorum prælatorum regni, quanta non est visa longo tẽpore transacto in Anglia. In quo colloquio statuta Oxonij publicè promulgata sunt, & per regnum integraliter iussa obseruari, sed deprædationes & rapinæ, personis illatæ ecclesiasticis, quod vtiq; valdè foret difficile, necnon & quibusdam magnatibus, qui regi fauebant, similiter factæ, pro quo discordiæ scisma, inter eos hinc inde subortũ, multum timebatur in Anglia, statuuntur restitui Petrus Herefordẽsis episcopus, à custodia, qua tenebatur absolutus est, & qui cum eo erant, videlicet Matthias de Besill. & cæteri liberati sunt. Circa festũ sancti Michaelis, rex noster, & regina, & Comes Simon de Monte Forti, cum multis nobilibus, mare transierunt, ad colloquium regis Francorũ Ludouici, quod tunc tenuit Bononiæ, occasione perturbationis regni Angliæ. Ex procuratione autem reginæ suique generis processerat istud, quod ex præfato facinore patrato, in Londinenses odij traxerat incentiuum. Et non multum post hoc, magnum cœlebratum est Parliamentũ Londini, in quo scissura (heu proh dolor) iam prœualente inter Barones, iuxta illud Euangelicum. Omne regnum in se diuisum desolabitur, &c. plures eorum qui primo in caluaticijs, & in deprædationibus faciendis acriter exarserunt, iam regi & Eadvvardo magnæ probitatis viro adhesẽrãt, promissionibus cõuersi delinitis, & terris amplis promissis sibi, & collatis. Post hæc iuit rex cum exercitu magno (nam iam potentiores regni in manu forti adherebãt ei) ad Douoriam, vt Castrum auferet de manu Baronũ, quod non obtinuit. Rediens ergo cum indignatione vehementi versus VVestmonasterium, missisque interim clandestinis quibusdam ciuibus Londinẽsibus literis, vt ianuas custodiẽdo Baronibus interdiceretur ingressus, ferè proditus fuit ille Simon de Monte Forti, qui extra ciuitatem in suburbio Sudvverke, cum suis paucis admodum, regij respectu exercitus, intererat. Dispositis nanque turmis, haud longe ab eo loco ad ipsum assiliendũ, nihil tale præmeditatum, iam appropinquabat exercitus; & ad eum capiendum cum summa securitate progreditur, cùm ecce comperta deceptione irruunt Londinenses, quorum corda habuere Barones valdè propitia, cum impetu fortitudinis magnæ cathenas frangant, portas aperiunt, & ad eum succurrendum cateruatim accurrunt.

Sicque nutu dei Cõsul eo die de manu hostili ereptus est. Nam dominus rex cognita per exploratores numerosa Londinensium multitudine in adiutorium ei venire exercitum suum fecit remeare. Hijs ita gestis, de pace hinc inde componenda elaboratum est, tam à parte regis Franciæ quàm pontificum regni Angliç instanter. Tandem verò submittentibus se per compromissionem rex Angliæ & Barones sui, in dicto & ordinatione regis Francię super contentionibus, prouisiones Oxoniæ contingentibus, necnon & deprædationibus & rapinis factis hinc inde multipliciter, pro quo diuisio inter multos fuerat (vt dixi) iam suborta, itum est post Natale in Franciam ad recipiendum, quod super hijs dictus rex duxerit ordinandum. Igitur in crastino Vincentij martyris, congregato Ambiani populo innumerabili regum, pontificum & procerum, rex Franciæ Ludouicus, propositis & defensis ac rationibus partium plenius intellectis, protulit dictum suum & sententiam solenniter pro rege Angliæ contra Barones, statutis scilicet Oxoniæ, & prouisionibus, ordinationibus, ac obligationibus pœnitus annullatis. Hanc autem cõuocationem rex Angliæ interfuit, & regina Alienora, Archipræsul etiam Cantuar. Bonefacius, & Petrus Herefordensis episcopus, Iohannes Manusel, qui ab Anglia perturbati, quanta potuere mala Baronibus non cessarunt machinari. Ab hoc verò tempore nouissimus error peior fact⁹ est priore. Interea Rogerius de Mortuo mari prędia dominica Comitis Leicestriæ in Marchia deprædatur. Consul ergo, iã sibi in amicitias prouocato Leolino principe VValliæ, præclarum illuc misit exercitum, qui & terras eiusdem partim destruxit, & Castrum de Radnor cepit & combussit: in cuius succursum, cum Eadvvardus de partibus rediens transmarinis, militari copia stipatus, cõuolasset, Barones insequutus est, nec tamen eos aggressus, quia nullus factus est inter eos congressus. Castra autem Humfridi de Bahun Iunioris. ſ. Haie & Huntindun, obsedit Eadvvardus & cepit, ac Castrum †Breconię, in deditioné accepit. Quę cum prouincia & appenditijs Rogerio prædicto tradidit ad custodiẽda. Et ad illu | tẽpus Robertus de Ferrarijs Comes Dereb. cum exercitu magno venit VVigorniã. Cui cum ciues muralia ciuitatis & portas custodiendo viriliter restitissent, tãdem ex inopinato per vetus Castrum intrauit, qui & villam destruxit ac Iudaismum euertit. At Barones redeũtes de VVallia, vrbem Glouern. non viribus vel obsidione, sed quadã nacti cautela, introierunt. Eadvvardus etiam magna vsus audatia,

†Breknoc

subito

ſubito venit à tergo, ponteque celeriter ſuper ripam Sabrinæ reparato, qui & prius à prædictis fuerat conbuſſus: intrauit Caſtellum, Baronum præſentia non obſtante, inter quos in craſtino VValtero VVigorniæ epiſcopo intercedente, & Eadvvardi aſtutia vulpeculari interueniente, captæ ſunt induciæ, Baronibus ab vrbe recedentibus. Eadvvardus ergò, vrbe cũ Caſtro ſic adept', Burgenſes incarcerauit: & villã ad mille librasmiſerabiliter redemit. Exinde patrem ſuum regem adiuit Oxoniæ, qui iam de Francia reuerſus, ſeruitiũ ſuum militare, ad proficiſcendum ſuper ſuos complices, generaliter conuocaue rat per Angliam. Nempe rex vniuerſitatem cleri Oxoniæ euacuare coegit ad tempus. Sed & ſanctã virginem Frideſvvidã perſonaliter & deuotè viſitauit, quod nullus regum Angliç ante ipſum in perſona propria, procul dubio, auſus fuerat. Interim Eadvvardus & cæteri magnates in partibus illis, Baroneſque partis aduerſæ depopulari, & incendere terras, & maneria alterius cuiuſque non deſtiterunt. Ac Londinenſis cum innumera multitudine ab vrbe ſua irrumpentes, prædia & poſſeſſiones regis Alemanniæ atque Philippi Baſſet, aliorumq; plurium regi adherentiũ, deſtruxerunt & combuſſerunt. Sed & clericos regis, atque Barones de Scaccario, ac Iuſticiar, de Banco, ceperunt & incarcerauerunt. Sic itaque annus iſte inteſtina hoſtilitate, ciuiliq; diſcordia ſautiatus, adeo vt quis cui crederet, quis cui mentis ſuæ ſecreta committeret, neſciretur. Vtpotè hijs & illis diuerſa ſapientibus miſerabiliter finitus eſt.

De captione Baronũm apud Northamtonam.

ANno gratiæ. Mcclxiiij. Circa mediam quadrageſimam habito tractatu rex Angliæ cum proceribus regni apud Oxoniã, adierunt ipſe & Richardus Romanorũm rex, frater eius, ad Northamtonam cum exercitu admirabili, vexillis expanſis, vbi Baronũ pars non modica tunc in vnum erat congregata. Eoſdem ergo in vrbem intruſos acriter aſſiliens, tandem confracto muro intrauit exercitus, & omnes quaſi ſubito cepit Barones vexilliferos. xv. circiter, & milites. lx. cum ſatellitibus quorum non erat numerus. Horum erat prçcipuus Petrus de Monte Forti, Iunior, qui ad Caſtrum confugerat, ſed in craſtino rediddit ſe. Erat & inter illos Simõ de Mõte Forti, Iunior, filius Comitis, qui introitu regalium in municipiũ pro poſſe dimicando reſtitit, ob quod famam promeruit ſempiternam. Hoc actum fuit Sabbato primo Paſſionis dominicæ. Omnes ergo captiui abducti ſunt in exercitũ, terris eorum in alterum dominium iam

tranſlatis. Rex autem Leiceſtriam tendens, in ea hoſpitatus eſt, quã regum nullus præter eum, etiam videre prohibentibus quibuſdam ſuperſtitioſis, præſumit. Deinde ad Notingham, & Caſtrum intrauit, nullo ſibi reſiſtente. Nam qui intro fuerant ex parte Baronum obuiam proceſſerunt, & claues ei tradiderunt. Venerunt autem ad regem ibi de partibus Aquilonaribus nobiles in auxilium, videlicet I. de Bailol, Rob. de Brus, & Petr' de Brus, & alij Barones plures, cum multis millibus bellatorum, vbi & dominus rex feſtum tenuit Paſchale. Miſit etiam rex filium ſum Eadvvardum in Derebiſhire, & Stafordſhire, cum exercitu præclariſſimo, qui terras & maneria Roberti de Ferrarijs, Comitis Derebie, vaſtãdo atque incendendo, necnon & Caſtrum eius Totteberie proſternendo, deſtructionem ei intulit miſerabilem. Vbicunque autem progrediebatur exercitus regis & Eadvvardi hinc vel inde, comitabantur eis tres ſociæ, prædatio, combuſtio, & occiſio. Frẽduit ex hoc quoque, vbi incedebant, prouincia: & commota eſt velut arundinetum, Zephiro vibrante colliſum. Pax in regno nulla, cedibus incendijs, rapinis, & deprædationibus omnia exterminabantur. Clamor & luctus & horror vbique. Ad id tempus Iohannes Giffardus, miræ probitatis & audaciæ miles, cũ alijs cuſtodiæ Caſtri de Kenelvvorth deputatis, quod quidem Comes Leiceſtriæ mirabili ſtructura ac reparatione firmauerat, ac machinis multimodis, hactenus inauditis apud nos & inuiſis, mirabiliter inſtaurauerat, Caſtrum VVarevvick doloſè cœperũt, ac Comitem honoris eiuſdem, videlicet Gulihelmũ Mãduit, eò quòd ſuper conuerſione ſua nuper ad regem ſuſpectus fuerat eiſdem, cũ vxore ſua & familia, adduxerunt captiuos, & incarcerauerunt apud Kenelvvorth Caſtrum autem VVarevvick, ne Regales confugium haberent ibidem, ſubuerterunt. Ac in ipſa Paſſione dominica Iudæi apud Londinũ, de quadam proditione Baronibus ſimul & ciuibus inferenda, deprehenſi, omnes ferè trucidati ſunt, theſauro incomparabili aſſumpto in Iudaiſmo. Poſt feſtum Paſchæ, Simon de Monte Forti, & cæteri Barones ſecum perſiſtẽtes, adiuncta ſibi Londinenſium manu auxiliari, Caſtrum Roueceſtriæ obſederunt. In quo Iohannes VVarrenniæ Comes, & Comes Arundelliæ, & Henricus filius Romanorum regis, & multi nobiles fuerant introducti, qui & de prędicto colloquio Oxonij ad partes illas regni cuſtodiẽdas fuerant à rege deputati. Quo audito rex in partibus exiſtens Aquilonaribus, magna ſub feſtinatione greſſus ſuos retrorſum dirigens,

illuc

illuc properauit, gratia obsidionis dissoluēdæ. Quod & factum est. Nam vt regē cum exercitu suo didicerant superuenire, ipsi obsidione Turris fortissimæ, quam bellicis insultibus, & machinarum ictibus, visq; subterraneis expugnatam, fuissent in proximo adepturi, protinus dimissa, Londinū repetierūt. Rex igitur proceribus suis ab hostili expugnatione liberatis, partes adijt maritimas, maneriis & possessionibus suorum cōplicum, à dextris & à sinistris, datis vtrobique deprædationi & incendijs. Castrum etiam Gilberti de Clare, quod dicitur Tonebrigge, cepit. Barones verò. v. Portuum partim subdiderūt se regi, partim verò nō, qui puppib⁹ onustis in mari subtraxerunt se. Dum hæc circa marittima agerentur, Simon de Monte Forti, Comes Leicestriæ illustris, & Barones, viribus vndique congregatis, tam Londinensium, quorum exercitus creuit ad. xv. millia hominum, quàm aliorum innumerabilium, illuc tendunt cū impetu fortitudinis suæ. Cōstituti igitur apud Flexinge in Suthsex, sexto circiter miliario à Prioratu de Levves: nudius tertiº ante bellū, huiusmodi mandatum dirigunt domino suo regi. Excellentissimo domino suo Henrico, dei gratia regi Angliæ. & cæt. Barones & alij fideles sui, sacramentum suum & fidelitatem, Deo & sibi debitā, obseruare volentes, Salutem & debitum cum omni reuerentia & honore famulatum. Cum per plura experimenta liqueat, quòd quidam vobis assistentes, multa de nobis mendatia vestræ dominationi suggusserint, mala quanta possunt, non solum vobis, sed etiam nobis & regno vestro intendantes, nouerit vestra excellentia, quòd salutem & securitatem corporis vestri totis viribº, cum fidelitate vobis debita, volumus obseruare, inimicos nostros non solum, sed & vestros, & totius regni vestri, iuxta posse grauare proponētes. Aliud super prædictis si placet, non credatis. Nos enim vestri fideles semper inueniemur. Et nos Simon de Monte Forti, Comes Leicestriæ, Gilbertus de Clara, ad petitionem aliorum, pro nobis & ipsis, præsentibus sigilla nostra apposuimus. Data. & cæt.

Hanc autem epistolam Baronum suorum contemnens rex, ad bellum totis affectibus exardescit, ac talem eis diffidationis respōsalem misit. Henricus dei gratia, rex Angliæ. & cæt. S. de de Monte Forti, &. G. de Clara, & complicibus suis. Cum per guerram, & turbationem generalem in regno nostro, per vos iam subortas, nec nō & incendia & alia damna enormia appareat manifestè, quòd fidelitatem vestram nobis debitam non obseruatis, nec de securitate corporis

corporis noſtri in aliquo curatis, eò quòd magnates & alios fideles noſtros, noſtræ fidei conſtanter adhærentes, enormiter grauaſtis, & ipſos, quantũ in vobis eſt, grauare ꝓponitis, ſicut per literas veſtras nobis ſignificaſtis, nos grauamen iplorum noſtrum proprium, & inimicos eorum noſtros reputamus: præcipuè cùm dicti fideles pro fidelitate ſua obſeruanda contra infidelitatem veſtram nobis viriliter aſſiſtant, de veſtra ſecuritate vel amore non curamus, ſed vos tãquam noſtrorum & eorum inimicos diffidimus. Teſte meipſo apud Levves. xij. die Maij, anno regni noſtri. xlviij.

Richardus dei gratia Romanorum rex, ſemper Auguſtus: & Eadvvardus illuſtris regis Angliæ primogenitus, cæteriſque Barones omnes & nobiles, prædicto regi Angliæ conſtanter ſinceræ fidei & deuotionis operibus adhærentes, Simoni de Monte Forti. G. de Clara, cæteriſque vniuerſis & ſingulis, perfidiæ ſuæ complicibus. Ex literis veſtris, quas illuſtri regi Angliæ, domino noſtro chariſſimo tranſmiſiſtis, accepimus nos diffidatos à vobis, quamuis huiuſmodi verbalis diffidatio ſatis fuit antè nobis realiter veſtra hoſtili in rerũ noſtrarũ incendijs, & bonorum noſtrorum depopulationibus, perſequutione iam probata. Nos igitur vos ſcire volumus, vos à nobis vniuerſis & ſingulis tanquam hoſtes publicos ab hoſtibus diffidatos. Qui deinceps perſonarum veſtrarum & rerum diſpendijs, vbicunque nobis ad hoc facultas affuerit, totis viribus inſiſtemus. De hoc autem quod falſò nobis imponitis, quòd nec fidele, nec bonum conſilium regi domino veſtro damus, nequaquam verum dicitis. Et ſi vos, domine Simon de Monte Forti, vel Gilberte de Clara, velitis hoc idem in curia domini regis aſſerere, parati ſumus ſecurum veniendi ad dictam curiam procurare conductum, & noſtrę ſuper hoc innocẽtię veritatẽ, & veſtrum, ſicut perfidorum proditorũ mendacium declarare per alium nobilitate & genere vobis parẽ. Omnes autem nos contenti ſumus prædictorum dominorum Sigillis, videlicet Romanorũ regis, & dñi Eadvvardi. Datũ vt prius.

De miſerabili & horrendo bello apud Levves commiſſo.

CVm igitur eorum concordiæ minimè aſſentiret deus, cõmiſſum eſt bellum inter eos apud Levves. ij. Idus Maij deteſtandum, & omnibus ſeculis inauditum. Siquidem Barones (apud quos in omnibus, & per omnia, vna fides, vna voluntas, qui ſic erant affectione fraterna vnanimes, quod etiam mori pro propria non timerent) venientes ſummo mane extra Levves, tentoria ſua & ſarcinas locauerunt ſu-

runt ſupra montem. Curru etiam Comitis Leiceſtriæ, cum vexillo eiuſdem, déſuper ex induſtria depoſita infra ſummarum ſtrictiſſimè collocato. Diſponuntur ergo acies & agmina belli, orationeq; facta à duce eorum Simone de Monte Forti perſuaſoria, animantur omnes pro patria parati cum ſumma ſecuritate pugnaturi. Præterea omnes confeſſione præuia, ſuper humeros & pectora crucizarunt ſe. Rex ergo & cæteri nobiles comperto eorum ſubito ſuperuentu, per caſtra expergefacti quantocius in arma colliguntur, & ad congrediendum acies bello diſponunt, loricatorũ maxima multitudine collocata. Sed multi ficti, & factioſi, ac omine fœlici carentes, eo die dum inordinatius ac præproperè progrediũtur, incautius pugnant, fictius perſeuerant. Quin in ipſo congreſſu loricatorum nobiliſſimi tam milites quàm armigeri, circiter. ccc. animis dilituere, terga dantes turpiter fugerũt ad Caſtrum Peueneſelli. Et hij erant Comes VVarenniæ Iohannes, Gulihelmus de Valẽcia, Guido de Lizunaco, ambo fratres regis, Hugo Bigotus, & multi alij. Acies tamen regalis, quæ ſigno regio, quod Draconem vocant, digladiale mortis iudicium prætendente extitit inſignita, progreditur, & prælium conſertum eſt. Acies nanque regia laxato quantocius cuneo equos in hoſtem audacter admittit, & ẽ conuerſo. Sicque ictuum immanitate, ac horrendo fragore ſibi inuicem acies offenderunt. Igitur Baronum acies hac vice penetrata eſt & diſſoluta, Iohanne Giffardo milite ſtrenuo, qui gloriam primi ictus præripere affectauerat, capto & ad Caſtrum abducto. Eadvvardus verò Londinenſium miſcetur exercitui, eoſque fugientes inſequitur, nobilioribus dimiſſis itinere (vt ferunt) quatuor circiter miliariũ ſtragẽ eis ingerendo miſerimam Horum nanque ſanguinem pro materno ſitiebat obprobrio, qui (vt prædictum eſt) genitrici ſuæ conuitia tot dudum intulerũt. At pars regij exercitus ſpolijs & prædis, ac ſarcinorum direptionibus ſupra montem interim inhiantes, quoſdã ciues Londinẽſes in curru Conſulis ex cautela introductos, ſperantes intro Comitem reperiſſe, trucidarunt. Sed Comes ille & Gilebertus de Clara, ac cæteri Barones, ſagatius agentes, circa deditionẽ regis Angliæ ac captionem regis Alemanniæ, cęterorumq;, totis viribus congrediuntur. Apparuit ibi virtus Baronum fulminea, inhiantius dimicantes pro patria, tandem victoria potiuntur. Nam rex Angliæ equo electiſſimo ſub ſe confoſſo captus eſt. Richardus autẽ Romanorum rex captus eſt, capti ſunt & multi alij: videlicet Iohannes de

nes de Baillol, Robertus de Brus, Iohannes Comin, & cæteri Barones Albaniæ: peditibus ferè omnibus, quos ſecum adduxerant de Scotia iugulatis in numero grandi. Capiũtur & Humfridus de Bohun Comes Herefordiæ, Guihelm⁹ Bardulfus, Robertus de Tatteſhale, Rogerius de Someri, Henricus de Perci, & Philippus Baſſet, prior iure nominandus, qui præ cæteris eo die cum rege exiſtentibus, in ictibus dandis & recipiendis gloriam promeruit. Item & multi alij, quaſi totius regni potentiores, ac in militia præſtantiores partim capti ſunt, partim verò fugę indulſerunt, ad inſtar quod duo fugarent decem millia, cæteris qui remanſerant, ad duo vel plus (proh dolor) interemptis. O miſerabile ſpectaculum morientium. O admiranda mutatio nobiliũ. Agnoſcat ergo humana præſumptio, quid homo, quidque vires hominis. Inde tantum ſane de viribus ſuis & potentia, qui & vtique maiores natu ac in militia probatiores extiterant in regno prædicto, quòd non crederẽt hoſtem eos auſum aſſilire, quem ipſo die nimis propinquum experti, ſuorũ tot perdidere, nec tamen ſine cæterorum diſcrimine graui, quin ex eis ſtrages magna facta ſit, præcipuè ex ipſa inuaſione Eadvvardi ſuper Londin. Fertur autem quinque millia hominum in hoc flebile & infœlici conflictu occubuiſſe ex vtraque parte. Erat inter cæteros miles quidam, Iuſticiarius regis, nomine Gulihelmus de VViltona. & Fulco filius VVarini, Baro regis, occiſorum in numero excellentiores, alter gladio interemptus, alter verò flumine vicino ſubmerſus. A parte verò Baronum, Radulphus Heringãder Baro, & Gulihelmus Blundus vexillarius Conſulis. Varios licentioſius poeta vel longius proſequatur euentus, & modos interfectionũ diuerſos tractator: nos breuitas lege arctiori continet, nec qualiter ſed quid acciderit dixiſſe indulget. Eadvvardus à cede rediens Londin. licet de patre & auunculo eius rege Romanorum cæteri triumphum reportaſſent, cum reſumptis viribꝰ eos bello aggredi denuò diſponit. Cum igitur ſibi inuicem ferè offendiſſent, ecce omnes quaſi qui cũ eo ſteterant fugæ indulſerunt. Quidam (vt dicebatur) gladio percutere, nec ſe in ſuis ictibus cognoſcere valuerunt. Quid ageret Eadvvardus qui commilitonibus, diſperſis ſic, quaſi ſolus in campo Martio remanſerat? Rediens ergo in Prioratũ Levvenſẽ, vindictam ad tempora diſtulit meliora. Nocte verò ſequenti pax quædam inter regem †reformata eſt & Barones: & Eadvvardus, patre annuẽte, & Henricus filius regis Alemãniæ dati ſunt pacis obſides, in Caſtro

†reſtaurata.

Douerię

Douoriæ cuſtodiæ ad tẽpus mancipati. Rex verò Alemanniæ captiuus ponitur in Turrim Lond. cæteriq; captiui p̃ Caſtra diuerſis locis intrudũtur. Cuius euẽtũ belli, calamitatis, & miſeriæ, diei diræ & amaræ valdè, motæq; ſeditionis, & guerræ inter ciues vnius terræ, ſigna portẽdere poſſunt, anno prẽterito viſa in firmamẽto Nonis & iij. Kal. Auguſti, prout in ſuperioribus dictũ eſt. Nudius tertius ante bellum p̃maxima pars ciuitatis Lond. in VVeſtchepe proditoriè incenſa eſt. Marchiones VValliæ videlicet Rogerius de Mortuo mari, Iacobus de Andeleg, Rogerius de Clifford, Rogerius de Leiburn. Haimo Extraneus, & illi de Turberuilla, cũ plurib⁹ aliis, quí de bello prædicto de Levves, nuper fugerunt, viribus cõgregatis guerrã mouentes in Marchia, Baronibus recalcitrare moliuntur. Simõ ergo de Monte Fortí, copulata ſibi in amicitias Leolino, principe VValliæ, partes eaſdẽ adíit cum ingẽti exercitu, & Caſtrũ intrauit Herefordię & Haię. Terras & prædia dominica, Rogerij de Mortuo mari, igni tradens vbiq; & depopulationi. At Hugo de Mortuo mari coactus reddidit ſe Baronibus, Caſtello ſuo quod dicitur Richar. & cæteris terris cuſtodiæ mancipatis & cõmendatis Iohanni filio Iohannis, & Caſtrum de Lodelavve redditum eſt. Exinde progreditur exercitus Anglorum & VValleſium ad montẽ Gomericũ, vbí prædicti Rogerius & Iacobus, pacẽ iniere cum Baronibus fruſtratoriã, prout patuit in fine, datis obſidib⁹ hinc inde. Comes verò Leiceſtriæ feſtinauit ad mare contra alienigenas, quorum aduentus multitudine maxima, & fortitudine nimia, ductu reginę & Petrí Comitis Sabaudię, aliorumq; pluriũ, quaſi totius Europæ malorum, plurimũ in Anglia metuebatur. Quibus nẽpe reſiſtendis cõgregatur Cantuar. & circa partes marrittimas circumquaq; omne robur regni, ab vnaquaque ciuitate, & vrbe, villataq;, regio citatũ edicto. Epiſcopi etiam in ſubſidiũ huiuſmodi à domib⁹ religioſis, & eccleſiarũ rectorib⁹ decimã ſpiritualiũ receperũt. Videres aũt tũc tẽporis ſup̃ Berhãdovvn, tam equitũ quã peditũ, tantã in vnã congregatã multitudiné contra alienigenas, quantã in Anglia exiſtere non crederes bellipotentem. Regina verò Angliæ cũ exercitu quẽ habuit collecta plurimarum nationũ, tot Ducũ tot Comitũ, tãtiq; nauigíj, quòd vix credibile cuiq̃ videatur, p̃ſtitit in Flãdria interim apud Bruges, claſſi illa p̃grandi in portu quidẽ Dan collocata, qui Angliã ingredi quotídiè minabãtur, anhelantes & in feruoré prælij p̃nos, tumeſcẽtib⁹ oris iactitãdo, ſe demõſtrabant. Quorum aduentum noſtrates, & maxime. v. Portus, & piratæ audacter ſitiebant, nec eorum potẽtiã, vt videbatur, in

aliquo metuebāt. Tandē aūt oīs illa cōgregatio nobiliū innumera, tā militū ſtipendiariorū q̄ aliorū, qui ad ꝓpria fuerāt ſtipēdia, parentes & amici reginę, ad ꝓpria reuertūtur, voto ſuo deo dāte penitus fruſtrati. Fuerūt qui dicerēt, robur eorū & numerū exercitus agnoſcētes, ꝙ ſi liberi applicuiſſent, terrā hanc præ nimia multitudine ſua & fortitudine ditioni ſuę, ꝓcul dubio, ſubiugaſſēt. Sed cōſcius ſecretorū pater miſericordiarū, & deus totius cōſolationis, nouit oīa, & corda ſcrutatꝰ ſingulorū, populū ſuū Anglicanū ab alto ꝓſpicere dignatus eſt, dū tātorū corda magnanima cōtabeſcere iuſſit, & re impfecta ꝓ qua aduenerant, tot ſupueniētes hoſtes repatriarēt, exhauſto in vanū & ꝓdito theſauro ſuo incōparabili: ſed hoc tamē ad laudē & magnificētiā nobilis Alienorę Anglorū reginę libet intexere, ꝙ dño ſuo & E. filio eius, tàm ſtrenuè & tàm viriliter, tāq̄ virago potētiſſima, ſuccurrēdis fortiter inſudauerit. Sūmus itaq; pōtifex Vrbanus, inſtinctu ſtimulatꝰ aduerſo, in partē alterā declinādo fauorē & aīmū conuertit aduerſū Barones, irę & indignationis immēſæ, occaſione ſpoliaciōis ꝓſonis eccl'aſticis illatarū, trahēs incētinū, fertur aūt dixiſſe, eū nō plꝰ velle viuere q̄ quòd Anglos ſubiugaſſet, vndè & legatū direxit verſus Angliā, virū ſummū dñm Sabin. epm Cardinalē, ad interdicēdū terrā, & excōmunicandū Barones ꝓuiſionū inpreſos. Sed cū terrā ingredi, reſiſtētia eorū, ꝓ libitu nō poſſe perfēciſſet, citatis primò Ambiani & poſtmodū Bononiæ quibuſdā epis regni, & alijs quibuſdā, ſententiā excōmunicationis & interdictionis ſup ciuitatē Lond. & v. Portus, necnō & quaſdā ꝓſonas illuſtres & nobiles regni fulminatam, commiſit exequendam. At illi ſententiā ipſam cōtra iuſticiam illatā attendentes, appellarunt ad papā, ad meliora tēpora, vel ad generale conciliū, necnon & ſupremū iudicem certis de cauſis & rationibus cōmendabilibus. Quæ poſteà appellatio, in Anglia cōgregato apud Radingū Concilio recitata eſt, & ab epis & clero approbata & executa. Interdictū aūt licet inuiti ſuſcipiētes à legato p̄dicti epi ſecū detulerunt. Sed cū applicuiſſent Douoriæ ſcrutinio ex more in portu facto, interceptū eſt à ciuibus, & in minutias dilaniatū, iactatur in mari. Nūcij quidā celebres, tā regis Francorū q̄ Anglorū, vīz. P. Camerariꝰ, vir nobilis de Frācia, &. H. de Alemānea, cū alijs, applicātibꝰ Bononiæ, cū adhuc p̄dicti pōtifices extiterāt ibidē, ab oppidanis peſſimè tractati ſūt, multis vulneratis, & ad nouē de Anglijs crudeliter trucidatis, nec deferebatur Frācigenis, eò quod in ducatu & conductu venerant aliorum.

Iam

Iam enim omnis illa regio maritima,imò oīs ferè Gallia vſq; Alpes inſtigantibus rege Frācię,Petro Comite Sabaudię,Bonifacio archiepiſcopo Cantuar. & electo Lugdunēſi,cæteriſq; parentibus reginę nobilibus,in Anglos cōſpirauerant cōtra regē H. puta cōſiſtētes, ſed & alia pars Europæ, ſcilicet Britanniæ Minoris, Vaſconiæ,necnō & Hiſpaniæ,cuius terrę regis ſororē duxerat Eadvvardꝰ,ſimili ſeditione cōmoti, aduerſus eos odio exarſerūt & indignatione vehemēti. Attamē inclytus ille Comes Andegauiæ parti Comitis Leiceſt. faue bat,frater ſuus vt dicebatur,fidei iuramēto aſtrictus,at vir apoſtolicꝰ prænominatꝰ, Vrbanus, anteq̄ votū cōpleuiſſet, quod Anglicis dudū ꝓmiſerat:diē clauſit extremū,tempore eis oportuno valdè.Et circa hoc tēpus, Elerius abbas Perſoræ, propter infirmitatē ſuā ſpontè ceſſit,cui canonicè Henricus ſucceſſit. Supradicti igitur Marchiſi, in rebellionē more ſolito in ſurgētes, rupto pacis fœdere, & cōuētione inter eos facta,dum Conſul prædictꝰ Leiceſt. tractis armorū copijs, Marchiā petierat(vt prædictū eſt)perluſtrant prouincias vltra Sabrinam & citra cum exercitu ſuo,rapinis & prædis ſemper aſſueto, indigenas circumquaq; timore & tremore nimio concutientes: adeò vt vbicunq; peruagarent, cōpatriotæ ad eccleſias confugerent in cimiteriſ domicilia conſtruerent,gratia corporū & rei ſuæ ſaluandæ. Huius mali author fuit ille præcipuus,Hamo Extraneus,præda nominatiſſimus,qui quāuis in cōgreſſu militari ſepè fortiter fecerat,tamen tyrannide ſua exigente pro nomine tyronis notam Traſonis meritò incurrit. At illi per Caſtra ſtabiliti,ab ipſis Marchionibus à Briſtollia vſq; Ceſtriā, & alibi,vtpote qui & eadē nomine regis & Eadvvardi nacti detinuerūt. Ad hæc ſuis quiq; partibus vicinos deprædādo laxatis crudelitatis habenis miſerè debacchati ſunt,& Robertus VValerādꝰ & VVarinꝰ de Baſſingborne,cuſtodes Briſtollię, armata manu veniētes diluculo,ad caſtellū de VVallingford, in quo R.rex Alemāniæ captiuus,&.E.filius regis.H.obſides tenebātur,inſultū dederunt acriter,vt eos raperēt à cuſtodia.Sed nihil ꝓfecerunt. Nam Caſtellani quātocius expergifacti, eos repulerūt. Sperauerant nāq; hi ſuccurſu & auxilio potiri p̄dictorū Marchionū,ꝓut inter eos ſtatutum fuit: qui iam verſus eos cum exercitu iter arripientes ad Perſoram rumore ſauciati infauſto ex hoc facto & die anticipato reuerſi ſunt.Comes verò Leiceſtriæ ſepedictus, ex eorū rebellione & fide rupta compulſus ad iram, habito ſuper hoc colloquio apud Oxoniū procerum regni, aſſumpſit ſecū regē. H. quē habuit adeò accliuem,quod nihil arduum ad id tempus ſine eo facere poterat.

Venerunt VVigorniã, comitante ſe innumera militum & aliorũ bellatorũ multitudine, contra Marchiſos, tanquã cõtra hoſtes regni publicos, dimicaturi. Videbatur tamen quòd cor regis vna cum ſuis familioribus inclinatũ erat ad eos, eò quòd hi pro rege, qui quaſi in cuſtodia fuit, necnõ etiã occaſione Eadvvardi, filij ei⁹, adhuc obſidis, quẽ multũ dilexerat, guerrã mouerant in populo & ſeditionẽ. Nam ex bello prædicto Levvẽſi diuiſionẽ ac odiũ traxerãt ad inuicẽ infeſtiuum. Præfati ergo Marchiſi, licet numero pauciores fuiſſent, tamen de ſua audatia præſumentes, vltra fluuiũ Sabrinæ cõtractis viribus reſtiterunt. Nam pontẽ ciuitatis VVigorniæ fortiſſimũ, ac cæteros pontes ꝑ ripã fregerũt, cimbis & tranſuectarijs dimerſis in profundũ, ſed in vanũ laborauerũt cõtra tot nobiles, præcipuè cõtra ipſũ bellatorẽ ſagaciſſimũ, Simonẽ de Mõte Forti, molientes reſiſtere aut dimicare. Quinetiã Leolinũ, iã à finibus VValliæ egreſſũ, ſuper eos à tergo pronũ habẽtes ſuꝑuenturũ, ad pacẽ venire cõpulſi ſunt. Igitur vt Eadvvardus egregius ille iuuenis, regis filius, à cuſtodia abſolueretur, redire ad pacem aliorũ (licet eis dura fuerit ipſa & exitialis) coactus eſt. Nã vt eorũ maior pars inſulã Britanniæ ꝑ annũ euacueret ſancitũ eſt (malũ interim regno vel ꝓceribus minimè molitura) ſub pena perdendæ hæreditatis. Et ad hæc firmanda & aſſecuranda, tradiderunt caſtra quæ habuerunt in cuſtodia, Comiti Leiceſt. ferè omnia, quę erãt per Marchiam à Briſtollia vſq; Ceſtriã diſtincta, ſed & Ceſtria quę fuit Conſulat⁹ Palatinus Eadvvardi, facto excãbio cũ Comite prædicto, in alienũ tranſfertur dominiũ. Herefordia etiam, & alia Caſtra verſus Auſtralẽ plagã VValliæ ſita, Petro de Monte Forti, & alijs Baronibus, iam pridem expoſita ſunt & commiſſa. His ita geſtis rex rediit ad inſigne palatiũ, quod dicitur VVodſtock vbi Natale dñi tenuit ſoléniter. Sed et Comes arridẽti ei fortuna in omnib⁹, quæ mẽte cõcepat, idẽ feſtũ celebrauit in Caſtro ſuo de Kenelvvorth, nimis multo milite ſtipat⁹. Fertur aũt eũ habuiſſe exꝓpria familia ad minus. cxl. milites ſtipẽdiarios, ꝑter alios innumeros, quãdo iuit in exercitu, deuotiõi ſuæ deditos. Iã quidẽ oĩs Anglia ꝑter Aquilonẽ vlteriorẽ, quæ adhuc cõſpirauerat cõtra eum, inſtigãtibus rege Scotiæ, &. I. de Baliolo, inclinata extitit ei & ſubiecta. Vt nihil magnum abſq; eo in regno ageretur. Omnia per ipſum ordinata ſunt, omnia regis Caſtra eius ditioni ſunt commiſſa. Nec etiam ipſe rex, qui iam regnando quinquageſimus extiterat, niſi pro vmbra nominis habebatur, adeo vt terram ſuam perluſtrare vel peragrare non po-

nō poterat, quin in cōductu & dispositione totaliter fieret alterius. Mortuo, vt dictum est, papa Vrbano, successit ei Guido Sabinien-sis, qui fuerat legatus nuper in Angliā destinatus, & vocatus est Clemens quartus. Atque his diebus Iohannes Maunsel, præpotens ille beneficiorum ecclesiasticorum occupator, vitę metas attigit vltra mare. Et Godefridus archiepiscopus Eboracensis transijt. Successit VValterus Giffardus. Habito autē magno tractatu super pace regni assequendo Lōdini, in quadragesima, absoluitur à custodia Comitis prædicti Eadvvardus regis filius, qui à prædicto bello Levvēsi tenebatur obses. Non tamen sui iuris fuerat omnino, quin totum tractaretur ad hæc voluntate Comitis & filiorum eius. Quod Eadvvardus dissimulauit pro tempore & loco, eò quòd oportunitatem euadendi expectauerat.

De bello Euesham iæ.

ANno gratiæ. Mcclxv. qui est annus regni regis Henrici quinquagesimus, Comes Glouernię Gilbertus, in iram cōmotus contra Comitem Leicestriæ, qui sibi & filijs suis dominium totius Angliæ vsurpauit, fœdus cum Marchionibus inijt, & exercitum adunauit. Eadvvardus ergò, filius regis Angliæ primogenit⁹, cum suis custodibus extra Herefordiam exijt gratia spaciandi, scandensq; dextrarium, deputatum locum transijt, & aufugit, qui ab exercitu Marchionum cum lætitia est susceptus. Comes Leicest. tandē furore repletus, regem Anglię circumducens, fultus auxilio principis VValliæ, incendio castra & villas Marchionum destruxit. Rex ergo Angliæ, & Comes Leicestriæ, cum exercitu copioso in noctis silentio Euesham peruenerunt, quos insequebantur Eadvvardus regis primogenit⁹, & Gilbert⁹ Comes Glouerniæ, cum militia promptissima ad conflictum. Pridie igitur Nonas Augusti, in campo extra Euesham Comes Leicest. & sui complices sunt occisi, & rex Anglię, remediabiliter vulneratus, per filium subtrahitur à prælio, & sanatur.

REgnante quidem glorioſissimo principe & illustri, Henrico tertio, dei gratia rege Anglię, regnum eius diutius siluit & quieuit, fines eius pacem, princeps pacis, dominus posuit, & frumenti adipe satiauit. Sed introductis in regnum Gallis, Pictauiēsibus, & Sabaudijs, quos dicti regis cōsanguinitas, affinitas, & liberalitas euexerūt, ipsisque prout regiam magnificentiam decuit, sine iuris alieni præiudicio sublimatis, quia omnis potestas consortis existit impatiens, inter ipsos consanguineos, affines, & incolas orta est contentionis materia, quis eorum videretur esse potentior, & quis maior.

Erant inter eos Simon de Monte Forti, Comes Leiceſtriæ, dudum Seneſcallus Vaſconiæ, & Iohannes filius Galfridi, prius Iuſticiarius Hyberniæ, à ſuis officijs reuocati, quos maioris poteſtatis ambitio, & quædam communis contra electum VVintonienſem, & Gulihelmum de Valencia, fratres ipſius regis, contentio ſtimularunt, & fecerunt participes, imo principes factionis. In diebus illis prouiſionum apoſtolicarũ in eccleſiaſticis beneficijs Angliæ multitudo ſuccreuit, & pro commercio regni Apuliæ, exactionis debiti, tam mercatorum quam Romanæ eccleſiæ iugum graue. Hæc ſunt illa diſcordiæ incentiua inter alienigenas & indigenas, tam nobiles quam prælatos, quorum pauci reipublicæ, plures inuidiæ, plures ambitionis mouebantur affectu. Colligerunt etiam pontifices, ne dicã Phariſæi, concilium aduerſus Chriſtum domini, regem ſuum, dicentes. Videtis quia nihil proficimus, ſi ſic regem dimittimus. Veniẽt Romani, & tollent noſtros loculos cum argento. Conſtituamus ergo xxiiij. ſeniores in circuitu throni eius, qui excluſis Parthis, Medis & Elamitis, adueniſque Romanis, liberantes Hieruſalem ab Aegiptiaca ſeruitute, negotia regni ſingula & vniuerſa diſponant, primos in cænis accubitus & ſalutationes in foro tamen regiæ magnificentiæ reſeruantes. Anno igitur regni eiuſdẽ. xlij. conueniẽtibus Oxoniæ militibus, Baronibus & prælatis, edictis publicè euocatis, cum armatorum potenti & innumera comitiua, præſentibus domino rege & domino Eadvvardo primogenito eiuſdem, cõmuni deliberatione, imò deliratione, taliter ordinarunt. Vt quia idem regnum reformatione multiplici ſui ſtatus egebat, dictus rex pro ſe. xij. perſonas de regno, & tota terræ communitas alias. xij. prouideret, qui regia poteſtate ſuffulti, totius regni curam ſuſciperent, & de Iuſticiarijs, Cancellarijs, Theſaurarijs, & cæteris officialibus, ac miniſtris eligendis ab anno in annum in perpetuum prouiderent, eius Caſtra per ſe, & ſuos facerent cuſtodiri. Cui ordinationi dictum regem, & eius primogenitum metus incarcerationis perpetuæ compulit conſentire, pœnam capitalem comminati quibuſcunque rebellibus, ſine delectu conditionis aut ordinis, per edictum. Dictis Aethelmaro VVinton. electo, & Gulihelmo de Valẽcia, dicti regis fratribus vterinis, & pluribus alijs, inchoatæ factionis exordio reſiſtentibus, expulſis de regno, pariter & bannitis. Vniuerſi & ſinguli alij Prælati, Comites & Barones, de infidelitate huiuſmodi fideliter obſeruanda, corporale præſtiterunt iuramentum, & lata eſt ab omnibus archiepiſco-

hiepiſcopis & epiſcopis regni, excommunicationis ſententia in rebelles. Porrò qua fronte patres conſcripti, ſenex ille VVigorn. antiſtes, & quidam alij prælati, conſcientiarum patres & iudices, ſubuerſioni regiæ poteſtatis gratis præſtitere conſenſum, admiratione nõ caret cum de terreno honore, dicto regi & hæredibus eius ſeruando, corporale præſtiterint iuramentum: quod ordinando ne vnquã regerent, ſed ſemper ab alijs regerentur, peſſimè ſeruauerunt. Si enim prodigalitas intolerabilis, vel defectus regis ipſius, euidẽter exigeret operam curatoris: nuſquam cauetur diuinis legibus aut humanis, vt vitio vel defectu ceſſante, pœna tranſeat in hæredes. Ne filium patris comitetur iniquitas. Ne vlterius ſit pœna progrediens, quaſi delictũ. Et vt ad facti ſeriem redeamus, eleuatis in regno Angliæ. xxiiij. capitaneis antedictis, ordinatiſque ſub ipſis in regno & curia regia cuuctis officialibus & miniſtris: fuerunt eis Parleamenta continua, ſibi eſcaetas & VVardas: ac filijs ſuis & nepotibus, ſpectãtes ad patronatum regis, eccleſias prouiderunt. Nihil fiſcus, nihil Chriſtus accepit, nihil Cęſari. Nihil palatio, totum Cęſarianis, & Palatinis accreuit, non in veteribus regijs debitis, ſed & in ſumptibus prouiſorum totum vacuauit ærarium libertate. Et quia Anglia, ſicut & Roma, ſuſtinere non potuit plures regis, inter Glouerniæ & Leiceſtriæ Comites, capitaneos principales, ſubitò ortæ ſunt inimicitiæ capitales, in tantum quòd dictus rex ad inſtantiam dicti Glouerniæ Comitis, contra Eadvvardum primogenitum ſuum, cui dictus Comes Leiceſtriæ tunc adhæſit, de partibus Franciæ duxit exercitum copioſum. Sed dominis rege Alemanniæ, & Petro de Sabaudia, & quibuſdam ſolennibus nuntijs illuſtris regis Franciæ mediantibus, dicto filio regis ad patris gratiam admiſſo, expulſus eſt Comes glouerniæ à capitaneorum numero prædictorũ, & inter ipſum & Comitem Leiceſtriæ facta eſt concordia in odium cæterorum. Sicque per potentiam & induſtriam eorundem Comitum, facta eſt in Anglia noua turbatio, peior prima. Videntes ergo proceres antedicti xxiiij. ad regis & regni regimen ſic electi, tot multiplicatis capitibus, monarchia ſublata, commune diſſidium iugiter inualeſcere, & confuſionis illius, quæ diebus iſtis euenit, periculum imminere, omnes præter quinque ſubſcriptos, ſcilicet, epiſcopum VVigorn. & duos Comites prædictos, Hugonẽ Diſpenſatorem, & Petrum de Monte Forti, ad diſſoluendũ prouiſiones & ordinationes huiuſmodi prouiſas, & ad reducendum regem in ſtatum debitum, conſenſerunt.

Et licet, nihil sit adeò naturale quàm vnũquodq; dissolui eo genere, quo ligatur, ideo statuta, communi consensu quantumcunq; licita & vtilia, hominum succrescente malitia, tendentia iam ad noxam, possent omnium statuentium, vel maioris partis eorum, contraria voluntate mutari, vel penitus aboleri (quemadmodum serpentem æneum in deserto; ad salutem populi, domino iubente, leuatum, Ezechias, errante populo, ritè legitur destruxisse) placuit tamen prędictis regi & proceribus, timentibus culpam, vbi culpa minimè reperitur, remissionem interpositi iuramenti ex certa scientia summi pontificis impetrare. Sed dicti quinque in proteruitate concepta, (quod scripsimus, scripsimus conclamando) iugiter persistentes, conabantur astruere huiusmodi pragmaticas sanctiones, cõmuni consensu & iuramento confirmatas, nullo posse consensu cõtrario dissolui, ad relaxationem huiusmodi iuramẽti potestatẽ apostolicã nullam esse putantes, iuramentumque vinculum iniquitatis existere, cum Herode facientes sibi de propria prudentia cõtra leges & canones, conscientias scismatis & erroris, trahentes secum ad sui erroris fomentum multos pseudoprophetas, lupos rapaces in ouium vestimentis, contra Christi vicarios, & Christum domini, regẽ proprium, murmurantes, non vt spiritus sanctus eloqui, sed vt superioris potestatis abiectus obloqui dabat illis. Verum cum ad enumerationem prouisionum huiusmodi, tempore procedente, cùm per mortem Comitis Glouerniæ, & Iohannis filij Galfridi, tùm per aduentum regis Alemanniæ, & Petri de Sabaudia, dictus rex Angliæ contra sibi rebelles inciperet prævalere: dictus Comes Leicestriæ, de suæ præsumptionis negocio desperatus, ad partes se transtulit Gallicanas, & interim reuocatis in Angliã Burgundionibus, Gallis & Campanis, quos prouisiones Oxonij exules reddiderunt, regis primogenitus ipsos præ suis familiaribus Anglicis honorauit. Illis Castrorum suorum custodiam, illis maiorum domus suæ ministeria delegauit. Quamobrẽ quidam strenui milites, olim familiares ipsius, vehementius indignati, confœderatione facta cum omnibus, quos aliquando regia potestas offendit, veteres carbones reaccendere molientes, dictum Comitem Leicestriæ ad partes Anglicanas reuocarunt. Qui statim post eius ingressum in regnũ, confœderatis sibi V Vallensibus, dictorũ regis & regni capitalibus inimicis, & multis nobilibus Angliæ, quos omnes fecit in signum inchoatæ stultitiæ tonsorari, per quosdam nobiles Matchiæ, sibi tunc

temporis

temporis adhærentes, dominum Herefordēſem epiſcopum, quem eccleſiarum & monaſteriorum Angliæ pro regno Apuliæ obligatio,& ſubditorum ſuorum oppreſſio,reddiderunt omnibus Anglis odioſum, ab eccleſia extrahi fecit, & carcerali cuſtodiæ mancipari: ipſo & cæteris omnibus, tam indigenis quam alienigenis, dicti regis familiaribus & amicis,per diuerſos eius exercitus, bonis omnibus ſpoliatis.In his tantæ præſumptionis exordijs, ſibi ſubtili calliditate proſpexit,vt,in odium epiſcopi memorati,ſibi populus adhæreret,& adhærentes ſtipendiaret de bonis huius ſpoliatis, & vt tranſgreſſores huiuſmodi,tam de papali quàm regia gratia deſperatos, neceſſitas cogeret ei infallibiliter adhærere. Poſt,congregato exercitu copioſo,ciuitatem Londinenſem ingreſſus, dominum regem Angliæ,per oppreſſionem,ſibi Caſtrum Doueriæ,Turrim Londin. & cætera ſua Caſtra fortia reddere cōpulit, & in omnibus eius adquieſcere voluntati,dicto regis primogenito compulſo Caſtrum de VVindeſore, expulſis inde & eiectis de regno omnibus eius familiaribus,de tranſmarinis partibus oriundis, reddere Comiti antedicto, Iohanneque Maunſel,Præpoſito Beuerlaci, dicti regis conſiliario principali compulſo,ob tantę perſecutionis incurſus,ad partes ſecedere Gallicanas,Videntes autem dominus rex Alemanniæ, & regis Angliæ primogenitus,& cæteri regis Anglię Conſiliarij & amici,per oppreſſiones,rapinas & deprędationes huiuſmodi,factas prælatis & ſubditis, clericis & laicis indiſtinctè, confuſionem ipſius regis & regni pariter imminere, procurarunt dictum regem Angliæ,à Parliamento VVeſtmonaſterij, vſque ad VVindſoram clanculo ſe tranſferre,receptis in eius gratiam,domino Henrico filio regis Alemanniæ, Iohanne Comite VVarrenniæ, Rogerio de Clifford,Rogerio de Leiburne,Hamundo dicto Straunge,& Iohāne de Vallibus, qui prius dicto Comiti Leiceſtr. conſtipatis viribus adheſerunt. Et cum inter regem Angliæ & adhærentes ei ex parte vna, & Comitē Leiceſtriæ,& complices ſuos ex altera,per quoſdam mediatores ſolennes,de pace diutius tractaretur,tandem ſuper omnibus controuerſijs ortis,occaſione prouiſionum Oxon.fuit à partibus in illuſtrem regem Francorum compromiſſum de dicto eius, ad altum & baſſum firmando,corporali præſtito iuramento, prout in inſtrumento ſuper hoc confecto, omnium prædictorum ſigillis ſignato,plenius continetur. Cumque dominus rex Francorū,ſummi pontificis inhærens veſtigijs,prouiſiones & ordinationes huiuſmodi,

modi,& quicquid ſtatutum fuit ex eis,arbitraria poteſtate caſſaſſet: Comes Leiceſtriæ & eius complices & fautores, præſumpſerunt eas,vt prius,nihilominus ſuſtinere, dicto regi Franciæ & præceptis eius in omnibus & per omnia reſiſtẽtes, demolienteſq; cum VVallenſibus Caſtra domini regis fidelium:contra ipſorum VVallenſiũ, regis & regni hoſtium, incurſus inter VValliam & Angliam conſtituta,aſſociatiſque ſibi Londinenſibus,violationes eccleſiarum,& deprædationes, & macerationes perſonarũ eccleſiaſticarum, Chriſtianorum & Iudæorum cædes & incendia, ſine delectu conditionis aut ſexus,ætatis aut ordinis,perpetrantes. Et cùm abominationis huius clamor, quotidianis afflictorum gemitibus & quærelis, aſcenderet ad prædictos principes ſacerdotum, omnes quærentes quæ ſua ſunt,non quæ Chriſti,inuenti ſunt proculdubio canes muti, valentes ſed nolentes latrare. Illis omnibus tam deteſtabiliter perpetratis,contigit Simonem dicti Comitis filium Northamptonã cum maximo exercitu occupaſſe,quam dictus rex Angliç,cum eius exercitu præpotẽti,facto inſultu, potenter & viriliter expugnauit,captis in ea.lxxx.militibus ſtrenuis, & armigerorum & burgenſium multitudine copioſa. Quod cum ad Comitis Leiceſtriæ notiã peruenireţ,ipſe quaſi leo in ſaltu raptis catulis ſæuiens, ad captionẽ Comitis VVarrenniæ,totis viribus aſpirans,vnà cum Comite Glouerniæ,qui annum ætatis viceſimum non attingens, ei circũuentus adhæſit, ciuitatem Roffenſem obſedit, pontem eius, & turrim ligneã ſuper eum,ignita naue combuſſit, & demum ciuitatem expugnãs, eam cum exteriori ballio Caſtri,bellatorum ſuorum inſultibus occupauit. Quo audito, dominus rex Angliæ cum ſtrenua militia Marchiæ,& partium Aquilonarium, ad amotionem obſidionis illius velociter verſus partes Roffenſes tetendit, & dicti Comites & Barones domino regi rebelles, hoc explorato verſus Londinum, Caſtello Roffenſi liberato,iter ſuum arripuerunt. Et rex verſus maritima iter ſuum dirigens,Quinque portus,prius ſibi manifeſtè rebelles ad pacem ſuam,quam minimè meruerunt, clementer & miſericorditer reuocauit,Interim verò Comes Leiceſtriç,vnà cum Comite Glouerniæ, & Baronibus ſuæ partis, & communitate Londinenſium, Londino exiens, iter ſuum in occurſum regis Angliæ, dimini ſui,vexillis explicatis direxerit,& in craſtino ſancti Pancratij, menſe Maij,in vertice montis Levvenſis, bellatorum ſuorum acies ordinauit,poſitis in curru ſuo quatuor ciuibus Londinenſibus,regi

Angliæ

Angliæ fidelibus, arma portare nolentibus contra eum, eiuſdem Comitis vexillo deſuper eleuato, quò facilius, vice ſua, tranſfoderẽtur lanceis præcurſorũ. Et ecce regalis exercitus, tam inopinatè præuentus, inordinatè procedens, occurſurus eis decliuum montis aſcẽdit, & regis Anglię primogenitus, primi agminis capitaneus, in primam partis aduerſæ cohortem ſuos impetus dirigens, pluribus eiuſdem cohortis nobilibus interfectis & captis, eam penitus diſſipauit. Et ad aciem poſteriorem directè progrediens, in qua Londinenſium, Baronum, & militum, magna fuit multitudo, omnib⁹ ita terrorem incuſſit, quòd illos, quos fuga non eruit, cruentatus & vibrans gladius interemit. In ſecundo quidem agmine, exeuntibus duobus regib⁹ antedictis cum ſimplici & domeſtica comitiua, Comites Leiceſtriæ & Glouerniç, & Barones, in medio ſui agminis cõſtituti, complicatis & ſubmiſſis vexillis, à montis decliuo latere venientes, illis viriliter occurrerunt. Prælioque cõmiſſo, captiſq; dicto rege Alemanniæ, Iohanne Comyn, Philippo Baſſet, qui præ commilitonibus ſuis ſtrenuè dimicauit, & omnibus aliįs maioribus ex parte regis Angliæ memorati, factaque multorum ſtrage, quos pars vtraque duxerat ad conflictum, reuerſus eſt rex Angliæ ad Prioratũ Levvenſem, raro ſatellite ſociatus, viris nobilibus, Comite VVarenniæ, Gulihelmo de Valentia, Hugone Bigoto, & aliįs quampluribus ad Caſtellum Peueneſeie fugientibus, & mare trãſeuntibus pro ſuccurſu. Tertia verò, & poſterior cohors, habẽs quadringentos ſatellites loricatos, dominum ſuum regem in campo, ſine culpo, non ſine culpa relinquens, ad eccleſias & latebras ſe conuertit, miſerabiliter aufugiens. Et ingreſſi dicti Comites & Barones villam Levvenſem, quos extra Caſtellum & Prioratum poterãt inuenire, ceperunt, bona pariter & perſonas. Tandem dicto filio regis, à Londinẽſium & cæterorum fugientium cæde reuerſo cum viris de Marchia, & cæteris ſuis familiaribus bellicoſis, quorum numerus aduerſariorum numero fuerat duplo maior, ipſiſque viriliter ſe parantibus ad congreſſum, omnes & ſingulos Comitis Leiceſtriæ calliditas circumuenit. Per quoſdam enim fratres Minores regi Angliæ, & eius filio nunciauit, quod pacem & beneuolentiam dicti regis, & ſuorum affectans, ne plus humani ſanguinis funderetur, cauſam ſuam ſupponerent libenter arbitrio quorumcunque, quos idem rex duxerit eligendos. Et, ſi rex & eius filius, obliuionis huius moderamine non contenti, vellent congredi cum eiſdem, ipſi regem Alemanniæ, Iohannem

hannem Comyn, Philippum Baſſet, & cæteros captos in prælio trucidarent, capitibus eorum leuatis in lanceis pro vexillis. Quamobrem rex & eius exercitus, moti viſceribus pietatis, à ſuo propoſito deſtiterunt, & habito tota nocte ſequenti de pace tractatu, tandem in formam ſubſcriptam fuit à partibus in fine conſenſum, ſcilicet quòd rex & adhęrentes eidem ex vna parte, & dicti Comites & eorum complices ex altera, penes illuſtrem regem Franciæ procurarent, per tres prælatos & tres nobiles Franciæ nominandos, & per ipſum regem Franciæ conuocandos, eligi duos viros de Francia, qui venientes in Angliam, ſibi tertium de Anglia, quem eligerent, ſociarent, & quicquid ipſi tres, tàm de rege confirmando vel infringendo, quàm de omnibus controuerſijs habitis inter partes, & de ſtatu Angliæ ordinarent, ratum & ſtabile permaneret, præſtito ſuper hoc corporali à partibus iuramento, factoque ſuper hoc inſtrumento, ſigillo regis & omnium prædictorum ſigillis ſignato, datis ex parte dicti regis obſidibus dictorum primogenitis antedictis, ſicque rex ſuis hoſtibus ſe committens, & dicti hoſtes cum eo, primo Cantuar. & dictis obſidibus miſſis ad Caſtrum Doueriæ, demum Londinum peruenerunt, rege Alemanniæ, & cæteris captis in prælio, in diuerſis Caſtris carcerali cuſtodiæ mancipatis, Baronibus Aquilonaribus & Marchiæ, fraudē dicti Comitis formidantibus, reuerſis ad propria ſine mora, omnibuſque, qui regi Angliæ fideliter adhærebant, & qui ei quocunque tempore ſeruiebāt, clericis & laicis, omnibus bonis ſuis mobilibus ſpoliatis. Poſt hæc conuenientibus Londini prælatis, Comitibus, & Baronibus partis illius, quæ regem ſuum tàm ſeditioſè tenuit captiuatum: compromiſſi Levvenſis, & præſtiti iuramenti, imò ſuæ ſalutis, immemores, ad nouas ordinationes regni ſe conuertere curauerunt, inter cætera ſtatuentes, quòd duo Comites & vnus epiſcopus, ex parte ipſius communitatis electi, nouem perſonas eligerent, quorum tres regi aſſiſterent, & de concilio eorū trium & nouem, tàm in domo regia quàm in regno procederent vniuerſa, & quòd à rege ſine illorum, ſaltem trium, conſilio, aliquid fieri non valeret. Sicque Comitibus Leiceſtriæ & Glouerniæ, & epiſcopo Ciceſtrenſi, qui contra dominum ſuum regem præliaturos, die præcedenti, prælium antedictum, ab omnibus peccatis dicitur abſoluiſſe, conſiliarijs & Capitaneis principalibus ordinatis: rex comminatione facta ſibi de rege alio eligendo, & regis primogenitus, de perpetuo carcere ſubeundo, ſi non præſtarēt aſſenſum,

assensum, coacti sunt commento fraudis huius consentire: omnibus episcopis, Comitibus, & Baronibus consentientibus, & instrumento super hoc confecto apponentibus signa sua. Missæque sunt ad dominos, episcopum Sabinensem Cardinalem, tunc apostoliæ sedis legatum, & illustrem regem Franciæ, literæ de compromisso Leuvensi penitus reuocando, & de noua pace, amicabili consensu partium, ordinanda. Cumque per Londin. VVinton. & VVigorn. & quosdam alios episcopos Cantuar. prouinciæ, dicto domino lægato fuisset instantius supplicatum, quòd pacem illam promouere curaret, ipse dictos episcopos, pro eo quòd tantæ depressioni regiæ potestatis consentire præsumpserant, grauiter reprehendens, quia ei nō patebat ingressus in regnum, publicis edictis Bononiæ propositis, eos citare curauit, vt super regni negotijs tractaturi cum eo, tertio die Bononię comparerent. Quibus, dictis die & loco, & vltra diem, diutius expectatis, nec per se nec per procuratorem curātibus comparare, legatus eos à diuinorum celebratione suspendit. In prædictos verò Leicestriæ & Glouerniæ Comites, & eorum complices, ciuitatem Londin. & Quinque portus, qui transitum eius in Angliam manifestè præsumpserant impedire, excommunicationis & interdicti sententias promulgauit. Sed dicti episcopi, Comites & Barones, & cæteri, grauaminibus quibusdam confectis, ad sedem apostolicam, & si necesse fuerit, ad Cōsilium generale, & ad ecclesiam, tàm triumphantem, quàm militantē, per VVigorn. Cicestren. & Elien. officiales, legis peritos, & scribas vltra legales, & canonicas obseruantias appellantes, appellationes huiusmodi non curarunt, sed de gladij Martialis tuitione confisi, spirituali gladio paruipenso, vsque ad aduentum domini Othonis, Cardinalis, in Angliam, immiscere se diuinis obsequijs præsumpserunt. Regem verò prædictū, quasi captiuum ducentes inter filios sæpedicti Comitis Leicest. Hugonem Dispēsatorem, Iohannem filium Iohannis, excluso Comite Glouer. quē solū de regno timebāt posse tantę colligationis laqueos eneruare, oīa castella regis, & castra fortia diuiserunt, oīaq; officia dom^o regię capitalib^o regis inimicis, vtpote qui contra eū cāpestri prælio dimicare præsūpserant, assignātes. De liberatione Eadvvardi, primogeniti regis, ferè per annū facta modica mētione, donec ipse p liberatiōe sua Comitatū Cestriæ Palatinū cōtulit Comiti Leicest. memorato, & sic de carcerali custodia cæterorum militum, inimicorum eius, meruit liberari. Statum siquidem nobilium

Marchiæ,perſecutioneſq;,quas per annũ & amplius ſuſtinebãt,non poſſet aliquis dilucidè declarare.Sed cũ Comes Leiceſt.niteretur ip ſos Marchiones in Hyberniam relegare, ipſi in vltimis VValliæ finibus, caſtra primogeniti regis ingreſſi, deprædatis VVallen. Caſtrorũ hoſtibus prædictorũ,ſibi neceſſaria quæſierunt,donec dictus Comes Leiceſt.capto Comite Ferrario,qui occultè ad partẽ inclinauit aduerſã ad captionẽ Comitis Glouer. ſæpedicti,quẽ inclinaturũ ſimiliter formidabãt, Glouer. perueniret. Tunc enim in hoſtilitatis cõmunis occurſum confœderatis dictis Marchiſijs Comiti Glouerniæ, venientibus Comitib⁹ VVaren. & Gulihelmo de Valencia,cũ magna baliſtariorũ & militũ comitiua,& applicãtibus in Suthvvallia,innata eſt maior audacia perſecutorũ ſuorũ incurſibus reſiſtẽdo: Comitiq; Leiceſt.cum ſuis,regẽ Angliæ,& filiũ eius ducẽtibus apud Hereford.vt captiuos,obuiã eũdi. Qui ſuo & principis Northvvalliæ ſtipatus exercitu, & Simon natus ſecũdus, regalis exercitus per regnũ collecti,rector & ductor, ex duab⁹ partib⁹ veniẽtes, vt Comites Glouerniæ & VVarren.& Marchiſios includerent, & interficerent vniuerſos.Sed,diſponente domino,qui eſt clauiger carcerũ,redemptio captiuorum,regis primogenitus,die Iouis in hebdomada Pentecoſtes, campos Herefordię cum cõmilitonibus & cuſtodibus eius ſpaciaturus intrauit,& aſcenſis ſingulorũ dextrarijs, & admittendo laſſatis,is aſcendens poſtremò propriũ,nõ admiſſum,à ſocijs petita,licet non obtenta,licẽtia,ad dominũ Rogeriũ de Mortuo mari apud VVigemor laxatis tetendit habenis Et in craſtino Comites Glouernię & VVarren.cum ſuis,eidẽ Eadvvardo apud Lodelovve occurrentes,remiſſis iniurijs & inimicitijs, amicitia reuocata, ad diruptionẽ pontiũ & ſubmerſionem nauicularum Sabrinę confidenter & alacriter cucurrerunt. Demum creſcente militia per familiares dicti Eadvvardi,quos partis aduerſæ poteſtas diu compulit latitare,expugnataq; & capta Glouernia,& vltra modũ acto immiſericorditer cum captiuis,coacti ſunt Comes Leiceſt. & eis exercitus, in partibus Herefordiæ, circumcluſi, regem ſuum vocalem, quaſi captiuum ducentes, per omnia,quæ nolebat, vitam ducere captiuorum.Et cum Simon,natus eiuſdẽ Comitis Leiceſt. cum multis Baronibus & militibus, paragratis & ſpoliatis Cantia, VVintonia, & cęteris Auſtralibus Anglorum partibus, Kenelvvortham patri ſuo, celeriter occurſurus, ſuo infortunio,deueniret, dicti Eadvvardus & Gilbertus,& eorum exercitus,volente domino,præmuniti,die ſancti Petri

cti Petri ad vincula in aurora ſuper eos irruentes, omnes præter dictum Simonem & paucos, qui fugerant in Caſtellum, ſuis vinculis manciparunt, & captâ præda prædonum, ſpoliatoreſque ſpoliantes, diem feſtum ad noua Vincula celebrarunt. Iſta omnia ignorãtibus Comite Leiceſtriæ & eius complicibus expeditis, ipſi eadẽ die flumen Sabrinæ, exploratis vadis idoneis, occurſuri dicto Simoni & eius exercitui, de Anglia venientibus, in noctis crepuſculo tranſierunt, & duobus diebus ſequentibus in confinio VVigorniæ mora tracta, tertia die villã de Eueſham ingreſſi, dũ ad refocillandas aïas, fame & ſiti diutius fatigatas, paucis cibarijs aſpirarẽt, exploratores illorũ, dominũ Eadvvardum, & eius exercitum non diſtantes ab eis per duo miliaria, nunciabant. Et exeuntes Comes Leiceſt. & Barones, vnà cum domino rege, violenter adducto, in cuiuſdam collis aſcenſu, Eadvvardum & eius exercitum in cacumine collis, nõ diſtantem abeis ad iactũ lapidis, properantẽ aſpiciunt: factoque congreſſu mirabili, ex parte domini Eadvvardi vno tantum milite, modica probitate notando, & duobus armigeris interfectis: Simon Comes Leiceſt. qui capite, manibus, pedibuſq; truncatis, in campo interijt, Henricus filius eius, Hugo Diſpenſator Iuſticiarius Angliæ, Petrus de Monte Forti, Gulihelmus de Mandeuilla, Radulphꝰ Baſſet, Rogerius de ſancto Iohanne, VValterus de Creppings, Gulihelmꝰ de Eboraco, & Robertus Tregos, Barones & milites præpotentes, & omnes ſatellites, & equites bellicoſi, exceptis. x. vel. xij. nobilibꝰ captis, in prælio corruerunt. Nomina autem magnatum vulneratorum & captiuorum ſunt hæc, Guido de Monte Forti, filius Comitis Leiceſtriæ, Iohannes filius Iohannis, Henricus de Haſtinges, Humfridus de Boun Iunior, Iohannes de Veſcy, Petrus de Monte forti Iunior, & Nicholaus de Segraue. Hæc de prouiſionibus, imò de proditionibꝰ Oxon. Levvenſ. et Lõdin. dicta ſufficiãt, & quę varijs ęquitatis & iuſticię fictionibus dealbatæ, intus aũt plenæ verſutię, ꝓuiſores ſuos peſſimè ꝓdiderunt. Multa ſiquidẽ, narratione digna, nõ inſerui, ne epiſtolæ ꝓlixitas aures offenderet audientiũ, ſed illud præ cæteris oportet inſerere, ſuꝑ quo regia celſitudo miratur, quòd quidam, quorũ cõuerſatio in cœlis eſſe deſcribitur, oĩa relinquẽtes pro Chriſto, cũ Petro Chriſtũ, in Chriſti vicario Petrũ in Petri ſucceſſore Clemente, Chriſtum deum ſuũ principẽ ſunt hactenus perſecuti, ædificatũ à dicti regis rebellibus parietem, quẽ apoſtolica præcepit authoritas in ſui noui operis initio demoliri, ſuis prædicationum &

approbationum blanditijs linientes,non attendentes,vt decet,quãtis priuilegijs & honoribus ipſos Romana decorauit eccleſia, quã paruulam ſui ordinis plantulam, de valle Spoletana tranſlatam,idẽ rex ad perfectam & ſpatioſam vineam,in tot Caſtris & vrbibus dilatatam,fouit, coluit, & rigauit:vtinam, præciſis vitulaminibus ſpurijs,recipiant palmites incrementum,& cultori ſuo reddant vuas,de cætero non labruſcas. Bello igitur Eueſhamiæ viriliter conſummato,rex & regni proceres apud VVinton.ordinarunt, quòd ditiores ciuitatis Londinenſis,in carcerem truderẽtur, quòd ciues antiquis libertatibus priuarentur,& quòd ſtipites & cathenæ, quibus ciuitas fuerat roborata,de medio tollerentur,pro eò quòd Simoni de Mõte Forti, Comiti Leiceſt. in regis contemptum, & etiam damnum regni,fortiter adhæſerunt,quod & totum factum eſt. Nam potentiores ciuitatis apud Caſtrum VVindeſoram carceri fuerant mancipati,qui poſtmodum pœna pecuniaria,ad ſummam nõ modicam, mulctabãtur. Libertas fuit ciuibus interdicta,& Turris Londin. per ſtipites,& cathenas ciuitatis,fortior fuit facta. Poſt hæc apud VVeſtmonaſter.in feſto tranſlationis beati Eadvvardi,ſententia exhæredationis,in regis aduerſarios ferebatur,quorum terras rex ſuis fidelibus contulit ſine mora. Quidam verò exhæredatorum ſuas poſſeſſiones,data pecunia,redemerunt. Alij conglobatis viribus in nemoribus latuerunt, degentes miſerabiliter ſolis ſpolijs & rapinis, quorum potentior & ad malum pronior fuerat Robertus, Comes Ferrarius,qui ea cõditione fuit in integrum reſtitutus, vt ſi quoquo tempore à regis fidelitate recederet,ſuum perderet Comitatum. His temporibus,Guido & Simon,filij Comitis quondam Leiceſt. à carcere & cuſtodia euadentes, partes Galliæ petierunt, ſperantes, per nouam ſeditionem, mortem patris ſui per alienigenas vindicare, & ſibi Angliam ſubiugare. Sed dei prouidentia,quod inceperant,cõſummare non poterant,eò quòd in vanitatibus & miſerijs, dies eorum,ſicut patebit, defecerunt. In hoc anno, quinquageſimo regis regni,qui meritò dici poterit iubelæus,quidam eleganti ſtylo prædictorum bellorum cauſas perſtringens, dicebat. Quis dabit capiti meo aquam,& oculis meis fontem, ducentem riuos lachrymarum, vt die ac nocte populi mei defleam interfectos? O Anglia,olim glorioſa, in regnis inclita & erecta, quaſi in ſuperbia Chaldæorum. Naues Tharſis tuis nauibus comparari non poterant, portantibus aromata & vniuerſa precioſa per quatuor orbis climata. Fuit tibi

mare

mare pro muro,& portus tuos vt portas Caſtra munitiſſima munierunt.In te militia,clerus,& negotiatio floruerunt. Saphirum, Charbunculum,& Smaragdum,de paradiſi deriuata fluminibus,tibi Piſani,Ianuenſes,& Veneti trāſtulerūt.Tibi in biſſo & purpura Aſia, in Cinamomo & Balſamo Africa,in auro Hiſpania, in argēto Germannia ſeruierunt. Tibi de tua materia veſtes præcioſas,tua textrix, Flandria texuit. Tibi vinum tua Vaſconia miniſtrauit. Tibi ſeruierunt omnes inſulæ inter Hyades & Arcturum. Tibi interius abundabant feræ ſiluarum,iumenta in montibus atque boues.Habuiſti omnia volatilia cœli:& pulchritudo agri tecum. Abundantia piſciū cunctas regiones ſuperas. Et licet maris anguſtata littoribus, breui terræ ſpacio diſtendaris, tibi tamen vbertatis tam famoſæ per orbem benedixerunt omnium latera nationum, de tuis ouium velleribus calefacta.In te,gladijs conuerſis in vomeres, pax & religio viguerunt,vt cæteris omnibus regnis Catholicis ſpectaculum ſiſteres & exemplum. Heu cur iam tanta gloria denudaris? Cur in temetipſam colliſa ſuccumbis? Cur filiorum tuorum inteſtina tyrānide debaccharis,& quaſi coniuraueris in teipſam, bellum tibi & non hoſtibus induxiſti? Heu proculdubio tuę preſumptionis ſcelera meruerunt,quibus ita faſcinata iacebas, vt nec ipſa medicinā nec operam medicantis expeteres: imò verius recuſares. Propter quæ clamat cotidiè ad dominum per mare per terrā multus innoxius cruor fuſus,qui tibi tot & talia præcioſa tranſuexit. Sanè tuæ gentis effrenata cupiditas,ęmula religionis & pacis, ſuperioris aſpernata dominium, & regium iugum graue:tuo diſcrimini,per electionem cōſulens poteſtatum,eatenus diſſidentiæ zizannia ſeminauit,vt ſolutis conſanguinitatis, affinitatis, & iuramenti fœderibus, in patrem filius,in fratrem frater,in dominum ſeruus inſurgeret,et ouium inaudita ferocitas in paſtores,Poſtremò ſe inuicem bellorum campeſtrium clade conterrerent & crudeliter iugularent. Sicque Charibdim cupiēs euictare,in Scillæ voraginē,proh dolor,incidiſti. Quod autem ex circumlocutionibus iſtis innuitur,in prouiſionibus Oxoniſ ſupradictis luce clarius inuenitur.

Caſtrum Doueriæ regi redditur.

ANno gratiæ ſupradicto,rex Henricus tenuit Natale apud VVeſtmonaſterium, vbi fuerat maximum Parleamētum nobilium, in quo fuerat ſalubriter ordinatum, quòd in quolibet Comitatu ſumptibus regijs vnus fieret Capetaneus, qui cum auxilio Vicecomitis ar-

mitis arceret prædonum rabiem truculentam. A rapinis ergo multi, timore perterriti, ceſſauerunt: cœpit poteſtas regia reſpirare, & pax quodammodo pullulauit. Audientes igitur quidam nobiles, qui in Caſtro Douoriæ in carcere tenebantur, quòd domino ſuo regi proſpera contingebant, hauſto ſpiritu fortitudinis turrim caſtri viriliter occupabant, ſuis cuſtodibus reſiſtentes, Quod cum regi & primogenito ſuo Eadvvardo innotuerat, ad Caſtrum Doueriæ properarunt, illud etiam manu valida obſidentes. Cuſtodes igitur Caſtri, aduerſarijs circumſepti, miſerunt legationē ad regem, ea quæ ſunt pacis rogantes: ſaluis ſibi ſingulis, vita & membris, equis & armis, & cæteris neceſſarijs, Caſtrum regi protinus reddiderunt. Inde trāſiens Eadvvardus, miles ſtrenuus, rex futurus, terram maritimā perluſtrauit, quoſdam de habitatoribus Quinque portuum, propter ſua detrimenta puniens, quoſdam terrens, quoſdam verò ad pacem benignè ſuſcepit. Soli municipales de VVinchilſeie ſibi reſiſtere nitebantur, ſed eorum municipium per inſultus validos Eadvvardus obtinuit, ad cuius ingreſſum multus ſanguis noxius eſt effuſus, & parcens multitudini, iuſſit ne de cætero ſpoliſs intenderent in piratis. Sic in mari facta eſt tranquillitas magna nimis. Papa Vrbanus quartus obijt: cui Clemens quartus ſucceſſit, qui nuper in minori officio conſtitutus, Guido Cardinalis Sabinenſis vocatus, à papa Vrbano in Angliam deſtinatus, vt ibidem legationis officio fungeretur, iuxta mare in villa, quæ nuncupatur Bononia, traxit moram, eò quòd terram ingredi non poterat Anglicanam propter manifeſtam contradictionem Baronum, & epiſcoporum reſponſionem ſophiſticam: ſententiamque excommunicationis protulit in rebelles, & ad curiam Romanam, vnde venerat, eſt reuerſus. Factus eſt pater patrum, petente rege Henrico, & deſtinauit in Angliam, per conſilium Cardinalium, Ottobonum, ſancti Adriani diaconum Cardinalem, qui cum rubeis in Angliam veniens indumentis, in eccleſia VVeſtmonaſteriēſi, congregato concilio, fecit mandata apoſtolica publicari, qui ſuæ legationis fungens officio, ſentētiam in regis aduerſarios fulminauit. Proceſſu verò temporis, Henricum Londinenſem, Iohannem VVintonienſem, & Stephanum Ciceſtrenſem, qui partem aduerſariorum regis fouebant, ab officio & beneficio ſuſpendebat, & quia appellationis fungebantur remedio, iuſſit quòd infrà trimeſtre tempus ſe papæ conſpectui præſentarent, qui ad curiam venientes, fortunæ caſus volubiles expectabant. Dominus

Lincoln.

Lincoln.episcopus,fortè sibi pacem redimens propter tempus, misericordiam non iudicium impetrauit.Dominus VValterus VVigorniæ antistes,in articulo mortis positus,se dicebat errasse fouendo partem Simonis de Monte Forti,& super hoc literas ad legatum direxit,petens beneficium absolutionis, quod obtinuit,& decessit. Interim quidam nobiles, exhæredationis sententiam non ferentes,insulam de Haxolm occupauerant, ad quos vndiq; confluxerũt viri,quorum pedes veloces ad sanguinem effundendum,& manus promptissimæ ad rapinam,adiacentem patriam deuastantes. Hos adiens Eadvvardus, miles egregius, eorum colligationes dissoluit, volentes nolentesque ad pacem redire coegit, qui de pace seruanda corporale sacramentũ Londini postea præstiterunt. Sed iurati quãtocius errauerunt.Totam namque Angliam commotione maxima commouerunt.Rarus aut nullus locus in Anglia fuit tutus,eò quòd terra vespillonibus erat plena. Apud Castrũ ergo de Kenelvvorth quidam incolæ & degeneres,confluxerunt, illud de rapina habitãtium in circuitu munientes.Vexillum Simonis Iunioris, qui in Gallijs morabatur,protinus erexerunt,ipsum illius Castri proclamantes dominum & hæredem. Quibus auditis,rex quendam ad eosdem de suis nuntijs destinauit,mandans per literas regias, vt desisterent ab inceptis. Quem mancum ad regem cum proteruis responsionibus remiserunt. Intereà primogenitus regis Eadvvardus, per syluã de Aultona transitum faciens, quendam militem, Adam Gurdun, de secta exhæreditorum,reperit in eadem insidias transeuntibus facientem,quem subitò præoccupatum cum suis,iussit vt arma sumeret & resisteret sicut fortis. Qui statim filium regis congressu aggreditur singulari,pugnans viriliter cum eodẽ. Finaliter succubuit sauciatus,cuius audaciam commendauit Eadvvardus,iubens apponi cataplasmata vulneribus sauciati, hostem ipsum nõ reputans,sed tanquam hospitem secum ducens. Satellites verò ipsius iussit in arboribus syluæ suspendi. In partibus Borealibus Comes Ferrarius, contra suum sacramentum,nuper præstitum, cum copioso exercitu vagabatur,contra quem dirigebatur dominus Henricus,primogenitus regis Alemanniæ, qui eundem Comitem deuictum, vinctum Londinum secum duxit, sibi acquirens laudis titulum pro triũpho.

De obsidione Castri de Kenelvvorth per regem.

ANno gratiæ. Mcclxvi. Henricus rex Angliæ, Natale suum tenuit apud VVestmonasterium, vbi regionis nobiles conuenerunt in

vnum, de pace regni, more ſolito, tractaturi. Exijt ergo edictum cõtra Comitem Ferrarium, qui ſecundum formam ſuæ obligationis, ſuo Comitatu perpetuò priuabatur, & Eadmundus filius regis Angliæ, in ſeiſina duorum Comitatuum ponebatur, Derbei ſcilicet, & Leiceſtriæ. De VVeſtmonaſter. tranſiens rex Henricus, & exercitus bellatorum, Kenelvvorthiam peruenerunt, Caſtrum quantoci⁹ obſidentes, illud volentes, ſed non valentes, ſuis viribus occupare. Parauerunt ſe exercitus ad inſultũ, ſed interius inuenerunt promptiſſimos defenſores. Mutuis namq; in ſe congreſſibus debacchantes, nobiles perierunt. Erigebantur exterius machinæ multæ nimis, nec mora obſeſſi ad quantitatem aliarum & numerum, ſimiles machinas erexerunt, vnde contigit quòd in emiſſionibus quandoque lapides inuicem quaterentur. Sed per exteriores machinas, machinæ obſeſſorum finaliter rumpebãtur, nec ſic Caſtrum defenſores reddere voluerunt. Maluerunt enim mori fortiter quàm illud reddere violenter. Ipſos namque audaciores reddidit deſperatio, quia per frequentes egreſſus, fecerunt in exercitu regis ſtrages magnas. Hos nec legati præſentis ſententia, nec regis potentia, ab inceptis poterant reuocare. Igitur rege fauente, per prouidentiam Cardinalis, apud Kenelvvorth, clerus & populus conuocantur. Eligebantur ibidem. xij. perſonæ de potentioribus procerũ, & prudentioribus prælatorum, quibus dabatur poteſtas ordinandi ſuper ſtatu exhæredatorum. Electæ perſonæ iurarunt de vtilibus ordinãdis. Rex primò, poſtmodum clerus & populus iurauerunt, quòd dictum ipſorum inuiolabiliter obſeruarent. Dictum ergo Kenelvvorthiæ tale fuit, quòd quilibet exhæredatorum, ſecundum quantitatem delictorũ, pæna pecuniaria mulctaretur, quam poſſeſſoribus terrarum ſuarũ perſoluerent, ita quòd hæreditatum ſuarum redemptio non excederet ſeptem annos, nec eſſet aliquatenus minor anno, excluſis dum taxat hæredibus Simonis de Monte Forti, & Roberti de Ferrarijs Comitis Derbei, ab hoc dicto. Quòd ſi terras ſuas non poſſent redimere, poſſeſſores earum, tàm diu eas in ſuis manibus detinerent, donec ſibimetipſis de fructibus earum eſſet plenariè ſatiſfactum. Proceſſu temporis, obſeſſi in Caſtro Kenelvvorth, fame & miſerijs macerati, facientes de neceſſitate virtutem, illud regi, ſaluis ſibi neceſſarijs, reddiderunt. His temporibus Carolus frater regis Franciæ Ludouici, Comes Andegauiæ & Prouinciæ, fretus auxilio patris patrum, Memfredum filium Imperatoris Frederici deuicit, & regna

Apuliæ

Apuliæ & Siciliæ, ſubiecit eccleſiæ Romanæ. Poſtmodum in regē Siciliæ coronatus.

Exhæredati occupauerunt inſulam Elienſem.

ANno gratiæ. Mcclxvij. rex Henricus tenuit Natale ſuum Conuētriæ. Poſtmodum veniens ad VVeſtmonaſterium, Parliamentum tenuit cum potentioribus terræ ſuæ, ſperans pacem in cunctis finibus Angliæ confirmare. Et ecce nuntij venientes, regi dixerunt, quòd quidam nobiles exhæredatorum, dicto Kenelvvorth parere nolentes, cum maxima comitiua occupauerant inſulam Elienſem, addentes, quòd adiacentem patriam deuaſtabant. Rex igitur verſus Cantabrigiam iter arripiens, ibidem aliquādiu moram traxit, aduerſariorum, qui in prædicta inſula fuerant, ad tempus impediēs impetum & egreſſum. Viri ergo ſanguinolenti & doloſi, egreſſum verſus Rameſiam inuenerunt, qui circumquaque homines & iumēta more ſolito rapuerunt. His auditis, rex & ſui Rameſiam clanculo venientes, & inuenientes de malefactoribus multos: quoſdam gladio percuſſerunt, quoſdam ceperunt, alij ibant quà poterant fugiētes, poſitis ibidem cuſtodibus, rex Cantabrigiam eſt reuerſus. Intereà Gilbertus de Clare, Comes Glouernię, cum magno exercitu venit Londinum, quaſi domino ſuo regi auxilium præſtiturus, verba pacifica loquebatur in dolo, ſicque ciuitatem ingreſſus, ipſam protinus tanquam dominus occupauit, mandans nuncios ad legatum, quod ſibi Turrim Lōdinēſem, in qua habitabat, redderet ſine mora, & vt poſſet aſſequi citius ſuum velle, prohibuit ne legato victualia venderentur. Legatus ſiquidem, tanquam bonus paſtor à bono paſtore directus, veniens ad eccleſiam ſancti Pauli, Londini, crucis negotium expoſuit coram multis. Quidam ergo corde compuncti, crucem protinus receperunt, inter quos fuerant Thealdus archidiaconus Leodicenſis, papa futurus, qui in Angliam venerat cum legato, cui valedicens, iter verſus Terram ſanctam arripuit, & nobilis vir, Thomas de Clare, qui ſpreto conſilio fratris ſui, Comitis Glouernię regem adijt, & ei fideliter obediuit. Igitur de negotio crucis ſermone completo, legatus imperterritus ſermonem ſuum in Comitem Glouerniæ conuertit, monens vt fidelitatem, quam regi debuit & ſpoſponderat, obſeruaret, addens quòd ſibi pacis reformatori libertas egrediendi Turrim & ciuitatem Londin. nec etiam victualia debuerant denegari. Salubria patris monita, indurati cordis filius non audiuit. Legatus, cum quibuſdam nobilibus, regis fidelibus,

clam

dam Turrim Londin. eſt ingreſſus. Intrarunt etiã Iudæi non pauci, cum vxoribus & paruulis, poſt legatum. Quibus vna balliua caſtri fuit commiſſa, quam nonſegniter, in arcto poſiti, defendebant. Legatus poſtmodum in perturbatores pacis regis & regni, ſententiam excommunicationis generaliter promulgauit, & eccleſias ciuitatis Londinenſis, & ciuitati contiguas, ſuppoſuit interdicto. In domibus tamen religioſis, ſine ſtrepitu campanarum & vocis, excluſis pacis perturbatoribus, miſſas celebrari præcepit. Vndique vallabant regẽ anguſtiæ, aduerſariorum ſæuicia, & defectus pecuniæ. Initoque cõſilio, iocalia eccleſiæ VVeſtmonaſter. imagines feretri aureas, & lapides præcioſos, in manibus tradidit mercatorum, non modicã pecuniam mutuo recipiens pro eiſdem, quæ tamen tranquillitatis tempore reſtituit eccleſiæ ſupradictæ. Miſit igitur rex pro Scotis, & Frãcigenis, qui ſe ſtatim, vt ei ſuccurrerent, parauerunt. Exeuntibus interim quibuſdam de potentioribus inſulæ, prædari volentibus, ne iterum in eadem inſula Elienſi redirent, per regis exercitum, ſunt præcluſi. Illi verò verſus Londinum properarunt, multa mala in itinere facientes. In aduẽtu igitur ipſorum, Comes Glouerniæ in maiori ſuperbia eleuatus, Turrim Londin. acriter impugnauit, quam non poterat obtinere. Filij ergo Belial de familijs prædictorum, monaſteria inuadentes, in eiſdem depoſita rapuerunt, alij per terram exercuerũt rapinas. Populares ergo, & maximè viri VVeſtmonaſt. quibus dederat audaciam vexatio continua, quàm plurimos de prędictis raptoribus peremerunt. Videntes malefactores ciuitatis, quòd ſibi populi vndique reſiſtebant, egredi formidabant. Rex Henricus, vir innocens, timens dominum, & deſiderans finem guerrę patienter nuncios ſuos, qui pro auxilio ierant, expectauit. Veniẽs igitur Cantabrig. ad regem patrem ſuum, fœlix Eadvvardus, ſecum duxit de Scotia, & de partibus Borealibus. xxx. M. hominum bellatorum. Dimiſſis cuſtodibus Cantabrig. rex ad VVindeſoram peruenit, vbi de die in diem ipſius creuit exercitus. Inuaſores Londinen. iam timentes, à rege pacem per nũcios petierunt, quam in forma petita non poterant obtinere. Indixerunt regi bellum poſtmodum, planitiem de Hundeſlavve aſſignantes pro loco, quò rex in craſtino veniens, reſiſtentem neminem adinuenit. Attendens igitur rex aduerſarios ſuos ſibi non poſſe reſiſtere, Stratfordiam iuxta Lõdinum properauit, ibidem aliquamdiu moram trahens. Malefactores ciuitatis in furorẽ conuerſi, & quaſi de rege vindicare volentes,

depoſita

depoſita in eccleſia VVeſtmonaſter. abſtulerunt, ſed per dei prouidentiam monachis,& bonis monaſterij pepercerunt. Inde parochialem eccleſiam,& villam VVeſtmonaſt.inuadẽtes, labores populi rapuerunt.Et intrantes domos regias, feneſtras, & oſtia fregerunt,vix manus à combuſtione totius Palatij cohibentes.Ad regem in Stratfordia commorantem, venerunt de partibus tranſmarinis Comites Boloniæ,& ſancti Pauli, ſecum ducentes. cc. milites cum ſequela. Iuxta Turrim Londin. applicuerunt Vaſcones cum nauibus multis & magnis, omnibus armamentis naualibus præmuniti,regis expectantes mandatum. Obſeſſos itaque regis aduerſarij ſe cernentes,pacem à rege,in arcto poſiti petierunt,pacemque petitam,ſaluo in omnibus Dicto Kenelvvorthiæ, obtinuerunt.Ad obſtinatos inſulæ Elienſis dirigitur dux Eadvvardus, quos miſericordia motus,licet inimicos,ad pacem,ſaluo Dicto Kenelvvorth,reuocauit.Alienigenæ regratiati,& remunerati à rege, reuertebantur ad propria,terraque Angliæ,quæ diu tremuit,iam quieuit. Eodem anno,rex Henricus, ad Montem Gomericum, in VVallia,veniens cum legato,ad inſtantiam eiuſdem legati rex terram,quam VVallen.vocant quatuor Cãcella,receptis.xxxij.millibus marcarum,Leolino principi VValliæ concedebat, ſicque facti ſunt amici rex Angliæ & princeps VValliæ,Leolinus. Erant enim prius inimici inuicẽ capitales.Cõradus,nepos Frederici Imperatoris, de Theutonia venit in Apuliam cum Henrico fratre regis Hiſpaniæ, tunc ſenatore vrbis,& exercitu Romanorum. Quibus occurrit rex Apuliæ & Siciliæ,Carolus,cum auxilio papæ Clementis iuxta Neapolim,& eoſdem deuicit. Carolus poſtmodum peritotam Romaniam,& Tuſciam,obtinuit principatum,qui Guidonem de Monte Forti,vicariũ ſuum fecit.Hic Guido de conſilio Comitis Aldebrãdini, dicti Rubei,cuius filiam duxerat in vxorem, Romanis & Tuſcanis multas iniurias irrogauit.His temporibus Græci fidem eccleſiæ Romanæ tempore Clementis papæ,timore Caroli,recepetũt,à qua manefeſtè poſtmodum receſſerunt.

De contentione inter Comitem VVarrenniæ,& Henricum de Lacy, Comitem Lincoln.

ANno gratię.Mcclxviij.rex Henricus tenuit Natale dominí apud VVeſtmonaſterium,diuinis laudibus propenſius inſiſtendo, eò quòd dominus regnum ſuum poſt guerrarum diſcrimina confirmauit.Rege ergo,regni capite, quieſcente, membra regni inuicem

ſunt

ſunt colliſa. Inter Iohānem namque de VVarrennia & Henricum de Lacy, futurum Comitem Lincoln. ſuper quadā paſtura orta eſt contentio magna nimis. Congregatis hinc inde exercitibus, ſe ad prælium parauerunt, tamen congredi timuerunt. Rex direxit iuſticiarios ad eoſdem, qui contentionem prædictam iudicio vel concordia terminarent. Qui, inquiſita veritate per ſacramentum compatriotarum, prædicto Henrico de Lacy eandem adiudicauerunt. Inter Iohānem etiam de VVarrennia, & nobilem virum Alanum de la Suche, Baronem, ſuper quibuſdam iuribus, atq; terris, coram Iuſticiarijs regis apud VVeſtmonaſter. lites maximæ mouebantur. Dictus verò Comes, attendens quòd iudicialiter ſuccumberet, ſicut prius, in prædictum Alanum, & filiū eius hæredem, prius conuicijs laceſſitos, in Aula regia irruit violēter, patrē ſæmiuiuum relinquēs, fugientem etiam filium vulnerauit. Ad Caſtrum ſuum de Riegate fugit ſcelere perpetrato, quem inſequebatur primogenitus regis, Eadvvardus, cum exercitu copioſo, volens læſam vindicare regiam maieſtatem. Comes ſubitò præoccupatus, videns ſe non poſſe reſiſterere, pedes obuius venit ei, petēs miſericordiam. Quam conceſſit, dummodo ſatiſfaceret de commiſſis. Qui regi poſtmodum per purgationem, & pecuniam ſatiſfecit, parti leſæ multa promittens, proceſſu temporis parum donans. Miles egregius, dux Eadvvardus crucem à legato pro ſe & patre recipiens, ſe parauit ad procinctum itineris Terræ ſanctæ: regi Franciæ Ludouico impignorauit Vaſconiam, filium etiam ſuum iuniorem, Henricum nomine, eidem obſidem in Franciā deſtinauit, quem remiſit rex Franciæ cum honore. Othobonus legatus, apud ſanctam Paulum Londini, magnum Cōcilium celebrauit, præſentibus vniuerſis prælatis Angliæ, VValliæ, Scotiæ, & Hyberniæ in eodem, & ab Anglia poſt receſſit. In feſto Tranſlationis ſancti Eadvvardi, ad inſtantiam regis Henrici, eundem ſanctum, regni pontifices honorificentius in nouo feretro, quod prædictus rex ex auro præparari fecerat, tranſtulerunt. In huius ſancti præſenti tranſlatione, Benedictus clericus de VVintonia, & Iohannes laicus, qui venerat de Hybernia poſſeſſi à dæmonibus, per ſancti regis merita receperunt priſtinam ſanitatem. Obijt Clemens quartus, papa, circa feſtum ſancti Andreæ.

Eadvvardus princeps iter arripuit verſus Terram ſanctam.

ANno gratiæ. Mcclxix. rex Henricus tenuit Natale ſuum apud VVeſtmonaſterium, in timore domini, & in innocentia vitā ducens.

cens. Huius primogenitus, in armis ſtrenuus & pulcherrimæ iuuẽtutis, Eadvvardus, votum, quod vouerat, reddere deo volẽs, menſe Maio, verſus Terram ſanctã iter arripuit, quẽ ſequebantur & præceſſerant multi nobiles & potentes. Aſtringebatur ſimili voto rex Franciæ, Ludouicus, qui Eadvvardum præceſſerat cum magna militia gentis ſuæ. Hic volens fieri ditior ſpolijs Barbarorũ, verſus regionẽ Thunetis vela direxit. In quã proſpero flatu peruenies, ciuitatem munitiſſimã adinuenit, quæ Thunes ab incolis nominatur. Ad hanc illius terræ Saraceni fugerant, de Chriſtianorũ ſubita multitudine ſtupefacti. Eadvvardus noſter ſulcauit maria verſus Acon, & à longè aſpiciens inſulã Sardiniæ, ibidẽ applicuit: rumores certos de morte regis Frãciæ Ludouici, & de aduentu Caroli regis Siciliæ audiens in eadẽ. Attendẽs Eadvvardus quòd ille ſenex Carolus nihil aliud voluit, quia nec debuit, niſi iuſtũ: Thunetem ꝑperauit, credẽs quòd eſſet in ſenibus ſapiẽtia, & in tẽpore neceſſitatis prudẽtia. Ad quã veniens regionẽ, inuenit prædictũ regẽ cum exercitu copioſo. Eadvvardus verò delere volens aduerſarios crucis Chriſti, ciuitatẽ Thunetis cum ſuis voluit expugnare. Rex Carolꝰ ꝓhibuit eũ, dicẽs, quòd parati fuerant Saraceni ſatiſfacere pro tributo, quod ſibi debebatur per. xvij. annos, à tempore Frederici. In principio iſtius prouiſionis, imò potius proditionis populi Chriſtiani, rex Franciæ Ludouicus, diem clauſit extremum: cuius primogenitus Philippus, nomen regis protinus eſt ſortitus. Direxerunt ergo Barbari, regi Siciliæ. xxxij. camelos, auro argentoq; non mediocriter oneratos, ſe & ſuam ciuitatem ab imminentibus periculis liberantes. Poſt hæc Carolus & Eadvvardus, totuſque exercitus Chriſtianus, verſus Siciliam nauigabant. Et appropinquantes portui Tripolis ciuitatis, obuijs tempeſtatibus turbabantur. Rex igitur, & natu maiores, periculum euadentes, ad portum difficillimè peruenerunt, alij in nauibus perierunt cum pecunia Barbarorum, nauibus Eadvvardi, inter alias poſitis, miraculoſè ſaluatis. Ad has enim angelus domini percutiendas non peruenit, meritò, quia pecuniam Barbarorum non cupiuit, ſed terram, aſperſam ſanguine Ieſu Chriſti, quantum in ſe fuit, reſtituere voluit Chriſtianis. Adimpleuit ſiquidem per effectum, quod conceperat in affectu. Commendauit namque Henricum cognatũ ſuum, primogenitum regis Alemanniæ, Carolo regi Siciliæ, & Philippo in regem Franciæ coronando. Et ſingulis valedicens, cum ſuis ſequacibus, quamuis paucis, in ciuitate

Acon applicuit: quam infra quartum diem reddendam didicit à Saracenis. Ciuitatis ergo illius puniſt ſeductores, necnon & quoſdam de Venetis, qui Saracenis arma & victualia miniſtrabant. Soldanus itaque Babiloniæ,ſpe fraudatus, ciuitatem Aconem viriliter oppugnauit, quam non potuit obtinere. Indè tranſiens,cepit Hoſpitalariorum, de Crac & Margat,caſtra fortiſſima ſuper mare. Carolus rex Siciliæ,Philippo nepoti ſuo,regi Franciæ futuro, vſque ciuitatem Viterbienſium fecit conductum,necnon & Henrico primogenito regis Alemanniæ, quem prædicti principes receperant commendatum. Hunc aſtantem Miſſarum ſolennijs, in eccleſia 10.
ſancti Silueſtri ciuitatis prædictæ,Simon & Guido, duo filij Simonis de Monte Forti,quondam Comitis Leiceſtriæ, gladijs peremerunt. Viterbienſes,in memoriam interfecti, modum interfectionis in pariete depinxerunt, quam picturam quidam verſificator intuens,ſic dicebat.

Regis Teutonici Richardi clara propago,
Sternitur Henricus, velut hæc deſignat imago.
Dum redit à Tripoli,regum fultus comitiua,
In crucis obſequio patitur ſub gente nociua.
Irruit in templum,poſt Miſſam,ſtirps Guenelonis, 30.
Perfodit gladius hunc Simonis atque Guidonis.
Diſpoſuit deus vt per eos vir tantus obiret,
Ne,reuocatis his,gens Anglica tota periret.
Anno milleno domini,cum ſeptuageno,
Atque ducenteno,Carolo ſub rege ſereno,
Vrbe Viterbina fit in eius carne ruina.
Cœli regina precor,vt ſit ei medicina.

Oſſa iſtius in monaſterio de Hayles,quod pater ipſius à fundamentis in Anglia conſtrui fecerat, ſunt ſepulta. Cor vero ipſius in 30.
cuppa deaurata iuxta feretrum ſancti Eadvvardi in eccleſia VVeſtmonaſter. honorificè collocatur. Vnus de interfectoribus ſuis, Simon,filius Simonis de Monte Forti, in Caſtro quodam iuxta ciuitatem Senenſem obijt hoc anno, qui nuper, tanquam Cain,maledictus à domino,vagus fuit & profugus ſuper terram.

De conualeſcentia regis Henrici,poſt infirmitatem.

ANno gratiæ. Mcclxx. rex Henricus tenuit Natalem domini apud VVinton.qui in quadrageſima ſubſequente apud VVeſtmonaſter.infirmitate valida fuerat fatigatus. Et de conualeſcentia deſperans,

desperãs,se orationibus ecclesiæ cõmendauit.Monachi verò VVestmonaster.tantum patronũ perdere formidãtes, in tẽpore pluuiali nudis pedibus nouum Templũ Londini, processionaliter petierũt, ibidẽ missam pro rege in honore beatæ Mariæ virginis celebrantes. Eo modo,quo prius, ad propria reuertẽtibus, nunciabatur eisdem, quòd rex cõualuisset de infirmitate, Iusserat nãq; suis, vt monachis præciperent,quòd cantarent:Gaudent in cœlis:dicens quòd conualuit præcibus monachorum. Hybernici insurrexerũt in Anglos,pro magna parte interficientes & depopulantes eosdem. Eadvvardus, cum magna militia exiuit Acon, transiens per Nazareth, Cako & Caiphas castra,interficiens,quos repetit,Saracenos. Sed reuertebatur quantocius,formidans pericula fratrũ falsorum.Eodem anno obiit Bonifacius archiepiscopus Cantuariæ,Kal. Augusti, cui successit Robertus de Kilvvarby.

Quòd Eadvvardus vulneratus fuit à quodam Assasino.

ANno gratię.Mcclxxi.rex.H.tenuit Natale dñi apud VVestmon. Huius primogenitus Eadvvardus,in ciuitate Acon,à quodã Assasino,à Soldano Babiloniæ in modũ nuncij directo, cum cultello toxicato fuerat sauciatus est.Sed cultellũ extrahens de manibus Assasini,eundẽ protinus interfecit.Noluit benignitas Saluatoris suum militẽ perire.Processu namq; temporis à lethalibus vulneribus curabatur.De Terra sancta,quidã nobiles de Hybernia,et nobilis vir, Thomas de Clare,qui secũ captiuos duxit.iiij.Saracenos,in Angliã sunt reuersi.His temporibus ciues Norvvicen. suam ecclesiã cathedralẽ in odium Monachorũ,instigante diabolo,cõbusserunt. Hos confestim,cum sapientibus regni sui,adijt rex Henricus, incendiarios trahens,pendens iudicialiter & comburens, iubens catalla fugientiũ fisco regio mancipari.Richardus,rex Alemanniæ, frater regis Angliæ,diem clausit extremum,mense Februario,sepultusq; est in monasterio de Hayles,cuius patronus extitit,& fundator.

De morte regis Henrici Tertij.

ANno gratiæ.Mcclxij.sexto decimo Kalend. Decembris,deuotus dei cultor,illustris rex Anglorum Henricus Tertius, filius regis Iohannis,post quinquaginta sex annos, & dies.xx,coronationis suę anno ætatis suæ.lx.quinto, ab hac luce migrauit, &.xij. Kalendas eiusdem,die videlicet glorioſi regis& martyris, Eadmũdi, in ecclesia VVestmonast.quam sumptibꝰ proprijs fecerat renouari, inuitis Templarijs,qui corpus regium vendicabant,corã magno altari,sibi

dignã meruit ſepulturã. Qui quantæ fuerat innocentiæ, quantæ patientiæ, quantæque deuotionis in obſequio Saluatoris, dominus nouit, & qui ei fideliter adhæſerunt. Et inſuper quanti meriti in vita ſua fuerat apud deum, teſtantur poſt ipſius mortẽ miracula ſubſecuta. Rege igitur ſepulto, ſicut mos eſt regibus ſepæliri, Gilbertus & Iohannes, Comites Glouerniæ & V Varrenniæ, necnõ clerus & populus, ad magnum altare, eccleſiæ ſupradictæ, celeriter properarunt, Eadvvardo primogenito regis fidelitatẽ iurantes, qui ſi viueret penitus ignorarunt. Agebat enim in remotis partibus tranſmarinis, contra Chriſti aduerſarios bellaturus. Poſtmodũ ad nouum Templum Londini nobiliores regni pariter conuenerunt. Et facto ſigillo nouo, conſtituerunt fideles miniſtros & cuſtodies, qui theſaurũ regis & pacem regni fideliter cuſtodirent. Sicque pax noui regis Eadvvardi in cunctis regni finibus proclamatur. Hoc anno, combuſtio eccleſiæ Norvvicem. Eodem anno, Gulihelmus de Brunhã, renunciauit Prioratui Norvvicenſi, cui ſucceſſit Gulihelmus de Kirkbie. Iſte Hẽricus genuit filios & filias, ſcilicet, Eadvvardũ, Margaretam, Eadmundum, Beatricem, Catherinam. Hybernici facto congreſſu cum Anglis, perierunt pariter & fugerunt. Eadmundus filius regis, genitus poſt Eadvvardum, de Terra ſancta rediens, fuit receptus ab indigenis cum honore. Poſt mortem papæ Clementis, per duos annos, & decem menſes, ſedes apoſtolica vacans fuit. Igitur Cardinales, conuenientes in vnum, dominum Theobaldũ, archidiaconum Leodicenſem, qui commorabatur in tranſmarinis partibus cum Eadvvardo, communiter elegerunt. Qui, de ſua electione auditis rumoribus, ad curiam properauit, & ſummum ſacerdotium eſt adeptus. De iſto dicti fuerant iſti verſus.

Papatum munus tenet archidiaconus vnus,
Quem patrem patrum fecit diſcordia fratrum.

Hic in creationis ſuæ primordio mandauit literas generales per ſingulas nationes de Conſilio congregando Kalendas Maij, ſub anno gratiæ †. Mcclxxij. Vnde dictum fuit de illo. †1274.

Gregorius denus colliget omne genus.

His diebus, cũ Eadvvardus in ciuitate Acon diutius expectaſſet Chriſtianorũ & Tartarorũ auxilium, eò quòd propoſuiſſet per manum validam Saracenos delere, videns ſe ab vtriſque deluſum, quia Chriſtiani ad propria receſſerunt, & Tartari, qui & Moalli, inteſtina tyrannide perierunt, dimiſſis in Acon ſtipendariis, mare tranſijt, applicans

plicans in regno Siciliæ. Cui cum honore rex Carolus obuiauit, ipsum conducens vsque Vrbem veterem, in qua Romana curia residebat. Papę Gregorio, modò domino, nuper familiari suo, exposuit Eadvvardus pericula Terræ sanctæ. Petijt posteà quòd sententialiter condemnaret Aldebrandinum, Comitem, dictũ le Rus, & Guidonem de Monte Forti, qui Henricum primogenitum regis Alemanniæ, cognatum suum, in Viterbio funestis gladijs peremerunt. Papa protinus propter hos mandauit. Comes Rubeus se purgauit. Dominus papa Guidonem de Monte Forti, tam pro contumacia, quàm offensa, anathemate perpetuo cõdẽnauit, et sacrilegij, homicidij, sicarij, & lesæ maiestatis reum pronunciauit sentẽtialiter, & infamem, ita vt neque condere testamẽtum, neque testimoniũ ferre, neque Præses, Consul, vel Potestas esse poterit ciuitatis. Hunc etiã, ab omnibus officijs, dignitatibus, seu etiam ministrationibus ciuilibus, aut publicis, sequestratum & exhæredatum vsq; in quartã generationem decreuit. Quod decretum iussit ab omnibus inuiolabiliter obseruari, quousque idem Guido ad curiam Romanam adueniisset, & se voluntati papæ in omnibus submisisset. Præterea omnes illos, qui eum receptauerunt scienter, excommunicationis vinculo innodauit, & terras eorum suppositi interdicto (mulierib⁹ dũtaxat exceptis, pœnitentijs decedentium, & baptismate paruulorum. His ritè peractis, Eadvvardus secessit à curia, cui communitates ciuitatũ Tusciæ & Italiæ, cum magno tripudio tubis ductilibus obuiarunt, communiter proclamantes, viuat Imperator Eadvvardus. Mediolanenses ei munera obtulerunt, equos electos, coopertos sclauonijs de Scarleto, quos, illis cogentibus, inuitus recepit. Recedens ab Italia, venit in Burgundiam, vbi quendam nobilẽ, qui rapinis, & spolijs intendebat, cum fortissimo castro suo, Comiti Sabaudiæ reddidit, vel inuitum. Prius namque terrenum dominum non habebat, ideo transeuntes liberius spoliabat, quia non erat, qui excessus corrigeret delinquentiũ. Episcopi & abbates, Comites & Barones, de Anglia venientes, dño Eadvvardo in descensu montiũ Burgũdiæ occurrerunt, benedicentes dominum, qui fecit prosperum iter suum. Galli igitur, qui nunquam indignatione & iactantia caruerunt, quorum superbia ad exterminium perueniet, videntes tantam multitudinem domino Eadvvardo obuiã venientem, Torniamentum apud Cabiloniam Burgundiæ proclamarũt. Die statuto, aciebus dispositis, Angli cum Gallis pugnauerunt. Sed fortitudo

Francigenarũ finaliter fuerat dissipata. Eadvvardus primò, postmodum Comites, & Barones, cum laudis titulo recesserunt. In hoc torniamento, conflictus peditum magnus fuit. Angli namque indignationis stimulo agitati, quamplurimos de Francigenis occiderũt, & quia viles erant, parum de eorum interitu curabatur. Erant enim inermes pedites, spolijs intendentes. Eadvvardus verò de Burgundia transiens, venit in Franciam, quem rex Franciæ Philippus, ipsius cognatus, †lætanter suscepit. Erant enim isti, rex Franciæ Philippus, & Eadvvardus, de duabus sororibus procreati, & ideo se inuicem specialius dilexerunt. Cum ergo essent mutuis conuiuijs recreati, Eadvvardus à rege Franciæ terras, quæ sibi iure hæreditario competebant, petijt cum effectu, dicens, se paratum ad singula facienda, quæ iuris sunt. Rex igitur Franciæ petita concessit, & Eadvvardus sub hac forma verborum homagiũ fecit ei. Domine rex facio vobis homagium pro omnibus terris, quas debeo tenere de vobis. Vnde nonnulli receperunt hanc protestationem, quasi pro Normannia loqueretur. His ritè peractis regi, & Paribus Franciæ valedicto, Aquitanniam properauit. Ad quam veniens, homagia & debita seruitia recepit de suis, castigans & terrens, quos ibidem reperit aduersantes. Interim quidam Angli excandescentes inuidia & furore, quidam de suis alienam pecuniam sitientes, & ex corde proprio prophetantes, dicebant Eadvvardum numquam in Angliam reuersurum. Hi volentes de futuris contingentibus definire, vsque ad numerum ccc. loricatorum, exceptis peditibus, & inermibus equitibus, in partibus Borealibus conuenerunt. Quos insequebantur nobiles milites & potentes, Eadmũdus frater Eadvvardi, & Rogerius de Mortuo mari, cum armatorum maxima comitiua. Quod cum rebelles audierant coniurati, colligationibus dissolutis, ad propria receptacula redierunt, nihil facinoris vlterius attentantes. His diebus quidam clericus, nomine Reimundus, Vasconus natione, à summo pontifice in Angliam fuit missus. Qui potestatem habuit compellendi ecclesiasticas personas ad decimas, per duos annos, tã de temporalibus, quam spiritualibus Eadvvardo & Eadmundo, filijs regis Angliæ, persoluendis. Hic partem collectæ pecuniæ tribuit nobilibus supradictis, pro expensis suis partem sibi non modicam retinuit, & ad dispositionem papæ, partem maximam reseruauit.

† honorificè

10 20 30

De euasione Gastonis de Bierne.

Anno gratiæ. Mcclxxiij. Eadvvardus in partibus Vasconiæ morabatur,

rabatur, vbi Gaſtonem de Bierne, quendam nobilem, conſanguineum ſuum, quem fideliſſimum amicum habere credebat, inuenit callidiſſimum proditorem, quem captum, honorificẽtius quam debuit, cuſtodiuit. Ipſe namque cum cuſtodibus equitans die quodã gratia ſpaciandi, aſcendit dextrarium, quem callidè procurauerat, & aufugit, non longè de ſuis reperiens multitudinem armatorũ. Eadvvardus inſequebatur protinus fugientem, caſtra ipſius capiens, nõ perſonam. Comitiſſa Lemouicenſis Eadvvardo reſtitit, homagium ſibi denegans, & ſeruitia cætera, quæ debebat. Hoc anno, circa feſtũ ſancti Michaelis, obijt Henricus de Sandvvico, Londinẽſis epiſcopus, cui ſucceſſit Iohannes de Chiſhulle, decanus ſancti Pauli.

De Concilio Lugdunenſi, ſub papa Gregorio decimo.

ANno gratiæ. Mcclxxiiij. Kalend. Maij, ſub papa Gregorio decimo, apud Lugdunum fuit Concilium maximum celebratum, quod à Kalend. prædictis, vſque ad. xvi. Kalend. Auguſti durauit. In hoc Concilio dominus papa Eadvvardum commendauit omnibus, dicens Terram ſanctam fuiſſe deperditam niſi veniſſet citius ad eandem. In hoc Concilio papa ſtatuit, quòd ſubſequentes. vij. annos de cunctis prouenientibus eccleſiaſticis, in ſubſidium Terræ ſanctæ, decimæ ſoluerentur. In hoc etiam Concilio de conuerſione Græcorum, poſt ſchiſma, letitia magna fuit. Qui Græci literas auro bullatas cum literis prælatorũ de Græcia attulerunt ad Conſiliũ: quarum tenor ſequitur,

Literæ Paleologi Imperatoris Græcorum.

SAnctiſſimo & beatiſſimo patri, & ſummo pontifici apoſtolicæ ſedis vniuerſali papæ, & communi principi Chriſtianorum omnium, venerabili patri Imperij noſtri, domino Gregorio. Michael à Chriſto deo fideliter, rex, & Imperator, & moderator Græcorum, Ducas, Angelus, Comnenus, Palæologus, & ſpiritualis filius magnæ ſanctitatis veſtrę, decentem honorem & reuerentiam, cum ſincera & pura affectione & omni poſtulatione. Quoniam miſſi ſunt à magna ſanctitate veſtra ad Imperium meum nuncij, deo placentes, ordinis fratrũ Minorum. Frater Hieronimus de Oſculo, frater Reimundus Beringarij, frater Bonagratia de ſancto Iohanne in Perſeceto, & frater Bonauentura de Mugello: & detulerunt literas magnæ ſanctitatis veſtrę Imperio meo. In quibus inter alia de confeſſione fidei, qua docet & prædicat, & confitetur ſacroſancta Romana eccleſia, cõtinebatur, & oportebat de his magnis reſponſionẽ

facere decenter. Ecce hæc facit Imperium meum, habeat autem cõfessio fidei in litera sic. Credimus sanctam Trinitatem, patrem & filium, & spiritum sanctum, vnum deum omnipotentem, totamq; in Trinitate deitatem, eiusdem naturæ, coæternam & coomnipotẽtem, vnius voluntatis potestatis & maiestatis, creatorem omnium creaturarum, à quo omnia, in quo omnia, per quẽ omnia quæ sunt in cœlo & in terra, visibilia, inuisibilia, corporalia, & spiritualia. Credimus singulam quamque in sua Trinitate personam, vnum verũ deum plenum & perfectum. Credimus ipsum verbum dei æternaliter natum ex spiritu sancto & Maria semper virgine cum anima rationali, duas habentem natiuitates, vnam ex patre natiuitatem æternam, alteram ex matre temporalem, deum verum & hominem verum, propriam in vtraque naturam, & perfectum non adoptiuum nec phantasticum, sed vnum & vnicum filium dei, in duabus, diuina scilicet & humana, naturis vnius personę vnitatem nõ passibilem, etiam & immortalem diuinitatę, sed in humanitate pro nobis & salute nostra passum vera carnis passione, mortuum et sepultum, & descendisse ad inferos, ac tertia die resurrexisse à mortuis vera carnis resurrectione: die quadragesimo, post resurrectionem, cum carne, qua resurrexit, & anima ascendisse in cœlum, & sedẽtem ad dextrã dei patris, inde vẽturum iudicare viuos & mortuos, & se redditurum vnicuique secũdum opera sua, siue bona fuerint, siue mala Credimus & spiritum sanctum, plenum & perfectum, verumque deum, ex patre filioque procedentem, coęqualem & consubstantialem, & coomnipotentem & coæternum per omnia patri & filio. Credimus hanc sanctam Trinitatem, non tres deos, sed vnũ deum omnipotentem, æternum, & inuisibilem, & incommutabilẽ. Credimus sanctam Apostolicam & catholicam vnam esse veram ecclesiam, in qua vnum datur sanctum baptisma, & vera omniũ remissio peccatornm. Credimus etiam veram resurrectionem huius carnis quam nunc gestamus, & vitam æternam. Credimus etiam noui & veteris Testamenti, legis & prophetarum, & apostolorum vnum esse authorem, deum omnipotentem. Hæc est vera fides catholica: & hanc supradictis articulis tenet, & prædicat sacrosancta Romana ecclesia, sed propter diuersos errores, à quibusdam ex ignorantia, & ab alijs ex malitia introductos, dicit et prædicat eos qui post baptismum in peccatis labuntur, non rebaptizandos, sed per veram penitentiam suorum consequi veniam peccatorum. Quod

si verè

ſi verè pœnitentes in charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitẽciæ fructibus de commiſſis ſatiſfecerint & omiſſis eorum, animas pœnis purgatorijs aut caracterij, ſicut nobis frater Iohãnes explanauit, poſt mortẽ purgari, & ad pœnas huiuſmodi releuandas, pdeſſe eis fidelium viuorum ſuffragia, miſſarũ ſcilicet ſacrificia, orationes, & elemoſinas, & alia pietatis opera, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri conſueuerunt ſecundũ eccleſiæ inſtituta. Illorum autẽ animas qui poſt ſacrum baptiſma ſuſceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis manentes corporibus vel eiſdem exutæ, prout ſuperius dictum eſt, ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi. Illorum autẽ animas qui in mortali peccato, vel cum ſolo originali decedũt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas. Hæc ſacroſancta eccleſia Romana firmiter credit & aſſeuerat, & quòd nihilominus in die Iudicij, omnes homines ante Tribunal Chriſti cum ſuis corporibus comparebunt, reddituri de propriis factis rationem. Tenet etiam & docet eadem ſancta Romana eccleſia. vij. eccleſiaſtica ſacramenta, vnum. ſ. baptiſma, de quo dictũ eſt ſupra, aliud eſt ſacramentũ confirmationis, quod per manuum impoſitionem epiſcopi conferunt, criſmando renatos: aliud eſt penitentia, aliud euchariſtia, aliud ſacramentum ordinis, aliud eſt matrimoniũ, aliud extrema vnctio, quæ ſecundum doctrinam beati Iacobi infirmantibus adhibetur. Sacramentum Euchariſtiæ ex azimo conficit ſancta Romana eccleſia, tenens & docens quòd, in ipſo ſacramẽto, panis verè tranſubſtanciatur in corpus, & vinum in ſanguinẽ domini noſtri Ieſu Chriſti. De matrimonio verò tenet, quod nec vnus vir plures vxores ſimul, nec vna mulier permittitur habere plures viros. Soluto vero legittimo matrimonio per mortem coniugum alterius, ſecundas & tertias deinde nuptias ſucceſſiuè licitas eſſe dicit, ſi impedimentum canonicum aliud ex cauſa alia non obſiſtat. Ipſa quoque ſancta Romana eccleſia ſummum & plenum primatũ ſuper vniuerſam eccleſiam catholicam obtinet, quod ſe ab ipſo domino in beato Petro, apoſtolorum principe, ſiuè virtice, cuius Romanus pontifex eſt ſucceſſor, cum poteſtatis plenitudine recipiſſe veraciter & humiliter recognoſcit. Et ſicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere, ſic, & ſi quæ de fide ſubortæ fuerint queſtiones ſuo debent iudicio diffiniri. Ad hanc quilibet grauatus, ſuper negotijs ad eccleſiaſticum forum pertinentibus, poteſt appellare, & in omnibus

omnibus cauſis ad examen eccleſiaſticum ſpectantibus, ad ipſius poteſt iudicium recurri, & eidem omnes eccleſię ſunt ſubiectę. Ipſarum prælati obedientiam & reuerentiam ſibi dant. Ad hanc autem ſic poteſtatis plenitudo conſiſtit, quòd alias eccleſias, & patriarchales præcipuè, diuerſis priuilegijs eadem Romana eccleſia honorauit, ſua tamen obſeruata pręrogatiua. Hęc quidem in generabilibus Concilijs, hæc autem in aliquibus alijs, ſemper ſalua ſubſcripta fidei veritate, prout plenè lecta eſt, & fideliter expoſita, veram, ſanctam, catholicam, & orthodoxam fidem eſſe cognoſcimus, & eam acceptamus, etiã corde & ore profitemur, quia hanc veraciter tenet, docet, & prædicat ſancta Romana eccleſia, inuiolabiliter obſeruatura eãdem confeſſionem, & in ea omni tempore perſeueraturos, nec ab ea vnquam vllo tempore receſſuros quoquo modo, aut deuiaturos vel diſcrepaturos, promittimus. Quem quidẽ primatũ ipſius ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, prout in præmiſſa ſerie continetur, ad ipſius eccleſiæ obedientiam ſpontaniam venientes, fatemur & recognoſcimus, acceptamus & ſpõte ſuſcipimus: prædicta ſiquidem profitentes, & attendentes, & acceptantes, & promittentes nos ſeruaturos, prout dictum eſt. Rogamus magnam ſanctitatem veſtram, vt eccleſia noſtra Græcorum dicat ſanctum Simbolum, ſicut dicebat hoc ante ſchiſma vſq; in hodiernum diem, vt permaneamus in ritibus noſtris, quibus vtebamur ante ſchiſma, qui ſcilicet ritus nõ ſunt contra ſupradictam fidem, nec contra diuina præcepta, nec contra doctrinam noui & veteris Teſtamenti, nec contra ſanctum Concilium vniuerſalium iſtorum patrum approbatorum, à ſanctis ſpirituali dominatione ſanctæ Romanæ eccleſiæ celebratis. Hoc igitur non graue eſt veſtræ magnæ ſanctitati, nec inaſſuetũ, & nobis nunc difficile, propter infinitam multitudinem populi. Comiſimus autẽ & præſentibus nuncijs Imperij noſtri, vt prænotata per præſentes literas Imperij noſtri confiteantur & attendant vice Imperij noſtri coram magna ſanctitate veſtra. Præſentes literas de noſtra recognitione, acceptatione, & confeſſione, propria manu dei gratia Imperiali ſubſcriptione ſignauimus, & ſigillum noſtri Imperij inferius fecimus appendi.

Literę prælatorum Græciæ.

SAnctiſſimo, reuerendiſſimo, & beatiſſimo papæ, antiquo Romanorum domino, Gregorio Magno, pontifici excellẽtiſſimæ apoſtolicę ſedis, & venerabiliſſimo domino & patri noſtrę humanitatis. Nos

tis. Nos qui eccleſiaſticã complemus ordinationẽ, veſtræ Romanæ ſanctiſſimæ eccleſię ſalutem, & ſpiritualis ſubiectionis affectionem, vbique. Metropolita Epheſius, prẽhonoratus Exarchus totius Aſię, cum ea, quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Metropolita eiuſq; intracheia, & præſul honoratorum, cum ea, quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Metropolita Calcedoniæ ſuperhonoratus, cum ea, quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Metropolita Tionorum, cum ea, quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Epiſcopus Metropolitanus Conconiſ, cum his, qui circa me ſunt, epiſcopis. Metropolitan⁹ Naupacti ſuperhonoratus, cum ea, quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Metropolitanus Aracheæ Ponti ſuperhonoratus, cum his qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitanus Conconiſ, cum hiſs qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitanus Karias, cum ea quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Metropolitanus Betheritas ſuperhonoratus, cum ea quæ circa me eſt ſancta Synodo. Metropolitanus Athenarum & locum Philipapolitis ſupplens, cum his qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitan⁹ ſuperhonoratus, & Exarchus inſularum Kididadan, cum his, qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitanus Philippẽſium, cum his qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitanus Sinnicæ, cum hiſs qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitan⁹ Serrorum cum ea. & cæt. Metropolitanus Anãſtidas, Metropol. Alaniæ, Metropolitanus Priſcę, Metropolitanus Meditarum, Metropolitanus Anidi, Metropolitanus Chriſtianapoleos, Metropolitanus Silibriæ, Metropolitanus Meſtbrios, Metropolitanus Aprometus Akinniſ. Metropolitanus Pariſ, Metropolitanus Dedimatici, Metropolitanus Anaſtaſipoleos. Archiepiſcopus Biſias, Archiepiſcopus Bipſellorum, Archiepiſcopus Gatilleris, Archiepiſcopus Derkis, Archiepiſcopus Præconis, Archiepiſcopus Lopodiſ, Archiepiſcopus Pergami, Archiepiſcopus Melemerbi, Archiepiſcopus Beſias. Adhuc autem cum nobis pontificibus, & magna Synodo, & Archidiaconus honoratiſſimus Seuerſibilis cum totali venerabili clero, cum his autem & qui clerum complent ſanctiſſimæ eccleſiæ magnæ dei, videlicet magnus conconomus, prothedicus, logotheta, contricius, referendarius, qui ſuper iudicia, qui ſuper ſecreta, qui ſuper ſacrum & dona apoſtolica, qui præmicerius Patriarchalium notariorũ, qui princeps eccleſiarũ, qui ſuper petitiones, qui rememoratoriſ, qui hoſtiariſ, qui Patriarchales notarij, qui prothopapæ, cum toto preſbiterio Archidiaconatus eccleſiaſtici, & qui domeſtici, cum omnibus pſalmiſtis & lectori-

Vostr. tutus Rex.

& lectoribus. Non ſolum nunc ſed prius beatiſſimæ & ſanctiſſimæ veſtræ eccleſiæ magnam faciebamus diuiſionem integritatis, & eccleſiarum Chriſti totaliter vnitatem dilacerabamus. Quomodo,qui vnius paſtoris ſumus,non in vnum & inter vnum aggregamur ouile,nec vnum replemus mandatum Chriſti? ſed ea quæ ſunt diſcordiæ magis eligimus,& bono pacis amiſſo, inuenire non quærimus illud,quod ex bono zelo nobis declarabatur? Nullus autem erat qui coniungeret omnes in vnum, & ſufflaret quaſi ad vnum flamen ſingulorum concordiam: quam autem ſecundū Chriſti deſiderium à deo coronandus ſanctus noſter Imperator totus ad ſeipſum, intellectum attendens (vt oportebat) nunc in hac parte dei gratia præhonorabilibus aliquibus deputauit. Prius ipſe in ſeipſo laborabat, quo vtique modo non declinaret nec ad remiſſionem,donec ſciſſuram eccleſiæ ad vnam interim compaginaret vnitatem: deinde non deficiebat communicando nobis, (quod in voluntate habebat ſemper) & oſtendendo qualiter habet ſuum propoſitum animæ. Vt autem ad ipſum venerabiles nunciȷ veſtræ ſanctitatis apoſtolicas literas & porrexerunt & præſentauerunt,quā veſtra beatitudo deſiderantium accelerat coniunctionem, totus exurgit promptius, & prætermittit quod alienum eſſet,& quaſi in ſecunda conſideratione omnis negotia ſua reputat, proponēs ea quæ mandatorum veſtrorum ſunt,& ſuarum ſolicitudinum & diſpoſitionum. Conuocat igitur ad ſeipſum noſtrum vniuerſum pontificale collegium,& poſtmodum alios, quotquot maximè ſpiritualitati adherent, & circa ſtudium eccleſiaſticum exercitium habent vnum,& quantus eorum quidem nocturnus & diuturnus eius labor in medio eſt. Qui inſtat,quaſi totaliter peruigil, qui etiam & ſtudioſè exercuit, & quaſi ſemper in ſuſcepto opere fuit, donec ad vnam & eanden multorum attraheret ſententiam, longiore quidem & indigno ſermone agitatam,ſi totum procuſſum veſtræ magnitudini præſentaremus. Quidam tamen noſtrum ſtatim conuenerunt, & quæ pacis fuerant, amplexati ſunt: quidam verò magis obſtinatiores apparuerunt, temporis antiquitatem reuoluentes in mentem, & opponentes alij quaſi de neceſſitate hoc imponeretur eis. Sed à deo coronati Imperatoris diligentia vicit in finem, & habet omnes iam cōcordes ad vnicam hanc vnionem, per quam apoſtolicæ ſedi antiquæ,Romæ (ab antiquiſſimis attributos) Primatus attribuere aſſentimus. Hoc ſcilicet dei gratia cooperata eſt,vt habeat ex

beat ex nobis apoſtolica magnitudo noſtræ ſanctitatis ſententiam agnoſcere, qualiterque magnifico Imperatori noſtro ſimul communicauerimus in ſententia: & quæ quidem attenderit & vult libenter, & nos acceptamus: breuiter præſentem epiſtolam annotamus, & ad conſpicuam excellentiam veſtræ magnitudinis tranſmittimus. Scitote quid nos volumus, quòd pontificalis ſedis tota plenitudo, cum toto venerabili clero, & omnibus officiarijs, ſacerdotibus, diaconis, & lectoribus, ſanctiſſimæ eccleſiæ dei conuenit in vnum, vt attribuat promptè veſtræ ſanctitati & apoſtolicæ ſedi, quod ad honorem pertinet, nec alium primum & ſummum pontificem eccleſiarum omnium, nominaturi. Sed antiquam internuntiorum confectionem agnouimus, quam & patres noſtri ſemper attenderunt toto præterito tempore vſque ad tempus hoc. Vnde noſtrum Patriarcham & ſubſequenter omnes alios (quotquot conuenerunt) vt in vnum hereant, & ſedis ponerent concordiam) obſecrauimus. Ipſe verò cum magna inſtãcia tenet quod agnoſci debet primus, & poſteà (vt indicat) non decidet ab iſta voluntate, nec adhuc à prima ſententia, quã tenet, cum aliqua intentione mutatus eſt. Vnde & pluries nos prælati correximus ipſum, ipſe nequicquam ad præſens acquieuit. Nos autem & nobiſcum potentiſſimus Imperator iniunximus illi à Patriarchali ſede recedenti, omnia in vna forma ſolicitudinis manere, quæ ſunt Conſtantinopoli monaſteriorum, donec nuncij ad veſtram ſanctitatem accedant, & audiant ſermonem veſtrum, & ſi magnitudo veſtra ita recipiat, delegat certos delegatos cum noſtris reuerſis legatis. Et nos hunc finem obtinẽtes, communiter & interim conuenientes, attrahemus Patriarcham noſtrũ, vt ſi recedere ipſum ab intentione contingat, nobiſq; inclinauerit, & nos reddet beneuolos eſſe, quòd præteritis temporibus throno apoſtolicæ ſedis inſuper excellens honor attributus eſt: ſic habebimus ipſum pontificem etiam ſpiritualiter, ſicut prius præſidentem. Si verò immutabiliter ſe habeat in ſententia, tunc depẽdebit omnis neceſſitas & ipſum deijcere, & Patriarchali principatu priuare. Nos autem conſtituemus & promouebimus alium, qui vtiq; conſentiat nobiſcumq; eiuſdem voluntatis eſſe, & reddere conuenientem Primatum ſummitati ſanctitatis veſtræ. Hoc igitur proponimus (à deo honorate domine) nos, quos Patriarchalis Conſtantinopolitanæ ſedis ſublimos pontifices cum omnibus (qui circa nos) venerabilibus clericis per hoc ſcriptum noſtrum vobis coniungi habes, qualiter ſi ſolùm veſtra magnitudo, ea quæ legationis ſunt admittat, non eſt

quod tẽpus teratur,& nos inclinamus prõptè,& magnæ veſtræ altitudini ſubmittimus,& valdè gratãter ea que ſunt ſpiritualis ſubiectionis totius aſſerim⁹, & nihil eorũ denegamus quæ ante ſchiſma prę̃ſtabãt patres noſtri hijs,qui apoſtolicã regebãt ſedẽ,ſed ſtatim & nos attribuimus.Alia quidẽ ſignabũt nũcij, & glorioſæ veſtræ ſanctitati notificabũt. Finaliter ſicut in ſpiritualib⁹ potẽtiſſimus noſter Imperator,& nos põtificũ collegiũ epis cõmiſimus: ſicut cæteri ſpiritualiter ab Imperiali magnificentia mandatũ acceperunt,de quib⁹ quicunq; ad ſeculares principatus ꝑtinent gubernationẽ,veſtræ ſanctitati referabũt à deo coronato noſtro Imperatore. Confidim⁹ aũt quòd pacis auctor deus vnitatẽ paterna victus clemẽtia adaperiet, noſq; & magiſtrat⁹ gratãter ſuſcipiat inclinatos: & veſtrã familiaritatẽ inuocãtes & paternitatẽ.Sacramentũ Grę̃corũ ego nũtius habẽs ab eiſdẽ ſufficientẽ (ad infraſcripta mãdata)ſubſcriptã fidei veritatẽ, prout plenè lecta eſt & fideliter expoſita à me,dei et dñi noſtri noïe verã ſanctã catholicã fidẽ eſſe cognoſco,eã accepto, & corde & ore cõfiteor,ipſamq; ꝑut tenet fideliter,docet, & prædicat ſãcta eccleſia Romana,inuiolabiliter ſeruaturũ,& in ea omni tẽpore ꝑſeueraturũ,nec ab ea vllo vnq̃ tẽpore receſſurũ, vel quoquo modo deuiaturũ,nec diſcrepaturũ ꝑmitto.Primatũ quoq; ipſius ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ,ꝑut in præmiſſa ſerie cõtinetur(ad ipſi⁹ eccleſiæ obediẽtiã ſpõtane⁹ veniẽs) fateor,recognoſco, accepto,et ſpõte ſuſcipio. Et ipſe oĩa præmiſſa,tàm circa fidei veritatẽ,quàm circa eiuſdem eccleſiæ Romanæ Primatum,& epiſcoporum recognitionẽ, acceptationem,ſuſceptionẽ,obſeruantiã,ac perſeuerantiã ſeruaturũ (præſtito corporaliter iuramento)promitto & confirmo:ſic deus ipſum adiuuet,& hæc ſancta euangelia,Scriuarius,Sacriſta, Carthaphilax,& magnus Skenephilax ſanctiſſimę eius,qui in Cõſtantinopoli eſt patriarchat⁹,Iohãnes Lector.Græci etiã alias literas, quas propter earũ prolixitatem huic operi non inſeruimus,ad Conſilium detulerunt. Venerunt etiam poſt Græcos.xvi.Tartari(qui Moalli)cũ literis regis ſui,in Cõcilio publicãtes verbis põpoſis potentiam Moallorum. Hi non pro fide,ſed vt cõfœderationẽ haberent cum Chriſtianis venerunt.Hos Papa benignè ſuſcipiẽs,donis & honoribus ampliauit, & ad petitionem ipſorum, non baptizatos fecit honorificè baptizari. In itinere verſus Concilium Lugdunenſe, venerabilis frater Thomas de Aquino, ordinis Prædicatorum, in quadam abbathia monachorum Ciſtertienſium,quę Foſſa Noua dicitur,diem clauſit extremũ.Hic natione Campan⁹,filius Comitis de Aquino,inuitis parentibus

rentibus (qui eum monachatum ſuſcipere volebant)Prædicatorum ordinem eſt ingreſſus. Eadvvardus igitur, pacificatis quodammodo in Vaſconia reſiſtentibus inimicis,poſt Concilium conſummatum ad Angliam properauit. Expectabat enim regni ſui prælatos, qui in Concilio fuerant,quia in ipſorum abſentia, non poterat coronari. Veniens ergo in partibus Bononiæ ſuper mare,pepigit cum Comitiſſa Flandriæ, quæ Anglis fecerat multa mala propter pecuniam,quam ſibi regina Angliæ debuerat,mater ſua. Sic ritè cunctis pactis in partibus tranſmarinis,mare tranſiés.viij. videlicet Kal.Auguſti,anno dñi ſupradicto,Angliã eſt ingreſſus. Quẽ Gilbertus & Iohannes, Comites Glouer. & VVar. præ cæteris nobilibus terræ ſuæ,honorificentius ſuſceperũt, ſibi per dies multos in Caſtris ſuis, de Tonebrege & Reigate,cum non modico apparatu,conuiuium & maximum gaudium facientes.

Coronatio regis Eadvvardi filij Henrici Tertij.

ANno igitur ſupradicto, in eccleſia VVeſtmonaſt. Eadvvardus in regẽ & Aelionora,ſoror regis Hiſpaniæ,in reginã, à Roberto archiẽpo Cantuar.xiiij.kal.Septẽbr.pariter coronãtur. Huic coronationi intererãt Alex.rex Scotię,&.I.Comes Britãnię,cũ ſuis vxoribꝰ, ſoritibus quidẽ regis Eadvvardi,quæ ꝑ breue ſpatiũ tẽporis poſtmodum obierũt,ſicq; poſt magnũ gaudiũ coronationis,magnã triſtitiã nobilibus reliquerũt.Erãt enim dominæ multũ famoſæ & pulcherrimæ iuuẽtutis.In vigilia.S. Nicholai,terræmotꝰ, fulgura, tonitrua, draco igneus & cometa,Anglos terruerunt. Iuſticiarij itinerãtes ad Crucẽ lapideã VVeſtmonaſt. cõſederũt. Iohãnes de Chiſhule,diaconus.S.Pauli,conſecratus in epiſcopũ Londinenſem.iij. Kal. Maij, ſtatim poſteà vocatus fuit ad Conſilium prædictum.

De mirabili terræmotu.

ANno gratię.Mcclxxv. rex ad Parleamentũ VVeſtmon. oẽs nobiles regni ſui iuſſerat congregari.In quo ſtatuta multa ad vtilitatem regni fuerunt publicata,inter quæ Iudæis fuit interdicta effrænata licẽtia vſurãdi.Et,vt poſſent à Chriſtianis diſcerni prȩcepit rex, quòd ad inſtar tabularũ,ad vnius palmæ longitudinẽ, ſigna ferrent in exterioribus indumẽtis. Gaſto de Bierna, vir potẽs & nobilis de Vaſconia,regis Angliȩ cõſanguineus, ſed eius aduerſariꝰ capitalis, per regẽ Franciȩ ad regem Angliæ mittebatur,Qui in carcere diutius tenebatur, remiſſus ad propria poſt præſtitam cautionem. Circa natiuitatem beatæ Mariæ, rex Eadvvardus in partibus Ce-

ſtriæ moram traxit, qui Leolinum, principem VVallíæ, perſonaliter ad ſe nolentem accedere, citari iuſſit ad Parleamentum ſuum VVeſtmonaſterij, ad quod accedere recuſauit, dicens ſe ad memoriam reuocaſſe mortē patris ſui Griffini, qui de Turri Londinēſi cecidit, & fractis ceruicibus expirauit. Obijt hoc anno Iohannes Bretoun, epiſcopus Herefordenſis, qui admodum peritus in iuribus Anglicanis, librum de eis conſcripſit, qui vocatur le Bretoun. Cui ſucceſſit Thomas de Cantalupo. Tertio Idus Septembris, factus eſt generalis terræmotus inter horam diei primam & tertiam, cuius impetu, eccleſia ſancti Michaelis, quæ dicitur de Monte extra Glaſton. ſolo cecidit complanata. De famoſis etiam eccleſijs, per Angliam conſtitutis, per violentiam terræmotus, multa fragmina ceciderunt. Vndecimo Kalend. Ianuarij, obijt Gregoriꝰ decimus, papa, apud Aretium, Tuſciæ ciuitatem. Poſt cuius tranſitum, Petrus de Tarenteſia, de ordine fratrum Prædicatorum, Lugdunen. electus Cardinalis, poſteà Oſtienſis, in ſummum pontificem eſt electus, & appellatus eſt Innocentius quintus. Almericus filius Simonis de Monte Forti, quondam Comitis Leiceſt. & ſoror ſua Aelionora, iuuencula elegantiſſima, quæ Leolino principi VValliæ, matrimonialiter debuerat copulari, iuxta Briſtolliam in mari ſunt capti, & ad regem perducti, dicentem, hoc ex dei prouidentia accidiſſe, qui noluit cōſanguineam ſuam ſuo aduerſario maritari. Eodem anno, Chriſtiani à Saracenis multa damna in Hiſpania pertulerunt, & multos de xp̄ianorū numero occiderūt. Inter hos Santiꝰ archiepiſcopꝰ Toletanus, filiꝰ regis Arragoniæ, mébratim fuit à p̄fidis Saracenis diſcerptꝰ.

Tranſlatio beati Richardi, epiſcopi Ciceſtrienſis.

ANno gratiæ. Mcclxxvi. poſt Paſcha ad Parleamentum VVeſtmonaſter. multis nobilibus congregatis, pacem ſuam quondam pacis perturbatoribus rex conceſſit. Quintam decimam omnium bonorum temporalium, tàm clericorum quàm laicorum, inaudito more ad vnguem taxatam, rex iuſſerat confiſcari. In hoc Parleamento, ſicut & in alijs, Leolinus princeps VValliæ vocatus, perſonaliter noluit comparere. Miſit tamen nuncios pro pace habenda, & pro filia Comitis Leiceſtriæ, quam ducere voluit in vxorem, non modicam offerens pecuniæ quantitatem. Rex verò matrimonio noluit conſentire, ſed nec pecuniam oblatam recipere, niſi terras, quas inuaſerat Leolinus, ſingulas ſingulis iuſtis dominis reſtitueret, & quòd Caſtra Angliæ, quæ deſtruxerat, repararet.

Glorio-

Glorioſus confeſſor Chriſti, ſanctus Richardus, quondam epiſcopus Ciceſtrenſis,poſt multa miraculorum inſignia,in vigilia ſancti Botulphi abbatis, in eccleſia ſua cathedrali Ciceſtriæ eſt tranſlatus, præſentibus rege Eadvvardo, & totius Angliæ maioribus natu, cū multitudine prælatorum. Die ſancti Albani,in vrbe apud Lateranū obiit Innocentius quintus papa, cui ſucceſſit in craſtino tranſlationis ſancti Benedicti,Adrianus quintus, qui quondam in Anglia legationis officio fungebatur, vocatuſque fuerat Othobonus, ſancti Adriani diaconus Cardinalis. Iſte, xviij. Kalendas Auguſti, diem clauſit extremum,cui ſucceſſit Iohannes.xxi.qui prius vocatus fuerat Petr⁹ de Hiſpania, qui ſimiliter obiit in hoc anno.Cui ſucceſſit Nicholaus tertius.vi.Kalend.Decembris. Tempore igitur ſupradicto,mortuo Henrico rege Nauarriæ, pro dominio regni eiuſdem inter regem Franciæ & regem Hiſpaniæ, diſſenſio fuit orta. Pro rege ergo Angliæ ſolennes nuncios rex Franciæ deſtinauit,mandās quòd perſonaliter cum ſeruitio debito properaret, cōtra regem Hiſpaniæ dimicaturus. Qui nimium mirabiliter turbabatur, eò quòd à rege Hiſpaniæ fuerat cinctus baltheo militati, & ſororem ipſius Aelionoram duxerat in vxorem, & quia regem Franciæ cōſanguineum ſuum,& dominum offendere non audebat, ſe orationibus eccleſiæ commendauit,& finaliter regi Franciæ reſpondebat,ſe nolle ſeruitium debitum denegare.Sed ad ſedandam diſcordiam inter ipſum & regem Hiſpaniæ iam inceptam, ſe velle omnem diligentiam adhibere. Rex igitur Franciæ cum innumerabili exercitu verſus partes Hiſpaniæ eſt profectus,à quibus citò rediit omni victoria deſtitutus.His temporibus ad refrænandum irruptiones VVallenſium,in partibus Briſtoliæ,Mōtis Gomerici,& Ceſtr. miſit rex. ccc. equites loricatos.

De adquiſitione VValliæ.

ANno gratiæ.Mcclxxvij.in quindena Paſchę,rex recedens à VVeſtmonaſt,verſus VValliam properauit cum omni militari ſeruitio terrę ſuæ Anglię,Barones de Scaccario,& iuſticiarios de Banco, vſq; Salopiam ſecum ducens,qui placita ſecundum conſuetudines Angliæ audientes,ibidem pro tempore aliquo morabantur. VVallenſes igitur regis aduentum & ſui exercitus metuentes, ad ſolita diuerticula Snoudunæ confugerunt,quorum terras rex,fretus auxilio Quinque portuum, vſque Montem Snoudanam, vndique occupauit.Princeps igitur VVallię,Leolinus,intelligēs ſua maneria &

caſtella combuſta,pariter & deſtructa,aſſumptis potentioribus terræ ſuę,circa Natale dñi anno prædicto acceſſit ad regem,miſericordiam,non iudicium,petiturus.Accepit ergo homagium & fidelitatem de potentioribus VVallenſium rex Eadvvardus, eorum principem Leolinum vſque VVeſtmonaſterium ſecum ducens, à quo quinquaginta millia marcarum recepit præ manibus,& pacto firmato de mille marcis ſingulis annis ad Scaccariũ VVeſtmonaſterij perſoluendis pro inſula de Angleſeie & pro parte Snoudunæ, vocalem principem,diligenter inſtructum, ad partes eaſdẽ redire permiſit:ſucceſſores ſuos,principatus nomine,ſentẽtialiter ſemper priuans,alias terras VVallíæ,quas nuper adquiſierat,ſibi & ſucceſſoribus ſuis Anglorum regibus reſeruans.Tartari Moalli Terram ſanctam adquiſierunt, Soldano Babiloniæ cum multis Saracenorum millibus interfecto.

Rexquædam monaſteria libertatibus ſuis priuauit.

ANno gratíæ.Mcclxxviij.rex Eadvvardus regiam dignitatem cupiens ampliare,multa famoſa monaſteria, per Angliam conſtituta,iudicialiter libertatibus vſitatis & antiquis priuauit.Abbas igitur,& conuentus VVeſtmonaſter,in quo idem rex ſacramenta baptiſmatis,confirmationis, & coronationis ſuſceperat, in quo etiam patris ſui,bonæ memoriæ regis Henrici,liberorumque eorum corpora ſunt ſepulta,libertatem de retorno breuium, quam ſpecialiter per chartas dicti patris ſui Henrici obtinuerant multis temporibꝰ retroactis,poſt defenſiones legitimas,inſiſtentibus ciuibus Londin. ordinationi regiæ ſubmiſerunt, quam tempore ſubſequenti eccleſiæ ſupradictæ de ſpeciali gratia rex conceſſit. Rogerius Norvvic. & VValterus de Marton.Roffenſis,epiſcopi,ex hoc ſeculo tranſierunt,quibus,in eccleſia Norvvic. magiſter Gulihelmus de Middelton.archidiaconus Cantuar.& in eccleſia Roffenſi,quídam monachus eiuſdem eccleſiæ ſucceſſerunt. Archiepiſcopus Cantuar. Robertus, per Nicholaum tertium,papam,ab archiepiſcopatus onere abſolutus,vocabatur ad Cardinalatus honorem.Poſt cuius vocationem,monachi Cantuar. dominum Robertum Burnel, Bathon. & VVellenſem epiſcopum,regis Cancellarium,poſtularũt, cuius poſtulatio per ſummum pontificem quaſſabatur, & frater Iohannes de Pecham,ordinis fratrum Minorum, vir perfectiſſimꝰ in doctrina,per Romanam curiam præficiebatur eccleſiæ Chriſti Cantuar.in paſtorem.Menſe Auguſto, rex Alemanniæ, Rodulphus, in bello campeſtri

campestri,regem Boemiæ,suum aduersarium capitalem,cum multis millibus hominum interfecit,regnum prædictum suæ subijciens ditioni.Princeps VValliæ Leolinus,duxit in vxorẽ, Aelionoram filiam Simonis de Monte Forti,quondam Comitis Leicestriæ, & sororis bonæ memoriæ regis Henrici Tertij. Mense Nouembri capti sunt omnes Iudæi per Angliam vno die,& Londini incarcerati,pro rasura regiæ monetæ,& accusati sunt per Iudæos plurimi Christiani,eorum nequitijs consensientes,& præcipuè nobiliores Londinẽsium. De Iudæis vtriusque sexus,occasione prædicta, Londini sunt suspensi ducenti octoginta : in alijs ciuitatibus Angliæ maxima multitudo. Pro redemtione Christianorum habuit rex summam pecuniæ infinitam. Aliqui tamen ex Christianis suspendio tradebantur.

De Comitatu Pontini,regi Angliæ reddito.Et de mutatione monetæ.

ANno gratię.Mcclxxix.qui est annus regni regis Eadvvardi septimus,circa Ascensionem domini mare transijt rex Eadvvardus, vna cum regina.Cuius mater,Comitissa Pontini, quondam regina Hispaniæ,transierat ex hoc mundo.Igitur rex Anglię,veniens Ambianum,à Philippo rege Franciæ,cognato suo,qui cum ibidem expectauerat cum potentioribus regni sui, honorificè est susceptus. Qui regi Anglię,Agennam,Lemouicum, Petragoricũ, Santonas, Comitatumque Pontini,qui reginæ Angliæ iure hæreditario competebat,aliasque terras, receptis homagijs à dictis rege Angliæ & regina,tradidit perpetuò possidendas. Sicque inter reges Franciæ & Angliæ, fuit omnis controuersia ex insperato sopita. Nota quòd pro istis terris supradictis, rex Angliæ quiete clamauit Normanniam regi Franciæ imperpetuum,recepturus tamen annuatim de Scaccario Rothomagi in sempiternũ. xxx. li. Parisien. Eodem anno,mota fuit discordia inter archiepiscopos Cantuar. & Eborar. eo quòd archiepiscopus Ebor.fecit deferri crucem ante se in prouincia Cantuar.& inhibitum fuit per archiepiscopum Cantuar.ne quis vẽderet victualia archiepiscopo Eborac.vel contraheret. Circa festum beati Petri ad Vincula,moneta in melius mutabatur.Nam quia denarij findi in duas partes pro obolis, & in quatuor partes pro quadrantibus consueuit: ordinatum fuit ad tollendam occasionem defalcationis monetæ,quòd rotundi essent denarij,oboli, & quadrantes.Ad rotundam tabulam VVarevvici, multi nobiles & potentes, de partibus transmarinis, & indigenæ conuenerunt. Cuius capita-

neus erat dominus Rogerius de Mortuo mari.

Contra religiosos.

ANno gratię.Mcclxxx.rex,pontifices,& principes Anglicani conuenerunt in vnum,statuentes, quòd religiosæ personæ in ampliationibus terrarum non crescerent, dicentes, quòd ad detrimentum regni,& obsequij militaris,feoda militaria,& aliæ possessiones ad religiosorum manum mortuam deuenerunt, intelligere fortè nolentes, quòd potius orationibus Moysis, quam pugna filiorum Israel,Amalechitarum exercitus vincebatur. Mense Februarij apparuerunt octo semicirculi circa solem,dorsatim coniuncti. Vndecimo Kalendas Septembris, obijt papa Nicholaus tertius. Cui successit Martinus quartus,viij.Kalendas Martij,Simon anteà dictus.

Concilium celebratum apud Lambethe.

ANno gratiæ.Mcclxxxi. post festum sancti Michaelis, frater Iohānes de Pecham,archiepiscopus Cantuar. apud Lambethe prouinciale Concilium celebrauit,qui contra exemptos, ibidem venire nolentes,libellum famosum edidit sub hac forma.Frater Iohannes permissione diuina Cantuar.archiepiscopus, totius Angliæ primas, venerabili fratri, domino Richardo de Graueſend, Londinensi episcopo,salutem, & sinceram in domino charitatem. Celebraturi nuper,vt scitis,apud Lambethe prouinciale Concilium,cum coepiscoporum nostrorum venerando collegio,vniuersos nostræ prouinciæ prælatos inferiores,quos Conciliorum tractatibus interesse iubent sancti canones,vocandos decreuimus,ac inter cæteros,religiosæ sanctimoniæ personas præcipuas,abbates scilicet, & priores,non solum episcopali gradui subiectos, iuxta ordinē ecclesiasticæ Hierarchiæ,verum etiam alios, ab episcopali obedientia exemptos, ratione saltem ecclesiarum non exemptarum, quas in propríos vsus, permittente domino,detinēt occupatas,sperantes nos solius dei honori,ac communi ecclesiæ Anglicanæ commodis seruientes, eorum iuuandos potentia, dirigendos consilijs, & sanctitatis suæ meritis promouendos.Exempti verò,tanquam pullos onagri,liberos se putantes,minimè vel modicè cōdolentes suæ sanctæ matris angustijs, cuius viscera multi ex eis plus onerant quàm honorant, quasi per effectum,vel defectum verius,de se dictum illud Iohannis propheticum,in Apocalipsi allegarent: Atrium, quod extra templum est, eijce foras,& ne metiaris illud,nec patiaris parturientium ceruarum audire rugitus, nec ad ipsum Cōcilium in anxietate, matris consiliū & sola-

& ſolacium,venire dignati ſunt, vtpote filij alieni à ſemitis claudicantes, quin potius, ne in aliquo detumeſceret eorum nimia elatio, nec procuratores ad ſuæ excuſationem abſentiæ mittere curauerunt, tàm reuerendum collegium contemnentes, Agar ex parte ſimiles,quæ illuſtrem deſpexit dominam, videns ſe diuiſionis filium concepiſſe, ſic agonizante olim dei militia, & ſe laudabiliter periculis exponente,diuiſi à prælantibus Rubenitæ,intra terminos proprias quieuerunt,gregum ſibiles delectati.Nos autem,tam ingratę præſumptionis audaciam,ſecundum iuris regulas corrigere cupiẽtes,ſcientes,iuxta ſaluatoris ſententiam,contra nos eſſe,qui nobiſcũ eſſe deſpiciunt,ſeueritati tamen plurimum detrahentes, quam poſſemus in contemptores huiuſmodi,ſi vellemus, canonicè exercere, in virtute obedientiæ, qua ſedi Cantuar, tenemini firmiter iniungendo mãdamus,quatenus omnes eccleſias non exemptas in dioceſi,exemptis monaſterijs appropriatas,quorum nomina ſub ſigillo noſtro præſentibus ſunt appenſa, cuiuſcunque ordinis exiſtant, authoritate noſtra ſine moræ diſpendio ſequeſtrantes, eas faciatis ſub arcto ſequeſtro nihilominus cuſtodiri, donec ſuper hoc aliud receperitis in mandatis. Non exemptos quidem, quorum nomina in ſchedula,annexa præſentibus,continentur,quos nos propter eorum contumaciam ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendimus, iuſticia exigente, ſic ſuſpenſos faciatis publicè denunciari. Ab hac ſententia per dominos abbates de VVeſtmonaſter.de ſancto Eadmundo,de ſancto Albano, & de VValtham, fuerat principaliter appellatum. Alij etiam appellauerunt exempti,ſuam appellationem tepidè proſequentes,pro eo quòd archiepiſcop⁹ diſſimulauit, quo ad quoſdã, executioni ſuam ſententiam demandare. A feſto natiuitatis domini,ferè vſque ad Purificationem, gelu, frigoris, atque niuis,tanta abundantia fuit,quantam ſenes & decrepiti illius temporis anteà in Anglia non ſenſerunt. Quinque namque arcus pontis Londinenſis & multi pontes alij corruerunt per violentiam glacici,quę in tantum ſpiſſabatur, quòd à Lambethe, vſque ad palacium regium VVeſtmonaſter.quidam vltra Thameſim ſiccis veſtigijs tranſierunt,piſces in ſtagnis moriebantur,aues in ſiluis & campis,præ fame nimia defecerunt.

De guarra VValliæ,& amputatione capitis Leolini principis, & de aduentu Baſclientium in Angliam.

Anno gratiæ. Mcclxxxij. qui eſt annus regni Eadvvardi decim⁹, intem-

intempesta noctis hora Dominicæ in Ramis palmarum, princeps VValliæ, Leolinus, & Dauid frater eius, cum magno exercitu Gastra de Rotheland, & de Flynt, circumdederunt, aliaque Castra regis, ad quæ ingressum habere poterant, destruentes, nobilemque illum militem & famosum, dominum Rogerium de Clifford, captum, vulneratum, & vinctum, prius ipsius familiaribus interfectis, ad Montem Snaudunæ transmiserunt subitò & ex insperato, iuuenes & senes, mulieres & paruulos in lectulis occidentes, postmodū cædibus & incendijs magnam partem Marchiæ deuastantes. Rex hæc audiens, sed vix credens, Barones de Scaccario, & Iusticiarios de Banco, misit Salopiam pro regni sui iuribus obseruandis, & exercitu congregato, VValliam contra montes Snaudunę, suæ subdidit ditioni, Comitibus & Baronibus suis, necnon & alijs sibi fideliter adhærentibus, terrarum adquisitarum multas tribuit portiones, eis & eorum hæredibus perpetuò possidendas. Ad regis igitur auxilium de Vasconensibus, atque Basclis multa de partibus transmarinis millia sunt transmissa. Rex igitur vlterius volēs procedere, nauibus sustentantibus, fecit erigi pōtem magnum in aquis de Conwey, quæ fluunt, & refluunt iuxta montes Snoudunæ, quem quidam nobiles de regis exercitu transeuntes, gratia spatiādi, à multitudine & clamore VVallensium superuenientium territi, volētes, sed non valentes, ad insulam de Angleseie, de qua venerant, repedare, in aquis miserabiliter sunt submersi. Hoc igitur VVallenses, non infortunio, sed miraculo ascribentes, suo principi suggesserunt, quòd viriliter ageret, nec timeret, eò quòd in breui secundum propropheciam Merlini, diademate Bruti debuit coronari. Princeps igitur VValliæ Leolinus, assumpto exercitu copioso, ad campestria descendebat, fratri suo Dauidi montana relinquens. Eadmundus hæres famosi militis, iam defuncti, Rogerij de Mortuo mari, cum quibusdam Marchionibus irruit in exercitum Leolini, & sine detrimento suorum, magna multitudo VVallensiū est perempta, in quo conflictu caput principis fuerat amputatum, & ad ciuitatem Londinensem deportatum, paloque superpositum, & hædera coronatum per multa tempora super Turrim Londin. fuit erectum, de qua pr̄ pater suus Griffinus cecidit, & fractis ceruicibus expirauit. VVallēsses pro morte sui principis territi, & turbati, regi Angliæ omnia castra Snoudunæ reddiderunt. His diebus clerus & populus, primò quintamdecimam, & postmodum triceſimam bonorum suorum

regi suo

regi ſuo in ſubſidium conceſſerunt. Rex Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, Carolus, die Aſcenſionis domini, regnum Siciliæ pro maiori parte amiſit, de ſuis ex inſperato multis millibus interfectis. Rex Aragonum prædicta regna pro ſuis hęredibus iure hæreditario vendicauit, eò quòd filiam Memfredi, de prædictis regnis per Romanã eccleſiam ſpoliati, duxerat in vxorem. Non obſtantibus igitur inhibitionibus apoſtolicis, condixerunt præfati reges, quòd pro iure vtrorumq; ducenti milites dimicarent in planitie iuxta Burdegalim, diem partibus aſſignantes. Quo die adueniente, euanuit condictũ principum prędictorum, quia rex Carolus cum centum millibus occurrit regi Aragonum, cum centum tantum militibus venienti.

De conſtructione Caſtri de Aberconvvey, & morte miſerabili Dauidis, fratris Leolini.

ANno gratiæ. Mcclxxxiij. rex Eadvvardus apud Aberconvvey, ad pedes montis Snoudunæ fecit erigi Caſtrum forte. Dauid frater principis Leolini, vt ſupradicitur decollati, malorum inuentor, Angliæ ſæuiſſimus perſecutor, „proprię nationis impoſtor, ingratiſſim⁹ proditor, belli author, cum vxore, duobus filijs, vnà cum ſeptem filiabus, à regis fidelibus eſt captus, poſtmodum per potẽtiores Angliæ iudicatus. O mors miſera proditoris, ad caudas equorum per municipium Salopiæ fuit tractus, dein ſuſpenſus, poſteà decollatus, poſtmodum truncus corporis in quatuor partes fuit diuiſus, & finaliter cor eius cum inteſtinis fuit combuſtum, caput Londin. portabatur, quod ſuper Turrim Londinẽſem erigebatur ſuper palum, ê regione capitis fratris ſui. Quatuor Partes corporis ipſius acephali ad Briſtoliam, Northampton. Ebor. VVinton. mittebantur. Portio dominicæ Crucis magna, quæ lingua VVallenſiũ dicebatur Croizneth, domino Eadvvardo regi Anglię, cum multis famoſis reliquijs tradebatur. Apud Caerneruon propè Snoudunam, corpus maximi principis, patris Imperatoris nobilis Conſtantini, erat inuentum, & rege iubente in eccleſia honorificè collocatum. Corona quondam famoſi regis Britonum Arthuri, regi Angliæ, cum alijs iocalibus reddebatur. Sic ad Anglos gloria VVallenſium, inuitè Anglorum legibus ſubditorum, per dei prouidentiam eſt tranſlata. Circa feſtũ ſancti Andreæ apoſtoli, obijt Richardus VVarren, abbas VVeſtmonaſt. Theſaurari⁹ domini regis: poſt cuius obitũ in vigilia Circumciſionis per viam cõpromiſſi frater Gulihelmus de VVenlok, concorditer eſt electus.

De na-

De natiuitate Eadvvardi, filij regis, & de apparitione Frederici.

ANno gratiæ. Mcclxxxiiij. die ſancti Marci Euangeliſtæ, apud Caerneruon Snoudunę, natus eſt regi filius, cui nomẽ Eadvvardus, in cuius natiuitate multi, & maximè Londinenſes, gaudebant. Circa idem tempus Alfonſus, regis primogenitus, veniẽs ad VVeſtmonaſterium, quandam aureolam, quę fuerat quondam principis VValliæ Leolini, cum alijs iocalibus offerebat, quibus beati regis Eadvvardi feretrum ornabatur. Iſte Alfonſus, ferè duodenus, obiit in hoc anno, ſcilicet. xiiij. Kalend. Septembris, die ſcilicet ſancti Magni regis: cuius corpus in eccleſia VVeſtmonaſter. iuxta feretrum ſancti Eadvvardi honorificè collocatur, inter fratres & ſorores ſuos, ibidem præſepultos. Eodem anno, in Alemannia apparuit Fredericus, quondam Imperator Romanus, ſecundum opiniones diuerſas ſophiſticus, ſiue vt alij ſentiunt verus. Anteà namq; ſecundum quoſdam per. xxxij. annos mortuus dicebatur. Secundum verò relationẽ ipſius, per tempus prædictum mũdo incognitus latuit in habitu peregrino. Nunc ſe Imperatorem fuiſſe oſtendit, argumento viſibili, & indicijs manifeſtis, Imperialem vendicans dignitatem. Fredericus itaque, dum Imperio fungeretur, & eccleſiæ aduerſaretur Romanæ, per ipſam priuabatur Imperiali nomine & honore, per vniuerſalem eccleſiam excommunicationis vinculo innodatus, per Papam Innocentium quartum, in Concilio Lugdunenſi. Poſt cuius deiectionem, in regno Alemanniæ, per electionem regnabant tres Comites ſucceſſiuè, ſcilicet Gulihelmus Holandiæ, Richardus Cornubiæ, & Rodulphus, qui in iſta apparitione Frederici, poſſeſſioni regni Alemanniæ incumbebat, vocationem ſuam ad diadema Imperij expectando. Inopinatum illud phantaſma apperiens in Alemannia, Fredericus, igne combuſtus, periit hoc anno. Petrus Aragonum, per Papam ſententia maioris excommunicationis ligabatur, præcipiebaturq; ſub pœna prædicta, ne quis eum ſciẽter, & prudenter, regem audeat nominare, pro eo quòd, inconſulta Romana eccleſia, regnum inuaſit Siciliæ. Militia Anglicana, & multi nobiles tranſmarini, circa feſtum beati Petri ad Vincula, apud Neuyn in Snauduna, in choreis & haſtiludijs, Rotundam tabulam celebrarũt.

De obitu Martini quarti, & ſucceſſione Honorij quarti, Papæ.

ANno gratiæ. Mcclxxxv. de terra Franciæ egrediens rex Philippus, cum innumerabili exercitu bellatorũ, Aragoniam properauit, illam proponens ſuo Imperio ſubiugare. Ad quam veniẽs regionem,

regionem,quædam caſtra & villas, fultus auxilio ſummi pontificis, obtinuit,qui contra Petrum, quondam principem terræ illius,nomine regis priuatum,legatum tranſmiſit ibidem.Hic dictus Petrus Tolet. occidi permiſit tam eccleſiaſticas quam ſeculares perſonas, quæ ſententiam eccleſiaſticam excommunicationis,multoties repetitam,nullatenus formidabant. Captus fuit prius per Petrum,Arragonũ, Carolus, princeps nobilis Salernitanus, cuius pater Carolus, magni nominis & honoris, obijt in hoc anno. Obijt etiam Papa, Martinus quartus, quarto Kalendas Aprilis, cui poſt triduum ſucceſſit Honorius quartus. Cui pedum ac manuum ferè officium abſtulerat aretia ægritudo, vnde ſedendo in ſella ad hoc artificioſe facta miſſarum ſolennia celebrauit. Pridie Kalendas Maij, poſt VValliam ſubiugatam, ad VVeſtmonaſterium veniens rex Eadvvardus, præcedentibus, archiepiſcopo Cantuarienſi, & ſuffraganeis ſuis epiſcopis reueſtitis,cum turmis nobilium & religioſorum & popularium comitiuis, portionem dominicæ crucis non modicam,ornatam auro & argento,& lapidibus pręcioſis,quã de VVallia ſecum tulit,ad VVeſtmonaſterium, cum ſolenni proceſſione & concentu aduexit.His temporibus, conuocatis potentioribus terræ ſuæ apud VVeſtmonaſterium condidit rex ſtatuta,quę VVeſtmonaſterij ſecunda dicuntur, inter quæ iuriſdictionem eccleſiaſticorum iudicum defalcauit. Et quia antea ſtatuerat, ne religioſæ perſonæ creſcerent in poſſeſſione terrena: ne decreſcerent, nunc ſibi placuit ordinare. Apud VVintoniã poſtmodum, circa feſtum Natiuitatis beatæ Mariæ,quædam ſtatuta fecerat publicari, ad refrænãdum prædonum & latronum rabiem truculentam. Rex Franciæ Philippus,in Arragonia lethaliter vulneratus, in illa obijt regione. Petrus etiam Arroganiæ,ſimiliter vulneratus in bello,poſtea tranſiuit ex hoc mundo.

Tranſitus regis Eadvvardi in Franciam,& velatio Aelionoræ,matris eius,in monialem.

ANno gratiæ.Mcclxxxvi.qui eſt annus regni regis Eadvvardi.xiij. Philippus, filius Philippi regis Franciæ, qui dudum in Arragonia diem clauſit extremum,in regem Franciæ coronatur. Iſte Philippus poſt regem Angliæ ſolennes deſtinauit nuncios, maximè pro ſedanda diſcordia,inita inter Francos,Arragones,& Hiſpanos, temporibus patris ſui.Erat itaque hic Philippus,filius ſororis Petri, patris Alfonſi regis Aragonum tunc regnantis, qui Aelionoram

primogenitam regis Angliæ, debuit ducere in vxorem: Pro huiuſmodi, & alijs negotijs fœliciter conſummandis, octauo Kalendas Iulij, mare tranſijt rex Eardvvardus, cum epiſcoporum, Comitum, & Baronum, aliorumque nobilium multitudine copioſa. Qui à rege Franciæ, & alijs nobilibus honorificè eſt ſuſceptus, & iuxta Pariſios apud ſanctum Germanum deductus, vbi per tempus aliquod moram traxit, & terras quaſdam, quas rex Iohannes, auus ſuus, perdiderat, petijt, & obtinuit à prædicto rege Francorum decem millia librarum Sterlingarum ſoluendarum annis ſingulis ad Turrim Londini, ſumptibus regis Franciæ, vnà cum quibuſdam arreragijs obtinens pro Normannia, quæ ſibi iure hæreditario cõpetebat. His diebus Aelionora, generoſa vírago, regina Angliæ, mater regis, apud Ambreſburiam, die videlicet Trãſlationis ſancti Thomæ Cantuarien. archiepiſcopi, habitum religionis, diu deſideratum ſuſcepit, dote ſua in regno Angliæ ſibi perpetuò poſſidẽda, per ſummum pontificem confirmata.

Rex cruce ſignatur, VVallenſis arma paratur.

ANno gratiæ. Mcclxxxvij. Pridie Nonas Aprilis in vrbe Romana, obijt Honorius quartus, papa. Rex Angliæ Eadvvardus, apud Blankeforth in Vaſconia, iuxta Burdegalim, poſt conualeſcentiam de graui infirmitate, cruce ſignatur, cum multitudine hominum copioſa, & Chriſtianorum exercitus capitaneus eſt effectus per legatum Romanæ curiæ, ad hoc miſſum. VVallenſes, inſtigante quodam dicto Rheſo filio Meredeth, rebellare cœperunt, ſtrageſque magnas in populo Anglorum fecerunt. Eadmũdus igitur, Comes Cornubiæ, cuſtos Angliæ in regis abſentia, verſus VValliam cum magno exercitu properauit, volens, ſed non valens ceruicoſitatem VVallenſium reprimere per potentiam, quam habebat. VVallenſes verò doloſitate vulpina ſe in ſuis latibulis receperunt: fraudes & dolos, ſecundum illorum antiquam conſuetudinem, machinantes. Angli igitur Caſtrum de Droſlan viriliter obſederunt, vias ſubterraneas facientes. Sub muro tandem Caſtri illius, quidam nobiles gradientes incautè, à muro miſerabiliter ſunt oppreſſi. Inter quos famoſus miles dominus Gulihelmus de Monte † Taniſo oppreſſus ſuccubuit. Thomas de Catilupo, quondam epiſcopus Herefordenſis, qui pro cauſa eccleſiæ ſuæ, vt dicitur, quam contra fratrẽ Iohãnẽ de Pecchã, de ordine fratrũ Minorũ, archiepiſ. Cãtuar. defẽdere ꝓponebat, in partibus obijt tranſmarinis. Cuius oſſa in eccleſia

† Caniſo.

cleſia †ſupradicta fuerũt tradita ſepulturæ, miraculis cœpit choruſcare, ita quòd infra breue temporis ſpatium, centum & ſexaginta tria miracula pro illo fieri voluit deus. In Bierna, ciuitate Oloraenſi, reges Angliæ & Arragoniæ conuenerunt ſuper liberatione Caroli, principis Salerniæ, cognati regis Angliæ, tractatum diligentem habentes, qui cõdicionaliter à carcere extitit libe tatus. Iſte Carolus, filius regis Caroli, contra Petrũ Arragonię regẽ in Siciliã duxit exercitum valdè magnum, qui tandem captus, in Arragonia carceri tradebatur. Pro cuius detentione, rex Arragoniæ vinculo ligabatur excommunicationis. Sed in hac conuocatione regum duorum, per legatum, ad hoc ſpecialiter deſtinatum, abſolutionis gratiam meruit obtinere. In vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ, decem millia Francorum militum, aliorumque virorum fortium, quibus præerat Comes Atrabatenſis, cum nauibus & galeis Siciliam ingredi nitebantur, ſed dicti regis ſatellites in piratis, pro magna parte dictam multitudinem ſubmerſerunt, quoſdam verò viuos ceperũt, & eos in carceribus recluſerunt. Rex Siciliæ ſupradictus, fuit filius, ſed nothus, Petri, quondam regis Arragonię, frater Alphonſi in Arragonia tunc regnantis. Rex Hungariæ in tanta cordis cecidit cæcitate, vt fide Chriſtianorum relicta, ſe ad errorem Saracenorum tranſferret, magis eligens Mahumeto ſeruire, quam Chriſto. Qui tanta calliditate eſt vſus, vt conuocatis fraudulenter, quaſi ad Parleamentum, in quadam inſula potentioribus terræ ſuæ, ipſiſque ad menſam ſedentibus, gratia comedendi, Miramelinus Saracenorum potentiſſimus ſuperuenit cum viginti millibus bellatorum, regem, vnà cum omnibus Chriſtianis congregatis ibidem, in vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ, ſecum violenter abducens. Itinerantibus nanque Chriſtianis, tempus clarum in nubilum eſt conuerſum, ſubitoque grandinoſa tempeſtas multa millia incredulæ & perfidæ comitiuæ occidit, & Chriſtiani ad propria ſunt reuerſi, cum Saracenis ſolo rege apoſtata †gradiente. Hungari igitur ipſius filium coronantes, in fide catholica permanſerunt. Eodem anno facta eſt inundatio maris magna, in magna Gernemuta, & in villis adiacentibus, vt in villis de Martham, de Hikelinge, de Horſey & increuit flumen apud Gernemutam magnam, quod vltra magnum altare in eccleſia eiuſdem ville tranſcendebat.

†ſua.

†remanẽte.

Frater Hieronimus, Minor, eſt mundi modò primus.

Anno gratię. Mcclxxxviij. quintodecimo die menſis Febr. frater

Hieronimus,de ordine fratrũ Minorum, ſed preſbyter Cardinalis, in ſummum pontificem conſecratur, & Nicholaus quartus vocatur. Hic peritus in Græca lingua pariter fuerat & Latina. In confinio Coloniæ Agrippinæ,Iohannes Dux Brabantiæ,cuius filius Iohannes, Dux futurus,Margaretam filiam regis Angliæ duxit poſtmodum in vxorem,de Comite Geldriæ, viro vtique nobili & potenti, & dicti Ducis aduerſario capitali,fortiter triumphauit. In quo conflictu archiepiſcopus Coloniæ fuit captus, & armatus carcerali cuſtodiæ mancipatus. Inſuper multi famoſi milites Teutonici perierunt cum gladijs & fuſtibus,artificialiter præacutis. Eodem anno primo die menſis Septembris. obijt Gulihelmus de Midiltõ, Norvvic.epiſcopus, cui ſucceſſit Rodulphus de VValpole, archidiaconus Elienſis, Eodem anno obijt Gulihel.Prior de Kirkby,cui ſucceſſit Henricus de Lakenham.

Rex redit,eſt læta gens Anglica laude repleta.

ANno gratiæ.Mcclxxxix.Carolus princeps Salerniæ, per cognatũ ſuum regem Angliæ,in Arragoniam venientem,datis obſidibus, liberabatur à cuſtodia carcerali. Tartari,qui & Moalli,Poloniæ Ducatũ ingreſſi, ab eo in captiuitatẽ abduxerũt pluſquã ſexcenta millia perſonatũ,paucis videlicet Chriſtianis,ſeptẽ vel octo admodũ,interfectis,& vt fertur,Tartarorũ coſideratio talis fuit,quòd terras ſuas ſteriles redigerent in culturã.Menſe Septembr. in Terra ſancta,mirabile & flebile infortuniũ cõtigit Chriſtianis.Soldanus namq; Babiloniæ,cum multitudine oneroſa, obſedit famoſã Tripolis ciuitatem,quã,proh dolor,cepit,& ſolo tenus finaliter cõplanauit,nõ ſine maxima effuſione ſanguinis Chriſtiani,In vituperiũ inſuper & cõtemptũ nominis Ieſu Chriſti,per ciuitatẽ deſtructã, ad caudas equorũ,ſanctorũ imagines iuſſit trahi. Pridie Nonas Auguſti,Eadvvardus rex Angliæ de partibus redijt tranſmarinis,in quibus morã traxerat per annos tres,mẽſes duos,dies.xv. Poſteà per Angliã tranſiẽs, ſuos iuſticiarios & miniſtros,qui in ſua abſentia muneribus excœcati, iudicia peruerterunt, & in alijs errauerunt, ſecundum quantitatem tranſgreſſionum puniuit.

Inclyta ſtirps regis, ſponſis datur ordine legis.

†Vltimo Aprilis.

ANno gratiæ.Mccxc. † menſe Maio, Comes Glouerniç Gilbert', Iohannam de Acon,& nono die Iulij Iohãnes filius Ducis Brabantiæ,Margaretam,virgines illuſtres,filias regis Angliç,Eadvvardi illuſtris,in Conuentuali eccleſia VVeſtmonaſterij duxerunt ſolenniter

lenniter in vxores. Circa hos dies ſcilicet. xxxi. Auguſti, Iudæorum exaſperans multitudo, quæ per diuerſas vrbes & caſtra fortia habitabat per retroacta tempora confidenter, iuſſa eſt, cum vxoribus & paruulis ſuis, vnà cum bonis ſuis mobilibus, ab Anglia cedere circa feſtum Omnium ſanctorum, quod eis pro termino ponebatur, quē ſub pœna ſuſpendij tranſgredi non eſt auſa, quorum numerus erat (vt credebatur) xvi. M. dxi. Exierat anteà tale edictū à laudabili rege Anglorum in partibus Aquitanniæ, à qua omnes Iudæi pariter exulabant. Quinto Kalend. Decembris, obijt domina Aelionora, regina Angliæ, vxor regis Eadvvardi, filia quondam potentiſſimi regis Hiſpaniæ Ferrandi, & V Veſtmonaſterij, iuxta feretrum ſancti Eadvvardi regis & confeſſoris. xvi. Kalend. Ianuarij, tradebatur honorificè ſepulturæ. iij. Kal. Decembr. eius aniuerſarium celebratur. Tempore quadrageſimali huius anni, cum Alexander, rex Scotorū, vxorem ſuam, filiam Comitis Flandriæ, quam poſt Margaretā, filiā regis Angliæ duxerat in vxorē, nocte quadā perquàm obſcura viſitare voluiſſet, ceſpitante equo lapſus, & colliſus grauiter, expirauit. Hic de vxore ſecunda nullā, de prima verò prolē geminā, filiū ſcilicet Alexandrū & filiā genuit, nomine Margaretā. Alexander abſq; vllo patrē immatura morte prævenit: filia verò Margareta, regi Norvvegiæ deſponſata, filiā vnicā peperit, nomine Margaretā, quæ matri mortuæ paulo tēporis ſpatio ſuperuixit. Hanc, conſulto regi Angliæ, magnates Scotiæ recognouerunt dominā & hæredē. Quæ accerſita per nūcios regis Angliæ, cùm per nauigiū tenderet in Scotiā, in mari infirmita, apud Orcadas inſulas eſt defuncta.

Subditus eſt Scotus, ſed ab Anglis corde remotus.

ANno gratiæ. Mccxci. magnificus rex Eardvvardus, dominiū regni Scotiæ eſt adeptus. Die natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, domina Aelionora, generoſa & religioſa virgo, regina Angliç, mater regis Eadvvardi, quæ in habitu religionis per annos quatuor, menſes vndecim, & ſex dies, laudabilē vitam duxit apud Ambreſberi, vbi extitit monialis, diem clauſit extremū, ibique cum honore debito corpus eius ſepelitur, cor tamen Londini apud fratres Minores cum ſolennitate maxima traditur ſepulturæ. Circa prædictum tempus amaritudo amariſſima omnes inebriauit & ſingulos, zelatores nominis Chriſtiani. Nam Milcadar ſoldanus Babyloniæ, Saracenorum graui exercitu congregato, Acon ciuitatem munitiſſimam, quæ iuxta loca maritima ſita fuit in confinio Terræ

ſanctæ,obſedit,obtinuit,& deſtruxit. O dolor,lamentabilior gemitu Hieremiæ prophetæ. Hic deſtructionem veteris Hieruſalē plāxit in threnis,quæ refugium tantum erat profilitis & Iudæis. Acon autem ſingulare præſidium fuit omnium nationum, orthodoxæ fidei legibus ſubiectarum,venientium de longinquis ad vlciſcendam ſui creatoris iniuriam,qui terram promiſſionis ſuis filijs, ipſius nomine inſignitis,iure hæreditario debitam, prætio ſui ſanguinis irrorauit.

Ordinatio regni Scotiæ.

ANno eodem, die Martis proxima poſt feſtum Aſcenſionis domini,Florentius, Comes Hollandiæ,Robertus de Brus,Iohannes de Bailol,Iohānes de Haſtinges,Iohannes Comin,Patritius de Dumbar,Iohannes de Veſcy,Nicholaus de Seules,& Gulihelmus de Ros,ſingulariter ius hæreditarium omnes in regno Scotiæ petentes & clamantes,iuriſdictioni,ordinationi, & ſententiæ domini Eadvvardi,illuſtris regis Angliæ, tanquam ſummi domini præfati regni Scociæ,vnanimi conſenſu,voluntariè & concorditer,ſe miſerunt,ſub hac forma. Eadvvard' dei gratia rex Angliæ, & cæt. dilectis ſibi in Chriſto †Priori & Conuentui de Merton,ſalutem. Mittimus vobis ſub ſigillo Scaccarij noſtri, præſentibus appenſo, tranſcripta quarundam literarum, quæ in theſaurario noſtro reſident,tenorē, qui ſequitur,continentia.

†Abbati & Conuentui VVeſtmo.

A Tous iceulx,que ceſte preſente lettre verrunt ou orrunt, Floréce Counte de Hollād,Robert de Brus ſeigneur du Val Danaund, Ian Bailol ſeigneur de Galevveie, Ian de Haſtinges ſeigneur de Abergeuenne, Ian Comyn ſeigneur de Badenavv, Patrique de Dumbar, Counte de la Marche, Ian de Veſcy purſ'en pere, Nichol de Seules, & Guilaume de Ros, ſaluz en deu. Com nous entendons d'auer droyt en reyaume d'Eſcoce, & celle droyt munſtrer, chalanger, & auerer deuant celuy, que plus de poer, iuriſdiction,& reeſon,euſt de trier noſtre droyt, & le noble prince Sire Eadvvard, par la grace de dieu, rey d Angleterre, nous & enforme per bonos & ſuffiſaunt reeſons, que aly apent, & auer dict la ſouereine ſeignorie,du dict reyaume d'Eſcoce,& la coniſāce de oir,trier & terminer noſtre droyt. Nous de noſtre prope volūté, ſans nulle manere de force ou deſtreſſe,volons,otrions,& grantons de receiuer droyt deuant luy, com ſouerein ſeigneur de la terre. Et volons ia lemeins,& promettons,que nous auerōs,etendrons ferm, & eſtable

& eſtable ſon fait,& que celuy emportera le reyaume,a qui droyt le durra deuant luy. En teſtimoigne de ceſte choſe, nous auons mis nos ſeaules a ceſt eſcript. Fait & donné a Norham, le Mardi prochein apres la Aſcéſion. L'an de grace. Mcc. nonante, premerein.

OMnibus qui has literas viſuri aut audituri ſunt, Florentius Hollandię Comes, Robertus Brutius, Vallis Anandię dominus, Iohannes Balliolus Gallouidię dominus, Iohannes Haſtingus Abergeuennæ dominus, Iohannes Cominus Badenavv dominus, Patricius Dumbarenſis Marchiæ Comes, Iohannes Veſcius, qui patris ſui vice fungitur. Nicholaus Seulenſis, & Gulihelmus Roſſus. Salutem in domino. Cum in regnum Scotiæ ius nobis eſſe intelligamus, idque ius noſter apud eum qui poteſtatis, iuriſdictionis, & legittimæ authoritatis plurimum ad cauſam noſtram decidendam habet, demonſtrare vendicare & probare in animo habeamus. Cūque nobis illuſtris princeps Eadvvardus, dei gratia Angliæ rex, bonis & iuſtis rationibus oſtenderit ſummam in Scotiæ regnum authoritatem, & de iure noſtro cognoſcendi & definiendi poteſtatem ad ſe ſpectare. Nos noſtra omnino volūtate nulla vi aut neceſſitate coacti, volumus, decernimus, atq; aſſentimur, vt ab eo, tāquam ſumma regni authoritate prædito, ius nobis dicatur. Volumus etiam & pollicemur, quod ab illo actum erit, ratum id nos atque inuiolatum obſeruaturos. Eumque regni dominum & principem fore, ad quē ipſo iudice, legittimè deferetur. Ad hanc rem conteſtandam annulis noſtris præſentes literas obſignauimus. Datum Norhami, die Martis poſt Aſcenſionem proximo. Gratiæ verò anno milleſimo, ducenteſimo, nonageſimo, primo.

ATous iceulx, que ceſte preſente lettre verrunt ou orrunt. Floréce, Counte de Hollād, Robert de Brus, ſeigneur du Val Danaund, Ian Bailol ſeigneur de Galevveie, Ian de Haſtinges ſeigneur de Abergeuenny, Ian Comyn, ſeigneur de Badenavv Patrique de Dūbar, Counte de la Marche, Ian de Veſcy, pur ſ'en pere. Nichol de Seules, & Guilaume de Ros, ſaluz en deu. Com nous emis otrie, & graunte, de noſtre bone volunté, & com vne aſſent ſans nulle deſtreſſe, a noble prince Sire Eadvvard, par la grace de dieu, rey d'Angleterre, qu'il come ſouerein ſeigneur de la terre d'Eſcoce penſoir, trier, & terminer nos chalenges, & nos demandes, que nos

entẽdõs mũſtrer,& auerrer pur noſtre droyt en la reaume d'Eſcoce, & droyt receiuer deuant luy, come ſouereine ſeigneur de la terre, ꝓmettãt ia lemains que ſon fete aurun e tendrũ ferme & eſtable,& qui yl ẽportera le reyaume,a qui droyt le durra deuãt luy. Mes pur ceo,que l'auãtdict rey d'Angleterre ne puſt nule manere coniſaũce faire,ne a cõplyer ſauns iugemẽt, ne iugemẽt ne dict eſtre ſans execution, ne execution ne peut il feire duement ſans la poſſeſſion, & ſeyſine de meſme la terre, & de chaſteaus. Nous volons, otrions, egrantons, que il come ſouereine ſeigneur,a par feire les choſes auant dictes, & a la ſeyſine de toute la terre, & des chaſteaus d'Eſcoce, tãt que droyt ſoyt feit & perfourmy a demãdans,en telle manere, que auant ceo qu'il, & la ſeyſine auant dicte face bone ſeurte, & ſuffiſance as demandans, & a gardeins, & a la commune du royaume d'Eſcoce, a feire la reuerſion de meſme la royaume & de chaſteaus, ou toute la royauté,dignité,ſeignorie, franchiſes, couſtumes, dreitures, leys, vſages & poſſeſſions, & toute maneres de apurtenances en meſmes, le eſtat qu'il eſtoyent,quant la ſeyſine luy fuſt baille & liuere, a celuy que le droyt emportera par iugement de la royaume, ſaue ou rey d'Angleterre le homage de celuy, qui ſerra rey. Iſyut que la reuerſion ſoyt faite dedenz les deuz moys aprez,le iour, que le droyt ſera trié & aformé. Et que les iſſues de meſme la terre,en le ſontenus reſceus ſoyent ſauuement,mis en depos, & bien gardez, par le main le Chaumberleyn d'Eſcoce que ore eſt,& de celuy,qui ſerra aſſigne a luy,de par le rey d'Angleterre,& de ſouz lur ſeans ſauue reuable ſuſtenance de la terre, & des chaſteaus, & de miniſtres du reyaume. En teſtmoigne de ceſte choſes auant dicte, nous auons mis,nos ſeaules a ceſte eſcript. Fait & doné a Norham, le Mecredie prochein apres l'Aſcenſion. L'an de grace. Mcc. nonante premerein.

OMnibus qui has literas viſuri aut audituri ſunt, Florentius Hollandiç Comes, Robertus Brutius, Vallis Anandiç dominus, Iohannes Balliolus Gallouidiç dominus, Iohannes Haſtingus Abergeuennæ dominus, Iohannes Cominus Badenavv dominus, Patricius Dumbarenſis Marchiæ Comes, Iohannes Veſcius, qui patris ſui vice fungitur. Nicholaus Seulenſis, & Gulihelmus Roſſus. Salutem in domino. Nos noſtra omnino voluntate & concenſu communi, nulla vi coacti, illuſtri principi Eadvvardo, dei gratia Angliæ

gliæ regi conceſſimus, vt is tanquam ſumma regni Scotiæ authoritate præditus, de noſtris poſtulationibus, quibus regnum Scotiæ nobis vendicamus, cognoſcat, definiat, & decidat, ab eo tanquam ſummo regni principe & domino iuris deciſionem ſuſcepturi. Polliciti etiam ſumus, quod ab ipſo actum erit, id nos ratum & inuiolatum habituros, eumque regni principem ac dominum fore, ad quē ipſo iudice legitimè deferetur. Quoniam auten Angliæ rex, de quo diximus, huiuſmodi cauſæ cognitionem ſine legitimo iudicio habere non poteſt, iudicium verò ſine ſeruitij executione eſſe non debet, & ſeruitium, niſi in regni & locorum quæ munita ſunt poſſeſſionem mittatur, exequi non valet: volumus, concedimus, atque aſſentimur, vt is tanquam ſumma authoritate præditus, quo res de quibus ante diximus efficiat, in poſſeſſionem totius regni & arciū Scoticorum, donec petitoribus ius dictum, & res ad exitum deducta erit mittatur. Ea lege vt antequam in poſſeſſionem mittatur, petitoribus & Reipublicæ cuſtodibus, ipſęque Reipublicæ Scoticæ iuſtam & ſatis amplam cautionem det, ſe regnum, arces, principatum omnem, dignitatem, dominium, libertates, conſuetudines, iura, leges, poſſeſſiones, reſque omnes ad ea ſpectantes, in eum ſtatum & conditionem reſtituturū, quo antequam poſſeſſio tradita eſſet fuerunt. Eique in manus traditurum, cui regiæ dignitatis ius & prærogatiua eo iudicio decernetur. Seruetur regi Angliæ prærogatiua, vt qui rex creabitur, eum ſuperiorem & dominum agnoſcat. Atque vt ante duos menſes expletos poſt eum diem, quo ius decernetur & conſtituetur reſtitutio fiat. Vt regni redditus, qui in interregno percipientur, in tuto deponantur & conſeruentur per Scotiæ Camerarium, qui nunc eſt, eumque qui per regem Anglię illi adiungetur, ita tamen vt impenſæ ad regnum, arces, regnique miniſtros ſuſtentandos, quas præbere equum erit, deducātur. Ad has res quas ante diximus conteſtandas præſentes literas annulis noſtris obſignauimus. Datum Norhami die Mercurij, poſt Aſcenſionem proximo, Gratiæ verò anno milleſimo ducēteſimo, nonageſimo primo.

Iſtam regni Scotiæ ordinationem, in foro ſupradicto ordinatā, dominus rex Eadvvardus pluribus domibus religioſis, & maximè viris religioſis, Priori & Conuentui de Merton. deſtinari præcepit, vt ad perpetuam rei geſtæ memoriam in Chronicis ſuis facerēt annotari. Vnde vobis mandamus, quòd eadem faciatis in chronicis veſtris ad perpetuam rei geſtę memoriam annotari. Teſte magiſtro Gulihelmo

Sic mandatum fuit eccleſiæ Roffenſi. Et de hac materia fuſius tractat VValterus Giſburnenſis.

Guilihelmo de Marchio Thesaurario nostro apud VVestmonast. nono die Iulij, anno regni nostri decimo nono. Per breue de priuato sigillo.

De coronatione domini Iohannis de Baliol, regis Scotiæ.

A Anno gratiæ. Mccxcij. tertio Nonas Aprilis, Romæ obijt Papa Nicholaus quartus, qui sedit annis quatuor, mense vno, diebus xviij. post cuius obitū quidam versificator pro Epitaphio sic dixit.

Gloria, laus, speculum fratrum Nicholae Minorum,
Te viuente vigent, te moriente cadunt.

Cuius tempore fratres de ordine Minorum papam pro sole habentes, lunam archiepiscopum Cantuar. nominantes, cœperunt sua cornua erigere in vniuersum orbem, nulli parcentes ordini vel honori in prouincia Anglicana, nam monachos & professores patris Benedicti VVigorniæ & VVestmonaster. opido immisericorditer per potentiam & audaciam infestabant, vt adimpleretur prophetia sanctæ virginis Hildegardis, quæ in tempore beati Bernardi floruit spiritu sancto plena, quo docente exposuit & condidit multos libros, scilicet librum Sciuias, librumque vitæ meritorum, ac librum diuinorum operum. Homelias etiam ad ignotam linguam cum suis literis, cœlestemq; harmoniam cum aliis scriptis, non paucis, atque librum simplicis medicinæ secundum creationē, octo libros continentem, librumque compositæ medicinæ de ægritudinū causis, signis atque curis, qui omnes recepti sunt atque incanonizati à papa Eugenio, in Concilio Treuerensi, præsentibus multis episcopis, tàm Francorum quàm Teutonicorū, & sancto Bernardo Clarauallensi abbate. Hæc à tempore illo quo erat quinquennis spiritum habuit prrophetiæ, & prophetare cœpit in tēpore illo, quo erat xlij. annorum, &. vij. mensium. Vnde inter cætera prophetiæ suæ opera in libro secundo Speculi temporū futurorum, siue Pentacronon virginis Hildegardis, sub anno gratiæ. Mcxlij. in titulo de nouis religionib⁹, sic dicebat secūdo capitulo, quod sic incipit. De imminente luce. Iterum audiui vocem dicentem, ô filia Syon, corona capitis filiorum tuorum inclinabitur, & pallium dilectionis diuitiarum eorum minuetur, quià illud tempus non cognouerunt quod eis ad videndum & subditos suos ad docēdum dedi. Nam & verba ad nutriendum paruulos meos eis data sunt, quæ ipsis recto & congruenti tempore nō prębent, & inde peregrini filij multi fame defecerunt, quoniā recta doctrina non reficiuntur. Vocem quoq; habent

habent & non clamant,opera in eis data ſunt,& non operãtur,gloriam abſque merito habere volunt,& meritum abſque opere. Qui gloriam cum deo vult habere,proprietatẽ ſuam abcidat,& qui meritum apud deum habere deſiderat,opus ad hoc exhibeat,ſed quia non facitis,ad ſeruos ſeruorum computamini, & ipſi iudices veſtri erunt, ac libertas veſtra, à vobis declinabit. Sicut benedictio à Chanaan,iſta flagella percurrent. Alia autem, & poſteà alia peiora venient. Nam diabolus in ſemetipſo de vobis dicit,eſcas epulantium & conuiuia omnis voluntatis meæ inueniam.Sed & oculi,& aures, & venter, ac venæ meæ de ſpurcicijs iſtorum plena ſunt, & vbera mea plena ſunt de vitijs eorum. Nam ipſi laborare in deo ſuo nolunt, ſed eum quaſi nihilum computant. Quapropter cum eis incipiam militare & iucũdè cum eis ludere quoniã eos in agro domini ſui laborantes non inuenio, quemadmodum deus eorum ipſos iubet. Sed ô vos diſcipuli & ſubditi mei, multo plus eis coram populo diſciplinati, & quia tunc eſtis, erigite vos ſuper eos, & omnes diuitias & omnem honorem abſtraite ab eis,atque omnino ſpoliãtes ſuffocate eos.Hæc diabol⁹ in ſemetipſo dicit, quæ etiam in multis iudicio dei ita complebit.Sed ego qui ſum audientibus me dico, in tempore illo, cum illud fiet per quendam errantẽ populum peiorem & errante populo quæ nunc eſt,ſuper vos præuaricantes, præuaricatores ruina cadit, qui vbique vos perſequitur & qui opera veſtra non celabit, ſed qui ea denudabit, & qui de vobis dicet, iſti ſcorpiones in moribus & operibus ſerpentinis.Sed & quaſi in zelo domini de vobis imperabitur:iter impiorum peribit. Nam vias veſtras in iniquitate veſtra & intentionem deridebunt & ſubſannabunt, ſed populus iſte qui hæc faciet, à diabolo ſeductus & miſſus, pallida facie veniet,& velut in omni ſanctitate ſe componet,ac maioribus ſecularibus principibus ſe coniunget.Quibus & de vobis ſic dicit,quare hos vobiſcum habetis,quare eos eſſe patimini,qui totam terrã in maculoſis iniquitatibus ſuis polluunt. Iſti æbrij & luxurioſi ſunt,& niſi eos à vobis eijciatis tota eccleſia deſtruetur.Populus qui hæc de vobis dicet vilibus capis,quæ alieni coloris ſunt, induitur & recto modo tonſus incedit, atque omnibus ſuis placidum & quietũ hominibus ſe oſtendit.Auariciam quoque non amat,pecuniam nõ habet,atque in oculis ſuis tantam abſtinentiam imitatur, quod vix vllus ex eis poterit repræhẽdi. Diabolus autẽ cũ hominibus iſtis eſt, latitare ſub fulgore eius ſe oſtendens,velut in conſtitutione mundi

ante rui-

ante ruinam fuit, & Prophetis aliquantulum se similem fecit, & dicit populo: iucunda loquere scilicet quia rapida & immūda animalia, & velut me eis ostendam, sed nunquam in pennas ventorū fulgurante tonitruo volare volo, & omnibus modis infundere quæ omnem voluntatem meam perficerent, & sic in hominibus istis signa mea omnipotenti deo assimulabo. Nam diabolus per aërios spiritus hæc operatur, qui praua opera in sufflatu venti & aëris, ita innumerabiles circa quosdam discurrunt sicut muscæ & culices, quę in ardore caloris homines præ multitudine sua infestent. Ipse enim homines istos hoc modo infundit, quod castitatem eis non aufert, et quòd eos castos permittit cùm castitatem habere voluerunt, & iterum intra se dicit, castitatem & cōtinentiam deus diligit, quod ego in istis imitabor. Ac sic idem antiquus hostis per aërios spiritus eos homines inflat ita quòd ab incestis peccatis se abstineant: vnde mulieres non amant, sed eos fugiunt, & ita quasi in omni sanctate hominibus se ostendent ac illudentibus verbis dicent. Cæteri homines qui ante nos fuerunt, & chastitatem habere volebant vt assum piscē torrebant. Nulla autem pollutio carnis & concupiscentiæ nos tangere audet, quia sancti sumus, & spiritu sancto infūdimur. Vah, errantes homines qui nunc sunt nesciunt quid faciunt. Sic nec illi qui in prioribus temporibus præcesserunt, nam alij homines qui eo tempore in fide catholica errant, istos homines timebunt, & seruili officio ministrabunt, & quantum poterunt eos imitabuntur. Tunc de conuersione istorum populus gaudebit, quia eis iusti videbuntur. Cumque isti cursus erroris videbunt hoc modo confirmauerunt, doctores & sapientes qui tunc in fide catholica persistunt vndique persequētes expellent. Sed tamen non omnes, quoniam aliqui istorum fortissimi milites in iusticia dei sunt. Sed & quasdam congregationes sanctorū, quorum conuersatio sancta est, mouere non poterunt. Quapropter principibus & diuitibus consilium dant, vt eosdem ecclesiarum magistros ac reliquos spirituales homines, scilicet subditos eorum fustibus & virgis coercerant, quatenus iusti fiāt & in aliquibus hoc complebitur. Vnde alij veriti contramuscent, secundum illud scilicet, quod Heli dictum est. Multi iustorum seruabunt, qui in erroribus istis non confundentur, vt fundamentis suis destruantur. Seductores autem isti in inceptione seductionis erroris sui mulieribus dicent. Non licet nobis vobiscum esse, sed cum rectos doctores non habetis, & quęcunque vobis dicimus & præcipimus,

pimus, facite & ſaluæ eritis, & hoc modo fœminas ſibi contrahunt et eas in errorem ſuum ducunt, vt & ipſi in ſuperbia tumentis animi dicant, omnes ſuperauimus. Qui tamen poſteà eiſdem fœminis ſecreta fœminea comiſcebũtur, & iniquitas & ſecta eorum denudabitur. Sed qui ſunt dico, ſic iniquitas iniquitatem purgabit, & ſuper vos ducetur, ſicut ſcriptum eſt. Poſuit tenebras latibulum ſuum in circuitu tabernaculi † ſui tanquam in nubib⁹ aëris. Nam deus opera veſtra praua, quæ abſque luce ſunt, cõſtituet ad vindictam, in qua ſe à vobis ſine adiutorio abſcondet, quoniam equitatem ſuper nos clamauit, ſed vos iniquos dicet. De cœlo enim lex & doctrina eſt, in quibus habitare debuiſtis, ſi ornamentum virtutum & redolens hortus deliciarum eſſetis. Sed malum exemplum in mentib⁹ hominum eſtis, cum riuulus bonæ famæ de vobis non fluit, ita quòd nec cibum ad veſcendum, nec veſtimentum ad cooperiendum in recta reſpectione animæ habetis, ſed iniuſta opera abſq; bono ſcientiæ, vnde honor veſter peribit, & corona de capite veſtro cadet. Sic iniuſtici a iuſticiã prouocat & querit, & perſcrutatur omnia ſcandala, ſicut ſcriptũ eſt: ve homini illi per quẽ ſcandalum venit. Nã oportet vt per † tribulationes & cõtritiones praua opera hominũ purgentur: ſed tamen multæ erumnæ & illis accumulantur, qui alijs impietate ſua miſerias inferunt. Infideles autem homines iſti, & diabolo ſeducti, ſcopa veſtra erunt ad caſtigandum vos, quia deum purè non colitis, & tam diu vos cruciabunt quouſque iniuſticiæ & iniquitates purgenter. Iſti autem deceptores non ſunt qui ante nouiſſimum diem venturi ſunt, & cum diabolus in altum volauerit, vt ipſe initio contra deum pugnare cęperit, ſed præcurrens germen eorum ſunt, ſed tamen poſtquam ipſi in peruerſitatibus Baal, & alijs prauis operibus ſic inuenti fuerint, principes & alij maiores in eos irruent, & veluti rapidos lupos eos occident vbicunque eos inuenerint. Tunc aurora veſtra † iniuſticiæ & nouiſſima veſtra meliora prioribus erunt ac de præteritis omnibus timorati eritis, & quaſi puriſſimum aurum fulgebitis, & ſic per longa tempora permanebitis. Nam prima aurora iuſticiæ in † ſpirituali populo, tunc ſurget vt primitus cum paruo numero incepit, nec ipſi multas facultates nec multas diuitias habere volunt, quæ animas occidunt, ſed dicẽt, ve nobis quia peccauimus. Ipſi nãq; de præterito timore, & de præterito dolore, ad iuſticiã cõfortabuntur, quẽadmodũ Angeli in caſu

† eius.

† ſcandala.

† iuſticiæ.

† ſpeciali.

diaboli & amore dei confortati ſunt, & ſic poſteà in humilitate viuent,nec prauis operib⁹ deo rebellare cupient, ſed à multis errorib⁹ purgati deinceps in fortiſſima vi rectitudinis perſiſtent. Hic terminatur ſecundum capitulum ſecundi libri Pentacronon, ſiue Speculi temporum futurorum beatæ virginis Hildegardis. Hanc epiſtolam inſeruimus huic operi, quià multi non habent libri ſuperius annotati copiam vel exemplar. Et vt intelligant hanc legentes, quòd ſpiritus vbi vult ſpirat, & quæ ventura ſunt annunciat per breue ſpatium temporis ſequentis, ſole fratrum Minorum obſcurato, per mortem papæ, qui erat eiuſdem ordinis, vt ſuperius eſt expreſſum. Luna paciebatur eclipſim: Archiepiſcopus namque Cantuar. cuius ſapientia ante obitū ſuum fuerat totalitet deuorata, qui in proſperitate ſua multos abiecerat & contēpſit, & maximè pfeſſores ordinis beatiſſimi Benedicti, ſine planctu monachorum in hoc anno obijt. In hoc anno à clericis & laicis quintādecimam partē omnium bonorum ſuorum, tàm ſpiritualium quàm temporalium domino regi in ſubſidium Terræ ſanctæ rex taxauit, & conceſſa eſt & prætaxata ad vnguem. His temporibus eſt exacta decima, vna cum decima de bonis clericorū ei aſſignata in Romana curia per ſex annos. Rheſ⁹ filius Meredeth, VVallenſium potētiſſimus, fideliſſimus prius regi Anglorū, poſteà ſeuiſſimus perſecutor, qui diu latuerat inter mōtes VValliæ & ſpeluncas, captus a regis fidelibus ad Beruicum in confinio Scotiæ eſt adductus, ibique ſecundum ſua demerita eſt punitus. Suſcepit nanque punitionem duplicem proditoris & latronis, quià tractus ad caudas equorum ſuſpendio periit. Hijs diebus quidam nobilis nomine Iohannes Bailol, iura regni Scotiæ, cum corona annuente rege Angliæ per decretum cepit. Ita quod fidelitatē & ligeum homagium regibus Angliæ faceret & ſui facerent ſucceſſores. Obijt pię memorię dominus. R. Burnel, Bathon. & VVellen. epiſcopus, & Angliæ Cancellarius. Cui ſucceſſit magiſter Gulielmus de Marchia, Theſaurarius regis de Scaccario VVeſtmonaſter. poſt obitum Iohannis de Kirkby, epiſcopi Elienſis.

Bellum nauale, fit Normannis generale.

ANno gratiæ. Mccxciij. orta eſt diſcordia magna nimis inter Anglos & Normannos. Maritimi etenim Normannorū in impetu furoris ſui, ſiue erroris, quoſdam de Anglis diuerſis mortis generibus trucidarūt, alios ſuper virgā mali nauis cū canib⁹ ſuſpenderūt. Quod Barones Quinque portuum moleſtè ferentes, parauerunt celeriter

celeriter naues ſuas cum omnibus naualibus ornamentis ad vlciſcendam iniuriam Anglicorum. Et tranſilientes turgida terga maris in multitudine copioſa, aduerſarios ſuos, ſibi obuiam venientes, gladijs peremerunt, & in mari, abſque delectu conditionis, eorum cadauera proiecerunt, nec vnum ſolum ſuperſtitem dimiſerunt, & eorum vaſa, vina & alia neceſſaria continentia, reduxerunt ad propria cum contentis, inter ſe naues & ſpolia diuidentes. De quibus rex Angliæ nihil recipere voluit, quaſi eorum non conſentiens voluntati, pro eo quòd abſque eius præcepto, talia perpetratunt. Francigenæ igitur territi, & turbati, adiuerunt dominum regem ſuum, auxilium poſtulantes. Mittuntur igitur nuncij inter reges pro pace firmanda. Sed nondum ſtatim finis potuit ſuſpicari, niſi quòd regnum aduerſus regnum inſurgeret, inſtigante fratre regis Franciæ Carolo, viro vtique nobili & potenti. Veruntamen in mari manus præualuit Anglorum. Timentes intereà pellibus Ciſtercienſes abbates, qui ſine diſcordia de termino in terminum, in Burgũdia ſuũ principale monaſterium viſitare ſolebant, de partibus Anglicanis venientes ad mare, auditis ſiniſtris rumoribus, ad propria ſunt reuerſi, à ſuis patribus licentia non obtenta, pro eo quòd ab epiſcopo Londinenſi & alijs nuncijs regis Angliæ, à rege Francorum reuertentibus, apud Douoriam rumores terribiles audierunt. Sed ſcholares, Pariſijs ſtudentes, cum alijs ſtudentibus Angliæ, ad natale ſolum ſimiliter ſunt reuerſi. Dum his igitur turbinibus regna Angliæ & Franciæ quaterentur, quidam nobilis Comes, videlicet Barrenſis, cuius poteſtas ex parte magna ab Imperio dependebat, pro domini regis Angliæ filia primogenita, nomine Aelionora, ſibi in matrimonio copulanda, non ſine nobilium militum, & aliorum multitudine copioſa aduenit, quem rex honorificè ſuſcipiens, per dies aliquot ſecum circumduxit.

tarmamẽtis

Qualiter rex Angliæ citabatur per regem Francorum, Pariſijs.

EOdem anno, circa feſtum ſancti Andreæ apoſtoli, rex Francorũ Philippus direxit regi Angliæ literas citatorias, vt perſonaliter Pariſijs ad Parleamẽtum ſuum accederet, reſponſurus quæſtionib⁹ ac legitimis cauſis, quas idẽ rex, & ſui Pares propoſituri erãt aduerſus eũ, in hæc verba. Philippus dei gratia Francorũ rex, Eadvvardo eadem gratia regi Angliæ, cõſanguineo ſuo, tenenti Ducatũ Aquitaniæ, ſalutem. Cum notorium ſit & manifeſtum, per rei euidentiam, adeò quòd nulla poteſt tergiuerſatione cælari, quòd homines

†Baronia regni noſtri.

de †Baiona, coadunatis ſibi quamplurimis aliis, qui de regno veſtro Angliæ, aſſumptis nauibus & armis, ac hominibus armatis in magna multitudine, ibidem palam & publicè collectis, vobis non inſciis, vel ſaltem probabiliter ignorare non valentibus, exierunt, animo nephādo homines ac ſubditos noſtros de Normannia, & de quibuſdam aliis partibus regni noſtri, tàm in terra quàm in mari, in locis etiam noſtræ iuriſdictioni ſubiectis, nequiter inuaſerunt, innumeros ex eis inhumaniter occidendo, ſtragemque horribilem eis faciendo, multos ex eis capiendo, & adhuc captos detinendo, ac eoſdem nauibus & mercibus, quaſi inæſtimabilibus, ex diu ante concepta nequitia deprædando, confractis quampluribus ex dictis nauibus, & ſubmerſis, ſpretis & contemptis prohibitionibus, & mandatis noſtris, factis & propoſitis ſolenniter & publicè, ac palam editis Burdegali & Baioniæ & in multis aliis locis, ne aliquis prædictis, vel alijs quibuſcunque ſpecialiter, per terram vel mare vehentibus merces ſuas, præſumeret foriffacere, ſeu alias offendere quoquo modo. Naues etiam ſuperſtites, & omnes merces ad regnum veſtrum Angliæ tranſuehendo, quas in veſtra iuriſdictione receptaſtis, & adhuc receptatis ſcienter, & per nūcios noſtros ſuper eorundem exiſtentium & apparentium reſtitutione requiſitis ſufficienter, reſtitutionem facere non curaſtis, ſed potius contempſiſtis, licet vobis ex parte noſtra fuerit oblatum, quòd ſi qua exiſtentia, vel apparentia, per homines regni noſtri capta detinerentur de bonis ſubiectorum veſtrorum, de his reſtitutionem vobis fieri faceremus. Cumque notorium ſit, & manifeſtum ſimiliter, quòd quàm plures dictorum hominum de Baionia, adiunctis ſibi nonnullis malefactoribus aliis, villam noſtram de Rupella proditionaliter inuaſerunt, inſultus quàmplures in eam facientes & habitatores ipſius, quoſdam etiam occidentes ex eis, & alios multipliciter damnificantes: eoſdem nos, cum exceſſus & facinora prædicta non poſſumus conniuentibus oculis pertranſire, vobis vel locum veſtrū in Vaſconia, & Baionia tenentibus, quòd certum numerum dictorum hominum de Baionia, per vos, vel prædictos, locum veſtrum tenentes, in priſona noſtra Petragorum mitteretis infrà terminum iam elapſū, pro faciēdo quod ratio perſuaderet, & iuſtitia poſtularet, præcipimus. Alia quædā mandata ſuper prædictis, per patentes literas noſtras ſufficienter fecimus iniungi, quibus iniunctionibus & mandatis parere, cōtumaciter & cōtemptibiliter eſt neglectum.

Cumque

Cumque ex certis & legitimis cauſis ſeiſiri mandauerimus ciuitatẽ Burdegalim terram Agendici, & totam aliam terram, quam infrà Seneſcalliæ noſtræ Petragori metas, in Petragorionio, Caturinio, Lemouico, gentes veſtræ nomine veſtro tenebant, & locum veſtrum tenentes in prædictis locis, gẽtibus noſtris dicti mandati noſtri ſine armis executioni demandantibus inobedientes fuerunt contumaciter, & rebelles, & adhuc in rebellione perſiſtunt, mandatis noſtris, & gentibus noſtris non parentes. Sed quod grauius eſt ferendũ, ciuitates, Caſtra, villas, & loca dictæ terræ, cõtra nos munierunt, inforciant, tota die volentes, quaſi modo hoſtili, iuſtificationi noſtræ feodi reſiſtere, nec quædam caſtella, nec fortalicias, quæ ab eis ex certis & legitimis cauſis per gentes noſtras requiri fecimus, reddere voluerunt, ſiue ea reddere noluerunt, ſiue ea reddere contemptibiliter recuſarunt, & gentes terræ illius ad reſiſtendum nobis & noſtris, in vijs & iteneribus concitauerunt, concitant & inuitant, contra nos gentes ipſas iuramentis propriſs aſtringentes, & in aſſiſis literas ex parte veſtra propoſuerũt publicè, & dixerunt, quòd nobis nec gentibus noſtris in vllo pareatur. Imò ſi gentes noſtræ iuſtificando, ſicut ad nos pertinet, aliquid ſeiſiant, capiant, vel explectent, vel ſeiſire vellent, capere, vel explectare quod fierent, vel fiant gẽtib⁹ noſtris violẽter recuſſę, quę iam in multis locis intẽporabiliter infligendo, gentes noſtras cũ armis turpiter expellendo, verberando, & de terra illa violenter eijciendo, & alios violenter ꝑtractando, in prædictis & pluribus alijs ſeditionem publicam cõtra nos, & ius noſtrum regium facientes, in præiudicium ſuperioritatis noſtræ, & læſionem regiæ maieſtatis, quæ tam diu, & tam notoriè perpetrata ſunt, & adhuc tota die perpetrantur, quòd horum ignorantiam vos habere veriſimiliter non poteſtis. Cumque publica referente fama, ad nos peruenit, quòd poſt appellationes multas, & à multis locum veſtrum tenentibus ad curiam noſtram, interpoſita occaſione appellationum in magnum & graue præiudicium ſuperioritatis, & iuriſdictionis noſtræ contemptum, appellatos ipſos à iuriſdictione noſtra, propter eaſdem appellationes exemptos, irrationabiliter & crudeliter, nulla humanitate ſeruata, ſed ſpreta reuerentia nobis debita, tractauerunt capiendo, & diſtrictis carceribus mancipando, videlicet Grimbaldum de Tyſano, Bernardum de Raunhano, Andream de Bayſac, Bonafuſum de Coceti, dictum Ros, & quãplures alios bonis ſuis omnibus ſpoliãdo, & de ſuis domicilijs,

locis & hæreditatibus expellẽdo,mutilando,dictũ Garſiam & quãplures alios ſuſpẽdẽdo,Arnoldũ de Bordis, Bernardũ Pelliternũ,& quẽdã vocatũ Formage, & in gulis eorum furcas imponendo,& apertè poſt omnes chordis ligando,ne loqui poſſent, ſeu appellare, aut appellationes ſuas renouare,inhibendo ſub pœna ſuſpẽdij quibuſdam notarijs,requiſitis ab ipſis appellantibus vt ſupradictis appellationibus publica conficerunt inſtrumenta, ne huiuſmodi inſtrumenta facerent, videlicet magiſtro Martino Mercerio, & pluribus alijs, alioſque incarcerando, eos detinendo, pro eo quòd dicebant, quod à Seneſcallo veſtro Vaſconiæ, & de tota terra Agen. ad nos licitum erat appellare, videlicet magiſtrum Reimundum de Lacuſſano aduocatum de Agen. & quamplures alios diuerſorum tormentorum generibus cruciando. Hinc eſt, quod vobis præcipimus, & mandamus ſub pœnis quas potuiſtis incurrere,& poteſtis,quaten' viceſima die inſtantis Natalis domini, quam vobis peremptoriè Pariſijs aſſignamus, compareatis coram nobis, ſicut debebitis, & debetis, & ſicut tãtorum facinorum & exceſſuũ qualitas exigit,& requirit ſuper dictis omnibus, quorũ cognitio ad nos pertinet, & prædicta tangentibus, & quæ poſſunt ſequi ex eis, & omnibus alijs,quæ contra vos proponenda duxerimus, reſponſuri,iuri pariturí,& quod iuſtum fuerit audituri, & etiam recepturi. Significantes vobis tenore preſentium,quod ſiue dictis,die & loco, compareatis,ſiue non,nos nihilominus procedemus, prout debemus, veſtra non obſtante abſentia. Datur Pariſijs. & cæt. Iſtud mandatum,quia rex Angliæ minimè eſt proſecutus,mox vniuerſali Parium arbitrio,ab omnibus terris in regno Francorum prehabitis,extorris abiudicatur & exhæredatur.Sed regis Anglorum fidiſſimus,ac intrepidus ille miles,videlicet Iohannes de ſancto Iohanne,terras domini ſui viriliter ab inſultu, & ab irruptione Francorũ ad tempus ſæpiſſimè defendebat. Volens igitur rex Angliæ dolores ſuos remediare,de quodam matrimonio contrahendo mentionem clam facit, gratis offerens partem Vaſconiæ, & quædam nominata caſtella in manus regis Philippi, per ſpatium quadraginta dierum,ſi pactum conſequeretur effectum.Miſſiſque literis credẽtiæ,per magiſtrum Iohannem de Lacy,Iohanni de ſancto Iohãne, volens, vel nolens,cedit antedictus Seneſcallus Vaſconiæ,ſubintrat rex Franciæ præconceſſa in præiudicium regij honoris prevaricans. Inſuper apponẽs iniquitatem,ſuper iniquitatem, Anglos à finibus

Galliæ

Galliæ expellebat. Exulabant ergo dominus Eadmundus, frater regis Angliæ, qui mediator fuerat pacis reformandæ inter vtramque partem, & vxor eius, videlicet regina Nauarrię, cum vniuersa familia Anglicana, dilectas mansiones relinquentes, vsque ad natale solum successerunt. Illo quoq; anno, Iusticiariį itinerantes, in die sanctæ Catherinæ apud Veterem crucem lapideam VVestmonaster. consederunt. Hoc anno, obijt Iohannes de Pecham, archiepiscopus Cantuar. Cui successit magister R. de VVinchilseæ, archidiaconus Essexiæ.

VVallia calcatur, præsul nouus incathedratur.

ANno gratiæ. Mccxciiij. Eadvvardus, rex Angliæ, tenuit Parleamẽtum suum apud VVestmonaster. post festũ Pestecostes. Cui interfuerunt Iohannes rex Scotiæ & omnes magnates Angliæ, vbi recitabantur, in auditu ibidem existentium, motiones & continuationes huius guerræ, insuper legationes, & sponsiones pacis Angliæ reformandæ. In quo etiam vnusquisque legatorum domini regis, pro posse suo, manum suam exposuit bona fide. Denique in hoc assentiunt omnes, recupare Vasconiam vi & armis. Tunc rex Scotiæ concessit regi Angliæ, per triennium, omnes terras suas, quæ sibi iure hæreditario competebant in regno Angliæ, in subsidium Vasconiæ adipiscendæ, regno Scotiæ solummodo contentus. Cæteriq; Comites, & magnates de facultatibus suis auxilium pollicẽtus. Interdicitur igitur ilico meatus marinus, hinc mercatores magnũ dispendium incurrerunt, tunc indies augebantur charistiæ annonæ in finibus Anglicanis. Animaduertens autem rex Angliæ potentiã regis Franciæ, nec non Francorum fraudem, malitiã solitam & antiquam, & cogitans apud se ea, quę securitatis sibi sunt, vel esse poterint in futurum, mittit legationes ad comprouinciales, & circumiacentes reges & principes, vt sibi in necessitatibus suis subueniãt, cum locum & tempus viderint oportunũ. Interea mittit rex Arragonum, quatuor de optimatibus suis, viros vtique nobiles & præclaros, qui per mediam Galliam transeuntes, cum xenijs prætiosis, & si non publicè, tamen cautè, præcedentibus eos, aut sequentibus, nescio, quibusdam in forma pauperum, eorum literas baiulantibus, in Angliam applicuerunt sani & incolumes, domino sic fauente. Qui ante regem adducti, gratissimè sunt admissi, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera prætiosa. Sed, quod magis rex acceptabat, epistolas domini sui signatas annulo regio & sigillo. In

quibus exaratum fuiſſe refertur, quòd quocunque tempore moueret rex Angliæ exercitum ſuum contra regem Franciæ, rex Arragonum non immemor iniuriarum patri ſuo, & regno eius illatarum, à genitore regis Galliæ, ad ſe vlciſcendum cum manu forti militum armatorum, debellaturus Francorum acies, feſtinaret. Quibus auditis, gauiſus eſt rex, introducenſque eos in palatium ſuum, omnem humanitatem præcepit eis regaliter exhiberi. Cumq; per dies aliquot morarentur, & ex gazophylacio regis affluenter remunerati fuiſſent, accepto reſponſo à regalibus ſedibus, per iter, quo venerant, ne redirent, per aliam viam in regionem Arragonum ſunt reuerſi. His ita tranſactis, Eadvvardus rex Angliæ deſtinauit archiepiſcopum Dublinenſem, & epiſcopum Dunelmenſem, & quoſdam validiores de regno ſuo, ad regem Alemãniæ, cum regijs donarijs, & xenijs prætioſis, vt qui ſibi prius affinitate non erat annexus, virtute tamen crucis numimatis indiſſolubili fœdere ſuis temporibus vniretur. Quibus illuc tranſuectis, & à rege honorificè ſuſceptis, ancillante imo principante ſumma. c. M. li. de Sterlingis, omni difficultatis obice profugato, proſperatum eſt opus in manibus eorum, pro quo venerant ſatis bene. Sicque factum eſt, vt pacto inito & firmato fierent amici, & correlatiuè dilecti, rex Angliæ & rex Alemanniæ, qui prius incogniti fuerant & inuiſi. Nuncij verò regis Angliæ, regi Alemanniæ valefacto, in Angliam cum gaudio reuertentes, ea, quæ facta fuerant, domino regi Angliæ nũciarunt. Illo quoque tempore, videlicet Dominica ſecunda, menſis Iulij, factum eſt ſcrutinium execrabile, & ſacrilegium horrẽdum in eccleſia dei, per vniuerſum regnũ Angliæ, quale non fuit, nec fuiſſe creditur multis temporibus retroactis. Quod quidem ſcrutinium, vt credimus, non emanauit à conſcientia domini regis. Sed author potius huius facti, fuit magiſter Gulihelmus de Marchia, tunc temporis domini regis Theſaurarius, qui in hoc facto non Bathonienſis epiſcopus dici debuit, ſed tyrannus, non defendens eccleſiam, ſed offendens. Ille ſiquidem facit, cuius authoritate fit. Et quia ſic templum domini violauit, caueat ſibi ab anathemate ſancti Pauli, dicẽtis. Siquis templum domini violauerit, diſperdet illum deus. Morabatur autem tunc temporis rex Angliæ apud Porteſmuhe, à feſto Natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, vſque ad Exaltationem ſanctæ Crucis, oportunitatem venti ſemper expectans. Erat enim per totũ prædictum tempus ſibi & populo contrarius. Ad augmentãdum igitur

igitur rex exercitum ſuum, mandauit liberationem omnibus vinculatis, profligatiſque pacem, & etiam profugis nunciare, ſi ipſi in prima tranſfretatione vellent cum regis fidelibus tranſfretare, qui etiam omnes gauiſi vnanimiter ſpoſponderunt. Confluebant quidem mox ad regem multa milia de talibus, & poſt puſillum murmurantes aduerſum patrefamilias pro denarijs diurnis, recalcitrando diſceſſerunt à regia clientela. Tactus igitur rex dolore cordis intrinſecus, & præcaues in futurum, iurauit ex eo tempore nunquam huiuſmodi literas dimiſſorias talibus concedere ſceleratis.

Illo quoque tempore, dominus Iohannes de Samford, archiepiſcopus Dublinenſis, graui ægritudine correptus, viam vniuerſæ carnis eſt ingreſſus. Eodem quoque anno, monachus quidam, Petrus de Murone, ordinis ſãcti Benedicti, in ſolitudine heremi † multis temporibus educatus, in ciuitate Aquiliæ electus, & creatus eſt in ſummum pontificem, in die Decollationis ſancti Iohannis Baptiſtæ, & papa Cœleſtinus quintus nominatur. Hic vir ſimplex, rectus, & timens deum, virtutibus choruſcabat. Equum, vel mulum verſus curiam aſcendere non præſumpſit, ſed aſinum, de quo cum deſcendiſſet, & eccleſiam ingreſſus eſſet, clamauit quidam contractus, vt ipſum deſuper aſinum, ſuper quem papa ſederat, imponerent intuitu charitatis. Et qui præſentes erant, increpabant eum, vt taceret. Ipſe verò multo magis clamabat, amore filij Dauid, qui ſuper pullum aſinæ Hieruſalem valuas ſanctificando intrauerat, quatenus ipſum ſupra dorſum aſini leuarent. Res mira: Impoſitus contractus, ilico recepit ſanitatem, & conſolidatis baſibus, & plantis, exiliuit, qui claudus fuerat, laudans deum in ſerui ſui meritis Cœleſtini. A quo magiſter Robert⁹ de VVinchelſe, Cantuariẽſis electus, confirmatus eſt, & in archiepiſcopum conſecratus. In vigilia ſancti Matthæi apoſtoli coadunatis clero, & populo apud VVeſtmonaſt. poſtulat rex à tota eccleſia, per totum regnum Angliæ locata, medietatem omnium bonorum, tàm temporalium quàm ſpiritualiũ. Quo audito, & à ſeculis inaudito, pontifices, & prælati conturbati ſunt, & conterriti, & præ anguſtia ſpiritus gementes, regemque offendere, & ei contradicere non audentes, ſed votis regijs annuentes, ei prædictam medietatem omnium bonorum ſuorum, vno anno prouenientium, conceſſerunt. Quam quidem medietatem, ſi prius prudentius & melius cogitaſſent, ſede apoſtolica inconſulta, regi concedere non præſumerẽt vllo modo. Indictis ergo huius ſo-

† lõgiſsimis.

lutionis

lutionis certis terminis,& præfixis,ad ꝓpria ſunt reuerſi.Nec mora, ſoluta prima portione iuxta taxationem decimę prętaxatæ,præcepit †fiſco regio ſecularium militũ bona taxari, & † ſibi per Angliã decimari. Mercatoribus,& ciuibus commorantibus in ciuitatibus muratis, & villulis nundinarijs,ſenarium denariũ ex omnibus, quæ poſſiderant, eius neceſſitatibus indixit perſoluendũ.Dicitur etiã quòd magiſter Gulihelmus de Monte forti,Decanus eccleſiæ ſancti Pauli,Londin. ſanus & incolumis ad curiam veniens, vt regis animum mitigaret, aut ſaltem tale iugum importabile ſeruitutis,ſicut bonus eccleſię filius leuigaret,& appropriãs ante regem,vt ſermonem conceptum, pro quo venerat,exponeret,repente labijs obmuteſcẽs, viribus corporis deſtitutus,coram rege corruens,ſpiritum exhalauit. Hoc verò rege conniuentibus oculis prætériunte, & in petitione ſua inſtãtius perdurante adhuc abſconditum erat quãtum perſolueret quiſquis regi.Hinc diuerſis diuerſa fabulantibus, ac in dies mutuo, ſic vuam acerbam maſcicantibus, congregatis tandem in refectorio monachorum VVeſtmonaſter, ſurgens vnus miles, Iohannes de Hauering dictus,in medio eorum,dicebat: viri venerabiles poſtulatio regis hęc eſt, ſ. eccleſiaſticorũ veſtrorũ prouẽtuum medietas annualis. Cui,ſi contradixerit quis aſſurgat in medio cetu, vt agnita perſona eius aſcribatur,tanquam regię pacis reus. Quibus auditis, cõturbati ſinguli prælati cupitis protinus paruerunt.His ita geſtis,vergente huius flebilis anni curſu ad occaſum, Cœleſtinus papa, contemplatiuæ vitæ cum Maria optimam partẽ eligẽs, cuius iam paſtus dulcedine haud modicè ſaginatus eſt, in medio fratrum ſe obijciẽs, biretum & pallium exuens,abrenunciando honori & oneri,fauori,& diſcrimini,propter mundanarum rerum curas, recuſabat diutius præſulatum regere Romanorum, aſſerens ſe ipſum minus idoneum in tanto opere proſequendo. Profecto filij huius ſeculi prudentiores,filijs lucis,in generatione ſua ſunt.Vetuntamen adiurauit eos in nomine ſãctæ ac indiuiduæ Trinitatis, vt ſine omni diſſenſionis intercapedine eligerent virum induſtrium,& vtilem, qui ad honorem dei & propriam ſalutem, hoc onus ſuſciperet gubernandum. Requiſituſque à fratribus de aſſenſu, & iudicio alicuius dignę perſonæ,quoniam tãquam virum iuſtum & ſanctum ipſum habuerunt,nominauit quendam nomine Benedictum, virum ſolertiſſimum præ cęteris,in curia Romana ſepius conuerſatum.Erat enim iſte Benedictus Gagitanus, primo procurator, deinde aduocatus,

catus,postea notarius, consequenter diaconus Cardinalis tituli sancti Nicholai in carcere Tulliano. Tunc fratres,viso quòd rectè iudicasset, exaltatum Benedictum,in festo sancti Hilarij, in seniorũ cathedra locauerunt, nomine Benedicti de bono mutato in melius, Bonefacius est vocatus. Circa prædictum tempus, dum corda multorum quaterentur,intimatũ est auribus regis, VVallenses iterum malignari,qui toto malignitatis spiritu debacchantes, noua flagitia veteribus addiderũt, tùm pro insueto iugo eis impositio & grauato, tũ pro exhibitione sumptuũ, eo quod minus sufficiens videbatur in oculis quorundam,dum † referẽtur, ad bellum impetum vnanimiter fecerũt in Centurioem ipsorũ,quendã nomine Rogerũ de Pyueleſdon,& quosdam alios de nostris suspendẽtes, in regis opprobrium non modicum & contemptum, alij villas, & oppida suburbana ignibus incendentes, alij rapinis & cædibus intendentes, plurima damna nostris Anglis intulerunt. Quemque Rogerium,illuc ad exequendum mandatum regium destinatum, expoliauerunt,& eum diu suspensum posteà decollauerunt. Quibus rex auditis, à VVestmonaster. discedens in crastino sancti Britij, versus VValliam properauit,congregans exercitum copiosum,vt gentem illam,tam sacrilegam & prophanam,penitus subuerteret,& suo dominio † mancíparet. Et arripiens iter,cum omni festinatione,fortitudine & militia bellicosa, versus Snaudunã mouit exercitum suum, & ordinauit in circuitu VValliæ ad inimicos suos viriliter expugnandos. Ad cuius accessum fugientes,tanquam à conspectu colubri, abdita siluarum diuerticula quęsierunt, De exercitu verò regis Angliç, pro soli inæqualitate,aërisque intemperie, nec non profundarum paludum vligine,lienteria lacessitis, millenĩ homines deficientes spiritum exhalabant. Veruntamen ex satellitibus VVallensium, extra nemorum densitates repertis, per turmas suas,centenos & cẽtenos,multoque plures,acies gladij deuorauit. Et paulo post,captus est Conanus, incensor malorum, & prædo nominatissimus inter VVallenses, & ad Hereforden. ciuitatem transmissus, in die sancti Matthiæ,caudis equorum tractus,cum duobus alijs,sibi adhærentibus, suspendio expirauit. Similiter & duo alij eius ministri iudicia acceperunt. Post hæc Morganus de tribu VVallensium, qui contra Comitem Glouerniæ calcaneũ suum leuauit, & alter nomine Madocus,vocalis princeps eorum, comperto quòd fortior esset dextra pars regis exercitus,& quòd vires omnes, totumque pondus prælij in ipsos

† resenserẽtur.

† subiugaret

in ipſos moliretur, amiſſo latenti effugio, terrore percuſſi, regem de pace cogitant conuenire. Et primò Morganus ditioni regis ac voluntati ſe ſubmittens, miſericordiam potius quam iudicium eſt adeptus. Quo viſo, pœnitentia ductus Madocus, clementiam regiam ſimiliter requirendo, pacem obtinuit, impunito ſaltem corpore cuſtodiæ Turris Londin. mancipato. Receſſit ergo rex à partibus illis, ſubiugatis rebellium collis, mulctatis etiam illis ſceleratiſſimis pœna coæquali, qua Rogerium de Pyueleſdune damnarant, firmans locum de Angleſeie nouis turribus. Et quieuit terra paucis diebus. Hęc dum complerentur, cohors procerum, ac robuſtorum militum de regno Angliæ verſus Vaſconiã vela dirigens, inſulam quãdam, cui nomẽ † Oleron, cũ magna difficultate nacta eſt. Exinde in Vaſconiam appulſa, fauentibus †oppidanis, qui adhuc proprio domino ſuo, regi Angliæ, toto corde adhæſerunt, in munitas ciuitates, inuitis Francorum cuſtodibus, eſt admiſſa. Ex hoc autem ira excandeſcens Carolus, frater regis Franciæ, congregata infinita loricatorum manu, municipium de Ryons, in quo pars gentis Anglicanæ ſibi aſilum conſtruxerat, repentè obſedit, ac obſeſſos non ſine ſuorũ detrimento fortiter expugnauit, captis, proh pudor, militibus circiter xiij. Anglicanis, & Pariſijs cuſtodiæ liberali mancipatis. Sed qui non patitur ſuos, ſupra id quod poſſunt anxiari, oſtẽdit Anglis vnde poterant conſolari. Iſtis nempè diebus, commilitones marítimi Angliæ, dũ aduerſarios ſuos longius arcere ſatagerent, obuiarunt. xxvi. Hiſpanorum nauibus, diuerſarum mercium opibus oneratis. Cum quib⁹ cõmittentes præliũ, biduo durãs, ict⁹ letiferos in alterutrũ impreſſerunt, hinc quidam telis baliſtarum perforati corruunt, iſtic alij mole miſſilium traiecti ſuccumbunt. Et quoniam periculoſa eſt deſperatio, & varius euentus belli, nunc hos nunc illos gladius perimebat. Tandem, fauente Marte, cæſis Hiſpanis, & quibuſdam terga vertentibus. xv. rates eorum, cum contentis ad tutum portũ Angliæ prouexerunt. Hoc etiam anno, lanæ à finibus Angliæ in Alemanniam ſunt traducti. Cætera verò diſpendia, quæ inexpugnabilis manus Gernemuthenſis exercuit, Francigenis inferendo, quis enumerabit? Hi luſtrantes confinia Normannorum, nulli parcentes conditioni, ſexui, aut ætati, rogo patriam illuminantes, manus prædis & diſcrimini laxauerunt. In illo tempore non erat rex, neq; lex nautis poſita, ſed quod quiſque rapere, vel ferre valebat, hoc ſuũ eſſe dicebat. Tranſijt autem ille annus ſatis frugifer & fructifer, pluuioſus

†Cleroun, †incolis,

uioſus tamen valdè, per quod magna pars fructus terræ defuit putrefacta. Tranſcenderat autem gurges aquarum Thameſis conſuetos limites, & planicies de Bermūdeſey, & procinctum de Tothille, ſuperficialiter deebriauit. Similiter & caſas negotiatorum in nundinis cœmeteriſ VVeſtmonaſter. attingendo, ſuperius palos figere compellebat, Decurſu nempè imbrium nimis præualente, opertæ ſunt conualles, paſcuis adiacentes, in toto regno per dies non paucos. Eodem anno Dux Brabantiæ, vir magni nominis, fecit Rotundā tabulā in partibus ſuis, vbi interfuerunt ex Anglis, Francis, & aliſs nationib⁹ milites infiniti. Et ipſe Dux in primo cōgreſſu à quodam milite Frāciæ lancea percuſſus, obijt ipſa die. †Bonus de Clara, germanus Comitis Glouernię, multarum Rector eccleſiarū, vel potius incubator, ſubita nece interemptus eſt, quià parū boni fecerat in aperto. Ioh. Dublin. archepiſcop⁹, qui regi in oībus fauebat, obijt in rediūdo à rege Arragoniæ, cui p negotijs regis Ang. miſſus erat. †Bogo.

Rex prolongatur, plebi plebs inſidiatur.

ANno gratiæ. Mccxcv. Robertus, Metropolitanus Cantuarienſis iam de curia Romana regreſſus, in octauis apoſtolorum Petri & Pauli, conuocatis quibuſdam ſuffraganeis ſuis in eccleſia ſancti Pauli Londin. ſuper eccleſiæ libertatibus, & conſuetudinibus tractatum tenuit ſpecialem, & tanquam verus opilio, repagula & mœnia citra parietinarum, ſeu maceriarum ruinas, ędificare ſatagēs cōſtitutiones quaſdam, à ſanctis patribus approbatas, ſed per mercenariorum incuriam à vi propria vacillantes, in medium legitimè reuocauit. Necnon & alias ordinationes prioribus adnectens, propter gregis tuitionem, decreuit inuiolabiliter obſeruari. Biduo poſt feſtum apoſtolorum Petri & Pauli, miſſi ſunt duo Cardinales à latere domini papæ, vt regna Franciæ & Angliæ inter ſe inteſtinis odijs adhuc tumeſcentia, pacificando ſedarent. Quos in regno Angliæ applicatos excepit plebs debito cum honore, accita per regem apud VVeſtmonaſter. primatum & optimatum ſuorū caterua Nonis Auguſti. Quibus congregatis, primò coram rege, conſedentibus hinc inde Cardinalibus & epiſcopis, dominus Eadmundus frater regis, & magiſter Iohannes de Lacy, motiuæ cauſæ exordiū exitialis guerræ, & commotionem, in ciuilitatis contemptum, nautis Angliç inconcuſſum viua voce promiſerunt. Itē qualiter rex Anglę, de prædebito regi Francorū homagio exonerauit ſemetipſū Super his autem petentibus Cardinalibus formam pacis, fuit reſponſum, hoc minimè fieri poſſe, rege Teutonicorum beneplacito inconſulto. Rur-

to. Rursum petierunt sperandæ pacis treugas, nec eas obtinuerunt. Tertiò, vt tempore medio, manus nautarum procellosa fileret. Neque super hoc effectum aliquod sunt consecuti. Quoniam ipsis pro pace laborantibus ecce intempestę noctis silentio, piratica gens Frãcorum Doueriæ dans assultũ, quandam domum religiosorum, &
†ignibus. quãplures domos, litori vicinas, † facibus succẽderunt. Inter alia flagitia quendã monachũ, noïe Thomã, perimerũt, innocentis ac puræ conuersationis ab infantia, pro quo dñs miracula operatur. Mutata etiam substantia pro accedente, decapitatis his qui ascenderant, præ timore contrabellantis populi in hortis se absconderant & in antris, paucis ê multis exceptis, suas naues clandestinè ingressis. Qui
†infecto. terga versantes, in patria sua adeptos se fuisse claues castri Doueriæ falsiloqui ventilarunt. Proinde Cardinales †imperfecto negotio, pro quo venerant, ad Galliam remearunt, præexhausta pecunia multa nimis, & à viris religiosis duplam pecuniam extorserunt. His ergo diuulgatis in regione Francorum, mox indurati corde, quorum pedes proni fuerant ad effundendum sanguinem, plebem conuocãt, classem parant, & vt regnum Angliæ acciperent, consiliati sunt. Sed opere sunt frustrati. Præmittentes etiam galeam electissimam. ccc. bellatoribus munitam, præstantioribus de regno Franciæ, vt infirmiora terræ, nescio, vel vt ad applicandum locum habilem explorarent. Et quærentes prælium, obstaculum repererunt. Appropinquantibus verò temerè, propè occurrerunt maris vigiles, vallantes galeam apud Hethe minus cautè in sabulo defixã, & homines repertos velut oues in caulis ingulantes, acephalorum corpora madidis pelagi sarcophagis proiecerunt. Ibi enim ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec resistere potuerunt. Dominus episcopus Bathon & VVellen. magister Gulihelmus de la Marche, villicus domini regis, videlicet Thesaurarius de Scaccario, diffamatus est apud patrem familias, non quasi dissipasset bona illius, sed subortis varijs quærelis, amotus est à villicatione sua, & alius clericus, domino regi familiarissimus, VValterus de Langetona nomine, in eius officio subrogatur. Monachi alienigenæ à propriis excluduntur domicilijs, singulis per hebdomadam ad victum .xviij. denarijs deputatis. Die sancti Leodegarij, dominus archiepiscopus Cantuariensis, ibidem inthronizatus fuit, & magister Iohannes de Munemue ab eodem, die non altero, consecratus est in episcopum Landauensem. His diebus Scoti rupto pacis vinculo, quod cum ligio domino suo regæ Anglii pepigerant, cum rege

Franciæ

Franciæ fœdus aliud inierunt, quod quidem in autentico scripto vtriusque partis, inde confecto, legentibus clarius elucescit, & cõspiratione facta, insurrexerunt in regem eorum, spreta eius simplicitate, & superioritate contempta. Circumducentesq; eum in interiora loca Scotiæ, illic eundẽ in quodam Castro abruptis circunsepto mõtibus incluserunt, assignantes milites, qui regulum custodirent. Post hæc elegerunt sibi, more Francorũ, pares .xij. iiij. episcopos. iiij. Comites &. iiij. proceres, ad quorũ ordinationẽ, cuncta regni negotia sancirẽtur. Hoc autem totum factum est in ignominiam regis Anglię, quia quodam modo reclamantibus Scotis, & nonnullis occultè murmurantibus, Iohannes de Bailol, per regem Angliæ, Scotorum rex fuerat ordinatus. Quidam miles in rebus bellicis exercitatus, dictus Thomas Turbeuile, vnus eorum qui in obsidione de Rion capti ducebantur, abijt, & locutus est ad primos & magistratus Francorum, quemadmodum illi regnum Angliæ proditionaliter possiderent, & gauisi sunt, & pacti sunt terram & pecuniam illi dare non modicam. Et spopondit, reliquens sibi duos filios suos obsides, certitudinis argumentum. Sed quoniam timebant plebẽ Anglorum, quasi peritum in arte pugnę ab initio, cogitauerũt eos callidè circumuenire. Igitur conduxerant quidem Frãcigenæ principẽ VValliæ denuo reuocare ad pugnam. Quibus cum rex Angliæ occurrisset, Scoti & Galli hinc inde infidioſè prorumperent, vt sic saltem insulam bellatoribus suis destitutam inuaderent. Nec mora seductor ille prænominatus, rediens de partibus transmarinis, regi Angliç & maiorib⁹ terrę se iunxit, narrans omnibus quomodo cautè euasisset de carcere, & infirmiora Franciæ didicisset. Et sempet latuit anguis tortuosus, portans in †cassidili, toxicum mellitum, quo præstigiarentur liniti. Quia cum de omni consilio & ordinatione regni certificaretur, omnia in scripto redigens, Præposito Parisiensi direxit. Hoc facto commoto impiorũ exterminatore, reperitur fraus eius, quę regi ilico declaratur. Missis ergo apparitoribus, cõfestim captus, loris strictus, ad Prætorium in vigilia sãcti Dionysii ductus, accusatusque, non negauit facinus, quod pratrarat. Tali ergo iudicio condemnatur, Primò pelle bouis stratus, ascensis sex lictoribus equos, caudis ipsorum distractus per ciuitatem Londinẽsem, vallatus quatuor tortoribus laruatis, & effigiatis in serabaris, & pellicijs interpolatis, improperantibus ei conuitia exprobrantur. Bacillis eorum fuscinulisque illusus, sic patibulo est affixus, vt sepulturã

†marthecio

ſecundum Comitũ iuſſa non reciperet corpus eius, ita, vt prætereuntes dicerent. Hiccine eſt Thomas Turbeuila? Cui quidam verſificator epitaphium ſcripſit, hoc modo.

Turbat tranquilla clam, Thomas Turbida villa.
Qui quaſi ſcintilla fuit, accidit eſſe fauilla,
Cum Sathanæ turbis eſt vici ſcopa ſit vrbis,
Stratus pelle bouis, fruſtratur Gallica quo vis.
Terram turbauit Thomas, hæc hunc cruciauit.
Hinc cum ſe ſtrauit, quem bis, ter, equus laceravit.
Achitophel perit aſpera Dauid modò querit,
Thomam pependit Anglus, dum munere vendit.

In vigilia ſancti Andreæ, accerſito clero, magnatibus, & populo apud VVeſtmonaſter. de ſubſtantijs ſuis, ad tuitionem regni, petijt rex iterum ſibi ſubſidiũ exhiberi. Et conceſſa eſt ei vndecima pars, à quibus anno præteríto decima ſoluebatur. De quibus autem ſexta, nunc verò ſeptima eſt collata. Porrò archiepiſcopus Cantuar. indulta ſibi conferendi cum ſuffraganeis ſuis ſuper hac re licẽtia, vnanimi aſſenſu offerebat regi decimam eccleſiaſticorum bonorum. Qua etiã oblata, ſed minimè admiſſa, redierunt iterum epiſcopi, ſuper his tractaturi. Cernens igitur rex eorum conſtantiam, miſit ad eos quinquagenarium magnum, videlicet iuſticiarium de Banco, & eos qui ſub eo fuerant, qui dixerunt. Epiſcopi hæc dicit rex, oblatum veſtrum neque accepto, neque acceptabo, ſed feſtinanter deſcendite, voluntatem eius ſupplendo, ſaltem quartem partem vel tertiam cõcedendo. Helias autem noſter, archiepiſcopus, cum clero de loco ſuo non deſcendit, nec recalcitrabant boues ad dexteram, vel ad ſiniſtram, arcam fœderis ſuſtentantes. Interim miſit rex alũ quinquagenarium Cancellariæ ſuæ, & eos qui ſub ipſo erant, pitierunt & hi, quæ prædeſtinati poſcebant. At in omnibus his non eſt clerus motus à propoſito ſuo, ſed quoniam præconceſſerant decimam, iterum obtulerunt. Videns ergo rex ſuam petitionem vires cleri excedere, nolens eos contriſtare, in craſtino Conceptionis beatæ Mariæ, eorum gratum acceptauit oblatum. Quod accipiens clerus pro omine, ad tabernacula ſua ſeceſſit Iſrael.

Rex Eadvvardus tenuit Natale ſuum apud ſanctũ Albanum, præordinatis apud VVeſtmonaſterium nuntijs ſolennibus in villã, quæ Cambray dicitur, deſtinandis, quæ ſita eſt inter Marchiam Franciæ & Alemanniæ, pro pacis concordia reformanda. In craſtino ſancti

Hilarij

Hilarij congregatis apud Plummuthe. ccclij. nauibus cum ſuis appendicibus,domini Eadmundus frater regis,& Henricus de Lacy, Leiceſtriæ & Lincolniæ Comites,ſecundis velis per Armoricanum regnum verſus Burdegalim remigarunt. Vt autem appropinquarunt litus villæ ſancti Matthæi, gens villana, viſa tanta multitudine, rapientes quę ſua fuerant,fugerunt.Miſſiſque nuncijs ad eos,vt ſe regi Angliæ ſubmitterent,ſpatium conſultandi ſimulatè vſque ad horam diei ſextam,petierunt.Quo obtento,interim relicta bonorum ſuorum portatilium ſecum penitus aſportarunt. Quo viſo,gens Angliæ nacta terram, villam ingreditur, pauca bona quæ reperit, aſportando, vina confractis dolijs effundens, galeam vnam permaximam concremauit.Poſt hæc abbatiam ſancti Matthæi quamplures ingreſſi,eccleſiaſtica vtenſilia, cum capite eiuſdem ſancti ablato. ad dominum Eadmundum ducem exercitus contulerunt. Quæ omnia ſequeſtrata, fecit dominus Eadmundus viris eccleſiaſticis reſtaurari. VVallenſes verò fugientem populum perſequentes,apprehenſos aliquos occiderunt, domiciliaque multorum facibus ardentes,de ſuis ſpolijs exultarunt, ex quo in portum, quem le Breſt vocant, nauigarunt. Deinde ad ſanctum Gillemiſium de Boys tranſuecti,triginta de galeis,& alijs † vaſis aquaticis combuſſerunt, ibique diu morati ſunt, vſquequo defecerat illis potus, nec exire poterant de portu, commutante Zephyro flatus ſuos. Et clamauerunt ad dominum in tribulationibus ſuis, qui exaudiuit eos in miſericordijs ſuis multis, aperiens corda ipſorum, quaſi præcipiens, vt ſinguli in diuerſis locis foderent poſt theſaurum. Et factum eſt quaſi miraculum in illa die, foſſata terra quadam ſeminata & arata,quadam inculta & arenoſa, frumenti copiam in ciſtis & in arcis abſconditam repererunt. Pro quo deo gratias referentes, deſtinatum nauibus intulerunt. Eodem inſtanti, proſperato ventorum flatu, ad villam de Blayes peruenerunt, vbi dominus Eadmundus terram cum ſuo exercitu aſcendit. Deinde reuertentes vſque ad villam de Caſtilion, equos ſuos de nauibus eduxerunt. Vlterius verò verſus villam de Sparra adierunt, vbi oppidani obſeſſione diutina oppreſſi, Caſtrum Anglis reddiderunt. Intereà nautica gens Angliæ, in vigilia Paſchæ, ciuitati Burdegali dederunt aſſultum, & occiderunt die illa circiter. xxx. viros iaculis baliſtarum. Die Mercurij, in hebdomada Paſchæ, Francigenæ ciuitatem Burdegalim ſimul clandeſtinè egredientes

† nauibus.

contra veſperum, confractis treugis, quas mutuò dederant & acceperant, Anglis in nemore ciuitati vicino commorantibus, nihil huiuſmodi meditantibus, prælium intulerunt. Quo comperto per exploratores, cõfeſtim milites animoſi, ſumptis armis bellicis, illis obuiam proceſſerunt. Ciues verò, audito tubarum ſtrepitu, viſis paucis illis occurrentibus, æſtimantes totum exercitum iam paratum ad pugnam fuiſſe, ciuitatem curſu velociſſimo ſunt ingreſſi. Inter quos duobus militibus aduerſarios perſequentibus, ciuitatem ingreſſis, †Maxima. ianua citò fuit clauſa. † Reliqua pars Francorum foris permanens, gladijs eſt perempta. Duo verò milites ſupradicti, qui hoſtes perſequendo ciuitatem fuerant ingreſſi, hoſtibus ſe reddere noluerunt, ſed fortiter repugnãtes, maluerunt mori viriliter, quàm turpiter incarcerari. Igitur die Veneris illius hebdomadæ, inito conſilio inter nauticam & militarem cohortem, iunctis viribus ciuitatem aſſilientes, fracto antemurali ciuitatis ſuburbium intrauerunt, ſtragem nõ modicam ingerendo. Quo viſo, ſuburbani ædes ſuas proprias accendentes, intrà muros ciuitatis fugerunt. Affuit inter cæteros tunc quidam filius Belial, turbans totum exercitum, aſſerens Comitem de Arthois affore apud Langum cum nongentis equitarijs armatis. Qui relicta obſidione Burdegalenſi, diuerterunt ſe illuc, & non inuento Comite, villulam explorarunt. Quę poſtea reddita fuit illis. Poſt quam, villam ſancti Macharij ſunt adepti, quam non diu poſt, per falſidicorum inanem ſuperſtitionem, nephariè perdiderunt. Menſe Martij, primo die meſis, rex Eadvvardus apud Nouum caſtrum ſuper Tinam, exercitum fortem adunauit, ad Scotorum iniuriam expugnandam, proponens eis tria: aut eius cenſuræ pati ſe vltro ſubmittere, aut à terra ſua exulare, aut ad campeſtre bellum ſe parare. Ipſi verò, præpoſito ſalubri conſilio, prælium elegerunt. Die ſancti Gregorij papæ, Cardinalis, Albanenſis præſul, cum quibuſdam nuncijs de Cambray regreſſus, apud Doueriam vẽtorum pulſu celeriter eſt euect⁹. Die dominica in Ramis palmarum, Cardinali apud nouum Templum Londini hoſpitante, lite mota inter ſuos & Templariorum ſcurras, occiſus eſt nepos Cardinalis, vltro ſe immiſcens. Ipſe verò ad tempus iram deferens, vſq; Scotiam properauit, regi Angliæ Concilium de Cambray, quòd vel quale fuerit, oſtenſurus. Obierunt hoc anno domini Iohannes Romanus, Eboracenſis archiepiſcopus: Gilbertus de Clara, Comes Gloceſtrię, poſt regem potentiſſimus regni in opere & ſermone, immatura morte

morte præreptus,iuxta patres ſuos meruit ſepulturã. Et Rogerius Couentrenſis & Lichefeldenſis epiſcopus,iam grandæuus ſatiſfaciens naturę,à mundi huius voragine eſt eductus.Cui ſucceſſi.VV. de Langtona, regis familiaris, in tranſmarinis partibus per regem Cardinali nuncius aſſignatus,à quo fuerat conſecratus,priuilegiorum Cantuar.eccleſiæ in omnibus ſtatu ſuo ſaluo. Eodem anno albæ tunicæ ordinatæ ſunt.Eodem anno Iohannes rex Scotiæ, homagij fidelitatis ſuæ immemor, deſtinatis ad regem Francorũ nũcijs Gulihelmo ſancti Andreæ, & Gulihelmo Dunkelienſi epiſcopis. Iohanne de Sule, & Ingelramo de Vmfreuile militibus, rege Eadvvardo tunc exiſtente in Flandria, clam contra regem Angliæ fœdus inijt,petens in affirmationem negotij matrimonium cõtrahi inter filium ſuum Eadvvardum, ac nobilem puellam Iohannã filiam Charoli germani regis Francorum, ſpondens ſe velle regem Angliæ totis viribus impugnare,& à guerra cum rege Franciæ impedire,ſicut in ſcriptis inter vtroſque reges confectis plenius continetur.Per quos,vt in hanc conſentirent proditionem, fuit inductus rex Angliæ à rege Scotorum,ignorans proditionem,cum auxilium petiſſet pro guerra ſua inſtanter, & ſibi reſponderetur in dubium, ſuſpectum habens negotium,rogauit vt ob ſecuritatem vſque ad finem guerrę ſuę caſtra tria,videlicet,Bervvici,Edenburgiæ,Rokeſburgiæ, traderentur,in manus ſuas,quæ poſt guerram ſuam reſtitueret,ſi eos ſibi comperiſſet fideles.Quod cum Scoti facere renuiſſent, rex de proditione eorum certior, cũ exercitu ſuo verſus Scotiã progreſſ⁹,diſpoſuit eam vi ſubijcere, niſi ab ijs quæ referebãtur deſiſterent:& quæ iam in opere oſtendebantur ſe poſſunt legittimè excuſare.

Bella parans Scotus,regno dolet eſſe remotus.

ANno gratiæ. Mccxcvi. tertio Kalendas Aprilis, villa & caſtro de Berevvico,per magnificum regem Angliæ Eadvvardum captis, omnes ibidem inuentos Angli gladio occiderunt, paucis exceptis, qui ipſam villam poſtmodum abiurarũt. Hominum autem Scotorum promiſcui ſexus peremptorum, ſexaginta milia referuntur. Octauo idus Aprilis,rex Scotorum Iohannes, pro ſe & Scotis omnibus,tenentibus terram in Anglia quamcunq;, homagium debitum regi Angliæ reddidit per ſcripturam.Rege verò Anglorum apud Bervvicũ,pro fortificatione foſſarum ac murorum villæ eiuſdẽ morante,Scoti, ſcilicet domini de Ros,de Meneteth, & de Aſceles

Comites, & dominus Richardus Syvvard, Gulihelmus de ſancto Claro, Iohannes Comyn, filius Iohannis Comyn, Gulihelmus de Moneref, & Radulphus frater eius, Barones, & alij quamplures milites, Angliam ingreſſi, villas de Correbrigge & Hechleſham combuſſerunt, homines, mulieres & paruulos, ſine delectu conditionis humanæ occidẽdo. Qui regreſſi in Scotiam vnà cum domino Roberto de Ketingham, quem rex Franciæ illo anno cingulo cinxerat militari, Caſtrum Patricij, Comitis de Dumbar, regis Angliæ conſtantis amici, tunc temporis cum eodem exiſtentis, acriter obſederunt. Ipſi autem in dicto caſtro cuſtodes, ſimulatè à rege Angliæ implorantes auxilium, interim dictum Caſtrum Scotis, in vigilia ſancti Georgij reddiderunt. Quo comperto, rex Angliæ in craſtino die duo millia coopertorum equorum, cum .xl. vexillis, & multos pedites, ad prædictum caſtrum, pro oppreſſione huiuſmodi remouenda, mandauit. Hoc viſo, Scoti potentes, Comites & Barones remanſerunt, cæteri ad quinq; millia abierunt retrorſum. Quinto Kalend. Maij, rex Angliæ cum octingentis equis villam exiens ſupradictam, verſus caſtrum de Dumbar feſtinauit. Quo eodem die mane obſeſſo, prædicti cogitantes perſpicatius de ſua liberatione, dominos VVarenn. & VVarevvick Comites, & Hugonem le Deſpenſer, & alios de exercitu regis Angliæ maiores rogauerunt, vt dominum Robertum de Ketingham prędictum, ad regem Scotiæ pro ipſius conſilio requirendo poſſent licitè demãdare. Pro quo dominos Comitem de Meneteth, & Iohannem Comyn, filium Iohannis Comyn, Comitẽ de Badenavv, ipſa petitione primitus obtenta, in noſtratum manibus obſides tradiderũt. Qui dominus Robertus eodem die poſt prandium, cum equitaturis quingentis & quadraginta millibus peditum eſt regreſſus. De quibus dominus Robertus, & dominus Patritius de Graham, miles ſtrenuus, & filius domini Gulihelmi de ſancto Claro, qui vexillum domini regis Scotiæ deferebat, & alij ad minus decem millia ceciderunt in bello, equis viginti quater lucratis, cæteris in fugam ilico reuerſis, excepto domino Iohanne de Sumeruilla, qui tunc temporis captus fuit. Die verò craſtino, rege Angliæ villam de Dumbar appropinquãte prædictam, dicti tres Comites, & .xxx. ad minus Scotorum milites, regi Angliæ, ſuæ regiæ voluntati, ſeque & caſtrum prædictum planctu lachrymabili reddiderunt. Poſt hæc inſulam de Galevvay ſubintrans, fugientibus ſeu fugatis qui atria cuſtodirent, caſtra ſingula viriliter

viriliter occupauit. Vlterius verò progrediens, ad Castrũ Puellarum peruenit, in quo, velut inexpugnabili, ad tutelam generosæ mulieres regni Scotię traditæ referũtur. Huic vt appropinquauit rex, disposuit turmas suas ad obsidionẽ illius. Nolẽtib⁹ verò custodib⁹ illud reddere, adhibitæ sunt machinæ belli, emittentes lapides grandes, domos plures, & cacumina turriũ dissipantes. His exteriti custodes, Castrum cum contentis regi Angliæ, protinus reddiderunt. Quo in loco, velut in thesaurio principalis territorij, insignia regalia regni Scotiæ sunt reperta. Quæ apud VVestmonaster. in archarijs regis sunt recondita & signata. Exinde mare Scoticum pertransiens, regem Scotiæ, nomine tantum, de cauernis educere anhelauit, villas sancti Andreę, & sancti Iohannis, cum vicinis Castellis ditioni propriæ adnectendo. Porrò Iohannes rex Scotiæ, iam omni destitutus defensione militari, in crastino Translationis beati Thomæ martyris, carcerem ac vincula euasurus, regi Angliæ se reddidit per scripturã, quam scripturam vide infra pæne in fine libri. Et rex Angliæ Iohannem Bailol, qui fuit rex Scotiæ in Turri Londinensi, similiter omnes Comites & Barones Scotiæ, bellica vi subactos, in Castellis varijs, carcerali custodiæ subiugauit. Igitur Eadvvardus rex Angliæ, peragratis quibusque Scotiæ insulis, nactis villis & castellis, rebellibusque non apparentibus, apud sanctum Eadmundum primates ac magnates sui regni ad suum Parleamentum inuitauit in festo sancti Martini. A quibus nouum tallagium postulauit. Cui cõcessus est, à ciuibus & Burgensibus, octonarius denarius, à cæteris duodenarius est extortus. Clerus quippe nihil tunc temporis illi obtulit vel concessit. Quo commotus rex, indixit eis tempus consultãdi super meliori responso, suæ voluntati gratius acceptando. Interim fecit rex sigillari omnia ecclesiasticorum ostia horreorum. Quæ dum fierent, mandauit archiepiscopus bullam apostolicam, inhibentem sub pœna excommunicationis aliquam collectam ex ecclesiasticis prouentibus regi vel cuiuis alij principi cõcedi, per cathedrales basilicas diuulgari. Idibus Iunij, dñs Gulihelmus de Valentia, Comes de Penbroke, quem Hugo le Brun, Comes de la Marche, ex coniuge sua Isabella, quondam regina Angliæ, relicta regis Iohannis, genuerat, obijt anno isto, & apud VVestmonaster. est sepultus. Kalend. Iunij, dominus Beraldus Cardinalis de Scotia regressus, factis emendis apud VVestmonaster. ad Scaccarium domini regis de Tẽplarijs, super nepotis sui occasu, ad regem Franciç

vnà

vnà cum Thesaurario domini regis Angliæ iterum transfretauit. Hoc tempore, Comites Leicestriæ & Oxoniæ, dominus Eadmundus, frater regis Angliæ, in Vasconia, & Robertus de Veer in Anglia, soluentes generale naturæ debitum, ex præsenti seculo migrauerunt. Illo quoque anno, fugato Comite de Arthois ab obsidione Burgi super mare per Comitem Lincolnienſem, accessit alius Comes famosus de Evy, ad villam de Belegarde, cum Præposito de Tolouse, vt receptam ibidem gentem Anglicam expugnaret. Inclusi verò Angli cum villanis, simulata fuga, latentibus insidijs apertas villæ iannuas dimiserunt. Comes autem, vt vidit neminem resistentem, in audacia mentis suæ ingressus est ciuitatem cum paucis, foris residuo exercitu permanente. Et surgentibus Anglis de insidijs, occurrit protinus Comiti vnus, baiulans lanceam, perforans latus eius. Similiter, & qui cum eo ingressi fuerant, gladijs corruerũt. Insuper ciues suspẽderant trabes, super quas crates et lapides grãdes posuerãt, sup ppugnacula muri, ad illaqueationem Francorum. Præpositus verò de Tolouse in elationem cordis super dextrarium foueam pertranſiens, cum gladio nexus trabium amputauit, & repentè ruptis resticulis, allidente tota mole capiti suo, penitus est quassatus. Quo viso, cæteri fugam ilico subierũt. Consimiliter Comes Hollandiæ, soluto fidelitatis suæ frœno, quo regi Angliæ præannexus fuerat, dum regis Francorum obtemperaret consilijs, à propriis domesticis est occisus. Cuius filius & hæres Iohãnes, filiam regis Angliæ Elizabethã, sibi in matrimonio copulauit. Interea quædam nauis de regno Franciæ, sortita nomem regis Philippi, inter coggones vtriusque terræ famosior atque maior, casu sibi exobuiantibus nautis Anglicis, & conflictum alternatim dantibus, nacta fuit, & in Sandvvico portu requieuit. Illo etiam tẽpore, Comes Flandrensis à prisona Francorum liber egrediens, ad proprium rediit Comitatum. Cuius arrestationis extitit ista causa. Ante initium huius guerræ pepigerant rex Anglorum & Comes prædictus, vt filius regis & filia Comitis, legittimo matrimonio vnirentur, idcirco præfatus Comes, ad Francorum curiam crabatur. Requisituſq; super huiusce modi contractu, respondit rei gestæ vinculum non posse dissolui. Timens autem rex Franciæ huiusmodi confœderationem sibi fore nociuam, cogitauit callidè diuortiũ faciendum, præcipiens vt suis conspectibus & suæ tutelæ prædicta filia traderetur. Cui alter, abhorrens excommunicationis sententiam

illatam

illatam in perturbatores matrimonij, reſpondit, poſtulata ſe minimè complexurum. Imperatur ergo liberali cuſtodiæ corpus eius. Aderant tunc ſtatim, qui manucaperent virum ſenem, reſpuente autem rege Francorum omnem manucaptionem pro eo. Videns Comes, non aliter quàm modo dicto euadere, prædictam filiam illis amaro animo commendauit, ſicque liber egredi eſt permiſſus. Qui reuerſus in terram ſuam, vocatis commilitonibus ſuis, iniuriã, quam pertulerat, patefecit. Cui reſpondit plebs eius. Domine, mercatores ſumus, & ſine aduentatione Anglorum in Flandriam, & ſine tranſitu Flandrenſium in Angliam, negotiari profectualiter non valemus. Fiat ergo pax inter gentem veſtrã & ſuam, cuius ſuffulti auxilijs, iniurias regis Francię illatas, et alias, ſi quas irrogauerit, aſpernamur. His geſtis per ſolennes nuncios regi Angliæ relatis, pollicitis ſecuritatis vinculis, pax inter vtrumque populum per Angliam publicè acclamatur. Aſſociantur ergo nuncij regis videlicet Theſaurarius de Scaccario & alij quamplures nobiles, adducturi obſides huius rei, datis Comiti ad inforcianda Caſtella ſua. xv. millibus †librarum argenti. Die ſancti Hilarij, celebrauit archiepiſcopus Concilium ſuum cum coepiſcopis ſuis ſuffraganeis Londin. in eccleſia ſancti Pauli. Quibus tractãtibus per dies octo ſuper poſtulatione regia, non inuenerunt iter rectum, nec modũ excluſiuæ ſententiæ, ſi aliqui vel quæſito colore, vel aliquo titulo quippiam contuliſſent, etiam ſi plurimi clerici, aulici, curialeſque acceſſiſſent, qui poſtulatis conſilium dederant & fauorem. Quæ omnia regi per epiſcopos, alioſue nuncios, ſunt relata. Qui ſtatim mutatus in crudelem, peruerſa regali æqualitate in tyrannidem, licentiatis ſuis famulis, obuiantium clericorum religioſorumq; virorum, quaſi modo hoſtili, equitaturas ſibi arripere meliores, prohibitis inſuper placitatoribus, in lege ſua peritis, coram Baronibus de Scaccario, ſeu ante quemuis alium iuſticiarium ſeculare, pro perſonis eccleſiaſticis allegare, eccleſiaſticos miniſtros cenſuit ſua pace indignos. Mandauit etiam ſingulis ordinatis, ſponte offerre ſibi ſuorum prouẽtuum quintam partem, aut inuitè cedere omnibus bonis ſuis. Huic mandato primitus obtemperauerunt quidam tonſorati, in curia regali prælati, in cura verò animarum Pilati manifeſti, vt inducerent pari modo animos cæterorum. Quo facto, ſeiſita ſunt protinus per manus vicecomitum omnia bona clericorum mobilia & immobilia, ſuper laicum feodum inuenta, atque fiſco regio titulata, cum ſuperabundanti

† marcarum.

abundanti moleſtia ſuis ablatis libertatibus, quas prędeceſſores reges, Chriſtianitatis conſeruatores, eccleſijs contulerant, authores bonorum. Et quod nequius eſt ferendum, appræciabantur ipſorum facultates, emptoribus quantocius exponendæ, nec ſecuri audebant clerici equitare, niſi in maiori cõuentu, ꝓpter militũ in clericos violentiã, à rege licẽtia data. Sed & omnia bona archiepiſcopi, mobilia & immobilia, capta ſunt in manu regis. Ipſe quidem ſuſtinuit pacienter. Igitur clero ſicut ſupradictum eſt pãſſo in corpore, paſſus eſt & rex in animo. Hinc dolor & metus omniũ prẽlatorum. Hi nanque in perplexitate maxima conſtituti ſunt, vt ſi quicquam concederent, ſententiam excommunicationis incurrerent ipſo facto, & ſi non darent, non effugerent immiſericordes manus ipſorum prædonum. His madefacti aduerſitatibus, pro ſe ipſis anxij, pro grege ſibi commiſſo inconſolabiliter mœſtificati, tanquam non habente alimoniam, ingruente fame, neceſſariò ſeculum repetere quæſierunt, protectionem regis facultatibus ſuis, raciocinio magno, redẽptis. Et ſtatim poſt hæc redierunt quidam nuncij de Vaſconia, referẽtes, qualiter in quodam conflictu inter Anglos & Gallos, adueſperaſcente iam die, conſerto, dilabente turba Vaſconẽſium, ſoli equites Anglici reſiſtentes ab hoſtibus cingebantur. Inter quos primicerius exercitus, Iohannes de ſancto Iohanne captus, cum alijs cõmilitonibus circiter duodecim, Pariſijs eſt adductus, applaudentibus de ipſo Francigenis, prout quondam Philiſtinæ de Sampſone. In die ſancti Matthiæ apoſtoli conuenientibus proceribus regni apud Sareſburienſem ciuitatem, propoſuit rex quoſdam de ipſis ad ſuccurſum gentis ſuę in Vaſconiam deſtinare. Quod benignè annuerunt Barones, ita tamen, ipſo rege cum eiſdem, vno & eodẽ tempore, in perſona propria tranſfretante. Sed non fecit.

Rex petit alta freta, recipit quem Flandria læta.

ANno gratiæ. Mccxcvij. congregatis archipræſule Cantuar. & quibuſdam alijs coepiſcopis ſuffraganeis ſuis apud ſanctum Paulũ Londini. xxvi. die Martij, iterum pro ſtatu eccleſiæ conſulturis, inſurgentes protinus duo cauſidici, & duo de ordine Prædicatorũ fratres, regalẽ & temporalẽ fauorem aucupantes, conati ſunt argumentis probare clerum ipſi regi, in tempore belli, non obſtãte prohibitione apoſtolica, de ſuis facultatibus poſſe licitè ſubuenire. Inſuper prohibito ſub pœna incarcerationis, ne quis contra ipſum regem & eos, qui iam pridem ſuam protectionem quæſierant, excõmunicationis

municationis ſententiã promulgaret, prouocatione facta pro ſe ad Romanã curiã & pro ipſis. Receſſerunt igitur omnes, oneratis ſuis cõſcientijs per archiepiſcopũ ſic dicentẽ, ſaluet ſuã animã vnuſquiſque. Illo tẽpore, voce præconaria, proclamatũ fuit per Angliam, vt poſſeſſores lanarũ exponerent ipſas venditioni infrà menſem, in ciuitatibus aſſignatis, alioqui, tanquã foriſfactura, cederent ipſi regi. Quæ quidem in die ſancti Georgij, quaſi modo prælocuto callidè congregatæ, pro foriſfactura regis in Flandriã ſunt tranſuectæ. His & aliis extorſionibus turbati Comites & Barones Angliæ, Parlea-
10 mentum ſuum per ſe in foreſta de VVyre, quæ eſt in Marchia, ſtatuerunt. In craſtino ſancti Botulphi, accedẽs rex ad VVeſtmonaſt. obtulit beato regi Eadvvardo, cuius meritis adquiſierat regalia regni Scotiæ, tribunal videlicet, ſeptrumq; aureũ, cum corona. In craſtino tranſlationis beati Thomæ martyris, citatis Comitibus & Baronibus regni Londini, mãdãte rege ſuo Cõſtabulario & ſuo Mareſcallo, Comitib⁹ Northfolchię & Herefordię, adunati populi corã ipſis apud S. Paulũ, adbreuiare quot equitaturas quiſq; poſſet inuenire ipſi regi proceſſuro ad bellũ. Reſponderunt ſupplicando, quatenus imperaret alicui alteri de domo ſua illud officiũ, eò quòd nõ
20 citati, imo rogati diuerterant ad eundẽ. Et diſplicuit ſermo iſte in oculis regis, aſſignatis interim duobus alijs militibus in huiuſmodi officio exequendo. Eodem tẽpore, admiſſo archiepiſcopo Cantuar. in gratiã regis, atq; reddita ſibi Baronia ſua, pridie Idus Iulij, ante magnã aulã regiã VVeſtmonaſt. eleuatus rex ſuper gradũ ligneũ cum filio ſuo & archiepiſcopo, necnon Comite VVarvvic. coram eo aſtante populo, erũpentibus lachrymis veniã de cõmiſſis humillimè poſtulauit, dicẽs ſe minus benè et trãquillè, quàm regẽ deceret, ipſos rexiſſe, portiunculas facultatũ ſuarũ, quas ſibi dederãt, ſeu quas miniſtri eius ipſo inſcio extorſerãt, ideo acceptaſſe, vt iniurioſos ho-
30 ſtium conatus, ſitientiũ ſanguinẽ Anglicanũ, ſumpta reipublicę particula, maſſa quietius poſſidenda, potẽtius expugnaret. Et addẽs, ecce expoſiturus meipſũ diſcrimini propter vos, peto, ſi rediero, ſuſcipiatis me velut in præſentia habetis, & ablata omnia reddã vobis. Quòd ſi non rediero, in regem veſtrum meum filium coronetis. Hæc autem, archipręſule reſoluto in lachrymas, pollicẽte ſe fideliter obſeruare, totus populus fidelitatem extenſis manibus ſtipulantur. Abſentantibus interea ſpontè præfatis Comitibus, vſquequo eorũ petitio pro alleuiatione patriæ audiretur. Dixerunt quidã, non fore

†illac. proficuum regi in Flandriã transfretare, neq; ipsos sibi †illic seruitia, ab antecessoribus suis insueta, præbere, præsertim ipsis Scotis iã dudum more VVallensiũ, adhuc se præsente, recidiuatis ad pugnã. Postularunt etiã, allegata primitus cõmunitatis exinanitione, ne de cętero per Angliã tallagia vsurparet. Rursum, vt libertates contentæ in magna Charta, ac de foresta, in vsu ex tunc efficatius haberentur, & voluntarias super his inductas exactiones de cætero quasi in irritum reuocaret. Super quibus non protinus exauditi, cum indignatione recesserunt dicti Comites & Barones. Quo viso, rex instinctu vnitatis confouendæ, suasuq; victoriæ adquirendæ, articulos in prędictis Chartis contentos innouari, insuper & obseruari mandauit, exigendo pro hac concessione ab incolis octauum denariũ sibi dari. Qui mox concessus est ei à plebe, in sua tunc camera circũstante. Petijt etiam à clero subsidium, qui respondit, se velle summo pontifici literas supplicatorias dirigere pro conferendi licentia obtinenda. Igitur datis inducijs inter regem & Comites, vt vniformes fierent, peracto consultationis tempore, & non præsentantibus se prędictis Comitibus conspectui regio, cernens ipse mora sua amicis suis in transmarinis partibus, eius aduentum † expẽctantibus, periculum imminere non modicum, in vigilia sancti Bartholomæi apostoli, paratis quingentis nauibus, cum coessenti populo, equitibus scilicet mille, ac ferme octingentis, peditibus verò quasi inæstimabilibus, ingreditur secundis velis turgida terga maris. Quo etiam die, accedentes præfati Comites & Barones, ad Scaccarium domini regis apud VVestmonast. prohibuerunt Baronib⁹ loci illius, ne leuare facerent per vicecomites octonariũ denariũ à populo Anglicano, dicentes de cõscientia suorũ non emanasse, sine quorum assensu tallagiũ non debet exigi, vel imponi. Comitibus itaq; & Baronib⁹ pariter †cõglobatis, necnõ maioritati populi eis inclinante, factus est timor super habitatores patriæ, & imminẽte periculo, & fauore primatũ & magnatũ Angliæ, Eadvvardus filius regis, locũ eius tenẽs, patre absente, magnas Chartas de libertatib⁹ & de foresta, ac quasdam alleuiationes de iugo patris sui Londini †renouauit, cõsilio senum vsus, easdẽ cõfirmante patre suo apud Gandauum. v. Id⁹ Nouemb. Quo etiã tẽpore vastatib⁹ Scotis finitima regni Anglię, et maiorem partem Northũbriæ incendentibus, duce Gulihel. VValleys milite. Concessus est Comitibus nouenarius denarius à vulgo, à clero verò denus, ad prædictorum pertinaciam reprimendam.

†præstolãtibus.

†cõfederatis

†releuauit. reuocauit:

Rex autem

Rex autem tranſito mari, applicuit apud le Eſcluſe, venitque ad Bruges, ciuitatem famoſam. Quo pernoctante, præmunitus de inſidijs Francorum, in craſtino cantè exiuit villam prædictam, ſubintrando Gandauum. Medio quidem tempore, VVallenſes comitantes regem Angliç, coadunatis quibuſdã prædonibus Anglicis, ſtragem ac prædam magnã, apud le Dam, Gandauum & alios locos regi Franciæ deditos, perpetrarunt. De quibus plures merito ibidem ſuſpendio perierunt. Tandem acceptis iudicijs, & conceſſis inter reges vtriuſque terræ, & ſibi confœderatos ab Epiphania domini per biennium, rediens rex Angliæ de Flandria, † .xij. Kalend. Aprilis, applicuit apud Sandvvicum. Obijt dominus Nicholaus de Longeſpey, epiſcopus Sariſburiẽſis. Cui ſucceſſit magiſter Simõ de Gandauo, editus Londini, vir in arte Theologiæ peritus. † .xi Martij.

Pax noua formatur, hoſtis Scotus laniatur.

ANno gratiæ. Mccxcviij. accedente rege Angliæ ad VVeſtmonaſter. quarto Kal. Aprilis, accenſoq; igne vehementi in minori aula Palatij, flamma tecturam domus attingens, ventoq; agitata, abbatiæ vicinæ ædificia cum Palatio regio deuorauit. Rex inde ꝓficiſcens, diuertit ſe ad Ebor. ducens ſecum Barones de Scaccario, & Iuſticiarios de Banco, poſt feſtũ. S. Trinitatis, Parleamẽtũ cum maioribus populi habiturus. Exinde ſe mouens, ſtipatus agmine Comitũ, Baronũ, & militũ copioſo, rebelles Scotos debellare curauit. Porro Scoti, tam tonſorati quàm laici, in vnũ cuneũ adunati, ampliꝰ quàm ducenta millia virorũ, mori aut pugnare fortiter ſunt inuẽti. Et cõmiſſum eſt bellũ terribile in die S. Mariæ Magdalenç, in cãpo, qui dicitur Faukirke. Et ſtatim diſgregati Scoti ceciderũt ex eis equites ducẽti, pedites verò. xl. M. & amplius, cæteris verò ꝓtinus in fugã conuerſis, pluribus ſe in flumen demergẽtibus. Ex Anglis quidem ceciderũt Brianus de Iay, magiſter Templariorũ in Anglia, & quidẽ peditũ fermè triginta. In vigilia quoq; apoſtolorũ Petri et Pauli, Romæ pax, per dominũ papã Bonifacĩũ, inter regẽ Angliæ & Franciæ, cõformatur, quæ non fuerat totaliter ſolidata. Illo quoq; anno, per præfatum papam, ad inſtantiam regis Franciæ, ſanctus Ludouicus, quondã Franciæ rex, & tertius ante iſtũ. ſ. auus eius, clareſcẽtibus miraculis, ſanctorũ catalogo eſt aſcriptus, et pridie Kal. Septẽbr. apud. S. Dyoniſiũ feſtiuius eſt traſlatus. Eodẽ etiã anno, Adolphus rex Alemãniç, vacuꝰ amicus fidutiam in ſe habẽtibꝰ, & ꝑcipuæ, ꝙ nequiꝰ eſt dicẽdũ, regis Ang. pactũ ꝓuaricãs, orta diſſenſionis materia

inter ſe & Albertum filium Rodolphi, Ducis Auſtriæ, belloque indicto iuxta Moguntiam, corruit ſauciatus, & regnauit idem Albertus pro eo. In die ſancti Andreæ apoſtoli, factus eſt terræmotus per triduum Romæ. Similiter in Anglia erat terræmotus, in vigilia Epiphaniæ, in crepuſculo diei illius. Cometa etiam apparuit in ſeptentrione, emittens radios lateraliter verſus Orientem, velut igniuomos, per tres dies poſt ſolis receſſum, quod cædis magnæ ibidē in proximo futurę fuit prognoſticō. Dominica ſecunda quadrageſimæ, citatis magnatib⁹ regni apud VVeſtmonaſter. fecit rex recitari formam pacis bullatam per papam Bonefacium, tanquam arbitrum inter regem Angliæ & Franciæ ordinatū, & alias bullas ſtatū ſuum tangentes. Cui aſſenſum præbuit plebs omnis, & clerus. Quo facto, petierunt Comites, Barones, & Prçlati, vt magnam Chartā de libertatibus, & illam de foreſta, vnà cum deforeſtatione iam facta, ratificaret, & pro rato & grato haberet. Qui cōfirmatis duabus primis prædictis Chartis, ſuper deforeſtatione roborāda obturauit auditum, elongans ſe diluculo ab eis, tanquam ſe fingens lōgius ire. Ipſi autem ſeſe æſtimantes, quaſi derelictos cōtemptui, ad loca propria cum indignatione maxima redierunt. Obierunt viri magni cōſilij, dominus Humfridus de Boun, Comes Eſtſexiæ & Herefordiæ, & Gulihelmus de Bello campo, Comes VVarvvicenſis, & magiſter Gulihelmus de Luda, epiſcopus Elien. Poſt quem à maiori parte capituli electus eſt Prior eiuſdem loci: à reſiduis Iohannes de Langtona, Cancellarius domini regis. Diu verò agitata cauſa corā archiepiſcopo Cantuar. & paulominus pro Priore terminata, appellauit Cancellarius ad apoſtolicā ſedē, perſonā propriā itineri exponēdo. Et Prior licet multipharie impediretur à nōnullis, ipſe iter eſt aggreſſus, cauſā eccleſiæ defenſurus. Quibus in præſentia ſummi pontificis vnà cū procuratoribus illius collegij Elienſis cōſtitutis, ac vtriuſq; partis iure in manibus papæ reſignato, ipſe fauorabilis exiſtens procuratoribus prædictis collegij, annuit eis gratiam eligēdi vnum de abbatibus exemptis illius ordinis, nominatis abbatib⁹ de VVeſtmon. de S. Eadmūdo, de S. Auguſtino, & de S. Albano. Quibus abnegantibus tantū oblatū, motus papa de improbitate ipſorū, trāſtulit epiſcopū Norvvic. in ſedē Elien. & Prioré Elien. in ſedem Norvvic. Defunctoq; tunc temporis fratre Gulihelmo Ottonino, archiepiſcopo Dublinenſi, in reuertendo de curia Romana, dedit papa eundem archiepiſcopatum magiſtro Richardo de Feringes, archidia-

archidiacono Cantuar. & domino Iohanni de Langtono, Cancellario Angliæ, dedit archidiaconatum prædictum.

Regi sponsa datur, quæ Margareta vocatur.

ANno gratiæ. Mccxcix. Margareta soror Philippi, regis Francorũ, applicuit apud Doueriam in festo Natiuitatis beatæ Mariæ, quã post biduum rex Angliæ, authoritate summi pontificis, apud Cantuariam sibi matrimonialiter copulauit. Dominus Iohãnes de Baiol, rex Scotorum, per regem Angliæ in custodia tentus, de custodia egredi permissus, adiuit regem Francorum. Quo viso, & ipse milites egregios de Anglia, Iohannem videlicet de sancto Iohanne, & cæteros in carcere suo diu detentos, sub conditione, quantocius liberauit. Hoc anno, corrupta insula Angliæ de falsa moneta, quæ dicitur Crokard & Pollard, in Natali sancti Stephani prothomartyris findebatur, id est, pro obolo habebatur. Hinc quidam Lathomi filius, considerans opera patris sui, dum fabricaret ecclesiam, metricè & eleganter dicebat.

Laude decoreris, nostris sterlinge gereris,
Crokar es, æsque peris, fugias as ritè teneris.

Sub his quoque diebus Scoti se iterum parauerunt ad pugnam. Contra quos missus erat dominus Iohãnes de sancto Iohãne, forti stipatus agmine militari. Hoc etiã anno, Philippus rex Francorũ in manu forti ingressus Flandriã, cœpit debellare Flãdrenses, occupãs villas & oppida eorũ, ipsum Comitẽ & eius filios acriter insequendo. Comes aũt iam grandæuus & imbellis, suiq; filij, ad ciuitatẽ Gãdauum fugerũt, sperantes eã inexpugnabilẽ esse. Interim gens Pharisaica verè, quia in se diuisa, iuxta domini sententiã, desolatione digna, quippe quæ aliquãdo regi Angliç se submittẽtes, aliquãdo naturali Comiti adhærentes, demũ spreto & relicto proprio dño, regi Francorũ, hosti in capite, se miserrimè reddidetunt. Igitur ingruẽte terrore regis Francorum, in desperationem lapsi Comes & filij sui, Carolo regis Francorum germano sub iurisiurandi conditione ne incarcerarẽtur, nec exhæredarẽtur, inter angustias miserimè se dederunt. Cui pacto contradicens rex Franciæ ipsosq; carceri concitò mancipatos, ac subuersis ciuitatũ propugnaculis, quæ cõtra se nouerat rebellasse, sub nouis eos, vtpote proprius dominus, coegit legib⁹ militare. Illis etiam diebus, dominus papa, fidei & orationum quæ erant beati Petri oblitus, assumens quæ non erant eius, tam aurũ videlicet à viduis & orphanis quàm argentũ, non viduis & orphanis,

ſed militibus bellicoſis illud erogare curauit, contra ſchema quorundam Cardinalium, eos denique degradando, & contra regem Siciliæ guerram mouendo. Sed dicti regis † exercitus, de galeatis turmis domini papæ multa millia viriliter necauerunt. Sed eodem quoque anno, rex Tharſis, & rex Armeniæ, & rex Georgianorum, congregato maximo exercitu, qui fuerunt decies centena milia: & quadraginta millia in equis, inuocato contra Saracænos Chriſti adiutorio, dimicarũt. Et cæſa ſunt ex Saracenis, inimicis Crucis Chriſti, apud Alapiam, Alachemala, Gazaram, & Damaſcum, pluſquã ducenta & quadraginta millia virorum, in vltionem ſanguinis Chriſtianorum, effuſi apud Acon & Tripolim, & cętera loca ſancta. Horum autem Tartarorum, vt fertur, miraculoſa conuerſionis extitit cauſa. Regis Tartarorum, magni Caſſani frater, Paganus, adamauit filiam regis Armeniæ Chriſtianam. Quam à patre petijt in coniugem ſibi dari. Rex autem Armeniæ noluit adquieſcere petenti, niſi gentilitatis deponeret errorem, & fieret Chriſtianus. At ille prędalēs viribus, diuitijs, & potentia, ſibi intulit minas belli. Et alter, accepto conſilio, quòd meliores ſunt nuptiæ quàm pugnæ, annuit poſtulatis, quærendo aſſenſum puellæ. At illa parcere volens multitudini, & pro ſalute gentis ſuæ, velut Heſter altera, ſe offerens, confiſaque in domino, vltrò ceſſit. Denique ſuſcitata inter eos prole maſculini ſexus, inuentus eſt hiſpidus & piloſus, velut vrſus. Quo patri oblato, dixit non eſſe ſuum, eumque ſtatim iuſſit igne cremari. Mater verò renitens & contradicens, ſibi petijt infantem dari. Quo accepto, multum gauiſa, iuſſit ipſum baptizari, & ſtatim poſt †trinam immerſionem in ſacro fonte, cecidit omnis villoſitas de infante, & apparuit lenis & pulcherrimus puerorum Hoc viſo, credidit pater, & domus eius tota. Hoc itaque anno, Iohannes Comes Holandiæ, gener regis Angliæ, hauſto veneno per ſuos familiares, proh nefas, & affines ſibi dato, occubuit. Cuius relicta, negata ſibi dote ſua, ad thalamum remeauit paternum. Sub hoc etiam anno, fratres, qui dicuntur Minores, ſeu quod latius publicatur & nequius comprobatur, totius doctrinæ exploratores ad illicita legis ſuæ aſpirantes, obtulerunt ſummo pontifici quadringenta millia de Florenis aureis, et pecuniam multam nimis, pro terris, prędijs, redditibuſque licitè obtinendis. Quibus dominus papa. Vbi eſt (inquit) illa veſtra pecunia? Et illi dixerunt. In manibus mercatorum. Et datis fratribus inducijs trium dierum reſponſionis habendæ, abſolutis mercatoribus à depoſiti

† ſatellites.

† ternam.

positi custodia,prȩcepit dominus papa sub interminatione anathematis pecuniam ipsam eius necessitatibus custodiri. Respondit que fratribus,regulam sancti Francisci canonizatam, se nolle sensu aliquo violare,nec fratres ab ea aliquando declinare,sed secundū eam dirigere semper debere.Sicque factum est,quod iniustius adquisierunt,æquissime amiserunt.Hoc anno ventus vehemens & damnosus prostrauit arbores, ædificia,& campanaria multa in regno Angliæ per loca diuersa.Obijt dominus Henricus de Nevverk, archiepiscopus Ebor.Et dominus Oliuerius,præsul Lincol.vir probatę vitæ,die sancti Bricij,spiritum inter verba orationis efflauit. Eodem anno,in translatione sancti Thomæ martyris Cantuar. venerunt nuncij papæ,regem rogantes, vt Iohannem, quondam regem Scotiæ, suæ liberaret custodiæ, spondentes quod regem & regnum ab omni, quod per hanc liberationem posset contingere periculo prȩseruaret.Quorum petitioni rex condescendens, nuncijs papæ liberauit eum,quem translatum in terram Balioli, quem habuit in regno Franciæ,reliquerunt sub certorum custodia prælatorum.

Charta sigillatur, violans anathema probatur.

ANno gratiæ.Mccc.in vigilia Paschę,quinto Idus Aprilis,moneta, quæ dicitur Pollard, & † Crokard, & aliæ falsæ monetæ per Angliam prohibentur.Kalend,Iunij regina Angliæ peperit filium suū primogenitum apud Brothereſtone, & Thomas dictus est. Rex duxit exercitum contra Scotos, & dum appropinquaret eis,dilapsi sunt ab eo,de quibus plures quàm quadringēti homines sunt peremptι. Eodem verò tempore accessit dominus archiepiscopus Cātuarienſis ad regem,deferens ei mandatum apostolicum, ne Scotos,suæ protectioni submissos,vlterius præsumeret debellare. Quo audito,rex in Angliã est reuersus. In octauis sancti Hilarij,tenente rege Parleamentum suum Lincolniæ, conquesti sunt Comites, & Barones,de tortuosis & violentis deprædationibus, vndique per ministros & familia regis factis. Rursum petierunt,vt libertates, in magna Charta contentæ, ex tunc in suo robore primitiuo in perpetuum perdurarent.Item postulauerunt,vt deafforestationes, pro quibus angustiabantur omnes diuites plebis, à rege sæpius concessas,sed hactenus opere non completas, remota vlteriori dilatione, fieri iuberet decretas. His & quibusdam alijs articulis instantissimè à rege postulatis, procrastinatis quampluribus diebus, demum videns rex quòd non desisterent ab inceptis,nec adquiescerent sibi in

†Cokedon.

neceſſitatibus ſuis,reſpondit ſe eſſe paratum concedere, & ratificare petita,& ſi qua alia quoquo tempore poſcerent,vel ducerent cõfirmanda. Renouatæ ſunt igitur Chartæ de libertatibus, & de foreſta,ſigilloque regio munitæ, in vno quoque Comitaru per Angliam deferuntur.Quibus coram populo diuulgatis, violatores earum maiori excommunicatione dominus archiepiſcop' Cantuar. cum cæteris coepiſcopis, innodauit. Porro pro hoc confirmationis effectu,conceſſerunt Comites & Barones regi quintamdecimam partem bonorum ſuorũ mobiliũ,in feſto ſancti Michaelis, proximo tunc futuro. Sed Robertus archiepiſcopus Cantuar, pro clero nihil voluit concedere,neque de temporalitate annexa eccleſiæ, ſine licentia ſummi pontificis ſpeciali. Rex dedit Eadvvardo filio ſuo principatum VValliæ, quod VVallenſibus multum placuit,eò quòd & in VVallia natus eſſet, ſimiliter & Comitatum Ceſtriæ. Concordati itaque rex & Barones,ordinauerunt domino papę elegantem epiſtolam,ſignatam centum ſigillis, petitoriam, vt ius Anglorum in regno Scotiæ ab initio habitum, iuſtè protegeret, & falſis ſuggeſtionibus periuratorum Scotorum aurem minimè inclinaret. Vt habetur in anno ſequenti. Obijt dominus Eadmundus, Comes Cornubiæ ſine liberis eodem anno, relinquens proximum hæredem regem Anglorum,Eadvvardum.

Nominat Eadmundum, natum regina ſecundum.

ANno gratiæ Mccci.quinto die Auguſti, die ſancti Oſvvaldi regis & martyris,regina Angliæ Margareta apud VVodſtock filium edidit ſecundum,quem Eadmundum nominauit. Hoc anno dominus papa decimam omnium bonorum eccleſiaſticorum in regno Angliæ per triennium vſurpauit.Porro illis diebus ſal terræ, & caput vulgi,in magnam hydropiſim ceciderunt. Quanto enim plus pecuniam,humorem nequam,hauriebant,tanto ampliur eam ſitiebant.Et quod iſte de temporalitate, non ſponte ſua imminutũ, reliquerat, ille non coactus de ſpiritualitate contaminatum carpebat.Sedit ergo in triſtitia fidelium eccleſia, deducta per vocales tutores ſuos miſerabiliter ſub tributo. Sub eodem quoque tempore, ducente rege Angliæ exercitum cõtra gentem Scotorum, princeps VValliæ Eadvvardus, regis filius, cum agmine ſuo bellicoſo progreditur ante eum.Sed quia nihil magnificum, vel laude dignum, vix nemine Scotorum reſiſtẽte, peregerant,noſter calamus breuiter pertranſeat.Hæc dum agerentur, miſit rex Franciæ abbatem de Compine,

Com pine,& quoſdam alios ſecum, poſtulans pacem Scotis,vocans eos amicos ſuos. Qui, non audito pro libitu reſpõſo,ad propria remearũt. Hoc anno, orta eſt diſſenſionis materia inter papam & regem Franciæ,vtroque confidente de ſua potentia magna, ita vt dominus papa diceret nuncio regis Frãcorum, Petro de Flote,nos habemus vtramque poteſtatem.Et ille pro domino ſuo reſpõdit.Vtique domine,Sed veſtra eſt verbalis,noſtra realis. Et in tantam excanduit ira domini papę,vt diceret mouere ſe velle contra eum cœlum & terram.Dominus VValterus de Langtona, epiſcopus Ceſtriæ, & Theſaurarius Angliæ, apud dominum papam ſuper variſs facinoribus,& facinoroſis criminibus grauiter diffamatus, reſponſurus in propria perſona ſuper eiſdem, coram ſummo pontifici citatur. Qui exhauſta in curia non modica pecunia, quoniam nouerant ipſum præ multis bouem valdè pinguem , tamen parum profecit.Remiſſus namque fuit ad archiepiſcopum Cantuar. vt ipſe in abſentia ſua, per certas perſonas purgationem ſumeret accuſati , & per eundem VValterum,negotij † inſcium,reſcriberet ſummo põtifici,quid geſtum fuerit, quidue factum.Quid plura? Sumpta purgatione ſua per archiepiſcopum à laicis & ciuibus bonæ opinionis ſuper aliquibus criminibus,& à viris religioſis magnæ famæ de reliquis,prout decuit hos & illos cognoſcere,ad papam iterum eſt reuerſus.Papa autem intelligens purgationem epiſcopi ſagacẽ & ordinatam per Archipræſulem ſibi miſſam , epiſcopum VValterum famæ priſtinæ reſtitutum cum vberiori gratia remiſit ad propria. Porro miles qui eum accuſauerat Iohãnes, poſt non multum temporis, & ipſe ſuper homicidio & alijs facinoribus accuſatur. Conſcius vero ſibi vendicat ius eccleſiæ.Qui & ſi ſit vxoratus,ait ſe diaconum fuiſſe priuſquam eam duxiſſet.Tandem condemnatus,carceri epiſcopali liberatur, in quo per dies quinque nec amplius ſuperuixit.Sumat ſibi ex eo ſpeculum malitia laicalis , viros eccleſiaſticos accuſare,Obierunt hoc anno Elienſis & VVigornienſis epiſcopi,& electi ſunt duo monachi in loco ipſorum . Qui non inuenientes gratiam conſecrationis ab archiepiſcopo Cantuar. ad ſedẽ apoſtolicam profecti ſunt. Quo cum peruenisſent diſcuſſo electionis vtriuſque ordine coram papa,electio Prioris Elienſis eſt confirmata,VVigornienſis autem monachi penitus eſt quaſſata. Dedit ergo dominus papa epiſcopatum illum cuidam de ordine fratrum Minorum. Eodem anno papa Bonifacius per Scotos informatus,

† certitudinẽ

regi

regi Angliæ literas ſuas direxit, aſſerens regnum Scotiæ ad ius Romanæ eccleſię pertinere, regemque Anglię ſubiectionem eius vendicare contra deum & iuſticiam, & in pręiudicium ſedis apoſtolicę, rationes allegans ſubſcriptas. Primo quia cùm rex Henricus, pater iſtius, auxilium obtinuiſſet in bello ſuo contra Simonẽ de Monte forti à rege Scotorum Alexandro, ne hoc auxilium iure ſubiectionis cuiuſlibet aut debitè petitum aut præſtitũ putaretur, idem Henricus per literas ſuas patentes recognouit, non ex debito auxilium recipiſſe, ſed ex gratia ſpeciali. Idem ad coronationem huius regis vocatus per literas, vt ei præſentiam amicabilem in tantis ſolennijs tanquam amicus exhiberet, non venit ex debito, ſed ex gratia ſpeciali. Inſuper pro terris de Tindale & Penreth, in regno Angliæ poſitis, cum rex Scotiæ ad præſentiam regis Angliæ ſe perſonaliter contuliſſet, eidem fidelitatem impenſurus pro eiſdem terris, tantum in Anglia ſitis, non vt rex Scotiæ nec pro regno Scotiæ, fidelitatem eãdem exhibuit, quia palam coram populo proteſtatum erat, quòd pro regno Scotiæ fidelitatem aliquam regi Angliæ facere nõ debebat. Item quòd prædictus Alexander rex reliquit puellam hæredem, nomine Margaretam, neptem regis Angliæ, tunc minoris ætatis, cuius cuſtodia non ad regem Angliæ, velut ad dominum ſupræmum peruenit, ſed ad certos eiuſdem regni Scotiæ proceres, ad hoc electos. Redarguebat etiam papa regẽ, eò quòd poſt mortẽ dicti Alexandri regis, Scotos tãquam acephalos & ducis ſuffragiũ non habentes, ipſos per vim ſibi ſubiugauit & metum, in præiudicium & grauamen non modicũ Romanæ eccleſiæ. Adijciens quòd cum dominus papa officium legationis alicui committit exequendum in regno Angliæ cauſa ſolutionis decimæ, vel etiam pro quauis alia cauſa rationabili, & huius legatio literis & priuilegio ſpeciali apoſtolicæ ſedis ad dictum regnum Scotiæ ſe non extendat, reſiſtendum eſt & obſtandum huiuſmodi legationi, prout tempore fœlicis recordationis Adriani contigit euidenter. Nam legatus ipſe ad præfatum regnum Scotiæ aliquatenus admiſſus non extitit, donec per literas apoſtolicas ſpeciales, ſibi legationis officium fuit in eodem commiſſum. Item addidit quòd idem regnum per beati Petri apoſtoli venerandas reliquias non ſine ſuperni dono muneris conuerſum extitit ad fidei catholicæ vnitatem. Et qualiter in antiquis temporibus Eboracen. archiepiſcopus, qui tunc erat, mota per eum ſupra iure Metropolitano, aduerſus prælatos Scotiæ,

queſtione

queſtione,pro ſe nequiuit ſententiam obtinere. His propoſitis mouit regem, dominus papa per literas ſuas, quòd epiſcopos abbates electos,& omnes alios regni Scotię quos detinebat captiuos in carcere liberè abire permitteret,& quòd officiales ſuos de regno Scotiæ memorato reuocaret,quos in præiudicium, iniuriam, & graue ſcandalum fidelium populorum, & oppreſſionem iuſtorum in dicto regno ſtatuerat,et ordinauerat, ita quod aceeptior et gratioſior fieret deo, & fauorem apoſtolicæ ſedis in hoc ſibi adquireret plenius. Et ſi in eodem regno Scotiæ, vel aliqua eius parte, ius aliquod habere ſe aſſeret per procuratores & nuncios,ad hoc ſpecialiter cõſtitutos cum omnibus iuribus & munimentis, huiuſmodi negotiũ tangentibus,ad ſedem apoſtolicam deſtinaret,ſuper præmiſſis plenè complementum iuſticiæ recepturus.

Papa mandat archiepiſcopo Cantuar. quòd præſentet Regi Angliæ literas, quas ſibi mittit pro Scotis.

BOnifacius epiſcopus, ſeru' ſeruorum dei, venerabili fratri archiepiſcopo Cantuar,ſalutem,& apoſtolicam benedictionem. Frequens & inculcata fidedignorum aſſertio, ac famæ diuulgantis eloquium noſtro patefecerint auditui,,exceſſus,moleſtias, turbationẽ, damna,iniurias, & iacturas per chariſſimũ in Chriſto filium noſtrũ Eadvvardum,regem Angliæ illuſtrem,& officiales, ac gentem ipſius,contra regnum Scotiæ,ac prælatos, & clericos, & perſonas eccleſiaſticas,religioſas,& ſeculares,necnon eccleſias, monaſteria,& alia religioſa loca,& habitatores & incolas dicti regni, & bona eorum etiam attemptata. Noſque nolentes,ſicut nec debeamus,talia ſub diſſimulatione tranſire, regem ipſum per literas noſtras, quas tibi mittimus,per te præſentandas eidem, ſerioſas,hortamur faciet, vt epiſcopos,clericos,& perſonas eccleſiaſticas dicti regni,quos adhuc tenere dicitur captiuatos,reſtitui faciet priſtinæ libertati,& officiales reuocet quos in eodem regno aſſeritur poſuiſſe,atque ad præſentiam noſtram ſuos mittat procuratores & nuncios, cum omnibus iuribus & munimentis ſuis,ſi crediderit in præfato regno, vel aliqua eius parte ius aliquod ſe habere. Nihilominus lites,queſtiones,& controuerſias quaſlibet, inter ipſum regem & prælibatum regnum Scotiæ,ac prælatos,clericos,& perſonas ſeculares, eiuſdem regni ſubortas,& quæ poſſunt in poſterum ex quibuſcunque cauſis præteritis exoriri, totumque negotium ad deciſionem & determinationem ſedis apoſtolicæ, per dictas noſtras reducimus literas,

& etiam

& etiam reſeruamus ac decernimus irritum & inane ſi ſecus ſcienter vel ignoranter à quoquam in hac parte contigerit attemptari. Quocirca fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ, & ſub pœna ſuſpenſionis ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium diſtrictè præcipiendo mandamus, quatinus præfatas literas noſtras eidem regi, ſublato dilationis obſtaculo, repræſentas, ac ipſum ad ea quæ ſibi ſcribimus, vt in exhortationibus acquieſcat efficaciter animes & inducas. Diem quoque quo ſibi prædictas præſentaueris literas, & quicquid feceris, quidue ipſe reſponderit & fecerit in hac parte nobis per tuas literas patentes, harum ſeriem cõtinentes, fideliter & ſerioſius intimare procures. Datum Anagnini, iiij. Kalend. Iulij, pontificatus noſtri, Anno quinto.

Literæ miſſæ regi Angliæ Eadvvardo Primo, per Bonifacium papam, quòd regnum Scotiæ pertinet ad eccleſiam Romanam.

BOnifacius epiſcopus, ſeruus ſeruorum dei, chariſſimo in Chriſto filio Eadvvardo, regi Angliæ illuſtri, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Scimus fili & longo iam temporis ſpatio, magiſtra nos rerum experientia docuit, qualiter erga Romanam matrem eccleſiam, quæ te gerit in viſceribus charitatis regiæ deuotionis affectans exuberat reuerentiæ zelus viget, quodque prõptus, & ſedis eius veris obtemperas, beneplacitis acquieſcis. Quamobrem, firmã ſpem gerimus, plenamque fiduciam obtinemus, quòd regalis ſublimitas verba noſtra benignè recipiat, diligenter intelligat, efficaciter proſequatur. Sane ad celſitudinem regiam potuit peruenire, & in tuæ libro memoriæ nequaquam ambigimus cõtineri, qualiter ab antiquis temporibus, regnum Scotię pleno iure pertinuit, & adhuc pertinere dinoſcitur ad eccleſiam ſupradictam: quodque illud ſicut accepimus, progenitoribus tuis, regni Angliæ regibus, ſiue tibi feudale non extitit, nec exiſtit. Qualiter etiam claræ memoriæ Henricus rex Angliæ, pater tuus, tempore diſcordiæ ſiue belli inter ipſum & quendam Simonem de Monte forti, ſuoſque fautores & complices ſuſcitatæ, à recolendæ memoriæ Alexandro eiuſdẽ Scotiæ rege, ac ipſius Henrici genero auxilium ſibi petit exhiberi. Et ne huiuſmodi auxilium iure cuiuſlibit ſubiectionis aut debiti petitum, ſeu præſtitum notaretur, præfatus Henricus eidem regi Scotiæ ſuas patentes duxit literas concedendas, per eas firmiter recognoſcens prædictum auxilium recepiſſe, vel ſe recepturum duntaxat

de gratia

de gratia ſpeciali. Præterea cum ſucceſſu temporis pręfati regis Scotię, tui ſororij, tũc viuẽtis, in tuę coronatiõis ſolẽnijs habere pręſentiã, affectares, ſibi ꝑ tuas patẽtes tenere lr̃as curaſti, ꝙ in ipſis ſolẽnijs ei⁹ habere pręſentiã nõ ex debito, ſed tantũ de gratia intendebas. Et cũ etiã rex ipſe ꝑ Tindalię ac de Poynerre terris, in regno Anglię poſitis, ſe ad tuã præſentiã perſonaliter contuliſſet, tibi fidelitatẽ ſolitam impenſurus, idem in præfatione fidelitatis huiuſmodi, multis tunc præſentibus, viuæ vocis oraculo, publicè declarauit, quòd pro terris eiſdẽ, ſitis tantũ in Anglia, non vt rex Scotię, neq; pro Scotiæ regno fidelitatẽ exhibeat eandẽ, quinimo palã extitit proteſtatus, quòd pro regno ipſo tibi fidelitatẽ præſtare ſeu facere aliquatenus non debebat, vtpotè tibi penit⁹ non ſubiecto. Tuq; ſic oblatã fidelitatẽ huiuſmodi admiſiſti. E tua quoq; non creditur excidiſſe memoria, qualiter eodẽ rege Scotiæ de medio quondã ſublato, Margareta puella, nepte tua, tunc minoris ætatis, hærede ſibi relicta, non ad te velut ad dominũ ꝑuenit cuſtodia regni memorati, ſed certi eiuſdẽ regni proceres, ad eius cuſtodiam extiterunt electi, quodq; poſtmodũ diſpenſatione ab apoſtolica ſede obtenta ſuper matrimonio cõtrahẽdo inter dilectũ filiũ nobilẽ virũ Eadvvardũ natũ tuũ, & Margaretã prędictã dũ viueret. Si ad id procerũ dicti regni accederet vel haberetur aſſenſus, tu eiſdẽ ꝑceribus per tua ſcripta cauiſſe dinoſceris, priusq̃ vellẽt huiuſmodi matrimonio cõſenture, ꝙ regnũ ipſũ peni tus liberũ, nulliq; ſubiectũ, ſeu quouiſmodo ſubmiſſũ in perpetuũ remaneret, quòdq; in priſtinũ ſeu talẽ ipſius ſtatũ reſtitueretur omnino, ſi ex huiuſmodi matrimonio cõtrahendo liberos nõ extare cõtingeret, ac nomẽ & honorẽ vt pri⁹ pariter retineret, tàm in ſuis ſibi ſeruandis legibus, & præficiendis officialibus dicti regni, quàm Parliamentis tenendis tractandis cauſis in ipſo, et nullis eius incolis extra illud ad iudiciũ euocandis. Et quòd in tuis patentibus literis inde confectis hæc plenius & ſerioſius contineri noſcuntur. Præfata inſuper Margareta de præſenti luce ſubtracta, & tandẽ ſuper ſucceſſione dicti regni Scotiæ ſuborta diſſenſionis materia inter partes ipſius regni proceres, metuentes ſibi dictoque regno poſſe occaſione huiuſmodi præiudicium generari, nõ aliter ad tuam pręſentiam extra ipſius accedere limites voluerunt, niſi per te patenti ſcripto caueretur eiſdem, quòd id non fiebat ex debito, ſed ex gratia ſpeciali. Quòdque nullum exinde ipſius regni libertatibus poſſet diſpendium imminere. Et licet (vt dicitur) ſuper ſtatu eiuſdem regni Scotiæ ac eius prius habita libertate, regno ipſo tunc

carente præſidio defenſoris, per ipſius regni proceres, tunc velut acephalos, & duos vel aurigæ ſuffragium non habentes, ſiue per illum, cui præfati regni regimen licet indebitè diceris commiſiſſe, cõtra morem ſolitũ aliqua fuerint hactenus innouata, ea tamen vtpotè per vim & metũ, quę cadere poterant in conſtantem elicita, nequaquam debent de iure ſubſiſtere, aut in eiuſdem regni præiudicium redũdare. Cæterum nobis nullatenus venit in dubium, quin potius certi ſumus, quòd cũ apoſtolicæ ſedis præcellẽs authoritas per ſuas literas in Angliæ ac Scotię regnis ſimul alicui legationis committit officium exequendum, vel pro quauis cauſa, quã rationabilem reputat, decimæ ſolutionem iudicit, huiuſmodi apoſtolicæ literæ ad præfatum Scotiæ regnũ ſe aliquatenus non extendunt, ſpeciali prædictæ ſedis priuilegio Scotis indulto penit' obſiſtente, prout tẽpore fœlicis recordationis Adriani papæ prędeceſſoris noſtri, tũc. S. Adriani diaconi Cardinalis, & per ipſi' ſedis literas ſimul in regnis ipſis legati, cum quo familiariter tunc eramus, cõtigit euidenter. Nã legatus ipſe ad præfatũ regnũ Scotiæ aliquatenus admiſſus non extitit, donec per literas ſpeciales apoſtolicas, ſibi legationis fuit cõmiſſum officium in eodem. Prætereà noſcere poteſt regia celſitudo qualiter regnum ipſum per beatæ Andreæ apoſtoli venerãdas reliquias, nõ ſine ſuperni numinis grandi dono acquiſitũ, & conuerſum extitit ad fidei catholicæ vnitatẽ. Qualiter etiam antiquis tẽporibus Ebor. archiepiſcopus, qui tunc erat, mota per eum ſuper iure Metropolitico aduerſus prælatos Scotiæ queſtione, in qua dictum antiquitas fuiſſe commemorat. Memento quod ſumus tui, vt cætera quę inde ſequuntur ſilentio relinquamus, pro ſe ſententiam obtinere nequiuit, quamuis alia plura & varia, quæ in hac parte rationabiliter proponenda ſe offerunt, ex quibus ad hæc tibi ſcribenda mouemur, prætereat calamus, ne inde forſitan ſenſibus regijs tædium generetur. Hæc profecto (fili chariſſime) infra clauſtra pectoris ſollicitè conſiderare te conuenit, & attendere diligenter, ex quibus nulli in dubium veniat, regnum Scotiæ prælibatum ad præfatam Romanam eccleſiam pertinere, quod tibi nec licet nec licuit, in ipſius eccleſiæ ac multorum præiudicium, per violentiam ſubiugare, tuæq; ſubijcere ditioni. Cum autem ſicut habet fidedigna, & noſtris iam pluries auribus inculcata relatio, famæque præcurrentis affatibus diuulgatur, tu præmiſſa (vt debueras) non attendens, neq; debita cõſideratione diſcutiens, & ad occupandum & ſubiugãdum ditioni regiæ

regiæ regnum ipſum, tunc regis auxilio deſtitutum, vehementer aſpirans, & tandem ad id exercens potentiæ tuæ vires, venerabilibus fratribus noſtris Roberto Glaſcuenſi, & Marco Sodorenſi epiſcopis, & nonnullis clericis, & aliis perſonis eccleſiaſticis dicti regni (vt dicitur) captis & carceralibus vinculis traditis: quorum aliquos (ſicut aſſeritur) ſqualor carceris violentis extinxit. Ac etiam occupatis caſtris, & (prout fertur) monaſterijs, alijſque religioſis locis quamplurimis dirutis, ſeu deſtructis, ac damnis grauibus eiuſdem regni habitatoribus irrogatis, in eiuſdem regni partibus officiales regios poſuiſti, qui prælatos, cæteros clericos, & eccleſiaſticas ac etiam ſeculares dicti regni perſonas, multimodis perturbare moleſtijs & afflictionibus varijs, & diuerſis impetere non verentur, in diuinæ maieſtatis offenſam, ſedis memoratæ contemptum, regiæ ſalutis & famæ diſpendium, iuris iniuriam & graue ſcandalum fidelium plurimorum. Regalem itaque magnificentiam rogamus & hortamur attentè, ac obſecramus in eo, qui eſt omnium vera ſalus, quatenus ſolerter attendens, quòd ex debito paſtoralis officij noſtris humeris incumbentis, ad conſeruanda & gubernanda ſollicitè bona iuraque omnia eccleſiæ ſupradictæ tenemur, quodque homini pluſquam deo deferre non poſſumus, nec debemus, prædictos epiſcopos, clericos, & perſonas eccleſiaſticas, quos adhuc carcer regius tenet incluſos, pro diuinæ & apoſtolicæ ſedis, ac noſtra reuerentia (ſublato difficultatis & dilationis obiectu) benignè reſtitui facias priſtinæ libertati, dictoſque officiales de regno Scotiæ reuoces memorato. Sic te in hijs prout ſperamus & cupimus, promptis & efficacibus ſtudijs habiturū, vt apud cœleſtem regem pro minimis grandia rependentem, non immerito reddaris acceptior, gratior haberis, & præter laudis humanę præconium tibi proindè prouenturum, apoſtolicæ ſedis fauorē & gratiā poſſis vberius promereri. Si verò in eodem regno Scotiæ, vel aliqua eius parte ius aliquod habere te aſſeris, volum⁹ quòd tuos procuratores & nuncios ad hoc ſpecialiter cōſtitutos cum omnib⁹ iuribus & munimentis tuis, huiuſmodi negotium contingentibus, infra ſex menſes à receptione præſentium numerādos, ad noſtram præſentiam mittere non omittas, cùm parati ſumus tibi tāquam dilecto filio plenè ſuper præmiſſis exhibere iuſtitię complementum, & iura (ſiqua habes) inuiolabiliter obſeruare. Nos enim nihilominus extunc lites, queſtiones, & controuerſias quaſlibet, inter te denique & regnum

Scotiæ, ac prælatos, clericos, & perſonas ſeculares eiuſdē ſubortas, & quæ poſſunt in poſterum ex quibuſuis cauſis prædictis exoriri, totumque negotium prædicta contingens, aut aliquod eorundem, ad cognitionem & determinationem ſedis eiuſdem, præſentium tenore reducimus, & etiam reſeruamus, decernentes irritum & inane, ſi ſecus ſciēter vel ignoranter à quoquo in hac parte cōtigerit attemptari. Datum Anagniæ, quinto Kalendas Iulij, Pontificatus noſtri Anno quinto.

Certificatio archiepiſcopi, domino papæ miſſa, ſuper negotia Scotiæ.

SAnctiſſimo in Chriſto patri, & domino ſuo reue rēdo, ſi placet, domino Bonifacio, diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo pontifici, ſuus filius deuotus Robertus, permiſſione diuina Cantuarienſis eccleſiæ miniſter humilis, pedum oſcula beatorum, cum promptitudine iuxta poſſe parendi mandatis papalibus ac præceptis. Mandatum ſanctæ & reuerendæ paternitatis veſtræ ſub Bulla plumbea nuper recepi, tenorem continens infra ſcriptum. Bonifacius epiſcopus. & cæt. Frequens & inculcata fidedignorum. & cæt. de verbo ad verbum recitando totam Bullam proxímo præcedentem. Cuius delator quaſdam alias literas apoſtolicas nobili principi domino Eadvvardo, dei gratia, regi Angliæ illuſtri directas, & per me ex iniuncto paternitatis veſtræ præſentandas incontinenti exhibuit, quaſi ſub eodem contextu. Quo quidem mandato veſtro, vna cum literis ſupraſcriptis reuerenter admiſſo, ac ſtatim coram me recitato, præparaui ſarciunculas, vecturas, & ſumptus, extunc de die in diem, & familiam ordinaui ad veniendum pro expoſitione & expeditione eorum, quæ mihi per vos mandebantur ad ipſum dominum regem, qui tunc agebat in remotioribus partibus regni ſui, verſus Scotiam diſtantibus, à loco vbi mandatum veſtrum receperam per viginti vel curciter moderatas dietas. Et antequam venirem continuatis dietis cum omni feſtinatione ad ciuitatē Carleolū, quæ eſt in marchia Scotiæ, ingreſſus fuit idem rex cum exercitu ſuo partem regni Scotiæ, quæ vocatur Galuedia. Cumque diligenter explorando recepiſſem à viris fidedignis ſecularibus & religioſis, ipſius patriæ notitiam habentibus, quòd ad regem vſque ad Kriandbright, in arctiſſimis locis Galuediæ progreſſum, mihi tutus non patebat acceſſus, tamen propter Scotos ſine capitis regimine exiſtentes, & alios latrunculos

trunculos,prædas & ſanguinem Anglorum ſitientes, qui cum duce exercitus eorundem occupauerant media loca inter Carliolum & ipſum dominum regem, diſtantem ab eadem ciuitate ferè per quadraginta miliaria,cum propter victus & hoſpitij defectum, qui in itinere medio, vaſtata tota patria, reperire vel per eam aſportari nequibant. Ego per obedientiæ neceſſitatem ex parte vna, & per tanta pericula in tam longinquis partibus de mea dioceſi & prouincia, quæ ex altera nimium non vrgebant arctatus, maximè non inuento inter ſeculares vel religioſos quoquam, qui aduentus mei cauſam ipſis Scotis verbotenus, vel per literas meas propter mortis periculum auderet deferre,& mihi ſecurum conductum petere ab eiſdem,aliud remedium prout potui exquirens, direxi duos de familiaribus meis ad dominum regem prædictum, cum literis meis, nauigio per quoſdam periculoſos tranſitus maris, ſignificans ſibi per eaſdem aduentum meum & eius cauſam,& petens quòd propter reuerentiam ſedis apoſtolicæ, cuius eram nuntius ſibi, ſignificaret vbi,qualiter,& quando,ad eum tutè accedere poſſem propter viarum diſcrimina, quæ ſibi per eaſdem meas literas nuncioui. Cuius reſponſio ab eiſdem nuncijs,non minima pericula in mari & itinere eundo & redeundo euaſis,per literas regias mihi delato, quibus continebatur quòd ipſe dominus rex nihil ſecuri pro me ſciuit ad vitãda dicta pericula, quàm quòd cum domina regina vxore ſua,pro qua miſerat, venirem ad partes Gerevvikes, ad locum vbi diſpoſuit eidem dominæ obuiare, deficiente nauigio, quo vna cum equis & familiaribus meis neceſſarijs vehi poſſem per mare, quod dum nuncij mei tranſierunt tam periculoſè verſus regem, ventis etiam quaſi continuè validis & contrarijs exiſtentibus morabar in confinijs Scotiæ, querendo de loco in locum victus ſufficientiam potius quàm abundantiam,circa ſex ſeptimanas ſecurioris progreſſus ad regem oportunitatem non tam diſpẽdioſè quam anxiè expectando. Denique cum audirem diligentius explorando, quòd idem dominus rex cum exercitu ſuo in redeundo verſus caſtrũ de Caerlandrok,quod prius ceperat,in Scotia fixiſſet tentoria, iuxta nouam Abbathiam de Duzquer in Galuedia, malens periculo me meos ac mea exponere, quàm in tàm longinquis partibus quodammodo vacuis, extra meum dioceſim & prouinciam diutius ſic languere, latitans in quibuſdam locis ſecretis iuxta mare, quod diuidit Angliam & Galuediam, captata tem-

poris oportunitate,in refluxu maris ductus ab hijs,quos non oportebat viæ tranſitus ignoraſſe,tranſiui per quatuor meatus aquarum maritimos cum equis & phaleris,nomine magis(ratione profunditatis aquarum) quàm litoris & viuorum ſabulorũ introitu & exitu periculoſos,& quaſi inopinatè veni die veneris proximo poſt feſtũ ſancti Bartholomei apoſtoli,vltimo iam trãſacto, ad dictum dominum regem,in medio exercitu ſuo tunc in prandio exiſtentem, & quia non potuit vt dicebat eo die vacare, mandauit mihi illo die in ſero per duos de maioribus Comitibus,qui tunc aſſiſtebãt ei, quod in craſtino,videlicet Sabbato ſequẽte, audiret me benignè. Aduenientе igitur ipſo die Sabbati coram deuotiſſimo iuueni, domino Eadvvardo filio dicti regis,Comitibus,Baronibus,& alijs militibus ſui exercitus,in magna multitudine cõfluentibus, ac dicto domino regi aſſiſtentibus,recitato mandato veſtro prædicto,mihi tranſmiſſo,literas ſanctæ paternitatis veſtræ præfato domino regi directas, authoritate eiuſdem mandati præſentaui eidem,quas ipſe dominus rex reuerẽter recipiens,eas publicè legi coram omnibus, & in Gallica lingua fecerat patenter exponi. Quibus auditis patienter à ſingulis,animaui ipſum & induxi modis quibus potui & ſciui quòd veſtris exhortationibus,quo ad ea quæ in dictis literis exponebantur,pareret in omnibus reuerenter. Poſtmodum me ſecedente ab eo cum clericis meis ad mandatũ ſuum, dum deliberaret ſuper hijs cum dictis proceribus ſuis, ac demum reuocato reſpondit mihi coram eiſdem per interpoſitam perſonam ſub hac forma.

Reſponſio archiepiſcopo Cantuarienſi ad literas apoſtolicas.

DOmine archiepiſcope,feciſtis ex parte ſuperioris & reuerẽdi patris,domini papæ, quandam monitionem,contingentem ſtatũ & ius regni Scotiæ,verum quià conſuetudo eſt regni Angliç,quòd in negotijs contingentibus ſtatum eiuſdem regni, requiratur conſilium omnium quos res tangit, ac inſtans negotium regni Scotiæ tangit ſtatum & ius regni Angliæ,pluresque ſunt prælati, Comites, Barones, & alij regni Angliæ proceres abſentes, qui non ſunt nec fuerunt in iſto exercitu,quos dictum contingit negotium, quibus etiam inconſultis reſpõderi non poterit dicto ſummo patri noſtro aut vobis finaliter. In hac parte intendit, dominus noſter rex ſuper contentis in literis dicti patris,quam citius poterit commodè eoſdẽ abſentes & nunc præſentes,ſimul conſulere,& cum eiſdem deliberatius tractare, ac per nuncios proprios eidem ſummo pontifici

ſuper

ſuper hijs de communi eorum conſilio reſpondere. Quod quidem reſponſum, idem dominus rex ſic in ſua præſentia nomine ſuo factum ratificauit, ac etiam expreſſe approbauit. Dum igitur cum tali reſponſo coram tanta multitudine magnatum & aliorum fidedignorum mihi facto, licentiatus diuertiſſem ab eo, & verſus propria reuertiſſem, audiui quòd idē dominus rex ſtatim infra quatriduū poſt receſſum meum, redijt cum exercitu ſuo ad partes Angliæ, & ſingulis quaſi de exercitu ſuo ad propria cum equis & armis remeantibus, idem dominus rex exercitu ſic diſperſo, paucis enim comitantibus & ſecum retentis, perhendinare diſpoſuit, vt dicebatur communiter, apud quandam abbatiā, quæ vocatur Holmcoltran, in confinijs Scotiæ ſupra mare. Et ſic mandatum veſtrum cum omni qua potui diligentia ſum reuerēter in omnibus executus. Valeat ſemper & creſcat in domino ad ſuæ eccleſiæ regimen apoſtolica celſitudo veſtra. Datum apud Otteford. viij. Idus Octobris, anno domini milleſimo trecenteſimo.

Rex apoſtolicis literis, ex deliberato apud Lincolniam conuocato Cōcilio pro iure ſuo declarādo, literas huius tenoris reſcripſit.

Reſponſio Eadvvardi regis Angliæ propter negotia Scotiæ, domino papæ Bonifacio miſſa.

Sanctiſſimo in Chriſto, patri domino Bonifacio, diuina. & cæt. Eadvvardus. & cæt. infra ſcripta, non in forma nec in figura iudicij, ſed omnia extra iudicium pro ſeruanda ſanctæ paternitatis veſtræ conſtantia, vobis tranſmittimus exhibenda. Altiſſimus inſpector cordium veſtræ ſcrinio memoriæ indelebili ſtilo nouit inſcribi, quòd anteceſſores & progenitores noſtri, reges Angliæ, iure ſuperioris & directi dominij ab antiquiſſimis retro temporibus regno Scotiæ, & omnibus ipſius regibus & tēporibus annexis, præfuerunt, & ab eiſdem pro regno Scotiæ & eiuſdem proceribus, à quibus habere volebant, legalia homagia receperunt, & fidelitatis debita iuramenta receperunt. Nos iuris & dominij poſſeſſionem continuantes huiuſmodi pro tempore noſtro, eadem iuramenta recipimus tàm à rege Scotiæ quàm ipſius regni proceribus. Quinimo tanti iuris & dominij prærogatiua ſuper regnū Scotiæ & eiuſdem reges gaudebant, quòd regnum ipſum fidelibus ſuis conferebant. Reges etiam ex iuſtis cauſis amouebant & conſtituerunt ſub ſe loco ipſorum alios regnaturos, quę procul dubio ab antiquo notoria fuiſſe & eſſe credūtur apud omnes, licet aliud forſan pa-

forſan paternis veſtris auribꝰ per pacis emulos, & rebellionis filios, falſa inſinuatione ſuggeſtũ fuerit, à quorũ machinoſis & imaginarijs figmentis, vt veſtræ ſanctitatis oculus auertatur ſuppliciter queſumus, & paternam clementiam & excellentiam deuotis affectibus exoramus, vt breuitatis cauſa geſtis antiquorum temporum ſaluis, quiddam exempli cauſa tangamus. Sub temporibus itaque, Ely & Samuelis prophetarum, vir quidam ſtrenuus & inſignis, Brutus nomine, de genere Troianorum, poſt excidium vrbis Troianæ cum multis nobilibus Troianorum applicuit in quandam Inſulam tunc Albion vocatam, à gigantibus inhabitatam, quibus ſua et ſuorum ſeductis potentia, & occiſis, eam nomine ſuo Britanniam ſotioſque ſuos Britãnos appellauit, & ædificauit ciuitatem, quam Trinouantum nuncupauit, quę modo Londinũ nuncupatur. Et poſteà regnum ſuum tribus filijs ſuis dimiſit, ſcilicet, Locrino primogenito illum Britanniæ partem, quæ nunc Anglia dicitur, & Albanacto filio ſecundo nato, illam partem quæ tunc Albanea à nomine Albanacti, nunc verò Scotia nuncupatur. Et Cambro filio iuniori partem illam nomine ſuo tunc Cambriam vocatam, quæ nunc VVallia vocitatur, reſeruata Locrino regia dignitate. Itaque biennio poſt mortem Bruti, applicuit in Albania quidam rex Hunorũ, nomine Humber, & Albanactum fratrem Locrini occidit, quo audito Locricus rex Britonum perſecutus eſt eum, qui fugiens, ſubmerſus eſt in flumine, quod de nomine ſuo Humbrus vocatur, & ſic Albania reuertitur ad illum Locrinum. Item Dũvvallo rex Britonum, Scatarum regem Scotiæ ſibi rebellem occidit, & teram eius in deditionem recepit. Item duo filij Dunvvallionis, ſcilicet Belinus & Brennius, inter ſe regnũ patris ſui diuiſerunt, ita quod Belinus ſenior, diadema inſulę cũ Britãnia VVallia & Cornubia poſſiderit. Brennius verò ſub eo regnaturus Scotiam acciperet, petebat enim Troiana conſuetudo, quòd dignitas hæreditatis primogenito peruenire. Item Arthurus rex Britonum famoſiſſimus, Scotiam ſibi rebellem ſubiecit, & penè totam gentẽ deleuit. Et poſteà quendam nomine Ancelmum regem Scotiæ præfecit. Et cum poſteà idem rex Arthurus apud ciuitatem Legionum, feſtum faceret celiberrimum, interfuerunt ibi omnes reges ſibi ſubiecti, inter quos Ancelmus rex Scotiæ, ſeruitium pro regno Scotiæ exhibens debitum, gladium regis Arthuri detulit ante ipſum, & ſucceſſione omnes reges Scotiæ omnibus regibus Britonũ fuerunt ſubiecti. Succe-

dentibus

dentibus autem regibus Angliæ in prædicta Insula, & ipsius monarchia & dominium obtinentibus subsequenter.

Anno gratię. Dccccvij. Eadvvardus Senior, Alfridi regis filius, dict⁹ filius Chisodi regis Anglię, Scotorũ, Cumbrorum, & Stregevvallorum reges, tanquã superiori domino, subiectos habuit & submissos. Anno gratiæ. Dccccxxiij. Aethelstanus rex Angliæ, Cõstantinũ regem Scotorum sub se regnaturum constituit, dicens, gloriosius esse regem facere, quam rex esse. Et est in memoria quòd idem Aethelstanus, intercedente sancto Iohãne de Beuerlaco, quondam archiepiscopo Eboracensi, Scotos rebellantes ei deuicit, qui gratias deo deuotè agens, deum exorauit, petens vt interueniente beato Iohanne, ei aliquod signum euidens ostenderetur, quo tàm succidentes quam præcedentes cognoscere possent Scotos iure subiugari regno Anglorum, & videns quosdam scopulos iuxta quendã locum de Dunbar in Scotia prę eminere, extracto gladio de vagina percussit in silicem, qui lapis ad ictum gladij, dei virtute agente, ita cauatur, vt mensura vlnæ posset longitudini coequari. Et huius rei hactenus euidens signum apparet in Beuerlacensi ecclesia, in legẽda beati Iohannis, quasi singulis hebdomadis per annũ, ad laudem & honorem sancti Iohannis, pro miraculo recitatur. Et de hoc extat celebris memoria, tàm in Anglia quàm in Scotia, vsque in diem præsentem. Item Constantinus rex Scotorum, & Euganus rex Cũbrorum, ad prædictum regem Angliæ Aethelstanũ, post aliquam dissentionem inter eos habitam, venientes, se cum regnis suis eidẽ Aethestano dedidere, cui⁹ facti gratia filiũ Cõstantini, ipse Aethelstanus de sacro fonte suscepit. Anno gratiæ. Dccccxlviij. Eadredo regi Angliæ, Scoti sine bello se subdiderunt, & eidem regi Eadredo, tanquam domino fidelitatem iurauerunt. Item anno gratiæ. Dcccclxxiiij. cum Eadgarus rex Angliæ, regem Scotorum Kinadiũ, & Cumbrorum Malcolmum, regesque plurimarũ insularum, scilicet Maccum, aliosque quinque regulos subiugasset, videlicet Dunvval, Siferth, Huvval, Iacob, Inchel, & remigãdo per flumen Deuæ, in quadam naui prope proram sedisset, fertur ipsum dixisse, successores suos posse gloriari se reges Anglorum esse, cum tanta honoris prę rogatiua fruerentur, quòd subiectam haberent tot regum potentiam. Post dictum Eadgarum successiuè regnauerunt reges Angliæ. Dominus Eadvvardus martyr, Aethelredus frater eius. Eadmundus, dictus Ironsyde, filius Aethelredi, & Cnutus anno

gratiæ,

gratiæ. Mxvij. qui eorum temporibus regnum Scotiæ in ſua ſubiectione pacificè tenuerunt, hoc duntaxat excepto, quòd. xv. anno prędicti Cnuti, idem Cnutus Scotos rebellantes expeditione illuc ducta, & regem Scotiæ Malcolmum paruo ſubegit negotio, ſubditusque eſt eidem prædictus Malcolm⁹. Quibus Haraldus filius Cnuti & Hardecnutus frater eius, vnus poſt alium, reges Angliæ ſucceſſerunt, qui ſibi ſic regnantibus ſubiectionem regni Scotiæ pacificam habuerunt. Anno gratiæ. Mliiij. ſanctus Eadvvardus, rex Angliæ regnum Scotiæ Malcolmo, filio regis Cumbrorum, de ſe dedit tenendū. Item anno gratiæ. Mlxxij. Gulihelmus Baſtardus, rex Angliæ, cognatus dicti Eadvvardi, à Malcolmo rege Scotiæ, tanquam à ſuo homine ſibi ſubdito, recepit homagium. Anno gratiæ. Mxci. Gulihelmo Rufo regi Angliæ, prædictus Malcolmus rex Scotorū iuramento fidelitatis ſubiectus fuit. Anno gratiæ. Mxcij. prædictus Gulihelmus, Duncualdum de regno Scotiæ, ex iuſtis cauſis, amouit, & Duncanum filium Malcolmi regno Scotiæ præfecit, & recepit ab eo fidelitatem & iuramentum, dictoque Duncano doloſè perempto, dictus rex præfatum Duncualdum, qui iterum regnum Scotiæ inuaſerat, amouit ab eodem, & Eadgarum filium Malcolmi regem Scotiæ conſtituit, & eidem regnum illud donauit. Cui ſucceſſit Alexander frater Eadgari, conſenſu regis Angliæ Henrici Primi, fratris dicti regis Gulihelmi Rufi. Anno gratiæ Mcxxvi. Matildi Imperatrici, filiæ & hæredi Henrici regis prædicti, Dauid rex Scotiæ fecit homagium & fidelitatem. Item regi Angliæ Stephano Henricus, filius dicti regis Dauid, fecit homagium. Item Gulihelmus rex Scotiæ pro regno Scotiæ, & dauid filius eius, Comites & Barones regni Scotiæ deuenerunt, homines Henrici, filij regis Henrici ſecundi, in craſtino coronationis prędicti Henrici filij regis Henrici ſecundi, patre adhuc viuente, & fidelitatem ei iurauerunt contra omnes homines, ſalua fidelitate debita patri viuenti. Anno verò. xx. regni regis Henrici ſecundi prædicti, dictus Gulihelmus rex Scotorum rebellare incipiens, venit in Northumbriam cum exercitu magno, & exercuit in populo ſtragem magnam, cui occurrentes milites Comitatus Eboracen. apud Alnevvyke, ipſum ceperunt, & domino Henrico regi Angliæ reddiderunt. Anno (Mclxxv) ſequenti, quintodecimo Kalend. Martij, eſt idem rex Gulihelmus permiſſus liberè abire. Poſteà verò apud Eboracum anno eodem, ſeptimo Kalendas Septembris, idem

Gulihelmus

Gulihelmus rex Scotorum, de conſenſu prælatorum, Comitum, & Baronum, procerum & aliorum magnatum regni Scotię, domino ſuo regi Angliæ Henrico filio Matildis Imperatricis prædicto, ſuis literis patentibus cauiſſe noſcitur, quod ipſe & hæredes & ſucceſſores ſui reges Scotiæ, epiſcopi, abbates, Comites & Barones, & alij homines regni Scotię, de quibus dominus Henricus habere voluerit, facient regibus Angliæ homagium, fidelitatem, & ligeantiam, vt ligio domino contra omnem hominem, & in ſignum ſubiectionis huius, idem Gulihelmus rex Scotorum, capulum lanceam & cellam ſuam ſuper altare beati Petri Eboraci obtulit, quæ in eadē eccleſia vſque in hodiernum diem remanent & ſeruantur. Item epiſcopi, Comites, & Barones dicti regni Scotiæ, conuentionauerunt vt verbis eiuſdem conuentionis vterētur domino regi Angliæ & henrico filio ſuo prædictis. Quòd ſi rex Scotiæ aliquo caſu à fidelitate regis Angliæ, & cōuentione prædicta recederet, ipſi cum domino rege Angliæ tenebunt, ſicut cum ligeo domino ſuo contra regem Scotiæ, quouſque ad fidelitatem regis Angliæ redeat. Quā quidem compoſitionem fœlicis recordationis. Gregorius papa nonus, in diuerſis ſcriptis, regibus Angliæ & Scotiæ directis, mandauit firmiter obſeruari, continentibus etiam inter cætera, quòd Gulihelmus & Alexander, reges Scotiæ, regibus Angliæ Iohanni & Henrico ligeum homagium & fidelitatem fecerunt: quæ, tenentur ſucceſſores eorum, Comites & Barones regni Scotiæ, ipſis & ſuis ſucceſſoribus exhibere. Item quòd idem rex Scotiæ homo ligius, ſit ipſius Henrici, regis Angliæ, & eidem fidelitatis præſtitit iuramentum, quo ſe principaliter aſtrinxit quod in ipſius regni & regis Angliæ detrimentum nihil debeat penitus attemptare. Et papa Clemens ſcribens regi Angliæ, pro Iohanne epiſcopo ſancti Andreæ, expulſo ab epiſcopatu ſuo per regem Scotiæ, inter cætera rogauit vt Gulihelmum regem Scotiæ moueret & induceret, & ſi neceſſarię fuerit, diſtrictione regali, qua ei pater præeminet, & conceſſa ſuæ regiæ celſitudini poteſtate compelleret, vt ipſo epiſcopo omnē rancorem animi remitteret, & epiſcopatum ſuum eum habere in pace permitteret. Et poſt conuentionem prædictam in eccleſia beati Petri Eborac. coram prædictis regibus, Angliæ & Scotiæ, & Dauide fratre ſuo, & vniuerſo populo, epiſcopi, Comites, & Barones, & milites terrę regni Scotiæ iurauerūt domino regi Anglię, & Henrico filio ſuo, & hæredibus eorum, fidelitatem contra omnem hominem

minem ſicut legijs dominis ſuis. Anno (Mcxciiij) idem Gulihelmus rex Scotiæ ad mandatum Henrici regis prædicti, venit apud Northamptonam ad Parliamentum domini ſui, adducens ſecum omnes epiſcopos, abbates, & priores, totius regni ſui. Et venit etiam ad mandatum eiuſdem regis in Normanniam. Et idem rex Scotorum Gulihelmus poſt deceſſum regis Henrici, veniens Cantuariã, Richardo regi Angliæ, filio & hæredi dicti Henrici, fecit homagiũ. Quo Richardo viã vniuerſæ carnis ingreſſo, præfatus Gulihelmus Iohanni regi Angliç, fratri & hæredi prædicti Richardi extra ciuitatem Lincoln. in conſpectu totius populi ſuper quendam montẽ fecit homagium, & iurauit ei fidelitatem ſuper crucẽ Huberti, tunc Cantuar. archiepiſcopi, & eidem Iohanni domino ſuo cõceſſit per Chartam ſuam, quod Alexãdrum filium ſuum, ſicut hominem ligium ſuum maritaret, promittẽdo firmiter in Charta eadem, quod idem Gulihelmus rex Scotiæ, & Alexander filius ſuus, Henrico filio Iohannis regis Angliæ, tanquam ligio domino ſuo, contra omnes mortales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidẽ Gulihelmo rege Scotiç, poſtmodum pro eo quod deſponderat filiam ſuã Comiti Bolonię prçter regis Iohãnis domini ſui aſſenſum, & pro tranſgreſſione & temeraria præſumptione huius debitam ſatisfactionem ſuſcepit. Item Alexander rex Scotiç, ſororius noſter, regi Angliç Henrico, patri noſtro, pro regno Scotiç, & poſteà nobis fecit homagium. Vacante deinde regno Scotiç per mortem Alexandri regis illius & ſubſequenter per mortem Margaretæ eiuſdem Scotiæ reginę & dominæ, proneptis noſtræ, epiſcopi, abbates, priores, Comites & Barones, proceres, & cçteri nobiles, & cõmunitates totiꝰ regni Scotiæ, ad nos tanquam ad ligeum defenſorem, ducem, aurigam, capitaneum & dominum capitalem eiuſdem regni Scotiæ, ſic vacantis, gratis & ſpontanea voluntate accedentes, prout tenebantur, de iure ius noſtrum progenitorũ & anteceſſorũ noſtrorum ac poſſeſſionem ſuperioris & directi dominij in regno eodem & ipſius regni ſubiectionem ex certa ſcientia purè, ſimpliciter, & abſolutè recognouerunt, & præſtitis ab eis nobis, tanquam ſuperiori & directo domino Scotiæ, debitis & conſuetis fidelitatis iuramentis, ac ciuitatibus, burgis, villis, & cæteris munitionibus eiuſdem regni in manu noſtra traditis, ad cuſtodiam eiuſdem regni certos iure noſtro regio officiales & miniſtros deputauimꝰ, quibus ipſi tẽpore vacationis huius concorditer fuerunt obedientes & intendentes

regijs

regijs noſtris præceptis & mandatis. Anno (Mccxci) poſtmodum autem diuerſę perſonæ ſuper ſucceſſione in dictum Scotiæ regimẽ iure hæreditario inter ſe contendentes, ad nos tanquã ad ſuperiorẽ dominũ regni Scotiæ acceſſerunt, petentes ſuper ſucceſſione regni prædicti, ſibi per nos exhiberi in regnum prædictum iuſticiæ complementum, volentes & expreſſe conſentientes coram nobis, tanquàm coram ſuperiori & directo domino regni Scotiæ, in omnibus ordinandis ſtare & obtemperare. Ac demum iudicialiter propoſitis, & ſufficienter auditis, rimatis, & examinatis, & diligẽter intellectis partium iuribus, finaliter & in preſentia omnium prelatorũ & nobilium, quaſi totius regni Scotiæ, & de voluntate & aſſenſu expreſſo eorundem procedentes, Iohãnem de Balliolo debitè præfecimus in regem Scotorum, quem tunc ſucceſſiuè in eiuſdem regni hæredis iura inuenimus habere potiora. Qui quidem prælati, Comites, & Barones, communitates ac cæteri incolæ regni ipſius, ſententiam noſtram expreſſè audierunt, acceptauerunt, & approbauerunt, & ipſum Iohannem de mandato noſtro, virtute huius iudicij, in regem ſuum admiſerunt. Ac idem Iohannes, rex Scotiæ, pro regno ſuo prædicto, nobis homagium debitum & conſuetum fecit, & fidelitatis iuramentum præſtitit, & ex tunc tàm in Parliamentis quàm Conſilijs noſtris, de mandato noſtro veniẽs, tanquàm ſubditus noſter, ſicut alij de regno noſtro, interfuit. Et noſtri, tanquam domini ſui ſuperioris, beneplacitis & mandatis in omnibus obediens & intendens extitit, quouſque idem Iohannes rex Scotiæ, & Prælati, Comites, & Barones, nobiles, communitates, ac cæteri incolæ maiores eiuſdem regni, ex præconcepta malitia, ac prolocuta, & præordinata proditionem, communicato conſilio tunc cum inimicis noſtris capitalibus notorijs amicias copularunt, ac pactiones, conſpirationes, & coniurationes, in exhæredationem noſtram, & hæredum noſtrorum, ac regni noſtri contra debitum homagium, in crimen leſæ maieſtatis nequiter incidendo, fidelitatis iuramentum inierunt cum eiſdem. Verum cum præmiſſa, relatione & fama publica cõſentiente, ad aures noſtras deueniſſent, volentes futuris periculis præcauere, quæ ex his & alijs poſſint nobis, regno noſtro, & regni noſtri incolis veriſimiliter peruenire, pro aſſecuratione regni noſtri acceſſimus ad confinium regni vtriuſque, pluries mandantes eidẽ Iohanni, tunc regi Scotiæ, vt ad certa loca in cõfinio prædicto ad nos accederet, ſuper præmiſ-

sis & alijs,assecurationis statum, tranquilitatẽ,& pacẽ regni vtriusque contingentibus,tractaturus.Qui spretis mandatis nostris,in sua persistẽs perfidia,ad bellicos apparatus cum episcopis, Prælatis,Comitibus, & Baronibus regni Scotiæ, ac etiã alijs exteris conductitijs contra nos,regnum nostrum,& regni incolas,hostiliter se cõuertẽs, accinxit, & ad hostiles aggressus & incursus procedens,regnũ nostrum inuasit,& quasdam villas regni nostri Angliæ,per se & suos deprædatus est,eas vastauit incendio,homines nostros interfecit,& nõnullis nautis nostris per eos peremptis, naues hominum nostrorum regni Angliæ comburi fecit,& ê vestigio aggredi,denegatisq; nobis homagio & fidelitate,tàm pro se quàm pro alijs quibuscunque regni sui incolis per literas eiusdem regis,verba offensionum exprimentes,& inter alia,verba diffidationis continentes. Comitatus nostros Northumbriæ, Cumbriæ, & VVestmerlandiæ regni nostri Angliæ,congregato exercitu ingenti,hostiliter per se & suos inuasit,stragem innumeram hominum nostrorum, incendia monasteriorum,ecclesiarũ, & villarũ inhumanè perpetrando,& patriã vndiq; depopulãdo,infãtes in cunabilis, mulieres in puerperio decubantes gladio trucidarunt,& quod auditu horrendum est,à nonnullis mulierib' mãmas atrociter absciderunt,paruos clericulos primam tonsurã habentes,& grãmaticã addiscentes,ad numerũ circiter ducentorũ,in scholis existentes, obstructis ostijs scholarũ, igne suppositio cremauerunt. Nos quoq; cernentes tot dãna,opprobria facinora,& iniurias in exhęredationẽ nostrã,& destructionẽ populi nostri ꝑditionaliter,nolẽtes ratione iuramẽti, quo ad conseruationẽ iuriũ coronæ regni nostri sumus astricti, præmissa facinora vlterius concelare,nec iura nostra relinquere indefensa. Cum ꝑ leges ipsũ Iohannẽ,tunc regẽ Scotiæ,gentemq; suã,nobis subditã,iustificare possemus,nec ipsũ regnũ Scotiæ,ꝙ à longissim' tẽporibus sicut supius exprimitur,nobis & progenitorib' nostris feodale extitit,in causis præmissis contra dictũ Iohannẽ gentemq; Scotorũ vires potentiæ nostrę extendimus,prout de iure nobis licuit,& processimus cõtra ipsos,tanquam hostes nostros & proditores.Subiecto itaque regno Scotiæ, & iure proprietatis ditioni nostræ subacto, præfatus Iohannes,quondã rex Scotiæ, ipsum regnũ Scotiæ,quatenus de facto tenuit,spõtè purè et absolutè reddidit in man' nostras,ꝑditiones et scelera memorata corã nobis et ꝑcerib' nr̃is publicè recognoscẽs. Quo peracto, præfati Comites & Barones, nobiles & cõmunitates

regni

regni Scotiæ, quos ad pacem noſtram regiam ſuſcepimus, ſubſequenter homagia & fidelitatem nobis, tanquam immediato domino & proprio eiuſdem regni Scotiæ, fecerunt. Ac etiã redditis nobis eiuſdem regni ciuitatibus, villis, Caſtris, munitionibus, ac cæteris locis omnibus, ad dictum regnum ſpectãtibus, officiales noſtros & miniſtros ad regimen eiuſdem regni Scotiæ præfecimus iure noſtro. Et cum iure pleni dominij in poſſeſſione eiuſdem regni exiſtere dinoſcamur, non poſſumus nec debemus, quin inſolentiam ſubditorum noſtrorum rebellium, ſi quos inuenerimus, præheminentia regia prout expedire viderimus reprimamus. Quia verò ex primiſſis & alijs conſtat euidenter, & notorium exiſtit, prælibatum regnum Scotiæ, tàm poſſeſſionis quàm proprietatis, ad nos pertinere pleno iure nec quicquã fecimus vel cauerim⁹, ſcripto vel facto, ſicuti nec poſſemus, per quæ iuri aut poſſeſſioni prædictis debeat aliqualiter derogari, ſanctitati veſtræ humiliter ſupplicamus, quatenus præmiſſa prouida præmeditatione penſantes ex illius veſtri animi motu degnemini informare, ſuggeſtionibus cõtrarijs emulorum in hac parte fidem nequaquam adhibẽdo, quinimo ſtatum noſtrum & iura noſtra regia ſupradicta habere velitis, ſi placet paternis affectibus, cõmendata. Conſeruetur paternitas veſtra ad regimen eccleſiæ ſuæ ſanctæ, per tempora proſpera & longeua. Datũ apud Kynardeſey, Idibus Maij, anno. Mccci. & regni noſtri. xxix. Quantum verò ad hoc, quòd petiuit papa, quod ſi rex Angliæ ius haberet in regno Scotiæ, vel in aliqua eius parte, procuratores & inſtructos mitteret, & fieret ei iuſticiæ complimentum. Rex per ſe noluit, ſed hoc cõmiſit Comitibus, & alijs terræ proceribus, qui ſuper hęc domino papæ huius tenoris literas reſcripſerunt.

Literæ, quas Comites & Barones Angliæ miſerunt domino papæ, ſuper negotio Scotorum.

SAnctiſſimo in Chriſto patri, domino Bonifacio, diuina prouidẽtia ſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo pontifici, ſui deuoti filij, Iohannes Comes VVarrenn. Thomas Comes Lancaſtriæ, Radulphus de Monte Hermeti Comes Gloceſtriæ & Hertfordię. Humfridus de Bohun Comes Hereford. & Eſſex, & Cõſtabularius Angliæ, Rogerius Bigot, Comes Norf. & Mareſcallus Angliæ, Guido comes VVarvvic. &c. deuota pedũ oſcula beatorũ. &c. Sancta Romana mater eccleſia, per cuius miniſterium fides catholica in ſuis actibus cum ea vt firmiter credimus & tenemus, matu-

ritate procedit quod nulli præiudicare, ſed ſingulorum iura conſeruari velit illeſa. Sane conuocato nuper per ſereniſſimum dominum noſtrum Eadvvardum,dei gratia,regem Angliæ illuſtrẽ,Parliamento apud Lincolniam generali, idem domin⁹ noſter quaſdã literas apoſtolicas, quas ſuper certis negotijs cõditionem & ſtatum regni ex noſtra parte receperat in medio exhiberi, ac ſerioſe nobis fecit exponi. Quibus auditis & diligentius intellectis tàm ſenſibus noſtris admiranda quàm hactenus inaudita in eis audiuimus contineri. Scimus enim pater ſanctiſſime, & eſt notoriũ in paritib⁹ noſtris,ac nõnullis alijs non ignotũ, ꝙ à prima inſtitutione regni Angliæ,reges eiuſdem regni,tàm temporibus Britonũ quàm Anglorum,ſuperius & directũ dominium regni Scotię habuerunt in poſſeſſione, vel capitanei ſuperioritatis,& rectitudini ipſius Scotię ſucceſſiuis temporibus extiterunt,nec vllis temporibus ipſum regnum in temporalibus pertinuit vel pertinet,quouis iure ad eccleſiam veſtram ſupradictam. Quinimo idem regnum Scotiæ progenitoribus dicti regis noſtri, regibus Angliæ, atque ſibi,feodale extitit ab antiquo,nec etiam reges Scotorum & regnum alijs, quàm regibus Angliæ,ſubfuerunt vel ſubijci conſueuerunt. Neque reges Angliæ ſuper iuribus ſuis in regno prædicto,aut alijs ſuis temporalibus,coram aliquo iudice eccleſiaſtico vel ſeculari,ex præeminentia ſtatus ſuę regiæ dignitatis & conſuetudinis,cunctis temporibus irrefragabiliter obſeruatæ, reſponderunt, aut reſpondere debebant. Vnde habita tractatu & deliberatione diligenti ſuper contentis in literis veſtris memoratis, communis, concors, & vnanimis omnium noſtrum & ſingulorum conſenſus fuit, eſt, & erit inconcuſſẽ,deo propitio infuturum,quòd præfatus dominus noſter rex ſuper iuribus regni Scotiæ, aut alijs ſuis temporalibus nullatenus reſpondeat iudicialiter coram vobis,nec iudiciũ ſubeat quoquo modo,aut iura ſua prædicta in dubium queſtionis deducat,nec ad præſentiam veſtram procuratores aut nuncios ad hoc mittat, præcipuè cùm præmiſſa cederent manifeſte in exheridationẽ iuris Coronę regni Angliæ & regiæ dignitatis,ac ſubuerſionem ſtatus eiuſdem regni notoriam,necnon in præiudicium libertatis, conſuetudinum,& legũ paternarum,ad quarum obſeruationẽ & defenſionẽ ex debito,præſtiti iuramenti aſtringimur. Etque in manu tenebimus toto poſſe, totiſque viribus cum dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus, nec aliqualiter permittemus,ſicut non poſſumus nec debemus,præ-

mus præmissa iam insolita indebita, præiudicialia, & alias in audita prælibatum dominum nostrum regem, etiam si vellet facere, seu modo quolibet attemptare. Quocirca, sanctitati vestræ reuerenter & humiliter supplicamus, quatenus eundem dominum nostrum regem, qui inter alios principes orbis terræ, catholicum se exhibet, & Romanæ ecclesiæ deuotum, iura sua & libertates, & consuetudines & leges prædictas, absque diminutione & inquietudine pacificè possidere ac illibata persistere benignius permittatis. In cuius rei testimonium sigilla nostra, tàm pro nobis quàm pro toto communitate prædicti regni Angliæ, præsentibus sunt appensa. Datis & actis Lincolniæ, anno domini. Mccci.

Pugnat Lanificus, Gallus ruit hinc inimicus.

ANno gratiæ. Mcccij. alteri filij Israel, burgenses ciuitatis Brugensis in Flandria, vlterius sustinere non valentes, seu nolentes, punctos Scorpionum, exactiones vectigalium, imperia luti & lateris, quibus oppresserant eos ministri regis Francorum, noui Pharaonis, resumpto spiritu, consilioque præambulo, in oppressores suos vnanimiter insurrexerunt, omnes pariter occidendo. Hinc commotus rex Franciæ, vt olim rex Babyloniæ, vt ille solus deus diceretur in terra, & iste solus rex in vniuersis gentibus dominaretur, misit Olofernem principem militiæ suæ, Comitem videlicet de Arthois, nominatissimum inter Christianos bellatorem, cum Ducibus, Comitibus, Baronibus, magistratibus, alijsque potestatibus, cum infinita sequela belligeratorum, equestriũ, loricatorum, instructorũ ad pugnam, florem militiæ Christianitatis, vt putabatur, ad Brugensis ciuitatis exterminium. Et quasi cooperientes superficiem terræ in equis & curribus, incusserunt timorem magnum, ad quas deuenerant ciuitates, resistere non audentes. Porrò Brugenses, pro acephalis habiti, cõstituerunt sibi ducem & præceptorem, nomine Petrũ le Coning, qui eos vice Moysi in certamine gubernaret. Egressi ita vrbẽ propriã, obuiam processerũt Francigenis. Visaq; eorũ multitudine indicibili, obstupuerunt, & animas suas deo cõmendantes, dixerunt. Domine tuum est bellum, tuumq; in pluribus vel in paucis saluare. Et eligentes pro patrijs legibus seruandis liberè magis mori, quàm diutius turpiter & seruiliter nimis viuere, discrimini se dederunt. Commissum est igitur bellum, & ceciderunt de Francigenis, Comes de Arthois, Comes de Alba Marla, Comes de Evv, Comes de Drevv, Comes Boloniæ, Comes de sancto Paulo, Radulphus

dulphus de Neel, Conſtabularius Franciæ, Guydo de Neel, Mareſcallus Franciæ. Petrus de Flote, Conſiliarius regis Franciæ, velut alius Achitophel, filius comitis Haimoniæ, ac quadraginta Baronetti, cũ populo infinito. Miroq; modo, pedeſtribus equeſtres, dñi ſubditis, lanarum textoribus acies loricata, firmamẽtum formidini, regnum municipio, non audebat nec valebat reſiſtere. Acta ſunt hæc.v. Idus Iulij, inxta Curtray. Hac ergo audita victoria, compatriotæ ſui eliminatis Francorum præceptoribus ab eorum ciuitatibus, naturalibus ciuibus adhæſerunt. Proinde tyrannizans rex Frãciæ, congregauit exercitum multum nimis, velut arenam, quæ eſt in litore maris, à mari Græco vſque ad Oceanum, ad debellandas virorum Flandrenſium poteſtates, in quibus affuit idem rex Francorum. Cæteri verò ad defendendum natale ſolum, non ad impugnandum alienum, apoſtolica benedictione admoniti, direxerunt aciem contra eos. Diſpoſitoque, bello & parum diſtantibus ab inuicem, non auſus rex Franciæ in Flandriam deſcendere, Flandrenſibus verò nolentibus egredi de patria ſua, fatigatoq; populo Francorum de itinere, ac fame nimia exinanito per lõgum tempus, nec-
†vrbem. non rege Francorum morante apud Atrabatenſem †ciuitatẽ, abierunt furtiuè retrorſum pluſquam quinquaginta millia virorũ mortis rei. Tandem & ipſe rex Franciæ inglorius cum tota ſequela ſua, ineffabili ignominia, ad ſua repedauit, ix. die menſis Octobris. Hęc non ad plenam geſtorum hiſtoriam, ſed ad memoriam perſtrinximus futurorum, vt meminerint poſteri quomodo conditorum gubernator potentes, de ſe nimium præſumentes, non deſiſtit humi-
†gentem. liare. Ad alia †regem Anglorum tangentia reuertamur. Rex itaq; Angliæ, geſtiens pacem bonam fieri in diebus ſuis, miſit nuncios præclaros circa Paſcha ad regem Franciæ, vt quid de bello & de pace deliberaſſet, per eoſdem renunciaret. Qui accepto reſponſo, quòd non poſſunt tam ardua tractari negotia, niſi duodecim Pares plenariè congregarentur, quodque tunc non potuit fieri, ipſis procul propter inopinatas emerſiones noui belli in locis varijs occupatis, ſed, vt poſt dies quindecim iſta fierent, expectarent. Quo tranſacto tempore, adunati maiores Franciæ, ſe nolle diffinire de prædictis, reſponderunt Anglis, niſi in præſentia Scotorum confœderatorum ſuorum. Hoc audito, ad Angliam redierunt. Super hoc tenuit rex Parleamentum ſuum apud VVeſtmonaſter. Kalendas Iulij. Et recitatis fruſtratorijs dilationibus & dilatorijs machinationibus,

nibus, rursum illuc ipsos nuncios, diuulgata iam triumphali victoria per Flandrenses de Gallis, remittere curauerunt. Quibus respõsum fuit quòd rex Angliæ aduenìret in propria persona, & inter duos reges adeò benè conueniretur de pace, quòd maiores & superiores regni vtriusque, hoc sibi profuisse applauderent, & mediocres & infimi non dolerent. Igitur rex Angliæ tenuit Parleamẽtum suum apud VVestmonaster. in festo translationis sancti Eadvvardi regis, vbi ista recitata displicuerunt. Sed ex totius regni consilio definitum est, regem in regno proprio commanere, nec pro mandato vel suggestione regis Francorum ab Anglia egredi est permissus.

Papa Bonifacius moritur, sequitur Benedictus.

ANno gratiæ. Mccciij. qui est annus regni regis Eadvvardi tricesimus primus, Eadvvardus rex Angliç, hostilium aggressionum magnificus triumphator, ad Scotorum insolentias reprimendas, fidelitatem suam atrociter præuaricantium, cum peremissent fideles suos, pro tuitione regiæ pacis ibidem transmissos, alios sauciassent, alios semiuiuos ratiocinio magno dimisissent: in vindictam malefactorum, & succursum gentis suæ, expeditione militari, circa Pentecosten, Scotiam est ingressus. Post recessum quidem regis Angliæ à regno Scotiæ, & post plures cædes & incendia, ad vltimum Scoti obsederunt manu hostili castrum regis Angliæ, videlicet Striuelin. Ad quod per regem Angliæ defendendum †. lx. viri sagittarij, dũtaxat fuerant deputati, habentes victum parcè satis semensem. Venerunt ergo magnates Scotorum, in multitudine graui, castrum illud fortiter obsedẽtes. Et contra, obsessi viriliter illud defenderunt. Cumque obsedentes castrum prę soliditate & sublimitate eius, non possent arte, ingenio, tormento, vel quomodolibet deteriorare, statuunt obsessos, fame fatigatos et inedia, aliquando superare. Quod intelligentes obsessi, parcius stauro suo vsi sunt. Et tam diu obsessũ est castrum, donec consumptis cibarijs, necessitate cogente, occisis equis & canibus, ederent carnes ipsorum cum sanguine. Et quod miserabilius est ad loquendum, coria ipsorum animalium pransi sunt. Quodque horribilius est ad audiẽdum, mures & murilegos, quos decipulæ ceperant, manducarunt. Consumptis proinde omnibus, quæ mãdi possunt, dixerunt inter se obsessi. Ecce inimici nostri satagũt nos fame deuincere, & relictum est nobis modicum frumẽti, & duæ partes vnius bouis, Sane proijciamus quartam partem

† lxviij.

ſtateris de frumẽto, & quartam partẽ bouis in hoſtium cuneos, reliquum cras & perendie comedamus & moriamur, ſi autement nos meſſe & carnibus abundare, fortè ab obſidione recedent. O laudabilis induſtria, & ſi à Ioſepho famoſiſſimo quondam Iudæorum bellatore inuenta. Quod cum feciſſent obſeſſi, ludificati dixerunt obſeſſores: retrocedamus, quia nihil proficimus. En quos ſperabamus fame periſſe, in eiectione ſtauri ſui, contrariũ experimur. Porrò Scotis recedentibus, miſerunt mox obſeſſi vnum ex ſuis ad regẽ Angliæ pro victualibus, & remedio citiſſimè habendo, alioquin Caſtrum nullaten⁹, diutius poſſe defendere. Sed qui miſſus fuerat, currens ſponte per deuium, & à tramite bonitatis exorbitans, venit ad exercitum Scotorum, nuncians eis penuriã, quam paſſi ſunt obſeſſi, & qualiter plures ex eis mortui ſunt, & conſilium dedit ſui faciendi propoſiti. O proditor, fili Rechab, ignoras mercedem, quam tibi datur⁹ eſt rex Dauid. Quis reſtitit ei, & pacẽ habuit. Quis eum †lucem, fefellit, & † vicem non luxit. Redierunt igitur Scoti, & caſtrum iterum obſederunt, & obſeſſi non habentes vnde viuere, poſt triduũ caſtrum reddiderunt domino Iohanni de Soules, & ſaluos pacti ſunt Scoti eos ad regem Anglorum abire. Deputatur proinde cuſtodia illius Caſtri animoſo militi, electo de millib⁹, Gulihelmo Olyfard, habenti ſubter ſe trecentos homines bellicoſos, in locis variis conſtitutos. De quibus cxx. ad defenſionem caſtri illius ſecum retinuit. Pro his, & alijs multipharijs iniurijs, ingreſſus rex Angliæ Scotiam, vt in chamo & frœno maxillas eorum comprimeret, qui non approximantes ad pacem ſuam, eam infregerant, & dolos machinauerant tota die. Igitur in manu forti occupauit munitiones, & oppida eorum. Et cum appropinquaret caſtello de Brihyn, quod contra eum erat, ordinauit obſidionem. Defenſor autem caſtri illius, miles audaciſſim⁹ animo & corpore, nomine Thomas Maille, non veritus regales acies, confidens in fortitudine murorum denſorum, nihili pẽdebat impugnationes vallidas machinarum. Quoniam, cùm tormenta valida regis Angliæ iacerent lapides indeſinenter contra muros caſtelli, nec paries cederet, poſt redundationẽ lapidum, ſtetit ille miles Thomas cum manutergio, & extruſit læſuram de muro in ſubſannationẽ & deriſum totius exercitus Anglicani. Et cum per †.xl. dies caſtellum ſtrenuè defendiſſet, in vigilia †xx. ſancti Laurentij, ipſo ſtante iuxta propugnacula muri, directo tormento ad eundem Thomam, emiſſi lapidis ictus partem propugnaculi

naculi tetigit, & ex ſua vi, vltra torrens percuſſit aſtantem militem Thomam in pectore, qui quaſſatus penitus, cecidit mox ſupinus. Cumque adhuc palpitaret, accurrerunt ſerui eius quærendo, an adhuc Caſtellum reddere debuiſſent. Et † valedicēs eis, in maledictionibus ſuis pro hoc propoſito, expirauit. Et ſtatim poſt, ipſo die, obſeſſi, omni deſtituti auxilio, Caſtellū regi Angliç reddiderunt. Erant autem in Scotia duæ famoſiſſimæ abbatiæ, in facultatibus opulentiſſimæ, & in ædificijs munitiſſimæ, Aberbredok videlicet & Dunfermelin. Porrò Dunfermelin infrà procinctum ſuum ampla erat nimis, continens tres carrucatas terræ, palatia quaſi regia continens in ſe multa, ita vt tres inclyti reges, cum eorum ſequela, ſinguli ſine alterius improbitate, ſimul & ſemel hoſpitari poterant. Idcirco propter nimiam capacitatem loci, ſoliti fuerāt maiores natu regni Scotiæ illuc conuenire, & machinationes contra regem Anglorū conficere, & plerumque in tempore belli, velut de latibulis prodeuntes, latrocinalem prædam & cædem, in populum Anglicum frequentabant. Cernens igitur exercitus regis templum domini, non eccleſiam, ſed ſpelūcam eſſe latronum, quaſi ſudem in oculo genti Anglorum, miſſo funiculo exartionis, antra, muros, palatia omnia coæquans terræ, funditus diſſipauit, eccleſia duntaxat ab incēdio reſeruata, & paucis domibus, monachis regulariter competētibus. Eodē quoque anno, in feſto ſanctæ ac indiuiduæ Trinitatis, pax diu deſiderata inter duo regna, primo in Francia, poſteà in Anglia publicatur. Sub quo rēpore reſtituta eſt regi Angliæ Vaſconia cum omnibus iuribus ſuis & libertatibus, ſub forma qua prius ante initium belli huius eam tenuerat. Die ſancti Marci Euangeliſtæ, Guydo, filius Comitis Flandriç, cum mille viris ingreſſus Selādiam, non veritus multa millia hominū ſibi occurrētium, pedeſter viriliter dimicauit, hoſtibuſque triumphatis, obtinuit Comitatum. Et quàm ſepè addidit furor regis Franciæ iraſci, & armatum militem contra Flādrenſes emittere, nō eſt noſtrum hic illud inſerere. Sed quoties miſerit, conſtat quòd toties perdiderit. Quia, aut in acie belli corruerunt, aut de acie ignominioſè & inglorij redierunt. Et in tantum inclinata eſt Francorum ſuperbia, vt pro magno haberetur, ſi cum Flandrenſibus vſq; ad certum tempus Francia pacificaretur. Adeo vt dicere poſſent Frāci, fugiamus Flandrenſes. Dominus enim pugnat pro eis. Sub his quoque diebus, obijt magiſter Richardus de Graueſende, epiſcopus Londin. & ex vnanimi aſſenſu capituli Decanus

† maledicēs.

canus illius ecclesiæ, magister Radulphus de Baldok, in episcopum est electus. Porrò electionem illam impedierunt tres canonici ipsius ecclesiæ, paulo ante, in visitatione archiepiscopi Cantuar. à præbendis suis priuati & suspensi, appellantes ad sedem apostolicam contra electum, eò quòd prohibebantur die electionis capitulum intrare. Hoc itaque anno, rex Eadvvardus in Scotia hyemauit inter vrsos & tygres, ac cæteros ferarum saltus, dracones non veritus, tanquam leo, cunctas bestias siluæ terrens, miroque modo veluti Dauid circumdatus à Ziphæis, non est læsus ab eis, neque traditus. In fine igitur huius anni, quia Eadvvardus leo, rex bestiarum, decreuerat non se illinc discessurum, nisi totaliter prius aut omnes deuinceret, aut omnino vinceretur, magnates regni Scotiæ, tam Comites quam Barones, superato eorundem rebellionis errore, & ad nihilum minus modicè vi redacto, aduertentes vndequaque grassare facem, & non pacem, se & sua voluntati regis Anglorum submittebant. Qui autem admisit eos ad gratiam suam, nunc hos, nūc illos in misericordijs suis multis, quos constituens sub tributo, pecuniaria pœna mulctauit, & secundum qualitatem & quātitatem cuiusque delicti dies & annos pro certis terminis solutionis inducias relaxauit. Sub his quoque diebus, & hoc anno, quo ista fiebant in Scotia, ea tempestate, in vigilia natiuitatis beatæ Mariæ, papa Bonefacius, procurante, vt creditur, rege Francorum Philippo, inter quos horrenda dissensionis per longum tempus extitit materia, à quibusdā inimicis suis, & specialiter à quodā nomine Sarra de Campania atrocissimè, irreuerēterq; deprædat' fuit in palatio suo, Anagnię ciuitatis, spoliat' fuit bonis suis omnibus, & in carcere p triduū custoditus. Postea rediit Romā, & ibi tactus dolore cordis & angustia, infra breue temporis spatium vitam finiuit, & rex Angliæ Eadvvardus de Thesauro suo per vnicum latronem in Anglia, propter quod decem monachi V Vestmonasterienses fuerunt incarcerati cum iniuria. Verùm quia à seculo non est auditum, postquam pax ecclesiæ per vniuersum mundum est reddita, tam arduum flagitium falsos Christianos, qui se dicunt Christianos & non sunt, in summum commisisse pontificem, ad notitiam futurorum, qui post multa tempora nascituri sunt non sufficit dixisse (papa Bonifacius spoliatus fuit omnibus bonis suis) & præsumptuosissimus latro per se Thesaurariam domini regis Angliæ † subintrauit nisi modus & forma vtriusque facinoris subnectatur. Rursumque cogitatio hominis

† vsurpauit.

nis ſemper eſt ad malum quàm ad bonum propenſior, cum auditur.x.monachorum incarceratio pro Theſauris regis Angliæ,ſubrepit ſtatim iniqua ſuſpitionis cogitatio. At cum non declaratur eorum innocentia,auditor cõgaudet contumelijs, nec opprobrijs deſinit inſultare.Ad hoc,filij qui naſcentur & exurgent, niſi ſuper his fiat declaratio,ac aut deſidię vel inertię illos,qui tunc erant,arguent, vel quod formidoloſius eſt ad dicendum, in omittendo cauſam eſtimabunt eos facti culpabiles extitiſſe. Ad hoc ſubeſt alia declarãdæ incarcerationis neceſſaria ratio. Qui in rerum natura cum hæc fierent, nondum erant cum diſcipulis Ieſu, quando tentabatur à diabolo,& poſt multas & varias tribulationum præſſuras demum à domino viſitatis.Poſt multas retro generationes naſcitur⁹, forſitã eſt dicturus:in regis annalibus cõtinetur. x. monachos pro Theſauraria ſua incarceratos fuiſſe. Hoc nomen horroris eſt,nomen ſuſpicor ſtatim malum.Cum enim incarceratur quiſpiam,hoc inde conuitium, aut ergo inobediens iuſſis principum, aut tranſgreſſor regię pacis erat,hęc reſponſio.O didime,ſuper te conqueritur vox eccleſiæ,Infer digitum tuum huc,& cognoſce loca clauorum,& noli eſſe incredulus, & maliloquus cum falſi loquis,ſed fidelis.Oſtendã tibi ſũmatim,& alijs maliloquis ſuperbiæ tuæ,ad prędterita falcanda † in properia,modum & formam ſpoliationis domini papę in vnica lectione.Necnon loca clauorum, & foſſuram lateris muralis in Theſauraria regis Angliæ, atque cauſam in carcerationis cum moleſtijs,quæ exinde monachis illius loci per viros diabolicos peruenerunt,poſteris manifeſtimè derelinquam. Quæ tamen hic omittuntur,quia in præſenti codice nimis prolixum eſſet inſerere. Papa verò Bonifacio,dignitate papali non obſtante, in præiudicium totius eccleſiæ immiſericorditer omnibus bonis ſuis, vt præmiſſum eſt,deprædato,& in carcere per triduum cuſtodito,præ irreuerentia ecclæſiæ Romanæ, & ſibi dei vicario illata, tactus dolore cordis & anguſtia,infra breue temporis ſpatium vitam finiuit, videlicet.xij. die Octobris. Et ſepultus fuit in craſtino,in eccleſia beati Petri, in mirifico ſepulchro,quod ſibi præparauerat adhuc viuens. De quo quidam verſificator ſic ſcripſit.

† improprie

Ingreditur vulpes, regnat leo, ſed canis exit.
Re tandem vera, ſi ſic fuit ecce Chimera.

Alter verò ſic,

Vulpes intrauit, tanquàm leo pontificauit.
Exiit vtque canis, de diuite factus inanis.

Quo

Quo defuncto & ſepulto, in craſtino conuenientes in vnum Cardinales, elegerunt epiſcopum Oſtienſem, de ordine Prędicatorum, & decimo die poſt creatus in ſummum pontificem, & Benedictus xi. eſt vocatus.

Anglia læta canis, gens Scotia pugnat inanis.

ANno gratiæ. Mccciiij. qui eſt annus regni regis Eadvvardi triceſimus ſecundus, papa Benedictus, dum apud Peruſium verbum dei populo prędicaret, inter cętera deplorauit abhominabile exitiũ, in vicarium Ieſu Chriſti & Petri commiſſum. Nec tamen caſum perſonæ defleuit, quinimò ipſum Chriſtum à militibus Pilati iterũ ſpoliari aſſerens, captum, damnandum, & tanquam remortuum, planxit in carcere, velut in ſepulchro, triduo à militibus cuſtoditum, non vt dicit apoſtolus, Chriſtus reſurgẽs ex mortuis, iam non moritur. & cæt. Verùm eſt in carne iam glorificata, ſed ſicut dixit dominus Ieſus Chriſtus, Petro interroganti. Domine quo vadis? ait. Venio Romam, iterum crucifigi. Intellexit hoc Petrus de ſua dictũ paſſione, quod in ea dominus eſſet paſſurus, qui patitur in ſanctis miſericordiæ pietate. Et ſicut idem alio loco dicit. Quod vni ex minimis meis feciſtis, ſiue honoris ſiue dedecoris, hoc noueritis me paſſurum. Cumque hæc, & plura his ſimilia de occaſu papæ Bonifacij recitaret, ſpoliatores eius, vel omnes ipſis aſſentientes, vel qui huic conſcij extitere, duplici contritione anathematis irretiuit. Inſiſtens, & immoratus quàmplurimum huic verbo. Si quidem in viridi ligno hæc fecerunt, in arido quid facturi ſunt? Cumque fulgura & choruſcationes diuinæ vltionis flagitioſos viros inopinatè occupare aſſereret, & ſe ad hoc electum, & in cathedra ſeniorum collocatum, vt annunciaret populo ſcelera eorum diceret vt reſipiſcerẽt, ſatiſfaciendo de commiſſis commonuit, alioquin ad radicem maledictionis, & ſtirpis peſtiferæ ſecurim amputationis & euulſionis ſe poſiturũ neceſſariò & quàm citius pręconizat. Huiuſcemodi igitur interminationibus exterriti viri venifici, cum alio Caipha captãtes conſilium expedire, quòd vnus homo moreretur, quàm tota gens, vel tribus Columnenſium deleretur, corrupto per pecuniam pincerna domini papæ, impotionatus non poſt dies. xv. ſuperuixit. Obiſt ergo papa Benedictus in ciuitate Peruſij ſeptimo die menſis Iulij, cum ſediſſet menſibus octo, diebus. xv. Poſt cuius deceſſum, oritur inter Cardinales ſæua diſſenſio, ita vt de eligendo pontifice per menſes. ix. de ipſis Cardinalibus, non poterant concordare. Sub

eodem

eodem quoque tempore, quo reges ſolebant ad bella procedere, fortunatiſſimus rex Anglorum Eadvvardus, peragratis quibuſque Scotiæ partibus, calcatis victorioſè cornibus ſuperborum, domitis rebellium fremitibus, deditis eius arbitrio cunctis nobilioribus regni Scotiæ, ac etiam debellatis, adhuc reſtabat vnum Caſtellum fortiſſimum expugnandum, videlicet **Striuelin**. Ad quod cum peruenisſet rex, ſtatim obſidionem diſpoſuit. Defenſor autem Caſtri, miles ſatis magnanimus, dictus Gulihelmus Olyfard, cernens tam elegantem expeditionem, ſe & ſuos circundarei, mittit legationem, petens à rege ſibi licere magiſtro ſuo Iohanni de Soules, tranſmittere in Franciam, experiri certè an deberet ſpontè, & ſine reſiſtentia regi reddere Caſtellum, vel contra eum, quàm diu poterat, illud defendere. Cui rex, nequaquam. Quinimo, ſi ſalubrius eſtimauerit, Caſtrum defendere, quàm illud nobis reddere, ipſe viderit. Quo reſponſo accepto, recordatus eſt Gulihelmus iuramenti, quod fecerat magiſtro ſuo, agenti tunc in Francia cum quibuſdam Scotis, gratia defenſionis habendæ. Sed quia non aderat auxiliator, neque qui ferret iuuamen, ad reſiſtendum aciei regiæ ſe præparat, quantum poteſt. Aeſtimabat autem ſe non regi obnoxium eſſe, ſi Caſtellum defenderet contra eum, pro eo quòd fidelitatem vel homagium nunquam ſibi corporaliter præſtitiſſet. Sed quomodo vnà cum magiſtro ſuo terram alterius, & Caſtrum regis fraudulenter inuaſerat, non ſanè proſpexit, aut noluit intelligere, vt benè ageret. Porrò rex Angliæ, animauit populum ſuum ad bellum, replicans qualiter poſt obitum Alexandri, regis Scotiæ, Comites & Barones illum, in principalem dominum elegerunt, fidelitatem & homagium ſibi dantes, corporali præſtito ſacramento pro ſe, & pro cunctis maioribus & minoribus regni, tàm præſentibus quàm futuris, vt diſcuſſo iure ſingulorum vendicantium coram eo, ille coronam ſuſciperet, quem ipſe iudicauerit amplius habere iuris ad regnum. Quique præcauentes ſibi in futurum, vt rex Anglæ, non quaſi vocalis eorum, & regni, & regis Franciæ dominus, quicquam conſtitueret, verum etiam ipſum tanquam aduocatum dominum, & realem poſſeſſorem, omnibus Caſtellis, ciuitatibus, burgis, Mareſcallijs, Seneſcallijs, ac cunctis alijs proprietatibus; quæ ad regnū pertinent, ipſum per dies. xl. pacifice ſeiſiarunt, ne in † vanum currerent, aut in irritum factum proprium reuocarent, prout in patenti eorundem inſtrumento, inde confecto, plenius continetur.

† vacuum.

Poſtmodum electus eorum rex & coronatus, contra ligium dominum ſuum, regem Angliæ, mouens bellum deuincitur, & carceri mancipatur. Peremptiſque.c.M. viris & amplius in bello, apud Beruicum & Dunbar, inſuper captis Baronibus, Comitibus & militibus regni Scotiæ, & in Anglia incarceratis, ipſe conquæſtor & monarcha duorum regnorum efficitur lege belli. Denuo dimiſſis illis miſericorditer repedare ad Natale ſolum, & iterum bellum ſuſcitãtibus occurrens rex cum armato milite, regnum Scotię, aliàs in ore gladij adquiſiuit, occiſis in bello iuxta Faukirke. lx. M. viris de Scotis. Dixitque rex. Cum igitur iam tertiò rebellionis filios claua potentiæ noſtræ bellicoſè domuerimus, & non ſit qui reſiſtat nobis, niſi alter Siba, filius Botrij, cõmilitiones optimi, ſeruate titulos laudis veſtræ, vt expugnato nociuo vermiculo, honor veſter propenſius augeatur. Perorauerat iſta rex, & legionis vel exercitus probatur aſſenſio. Proinde tenduntur baliſtæ, eriguntur machinæ, fabricantur tormenta ad lapides iaciendos. Ex aduerſo autem reſtabat Caſtrum firmiſſimum & altum, quia iuxta ripam maris ſuper rupem ſolidiſſimam extitit fabricatum. Ad quod vnus introitus, cuius & exitus. Deintus verò viri egregij quos deſperatio reddidit fortiores. Vtrobiq; pugnatur, ſubſannant hi in arce inferiorum ictus miſſilium, impugnationes machinarum retorquẽtes ſuper Anglos ex alto, inuiſa iacula baliſtarum, & lapides, quibus plurimos ſauciarũt, & alios necauerunt. Et exeuntes aliquando de Caſtello, ſtrages in exercitu faciebant. Porrò motus ſuper his rex, iubet vt erectis immenſis tormentis, lapides torrentes ad murum, & vltra murum cõtinuè iaciantur. Sed qui contra murum † impingebant, aliquando in vanum reſiliunt. Qui verò vltra murum circumferebantur, ruentes in Caſtrum, multum eis nocebant. Nam adeo aſſiduè faces & lapides intra Caſtrum tormentarunt, quouſque aceruos meſſis eorum cremarent, cunctaque Caſtri ædificia funditus proſternerent ſua mole. In omnibus autem his, non eſt auerſus furor obſeſſorum maledictus, quia pertinax, non ſeceſſit robur obſedentiũ Anglorum, quia efficax. Erãt autem infra Caſtellum in rupe cauernæ & ſpeluncæ concauæ, vel cauatæ, & deſuper murus fortiſſim⁹, & in muro arcus & antra, in quibus reconderant victualia, quæ habebant, in ſpeluncis ad ictum lapidis deliteſcentes. Cumque tranſiſſent nonaginta obſidionis dies, nec caſtellani ſe redderent, ait rex. Viuit dominus, non recedemus hinc, quouſque debellauerimus eos,

† expugnabant.

eos,aut ipſi nos hinc fugauerint.Cui alius,confortans regẽ,ait. Domine mi,fac quæcunq; ſunt in corde tuo,quia dominus eſt tecũ. Et verè dominus erat ſecũ, admirantiſſimè corã omni populo ſeruans eum.Nam cũ animaret exercitũ ſuũ ad prælĩũ, illeq; ſemper primꝰ, & ſæpius,& propius iuxta Caſtelli murũ accederet,& inermis ſupet dextrariũ equitaret;ecce angelus Sathanę miſit in cor hominis Scoti,vt mitteret manũ in Chriſtũ domini,qui de turri regẽ aduertens, tenſa baliſta,emiſſum ſpiculũ direxit ad cor regis. Sed angelus domini ictũ fruſtrat. Audi miraculũ. Telũ diaboli iacitur ſuper Chriſtum domini.Sed ô Sathan ſagittaſti regem, nõ mactaſti regẽ. Robam regis perforaſti,in nihilo carnem lædens. Sed neq; iumentum ſeſſoris vales perimere, dum per medium lori auolas horribilibus ſibilis.Sellam perforas,nec cutem depilas.Et frequenter in obſidionis cõtinuatione,hi in arce ab alto ad regem inermem ſpicula crudeliſſimi tormenti, quod Anglicæ dicitur **Eſpringold**, iaciunt perimendum. Sed dei nutu,nec regem, nec ſonipedem eius læſerunt. De populo quidem plurimos necauerunt.Et cum diſſuaderetur,ne amplius ſic inermis procederet, propter auolantium quaſi de tenebris ſpiculorum infortunium,à quibus velut à dęmonio meridiano metueret,reſpondit. Cadent à latere meo mille, & decem millia à dextris meis,ad me autem nocendum non appropinquabunt. In nomine domini ſuſcepimus bellum iuſtum,propterea non timebimus quid faciat nobis homo, quoniam à dextris nobis eſt, idcirco minimè cõmouemur.Altera die, cum rex equitaret inermis cominus iuxta murum,ex quo timuit omnis Anglorum exercitus,effrænati hoſtes lapidem miræ magnitudinis ſubmittunt, vt regem opprimerent.Res ſtupenda nimis,ex turbine molæ violẽtiſſimo,quaſi ad ictum tonitrui,dextrarius regis reſupinatis pedibꝰ corruit, quaſi aſina Balaam,dans locum exterminatori. Et accurrentes commilitones,traxerunt regem per decliuum montis,increpanteſque dixerunt.Domine quare proprius cæteris inermis ad murum acceditis, vt præliamini?An ignoras quòd multa deſuper ex muro tela mittãtur?Quis percuſſit Abimelech filium Ierobaal? Nonne mulier miſit ſuper eum fragmentum molæ de muro, & interfecit eum in Thabes? Manete amodo in papilionibus. Siue enim fugerimus, non magnopere de nobis ad eos pertinebit,ſiue media pars de nobis ceciderit, non ſatis curabunt,quia ſola perſona veſtra pro decem millibus cõputatur.Melius eſt igitur vt ſitis nobis aliorſum in præſidio.Qui-

dio. Quibus rex. Viuit dominus, non dimittam vos, siue in vitam siue in mortem abieritis. Proinde iussit rex Arietem fabricari, quem †Græci Nicontam vocãt, quasi vincentem omnia, & Lupum belli. Verùm Aries indecens & incompositus, parum aut nihil profuit. Lupus autem belli, minus sumptuosus, † inclusis plus nocuit. Audi inaudita, immensa quidem tormenta ictu vnius lapidis, duos antiparietes de arce, in vertice rupis fũdatos, quasi sagitta per filum aduolans, perforarunt. Plures autem lapides minorum machinarum densiores muros impingentes, † frustatis obuijs lapidib⁹ in muro, locum commorabilem quasi victorij vendicabant, in signũ perpetuæ victoriæ, & magni triumphi magnificì regis indelẽda vestigia relinquentes. Et de regis sapientia, non est obmutescendum. Cum igitur quàm plura iacula ipsũ à dextris & à sinistris ex obsessis circundarent, & in cassum decíderent, volentes Anglos tela colligere, prohibuit rex, ita fatus. Paruipendite & transite. In non colligendo spicula æstimabunt, ea vsque nos minimè peruenisse. Si verò ipsa colligeritis, animaduertent illa propius accidisse, & animosius erga nos tela sua dirigent. Proinde obsessi videntes alia machinamenta, leuata superius quàm Castri murale, ex tunc præ timore inuisibilium missilium sub diuo progredi non audentes, scientesque quoniam consummata sunt omnia quæ infrà Castellum illud erant ad sustentationem, & Castelli & sui infrà triduum captionem, maiores exercitus regij alloquuntur, pollícentes se Castellum reddere, ita quòd pœnam proditorum & homicidarum non luerent. Spondent reliqui quantum in eis foret. Exeuntes ígitur de Castello singuli, rei mortis, die sanctæ Margaretę virginis, venerunt ad regem more furum discincti, discalciati, aspersi cinere capita, funiculos in manibus & in collis perfidè portantes, huiuscemodi se benè meritos ostendentes, gratiam regis petentes. Quibus rex. Nequaquam ad meam gratiam, quià indignè vos recipiam, sed ad meam voluntatem. Cui rei. Domine, ad vestram voluntatem nosipsos submittimus. Quibus rex. Equidem meæ voluntatis est, vos membratim distrahi & suspendi, si quo minus, permittam vos saluos in Castellum redire. Cui Gulihelmus Olyfard, † humi prostratus, cum singultibus, ait. O domine rex, scim⁹ quia maior est nostra iniquitas, quàm vt veniam mereamur. Neque enim fuit familia mea ista, nisi obnoxia domino nostro regi. Veruntamen, rex pietatis, deprecamur ineffabilem clementiã vestrã, quam siue cõsequímur indigni, siue nõ, habetote

† Hebræi.

† obsessis.

† frustratis

† solo.

habetote nos omnes tanquam mortuos ſuper terram. Cumque eiulatu magno fieret, rex alijs parícidis dicebat. Quid petitis & vos? Et illi gemebundi clamauerunt. Rei ſumus mortis. Ad veſtram voluntatem ſuſcipiatis nos domine. Motus ergo rex ſuper tantis clamore & fletibus, auertit ſe parumper, ſed etiam totus populus circumſtans ad lachrymas compunctus eſt. Proinde iuſſit rex eos ſuſcipi, & diuerſis Caſtellis Angliæ ſingulatim incarcerarí, nullum ex eis perimens, nullum damnans. Proditor autem ille prophanus, cuius fraude Scoti illud Caſtrum adquiſierant, capitur, caudis equorũ trahitur, demum laqueo eſt ſuſpenſus. Et ſic ceſſauit quaſſatio tanti belli, porrò rex adhuc poſt redditionẽ Caſtelli, fecit meliorare Arietem. Cui alíj dixerunt. Domine, vt quid perditio hæc? Iam Caſtellum redditum eſt nobis. Reſpondit rex. Quod facio nunc, non eſt deſtructio, ſed poſt me bellantium aut regnantium hoſtilium Caſtrorum doctrinalis quaſſatio. Proinde victorioſiſſimus rex Angliæ Eadvvardus, deputatis in Caſtello illo, & in cæteris locís Scotię, viris nobilibus, qui triumphalem pacem ſuam cunctis indigenis ſeruarent, comitantibus eum Comítibus & Baronibus Scotiæ, in ſignum deditionis & rebellíonis debellatæ, ad Angliam lora direxit. Tenuit igitur rex Natale ſuum apud Lincolniam, & præcepit procuratoribus domus ſuæ, ita ſplendidè & permagnificè adminiſtrare, quæ neceſſaria erant, pro tanti íocunditate feſti, ſibí & comitiuæ ſuæ, tanquam monarchæ, regi, & domino duorum regnorum. Ibique refocillans ſuos Cómites & proceres in multis delitijs per dies multos, virtutes bellatorũ laudum præconijs attollebat. Quos condignis muneribus gratificatos, & pro laboribus commendatos, lætos dimiſit ad propria & iocundos.

Papa prius moritur, hic Clemens papa creatur.

ANno gratiæ. Mcccv. ad Annunciationem dominicam, adérat rex Eadvvardus cum magnatibus populi ſui apud VVeſtmonaſter. acturus deo gratias, & beato Eadvvardo, pro triumpho de Scotis potíto. Compaſſuſq; ſuper iniuſta incarceratione monachorum VVeſtmonaſt. iuſſit mox fieri liberationem eorũ. Sed ſuperabundante peruerſorum iudicium malitia, prolongantiũ íniquitatẽ ſuam, vltra præceptũ regís tenuerũt per octo dies monachos in carcere. Quo audito, præcepit rex iuſtíciarijs ſuis, ivt omiſſis cæteris curis, incarcerati monachi eorum abbati continuò redderentur. Sub illo quoque tempore, Nicholaus de Segraue, miles, vnus de pręſtãtioribus

tioribus de regno, pro tali cauſa areſtatus fuerat coram rege. Alius quidam miles, Iohānes de Crombevvelle, ipſum de proditione arguerat. Ille autem in defenſionem, obtulit ſe duello. Rex propter bella ſua noluit iſta pati. Ille verò non licentiatus, & cōtra prohibitionem regis, mare tranſiuit, perſequens accuſatorem, ipſo rege adhuc inter hoſtiles acies conſtituto. Idcirco reputat eum rex in iudicio vitæ ſuæ contemptorem, nec per ipſum ſtare, quin rex ab hoſtibus interiret. Et ille in regis gratiam ſe ſubmiſit. Cui rex. Iuſticiam fieri volo in iudicio. Proinde iuſticiarij, triduo ſuper hoc conſultantes, reſponderunt regi, huiuſmodi hominem reum eſſe mortis, & omnia bona ſua mobilia & immobilia regij iuris eſſe. Verūtamen propter generoſitatem ſanguinis addiderunt, non hunc in regis contemptum ab Anglia egreſſum fuiſſe, ſed propter iram ſe de ſuo criminatore vindicandi. Regis autem eſſe, poſſe facere miſericordiam cum eodem. Quibus rex. O diu conſultati ſed inconſulti. Equidem meum eſt poſſe, & velle cōferre gratiam, & cui voluero, miſerebor. Nec propter vos amplius, quam pro cane. Quis in gratiam meam ſe ſubmiſit, & repulſam paſſus eſt? Veruntamen veſtrum iudicium in ſcriptura redigatur, & pro lege amodo teneatur. Proinde dictus miles ad carcerem ducebatur, ne impunitus armaret audaciam, & rigor cæteris timorem incuteret contemnendi. Et poſt paucos dies, elaborantibus multis nobilioribus regni, & †offerentib⁹ † oſtendentibus ſe. xxx. ſuis paribus, cinctis gladijs, corpus pro corpore, & bona pro bonis, vna in ſolidū, quoquo die rex eum vocauerit, nec adeſſet, liberatus eſt, & per regem cunctis facultatibus ſuis reſtitutus. Circa eadem verò tempora proceſſit in publicū, nouum inquiſitionis Breue, quod Anglicè dicitur **Trapllebaſton**, contra intruſores alienarum terrarum, qui propter timorem conquerētium, ipſas terras, vel prædia, in manus potentium alienarant. Et cōtra conductitios hominum vapulatores, qui ab vno viro conducti, volebant, propter vnam ſummam pecuniæ, alium vapulare, & iterum à vapulato propter duplum cenſum, vel amplius, reuapulare nequius conductorem. Et contra conductitios, promptos ad capiēdas ſeiſinas, contra iuſticiam, vi & armis, in eccleſijs, terris & alijs tenementis. Contra huiuſcemodi pacis infractores, raptores, incendiarios, murdratores, pugnatores, & falſos aſſiſatores, deputantur per Angliam diuerſi iuſticiarij per hoc Breue, ad faciendum vindictam in nationibus inopibus, increpationes in populis locupletatis. Per hoc qui-

hoc quidem Breue, multi perempti, multi noxij, pauci innoxij sunt inuenti. Adeò quidem rigidè processit huius coercionis iustitia, quòd pater proprio filio non parceret, sed increpans castigaret. Præ timore autem multi exterriti, spontaneè exulabant, & per fugam & redemptionem pecuniæ creuit fiscus. Illis autem diebus Cardinales Romani, dum ad inuicem dissentirent super electione apostolica, tandem aspicientes à longè, iniecerunt mentis aciem vltra Alpes ad archiepiscopum Burdegalensem, Bertramum de Angeous, ipsum in summum pontificem die Pentecostes vnanimiter elegerunt, & Clemens quintus vocatur. Circa festum Assumptionis beatæ Mariæ, quidam Scotus, dictus Gulihelmus VValeis, refuga pietatis, prædo, sacrilegus, incendiarius, & homicida, Herode crudelitate immitior, Nerone vesania debacchantior, qui pudenda hominis, quæ deus cælari voluit, faciens eis perizomata, cum Chanaan maledicto discooperuit, cogens quamplures viros ac mulieres Anglicos, mixtim charolare nudos, & psallere ante se, constitutis à tergo tortoribus cum scorpionibus & aculeis, flagellantibus incuruãtes, & pungentibus vti cederent in directum. Qui infantes in cunis vagientes, & quosdam pendentes ad vbera euiscerauit. Qui pueros in scholis & in ecclesijs, ad magnum numerum incendio cõflagrauit. Qui dum collegisset exercitum Scotorum in bello de Foukirk, contra regem Anglorum, & vidisset quòd nequiret resistere tam forti exercitui, ait Scotis. Ecce adduxi vos ad annulum, charolate, vel tripudiate vos sicut melius scitis. Et aufugit ê prælio, populum suum in occisione gladij derelinquens. Hic vir Belial, post innumera flagitia, tandem per ministros regis capitur, & Londinum volente rege de ipso fieri iudiciũ, adducitur, ac per nobiliores regni Angliæ, in vigilia sancti Bartholomei, morte crudelissima, sed dignissima, condemnatur. Primò per plateas Londini ad caudas equinas tractus vsque ad patibulum altissimum, sibi fabricatum, quo laqueo suspẽsus, posteà semiuiuus dimissus, deinde abscissis genitalibus, & euisceratis intestinis, ac in ignem crematis, demum abscisso capite, ac trunco in quatuor partes secto, caput palo super pontem Londinẽsem affigitur. Quadrifida verò membra, ad quatuor partes Scotiæ sunt transmissa. Ecce finis immisericordis hominis, quem immisericordia sic finiuit. In octauis Natiuitatis beatæ Mariæ, adunatum est Cõsilium regis Eadvvardi ad Nouum Templum Londini, cui interfuerunt episcopi Cestrensis & VVigornensis de Anglia, &

epiſcopi ſancti Andreæ & Glaſconēſis,de Scotia, & abbates VVeſtmonaſter. & VVauerleie, & duo de Scotia, & duo Comites de Anglia et duo de Scotia,et alij Barones,tàm Scoti quàm Angli. Vbi per.xx.dies conſiliati ſunt ſuper firmanda pace regia in Scotia,qualiter melius,firmius,& quietius, tàm pro Scotis quàm pro Anglis, pax ſumma & tranquillitas optima perpetuis ſtabiliretur temporibus.Iſti Scoti,per aſſenſum totius regni Scotiæ,& quorum ordinationi ſtare ſpoſpondit reliqua † pars tota, ad Angliam ſunt tranſmiſſi.Et per aſſenſum & ordinationem vtriuſque partis, conſtituti ſunt iuſticiarij & clerici vltra & citra mare Scoticum, bini & bini, qui ſuis in locis pacem patriæ † confouerent,lites deciderent,& pugnas ſedarent.Hoc diſpoſito, venerunt ad regem prænominati viri,& recitata ordinatione eorum in audientia,placuit regi in omnibus,vnico duntaxat articulo,de quodã iudicio Scotico, penitus annullato.Tunc iurauerũt epiſcopi,abbates,Comites, & Barones Scotiæ pro ſe,& hæredibus ſuis,& reliqua gente ſuperſtite & futura in Scotia,ſtare ordinationi prædictæ,& ſecundum modum & formã diſpoſitionis huiuiuſcemodi, tàm potentes quàm ignobiles, præſentes & futuros,velle ſemper degere,& debere. Hoc autem apud manerium de Scheene ſuper Thameſim, Scoti prædicti tactis ſacroſanctis Chriſti corpore,& euangelijs,& alijs reliquijs,ſpoponderunt. Gauiſus igitur rex ob ſpem firmæ futuræ pacis in Scotia, fecit miſericordiam cum eiſdem,vt qui pro peccatis ſuis redemptionem fecerant,videlicet,qui valorem terrarum ſuarum ad certos annos, per duos,tres,vel quatuor, regi debuiſſẽt ſoluiſſe, duos in quatuor, tres in ſex,& quatuor in octo annos, penſatis cuiuſque conditione & ſtatu,vt haberent vnde honeſtè viuerent, voluit hoc ratiocinium prolongari. Poſt hæc licẽtiati Scoti, cum honore in regionem ſuam alacriter ſunt reuerſi. Igitur dum rex ſperaret omnia ſui regiminis negotia in pace moderari optata, quia tempus tacendi præterijt, in quo ſiluit,tacuit & patiens fuit,& aderat tempus loquendi, conuenit cautè Comitem,Mareſcallum ſuper quodam dedecore,et cõſpiratione,quam archiepiſcopus Cantuarienſis, & plures Comites & Barones,contra eum machinauerant, ipſo tunc agente in Flandria.Qui nequaqam valens iſta contradicere, gratiam regis petit. Pro qua obtinenda,conſtituit regem hęredem ſuum vniuerſorum, quæ habuit,& ſic mortem perdidit,& vitam inuenit. Et rex remunerans eum,vitæ Comitis mille libratas terræ adaugendo conceſſit.

† plebs.

† cõſtituerẽt

Et ſic

Et sic facti sunt amici rex & Comes. Similiter rex singulatim singulos conueniens, qui huic facto consenserant, pecuniaria pœna multauit. Ac si diceret. Nolo mortem proditorum meorum, sed conuertantur, & redimãtur per bona sua temporalia, sicque viuant. Ad vltimum archiepiscopus conuenitur, & arguit eum rex de peccato consimili. Suffusus rubore archiepiscopus, pallium regi tendit, in misericordia eius se & bona sua submittendo. Cui rex. Non per me, sed per Pares tuos coepiscopos de facto tuo æquitas decernatur & iudicium. Et addidit. Quoties scripsi tibi in visitatione tua, clericos meos angarianti, mecum coessentes, vt non procederes contra eos nostri reuerentia, vsquequo belli fremitus finiretur, nec exaudisti me. Verùm non obstante illorum appellatione, ipsos in eorum absentia de ecclesijs suis priuasti. Noui quidem superbiam cordis tui, rebellionem, & † astutiam. Semper enim contentiosè contra me egisti, & commotionẽ commouisti. Hæc & multa alia conuitia dixit illi. Porrò archiepiscopus adeò erat confusus, vt peteret benedictionem à rege. Cui rex. Non sic decet pater, sed ego à te debeo benedici. Et benedixit eum in eodem loco. Intereà constituit papa diẽ coronationis & solennitatis suæ Lugduni, in crastino sancti Bricij. Quò conuenerant singuli Cardinales præter duos, qui non venerant præ nimia senectute, & duo alij itinerando mortui sunt. Mox ipso die dominico, creauit alios Cardinales, sex de Vasconia, duos de Francia, vnum de Anglia, scilicet Thomam, fratrem ordinis Prędicatorũ, & Petrum abbatem sanctæ Crucis iuxta Burdegalim, ordinis sancti Benedicti, creatum similiter Cardinalem, Vicecancellarium suum constituit. Petrum & Iacobum de Columna, depositos & prædamnatos per papam Bonifaciũ octauum, de nouo Cardinales creauit. Hinc aliqui ê fratribus murmurarunt. Cumq; post missarum solennia equitaret de ecclesia ad palatium, quidam murus lapideus & luteus, vetus & semirutus, cui incumbebat populus multus, vt papam videret, repentè corruit super turbã, & duos Comites, qui mulam papæ per frænum ducebant, vnum oppressit, videlicet Andegauensem, alterum Britanniæ interemit, & bis binos viros inclytos, multis alijs sauciatis. Sed papa mirabiliter saluat⁹ est. Quod infortunium, alicuius futuri mali prognosticũ, plurima gens notauit. Die sancti Clementis, Cum papa primò missarum solennia celebrasset, post prãdium orta lite & mota pugna inter clientes papæ & Cardinalium, vnus de fratribus summi pontificis occisus est.

† immiserícordiam.

Alterum

Alterum fratrem ſuum cinxit rex Franciæ baltheo militari, & multam aliam munificentiam in ciuitatibus, & Caſtellis ſuis contulit papæ rex Francorum, per quod in omnibus negotijs ſuis expediendis gratiam multam promeruit & fauorem. Rex autem Anglorũ miſit domino papæ ſingula vtenſilia, quibus miniſtraretur ei in camera & in menſa, omnia auro puriſſimo, per epiſcopos regni ſui, videlicet Lichfeldenſem & VVigornienſem, & Comitem Lincolniæ. Ad eandem verò ſolennitatem de Anglia plures viri egregij abierunt. Porrò epiſcopum Dunelmenſem, dominum Antonium de Bek, propter dapſilitatem & magnificentiam cordis, quam in eo inuenit, Patriarcham Hieroſolimitanum creauit, & electos Eboracenſem & Londinenſem, dimiſit ad propria cõfirmatos. Papa quidem conſtituit celebrari curiam ſuam apud Burdegalim. Erat autẽ in principali porta ciuitatis prophetia hæc ſcripta, in duobus verſibus aureis literis & latinis, ſed per puluerem incedentium fuerant obfuſcati, ita vt non apparerent niſi hæ duæ dictiones, Altera Roma. Verùm conſtituta ibi curia, viri ciuitatis, diducto puluere, inuenerunt ſic ſcriptum.

Dic tu qui tranſis, & portæ limina tangis,
Altera Roma vale, nomen geris imperiale.

Scribebantur autem ibi hi verſus ante mille annos. Porrò Senatores Romani miſerunt ad Papam, vt veniret Romam, & ſtatueret curiam ſuam ibi, ſicut prædeceſſores ſui, ſummi pontifices, conſueuerant. Noluit papa adquieſcere poſtulatis, ſed dixit ſe miſſurum illuc quempiam, qui eis ſatiſfaceret vice ſua. Hoc inſuper anno, fuit tanta vredo, pariter & aurugo, & ſiccitas in æſtate, quòd in maxima parte deficeret fœnum terræ, & beſtiæ agri præ inopia morerentur, ac duplus feruor, ſole exiſtente, tàm in Libra quàm in Leone, homines perurgebat. Hinc adoleſcentium, iuuenum, diuitum, & pauperum corpora variola & morbillus proſtrauit, & lentiginoſa ſcabies maculauit. Sed & plurimi iuuenes & virgines mortui ſunt hoc morbo. Et ſubitò ſubſecuta eſt hyems frigidiſſima, mortales præmens, & durante gelu, & niue glaciali, à. xviij. Kalend. Ianuarij, vſq; ad. viij. Kalend. Februar. piſces in ſtagnis, aues in ſiluis, & pecora in campis mortua ſunt. Adeo exinaniti fuerunt plures volucres cœli, quòd ſine reti, vel laqueo, manu hominis, vt domeſticç, caperentur. Hoc ſtridens gelu exufflauit pluuialiter triduani Auſtri flatus. Et cum putarent homines hyemem euaſiſſe, iterum aër cogebatur in nubes &

nubes,& flante Euro aſſiduè, redijt gelu, & durauit ab Idibus Februarij vſque ad Idus Aprilis. Circa feſtum Purificationis beatæ Marię,latrones quidam,explorato theſauro cuiuſdam militis,in eccleſia fratrum de Carmelo Londini condito, aſſentiente eis quodã Iuda de fratribus,venerunt, & rapuerunt quadringentas libras argenti.Et ligatis atrociſſimè manibus Prioris & ſingulorum fratrũ, ac vno perempto,ilico diſceſſerunt. Cum quibus abijt ille Iudas,citò poſt laqueo ſuſpendendus.Et poſtquam hæc omnia ita conſummarentur,oritur denuo in Scotia noui belli turbatio. Comes enim de Carrik,Robertus de Brus, conuenit primò clàm, poſteà palàm aliquos de nobilioribus Scotiæ,dicens eis. Vos noſtis qualiter iure proximitatis hæreditariæ ad me pertinet regnum iſtum, & qualiter gens iſta patrem meum in regẽ propoſuerat coronaſſe,ſed aſtutia regis Angliæ à deſiderio ſuo fuerat fraudata. Si ergo coronaueritis me in regem,bella veſtra præliabor,& regnum iſtud cum populo à ſeruitute Angligæna liberabo.Hæc dixerat,& multorũ periuratorum aderat mox conſenſus. Et cum ſciſcitaretur à Iohanne Comym,nobili milite vtique & potenti,an aſſentiret & ille, reſpõdit conſtanter quòd non,& ait. Norunt ſiquidem nationes vniuerſæ,regem Anglorum,gentem & terram noſtram quatuor vicibus ſubiugaſſe,& nos omnes,militia cum clero, fidelitatẽ & homagiũ, pro præſentibus & futuris,ſibi iuraſſe. Abſit hoc à me. Profecto nunquam aſſentiam huic rei,ne periurus efficiar.Suadet ille,diſſuadet iſte.Minatur ille,ſtupet iſte.Et ille extracto gladio,inermẽ militem percuſſit in capite. Quumque volentem tollere gladium de manibus percuſſoris,eum ſubtus ſe proſtraſſet(erat enim fortis valdè) accurrentes famuli proditoris,cõfoderunt eum cum gladijs, ſuũ dominum liberantes. At dominus Iohãnes,prout potuit,euaſit ad altare.Quem Robertus inſequens,nec aſſentire volentem, immolauit ibi hoſtiam piam vir impius & crudelis. Acta ſunt hæc in eccleſia fratrum Minorum apud Dunfreis quarto Kalendas Februarij,anno proximo ſequenti.Ecce principium homicidæ, aſpirantis ad regnum per effuſionem ſanguinis Abel iuſti. Poſt hæc fecit ſibi currus & equites, qui præcederent ſe, & inſtaurauit Caſtra multa, coegitque multos diffidere regem Anglorum, nolenteſque quos potuit,trucidauit. Angli verò cnſtodes regiæ pacis, præ timore exterriti,fugerunt ad municipium Beruici,regi ſuo ſuper his omnib⁹ plenariè nunciantes. Obierunt hoc anno, magiſter Iohannes de Pountoyſe,

Pountoyſe, epiſcopus VVinton. & magiſter Gilbertus de ſancto Leopardo, epiſcopus Ciceſtren. pater orphanorum, conſolator mœrentium viduarum, in grabatis & in tugurijs decubantium pius & humilis viſitator, inopum pluſquam diuitum affluens recreator. Cuius vitæ ſanctimoniam, ſubſecuta mox crebra miracula proteſtatur. Obijt etiam magiſter Thomas de Corebrigge, archiepiſcopus Ebor. Succeſſit VVinton. Henricus, Prior eiuſdem loci, Ciceſtrenſi Iohannes de Langtona, archidiaconus Cantuarienſis & Eborac. magiſter Gulihelmus de Grenefeld, Cancellarius regis Anglorũ.

Eccleſiæ nauis, titubat regni quià clauis.
Errat: rex papa facti ſunt vnica capa.
Hoc faciunt do des, Pilatus hic alter Hærodes.

De coronatione pſeudo regis Roberti de Brus.

ANno gratiæ. Mccvi. Clemens papa Burdegali exiſtente, epiſcopum Pictauienſem, qui ſibi dum archiepiſcopus fuerat aduerſabatur, à pontificali depoſuit dignitate. Primatum etiam Aquitaniæ de Biturienſi ad Burdegalenſem eccleſiam tranſtulit. Die Annuntiationis beatæ virginis, feria ſexta, paricida Robertus de Brus, inuaſor alterius regni, in abbatia Canonicorum regularium apud villam de Schone, præſentibus aliquibus Comitibus, Iohãne de Aſcella, & de Meneteth, & duobus epiſcopis, de ſancto Andrea & Glaſconenſi, & abbate de Schone, & multis militibus, iuxta morem patriæ fecit ſe, velut Adonias, à conſpiratoribus coronari diademate. Abſentantibus ſe ſponte à coniuratoribus, de Bovvhan & de Ros Comitibus, Alexandro Comyn, & Iohanne de Moubray, militibus, & nonnullis alijs, qui iuramentum regi Angliæ factum irrefrænabiliter conſeruarunt. Dominica verò ſequente, quæ erat in Ramis palmarum, fecit ſe denuo coronari à quadam adultera, deſponſata Comiti de Bovvhan. Quæ tranſgreſſo maritali thoro, exarſerat in ſpeciem & concupiſcentiam fatui coronati. Et mutauit nomen eius impoſitũ in baptiſmate, nominans illum Dauid. Cumque domum rediſſet, fertur vxori ſuæ dixiſſe. Heri vocabamur ego Comes, & tu Comitiſſa, hodie verò ego rex & tu regina vocamur. Cui illa. Aeſtimo quòd rex æſtiualis ſis, forſitan hyemalis non eris. Timeo autem ne tanquam flos agri, qui hodiè eſt, & cras in clibanũ mittitur, ſic efflorcas, ac ne pro periurio fidei, per vocabulum regiũ, Comitatum ſimul perdas & regnum. Qui ſe irriſum à muliere exiſtimans, voluit eam gladio peremiſſe, ſed ab aſtãtibus detentus eſt.

Nihilo-

Nihilominus illam exilio relegans, in Hyberniã tranſmiſit ad patrem ſuum Comitem Vltoniæ. A quo ad regem Angliæ deſtinata, in honore eſt habita. Eodem quaſi ſub tempore, rex Anglię Robertum Cantuar. archiepiſcopũ apud dominũ papã accuſauit ſuper eo, quòd pacem regni ſui perturbauit, ſibiq; rebellãtes defendit & fouit. Propter quæ citatus à ſummo põtifice, licentiatuſq; à rege, quaſi valedicens illi, verſus Burdegalim tranſfretauit. Vbi ab executione officij ſui ſuſpẽſus fuit, quouſq; de ſibi impoſitis legitimè ſe purgarent. In hebdomade Paſchæ, fecit rex publicari Bullam apoſtolicã ſuper abſolutione iuramenti præſtiti ſuper deafforeſtatione, iampridem facta & ſeruanda, excommunicando iuſiurãdum illud obſeruare volentes, dirumpentes vero illud approbat, & abſoluit. Eodem anno. vi. die Maij, domina Margareta regina Angliæ, apud VVintoniam peperit filiam, nomine Aelionoram. Illo quoque tẽpore, papa Clemens conceſſit regi Angliæ per biennium decimas eccleſiaſticorũ prouentuum pro negotijs Terræ ſanctæ, ſed in vſus alios expendebantur. Ipſe verò papa videns inſatiabilem quorundam epiſcoporum Anglię auaritiam, importunè poſtulantium primas vacantes eccleſias per annum in ſuis diocœſibus ſibi concedi, aduertenſque, quia quod poſtulat inferior, poteſt & ſuperior, appropriauit ſibipſi per biennium omnes prouentus de primo vacãtibus eccleſijs in Anglia, videlicet de primo anno, primos fructus, tàm de epiſcopatibus, abbatijs, prioratibus, præbendis, rectorijs, & vicarijs, quàm de cæteris minutis beneficijs. Sub eodem quoque tempore, rex Eadvvardus, vergens iam in ſenium, conquęrentibus ad eum quibuſdam famulis domus ſuæ, nondum promotis ad libitum, facta inquiſitione, quæ cœnobia monaſtica, ſeu canonica, per progenitores ſuos fuerant fundata, in ipſis ſingulis, nõ ſimpla corredia monaſterialia, ſed ſicut in regia equitabant, cum vno equo, vel bino, ita & illis, dum viuerent, ab illo die erogauit. Sed voluit corredia cum neceſſarijs erogari. Illis ſiquidẽ diebus miſit rex Angliæ Aemericũ de Valẽtia, Comitẽ Penbrochiæ, Robertũ Clifford, & Henricũ Percy, in Scotiã, cũ manu valida et armata, vt nouis motibus reſiſterẽt, & ne quiter coronatũ cũ ꝑſidis expugnarẽt, ac gentẽ fidã protegerẽt. Ad augmentandũ igitur ꝓfectionẽ ſuã in Scotiã, fecit rex ꝑ Angliã publicè ꝓclamari, vt quotquot tenerentur fieri milites ſucceſſione paterna, & qui haberent vnde militarẽt, adeſſent apud VVeſtmonaſt. in feſto Pẽtecoſtes, admiſſuri ſinguli omnẽ ornatum

natũ militarẽ,præter equitaturã,de regia Garderoba. Cõfluentibus itaq; trecentis iuuenibus,filijs Comitũ,Baronũ & militũ, diſtribuebantur purpura,biſſus,ſyndones,cyclades auro textę,effluentiſſimè, prout cuiq;competebat.Et quia Palatiũ regale,etſi amplũ,tamen ad tot occurrentiũ turbã anguſtũ fuit, apud Nouum Templũ Londin. ſucciſis lignis pomiferis,proſtratis muris,erexerũt papiliones & tentoria,quo tyrones deauratis veſtibus ſe ſinguli decorarẽt.Ipſa quoque nocte in Templo prędicti tyrones,quotquot poterat capere locus ille,ſuas vigilias faciebant. Sed princeps VValliæ, præcepto regis patris ſui, cum præcelſis tyronibus fecit vigilias ſuas in eccleſia VVeſtmon. Ibi aũt tantus clangor tubarũ & tibicinũ, & exaltatio vocum præ gaudio extiterat clamantiũ, quòd conuentus de choro ad chorũ,non audiretur iubilatio.Die aũt craſtina cinxit rex filium ſuum baltheo militari in palatio ſuo,& dedit ei Ducatũ Aquitaniæ. Princeps ergo factus miles pertexit in eccleſiam VVeſtmon.vt cõſotios ſuos militari gloria pariter venuſtaret. Porrò tanta erat ibi præſſura gentium ante magnũ altare, quòd duo milites morerẽtur, quamplures ſyncopizarent, etiã cùm quilibet ad minus tres milites ad ſe ducendũ & tuendum haberet.Princeps autem propter turbã comprimentẽ,non ſecus,ſed ſuper magnum altare diuiſa turba,per dextrarios bellicoſos,ſocios ſuos cinxit. Tunc allati ſunt in pompatica gloria duo cygni, vel olores, ante regẽ phalerati tetibus aureis, vel fiſtulis deauratis, deſiderabile ſpectaculũ intuentibus. Quibus viſis,rex votũ vouit deo cœli & cygnis, ſe proficiſci in Scotiã, mortẽ Iohannis Comyn,& fidẽ læſam Scotorum,viuus ſiue mortuus vindicaturus. Adiurans principem, & cæteros præcelſos viros terræ, fide ſibi debita,ſi ipſe prius in fata decederet, corpus ſuum ſecum in Scotiam in bello deferrent,nec ſepelirent illud quouſque dominus de perfido coronato, & gente periura dediſſet victoriã & triũphum.Spoſponderunt igitur cuncti fide bona, ſe paratos ſecum in vitam regis,& in mortem cum principe in Scotiam proficiſci, votũ regium expleturos. Exinde omnes animæquiores effecti, ſalutato rege,in craſtino ſanctæ Trinitatis de VVeſtmonaſterio receſſerũt, ad regem in quindena ſancti Iohannis Baptiſtæ in Scotiam affuturi.Pro hac autem militia filij regis,conceſſus eſt regi trigeſimus denarius à populo & à clero. Mercatores verò viceſimũ conceſſerũt. Intereà quidem facta eſt multa concertatio inter populum Scotorum & Anglorum,quis eorum in certamine videretur eſſe maior.

Interim

Interim Robertus de Brus circuiens terrã, & homagia multorum recipiens, coadunato exercitu copioſo, in craſtino ſancti Iohannis Baptiſtæ appropinquauit ad villam Sancti Iohannis, in cuius præſidium nuper aduenerat Aemaricus de Valentia. Equites autem Scotorum omnes lineis camiſijs ſuper armaturam ſuam, ne diſcernerẽtur, induti erãt ex iuſſu noui principis ſui. Inuitatus ab eo Aemericus ad congreſſum, reſpondit quòd cum eo non die illo ſed in craſtino dimicaret. Subtrahente verò ſe Roberto cum ſuis ad ſpatium vnius miliaris, & ſe reficere volente, hora appropinquante veſpertina, Aemericus cum ſuis egreditur armatis, & ſubito iuxta Methſen Scotis ſuperueniens, prælium aggreſſus eſt. Et ceciderunt in die illo, in ore gladij, plures de Scotis, qui pſeudoregi adheſerũt. Quinimo ipſe idem ter à dextrarijs proſtratus eſt, & per Simonem de Freyſel, bellatorem egregium, ter leuatus, tandem per fallaciam candidæ camiſiæ euaſit de prælio. Nam cum aliquandiu Robertus cœterique qui ſe cum celeritate armauerant, reſiſterent, tandem præualentibus Anglis fugere ſunt coacti. Quos inſecutus Aemericus cum ſuis vſque in inſulam de Keyntyr, Caſtrum illius loci, putans Robertum ſe recipiſſe in eo, obſedit. Expugnato tamen Caſtro eum non inuenit, quia ad extremas regionis inſulas fugerat, ſed fratrem ſuum Nigellum de Brus, cum alijs quibuſdam ibidem cepit, quos omnes vſque Beruicum fecit adduci. In prælio autem ſupradicto capti ſunt hi viri, Thomas filius Ranulphi, Dauid Inkemartyn, Iohannes de Sumeruile, milites, Hutting Mareſcallus, & vexilifer pſeudoregis, & Hugo capellanus. Qui nihilominus, cum prædictis, & cum multis alijs, quorum nomina hic non recitentur ne pagina his vileſcat, patibulo ante cæteros primitꝰ eſt affixus, quaſi diceret. Ego preſbyter tale vobis præbeo iter. Poſt hæc autem adueniente rege Angliæ in Scotiam, cum principe VValliæ, & magnatibus populi ſui, quidam Scoti eum honorificè admiſerunt, quidam abierunt retrorſum, nonnulli abdita ſiluarum diuerticula petierunt. Exercitus tamen regius diſcurrens per totum regnum Scotorum, cœpit perſequi fugitiuos, & plures peremerunt, & aliquos viuos comprehenderunt, vtpote epiſcopos & abbatem, prædictos, loricatos & armatos ſubtus exterius tegumentum. Duorum igitur epiſcoporum culpa magna, ſed epiſcopi ſancti Andreæ maior. Nam die congreſſionis inter Anglos & Scotos apud Methſen, iuxta ſanctum Iohannem, miſit armatam cliẽtelam ſuam in ſuccurſum Scotorum.

torum. Ipſe verò callidè ſe reddidit interim Anglis,vt ſi Scoti de Anglis triunpharent,ipſum de illorum poteſtate eruerent, tanquã vi captum, pro defectu tutelæ. Si autem Angli triumpharent, ſibi parcerent, eò quòd derelictus à familia ſua fuit, quaſi non conſentiens factis illorum. Iſti ergo periurati prælati in arctiſſimis carceribus,forma & habitu, quibus fugiendo capti fuerant, retruduntur, quouſque per apoſtolicam ſedem diſpoſitum ſit, quid de his fuerit faciendum. Capitur etiam & illa impijſſima coniuratrix de Bovvhan,de qua conſultus rex,ait. Quia gladio non percuſſit,gladio non peribit. Verùm propter illicitam coronationem quam fecit,in domicilio lapideo & ferreo, in modum coronæ fabricato, firmiſſimè obſtruatur, & apud Beruicum ſub dio forinſecus ſuſpendatur,vt ſit data,in vita & poſt mortem,ſpeculum viatoribus,& opprobrium ſempiternum. Illo quoque tempore,captus eſt Symon Freyſel,in quo pẽdebat Scotorum tota fiducia, in tantum quòd incarcerati nobiles Scoti, inuincibilem incompræhenſibilemque illum aſſerebant,nec illo viuente Scotos poſſe deuinci putarent. De cuius magnanimitate præſumens quidam Scoticus miles, in Turri Londinenſi vinculatus, in elogium Anglorum, ſed proprium diſpendium,caput proprium regi dedit,quocunque die captus fuerit, amputandum. Nomen autem huius Herebertus de Norham,vir cunctis Scotis formoſior, & ſtatura eminentior, tamen propter trinam proditionem, quam regi Angliæ fecerat, & ſecundam dimiſſionem,tertiò captus, vnà cum patre & armigero, in Turri Londinenſi ferreis compedibus nexi erant. Poſt hæc Symon Freyſel ad Turrim Londinenſem mittebatur,vt illo viſo,voti præſtiti Scotus alius recordaretur.In craſtino igitur,id eſt,in vigilia Natiuitatis beatæ Mariæ,educti de Turri Londinenſi, Herebertus, & Thomas de Boys,armiger eius,capitibus ſunt truncati. Symon autem Freyſel, propter pluralitatem proditionũ,quas fecerat,ſic dãnatur. A Turri Londinenſi per viculos & plateas diſtractus vt proditor, ſuſpenſus eminus quia latro,truncatus capite vt homicida,refixus equuleo per dies.xx.igne quoq; finaliter eſt cõbuſtus.Huius autem caput ſuper pontem Londinenſem iuxta caput Gulihelmi V Valeis, ſuper lanceam cunctis nationibus perhorrendum ſpectaculum,eſt affixum. Circa feſtum ſancti Michaelis reuerſus eſt Robertus de Brus ad Keyntyr, & Henrico de Percy in propinquo exiſtenti ſuperueniẽs, quoſdam de familia eius occidit, equoſq; dextrarios & alia ſpolia

multa

multa cepit: ipſumque Henricum in Caſtro eiuſdem loci obſedit, quouſq; robore exercit⁹ miſſo à rege, obſidionē dimittere cōgeretur. In diebus illis, fecit rex Angliæ inquirere per totā Scotiam, per fidedignos homines, quot & quanti intererant interfectioni Iohannis Comyn, & coronationi Roberti de Brus. Et fermè omnes cepit, & morti tradidit, aut vltro ſe reddentes regiæ voluntati, diris carceribus mancipauit. Poſt hæc captum eſt Caſtrum de Lochder, in quo inuētus eſt Chriſtoferus Setonus, ſororius Roberti de Brus, quem cùm nō Scotus ſed Anglus eſſet, iuſſit rex deduci vſq; Dunfreis, vbi quendam militem de parte regis prius occiderat, ibique iudicium ſubire coactus, tractus ſuſpenſuſque eſt, ac vltimo decollatus. Iohannes verò Setonus Chriſtoferi germanus, apud Nouum Caſtrum ſuper Tinam tractus, ſuſpenſus, atque decollatus, horribiliter vitam terminauit. Erant enim ambo armigeri pſeudoregis, amboque conſenſerāt neci Iohannis Comyn. Vxorem verò Chriſtoferi, & filiam Roberti de Brus, in diuerſis monialium monaſterijs collocauit. Et dum exerceretur indies in populo ſcelerato talis vindicta, fugit ad montana peſtifer coronatus. Proinde timens ſibi Iohannes, Comes de Aſceila, fugam quærit, ſed dei prouidentia timor quem timebat, euenit ei. Nam, cùm in mari nauigando fugeret, ſubitò orto vento contrario, ad terram repulſus, ab aduerſarijs captus erat. Quo audito rex Angliæ, etſi grauiſſimo morbo tunc langueret, leuius tamen tulit dolorem. Comes autem iſte, de ſtirpe regali ſibi originem vendicauit. Idcirco quidā Palatini, ipſum cum iniquis iudicandum, indecens indecorumque cenſebant. Quibus rex, non ſanguinis lineam, ſed iuſtitiæ iudicium attendens, dicebat. Quanto gradus altior, tanto lapſus grauior eſſe conſtat. Sed cæteris parricidis generoſior in ſanguine, altius cęteris ſuſpendatur pro ſcelere. Nec vos latet quoties voluit prodidiſſe nos in Anglia, in Scotia, & in Flandria. Habete illum vos, & Londini iuſtiſſimè iudicetur. Quo cum peruenisſet. vij. die Nouembris, apud V Veſtmonaſterium in aula regis, vtique condemnatur. Verùm, quia de regali ſanguine fuerat oriundus, non eſt tractus, ſed aſcenſo equo, in equuleo quinquaginta pedum ſuſpenſus eſt. Poſteà ſemiuiuus demiſſus, vt maiores cruciatus † ſentiret, crudeliſſimè decollatur. Truncus verò illius, præaccenſo in conſpectu eius vehementi igne, vna cum carne & oſſibus, in fauillas & cineres funditus conflagrā-

† ſuſtineret.

tur.Caput autem iſtius,inter alia proditorum capita, ſuper pontem Londinẽſem,in ſuperlatiuo gradu,quia de regali ſtẽmate,eſt affixũ. Rex apud Lauercoſt iuxta Caerleolum commorans, miſit Beruicum Iuſticiarios,quorum iudicio Nigellus de Brus, miles pulcherimæ inuentis,pro eo quòd conſenſerat factionibus fratris ſui, & cæteri qui cum eo capti fuerant, tracti ſunt atque ſuſpenſi, & vltimo decollati. Et cum ſtrages huiuſcemodi graſſaretur in Scotia,eodem quaſi ſub tempore inter regem Francorum & Pariſienſes ciues, ſeuerior orta eſt diſſenſio,hac de cauſa. Erat autem in ciuitate prædicta,vir illuſtris proſapia, præ cunctis conciuibus permaximè locupletatus,nomine Stephanus Barbet. Hic accedens ad regem Franciæ,ſic fatus eſt. Domine, numiſma cenſus veſtri minoratur in duplo,quàm valet. Hinc mercatores lucrum deportant,& vos detrimentum patimini. Iubeto ergo in moneta ſuum triplum valorem amodò ſupercreſcat. Et velut doloſus & cupidus, ilico aſſenſerunt in vnum.Nec diu latuit ciues reliquos dolus iſte. Qui dixerũt Stephano.Tu inclytus in ciuitate,tu locupletior cunctis burgenſibus es effectus.Ecce rex noſter iniurioſè ſuper nos aggrauat iugum ſuum imponendo regno tributum, cunctis retro regibus Franciæ inſuetum.En quamplura ædificia cõſtruximus,quæ, ſi triplicatur cenſus, inconductibilia in ſolitudinem redigentur, & paſſeres ſolitarij in tectis pro hominibus habitabunt.Ah deus,priuſquam hæc fiant,relictis omnibus quæremus dominum meliorem. Tu ergo, cum ſis vnus ex nobis,aſſentire nobis. Alioquin incendemus te & domum tuam. Quià dictum eſt,quòd ſuggeſtione tuæ verſutiæ factum eſt hoc.Qui reſondit eis.Iuxta condictum faciam, quod populus hic hortatur. Diſcedens verò ab eis, ſoluit clam regi Franciæ cenſum, quem pollicitus erat ei,Coniuratione itaque facta, conciues inſurrexerunt in Stephanum, demolientes & ſolo tenus conplanantes vniuerſa ædificia, quæ in ciuitate & prope ciuitatem habuerat,prætioſamque eius ſupellectilem concremantes,pueros cum pecudibus gladijs occiderũt. Ipſo quoque die bigas regis, in quibus victualia, quæ pro menſa eius empta,& locata fuerãt,diſtrahentes,in fori medio ſparſerunt,pedibus omnia deſpicabiliter conculcando. Nec ſic quieuit tam ſæua rabies,ſed furibundi venerunt ad templum, quo rex tum temporis morabatur. Et clamabant. Trade nobis Stephanum, alioquin, incendemus te & templum. Quibus rex cautè reſpondit.

ſpondit. Ecce repentinè irruiſtis ſuper me. Reuertimini in ciuitatē, dieque ſexto redite ad me. Supplebo enim tūc, quod petitis, & quę-relas veſtras, pollicens emendas, exaudiam. Illis autem repedantibus, rex ſeceſſit in alium locum procul ab vrbe. Et ſic fruſtratoriæ dilationis interpoſitione deluſa eſt conquerentium ſolicitudo burgenſium. Poſt hæc autem Carolus, germanus regis, accerſitis ad ſe duodecim de præſtantioribus ciuibus, vt pacificè loqueretur eis, ſub dolo torquebat eos diuerſis pœnis, vſquequo præuaricatores prodidiſſent. De quibus certificatus rex, leuatis patibulis ante portas ciuitatis, nunc denos, nunc vicenos ſublimius fecit ſuſpendi. Porrò Flandrenſibus edixit, vt tributum, quod illi debebant, ſoluerent adauctum tripliciter. Qui reſponderunt. Non amplius cōferemus. Quòd quicquam contulimus, hinc dolemus. Reſtituat nobis rex collata, aut vi conquiremus extorta. Illo quoque anno, quidam hæreticus, apoſtata & pſeudo prophota ſurrexit in Venetia, nomine †Dunſinus, prædicans plurima contra fidem, vtpotè de imperio ſuſcipiendo, de omnium morte Cardinalium, & papæ Clementis, infra hunc annum, & finem mundi infra triennium nunc inſtare, fallaciter, vt veraciter, prædicauit, coadunans ſectæ ſuæ vniuſcuiuſque ordinis gentes apoſtatrices, aſſerens inter cætera ſuæ prædicationis nephanda, hominem quemuis cum muliere quauis commiſcere, non eſſe peccatū, & mulierem renuentem cuiuſuis hominis amplexum, dignam ignibus concremari. Plura enormia euomendo aſſeruit, quæ quoniam à fide diſcrepant orthodoxa, ſcribere perhorreſco. Qui nō diu poſt, die ſcilicet Cœnæ domini captus à Chriſto fidelibus, igne combuſtus eſt. Rex Francorum à domino papa oſſa Bonefacij prædeceſſoris ſui petijt ad comburenda, tanquam hęretici, inſtantia oportuna. Petijt etiam ſanctorum catalogo aſcribi fratrē Petrum de Murone, qui quondā fuerat papa, dictus Cæleſtinus quintus. Rex Angliæ Petrum de Gauerſtone, apud ſe de diuerſis accuſatum, regnum Angliæ abiurare coegit.

†Dolcinus.

Parliamentum fit Caerleoli. Comes Glouerniæ obſidetur à Scotis. Rex Eadvvardus Primus moritur.

ANno gratiæ Mccvij. in octauis ſancti Hilarij, rex Parliamentum tenuit Caerleoli, in quo per maiores graues depoſitę ſunt quęrimoniæ de oppreſſionibus eccleſiarum & monaſteriorum, multiplícibus extorſionibus pecuniarum, per clericum domini papæ, ma-

giſtrum Gulihelmum Teſta nouiter in regnum inductis, præceptumque eſt eidem clerico de aſſenſu Comitum & Baronum, ne de cætero talia exequatur. Ordinatum etiam erat quòd pro remedio ſuper hijs obtinendo, ad dominũ papam aſſignati mitterentur nũcij. In eodem Parliamento edita ſunt ſtatuta quædam tangentia religioſos, qui domos ſuas principales in alio regno habebãt. Venitque ad illud Parliamentum, circa feſtum Cathedræ ſancti Petri, quidam Cardinalis Sabinenſis, magiſter Petrus Hiſpanus, miſſus à latere papæ in Angliam ad perficiendum ordinatum matrimoniũ inter primogenitum regis Angliæ Eadvvardum, & filiam regis Francorum Iſabellam, ſecundum quod à papa Bonefacio, tãquam pacis mediatore, prius ordinatum fuerat. Cui per regem reſponſum eſt, paratum ſe implere quæ ordinata ſunt, dummodo rex Frãcorum velit ex parte ſua, quæ ad ipſum pertinent, adimplere. Dederat enim rex Francorum, dum Vaſconiam tenuerat, Caſtrum quod Mali leonis dicitur, cuidam militi, qui illud adhuc detinebat, nec ad mandatum regis Francorum illud curabat reſtituere. Ob quam cauſam fertur illud matrimoninm hactenus fuiſſe dilatum. Rediit itaque Cardinalis Londinum, vt ſuper his certitudinem expectaret, & eccleſias Anglicanas depilaret. Nam per bullam habere voluit à cunctis Cathedralibus, Conuentualibus, Regularibus & irregularibus eccleſijs, & Prioratibus, duodecim marcas Sterlingorum. De Rectoriis verò † octo denarios de qualibet marca. Contra hanc autèm exactionem appellatum eſt à clero Angliæ. Et ordinatum eſt per Conſilium regis, iſtum Cardinalem non plus debere habere, quàm acceperat olim Ottobonus Cardinalis, & legatus in Angliam, ſcilicet dimidium poſtulati. Hoc itaque anno, nono die Februarij, quidam Scotus de Galuedia, Duncanus Magdoil nomine, occurrit nauigio mágno, repleto ſeptingentis bellatoribus, applicantibus ſuper terram ſuam, cum trecentis, non multis eo amplius viris, & peremit ferè omnem exercitum, hos in acie, hos in ſaltu, hos in portu, hos in fuga: & plures ſubmerſi ſunt in †mari. Sed hos præcipuos de interfectis in prælio obtulit domino regi, videlicet Malcolmi Makail, domini de Kentir caput, & duorum regulorum Hybernienſium capita, Reginaldum de Craunford, & Thomam de Brus, milites, & Alexandrum de Brus, †germanum pſeudo regis, ſauciatos, & femineces præſentauit. De quibus Thomas tractus,

†quatuor.

†ponto.

†germanos.

tractus, ſuſpenſus, & decolatus eſt, cæteri ſimpliciter ſuſpenſi & truncati apud Caerleolum referuntur. Teſtimonium huic perhibent eorum capita ſuper Caſtellum, & ſuper portas vrbis confixa. Poſt Paſcha, Robertus de Brus, auctoiam ſuo exercitu, congreſſus cum Aemerico de Valentijs, ipſum compulit in fugam, paucis de his qui erant cum eo peremptis. Infra triduum etiam ſequens, fugauit Comitem Glouerniæ, multiſque hinc inde occiſis, ipſum obſedit in Caſtro de Are, quouſque per exercitum à rege miſſum, fuit obſidio diſſoluta. Extunc autem inſequentibus eum Anglis, fugit ad loca paluſtria & nemoroſa, in quibus latibula quæritantem cõprehendere minimè potuerunt. Rex miſſis in Angliam nuntijs, prçcepit ſub graui pœna, vt omnes, qui ei ſeruitium debebant, parati eſſent apud Caerleolum in tres ſeptimanas poſt feſtũ ſancti Iohannis Baptiſtæ: filium verò ſuum remiſit in Angliam, vt ſecundum ea, quæ de rege Franciæ audiret, proficiſceretur ad connubiũ cum filia eiuſdem contrahendum. Poſt eius diſceſſum cœpit rex vexari diſſenteria. Mouit tamen nihilominus de Caerleolo, quinto nonas Iulij, paruis dietis verſus Scotiam proficiſcens. Pridie verò Nonas Iulij, venit vſque Burgum ſuper Sabulo, vbi inualeſcente infirmitate, die craſtina, ſcilicet ſexta feria, præſenti vitæ valefaciens, dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria conſummauit. Regnauit autem annis triginta quatuor, menſibus ſeptem, diebus viginti vno, compleuitque ætatis ſuæ annos ſexaginta octo, & dies viginti. Hic Eadvvardus fuit ſtrenuus in armis per totam vitam ſuam in omni ſtatu, adeò quòd totam Angliam de manu Simonis de Monte forti, Comitum & Baronum eidem Simoni adherentiũ, qui etiam regem Henricum patrem ſuum, & ſeipſum tenuit in carcere, adquiſiuit, ſicut ſuperius in Chronicis continetur. Totam etiam VValliam de manibus Leolini princis & Dauidis fratris eius, Aquitaniam de manu regis Franciæ extorſit. Scotiam ſibi ſepius ſubiugauit, ſicut ſuperiora geſta teſtantur. Sed capta Scotia proditioſè per Robertum Bruſium, vt ſupra proximo capitulo continetur, ipſe idem inter exercitum in lecto mortis iacens, ex magnanimitate cordis mandauit & iuſſit corpus ſuum ibi remanere non ſepultum, ſed deferri in exercitu, quouſque tota Scotia eſſet finaliter acquiſita. Sed hoc mandatum non potuit effectui demandari. Fuit corpus itaque delatum in Angliam, & ſepultum VVeſtmonaſterij,

anno

†xvij. anno proximo ſequenti, †xviij. die Octobris, iuxta ſanctum Eadvvardum, ad caput patris ſui, per manus venerabilium patrũ, domini Anthonij Patriarchæ Hieroſolimitani & Dunelmenſis epiſcopi, & Gulihelmi archiepiſcopi Eboracenſis, cum cæteris epiſcopis, abbatibus, & prælatis, totius regni. De quo ſcripſit quidam verſificator ſic.

Dùm viguit, rex, & valuit tua magna poteſtas,
Fraus latuit, pax magna fuit, regnauit honeſtas.
Scotos Eadvvardus, dum vixit ſuppeditauit,
Tenuit, afflixit, depreſſit, dilaniauit.

FINIS.

Continuationem huius hiſtoriæ ab anno. Mcccvij. ad annum Mccclxxvij. vide in fine hiſtorię Ranulphi, monachi Ceſtrrenſis.

vide etiã. Caxton, ad annũ dõi, 1458.
vide interim Faſciculũ Temporũ, vſq; 1473. /1498.
vide Lanquet, duxans: 1547.

LONDINI.

Excudebat Thomas Marſhius,
ſecundo die Iunij, anno gratiæ. 1570.

INDEX ALPHABETICVS RERVM MEMORALIVM IN HAC HISTORIA: PRIMVS NVmerus paginam, ſecundus lineam, tertius verò vel ætatem mundi vel noſtræ ſalutis annum indicat.

BRITISH MVSEVM

A.

Abbatis.S.Albani dignitas.42.26.1154.
Abbatiſſa nupta. 45.25.1160
Abbatiſſa Ebba naſum proprium abſcidit. 313.10.870
Abſtinentia,eiuſdem puellæ. 299.16.824
Acon ciuitas capta. 65.33.1191.
Admonitio.S.Aethelvvoldi epiſcopi. 373.11.965
Aduentus Bruti in Britanniam. 17.32.ætate.3
Aduentus Anglorum quæ fuit cauſa. 153.7.447
Aduentus ſancti Germani. 152.2.446
Aduentus Pictorum. 101.35.75
Aduentus Hengeſti & Horſi. 154.16.449
Aduentus Saxonum. ibidem.
Aduentus Svvani regis Danorum in Angliam.392.36.1013.
Aduentus Cnutonis. 396.13.1015
Aduentus ſancti Auguſtini. 202.17.596
Aductus Gulihelmi Ducis Normãniæ.435.6.1066
Aetas mundi prima. 2.1.æt.1
Aetas mundi ſecunda. 3.30.ætat.2
Aetas mundi tertia. 6.26.æt.3
Aetas mundi quarta. 21.17.æt.4
Aetas mundi quinta. 49.34.æt.5
Aetas mundi ſexta quando incipit. 74.33.1
Aethelulphi liberalitas in pauperes. 309.9.357
Adami primi hominis creatio. 2.4.ætate.1
Adamus in Paradiſum tranſlatus. 2.15.ætat.1
Adamus cunctis creatis nomina imponit.2.16.æt.1
Adamus de pomo comedendo vxori acquieuit. 2.17.ætate.1.
Adamus cum vxore de Paradiſo eiecti. 2.18.æt.1
Adami peccatum. 2.15.ætate.1
Aaron & Iulius martyrizantur. 129.33.303
Abel innocentia. 1.26.ætate.1
Abel primus martyr. 76.14.2
Abrahami fides & iuſtitia. 76.15.2
Albinus Iudeæ procurator factus. 96.24.58
Alcmundus filius Ealdredi regis Northumbriæ interfectus. 294..7.800
Albinus epiſtolas ſcripſit. 283.2.993
Albanus martyrizatur. 125.14.303
Alleluia quis inſtituit primò cantari. 201.30.592
Alexander Magnus rex Macedonum. 58.1.æt.5
Alexander rex Scotiæ ducit vxorem. 249.36.1252
Aelpheg⁹ archiepiſcop⁹ martyrizatur.392.20.1011
Aegialeus Cicinniorum rex. 4.15.æt.2
Amaſones. 356.19.912
Ambroſius obijt. 144.31.403
Amphibalus perimitur. 129.13.303
Aethelbertus rex Orientalium Anglorũ martyrizatur. 283.12.793.
Aetheldreda virgo & regina. 240.16.679
Androgeus Dux Trenouantum. 66.34.æt.5
Anglia vndè ſortita nomen. 200.26.586
Anglia primò vocabatur Albion. 17.36.æt.3
quòd vocabatur Britannia. 18.4.æt.3
Anglorum vocationis cauſa. 135.7.440
Acris commotiones. 29.3.1117
Animæ defunctorum qualiter dixerunt amen. 361.30.932.
Anaximander philoſophus. 75.38.1
Anaximenes philoſophus. 76.3.1
Ancus Martius rex Romanorum. 33.26.æt.4
Anna prophetiſſa. 75.31.1
Annona de cœlo pluit. 300.9.828
Anni ab origine mundi. 178.24.493
Antiochus Magnus. 59.30.ætate.5
Antiphonarium quis compoſuit. 201.20.592
Antipater. 78.20.3
Apoſtolorum vocatio. 86.10.31
Antiochia capta à Chriſtianis. 20.8.1098
Anna ſoror Arthuri reg. 181.25.491.&.185.35.517
Annus quinquagenarius. 247.2.1250
Aquæ inundatio. 247.8.1250
Armenię Maioris archiepiſcopus,venit in Angliam. 124.36.1228.
Archa capta eſt. 19.6.ætat.3
Archa Noë. 3.31.ætate.2
Archiepiſcopus ſimoniachus. 370.35.958
Archiepiſcopatus de nouo conſtitutus. 276.27.765
Archiepiſcopatus ad Doroberniam tranſlatus. 206.23.604.
Archiepiſcopus Cantuar. certat cum rege munificentia. 77.16.1201
Archelai ſomnium. 82.18.14
Archelai regis crudelitas. 81.20.7
Archelaus vxorem repudiat. 81.35.10
In exilium mittitur. 82.18.14
Aratra colonum priuilegiantur. 52.8.æt.5
Arator ſubdiaconus floret. 195.28.563
Arma bellica quis primò inuenit. 33.19.æt.4
Armillæ in biuijs ſuſpenſę. 345.25.892
Artium ſeptem liberalium tranſlatio. 182.12.502
Arrij hæretici mors turpiſſima. 136.29.349
Arthuri regis natiuitas. 181.24.498
eius coronatio. 185.8.517
quas terras ſubiugauit. 188.16.525.&.190.12.536
eius dubia mors. 92.15.542
Aſtrologus occiditur. 219.19.633
Arthur⁹ deſignatur regni hęres .65.13.1190
Auguſtinus Doctor claret 145.33.411
Auium pugna. 235.33.671
Athenienſes opprimuntur. 81.33.10
Auguſti benignitas. 70.26.ætate.5
Audiendi non ſunt qui hiſtorias & Chronicas reprehendunt. 1.33.æt.1

Archiepiſcopi Cantuarienſes eo ordine quo ſedebant.

Auguſtinus. 202.17.596. Laurentius ibidem.
Mellitus. 213.35.621. Iuſtus ibidem.
Honorius. 224.6.620. Deus dedit.228.38.657.
Vacat ſedes 4. annis. ibid. Theodorus .235.7.668.
Hucuſque Romani fuerunt.

INDEX.

Brithvvaldus. 248.33.692
Tadvvinus. 267.11.731
Nothelmus. 270.13.735
Cuthbertus. 271.3.740
Bregvvinus. 276.3.762
Iambertus. 276.11.763
Aethelhardus. 284.23.794
VVilfridus. 296.16.805
Ceolnothus. 300.28.832
Aethelredus. 320.15.870
Plegmundus. 344.17.889
Aethelmus. 357.16.915
VVlfhelmus. 360.1.924
Odo. 363.2.934
Ealfſinus. 371.8.958
Brithelmus. 371.31.959
Dunſtanus. ibidem
Eius natiuitas. 359.38.924
Factus eſt abbas. 364.30.946
Eius viſio. 369.18.955
Eius exilium. 270.15.956
Eius prophetia. 378.27.979
Eius obitus. 380.36.988
Aethelgarus. 381.19.988
Aelfricus. 381.22.989
Siricius. 381.30.990
Aelphegus. 387.5.1006
Liuingus qui & Aethelſtanus. 391.11. 1012.
Aethelnothus ſiue Aegelnothus. 403.23.1020.
Eadſius. 411.18.1038
Stigandus. 411.27.1038
Sivvardus. 415.16.1044
Robertus. 418.3.1050
Stigandus. 420.29.1052
Suſpēſ⁹ fuit et depoſit⁹. 3.34.1070
Lanfrançus. 4.4.1070
Anſelmus. 15.11.1091
Rich. de Beaumes. 27.36.1113
Radulphus. 28.19.1114
Gulihel.de Curboile. 30.34.1123
Theobaldus. 35.36.1138
S.Thomar Martyr. 45.34.1161
Conſecretur. 46.16.1162
Eius mors. 49.32.1170
Cauſę mortis eiuſdē. ibidem
Feſtū ei⁹ celebratur. 51.3.1173
Rex pœnitentiā aggrauat. ibidē
Richardus. 51.20.1173
Baldevvinus. 57.19.1184
Reginaldus. 66.10.1191
Hubertus. 68.36.1194
Stephanus Langton. 85.14.1207
eius ſalus. 131.17.1232
Richardus Magnus. 126.25.1229
Iohannes Blundus. 132.19.1232
Eadmundus de Abindon. 137. 4.1243.
Bonifacius. 174.19.1243
Rob. de Kiluuerby. 351.12.1270
Iohan.Pecham. 366.35.1278
Rob.de VVinchel. 419.16.1301
Archiepiſcopi Eboracenſes.
Paulinus. 215.33.625
VVilfridus. 234.17.664
Cedda. ibidem
VVilfridus iterum. 235.11.668
Boſa. 238.33.678
VVilfridus iterum. 239.25.678
Iohannes Beuerlac⁹. 264.16.721
VVilfridus ſecundus. ibidem
Egbertus. 271.15.742
Eanbaldus. 277.14.767
Eanbaldus ſecundus. 290.7.797
Vlſius. 300.26.831
VVimundus. ibidem
VVlferus. 306.27.854
Aethelbaldus. 347.38.895
VVlſtanus. 365.11.940
Osketellus. 369.14.954
Oſvvaldus. 374.25.972
Aeldulphus. 382.16.992
VVlſtanus. 386.24.1002
Aelfricus. 405.11.1024
Kinſius. 418.8.1051
Ealdredus. 426.35.1060
Thomas. 9.2.1083
Gerardus. 23.30.1102
Thomas. 26.13.1108
Thurſtanus. 27.38.1113
Henricus Murdark. 39.26.1146
Rogerius. 46.9.1161
Galfridus. 65.37.1191
VValterus Graius. 166.1.1242
Sevvallus. 276.8.1256
Godfridus. 329.6.1265
VValterus Giffardus. ibidem &.391.7.1293.
Ioan.Romanus. 402.36.1295
Henr.de Nevvarke. 415.8.1299
Thom. Covvbridge. 456.6.1305
Gulihel.de Grenefeld. ibidem
Archiepiſcopi Londinenſes.
Guithelinus. 148.30.435
Theonus. 198.38.586
Archiepiſcopi Eboracenſes.
Samſon. 176. 16. 490. &. 182. 33.505.
Pirannus. 187.33.522
Thadiocus. 198.38.586
Archiep. Vrbis legionum.
Dubritius. 176.16.490. &. 182. 33.507.

B

Babiloniæ ciuitatis deſcriptio. 50.6.ætat.5
Beda preſbiter traditur nutriendus. 256.5.703
Eius ſcripta. 268.1.734
Anglorum ſcripſit hiſtoriam. 265.6.725
Eius obitus. 267.29.734
Balnea callida. 25.5.ætat.4
Baptiſmus Chriſti. 85.30.30
Baptiſmus Clodouei regis Francorum. 172.4.476
Baptizandus, qui pedem de lauacro retraxit. 263. 36.718.
Barbatos nota. 436.2.1066
Brandanus floruit. 195.14.561
Baptiſmus cuiuſdam hæretici. 182.17.504
Bellum non viribus ſed virtutibus obtentum. 153. 25.448.
Bellum ſingulare inter duos reges. 400.6.1016
S.Benedictus & ſancta Scholaſtica. 242.6.681
Benedictus abbas obijt. 190.8.536
Cœnobium eius deſtruitur. 203.24.597
Benedictus Anglus floruit. 255.20.703
Boetius floruit. 186.22.519
Brithricus rex veneno perijt. 295.7.8023
Brutus terram ſuam diuiſit. 19.20.ætat.2
Biſextilis annus quare dictus. 78.18.6
Baldulphus frater Colgrini. 185.22.513
Bellum apud Ottanford. 278.4.777
Bellum Lincolniæ. 105.16.1214
Bellum de Bonneuam Flandria. 96.9.1214
Bellum Levvenſe. 322.33.1265
Bellum Eoueshamiæ. 329.14.1268
Bellum de Faukyrke. 411.25.1292
Bellum de Curtrey. 437.37.130.
Bellum nauale inter Normannos & Anglos. 386 34.1293.
Bellum inter Chriſtianos & Paganos. 18.13.1095
Barttramus ſit Papa. 451.5.1305
Bigrinæ mulieres. 176.12.1243
Boamundus nepos Tancredi. 18.9.1095
Bellorum arbiter. 19.4.1025
Boiacas à rege Henrico incenſa. 24.28.1105
Blanchia regina Francorum adulterabatur. 120. 36.1226.

Bleothinus vnus ex regibus VVallorum. 2.27.1067
Blancum Caſtrum. 153.11.1239
Bonifacius de Baleis. 160.25.1241
Bealueri Caſtrum. 99.38.1216
Barones Angliæ inierunt fœdus cum Danis contra Gulihelmum regem. 3.15.1069
Barones Angliæ conſpirauerant in regem. 97. 29.1215.
Barones ciuitatem Londinenſem occupauerunt nemine reſiſtente. ibidem
Barones excommunicantur. 100.25.1216
Barones Angliæ Ludouicum regis Franciæ primogenitum in auxilium ſibi aſciſcunt. ibidem
Barones relicto Ludouico ceſſerunt in ditionem Henrici regis. 104.8.1216
Barim ciuitas. 12.24.1087
Bathonia ſit ſedes epiſcopalis. 16.2.1092
Baldevvinus Conſul de Monte. 18.4.1095
Baldevvinus archiepiſcopus Cæſariæ ciuitatis, vbi quondam ſanctus Baſileus archiepiſcopus populo dei præfuit. 24.4.1103
Baldevvinus rex Hieruſalem. ibidem
Beritum ciuitatem ſubiugauit. 27.5.1110
Baldevvinus epiſcopus VVigorn. factus archiepiſcopus Cantuarienſis. 58.35.1185
Baldevvinus Comes Albæmarlæ. 91.27.1212
Baldevvinus Imperator Conſtantinopolitanus venit in Angliam. 148.1.1238
Baldevvinus de Betun. 163.21.1241
Baldevvinus de VVake. 166.19.1242
Balac Admirallus. 30.23.1122
Balac princeps Turcarum in bello cepit Baldevvinum regem Hieruſalem. 31.3.1123
Bainardi Caſtrum. 92.11.1213
Bartholomeus Exon.epiſcopus. 46.1.1161
Beati Benedicti regula à Lanfrãco in multis Cœnobijs Angliæ conſtituta. 4.14.1071
Bedfordienſe Caſtrum obſiditur in natalitijs à rege Stephano. 36.3.1138
Capitur. 117.1.1224
Beatrix Comitiſſa prouinciæ. 167.37.1242
Benedictus, præceptor ſancti Pauli Londini, fit Roffenſis epiſcopus. 99.6.1215
Benedictus Roffenſis epiſcopus obijt. 121.11.1215
Bernardus abbas Clareuallenſis obijt. 41.30. 1152.
Berengaria filia regis Nauariæ nupta Richardo regi Angliæ. 66.19.1191
Brixentij Mediolanenſibus auxiliabantur. 148. 26.1238.
Bugares hæretici. 142.32.1236
Butauant Caſtellum à rege Francorum ſubuerſum. 78.11.1202.

C

Cador Dux Cornubiæ. 185.25.516
Cadvvanus rex. 218.23.633
Camber filius Bruti. 19.23.ætat.3.
Cameſia beatæ Mariæ. 354.10.910
Cambria idem quod VVallia. ibidem
Cancellarius eligitur. 271.16.1255
Capellum Rubeum. 251.27.1252
Captio Baronum. 324.3.1264
Carautius rex. 122.16.286
Cardinalis Inxuriæ reprehenditur. 31.27.1125
Carolus Magnus Romam ingreditur. 294.13.800
Loca ſancta viſitat. ibidem
Leonem Papam muneribus honorauit. ibidem
Eius aduerſarios punit. ibidem
Romæ coronatur. 294.22.801
Græcorum Legati ad eum mittuntur. ibidem
Legati à Hieruſalem ad eum mittuntur. ibidem
Literas mittit ad Offam Mertiorum regem. 278. 31.775.
Eius munera ad eundem Offam. ibidem
Eius obitus. 297.7.814
Carrucagiũ colligitur. 24.15.1166.&.117.33.1224
Caruinus Orator inedia perit. 82.6.11
Caſſibulanus rex. 66.7.ætat.5
Caſtrum Puellarum. 22.28.æt.4
Caſtrum Bedfordiæ cum alijs captum. 197.26.580
Caſtrum de Somerton obceſſum. 267.21.734
Caſtrum de Striuelin. 439.20.1303
Caſtrum Tantoniæ. 264.28.722
Catanefia pars Albaniæ. 102.1.76
Charta Papæ comburitur. 191.10.1245
Charta libertatis Angliæ. 144.9.1237
Sententia lata in eius tranſgreſſores. 254.28.1253
Charta regis Ang. cõceſſa regi Scotiæ. 63.36.1189
Charta Aethelulphi regis. 306.34.854
Chartarum innouatio. 122.31.1226
Chêldricus in Albania applicat. 700. nauibus. 185. 29.517.
Chorea gigantum. 175.28.490
Chorea mulierum in cemiterio. 389.12.1012
Chriſti natiuitas. 74.18.1
Chriſti circumciſio. 75.21.1
Chriſti paſſio. 2.8.ætat.1.&.88.33.33
Chriſti præputium ab Angelo Carolo Magno delatum. 75.22.1
Chriſtus apparet in aëre crucifixus. 244.10.1250
Chriſtianitas primò in Britannia. 112.1.185
Chriſtianitas ſecundò in Britan. 202.17.596
Chriſtianorum perſecutio. 103.1.83.&.109.36.160 &.113.18.195.
Cibaria in lapides conuerſa. 208.20.606
Ciclum Paſchale. 162.12.465
Ciphum ex teſta capitis. 193.8.547.&.96.36.574
Claudianus præsbiter claret. 171.35.474
Clodonius Franc.rex baptizatur. 172.4.476
Cœnobium Mortoniæ. 31.26.1125
Cœnobium Gemblacenſe. 372.27.962
Cœnobium de Seleſia. 259.11.711
Cœnobium de Iarevve. 242.5.681
Cœnobium de Bello. 2.32.1067
Cœnobium de Bermundſey. 16.24.1094
Cœnobium Belli loci. 239.17.1249
Cœnobiorum quorundam fundatio. 343.9.888
Cœnobiorum quorundam deſtructio. 314.7.870
Cœnobium Glaſtonienſe reſtauratum. 265.35.727
Cœnobium Septoniæ. 343.9.888
Cœnobium Aethelingiæ. 343.9.888
Cœnobium ſancti Martini Douerię. 248.38.692
Cœnobium ſancti Petri VVeſtmonaſterij. 370. 37.958.

Cœnobium. VVinton. 374.23.972.&.373.7.964
Cœnobium sancti Petri de Burgo. 236.36.674
Cœnobium VVigorniæ. 260.3.712
Cœnobium Certesey. 237.4.675
Cœnobium sancti Albani. 287.13.794
Cœnobium VVinburniæ. 264.12.720
Cœnobium de Barking. 237.4.675
Cœnobium Ramesiense. 374.4.978
Cœnobium sancti Eadmundi. 403.35.1020
Cœnobiũ sancti Benedicti de Hulmo. 408.37.1033
Cœnobium de Burton super Trẽtam. 386.33.1003
Cœnobium de Ripun combustum. 368.26.948
Cœnobium Couentrense. 423.23.1057
Cœnobium Colcestriæ. 19.12.1095
Cœnobium Exoniense. 374.1.968
Cœnobium Cluniacense. 351.1.902
Cœnobium Fossense in Gallia. 225.9.647
Cœnobium Latiniacum in Gallia. 225.6.647
Cœnobium Middeltonense. 363.31.939.&. 373. 7.964.
Cœnobium de Thaueſtocke. 372.23.961
Cœnobium de Rummeseige 373.36.967
Cœnobium de VValtham. 439.24.1066
Cœnobium nouum VVintoniæ. 351.1.900
Cœnobium de VVinchelcombe. 292.20.798.&. 298.10.820.
Cœnobium Cistercienſe. 20.18.1098
Cœnobium Norvvicense. 20.5.1097
Cœnobium Radingense. 30.17.1120
Cœnobium Levvense. 7.11.1078
Cœnobium de Feuersham. 42.37.1154
Cœnobium Cirenceſtrense. 34.30.1133
Cœnobium de Mortuo Mare ibidem. ibidem
Cœnobium Mertoniæ. 31.27.1125
Cœnobium de Caſtelacre. 14.17.1090
Cœnobium. S. Mar. de Stoke. 14.1.1089
Colgrinus Dux. 185.15.516
Coloſſus Romæ erectus. 101.33.74
Columbanus Scotorum doctor obijt. 203.30.598
Combuſtio Romæ. 98.20.67
Combuſtio Londini. 33.30.1132.&.35.1.1135.&. 248.11.1212.
Combuſtio cameræ Papæ. 191.10.1245
Combuſtio Norvvicenſis eccleſiæ. 50.30.1171
Combuſtio Ciceſtrenſis eccleſiæ. 60.20.1187
Comes Ferrarius exheredatur. 344.1.1266
Cometa quid. 439.19.1066
Cometa. 353.28.906.&.377.11.976.&.238.27. 677.
Cometa ad modum Draconis. 179.36.497
Comitiſſa Godiua æquitans nuda. 423.37.1057
Conceptio beatæ Mariæ. 72.35.ætat.5
Conciliarij regis. 336.16.885
Concilium Nicenum. 133.23.320
Concilium Arelatense. 133.26.321
Concilium Conſtantinopolitanum. 141.19.387. &.193.27.551.
Concilium Chalcedonense. 157.7.452
Concilium ſancti Auguſtini Anglorum Apoſtoli, apud Auguſtines Ake. 204.10.603
Concilium Romæ. 228.31.653.&.239.21.678. &.97.23.1215.
Concilium Hertfordiæ in Anglia. 236.2.673
Concilium Aquiſgrani. 298.7.820
Concilium in regione VVeſtſaxonum. 352.35.905
Concilium Carthaginense. 146.10.415
Concilium prouinciale apud Finchale. 282.36.792 &.292.32.798.
Concilia quinque iuſſu Caroli Magni per Gallias cælebrata. 297.2.813
Concilium de Chalchuthe. 281.34.789
Concilium apud Hathfelde. 241.20.680
Concilium Lugdunense. 355.13.1274
Concilium Bonifacij Papæ. 209.22.611
Concilium Radingense. 84.4.1206
Concilium Ottoboni. 348.26.1268
Concilium Othonis. 119.1.1226
Concilium apud Lamhithe. 368.14.1281
Concilium Tholetanum. 202.13.595
Cõcordia inter reges Angliæ & Scotiæ. 186.2.1244
Confederatio inter reges Alemanię & Anglię. 392. 19.1294.
Contribulatio Papalis intollerabilis. 269.37.1246. &.217.1.1247.
Conuiuium magnum. 174.35.1243
Cordeilla. 28.4. ætat.4. eius mors. 29.5. ætat. 4
Corineus. 17.12.ætat.3
Cornubia vndè dicta. 199.22.586
Cornubia ſubiugata. 296.25.809
Corona ſpinea in Franciam delata. 158.26.1240
Corruſcationes. 29.3.1117.&.75.7.1198.&.248. 11.1251.
Coſdroa rex deſtruxit Hieruſalem. 212.32.618
Cruce ſignantur reges. 60.33.1188
Crucis inuentio. 134.8.324
Crucis pars datur Aelfredo regi. 333.7.883
Crucis ſignum apparet in veſtibus hominum. 282. 10.790.
Crux reportatur Hieruſalem. 213.18.620
Crux ſancta amittitur. 60.5.1187
Crux ſancta in Franciam delata. 159.38.1241
Crux Neeth. 371.26.1283
Crux archiepiſcopi. 367.28.1279
Crux archiepiſcopi Eboracenſis. 32.15.1127
Cumbria datur regi Scotiæ. 366.13.946
Cunedagius. 29.6.ætat.4
Cupiditas Romanæ Curiæ. 135.10.1233
Cupiditas Fratrum Minorum. 414.30.1299
Cuthberti obitus. 245.8.686
Cuthberti corpus remouetur. 327.29.875

D

Daniel Propheta. 76.20.1.
Damaſcus ciuitas obſeſſa. 39.37.1147
Danorum primus aduentus in Angliam. 282.19. 791.&.289.10.795.
Dani eccleſias ſpoliant. 294.4.800
Dani Egbertum regem è prælio fugant. 300.37.834
Dani Inſulam Ouium ſpoliant. 300.31.833
Dani à rege Egberto fugati. 301.5.835. ibidem. 11.836.
Dani fugantur. 301.26.838
Dani in Iuſula Thaneta hiemant. 311.7.863
Dani Northumbriam infeſtant. 311.22.867
Dani apud Notingham hiemant. 312.24.868

Dani

Dani multa monasteria destruunt. 314.7.870
Dani,Pictos & VVallos infestant. 327.28.875
Dani Burthredum Mertiorum regẽ à regno expellunt. 327.13.874
Dani regnum Mertiorum suo dominio subdiderũt. ibidem.
Danicæ afflictionis causa. 301.34.838
Danorum victoriæ. 302.29.839.& 303.1.842
Danorum strages. 303.25.842.& 322.1.871
Dan's pax datur. 328.5.876
Danorum & Anglorum altercatio. 348.23.896
Danorum exercitus Cantuariam depopulatur. 304.28.851.
Berthulphum regem Mertiorum in fugam conuertit. ibidem
Dani à rege VVestsaxonum Aethelulpho superantur. 304.33.851
Degradatio episcoporum & abbatum. 3.33.1070
Diabolus visibiliter apparet. 22.7.1100
Discordiæ causa inter reges Angliæ & Franciæ. 78.2.1202.
Discordia inter scholares Parisijs & fratres Prædicatores. 258.24.1253
Discordia inter scholares & burgenses Cãtabrigiæ. 301.26.1260.
Discordiæ causa inter regem & Barones. 125.1. 1233.
Decimæ Papales. 135.9.1233.&.177.5.1244
Decima pars terræ deo & ecclesiæ datur. 306. 29.854.
Demetia vbi.Australis VVallia. 199.24 586
Dedicatio noui Cœnobij VVintoniæ. 374.23. 972.
Demetiæ princeps Rhesus homagium facit regi Angliæ. 47.2.1163
Denarius sancti Petri. 288.24.794
Depopulatio regionum transmarinorum. 341. 28.888.
Desponsatur quidam inuen's veneri. 424.18.1058
Destructio Britanniæ per Saxones. 160.16.462
Destructio multarum prouinciarum. 341.28.887
Deruuianus & Faganus in Britanniam missi. 112. 4.185.
Diaboli fraus. 147.34.430
Diaconi ab Apostolis ordinantur. 89.32.33
Dolus Hengesti. 159.22.461
Dolus Vortigerni. 151.10.445
Dolus Pascentij. 179.15.497
Dolus ex fonte venenato. 184.33.606
Dolus Mordredi. 191.6.540
Dolus Hastingi. 342.18.887
Dolus Hamonis Romani. 94.4.44
Dolus Quendrithæ reginæ Merciorum. 283. 30.793.
Dolus Eadrici Comitis. 387.5.1006
Donatus claret. 137.7.353
Dormientes septem. 118.30.251
Dorobernia per Ealfledam obsessa. 358.18.918
Dorobernia,id est Cantuaria,sedes archiepiscopalis. 206.23.604
Draco regis quare portatur in bello. 180.27.498
Dubritius rex Minoris Britanniæ. 185.35.517
Dubritius vrbis Legionum archiepiscopus. 185. 8.517.
Dunecanus fit rex Scotiæ. 15.37.1092
Dunstanus. vide supra inter archiepiscopos in. A. litera.
Ducatus Aquitanniæ pertinet ad regem Angliæ. 62.26.1189.
Dux Austriæ vendidit regem Angliæ Imperatori. 68.24.1194.
Dux Normanniæ Henricus fit rex Angliæ. 43. 1.1154.
Dux Normanniæ Henricus facit homagium regi Francorum. 40.38.1149
Dux Normanniæ proditione occisus. 366.1.944

E

Eadfleda sanctimonialis. 351.32.901
Eadgitha regis soror nupta Sithrico Daco. 360. 4.925.
Eadgiua regis soror nupta Imperatori Othoni. 362.27.938.
Eadhilda regis soror nupta Carolo Franc.regi.351. 35.901.
Eadmundus martyr coronatur. 308.29.855
Eadmundus rex Eastangliæ à Danis perimitur. 319.4.870.
Eadmundus filius Eadgari regis moritur. 374.19. 971.
Eadmundus filius Richardi Comitis Cornubiæ nascitur. 240.17.1250
Eadricus fit Merciorum Dux. 401.36.1017
Eadricus Dispensator. 412.8.1040
Eadricus Siluaticus. 2.21.1067
Eadrici proditoris descriptio. 386.27.1003
eius mors. 402.1.1017
Eadvvardus Exul. 402.29.1017
eius liberi. ibidem
Eadvvinus & Morcarus fratres. 1.36.1067
Eadvvinus frater regis Aethelstani in mare proiectus. 362.5.934
Ebba abbatissa nasum abscidit. 313.11.870
Ecclesia Romana caput omnium. 209.7.609
Ecclesiæ bona temporalia primò concessa. 133. 15.319.
Ecclesiæ Britanniæ libertates concessæ. 111. 28.187.
Ecclesiæ multæ constructæ sunt. 187.33.522
Ecclesiæ destructæ per totam Britanniam. 160.23. 462.&.183.16.511.
Ecclesia sancti Pauli Londini fundatur. 8.38.1083
Ecclesiæ grauamina. 217.1.1247
Ecclesia de Lambeth demolitur. 75.3.1199
Ecclipsis solis bis per triennium. 245.12.1250
Editha virgo. 373.4.963
Eilricus regnum Northumbriæ inuasit.368.22.947
Electionis error. 82.1.1205
Electio. 123.30.1228
Electi persecutio. 175.7.1243.&.178.24.1244
Elienſem Insulam exhæredati occupãt.345.4.1267
Elienſis archidiaconus fit Cancellarius Angliæ. 300.32.1260.
Engelrami de Conci mors miserabilis. 285.8.1128
Eptis fluuius. 355.24.912

Elienſis Inſula capitur. 345.7.1267
Abbates ibi primò erant. 26.23.1109
Ermenburga regina. 238.15.676
Eliezarus ſacerdos per Graeccum amotus. 84.11.27
Elecmoſina regis. 343.9.888.&.344.18.889
Egeſippus claret. 113.1.189
Elutherij decretum. 112.36.188
Emma regina Angliæ moritur. 419.33.1052
Epiſtola Pilati Tiberio, de paſſione domini. 89.1.53
Epiſtola Caroli Magni ad Offam regẽ. 278.30.773
Epiſtola Papæ pro Beda præsbit. miſſa. 268.17.734
Epiſtola totius cleri Papæ. 221.1.1247
Epiſtola Cardinalibus miſſa. ibidem.
Epiſtola alia Papæ miſſa. ibidem.
Epiſtola Imperatoris Græcorũ de ſubmiſſione. 355.
Epiſtola prælatorũ Græciæ. de eodẽ. 358.36.1274
25.1274.
Epiſtola Francorum Papæ, cõtra eccleſiaſticos. 217.
23.1247.
Epiſtola Cardinalibus ſuper eiſdem. ibidem.
Epiſtola Baronũ Henrico regi miſſa. 321.17.1264
Eiuſdem regis reſcriptio. ibidem.
Enoch in Paradiſum tranſlatus. 76.15.2
Epicuri opinio de rerum principijs. 76.3.1
Epiſcopatuum diuiſio. 256.22.704
Epiſcopi & eorum ſedes in Britannia primò inſtituti. 112.11.185
Epiſcopi vterini, vel eodem die nati. 190.4.535
Epiſcopi plures vno die conſecrati. 353.13.905
Epiſcopi Aethelvvoldi admonitio. 373.11.965
Epiſcopatuum ſedes tẽpore Offæ regis. 288.9.794
Epiſcopis poſſeſſiones primò datæ. 112.28.187
Epiſcopus rex factus. 309.20.857
Epiſcopꝰ ſymonia ꝓmotꝰ. 234.30.666.&.371.8.958
Epiſcopus iocoſè promotus. 403 24 1020
Epiſcopatus contulerunt olim reges. 10.3.1085
&.22.22.1100. &. 12.37.1101.&. 27.36.1113. &
30.34.1123.&.31.30.1125.
Epiſcopus armis clarus, & moribꝰ clarior. 18.6.1095
Epiſcopus armatus. 71.17.1196

Ecarchus. 260.

Epiſcopi Londinenſes.
Mellitus. 206.23.604
Vacat ſedes pluribus annis. 213.
26.621.
VVina. 234.30.666
Erkenvvaldus. 237.3.675
VValderus. 237.17.675
Iugvvaldus. ibidem.
Egulfus. ibidem.
VVigerus. ibidem.
Eadbrithus. ibidem.
Eadgarus. ibidem.
Kinivvalcus. ibidem.
Eadbaldus. ibidem.
Eadbertus. ibidem.
Oſmundus. ibidem.
Aethelnothus. ibidem.
Celbertus. ibidem.
Revvlfus. ibidem.
Svvithulphus. ibidem.
Eadſtanus. ibidem.
VVlſius. ibidem.
Aethelvvardus. ibidem.
Eaſtanus. ibidem.
Theodredus. 350.15.898
Brithelmus. 370.35.958
Dunſtanus. ibidem.
Robertus. 418.3.1050
Gulihelmus. ibidem.
Mauricius. 7.4.1078
Richardꝰ de Beaumes. 26.9.1107
Gilbertus Vniuerſal. 32.12.1127
Robertus de Sigillo. 87.35.1127
Ricardꝰ de Beaumes. 41.28.1152
Gilbertus Folioth. 46.35.1163
Ricardus. 62.38.1189
Gulihelmus. de ſancta Maria. 75.
36.1199.
Euſtachius de Faucunbridge. 110
30.1221.
Rogerus Niger. 125.16.1228
Fulco Baſſet. 187.5.1244
Henricus de VVengham. 282.
21.1259.
Richardus Talbotus. 312.8.1262
Hericꝰ de Sãdvvico. 342.33.1265
Ioan. de Chishulle. 355.10.1273
Rich. de Graueſend. 368.17.1281
Radulphus Baldoc. 442.1.1303
Epiſcopi Roffenſes.
Iuſtus. 206.20.604
Romanus. 213.27.621
Paulinus archiepiſcopus Eboracenſis priùs. 220.21.634
Ithamarus. 225.10.647
Putta. 236.7.673
Godmundus. 250.11.693
Tobias. ibidem.
Ealdulphus. 264.34.693
Dumi. 271.4.740
Beornredus. 296.12.804
Puthricus. ibidem.
Godvvinus. 388.14.1011
Radulphus. 26.27.1109
Ernulphus. 31.14.1124
Ioan. 31.30.1125
Aſcelinus. 39.22.1146
VValterus. 46.4.1161
Gilbertꝰ de Glãuilla. 95.34.1214
Benedictus. 99.3.1215
Henricus de Sãdford. 123.8.1227
Rich. de VVendon. 147.37.1238
Laurentius. 275.15.1256
VValterꝰ de Martõ. 366.27.1278
Monachus. ibidem.
Epiſcopi Dommocenſes, ſive Orient. Anglorum.
Fœlix Burgundus. 218.15.632
Thomas. 226.3.650
Bonifacius. 226.6.605
Boſa. 236.6.673
Acca. 236.28.674
Aethelacus. 270.1.734
Tidferthus. 277.2.765
VVeremundus. 321.28.870
Epiſcopi Helmhammenſes.
Bedvvinus. 236.28.674
Eadbertus. 269.38.734
Halardus. 277.2.765
Humbertus. 317.29.870
VVilredus. 321.31.870
Athulfus. ibidem
Aelfricus. ibidem
Theodredus. ibidem
Aethelſtanus. ibidem
Algarus, ibidem
Alvvinus. ibidem
Stigandus. ibidem
Aethelmus. ibidem
Herſtanus. ibidem
Algarus. 404.17.1021
Eadvvinus. ibidem
Aelfricus. 411.19.1038
Stigandus. ibidem
Grinketello. ibidem
Aegelmarus. ibidem
Aelfricus. 415.23.1044
Stigandus. ibidem
Ailmarus. 3.34.1070
Arfaſtus. 4.7.1070
hic tranſtulit ſedem ad Theofordiam ibidem
Gulihelmus. 7.4.1078
Herbertus. 15.25.1091
Iſte tranſtulit ſedem ad Norvvicum. 16.23.1094
Ebrardus. 30.13.1121
Gulihelmus Turbus. 41.10.1150
Ioan. de Exonia. 52.31.1176
Iohannes Graius. 77.2.1190
Pandulphus legatꝰ. 107.38.1218
Tho. Blundeuille. 121.12.1226
Radulphus. 141.35.1236
Gulihel. de Raele. 151.1.1236
VValterus Suthfeld. 185.8.1244
Simõ de VVãtona. 276.33.1257

Rog.de Sherning. 366.26.1278
Gulihelmus Midleton. ibidem
Radulphus VValepole. 376.12.1288.
Iohannes de Ely. 412.33.1298

Epiſcopi Leiceſtrenſes.

Totta. 270.12.737
Eadbertus. 277.24.768
VVerebertus. 276.38.765
Vnvvona. 277.24.768
Rethunus. 310.18.861
Aeldredus. ibidem
Ceolredus. 327.11.873

Epiſcopi Lindiſſæ prouinciæ ſiue Merciorum.

Honorius. 217.32.628
VVinfridus. 236.33.674
Eadhedus. 238.36.678
Aethelvvinus. 239.1.674
Eadgarus. ibidem
Kinebertus. 270.5.734
Ealdulphus. 276.15.764
Ceolulfus. ibidem
Leofvvinus. 372.11.949
Ailnothus. ibidem
Aſevvinus. ibidem
Aelffius. 374.3.968

Epiſcopi Ramesburienſes ſiue VViltonenſes.

Aethelſtanus. 359.10.920
Odo. ibidem. poſt Cant. archiepiſcopus.
Oſulfus. 422.24.1055
Algarus. ibidem
Aelſſtanus. ibidem
Siricius. 381.30.990
Aelfricus. 422.26.1055
Brithvvaldus. 415.25.1045
Hermanus. ibidem. hic vltimus fuit.

Epiſcopi Credienſes.

Eadulphus. 361.24.931
Aethelgarus. ibidem
Algarus. 369.10.952
Aelfvvoldus. ibidem
Liuingus. 411.22.1037
Leofricus. 415.34.1046

Epiſcopi Cornubienſes.

Liuingus. 415.33.1046
Leofricus. ibidem

Epiſcopi Clandioceſtriæ.

Eldadus. 174.29.489

Seleſiences epiſcopi.

Eadbertus 259.8.711
Cella. 259.31.711
Vacauit ſedes multis annis. ibidē

Ciceſtrenſes epiſcopi.

Gutherdus. 372.20.960
Aelfredus. ibidem
Eadelmus. 374.18.970
Aethelgarus. 381.20.988
Oruberthus. ibidem
Ealmarus. 403.18.1019
Aethelricus. ibidem
Grinketello. 411.20.1038
Hecca. 415.37.1047
Robertus. 7.4.1078
Galfridus. 13.5.1088
Radulphus. 26.28.1109
Sigefridus. 31.30.1125
Iohannes. 55.32.1180
Simon. 86.8.1207
Richardus. 99.6.1215
Ranulphus. 108.26.1218
Radulphus de Nouauilla. 113.10 1222.
Richardus de VVithz. 184. 8.1244.
Ioan. Clipping. 255.18.1253
Stephanus. 342.33.1265
Gilbertus de ſancto Leopardo. 456.1.1305.
Ioan. de Langtona. ibidem

Haguſtaldenſes epiſcopi.

Eatta. 238.33.678
Cunbertus. 239.8.678
Eatta. 345.2.686
Iohannes. 241.10.680. &.245. 2.686.
Acca. 270.7.734
Frithebertus. 277.17.767
Alcmundus. ibidem
Tilbertus. 280.24.783
Aethelbertus. 292.14..797
Eadredus. ibidem
Eadbertus. 294.6.800. hic vltimus fuit.

Candidæ Caſæ epiſcopi.

Trinvvinus. 239.9.678
Aethelinus. 270.8.734
Frithevvoldus. 276.12.763
Pethvvinus. ibidem
Aethelbertus. 279.27.778
Baldulphus. 284.25.794

Herefordenſes epiſcopi.

VVaſtoldus. 270.3.734
VVlvvardus. 277.1.765
Cedda. 309.35.857
Albertus. ibidem
Aethelſtanus. 326.30.872
Eſna. 338.11.885
Ceolmundus. ibidem
Aethelſtanus. 423.3.1056
Leonegarus. ibidem
VValterus. ibidem
Reinelmus. 22.37.1101
Robertus. 39.34.1145
Gilbertus Folioth. ibidem
Guilihelmus de Veer. 59.8.1186
Aegidius de Brauſa. 76.36.1200
Hugo de Mapenor. 109.1.1219
Hugo Folioth. ibidem
Robertus de Meidenſtanes. 140. 16.1234.
Petr⁹ de Egleblāke. 156.15.1240
Iohannes. 187.8.1244
Iohannes Briton. 364.5.1275
Thom. Cantalupus. ibidem

VVicciorum epiſcopi.

Boſelus. 260.2.712
Oſtfertus. ibidem
Egvvinus. ibidem
VVilfridus. ibidē, &. 270.2.734
Mildredus. ibidē, &. 292.12.797
VVerenard⁹. ibidē, &. 292.12.797
Tilherus. ibidem
Hereferthus. ibidem
Debertus. ibidem. &. 276.37.765
Herebertus. ibidem
Eadbertus. 303.37.847
Alvvinus ſiue Alhunus. ibidem
Herefertus ſiue Herefredus. 326 25.872.
Aethelhunus. ibidem.
VVilferthus. 260.2.712. & 359.26.922.
Kinevvaldus. 361.23.930
Dunſtanus. 370.31.957
Oſvvaldus. 372.13.959
Ealdulphus. 260.8.712
VVerferthus. 357.20.915
Aethelhunus. ibidem
VVlſtanus. 386.24.1002 &.403.8.1017.
Leoffius. 403.8.1017
Brithregus. 408.12.1033
Liuingus. 412.17.1040
Aelfricus Ebor. arhiepiſcopus. 412.17.1040.
Aeldredus. 415.36.1046
VVlſtanus. 427.7.1062
VVlnothus. 13.6.1088
Samſon. 20.2.1097
Theulfus. 28.24.1114
Simon. 31.30.1125
Rogerius. 55.20.1179
Baldevvinus. 56.19.1181
Gulihelmus de Northale. 59. 16.1186.
Robertus. 66.12.1191
Henricus. 70.2.1195
Ioan. de Conſtantijs. 70.16.1196
Maugerius. 77.1.1200
VValterus de Gray. 95.34.1214
Silueſter. 107.26.1218
Gulihel. de Bleis. 108.8.1218
VValterus de Cantilupo. 141. 36.1236.
Prior quidam. 417.33.1301

Lindiſſernenſes ſiue Dunelmenſes epiſcopi.

Aidanus. 221.1.635
Finanus. 228.15.652
Colmannus. 233.17.663
Tuda. 234.12.664
Cuthbertus. 243.24.683

Eadbertus. 250.35.696
Aethelvvaldus. 270.7.734
Kineulfus. 270.29.738
Higbaldus. 280.16.781
Egbertus. 296.9.803
Eardulphus. 300.11.828
Egfridus. 303.29.845
Eanbertus. ibidem
Eardulphus. 306.28.854
Cutherdus. 357.33.915
Milredus. ibidem
Tilredus. 360.26.927
VVithredus. ibidem
Mildredus. 381.28.990
Aldhunus. ibidem
vacauit ſedes. 3. annis. 403.24.1020.
Eadmundus. ibidem
Eadredus. 416.4.1048
Aegelricus. 423.10.1056
Aegelvvinus. 428.24.1056
exulat ſpontè. 4.1.1070
VValkerus. 7.30.1079
Gulihelmus. 13.10.1088
Radulphus. 26.28.1109
Gulihelmus de ſancta Barbara. 39.19.1146.
Hugo de Puſac. 70.2.1195
Philippus. 70.29.1196
Richard⁹ de Mariſco. 86.24.1208
Philippus. 91.4.1211
Rich.de Mariſco. 167.35.1218
Richardus Saresburienſis. 121.9.1226.
Nichol.de Fernhã. 159.29.1241
VValterus de Kirkham. 239.13.1249.
Robertus Stychil. 299.34.1260
Anton.Patriarcha Hieruſolomitanus. 466.3.1307

Dorcaceſtrenſes ſiue VVintonienſes epiſcopi.

Sanctus Birinus. 221.28.635
Aegelbertus. 226.2.650
VVina. 233.10.661
Leutherius. 236.6.673
Hedda. 241.10.680
Daniel. 256.22.704
Humfridus. 271.28.746
Kinehardus. 274.31.756
Celdulphus. 281.26.787
Aldulphus. ibidem
Herefridus 301.2.834
Eadmundus. ibidem
Svvithunus. 307.13.854
Ealferthus. 311.4.863
Tunbertus. 332.12.879
Deneulphus. ibidem
Ethelinus. 343.9.888
Frithſtanus. 353.9.905
Birſtanus. 361.28.932
Aelphegus. 362.37.934
Aelfſinus. 368.3.947
Brithelmus. 372.29.963
Aethelvvoldus. ibidem
Aelphegus. 380.22.984
Aelfſius. 387.6.1006
Aethelvvoldus. 396.28.1015
Aelfſius. ibidem
Eadnothus. 399.38.1016
Eadricus. 409.9.1034
Eadnothus. ibidem
Ealfvvinus. 415.38.1047
Stigandus Helmhamenſis. 416.1.1047.
Eadnothus. 418.1.1049
Vlfo. ibidem
VValkelmus. 13.4.1088
Gulihelmus Giffard. 22.22.1100
Henricus. 32.38.1129
Richardus Tokelni. 25.7.1174
Godefridus de Lucy. 62.38.1189
Petrus de Rupibus. 81.15.1204
Gulihelm⁹ de Rale. 149.8.1238
Aethelmarus. 243.30.1250
Iohannes de Exonia. 312.9.1262
Iohan.de Põtiſſina. 455.38.1305
Henricus VVodelokes. ibidem

VVellenſes & Bathon.epiſcopi.

Eadulphus. 353.9.905
Aethelinus. 357.17.915
Vlfhelmus. ibidem
Aelphegus. 360.3.924
Odo. 363.2.934
Oſulphus. ibidem
Brithelmus. 371.31.959
Kinevvaldus. 380.24.985
Sigarus. ibidem
Aelfvvinus. 383.30.997
Liuingus, qui & Aethelſtanus. 391.11.1012.
Aethelvvinus. ibidem
Duduc. 427.1.1060
Giſa. ibidem
Iohannes. 16.1.1091
Godfridus. 30.34.1123
Sauaricus. 66.35.1192
Iocelinus. 84.14.1206
Rogerius. 178.14.1244
Robertus. 228.36.1248
Gulihelmus. 275.14.1256
Robertus Burnel. 366.32.1278
Gulihelmus de Marchia. 386.30.1292.

Scireburnẽſes ſiue Saresbur. epiſcopi.

Aldelmus. 256.22.704
Fortherus. 258.32.709
VVilbertus. 280.26.784
Caſtanus. ibidem
VVibertus. 297.11.814
Aethelſtanus. 299.33.827
Sigelmus. 301.2.834
Aethelvvaldus. ibidem
Aelſtanus. 303.26.845
Hamundus. 323.5.871
Aethelhegus. ibidem
Aſſerus. 333.12.883
Svvithelmus. ibidem
Aethelvvoldus 350.32.899
vacat ſedes.7.annis. ibidem
Aethelinus. 353.9.905
VVerſtanus. 358.30 918
Aethelbaldus. ibidem
Aelfredus. 365.19.940
Vlſius. ibidem
Brithricus. 387.29.1009
Aelmarus. ibidem
Rogerius. 23.37.1102
Iocelinus. 57.16.1184
Hubertus VValterus. 63.1.1189
Richardus. 111.3.1221
Robert⁹ Bingham. 123.30.1228
Gulihelmus de Eboraco. 216.5.1247.
Aegidius. 313.9.1269
VValterus de Rich. ibidem
Nichol.de Lõgſpei. 411.11.1297
Simon de Gandauo. ibidem

Licheſeldenſes epiſcopi.

Dinas. 232.31.656
Cœllacus. ibidem
Tunherus. ibidem
Iaruman. 232.7.657
Ceadda. ibidem
VVinfridus. ibidem
Cedda. 235.11.668
Alvvinus. 270.1.734
VVitta 270.11.737
Hemeli. 276.14.764
Cuthfridus. ibidem
Eadulphus. 276.31.765
Humbertus. 277.25.768
Higbertus. 289.11.995
Aethelvvaldus. 310.1.858
Hunbertus. ibidem
Kineferthus. 311.12.864
Tunbertus. 326.23.872
Tunfredus. 360.29.928
Ella. ibidem
Brithmarus. 411.30.1039
Vlſius. ibidem
Gerardus Puella. 57.9.1183
Alexander. 150.35.1239
Gul.de Rale. ibidem
Hugo de Pateshulle. ibidem
Adam. 187.7.1244
Rogerius de VVeſcham. 192.9.1245.
VValt.de Langtona. 403.3.1295

Elienſes epiſcopi.

Herueus. 26.24.1109
Nigellus. 34.8.1133
Galfridus. 62.18.1189
Gulihelmus de Longo campo. 63.1.1189.

Euſta-

Euſtachius. 73.17.1198
Eadvvardus 86.8.1208
Euſtachius. 96.36.1214
Ioanes de Fontibus. 110.11.1220
Galfridus de Burgo. 118.14.1226
Hugo. 125.19.1228
Gulihelmus de Kilkenni. 267. 5.1254.
Gulihelmus de Luda. 472.22. 1298.
Radulphus VValepole. 412.33. 1298.
Prior Elienſis. 417.31.1301
Exonienſes epiſcopi.
Gulihelmus. 26.7.1107
Robertus. 43.18.1155
Robertus. ibidem
Iohannes. 38.36.1185
Bartholomeus. 46.1.1161
Héricus Mariſcallus. 69.24.1194
Simon de Apulia. 84.17.1206
Henricus. 89.5.1210
Simon. 95.31.1214
Gulihelmus de Bruere. 117.31. 1224.
Richardus. 204.12.1245
Bangorenſes epiſcopi.
Vrbanus. 26.8.1107
Herueus. 26.29.1109
VValterus. ibidem
Prior Hoſpitalis Hieruſalem. 69. 35.1195.
Robertus de Salopia. 72.34.1197
Richardus. 156.5.1240
Carliolenſes epiſcopi.
Fit ſedes epiſcopalis. 33.31.1132
Ethelulphus. ibidem
VValter⁹ Mauclerk. 134.37.1233
Gulihelmus. 151.31.1239
Silueſter. 228.6.1247
Thomas de Veteriponte. 264. 35.1254.
Sodorenſes epiſcopi.
Remund. ſiue VVimundus. 41. 16.1151.
Iohannes. ibidem
Marcus. 423.3.1301
Ceſtrenſes epiſcopi.
Rogerius. 39.22.1146
Hugo de Mihant vel Minant. 60. 20.1187.
Galfridus. 73.20.1198
Hugo. 75.10.1198
Galfridus de Muſchãp. 86.9.1208
VValterus de Gray. 89.4.1210
Gulihelmus de Cornhul. 99. 3.1215.
Alexander Stanesby. 117.29. 1224.
Hugo. 163.11.1241
VValt. de Lãgtona. 419.9.1301
Lincolnienſes epiſcopi.
Remigius. 10.3.1085
Robertus Bloetus. 16.3.1091
Alexander. 30.33.1123
Gulihelmus. 38.1.1242
Robertus. 39.37.1147
Galfridus Plantagin. 25.9.1174
VValterus de Cõſtantijs. 56.34. 1182.
Hugo 59.15.1186
Gulihelm⁹ de Bleis. 77.22.1201
Hugo de VVelles. 87.23.1209
Robert⁹ Groſeteſt. 140.31.1235
Scripſit Papæ. 257.2.1253
Increpat fratres Prædicatores. 257.19.1253. eius obitus. 257. 2.1253.
Papa voluit eijcere oſſa eius extra eccleſiam. 260.18.1254
Apparet Papæ. ibidem
Héric⁹ de Lexintona. 259.5.1254
Oliuarius. 415.9.299
Menenienſes epiſcopi.
Bernardus. 28.24.1114
Petrus. 75.10.1198
Thomas VVallies. 228.13.1247
Landauenſes epiſcopi.
Gulihel. de Burgo. 185.31.1244
Ioan. de Munemue. 398.35.1295
Epiſcoporum priuilegium augetur. 25.38.1107
Epiſcopi cuiuſdam ambitio. 149. 33.1238.
Erkengoda virgo. 222.24.640
Ermenburga virgo. 238.15.676
Exactio extorta. 8.36.1083
Exactio à clero. 118.3.1226
Expulſio Pictauiorũ. 278.9.1258

F

Faganus & Deruuianus prædicãt in Britannia. 112. 1.185.
Falcaſius captus eſt. 117.5.1224
Fames. 95.18.50. & 100.22.71. & 197.6.576. & 387. 2.1005. & 278.28.1258.
Francia debellatur. 341.28.887
Franci vndè dicuntur. 140.25.380
Francorum primus rex. ibidem
Franci applicuerunt apud Doueriam. 398.2.1295
Fratres vterini vno die nati. 190.4.535
Fratrum Minorum incipit ordo. 85.5.1207
Eorum cupiditas. 414.31.1299
Friday, à quo nomen ſortita eſt. 155.6.449
Feſtiuitas omnium Sanctorum. 209.10.609
Fides Chriſti in Britannia cõfirmatur. 112.20.186
Figmenta Poëtarum. 10.7.ætate. 3
Figmenta Gentilium. 11.30.ætat. 3
Fiſtula aurea. 414.1.1041
Fons venenatus. 184.37.516
Fortunatus claret. 195.30.563
Foſſa inter Angliam & Scotiam. 114.18.205
Fulco Prædicator claret. 72.14.1197
Eius monita Richardo regi. ibidem
Fugientium ad templum priuilegium. 52.8. ætat 5
Fugientium ad ciuitatem priuilegium. ibidem
Fuga Papæ Innocentij quarti. 182.23.1244
Furſeus in Hibernia claret. 225.4.647

G

Galenus Medicus claret. 108.20.143
Gaſto de Byard capitur. 363.34.1275
Galfridus Comes Britanniæ obijt. 59.9.1186
Gelu magnum. 16.13.1093. & 40.27.1149. 369 27.1281.
Genealogia domini. 73.3.ætat.5. & 18.28.ætat.3
Genealogia Offæ regis. 275.10.758
Genealogia Inæ regis. 248.1.689
Genealogia Aelfredi regis. 323.14.871
Genealogia Roberti Ducis Normãnię. 356.12.912
Genealogia Eadvvardi regis & Confeſ. 415.4.1042
Gerebertus apoſtata. 383.36.998
Germani epiſcopi aduentus in Angliã. 158.32.446
Gregorius Nazeanzenus floruit. 143.28.393
Gregorius Magnus Papa, floruit. 201.26.592
Eius obitus. 207.14.605
Anima Traiani Imperatoris à pœnis liberat. 201. 26.592.
Sabinianum Papam percuſſit. 208.27.607
Græcorum ſubmiſſio eccleſiæ Romanæ. 355.20. 1274.
Gregorius Niſſenus. 143.28.393
Guerra tempore regis Stephani. 37.18.1141
Guerra inter reges Angliæ & Franciæ. 74.2.1198
Guerra inter Anglos & Scotos. 184.26.1244
Guerra per VVallenſes mota. 369.38.1282
Guerra mota primò per Scotos. 403.36.1296

Guido rex Hieruſalem liberatur. 61.8.1188
Guido de Monte forti nepotem regis occidit. 350. 10.1269. Excommunicatur propter hoc factum. 353.4.1272
Gitro rex Danorum, fidem Chriſti ſuſcepit .331. 19.878.
Gogmagog. 17. 20. 18.13.ætat.3
Gothorum origo. 356.12.912
Godvvinus proditor moritur. 421.1.1054
Godvvini filiorum nequitia. 430.2.1065
Godiua Comitiſſa nuda per villam Couentrenſem equitat. 423.37.1057
Godricus hęremita obijt. 50.20.1171
Gloria patri quis inſtituit. 139.36.376
Gloria laus, quis compoſuit. 303.4.842
Guthlaci hęremitæ hiſtoria. 260.26.714
Griffinus princeps Northvvalliæ exiliens ê Turri Londinenſi perit. 179.33.1244
Gulihelmus filius Osberti perimitur. 70.18.1196

H

Haraldus rex Danorum baptizatur. 373.24.966
Haraldus Dux pactum inijt cum Gulihelmo Duce Normannorum. 426.10.1059
Haſteinus ſiue Haſtingus. 341.28.887
Helcana. 19.9.ætat.3
Hælena rapitur. 13.12.ætat.3
Hęlena Allabenorum regina. 95.20.50
Hęlena Coëli filia Conſtantio nupſit. 124.25.302
Sanctam Crucem inuenit. 134.8.324
Hengiſti & Horſi in Angliam aduętus. 154.34.449
Hæres Angliæ legitimus Eadgarus. 433.26.1066
Hæreſis definitio. 257.24.1253
Hæreſis Nicholaitarum. 89.33.33
Hæreſis Cherinti & Ebionis. 104 18.98
Hæreſis Baſilidiana. 107.12.130
Hæreſis Valentiniana & Martionis. 108.14.142
Hæreſis Cataphrigum. 110.5.163
Hæreſis Montani. 110.33.173
Hæreſis Eucratita. 111.11.176
Hæreſis Seueriana. ibidem
Hæreſis Photini. 139.9.369
Hæreſis Priſcæ & Maximillæ. 113.31.199
Hæreſis Montana. ibidem
Hæreſis Simmachi. 115.8.110
Hæreſis Sabelliana. 115.31.217
Hæreſis Pauli Samoſitani. 120.34.270
Hæreſis Manicheorum. 121.23.278
Hæreſis Arriana. 133.29.320
Hæreſis Paterina vel Bugaris. 142.30.1236
Hæreſis Donatiſtarum. 133.29.322
Hæreſis Anthropomorphitarum. 137.2.352.& 368.34.949.
Hæreſis Pelagiana.. 158.32.446.&.144.37.404
Hæreſis Apollinaris. 139.5.367
Hæreſis Fotini & Eunomij. 139.9.368
Hæreſis Meſſalianorum. 144.25.401
Hæreſis Priſcillianiſtarum. 145.37.413
Hæreſis Neſtoriana. 147.28.429
Hæreſis Beringarij. 12.10.1087
Hæretici Canini. 139.5.1234
Hęrodes filios occidit. 78.20.3
vltio diuina in eum. 79.36.4
Eius mors. 80.30.7
Hillarius Pictauienſis floruit. 143.29.393
Hiberniæ origo. 56.12.ætat.5
Hibernia ſubiugata. 50.12.1171
Hidagium. 387.21.1008
Hiems aſper. 194.19.554. &.16.13.1093. &. 6.24. 1076.&.266.6.1254.&.53.34.1078.
Hildegardis prophetiſſa floruit 382.10.1292
Hilda Abbatiſſa. 240.37.680
Homicidium Londini. 293.3.1260
Homagium regis Scotiæ. 428.6.1301
Homagium Flandrenſium. 95.35.1214
Homagium Comitis Flandriæ. 155.7.1240
Homagium regis Angliæ pro Comitatu Pontiniæ. 367.16.1279.
Homagium Eadvvardi Primi, regi Frãcorum. 354. 10.1272.
Homines mutati in beſtias. 417.22.1049
Hubertus de Burgo, Iuſticiarius. 132.6.1232
Hundredas quis inſtituit. 345.16.892
Hieronimus floruit. 143.30.393
Hieruſalem ciuitas capta à Chriſtianis. 20.25.1099
Hieruſalem obſeſſa. 99.28.71
Hymnos quis compoſuit. 144.13.399
Homo Chriſtum videns in carne adhuc viuit. 124. 36.1228.

I

Iacobus Apoſtolus ordinatur epiſcopus. 90.12.33
Eius obitus. 93.30.43
Ieiuniũ quatuor temporũ quis inſtituit. 115.37.219
Ignei radij in aëre viſi. 360.15.926
Ignis inextinguibilis. 411.9.1037
Iohannes prædicat & baptizat. 85.26 30
Caput eius inuentum. 159.5.458
Ieſum baptizat. ibidem
Iohannis Euangeliſtę natiuitas. 79.35.3
Eius mors. 104.29.99
Iohannes Chriſoſtomus floruit. 145.13.406
Ioſue rex & exploratores. 11.13.ætat.3
Iohannes Elemoſinarius. 209.27.611
Iohannes Beuerlacus. 264.16.721
Iohannes Scotus claret. 333.16.883
Eius mors. ibidem
Ioſeph venditur. 9.5.ætat.3
Ioachim abbas claret. 46.30.1162.&.55.21.1179
Inferna aperta ſunt. 35.28.ætat.4
Infortunia multa. 101.10.72.&.21.70.1100.&. 278.22.1268.&.284.30.1259.
Inuectio contra Philoſophos, creatorem quęrentes ſed non inuenientes. 72.34.1
Inguar & Hubba mortui ſunt. 329.17.878
Inundatio aquæ. 278.22.1258.&.136.19.1233.&. 264.31.1254.
Imperator Otho venit in Angliam. 85.1.1207
Imperium Conſulare incipit. 34.23.ætat.4
Inobedientiæ exemplum. 389.12.1012.vſq; ad finẽ
Imperium Romanũ à Græcis ad Germanos tranſlatum. 273.24.751

INDEX.

Imperatores Romani.

Caius Iulius Cæsar. 70.6.ætat.5
Octauianus Augustus. 70.12. ætat.5.
Tiberius. 8235.18
C. Caligula. 90.34.37
Claudius. 93.22.41
Nero. 96.8.54
Galba. 99.3.68
Otho. 99.10.69
Vitellius. 99.13.69
Vespasianus. 99.21.71
Titus. 102.25.81
Domitianus. 103.1.83
Nerua. 103.16.98
Traianus. 104.29.99
Aelius Adrianus. 106.4.118
Antonius Pius. 108.3.138
M. Antonius Verus. 109.30.158
Aurelius Commodus. ibidem
L. Anton. Cõmodus. 111.19.178
Helius Partinax. 113.5.191
Seuerus. 113.9.192
Bassianus. 114.37.207
Marinus. 115.23.214
M. Aurel. Antoninꝰ. 115.26.215
Alexander Seuerus. 115.33.218
Maximinus. 117.11.234
Gordianus. 117.25.238
Philippus. 118.7.244
Decius. 118.26.251
Gallꝰ & Volutianus. 118.33.252
Valerianus & Gallienus. 119.21. 253.
Claudius. 120.23.267
Aurelianus. 120.38.271
Tacitus. 121.11.275
Probus. 121.17.276
Carus. 122.4.282
Diocleſianus & Maximianus. 122 13.285.
Galerius. 130.5.305
Constãtinus Magnꝰ. 130.16.307
Constantius, Constantinus, & Constans. 136.7.341
Iulianus Apostata. 138.6.364
Iouinianus. 138.33.366
Valentinianꝰ & Valés. 139.4.367
Gratianus. 139.38.377
Theodosius. 141.1.382
Arcadius. 141.24.389
Honorius. 144.6.397
Theodosius Iunior. 147.23.427
Valétinianus Iunior. 147.35.428
Martianꝰ & Valentinianus. 157. 6.452.
Leo Maior. 159.10.459
Zeno. 172.19.477
Anastasius. 178.24.493
Iustinus. 186.21.519
Iustinianus 188.29.527
Iustinus Iunior. 195.37.565
Tiberius. 197.9.577
Mauritius. 198.8.584
Phocas. 207.11.604
Heraclius. 210.6.613
Constantinus Tertius. 223.9.641
Heraclonas. 223.13.642.
Constans. ibidem
Cõstantinꝰ Quartus. 235.13.669
Iustinianus. 246.28.687
Leo. 250.38.696
Absimarus Tiberius. 251.13.699
Iustinianus iterum. 257.17.707
Philippicus. 260.13.713
Anastasius. 263.25.715
Leo. 264.4.718
Constãtinus Quintꝰ. 271.11.742
Leo Zaccarus. 279.23.776
Constantinus & Hirenes. 280. 17.782.
Constantinus solus. 283.1.793
Hirenes sola. 292.38.798
Carolus Magnus. 284.22.801
Ludouicus. 297.7.814
Lotharius Primus. 302.36.841
Ludouicus Iunior. 308.38.856
Carolus Crassus. 332.10.879
Arnulphus. 344.29.891
Ludouicus. 352.26.903
Conradus. 357.4.913
Henricus Primus. 359.6.920
Otho Magnus. 363.27.938
Otho Secundus. 374.35.974
Otho Tertius. 380.8.984
Henricus Iuniur. 387.3.1005
Conradus. 405.13.1025
Henricus Tertius. 411.34.1040
Henricus Quartus. 423.14.1057
Henricus Quintus. 25.32.1107
Lotharius Secundus. 32.1.1126
Conradus Tertius. 35.35.1137
Fredericus. 43.8.1155
Henricus Sextus. 65.7.1190
Otho Quartus. 73.4.1198
Frederic⁹ Secũdus. 125.33.1229
Henricus Septimus. 204.30.1245
Gulihelmus rex Romanorum. 227.24.1247.
Richar. rex Alemã. 276.10.1256
Rodulphus rex Alemanniæ. 372. 25.1284.
Adolphus. 382.5.1292
Albertus. 412.1.1298

Inquisitio generalis de terris & tenementis totius Angliæ. 8.26.1083
Inquisitio religiosorum. 264.5.1254
Inundatio maris in Anglia. 375.32.1287
Insula Seleſei vbi. 259.8.711
Insula Elienſis capta. 347.12.1268
Insula Ethelingiæ. 329.34.878
Insula de Londei vbi. 166.10.1242
Interdicitur Londinum ciuitas. 337.16.1265
Interdictio generalis. 86.16.1208
Tẽpore interdicti, Albi monachi ſuſpẽſi ſunt. ibidẽ
Interdicti eiusdem relaxatio. 95.18.1214
Ina rex Eadbertum regem fugauit. 264.28.722
Icon ſiuè imago beatæ Mariæ diuinitùs depicta. 213.6.620.
Imago locuta eſt. 376.32.975
Imago, cuius oleum in carnem vertitur. 80.25.1204
Inguinaria peſtis in Italia. 201.14.591
Intemperies aeris. 271.24.1255
Ina rex. 264.28.722
Inteſtata Papa occupat. 206.6.1246
Iuramentum regis. 277.34.1258
Ius regni Angliæ cui competebat poſt montem. S. Eadwardi regis. 433.14.1066
Iudeorum diſperſio. 101.10.72
Iudeorum occiſio. 62.36.1189. &. 65.9.1190
Iudæorum ab Anglia expulſio. 381.1.1290
Iudæus qui imaginem rapuit. 195.5.560
Iudæorum ſignum. 363.30.1275
Iudæi puerum Norwici crucifigunt. 39.13.1145
Iudæi puerum abſcondunt. 140.22.1235
Iohannes Comyn interfectus. 455.10.1305
Iter Hieroſolimitanum. 17.30.1095
Ius regis Angliæ in regnum Scotiæ. vſque ad finem. 422.21.1301

K

Kenelmus rex occiditur. 298.12.821

L

Lambertus martyrizatur. 251.7.698
Lanfrancus. 4.4.1070
Latrones. 237.30.1249
Legatus Otho. 119.2.1226
Legati & Cardinales in mare capti. 160.19.1241
Legatus non venit in Angliam niſi poſtulatus. 220. 29.1247.
Legati mittuntur per mundi partes. 219.24.1247

Legatus

Legatus missus pro decimis. 177.14.1244
Leges Romanorũ quis primò instituit. 32.5.ætat.4
Leges Molmutianas quis instituit. 52.7.ætate.5
Lex Danorum ex antiquo. 349.15.897
Leodegarius floret. 250.15.694
Leofricus Comes Couentrensis obijt. 423.23.1057
Leolinus princeps VValliæ occiditur. 370.26.1282
Leonis interfector. 77.37.1201
Letania septiformis. 201.14.591
Libertatum regiarum recordatio. 47.12.1164
Lignum dominicum Hierusalem reuehitur. 213.16.620.
Linea regum Angliæ. 432.1.1066
Liber Sinodalis à Carolo missus. 283.1.793
Lindissernensis insula. 289.10.795
Literæ Eadvvardi Primi ad Papã pro regno Scotię. 427.21.1301.
Literæ Bonifacij Papæ ad regem Angliæ de regno Scotiæ. 420..16.1301
Literæ Baronum Angliæ Bonifacio Papæ, super eodem. 435.30.1301
Lucanus poëta occiditur. 98.3.65
Literæ totius cleri domino Papę missæ. 221.2.1247
Lucretius poëta interimitur. 98.3.65
Ludouicus venit in Angliam. 101.36.1216
Eligitur in regem à Baronibus. ibidem
Lumen continuè ardens. 411.9.1037
Lumen cereorum. 77.6.1200.&.120.16.1226
Lunæ quinque apparuerunt. 77.3.1200

M

Madan & filij eius. 20.20.ætate.4
Mahumetes pseudopropheta. 213.30.622
Mamertini miraculum. 158.5.457
Mansiones populi Israel. 11.1.ætat.3
Marianus Scotus nascitur. 405.38.1028
Chronica scripsit. ibidem
Maria mater dei assumpta est. 94.37.45
Eius Conceptio celebratur. 125.7.1228
Mare regi non obediens. 409.16.1035
Maris inundatio. 395.24.1014.&.245.12.1250.&.143.8.1236.
Maritagia. 225.20.1247
Marcus Euangelista. 93.30.42
Matthæus Apostolus ordinatur. 89.31.33
Matthæ⁹ Paris Chronica sua terminat. 247.22.1250
Maurus Abbas. 194.11.553
Medardus episcopus obijt. 194.23 556
Mertij qui. 250.31.696
Medonis miraculum. 360.36.929
Mœnia noua circa Turrim London. corruerunt. 160.2.1241.
Merlini propheræ natiuitas. 161.19.464
Eius vaticinium. 162.14.465
Miraculum de sancto Benedicto. 272.5.748
Miraculum ouorum. 310.23.862
Miraculum regis Tartarorum. 414.11.1299
Miraculum Herculiani episcopi. 192.31.544
Miraculum trium Hibernorum. 344.30.891
Miraculũ de Clodoueo rege Francorũ. 172.4.476
Miraculum de episcoporum linguis præcisis & diuinitùs restauratis. 189.7.530
Miraculum de. S. Benedicto Iuniore. 190.24.538
Miraculum de puero Iudæo. 194.3.552
Missa quantæ virtutis sit. 244.13.685
Missa celebratur pro defunctis. 361.29.932
Missam indignè celebrans. 418.12.1051
Missam in mare celebrans. 224.34.1247
Moisis natiuitas. 9.24.ætat.3
Monachi militare coguntur. 140.4.378
Monachi pro clericis constituuntur. 374.7.969
Monachi & Monachæ nubere cogũtur. 289.32.795
Monachus rex factus. 150.32.445
Monachorum multitudo in vna dom. 205.35.603
Moneta noua. 44.32.1158
Moneta quadrifaria deletur. 131.22.1248
Monetæ tonsura. 227.8.1247
Monetæ tunsatio. 227.8.1247
Monasterium. Vide supra Cœnobium in. C. litera.
Monasteria Galliæ Britannorum multi olim adire solebant. 222.28.640
Monstrum. 145..16.407.&.427.13.1062
Mons precibus amotus. 120.14.264
Montes prærupti. 199.30.586
Montis mugitum. 195.24.562
Mordredi proditio. 191.6.540
Moralia Gregorius composuit. 197.37.582
Mors repentina cuiusdam Iusticiarij de Banco. 296.31.1260.
Mortalitas Romæ. 246.7.686
Mortalitas hominum. 110.14.167.&.234.26.665 &.153.7.447.&.246.6.686.
Mortuus resuscitatus. 251.20.699
Pœnas purgatorij vidit. ibidem
Mortua manus quo tempore cœpit. 368.3.1280
Mulier à potu & cibo abstinens per triennium. 299.16.824.
Mulier diuinitus habens pollicem sancti Iohannis Baptistæ. 210.7.613
Munus mittitur Papæ à rege Angliæ. 454.4.1305
Murmur contra Papales exactiones. 221.30.1247
Murus in Britãnia fact⁹. 146.31.420.&.114.18.205.
Murus cadens multos de famulis Papæ oppressit. 453.28.1305.
Mulier gigantea. 168.1.1242
Mulier fortiliga. 305.5.852

N

Nauis aurea regi data. 412.20.1040
Nauium numerus Eadgari regis. 375.20.975
Naues Ethelredi regis. 382.18.992.&.387.21.1008
Naualis pugna inter Anglos & Normannos. 386.34.1293.
Nauicula ex corijs bouinis facta. 344.30.891
Narratio de puella strenua 392.2.1012
Ninus rex Assyriorum. 4.17.ætat.2
Northumbrorum regum origo. 193.12.548
Eiusdem regni diuisio. 194.36.560
Normanniam vendicat rex Henricus. 114.18.1223
Numa Põpilius leges Romanas condit. 32.35.æt.4
Numerantur Romani. 95.13.48

O

Obitus Aelionoræ filiæ Comitis Britanniæ. 162.29.1241.
Obsidio Hierosolimitana per Titum. 99.28.71
Offa rex Merciorum. 275.4.758

Domina-

Dominabatur in.23.schiris siuè quincijs.288.9.794
Olauus rex Norvvegiæ perimitur. 406.37.1030
Oleum de cœlo allatum. 172.4.476
Oleum infirmorum quis instituit. 145.28.409
Oleum Chrismatis quis instituit. 118.22.249
Oleum de imagine emanauit. 80.25.1204
Oleum in carnem conuertitur. ibidem
Oloflamma. 166.34.1234
Orationis virtus. 120.14.264
Oratio quæ pro rege & regina dicitur. 239.3.1249
Oratio Mauricij Imperatoris. 206.34.604
Ordo Templariorum inuenitur. 29.13.1118
Ordo Ciſtertientium inuenitur. 20.18.1098
Ordo Præmonſtratenſis incipit. 30.5.1120
Ordo Minorum confirmatur. 83.5.1205
Origines. 116.6.222.&.116.34.231
Eius librorum multitudo. 118.13.246
Eius mors. 118.36.252
Oſſa ſancti Iohannis Baptiſtæ comburuntur. 238.18.365.
Oſculum pacis quis inſtituit. 145.28.409
Oſſa Arthuri regis inueniuntur. 66.20.1191
Oſſa Gigantis.50. pedum longitudinis reperta. 50.9.1170.
Oſvvaldus rex perimitur. 223.21.644
Eius ſanctitas. ibidem
Oſvvaldi archiepiſcopi reliquiæ tranſlatæ. 386.21.1002.
Oſvvini regis paſſio. 226.23.651
Eius inuentio. 428.1.1065
Eius tranſlatio. 26.37.1110
Otho Imperator venit in Angliam. 85.1.1207
Ouidius poeta perit. 83.6.18
Oxoniæ diſſentio inter ſcholares & famulos Othonis Legati. 147.2.1238
Oxoniæ ſcholares diſperſi. 88.6.1209
Oxoniæ diſcordia inter ſcholares & ciues. 281.22.1259.

P

Pachouius Abbas floret. 143.29.393
Eius mors. 145.11.405
Pallium. 271.24.745.&.276.30.765
Palladius primus Scotorum epiſcopus. 148.9.433
Pallantis corpis inuenitur. 411.1.1037
Papa Bonifacius capitur. 442.20.1303
Papæ petitio. 119.2.1226
Papæ pedes quare deoſculantur & non manus. 293.1.798.
Papa celebrans in cathedra. 373.10.1285
Papa clam fugit. 182.23.1244
Papa murmurat contra Anglos. 205.24.1246
Patricius. 176.28.491

Papæ siuè summi Pontifices.
Petrus. 93.24.34
Linus. 101.9.59
Cletus. 102.37.59
Clemens Primus. 103.29.93
Anacletus. 104.37.102
Euariſtus. 105.22.109
Alexander Primus. 106.11.120
Sixtus Primus. 107.5.128
Theleſphorus. 108.6.139
Pius Primus. 108.24.144
Higinus. 109.7.150
Pius Secundus. 109.18.154
Anicetus. 110.7.164
Sother. 111.6.175
Eleutherius. 111.37.185
Victor Primus. 113.27.198
Zephirinus. 115.5.209
Calixtus Primus. 115.35.219
Vrbanus. 116.11.224
Pontianus. 117.6.232
Antherius. 117.21.237
Fabianus. 117.28.238
Cornelius. 119.11.252
Lucius Primus. 119.24.254
Stephanus Primus. 119.34.
Sixtus Secundus. 120.4.260
Dionisius. 120.13.263
Fœlix Primus. 120.18.265
Eutichianus. 120.25.268
Caius. 121.16.276
Marcellinus. 122.32.288
Marcellus. 123.12.302
Euſebius. 130.21.309
Melchiades. 130.27.311
Siluester Primus. 132.13.315
Marcus. 135.20.334
Iulius. ibidem
Liberius. 137.14.356
Fœlix Secundus. 138.4 364
Liberius iterum. 138.31.366
Damaſus. 139.20.371
Siricius. 141.22.388
Anaſtacius Primus. 145.10.405
Innocentius Primus. 145.22.407
Zoſimus. 147.8.422
Boniſacius Primus. 147.14.425
Cæleſtinus Primus. 147.21.427
Sixtus Tertius 149.37.436
Leo Magnus. 150.20.443
Hilarius. 162.11.465
Fœlix Tertius. 173.16.486
Gelaſius Primus. 178.29.494
Anaſtacius Secũdus. 180.17.498
Symmachus. 181.27.499
Hormiſda. 182.36.508
Iohannes Primus. 184.14.513
Fœlix quartus. 184.27.515
Bonifacius Secundus. 186.4.518
Iohannes Secundus. 187.17.520
Agapitus Primus. 187.33.522
Siluerius. ibidem
Vigilius. 188.13.524
Pelagius. 194.3.552
Iohannes Tertius. 196.2.566
Benedictus Primus. 197.2.575
Pelagius Secundus. 197.21.579
Gregorius Magnus. 201.26.592
Sabinianus. 208.20.606
Bonifacius Tertius. 208.35.608
Bonifacius Quartus. 209.5.606
Deus dedit. 210.17.614
Bonifacius Quintus. 213.21.621
Honorius Primus. 215.19.622
Seuerinus. 222.2.637
Iohannes Quartus. 222.10.637
Theodorus. 222.13.640
Martinus. 225.13.648
Eugenius. 232.16.659
Vitalianus. 233.11.662
Deus dedit. 235.21.670
Donus. 238.25.677
Agatho. 239.10.678
Leo Secundus. 243.28.684
Benedictus Secundus. ibidem
Iohannes Quintus. 244.1.685
Conon. 245.1.686
Sergius Primus. 246.28.687
Iohannes Sextus. 255.18.702
Iohannes Septimus. 257.8.705
Siſinnius. 257.9.706
Conſtantinus. 257.17.707
Gregorius Secũdus. 263.24.715
Gregorius Tertius. 267.3.730
Zacharias. 271.10.742
Stephanus Secũdus. 273.22.751
Paulus Primus. 274.13.756
Stephanus Tertius. 277.19.768
Adrianus Primus. 278.2.772
Leo Tertius. 289.37.797
Stephanus Quartus. 297.35.816
Paſchalis. 297.37.817
Eugenius Secundus. 299.19.824
Valentinus. 299.31.827
Gregor. Quartus 300.2.827

Sergius Secundus. 303.17.844
Leo Quartus. 303.34.846
Benedictus Tertius. 308.29.855
Nicolaus Primus. 309.37.858
Adrianus Secundus. 311.21.867
Iohannes Octauus. 327.3.873
Marinus Primus. 333.7.883
Adrianus Tertius. 334.34.883
Stephanus Quintus. 335.11.885
Formosus. 347.36.895
Bonifacius Sextus. 349.3.897
Stephanus Sextus. 350.13.898
Romanus. 350.29.899
Theodorus Secundus. ibidem
Iohannes Nonus. ibidem
Benedictus Quartus. 352.24.902
Leo Quintus. 352.28.903
Christophorus. ibidem
Sergius Tertius. 352.35.905
Anastatius Tertius. 354.26.911
Laudo. 357.13.914
Iohannes Decimus. 357.15.915
Iohānes Vndecimus. 357.38.917
Leo Sextus. 360.28.928
Stephanus Septimus. 361.20.929
Iohannes Duodec. 361.26.931
Leo Septimus. 363.4.935
Stephanus Octauus. 363.30.939
Marinus Secundus. 365.37.943
Agapetus. 366.12.946
Iohan.Decimus ter. 370.14.956
Benedictus Quintus. 373.4.963
Leo Octauus. ibidem
Iohannes iterum. 373.10.965
Benedictus Sextus. 374.21.971
Benedict⁹ Septimus. 377.12.976
Iohan. Decimus quar. 380.6.984
Iohan.Decimus quin. ibidem
Gregorius Quintus. 383.26.996
Iohan.Decimus sext. 383.35.998
Siluester qui & Gerebert⁹. ibidē
Iohan.Decimmus septimus. 386. 36.1004.
Sergius Quartus. 387.28.1009
Benedict⁹ Octauus. 391.10.1012
Iohannes Decimus octauus. 404. 26.1023.
Benedictus Nonus. 409.8.1034
Siluester Tertius. 415.31.1046
Gregorius Sextus. ibidem
Clemens Secundus. 416.3.1048
Damasus Secundus. 416.6.1049
Leo Nonus. ibidem
Victor Secundus. 421.29.1055
Stephanus Nonus. 424.18.1058
Benedictus Decimus. ibidem
Nicolaus Secūdus. 426.34.1060
Alexander Secundus. 435.8.1066
Gregorius Septimus. 5.12.1073
Clemens Tertius. 9.9.1084
Victor Tertius. 13.2.1088
Vrbanus Secundus. 16.17.1093
Paschalis. 22.24.1100
Gelasius Secundus. 29.11.1118
Calixtus Secundus. 29.18.1119
Honorius Secundus. 31.8.1124
Innocent.Secundus. 32.37.1129
Cœlestinus Secūdus. 38.12.1142
Lucius Secundus. ibidem
Eugenius. 38.20.1145
Anastasius Quartus. 41.32.1153
Adrianus Quartus. 42.22.1153
Alexander Tertius. 45.10 1159
Lucius Tertius. 56.17.1181
Vrbanus Tertius. 58.32.1185
Gregorius Octauus. 60.9.1187
Clemens Quartus. ibidem
Cœlestinus Tertius. 66.14.1191
Innocentius Tertius. 37.9.1198
Honorius Tertius. 105.36.1217
Gregorius Nonus. 122.37.1227
Cœlestinus Quartus. 163.4.1241
Papalis potestas, Sede vacante pœnes Cardinales remanet. 173.5.1243.
Innocētius Quart⁹. 173.19.1243
Alexāder Quartus. 268.12.1254
Vrbanus Quartus. 310 28.1261
Clemens Quintus. 342.19.1265
Gregorius Decim⁹. 352.21.1272
Innocen.Quintus. 364.14.1275
Adrianus Quintus. 365.6.1276
Iohannes.Decimus non⁹. ibidem
Nicolaus Tertius. ibidem
Martinus Quartus. 368.10.1280
Honorius Quartus. 373.9.1285
Nicolaus Quartus. 375.38.1288
Cœlestin⁹ Quintus. 393.12.1294
Bonifacius Septim⁹. 394.34.1294
Benedict⁹ Vndecim⁹. 444.1.1303
Clemens Sextus, dictus Quintus. 451.5.1305

Papa exigit tertiam partem omnium bonorum. 210.1.1246.
Papæ anthenticum de canonizatione sancti Eadmundi Cantuariensis archiepisc. 211.22.1246
Papa volens ingredi terram Francorum impeditur. 187.29.1244.&.208.11.1246.
Papa Calixtus colloquium cum rege Henrico habuit. 29.29.1119
Paschа celebrantibus miraculum. 196.29.573
Paschæ obseruatio. 233.15.663
Paschæ festum quando celebrandum. 236.9.673. &.109.20.155.
Paschæ dies die sancti Marci. 26.31.1109
Patricij Vita. 176.28.491
Petitiones eius tres. ibidem
Patriarcharum natiuitas. 8.27.ætat.3
Parliamentum in quo rex reprehenditur. 233. 9.1248.
Pauli Apostoli conuersio. 90.26.35
Pax ecclesiæ reddita est. 158.11.1240
Pœnitentiæ negligentis narratio. 257.17.707.&. 266 8.728.
Pœnitentia regis Henrici Secundi. 51.6.1173
Pœnitentia Suani filij Godvvini. 420.17.1052
Pœnitens nullus Angliæ exulatur. 287.36.794
Peregrinatio Henrici regis apud Oxonium. 319 10.1263.
Peregrinatio Richardi Comitis. 155.16.1240
Persecutio Christianorum. 113.18.125.&.118.26. 251.&.119.26.255.&.134.21.303.
Persius poeta moritur. 98.3.65
Pestis. 118.34.252.&.191.3.540.& 380.32.987
Petrus de Gauerstone. 463.30.1307.
Pictorum aduentus. 101.35.75
Mulieres Hiberniæ summunt in vxores. 102.3.76
Philippus rex Francorum obijt. 33.1.1129
Pluuia. Vide supra Inundatio.
Pluit annonam. 300.9.828
Pluit sanguinem. 281.28.788
Pontini Comitis ius. 367.15.1279
Portenta. 427.13.1062
Portesmovvthe vndè nomen sortitum est. 182.7. 501.
Pratum datum perigrinis. 286.14.794
Prelium. 273.27.752.&. 274.7.755.&.299.20.825
Priscianus grammaticus floret. 165.28.563
Præfationes tantum.9.sunt. 197.30.532
Prænomina vndè ceperunt originem. 32.20.ætat.4
Prodigium in aëre visum. 194 21 555
Prodigia & Inuitates. 289.11.779
Prosper Aquitanicus floret. 171.37.475
Priuilegium Prædicatorum. 232.5 1248

Priuilegium

prada: nō habet enentus.

Priuilegium regis Angliæ. 218.22.1247
Priuilegium ſancti Albani. 287.10.794
Puer in fornace proiectus. 194.5.552
Puer hiſpidus naſcitur. 414.12.1299
Punitio dei in hoc ſeculo. 206.34.604
Purificatio beatæ Mariæ inſtituitur 191.3.540
Purgatorij penæ. 251.21.699
Purgatorio tres animæ in cœlum receptæ. 131. 19. 1232.

Q

Quieta clamatio regi Scotiæ facta. 62.37.1189
Queremoniæ factæ Papæ ſuper oppreſſionibus clericorum ſuorum. 217.1.1247
Quintilianus rethor claret. 103.13.87

R

Radij ignei in aëre viſi. 360.15.926
Redditus Curiæ Romanæ. 251.19.1252

Reges Britanniæ.

Brutus primus rex Britonum. 17 5.ætatte.3.
Locrinus. Albanactus. Camber. ibidem.
Maddan. 20.20.ætat.3
Mempricius. ibidem
Ebrancus. 22.21.ætat.4
Genuit. xx. filios, &. xxx. filias. ibidem.
Brutus Viride Scutum. ibidem
Leyl. ibidem
Rud Hudibras. 23.6.ætate.4
Bladud. 25.3.ætat.4
Leyr. ibidem
Cordeilla. 29.2.ætat.4
Cunedagius. ibidem
Rivvallo. 51.27.ætat.5
Gurguſtius. ibidem
Sicillius. ibidem
Iago. ibidem
Kimarus. ibidem
Gorbodego. ibidem
Ferrex. ibidem
Porrex. ibidem
Pentarchia. 52.1.ætat.5
Dunvvallo Mulmutius. ibidem
Belinus & Brennus. ibidem
Gurguntius Barb druch. 66.8. ætat.5.
Guithelinus. ibidem
Siſillius. ibidem
Kimarus. ibidem
Elanius. ididem
Morindus. ibidem
Gorbonianus. ibidem
Archigallo. ibidem
Elidurus. ibidem
Archigallo iterum. 65.11.ætat.5.
Elidurus iterum. ibidem
Vigenius & Peridurus. ibidem
Elidurus tertio. ibidem
Regin. 65.18.ætat.5
Morganus. ibidem
Ennianus. ibidem
Idvvallo. ibidem
Kimarus. ibidem
Gerontius. ibidem
Catellus. ibidem
Coillus. ibidem
Porrex Secundus. ibidem
Cherin. ibidem
Fulgenius. ibidem
Eldadus. ibidem
Androgius. ibidem
Vrianus. ibidem
Eliud. ibidem
Elidanchus. ibidem
Clotenus. ibidem
Gurguntius. ibidem
Morianus. ibidem
Bledudo. ibidem
Capetus. ibidem
Oënus. ibidem
Siſillius. ibidem
Bledgabred. ibidem
Archiual. ibidem
Eldol. ibidem
Redion. ibidem
Redarchius. ibidem
Samulius. ibidem
Peniſſel. ibidem
Pyr. ibidem
Capoyr. ibidem
Dignellus. ibidem
Heli. ibidem
Lud. ibidem
Caſſibulanus. 66.7.ætat.5
Tennancius. 69.27.ætat.5
Kimbalinus. 74.20.1
Guiderius. 83.34.22
Aruiragus. 94.11.44
Marius. 101.28.73
Coillus. 102.13.78
Lucius Primus Chriſtianus rex. 106.28.124.
Eius obitus. 113.36.201
Inter regnum. 86. annorũ. ibidẽ
Carantius. 122.16.286
Alectus. 123.9.292
Aſclipiodotus. 123.31.295
Coillus. 124.13.302
Conſtantius. 124.24.302
Conſtantinus Magnus. 130.8.305
Octauius. 131.36.314
Trahernius. 132.10.314
Octauius iterum. 132.26.316
Maximianus. 140.6.379
Gratianus. 143.23.392
Interregnum. 44. annorum. ibidẽ
Conſtantinus. 149.27.435
Conſtans. 150.32.445
Vortigernus. 151.24.445
Vortimerus. 157.36.454
Vortigernus iterum. 159.18.460
Aurelius Ambroſius. 170.22.465
Vther Pendragon. 180.18.498
Arthurus. 185.8.516
Conſtantinus. 192.14.542
Aurelius Conanus. 193.1.545
Vortiperius. 197.14.578
Malgo. 197.32.581
Caretius. 198.26.586
Cadvvanus. 210.1.612
Cadvvalinus. 218.23.633
Cadvvaladrus. 237.24.676
Regnum Britonum terminatur. 248.6.689.
Recapitulatio regnorum & regum. 338.23.886
Reges Cantiæ. 340.1.886
Reges VVeſtſaxonum. ibidem
Reges Merciorum. ibidem
Reges Auſtraliũ Saxonum. 341. 1.886.
Reges Northumbriæ. 340.1.886
Reges Orientalium Saxonum. 341.1.886.
Reges Oriẽtaliũ Anglorũ. ibidẽ

Reges Angliæ.

Egbertus. 296.4.802
Aethelulphus. 301.15.837
Aethelbaldus. 309.24.857
Aethelbertus. 310.11.861
Aethelredus. 311.16.866
Aelfridus. 323.8.871
Eiꝰ mores & ſapiẽtia. 325.19.871
Eius exilium. 329.34.878
increpatur à muliere propter panes. 330.10.878
Monarchiã adeptꝰ eſt. 338.13.886
Eleemoſinæ eius. 344.17.889
Leges per ipſum conditæ. 345. 11.892.
Eius mors. 350.35.900
Eadvvardus Senior. 351.5.901
Eius obitus. 359.30.924
Aethelſtanus coronatur. ibidem
Fratrẽ ſubmergi præcepit. 362. 5.934.
Eius pœnitẽtia quia fratrem in mare præcepit ſubmergi. 363. 31.939.

Eius obitus. 363.36.940
Eadmundus. ibidem
Eius obitus. 366.19.946
Eadredus Pius coronatur. 367.1.946
Eius obitus. 369.16.955
Eadvvius coronitur. ibidem
Eius luxuria. ibidem
Eius expulsio. 370.22.957
Eius obitus. 371.26.959
Eadgarus coronatur. ibidem
Monasteria constrúi præcepit. ibidem
Fidelitatem ab octo subregulis suscepit. 375.5.974
Cum illis nauigat. ibidem
Eius magnificentia & prudentia. 375.20.975
Terræ quas dedit regi Scotiæ. 376.2.975
Eius obitus. ibidem
Sanctus Eadvvardus Martyr. 376.18.975
Eius mors. 377.21.978
Pœnitentia nouercæ eius. 378.12.978
Aethelredus coronatur. 378.22.979
Vxorem ducit. 379.20.981.&.381.34.990
Discordia inter ipsũ & Ducẽ Normã. 381.31.909
Eius fuga. 394.15.1014
Eius mors. 397.29.1016
Eadmundus Ferreum latus. ibidem
Eius liberi. 401.18.1016
Eius victoriæ. 398.3.1016.&.399.1.1016
Eadmundi singulare certamen cum Cnutone. 400.6.1016.
Eius mors dolenda. 401.22.1016
Cnuto Primus. 401.34.1017
Eius aduentus. 396.12.1015
Emmam vxorem ducit. 403.10.1018
Filios suos coronari fecit. 409.11.1035
Eius obitus. ibidem
Haraldus Primus coronatur. 409.32.1035
Eius obitus & sepultura. 411.35.1040
Cnuto secundus in regem coronatur. 412.2.1041
Corpꝰ Haraldi præcepit in Thamesim ,pieci.ibidẽ
Eius obitus & sepultura. 414.32.1042
Eadvvardꝰ Cõfessor in regẽ coronatur. 415.1.1042
Vxorem ducit. 415.15.1043
Legatos Romam mittit, vt à voto absolueretur. 416.8.1049.
Reuocauit nepotem suum eiusq; liberos, vt post eum regnarent. 423.15.1057
Obitus eius. 431.33.1066
Eius virtutes. ibidem
Corporis eius munditia. 433.6.1066
Heraldus Secundus. 433.20.1066
Dux Normanniæ eum redarguit de pacto. 434. 17.1066.
Eiusdem Ducis in Angliam aduentus. 435.6.1066
Haraldi regis interitus. 436.33.1066
Gulihelmus Dux Norman. in regem Angliæ coronatur. 1.4.1067
Eius obitus & sepultura. 11.34.1087
Gulihelmus Rufus coronatur. 13.5.1088
Eius interitus in Noua foresta. 22.7.1100
Henricus Primus coronatur. 22.3.1100
Vxorem ducit. ibidem. &.30.7.1121
Mors miseranda filiorum eius. 29.34.1120
Eius obitus & sepultura. 34.25.1135
Stephanus rex coronatur ibidem
Eius obitus & sepultura. 42.34.1154
Henricus Secundus coronatur. ibidem
Vxorem ducit. 41.14.1151
Henricus primogenitus eius coronatur. 49.27.1169
Vxorem duxit. 45.32.1161
Mouit bellum contra patrem. 50.35.1172
Eius mors & sepultura. 57.5.1183
Henrici patris eius mors & sepultura. 62.19.1189
Ricardus Primus coronatur. ibidem
Iter Hierosolimitanum inijt. 65.2.1190
Vxorem duxit. 66.18.1191. capitur. 66.33.1192
Grauis eius redemptio. 67.27.1192
Eius mors. 75.18.1199. Saluatur. 131.19.1232
Iohannes rex coronatur. 76.1.1199
Vxorẽ repudiat. 76.25.1200. Alterã ducit. ibidẽ
Arthurum nepotem interimit. 79.8.1202.&.86. 36.1208. Dissentio inter ipsum & Barones. 97. 13.1215. Eius mors & sepultura. 102 38.1216
Henricus Tertius coronatur. 103.36.1216
Secunda eius coronatio. 109.15.1220
Vxorem ducit. 141.30.1236
Eius mors & sepultura. 351.32.1262
Eadvvardus Primus coronatur. 363.16.1274
Eius natiuitas. 150.33.1239
Vxorem ducit. 263.25.1254
Iter eius versus Acon. 349.1.1269
Vxorem secundam ducit. 413.4.1299
Eius mors & sepultura. 465.16.1307
Rex Angliæ reprehẽdit in Parliamẽto. 229.5.1248
Rex Scotiæ Alexander obijt. 31.33. 1125. &.239. 23.1249.
Rex Scotiæ desponsat Margaretam filiam Eadvvardi Exulis. 2.7.1067
Regnum Scotiæ datur à rege Angliæ. 421.27.1054
Rex Scotiæ reddit regi Angliæ Castra plurima. 44. 16.1157.
Rex Angliæ reddit regi Scot. Comitatum Huntingdun. ibidem
Rex Scot. Alexand. desponsat sororem regis Anglię 111.15.1221.
Rex Franciæ certamẽ. 5. virorum petit. 69.16.1194
Rex Franc. petit ossa Bonifacij Papæ. 463.26.1306

Reges martyres.

Osvvaldus. 223.21.644
Osvvinus. 226.23.651
Aelfvvaldus. 281.2.789. Aethelbertꝰ. 283.12.793
Aethelredus. 249.31.692. Eadmũdus. 319.4.870
Kenelmus. 298.12.821. Eadvvardus. 377.21.978
Regna quatuor principalia. 4.13.ætate.2
Regionum transmarinarum destructio. 341.28.887
Reges Iudæ. 26.21.ætate.4
Reges Israel. 24.9.ætat.4
Reges Persarum. 52.16.ætat.5
Reges Assyriorum. 6.1.ætat.2
Rex Franciæ infirmatur. 188.19.1244
Rex Francorum captus à Saracenis. 241.26.1250
Rex Francorum Philippus moritur. 33.1.1129

Reges ordinem S. Benedicti ingressi.

Aethelredus. 256.30.705.
Kinredus. 258.34.710

Offa,

Offa. 256.30.705
Sigebertus. 221.37.636.&.228.20.652
Eadbertus. 274.33.757
Regina filios proprios interficiens. 51.33.ætat.5
Regina veneno Magnates terræ interrimens. 295.8.802.
Virum proprium veneno interimit. ibidem
Reginis non permissum à Saxonibus iuxta regem sedere. 308.7.854
Reginæ nequitia. 283.12.793
Regina mallens in virum accepere filium quàm patrem. 295.8.802
Regina Scotię Margareta obijt. 15.30.1092
Reginæ monachæ factæ.
Guenhumara Arthuri vxor. 191.29.541
Aethelsuitha. 344.25.890
Aelionora. 374.12.1286
Regum & regnorum Hepterchiæ recapitulatio. 338.32.886.
Responsio cleri Nuntio Papæ. 222.10.1247
Religiosi grauantur. 392.24.1294
Reliquię regi Aelfredo missæ. 333.7.883
Responsio regis Franc.pro iure Anglię.101.9.1216
Reuelatio Paulini Archiepiscopi. 216.34.627
Roberti Curthose descriptio. 14.10.1090
Causa exheredationis eius. 10.23.1086
Iter eius versus Terram sanctam. 17.37.1095
Eligitur in regem Hierusalem. 20.36.1099
Eius mors & sepultura. 34.12.1134
Robertus siuè Rollo Dux Normannorum. 349.15.897.
Baptizatur. 155.5.912.
Rodericus rex Pictorum interfectus 101.35.75.
Robertus de Brus. 455.9.1305.
Roma conditur. 31.30.ætat.4. Romulus & Remus. ibidem.
Romani interfecti Londini. 293.3.1260
Romescot. 263.12.727. et. 287.31.794.
Rovven filia Hengisti. 256.13.45.

S.

Salomon templum condit. 22.35.ætat.4.
Samuel. 19.11.ætat.3.
Sancti in Anglia clarent. 246.5.1250.
Sanctimonialis nupta. 45.25.1160.
Sanguis Christ. datus VVestmonasterio. 227.20.1247.
Sanguis de terra emanauit. 22.9.1100.
Sanguis de cœlo pluit. 73.21.1198.
Sardanapalus. 4.18.ætat.2.
Saul 19.19.ætat.3.
Saxonum aduentus. 154.16.449.
Seaf. 323.34.871.
Schola Anglorum. 265.12.727.
Comburitur 298.1.817.
Scotorum origo. 102.8.77.
Scoti vndè dicuntur. ibidem.
Scoti fidem Christi suscipiunt. 148.8.433.
Scotorum fidelitas. 366.12.946.
Scotia à rege Angl.data. ibidem. &.421.22.1054
Scutagium exigitur. 254.20.1253
Sedes episcopalis apud Ely constituitur.26.23.1109
Sedes Lindissernensis mutatur. 332.33.882
Sedes Helmhamensis translata. 4.7.1070
Sedes Theofordensis translata. 16.23.1094
Sedes episcopales tempore Offæ regis. 288.9.784
Sententia lata in Iohannem regem. 92.12.1213
Sententia lata in Fredericum Imperatorem. 124.5.1228.
Sententia lata in transgressores Magnæ chartæ & libertatis ecclesiæ. 144.10.1237.&.254.28.1253.
Seueri Sulpitij silentium. 147.21.427
Sibillæ. 42.8.ætat.4
Sibillæ vaticinium. 43.15.ætat.4
Simon Magus. 98.7.66.&.90.8.33
Symbolum Apostolorum. 90.14.33
Sinodus Lugdunensis. 355.13.1274
Signa horribilia apparuerunt. 59.18.1186
Signum inauditum in firmamento. 316.36.1263
Sivvardus Dux Northũbriæ moritur. 421.30.1055
Sigillum regis renouatur. 122.31.1227
Soles quatuor. 24.18.1104.&.136.26.1233
Somnium Mauricij Imperatoris. 206.24.604
Somnium Francorum regis. 200.27.586
Sophisma cuiusdam regis Saracenorũ. 182.22.505
Sortilegæ mulieres. 416.26.1049
Sortilegium mirabile. 416.26.1049
Strages magna. 388.3.1011
Stella Magos præcedens. 76.36.2
Stella mortẽ Aurelij regis præcedens. 179.36.497
Stellæ. 266.31.729.&.272.3.747.&.277.33.770
Submersio nobilium Angliæ. 29.34.1120
Stephanus lapidatur. 90.22.34
Superstitiones. 99.33.71
Svvanus rex. 383.1.994
Angliam subiugat. 392.36.1013
Eius mors miserima. 394.20.1014
Subsidium ad subuentionem Terræ sanctæ concessum. 63.33.1189

T

Tabula Dionisij. 189.13.532
Tabula Rotunda. 250.18.1252
Tallagium. 84.24.1207.&.344.25.1266
Taciturnitatem Seuerus seruans. Vide Seuerum.
Tartarorum conuersio. 414.11.1299
Taxatio eccl siarum Angliæ. 68.32.1194
Tempestates. 53.21.1177
Templi ædificatio. 22.35.ætat.4
Terræ amissæ per Iohan.regem. 81.22.1204
Terrę dominio Arthuri regis subiugatę.188.16.525
Terræmotus. 107.20.132.&.110.17.168
Terræ concessæ regi Angliæ. 70.35.1196
Terræ pertinentes ad regem Angliæ. 62.24.1189
Ducatus Normanniæ. ibidem
Ducatus Andegauiæ. ibidem
Ducatus Aquitaniæ. ibidem
Comitatus Cœnomanniæ. ibidem
Comitatus Pontini. 367.8.1279
Testamentum. 269.30.1255
Thebeorum legio martyrium passa. 125.3.303
Thesaurarius Angliæ elegi debet. 271.16.1255
Thesaurarium apud VVestmonasterium spoliatũ. 442.27.1303.
Tonitruum. 136.19.1233

Tractatus quis composuit. 150.22.444
Transfretatio. H.regis in Vasconiam. 256.6.1253
Transfretatio eiusdē regis in Franciā. 268.24.1254
Transfretatio Eadvv.regis in Flandriā. 411.1.1297
Transfretatio eiusdem regis in Franciā. 374.1.1286
Transfretatio. H.Secund.in Hiberniā. 50.12.1171
Translatio sancti Vlstani. 107.21.1218
Translatio sancti Thomæ. 109.28.1220
Translatio sancti Eadmundi. 210.33.1246
Translationis eiusdem authenticum. 211.12.1246
Tributum Romanorum cessat. 148.28.434
Tributum Danis datur. 383.7.994
Tributum Danorum cessat. 418.6.1051
Tributum Papæ datur. 93.1.1213
Trogus Pompeius Chronica sua terminat. 81.25.9
Tunica domini inconsutilis inuenitur. 202.6.594
Turris Babel ædificatur. 5.12.ætat.2

V.

Vaticinium Merlini. 162.14.465
Vasconia Vide suprà in Aquitania.
Venedotia idem quod Northvvallia. 199.24.586
Verba domini super panē quis instituit. 106.12.120
Veronica domini. 91.4.37.
Ventus vehemens. 294.10.800.&.84.36.1207
Venti expectatio. 256.2.1253
Virginum.xi.millia. 142.32.392
Vindicta. 121.8.274
Villa, quæ modo Burgū.s.Petri dicitur. 357.4.705
Visio VVilfridi archiepiscopi Ebor. 249.16.692
Visio mortui resuscitati. 251.20.699
Visio Caroli Imperatoris. 335.11.885
Visio Rollonis Ducis. 349.15.897
Visio pro regibus Angliæ. 422.28.1055
Visio. S.Eadvvardi regis & Confess. 432.20. 1066
Visio cuiusdam militis. 297.12.1260
Visio cuiusdam Cardinalis. 268.7.1254
Visio Gulihelmi Secundi regis Angliæ. 21.9.1100
Visio Anselmi archiepisc. de Gul.rege. 15.12.1091
Visio monachi de Euesham. 70.27.1196
Visio Hēr. Imperatoris de fistul.aurea. 414.14.1051
Visio matris Gul.de Longa spata. 242.5.1250
Visio Mauricij Imperatoris. 206.34.604
Visitationis impedimentum. 253.20.1253
Visitatio tam exemptorum q̄ non exemptorū. ibidē
Vitri artificium. 83.22.21
Vltio diuina in Herodem. 79.37.4
Vortigerni proditio. 151.10.445
Vrbs Legionum. 112.17.185
Vulnera quinque habens. 123.4.1227
Vxores Scoti duxerunt. 102.3.76
Vxores de Britānia Conanus rex petijt. 142.32.392
Vxor in medio producta. 89.34.33

VV.

VValbroke. 123.29 294
VVallia interdicta. 86.16.1208
ibi olim erat rex. 427.33.1066
VVestmonasterium. 370.37.958
VVestmonasterij priuilegium. 112.11.1222
VVodensday. 155.4.449

Z

Zacharias episcopus Viennensis martyrizatur. 105. 10.106.

FINIS.

ERRATA. Prior numerus paginam indicat, posterior liniam.

Lege.		*Lege.*		*Lege.*		*Lege.*	
In Præfacio.		30.30.	procreauit	82.33.	gloriatus	171.20.	diebus. vij. &
4.21.	1268.	33.15.	senatui	84.4	pietatem		cessauit sedes dieb⁹.vi.
25.	an.44	34.7	millia	87.16.	die	26.	in Cantia apud
42.	veresimile	35.1.	exactos,	91.25.	argento		Tonge.
5.14.	1272	37.1	omninò	95.36.	et Aruiragus in	174.33.	frusta
IN LIBRO		39.33.	partem	97.4.	vociferantem	181.6.	cæteri
primo.		40.18.	quod	111.14.	abhominantur	184.23.	anno
2.9.	Decebat	45.20.	sine	114.6.	ad Deuorandū	27.	in
3.30.	.Dc.	46.21.	nomine	120.26.	cessauit	29.	anteà
4.13.	exorta	47.21.	videatur	121.20.	celebratur	185.33.	deindè
34.	nomina	54.18.	innumerabilib⁹	122.31.	Romana	186.37.	montem
5.31.	alijs	21.	effecti	125.2.	virtute	195.13.	probabilior
6.4	brachia	55.9.	senatorum	129.13.	viscerāque	197.11.	eodem
16.	se cum	56.26.	eiusdem	18.	cōstantiam	202.36.	pulchra
8.26.	sibi	57.14.	fratres	131.37.	interfectis	203.24.	quod
10.2.	Diminuta	19.	perierunt	133.17.	Dedit	205.17.	eumque
10.17.	tempestate Prometheus fuit, quem	58.23.	peditum	134.10.	muneris	206.16.	gladijs
		59.32.	atrociter	141.33.	stantem	207.10.	rebus aduersum
	prætereà.	61.2.	germani	143.10.	disponunt	30.	quodam
12.6.	Prætereà	4.	proconsulare	27	reuersi	208.6.	patris
13.31.	Iupiter	62.36.	circunduxissent	147.32.	dei	11.	subiunxit
33.	fertur	65.4.	Romanorum	148.1.	ferro	28.	xxiij.annis
14.8.	secum	23.	cui	12.	insulam	209.3.	plurimorum
15.12.	partem	66.16	intereà	154.24.	insulam	27.	demandaret
19.5.	sacerdotio fungebantur.	70.27.	abundare	155.22.	totius	214.14.	contubernio
		35.	ætate	32	minimis	215.1.	illum
20.1.	regis	72.14.	versutia	168.27.	caput	216.20.	frusta
22.14.	igitur	18.	deprehensis	28.	seperabit	223.23.	humilitatem
29.20.	toti	74.23.	existentibus	34.	cruore	231.3.	centiès

	Lege.		Lege.		Lege.		Lege.
10.	inundantiam.	& VVelterphus.		105. 38.	perſoluit	229. 9.	grauamen
232. 5.	auxilio.	2. 10.	benedicitur	108. 13.	vſurpator	233. 32.	vnuſquiſq;
233. 20.	monachis.	24.	caſtellani	111. 7.	ſancti	234. 3.	præcepit præterea.
23.	ſeruirent.	33.	imperpetuum	112. 25.	impoſterum	5.	licet
235. 28.	eccleſia.	3. 27.	monaſteria	27.	ſiqua ſunt	21.	totius
237. 6.	qui.	5. 4.	priuilegijs	28.	contradictione	235. 26.	Londinenſibus
238. 20.	filiam.	7. 29.	militari	31	camerarius	236. 38.	aſſignata ſunt
242. 9.	Cœnobium.	8. 28.	iugera	113. 10.	cuſtos	240. 7.	confidenti
246. 2.	dormienti.	9. 3.	Thoma	115. 20.	promittebat	246. 11.	teſtimonialia
247. 5.	dictum eſt.	5.	decollatus	116. 7.	nihilominus	36.	turribus
13.	perdere.	29.	exufflaſſet	117. 32.	Noua villa	247. 29.	carentia eſt: ſilex. &c.
23.	tranſiret	35.	immiſerabilis	118. 7.	religioſos	248. 4.	ſpondet
248. 19.	dierum	13. 18.	plaga quæ	119. 32.	patronos	21.	redimendos
257. 33.	perpulchrum	14. 9.	tum vi, tum	120. 6.	corpus	22.	tractandos
263. 2.	Headda nomine	12.	aſtutus	123. 22.	monachos	249, 31.	acceptis
271. 16.	eruditus	16. 33.	exercitum	25.	celebrauit	250. 23.	ſancti
276. 13.	caſæ	17. 13.	eccleſiæ	124. 24.	venientes	253. 26.	ſanctitatis
285. 22.	eius	37.	enumerare	26.	ſententiæ	257. 10.	gregem
28.	ieiunio	19. 7.	humeros	125. 38	eccleſia	258. 3.	migrauit
32.	diſcriminis	21.	terram	128. 21.	Ciſalpinas	260. 2.	pleriq;
38.	coniunctas	21. 10.	excederet ê vita	130. 23.	Cancellariũ	261. 14.	ſignificabant
289. 32.	amburebat	32.	Archiepiſcopatũ	136. 3.	Quam iniuriam	17.	corona
290. 1.	tres circuli	25. 7.	rex pater	5.	Prædicatores	266. 29.	Cantiſupo
293. 5.	caſtus	28. 36.	celebrarunt	29.	interſecantibus.	30.	Cantiluporum
300. 1.	totam	30. 12.	ſimpliciter	33.	Iohannis	267. 31.	amaritudine
306. 3.	fragmenta	31. 4.	cœpit	141. 27.	prouinciæ	269. 30.	ad &c.
307. 32.	Iudetham	32. 28.	lancea	142. 10.	poterit	34.	aduentanti
310. 12.	Cantiam	33. 4.	cecidit	143. 6.	promiſerat	38.	commiſit
312. 34.	Pagani	14.	tranſtulit	26.	monaſterij	270. 26.	fluctuum
29.	arrepta	37.	Henrici	144. 24.	Angliæ	272. 31.	primitùs
31.	memorabile	35. 27.	dotibus	150. 13.	celebrati	273. 28.	caſtrum
36.	mutilatas	28.	ex qua genuit duas filias.	24.	ſanctum	274. 27.	inſtillauit
318. 25.	virorum	41. 15.	regis Henrici	25.	celebratione	275. 19.	omnipotentis
25.	commilitonum	41. 34.	Gulihelmus	154. 35.	dignitatis	276. 21.	elegerunt
322. 36.	planitiem	45. 18.	Sed	155. 1.	cogitauit	277. 32.	ê regno euacuerentur.
328. 19.	aceruus	48. 5.	in fine	22.	reſiſtendi	278, 28.	fame
330. 7.	deſerto	30.	Henrici	158. 23.	tranſitus	278. 36.	virginis
336. 31.	vidiq́ue	49. 26.	iunior	164. 12.	intellexit enim	281. 3.	exemplo
343. 38.	indagator	51. 17.	primogenitam	165. 26.	ſuam eneruãdo	31.	feceſſit
344. 6.	imperitiam	23.	facta	176. 29.	rex	283. 35.	inueſtiret
360. 24.	idololatriæ	53. 36.	Ianuarij ſol	177. 23.	multipliciter	284. 34.	lignis
364. 13.	protinùs	54. 24.	ſuam	180. 17.	propulſauerãt	286. 24.	ſententia
32.	protinùs	59. 16	epiſcopatum	183. 24.	imperator	287. 10.	à prænotato
369. 30.	filiam	67. 17.	fuerat	186. 34.	ſegniter	13.	cumq́;
370. 38.	Cœnobio	9.	qui	187. 21.	imperatorem	18.	intrantiumq́;
371. 33.	adeò	21.	diſtincteq́;	188. 12.	Londinenſibus	289. 11.	prædictum
381. 14.	ignitis	68. 14.	anguſtia	28.	lancea	21.	Angliam
402. 35.	ſororem	69. 19.	certamine	38.	curriculo	290. 7.	magnatum
403. 29.	eligitis	71. 8.	poſſideret	189. 34.	conuolantem	292. 10.	virginis
406. 28.	oſtenſo	9.	vallauit	190. 4.	exequebatur	295. 12.	haberet
411. 33.	cum	73. 20.	Galfridus	10.	imminente	298. 27.	domo
425. 16.	iuueni	81. 21.	noctem	191. 5.	deſolatarum	299. 3.	ituris
439. 28.	augurium	25.	Francorum	196. 14.	conſtanter	8.	petita
440. 28.	maximè tamen	84. 24.	regni	203. 11.	prædicta	9.	VValterus
		88. 31.	inſtabilis	204. 12.	premerentur	25.	neceſſitate
		95. 24.	rex	207. 30.	pertimeſcens	33.	paruam
		96. 11.	miles	212. 29.	libidinem	303. 20.	formidabilis
		19.	quam	223. 21.	Et circa idem tempus.	21.	tollerabilis
		100. 30.	clariſſimæ	26.	quæ	304. 21.	cautè
		103. 24.	meruit	225. 16.	diſpendio		
		30.	reuocauit	228. 11	Leiceſtriæ		

IN LIBRO SECUNDO.

1. 1.	1067
6.	Mlxvij
11.	munus
13.	ſuſcipere
36.	Mercherus

Lege.		Lege.		Lege.		Lege.	
305. 6	omnimodos	334. 19.	notitiam	36.	guerra	424. 28.	mandabantur
35.	Hungaria	31	Quinq;	370. 7.	Snoudunæ	30.	circiter
307. 1.	formidolosos	36.	direxit	370. 35.	cecidit	425. 7.	diœcesi
311. 13.	turri	337. 8.	legato	372. 21.	vniuersam	28.	nunciqui
312. 2.	medio	341. 31.	euitare	373. 11.	arthritica	36.	Diœcesim
314. 17.	abundanter	342. 15.	illi	32.	xiiij	428. 16.	Albaniã
31.	minis	343. 15.	vespillionibus	374. 35.	Cantilupo	25.	terram
315. 6.	rapinis	345. 4.	Couentriæ	375. 4.	Arragoniæ	27.	Brennus
16.	latenter	36.	egrediendi & ingrediendi.	378. 21.	consideratio	431. 30	necessarium
318. 18.	Huic conuocationi.	346. 21.	alij in galeis per aquam. &c.	381. 25.	infirmata	433. 27.	prælocuta
22.	machinari	347. 19.	Cantredas	29.	virago	28.	amicitias
30.	Bohun	348. 7.	adiudicauerunt pasturam.	378. 16.	submiserunt	434. 18.	cunabulis
35.	illud tempus	17.	resistere	384. 15.	sanctitate	27.	indefensa, cum
39.	cautela	351. 11.	& interficiens	17.	castitatem	29.	longissimis
319. 2.	combustus	23.	An. gratiæ. 1272	386. 11.	eclipsim	445. 11.	præmissis
5.	vrbe excedentibus	352. 5.	sepeliri	390. 17.	debuistis	17.	dignemini
16.	Londinenses	9.	ignorarent	392. 15.	numismatis	21.	longæua
34.	reddidit	10.	crucis Christi	393. 8.	præcauens	25.	complementũ, rex
321. 24.	intendentes	354. 22.	nunq̃	397. 8.	Archiepiscopus	436. 9.	partibus
322. 36.	patria	355. 38.	magis	9.	incubator	13.	rectitudinis
323. 2.	deposito	28.	fidelis	398. 39.	regi Angliæ	23.	debuerunt
14.	delituere	365. 14.	in duabus & ex duabus.	399. 33.	patrarat	32.	exhæredationem
21.	se inuicem	19.	diuinitate	401. 5.	littus	36.	Et quæ
325. 13.	copulato	357. 34.	vertice	403. 6.	statu, saluo	437. 9.	tota cõmunitate
326. 7.	qui nouit omnia	37.	diffiniri	405. 8.	thesaurario	438. 32.	belli
20.	inprisos	358. 11.	obseruaturam	9.	archiuis	440. 2.	autument
35.	applicantes	29.	commisimus	16.	penè	441. 24.	tempore
327. 14.	Marchisij	360. 30.	processum	406. 25.	nomen	443. 13.	visitatus
8.	Andegauiæ Carolꝰ	21.	omnia	411. 3.	cautè	23.	incarcerationis
21.	prædo	363. 20.	sororibus	413. 32.	exhęredarent	445. 9.	circumdari
22.	expergefacti	365. 13.	Nauarræ	415. 5.	acquisiuerunt	31.	Angliæ
328. 2.	Marchisios	367. 11.	redemptione	416. 28.	hydropisin	446. 12.	commilitones
4.	familiaribus	35.	ordinatum	417. 29.	ampliùs	449. 34.	iudicum
7.	intestinum	369. 7.	præliantibus	418. 21.	supremum	455. 16.	Angligena
8.	Marchisij	8.	proprios. ibilis.	419. 27.	hortamur	35.	regi
331. 17	Cæsari, nihil			421. 20.	dum viueret, si	457. 34.	perfidis
332. 26.	desperans			22.	consentire	458. 22.	retibus
38.	Marchię			422. 11.	iudicat	462. 5.	iuuentutis
				423. 28.	habearis	26.	respondit

MVSEVM
BRITAN
NICVM